

FEER YAYINEVİ: 44

KONULARINA GÖRE KUR'AN
(Sistematik Kur'an Fihristi)

Prof. Dr. Ömer ÖZSOY

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
e-mail: ozsoy@divinity.ankara.edu.tr

Prof. Dr. İlhami GÜLER

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kelam Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
e-mail: guler@divinity.ankara.edu.tr

©FCR YAYIN REKLAM SİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

Mizanpaj

Mehmet Ali KIRCA

Kapak

Nurullah ÖZBAY

Kapak Hattı

Hişâm el-Ğarâvî

"İnne hâze'l-Kur'âne yehdî lilletî hiye akvamu"
"Gerçekten bu Kur'an en doğru yola iletir.(17 İsrâ, 9)"

Baskı / Cilt

KALKAN MATBAACILIK

Büyük San. 1. Cad. 99/32 İskitler

Tel: 0312.3419234-3421656 Ankara

Redaksiyon

Ömer ÖZSOY

1. Baskı: Kasım 1996

19. Baskı: Haziran 2015

297.1227

Kur'an

Konularına Göre Kur'an (Sistematik Kur'an Fihristi),
Ömer Özsoy - İlhami Güler, Ankara: Fecr 2015,
(XXIV+816 s.), 16 x 24 cm. (Fecr Yayınevi No: 44)

ISBN 978-975-6004-73-9

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sok. No: 14/1 Ulus - ANKARA

Tel: (0312) 310 08 60 - Fax: (0312) 311 47 89

KONULARINA GÖRE KUR'AN

(Sistematik Kur'an Fihristi)

Kur'an'ın Bütün Ayetleri
Metin ve Meâl Birarada
Nüzul Sırasına Göre

Hazırlayanlar

Prof. Dr. Ömer ÖZSOY

Prof. Dr. İlhami GÜLER

29	358
30	358
31	280
77. Mürselat	
1	231
2	231
3	231
4	231
5	231
6	231
7	231
8	231
9	231
10	232
11	232
12	232
13	232
14	232
15	232
16	232
17	232
18	232
19	232
20	32
21	32
22	32
23	32
24	251
25	25
26	25
27	25
28	251
29	277
30	277
31	277
32	277
33	277
34	277
35	277
36	277
37	277
38	277
39	277
40	277
41	281
42	281
43	281
44	281
45	251
46	251
47	251
48	251
49	251
50	251
78. Nebe	
1	237
2	237
3	237
4	237
5	237
6	23
6	30
7	23
7	30
8	30
9	30
10	30
11	30
12	30
13	30
14	30
15	30
16	30
17	237
18	237
19	237
20	237
21	302

22	302
23	302
24	302
25	302
26	302
27	302
28	302
29	302
30	302
31	288
32	288
33	288
34	288
35	288
36	288
37	264
38	264
39	264
40	264
79. Naziat	
1	237
2	237
3	237
4	237
5	237
6	237
7	237
8	237
9	237
10	248
11	248
12	248
13	248
14	248
15	745
16	745
17	745
18	745
19	745
20	745
21	745
22	745
23	745
24	745
25	745
26	745
27	30
28	30
29	31
30	31
31	31
32	31
33	31
34	237
35	237
36	237
37	302
38	302
39	302
40	288
41	288
42	238
43	238
44	238
45	238
46	238
80. Abese	
1	553
2	553
3	553
4	553
5	553
6	553
7	553
8	553
9	553

10	553
11	553
12	553
13	211
14	211
15	211
16	211
17	39
18	32
19	32
20	32
21	42
22	42
23	24
24	24
25	24
26	24
27	24
28	24
29	24
30	24
31	24
32	24
33	240
34	240
35	240
36	240
37	240
38	240
39	240
40	240
41	240
42	240
81. Tekvir	
1	231
2	231
3	231
4	231
5	231
6	231
7	239
8	239
9	239
10	239
11	239
12	239
13	239
14	239
15	193
16	193
17	193
18	193
19	193
20	193
21	193
22	529
23	529
24	537
25	210
26	210
27	210
28	210
29	356
82. Infitar	
1	264
2	264
3	264
4	264
5	264
6	390
7	390
8	390
9	125
10	49

10	125
10	270
11	49
11	125
11	270
12	49
12	125
12	270
13	288
14	302
15	302
16	302
17	265
18	265
19	265
83. Mutaffifin	
1	490
2	490
3	490
4	490
5	490
6	265
7	265
8	265
9	265
10	265
11	265
12	265
13	126
14	126
15	303
16	303
17	303
18	288
19	288
20	288
21	288
22	289
23	289
24	289
25	289
26	289
27	289
28	289
29	126
29	289
30	126
31	126
31	289
32	126
32	289
33	126
33	289
34	289
35	289
36	289
84. İnşikak	
1	238
2	238
3	238
4	238
5	238
6	238
7	265
8	265
9	265
10	265
11	265
12	265
13	265
14	265
15	265
16	230
17	230
18	230

19	230
20	125
21	125
22	125
23	125
24	125
25	112
85. Buruc	
1	240
2	240
3	240
4	772
5	772
6	772
7	772
8	119
8	773
9	119
9	773
10	119
11	280
12	171
13	171
14	171
15	171
16	171
17	661
18	661
19	661
20	661
21	59
21	198
22	59
22	198
86. Tarık	
1	87
2	87
3	87
4	87
5	32
6	32
7	32
8	251
9	251
10	251
11	211
12	211
13	211
14	211
15	565
16	565
17	565
87. A'la	
1	182
2	3
2	18
3	3
3	18
4	3
5	3
6	202
7	202
8	202
9	220
9	539
10	220
11	220
12	294
13	294
14	280
15	280
16	228
16	431
17	228
17	431
18	199
18	208
19	199
19	208

88. Gaşiye	
1	300
2	300
3	300
4	300
5	300
6	300
7	300
8	286
9	286
10	286
11	286
12	286
13	286
14	286
15	286
16	286
17	165
18	165
19	165
20	165
21	223
21	498
22	223
22	498
23	123
24	123
25	123
26	123
89. Fecr	
1	650
2	650
3	650
4	650
5	650
6	650
7	650
8	650
9	650
10	650
11	650
12	650
13	650
14	650
15	388
16	388
17	421
18	421
19	421
20	421
21	250
22	250
23	250
24	250
25	294
26	294
27	280
28	280
29	280
30	280
90. Beled	
1	38
2	38
3	38
4	38
5	386
5	423
6	432
7	432
8	388
9	388
10	388
11	388
11	393
12	388
12	393
12	415
13	388

13	393
13	415
14	388
14	393
15	388
15	393
16	388
16	393
17	393
17	412
18	393
19	294
20	294
91. Sems	
1	38
2	38
3	38
4	38
5	38
6	38
7	38
7	39
7	359
8	38
8	39
8	359
9	38
9	39
9	359
10	39
10	359
11	688
12	688
13	688
14	688
15	688
92. Leyl	
1	38
2	38
3	38
4	38
4	92
5	92
5	108
5	359
5	401
6	92
6	108
6	359
6	401
7	92
7	108
7	359
7	401
8	92
8	119
8	359
8	421
9	92
9	119
9	359
9	421
10	92
10	119
10	359
10	421
11	421
12	100
13	5
14	276
15	276
16	276
17	276
18	276
19	276
19	376
20	276
20	376
21	276

93. Duha	
1	558
2	558
3	558
4	558
5	559
6	559
7	559
8	559
9	559
10	559
11	559
94. İnşirah	
1	528
1	559
2	528
2	559
3	528
3	559
4	528
4	559
5	417
6	417
7	417
8	417
95. Tin	
1	38
2	38
3	38
4	38
4	356
4	359
5	38
5	356
5	359
6	38
6	356
6	359
7	388
8	388
96. Alak	
1	32
2	32
3	75
4	75
5	75
6	92
6	386
7	92
7	386
8	239
8	386
9	118
9	563
10	118
10	563
11	118
11	563
12	118
12	563
13	118
14	563
15	563
16	563
17	563
18	563
19	563
97. Kadir	
1	202
2	202
3	5
3	47
3	202
4	5
4	47
5	5
5	47

98. ayyine		10. Hür
1	130	1
2	130	1
3	130	1
4	146	1
5	151	2
6	146	2
7	151	3
8	378	3
9	130	4
10	116	5
11	116	5
12	292	7
99. Zilzal		8
1	249	9
2	249	10
3	249	1
4	249	2
5	249	3
6	249	4
7	267	5
8	267	7
100. Adiyat		K
1	39	1
2	39	2
3	39	3
4	39	4
5	39	
6	39	M
7	39	1
8	39	2
9	239	2
10	239	3
11	239	3
101. Karia		4
1	231	4
2	231	
3	231	5
4	231	5
5	231	5
6	250	6
7	250	6
8	281	7
9	281	
10	250	
11	294	
12	294	
13	250	
14	294	K
15	250	
16	294	
17	250	
18	294	
19	250	
20	294	
21	250	
22	294	K
23	250	
24	294	
25	250	
26	294	
27	250	
28	294	
29	250	
30	294	
31	250	
32	294	
33	250	
34	294	
35	250	
36	294	
37	250	
38	294	
39	250	
40	294	
41	250	
42	294	
43	250	
44	294	
45	250	
46	294	
47	250	
48	294	
49	250	
50	294	
51	250	
52	294	
53	250	
54	294	
55	250	
56	294	
57	250	
58	294	
59	250	
60	294	
61	250	
62	294	
63	250	
64	294	
65	250	
66	294	
67	250	
68	294	
69	250	
70	294	
71	250	
72	294	
73	250	
74	294	
75	250	
76	294	
77	250	
78	294	
79	250	
80	294	
81	250	
82	294	
83	250	
84	294	
85	250	
86	294	
87	250	
88	294	
89	250	
90	294	
91	250	
92	294	
93	250	
94	294	
95	250	
96	294	
97	250	
98	294	
99	250	
100	294	
102. Tekasür		1
1	661	
2	661	
3	661	
4	661	
5	661	
6	661	
7	661	
8	661	
103. Asr		
1	108	
2	154	
3	412	
4	418	
5	108	
6	154	
7	412	
8	418	
9	108	
10	154	
11	412	
12	418	
13	108	
14	154	
15	412	
16	418	

45. 52	41 719	54 281
45 57	42 719	55 281
46 52	43 662	56 281
46 57	44 662	57 281
47 57	45 662	58 281
48 475	46 662	59 281
48 57	47 232	60 281
49 57	48 232	61 281
50 57	49 3	62 281
51 57	50 3	63 281
52 57	51 3	64 281
53 57	52 18	65 281
54 57	53 643	66 281
55 57	54 662	67 281
56 57	55 252	68 281
57 57	56 252	69 281
58 57	57 281	70 281
59 57	58 281	71 281
60 57	59 281	72 281
61 57	60 281	73 281
62 57	61 281	74 281
63 57	62 281	75 281
64 57	63 281	76 281
65 57	64 281	77 281
66 57	65 281	78 281
67 57	66 281	79 281
68 57	67 281	80 281
69 57	68 281	81 281
70 57	69 281	82 281
71 57	70 281	83 281
72 57	71 281	84 281
73 57	72 281	85 281
74 57	73 281	86 281
75 57	74 281	87 281
76 57	75 281	88 281
77 57	76 281	89 281
78 57	77 281	90 281
79 57	78 281	91 281
80 57	79 281	92 281
81 57	80 281	93 281
82 57	81 281	94 281
83 57	82 281	95 281
84 57	83 281	96 281
85 57	84 281	97 281
86 57	85 281	98 281
87 57	86 281	99 281
88 57	87 281	100 281
89 57	88 281	101 281
90 57	89 281	102 281
91 57	90 281	103 281
92 57	91 281	104 281
93 57	92 281	105 281
94 57	93 281	106 281
95 57	94 281	107 281
96 57	95 281	108 281
97 57	96 281	109 281
98 57	97 281	110 281
99 57	98 281	111 281
100 57	99 281	112 281
101 57	100 281	113 281
102 57	101 281	114 281
103 57	102 281	115 281
104 57	103 281	116 281
105 57	104 281	117 281
106 57	105 281	118 281
107 57	106 281	119 281
108 57	107 281	120 281
109 57	108 281	121 281
110 57	109 281	122 281
111 57	110 281	123 281
112 57	111 281	124 281
113 57	112 281	125 281
114 57	113 281	126 281
115 57	114 281	127 281
116 57	115 281	128 281
117 57	116 281	129 281
118 57	117 281	130 281
119 57	118 281	131 281
120 57	119 281	132 281
121 57	120 281	133 281
122 57	121 281	134 281
123 57	122 281	135 281
124 57	123 281	136 281
125 57	124 281	137 281
126 57	125 281	138 281
127 57	126 281	139 281
128 57	127 281	140 281
129 57	128 281	141 281
130 57	129 281	142 281
131 57	130 281	143 281
132 57	131 281	144 281
133 57	132 281	145 281
134 57	133 281	146 281
135 57	134 281	147 281
136 57	135 281	148 281
137 57	136 281	149 281
138 57	137 281	150 281
139 57	138 281	151 281
140 57	139 281	152 281
141 57	140 281	153 281
142 57	141 281	154 281
143 57	142 281	155 281
144 57	143 281	156 281
145 57	144 281	157 281
146 57	145 281	158 281
147 57	146 281	159 281
148 57	147 281	160 281
149 57	148 281	161 281
150 57	149 281	162 281
151 57	150 281	163 281
152 57	151 281	164 281
153 57	152 281	165 281
154 57	153 281	166 281
155 57	154 281	167 281
156 57	155 281	168 281
157 57	156 281	169 281
158 57	157 281	170 281
159 57	158 281	171 281
160 57	159 281	172 281
161 57	160 281	173 281
162 57	161 281	174 281
163 57	162 281	175 281
164 57	163 281	176 281
165 57	164 281	177 281
166 57	165 281	178 281
167 57	166 281	179 281
168 57	167 281	180 281
169 57	168 281	181 281
170 57	169 281	182 281
171 57	170 281	183 281
172 57	171 281	184 281
173 57	172 281	185 281
174 57	173 281	186 281
175 57	174 281	187 281
176 57	175 281	188 281
177 57	176 281	189 281
178 57	177 281	190 281
179 57	178 281	191 281
180 57	179 281	192 281
181 57	180 281	193 281
182 57	181 281	194 281
183 57	182 281	195 281
184 57	183 281	196 281
185 57	184 281	197 281
186 57	185 281	198 281
187 57	186 281	199 281
188 57	187 281	200 281
189 57	188 281	201 281
190 57	189 281	202 281
191 57	190 281	203 281
192 57	191 281	204 281
193 57	192 281	205 281
194 57	193 281	206 281
195 57	194 281	207 281
196 57	195 281	208 281
197 57	196 281	209 281
198 57	197 281	210 281
199 57	198 281	211 281
200 57	199 281	212 281
201 57	200 281	213 281
202 57	201 281	214 281
203 57	202 281	215 281
204 57	203 281	216 281
205 57	204 281	217 281
206 57	205 281	218 281
207 57	206 281	219 281
208 57	207 281	220 281
209 57	208 281	221 281
210 57	209 281	222 281
211 57	210 281	223 281
212 57	211 281	224 281
213 57	212 281	225 281
214 57	213 281	226 281
215 57	214 281	227 281
216 57	215 281	228 281
217 57	216 281	229 281
218 57	217 281	230 281
219 57	218 281	231 281
220 57	219 281	232 281
221 57	220 281	233 281
222 57	221 281	234 281
223 57	222 281	235 281
224 57	223 281	236 281
225 57	224 281	237 281
226 57	225 281	238 281
227 57	226 281	239 281
228 57	227 281	240 281
229 57	228 281	241 281
230 57	229 281	242 281
231 57	230 281	243 281
232 57	231 281	244 281
233 57	232 281	245 281
234 57	233 281	246 281
235 57	234 281	247 281
236 57	235 281	248 281
237 57	236 281	249 281
238 57	237 281	250 281
239 57	238 281	251 281
240 57	239 281	252 281
241 57	240 281	253 281
242 57	241 281	254 281
243 57	242 281	255 281
244 57	243 281	256 281
245 57	244 281	257 281
246 57	245 281	258 281
247 57	246 281	259 281
248 57	247 281	260 281
249 57	248 281	261 281
250 57	249 281	262 281
251 57	250 281	263 281
252 57	251 281	264 281
253 57	252 281	265 281
254 57	253 281	266 281
255 57	254 281	267 281
256 57	255 281	268 281
257 57	256 281	269 281
258 57	257 281	270 281
259 57	258 281	271 281
260 57	259 281	272 281
261 57	260 281	273 281
262 57	261 281	274 281
263 57	262 281	275 281
264 57	263 281	276 281
265 57	264 281	277 281
266 57	265 281	278 281
267 57	266 281	279 281
268 57	267 281	280 281
269 57	268 281	281 281
270 57	269 281	282 281
271 57	270 281	283 281
272 57	271 281	284 281
273 57	272 281	285 281
274 57	273 281	286 281
275 57	274 281	287 281
276 57	275 281	288 281
277 57	276 281	289 281
278 57	277 281	290 281
279 57	278 281	291 281
280 57	279 281	292 281
281 57	280 281	293 281
282 57	281 281	294 281
283 57	282 281	295 281
284 57	283 281	296 281
285 57	284 281	297 281
286 57	285 281	298 281
287 57	286 281	299 281
288 57	287 281	300 281
289 57	288 281	301 281
290 57	289 281	302 281
291 57	290 281	303 281
292 57	291 281	304 281
293 57	292 281	305 281
294 57	293 281	306 281
295 57	294 281	307 281
296 57	295 281	308 281
297 57	296 281	309 281
298 57	297 281	310 281
299 57	298 281	311 281
300 57	299 281	312 281
301 57	300 281	313 281
302 57	301 281	314 281
303 57	302 281	315 281
304 57	303 281	316 281
305 57	304 281	317 281
306 57	305 281	318 281
307 57	306 281	319 281
308 57	307 281	320 281
309 57	308 281	321 281
310 57	309 281	322 281
311 57	310 281	323 281
312 57	311 281	324 281
313 57	312 281	325 281
314 57	313 281	326 281
315 57	314 281	327 281
316 57	315 281	328 281
317 57	316 281	329 281
318 57	317 281	330 281
319 57	318 281	331 281
320 57	319 281	332 281
321 57	320 281	333 281
322 57	321 281	334 281
323 57	322 281	335 281
324 57	323 281	336 281
325 57	324 281	337 281
326 57	325 281	338 281
327 57	326 281	339 281
328 57	327 281	340 281
329 57	328 281	341 281
330 57	329 281	342 281
331 57	330 281	343 281
332 57	331 281	344 281
333 57	332 281	345 281
334 57	333 281	346 281
335 57	334 281	347 281
336 57	335 281	348 281
337 57	336 281	349 281
338 57	337 281	350 281
339 57	338 281	351 281
340 57	339 281	352 281
341 57	340 281	353 281
342 57	341 281	354 281
343 57	342 281	355 281
344 57	343 281	356 281
345 57	344 281	357 281
346 57	345 281	358 281
347 57	346 281	359 281
348 57	347 281	360 281
349 57	348 281	361 281
350 57	349 281	362 281
351 57	350 281	363 281
352 57	351 281	364 281
353 57	352 281	365 281
354 57	353 281	366 281
355 57	354 281	367 281
356 57	355 281	368 281
357 57	356 281	369 281
358 57	357 281	370 281
359 57	358 281	371 281
360 57	359 281	372 281
361 57	360 281	373 281
362 57	361 281	374 281
36		

36	434
37	106
37	434
38	434
39	434
40	96
41	667
42	667
43	206
44	206
45	169
45	580
46	741
47	741
48	741
49	741
50	741
51	741
52	741
53	741
54	742
55	742
56	742
57	574
58	574
59	574
59	763
60	574
61	235
62	106
63	63
63	763
64	763
65	763
66	667
67	246
68	246
69	285
70	285
71	285
72	285
73	285
74	299
75	299
76	299
77	299
78	299
78	574
79	574
80	48
80	270
80	574
81	169
82	169
83	574
84	170
85	177
86	315
87	315
88	574
89	574
44. Duhan	
1	215
2	215
3	215
4	215
5	215
6	215
7	215
8	170
9	667
10	667
11	667
12	667
13	667
14	667
15	667
16	667

17	742
18	742
19	742
20	742
21	742
22	742
23	742
24	742
25	742
26	742
27	742
28	742
29	742
30	742
31	742
32	742
33	742
34	742
35	742
36	742
37	742
38	435
39	435
40	260
41	260
42	260
43	260
44	260
45	260
46	260
47	260
48	260
49	260
50	260
51	260
52	260
53	260
54	260
55	260
56	260
57	260
58	260
59	260
60	260
61	260
62	260
63	260
64	260
65	260
66	260
67	260
68	260
69	260
70	260
71	260
72	260
73	260
74	260
75	260
76	260
77	260
78	260
79	260
80	260
81	260
82	260
83	260
84	260
85	260
86	260
87	260
88	260
89	260
45. Casiye	
1	206
2	206
3	165
4	165
5	165
6	76
7	123
8	123
9	123
10	123
11	215
12	21
13	28
14	28
15	28
16	28
17	28
18	28
19	28
20	28
21	28
22	28
23	28
24	28
25	28
26	28
27	28
28	28
29	28
30	28
31	28
32	28
33	28
34	28
35	28
36	28
37	28
38	28
39	28
40	28
41	28
42	28
43	28
44	28
45	28
46	28
47	28
48	28
49	28
50	28
51	28
52	28
53	28
54	28
55	28
56	28
57	28
58	28
59	28
60	28
61	28
62	28
63	28
64	28
65	28
66	28
67	28
68	28
69	28
70	28
71	28
72	28
73	28
74	28
75	28
76	28
77	28
78	28
79	28
80	28
81	28
82	28
83	28
84	28
85	28
86	28
87	28
88	28
89	28

25	435
26	246
27	235
28	260
29	260
30	260
31	260
32	260
33	260
34	260
35	260
36	177
37	177
46. Ahkaf	
1	206
2	206
3	4
4	315
5	315
6	246
7	575
8	536
9	186
9	526
10	206
10	209
11	575
12	209
12	216
13	395
14	395
15	442
16	274
17	135
18	135
19	260
20	300
21	687
22	687
23	687
24	687
25	687
26	81
27	653
28	315
28	653
29	52
30	52
31	52
32	123
33	246
34	279
35	562
35	667
47. Muhammed	
1	267
2	267
3	267
4	508
4	512
5	508
6	508
7	515
8	267
9	267
10	645
11	645
11	660
12	280
13	562
13	654
13	671

14	82
14	365
15	290
16	597
17	116
18	238
19	380
20	598
21	598
22	598
23	598
24	598
25	598
26	598
27	598
28	598
29	598
30	598
31	91
31	598
32	598
33	494
34	129
35	508
35	515
36	418
36	489
37	489
38	489
48. Fetih	
1	529
1	632
2	529
2	632
3	632
4	515
5	131
5	293
6	131
6	138
7	15
8	540
9	540
10	630
11	630
12	630
13	280
13	630
14	630
15	630
16	630
17	516
17	630
18	631
19	631
20	631
21	631
22	631
22	650
23	631
23	650
24	631
25	631
26	631
27	74
27	631
27	632
28	533
29	378
29	533
29	587
29	782
49. Hucurat	
1	370
1	592
2	592
3	592
4	592

5	592
6	78
6	461
7	103
7	592
8	103
8	592
9	407
9	409
9	502
9	505
10	407
10	410
10	503
11	427
11	499
12	423
12	430
13	37
13	370
13	376
13	410
14	587
15	414
15	587
16	587
17	587
18	181
18	587
50. Kaf	
1	564
2	240
2	564
3	240
3	564
4	59
4	240
4	270
4	565
5	565
6	16
6	18
7	16
8	16
9	16
9	241
10	16
10	241
11	16
11	241
12	651
12	662
12	774
13	651
13	662
13	774
14	651
14	662
14	774
15	3
15	240
16	32
16	171
16	269
17	171
17	270
17	359
18	171
18	270
18	359
19	43
20	232
21	251
22	251
24	251
25	251
26	251

27	251
28	251
29	251
30	294
31	281
32	281
33	281
34	281
35	281
36	643
36	651
36	662
37	643
38	16
39	332
40	332
41	240
42	240
43	5
43	240
44	240
45	537
45	565
51. Zariyat	
1	246
2	246
3	246
4	246
5	246
6	246
7	22
7	575
8	22
8	575
9	575
10	575
11	575
12	300
13	300
14	300
15	111
15	286
16	111
16	286
17	111
18	111
19	111
20	21
21	21
22	21
23	21
24	697
25	697
26	697
27	697
28	698
29	698
30	698
31	698
32	698
33	698
34	698
35	698
36	698
37	698
38	742
39	742
40	742
41	688
42	688
43	692
44	692
45	692
46	682
47	22
48	22
49	22

50	170
51	170
52	187
52	562
52	575
53	187
53	562
53	575
54	562
54	575
55	575
56	89
56	326
57	477
58	477
59	668
60	668
52. Tur	
1	236
2	236
3	236
4	236
5	236
6	236
7	236
8	236
9	236
10	236
11	236
12	236
13	301
14	301
15	301
16	301
17	287
18	287
19	287
20	287
21	287
21	363
22	287
23	287
24	288
25	288
26	288
27	288
28	288
29	576
30	576
31	576
32	81
32	576
33	207
33	576
34	207
34	576
35	5
35	577
36	5
36	577
37	10
37	577
38	68
38	577
39	317
39	577
40	577
41	68
41	577
42	68
42	577
43	317
43	577
44	577
44	670
45	577
45	670
46	577

46	670
47	577
47	670
48	528
48	562
48	577
49	562
49	577
53. Necm	
1	193
2	193
3	193
4	193
5	46
5	193
6	46
6	193
7	46
7	193
8	46
8	193
9	4

122	13	103	57	554	14	757
123	13	103	58	554	15	756
124	13	103	59	554	16	776
125	13	103	60	554	17	776
126	13	103	61	554	18	776
127	13	103	62	554	19	776
128	13	103	63	554	20	776
129	13	103	64	554	21	776
130	13	103	65	554	22	776
131	13	103	66	554	23	776
132	13	103	67	554	24	776
133	13	103	68	554	25	776
134	13	103	69	554	26	776
135	13	103	70	554	27	776
136	13	103	71	554	28	776
137	13	103	72	554	29	776
138	13	103	73	554	30	776
139	13	103	74	554	31	776
140	13	103	75	554	32	776
141	13	103	76	554	33	776
142	13	103	77	554	34	776
143	13	103	78	554	35	776
144	13	103	79	554	36	776
145	13	103	80	554	37	776
146	13	103	81	554	38	776
147	13	103	82	554	39	776
148	13	103	83	554	40	776
149	13	103	84	554	41	776
150	13	103	85	554	42	776
151	13	103	86	554	43	776
152	13	103	87	554	44	776
153	13	103	88	554	45	776
154	13	103	89	554	46	776
155	13	103	90	554	47	776
156	13	103	91	554	48	776
157	13	103	92	554	49	776
158	13	103	93	554	50	776
159	13	103	94	554	51	776
160	13	103	95	554	52	776
161	13	103	96	554	53	776
162	13	103	97	554	54	776
163	13	103	98	554	55	776
164	13	103	99	554	56	776
165	13	103	100	554	57	776
166	13	103	101	554	58	776
167	13	103	102	554	59	776
168	13	103	103	554	60	776
169	13	103	104	554	61	776
170	13	103	105	554	62	776
171	13	103	106	554	63	776
172	13	103	107	554	64	776
173	13	103	108	554	65	776
174	13	103	109	554	66	776
175	13	103	110	554	67	776
176	13	103	111	554	68	776
177	13	103	112	554	69	776
178	13	103	113	554	70	776
179	13	103	114	554	71	776
180	13	103	115	554	72	776
181	13	103	116	554	73	776
182	13	103	117	554	74	776
183	13	103	118	554	75	776
184	13	103	119	554	76	776
185	13	103	120	554	77	776
186	13	103	121	554	78	776
187	13	103	122	554	79	776
188	13	103	123	554	80	776
189	13	103	124	554	81	776
190	13	103	125	554	82	776
191	13	103	126	554	83	776
192	13	103	127	554	84	776
193	13	103	128	554	85	776
194	13	103	129	554	86	776
195	13	103	130	554	87	776
196	13	103	131	554	88	776
197	13	103	132	554	89	776
198	13	103	133	554	90	776
199	13	103	134	554	91	776
200	13	103	135	554	92	776
201	13	103	136	554	93	776
202	13	103	137	554	94	776
203	13	103	138	554	95	776
204	13	103	139	554	96	776
205	13	103	140	554	97	776
206	13	103	141	554	98	776
207	13	103	142	554	99	776
208	13	103	143	554	100	776
209	13	103	144	554	101	776
210	13	103	145	554	102	776
211	13	103	146	554	103	776
212	13	103	147	554	104	776
213	13	103	148	554	105	776
214	13	103	149	554	106	776
215	13	103	150	554	107	776
216	13	103	151	554	108	776
217	13	103	152	554	109	776
218	13	103	153	554	110	776
219	13	103	154	554	111	776
220	13	103	155	554	112	776
221	13	103	156	554	113	776
222	13	103	157	554	114	776
223	13	103	158	554	115	776
224	13	103	159	554	116	776
225	13	103	160	554	117	776
226	13	103	161	554	118	776
227	13	103	162	554	119	776
228	13	103	163	554	120	776
229	13	103	164	554	121	776
230	13	103	165	554	122	776
231	13	103	166	554	123	776
232	13	103	167	554	124	776
233	13	103	168	554	125	776
234	13	103	169	554	126	776
235	13	103	170	554	127	776
236	13	103	171	554	128	776
237	13	103	172	554	129	776
238	13	103	173	554	130	776
239	13	103	174	554	131	776
240	13	103	175	554	132	776
241	13	103	176	554	133	776
242	13	103	177	554	134	776
243	13	103	178	554	135	776
244	13	103	179	554	136	776
245	13	103	180	554	137	776
246	13	103	181	554	138	776
247	13	103	182	554	139	776
248	13	103	183	554	140	776
249	13	103	184	554	141	776
250	13	103	185	554	142	776
251	13	103	186	554	143	776
252	13	103	187	554	144	776
253	13	103	188	554	145	776
254	13	103	189	554	146	776
255	13	103	190	554	147	776
256	13	103	191	554	148	776
257	13	103	192	554	149	776
258	13	103	193	554	150	776
259	13	103	194	554	151	776
260	13	103	195	554	152	776
261	13	103	196	554	153	776
262	13	103	197	554	154	776
263	13	103	198	554	155	776
264	13	103	199	554	156	776
265	13	103	200	554	157	776
266	13	103	201	554	158	776
267	13	103	202	554	159	776
268	13	103	203	554	160	776
269	13	103	204	554	161	776
270	13	103	205	554	162	776
271	13	103	206	554	163	776
272	13	103	207	554	164	776
273	13	103	208	554	165	776
274	13	103	209	554	166	776
275	13	103	210	554	167	776
276	13	103	211	554	168	776
277	13	103	212	554	169	776
278	13	103	213	554	170	776
279	13	103	214	554	171	776
280	13	103	215	554	172	776
281	13	103	216	554	173	776
282	13	103	217	554	174	776
283	13	103	218	554	175	776
284	13	103	219	554	176	776
285	13	103	220	554	177	776
286	13	103	221	554	178	776
287	13	103	222	554	179	776
288	13	103	223	554	180	776
289	13	103	224	554	181	776
290	13	103	225	554	182	776
291	13	103	226	554	183	776
292	13	103	227	554	184	776
293	13	103	228	554	185	776
294	13	103	229	554	186	776
295	13	103	230	554	187	776
296	13	103	231	554	188	776
297	13	103	232	554	189	776
298	13	103	233	554	190	776
299	13	103	234	554	191	776
300	13	103	235	554	192	776
301	13	103	236	554	193	776
302	13	103	237	554	194	776
303	13	103	238	554	195	776
304	13	103	239	554	196	776
305	13	103	240	554	197	776
306	13	103	241	554	198	776
307	13	103	242	554	199	776
308	13	103	243	554	200	776
309	13	103	244	554	201	776
310	13	103	245	554	202	776
311	13	103	246	554	203	776
312	13	103	247	554	204	776
313	13	103	248	554	205	776
314	13	103	249	554	206	776
315	13	103	250	554	207	776
316	13	103	251	554	208	776
317	13	103	252	554	209	776
318	13	103	253	554	210	776
319	13	103	254	554	211	776
320	13	103	255	554	212	776
321	13	103	256	554	213	776
322	13	103	257	554	214	776
323	13	103	258	554	215	776
324	13	103	259	554	216	776
325	13	103	260	554	217	776
326	13	103	261	554	218	776
327	13	103	262	554	219	776
328	13	103	263	554	220	776
329	13	103	264	554	221	776
330	13	103	265	554	222	776
331	13	103	266	554	223	776
332	13	103	267	554	224	776
333	13	103	268	554		

122	13	103	37	554	14	757
204	13	357	38	191	15	776
204	14	276	38	554	16	776
17	15	374	39	649	17	776
20	17	374	39	191	18	776
212	18	363	39	554	19	776
17	19	267	40	451	20	776
212	20	301	40	532	21	776
63	21	666	41	372	22	776
373	22	125	42	372	23	313
788	22	666	43	179	23	273
212	23	196	44	290	24	313
394	23	200	45	532	24	476
788	23	745	46	532	25	361
394	24	659	47	532	26	258
442	24	745	48	532	27	313
788	25	745	49	467	28	540
385	26	644	50	550	29	666
442	27	30	51	551	30	666
788	28	670	52	551	31	105
257	29	670	53	528	31	245
385	30	670	53	548	31	571
788	33.		53	590	32	106
529	Ar-Ra'p		54	179	32	245
385	1	536	54	549	33	106
385	1	554	54	590	33	245
472	2	536	55	549	34	434
788	2	554	56	527	35	434
385	3	386	56	590	36	434
472	3	554	57	551	36	476
385	4	450	57	595	37	434
472	4	457	58	422	38	298
385	5	384	58	551	39	401
472	5	451	59	405	39	476
385	6	529	59	551	40	245
472	6	548	60	595	41	313
385	7	191	60	650	41	245
472	7	222	60	671	42	313
385	8	191	61	595	43	571
472	8	515	61	650	44	571
385	9	629	62	595	45	571
472	9	629	62	650	46	572
385	10	629	62	671	47	572
472	11	629	63	69	48	572
385	12	629	63	238	49	572
472	13	629	64	303	50	536
385	14	629	65	303	51	246
472	15	629	66	303	52	246
385	16	46	67	303	53	246
472	17	46	67	367	54	246
385	18	46	68	303	35. Fabr	
472	19	46	68	367	1	7
385	20	46	69	590	1	47
472	21	46	70	427	2	7
385	22	46	70	590	3	167
472	23	46	71	427	4	559
385	24	46	71	590	5	432
472	25	46	72	39	6	366
385	26	46	73	364	7	277
472	27	46	74	364	8	356
385	28	46	75	364	9	784
472	29	46	76	364	10	7
385	30	46	77	364	10	120
472	31	46	78	364	10	394
385	32	46	79	364	11	33
472	33	46	80	364	11	43
385	34	46	81	364	11	59
472	35	46	82	364	12	25
385	36	46	83	364	12	478
472	37	46	84	364	13	19
385	38	46	85	364	13	308
472	39	46	86	364	14	308
385	40	46	87	364	15	7
472	41	46	88	364	16	7
385	42	46	89	364	17	7
472	43	46	90	364	18	93
385	44	46	91	364	18	360
472	45	46	92	364	19	496

19	94
19	360
20	94
20	360
21	94
21	360
22	94
22	360
23	539
24	539
25	559
26	559
27	163
28	82
28	163
29	109
30	109
31	209
32	139
32	149
33	282
34	282
35	282
36	296
37	296
38	66
38	172
39	88
39	94
40	308
41	7
42	567
42	646
43	567
43	646
44	567
45	647
45	651

36. Yasin

1	530
2	530
3	530
4	530
5	202
6	202
7	356
8	356
9	356
10	356
11	356
12	172
13	773
14	773
15	773
16	773
17	773
18	773
19	773
20	773
21	773
22	773
23	773
24	773
25	773
26	773
27	773
28	773
29	773
30	184
31	663
32	241
33	163
34	163
35	163
36	163
37	163
38	163
39	163

37. Saffat

1	169
2	169
3	169
4	169
5	169
6	52
7	52
8	52
9	52
10	52
11	4
12	134
13	134
14	134
15	134
16	134
17	134
18	134
19	134
20	134
21	134
22	134
23	134
24	134
25	134
26	134
27	134
28	134
29	134
30	134
31	134
32	134
33	134
34	134
35	134
36	134
37	134
38	134
39	134

38. Sad

1	565
2	565
3	565
4	565
5	565
6	565
7	565
8	565
9	565
10	565
11	565
12	565
13	565
14	565
15	565
16	565
17	565
18	565
19	565
20	565
21	565
22	565
23	565
24	565
25	565
26	565
27	565
28	565
29	565
30	565
31	565
32	565
33	565
34	565
35	565
36	565
37	565
38	565
39	565

39. Zümer

1	205
2	205
3	205
4	205
5	205
6	205
7	205
8	205
9	205
10	205
11	205
12	205
13	205
14	205
15	205
16	205
17	205
18	205
19	205
20	205
21	205
22	205
23	205
24	205
25	205
26	205
27	205
28	205
29	205
30	205
31	205
32	205
33	205
34	205
35	205
36	205
37	205
38	205
39	205

40	163
41	163
42	163
43	163
44	119
45	119
46	119
47	119
48	663
49	663
50	663
51	241
52	241
53	241
54	241
55	282
56	282
57	282
58	282
59	104
60	104
61	104
62	104
63	295
64	295
65	252
66	252
67	252
68	43
69	71
70	202
71	25
72	25
73	25
74	307
75	307
76	559
77	241
78	241
79	242
80	242
81	242
82	3
83	6
84	6
85	6
86	6
87	6
88	6
89	6
90	6
91	6
92	6
93	6
94	6
95	6
96	6
97	6
98	6
99	6
100	6

40. Mu'min

1	205
2	176
3	176
4	122
5	561
6	561
7	561
8	561
9	561
10	561
11	561
12	561
13	561
14	561
15	561
16	561
17	561
18	561
19	561
20	561
21	561
22	561
23	561
24	561
25	561
26	561
27	561
28	561
29	561
30	561
31	561
32	561
33	561
34	561
35	561
36	561
37	561
38	561
39	561
40	561
41	561
42	561
43	561
44	561
45	561
46	561
47	561
48	561
49	561
50	561
51	561
52	561
53	561
54	561
55	561
56	561
57	561
58	561
59	561
60	561
61	561
62	561
63	561
64	561
65	561
66	561
67	561
68	561
69	561
70	561
71	561
72	561
73	561
74	561
75	561
76	561
77	561
78	561
79	561
80	561
81	561
82	561
83	561
84	561
85	561
86	561
87	561
88	561
89	561
90	561
91	561
92	561
93	561
94	561
95	561
96	561
97	561
98	561
99	561
100	561

41. Fussilet

1	214
2	214
3	214
4	214
5	122
6	526
7	135
8	278
9	314
10	20
11	21
12	21
13	21
14	21
15	21
16	21
17	21
18	21
19	21
20	21
21	21
22	21
23	21
24	21
25	21
26	21
27	21
28	21
29	21
30	21
31	21
32	21
33	21
34	21
35	21
36	21
37	21
38	21
39	21
40	21
41	21
42	21
43	21
44	21
45	21
46	21
47	21
48	21

124 685	197 209	31 755	86 26	58 651	21 166	10 126	7 122	13 103	37 554	14 757
125 685	197 579	31 775	87 243	58 655	21 178	10 436	7 386	13 357	38 191	15 776
126 685	198 120	32 755	88 19	59 651	22 178	11 248	8 284	14 279	38 554	16 776
127 685	198 212	32 775	89 277	59 655	23 126	12 238	9 284	15 374	38 649	17 776
128 685	199 120	33 755	90 277	60 418	23 391	12 274	10 17	16 374	39 191	18 776
129 685	199 212	33 775	91 540	61 786	24 700	13 238	10 20	17 374	39 554	19 776
130 685	200 120	34 755	92 540	62 253	25 700	13 274	10 312	18 363	40 451	20 776
131 685	201 120	34 775	93 164	63 253	26 700	14 238	11 17	19 287	40 532	21 776
132 685	202 120	35 755	28. Kasas	64 253	27 700	15 288	11 312	20 301	41 372	22 313
133 685	202 664	35 775	1 198	65 253	28 714	16 303	12 63	21 669	42 372	23 273
134 685	203 664	36 755	2 198	66 253	29 714	17 333	12 373	22 125	43 179	24 313
135 685	204 664	36 775	3 732	67 378	30 714	18 333	12 768	22 669	44 290	24 476
136 686	205 664	37 755	4 732	68 173	31 714	19 248	13 312	23 198	45 532	25 361
137 686	206 664	37 775	5 658	69 173	32 714	20 165	13 394	23 200	46 532	26 258
138 686	207 664	38 756	5 733	70 173	33 715	21 165	13 768	23 745	47 532	27 313
139 686	208 647	38 775	6 658	71 309	34 715	21 443	14 394	24 659	48 532	28 540
140 686	209 647	39 51	6 733	72 309	35 715	22 166	14 442	24 745	49 467	29 666
141 690	210 194	39 756	7 733	73 26	36 719	23 166	15 395	25 745	50 550	30 666
142 690	211 194	39 775	8 733	73 478	37 719	23 479	15 442	26 644	51 551	31 105
143 690	212 194	40 756	9 733	74 253	38 657	24 166	15 769	27 30	52 551	31 245
144 690	213 308	40 775	10 733	75 253	39 657	25 166	16 257	28 670	53 528	31 571
145 690	214 222	41 756	11 733	76 418	40 657	26 11	16 395	29 670	53 548	32 106
146 690	215 222	41 775	12 733	76 423	41 788	27 11	16 769	30 670	54 179	33 106
147 690	216 222	42 756	13 733	76 432	42 178	28 789	17 329	33. Ahzap	54 549	33 245
148 690	217 172	42 776	14 733	77 418	42 788	29 81	17 395	1 536	54 590	34 434
149 690	218 172	43 756	15 733	77 423	43 788	30 156	17 399	1 554	55 549	35 434
150 690	219 172	43 776	16 733	77 424	44 166	31 156	17 412	2 536	56 527	36 434
151 690	220 172	44 756	17 733	77 432	45 330	31 369	17 769	2 554	56 590	36 476
152 690	221 72	44 776	18 734	78 432	46 224	31 374	18 395	3 386	57 551	37 434
153 690	222 72	45 690	19 734	79 83	46 580	32 156	18 413	3 554	57 595	38 298
154 690	223 72	46 690	20 734	79 432	47 207	32 369	18 424	4 450	58 422	39 401
155 690	224 72	47 690	21 734	80 83	47 580	32 374	18 769	4 467	58 551	39 476
156 690	225 72	48 690	22 734	80 432	48 207	33 41	19 395	5 364	58 595	40 245
157 690	226 72	49 690	23 734	81 433	48 209	33 317	19 413	5 451	59 405	40 313
158 690	227 72	50 691	24 734	82 433	49 207	34 41	19 769	6 472	59 551	41 245
159 690	227 658	51 691	25 734	83 228	50 546	34 317	20 27	6 528	60 595	41 313
160 712	27. Neml	52 691	26 734	84 277	51 546	35 317	20 95	6 548	60 650	42 245
161 712	1 198	53 691	27 734	85 530	52 670	36 41	20 312	6 590	60 671	42 313
162 712	1 212	54 429	28 734	86 530	53 671	36 317	21 79	7 191	61 595	43 571
163 712	2 109	54 712	29 735	86 554	54 671	36 391	22 155	7 222	61 650	44 571
164 712	2 212	55 429	30 194	87 530	55 671	37 477	22 376	8 191	61 671	45 571
165 712	3 109	55 712	30 226	87 554	56 520	38 488	23 561	9 515	62 595	46 572
166 712	3 212	56 712	30 735	88 530	56 581	39 492	24 561	9 628	62 650	47 572
167 712	4 432	57 712	31 194	88 554	57 45	40 317	25 313	10 628	62 671	48 572
168 712	5 432	58 712	31 226		57 581	41 363	26 9	11 628	63 69	49 572
169 712	6 203	59 167	31 735	29. Ankebut	58 288	41 425	27 61	12 628	63 238	50 536
170 712	7 732	59 308	32 195	1 90	58 386	42 363	27 782	13 628	64 303	51 246
171 712	8 732	60 167	32 226	2 90	58 581	43 156	28 245	14 628	65 303	52 246
172 712	9 732	60 308	32 735	2 583	59 288	44 363	29 9	15 628	66 303	53 246
173 712	10 732	61 168	33 735	3 90	59 386	45 364	29 20	16 45	67 303	54 246
174 712	11 732	61 309	34 735	3 583	59 581	46 166	30 9	16 628	67 367	35. Fatir
175 712	12 732	62 168	35 735	4 90	60 477	46 479	31 164	17 45	68 303	1 7
176 717	13 732	62 309	36 735	4 583	60 581	47 657	32 388	17 628	68 367	1 47
177 717	14 732	63 168	37 735	5 90	61 137	48 31	33 257	18 628	69 590	2 7
178 717	15 754	63 309	38 735	5 583	62 477	49 31	33 278	19 628	70 427	3 167
179 717	16 754	64 168	39 735	6 90	63 137	50 248	33 434	20 629	71 427	4 559
180 717	17 754	64 309	40 736	6 583	64 230	51 125	34 68	21 542	71 590	5 432
181 490	18 754	65 66	41 736	7 274	65 137	52 97	34 234	21 629	72 39	6 366
181 717	19 755	66 132	42 736	7 583	66 137	52 125		22 629	73 364	7 277
182 490	20 755	67 133	43 199	8 419	67 137	53 97	32. Secde	23 629	73 364	8 356
182 717	21 755	68 133	43 736	8 442	67 343	53 125	1 207	24 629		9 784
183 490	22 755	69 133	44 66	8 583	68 137	54 35	2 207	25 629	34. Sebe	10 7
183 717	22 774	70 560	45 66	9 112	69 98	55 248	3 207	26 629	1 9	10 120
184 368	23 755	71 664	46 66	9 583	69 103	56 61	4 17	27 629	2 175	10 394
184 717	23 774	72 664	47 568	10 583		56 248	4 273			11 33
185 717	24 755	73 173	48 568	11 583	30. Rum	57 248	5 10			11 43
186 717	24 774	74 173	49 568	12 126	1 777	58 217	5 22			11 59
187 717	25 755	75 59	50 81	12 265	2 69	58 782	6 10			12 25
188 717	25 774	76 212	50 568	13 126	2 777	59 103	6 22			12 478
189 718	26 755	76 579	51 195	13 265	3 69	60 562	7 35			13 19
190 718	26 774	77 212	51 568	14 684	3 777		7 38			13 308
191 718	27 755	78 560	52 109	15 684	4 777	31. Lokman	8 35			14 308
192 194	27 775	79 560	53 109	16 700	5 777	1 214	8 38			15 7
193 194	28 755	80 560	54 109	17 477	6 777	2 214	9 35			16 7
194 194	28 775	81 560	54 410	17 700	7 125	3 214	9 38			17 7
195 194	29 755	82 233	54 412	18 221	7 435	4 110	10 247			18 93
196 199	29 775	83 233	55 110	19 166	8 125	5 110	11 45			18 360
196 209	30 755	84 233	56 537	20 166	9 125	6 122	11 247			18 456
196 579	30 775	85 233	57 568	20 178	9 436	7 96	12 264			

19 94	40 41	19 360	42 163	20 94	43 163	20 360	44 119	21 94	45 119	21 360	46 119	22 94	47 119	22 360	48 663	23 539	49 663	24 539	50 663	25 559	51 241	26 559	52 241	27 163	53 241	28 82	54 241	29 109	55 282	30 109	56 282	31 209	57 282	32 139	58 282	33 149	59 104	34 282	60 104	35 282	60 295	36 296	61 104	37 296	38 66	61 295	38 172	62 104	39 88	62 295	39 94	63 295	40 308	64 295	41 7	65 252	42 567	66 252	42 646	67 252	43 567	68 43	43 646	69 71	44 567	69 202	45 647	70 202	45 651	71 25	36. Yasin	72 25	46 284	73 25	49 284	74 307	50 244	75 307	51 244	76 559	52 244	77 241	53 244	78 241	54 245	79 242	55 245	80 242	56 245	81 242	57 245	82 3	58 245	83 6	59 245	83 242	60 245	84 242	61 245	85 242	62 245	86 242	63 245	87 242	64 245	88 242	65 245	89 242	66 245	90 242	67 245	91 242	68 245	92 242	69 245	93 242	70 245	94 242	71 245	95 242	72 245	96 242	73 245	97 242	74 245	98 242	75 245	99 242	76 245	100 242	77 245	101 242	78 245	102 242	79 245	103 242	80 245	104 242	81 245	105 242	82 245	106 242	83 245	107 242	84 245	108 242	85 245	109 242	86 245	110 242	87 245	111 242	88 245	112 242	89 245	113 242	90 245	114 242	91 245	115 242	92 245	116 242	93 245	117 242	94 245	118 242	95 245	119 242	96 245	120 242	97 245	121 242	98 245	122 242	99 245	123 242	100 245	124 242	101 245	125 242	102 245	126 242	103 245	127 242	104 245	128 242	105 245	129 242	106 245	130 242	107 245	131 242	108 245	132 242	109 245	133 242	110 245	134 242	111 245	135 242	112 245	136 242	113 245	137 242	114 245	138 242	115 245	139 242	116 245	140 242	117 245	141 242	118 245	142 242	119 245	143 242	120 245	121 245	122 245	123 245	124 245	125 245	126 245	127 245	128 245	129 245	130 245	131 245	132 245	133 245	134 245	135 245	136 245	137 245	138 245	139 245	140 245	141 245	142 245	143 245	144 245	145 245	146 245	147 245	148 245	149 245	150 245
-------	-------	--------	--------	-------	--------	--------	--------	-------	--------	--------	--------	-------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	-------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	-------	--------	--------	--------	-------	--------	-------	--------	--------	--------	------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	-------	--------	-------	--------	--------	--------	--------	--------	-------	-----------	-------	--------	-------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	------	--------	------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	--------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

4	221	11	185	50	277	18	29	77	68	9	213	46	100	105	203	56	221	14	761	76	360
5	744	12	185	51	695	19	177	77	235	10	213	47	568	106	203	57	102	15	761	77	567
6	744	12	648	52	695	20	136	78	77	11	40	48	568	107	110	57	123	16	762	78	567
7	744	13	185	53	695	21	136	79	165	12	19	49	243	107	203	58	649	17	762	79	567
8	745	13	648	54	695	22	170	80	29	12	26	50	243	108	110	58	653	18	762	80	567
9	187	14	545	55	390	23	97	81	29	12	478	51	243	109	110	59	649	19	762	81	308
10	188	15	545	55	695	23	387	82	538	13	254	52	244	110	182	59	654	20	762	82	308
11	188	16	19	56	390	24	97	83	124	13	270	53	419	110	328	60	743	21	762	83	55
12	385	16	27	56	695	24	387	84	247	14	254	54	173	111	168	61	743	22	762	83	104
13	124	17	19	57	695	25	97	85	262	15	270	55	173	18. Kehf		62	743	23	762	83	120
13	657	17	27	58	695	25	261	86	262	15	94	55	185	1	206	63	743	24	762	84	104
13	659	18	19	59	695	25	387	87	262	15	254	55	199	1	216	64	743	25	762	84	120
14	124	18	27	60	695	26	656	88	124	16	647	55	756	2	206	65	743	26	762	85	243
14	657	19	20	61	713	27	261	88	301	16	655	56	310	2	216	66	743	27	763	86	243
14	659	19	27	62	713	28	261	89	206	17	647	57	310	3	206	67	743	28	763	87	273
15	124	20	20	63	713	29	261	89	262	17	655	58	60	3	216	68	743	29	763	88	308
15	657	20	27	64	713	30	111	90	395	18	228	58	647	4	206	69	743	30	763	89	308
16	301	20	475	65	713	30	418	90	408	19	228	58	652	4	216	70	743	31	328	90	308
17	301	21	20	66	713	31	286	90	420	20	228	59	227	5	316	71	743	31	488	91	308
18	787	21	27	67	713	32	287	90	428	21	228	59	544	6	556	72	743	31	763	92	308
19	668	22	20	68	713	33	668	90	448	22	309	60	72	7	89	73	743	32	763	93	7
20	668	22	27	69	713	34	363	91	413	22	326	60	173	8	235	74	743	33	763	93	308
21	262	23	20	70	714	34	668	92	414	23	62	60	548	9	771	75	743	34	763	94	243
22	106	23	27	71	714	35	357	93	90	23	326	61	55	10	771	76	743	35	3	94	270
22	262	24	174	72	714	36	187	94	414	23	418	62	55	11	771	77	744	35	172	94	308
23	287	24	244	73	714	36	221	95	414	23	441	63	55	12	771	78	744	36	172	95	243
24	783	25	244	74	714	36	319	96	287	24	62	64	55	13	771	79	744	37	242	95	270
25	783	26	33	75	714	36	644	97	287	24	413	65	55	14	315	80	744	38	242	96	283
26	783	27	33	76	714	36	668	98	106	24	419	66	26	14	771	81	744	39	242	97	212
27	102	27	51	77	714	37	102	99	106	24	441	66	479	15	771	82	744	39	539	97	539
28	124	28	33	78	719	38	247	100	106	25	62	67	40	16	771	83	769	40	242	97	539
29	124	28	55	79	719	39	247	101	219	25	173	68	664	17	771	84	769	41	693	98	664
30	136	28	675	80	692	40	247	102	196	26	62	69	664	18	771	85	769	42	693	20. Taha	
31	329	29	33	81	692	41	579	103	196	26	401	70	26	19	771	86	769	43	693	1	212
31	402	29	55	82	692	42	579	104	102	26	425	71	254	20	771	87	770	44	693	2	212
32	22	29	675	83	692	43	187	104	362	27	62	72	228	21	772	88	770	45	693	3	212
32	29	30	34	84	692	43	526	105	124	27	425	73	554	22	772	89	770	46	693	4	212
33	22	30	55	85	16	44	187	106	363	28	62	74	555	23	385	90	770	47	693	5	7
33	29	30	675	85	233	44	526	106	435	28	401	75	555	24	385	91	770	48	693	6	7
34	29	31	34	86	174	45	668	106	638	28	419	76	568	25	772	92	770	49	693	7	59
35	698	31	55	87	204	46	668	107	363	29	62	76	581	26	10	93	770	50	693	8	182
36	698	31	675	87	560	47	668	107	435	29	421	76	647	26	68	94	770	51	184	9	725
37	698	32	55	88	560	48	374	108	363	29	426	77	568	26	772	95	770	51	725	10	725
38	177	32	675	88	569	49	48	109	363	30	62	77	581	27	221	96	770	52	184	11	725
38	698	33	55	89	560	49	374	110	579	30	475	77	647	28	556	97	770	52	725	12	725
39	383	33	675	89	569	50	48	111	261	31	62	78	333	29	300	98	770	53	184	13	725
39	698	34	55	90	569	50	374	112	788	31	426	79	333	29	362	99	235	53	725	14	328
40	330	34	675	91	569	51	170	113	788	31	446	79	528	30	261	100	123	54	184	14	725
40	383	35	55	92	569	52	369	114	374	31	498	80	382	31	286	100	300	54	328	15	725
40	698	35	675	93	569	53	389	115	482	32	62	81	212	32	790	101	123	54	693	16	725
41	383	36	55	94	538	54	389	116	136	32	428	82	212	33	790	101	300	55	184	17	725
41	442	36	675	94	569	55	389	116	453	32	500	83	40	34	790	102	123	55	328	18	726
41	698	37	55	95	569	56	136	117	136	33	62	84	360	35	790	103	260	55	693	19	726
42	247	37	675	96	569	57	136	118	139	33	426	85	195	36	790	104	260	56	184	20	726
43	247	38	55	97	560	58	136	119	379	33	457	86	555	37	790	105	260	56	677	21	726
44	262	38	675	97	569	59	136	120	698	33	499	87	555	38	790	106	261	57	184	22	726
44	540	39	55	98	560	60	781	121	698	34	63	88	213	39	790	107	286	57	677	23	726
45	262	39	376	98	569	61	235	122	698	34	413	89	213	40	791	108	286	58	184	24	726
46	262	39	675	99	560	61	654	123	155	34	452	89	781	41	791	109	177	58	702	25	726
47	262	40	55	99	569	62	136	124	140	35	63	90	544	42	791	110	170	59	184	26	726
48	263	40	376	16. Nahl		63	56	125	63	35	490	91	544	43	791	110	526	59	328	27	726
49	263	40	675	1	668	63	187	125	223	36	63	92	544	44	791	111	526	60	184	28	726
50	263	41	56	2	187	64	531	126	410	36	76	93	544	45	785	19. Meryem		60	283	29	726
51	263	41	297	3	4	65	89	126	412	36	420	94	185	46	230	1	760	61	184	30	726
52	216	41	675	4	41	66	89	126	496	37	63	94	544	46	446	2	760	61	283	31	726
15. Hicr		42	56	5	28	67	89	126	556	37	413	95	185	47	235	3	760	62	283	32	726
1	198	42	297	6	28	68	89	127	412	37	420	95	544	47	261	4	760	63	283	33	726
2	121	42	675	7	28	69	89	127	562	37	424	96	544	48	261	5	760	64	47	34	726
3	121	43	56	8	28	70	44	128	562	38	63	97	100	49	261	6	760	65	326	35	726
3	433	43	297	9	28	71	477	17. Isra		38	420	97	120	50	56	7	761	66	242	36	726
4	648	43	675	10	28	71	501	1	548	39	63	97	297	51	56	8	761	67	242	37	726
5	648	44	297	11	28	72	390	2	736	40	309	98	297	52	261	9	761	68	242	38	726
6	569	45	284	12	29	73	136	3	736	41	133	99	174	53	301	10	761	69	242		

82	218	131	12	171	150	45	148	87	456	20	606	70	433	128	105	17	673	74	689	126	720
83	77	131	369	171	766	45	201	87	484	21	134	71	105	129	51	18	54	75	689	127	720
84	507	132	12	172	151	45	455	88	484	22	256	71	154	129	105	18	674	76	689	128	721
85	397	133	12	172	766	45	458	89	346	23	256	71	311	130	51	19	54	77	689	129	721
85	420	134	436	173	279	45	617	89	415	24	256	72	154	130	186	19	674	78	689	130	721
86	416	135	460	174	218	46	201	89	416	25	256	73	175	130	220	20	54	79	689	131	721
87	179	135	462	175	115	46	455	90	321	26	256	74	695	130	255	20	674	80	429	132	725
88	583	135	496	176	473	47	201	90	430	27	256	75	695	130	433	21	54	81	711	132	721
89	107	136	161	5. Maide		47	455	90	484	28	256	76	695	131	186	21	674	81	429	133	725
89	504	137	639	1	342	48	210	90	500	29	256	77	695	131	656	22	54	82	711	133	721
90	518	138	597	1	483	48	455	91	430	29	433	78	695	132	255	22	674	83	712	134	721
91	504	139	398	1	485	49	455	91	484	30	256	79	695	132	656	23	54	84	712	135	721
92	348	139	597	2	342	50	455	91	500	31	256	80	695	133	665	23	674	85	716	136	721
92	415	140	107	2	483	51	399	92	494	32	271	81	695	134	666	24	54	86	716	137	721
92	457	140	367	3	158	51	521	93	370	33	561	82	110	135	570	24	674	87	716	138	721
92	499	140	597	3	483	52	521	94	342	34	561	82	696	135	666	25	54	88	717	139	721
93	426	141	597	4	483	53	521	95	342	35	555	83	696	136	133	25	674	89	717	140	722
93	458	142	331	5	472	54	521	95	347	35	561	84	186	137	133	26	25	90	717	141	722
93	499	142	597	5	483	54	639	96	342	36	76	84	715	138	133	26	368	91	717	142	722
94	429	143	597	6	335	55	522	97	342	36	95	85	186	139	133	27	54	92	717	143	722
94	502	144	399	7	117	56	522	97	344	37	545	86	186	140	446	27	366	93	717	143	722
95	507	144	521	8	409	57	522	97	346	38	16	86	715	141	480	28	78	94	662	144	722
96	507	145	597	8	461	57	615	98	182	38	60	87	186	141	489	29	327	95	662	145	722
97	367	146	597	8	497	58	615	99	538	39	95	88	186	142	480	29	376	96	662	146	722
97	520	147	375	9	269	59	615	100	78	39	101	89	63	143	480	29	408	97	663	146	722
98	275	148	420	10	269	60	320	101	392	40	311	89	186	144	481	30	100	98	663	146	722
98	367	149	411	11	515	60	616	102	392	41	311	90	186	145	481	30	104	99	663	147	722
98	520	150	129	12	331	61	616	103	321	42	656	90	538	146	481	31	348	100	643	147	722
99	275	150	161	12	751	62	616	104	79	43	105	91	75	146	739	31	425	101	643	147	722
99	367	151	129	13	147	63	83	105	79	43	656	91	195	147	175	32	392	102	644	148	723
99	520	151	161	13	616	63	616	106	463	44	89	92	214	148	356	32	480	103	720	149	723
100	520	152	115	13	751	64	148	106	474	44	656	92	329	149	356	33	420	104	720	150	723
101	338	152	162	14	152	64	618	107	463	45	656	92	579	150	481	34	646	105	720	151	723
102	338	153	144	15	533	65	148	107	474	46	570	93	196	151	394	34	651	106	720	152	723
103	338	153	547	15	615	65	152	108	464	47	570	94	256	151	428	35	183	106	720	153	723
104	506	153	613	16	534	65	618	108	474	48	110	95	9	151	441	35	220	107	720	154	723
105	454	154	145	17	15	66	148	109	269	48	186	96	9	151	481	36	183	107	720	155	381
105	460	154	613	17	152	66	152	110	767	48	220	96	20	152	394	37	132	108	720	155	723
105	496	155	98	18	615	66	618	111	767	49	122	97	16	153	394	38	252	108	720	156	723
105	557	155	145	19	534	67	538	112	767	50	77	98	34	154	739	39	252	109	720	156	723
106	379	155	387	19	615	68	616	113	767	50	526	98	34	155	204	40	252	109	720	157	108
106	460	155	613	20	752	69	154	114	767	51	540	99	16	156	204	41	295	110	720	157	208
106	496	156	98	21	752	69	158	115	767	52	556	99	27	157	204	42	281	110	720	157	542
106	557	156	145	22	752	69	162	116	269	53	89	100	51	158	545	42	360	111	70	157	542
107	460	156	387	23	752	70	752	116	767	53	556	100	311	159	579	43	100	111	225	158	6
107	496	156	613	24	752	71	752	117	269	54	379	101	174	160	255	43	281	111	720	158	530
107	557	156	766	25	752	72	152	117	767	54	556	102	174	161	154	44	282	112	70	159	724
108	496	157	98	26	752	72	768	118	269	55	213	103	175	162	154	45	282	112	225	160	724
108	557	157	145	27	345	73	152	118	767	55	556	104	95	163	154	46	305	112	720	161	724
109	496	157	387	27	676	74	152	119	269	56	570	104	360	164	169	47	305	113	70	162	724
109	557	157	613	28	677	75	152	119	768	57	570	105	213	164	255	48	305	113	225	163	724
110	379	157	766	29	677	75	768	120	15	58	570	106	535	165	89	49	305	113	720	164	399
110	557	158	98	30	677	76	153	6. En'am		59	8	107	134	165	89	50	295	114	70	164	724
111	557	158	145	31	677	76	318	1	311	59	60	107	357	7. A'raf		51	295	114	720	164	724
112	422	158	387	32	426	77	392	2	34	59	67	108	223	1	202	52	211	114	225	165	724
112	557	158	613	32	499	77	616	2	44	60	8	109	545	2	202	52	212	114	720	166	724
113	557	158	766	33	460	78	148	3	8	61	8	110	545	3	202	53	272	115	70	167	724
114	377	159	145	33	494	78	618	3	175	61	44	111	545	4	651	54	6	115	225	168	725
114	400	159	614	34	460	79	148	4	121	62	8	112	121	5	651	55	373	115	720	169	228
114	407	159	766	34	494	79	618	5	121	62	44	112	185	6	252	56	373	116	70	169	725
115	639	160	145	35	509	80	148	6	121	63	8	113	121	7	252	56	424	116	225	170	252
116	138	160	614	36	272	80	618	7	121	63	388	114	204	8	252	57	241	116	720	170	327
116	275	161	145	37	305	81	148	7	545	64	9	115	175	9	252	58	786	117	70	170	725
116	318	161	614	38	459	81	618	8	121	64	388	116	78	10	25	59	678	117	225	171	725
117	138	162	115	39	275	82	148	8	545	65	9	117	78	10	475	60	678	117	720	172	87
118	56	162	145	39	459	82	153	9	122	65	570	118	480	11	33	61	678	118	70	172	93
119	56	162	614	40	15	82	350	10	122	66	105	119	81	11	53	62	678	118	225	173	360
120	107	163	191	41	147	82	618	11	122	66	223	119	392	11	673	63	678	118	720	173	87
121	107	163	201	41	617	83	153	12	175	66	570	119	480	12	53	64	678	119	70	173	93
122	267	163	716	42	147	83	351	13	175	67	105	119	484	12	673	65	685	119	225	173	360
123	267	164	192	42	409	83	618	14	175	67	223	120	480	13	53	66	685	119	720	174	88
124	267	164	645	42	617	84	153	14	525	67											

AYETLER İNDEKSİ (Soldaki rakam ayet numarası, sağdaki ise sayfa numarasıdır.)

1. Fatıha	45 331	99 128	143 497	198 485	257 320	24 144	82 191	133 289	191 98	38 428
1 381	45 383	100 128	143 584	199 341	258 701	24 610	83 11	134 114	191 383	39 428
2 381	45 413	101 128	144 336	200 341	259 784	25 144	83 157	134 403	192 383	40 267
3 381	45 607	102 49	145 336	200 436	260 701	26 610	84 157	134 411	193 383	41 267
4 381	46 141	102 71	146 336	201 383	261 785	26 11	84 161	135 114	194 383	42 267
5 381	46 331	102 437	146 609	201 418	262 422	26 179	85 157	136 114	195 114	43 331
6 381	46 383	102 758	147 76	202 418	263 411	27 11	86 639	137 649	195 384	43 335
7 381	46 607	103 71	147 189	203 341	264 423	27 179	87 639	138 217	196 129	44 145
2. Bakara	47 141	103 369	147 336	204 594	264 427	28 521	88 639	139 506	196 272	44 612
1 217	47 607	103 438	148 336	205 594	264 785	29 179	89 639	140 625	197 129	45 145
2 217	48 141	103 758	149 336	206 594	265 377	30 266	90 639	141 625	197 272	45 612
3 113	48 274	104 584	150 337	207 377	265 785	31 372	91 639	142 506	197 289	46 145
3 331	48 607	105 126	151 532	208 502	266 786	31 542	92 396	142 625	198 115	46 612
4 113	49 745	106 219	152 374	209 546	267 403	32 453	92 404	143 506	198 289	47 146
5 113	50 745	107 219	153 383	210 546	268 367	32 542	93 482	143 625	199 143	47 613
6 103	51 746	108 219	153 412	211 141	268 403	33 190	93 711	144 506	199 150	48 275
6 127	52 746	109 608	154 513	211 609	269 64	34 190	93 751	144 525	200 400	48 318
7 103	53 199	110 265	155 90	212 127	270 403	35 764	94 751	145 45	200 413	49 146
7 127	53 746	110 333	155 412	213 189	271 403	36 764	95 157	145 506	4. Nisa	49 613
8 593	54 746	111 140	156 90	213 221	272 403	37 761	96 341	146 506	1 36	50 146
9 593	55 746	111 149	156 412	214 645	273 403	37 764	96 343	147 506	2 452	50 613
10 593	56 746	112 140	157 412	215 402	274 403	38 761	97 341	148 506	3 452	51 146
11 593	57 746	112 149	158 340	216 505	275 485	39 761	97 343	149 107	3 470	51 320
12 593	58 746	112 377	159 140	217 517	275 492	40 762	98 611	150 107	4 452	51 613
13 593	59 746	113 140	160 379	217 620	276 492	41 762	99 611	151 137	4 470	52 146
14 594	60 746	113 149	161 127	217 638	277 113	42 764	100 107	151 625	5 452	52 613
15 594	61 746	114 127	162 127	218 113	278 492	43 764	100 585	152 625	6 452	53 146
16 594	62 113	114 349	163 170	218 581	279 492	44 69	101 107	153 626	7 474	53 613
17 594	62 153	115 335	164 166	218 620	280 403	44 764	101 585	154 626	8 404	54 65
17 789	62 161	116 150	165 137	219 402	280 486	45 764	102 369	155 626	8 474	54 146
18 594	62 747	116 178	165 372	219 430	281 492	46 227	102 585	156 626	9 452	54 613
18 789	63 747	117 178	166 266	220 452	282 461	46 764	103 410	157 513	10 452	55 146
19 594	64 747	118 546	167 266	221 464	282 486	47 764	103 585	157 626	11 472	55 613
19 789	65 747	119 540	168 107	222 444	283 407	48 765	104 113	158 506	12 473	56 303
20 594	66 747	120 608	168 482	223 444	283 462	49 765	104 400	158 626	13 454	57 290
20 789	67 747	121 608	169 107	224 391	283 486	50 765	104 497	159 224	13 473	58 408
21 326	68 747	122 140	170 79	224 406	284 266	51 765	104 585	159 495	14 454	58 409
22 31	69 748	123 140	171 787	225 414	284 275	52 765	105 113	159 626	15 459	58 461
23 207	70 748	123 274	172 375	226 465	285 161	53 384	105 279	160 515	15 462	58 496
24 207	71 748	124 700	172 482	227 465	286 266	53 765	105 585	161 190	16 459	58 497
25 289	72 748	125 343	173 482	228 465	286 364	54 765	106 113	162 375	17 379	59 494
26 781	73 748	125 700	173 484	229 465	287 279	55 765	106 279	162 390	18 379	59 541
27 127	74 748	126 343	174 140	230 465	288 611	56 279	106 585	163 375	19 444	60 320
27 448	74 787	126 700	175 140	231 466	288 611	56 765	107 279	164 64	20 444	60 541
28 127	75 142	127 343	176 141	232 466	289 492	57 279	108 279	164 532	21 444	60 595
29 31	75 607	127 700	177 396	233 447	290 403	57 765	109 11	165 627	22 469	61 541
30 35	76 142	128 343	178 457	233 449	291 403	58 765	110 400	166 627	23 450	61 596
30 41	76 607	128 700	179 457	233 466	292 403	59 765	110 498	167 627	23 469	62 541
30 676	77 142	129 64	180 472	234 466	293 407	60 76	110 586	168 627	24 469	62 596
31 39	77 607	129 701	181 472	235 466	294 407	60 610	110 611	169 513	24 511	63 541
31 77	78 142	130 156	182 406	236 466	295 407	61 610	111 612	170 513	25 469	63 596
31 676	78 607	130 701	182 472	237 467	296 407	62 610	112 612	171 513	26 469	64 192
32 49	79 142	130 710	183 338	238 333	297 407	63 610	113 114	171 627	27 469	64 380
32 77	79 607	131 156	184 338	239 333	298 407	64 610	113 400	172 513	28 42	64 541
32 676	80 142	131 701	185 339	240 467	299 407	65 610	113 612	172 627	28 469	64 596
33 77	80 608	131 710	186 383	241 467	300 407	66 610	114 114	173 627	29 485	65 454
33 676	81 127	132 156	187 339	242 467	301 407	67 157	114 400	174 627	29 491	65 461
34 56	82 113	132 701	188 438	243 503	302 407	67 610	114 612	175 367	29 491	65 541
34 676	83 334	132 710	188 491	244 503	303 407	67 702	115 114	175 627	29 501	65 596
35 56	83 442	133 156	188 501	245 402	304 407	68 611	115 612	176 129	30 491	66 596
35 676	83 748	133 710	189 23	245 486	305 407	69 611	116 128	177 129	30 491	67 596
36 56	84 749	134 644	189 31	246 750	306 407	70 611	117 129	178 129	30 501	68 596
36 676	85 749	134 710	189 321	247 750	307 407	71 611	117 787	179 69	31 275	69 115
37 676	86 749	135 156	189 396	248 750	308 407	72 611	118 595	180 421	31 491	70 115
38 676	87 749	135 608	190 503	249 750	309 407	73 190	119 595	181 142	32 425	71 511
39 676	88 749	136 156	190 620	250 750	310 407	73 611	120 595	182 143	32 479	72 596
40 141	89 749	136 608	191 503	251 64	311 407	74 190	121 625	182 266	32 491	73 596
40 606	90 749	137 156	191 620	251 751	312 407	74 611	122 625	183 143	32 501	74 507
41 141	91 749	137 608	192 503	251 758	313 407	75 144	123 624	183 546	33 451	74 513
41 606	92 750	138 156	192 620	252 751	314 407	75 408	124 624	184 143	33 474	75 504
42 141	93 750	138 609	193 503	253 150	315 407	75 611	125 624	184 190	33 490	76 320
42 606	94 142	139 157	193 620	253 189	316 407	76 144	126 624	184 200	34 444	76 507
43 141	95 142	139 377	194 516	253 763	317 407	76 408	127 557	184 612	35 445	77 502
43 333	96 142	139 609	194 620	254 402	318 407	77 144	128 557	185 45	35 470	77 507
43 698	97 49	140 157	195 402	255 178	319 407	78 144	129 557	186 91	36 397	78 45
43 607	97 207	140 609	196 340	256 224	320 407	79 64	130 492	187 143	36 424	78 507
44 83	97 395	141 644	196 344	256 319	321 407	79 190	131 303	188 143	36 443	79 365
44 141	98 49	142 336	196 346	256 498	322 407	80 190	132 494	189 11	36 448	80 542
44 607	98 207	142 609	197 340	257 103	323 407	81 64		190 167	37 421	81 596
45 141	98 395	143 336	198 340	257 127	324 407	81 191				

Sünnetullah.....	646
Süt Kardeşliği.....	449
Sütanneliği.....	449

Ş

Şahitlik.....	461
Şefaat.....	272
Şehitlik.....	513
Şeytan.....	53
Şiir.....	71
Şirk.....	306
Şuayb (as).....	716
Şürâ.....	495
Şükr.....	373

T

Taassub.....	392
Tabiat.....	15
Tabiatın Düzeni.....	18
Tabiatın İnsanın Hizmetine Verilmesi.....	24
Tabiatın Yaratılışı.....	15
Tâgût.....	319
Taklitçilik.....	78
Takvâ.....	368
Talak.....	464
Tanıklık.....	461
Tarihin Anlatılış Amacı.....	643
Tarihin İşleyişinde Yasalılık.....	646
Tebliğ.....	220
Tebliğde Yöntem.....	222
Tebûk.....	634
Tefecilik.....	492
Teheccüd.....	327
Temel Hak ve Özgürlükler.....	498
Temsiller.....	781
Terörün Cezası.....	460
Tesettür.....	405
Teşri Yetkisi.....	453
Tevâzu.....	413
Tevbe.....	378
Tevekkül.....	385
Tevhîd.....	167
Tevrat.....	199
Teyemmüm.....	334
Ticaret.....	485
Topluma Uymak.....	78
Toplumların Yok Oluşları.....	850
Toplumların Yok Oluşlarını Doğuran Nedenler.....	855
Tufan.....	677
Tûbba' Kavmi.....	774

U

Ubûdiyet.....	325
Uhud Savaşı.....	624
Ummu'l-Kitâb.....	197
Umre.....	340

V

Vahiy.....	193
Varlığın Yönetimi.....	5
Vasiyet.....	472
Vellilik.....	371
Verâset.....	490
Vergiler.....	489
Vesayet.....	451

Y

Yahudiler.....	139
Yahyâ (as).....	760
Yakub (as).....	702
Yalan Söylemek.....	426
Yanlışlıkla Adam Öldürme Keffareti.....	348
Yaralamanın Cezası.....	457
Yaratma.....	3
Yargıçlık.....	460
Yargılama Usulü.....	460
Yargılanma.....	250
Yasama Yetkisi.....	453
Yaşama Hakkı.....	498
Ye'cûc-Me'cûc.....	769
Yemin Keffareti.....	346
Yeminini Yerine Getirmek.....	413
Yeniden Dirilme.....	239
Yeryüzü.....	15
Yetimler.....	451
Yönetim İlkeleri.....	495
Yunus (as).....	759
Yusuf (as).....	702

Z

Zanna Uymak.....	79
Zebur.....	199
Zekat.....	487
Zekerıyyâ (as).....	760
Zihar Keffareti.....	347
Zikr.....	371
Zina.....	428
Zina İftirasının Cezası.....	460
Zinanın Cezası.....	458
Zorluk Halinde Namaz.....	338
Zülkarneyn.....	769
Zülfikrî (as).....	758

AYETLER İNDEKSİ (Soldaki rakam ayet numarası, sağdaki ise sayfa numarasıdır.)

1. Fatiha	45 331	99 128	143 564	199 341	257 320	26 144	82 191	133 289	137 98	38 628
1 361	45 383	100 128	143 584	199 341	258 701	24 510	83 11	134 114	137 98	39 628
2 361	45 413	101 128	144 336	200 341	259 784	25 144	83 157	134 403	137 98	40 628
3 361	45 607	102 49	145 336	200 436	260 701	25 510	84 157	134 411	137 98	41 628
4 361	46 141	102 71	146 336	201 383	261 785	26 11	84 157	135 114	137 98	42 628
5 361	46 331	102 437	146 609	201 418	262 422	25 179	85 157	136 114	137 98	43 628
6 361	46 383	102 758	147 76	202 418	263 411	27 11	86 539	137 549	137 98	44 628
7 361	46 607	103 71	147 189	203 341	263 422	27 179	87 539	138 217	137 98	45 628
2. Bakara	47 141	103 369	147 336	204 594	264 423	28 921	88 539	139 506	137 98	46 628
1 217	47 607	103 438	148 336	205 594	264 427	29 179	89 539	140 505	137 98	47 628
2 217	48 141	103 758	149 336	206 594	264 785	30 286	90 539	141 505	137 98	48 628
3 113	48 274	104 584	150 337	207 371	265 377	31 372	91 539	142 505	137 98	49 628
3 331	48 607	105 126	151 532	208 502	265 785	31 542	92 539	143 505	137 98	50 628
4 113	49 745	106 219	152 374	209 546	266 786	32 453	92 464	144 505	137 98	51 628
5 113	50 745	107 219	153 383	210 546	267 403	32 542	93 464	145 505	137 98	52 628
6 103	51 746	108 219	153 412	211 141	268 367	33 190	93 751	146 506	137 98	53 628
6 127	52 746	109 608	154 513	211 609	268 403	34 190	93 751	147 506	137 98	54 628
7 103	53 199	110 265	155 90	212 127	269 84	35 784	94 751	148 45	137 98	55 628
7 127	53 746	110 333	155 412	213 189	270 403	36 784	95 157	149 506	137 98	56 628
8 593	54 746	111 140	156 90	213 221	271 403	37 781	96 157	150 506	137 98	57 628
9 593	55 746	111 149	156 412	214 645	272 403	37 784	96 341	151 506	137 98	58 628
10 593	56 746	112 140	157 412	215 402	273 403	38 781	97 341	152 506	137 98	59 628
11 593	57 746	112 149	158 340	216 505	274 403	39 781	97 343	153 506	137 98	60 628
12 593	58 746	112 377	159 140	217 517	275 485	40 782	98 511	154 507	137 98	61 628
13 593	59 746	113 140	160 379	217 620	275 492	41 782	99 511	155 507	137 98	62 628
14 594	60 746	113 149	161 127	217 638	276 492	42 784	100 157	156 507	137 98	63 628
15 594	61 746	114 127	162 127	218 113	277 113	43 784	100 585	157 507	137 98	64 628
16 594	62 113	114 349	163 170	218 581	278 492	44 89	101 157	158 507	137 98	65 628
17 594	62 153	115 335	164 166	218 620	279 492	44 784	101 585	159 507	137 98	66 628
17 789	62 161	116 150	165 137	219 402	280 403	45 784	102 389	160 507	137 98	67 628
18 594	62 747	116 178	165 372	219 430	280 486	46 227	102 585	161 507	137 98	68 628
18 789	63 747	117 178	166 266	220 452	280 492	46 784	103 510	162 513	137 98	69 628
19 594	64 747	118 546	167 266	221 464	281 266	47 784	103 486	163 507	137 98	70 628
19 789	65 747	119 540	168 107	222 444	282 461	48 785	104 113	164 508	137 98	71 628
20 594	66 747	120 608	168 482	223 444	282 486	49 785	104 400	165 508	137 98	72 628
20 789	67 747	121 608	169 107	224 391	283 407	50 785	104 487	166 508	137 98	73 628
21 326	68 747	122 140	170 79	224 406	283 462	51 785	104 585	167 495	137 98	74 628
22 31	69 748	123 140	171 787	225 414	283 486	52 785	105 113	168 508	137 98	75 628
23 207	70 748	123 274	172 375	226 465	283 487	53 384	105 279	169 515	137 98	76 628
24 207	71 748	124 700	172 482	227 465	284 266	53 785	105 585	170 515	137 98	77 628
25 289	72 748	125 343	173 482	228 465	284 275	54 785	106 113	171 515	137 98	78 628
26 817	73 748	125 700	173 484	229 465	285 161	55 785	106 279	172 515	137 98	79 628
27 127	74 748	126 343	174 140	230 465	286 266	56 279	106 585	173 515	137 98	80 628
27 448	74 787	126 700	175 140	231 466	286 364	56 785	107 279	174 54	137 98	81 628
28 127	75 142	127 343	176 141	232 466						
29 31	75 607	127 700	177 396	233 447						
30 35	76 142	128 343	178 457	233 449						
30 41	76 607	128 700	179 457	233 466						
30 676	77 142	129 64	180 472	234 466						
31 39	77 607	129 701	181 472	235 466						
31 77	78 142	130 156	182 406	236 466						
31 676	78 607	130 701	182 472	237 467						
32 49	79 142	130 710	183 338	238 333						
32 77	79 607	131 156	184 338	239 333						
32 676	80 142	131 701	185 339	240 467						
33 77	80 608	131 710	186 383	241 467						
33 676	81 127	132 156	187 339	242 467						
34 56	82 113	132 701	188 438	243 503						
34 676	83 334	132 710	188 491	244 503						
35 56	83 442	133 156	189 501	245 402						
35 676	83 748	133 710	189 23	245 486						
36 56	84 749	134 644	189 31	246 750						
36 676	85 749	134 710	189 321	247 750						
37 676	86 749	135 156	189 396	248 750						
38 676	87 749	135 608	190 503	249 750						
39 676	88 749	136 156	190 620	250 750						
40 141	89 749	136 608	191 503	251 64						
40 606	90 749	137 156	191 620	251 751						
41 141	91 749	137 608	192 503	251 758						
41 606	92 750	138 156	192 620	252 751						
42 141	93 750	138 609	193 503	253 189						
42 606	94 142	139 157	193 620	253 189						
43 141	95 142	139 377	194 516	253 783						
43 333	96 142	139 609	194 620	254 402						
43 488	97 49	140 157	195 402	255 178						
43 607	97 207	140 609	196 340	256 219						
44 83	97 31	141 644	196 344	256 219						
44 141	98 49	142 336	196 348	257 402						
44 207	98 142	143 608	197 340	257 103						

Sünnetullâh.....	646
Süt Kardeşliği.....	449
Sütanneliği.....	449

Ş

Şahitlik.....	461
Şefaat.....	272
Şehitlik.....	513
Şeytan.....	53
Şiir.....	71
Şirk.....	306
Şuayb (as).....	716
Şûrâ.....	495
Şûkr.....	373

T

Taassub.....	392
Tabiat.....	15
Tabiatın Düzeni.....	18
Tabiatın İnsanın Hizmetine Verilmesi.....	24
Tabiatın Yaratılışı.....	15
Tâgût.....	319
Taklitçilik.....	78
Takvâ.....	368
Talak.....	464
Tanıklık.....	461
Tarihin Anlatılış Amacı.....	643
Tarihin İşleyişinde Yasallık.....	646
Tebliğ.....	220
Tebliğde Yöntem.....	222
Tebûk.....	634
Tefecilik.....	492
Teheccüd.....	327
Temel Hak ve Özgürlükler.....	498
Temsiller.....	781
Terörün Cezası.....	460
Tesettür.....	405
Teşri Yetkisi.....	453
Tevâzu.....	413
Tevbe.....	378
Tevekkül.....	385
Tevhid.....	167
Tevrat.....	199
Teyemmüm.....	334
Ticaret.....	485
Topluma Uymak.....	78
Toplumların Yok Oluşları.....	650
Toplumların Yok Oluşlarını Doğuran Nedenler.....	655
Tufan.....	677
Tûbba' Kavmi.....	774

U

Ubûdiyet.....	325
Uhud Savaşı.....	624
Ummu'l-Kitâb.....	197
Umre.....	340

V

Vahiy.....	193
Varlığın Yönetimi.....	5
Vasiyet.....	472
Velîlik.....	371
Verâset.....	490
Vergiler.....	489
Vesayet.....	451

Y

Yahudiler.....	139
Yahyâ (as).....	760
Yakub (as).....	702
Yalan Söylemek.....	426
Yanlışlıkla Adam Öldürme Keffareti.....	348
Yaralamanın Cezası.....	457
Yaratma.....	3
Yargıçlık.....	460
Yargılama Usulü.....	460
Yargılanma.....	250
Yasama Yetkisi.....	453
Yaşama Hakkı.....	498
Ye'cüc-Me'cüc.....	769
Yemin Keffareti.....	346
Yeminini Yerine Getirmek.....	413
Yeniden Dirilme.....	239
Yeryüzü.....	15
Yetimler.....	451
Yönetim İlkeleri.....	495
Yunus (as).....	759
Yusuf (as).....	702

Z

Zanna Uymak.....	79
Zebur.....	199
Zekat.....	487
Zekerıyyâ (as).....	760
Zihar Keffareti.....	347
Zikr.....	371
Zina.....	428
Zina İftirasının Cezası.....	460
Zinanın Cezası.....	458
Zorluk Halinde Namaz.....	338
Zülkarneyn.....	769
Zülkifl (as).....	758

3	381	45	607	102	49	145	336	200	436	260	701	25	610	84	157	134	411	195	383	41	21
4	381	46	141	102	71	146	336	201	383	261	785	26	11	84	161	135	114	194	383	42	21
5	381	46	331	102	437	146	609	201	418	262	422	26	179	85	157	136	114	195	114	43	31
6	381	46	383	102	758	147	76	202	418	263	411	27	11	86	539	137	549	195	384	43	35
7	381	46	607	103	71	147	169	203	341	263	422	27	179	87	539	138	217	196	129	44	45
2. Bakara		47	141	103	369	147	336	204	594	264	423	28	521	88	539	139	506	196	272	44	512
1	217	47	607	103	438	148	336	205	594	264	427	29	179	89	539	140	525	197	129	45	145
2	217	48	141	103	758	149	336	206	594	264	785	30	266	90	539	141	525	197	272	45	512
3	113	48	274	104	584	150	337	207	377	265	377	31	372	91	539	142	506	197	289	46	145
3	331	48	607	105	126	151	532	208	502	265	785	31	542	92	596	142	525	198	115	46	512
4	113	49	745	106	219	152	374	209	546	266	786	32	453	92	404	143	506	198	289	47	145
5	113	50	745	107	219	153	383	210	546	267	403	32	542	93	482	143	525	199	143	47	513
6	103	51	746	108	219	153	412	211	141	268	367	33	190	93	711	144	506	199	190	48	275
6	127	52	746	109	608	154	513	211	609	268	403	34	190	93	751	144	525	200	400	48	318
7	103	53	199	110	265	155	90	212	127	269	64	35	764	94	751	145	45	200	413	49	146
7	127	53	746	110	333	155	412	213	189	270	403	36	764	95	157	145	506			49	513
8	593	54	746	111	140	156	90	213	221	271	403	37	761	96	341	146	506	1	36	50	146
9	593	55	746	111	149	156	412	214	645	272	403	37	764	96	343	147	506	2	452	50	513
10	593	56	746	112	140	157	412	215	402	273	403	38	761	97	341	148	506	3	452	51	146
11	593	57	746	112	149	158	340	216	505	274	403	39	761	97	343	149	107	2	470	51	320
12	593	58	746	112	377	159	140	217	517	275	485	40	762	98	611	150	107	4	452	51	513
13	593	59	746	113	140	160	379	217	620	275	492	41	762	99	611	151	137	4	470	52	146
14	594	60	746	113	149	161	127	217	638	276	492	42	764	100	107	151	625	5	452	52	513
15	594	61	746	114	127	162	127	218	113	277	113	43	764	100	585	152	825	6	452	53	146
16	594	62	113	114	349	163	170	218	581	278	492	44	69	101	107	153	825	7	474	53	513
17	594	62	153	115	335	164	186	218	620	279	492	44	764	101	585	154	825	8	404	54	65
17	789	62	161	116	150	165	137	219	402	280	403	45	764	102	369	155	825	8	474	54	146
18	594	62	747	116	178	165	372	219	430	280	486	46	227	102	585	156	825	9	452	54	513
18	789	63	747	117	178	166	266	220	452	280	492	46	764	103	410	157	513	10	452	55	146
19	594	64	747	118	546	167	266	221	464	281	266	47	764	103	585	157	825	11	472	55	513
19	789	65	747	119	540	168	107	222	444	282	461	48	765	104	113	158	506	12	473	56	303
20	594	66	747	120	608	168	482	223	444	282	486	49	765	104	400	158	625	13	454	57	290
20	789	67	747	121	608	169	107	224	391	283	407	50	765	104	497	159	224	13	473	58	408
21	326	68	747	122	140	170	79	224	406	283	462	51	765	104	585	159	495	14	454	58	409
22	31	69	748	123	140	171	787	225	414	283	486	52	765	105	113	159	625	15	459	58	481
23	207	70	748	123	274	172	375	226	465	283	487	53	384	105	279	160	515	15	462	58	496
24	207	71	748	124	700	172	482	227	465	284	266	53	765	105	585	161	190	16	459	58	497
25	289	72	748	125	343	173	482	228	465	284	275	54	765	106	113	162	375	17	379	59	454
26	781	73	748	125	700	173	484	229	465	285	161	55	765	106	279	162	390	18	379	59	541
27	127	74	748	126	343	174	140	230	465	286	266	56	279	106	585	163	375	19	444	60	320
27	448	74	787	126	700	175	140	231	466	286	364	56	765	107	279	164	64	20	444	60	541
28	127	75	142	127	343	176	141	232	466	57	279	108	279	108	279	164	532	21	444	60	595
29	31	75	607	127	700	177	396	233	447	57	765	109	11	109	11	165	627	22	469	61	541
30	35	76	142	128	343	178	457	233	449	1	178	58	765	110	400	166	627	23	450	61	596
30	41	76	607	128	700	179	457	233	466	2	178	59	765	110	498	167	627	23	469	62	541
30	676	77	142	129	64	180	472	234	466	3	210	60	76	110	586	168	627	24	469	62	596
31	39	77	607	129	701	181	472	235	466	4	210	60	610	110	611	169	513	24	511	63	541
31	77	78	142	130	156	182	406	236	466	5	179	61	610	111	612	170	513	25	469	63	596
31	676	78	607	130	701	182	472	237	467	6	179	62	610	112	612	171	513	26	469	64	192
32	49	79	142	130	710	183	338	238	333	7	217	63	610	113	114	171	627	27	469	64	380
32	77	79	607	131	156	184	338	239	333	8	384	64	610	113	400	172	513	28	42	64	541
32	676	80	142	131	701	185	339	240	467	9	384	65	610	113	612	172	627	28	469	64	596
33	77	80	608	131	710	186	383	241	467	10	128	66	610	114	114	173	627	29	485	65	454
33	676	81	127	132	156	187	339	242	467	10	272	67	157	114	400	174	627	29	481	65	481
34	56	82	113	132	701	188	438	243	503	11	128	67	610	114	612	175	367	29	491	65	541
34	676	83	334	132	710	188	491	244	503	12	128	67	702	115	114	175	627	29	501	65	596
35	56	83	442	133	156	188	501	245	402	13	514	68	611	116	128	177	129	30	491	66	596
35	676	83	748	133	710	189	23	245	486	13	624	69	611	116	128	177	129	30	491	67	596
36	56	84	749	134	644	189	31	246	750	14	42	70	611	117	129	178	129	30	501	68	596
36	676	85	749	134	710	189	321	247	750	15	289	71	611	117	787	179	69	31	275	69	115
37	676	86	749	135	156	189	396	248	750	16	114	72	611	118	585	180	421	31	491	70	115
38	676	87	749	135	608	190	503	249	750	16	377	73	190	119	585	181	142	32	425	71	511
39	676	88	749	136	156	190	620	250	750	16	379	73	611	120	585	182	143	32	425	72	596
40	141	89	749	136	608	191	503	251	64	17	114	74	190	121	625	182	266	32	491	73	596
40	606	90	749	137	156	191	620	251	751	17	377	74	611	122	625	183	143	32	501	74	507
41	141	91	749	137	608	192	503	251	758	17	379	75	144	123	624	183	546	33	451	74	513
41	606	92	750	138	156	192	620	252	751	18	171	75	408	124	624	184	143	33	490	75	504
42	141	93	750	138	609	193	503	253	150	19	143	75	611	125	624	184	190	33	474	76	320
42	606	94	142	139	157	193	620	253	189	19	150	76	144	126	624	184	200	34	444	76	507
43	141	95	142	139	377	194	516	253	763	19	157	76	408	127	557	184	612	35	445	77	502
43	333	96	142	139	609	194	620	254	402	20	222	77	144	127	624	185	45	35	470	77	

İyllerle Dost Olmak	398
İylliği Ayakta Tutmak	497
İylliğin Bereketliliği, Kötülüğün Kısırlığı	783
İyllik ve Doğruluk	393
İyllikte Yardımlaşmak	399

K

Kâbe	343
Kader	355
Kadr Gecesi	202
Kafirler ve Nitelikleri	118
Kalbin Katılaşması	787
Kamu Hukuku	456
Kardeşlik	410
Kardeşlik Akdi	451
Karı-Koca İlişkileri	443
Kazif Haddi	460
Keffaretler	346
Kendini Beğenmişlik	423
Kible	335
Kıyas	457
Kıskançlık	425
Kıyamet	230
Kibir	423
Kiliseler	348
Kitap Ehli	138
Kitaplar	197
Korku Namazı	338
Köle Hukuku	464
Köleyi Özgürleştirmek	415
Kötü Ahlâk	419
Kötü Zan	429
Kötülüğe Karşı Koymak	399
Kötülüğü Engellemek (Yönetim İlkesi)	497
Kötülük	419
Kulluk	325
Kumar	430
Kur'an	202
Kur'an'dan Önce Vahyedilen Kitaplar	199
Kur'an'ın Hz. Peygamber'e İndirilişi	202
Kur'an'ın Kendinden Önceki Kitaplarla	208
Bağlantısı	208
Kur'an'ın Mesajının Ağırlığı	782
Kur'an'ın Nitelikleri	210
Kurban Kesmek	344
Küçümsemek	427
Küfr	387
Küfrü Doğuran Etkenler	91

L

Lakap Takmak	427
Levh-i Mahfûz	59

Livata	429
Lokman	768
Lut (as)	711

M

Mabedler	348
Malını Allah Yolunda Harcayanların Durumu	785
Malını Gösteriş İçin Harcayanların Durumu	785
Mecûs'ler	153
Medine Devri	584
Medine'de Hz. Peygamber'in Müslümanlar'la İlişkileri	584
Medine'de Kitap Ehli ile İlişkiler	606
Medine'de Müslüman Cemaatin Genel Durumu	584
Medine'de Müslüman Cemaatin Hz. Peygamber'le İlişkileri	589
Medyenliler	716
Mekke Devri	563
Mekke Devri Münafıkları	583
Mekke'de Kitap Ehli ile İlişkiler	579
Mekke'nin Fethi	632
Mekke'nin Fethinden Sonraki Savaşlar	634
Mekkeli Müşrikler'le İlişkiler	619
Melekler	46
Merhamet	410
Meryem	762
Mescid-i Dırar	348
Mescid-i Haram	343
Mescidler	348
Meseller	781
Meşveret	495
Miras Bırakma Yükümlülüğü	490
Miras Taksimi	472
Mucize	224
Muhacirler	581
Muhakeme Usulü	460
Muhammed (as) ve Arkadaşlarının Durumu	782
Muhammed'e (as) Yönelik Teselliler	558
Muhammed'e (as) Yönelik Uyarılar	553
Muhammed'e (as) Yöneltilen Mucize Talepleri	543
Muhammed'in (as) Aile Hayatı ve Eşleri	548
Muhammed'in (as) Allah'tan Aldığını İletme ve Hakikatı Duyurma Görevi	537
Muhammed'in (as) Ayrıcalıklı Yönü	527
Muhammed'in (as) Beşerî Yönü	525
Muhammed'in (as) Karşıtlarına Yönelik Helak ve Azap Tehditleri	660
Muhammed'in (as) Kavmiyle İhtilafı	563

Muhammed'in (as) Peygamberliği.....	529
Muhammed'in (as) Uyarma ve Müjdeleme Görevi.....	538
Muhammed'in (as) ve Müslümanlar'ın Mücadeleleri.....	563
Muhammed'in (as) Yalnızca Allah'tan Aldığı Talimata Uyuma Yükümlülüğü	534
Muhammed'in (as) Yetki Ve Sorumlulukları	529
Musa (as)	719
Mü'min-Kafir Karşılaştırması	786
Mü'minler ve Nitelikleri.....	108
Müessir Fiillerin Cezaları	457
Mülk.....	5
Mülkiyet Hakkı	500
Münafıklar'la İlişkiler	593
Münafıkların Durumu	789
Mürtedler	638
Müslümanlar'ın Hz.Peygamber'e İtaat Yükümlülükleri	541
Müşrikler	132

N

Namaz	327
Namaz Vakitleri	332
Namazın Farziyeti	332
Namuslu Olmak	405
Nesh	219
Neslin Korunması	500
Nikah	464
Nûh (as)	677
Nübüvvet	183

O

Olumsuzluklara Karşı Dayanıklı Olma ve Direnme	411
Ordu Kurma	511
Oruç.....	338

Ö

Ödünç Verme	486
Öksüzler	451
Ölçü-Tartı	490
Ölüm.....	42
Ölümden Sonra Dirilme	784
Önyargılı Olmak	429
Örtünme	405
Özel Hukuk.....	464

P

Papazlar	350
Peygamber Kissaları	672

Peygamberini Yalanlayan Toplumun Durumu	788
Peygamberlerin Mucizeleri ve Diğer Olağanüstülükleri.....	224
Peygamberlerin Tebliğ Görevi	220
Peygamberlik	183
Putatapanlar	132
Putları Yardıma Çağırانların Durumu ..	788

R

Rahipler	350
Ramazan	338
Rehin.....	487
Ress Halkı	774
Rızık	475
Ribâ.....	492
Ritüeller	327
Riyâ	427
Romalılar	777
Ruhsatlar	484
Rüşvet Almak ve Vermek	438
Rüya Yorumu	72

S

Sâbiiler	153
Sabr.....	411
Sadaka	487
Sâlih (as)	688
Sarhoşluk	430
Savaş	505
Savaş Esirleri	511
Savaşa Katılmamasına İzin Verilenler ..	516
Savaşı Zorunlu Kilan Nedenler	503
Savaşmanın Yasak Olduğu Zamanlar ..	516
Savaşmaya Teşvik	505
Savaştaki İlahi Yardım	514
Savurganlık	425
Sebeliler	774
Sekülerlik.....	430
Semûd Kavmi	688
Sevicilik	429
Siğınmacı Almak	521
Sihir.....	69
Sirkat Haddi.....	459
Siyasal Egemenlik.....	493
Siyaset	493
Sorgulama Yetersizliği.....	78
Sorumluluk	358
Sözünde Durmak.....	413
Sû-i Zan	429
Sulh.....	517
Süleyman (as)	753

Bilgi Vasıtalarını Etkin Kullanmak	76
Bilgi Vasıtalarını Etkin Kullanmamak	79
Bilginin Gerekirdiği Sorumluluğu	790
Yerine Getirmeyenlerin Durumu	82
Bilginin Getirdiği Sorumluluklar	78
Bilgisizliğin Kaynakları	486
Borçlaşma	464
Boşanma	334
Boy Abdesti	424
Bozgunculuk	69
Büyü	437
Büyücülük ve Büyüye Başvurmak	

C

Camiler	348
Cariye	464
Cehâletin Kaynakları	78
Cehennem ve Cehennemlikler	293
Cenaze Namazı	337
Cennet ve Cennetlikler	280
Ceza Hukuku	456
Cezalar	456
Cezaların Şahsiliği	456
Cihad	505
Cimrilik	421
Cinler	50
Cinsel Sapıklık	429
Cömertlik	401
Cuma Namazı	337

Ç

Çekememezlik	425
Çocuklar	446
Çoğunluğa Uymak	78

D

Dalaletle Düşmede Çevrenin Etkisi	104
Dalaletle Düşmede İnsanın Kendinden	
Kaynaklanan Etkenler	91
Danışma	495
Davranış Özgürlüğü	358
Davud (as)	753
Denenme	87
Devlet İdaresi	493
Din Adamları	350
Dinde Aşırı Gitmek	392
Dinde Zorlama	498
Dinden Çıkma	638
Doğru Bilginin Kaynakları	75
Duâ	380
Dünya Nimetlerinin Geçiciliği	784
Dünya Varlığının Ahirette İşe	

Yaramaması	271
Dünya-Ahiret Dengesini Korumak	417
Dünyaya Aşırı Düşkünlük	430
Düşünce Özgürlüğü	498
Düzenli İbadetler	327

E

Ecel	42
Ehl-i Kitâb	138
Ehliyet	497
El-Kitâb	197
Elyese'a (as)	758
Eman	521
Emanete Riayet Etmek	407
Emaneti Ehline Vermek	497
Emr-i bi'l-Marûf ve Nehy-i 'anil-Munkar	497
Ensar	581
Esirler	511
Esmâ-i Hüsnâ	182
Eşcinselliğin Cezası	459
Eşcinsellik	429
Evlat Edinme	450
Evlenme	464
Eykeliler	716
Eyyub (as)	715

F

Faiz	492
Ferâ'iz	472
Fesad Çıkarmak	424
Fey'	512
Fitrat Dini	154
Fil Olayı	777
Firavun	719
Fuhuş	428

G

Ganimet	512
Gasb	491
Gayb Bilgisi	65
Gayri Meşru İktisadi Davranışlar	490
Gayr-i Müslimlerle İlişkiler	501
Gazilik	513
Gece Namazı	327
Geleneğe Uymak	78
Gıybet	423
Gökler	15
Görevi Ehline Vermek	497
Görgülü Olmak	416
Gösteriş Yapmak	427
Gusûl	334
Güzel Söz Söylemek	418

Habeşistan Hicreti	578
Hacc	340
Haccın Farziyeti	340
Haccın Menasiki	340
Hadler	457
Hahamlar	350
Hakimlik	460
Hakkın Kalıcılığı, Batıl'ın Geçiciliği	783
Haniflik	154
Haram Aylar	516
Haramlar	479
Harb Namazı	338
Harun (as)	719
Hased	425
Haşır	239
Havralar	348
Hayız	443
Helak	457
Helakı Doğuran Sebepler	655
Helaller	479
Hendek	627
Hesap	250
Hevâya Uymak	80
Hıristiyanlar	149
Hırsızlığın Cezası	459
Hırsızlık	491
Hicret	580
Hicret Etmek	519
Hicret Etmeyenler	583
Hidayet	91
Hidayete Ulaşmada Çevrenin Etkisi	104
Hidayete Ulaşmada İnsanın Kendinden	
Kaynaklanan Etkenler	92
Hikmet	61
Hilekarlık	490
Hilkat	3
Hirâbe	460
Hoşgörü	410
Hud (as)	684
Hudeybiye Barış Antlaşması	629
Hukukî Düzen	453
Huneyn	634
Hurafeler	320

i

İbâdât-ı Mersûme	327
İbadet	325
İblîs	53
İbrahim (as)	693
İçki	430
İddet Beklemek	464

İffetini Korumak	405
İffetin Korunması (Yönetim İlkesi)	500
İfsâd	424
İftira	422
İhlâs	378
İhram Keffareti	346
İhsân	418
İktisadî Düzen	475
İktisadi Sorumluluklar	487
İlahî Bilgi	59
İlyâs (as)	758
İman Esasları	161
İman ve Küfür	91
İmanı Doğuran Etkenler	91
İmrân Ailesi	760
İmtihan	87
İnananlar ve Nitelikleri	108
İnanç Özgürlüğü	498
İnanmayanlar ve Nitelikleri	118
İnanmayanlarla Dostluk	521
İncil	199
İnfâk	401
İnkarcıların Yapmış Oldukları İyiliklerin	
Boşa Çıkması	787
İnkarcıların, İlahî Çağrı Karşısındaki	
Durumları	787
İnsan Davranışlarının Oluşması	355
İnsan Onurunun Korunması	499
İnsanın Çevresini Aşabilme Gücü	783
İnsanın Davranış Özgürlüğü	358
İnsanın Eceli ve Ölüm	42
İnsanın Rızkını Temin İçin Çalışması	478
İnsanın Sorumluluğu	358
İnsanın Yaratılış Amacı	87
İnsanın Yaratılışı	32
İnsanın Yetenekleri	37
İnsanın Zaafları	39
İnsanlara İyi Davranmak	418
İnsanları Küçük Düşürmek	427
İrade Hürriyeti	358
İrtidad	638
İsâ (as)	762
İshak (as)	693
İslam	154
İsmail (as)	693
İsrâ Olayı	547
İsraf	425
İsrailoğulları	719
İstîğfâr	378
İstîğnâ	386
İstişare	495
İyi Ahlâk	393

Tablo 7: Sure İsimlerinin Türkçe Karşılıkları

A'lâ (87)	En yüce (Allah'ın ismi)	Kiyâme (75)	Kıyamet
A'râf (7)	Burçlar	Leyl (92)	Gece
Abese (80)	Yüzünü astı (fiil)	Mâ'ûn (107)	Basit ev eşyaları
Âdiyât (100)	Suluk soluğa koşanlar	Mâide (5)	Sofra
Ahkâf (46)	Kumluk yer, çöl	Me'âric (70)	Yüksek dereceler
Ahzâb (33)	Gruplar	Mü'minûn (23)	Mü'minler
Âl-i İmrân (3)	İmrân Ailesi	Mücâdele (58)	Tartışma
Alak (96)	Yapışkan nesne	Müddessir (74)	Örtüye bürünen
Ankebût (29)	Örümcek	Mülk (67)	Hükümlanlık, iktidar
Asr (103)	Zaman	Mümtahine (60)	Sınanan kadın
Bakara (2)	İnek	Münâfikûn (63)	İkiyüzlüler, münafıklar
Beled (90)	Yöre, ülke	Mürselât (77)	Gönderilenler
Berâ'e Tevbe (9)	İhtar	Mutaffîfîn (83)	Ölçü ve tartıda hile yapanlar
Beyyine (98)	Açık belge	Müzzemmil (73)	Örtünüp bürünen
Burûc (85)	Burçlar	Nahl (16)	Balarısı
Câsiye (45)	Dizüstü çöken	Nâs (114)	İnsanlar
Ğâsiye (88)	Karartan, örten (Kıyamet)	Nasr (110)	Yardım
Duhâ (93)	Kuşluk vakti	Nâzi'ât (79)	Söküp çıkaranlar
Duhân (44)	Duman	Nebe' (78)	Haber (Kıyamet haberi)
En'âm (6)	Hayvanlar	Necm (53)	Yıldız
Enbiyâ' (21)	Peygamberler	Neml (27)	Karıncı
Enfâl (8)	Ganimetler	Nisâ' (4)	Kadınlar
Fâtîha (1)	Giriş (Açış)	Ra'd (13)	Gökğürültüsü
Fâtır (35)	Yaran	Rahmân (55)	Acıyan, Bağışlayan (Allah'ın ismi)
Fecr (89)	Tanyerinin ağarması	Rûm (30)	Romalılar
Felak (113)	Yarıp çıkarmak (Şafak)	Sâd (38)	Bir harf ismi
Feth (48)	Büyük zafer	Sâf (61)	Sıra
Furkân (25)	(Hakkla batılı) Ayırıcı (Kur'an)	Sâffât (37)	Sıra sıra duranlar
Fussilet (41)	Açıklandı (fiil)	Sebe' (34)	Sebeliler (ve yurtları)
Hadîd (57)	Demir	Şems (91)	Güneş
Hâkka (69)	Gerçekleşen (Kıyamet)	Şu'arâ' (26)	Şairler
Haşr (59)	Sürgün	Şûrâ (42)	Danışma
Hicr (15)	Kaya	Tâ-Hâ (20)	2 harf ismi
Hucurât (49)	Odalar	Tahrîm (66)	Yasaklamak
Hûmeze (104)	Diliyle çekiştiren	Talâk (65)	Boşama
İhlâs (112)	İçtenlik, samimiyet	Târik (86)	Gece yıldızı
İnfitâr (82)	Ayrılma, yırtılma	Tebbet (111)	Kurusun (fiil)
İnşikâk (84)	Yarılma	Teğâbun (64)	Aldanma
İnsirâh (94)	Açılma	Tekâsür (102)	Çoklukla övünme
İsrâ' (17)	Götürme	Tekvîr (81)	Dürme
Kadr (97)	Ölçme	Tîn (95)	İncir
Kâf (50)	Bir harf ismi	Tûr (52)	Sina Yarımadasında bir dağ
Kâfirûn (109)	Kafirler	Vâkı'a (56)	Gerçekleşecek olay (Kıyamet)
Kamer (54)	Ay	Yâ-Sîn (36)	2 harf ismi
Kâri'a (101)	Gürültü koparan (Kıyamet)	Zâriyât (51)	Esip savuranlar
Kasas (28)	Hikayeler, Kıssalar	Zilzâl (99)	Yerin sarsılması, deprem
Kehf (18)	Mağara	Zuhruf (43)	Süs, süsleme
Kevser (108)	Bol nimet	Zümer (39)	Zümreler, bölükler
Kureyş (106)	Hz.Peygamber'in kabilesi		

ALFABETİK KONU DİZİNİ

A

Abdest	334
Ad Kavmi	684
Adaleti Sağlamak (Yönetim İlkesi)	495
Adam Öldürmek	426
Adam Öldürmenin Cezası	457
Âdem (as) ve Ailesi	673
Âdet Görme	443
Adil Olmak	408
Ahiret	227
Ahiret Hayatı	227
Ahirette Cezalandırma	276
Ahirette Ödüllendirme	276
Ahlâkî Davranışın Oluşmasında	
Çevrenin Rolü	365
Ahlâkî Sorumluluklar	393
Ahvâl-i Şahsiyye	464
Aile Hayatı	441
Akitler	485
Akılın Korunması	499
Akılın, Arzuların Güdümüne Girmesi	80
Akrabalık ve Akrabalar	448
Alay Etmek	427
Açakgönüllülük	413
Aldatma	490
Alışverişler	485
Allah	782
Allah'a Eş Koşanların Durumu	788
Allah'a Eş Koşmak	306
Allah'a Güvenmek ve Dayanmak	385
Allah'a İçten Bağlılık	376
Allah'a Karşı Ahlakî Sorumluluklar	368
Allah'a Karşı Büyüklenmek	386
Allah'a Karşı Düşmanlık	387
Allah'a Karşı Kendini Yeterli Görmek ..	386
Allah'a Karşı Minnettarlık	373
Allah'a Karşı Nankörlük	387
Allah'a Karşı Saygılı Olmak	368
Allah'a Karşı Tekebbür	386
Allah'a Kulluk	325
Allah'tan Ümit Kesmek	390
Allah'ı Anmak	371
Allah'ı Sevmek	371
Allah'ı Unutarak Kendini Yeterli	
Görenlerin Durumu	790
Allah'ı Unutarak Malından Infak	
Etmeyenlerin Durumu	791

Allah'ı ve İsmi İstismar Etmek	391
Allah'ı Yardıma Çağırarak	380
Allah'ın Azabından Sakınmak	368
Allah'ın Bağışlaması	274
Allah'ın Birliği	167
Allah'ın Huzurunda Toplanma	239
Allah'ın İlimi	782
Allah'ın İsimleri	182
Allah'ın Rızık Vermesi	475
Allah'ın Sapırmaması	99
Allah'ın Sıfatları	171
Allah'ın Varlığı	163
Allah'ın Varlığının Delilleri	163
Allah'ın Yardımı	658
Allah'ın Yol Göstermesi	99
Allah'tan Bağışlanma Dilemek	378
Allah'tan Özür Dilemek	378
Amel Defteri	269
Amellerin Dünyada Tesbiti	269
Amme Hukuku	456
Ana-Baba	441
Anlaşmalar	485
Antlaşma	517
Arabuluculuk Yapmak	406
A'râf	305
Ashâb-ı Eyke	716
Ashâb-ı Hicr	688
Ashâb-ı Karye	773
Ashâb-ı Kehf	770
Ashâb-ı Uhdûd	772
Askeri Donanım	511
Asli Kitap	197
Atalara Uymak	78
Aybaşı Hâli	443

B

Bağışlayıcılık	410
Bariş	501
Ba'su ba'de'l-Mevt	239
Başa Kakmak	422
Başka Topluluklarla İlişkiler	501
Başkalarına Maddi Yardımda Bulunmak	401
Başkalarını Çekiştirmek	423
Başörtüsü	405
Batıl İnançlar	306
Bedeviler'le İlişkiler	593
Bedir	619
Bilgi Kaynağı Olarak Vahiy	75

Sıra	Sure Adı	No	İnen Ayetler
81	Meryem	19	76-98
82	Tûr	52	29-49
83	Hicr (1)	15	6-20
VAHYİN 5. YILI			
83	Hicr (2)	15	21-48
84	Şuara	26	1-51
85	İnsan	76	Tümû
86	Sâd	38	1-24, 29-66
87	Kâf	50	Tümû
88	Yasin	36	Tümû
89	Asr	103	3
90	Mû'minûn	23	12-118
91	Fussilet	41	1-7
92	Zuhruf (1)	43	1-28
VAHYİN 6. YILI			
92	Zuhruf (2)	43	29-65, 79-89
93	Ahzab	33	1-3, 7-8, 41-47, 63-68
94	Enbiya	21	Tümû
95	Cin	72	Tümû
96	Nebe'	76	37-41
97	Buruc	85	8-11
98	Meryem	19	1-34 (16 hariç), 42-75 (59 hariç)
99	Beyyine	98	Tümû
100	Lokman	31	1-10
101	Rum	30	1-26
102	Furkan(1)	25	1-30
VAHYİN 7. YILI			
104	Furkan(2)	25	31-77
103	Taha	20	55-135
104	Mülk	67	Tümû
105	İbrahim	14	43-52
106	Meryem	19	35-41, 16 ve 59
107	Nahl	16	1-34, 43-66, 100-107, 121-129
108	Kehf	18	1-7, 59-110
109	Bakara (1)	2	1-19, 148-152, 154-158, 200-205
VAHYİN 8. YILI			
109	Bakara (2)	2	245-26
110	Secde	32	Tümû
111	Müddessir	74	31-34
112	İsra	17	9-50, 63-67, 73-83, 103-111
113	Mû'min	40	1-6, 54-62
114	Neml	28	Tümû
115	Zümer	38	30-38, 54-66
116	Casiye	45	Tümû

Sıra	Sure Adı	No	İnen Ayetler
117	Tegabun (1)	64	1-7
VAHYİN 9. YILI			
117	Tegabun (2)	64	8-18
118	Hûd	11	Tümû
119	Fussilet	41	8-36
120	Rum	30	28-60
121	İsra	17	1-8, 84-102
122	A'raf (1)	7	57-80
VAHYİN 10. YILI			
122	A'raf (2)	7	81-154, 176-205
123	Nûr	24	45-56
124	Hacc	22	18-30, 43-68
125	En'am	6	1-30, 74-82, 105-117
126	Ankebut (1)	29	1-43
VAHYİN 11. YILI			
126	Ankebut (2)	29	44 69
127	Sebe	34	10-40
128	Yunus	10	72-109
129	Yusuf	12	Tümû
130	Kasas (1)	27	1-17
VAHYİN 12. YILI			
130	Kasas (2)	27	18-46, 85-88
131	Müzzemmil	73	20
132	Mû'min	40	7-53, 63-33
133	Necm	52	26-33
134	Sâd	38	25-28
135	Kehf	18	28-58
136	Lokman	31	11-34
137	İbrahim (1)	14	1-40 (6, 26 hariç)
VAHYİN 13. YILI			
137	İbrahim (2)	14	41-42
138	Şûrâ	42	Tümû
HİCRETİN 1. YILI			
139	Bakara	2	28-37, 186-191
140	Fatır	35	4-45 (9,13, 19 hariç)
141	Zümer	39	1-29, 39 -52
142	Muhammed	47	Tümû
143	Enfal (1)	8	1-44
HİCRETİN 2. YILI			
143	Enfal (2)	8	45-76
144	Sâff	61	Tümû
145	Fussilet	41	37-54
146	İsra	17	55-62, 68 -72
147	Ahkaf	46	1-13, 26-27

148	Nahl	16	35-42, 67-91, 108-120
149	Mâide	5	10-14, 23-29, 38-44
150	Cum'a	62	Tümû
151	Âl-i İmran (1)	3	30-78
HİCRETİN 3. YILI			
151	Âl-i İmran (2)	3	79-176
152	Munafikun	63	Tümû
153	Hacc	22	1-17, 31-42, 69-77
154	Âl-i İmran	3	1-29, 177-200
155	Araf (1)	7	1-22
HİCRETİN 4. YILI			
155	Araf (2)	7	23-56, 155-175
156	Haşr	59	Tümû
157	Zümer	39	67-75
158	Sebe'	34	1-9
159	Tevbe	9	38-71
160	Yunus	10	1-71
HİCRETİN 5. YILI			
161	Hadid	57	Tümû
162	Nahl	16	91-99
163	Nur	24	1-34
164	Bakara	2	38-147
165	Ahzab (1)	33	4-6, 9-16
HİCRETİN 6. YILI			
165	Ahzab (2)	33	17-40, 48-52, 56-62, 69-83
166	Nisa	4	47-60, 130-174
167	En'am	6	31-73, 83-104, 118-134, 155-165
168	Rad (1)	13	1-5
HİCRETİN 7. YILI			
168	Rad (2)	13	6-43
169	Tevbe	9	72-130
170	Fetih	48	Tümû
171	Talak	65	8-12

172	Mâide	5	56-88
173	Hucurat	49	Tümû
174	Kasas (1)	28	76-80
HİCRETİN 8. YILI			
174	Kasas (2)	28	81-84
175	Nisa	4	1-46, 61-125
176	Kehf	18	8-27
177	Tevbe	9	1-37
178	Ahkaf (1)	46	14-25
HİCRETİN 9. YILI			
178	Ahkaf (2)	46	28-35
179	Nasr	110	Tümû
180	İbrahim	14	6 ve 26
181	Mücadele	58	Tümû
182	Mâide	5	30-36, 89-120
183	Bakara (1)	2	19-27, 153, 160-185, 192-199, 206-243, 255, 263-275
HİCRETİN 10. YILI			
183	Bakara (2)	2	276-283, 244, 159, 247-254
184	Mumtahine	60	Tümû
185	Fatır	35	1-3, 9, 12, 19
186	Tahrim	66	Tümû
187	En'am	6	135-154
188	Talak	65	1-7
189	Nisa	4	46 ve 174, 126-129
HİCRETİN 11. YILI			
192	Bakara (2)	2	284-286
193	Ahzab	33	53-55
194	Mâide	5	1-9

Sıra	Sure Adı	No	İnen Ayetler
81	Meryem	19	76-98
82	Tûr	52	29-49
83	Hicr (1)	15	6-20
VAHYİN 5. YILI			
83	Hicr (2)	15	21-48
84	Şuara	26	1-51
85	İnsan	76	Tümû
86	Sâd	38	1-24, 29-66
87	Kâf	50	Tümû
88	Yasin	36	Tümû
89	Asr	103	3
90	Mü'minûn	23	12-118
91	Fussilet	41	1-7
92	Zuhruf (1)	43	1-28
VAHYİN 6. YILI			
92	Zuhruf (2)	43	29-65, 79-89
93	Ahzab	33	1-3, 7-8, 41-47, 63-68
94	Enbiya	21	Tümû
95	Cin	72	Tümû
96	Nebe'	76	37-41
97	Buruc	85	8-11
98	Meryem	19	1-34 (16 hariç), 42-75 (59 hariç)
99	Beyyine	98	Tümû
100	Lokman	31	1-10
101	Rum	30	1-26
102	Furkan(1)	25	1-30
VAHYİN 7. YILI			
104	Furkan(2)	25	31-77
103	Taha	20	55-135
104	Mülk	67	Tümû
105	İbrahim	14	43-52
106	Meryem	19	35-41, 16 ve 59
107	Nahl	16	1-34, 43-66, 100-107, 121-129
108	Kehf	18	1-7, 59-110
109	Bakara (1)	2	1-19, 148-152, 154-158, 200-205
VAHYİN 8. YILI			
109	Bakara (2)	2	245-26
110	Secde	32	Tümû
111	Müddessir	74	31-34
112	İsra	17	9-50, 63-67, 73-83, 103-111
113	Mü'min	40	1-6, 54-62
114	Neml	28	Tümû
115	Zümer	38	30-38, 54-66
116	Casiye	45	Tümû

Sıra	Sure Adı	No	İnen Ayetler
117	Tegabun (1)	64	1-7
VAHYİN 9. YILI			
117	Tegabun (2)	64	8-18
118	Hûd	11	Tümû
119	Fussilet	41	8-36
120	Rum	30	28-60
121	İsra	17	1-8, 84-102
122	A'raf (1)	7	57-80
VAHYİN 10. YILI			
122	A'raf (2)	7	81-154, 176-205
123	Nûr	24	45-56
124	Hacc	22	18-30, 43-68
125	En'am	6	1-30, 74-82, 105-117
126	Ankebut (1)	29	1-43
VAHYİN 11. YILI			
126	Ankebut (2)	29	44 69
127	Sebe	34	10-40
128	Yunus	10	72-109
129	Yusuf	12	Tümû
130	Kasas (1)	27	1-17
VAHYİN 12. YILI			
130	Kasas (2)	27	18-46, 85-88
131	Müzzemmil	73	20
132	Mü'min	40	7-53, 63-33
133	Necm	52	26-33
134	Sâd	38	25-28
135	Kehf	18	28-58
136	Lokman	31	11-34
137	İbrahim (1)	14	1-40 (6, 26 hariç)
VAHYİN 13. YILI			
137	İbrahim (2)	14	41-42
138	Şûrâ	42	Tümû
HİCRETİN 1. YILI			
139	Bakara	2	28-37, 186-191
140	Fatır	35	4-45 (9,13, 19 hariç)
141	Zümer	39	1-29, 39 -52
142	Muhammed	47	Tümû
143	Enfal (1)	8	1-44
HİCRETİN 2. YILI			
143	Enfal (2)	8	45-76
144	Sâff	61	Tümû
145	Fussilet	41	37-54
146	İsra	17	55-62, 68 -72
147	Ahkaf	46	1-13, 26-27

Sıra	Sûre Adı	No	İnen Ayetler
148	Nahl	16	35-42, 67-91, 108-120
149	Mâide	5	10-14, 23-29, 38-44
150	Cum'a	62	Tümû
151	Âl-i İmran (1)	3	30-78
HİCRETİN 3. YILI			
151	Âl-i İmran (2)	3	79-176
152	Munafikun	63	Tümû
153	Hacc	22	1-17, 31-42, 69-77
154	Âl-i İmran	3	1-29, 177-200
155	Araf (1)	7	1-22
HİCRETİN 4. YILI			
155	Araf (2)	7	23-56, 155-175
156	Haşr	59	Tümû
157	Zümer	39	67-75
158	Sebe'	34	1-9
159	Tevbe	9	38-71
160	Yunus	10	1-71
HİCRETİN 5. YILI			
161	Hadid	57	Tümû
162	Nahl	16	91-99
163	Nur	24	1-34
164	Bakara	2	38-147
165	Ahzab (1)	33	4-6, 9-16
HİCRETİN 6. YILI			
165	Ahzab (2)	33	17-40, 48-52, 56-62, 69-83
166	Nisa	4	47-60, 130-174
167	En'am	6	31-73, 83-104, 118-134, 155-165
168	Rad (1)	13	1-5
HİCRETİN 7. YILI			
168	Rad (2)	13	6-43
169	Tevbe	9	72-130
170	Fetih	48	Tümû
171	Talak	65	8-12

Sıra	Sûre Adı	No	İnen Ayetler
172	Mâide	5	56-88
173	Hucurat	49	Tümû
174	Kasas (1)	28	76-80
HİCRETİN 8. YILI			
174	Kasas (2)	28	81-84
175	Nisa	4	1-46, 61-125
176	Kehf	18	8-27
177	Tevbe	9	1-37
178	Ahkaf (1)	46	14-25
HİCRETİN 9. YILI			
178	Ahkaf (2)	46	28-35
179	Nasr	110	Tümû
180	İbrahim	14	6 ve 26
181	Mücadele	58	Tümû
182	Mâide	5	30-36, 89-120
183	Bakara (1)	2	19-27, 153, 160-185, 192-199, 206-243, 255, 263-275
HİCRETİN 10. YILI			
183	Bakara (2)	2	276-283, 244, 159, 247-254
184	Mumtahine	60	Tümû
185	Fatır	35	1-3, 9, 12, 19
186	Tahrim	66	Tümû
187	En'am	6	135-154
188	Talak	65	1-7
189	Nisa	4	46 ve 174, 126-129
HİCRETİN 11. YILI			
190	Nur	24	35-44, 57-64
191	Mâide	5	15-22, 45-55
192	Bakara (1)	2	256-262
192	Bakara (2)	2	284-286
193	Ahzab	33	53-55
194	Mâide	5	1-9

Tablo 4: Osmanlı Mushafına Göre Bilinen Nüzul Tarihleri

Sıra	Sure	Bilinen Nüzul Tarihi
86	Mutaffifin	Mekke'de en son nazil olan sûredir.
87	Bakara	Medine'de ilk nazil olan sûredir. 281. ayet Veda Haccı'nda nazil olmuştur.
95	Muhammed	14. ayet Hicret esnasında nazil olmuştur.
103	Hacc	52-55. ayetleri Mekke-Medine arasında nazil olmuştur.
111	Feth	Hudeybiye anlaşmasının ardından nazil olmuştur.
112	Mâ'ide	3. ayeti Veda Haccı'nda nazil olmuştur.
113	Tevbe	Son iki ayeti Mekke'de nazil olmuştur.
114	Nasr	Veda Haccı'nda nazil olmuştur.

Tablo 5: Theodor Nöldeke'ye Göre Surelerin Kronolojik Sırası*

Mekkî Sûreler

1. Dönem:

96, 74, 111, 106, 108, 104, 107, 102, 105, 92, 90, 94, 93, 97, 86, 91, 80, 68, 87, 95, 103, 85, 73, 101, 99, 82, 81, 53, 84, 100, 79, 77, 78, 88, 89, 75, 83, 69, 51, 52, 56, 70, 55, 112, 109, 113, 114, 1.

2. Dönem:

54, 37, 71, 76, 44, 50, 20, 26, 15, 19, 38, 36, 43, 72, 67, 23, 21, 25, 17, 27, 18.

3. Dönem:

32, 41, 45, 16, 30, 11, 14, 12, 40, 28, 39, 29, 31, 42, 10, 34, 35, 7, 46, 6, 13.

Medenî Sûreler

2, 98, 64, 62, 8, 47, 3, 61, 57, 4, 65, 59, 33, 63, 24, 58, 22, 48, 66, 60, 110, 49, 9, 5.

* *Geschichte des Qorâns*, F. Schwally tarafından genişletilmiş 2. Basım (Leipzig 1909)'dan alınmıştır. Sure numaraları mushaf sırasına göre verilmiştir.

Tablo 6: Bazergan'a Göre Kur'an Pasajlarının Nüzul Sıralaması
(Seyr-i Tahavvül-i Kur'ân'dan alınmıştır.)

Sıra	Sure Adı	No	İnen Ayetler
VAHYİN 1. YILI			
1	Alak	96	1-5
2	Müddessir	74	1-7
3	Asr	103	1-2
4	Zariyat	51	1-6
5	Tekasür	102	1-2
6	Tur	52	1-8
7	İhlas	112	Tümü
8	Gaşiye	88	1-5, 8-16
9	Tarik	86	11-17
10	İnfitar	82	1-5
11	Şems	91	1-10
12	Kevser	108	Tümü
13	A'la	87	1-9 (7 hariç)
14	Buruc	85	1-7, 12-22
15	Tekvir	81	Tümü
VAHYİN 2. YILI			
16	İnşirah	94	Tümü
17	Duha	93	Tümü
18	Nas	114	Tümü
19	Naziat	79	1-26
20	Müddessir	74	8-10
21	Leyl	92	Tümü
22	Maun	107	Tümü
23	Mearic	70	5-18
24	Şems	91	11-16
25	Mürselat	77	Tümü
26	Nebe'	78	1-36
27	Müddessir	74	11-30, 34-55
28	Kureyş	106	Tümü
29	Necm	53	1-25
30	Fecr	89	1-13, 28-31
31	İnşikak	84	Tümü
32	Abese	80	Tümü
33	Hümeze	104	Tümü
34	Kafirun	109	Tümü
VAHYİN 3. YILI			
35	Alak	96	6-19
36	Gaşiye	88	17-26, 6-7
37	Kiyamet	75	7-13, 20-40
38	Tin	95	Tümü
39	Kiyamet	75	1-6, 14-19

Sıra	Sure Adı	No	İnen Ayetler
40	Vakia	56	Tümü
41	Rahman	55	1-27 (8,7 hariç), 46-77
42	A'la	77	7, 10-19
43	Fatiha	1	Tümü
44	Adiyat	100	Tümü
45	Hakka	63	38-52
46	Naziat	79	27-46
47	Tebbet	111	Tümü
48	Felak	113	Tümü
49	Beled	90	Tümü
50	Tekasür	102	3-8
51	Fil	105	Tümü
52	Kalem	68	1-16
53	Fecr	89	14-27
54	Zilzal	99	Tümü
55	Tarik	86	1-10
56	Necm	53	34-62
57	Karia	101	Tümü
58	Saffat	37	Tümü
59	İnfitar	82	6-20
60	Hakka	69	1-3, 13-37
61	Mearic	70	19-35
62	Mutaffifin	83	Tümü
63	Duhan	44	43-59
64	Mü'minun	23	1-11
65	Şuara (1)	26	52-145
VAHYİN 4. YILI			
65	Şuara (2)	26	146-277
66	Sad	38	67-88
67	Hicr	15	1-5, 49-99
68	Hakka	69	4-12
69	Kadir	98	Tümü
70	Zariyat	51	7-60
71	Kamer	54	Tümü
72	Kalem	68	17-52
73	Duhan	44	1-42
74	Mearic	70	1-4
75	Tür	52	9-28
76	Zuhruf	43	66-78
77	Nüh	71	Tümü
78	Rahman	55	28-45, 6, 7, 78
79	Müzemmil	73	1-19
80	Tahâ	20	1-54

Tablo 2: Alfabetik Sıraya Göre Mushaf ve Nüzul Sıralamaları

Alfabetik Sıra	Mushaf Sırası	Nüzul Sırası	
		Osman	I. Abbas
Abese	80	24	22
Adiyat	100	14	112
Ahkaf	46	66	63
Ahzab	33	90	88
A'la	87	8	9
Alak	96	1	1
Al-ilmran	3	89	86
Ankebut	29	85	82
A'raf	7	39	37
Asr	103	13	14
Bakara	2	87	84
Beled	90	35	33
Beyyine	98	100	99
Bürc	85	27	25
Casiye	45	65	62
Cin	72	40	38
Cum'a	62	110	100
Duha	93	11	3
Duhan	44	64	61
En'am	6	55	52
Enbiya	21	73	70
Enfal	8	88	85
Fatiha	1	5	6
Fatır	35	43	41
Fecr	89	10	11
Felak	113	20	113
Feth	48	111	91
Fil	105	19	18
Furkan	25	42	40
Fussilet	41	61	58
Ğaşiye	88	68	65
Hac	22	103	93
Hadid	57	94	95
Hakka	69	78	75
Haşr	59	101	87
Hicr	15	54	51
Hucurat	49	106	104
Hud	11	52	49
Humeze	104	32	30
Ibrahim	14	72	69
Ihlas	112	22	20
Infitar	82	82	79
Insan	76	98	97
İnşikak	84	83	80
İnşirah	94	12	12
İsra	17	50	47
Kari'a	101	30	28
Kadir	97	25	23
Kaf	50	34	32
Kafirun	109	18	19
Kalem	68	2	2
Kamer	54	37	35
Kasas	28	49	46
Kehf	18	69	66
Kevser	108	15	15
Kiyame	75	31	29

Kureyş	106	29	27
Leyl	92	9	10
Lokman	31	57	54
Maide	5	112	108
Ma'un	107	17	17
Me'aric	70	79	76
Meryem	19	44	42
Muhammed	47	95	96
Mutaffifin	83	86	83
Mücadele	58	105	103
Müddessir	74	4	5
Mülk	67	77	74
Mü'min	40	60	57
Mü'minun	23	74	71
Müntahine	60	91	90
Münafikun	63	104	102
Mürselat	77	33	31
Müzzemmil	73	3	4
Nahl	16	70	67
Nas	114	21	114
Nasr	110	114	110
Nazi'at	79	81	78
Nebe'	78	80	77
Necm	53	23	21
Neml	27	48	45
Nisa	4	92	92
Nuh	71	71	68
Nur	24	102	89
Ra'd	13	96	72
Rahman	55	97	13
Rum	30	84	81
Sad	38	38	36
Saf	61	109	107
Saffat	37	56	53
Sebe	34	58	55
Secde	32	75	101
Şems	91	26	24
Şu'ara	26	47	44
Şura	42	62	59
Taha	20	45	43
Tahrim	66	107	105
Talak	65	99	98
Tarik	86	36	34
Tebbet	111	6	7
Teğabün	64	108	106
Tekasür	102	16	16
Tekvir	81	7	8
Tevbe	9	113	1099
Tin	85	27	25
Tur	52	76	73
Vakıa	56	46	111
Yasin	36	41	39
Yunus	10	51	48
Yusuf	12	53	50
Zariyat	51	67	64
Zilzal	99	93	93
Zuhruf	43	63	60
Zümer	39	59	56

Tablo 3: Mekki Surelerdeki Medenî Ayetler*

No	Sure Adı	Medenî Ayetler
6	En'am	20, 23, 91, 93, 114, 141, 151-153
7	A'raf	163-170
10	Yunus	40, 94-96
11	Hud	12, 17, 114
12	Yusuf	1-3, 7
14	İbrahim	28, 29
15	Hicr	87
16	Nahl	126-128
17	İsra	26, 32, 33, 57, 73-80
18	Kehf	38, 83-101
19	Meryem	58, 71
20	Taha	130, 131
25	Furkan	68-70
26	Şuara	197, 224-227
28	Kasas	52-55
29	Ankebut	1-11
30	Rum	17
31	Lokman	27-29
32	Secde	16-20
34	Sebe	6
36	Yasin	45
39	Zümer	52-54
40	Mü'min	56-57
42	Şura	23-25, 27
43	Zuhruf	54
45	Casiye	14
46	Ahkaf	10, 15, 35
50	Kaf	38
53	Necm	32
54	Kamer	44-46
56	Vakıa	81, 82
68	Kalem	17-33, 48-50
73	Müzzemmil	10, 11, 20
77	Mürselat	48
107	Ma'un	4-7

* 1381 Mısır baskısı mushafta İbn 'Abdî'l-Kâfî'ye dayanarak verilen liste esas alınmıştır.

Tablo 1: Mushaf Tertibine Göre Nüzul Sıraları

Mushaf Tertibi		Nüzul Sırası	
		Osman Mushafı	I. Abbas Mushafı
1	Fatiha	5	6
2	Bakara	87	84
3	Al-i İmran	89	86
4	Nisa	92	92
5	Maide	112	108
6	En'am	55	52
7	A'raf	39	37
8	Enfal	88	85
9	Tevbe	113	109
10	Yunus	51	48
11	Hud	52	49
12	Yusuf	53	50
13	Ra'd	96	72
14	İbrahim	72	69
15	Hicr	54	51
16	Nahl	70	67
17	İsra	50	47
18	Kehf	69	66
19	Meryem	44	42
20	Taha	45	43
21	Enbiya	73	70
22	Hac	103	94
23	Mü'minun	74	71
24	Nur	102	89
25	Furkan	42	40
26	Şu'ara	47	44
27	Neml	48	45
28	Kasas	49	46
29	Ankebut	85	82
30	Rum	84	81
31	Lokman	57	54
32	Secde	75	101
33	Ahzab	90	88
34	Sebe	58	55
35	Fatır	43	41
36	Yasin	41	39
37	Saffat	56	53
38	Sad	38	36
39	Zümer	59	56
40	Mü'min	60	57
41	Fussilet	61	58
42	Şura	62	59
43	Zuhruf	63	60
44	Duhan	64	61
45	Casiye	65	62
46	Ahkaf	66	63
47	Muhammed	95	96
48	Fetih	111	91
49	Hucurat	106	104
50	Kaf	34	32
51	Zariyat	67	64
52	Tur	76	73
53	Necm	23	21
54	Kamer	37	35
55	Rahman	97	13

56	Vakıa	46	111
57	Hadid	94	95
58	Mücadele	105	103
59	Haşr	101	87
60	Müntahine	91	90
61	Saf	109	107
62	Cum'a	110	100
63	Münafikun	104	102
64	Tegabün	108	106
65	Talak	99	98
66	Tahrim	107	105
67	Mülk	77	74
68	Kalem	2	2
69	Hakka	78	75
70	Me'aric	79	78
71	Nuh	71	68
72	Cin	40	38
73	Müzzemmil	3	4
74	Müddessir	4	5
75	Kıyame	31	29
76	İnsan	98	97
77	Mürselat	33	31
78	Nebe'	80	77
79	Nazi'at	81	78
80	Abese	24	22
81	Tekvir	7	8
82	İnfitar	82	79
83	Mutaffifun	86	83
84	İnsikak	83	80
85	Büruc	27	25
86	Tarik	36	34
87	Ala	8	9
88	Gâsiye	68	65
89	Fecr	10	11
90	Beled	35	33
91	Sems	26	24
92	Leyl	9	10
93	Duha	11	3
94	İnşirah	12	12
95	Tin	28	26
96	Alak	1	1
97	Kadir	25	23
98	Beyyine	100	99
99	Zilzal	93	93
100	Adiyat	14	112
101	Kar'a	30	28
102	Tekasür	16	16
103	Asr	13	14
104	Humeze	32	30
105	Fil	19	18
106	Kureys	29	27
107	Ma'un	17	17
108	Kevser	15	15
109	Kafirun	18	19
110	Nasr	114	110
111	Tebbet	6	7
112	İhlas	22	20
113	Felak	20	113
114	Nas	21	114

20. Bilginin Gerektirdiği Sorumluluğu Yerine Getirmeyenlerin Durumu

مَثَلُ الَّذِينَ خُمِلُوا الثَّورَةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا
الْحِمَارَ بِحِمْلٍ أَسْفَارًا بِمَثَلِ الْقَوْمِ الَّذِينَ
بَيَّاتَ اللَّهُ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٥٥﴾

62 Cuma/5. Kendilerine Tevrat yüklendiği hâlde, onu taşıyamayanların durumu, sırtına kitap yüklenmiş eşeğin durumu gibidir. Allah'ın âyetlerini yalanlayan topluluğun durumu ne kötü bir örnektir. Allah haksızlık eden toplumu doğru yola erdirmez.

وَأَمَّا عَلَيْهِمْ تَبَا الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَاسْلَخَ مِنْهَا
الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْعَاوِينَ ﴿١٧٥﴾ وَلَوْ
لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ
كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ أَوْ تَتْرُكْهُ
ذَلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بَيَّاتِنَا فَ
الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٧٦﴾

7 A'raf/175. (Ey Muhammed!) Onlara, kendisine âyetlerimizi verdiğimiziz, sonra onlardan sıyrılan ve Şeytan'ın kendi peşine taktığı ve böylece azgınlardan olan kişinin haberini de oku. 176. Dileseydik onu âyetlerimizle üstün kılardık. Fakat o dünyaya meylettii ve hevasına uydu. Bunun durumu, köpeğin durumuna benzer; üstüne varsan da dilini sarkıtıp solur, bıraksan da dilini sarkıtıp solur. İşte, âyetlerimizi yalanlayanların durumu budur. Bu kıssaları anlat da düşünsünler.

21. Allah'ı Unutarak Kendini Yeterli Görenlerin Durumu

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا رَحْلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّةً
أَعْتَابَ وَحَفَّتْهُمَا بُنَخْلٌ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا
﴿٣٢﴾ كَلْبًا الْحَثِيثَ آتَتْ أَكْلَهَا وَلَمْ تُظِلِّمْ مِنْهُ
وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا نَهْرًا ﴿٣٣﴾ وَكَانَ لَهُ نَمِرٌ
إِصْحَابِهِ وَهُوَ يَحْوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ
﴿٣٤﴾ وَدَخَلَ جَنَّتُهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ قَالَ مَا
أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا ﴿٣٥﴾ وَمَا أَطْنُ السَّاعَةَ
وَلَكِنْ رُدِّدْتُ إِلَى رَبِّي لِأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا
﴿٣٦﴾ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ
خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نَطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّاهُ
﴿٣٧﴾ لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي
﴿٣٨﴾ وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ
قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنْ تَرَى أَنَا أَكْفَلُ مِنْكَ مَالًا وَوَلَدًا

18 Kehf/32. Onlara iki adamı örnek ver. Birine iki üzüm bağı vermiş, yanlarını hurmalıkla çevirmiş ve aralarında ekinler yetiştirmiştik. 33. Her iki bahçe de ürünlerini vermişlerdi. Hiçbir şeyi eksik bırakmamışlardı. İkisinin arasından bir de ırmak fışkırtmıştık. 34. Onun ürünleri de vardı. Bu yüzden, arkadaşıyla konuşurken: "Ben malca senden zenginim ve insan sayısı bakımından da senden güçlüyüm" dedi. 35. Böylece, kendisine yazık edip, bahçesine girerken şöyle dedi: "Bu bahçenin batacağını hiç sanmam". 36. "Kıyametin kopacağını da zannetmiyorum. Eğer Rabbime götürülürsem, orada bundan daha iyisini bulurum" dedi. 37. Kendisiyle konuşan arkadaşına ona dedi ki: "Seni topraktan, sonra da nutfeden yaratan, sonra da seni adam kılığına koyanı mı inkar ediyorsun?" 38. "Fakat, o Allah benim Rabbimdir, Rabbime kimseyi ortak koşmam". 39. "Bağına girdiğinde her ne kadar sen beni mal ve çocuk bakımından daha az görüyorsan da: "Allah

فَعَسَىٰ رَبِّي أَن يُوَفِّيَنَّ صَبْرًا مِنْ جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا
حُسْبَانًا مِنَ السَّمَاءِ فَيُصْبِحَ صَعِيدًا زَلَقًا ﴿٤٠﴾ أَوْ
يُصْبِحَ مَاءً هَآءَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ مَلَأًا ﴿٤١﴾
وَأَحِيطَ بِثَمَرِهِ فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفَّيْهِ عَلَىٰ مَا أَفْلَحَ بِهَا
وَمِمَّا خَاوَيْتَ عَلَىٰ غُرُوشِهَا وَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ
بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٤٢﴾ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ فِئَةٌ يَنْصُرُونَهُ مِنْ
دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنتَصِرًا ﴿٤٣﴾ هَٰذَاكَ الْوَلَايَةُ لِلَّهِ
الْحَقِّ هُوَ خَيْرٌ نَوَابًا وَخَيْرٌ عَقْبًا ﴿٤٤﴾

nazardan saklasın. Maşaallah! Her güç Allah'ın yardımıyla" demeli değil miydin? 40. Umulur ki, Rabbim bana senin bahçenden daha iyisini verir ve seninkinin üzerine de gökten hesap görecektir bir yıldırım gönderir de, orası kayılacak kuru bir yer olur. 41. Yahut suyu çekilir de, artık bir daha onu elde edemezsin" dedi. 42. Nitekim ürünleri yok edildi. Bağın altüst olmuş çardakları karşısında, harcadığı emeğine içi yanarak ellerini oğuşturup: "Keşke Rabbime kimseyi ortak koşmasaydım" diyordu. 43. Ona Allah'tan başka yardım edecek adamları da yoktu. Kendi kendisini de kurtaramadı. 44. İşte burada hakimiyet, varlığı gerçek olan Allah'ındır. Ödüllendirme bakımından da en iyi odur. Sonuçlandırma yönünden de en iyi olan odur.

22. Allah'ı Unutarak Malından İnfak Etmeyenlerin Durumu

إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا
لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ ﴿١٧﴾ وَلَا يَسْتَنْوُونَ ﴿١٨﴾
فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِنْ رَبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ ﴿١٩﴾
فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ ﴿٢٠﴾ فَتَنَادَوْا مُصْبِحِينَ ﴿٢١﴾
أَنْ أِغْدُوا عَلَيْنَا حَرْبَكُمْ إِنَّكُمْ صَارِمِينَ ﴿٢٢﴾
فَانْطَلَقُوا وَهُمْ يَتَخَفَتُونَ ﴿٢٣﴾ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا الْيَوْمَ
عَلَيْكُمْ مَسْكِينٌ ﴿٢٤﴾ وَعَدُّوا عَلَىٰ حَرْبٍ قَادِرِينَ ﴿٢٥﴾
فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُونَ ﴿٢٦﴾ بَلْ
نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿٢٧﴾ قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ
لَوْلَا تُسَبِّحُونَ ﴿٢٨﴾ قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا
ظَالِمِينَ ﴿٢٩﴾ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَلَوْنَ
﴿٣٠﴾ قَالُوا يَا وَلَدُنَا إِنَّا كُنَّا طَائِفِينَ ﴿٣١﴾ عَسَىٰ
رَبُّنَا أَنْ يُبَدِّلَنَا خَيْرًا مِنْهَا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا رَاغِبُونَ ﴿٣٢﴾
كَذَٰلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا
يَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾

68 Kalem/17-18. Biz bunları, vaktiyle bahçe sahiplerini denediğimiz gibi denedik. Daha sabah olmadan, bahçeyi devşireceklerine – bir istisna payı bırakmaksızın– yemin etmişlerdi. 19-20. Ama onlar daha uykudayken Rabbinin katından gönderilen bir salgın o bahçeyi sarıvermişti de, bahçe kapkara kesilmişti. 21-22. Sabah erken: "Ürünlerinizi devşireceksiniz; erken çıkın!" diye birbirlerine seslendiler. 23-24. "Bugün orada, hiçbir düşkün kimse yanımıza sokulmasın" diye gizli gizli konuşarak yürüyorlardı. 25. Yoksullara yardım etmeye güçleri yettiği hâlde, böyle konuşarak erkenden gittiler. 26-27. Bahçeyi gördüklerinde: "Herhalde yolumuzu şaşırmış olacağız; yok, biz yoksun bırakıldık" dediler. 28. Ortancaları: "Ben size: «Allah'ı anmanız gerekmez mi?» dememiş miydim?" dedi. 29. "Rabbimizi tenzih ederiz; biz zalim kimselermişiz" dediler. 30. Birbirlerini yermeye başladılar. 31-32. Sonra şöyle dediler: "Yazıklar olsun bize; biz azgın kimselermişiz. Belki Rabbimiz bize bundan daha iyisini verir. Artık, Rabbimizden dilemekteyiz". 33. İşte azap böyledir; ama ahiret azabı daha büyüktür. Keşke bilseler!

16. Putları Yardıma Çağırانların Durumu

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْمَعُونَ
لَهُمْ شَيْءٌ إِلَّا كَتَامٍ بَاطِلٍ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا
هُوَ بِبَالِغِهِ وَمَا دَعَا الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿١٤﴾

13 Ra'd/14. Gerçek duâ Allah'a yapılır. O'ndan başka çağırdıkları kendilerine hiçbir cevap veremez. Bunlar, suyun ağzına gelmesi için avuçlarını suya açan kimseye benzerler. Hiçbir zaman su ağzına ulaşmaz. İnkârcıların duası da böyle boşuna gitmektedir.

17. Peygamberini Yalanlayan Toplumun Durumu

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا
رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ
فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِسَانَ الْحُورِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا
يَصْنَعُونَ ﴿١١٢﴾ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ
فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١١٣﴾

16 Nahl/112. Allah, size, güven ve huzur içinde olan, her yandan rızık kendisine bolca gelen, sonra Allah'ın nimetini inkar eden ve bu yaptıklarından dolayı, Allah'ın açlığa ve korkuya bürünmeyi tattırdığı bir kenti örnek vermektedir. 113. Andolsun, onlara içlerinden bir elçi gelmiş ve onu yalanlamışlardı. Onlar haksızlık yaparken azap onları yakaladı.

18. Allah'a Eş Koşanların Durumu

حُفَّاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّهُ
خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخَلَّفَهُ الطَّيْرُ أَوْ قُتِلَ فِي الْوَيْحِ فِي
مَكَانٍ سَجِيٍّ ﴿٣١﴾

22 Hac/31. Allah'a ortak koşmaksızın O'na yönelin. Allah'a ortak koşan kimse, gökten düşüp de, kuşların kapıştığı veya rüzgarın bir derin uçuruma attığı şeye benzer.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ
تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا
وَإِنْ يَسْأَلُهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَفِيدُوا مِنْهُ ضَعُفَ
الطَّلَبِ وَالْمَطْلُوبِ ﴿٧٣﴾

22 Hac/73. Ey İnsanlar! Bir misal verilmektedir; şimdi ona kulak verin! Sizlerin Allah'ı bırakıp taptıklarınız bir araya gelseler, bir sinek bile yaratamazlar. Sinek onlardan bir şey kapsa, onu kurtaramazlar; kovalayan da kovalanan da ne kadar güçsüz!

مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ
الَّتِي تَبْنِي وَإِنْ أُرْسِلُوا مِنَ السَّمَاءِ لَيَمْسَسُنَّ
كَأَنَّهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُدْعُونَ مِنْ دُونِهِ
مِنْ شَيْءٍ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٤٢﴾ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ
نَضَرْنَا بِهَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ ﴿٤٣﴾

29 Ankebut/41. Allah'tan başka veliler edinenlerin durumu, kendine yuva yapan örümceğin durumu gibidir. Evlerin en dayanıksızı ise şüphesiz örümceğin yuvasıdır. Keşke bilseler. 42. Allah, onların Kendini bırakıp da yalvardıkları şeyleri bilir. O Güçlü'dür, Bilge'dir. 43. Biz bu misalleri insanlara veriyoruz, onları ancak bilenler kavrayabilir.

ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِّنَ الْفُتُكُم مَّنْ لَّكُم مِّنَ مَا
مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِن شُرَكَاءَ فِي مَا رَزَقْنَاكُمْ فَأَنْتُمْ فِيهِ
سَوَاءٌ تَعَاوَنُوهُمْ كَتِيبَتِكُمُ الْفُتُكُمُ كَذَلِكَ الْفُتُكُمُ
الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾

30 Rum/28. Allah size kendinizden bir örnek vermektedir. Emriniz altında olup da verdiğimiz rızıkta size ortak olanların, eşit şekilde hak sahibi olmalarına râzı olur ve birbirinizi saydığınız gibi, bu ortaklarınızı sayar mısınız? Aklını kullanan topluma âyetleri böyle uzun uzadıya açıklarız.

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَّجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ
وَرَجُلًا سَلَمًا لِّرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ تَعَالَى
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٩﴾

39 Zümer/29. Allah, geçimsiz efendileri olan bir adamla, yalnız bir kişiye bağlı bir adamı örnek olarak verir. Bu ikisi eşit midir? Övgü Allah'adır, fakat çoğu bilmezler.

19. Münafıkların Durumu

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْفَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا
حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا
يُبْصِرُونَ ﴿١٧﴾ صُمُّ بَكْمٌ عُمَىٰ فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ
﴿١٨﴾ أَوْ كَصَيْبٍ مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ
وَبَرْقٌ يَّجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ
حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿١٩﴾ يَكَادُ
الرَّبْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ
وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ
وَأَبْصَارَهُمْ إِنَّا اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾

2 Bakara/17. Onların durumu, ateş yakmak isteyen kimsenin durumu gibidir. Ateş çevresindeki aydınlattığı anda, Allah onların aydınlığını giderir ve onları karanlıklar içinde görmez durumda bırakır. 18. Artık onlar sağır, dilsiz, kördürler bu yüzden geri de dönmezler. 19. Yahut onlar, gök gürlemesi, şimşek çakması ve karanlıklar içinde, gökten boşanan sağanağa (yakalanmış kimseye) benzerler; yıldırım seslerinden dolayı ölüm korkusuyla parmaklarını kulaklarına tıkarlar. Allah inkârcıları kuşatmıştır. 20. Şimşegin çakması neredeyse gözlerini alır, onları aydınlattıkça ışığında yürürler, üzerlerine karanlık basınca durakalırlar. Allah dileseydi işitmelerini ve görmelerini giderirdi. Allah'ın her şeye gücü yeter.

كَمَثَلِ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاتُوا آلًا وَآلًا أَمْرِهُمْ وَلَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٥﴾ كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ
اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ
رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾

59 Haşır/15. (Yahudiler) tıpkı, kendilerinden az zaman önce geçmiş ve işlerinin karışılığını tatmış olanlar gibidirler. Onlara can yakıcı bir azap vardır. 16. (İkiyüzlüler de) tıpkı insana: "İnkâr et!" deyip, o inkâr edince de: "Ben senden uzağım; alemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım" diyen Şeytan gibidirler.

الْمَمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ فَأَمَ
إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ
الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٦٦﴾

rür. 266. Hangi biriniz, çocukları güçsüz ve kendisine ihtiyarlık çökmüşken, altlarından ırmaklar akan, içinde her çeşit meyveden bulunan hurmalığının ve üzüm bağının ateşli bir kasırganın gelmesiyle yanıp kül olmasını ister? Allah, düşünürsünüz diye size belgelerini böyle anlatmaktadır.

12. Mü'min-Kafir Karşılaştırması

أَوْ مَن كَانَ مِيتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي
النَّاسِ كَمَن مَّثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ
كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٢﴾

6 En'am/122. Küfür içinde ölü iken kendisini diriltip, insanlar arasında kendisine verdiği- miz ışıkla yürüyen kimse, karanlıklarda kalıp çıkamayan kimse gibi olur mu? İşte, inkarcı- lara yaptıkları böyle süslü gösterilmiştir.

وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَالَّذِي خِ
يَخْرُجُ إِلَّا نَكْدًا كَذَلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ
يَشْكُرُونَ ﴿٥٨﴾

7 A'raf/58. Rabbinin buyruğu ile iyi topra- ğın bitkisi yetişir. Çorak toprak ise kavruk bitki çıkarır. Şükredecek topluluğa ayetle- rimizi böyle açıklarız.

مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَى وَالْأَصَمِّ وَالْبَصِيرِ وَالْ
هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٤﴾

11 Hud/24. Bu iki takımın durumu, kör ve sağır ile gören ve işiten kimsenin duru- muna benzer. Bu ikisi eşit olur mu? Hiç öğüt almayacak mısınız?

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَى
وَمَنْ رَزَقْنَاهُ مِنَّا رِزْقًا حَسَنًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْ
وَجْهَرًا هَلْ يَسْتَوُونَ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُ
يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ أ
أَبْكُمْ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَى مَوْلَا
يُوحَهُ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ
بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٧٦﴾

16 Nahl/75. Allah hiçbir şeye gücü yetme- yen ve başkasının malı olan bir köle ile, kendisine katımızdan verdiğimiz güzel rı- zıktan gizlice ve açıkça veren kimseyi ör- nek veriyor. Bunlar hiç eşit olur mu? Övgü Allah'a aittir, fakat çoğu bunu bilmez. 76. Allah iki adamı örnek veriyor. Biri, hiçbir şeye gücü yetmeyen, efendisine yük olan, bir yere gönderse bir iyilik getirmeyen bir dilsiz; şimdi bu, doğru yolda olup, adaletle iş yapan kimse ile bir olur mu?

أَفَمَنْ وَعَدْنَاهُ وَعْدًا حَسَنًا فَهُوَ لَاقِيهِ كَمَنْ مَتَّعْنَاهُ
الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْمُحْضَرِينَ ﴿٦١﴾

28 Kasas/61. Karşılaşacağı güzel bir vaade bulunduğumuz kimse, dünya hayatında kendisini geçindirdiğimiz, sonra kıyamet günü (sorgulanmak üzere) hazır bulunduru- lacaklardan olan kimse gibi midir?

13. Kalbin Katılaşması

2 Bakara/74. Bundan sonra, yine de kalpleriniz taş gibi, hatta daha da katı kesildi. Zira taşlar arasında kendisinden ırmaklar fışkıran da vardır, yanıp içinden su çıkan da vardır, Allah korkusundan yuvarlanan da vardır. Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir.

14. İnkarcıların, İlahi Çağrı Karşısındaki Durumları

2 Bakara/171. İnkâr edenlerin durumu, bağırma ve çağırmadan başka bir şey duy-mayan hayvana seslenenin durumu gibi-dir. Onlar sağdırlar, dilsizdirler, kördür-ler. Bundan dolayı düşünemezler.

15. İnkarcıların Yapmış Oldukları İyiliklerin Boşa Çıkması

3 Al-i İmran/117. Onların bu dünya haya-tında sarfettikleri şeylerin durumu, kendile-rine haksızlık eden topluluğun ekinlerine vurup yok eden soğuk rüzgarın durumu gi-bidir. Allah onlara zulmetmemiş, ama onlar kendilerine zulmetmişlerdir.

14 İbrahim/18. Rablerini inkâr edenlerin işleri, kasırgalı bir günde rüzgarın sertçe savurduğu küle benzer, kazandıklarından hiçbir şey ele geçiremezler. İşte derin sa-pıklık budur.

24 Nur/39. İnkâr edenlerin işleri, engin çöllerdeki serap gibidir. Susayan kimse o-nu su sanır, fakat oraya geldiğinde hiçbir şey bulamaz. Orada Allah'ı bulur ve O da hesabını görür. Allah hesabı çabuk gören-dir. 40. Veya engin denizin karanlıklarına benzer. Onu, üstüste dalgalar ve dalgala-rın üstünde bulutlar örter; karanlıklar üs-tünde karanlıklar; insan elini uzattığı za-man, neredeyse onu bile göremez. Allah'ın ışık vermediği kimsenin ışığı olmaz.

الدَّاعِلِينَ ﴿١٠﴾ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي آلِ وَتَجْنِي مِن فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَتَجْنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١١﴾ وَمَرْيَمَ ابْنَتْ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِن رُّوحِنَا وَصَدَقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكَانَتْ مِنَ الْقَانِتِينَ ﴿١٢﴾

renlerle beraber siz de girin" dendi. 11. Allah, inananlara da Firavun'un karısını misal gösterir. O: "Rabbim! Katında, cennette bana bir ev yap; beni Firavun'dan ve onun işlediklerinden kurtar; beni bu zâlim millettten kurtar" demişti. 12. Yasak yerini korumuş olan İmran kızı Meryem de bir misaldir. Ona ruhumuzdan üfle miştik; Rabbinin sözlerini ve kitaplarını tasdik etmişti; o Bize gönülden itaat edenlerdendi.

8. Ölümünden Sonra Dirilme

أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوقِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ يَوْمَيْنِ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ إِلَى طَرَفِ يَدِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانْظُرْ إِلَى جِمْارِكَ وَلِتَجْعَلَ لِلنَّاسِ لَافًا وَانْظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُحُهَا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠٩﴾

2 Bakara/259. Durumu, çatıları çökmüş bir kasabaya uğrayan kişiye benzeyene ne dersin? "Allah bunları ölümünden sonra nasıl diriltecek?" dedi. Bunun üzerine Allah onu yüz yıl ölü bıraktı, sonra diriltti ve ona: "Ne kadar kaldın?" dedi. O: "Bir gün veya bir günden az kaldım" dedi. (Allah:) "Hayır; yüz yıl kaldın; yiyeceğine, içeceğine bak, bozulmamıştır. Ama eşeğine bir bak! Seni insanlara bir belge kılalım. Ve kemiklere bir bak, nasıl onları kaldırıp yerli yerine koyduktan sonra onlara et giydiriyoruz" dedi. İşin aslını anlayınca: "Allah'ın her şeye gücünün yettiğini biliyorum" dedi.

وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيَّاحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَسُقْنَاهُ إِلَى بَيْتٍ مُّطَهَّرٍ فَآخِضِينَ بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا كَذَلِكَ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ عَظِيمٌ ﴿٩٩﴾

35 Fatır/9. Rüzgarları gönderip, bulutları yürüten, Allah'tır. Biz bulutları ölü bir yere sürüp, onunla toprağı ölümünden sonra diriltiriz. İşte diriliş de böyledir.

9. Dünya Nimetlerinin Geçiciliği

إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَتْرَكْنَاهُ مِن شَرْبٍ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ وَظَاهَرَ أَرْسُهَا قَادِرُونَ عَلَيْهَا أَتَاهَا أَمْرُنَا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَن لَّمْ تَغْنَبِ بِالْأَمْسِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٤﴾

10 Yunus/24. Dünya hayatı, gökten indirdiğimiz su gibidir. İnsanların ve hayvanların yiyeceğı bitkiler, onunla birbirine örülür. Yeryüzünün süsünü takınıp bezendiğı ve yerin sahiplerinin bunlara mâlik olduklarını sandıkları sırada, gece veya gündüz buyruğumuz oraya geliverir de, orayı biçilmiş ş çeviririz ve sanki bir gün önce bir şey yokmuş gibi olur. Biz âyetleri, düşünenlere böyle açıklıyoruz.

وَأَضْرِبْ لَهُمْ مَثَلِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَا إِذَا زُرْنَا مِنْ الْمَسَاكِينِ فَاسْتَخْلَطْ بِهِ نَبَاتٌ أَرْضٍ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقْتَدِرًا ﴿٤٥﴾

إِعْلَمُوا أَنَّهَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ زِينَةٌ وَتَفَاوُهُ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ خَيْبٍ أُعْجِبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيَجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ﴿٢٠﴾

18 Kehf/45. Onlara, dünya hayatı için örnek ver. Tıpkı gökten indirdiğimiz su gibidir; o suyla yerin otları birbirine karışacak şekilde yetişir, ama sonunda rüzgarın savuracağı çöpe dönerler. Allah her şeyin üstünde bir güce sahiptir".

57 Hadid/20. Dünya hayatının oyun, oylanma, süslenme, aranızda övünme ve daha çok mal ve çocuk sahibi olma çabasından ibaret olduğunu bilin. Bunların durumu, yağmurun bitirdiği, ekicilerin de hoşuna giden bir bitkiye benzer; sonra kurur, sapsarı olduğu görülür, sonra çerçöp olur. Ahirette çetin bir azap da vardır, Allah'ın hoşnutluğu ve bağışlaması da vardır; dünya hayatı ise sadece aldatıcı bir geçimliklerdir.

10. Malını Allah Yolunda Harcayanların Durumu

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَتَتْ سَعًى سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦١﴾

2 Bakara/261. Mallarını Allah yolunda verenlerin durumu, yedi başak bitiren ve her başağında yüz dane bulunan tek danenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah'ın lütfu geniştir; O her şeyi bilendir.

11. Malını Gösteriş İçin Harcayanların Durumu

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنْ وَالْمَنَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٢٦٤﴾ وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ وَتَنْبِيْهَا مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ حَبَّةٍ بَرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَاتَتْ أَكْثُلَهَا ضَغِيْبًا فَإِنْ لَمْ يُمْسِكْهَا وَابِلٌ فَطَلَّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٦٥﴾ أَيْوَدُ أَحَدَكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَجِيلٍ وَأَعْتَابٌ تُخْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ

2 Bakara/264. Ey İnananlar! Allah'a ve ahiret gününe inanmayan ve malını insanlara gösteriş için sarfeden kimse gibi, iyiliklerinizi başa kakarak ve inciterek boşa çıkarmayın. Böyle olanın durumu, üzerinde biraz toprak bulunan yalçın kayaya benzer. Üzerine sağanak yağdığında onu cascavla bırakır. Böylece ellerinde, kazandıklarından bir şey kalmaz. Allah inkârcı toplumu doğru yola erdirmez. 265. Allah'ın rızasını elde etmek ve gönüllerini pekiştirmek için mallarını verenlerin durumu, yüksekçe bir tepede bulunan, bol yağmur aldığıında ürünlerini iki kat veren ve bol yağmur yağmasa bile, bir çisenti alan bir bahçeye benzer. Allah yaptıklarınızı gö-

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَلَئِنْ جِئْتَهُمْ بِآيَةٍ لَيَقُولُنَّ الدِّينُ كَفَرُوا إِنَّ أَنتُمْ مُبْطِلُونَ ﴿٥٨﴾

30 **Rum/58.** Bu Kur'an'da insanlar için her türlü örneği vermişizdir. Sen onlara bir mucize getirmiş olsan, inkar edenler: "Siz ancak saçma şeyler ortaya atanlarsınız" derler.

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾

39 **Zümer/27.** Biz bu Kur'an'da, belki öğüt alırlar diye, insanlara her türlü örneği verdik.

1. Allah

اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ مِصْبَاحٍ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيُّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ نُورٌ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣٥﴾

24 **Nur/35.** Allah göklerin ve yerin ışığıdır. O'nun ışığı, içinde lamba bulunan bir oyuga benzer. O lamba bir cam içindedir; cam ise, sanki inciden bir yıldızdır; bu, doğuya da batıya da ait olmayan, kutlu bir zeytin ağacından yakılır. Ateş değmese bile, neredeyse yağının kendisi aydınlatır! Pırıl pırıldır. Allah dilediğini ışığına iletir; Allah insanlara örnekler verir. O her şeyi bilir.

2. Allah'ın İlmî

وَلَوْ أَنَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَدٌ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٧﴾

31 **Lokman/27.** Eğer yeryüzündeki her bir ağaç kalem, yedi denizle desteklenen bir deniz de mürekkep olsaydı, yine de Allah'ın sözleri yazmakla bitmezdi. Doğrusu, Allah üstündür, bilgedir.

3. Kur'an'ın Mesajının Ağırılığı

لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ خَائِفًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾

59 **Haşr/21.** (Ey Muhammed!) Eğer Biz Kur'an'ı bir dağa indirmiş olsaydık, sen onun gönülden baş eğerek Allah korkusuyla parça parça olduğunu görürdün. Bu misalleri, düşünsünler diye veriyoruz.

4. Hz. Peygamber ve Arkadaşlarının Durumu

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَرَاءِ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكْعًا سُحَّدًا يَتَقَوُّونَ فَضْلًا

48 **Fetih/29.** Muhammed Allah'ın Elçisi'dir. O'nun beraberinde bulunanlar, inkarcılara karşı sert, kendi aralarında merhametlidirler. Onları Allah'tan bolluk ve hoşnutluk

اللَّهُ وَرَضُوا أَنَا سِيَمَاهُمْ فِي وَجْهِهِمْ مِنَ الْإِنجِيلِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَظْلَمَ الْكَفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٩﴾

dileyerek rükua varır, secde ederlerken görürsün. Onlar, yüzlerindeki secde izi ile tanınırlar. İşte bu, onların Tevrat'ta anlatılan nitelikleridir. İncil'de de şöyle nitelendirilmişlerdi: Onlar filizini çıkarmış, onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş, ekincilerin hoşuna giden ekin gibidirler. Böylece, Allah onlarla inkârcıları öfkelenendirir. Allah, onlardan inanan ve yararlı işler işleyenlere, bağışlama ve büyük ecir söz vermiştir.

5. Hakkın Kalıcılığı, Batıl'ın Geçiciliği

أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا وَمِمَّا يُوقِلُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ جَلِيَّةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلُهُ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْخُلُوفَ وَالْأَيْطَالَ فَاَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ ﴿١٧﴾

13 Ra'd/17. Allah, gökten su indirir, dereler onunla dolup taşar; sel, üste çıkan köpüğü götürür. Süs veya yararlı bir şey yapmak için ateşte erittiklerinin üzerinde de buna benzer bir köpük bulunur. Allah hak ile batılı böyle anlatır. Köpük uçup gider, ama insanlara yararlı olacak şey ise yerde kalır. Allah bunun gibi bir çok örnekler verir.

6. İyiliğin Bereketliliği, Kötülüğün Kısırlığı

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴿٢٤﴾ تُلْقِي أُكْلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾ وَمِثْلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ ﴿٢٦﴾

14 İbrahim/24. Allah'ın, hoş bir sözü, gövdesi sağlam ve dalları gökte bulunan hoş bir ağaca nasıl benzettiğini görmedin mi? 25. O ağaç Rabbinin izniyle her an meyvelerini verir. Düşünüp öğüt alsınlar diye, Allah insanlara böyle örnekler verir. 26. Kötü bir söz ise, yerden koparılmış, yerinde duramayan kötü bir ağaca benzer.

7. İnsanın Çevresini Aşabilme Gücü

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحَ وَالْمَرْأَةَ لُوطَ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الْكَاذِبِينَ ﴿٦٦﴾

66 Tahrim/10. Allah, inkar edenlere Nûh'un karısıyla Lût'un karısını misal gösterir. Bunlar, kullarımızdan iki iyi kulun nikâhında iken, onlara ihanet etmişlerdi de, onlar (iki peygamber) Allah'a karşı bunlar için hiçbir şey yapamamışlardı. Bunlara: "Cehenneme gi-

MESELLER

إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةٌ فَنُفِثَ فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ ﴿٢٦﴾

لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦٠﴾

فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧٤﴾

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَيُّ أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ﴿٨٩﴾

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا ﴿٥٤﴾

وَلَقَدْ أُنْزِلَتْ آيَاتُ مُبِينَاتٍ وَمَثَلًا مِنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٣٤﴾

وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا ﴿٣٣﴾

وَعَادًا وَنُعُودًا وَأَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا ﴿٣٨﴾ وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ الْأَمْثَالَ وَكُلًّا نَبِّئْنَا تَنْبِيرًا ﴿٣٩﴾

2 Bakara/26. Allah sivrisineği ve ondan küçük olanı misal olarak vermekten çekinmez. İnananlar, bunun Rablerinden bir gerçek olduğunu bilirler. İnkârcılar ise: "Allah bunu misal olarak vermekle neyi (anlatmak) istedi" derler. O, bu misalle bir çoğunu saptırır ve bir çoğunu da yola koyar. Allah onunla, sadece yoldan çıkmışları saptırır.

16 Nahl/60. Ahirete inanmayanlar kötülük örneğidirler; en yüce örnek Allah'ındır. O Üstün'dür, Bilge'dir.

16 Nahl/74. Allah'a örnekler vermeye kalkışmayın. Allah bilir, siz ise bilmezsiniz.

17 İsra/89. Biz bu Kur'an'da insanlara her çeşit örneğe yer verdik. Öyle iken, insanların çoğu yalnızca küfre razı oldular.

18 Kehf/54. Biz bu Kur'an'da insanlar için her çeşit örneğe yer verdik. (Ama) insan tartışmaya en düşkün varlıktır.

24 Nur/34. Size, açıklayıcı âyetler, sizden önce gelip geçenlerden örnekler ve sakınanlara bir öğüt indirdik.

25 Furkan/33. (Ey Muhammed!) Onların, sana getirdikleri her bir örneğe karşı, mutlaka Biz sana gerçeği ve en güzel açıklamayı getiririz.

25 Furkan/38-39. Âd, Semûd ve Ressliler'e ve bunların arasında bir çok nesillerin her birine misallerle anlattık, ama dinlemedikleri için hepsini kırdık geçirdik.

ONUNCU BÖLÜM MESELLER

Kur'an, mesajını daha anlaşılır kılmak için muhataplarının bildiği kıssaları kullandığı gibi, mesel olarak isimlendirilen, kurgulanmış senaryolara da yer vermektedir. Bazı müfessirler mesellerde anlatılan olayların da gerçekleşmiş olaylar olduğunu düşünmüş ve söz konusu olayların kahramanlarının kimleri olduğunu, nerede ve ne zaman cereyan ettiğini araştırmışlardır. Bunun sonucunda başlı başına bir edebiyat geliştiği söylenebilir. Ancak, söz konusu edebiyatı incelediğimizde, birbiriyle çelişik belirlemelerde bulunduklarını görürüz. Dolayısıyla, bu edebiyatın bir bilgi değeri olduğu söylenemez. Mesellerde önemli olan, ilgili meselle verilerek istenen mesajdır.

قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ وَأَوَيْتَا الْعِلْمَ مِنْ قَلْبِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ ﴿٤٢﴾ وَصَدَقْنَا مَا كَانَتْ تُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَاذِبِينَ ﴿٤٣﴾ قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُحَّةً وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقِهَا قَالَ إِنَّهُ صَرْحٌ مُعَرَّدٌ مِنْ فَوَارِدٍ قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٤﴾

onun tanımayacağı hâle getirin! Bakalım tanıyabilecek mi, yoksa tanıyamayacak mı?" dedi. 42. Kraliçe geldiğinde: "Senin tahtın böyle miydi?" denildi. O da: "Sanki odur, daha önce bize bilgi verilmişti ve Müslüman olmuştuk" dedi. 43. Kraliçeyi o zamana kadar alıkoyan, Allah'tan başka taptığı şeylerdi; çünkü kendisi inkarcı bir kavimdendi. 44. Ona: "Köşke gir" dendi; salonu görünce, onu derin bir su sanarak eteğini yukarı çekti. Süleyman: "Bu, camdan yapılmış cilalı bir salondur" dedi. Kraliçe: "Rabbim! Şüphesiz, ben kendime yazık etmişim. Süleyman'la beraber, âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum" dedi.

لَقَدْ كَانَ لِسَيِّدٍ فِي مَسْكِهُمْ آتَةٌ حَتَّىٰ غَنَ نَعِيمٍ وَحِمَالٌ كُلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ بَلَدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبٌّ غَفُورٌ ﴿١٥﴾ فَأَعْرَضُوا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ بِحَبْلِهِمْ خَسَنَ ذَوَاتٍ أُكُلَ خُمَاطٍ وَأَثَلٍ وَأَشْيَاءَ مِنْ سِدْرِ قَلِيلٍ ﴿١٦﴾ ذَلِكَ خَزَائِنُ اللَّهِ بِمَا كَفَرُوا وَهَلْ يُحَازِي إِلَّا الْكَفُورَ ﴿١٧﴾ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا قُرَى ظَاهِرَةً وَقَدَّرْنَا فِيهَا السَّيْرَ سِيرُوا فِيهَا لَيَالِيَ وَأَيَّامًا آمِنِينَ ﴿١٨﴾ فَقَالُوا رَبَّنَا بَاعِدْ بَيْنَ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿١٩﴾ وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا قَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٠﴾ وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لَنَعْلَمَ مَنْ يُوَفِّيهِ الْآخِرَةَ يَمُنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ ﴿٢١﴾

34 Sebe/15. Sebeliler için, yurtlarında Allah'ın kudretine bir işaret vardı: "Rabbimizin verdiği rızıktan yiyecek ve O'na şükredin! İşte hoş bir şehir ve bağışlayan bir Rab" (diyen) sağlı sollu iki bahçe. 16. Fakat onlar yüz çevirdiler; bunun için Biz de üzerlerine Arim selini gönderdik.⁵⁸⁹ Onların bahçelerini birer yemişli, acı ılıgnlı ve içinde biraz da sedir ağacı bulunan iki bahçeye çevirdik. 17. İnkârlarından ötürü onları böyle cezalandırdık. Biz inkârcıdan başkasını cezalandırmıyız hiç? 18. Onlarla, kutlu kıldığımız şehirler arasında, karşı karşıya görünen kasabalar var etmiş, oraları gezilecek belirli konak yerleri yapmış ve: "Oralarda geceleri ve gündüzleri güven içinde gezin" demiş-tik.⁵⁹⁰ 19. Ama onlar: "Rabbimiz! Yolculuk yaptığımız şehirlerin arasındaki mesafeyi uzak yap" deyip kendilerine yazık ettiler. Biz de onları efsane yapıverdik. Onları darmadağın ettik. Bunda, sabreden ve çok şükreden kimseler için dersler vardır. 20. İblis onlar hakkında görüşünü doğru çıkartmış ve inananlardan bir grup dışında, hepsi ona uymuşlardı. 21. Oysa, onun onlar üzerinde bir otoritesi yoktu. Ancak, âhirete inananlarla, ondan şüphede olanları öğrenmek için (böyle yaptık). Rabbin her şeyi gözlemektedir.

⁵⁸⁹ Söz konusu sel, Merib seddinin yıkılmasından kaynaklanan felakettir. Kral Şurahbil b.Ya'fur döneminde cereyan etmiş olması kuvvetle muhtemeldir.

⁵⁹⁰ Kur'an bu pasajda, meşhur Arap göçlerine atıfta bulunmaktadır.

9. Romalılar

Müşrik Arapların, Romalıların Persler tarafından bozguna uğratılmasını iç politikada müminlere karşı kullanmalarına, Allah'ın geleceği haber vererek müdahale etmesi, Kitap Ehli ile 'ortak cephe' stratejisi bağlamında siyasal hassasiyetin bir başka biçimde ifade edilmesidir.

﴿١﴾ أَلَمْ غَلَبَتِ الرُّومُ ﴿٢﴾ فِي آدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ
مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ ﴿٣﴾ فِي بَضْعِ سِنِينَ لِلَّهِ
الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ
﴿٤﴾ بِنَصْرِ اللَّهِ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ
﴿٥﴾ وَعَدَ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَكِنْ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

30 Rum/1. Elif, Lâm, Mîm. 2-5. Rumlar yakın bir yerde yenildiler,⁵⁹¹ onlar bu yenilgilerinden sonra bir kaç yıl içinde yeneceklerdir⁵⁹² -eninde sonunda bu iş Allah'a aittir-. İşte o gün, inananlar, istediğine yardım eden Allah'ın yardımına sevineceklerdir.⁵⁹³ O Üstün'dür, Merhametli'dir. 6. Bunu, Allah söz vermiştir. Allah verdiği sözden caymaz, fakat insanların çoğu bilmezler.

10. Fil Olayı

Habeşistan Necasısi tarafından Yemen'e vali olarak atanan Ebrehe, Mekke'nin dinî ve ticarî prestijini kıskanarak Sana'da 'Kulleys' adını verdiği bir kilise yaptırdı. Hicaz Araplarından Kinane kabilesinden bir kişi, geceleyin kilisenin içine pisledi. Ebrehe bu olaya kızarak Fil ordusuyla Mekke'ye yürüdü ve Kabe'yi yıkmaya yeltendi. Bu sure, Ebrehe ordusunun bozgununu anlatmaktadır.

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ﴿١﴾ أَلَمْ
يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ﴿٢﴾ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا
أَبَابِيلَ ﴿٣﴾ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ ﴿٤﴾
فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ ﴿٥﴾

105 Fil/1. (Ey Muhammed!) Rabbin'in, Fil sahiplerine ne yaptığını görmedin mi? O onların düzenlerini boşa çıkarmadı mı? 3-5. Onların üzerine ateşten çıkmış taşlar atan sürülerle kuşlar gönderip, onları yenilmiş ekin yaprağına çevirmedir mi?

⁵⁹¹ MS. 613'te Şam, 614'te ise Kudüs, Hristiyan Romalılar'dan Mecusi (müşrik) İranlılar'ın eline geçti.

⁵⁹² MS. 623-627 yılları arasında, Romalılar İranlılar'ı yenerek, kaybettikleri toprakları geri aldılar.

⁵⁹³ Allah müşriklere karşı Ehl-i Kitab'ın yanında yer almıştır.

قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ وَأُوتِينَا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ ﴿٤٢﴾ وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٤٣﴾ قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقِهَا قَالَ إِنَّهُ صَرْحٌ مُعَرَّدٌ مِنْ قَوَارِيرَ قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٤﴾

onun tanımayacağı hâle getirin! Bakalım tanıyabilecek mi, yoksa tanıyamayacak mı?" dedi. 42. Kraliçe geldiğinde: "Senin tahtın böyle miydi?" denildi. O da: "Sanki odur, daha önce bize bilgi verilmişti ve Müslüman olmuştuk" dedi. 43. Kraliçeyi o zamana kadar alıkoyan, Allah'tan başka taptığı şeylerdi; çünkü kendisi inkarcı bir kavimden. 44. Ona: "Köşke gir" dendi; salonu görünce, onu derin bir su sanarak eteğini yukarı çekti. Süleyman: "Bu, camdan yapılmış cilalı bir salondur" dedi. Kraliçe: "Rabbim! Şüphesiz, ben kendime yazık etmişim. Süleyman'la beraber, âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum" dedi.

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكَنِهِمْ آيَةٌ حَتَّىٰ تَأْتِيَ مِنْ شِمَالِ كُلِّ مَن رَزَقَ رَبُّكُمْ وَأَشْكُرُوا لَهُ بَلَدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبٌّ غَفُورٌ ﴿١٥﴾ فَأَعْرَضُوا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ بِحَبْنِهِمْ جَنَّاتٍ ذَوَاتِ أَكْمَلٍ خَمَطٍ وَاتْلٍ وَشَيْءٍ مِنْ سِدرٍ قَلِيلٍ ﴿١٦﴾ ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِمَا كَفَرُوا وَهَلْ نُجَازِي إِلَّا الْكَفُورَ ﴿١٧﴾ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقَرْيَةِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا قُرًى ظَاهِرَةً وَقَدَرْنَا فِيهَا السَّيْرَ سَبْرًا فِيهَا لَيَالِي وَأَيَّامًا آمِنِينَ ﴿١٨﴾ فَقَالُوا رَبَّنَا بَاعِدْ بَيْنَ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿١٩﴾ وَلَقَدْ صَدَقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٠﴾ وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُوَفِّي بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَفِيزٌ ﴿٢١﴾

34 **Sebe'**/15. Sebeliler için, yurtlarında Allah'ın kudretine bir işaret vardı: "Rabbinizin verdiği rızıktan yiyecek ve O'na şükredin! İşte hoş bir şehir ve bağışlayan bir Rab" (diyen) sağlı sollu iki bahçe. 16. Fakat onlar yüz çevirdiler; bunun için Biz de üzerlerine Arim selini gönderdik.⁵⁸⁹ Onların bahçelerini buruk yemişli, acı ılıgnlı ve içinde biraz da sedir ağacı bulunan iki bahçeye çevirdik. 17. İnkârlarından ötürü onları böyle cezalandırdık. Biz inkârcıdan başkasını cezalandırmıyız hiç? 18. Onlarla, kutlu kıldığımız şehirler arasında, karşı karşıya görünen kasabalar var etmiş, oraları gezilecek belirli konak yerleri yapmış ve: "Oralarda geceleri ve gündüzleri güven içinde gezin" demiştik.⁵⁹⁰ 19. Ama onlar: "Rabbimiz! Yolculuk yaptığımız şehirlerin arasındaki mesafeyi uzak yap" deyip kendilerine yazık ettiler. Biz de onları efsane yapıverdik. Onları darmadağın ettik. Bunda, sabreden ve çok şükreden kimseler için dersler vardır. 20. İblis onlar hakkında görüşünü doğru çıkartmış ve inananlardan bir grup dışında, hepsi ona uymuşlardı. 21. Oysa, onun onlar üzerinde bir otoritesi yoktu. Ancak, âhirete inananlarla, ondan şüphede olanları öğrenmek için (böyle yaptı). Rabbin her şeyi gözlemlemektedir.

⁵⁸⁹ Söz konusu sel, Merib seddinin yıkılmasından kaynaklanan felakettir. Kral Şurahbil b.Ya'fur döneminde cereyan etmiş olması kuvvetle muhtemeldir.

⁵⁹⁰ Kur'an bu pasajda, meşhur Arap göçlerine atıfta bulunmaktadır.

9. Romalılar

Müşrik Arapların, Romalıların Persler tarafından bozguna uğratılmasını iç politikada müminlere karşı kullanmalarına, Allah'ın geleceği haber vererek müdahale etmesi, Kitap Ehlisi ile 'ortak cephe' stratejisi bağlamında siyasal hassasiyetin bir başka biçimde ifade edilmesidir.

﴿١﴾ أَلَمْ يَغْلِبِ الرُّومُ ﴿٢﴾ فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ
مِنْ بَعْدِ عَلَيْهِمْ سَعِيلُونَ ﴿٣﴾ فِي بَضْعِ سِنِينَ لِلَّهِ
الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدِ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ
﴿٤﴾ يَنْصُرُ اللَّهُ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ
﴿٥﴾ وَعَدَ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ
النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

30 Rum/1. Elif, Lâ, Mîm. 2-5. Rumlar yakın bir yerde yenildiler,⁵⁹¹ onlar bu yenilgilerinden sonra bir kaç yıl içinde yeneceklerdir⁵⁹² -eninde sonunda bu iş Allah'a aittir-. İşte o gün, inananlar, istediğine yardım eden Allah'ın yardımına sevineceklerdir.⁵⁹³ O Üstün'dür, Merhametli'dir. 6. Bunu, Allah söz vermiştir. Allah verdiği sözden caymaz, fakat insanların çoğu bilmezler.

10. Fil Olayı

Habeşistan Necaşisi tarafından Yemen'e vali olarak atanan Ebrehe, Mekke'nin dinî ve ticarî prestijini kıskanarak Sana'da 'Kulleys' adını verdiği bir kilise yaptırdı. Hicaz Araplarından Kinane kabilesinden bir kişi, geceleyin kilisenin içine pisledi. Ebrehe bu olaya kızarak Fil ordusuyla Mekke'ye yürüdü ve Kabe'yi yıkmaya yeltendi. Bu sure, Ebrehe ordusunun bozgununu anlatmaktadır.

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ﴿١﴾ أَلَمْ
يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ﴿٢﴾ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا
أَبَابِيلَ ﴿٣﴾ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ ﴿٤﴾
فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ ﴿٥﴾

105 Fil/1. (Ey Muhammed!) Rabbin'in, Fil sahiplerine ne yaptığını görmedin mi? O onların düzenlerini boşa çıkarmadı mı? 3-5. Onların üzerine ateşten çıkmış taşlar atan sürülerle kuşlar gönderip, onları yenilmiş ekin yaprağına çevirmedin mi?

⁵⁹¹ MS. 613'te Şam, 614'te ise Kudüs, Hristiyan Romalılar'dan Mecusi (müşrik) İranlılar'ın eline geçti.

⁵⁹² MS. 623-627 yılları arasında, Romalılar İranlıları yenerek, kaybettikleri toprakları geri aldılar.

⁵⁹³ Allah müşriklere karşı Ehl-i Kitap'ın yanında yer almıştır.

قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ وَأُوتِينَا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ ﴿٤٢﴾ وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تُعْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٤٣﴾ قِيلَ لَهَا اادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُحَّةً وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقِهَا قَالَ إِنَّهُ صَرْحٌ مُّمَرَّدٌ مِنْ قَوَارِيرَ قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٤﴾

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكَنِهِمْ آيَةٌ جِئَانِ عَنْ بَيْمِيزَ وَشِمَالِ كُلُّوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ بَلَدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبِّ غَفُورٌ ﴿١٥﴾ فَأَعْرَضُوا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ بِحَنَنِيهِمْ جَهَنَّمَ ذَوَاتِ الْأَكْمِلِ خَمَطُ وَأَثَلِ وَشَيْءٍ مِنْ سِدْرٍ قَلِيلٍ ﴿١٦﴾ ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِمَا كَفَرُوا وَهَلْ نُجَازِي إِلَّا الْكَفُورَ ﴿١٧﴾ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا قُرًى ظَاهِرَةً وَقَدَرْنَا فِيهَا السَّيْرَ سِيرُوا فِيهَا لَيَالِيَ وَأَيَّامًا آمِنِينَ ﴿١٨﴾ فَقَالُوا رَبَّنَا بَاعِدْ بَيْنَ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿١٩﴾ وَلَقَدْ صَدَقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٠﴾ وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لَنَعْلَمَنَّ مَنْ يُؤْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيزٌ ﴿٢١﴾

onun tanımayacağı hâle getirin! Bakalım tanıyabilecek mi, yoksa tanıyamayacak mı?" dedi. 42. Kraliçe geldiğinde: "Senin tahtın böyle miydi?" denildi. O da: "Sanki odur, daha önce bize bilgi verilmişti ve Müslüman olmuştuk" dedi. 43. Kraliçeyi o zamana kadar alıkoyan, Allah'tan başka taptığı şeylerdi; çünkü kendisi inkarcı bir kavimdendi. 44. Ona: "Köşke gir" dendi; salonu görünce, onu derin bir su sanarak eteğini yukarı çekti. Süleyman: "Bu, camdan yapılmış cilalı bir salondur" dedi. Kraliçe: "Rabbim! Şüphesiz, ben kendime yazık etmişim. Süleyman'la beraber, âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum" dedi.

34 Sebe'/15. Sebeliler için, yurtlarında Allah'ın kudretine bir işaret vardı: "Rabbinizin verdiği rızıktan yiye ve O'na şükredin! İşte hoş bir şehir ve bağışlayan bir Rab" (diyen) sağlı sollu iki bahçe. 16. Fakat onlar yüz çevirdiler; bunun için Biz de üzerlerine Arim selini gönderdik.⁵⁸⁹ Onların bahçelerini buruk yemişli, acı ılgınlı ve içinde biraz da sedir ağacı bulunan iki bahçeye çevirdik. 17. İnkârlarından ötürü onları böyle cezalandırdık. Biz inkârcıdan başkasını cezalandırmıyız hiç? 18. Onlarla, kutlu kıldığımız şehirler arasında, karşı karşıya görünen kasabalar var etmiş, oraları gezilecek belirli konak yerleri yapmış ve: "Oralarda geceleri ve gündüzleri güven içinde gezin" demiş-tik.⁵⁹⁰ 19. Ama onlar: "Rabbimiz! Yolculuk yaptığımız şehirlerin arasındaki mesafeyi uzak yap" deyip kendilerine yazık ettiler. Biz de onları efsane yapıverdik. Onları darmadağın ettik. Bunda, sabreden ve çok şükreden kimseler için dersler vardır. 20. İblis onlar hakkında görüşünü doğru çıkartmış ve inananlardan bir grup dışında, hepsi ona uymuşlardı. 21. Oysa, onun onlar üzerinde bir otoritesi yoktu. Ancak, âhirete inananlarla, ondan şüphede olanları öğrenmek için (böyle yaptık). Rabbin her şeyi gözlemektedir.

⁵⁸⁹ Söz konusu sel, Merib seddinin yıkılmasından kaynaklanan felakettir. Kral Şurahbil b.Ya'fur döneminde cereyan etmiş olması kuvvetle muhtemeldir.

⁵⁹⁰ Kur'an bu pasajda, meşhur Arap göçlerine atıfta bulunmaktadır.

9. Romalılar

Müşrik Arapların, Romalıların Persler tarafından bozguna uğratılmasını iç politikada müminlere karşı kullanmalarına, Allah'ın geleceği haber vererek müdahale etmesi, Kitap Ehli ile 'ortak cephe' stratejisi bağlamında siyasal hassasiyetin bir başka biçimde ifade edilmesidir.

آلَمْ ﴿١﴾ غَلَبَتِ الرُّومُ ﴿٢﴾ فِي آدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ
مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ ﴿٣﴾ فِي بَضْعِ سِنِينَ لِلَّهِ
الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ
﴿٤﴾ يَنْصُرُ اللَّهُ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ
﴿٥﴾ وَعَدَ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ
النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

30 Rum/1. Elif, Lâ, Mîm. 2-5. Rumlar yakın bir yerde yenildiler,⁵⁹¹ onlar bu yenilgilerinden sonra bir kaç yıl içinde yeneceklerdir⁵⁹² -eninde sonunda bu iş Allah'a aittir-. İşte o gün, inananlar, istediğine yardım eden Allah'ın yardımına sevineceklerdir.⁵⁹³ O Üstün'dür, Merhametli'dir. 6. Bunu, Allah söz vermiştir. Allah verdiği sözden caymaz, fakat insanların çoğu bilmezler.

10. Fil Olayı

Habeşistan Necaşisi tarafından Yemen'e vali olarak atanan Ebrehe, Mekke'nin dinî ve ticarî prestijini kıskanarak Sana'da 'Kulleys' adını verdiği bir kilise yaptırdı. Hicaz Araplarından Kinane kabilesinden bir kişi, geceleyin kilisenin içine pisledi. Ebrehe bu olaya kızarak Fil ordusuyla Mekke'ye yürüdü ve Kabe'yi yıkmaya yeltendi. Bu sure, Ebrehe ordusunun bozgununu anlatmaktadır.

آلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ﴿١﴾ آلَمْ
يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ﴿٢﴾ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا
أَبَابِيلَ ﴿٣﴾ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ ﴿٤﴾
فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ ﴿٥﴾

105 Fil/1. (Ey Muhammed!) Rabbin'in, Fil sahiplerine ne yaptığını görmedin mi? O onların düzenlerini boşa çıkarmadı mı? 3-5. Onların üzerine ateşten çıkmış taşlar atan sürülerle kuşlar gönderip, onları yenilmiş ekin yaprağına çevirmedi mi?

⁵⁹¹ MS. 613'te Şam, 614'te ise Kudüs, Hristiyan Romalılar'dan Mecusi (müşrik) İranlılar'ın eline geçti.

⁵⁹² MS. 623-627 yılları arasında, Romalılar İranlılar'ı yenerek, kaybettikleri toprakları geri aldılar.

⁵⁹³ Allah müşriklere karşı Ehl-i Kitap'ın yanında yer almıştır.

6. Tübbâ' Kavmi

Tübbâ' kelimesi bir kavmin adı değil, Yemen'deki Himyer hükümdarlarının ünvanıdır. Tübbâ kavmi de, Sebe'nin bir boyu olarak kabul edilir.

وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمٌ تُبِعَ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدُ ﴿١٤﴾

50 **Kaf/14.** Eykeliler ve Tübbâ kavmi de (yalanlamışlardı). Bunların hepsi elçileri yalanlamışlardı da, tehdidim gerçekleşmişti.

أَهُمْ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَيِّعَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ أَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿٣٧﴾

44 **Duhan/37.** Bunlar mı daha üstün, yoksa Tübbâ kavmi ve onlardan öncekiler mi? Onları yok etmişizdir, çünkü onlar suçlu idiler.

7. Ress Halkı

Ress' Arapça'da kuyu anlamına gelen bir kelimedir. Dolayısıyla, Kur'an'da 'Ress Halkı' iadesiyle hangi toplumun nitelendiği açık değildir. En yaygın iki görüşe göre bunlar Hz. İsa'yı'n kavmi olan Medyenliler'dir veya Semud'un helakinden geriye kalanlardır.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ وَنَمُودُ ﴿١٢﴾ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ ﴿١٣﴾ وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمٌ تُبِعَ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدُ ﴿١٤﴾

50 **Kaf/12-14.** Onlardan önce Nûh'un kavmi, Ressliler, Semûd, Âd, Firavun, Lût'un kardeşleri, Eykeliler ve Tübbâ kavmi de yalanlamışlardı. Bunların hepsi elçileri yalanlamışlardı da, tehdidim gerçekleşmişti.

وَعَادًا وَنَمُودَ وَأَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرَةً ﴿٣٨﴾ وَكُلًّا ضَرَبْنَاهُ الْأُمُثَالَ وَكُلًّا تَبَرْنَا تَبِيرًا ﴿٣٩﴾

25 **Furkan/38-39.** Âd, Semûd ve Ressliler'e ve bunların arasında bir çok nesillerin her birine misallerle anlattık, ama dinlemedikleri için hepsini kırdık geçirdik.

8. Sebeliler

Sebe (Saba), Yemen bölgesindedir. Araplar o bölgenin tamamına Sebe derlerdi. Kur'an, Sebeliler'den iki ayrı yerde sözeder. Bunlardan birinde, Hz. Süleyman'la çağdaş olan Kraliçe Belkis dönemindeki durumlarına atıfta bulunulmaktadır. Diğeri ise, Kral Şurahbil döneminde meydana geldiği tahmin edilen sel felaketiyle ilgilidir.

فَمَكَتْ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ وَجِئْتُكَ مِنْ سَبِيلٍ بَنِيَّ يَقِينٌ ﴿٢٢﴾ إِنِّي وَجَدْتُ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾ وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَقَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ

27 **Neml/22-26.** Çok geçmeden Hüdhüd gelip Süleyman'a: "Senin bilmediğin bir şeyi öğrendim. Sana Sebe'den gerçek bir haber getirdim. Oranın halkına hükmeden, her şeyden kendisine bolca verilen ve büyük bir tahta sahip olan bir kadın buldum. Onun ve kavminin Allah'ı bırakıp güneşe secde ettiklerini gördüm. Göklerde ve yerde gizli olanları ortaya koyan, gizlediği-

فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٢٤﴾ أَلَا تَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي يَخْلُقُ
الْعَبَاءَ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُحْسِنُونَ
وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿٢٥﴾ أَلَلَهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ
الْعَظِيمِ ﴿٢٦﴾ قَالَ سَنُنْظِرُ أَصْدَقَتِ أَمْ كُنْتَ مِنَ
الْكَاذِبِينَ ﴿٢٧﴾ إِذْ هَبْ بِكِتَابِي هَذَا فَأَلْقِهَا فِيهِمْ
تَوَلَّ عَنْهُمْ فَأَنْظِرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ ﴿٢٨﴾ قَالَتْ يَا أَيُّهَا
الْمَلَأُ إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ ﴿٢٩﴾ إِنَّهُ مِنْ
سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِاسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٣٠﴾ أَلَا
تُعْلَوْنَ عَلَيَّ وَأَتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿٣١﴾ قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ
أُفَوِّنِي فِي أَمْرِي مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّى تَشْهَدُونِ
﴿٣٢﴾ قَالُوا نَحْنُ أَوْلُوا قُوَّةً وَأُولُوا بَأْسٍ شَلِيمٍ
وَالْأَمْرُ إِلَيْكَ فَانْظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ ﴿٣٣﴾ قَالَتْ يَا
أَيُّهَا الْمَلَأُ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِهَا
أَذَلَّةً وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٣٤﴾ وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ
بِهَدْيَةٍ فَانْظُرِي بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ ﴿٣٥﴾ فَلَمَّا جَاءَ
سُلَيْمَانَ قَالَ أَتُمِدُّونَ بِمَالٍ فَمَا آتَانِيَ اللَّهُ خَيْرٌ مِنْهُ
آتَاكُمْ بَلْ أَنتُمْ بِهَدْيَتِكُمْ تَفْرَحُونَ ﴿٣٦﴾ رَجَعَ
إِلَيْهِمْ فَلَنَّا يَرَاهُمْ بَحْجُودٍ لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا وَلَكِنَّهُمْ
مِنْهَا أَذَلَّةٌ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٣٧﴾ قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ
أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بَعْرُشَهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿٣٨﴾
قَالَ عِفْرِيتٌ مِنَ الْجِنِّ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ
مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ ﴿٣٩﴾ قَالَ الَّذِي
عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ
طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِي
رَبِّي لِيُثَبِّتُنِي عَلَيْكَ أَفَتَكْفُرُ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَكْفُرُ
لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ ﴿٤٠﴾ قَالَتْ
تُكْرَمُونَ وَلَهَا عَرْشُهَا تُنْظَرُ أَتَهْتَدِي أَمْ تَكُونُ مِنَ الْهَادِينَ
لَا يَهْتَدُونَ ﴿٤١﴾ فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَرْشُكَ

niz ve açıkladığınız şeyleri bilen Allah'a secde etmemeleri için, Şeytan onlara, yaptıklarını güzel göstermiş, onları doğru yoldan alıkoymuş. Bunun için doğru yolu bulamıyorlar. Yüce arşın sahibi olan Allah'tan başka tanrı yoktur" dedi. 27-28. Süleyman: "Doğru mu söylüyorsun, yoksa yalancılardan mısın? Bakacağız. Şu yazımı götür, onlara at; sonra bir yana çekil, varacakları sonuca bak" dedi. 29-32. Sebe Kraliçesi: "Ey ileri gelenler! Bana Süleyman'dan, Esirgeyen Merhametli Allah'ın adıyla başlayan ve: 'Sakin bana karşı baş kaldırmayın ve teslim olarak gelin!' diyen önemli bir mektup bırakıldı. Ey ileri gelenler! Vereceğim emir hakkında bana fikrinizi söyleyin; siz benim yanımda bulunmadıkça, bir iş hakkında kesin bir hüküm vermem" dedi. 33. İleri gelenler: "Biz güçlü kimseler ve zorlu savaşı adamlarıyız; emir senindir, sen ne buyuracağını düşün" dediler. 34-35. Kraliçe: "Hükümdarlar bir şehre girdikleri zaman orasını perişan ederler, onurlu kimselerini alçaltırlar. İşte onlar böyle davranırlar. Ben onlara bir hediye göndereyim de, elçilerin ne ile döneceklerine bakayım" dedi. 36-37. Süleyman'a geldiklerinde: "Bana mal ile yardım etmek mi istiyorsunuz? Allah'ın bana verdiği, size verdiğinden daha iyidir. Ama belki de siz hediyenizle sevinirsiniz. Onlara hediyeyi geri götür. Onlara güç yetiremeyecekleri bir ordu ile gelir, onları oradan alçalmış ve küçük düşmüş olarak çıkarırım" dedi. 38. Süleyman: "Ey ileri gelenler! Bana teslim olarak gelmelerinden önce, hanginiz o kraliçenin tahtını bana getirebilir?" dedi. 39. Cinlerden bir ifrit: "Sen yerinden kalkmadan önce, onu (Saba kraliçesinin tahtını) sana ben getiririm; ben buna gücü yetecek güvenilir biriyim" dedi. 40. Kitap ilmine sahip olan biri: "Ben onu sana, gözünü açıp kapamadan getiririm" dedi. Süleyman, tahtı yanına yerleşmiş görünce: "Bu, şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınavan Rabbimin lütfundandır. Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur; fakat nankörlük eden bilsin ki, Rabbim muhtaç değildir, cömerttir" dedi. 41. Süleyman: "Kraliçenin tahtını

عَلَيْكُمْ تَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعَذِّبُكُمْ فِي بَلِيَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذَا أَهَدَا ﴿٢٠﴾ وَكَذَلِكَ أَفْتَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيُعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَتَنَازَعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِمْ بُنْيَانًا رَبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَىٰ أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا ﴿٢١﴾ سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَابِعُهُمْ كَذِبٌ يَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَذِبٌ إِنَّا بِأَلْفَيْهِمْ يَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَتَأْمِنُهُمْ كَذِبُهُمْ قُل رَّبِّي أَعْلَمُ بِعَدِّيهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظَاهِرًا وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٢٢﴾

Rabbiniz daha iyi bilir. Birinizi şu para ile şehre gönderin de, yiyeceklerin en iyisine baksın ve size yiyecek getirsin, nâzik davran-sın ve sakın sizi kimseye duyurmasın. Sizi ele geçirirlerse, ya taşılayarak öldürürler veya dinlerine döndürürler. Bu durumda asla kurtulamazsınız” dediler. 21. Böylece, Allah’ın sözünün gerçek olduğunu ve kıyametnin kopacağından şüphe edilemeyeceğini bilmeleri için, insanların onları bulmalarını sağladık. Çünkü halk onların hakkında aralarında çeki-şiyorlardı. “Onların üzerine bir bina yapın” diyorlardı. Oysa onları en iyi Rableri bilir. Tartışmayı kazananlar: “Onların üzerine elbette bir mescit yapacağız” dediler. 22. Gayb hak-kında tahminde bulunarak: “Onlar üç kişidir, dördüncüleri köpekleridir” diyecekler, “Beş kişidir, altıncıları köpekleridir” diyecekler, “Yedi kişidir, sekizincileri köpekleridir” diyecekler. De ki: “Onların sayısını en iyi Rabbim bilir. Onları pek az kimseden başkası da bil-mez”. Bunun için, onlar hakkında, yüzeysel tartışma dışında (derin) tartışmaya girme ve onlar hakkında kimseden bilgi isteme!

وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا ﴿٢٥﴾ قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا ﴿٢٦﴾

18 Kehf/25. Onlar mağaralarında üç yüz veya üçyüz dokuz yıl kaldılar. 26. De ki: “Onların ne kadar kaldığını, göklerin ve yer-in görünmeyen kendisinin olan Allah bi-lir.” O, ne kadar güzel görür ve ne kadar güzel işitir. İnsanların O’ndan başka yakın dostu yoktur. O kendi hükmüne kimseyi ortak etmez.

4. Ashâb-ı Uhdûd

Bu olayın nerede ve kimler tarafından gerçekleştirildiğine dair çeşitli rivayetler vardır. En yaygın kabule göre, Yemen’in Yahudi kralı Zû Nuvâs, Yahudiliği kabul etmeyen Necranlı Hristiyanlar’ı, ateş dolu çukurlara atarak, onları işkenceyle öldürmüştür.

قِيلَ أَصْحَابُ الْأُخُودِ ﴿٤﴾ أَلَا تَرَىٰ ذَاتَ الْوُؤودِ ﴿٥﴾ إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ ﴿٦﴾ وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ

85 Buruc/4-5. Çukurlar (kazıp), tutuşturul-muş ateş(le dolduran) o adamların canı çıkınsı⁵⁸⁸ 6-7. Hanı (ateş çukurlarının) etra-fına kurulmuş, mü’minlere yaptıkları

⁵⁸⁸ Ashâb-ı Uhdûd, zulüm gören mü’minler değil, onlara işkence edenlerdir. Bu nedenle, bu ayetlerin “... Ashâb-ı Uhdûd öldürüldü...” şeklinde çevrilmesi yanlıştır.

seyrediyorlardı. 8-9. Sadece göklerin ve yerin hükümrânlığı kendisinin olan övgüye layık ve Üstün Allah'a inanmış olmalarından dolayı onlardan öc alıyorlardı. Allah her şeye taniktir.

5. Ashâb-ı Karye

Teşvirlerde, aşağıdaki pasajda zikredilen beldenin Antakya, elçilerin de Hz. İsa'nın havablen olduğu belirtilir. Esasen ne Kur'an bu konuda bir ipucu vermektedir, ne de müfessirlerin dayandıkları Hristiyan geleneğinin bilimsel bir temeli vardır. Doğrusunu Allah bilir.

وَأَضْرَبَ لَهُمْ مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَ الْمُرْسَلُونَ ﴿١٣﴾ إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُمْ مُّرْسَلُونَ ﴿١٤﴾ قَالُوا مَا أَنتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا أَنزَلَ الرَّحْمَنُ مِن شَيْءٍ إِنَّا أَنتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ ﴿١٥﴾ قَالُوا رَبُّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ ﴿١٦﴾ وَمَا عَلَيْنَا الْبِلَاقُ الْمُبِينُ ﴿١٧﴾ قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِن لَّمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُم مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٨﴾ قَالُوا طَائِفُكُمْ مَعَكُمْ إِن نَّ دُكِّرْتُمْ بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿١٩﴾ وَجَاءَ مِنَ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ ﴿٢٠﴾ اتَّبِعُوا مَن لَّا يَسْأَلْكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُّهْتَدُونَ ﴿٢١﴾ وَمَا لِيَ لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٢﴾ أَأَتَّخِذُ مِن دُونِهِ آلِهَةً إِن يُرَدَّنِي وَيْلَهُ تُرْجَعُونَ ﴿٢٣﴾ إِنِّي إِذَا لَقِيتُ صُلَالَ مِيقِينَ ﴿٢٤﴾ إِنِّي أَتَّخِذُكُمْ بَرَبِّكُمْ فَاسْمَعُونِ ﴿٢٥﴾ قِيلَ ادْخُلِ الْحِثَّةَ فَإِنِّي أَتَّخِذُكُمْ قَوْمِي يَعْلمُونَ ﴿٢٦﴾ بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ ﴿٢٧﴾ وَمَا أَتْرَكْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِّنْ بَعْدِهِ مِّنْ خَلٍّ مِّنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُمَرِّقِينَ ﴿٢٨﴾ إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِنَّا لَمُخْلَمُونَ ﴿٢٩﴾

36 Yasin/13. Onlara şu kasaba halkını örnek ver. Hani onlara elçiler gelmişlerdi. 14. Onlara iki elçi göndermiştik de, onları yalanlamışlardı. Biz de onları üçüncü bir elçiyle desteklemiştik. Onlar: "Biz size gönderilmiş elçileriz" demişlerdi. 15. (Kasabalılar:) "Siz de ancak bizim gibi birer insansınız. Rahmân da bir şey indirmemiştir. Sadece yalan söylüyorsunuz" demişlerdi. 16-17. (Elçiler:) "Rabbimiz bizim size gönderdiğimizi bilmektedir; bize düşen ancak açıkça tebliğ etmektir" demişlerdi. 18. (Kasabalılar:) "Sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık. Eğer vazgeçmezseniz, sizi taşılayacağız ve size bizden can yakıcı bir azap dokunacaktır" demişlerdi. 19. (Elçiler:) "Uğursuzluğunuz kendinizdendir. (Bu uğursuzluk) size öğüt verildiği için mi? Hayır; siz aşırı giden bir topluluksunuz" demişlerdi. 20-25. Şehrin öbür ucundan koşarak bir adam gelmiş ve: "Ey Kavmim! Gönderilen elçilere uyun! Sizden bir ücret istemeyenlere uyun. Onlar doğru yoldadırlar. Beni yaratana ne diye kulluk etmeyeyim? Siz de O'na döneceksiniz. O'ndan başka tanrılar edinir miyim? Eğer Rahman olan Allah bana bir zarar vermek isterse, onların şefaati bana fayda vermez, onlar beni kurtaramazlar. O takdirde, apaçık bir sapıklık içinde olurum. Ben Rabbinize inandım; beni dinleyin" demişti. 26-27. Ona: "Cennete gir!" dendi. "Keşke kavmim, Rabbin'in beni bağışladığını ve beni ağırlananlardan biri kıldığını bilse!" dedi. 28-29. Ondan sonra, kavmi üzerine gökten bir ordu indirmedik; zaten indirecek de değildik. Sadece tek bir çığlık koptu; birden sönüp gittiler.

مَغْرِبِ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ
عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَاذَا الْفَرْتَيْنِ إِمَّا أَنْ نَلْعَبَ وَإِمَّا أَنْ
تُتَّخَذَ فِيهِمْ حُسْنًا ﴿٨٦﴾ قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ
نُعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَى رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نَكْرًا ﴿٨٧﴾ وَأَمَّا
مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءُ الْحُسْنَىٰ وَسَوْفَ
لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا ﴿٨٨﴾ ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٨٩﴾ حَتَّىٰ
إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ
تَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ دُونِهَا سِتْرًا ﴿٩٠﴾ كَذَلِكَ وَقَدْ
أَحْطَيْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ﴿٩١﴾ ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٩٢﴾
حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا
يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ﴿٩٣﴾ قَالُوا يَاذَا الْفَرْتَيْنِ إِنْ
يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ
لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ﴿٩٤﴾
قَالَ مَا مَكْنِي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلُ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ﴿٩٥﴾ آتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ
إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ
نَارًا قَالَ آتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا ﴿٩٦﴾ فَمَا اسْتَطَاعُوا
أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا ﴿٩٧﴾ قَالَ هَذَا
رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ
وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا ﴿٩٨﴾

onu kara balıklı bir suda batıyor gördü⁵⁸⁴. Orada bir kavme rastladı. "Zülkarneyn! Onlara azap da edebilirsin, iyi muamelede de bulunabilirsin" dedik. 87-88. "Haksızlık yapana azap ederiz, sonra o Rabbine döndürülür, O onu görölmemiş bir azaba uğrattır. İnanıp yararlı iş işleyene ise, mükafat olarak güzel şeyler vardır; ona buyruğumuzdan kolay olanı söyleriz" dedi. 89. Sonra yine bir yol tuttu. 90. Sonunda güneşin doğduğu yere ulaştınca, onu, güneşe karşı kendilerine bir siper yapmadığımız bir kavmin üzerine doğarken buldu. 91. İşte böyle; ondaki her şeyi bilgice kuşatmıştık. 92. Sonra yine bir yol tuttu. 93. Sonunda, iki seddin arasına varınca, orada neredeyse hiç laf anlamayan bir kavme rastladı. 94. Dediler ki: "Zülkarneyn! Ye'cuc ve Me'cuc⁵⁸⁵ bu ülkede bozgunculuk yapıyorlar. Bizimle onların arasına bir sed yapman için sana bir vergi verelim mi?" 95-96. "Rabbimin bana verdikleri sizinkinden daha iyidir. Bana gücünüzle yardım edin de, sizinle onların arasına bir sed yapayım. Bana demir kütleleri getirin" dedi. Bunlar iki dağın arasını doldurunca: "Körükleyin!" dedi. Demir kor hâline gelince: "Bana erimiş bakır getirin de üzerine dökeyim" dedi. 97. Artık Ye'cuc ve Me'cuc onu ne aşabildiler, ne de delip geçebildiler. 98. Zülkarneyn: "İşte bu, Rabbimin bir rahmetidir. Rabbimin tayin ettiği zaman gelince, onu yerle bir eder; Rabbimin verdiği söz gerçektir" dedi.

3. Ashâb-ı Kehf

Tefsirlerdeki bilgilere göre, Ashab-ı Kehf, Roma İmparatoru Dekanus zamanında yaşamışlardır. O dönemde Hz. İsa'ya inanan mü'minlere zulmedilmekteydi. Dinlerini terketmeyip, bu zulümlerden kaçarak bir mağaraya sığınan bu gençler, Roma İmparatorluğu'nda Hristiyanlığın yayıldığı İmparator I.Theodosius zamanında uyandılar.

gelmez.

⁵⁸⁴ Zülkarneyn'in Atlas Okyanusu'na kadar gittiği rivayet edilir.

⁵⁸⁵ Müfessirler, Ye'cuc ve Me'cuc'ün, Orta Asya'da yaşayan Tatarlar, Moğollar, Hunlar ve İskitler olduğu kanaatindedirler.

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرُّؤُوسِ كَانُوا مِنْ رَبِّنَا آيَاتِنَا عَجَبًا ﴿٩﴾ إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَحْمَةً ﴿١٠﴾ ثُمَّ قَصَرْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَّةً ﴿١١﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ أَحْصَى لِنَا بُيُوتَهُمْ فَتَنَّا آلَهُمْ بَرَبَهُمْ وَزَدْنَاهُمْ هُدًى ﴿١٢﴾ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ نَدْعُو مِنْ دُونِهِ إِلَهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذَا شَطَطْنَا ﴿١٤﴾ هَؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَوْ يَأْتُونَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَانٍ بَيْنٍ فَمَنْ أَظْلَمُ مِنْ أَتْرَفَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿١٥﴾ وَإِذْ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَمَا يُغْنِيكُمْ إِلَّا اللَّهُ فَأْوُوا إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيُهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مِرفَقًا ﴿١٦﴾ وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَرَاوَرَّ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْبَيْتِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقَرَّبُ إِلَهُمْ ذَاتَ الشَّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا ﴿١٧﴾ وَتَحْسَبُهُمْ أُنُفًا وَأَنتَ أَعْيُنًا وَهُمْ رُفُودٌ وَنُقِلَبُهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشَّمَالِ وَكَلِبُهُمْ بِأَسِيطٍ ذِرَاعِيهِ بِالْوَصِيدِ لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا وَلَمَلَمْتَ مِنْهُمْ رُعبًا ﴿١٨﴾ وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْنَا قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضُ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ أَغْلَى السَّيْفَةِ بِمَا لَبِثْتُمْ فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا ﴿١٩﴾ إِنَّهُمْ إِنْ يَبْظُفُّوا

18 Kehf/9. (Ey Muhammed!) Yoksa sen, mağara ve kitabe⁵⁸⁶ adamlarının şaşılacak âyetlerimizden olduklarını mı sandın? 10. Hani o gençler mağaraya sığınmış ve: "Rabbimiz! Katından bize bir rahmet ver ve işimizde bize yol göster" demişlerdi. 11. Bunun üzerine Biz de onları mağaranın içinde yıllarca derin bir uykuya daldırmıştık. 12. Sonra iki gruptan hangisinin kaldıkları süreyi daha iyi hesap edebileceğini öğrenmek için, onları uyandırdık. 13. Onların olayını sana gerçek olarak anlatıyoruz. Onlar Rablerine inanmış bir kaç gençti, Biz de onların hidayetini artırdık. 14. Onların gönüllerini sağlamlaştırmıştık; kalkmış ve şöyle demişlerdi:⁵⁸⁷ "Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. O'ndan başkasına tanrı olarak yalvarmayacağız. Yoksa, saçma söz söylemiş oluruz". 15. Dediler ki: "İşte şu bizim kavmimiz Allah'ı bırakıp tanrılar edindiler. Onların tanrı olduğuna apaçık bir belge getirmeleri gerekmez mi? Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim kim vardır?". 16. (Onlara): "Madem ki, siz bu insanlardan ve onların Allah'tan başka taptıklarından ayrıldınız, öyleyse mağaraya sığınınız; Rabbiniz rahmetini size yaysın ve işinizde de size kolaylık göstere" (denildi). 17. Güneş doğduğu zaman, mağaralarının sağından geçtiğini ve battığı zaman da sol taraftan geçtiğini gördünüz. Onlar da mağaranın içinde boşlukta bulunuyorlardı. Bu, Allah'ın âyetlerindendir. Allah kimi doğru yola koymuşsa, o doğru yoldadır. Kimi de şaşırtmış ise, ona yol gösterecek bir himayeci bulamazsın. 18. Mağaradakiler uykuda iken sen onları uyanık sanırdın. Biz onları sağa ve sola döndürüyorduk. Köpekleri de dirseklerini eşige uzatmıştı. Onları görmüş olsaydın, geri dönüp onlardan kaçardın ve için korku ile dolardı. 19-20. Birbirine sorsunlar diye onları böylece uyandırdık. İçlerinden biri: "Ne kadar kaldınız?" dedi. "Bir gün veya bir günden de az kaldık" dediler. "Ne kadar kaldığınızı

⁵⁸⁶ Arapça metindeki *rakim* kelimesi, Ashab-ı Kehl'in anısına dikilen kitabe anlamına gelebileceği gibi, bu olayın gerçekleştiği yerin adı da olabilir.

⁵⁸⁷ Rivayetlere göre, bu söyleyi Roma İmparatoru Dekanus'un huzurunda vermişlerdi.

فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾ مَا قُلْتَ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ عَابِدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿١١٧﴾ إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِن تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١١٨﴾ قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١١٩﴾

"Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a tapın" diye, bana emrettiğini söyledim. Aralarında bulunduğum sürece onlara gözcü idim. Beni öldürdüğün zaman, onları Sen gözlüyordun. Zaten Sen her şeye tanıklısın. Eğer onlara azap edersen, onlar Senin kullarıdır. Eğer onları bağışlarsan, şüphesiz Sen Üstün'sün, Bilge'sin" demişti. 119. Allah: "Bugün, doğru olan kimselere doğru-luklarının yarar sağladığı gündür. Onlara, altlarından ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetler vardır. Allah onlardan hoşnut olur, onlar da Allah'tan hoşnut olurlar. İşte başarı budur" dedi.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٧٢﴾

5 Maide/72. Andolsun "Allah, Meryem oğlu Mesih'in kendisidir" diyenler kâfir olmuşlardır. Oysa Mesih: "Ey İsrailoğulları! Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a tapın; kim Allah'a ortak koşarsa, doğrusu Allah cenneti ona haram eder, onun varacağı yer ateştir, haksızlık edenlerin yardımcısı yoktur" demişti.

مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ انْظُرْ كَيْفَ بُيِّنَ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ انْظُرْ اتَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٧٥﴾

5 Maide/75. Meryemoğlu Mesih sadece bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçmiştir. Onun annesi de dosdoğrudur. Her ikisi de yemek yedi. Onlara âyetleri nasıl açıkladığımıza bir bak, sonra da nasıl (ayartılarak) döndürüldüklerine bak.

C. DİĞER TARİHÎ ŞAHSİYETLER, TOPLULUKLAR VE OLAYLAR

1. Lokman

Lokman hakkında Kur'an'da ayrıntı yer almamaktadır. Araplar arasında bilgeliğiyle bilinen bu tarihî şahsiyet Kur'an'da, oğluna yaptığı tavsiyeler münasebetiyle anılır. Kur'an tarafından iktibas edilen Lokman'ın bu tavsiyeleri, dinin özünün sahih bir iman ve güzel ahlak olduğunu, hiçbir yerde ve hiçbir zaman değişmediğini göstermektedir.

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿١٢﴾ وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا

31 Lokman/12. Allah'a şükretmesi için Lokmân'a hikmet verdik. Şükreden kimse ancak kendisi için şükretmiş olur. İnkâr eden ise, (bilsin ki) Allah muhtaç değildir, övgüye lâyıktır. 13. Lokmân, oğluna öğüt vererek: "Ey

ثُشْرُكَ بِاللَّهِ إِنَّ الشُّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾ وَوَصَّيْنَا
 الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْتًا عَلَى وَهْنٍ وَفَصَّلًا
 فِي عَامَتَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلَوْلَاذِيكَ لَأَيُّ الْمَصِيرِ
 ﴿١٤﴾ وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا مَيْسَ لَكَ
 بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفٌ
 وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ
 بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ يَا بَنِي إِثْرَ إِن تَكُنْ بِمَقَالِ
 حَبِيبٍ مِنْ حَزْرَدٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَاوَاتِ
 أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ
 ﴿١٦﴾ يَا بَنِي آدَمَ اقْصِرُوا الصَّلَاةَ وَأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَوْا
 عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرُوا عَلَى مَا أَصَابَكُمْ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ
 الْأُمُورِ ﴿١٧﴾ وَلَا تَصْعَقْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمُشْ فِي
 الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ
 ﴿١٨﴾ وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ
 تُكْرَهُ الْأَصْوَاتَ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ﴿١٩﴾

oğulcuğum! Allah'a eş koşma! Doğrusu, şirk büyük zulümdür" demişti. 14. Biz insana, ana ve babasını tavsiye etmişizdir. Annesi onu güçsüzlükten güçsüzlüğe uğrayarak karnında taşıyordu. Çocuğun süten kesilmesi ise iki yıl sürer. "Bana ve ana-babama şükret" diye ona öğütte bulunmuşuzdur. Dönüş Banadır. 15. (Ey insanoglu!) Ana-baban seni, körü körüne Bana ortak koşman için zorlarsa, onlara itaat etme; dünya işlerinde onlarla güzel ge- çin; Bana yönelen kimsenin yoluna uy; so- nunda dönüşünüz Banadır. O zaman yaptık- larınızı size bildiririm. 16-19. Lokmân şöyle dedi: "Ey oğulcuğum! İşlediğin şey bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde de bulunsa, Allah onu senin karşına getirir. Allah nüfuz edip, haber alandır. Ey oğulcuğum! Namazı kıl, uygun olanı buyurup kötülükten vazgeçir, başına gelene karşı dayanıklı ol. Bunlar, üzerinde durulmaya değer işlerdir. İnsanları küçümseyip yüz çevirme, yeryü- zünde böbürlenerek yürüme; Allah kendini beğenip övünen hiç kimseyi sevmeyiz. Yürüyü- şünde tabii ol, sesini kısı! Seslerin en çirkinli eşeklerin sesidir".

2. Zülkarneyn ve Ye'cüc-Me'cüc

Zülkarneyn, Arapça'da 'iki boynuzlu' demektir; anlatılan kişinin Araplar arasında bilinen lakabıdır. Hükümdar olduğu anlaşılan bu şahsın kimliği konusunda ne tarihçiler, ne de müfessirler bir belirlemede bulunabilmişlerdir. Onun Büyük İskender olduğunu iddia edenler olduğu gibi, bir İran hükümdarı (Kısra) olduğunu söyleyenler de vardır.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ ذِي الْقَرْنَيْنِ قُلْ سَأَلْتُ عَنْهُمْ
 ذِكْرًا ۖ ﴿٨٣﴾ إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ
 شَيْءٍ سَبَبًا ۖ ﴿٨٤﴾ فَاتَّبَعَ سَبَبًا ۖ ﴿٨٥﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ

18 Kehf/83. (Ey Muhammed!) Sana Zülkarneyn'i sorarlar. "Size onun bir anısını o- kuyacağım" de! 84-85. Biz onu yeryüzüne yerleştirmiştik ve her şeyin yolunu ona öğ- retmiştik; ve o bir yol tutmuştu.⁵⁸² 86. So- nunda güneşin battığı yere⁵⁸³ ulaşınca,

⁵⁸² Sefere çıktı.

⁵⁸³ Güneşin battığı yer uzak batıdır. Kur'an, muhataplarının dilini kullanırken, bu tür yanlış bilgi temelli terim ve ifadelerle de zaman zaman yer vermiştir. "Faiz yiyecekler, şeytan çarpmış kişinin kaktığı gibi kalkacaktır..." (2 Bakara/275). Kur'an'ın bu tür ifadelerle yer vermesi, yalnızca 'dil'den kaynaklanan bir zararlılıktır; yoksa, Kur'an'ın bu ifadeleri kullanması, bunların bilgi içeriğini kabul ettiği anlamına

وَبَكَّرَهُمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا ﴿١٥٦﴾ وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتَّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ﴿١٥٧﴾ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٥٨﴾ وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ﴿١٥٩﴾

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَ إِثْنَاهَا خَيْرًا لَكُمْ إِنَّهُ اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿١٧١﴾ لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَةِ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا ﴿١٧٢﴾

4 Nisa/156-158. Bu, bir de inkârlarından, Meryem'e büyük iftiharlarından ve: "Biz Allah'ın Elçisi Meryem oğlu İsa Mesih'i öldürdük" demelerinden ötürüdür. Oysa, onu öldürmediler ve asmadılar; fakat kendileri öyle sandılar. Doğrusu, anlaşmazlığa düşükleri şeyde şüphededirler. Bu hususta zanna uymaktan başka kesin bir bilgileri yoktur. Onu öldürdüklerini kesinkes bilemediler. Bilakis Allah onu kendisine yükseletti. Allah güçlüdür, Bilgedir. 159. Kitaplılar'dan hiçbir kimse yoktur ki, ölümünden önce ona (İsa'ya) inanmasın.⁵⁷⁹ Kıyamet günü o da onların aleyhine tanıklık edecektir.

4 Nisa/171. Ey Kitap Ehli! Dininizde taşkınlık etmeyin. Allah hakkında ancak gerçek olanı söyleyin. Meryem oğlu İsa Mesih, Allah'ın Elçisi, Meryem'e verdiği söz⁵⁸⁰ ve kendinden bir ruh'tur⁵⁸¹. Allah'a ve elçilerine inanın. "Üçtür" demeyin; iyiliğiniz için bundan vazgeçin. Allah, ancak tek bir Tanrı'dır; O çocuk sahibi olmaktan yücedir. Göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur. Vekil olarak Allah yeter. 172. Mesih de, gözde melekler de Allah'a kul olmaktan çekinmezler. O'na tapmaktan kim çekinir ve büyüklük taslarsa, (bilsin ki) O onların hepsini huzurunda toplayacaktır.

⁵⁷⁹ Hz. İsa ahirette onların aleyhine tanıklık edeceğine göre, bunlar ona hakkıyla iman etmiş kişiler değildir. Yani ölümlerinin hemen öncesinde iman etmişlerdir. O zaman, bunlar Hz. İsa döneminde, o hayatta iken yaşayan Yahudiler olabilir. Çünkü sonraki Yahudiler'den hiçbirinin ona inanmadığını tarihen biliyoruz. Ona inansalardı, o zaman Hristiyan olurlardı.

⁵⁸⁰ Arapça metindeki, "...ve kelimetun elkâhâ.." ifadesini, Meryem'e verdiği 'emr'i olarak anlamak en doğrusudur. 'Kelime' ifadesi, Kur'an'da birçok yerde (örn. 6 En'am/115; 7 A'raf/137; 10 Yunus/19 vb.) Allah'ın hükmü, emri anlamında kullanılmaktadır. Ancak, Mevdu'di'nin de belirttiği gibi, Hristiyanlar bu kelimeyi 'ilahi Kelam' olarak anladılar ve daha sonra da 'Logos'a çevirdiler. Bu ise Hz. İsa'nın ilahlaştırılmasının başlangıcı oldu.

⁵⁸¹ Arapça metindeki ve *rûhun minhu* ifadesini "Allah'ın Ruhu" olarak anlamak yanlış olur. Hristiyanlar'ın şirki bu anlayıştan doğmaktadır. Doğru anlam "Allah'tan bir ruh"tur. Buradaki 'ruh' Allah'dan bir parça değil, onun kudretinin ve yaratmasının (emrinin) bir çeşididir. Hz. Âdem'i yaratırken de ona canlılık veren şey, ("Ona ruhumdan üfledim"(15 Hicr/39) aynı özelliştir. Nitekim, Meryem suresinin 17. ayetinde "...Biz ona ruhumuzu gönderdik de, o kendisine tam bir insan şeklinde göründü..." denmektedir. 21 Enbiya/91'de ise bu olay, 'üfleme' şeklinde anlatılır; tıpkı Âdem'e üflendiği gibi: "...Biz ona ruhumuzdan üfledik; onu ve oğlunu bütün toplumlar için ibret kıldık".

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُعْتِمِدًا بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٦١﴾

61 Saf/6. Meryemoğlu İsa: "Ey İsrailoğulları! Ben, benden önce gelmiş olan Tevrat'ı doğrulayan, benden sonra gelecek ve adı Ahmed olacak bir elçiye müjdeleyen, Allah'ın size gönderilmiş bir elçisiyim" demişti. Ama o Elçi (Muhammed) kendilerine açık belgelerle geldiği zaman: "Bu apaçık bir büyüdür" dediler.

إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَى وَالِدَتِكَ إِذْ أَيَّدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِي وَتُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَى بِإِذْنِي وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنْكَ إِذْ جِئْتَهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿١١٠﴾ وَإِذْ أُوحِيَتْ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي قَالُوا آمَنَّا وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿١١١﴾ إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنْزِلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٢﴾ قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَنَقْطُتْ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَّقْتَنَا وَتَكُونُ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿١١٣﴾ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١٤﴾ قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنْزِلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١١٥﴾ وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَى وَالِدَتِكَ إِذْ أَيَّدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِي وَتُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَى بِإِذْنِي وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنْكَ إِذْ جِئْتَهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿١١٠﴾ وَإِذْ أُوحِيَتْ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي قَالُوا آمَنَّا وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿١١١﴾ إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنْزِلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٢﴾ قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَنَقْطُتْ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَّقْتَنَا وَتَكُونُ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿١١٣﴾ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١٤﴾ قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنْزِلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١١٥﴾ وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَى وَالِدَتِكَ إِذْ أَيَّدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِي وَتُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَى بِإِذْنِي وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنْكَ إِذْ جِئْتَهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿١١٠﴾ وَإِذْ أُوحِيَتْ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي قَالُوا آمَنَّا وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿١١١﴾ إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنْزِلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٢﴾ قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَنَقْطُتْ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَّقْتَنَا وَتَكُونُ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿١١٣﴾ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١٤﴾ قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنْزِلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١١٥﴾

5 Maide/110. Allah: "Ey Meryem oğlu İsa! Sana ve anana olan nimetimi an!" demişti "Beşikte ve yetişkin iken insanlarla konuşurken seni Kutsal Ruh'la desteklemiştim. Sana Kitab'ı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğretmiştim. Sen iznimle çamurdan kuş biçiminde bir şekil yapıyor ve ona üflüyordun da, yine Benim iznimle kuş oluyordu. Körü ve alacalıyı iznimle iyileştirmiştin. İznimle ölüleri çıkarıyordun. Sen, İsrailoğulları'na açık belgelerle geldiğin ve onların inkâr edenleri: «Bu, ancak açık bir büyüdür» dedikleri zaman, Ben onlara senden el çektim" dedi. 111. Havariler'e: "Bana ve Elçi'm'e inanın!" diye bildirmiştim. Onlar da: "İnandık; bizim Müslüman olduğumuza tanık ol" demişlerdi. 112. Havariler: "Ey Meryem oğlu İsa! Rabbin, gökten bize bir sofrayı indirebilir mi?" demişlerdi de, o: "Eğer inanıyorsanız Allah'a saygılı olun" demişti. 113. Onlar: "Ondan yemeyi, kalplerimizin tatmin olmasını, senin bize doğru söylediğini bilmek ve ona tanık oluyoruz" dediler. 114. Meryem oğlu İsa: "Ey Allahım, Rabbiniz! geçmiş ve geleceğimiz için bir bayram ve senden bir belge olmak üzere, bize gökten bir sofrayı indir. Bizi rızıklandır. Sen rızık verenlerin en iyisidir" dedi. 115. Allah: "Ben onu size indireceğim. Ama bundan sonra sizden inkâr edene, hiç kimseye azap etmeyeceğim bir azapla azap edeceğim" dedi. 116-118. Allah: "Ey Meryem oğlu İsa! Sen mi insanlara: "Beni anamı tanrı edinin" dedin?" demişti de, İsa: "Hâşâ! hakkım olmayan bir sözü söylemek bana yaraşmaz. Şayet (böyle bir şey) söylemiş olsaydım, Sen onu bilirdin. Sen benim içimde olanı bilirsin, ben Senin zatında olanı bilmem, çünkü gaybı ancak Sen bilirsin. Ben onlara ancak:

الْبَيِّنَاتِ وَالْبَيِّنَاتِ بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتُلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتِ وَلَكِنْ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتُلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿٢٥٣﴾

إِذْ قَالَتْ امْرَأَةُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٢٥٤﴾ فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَىٰ وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذَرَيْتَهَا لِلشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿٢٥٥﴾ فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَنَا عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَامَرْيَمُ أَنَّىٰ لَكَ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢٥٦﴾

وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَامَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَىٰ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ ﴿٢٥٧﴾ يَامَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٢٥٨﴾ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ يُلْقُونَ أَفْهَامَهُمْ أَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٢٥٩﴾ إِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَامَرْيَمُ إِنَّكِ أَنْتِ مُبَشَّرَةٌ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِهَاً فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٢٦٠﴾ وَبَشَّرَكُمُ النَّاسُ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٢٦١﴾ قَالَتْ رَبِّ أَنَّىٰ يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمَسِّنِي بَشَرٌ قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا

geleri verdik ve onu Kutsal Ruh'la destekledik. Allah dileseydi, onlardan sonrakiler kendilerine açık belgeler geldikten sonra birbirlerini öldürmezlerdi. Fakat anlaşmazlığa düştüler ve onlardan kimi inandı, kimi de inkâr etti. Allah dileseydi, birbirlerini öldürmezlerdi, fakat Allah istediğini yapar.

3 Al-i İmran/35. İmran'ın karısı: "Rabbim! Karnımda olanı sırf sana adadım, benden kabul buyur! Sen İşiten ve Bilen'sin" demişti. 36. Onu doğurduğunda –Allah onun ne doğurduğunu bildiği hâlde–: "Ya Rabbi! Kız doğurdum. Erkek kız gibi değildir⁵⁷⁷ ve ben ona Meryem adını verdim. Onu da, soyunu da, kovulmuş kötü Şeytan'dan sana güveniyorum" demişti. 37. Rabbi o kızı güzel bir şekilde kabullendi, onu güzel bir bitki gibi yetiştirdi ve onu Zekeriyya'nın korumacılığına verdi. Zekeriyya Mabel'e her girişinde, onun yanında bir yiyecek bulurdu. "Ey Meryem! Bu sana nereden (geldi)?" derdi. Meryem de: "Bu Allah'ın katındandır" derdi. Allah, dilediğini hesapsızca rızıklandırır.

3 Al-i İmran/42-43. Melekler: "Ey Meryem! Allah seni seçti, arttı ve seni bütün kadınlara üstün tuttu. Ey Meryem! Rabbine gönülden boyun eğ, secdeye var, rükû edenlerle beraber rükû et!" demişlerdi. 44. (Ey Muhammed!) Bu, sana bildirdiğimiz gayb haberlerindendir. Meryem'e hangisi bakacak diye oklarıyla kurra çekerlerken sen yanlarında değildin. 45. Melekler: "Ey Meryem! Allah kendi katından bir kelimeyi sana müjdeler; onun adı Meryem oğlu İsa Mesih'tir. O, dünya ve ahirette gözde ve yakın kılınarlardandır" demişlerdi. 46. (İsa) insanlarla beşikte iken de, yetişkin iken de konuşacaktır; o iyilerdendir. 47. Meryem: "Rabbim! Bana bir insan dokunmamışken nasıl çocuğum olabilir?" dedi. Melek de: "Senin için bu böyledir. Allah dilediğini yaratır. O, bir işin olmasını

⁵⁷⁷ Hz. Meryem'in annesi, çocuğu doğmadan, onu Mabel'e hizmetkar veya din adamı olarak adadığı ve kız çocuğunun da bu hizmetlere uygun olmadığını bildiği için, bu cümle ile bir nevi hayal kırıklığını ifade etmektedir.

فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٧﴾ وَتَعْلَمُونَ أَنَّ
بَنِي إِسْرَآئِيلَ أَنَّمَا قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ
أَخْلَقَ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنفَخَ فِيهِ مِنِّي
النَّفْسَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَابْرَأُ الْأَكْمَامَ وَالْأَنْصَارَ وَابْنِي
الْمَوْتَى بِإِذْنِ اللَّهِ وَأَتَيْتُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَشْرَبُونَ
﴿٤٨﴾ وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَأَنَا
لَكُمْ بَعْضُ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ
رَبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿٤٩﴾ إِنَّ اللَّهَ
أَحْسَ عَيْسَى مِنْهُمْ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَضَارِي بِئْسَ
قَالَ الْخَوَارِثُونَ نَحْنُ أَضَارُ اللَّهُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَنُحِبُّ
بِائِنًا مُسْلِمُونَ ﴿٥٠﴾ رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنزَلْتَ وَتَقَبَّلْ
الرَّسُولَ فَاجْتَنِبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥١﴾ وَمَكَرُوا مَكَرًا
وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ ﴿٥٢﴾ إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى
إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا
وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ
الْقِيَامَةِ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنتُمْ فِيهِ
تَخْتَلِفُونَ ﴿٥٣﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَأَعَذْتُهمُ عَذَابًا
شَدِيدًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ
﴿٥٤﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهمُ
أُجُورَهُمُ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٥٥﴾ ذَلِكَ نَتْلُو
عَلَيْكَ مِنَ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ ﴿٥٦﴾ إِنَّ فِي
عِيسَى عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ
كُنْ فَيَكُونُ ﴿٥٧﴾

dilse ona «Ol!» der ve o da olur” dedi. 48-51. Allah ona Kitab’ı, hikmeti, Tevrat’ı ve İncil’i öğretecek ve İsrailoğulları’na (şöyle diyen) bir elçi kılacaktır: “Ben size Rabbinizden bir belge getirdim. Ben çamurdan kuş şeklinde bir heykel yapıp ona üfleceğim, o da Allah’ın izni ile kuş olacak; anadan doğma körü ve alacalıyı iyi edeceğim; Allah’ın emri ile ölüleri dirilteceğim; yiyeceklerinizi ve evlerinizde sakladıklarınızı bildireceğim. Eğer inanırsanız bunda sizin için ders vardır. Benden önce gelen Tevrat’ı tasdik ederek, size haram kılınanların bir kısmını helal etmem için Rabbinizden size bir belge getirdim. Öyleyse Allah’a saygılı olun ve bana itaat edin. Allah hem benim Rabdim, hem de sizin Rabbinizdir. O’na tapın; doğru yol budur”. 52-53. İsa, onların inkâr edeceğini anlayınca: “Allah yolunda bana kimler yardımcı olur?” dedi. Sadık dostları (Havarîler): “Allah’ın yardımcıları Biziz; biz Allah’a inandık. Bizim (Allah’a) teslim olduğumuza şahit ol. Rabbimiz! İndirdiğine inandık ve Elçine uyduk; öyleyse bizi şahitlik edenlerle beraber yaz” dediler. 54. Onlar tuzak kurdular, Allah da tuzak kurdu. En iyi tuzağı Allah kurar. 55-57. Allah demişti ki: “Ey İsa! Senin canını alacağım ve seni kendime yükselteceğim, seni inkârcılardan temizleyeceğim; sana uyanları, kıyamet gününe kadar inkârcılardan üstün tutacağım. Sonra bana döneceksiniz ve anlaşılamadığınız hususlarda aranızda hüküm vereceğim. İnkâr edenlere gelince, onlara dünya ve ahirette çetin bir azapla azap edeceğim. Onların hiçbir yardımcısı olmayacaktır. Ama inanıp yararlı işler yapanlara gelince, onların ücretlerini (Allah) kendilerine ödeyecektir. Allah haksızlık yapanları sevmez”. 58. Sana bu okuduklarımız, âyetlerden ve hikmetli Kur’an’dandır. 59. Allah katında İsa’nın durumu, Âdemin durumu gibidir.⁵⁷⁸ Adem’i topraktan yaratmıştı. Sonra ona: “Ol!” demiş; o da olmuştu.

578. Bir mucize olarak Hz. İsa’nın babasız doğması, Allah’ın güç yetiremeyeceği bir şey değildir. Adem’in Hz. Âdem de Allah tarafından, ana ve babası olmaksızın yaratılmıştır.

مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٣٩﴾ قَالَ رَبِّ آتِنِي غُلَامًا وَتَقَرَّبْ بَلْعَنِي الْكَبِيرَ وَأَمْرَانِي عَاقِرٌ قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿٤٠﴾ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ أَتَشْكُرُ أَمْ تُكَلِّمُ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمَزًا وَادَّكُرَ رَبُّكَ كَيْدًا وَسَبَّحَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ ﴿٤١﴾

"Allah seni, Allah'ın bir kelimesini doğrulayacak, efendi, nefesine hakim ve Salihlerden bir peygamber olacak Yahya ile müjdeliyor" diye ünediler. 40. O dedi ki: "Rabbim, bana yaşlılık gelip çatmış, karım da kısır iken, nasıl olur da bir oğlum olur?" (Allah) "Allah dilediğini böylece yapar" dedi. 41. (Zeke-riyya) "Rabbim, o zaman bana bir alâmet ver" dedi; (Allah) "Senin alâmetin, insanlarla üç gün boyunca işaret diliyle konuşmandır; Rabbini çokça an ve akşam-sabah O'nu tesbih et!" dedi.

b) Hz. İsa ve Meryem

Kur'an, Hristiyanlarla giriştiği polemikte, onların sapışlarının ana merkezi olan Hz. İsa'yı annesi Meryem'i gündeme getirmiştir. Kur'an, büyük ölçüde Pavlus ve sonrasında uşturulan 'Teslis' ve Hz. İsa'nın ilahi bir tabiatı olduğu iddiasını reddederek; sadece, annesine (Meryem'e) ve kendisine mucizeler verildiğini haber vermiştir. Teslis, aslında put-pereşest latinlerin semitik bir dili ve dini kendilerine çevirirken ortaya çıkardıkları bir yanıltmadır. Bu yaptıkları, tarih boyu sürekli tevhide vurgu yapan Yahudi peygamberlerden inuncusunun (Hz. İsa) davasının mitolojileştirilmesi ve şirke bulanmasıdır.

وَادَّكُرَ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ اتَّيَدَتْ مِنْ أَهْلِهَا مَكَرًا شَرِيًّا ﴿١٦﴾ فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٧﴾ قَالَتْ إِنَّهُ أَغْوَدُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتُ تَقِيًّا ﴿١٨﴾ قَالَ إِنَّهُ أَنَا رَسُولُ رَبِّكَ لِأَهَبَ لَكَ غُلَامًا زَكِيًّا ﴿١٩﴾ قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا ﴿٢٠﴾ قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّئٌ وَلَنَجْعَلَ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا وَكَانَ أَمْرًا مَقْضِيًّا ﴿٢١﴾ فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَدَتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا ﴿٢٢﴾ فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِذْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَالَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَنَسِيًّا ﴿٢٣﴾ فَوَدَّعَهَا رَبُّهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَّا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ﴿٢٤﴾ وَهَزَيْتُ إِلَيْكَ بِجِذْعِ النَّخْلَةِ تُسَاقِطُ عَلَيْكَ رُطْبًا خَمِيًّا ﴿٢٥﴾ فَكُلِي وَاشْرَبِي وَقَرِّي عَيْنًا فَإِمَّا تَرَيْنَ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ

19 **Meryem**/16. Kitap'ta Meryem'i de an! Hani o, ailesinden ayrılmış ve doğu yönünde bir yere çekilmişti. 17. İnsanlarla arasına bir perde germişti. Ona Ruhumuzu (Cebrail'i) gönderdik de, ona tam bir insan şeklinde göründü. 18. Meryem: "Eğer (Allah'tan) sakınan biri isen, senden Rahman'a sığınırım" dedi. 19. (Cebrail:) "Ben ancak Rabbimin sana gönderdiği bir elçisiyim, sana temiz bir oğlan bağışlamak için geldim" dedi. 20. (Meryem:) "Bana bir insan dokunmamışken, ben kötü bir kadın da değilken, nasıl oğlum olabilir?" dedi. 21. (Cebrail:) "Bu senin için böyledir" dedi. "Rabbim: «Bu benim için çok kolaydır. Onu insanlara bir âyet ve Bizden bir rahmet kıla-cağız» buyurdu" dedi. Ve iş olup bitti. 22. Meryem, ona gebe kaldı ve onunla uzak bir yere çekildi. 23. Doğum sancısı onu bir hurma ağacının dibine getirdi. "Keşke bundan önce ölsaydım de, unutulup gitseydim" dedi. 24-26. (Meryem'in) altından (bir ses) kendisine şöyle seslenmişti: "Sakin üzülme! Rabbim, karnında olanı şerefli kılmıştır. Hurma ağacını kendine doğru silkele, üstüne taze hurma dökülsün. Ye, iç; gözün ay-

صَوْمًا فَلَنْ أَكَلِمَ الْيَوْمَ إِلَّا سُبْحًا ﴿٢٦﴾ فَأَمَّا يَوْمَ تَبَايَعْتُمْ هَارُونَ مَا كَانَ أَبُوكَ امْرَأَ سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ
أُمُّكَ بَعِيًّا ﴿٢٨﴾ فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ لَكُمْ بِمَا
كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا ﴿٢٩﴾ قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ
الْكِتَابَ وَوَضَعَنِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا
﴿٣١﴾ وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَفِيًّا
﴿٣٢﴾ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ
أُبْعَثُ حَيًّا ﴿٣٣﴾ ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَرِّ
الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴿٣٤﴾

إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي
إِسْرَآئِيلَ ﴿٥٩﴾

وَلَمَّا جَاءَ عِيسَى بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ
وَلَأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلَفُونَ فِيهِ فَأَتَقُوا اللَّهَ
وَأَطِيعُوا رِئَاسَتِي وَرِئَاسَةَ اللَّهِ فَإِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ
هَذَا صِرَاطَ مُسْتَقِيمٍ ﴿٦٤﴾ فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ
بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ يَوْمٍ أَلِيمٍ ﴿٦٥﴾

وَالَّتِي أَحْصَيْتُ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِي
وَجَعَلْنَاهَا وَابِتْهَا آيَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿٩١﴾ إِنَّ هَدْيَ اللَّهِ
أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ ﴿٩٢﴾

وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَى رَبْوَةٍ ذَاتِ
قَرَارٍ وَمَعِينٍ ﴿٥٠﴾

بَلِّغِ الرُّسُلَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ
اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ

din olsun! İnsanlardan birini görecek olursan: «Ben Rahman'a oruç adadım. Bugün hiçbir insanla konuşmayacağım» de!" 27-28. Meryem, çocuğunu kucağında taşıyarak kavmine getirdi. Onlar: "Ey Meryem! Sen şaşılacak bir şey yaptın. Ey Hârun'un kız kardeşi! Baban kötü bir kişi değildi, annen de iffetsiz değildi" dediler. 29. (Meryem) onu gösterdi. Onlar: "Beşikteki çocukla nasıl konuşabiliriz" dediler. 30-33. (Çocuk:) "Ben Allah'ın kuluym. Bana Kitab'ı verdi ve beni peygamber yaptı. Nerede olursam olayım, beni mübarek kıldı ve sağ oldukça bana namazı, zekatı ve anneme iyi davranmamı emretti. Beni âsi bir zorba kılmadı. Doğduğum gün, öleceğim gün ve dirileceğim gün bana selam olsun" dedi. 34. İşte hakkında şüpheye düştükleri Meryem oğlu İsa, gerçek söze göre budur.

43 Zuhruf/59. O (İsa) ancak, kendisine nimet verdiğimiz ve İsrailoğulları'na örnek kıldığımız bir kuldur.

43 Zuhruf/63-64. İsa açık belgeleri getirdiği zaman: "Size hikmeti getirdim ve ayrılığa düştüğünüz şeylerin bir kısmını açıklamak üzere geldim. Allah'a karşı saygılı olun, bana itaat edin! Allah benim de Rabbidir, sizin de Rabbinizdir. Artık O'na kulluk edin, bu doğru yoldur" demişti. 65. Ama, gruplar ayrılığa düştüler. Can yakıcı günün azabına uğrayacak olan zâlimlerin vay hâline!

21 Enbiya/91. İffetini koruyana (Meryem'e) rûhumuzdan üflemiş, onu ve oğlunu dünyalar için bir mucize kılmıştık. 92. İşte, sizin bu dininiz İslâm, tek bir dindir ve Ben de Rabbinizim, artık Bana kulluk edin.

23 Mu'minun/50. Meryem'in oğlunu da, annesini de mucize kıldık. Her ikisini de, pınarı bulunan, oturmaya elverişli yüksek bir yere yerleştirdik.

2 Bakara/253. Biz bu elçilerin kimine kiminden fazla iyilikte bulunduk. Allah, içlerinden kimine konuştu, kimini de merteye bakımından yükseltti. Meryemoğlu İsa'ya açık bel-

الْمُدْحَضِينَ ﴿١٤١﴾ فَالْتَقَمَهُ الْحُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿١٤٢﴾ فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ ﴿١٤٣﴾ لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٤٤﴾ فَتَبَدَّاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ ﴿١٤٥﴾ وَأَثْبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِنْ يَقْطِينٍ ﴿١٤٦﴾ وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَى مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ ﴿١٤٧﴾ فَأَمِنُوا فَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَى حِينٍ ﴿١٤٨﴾

nize atılmıştı. 142. Yunus kınanacak bir iş yapmışken, onu bir balık yutmuştu. 143-144. Eğer Allah'ı yüceltenlerden olmasaydı, tekrar dirilecekleri güne kadar dirilmemek üzere balığın karnında kalacaktı. 145. Hâlsiz bir durumda iken kendisini dışarı çıkardı. 146. Onun için geniş yapraklı bir bitki yetiş-tirdik. 147. Onu yüzbin veya daha çok kişiye elçi olarak gönderdik. 148. Sonunda ona inandılar, bunun üzerine Biz de onları bir süreye kadar güzelce geçindirdik.

وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَن لَّنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَن لَّا إِلَهَ إِلَّا أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٧﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْعَمِّ وَكَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾

21 **Enbiya/87.** (Ey Muhammed!) Zü'n-Nûn'u⁵⁷⁴ da (an)! O öfkelenerek gider-ken,⁵⁷⁵ kendisine güç yetiremeyeceğimizi sanmıştı; fakat sonunda karanlıklar içinde: "Senden başka tanrı yoktur. Sen yücesin, doğrusu ben haksızlık edenlerdenim" diye seslenmişti. 88. Biz de onun duâsını kabul edip, onu üzüntüden kurtarmıştık. İnananları böyle kurtarıyoruz.

14. İmrân Ailesi

Kur'an'da İmrân ailesinden şu dört şahsın adına yer verilmektedir: Hz. Zekeriyya, oğlu Yahya, Meryem ve oğlu İsa. Hz. Zekeriyya, Kudüs'teki Mabed'in hizmetlerinden sorum-luydu. O, Meryem'in teyzesinin kocası idi. Bu yüzden, Meryem Mabed'e verilince, onun veliliğini o üstlenmişti. Allah ona ileri bir yaşta Yahya'yı bahşetti. Allah'ın selamı hepsinin üzerine olsun!

a) Hz. Zekeriyyâ ve Yahyâ

كَهَمِصٍّ ﴿١﴾ ذَكَرْ رَحْمَةَ رَبِّكَ عَبْدُهُ زَكَرِيَّا ﴿٢﴾ إِذْ نَادَى رَبَّهُ نَدَاءً خَفِيًّا ﴿٣﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا ﴿٤﴾ وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا ﴿٥﴾

19 **Meryem/1.** Kâf, Hâ, Yâ, Ayn, Sâd. 2. (Bu) Rabbinin, kulu Zekeriyya'ya olan rah-metini anmadır. 3. O, Rabbine gizli sesle-nişle yalvarmıştı. 4-6. "Rabbim! Kemikle-rim zayıfladı, saçlarım ağardı. Rabbim! Sana yalvarmakla hiçbir şeyden mahrum olmadım. Ben, ardımdan benim yerime geçeceklerden korkuyorum. Karım da kı-sırdır. Tarafından bana bir oğul bağışla! O,

⁵⁷⁴ zû'n-nûn Arapça'da balık sahibi demektir, Hz. Yunus'un Araplarca bilinen lakabıdır. Balığın karnında kaldığından dolayı bu isim verilmiştir.

⁵⁷⁵ Hz. Yunus, uzun süre kavmini ikna etmeye çalışmıştı. Kavmi yola gelmeyince, faaliyet gösterdiği yerleşim yerini (Ninova) kızarak terketmiş, yani risalet görevini Allah'ın izni olmadan bırakmıştı.

يُرْسِي وَيُثَرِّقُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَحِيمًا ﴿٦﴾ يَا زَكَرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ يَحْيَى لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا ﴿٧﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي نَكُونُ لِي غُلَامٍ وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا ﴿٨﴾ قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكُنْ شَيْئًا ﴿٩﴾ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آتِيكَ أَلَّا تَكَلَّمَ النَّاسُ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ﴿١٠﴾ فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿١١﴾ يَا يَحْيَى خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَآتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا ﴿١٢﴾ وَحَنَانًا مِنْ لَدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا ﴿١٣﴾ وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا ﴿١٤﴾ وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُعْثَرُ حَيًّا ﴿١٥﴾

وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ ﴿٨٩﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَى وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَلْعَنُونَ رَغْبًا وَرَهْبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ ﴿٩٠﴾

فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولِ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَامَرْيَمُ أَنَّى لَكَ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٧﴾ هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٨﴾ فَتَدَاثَلَا الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَى

bana ve Yâkuboğulları'na mirasçı olsun. Rabbim! Ona rızanı kazandır" dedi. 7. Allah: "Ey Zekerîyya! Adı Yahya olan bir oğlanı sana müjdeliyoruz. Bu adı daha önce kimseye vermemiştik" buyurdu. 8. Zekerîyya: "Rabbim! Karım kısır ve ben de son derece kocamışken, nasıl oğlum olabilir?" dedi. 9. Allah: "Öyle olacaktır" buyurdu: "Bu Bana kolaydır. Seni de, daha önce sen hiçbir şey değilken yaratmışım" dedi. 10. Zekerîyya: "Rabbim! Öyleyse bana bir işaret ver" dedi. Allah: "Senin işaretin, insanlarla üstüste⁵⁷⁶ (üç gün) üç gece konuşmamdır" dedi. 11. Bunun üzerine Zekerîyya Mabel'den çıkıp kavmine: "Sabah, akşam Allah'ı yüceltin" diye işaret etti. 12-14. "Ey Yahya! Kitab'a kuvvetle sarıl!" deyip daha çocuk iken ona hikmet, katımızdan bir gönül inceliği ve temizlik verdik. O (Allah'a) saygılı ve ana-babasına iyilik eden biriydi; başkaldıran bir zorba değildi. 15. Doğduğu gün, öleceği gün ve dirileceği gün ona selam olsun.

21 Enbiya/89. Zekerîyâ da: "Rabbim! Beni tek bırakma, Sen vârislerin en iyisisin" diye dua etmişti. 90. Biz de duasını kabul ederek, ona Yahyâ'yı bahşetmiş, eşini de doğuma elverişli duruma getirmiştik. Gerçekten onlar iyi işlerde yarışıyorlar, çekinerek ve umarak Bize yakarıyorlar ve Bize karşı gönülden saygı duyuyorlardı.

3 Al-i İmran/37. Rabbi onu güzel bir şekilde kabul buyurdu; onu güzel bir bitki gibi yetiştirdi ve onun bakımını Zekerîyya üstlendi. Zekerîyya onun yanına, mabede her girdiğinde, yanında yiyecek bulurdu. "Ey Meryem, bunlar nereden (geliyor) sana?" dedi. O da, "Bunlar Allah katındandır," dedi -Allah, dilediği kimseyi hesapsız rızıklandırır. 38. Zekerîyya orada Rabbine seslendi: "Rabbim, bana, katından temiz bir nesil ver; Sen duaları işitirsin" dedi. 39. O mabette namaza durmuş hâldeyken melekler ona

فَهَرَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَفَلَّ دَاوُدُ خَالُوتَ وَأَتَاهُ اللَّهُ
الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مَا يَشَاءُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ
النَّاسَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو
فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٢٥١﴾

2 Bakara/251. Allah'ın izni ile onları bozguna uğrattılar. Dâvud da Calût'u öldürdü. Allah Dâvud'a hükümdarlık ve hikmet verdi; ona dilediğinden öğretti. Allah insanları birbirleriyle savmamış olsaydı, yeryüzü bozgunculukla dolardı. Fakat Allah âlemlere karşı bol lûtuftur sahibidir.

وَاتَّبِعُوا مَا تَتْلُو الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكٍ سَلِيمٍ وَمَا
كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينُ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ
النَّاسَ السَّحَرَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ
هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا
إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا
يُفْرَقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ
مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا
يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ
مِنْ خَلَاقٍ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا
يَعْلَمُونَ ﴿١٠٢﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِنْ
عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَّو كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٣﴾

2 Bakara/102. Onlar Süleyman'ın hükümdarlığı aleyhine şeytanların söylediklerine uydular oysa Süleyman kâfir değildi, fakat insanlara büyücülüğü öğreten şeytanlar kâfir olmuşlardı ve Babil'deki iki meleğe, Hârut ve Mârut'a indirilene uydular. Bu ikisi: "Biz ancak denemek içiniz; sakın inkâr etme!" demedikçe kimseye bir şey öğretmezlerdi. Ama insanlar bu ikisinden karı kocayı ayıracak şeyler öğreniyorlardı. Ne var ki, Allah'ın izni olmadıkça onunla kimseye zarar veremezlerdi. İnsanlar kendilerine zarar dokunacak ve fayda vermeyecek şeyleri öğreniyorlardı. Onlar büyüü satın alanların ahirette bir nasipleri olmadığını biliyorlardı. Keşke karşılığında kendilerini sattıkları şeyin ne kadar kötü olduğunu bilselerdi. 103. Eğer inansalar ve saygılı olsalardı, Allah katından alacakları ödül daha iyi olurdu. Keşke bunu bilselerdi!

12. Hz. İlyâs, Elyese'a ve Zülkifl

Hız. İlyas, İsrailoğulları'na Hız. Süleyman'dan sonra gönderilen peygamberlerdendir. MÖ. IX. Yüzyılda yaşamıştır. Hız. Elyese'a da, İsrailoğulları peygamberlerindendir ve İlyas'la çağdaştır. Hız. İlyas'ın tebliğ için sefere çıktığında, yerine onu bıraktığı rivayet edilir. Zülkifl, 'kısmetli kişi' anlamına gelen bir lakaptır. Araplar arasında Zülkifl lakabıyla bilinen bu tarihi şahsiyetin Kur'an'da da ismine yer verilmediğinden, kimliğinin tesbiti konusunda farklı görüşler ortaya koyulmuştur. Bu yorumlardan bir kısmına göre, 'Zülkifl', Hezekiel'in lakabıdır. Doğrusunu Allah bilir. Hepsine selam olsun!

وَاذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِنَ
الْأَخْيَارِ ﴿٤٨﴾

38 Sad/48. (Ey Muhammed!) İsmail'i, Elyese-a'yı ve Zülkifl'i de (an)!. Hepsî iyilerdendir.

وَإِنَّ إِلْيَاسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٢٣﴾ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَلَا
تَتَّقُونَ ﴿١٢٤﴾ أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ

37 Saffat/123. İlyâs da peygamberlerdendi. 124-126. Kavmine: "Allah'a karşı saygılı olmaz mısınız? Yaratana en iyisi olan, sizin de Rabbiniz, önceki babalarını-

تَالِيهِ وَهُوَ
 ﴿١٢٥﴾ اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ
 ﴿١٢٦﴾ فَكَذَّبُوهُ فَنَالَهُمْ لَعْنَةُ الْمُحْضَرُونَ
 ﴿١٢٧﴾ وَلَا تَعْبَادَ اللَّهَ الْمُخْلِصِينَ
 ﴿١٢٨﴾ وَتَرْكُنَا عَلَيْهِ فِي
 الْآخِرِينَ ﴿١٢٩﴾ سَلَامٌ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ
 كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣٠﴾ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِ
 الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣١﴾

وَأِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ
 الصَّابِرِينَ ﴿٨٥﴾ وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ
 مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٨٦﴾

13. Hz. Yunus

Hz. Yunus, MÖ. VIII. Yüzyılın sonu ile VII. Yüzyılın başlarında yaşamıştır. O da, Irak böl-
 gesinde yaşayan Asurlular'a gönderilmiştir. Tebliğ faaliyetini büyük ölçüde Ninova kenti
 ve çevresinde yürütmüştür. Yunus'a selam olsun!

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ
 نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٤٨﴾ لَوْلَا أَن نَّكَرَهُ نَعْمَةً مِن
 رَبِّهِ لَنَبَذْنَا بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَلْمُومٌ ﴿٤٩﴾ فَاجْتَبَاهُ رَبُّهُ
 فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٥٠﴾

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ آمَنَتْ فَنَفَعَهَا إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمَ يُونُسَ
 لَمَّا آمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ غَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ
 الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ ﴿٩٨﴾

وَإِنَّ يُونُسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٣٩﴾ إِذْ أَتَىٰ إِلَىٰ
 الْفُلِّ الْمَشْحُونِ ﴿١٤٠﴾ فَسَاءَ مَا يَكُونُ مِنَ

zın da Rabbi olan Allah'ı bırakıp da, Baal
 putuna mı taparsınız?" demişti. 127-128.
 Bunun üzerine onu yalanlamışlardı. Al-
 lah'ın, O'na içten bağlı kulları bir yana,
 bunların hepsi cehenneme götürülecek-
 lerdir. 129-130. Sonra gelenler arasında
 "İlyâs'a selâm olsun" diye bir ün bıraktık.
 131. Biz iyileri böyle ödüllendiririz. 132. O,
 inanmış kullarımızdandı.

21 Enbiya/85. (Ey Muhammed!) İsmâil,
 İdrîs ve Zülkifl'i de (an)! Onların her biri
 sabredenlerdendi. 86. Onları rahmetimize
 aldık, çünkü onlar iyilerdendi.

68 Kalem/48. (Ey Muhammed!) Sen Rab-
 binin hükmüne kadar sabret; balık sahibi
 (Yunus) gibi olma! O pek üzgün olarak
 Rabbine seslenmişti. 49. Rabbi'nin katın-
 dan ona bir nimet ulaşmasaydı, kınanmış
 olarak sahile atılacaktı. 50. Rabbi onu se-
 çip iyilerden kıldı.

10 Yunus/98. Yûnus'un toplumu dışında,
 herhangi bir ülke halkı inansaydı da, inan-
 ları kendilerine fayda verseydi olmaz
 mıydı?⁵⁷³ Yûnus'un toplumu inanınca dünya
 hayatında rezilliği onlardan kaldırmış ve bir
 süreye kadar onları geçindirmişti.

37 Saffat/139. Yûnus da peygamberler-
 dendi. 140. Dolu bir gemiye kaçmıştı. 141.
 Gemide olanlarla, karşılıklı kurra çekmişti
 de, yenilenlerden olmuştu; bu sebeple de-

⁵⁷³ Hz. Yunus'un gönderildiği Asurlular, Peygamberlerinin haber verdiği azabın belirtilerini görünce
 iman ettiler. Allah da onlardan azabı kaldırdı ve onları bağışladı. Onların bu davranışları örnek göste-
 rimektedir.

فَنَظَرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ ﴿٣٥﴾ فَلَمَّا جَاءَ
 سُلَيْمَانُ قَالَ أَتُمِدُّونَ بِمَالٍ فَمَا آتَانِي اللَّهُ خَيْرٌ مِمَّا
 آتَاكُمْ بَلْ أَنتُمْ بِهَدْيِكُمْ تَفْرَحُونَ ﴿٣٦﴾ إِرْجِعْ
 إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِخُلُودٍ لَا قِيلَ لَهُمْ بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ
 مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٣٧﴾ قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ
 أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿٣٨﴾
 قَالَ عَفَرْتُ مِنَ الْحِجْنِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ
 مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ ﴿٣٩﴾ قَالَ الَّذِي
 عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ
 طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ
 رَبِّي لِيُثْبِتُنِي أَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ
 لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ ﴿٤٠﴾ قَالَ
 تَكَرُّوا لَهَا عَرْشَهَا نَنْظُرْ أَتَهْتَدِي أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ
 لَا يَهْتَدُونَ ﴿٤١﴾ فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَرْشُكَ
 قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ وَأُوتِينَا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ
 ﴿٤٢﴾ وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا
 كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٤٣﴾ قِيلَ لَهَا ادْخُلِي
 الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقِهَا
 قَالَ إِنَّهُ صَرْحٌ مُّمَرَّدٌ مِنْ فَوَارِيرَ قَالَتْ رَبِّ إِنِّي
 ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ
 الْعَالَمِينَ ﴿٤٤﴾

man'a geldiklerinde: "Bana mal ile yardım etmek mi istiyorsunuz? Allah'ın bana verdiği, size verdiğinden daha iyidir. Ama belki de siz hediyenizle sevinirsiniz. Onlara hediyeği geri götür. Onlara güç yetiremeyecekleri bir ordu ile gelir, onları oradan alçalmış ve küçük düşmüş olarak çıkartırım" dedi. 38. Süleyman: "Ey ileri gelenler! Bana teslim olarak gelmelerinden önce, hanginiz o kraliçenin tahtını bana getirebilir?" dedi. 39. Cinlerden bir İfrit: "Sen yerinden kalkmadan önce, onu (Saba kraliçesinin tahtını) sana ben getiririm; ben buna gücü yetecek güvenilir biriyim" dedi. 40. Kitap ilmine sahip olan biri⁵⁷¹: "Ben onu sana, gözünü açıp kapamadan getiririm" dedi. Süleyman, tahtı yanına yerleşmiş görünce: "Bu, şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınavan Rabbimin lütfundandır. Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur; fakat nankörlük eden bilsin ki, Rabbim muhtaç değildir, cömerttir" dedi. 41. Süleyman: "Kraliçenin tahtını onun tanımayacağı hâle getirin! Bakalım tanıyabilecek mi, yoksa tanıyamayacak mı?" dedi. 42. Kraliçe geldiğinde: "Senin tahtın böyle miydi?" denildi. O da: "Sanki odur, daha önce bize bilgi verilmişti ve Müslüman olmuştuk" dedi. 43. Kraliçeyi o zamana kadar alıkoyan, Allah'tan başka taptığı şeylerdi; çünkü kendisi inkarcı bir kavimdendi. 44. Ona: "Köşke gir" dendi; salonu görünce, onu derin bir su sanarak eteğini yukarı çekti. Süleyman: "Bu, camdan yapılmış cilalı bir salondur" dedi. Kraliçe: "Rabbim! Şüphesiz, ben kendime yazık etmişim. Süleyman'la beraber, âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum" dedi.

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا
 بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا ﴿٥٥﴾

17 İsra/55. Göklerde ve yerde olanları en iyi Rabbin bilir. Peygamberlerin kimine kiminden fazla iyilikte bulunduk ve Davud'a Zebur'u verdik.

⁵⁷¹ Buradaki 'Kitab'ın hangi kitap olduğu ve bu şahsın kimliği hakkında Kur'an'da bilgi yoktur. Bu nedenle, müfessirlerin geliştirdikleri yorumların spekülasyon olmanın ötesinde bir değeri yoktur.

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ مِنَّا فَضْلًا يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ
وَأَلَّا لَهُ الْحَدِيدُ ﴿١٠﴾ أَنِ اعْمَلْ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِي
السَّرْدِ وَاَعْمَلُوا صَلَاحًا إِنَّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١﴾
وَلَسُلَيْمَانَ الرِّيحَ غَدُوها شَهْرٌ وَرَوَّاحُها شَهْرٌ وَأَسَلْنَا
لَهُ عَيْنَ الْقَظِيرِ وَمِنَ الْحِجْلِ مَن يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ إِذِ
رَبُّهُ وَمَنْ يَزْعُ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا لَذِقُوا مِن عَذَابِ السَّعِيرِ
﴿١٢﴾ يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبَ وَتَسْلِيلٍ
وَجَفَّانٍ كَالْخَوَابِ وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ اعْمَلُوا آلَ دَاوُودَ
شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّاكِرُونَ ﴿١٣﴾ فَلَمَّا قَضَىٰ
عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَىٰ مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ
تَأْكُلُ مِنْسَأَتَهُ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجَنَّةُ أَنْ لَّوْ كَلَّا
يَعْلَمُونَ الْعُيُوبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ ﴿١٤﴾

34 Sebe/10. Davud'a katımızdan lütufta bulunduk. "Ey dağlar ve kuşlar onunla birlikte Allah'ı tesbih edin" dedik. 11. "Geniş zırhlar yap, dokumasını sağlam tut" diye ona demiri yumuşak kıldık. Ey insanlar! Yararlı iş işleyin, Ben yaptıklarınızı görmekteyim. 12. Gündüz estiğinde bir aylık mesafeden gelen rüzgarı Süleyman'ın buyruğu altına verdik. Onun için erimiş bakır kaynağını su gibi aktıktık. Rabbinin izniyle, cinlerin bazılarını onun buyruğu altına verdik. Bunların içinde buyruğumuzdan çıkan olursa, ona alevli ateşin azabını tattırırız. 13. Onlar Süleyman'a dilediği her şeyi; köşkler, heykeller, büyük havuzlara benzer çanaklar ve taşınması güç, sabit kazanlar yaparlardı. Ey Davud Ailesi! Şükrederek çalışın! Kullanımdan şükredenler pek azdır. 14. (Süleyman'ın) ölümüne hükmettiğimiz zaman, onun ölümünü cinlere, onun deynegini yiyen bir ağaç kurdu farketirdi. O ölü olarak yere düşüncü ortaya çıktı ki, şayet cinler gaybı bilmiş olsalardı, bu alçak düşüren azap içinde kalmazlardı.⁵⁷²

وَدَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْبِ إِذْ
نَفَسَتْ فِيهِ غَمُّ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ
﴿٧٨﴾ فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا
وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُودَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا
فَاعِلِينَ ﴿٧٩﴾ وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّهُمْ
لِيُخَفِّيَهُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ ﴿٨٠﴾
وَلَسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ إِلَى الْأَرْضِ
الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَالِمِينَ ﴿٨١﴾
وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَن يُغْوِصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا
دُونِ ذَلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَ ﴿٨٢﴾

21 Enbiya/78. Dâvud ve Süleyman milletin davarlarının yayıldığı bir ekin hakkında hüküm verirken, Biz onların hükmüne şahittik. 79. Süleyman'ı davarlar konusunda bilgili kıldık; (onların) her birine hüküm ve ilim verdik. Dâvud ile beraber Allah'ı yüceltsinler diye, dağları ve kuşları buyruk altına aldık. Bunları Biz yapmıştık. 80. Ona, sizi savaşta korumak için zırh yapma sanatını öğrettik, artık şükredersiniz mi? 81. Süleyman'ın emriyle, bereketli kıldığımız yere doğru esen rüzgârı, onun buyruğuna verdik. Biz her şeyi bilmekteyiz. 82. Onun için dalgıçlık ve bundan başka işler de yapan bazı şeytanları da (onun emrine vermiştik). Onların hepsini gözetiyorduk.

⁵⁷² Müşriklerin sandığı gibi, eğer cinler gaybı bilselerdi, Hz. Süleyman'ın ölümünün farkına varırlardı. Halbuki, ancak bir ağaç kurdu, Süleyman'ın yaslandığı deynegi kemirip de, Süleyman'ın naaşı yere düşüncü onun öldüğünün farkına varabildiler.

سَبِيلَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ ﴿٢٦﴾ وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ ﴿٢٧﴾ أَمْ تَحْجُلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ نَحْجُلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ ﴿٢٨﴾ كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ ﴿٢٩﴾ وَوَهَبْنَا لِذَاوُودَ سُلَيْمَانَ نِعَمَ الْعَبْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿٣٠﴾ إِذْ عَرَضَ عَلَيْهِ بِالْعِشِيِّ الصَّافَاتُ الْجِبَادُ ﴿٣١﴾ فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ ﴿٣٢﴾ رُدُّوهَا عَلَيَّ فطُفِقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ وَالْأَعْنَاقِ ﴿٣٣﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَأَلْقَيْنَا عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ ﴿٣٤﴾ قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿٣٥﴾ فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَحْرِيحًا بِأَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ ﴿٣٦﴾ وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ بَنَّاءٍ وَغَوَّاصٍ ﴿٣٧﴾ وَآخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٣٨﴾ هَذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٩﴾ وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَى وَحَسَنَ مَآبٍ ﴿٤٠﴾

sanlar arasında adaletle hükmet, hevaya uyma! Yoksa seni Allah'ın yolundan saptırır. Allah'ın yolundan sapanlara; işte onlara, hesap gününü unutmalarına karşılık çetin azap vardır. 27. Göğü, yeri ve ikisinin arasında bulunanları boşuna yaratmadık. Bu, inkar edenlerin zannıdır. Ateşe uğrayacak inkarcıların vay hâline! 28. İnanıp yararlı iş işleyenleri, yeryüzünde bozguncularla bir tutar mıyız? Allah'a karşı gelmekten sakınanları, yoldan çıkanlar gibi tutar mıyız? 29. (Ey Muhammed! Bu,) ayetleri üzerinde düşünsünler ve akıllı olanlar ders alsınlar diye sana indirdiğimiz mübarek bir kitaptır. 30. Davud'a Süleyman'ı bahsettik; o ne güzel bir kuldu! O daima Allah'a yönelirdi. 31. Ona bir akşam üstü, çalılımlı, cins koşu atları sunulmuştu. 32-33. Süleyman: "Ben bu iyi malları, Rab-bimi anmayı sağladıkları için severim" demişti. Koşup toz perdesi arkasında kayboldukları zaman: "Artık yeter; onları bana geri getirin" dedi. Bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı. 34. Biz Süleyman'ı denedik, hükümranlığını zayıf düşürdük; sonra eski hâline döndü. 35. "Rabbim! Beni bağışla; bana benden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümranlık ver! Sen şüphesiz, daima bağışta bulunan-sın" dedi. 36-38. Bunun üzerine, Biz de istediği yere onun buyruğu ile kolayca giden rüzgarı, bina kuran ve dalgıcılık yapan şeytanları ve demir zincirlerle bağlı diğerlerini ona boyun eğdirdik. 39. "İşte bağışımız budur; ister ver, ister tut; hesapsızdır" dedik. 40. Onun, katımızda yakınlığı ve güzel bir geleceği vardır.

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥﴾ وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُودَ وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ ﴿١٦﴾ وَحُشِرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٧﴾ حَتَّى إِذَا

27 Neml/15. Dâvud'a ve Süleyman'a ilim verdik. Onlar: "Bize, mü'min kullarının bir çoğundan fazla iyilikte bulunan Allah'a övgüler olsun" dediler. 16. Süleyman Dâvud'a vâris oldu: "Ey insanlar! Bize kuş dili öğretildi ve bize her şeyden bolca verildi. Bu, apaçık bir lütuftur" dedi. 17. Süleyman'ın cinlerden, insanlardan ve kuşlardan oluşan ordusu toplandı. Hepsini topluca gidiyorlardı. 18. Sonunda, karın-caların bulunduğu vâdiye geldiklerinde bir

أَتُوا عَلَى وَاْدِي الثَّمَلِ قَالَتْ ثَمَلَةٌ يَا أَيُّهَا الثَّمَلُ ادْخُلُوا
مَسَاكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا
يَشْعُرُونَ ﴿١٨﴾ فَبَسَمَ صَاحِبُكَ مِنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ
أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى
وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ
فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ﴿١٩﴾ وَتَقَفَ الطَّيْرُ فَقَالَ مَا
لِيَ لَا أَرَى الْهَدْهَدَ أَمْ كَانَ مِنَ الْغَائِبِينَ ﴿٢٠﴾
لَأَعَذِّبَنَّ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَذْبَحَنَّهُ أَوْ لَيَأْتِيَنِي بِسُلْطَانٍ
مُبِينٍ ﴿٢١﴾ فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ
تَحِطُ بِهِ وَجِئْتُكَ مِنْ سَبِيلٍ بَيْنَ يَمَيْنَتِي ﴿٢٢﴾ إِنِّي
وَجَدْتُ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا
عَرْشٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾ وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ
لِلشَّمْسِ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَزَيْنُ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ
فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٢٤﴾ أَلَا
يَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبَاءَ فِي السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿٢٥﴾ اللَّهُ لَا
إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿٢٦﴾ قَالَ سَتُنْفِئُ
أَصْدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٢٧﴾ إِذْغَبَ
بِكِتَابِي هَذَا فَأَلْقَيْتُ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّى عَنْهُمْ فَانْظُرْ مَاذَا
يَرْجِعُونَ ﴿٢٨﴾ قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأَ إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ
كِتَابٌ كَرِيمٌ ﴿٢٩﴾ إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِاسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٣٠﴾ أَلَا تَعْلَمُونَ عَلَى وَالْوَسِيِّ
مُسْلِمِينَ ﴿٣١﴾ قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأَ أَفْتُونِي فِي أَمْرِي
مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّى تَشْهَدُونِ ﴿٣٢﴾ فَلَمَّا
نَحْنُ أُولُو قُوَّةٍ وَأُولُوا بَأْسٍ شَدِيدٍ وَالْأَمْرُ إِلَيْنَا
فَإِنْظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ ﴿٣٣﴾ قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا
دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِهَا أَكِنَّةَ
وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٣٤﴾ وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ

karınca: "Ey Karıncalar! Yerlerinize girin, Süleyman ve ordusu farkına varmadan sizi ezmesin" dedi. 19. Süleyman onun sözüne hafifçe güldü ve: "Rabbim! Beni, bana ve ana-babama verdiği nimete şükretme ve hoşnut olacağı işi yapma konusunda istekli kıl; rahmetinle beni iyi kullarının arasına koy" dedi. 20-21. Süleyman kuşları araştırarak: "Hüdhüd'ü niçin göremiyorum! Yoksa kayıplarda mı? Bana apaçık bir delil getirmelidir; yoksa onu ya şiddetli bir azaba uğrattırım, yahut keserim" dedi. 22-26. Çok geçmeden Hüdhüd gelip Süleyman'a: "Senin bilmediğin bir şeyi öğrendim. Sana Sebe'den gerçek bir haber getirdim. Oranın halkına hükmeden, her şeyden kendisine bolca verilen ve büyük bir tahta sahip olan bir kadın buldum. Onun ve kavminin Allah'ı bırakıp güneşe secde ettiklerini gördüm. Göklere ve yerde gizli olanları ortaya koyan, gizlediğiniz ve açıkladığınız şeyleri bilen Allah'a secde etmemeleri için, Şeytan onlara, yaptıklarını güzel göstermiş, onları doğru yoldan alıkoymuş. Bunun için doğru yolu bulamıyorlar. Yüce arşın sahibi olan Allah'tan başka tanrı yoktur" dedi. 27-28. Süleyman: "Doğru mu söylüyorsun, yoksa yalancılardan mısın? Bakacağız. Şu yazımı götür, onlara at; sonra bir yana çekil, varacakları sonuca bak" dedi. 29-32. Sebe Kraliçesi: "Ey ileri gelenler! Bana Süleyman'dan, Esirgeyen Merhametli Allah'ın adıyla başlayan ve: 'Sakin bana karşı baş kaldırmayın ve teslim olarak gelin!' diyen önemli bir mektup bırakıldı. Ey ileri gelenler! Vereceğim emir hakkında bana fikrinizi söyleyin; siz benim yanımda bulunmadıkça, bir iş hakkında kesin bir hüküm vermem" dedi. 33. İleri gelenler: "Biz güçlü kimseler ve zorlu savaş adamlarıyız; emir senindir, sen ne buyuracağını düşün" dediler. 34-35. Kraliçe: "Hükümdarlar bir şehre girdikleri zaman orasını perişan ederler, onurlu kimselerini alçaltırlar. İşte onlar böyle davranırlar. Ben onlara bir hediyeye göndereyim de, elçilerin ne ile döneceklerine bakayım" dedi. 36-37. Süley-

حَقًّا بِمَا دُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ
مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَاصْفِهِمْ وَأَصْلَحْ إِنَّ اللَّهَ
يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣﴾

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا وَآتَاكُمْ مَا لَمْ
يُؤْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٢٠﴾ يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ
الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَى
أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿٢١﴾ قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّا
فِيهَا قَوْمًا جِبَارِينَ وَإِنَّا لَنَنْدْخُلُهَا حَتَّى يَخْرُجُوا مِنْهَا
فَإِن يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ ﴿٢٢﴾ قَالَ رَجُلَانِ
مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أُنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ
الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ غَالِبُونَ وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا
إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٣﴾ قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّا لَنَنْدْخُلُهَا
أَيْدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَادْهَبْ أَنتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلْ إِنَّا هَاهُنَا
قَاعِدُونَ ﴿٢٤﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي
وَأَخِي فَافْرِقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٥﴾ قَالَ
فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يَتِيهُونَ فِي الْأَرْضِ
فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٦﴾

لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَآئِيلَ وَارْسَلْنَا إِلَيْهِمْ رَسُولًا
كُلَّمَا جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُهُمْ فَرِيقًا
كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ ﴿٧٠﴾ وَحَسِبُوا أَلَّا تَكُونَ فِتْنَةً
فَعَمَّوْا وَصَمَّوْا ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمَّوْا وَصَمَّوْا
كَثِيرٌ مِنْهُمْ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٧١﴾

yerlerinden kaydirdılar ve kendilerine hatırlatılardan ders almayı unuttular. İşlemlerinden pek azı dışında, onlardan hep hainlik görüp durursun. Onları affet ve onlara aldırma. Allah iyi davrananları sever.

5 Maide/20-21. Mûsa, kavmine şöyle dedi: "Ey kavmim! Allah'ın size olan nimetini düşünün. İçinizden peygamberler yetiştirdi ve sizi hükümdar yaptı, milletlerden hiçbirine vermediğini size verdi. Ey kavmim! Allah'ın size yazdığı kutsal toprağa⁵⁶⁸ girin. Ardınıza dönmeyin, yoksa kaybedenlere dönersiniz". 22. Onlar: "Ey Mûsa! Orada zorba bir toplum vardır. Onlar oradan çıkmadıkça, biz asla oraya girmeyiz; eğer onlar oradan çıkarsa, biz de gireriz" dediler. 23. Korkanların arasından Allah'ın kendilerine iyilikte bulunduğu iki kişi: "Üzerlerine kapıdan yürüyün; oradan giderseniz, üstün gelirsiniz. Eğer inanıyorsanız Allah'a güvenin" demişti. 24. "Ey Mûsa! Onlar orada oldukça, biz asla oraya girmeyeceğiz. Sen ve Rabbin gidin, savaşın. Biz burada oturacağız" dediler. 25. Mûsa: "Rabbim! Ben ancak kendime ve kardeşime sahibim. Artık, bu yoldan çıkmış toplulukla bizim aramızı ayır" dedi. 26. Allah: "Orası kırk yıl onlara yasaktır. Yeryüzünde şaşkın şaşkın dolaşacaklar. Sen yoldan çıkmış toplum için tasalanma" dedi.

5 Maide/70. İsrailoğulları'ndan sağlam söz aldık ve onlara elçiler gönderdik. Ne zaman bir elçi onlara canlarının istemediği bir şey getirdiyse, onların kimini yalanladılar, kimini de öldürdüler. 71. Bir fitne kopmayacağını sandılar da, kör oldular, sağır oldular. Sonra Allah, tövbelerini kabul etti. Ama yine de çoğu kör ve sağır kaldı. Allah onların işlediklerini görmektedir.

⁵⁶⁸ el-ardu'l-mukaddese (Kutsal toprak), Yahudiler'in Mısır'dan çıkarılmalarından sonra Allah'ın onlara vaadettiği ülke, yani Filistin'dir.

11. Hz. Davud ve Süleyman

Hz. Davud ve Süleyman dönemi, İsrailoğulları tarihinin en parlak sayfalarını teşkil eder. Davud'un gençliğinde Talut (Saul) hükümdardı ve bu dönemde Ürdün, Suriye ve Filistin'in tamamı İsrail Krallığı topraklarına katılmıştı. Davud'un henüz İsrailoğulları'nca kullanılmayan demiri keşfetmesi, bu gücün sürdürülmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu yüzden, Kur'an bu konuya öneme işaret etmektedir. İsrailoğulları'nın Hz. Süleyman döneminde, çağdaşlarını teknoloji alanında da geride bıraktıklarını görüyoruz. Davud'a ve Süleyman'a selam olsun!

اصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُودَ ذَا الْأَلْبَابِ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿١٧﴾ إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ ﴿١٨﴾ وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً كُلٌّ لِّدَاوُودَ آيَاتٌ ۖ وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَأَتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَضَّلْنَا الْخِطَابَ ﴿٢٠﴾ وَهَلْ أَتَاكَ نَبَأُ الْخَصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ ﴿٢١﴾ إِذْ دَخَلُوا عَلَىٰ دَاوُودَ ففَرَغَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصْمَانِ بَعَىٰ بَعْضُنَا عَلَىٰ بَعْضٍ فَاحْكُم بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ وَاهْدِنَا إِلَىٰ سَوَاءِ الصِّرَاطِ ﴿٢٢﴾ إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعْجَةً وَلِيَ نَعْجَةً وَاحِدَةً فَقَالَ أَكْفَلْنَاهَا عَزْرِي فِي الْخِطَابِ ﴿٢٣﴾ قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعْجِكَ إِلَىٰ نَعَاجِهِ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَّا هُمْ وَظَنَّ دَاوُودُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ ﴿٢٤﴾ فَغَفَرْنَا لَهُ ذَلِكَ وَإِنَّ لَهُ عِندَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَّآبٍ ﴿٢٥﴾ يَادَاوُودُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَن

38 Sad/17. (Ey Muhammed!) Onların söylediklerine sabret; güçlü kulumuz Davud'u hatırla; o daima (Allah'a) yönelirdi. 18-19. Biz, akşam sabah onunla beraber tesbih eden dağları ve toplu hâlde kuşları onun buyruğu altına vermiştik. Her biri ona yönelmekteydi. 20. Onun hükümrânlığını kuvvetlendirmiştik. Ona hikmet ve anlaşmazlıkları giderme⁵⁶⁹ (yeteneği) vermiştik. 21-23. Sana davacıların haberi ulaştı mı? Ma'bed'in duvarına tırmanıp Davud'un yanına girmişlerdi de, o onlardan ürkmüştü. Şöyle demişlerdi: "Korkma! Biz, birbirinin hakkına tecavüz etmiş iki davacıyız; aramızda adaletle hükmet, ondan ayrılma, bizi doğru yola çıkar. Bu kardeşimin doksandokuz dişi koyunu, benim de tek bir dişi koyunum vardır; «Onu da bana ver» dedi ve tartışmada beni yendi". 24. Davud: "O, senin dişi koyununu kendi dişi koyunlarına katmak istemekle, sana haksızlıkta bulunmuş. Zaten, inanıp yararlı iş işleyenler hariç -sayıları da ne kadar azdır-, ortakların çoğu birbirlerine haksızlık ederler" demişti. Davud kendisini denediğimizi düşünmüş, Rabbinden mağfiret dileyerek eğilip secdeye kapanmış, tövbe edip Allah'a yönelmişti. 25. Böylece onu bağışlamıştık. Katımızda onun yakınlığı ve güzel bir geleceği vardır.⁵⁷⁰ 26. Ey Davud! Seni yeryüzünde hükümrân kıldık; o hâlde, in-

⁵⁶⁹ veya "açık seçik konuşma yeteneği".
⁵⁷⁰ Bu kıssanın tefsirlerde üç yorumu bulunmaktadır: 1. Bu kişiler, Hz. Davud'a suikast düzenlemek istiyorlardı. Ancak, yakalanınca, böyle sahte bir yargı sorunu uydurdular. 2. Hz. Davud'un 99 karısı vardı. Kendi komutanlarından Urya'nın karısına göz dikmiş ve onu savaşa göndererek ölümünü sağlamış ve karısını almıştı. Bu kişiler melek olup, Hz. Davud'a, bu yaptığının yanlış olduğunu anlatmak istemişlerdir. 3. Hz. Davud'un, koyun meselesine benzer bir suç işlediği, fakat bu suçun olduğunun bilinmediği.

﴿٩٢﴾ وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمَعُوا قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَأَنشَرُونَا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بَكْرِهِمْ قُلْ بِسْمَايَ أَمْرُكُمْ بِهِ يَهْتَكُمُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٩٣﴾

yordunuz?” diye sor! 92. Mûsa açık belgeler getirdi. Sonra onun ardından buzağıyı (put) edindiniz. İşte siz böyle zâlimsiniz. 93. Sizden sağlam söz almıştık ve Tûr'u üzerinize yükseltip: “Size verdiğimizizi kuvvetle tutun ve dinleyin” demiştik, onlar da: “Dinledik ve karşı geldik” demişlerdi. İnkârları yüzünden buzağı sevgisi kalplerine işlemişti. De ki: “Eğer inanıyorsanız, inancınız size ne kötü şey emrediyor”.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلِإِ مِنْ بَنِي إِسْرَآئِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى إِذْ قَالُوا لِنَبِيِّ لَهُمْ إِنَّا كُنَّا عَلَيْكَ تِقَالًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا تُقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أَخْرَجَنَا مِنْ دِيَارِنَا وَأَبْنَيْنَا فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٢٤٦﴾ وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا قَالُوا أَتَى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٤٧﴾ وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ التَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِمَّا تَرَكَ آلُ مُوسَى وَآلُ هَارُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٤٨﴾ فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ فَشَرَبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِحَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا اللَّهِ كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً يَأْذَنُ اللَّهُ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٢٤٩﴾ وَلَمَّا بَرَزُوا لِحَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا مَبِيعًا وَكَانَتْ

2 Bakara/246. Mûsa'dan sonra İsrailoğullarının ileri gelenlerini bilmiyor musun? Peygamberlerinden birine: “Bizimle bir hükümdar gönder de, Allah yolunda savaşılim” demişlerdi; o da: “Ya savaş size farz kılınır da savaşmazsanız?” demişti. “Yurtlarımızdan ve oğullarımızdan uzaklaştırıldığı-mıza göre, Allah yolunda niye savaşmayalım?” demişlerdi. Ancak, savaş onlara farz kılınca –az bir kısmı dışında– yüz çevirdiler. Allah haksızlık yapanları bilir. 247. Peygamberleri onlara: “Allah Talût'u size hükümdar olarak gönderdi” dedi. “Biz hükümdarlığa ondan daha uygun iken ve ona malca da bir genişlik verilmemişken, o bize nasıl hükümdar olabilir?” dediler. “Kuşkusuz, Allah sizin üstünüze onu seçti, bilgice ve vücutca gücünü artırdı. Allah hükümdarlığını dilediğine verir ve Allah her şeyi kuşatır, bilir” dedi. 248. Peygamberleri onlara: “Onun hükümdarlığının işareti size sandığın gelmesidir. Onda Rabbinizden gelen gönül huzuru, Mûsa ailesinin ve Hârûn ailesinin bıraktıklarından kalanlar vardır. Onu melekler taşıyor. Eğer inanmışsanız, bunda size bir işaret vardır” dedi. 249. Talût orduyla beraber yola koyulunca: “Allah sizi bir ırmakla deneyecek. Ondandır içen benden değildir. Ondandır hiç içmeyen veya kendi avucuyla bir avuçdan başka tatmayan ise bendendir” dedi. İçlerinden pek azı dışında, hepsi ondan içti. O ve beraberindeki inananlar ırmığı geçince, bunlar: “Bugün Calut ve ordusuna karşı koyacak gücümüz yok” dediler. Allah'a kavuşacaklarına inananlar ise: “Nice az bir topluluk –Allah'ın izni ile– büyük bir topluluğa üstün gelmiştir. Allah sabredenlerle beraberdir” dediler. 250. Calût

أَقْدَامَنَا وَالصُّرُتَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٥٠﴾
فَهَرَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتْلَ دَاوُدَ خَالُوتَ وَأَنَّهُ
الْمَلِكُ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلَا دِفْعُ اللَّهِ
لِلنَّاسِ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ
فَضْلٌ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٢٥١﴾ نَبَأُكَ آيَاتُ اللَّهِ تَتْلُوهُ
عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٢٥٢﴾

ve ordusunun karşısına çıktıklarında: "Rab-
bimiz! Bize dayanma gücü ver, ayaklarımızı
sağlamlaştır, inkarcı topluma karşı bize yar-
dım et!" dediler. 251. Allah'ın izni ile onları
bozguna uğrattılar. Dâvud da Calût'u öl-
dürdü. Allah Dâvud'a hükümdarlık, bilgelik
verdi ve ona dilediğinden öğretti. Allah, in-
sanları birbirleriyle savmamış olsaydı, yer-
yüzü bozgunculukla dolardı. Fakat, Allah â-
lemlere karşı bol lûtuftur sahibidir. 252. (Ey
Muhammed!) İşte bunlar, sana gerçek ola-
rak okuduğumuz Allah'ın belgeleridir. Şüp-
hesiz sen de elçilerden birisin.

كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلالًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ
إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ فُلْ
فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٣﴾
فَمَنْ أَفْترَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٩٤﴾

3 Al-i İmran/93. (Ey Muhammed!) Tev-
rat'ın indirilmesinden önce, İsrail'in
(Yakub'un) kendisine haram ettiğinden
başka bütün yiyecekler İsrailoğulları'na
helal idi. De ki: "Doğru söylüyorsanız Tev-
rat'ı getirin ve onu okuyun". 94. Bundan
sonra Allah'a karşı kim yalan uydurursa,
işte onlar zâlim kimselerdir.

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ لِمَ تَقُولُونَ
أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ
وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٥﴾

61 Saf/5. Mûsa, kavmine: "Ey kavmim! Be-
nim size gönderilmiş bir Allah Elçisi oldu-
ğumu bildiğiniz hâlde, bana niçin eziyet
ediyorsunuz?" demişti. Ama onlar yoldan
sapınca, Allah da onların gönüllerini sap-
tırmıştı. Allah, yoldan çıkan toplumu doğru
yola erdirmez.

وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ
اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ
الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ
وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ
وَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَمَّا
كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١٢﴾
فِيمَا نَقُضُهُمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا
قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا

5 Maide/12. Andolsun, Allah İsrailoğulla-
rı'ndan sağlam söz almıştı. Biz onlardan
oniki önder⁵⁶⁷ gönderdik. Allah onlara şö-
yle dedi: "Ben sizinleyim. Namazı kılarsanız,
zekatı verirsiniz, elçilerime inanırsanız,
onları desteklerseniz ve Allah'a güzel bir
ödünç vererseniz, sizin kötülüklerinizi örte-
ceğim ve sizi altlarından ırmaklar akan
cennetlere yerleştireceğim. Artık bundan
sonra sizden kim inkâr ederse, düz yolda
şaşırmış olur". 13. Verdikleri sözde durma-
malarından dolayı onları lanetledik ve gö-
nüllerini katılaştırdık. Onlar sözcükleri

⁵⁶⁷ Buradaki ismâ 'aşera naqî ile kimlerin kastedildiği tartışmalıdır. Buna bağlı olarak, söz konusu
kavim "oniki önder", "oniki müfettiş", "oniki nâzir", "oniki kumandan" gibi anlamlarla çevirilmiş ve
yorumlanmıştır.

﴿٦٧﴾ قَالُوا اذْغُ لَنَا رَبِّكَ نَبِينَ لَنَا مَا هِيَ قَالِ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِضَ وَلَا بَكْرَ عَوَانٌ بَيْنَ ذَلِكَ فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ ﴿٦٨﴾ قَالُوا اذْغُ لَنَا رَبِّكَ نَبِينَ لَنَا مَا لَوْثَهَا قَالِ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَاءُ فَاقِعٌ لَوثُهَا تَسُرُّ النَّازِلِينَ ﴿٦٩﴾ قَالُوا اذْغُ لَنَا رَبِّكَ نَبِينَ لَنَا مَا هِيَ إِنْ الْبَقَرُ تَشَابَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ ﴿٧٠﴾ قَالِ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا ذَلُولَ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسْلِمَةً لَا شَيْءَ فِيهَا قَالُوا الْآنَ جِئْتَ بِالْحَقِّ فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧١﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَّارَأْتُمْ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجُ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٧٢﴾ فَقُلْنَا اضْرِبُوهَ بَعْضُهَا كَذَلِكَ يُخَيِّ اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٣﴾ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسَوَةً وَإِنَّ مِنْ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشْقَقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٧٤﴾

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَآئِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ

bine bizim için seslen, onun ne olduğunu bize açıklasın" dediler. Mûsa: "Allah onun ne kart, ne de körpe; ikisi arasında bir sığır olduğunu söylüyor. Size buyurulmuş olanı hemen yapın" dedi. 69. Onlar: "Rabbine bizim için seslen, bize onun rengini bildirsin" dediler. Mûsa: "Allah onun, bakanların gönlünü açan, parlak sarı renkli bir sığır olduğunu söylüyor" dedi. 70. Onlar: "Rabbine bizim için seslen de, onun ne olduğunu bize anlatsın. Sığırların hepsi birbirine benziyor. Allah dilerse, biz doğruyu bulacağız" dediler. 71. Mûsa: "Allah, onun boyunduruk altına alınıp arazi sürmemiş ve ekin sulamamış, kusursuz, alacası da olmayan bir sığır olduğunu söylüyor" dedi. "İşte şimdi gerçeği söyledin" deyip hemen sığırı boğazladılar. Az kalsın yapmayacaklardı.⁵⁶⁵ 72. Hani siz birini öldürmüş ve bu hususta çekişmişsiniz. Oysa, gizlemekte olduğunuzu Allah ortaya çıkaracaktı. 73. Nitekim: "Onun bir parçasıyla, ona (ölüye) vurun!" dedik.⁵⁶⁶ Allah, ölüleri böylece diriltir. Size ayetlerini gösteriyor. Aklınızı kullanacağınız umulur. 74. Bundan sonra yine de kalpleriniz taş gibi, hatta daha da katı kesildi. Zira taşlar arasında kendisinden ırmaklar fışkıran da vardır, yarılıp içinden su çıkan da vardır, Allah korkusundan yuvarlanan da vardır. Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir.

2 Bakara/83. İsrailoğulları'ndan Allah'tan başkasına tapmayacaklarına; ana-babaya, yakınlara, yetimlere ve düşkünlere iyilik edeceklerine, insanlara güzel söz söyleyeceklerine, namazı kılacaklarına ve zekatı vereceklerine dâir sağlam söz almıştık.

⁵⁶⁵ Allah bu emri, Yahudiler'de görülen ineğe tapma inancını kırmak için vermiştir. "Az kalsın yapamayacaklardı" ifadesi, bu işi yaparken inançlarından dolayı zorlandıklarını göstermektedir.

⁵⁶⁶ Aynı surenin 67. ayetindeki "inek kesme" emri ile, bu ayetteki ölünün katilini bulma arasında ilişki kurulduğu için, müfessirlere genellikle, bu ayetteki "onun bir parçasıyla öldürülen adama vurun" ifadesindeki 'onun' zamirini 'ineğin' şeklinde anlamışlardır. Oysa, ineği kutsal kabul eden bir topluluğa böyle bir öneri getirmenin, onlardaki bu batıl inancı pekiştireceği açıktır. Ayrıca, gramatik açıdan bu ayetteki bir zaminin altı ayet önce geçen bir kelimeye atfedilmesi de bir zorlamadır. Bakara surasında İsrailoğulları'nın tarihile ilgili pek çok kesite yer verilmektedir ve bu kesitler birbirinden iz zarf edatıyla ayrılmaktadır. Dolayısıyla, 68-71. ayetler arasında anlatılan olay ile, 72-74. ayetler arasında anlatılan olay birbirinden bağımsız iki ayrı olaydır. Ancak, bütün bu açıklamalarımıza rağmen, söz konusu zamirle neyin veya kimin kastedildiği sorusu cevapsız kalmaktadır.

تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنْتُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٨٣﴾ وَإِذَا أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ وَلَا تُخْرِجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنْتُمْ تُنْهَوْنَ ﴿٨٤﴾ ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِّنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِمْ بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَإِنْ يَأْتِوكُمْ أُسَارَى تَفَادَوْهُمْ وَهِيَ مُعْرَضَةٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجَهُمْ أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتُكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَى أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٨٥﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلَا يَخَفُفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٨٦﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ ﴿٨٧﴾ وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ لَّعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾ وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَّا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٨٩﴾ بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ بَعِثْنَا أَنْ يُزِيلَ اللَّهُ مِنَ قُلُوبِهِمْ فَضْلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ فَبَاءُوا بِغَضَبٍ عَلَى غَضَبٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٩٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ قَالُوا تِلْكَ سَاطِئَاتُ الْغَيْبِ نَحْنُ وَرَاءَهُ وَهُمْ يُخْلَوْنَ بِمَا أَنزَلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٩١﴾ وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَى بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ

Sonra –pek azınız dışında– hep döndünüz. Sizler zaten döneksiniz. 84. Birbirinizin kanını dökmeyeceğinize ve birbirinizi yurdu-
nuzdan çıkarmayacağınıza dâir sizden sağ-
lam söz almıştık. Siz bunu bile bile kabul
etmiştiniz. 85. Ve sonra sizler, birbirinizi
öldürüyor, aranızdan bir bölüğü yurtların-
dan ediyor, onlara karşı günah işlemek ve
düşmanlık yapmak üzere yardımlaşıyor-
dunuz. Onları yurtlarından çıkarmak size
haramken, esir olarak size geldiklerinde
fidyelerini vermeye kalkışıyordunuz. Yoksa
Kitab'ın bir kısmına inanıyor ve bir kısmını
inkâr mı ediyorsunuz? Aranızda böyle ya-
panların cezası, dünya hayatında rezil ol-
maktan başka ne olabilir? Onlar kıyamet
gününde de en şiddetli azaba uğratılırlar.
Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir.
86. İşte onlar, ahiret karşılığında dünya
hayatını satın alan kimselerdir. Bunun için
onların azabı hafifletilmez ve onlar yardım
da görmezler. 87. Mûsa'ya Kitab'ı verdik;
sonra onun peşinden ardarda peygam-
berler gönderdik. Meryem oğlu İsa'ya açık
belgeler verdik ve onu Kutsal Ruh'la des-
tekledik. Ne zaman bir peygamber size
hoşlanmadığınız bir şey getirdiyse, bü-
yüklük taslayarak kimini yalanlayıp kimini
öldürmüyör muydunuz? 88. “Kalplerimiz
perdelidir” dediler. Hayır; inkârlarından
dolayı Allah onları lânetlemiştir. Onlar pek
az inanıyorlar. 89. Daha önceleri, inkârcıla-
ra karşı zafer kazanmayı isteyip dururlar-
ken, onlara Allah katından, kendilerinde
olanı doğrulayan bir Kitap, tanıdıkları şey
gelince onu inkâr ettiler. Allah'ın laneti inkâr
edenlere olsun! 90. Allah'ın lütufta
bulunarak, kulları içinden dilediğine Kitap
indirmesini çekemedikleri için, Allah'ın in-
dirdiğini inkâr etmekle kendilerini ne kötü
sattılar! Bu yüzden öfke üzerine öfkeye
uğradılar. Artık inkâr edenlere aşağılayıcı
bir azap vardır. 91. Onlara: “Allah'ın indir-
diği inanın” denilince, “Bize indirilene
inanırız” derler ve başkasını inkâr ederler.
Oysa, o kendilerinde olanı doğrulayan ger-
çektir. Onlara: “İnanıyor idiyse, daha
önce Allah'ın peygamberlerini niye öldürü-

﴿٥٠﴾ وَإِذْ وَعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ أَخَذْنَا الْعِجْلَ مِنَ بَعْدِهِ وَأَتَيْتُمْ طَالُوتَ ﴿٥١﴾ ثُمَّ عَقَّبُوا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٢﴾ وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٥٣﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوبُوا إِلَىٰ بَارِيكُمْ فَاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ عِنْدَ بَارِيكُمْ فَاقْبَلْ عَلَيْكُمُ اللَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٥٤﴾ وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ تَرَىٰ اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿٥٥﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٦﴾ وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّٰ وَالسَّلْوَىٰ كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٥٧﴾ وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَٰذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَادْخُلُوا الْبَابَ سُحَدًا وَقُولُوا حِطَّةٌ نَغْفِرَ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٨﴾ قَبَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا عَلَىٰ الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٥٩﴾ وَإِذْ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ نَضِيبًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرِبَهُمْ كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٦٠﴾ وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ نَصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِيهَا

vun'un adamlarını boğmuştuk. 51. Mûsa ile kırk gece için sözleşmiştik. Sonra ardından buzağıyı (put) edinerek zulüm işlemiştiniz. 52. Bunun ardından, şükredesiniz diye sizi bağışlamıştık. 53. Doğru yola giresiniz diye, Mûsa'ya Kitab'ı ve (doğruyu yanlış) ayırbilme gücü vermiştik. 54. Musa, kavmine: "Ey kavmim! Buzağıyı (put) edinmekle kendinize yazık ettiniz. Hemen Yaratanınız'a tövbe edin ve adamlarınızı öldürün.⁵⁶⁰ Bu, Yaratanınız katında daha çok iyiliğinize olur ve tövbenizi kabul eder. O tövbeleri daima kabul edendir, çok merhametlidir" demişti. 55. "Ey Mûsa! Allah'ı açıktan açığa görmedikçe sana inanmayacağız" demiştiniz de, bakakalırken sizi yıldırım çarpmıştı. 56. Ölümünüzden sonra sizi tekrar dirilttik.⁵⁶¹ 57. Bulutu üzerinize gölgelik olarak saldı, size kudret helvası ve bıldırcın indirdik. "Verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yi-yin" dedik. Ama onlar Bize değil, yalnızca kendilerine zulmediyorlardı. 58. "Şu şehre girin, orada olandan dilediğiniz gibi bol bol yi-yin, boyun bükerek kapısından girin ve: 'Affet' deyin ki, Biz de yanlışlarınızı bağışlayalım; iyi davrananlara daha da artıracakız" demiştik. 59. Ne var ki, zulmedenler kendilerine söylenmiş sözü başka sözle değiştirdiler. Biz de zulmedenlere –doğru yoldan çıkmalarından dolayı– gökten bir azap indirdik. 60. Mûsa, milletine su aramıştı. Ona: "Asanla taşa vur" dedik; ondan oniki pınar fışkırdı. Her kabîle içeceği yeri öğrendi. Allah'ın rızıkından yi-yin, için, ancak yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın. 61. "Ey Mûsa! Biz bir çeşit yemeğe dayanamayacağız. Bizim için Rabbine yalvar, bize yerin bitirdiklerinden; sebze, hiyar, sarmısak, mercimek, soğan yetiştirsin" demiştiniz. Bunun üzerine (Mûsa): "İyi olanı daha düşük olanla mı değiştirmek isti-

⁵⁶⁰ *uktulû enfusekum* ifadesi, çoğu kez anlaşıldığı gibi "nefislerinizi öldürün" anlamına gelmez. Kur'an'da başka örnekleri de bulunan bu ifade "içinizden suçlu olanları öldürün" anlamına gelmektedir (Kur'an'daki benzer kullanımlar, bu ifadenin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır; bkz. 2 Bakara/84; 4 Nisa/29, 66; 24 Nur/61; 30 Rum/28; 49 Hucurat/11).

⁵⁶¹ Bu ayeti, "kendinizden geçtikten sonra, sizi canlandırdık" şeklinde çevirenler de vardır. Buradaki *ölüm* kelimesinin mecazî anlamda kullanılmış olması oldukça muhtemeldir.

وَبَصَلَهَا قَالِ أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ بِالَّذِي هُوَ
خَيْرٌ اهْبِطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مِمَّا سَأَلْتُمْ مِنْهُ ضَرْبًا
عَلَيْهِمُ الذَّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَاءُوا بِغَضَبِ اللَّهِ بِأَنَّكَ
بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّاتِ
الْحَقِّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٦١﴾ إِنَّ
الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَىٰ وَالصَّابِئِينَ مِنْ
أَمَنِ اللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَجَلٌ صَلَاحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ
عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ
﴿٦٢﴾ وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا قَوْفَكُمْ لِلْعُلُوقِ
خَلُّوا مَا أَتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ
﴿٦٣﴾ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ
عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٤﴾ وَقَدْ
عَلِمْتُمْ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ
كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ﴿٦٥﴾ فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِمَا كَانُوا
يَدِينَهَا وَمَا خَلَقَهَا وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ ﴿٦٦﴾ وَإِذْ قَالَ
مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبُحُوا بَقَرَةً قَالُوا
اتَّخَذْنَا هُزُوءًا قَالِ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْخَالِفِينَ

yorsunuz? O hâlde bir şehre inin, (orada) her istediğiniz vardır" dedi. İşte böylece üzerlerine aşâğılık ve miskinlik çöktü ve Allah'ın öfkesine uğradılar. Çünkü onlar Allah'ın âyetlerini inkâr ediyor, peygamberleri haksız yere öldürüyorlardı. Bu ceza karşı gelmelerinden ve (haddi) aşmalarından dolayı idi. 62. Mü'minler, Yahudiler, Hristiyanlar ve Sabiiler'den Allah'a ve ahiret gününe inanıp yararlı iş yapanların ecirleri Rablerinin katındadır. Artık onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir de. 63. Sizden sağlam söz almıştık ve üstünüze Tur dağınyı yükseltmiştik. "Size verdiğimiz söze kuvvetle sarılın ve onu hatırlayın. Böylece saygılı olursunuz" demiştik.⁵⁶² 64. Ama, bundan sonra yine yüz çeviriniz. Eğer Allah'ın size bol nimeti ve merhameti olmasaydı, zarara uğrayanlardan olurdu. 65. İçinizden Cumartesi günü (haddi) aşanları biliyorsunuzdur. Onlara: "Aşâğılık birer maymun olun"⁵⁶³ dedik. 66. Bunu, kendilerine ve sonradan geleceklere bir ceza örneği ve Allah'a saygılı olanlara bir öğüt olsun diye yaptık. 67. Musa, kavmine: "Allah size bir sığır boğazlamanızı buyuruyor" demişti de, onlar: "Bizimle eğleniyor musun?" demişlerdi.⁵⁶⁴ Musa: "Cahillerden olmaktan Allah'a sığınırım" dedi. 68. "O hâlde Rab-

⁵⁶² Aynı surenin 93. ayeti ve 7 Araf/171. ayette de tekrarlanan "Allah'ın Tur dağınyı İsrailoğulları'nın üzerine yükseltmesi" ifadesi, müfessirlerce değişik şekillerde yorumlanmıştır. Bazı müfessirler, Allah'ın gerekten Tur dağınyı İsrailoğulları'nın üzerlerine kaldırıp, onları tehdit ettiğini belirtirlerken, diğer bir kısmı da, bunun mecazî bir ifade olduğunu söylemişlerdir. Bu olay Yahudi kaynaklarında da yer almaktadır. Talmud'un Şabat bölümünde, İsrailoğulları'nın, içindeki ağır hükümlerden dolayı Tevat'ı kabulden kaçındıkları, bunun üzerine Allah'ın dağı üzerlerine kaldırıp onları tehdit ettiği anlatılmaktadır.

⁵⁶³ Bu emrin, fiziksel bir dönüşüme tekabül ettiği kanaatinde olan müfessirler vardır. Ancak, mecaz, kinaye ve teşbihleri bol bol kullanan Kur'an üslubunu dikkate alırsak, bunun mecaz veya bir deyim olması çok daha muhtemeldir. 'Maymun oluş', Yahudiler'in siyasi hakimiyetlerini kaybederek, uzun bir tarih diliminde azınlıklar (ikinci sınıf vatandaş) olarak yaşamalarını ifade edebilir.

⁵⁶⁴ İsrailî haberlere göre, İsrailoğulları öldürülen bir kimsenin katilini bulması için Hz. Musa'ya gelmişler, bunun üzerine o da: "Allah (katil bulabilmeniz için) size, bir sığır kesmenizi emretti" demiştir. Bu haberden hareketle müfessirler genellikle, 72. ayetten itibaren anlatılan olayı, bu sığır kesme emriyle birlikte ele almışlardır. Oysa 2 Bakara/51-54. ayetlerden anladığımız göre, İsrailoğulları ineği kutsal bir hayvan olarak kabul ediyorlardı (buzâğıyı put edinmişlerdi); tarihî kaynaklar da bu bilgiyi doğrulamaktadır. Dolayısıyla "inek kesme" emrinin gerekçesi, açıkça, bu batıl fikridir ortadan kaldırmaktır. Ineğe perestiş eden bir topluluğa "Bir inek kesin!" demek, putlara tapan bir topluluğa "Putlarınızı kırın!" demek gibidir. İsrailoğulları'nın bu emir karşısında "Sen bizimle eğleniyor musun?" şeklinde tepki göstermeleri ve bu emri yerine getirinceye kadar kırk dereden su gelmelerinin nedeni de, onlar için bu işin zorluğudur.

عَلَيْهِ أَجْرًا ﴿٧٧﴾ قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنَكَ
 سَأُتْبِقُ بِأَوَّلِ مَا لَمْ تَسْطِيعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿٧٨﴾ أَمَّا
 السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ
 أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ
 غَصْبًا ﴿٧٩﴾ وَأَمَّا الْغُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ
 فَخَشِينَا أَنْ يُرْهِقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا ﴿٨٠﴾ فَأَرَدْنَا أَنْ
 يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رَحْمًا ﴿٨١﴾
 وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ
 تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ
 يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ
 وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِيعْ عَلَيْهِ
 صَبْرًا ﴿٨٢﴾

dedi. 77. Yine yola koyuldular, vardıkları bir kasabanın halkından yiyecek istediler. Kasa-balılar onları misafir etmekten kaçındılar. İkisi orada yıkılmaya yüz tutan bir duvar gördüler. Mûsa'nın arkadaşı onu düzeltiverdi. Mûsa: "İsteseydin, buna karşı bir ücret alırdın" dedi. 78-82. O: "İşte bu, seninle benim aramızın açılmasıdır; dayanamadığın olayların yorumunu sana anlatacağım. Gemi denizde çalışan bir kaç yoksulundu. Onu kusurlu kılmak istedim, çünkü peşlerinde, her sağlam gemiyi zorla alan bir kral vardı. Oğlana gelince, onun ana-babası inanmış kimselerdi. Çocuğun onları azgınlığa ve inkâra sürüklemesinden korkmuş-tuk. Rablerinin, onlara daha temiz ve daha merhametli birini vermesini istedik. Duvar ise, şehirde iki yetim çocuğa aitti. Duvarın altında onların bir hazinesi vardı. Babaları iyi biri idi. Rabbin onların ergenlik çağına ulaşmalarını ve Rabbinin bir rahmeti olarak hazinelerini çıkarmalarını diledi. Bunları kendiliğimden yapmadım. Dayanamadığın işlerin yorumu işte budur" dedi.⁵⁵⁹

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٥٥﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَنْجَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيَدُبُّونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكَ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٦٦﴾ وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَّرْتُمْ لَازِيدَنَّكُمْ

14 İbrahim/5. Musa'yı âyetlerimizle: "Kavmini karanlıklardan aydınlığa çıkar ve onlara Allah'ın günlerini hatırlat!" diye göndermiştik. Bunlarda pek sabırlı ve çok şükreden herkes için alınacak dersler vardır. 6-7. Mûsa, kavmine: "Allah'ın size olan nimetlerini anın! Hani O sizi size işkence eden, kadınlarınızı sağ bırakıp oğullarınızı boğazlayan Firavun'un adamlarından kurtarmıştı. Bütün bunlarda Rabbinizden büyük bir imtihan vardır. Rabbiniz size: «Eğer şükrederseniz, size karşılığını arttıracam;

⁵⁵⁹ Pek çok istifhama yol açan bu kıssa (Hızır Kissası) üzerine çok zengin bir edebiyat gelişmiştir. Pek çok müslüman düşünür ve ilim adamı, burada verilmek istenen mesaj üzerine düşünülmüş ve görüş beyan etmişlerdir. Kanaatimizce, bu kıssanın en önemli yönü, Hızır'ın üç girişimine de insanların ne tepki verdiklerinin anlatılmaması olmasıdır. Örneğin, Musa, Hızır'ın gemiye hasar verdiğini görüyor ve bu yüzden ona müdahale ediyordu; ama gemideki diğer insanların bu olaya nasıl tepki verdikleri anlatılmadığı için, onların bu olayı nasıl algıladıklarını bilmiyoruz. Büyük ihtimalle, onlar ne Hızır'ı, ne de onun gemiye zarar verdiğini görüyorlar; olayı, nedensellik içerisinde açıklanabilecek bir tarzda algılıyorlardı. Burada Musa'nın farkı, kısa bir süre için, olayların görünmeyen boyutuna tanık edilmesi idi. Bu kıssada verilen önemli bir mesaj da, —başından beri hikmetler aleminde seyrettiğini bilen— Musa'nın, Hızır'a verdiği sözle rağmen, onun üç girişimine de olumsuz tepki göstermesidir. O, her olayın arkasında ilahî bir hikmet olduğuna inansa da, yanlış olduğunu düşündüğü her şeyi eleştirmiştir.

وَلَقَدْ كَفَرْتُمْ بِإِنِّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ﴿٧﴾ وَقَالَ مُوسَى
لَعَنِي حَمِيدٌ ﴿٨﴾

ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَى وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٤٥﴾ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ ﴿٤٦﴾ فَقَالُوا أَلْوَمْنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا لَنَا عَابِدُونَ ﴿٤٧﴾ فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ ﴿٤٨﴾ وَقَدْ
آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ
لِقَائِهِ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَآئِيلَ ﴿٢٣﴾ وَجَعَلْنَا
مِنْهُمْ أَيْمَةً يَهْتَدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا
يُوقِنُونَ ﴿٢٤﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامِ
فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٢٥﴾

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ﴿١٥﴾ إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ
الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٦﴾ إِذْ هَبَّ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَفِئُ
﴿١٧﴾ فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَى أَنْ تَزَكَّى ﴿١٨﴾ وَأَعْلِيكُمُ
إِلَى رَبِّكَ فَتَنَحَّشَى ﴿١٩﴾ فَآرَاهُ الْآيَةَ الْكُبْرَى
﴿٢٠﴾ فَكَذَّبَ وَعَصَى ﴿٢١﴾ ثُمَّ أَذْبَرَ يَدَيْهِ
﴿٢٢﴾ فَحَشَرَ فَنَادَى ﴿٢٣﴾ فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى
﴿٢٤﴾ فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَى ﴿٢٥﴾
فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةٌ لِّمَن يَخْشَى ﴿٢٦﴾

وَإِذْ نَحْنُكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ
الْعَذَابِ يُدَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي
ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٤٩﴾ وَإِذْ قَرَّبْنَا بِلْحَمِهِ
الْبَحْرِ فَأَنْجَيْنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

eğer nankörlük ederseniz, azabım pek çe-
tindir» diye bildirmişti» dedi. 8. Mûsa dedi
ki: "Siz ve yeryüzünde olanların hepsi nan-
körlük etmiş olsanız bile, Allah kimseye
muhtaç değildir ve övgüye layıktır".

23 Mu'minun/45-46. Sonra Mûsa ve kar-
deşi Hârûn'u Firavun ve ileri gelenlerine
mûcizelerimiz ve apaçık bir belgeyle gön-
derdik, ama büyüklük tasladılar, zaten onlar
büyüklenen bir topluluktular. 47-48. Bu
yüzden: "Kendi kavimleri bizim kölelerimiz
iken, bizim gibi iki insana mı inanacağız?"
deyip onları yalanladılar. Bu yüzden yok
edildiler. 49. Mûsa'ya Kitab'ı, onlar doğru
yola girsinler diye vermiştik.

32 Secde/23. Biz Mûsa'ya Kitab'ı verdik. (Ey
Muhammed!) Sakın ona kavuşmaktan şüphe
etme. Onu İsrailoğulları'na da doğruluk reh-
beri kıldık. 24. Dayandıkları ve âyetlerimize
kesin olarak kani oldukları zaman, onların
içinden, buyruğumuza göre doğru yola götü-
ren önderler yetiştirdik. 25. Rabbin kıyamet
günü ayrılığa düştikleri konularda onların
arasında hüküm verecektir.

79 Naziat/15. (Ey Muhammed!) Musa'nın
haberi sana geldi mi? 16-19., Kutsal Vadi
Tuva'da, Rabbi ona şöyle seslenmişti: "Fira-
vun'a git; doğrusu, o azmıştır. Ona: «Arın-
maya niyetin var mı? Rabbine giden yolu
göstereyim ki, O'ndan korkasın» del" 20.
Ona en büyük mucizeyi göstermişti. 21. Fi-
ravun ise yalanladı ve başkaldırdı. 22. Geri
dönüp yürüdü. 23-24. Adamlarını toplayıp
seslendi: "Sizin en yüce efendiniz benim"
dedi. 25. Allah bunun üzerine onu dünya ve
ahiret azabına uğrattı. 26. Bunda, Alah'tan
korkan kimseye ders vardır.

2 Bakara/49. (Ey İsrailoğulları!) Size işkence
eden, kadınlarınızı sağ bırakıp, oğullarınızı
boğazlayan Firavun adamlarından sizi kur-
tarmıştık. Bunda, Rabbinizden büyük bir
imtihan vardı. 50. Sizin için denizi yarıp sizi
kurtarmış ve gözlerinizin önünde Fira-

الْأَنْهَارِ الْخَرِي مِنْ لَحْيَيْ أَفْلَاحِصِرُونَ ﴿٥١﴾ لَمْ أَلَا
خَيْرٍ مِنْ هَذَا الَّذِي هُوَ مِنْهُمْ وَلَا يَكْذِبِينَ ﴿٥٢﴾
قَالُوا أَلْقَى عَلَى اسْمُورَةٍ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ حَاءَ مَعَا
الْمَلَائِكَةِ مُقْتَربِينَ ﴿٥٣﴾ فَاسْتَحَفَّ قَوْمَهُ فَأَطَاعُوهُ
إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٥٤﴾ فَلَمَّا اسْتَفْهَلُوا أَنْفُسَهُمَا
مِنْهُمْ فَافْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٥﴾ فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا
وَمَثَلًا لِّلْآخِرِينَ ﴿٥٦﴾

memleketimde akan bu ırmaklar benim değil mi? Görmüyor musunuz? Yahut, ben zavallı ve neredeyse konuşamayan bu adamdan daha üstün değil miyim? (Eğer o bir peygamberse) ona altın bilezikler verilmeli veya yanında ona yardım edecek melekler gelmeli değil miydi?" dedi. 54. Firavun, kavmini küçümsedi, ama onlar kendisine yine de itaat ettiler. Onlar yoldan çıkmış bir toplumdur. 55. Böylece bizi öfkelen-dirince, onlardan öc aldık; hepsini suda boğduk. 56. Onları, sonradan geleceklere bir ibret kıldık.

وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ
﴿١٧﴾ أَنْ أَدُّوا إِلَيَّ عِبَادَ اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ
﴿١٨﴾ وَأَنْ لَا تَعْلُوا عَلَى اللَّهِ إِنِّي آتِيكُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ
﴿١٩﴾ وَإِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ أَنْ تَرْجُمُونِ ﴿٢٠﴾
وَإِنْ لَمْ تُؤْمِنُوا لِي فَأَعْتَزَلُونِ ﴿٢١﴾ فَدَعَا رَبَّهُ أَنْ هُوَلَاءَ
قَوْمٌ مُّجْرِمُونَ ﴿٢٢﴾ فَأَسْرِعْ بَعَادِي لَيْلًا إِنَّكُمْ مُّتَّبِعُونَ
﴿٢٣﴾ وَاتَّزَكَّ الْبَحْرُ رَهْوًا إِنَّهُمْ جُنْدٌ مُّغْرَقُونَ ﴿٢٤﴾
كَمْ تَرَكُوا مِنْ جِثَاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٢٥﴾ وَزُورٍ وَمَقَامٍ
كَرِيمٍ ﴿٢٦﴾ وَنَعْمَةً كَانُوا فِيهَا فَآكِهِينَ ﴿٢٧﴾ كَذَلِكَ
وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ ﴿٢٨﴾ فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ
وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ ﴿٢٩﴾ وَلَقَدْ نَحْنُ بَنِي
إِسْرَائِيلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِينِ ﴿٣٠﴾ مِنْ فِرْعَوْنَ إِذْ
كَانَ عَلَايَا مِنَ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣١﴾ وَلَقَدْ اخْتَرْنَاكُمْ عَلَى
عِلْمٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٣٢﴾ وَآتَيْنَاهُمْ مِنَ الْآيَاتِ مَا فِيهِ
بَلَاءٌ مُبِينٌ ﴿٣٣﴾

44 Duhan/17-21. Onlardan önce Firavun kavmini denemiştik. Onlara gelen değerli bir elçi demişti ki: "Ey Allah'ın kulları! Bana gelin; ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Allah'a karşı üstün gelmeye çalışmayın; ben size apaçık bir delil getirdim. Beni taşlamanızdan, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a sığındım. Bana inanmıyorsanız başımdan çekilin". 22. Musa: "Bunlar suçlu bir millet!" diye Rabb'i'ne seslenmişti. 23-24. Allah da şöyle buyurdu: "Kullarımı geceleyin yola çıkar; şüphesiz takip olunacaksınız. Denizi, yarılmış hâlde bırak, çünkü onlar boğulacak bir ordudur". 25-27. Orada nice bahçeler, pınarlar, ekinler, güzel konaklar, eğlenip durdukları nimetler bırakmışlardı. 28. İşte böyle; onları başka bir millete miras bıraktık. 29. Gök ve yer, onlar için gözyaşı dökmedi, onlara süre de verilmedi. 30-31. İsrailoğulları'nı azgın bir zorba olan Firavun'un alçaltıcı azabından kurtardık. 32. Elbette bir bilgiye dayanarak, onları diğer kavimlere tercih ettik. 33. Onlara, her birinde açıkça bir imtihan bulunan mucizeler verdik.

وَفِي مُوسَى إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَى فِرْعَوْنَ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ
﴿٣٨﴾ فَتَوَلَّى بِرُكْبِهِ وَقَالَ سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ﴿٣٩﴾
فَآخَذْنَاهُ وَجُودَهُ فَبَبْنَاهُمْ فِي النَّيْمِ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿٤٠﴾

51 Zariyat/38. Musa'da da (alınacak ders vardır). Onu apaçık bir delille Firavun'a gönderdik. 39. Firavun, erkanyla birlikte haktan yüz çevirdi ve: "Sihirbazdır" veya "delidir" dedi. 40. Sonunda onu ve ordularını yakalayıp denize attık. O, kınanmayı haketmişti.

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَاءَهُ لَأُتْرِكَ هُنَّ حَتَّى أَلْقَى الشَّيْطَانَ
الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِي حَقًّا ﴿٦٠﴾ فَلَمَّا بَلَغَا مَضْجِعَ
يَسْمُوعَاسَ نَسِيًّا خَوَّلَهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَاتٍ
﴿٦١﴾ فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِقَاءَهُ آتِنَا غَدَاةً لَقَدْ لَقِينَا
مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا ﴿٦٢﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوْرَثْنَاكَ
الصُّخْرَةَ فَإِنِّي نَسِيتُ الْخُوتَ وَمَا أَلَسَّاتِي إِلَّا
الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا
﴿٦٣﴾ قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِ فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا
قَصَصًا ﴿٦٤﴾ فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آتِيًا بِرَحْمَةٍ
مِنْ عَزْدِنَا وَعَلَّمَنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا ﴿٦٥﴾ قَالَ لَئِنْ
مُوسَى هَلْ أَتَيْتُكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَ مِنَّا عِلْمَكَ رَشَدًا
﴿٦٦﴾ قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٦٧﴾ وَكَيْفَ
تَصْبِرُ عَلَى مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خَيْرًا ﴿٦٨﴾ قَالَ
سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا
﴿٦٩﴾ قَالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّى
أُحَدِّثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿٧٠﴾ فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا رَكِبَا
فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا قَالَ أَخَرَقْتَهَا لِتُغْرِقَ أَهْلَهَا لَقَدْ
جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا ﴿٧١﴾ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ
تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٧٢﴾ قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا
نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا ﴿٧٣﴾ فَانْطَلَقَا
حَتَّى إِذَا لَقِيَا غُلَامًا فَقَتَلَهُ قَالَ أَقْتَلْتُمْ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ
نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا ﴿٧٤﴾ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ
لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٧٥﴾ قَالَ إِنْ سَأَلْتَنِ
عَنْ شَيْءٍ بَعْدَ هَذَا فَلَا تُصَاحِبْنِي فَذَ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي
عَذْرًا ﴿٧٦﴾ فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا آتَا أُمَّةً قَوْمًا
اسْتَطْلَعْنَا أَهْلَهَا فَاذْبَرَا أَنْ بَصُفُّوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا
جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْفَضَّ فَأَقَامَهُ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَتَمَكَّنْتَهُ

18 Kehf/60. Mûsa, uşağına: "Ben iki denizin
birleştiği yere ulaşmaya, yahut yıllarca yü-
rümeye devam edeceğim" demişti. 61. İki
denizin birleştiği yere ulaştıklarında balıkla-
rını unutmuşlardı. Balık bir delikten kayıp,
denizde yolunu tuttu. 62. Oradan ayrıldıkla-
rında, (Musa) uşağına: "Yiyeceğimizi getir!
Bu yolculuğumuzda yorulduk" dedi. 63. O
da: "Gördün mü? Kayalığa vardığımız za-
man, balığı unutmuşum. Onu hatırlamayı
bana unutturan şüphesiz Şeytan'dır. Balık,
şaşılacak şekilde denizde yolunu tutup git-
miş" dedi. 64. Mûsa: "Zaten istediğimiz
buydu" dedi ve hemen izleri üzerine, gel-
dikleri gibi geri döndüler. 65. Orada, katı-
mızdan kendisine rahmet verdiğimiz ve ka-
tımızdan kendisine ilim öğrettiğimiz kulla-
rımızdan birini buldular. 66. Mûsa ona:
"Sana öğretilmiş olan yol gösterici bilgiden
bana da öğretmen için peşinden gelebilir
miyim?" dedi. 67-68. O: "Sen benimle be-
raber bulunmaya dayanamazsın. Bilgice
kavrayamadığın bir şeye nasıl dayanabilir-
sin?" dedi. 69. Mûsa: "İnşallah dayanaca-
ğımı göreceksin. Sana hiçbir işte başkaldır-
mayacağım" dedi. 70. O da: "Eğer peşim-
den geleceksen, ben sana anlatmadıkça,
herhangi bir şey hakkında bana soru sorma-
yacaksın" dedi. 71. Bunun üzerine yola ko-
yuldular. Sonunda bir gemiye bindikleri za-
man o, gemiyi deliverdi. Musa: "Gemiye,
içindekileri suda boğmak için mi deldin?
Sen korkunç bir şey yaptın" dedi. 72. Mû-
sa'ya: "Sana «Yanımda bulunmaya daya-
namazsın» dememiş miydin?" dedi. 73.
Mûsa: "Unuttuğum için beni azarlama; bu
işimden ötürü beni zora itme" dedi. 74.
Yine yola koyuldular. Sonunda bir erkek ço-
cuğu rastladılar. O, çocuğu hemen öldürdü.
Musa: "Bir cana karşılık olmaksızın, suçsuz
bir cana mı kıydın? Gerçekten çok kötü bir
şey yaptın" dedi. 75. O, Mûsa'ya: "Sana
«Yanımda bulunmaya dayanamazsın» de-
memiş miydin?" dedi. 76. Musa: "Bundan
sonra sana bir şey sorarsam, artık beni ya-
nında tutma; bence mazur sayılırsın"

آمَنُوا مَعَهُ وَاسْتَحْيُوا نِسَاءَهُمْ وَمَا كَيْدُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿٢٥﴾ وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ ﴿٢٦﴾ وَقَالَ مُوسَى إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٢٧﴾ وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَإِنْ يَكُ كَاذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ وَإِنْ يَكُ صَادِقًا يُصِيبْكُمْ بَعْضُ الَّذِي يَعِدْكُمْ إِنْ اللَّهُ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَابٌ ﴿٢٨﴾ يَقَوْمُ لَكُمْ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ يَنْصُرُنَا مِنْ بَأْسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَنَا قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَى وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴿٢٩﴾ وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَقَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِثْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ ﴿٣٠﴾ مِثْلَ دَابِ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظَلْمًا لِلْعِبَادِ ﴿٣١﴾ وَيَقَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ ﴿٣٢﴾ يَوْمَ تُؤَلَّفُونَ مَدِيرِينَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٣﴾ وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا زُلْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ حَتَّى إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتَابٌ ﴿٣٤﴾ الَّذِينَ يُحَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ كَبِيرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٌ ﴿٣٥﴾ وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا هَآمَانُ ابْنِ لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ ﴿٣٦﴾ أَسْبَابَ السَّمَاوَاتِ فَأَطَّلِعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ كَاذِبًا وَكَذَلِكَ زَيْنٌ لِفِرْعَوْنَ سُوءَ عَمَلِهِ وَصُدَّ عَنِ السَّبِيلِ

beraber inananların oğullarını öldürün, kadınlarını sağ bırakın" dediler. Fakat, inkârcıların tuzağı elbette boşa çıkar. 26. Firavun: "Beni bırakın da Mûsa'yı öldüreyim, o Rabbine yalvaradursun. Onun, sizin dininizi değiştireceğinden veya yeryüzünde karışıklık çıkaracağından korkuyorum" dedi. 27. Mûsa: "Ben, hesap görülecek güne inanan büyüklenenlerin hepsinden, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a sığınırım" dedi. 28-29. Firavun ailesinden olup da inandığını gizleyen bir adam dedi ki: "Rabbim Allah'tır diyen bir adamı mı öldüreceksiniz? Oysa o size Rabbinizden açık belgelerle gelmiştir. Eğer yalancıysa, yalanı kendisinedir; eğer doğru sözlü ise, sizi tehdit ettiklerinin bir kısmı başınıza gelir. Allah aşırı giden yalancıyı doğru yola erdirmez. Ey Kavmim! Bugün memlekette hükümlanlık sizindir, başta olanlar sizsiniz. Ama Allah'ın baskını bize çatinca, O'na karşı bize kim yardım eder?" Firavun: "Ben size ancak kendi görüşümü belirtiyorum ve ben size ancak doğru yolu gösteriyorum" dedi. 30-35. İnanmış olan adam: "Ey Kavmim! Ben sizin hakkınızda, Nûh, Âd, Semûd kavmi ve onlardan sonra gelenlerin durumu gibi, peygamberleri yalanlayan toplulukların uğradıkları günün benzerinden korkuyorum. Allah kullara haksızlık etmek istemez. Ey Kavmim! Sizin hesabınıza, bağırıp çağırışma gününden korkuyorum. Arkanızı dönüp kaçacağınız gün Allah'a karşı sizi savunan bulunmaz. Allah'ın saptırdığını doğru yola getirecek yoktur. Andolsun ki, Yûsuf da daha önce size belgelerle gelmişti. Size getirdiği şeylerden şüphelenip durmuştunuz. Sonunda Yûsuf ölüncce: "Allah onun ardından hiçbir elçi göndermeyecek" demiştiniz. Allah aşırı şüpheli kimseyi işte böyle saptırır. Bunlar, Allah'ın âyetleri üzerinde kendilerine gelmiş bir delil bulunmadan tartışıyorlar. Bu, Allah katında da, inananların yanında da öfkeyi artırır. Allah, büyüklük taslayan her zorba kalbi işte böyle mühürler" dedi. 36-37. Firavun: "Ey Hâmân! Bana bir kule yap; belki yollara, göklerin yollarına erişirim de, Mûsa'nın Tanrısı'nı görürüm.

وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ ﴿٣٧﴾ وَقَالَ الَّذِي
 آمَنَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِيكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴿٣٨﴾ يَا قَوْمِ
 إِنَّمَا هَلِكُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ
 الْقَرَارِ ﴿٣٩﴾ مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُحْزَنُ إِلَّا مِنْهَا
 وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنَّى وَهُوَ مُؤْمِنٌ
 فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ
 ﴿٤٠﴾ وَيَا قَوْمِ مَا لِيَ أَدْعُوكُمْ إِلَى التَّحَاةِ وَتَدْعُونَنِي
 إِلَى النَّارِ ﴿٤١﴾ تَدْعُونَنِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِ مَا
 لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَأَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيمِ الْغَيْرِ
 ﴿٤٢﴾ لَا حَرَمَ أَمَّا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي
 الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَأَنْ مَرَدَّنَا إِلَى اللَّهِ وَأَنَّ
 الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ﴿٤٣﴾ فَسَتَذْكُرُونَ مَا
 أَقُولُ لَكُمْ وَأَفَوضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ
 بِالْعِبَادِ ﴿٤٤﴾ فَوَقَاهُ اللَّهُ سَيِّئَاتِ مَا مَكَرُوا وَخَلَّى
 بِالنَّارِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ ﴿٤٥﴾ النَّارُ يُعْرَضُونَ
 عَلَيْهَا غُلًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ
 فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ ﴿٤٦﴾

Ben onun yalancı olduğunu düşünüyorum” dedi. Firavun’a, kötü işi böylece güzel gösterildi ve doğru yoldan alıktı. Firavun’un düzeni elbette boşa gidecektir. 38-44. O inanan kimse⁵⁵⁷: “Ey Kavmim! Bana uyun; sizi doğru yola erdirtireyim. Ey kavmim! Bu dünya hayatı (geçici) bir menfaattir; ama ahiret, işte o kalınacak yurttur. Kim bir kötülük işlerse onun kadar ceza görür. Kadın veya erkek, kim inanarak yararlı iş işlerse, işte onlar hesapsız şekilde rızıklandırılacakları cennete girerler. Ey Kavmim! Nedir başıma gelen? Ben sizi kurtuluşa çağırıyorum, siz ise beni ateşe çağırıyorsunuz. Siz beni Allah’ı inkâr etmeye, bilmediğim bir şeyi O’na ortak koşmaya çağırıyorsunuz; ben ise sizi, çok bağışlayıcı ve Üstün olan Allah’a çağırıyorum. Beni kendisine çağırduğunuz şeyin, bu dünyada da, ahirette de kendisine çağırılacak bir şey olmadığında, hepimizin Allah’a döneceğinde ve aşırı gidenlerin ateşlikler olduklarında şüphe yoktur. Size söylediğimi hatırlayacaksınız. Ben işimi Allah’a bırakıyorum. Allah kullarını görmektedir” dedi. 45. Allah o adamı kurmak istedikleri tuzakların kötülüklerinden korudu. 46. Onlar sabah akşam ateşe sunulurlar. Kıyamet koptuğu zaman da. “Firavun’un adamlarını azabın en ağırına sokun!” denir.

43 Zuhuruf/46. Biz Musa’yı mucizelerimizle Firavun’a ve erkanına göndermiştik. “Ben alemlerin Rabbi’nin Elçisi’yim” demişti. 47. Onlara mucizelerimizi getirdiği zaman, bunlara gülüvermişlerdi. 48. Onlara gösterdiğimiz her mucize diğerinden daha büyüktü, (doğru yola) dönmeleri için onları azaba uğrattık. 49. “Ey büyüücü! Sana verdiği söze göre bizim için Rabbin’e yalvar! Biz doğru yolu bulduk” dediler. 50. Ama azabı üzerlerinden kaldırdığımızda, hemen sözlerinden döndüler. 51-53. Firavun, kavmine: “Ey kavmim! Mısır hükümdarlığı ve

44. ayetin sonuna kadar süren manifesto vari bu söylemin sahibi, Firavun ailesinden ve muhtemelen ileri gelenlerden olup, Hz. Musa’nın peygamberliğini ve mesajını kabul etmiş cesur bir müminidir.

وَجَعَلُوا يُبَوءُكُمْ قِبَلَهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٧﴾ وَقَالَ مُوسَى رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوهُ عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٨٨﴾ قَالَ قَدْ أُجِيبَتْ دَعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَان سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨٩﴾ وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجَحْدَهُ بَعِيًا وَعَدَّوْا حَتَّى إِذَا أَدْرَكَهُ الْعَرْقُ قَالَ آمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٩٠﴾ الْآنَ وَنَدَّ عَصِيَّتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٩١﴾ فَالْيَوْمَ تُنْجِيكَ بِيَدِنَا لَتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ آيَةً وَإِنْ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ ﴿٩٢﴾ وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ مِوَاءً صِدْقٍ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّى جَاءَهُمُ الْعِلْمُ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٩٣﴾

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٩٦﴾ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ ﴿٩٧﴾ يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَبِئْسَ الْوَرْدُ الْمَوْرُودُ ﴿٩٨﴾ وَأَتَّبِعُوا فِي هَذِهِ لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ بِئْسَ الرَّقْدُ الْمَرْقُودُ ﴿٩٩﴾ ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْقُرَى نَقُصُّهُ عَلَيْكَ مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ ﴿١٠٠﴾

yın. Evlerinizi karşılıklı⁵⁵⁵ yapın, namazı kılin ve inananları müjdeleyin" diye vahyettik. 88. Mûsa: "Rabbimiz! Sen Firavun'a ve ileri gelenlerine dünya hayatında süsler ve nice mallar verdin. Rabbimiz! Senin yolundan saptırmaları için mi? Rabbimiz! Onların mallarını yok et. Gönüllerini katılaştır ki, acı azabı görmedikçe inanmasınlar" dedi. 89. Allah: "İkinizin duâsı kabul olundu. Dürüst hareket edin. Bilmeyenlerin yoluna asla uymayın" dedi. 90. İsrailoğulları'nı denizden geçirdik. Firavun ve askerleri haksızlık ve düşmanlıkla peşlerine düştüler. Firavun boğulacağı zaman: "İsrailoğulları'nın inandığından başka tanrı olmadığına inandım; artık ben de Müslümanlar'danım" dedi. 91-92. "Şimdi mi? Oysa, daha önce başkaldırmıştın ve bozgunculardandın. Senden sonrakilere bir ders olması için, bugün cesedini kurtaracağız" denildi. Doğrusu, insanların çoğu âyetlerimizden habersizdir. 93. İsrailoğulları'nı iyi bir yere yerleştirdik ve onlara temiz rızıklar verdik. Kendilerine ilim gelene kadar ayrılığa düşmediler. Rabbin onların ayrılığa düştükleri şeylerde kıyamet günü aralarında hüküm verecektir.

11 Hud/96-97. Mûsa'yı mucizelerimizle ve apaçık bir belge ile Firavun'a ve ileri gelenlerine göndermiştik. Firavun'un emri doğruya iletici olmadığı hâlde, Firavun'un emrine uydular. 98. Firavun, kıyamet günü kavminin önünden gidecek ve onları ateşe götürecektir. Varacakları yer ne kötü yerdir! 99. Burada da, kıyamette de peşlerine lânet takılmıştır. Onlara verilen bu armağan, ne kötü bir armağandır! 100. (Ey Muhammed!) Bu sana anlattıklarımızı kasabaların başlarından geçenlerdendir. Onların kimi ayakta ve kimi de biçilmiş gibi yerle bir edilmiştir.

⁵⁵⁵ Bu ifade çoğu kez "evlerinizi kibleye karşı yapın" şeklinde çevrilmiştir.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاسْتَخْلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كِتَابُ
سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقَضَىٰ إِلَيْهِمْ وَاتَّخَذُوا فِيهِ مَرِيبًا ﴿١١٠﴾ وَإِنْ كُنَّا لَمَّا كُتِبَتْهُمْ رُؤُوسُ
أَعْمَالِهِمْ إِنَّهُمْ لِمَا يَعْمَلُونَ غَيْرُونَ ﴿١١١﴾

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمًا كُلُّ ذِي ظُفْرٍ وَمِنَ الْبَيْتِ
وَالْغَنَمِ حَرَّمًا عَلَيْهِمْ شَحْوَُهُمَا إِلَّا مَا حَمَلَتْ
ظُهُورُهُمَا أَوْ الْخَوَاطِ أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ذَلِكَ
جَزْيَاهُمْ بِبِعْعِهِمْ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿١٤٦﴾

ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ
وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ
رَبَّهُمْ يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٤﴾

وَلَقَدْ مَنَّا عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿١١٤﴾
وَتَجَيَّاهُمَا وَقَوْمُهُمَا مِنَ الْكُرْبِ الْعَظِيمِ ﴿١١٥﴾
وَنَصَرْنَاهُمْ فَكَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ ﴿١١٦﴾ وَآتَيْنَاهُمَا
الْكِتَابَ الْمُسْتَبِينَ ﴿١١٧﴾ وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ
الْمُسْتَقِيمَ ﴿١١٨﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْأَخْرَبِ
﴿١١٩﴾ سَلَامٌ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿١٢٠﴾ إِنَّا
كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢١﴾ إِنَّمَا مِنْ
عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢٢﴾

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٢٣﴾ إِلَىٰ
فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَقَارُونَ فَقَالُوا سَاحِرٌ كَذَّابٌ ﴿٢٤﴾
فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ
تَبِعْتُمُوهُنَّ مِنَ الْحَقِّ بِمَا عَصَيْتُمْ إِيَّاهُ يَوْمَئِذٍ

11 Hud/110. Musa'ya Kitab'ı vermiştik de
onda ayrılığa düşülmüştü. Rabbinin veril-
miş bir sözü olmasaydı, aralarında hükme-
dilmiş olurdu. Doğrusu onlar, onun hak-
kında kuşku verici bir şüphe içindedirler.
111. Rabbin onların hepsine işlerinin kar-
şılığını tam ödeyecektir; O onların yaptık-
larından haberdardır.

6 En'am/146. Yahudi olanlara, tırnaklı her
hayvanı haram kılmıştı. Onlara, siğir ve
davarın sırt, bağırsak ve kemik yağları dı-
şında kalan iç yağlarını da haram kılmıştı.
Aşırı gitmelerinden dolayı onları cezalandı-
rılmıştı. Şüphesiz, Biz doğru söyleriz.⁵⁵⁶

6 En'am/154. Sonra iyi davrananlara (ni-
metimizi) tamamlamak ve her şeyi açıkla-
mak üzere; Rablerine kavuşacaklarına i-
nansınlar diye rehber ve rahmet olarak
Mûsa'ya Kitab'ı verdik.

37 Saffat/114. Biz Mûsa ve Hârûn'a iyi-
likte bulunmuştuk. 115. Onları ve kavim-
lerini büyük bir sıkıntıdan kurtarmıştık.
116. Onlara yardım etmiştik de üstün gel-
mişlerdi. 117. Onlara (Musa ve Harun'a)
apaçık anlaşılan Kitab'ı vermiştik. 118.
Onları doğru yola erdirmişti. 119-120.
Sonra gelenler arasında "Mûsa ve
Hârûn'a selâm olsun" diye birer ün bırak-
tık. 121. Biz iyileri böyle ödüllendiririz.
122. Onlar Bizim inanmış kullarımızdandı.

40 Mu'min/23-24. Mûsa'yı mücizelerimiz
ve apaçık delillerle Firavun, Hâmân ve Kâ-
run'a gönderdik. Ama onlar: "Bu yalancı
büyücünün biridir" dediler. 25. Mûsa, katı-
mızdan onlara gerçeği getirince: "Onunla

⁵⁵⁶ Tefsirlerde hakim olan genel anlayışa göre, Yahudiler'in haddi aşmaları üzerine Allah onları ceza-
landırmak amacıyla bu sayılanları yasaklamıştır. Mevdudi, ayetteki *harramnâ* ifadesinin vahiy
açıklığıyla Allah'ın haram kılmasının kastedilmediğini; Yahudiler'in yoldan çıkmaları sonucunda
başlarına geçen zalim yöneticilerin koydukları yasakları, Kur'an'ın bu şekilde ifade ettiğini
söylenmektedir.

أَيُّمَةً يَدْعُونَ إِلَى الْثَّارِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يُنصَرُونَ ﴿٤١﴾ وَاتَّبَعْنَاهُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ هُمْ مِنَ الْمَقْبُوحِينَ ﴿٤٢﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَى بَصَائِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٣﴾

çekten Bize döndürülmeyeceklerini sandılar. 40. Biz de, onu ve askerlerini yakalayıp suya attık. (Ey Muhammed!) Haksızlık edenlerin sonunun nasıl olduğuna bir bak. 41. Onları, ateşe çağırın önderler kıldık; onlar kıyamet günü de yardım görmezler. 42. Bu dünyada peşlerine lânet taktık; onlar kıyâmet gününde de iğrenç kimselerden olacaklardır. 43. Biz, ilk nesilleri yok ettikten sonra, öğüt al-sınlar diye insanlar için açık deliller, rehber ve rahmet olarak Mûsa'ya Kitab'ı verdik.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَاسْأَلْ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا مُوسَى مَسْحُورًا ﴿١٠١﴾ قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنتَ لَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَائِرٍ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا فِرْعَوْنُ مَثْبُورًا ﴿١٠٢﴾ فَأَرَادَ أَنْ يَنْتَفِرَهُمْ مِنْ الْأَرْضِ فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا ﴿١٠٣﴾ وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ اسْكُنُوا الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ﴿١٠٤﴾

17 İsra/101. (Ey Muhammed!) Musa'ya dokuz apaçık mucize verdik. İsrailoğulları'na sor. Kendine Musa geldiği zaman Fira-vun: "Ey Musa! Ben senin büyülenmiş ol-duğunu düşünüyorum" demişti. 102. Musa da: "Göklerin ve yerin Rabbinin gözaçacı belgeleri olarak bunları indirdiğini biliyorsundur. Ey Firavun! Ben de, senin yok olacağını sanıyorum" dedi. 103. Fira-vun onları memleketten sürmek istedi. Biz de onu ve beraberindekilerin hepsini suda boğduk. 104. Bundan sonra İsrailoğulla-rı'na: "Burada siz oturun. Ahiretin vakti gelince hepinizi biraraya getiririz" dedik.

وَآتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي إِسْرَائِيلَ أَلَّا تَتَّخِذُوا مِنْ دُونِي وَكِيلًا ﴿٢﴾ ذُرِّيَّةً مِنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ﴿٣﴾ وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لُتُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلِتَعْلَمَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤﴾ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَنَا أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا مَفْعُولًا ﴿٥﴾ ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ

17 İsra/2-3. Mûsa'ya Kitab'ı verdik ve onu (Kitab'ı) İsrailoğulları'na rehber kıldık: "Benden başkasını vekil tutmayın, ey Nûh'un –o çok şükreden bir kuldu– bera-berinde kurtardıklarımızın soyundan ge-lenler!" 4. Kitap'ta İsrailoğulları'na: "An-dolsun, yeryüzünde iki defa bozgunculuk yapacaksınız ve kibirlendikçe kibirlenecek-siniz" diye bildirmişti.⁵⁵⁴ 5. Birincisinin vakti geldiğinde, pek güçlü olan kullarımızı üzerinize saldı ve yurtlarınız arasında do-laştılar. Bu yerine gelecek bir vaad idi.

⁵⁵⁴ İsrailoğulları için Musa Kitabı'nda haber verildiği belirtilen bu iki fitne, tarihte –Kur'an'ın nüzulünden önce– vaki olmuştur. Birincisinde, İsrailoğulları'nın doğru yoldan ayrılmaları üzerine Allah'tan bir ceza olarak Babililler Kudüs'e girmiş, Mescid'i yıkmış ve İsrailoğulları'nı sürgün etmişlerdi. Daha sonra İsrailoğulları Kudüs'e dönmüş ve Mescid'i yeniden inşa etmişlerdi. İkinci fitne MS. 70 yılında meydana gelmiştir. Bu kez Romalılar Kudüs'ü işgal etmiş, Mescid'i yıkmış ve İsrailoğulları'nı tekrar sürgün etmişlerdi. Bu ikinci sürgün 20.Yüzyıla kadar sürmüştür. Yahudiler 1948'de Filistin'de İsrail devletini kurmuş ve 1967' deki Yedigün savaşları sonucunda Kudüs'e tamamen hakim olmuşlardır.

الْكُرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا ﴿٦٦﴾ إِنَّ أَحْسَنَ مَا أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَأَنْتُمْ أَسَاءْتُمْ فَلَهَا فِإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُوءُوا وُجُوهَكُمْ وَيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبَرَّكُوا عَلَوْا تَتْبِيرًا ﴿٧٧﴾ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ وَإِنْ عُذْتُمْ عُنَدَنَا وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا ﴿٨٨﴾

6. Sonra sizi onlara galip getirdik. Size mal- lar ve oğullar verdik ve sayınızı artırdık. 7. İyi davranırsanız, kendinize iyi davranmış olursunuz; kötü davranırsanız, kendinize kötü davranmış olursunuz. İkincisinin vakti geldiğinde, size suratınızı astırırlar, ilk defa girdikleri gibi Mescid'e yine girerler ve ele geçirdiklerini yerle bir ederler. 8. Rabbinizin size acıması umulur. Fakat siz dönerseniz, Biz de döneriz. Cehennemi inkârcılara zindan kılmışızdır.

10 Yunus/75. Sonra, onların ardından da Firavun ve adamlarına açık belgelerimizle Mûsa ve Harun'u gönderdik. Ama onlar büyüklendiler ve suçlu bir topluluk oldular.

76. Katımızdan gerçek onlara gelince: "Bu düpedüz bir büyüdür" dediler. 77. Mûsa: "Size gelen gerçeğe dil mi uzatıyorsunuz? Bu büyü müdür? Büyücüler kurtulamazlar" dedi. 78. Onlar (Musa'ya): "Siz bizi babalarımızı üzerinde bulduğumuz yoldan çevire- siniz de, bu ülkede ululuk sizin olsun diye mi bize geldiniz? Biz size inanmıyoruz" de- diler. 79-80. Firavun: "Bana bütün bilgin büyücülerini getirin" dedi. Büyücüler ge- lince, Mûsa onlara: "Atacağınızı atın" dedi. 81-82. Onlar attıkları zaman Musa: "Bu or- taya koyduğunuz şey büyücülüktür; fakat Allah onu boşa çıkaracaktır. Allah bozgun- cuların işini düzeltmez. Suçluların hoşuna gitmese de, Allah sözleriyle gerçeği ortaya koyacaktır" dedi. 83. Mûsa'ya, kendi top- lumundan yalnız birtakım gençler, Firavun ve ileri gelenlerinin işkence etmesinden korka korka inanmıştı. Firavun ülkede ha- kim bir zorba idi. O aşırı gidenlerden biri idi. 84. Mûsa: "Ey kavmim! Allah'a inanı- yorsanız ve Müslüman iseniz, O'na güve- nin" demişti. 85-86. Onlar: "Allah'a gü- vendik. Rabbimiz! Haksız bir topluluk ile bizi sinama. Rahmetinle bizi inkârcı toplu- luktan kurtar" dediler. 87. Mûsa ve karde- şine: "Mısır'da toplumunuza evler hazırla-

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَىٰ وَهَارُونَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَهُ بِآيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿٧٥﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٧٦﴾ قَالَ مُوسَىٰ أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ أَسِحْرٌ هَذَا وَلَا يُفْلِحُ السَّاجِرُونَ ﴿٧٧﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَلْفِتْنَا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا وَتَكُنْ لَكُمْ الْكَيْرِيَاءُ فِي الْأَرْضِ وَمَا نَحْنُ لَكُمْ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٧٨﴾ وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتُؤْتُونِي بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ ﴿٧٩﴾ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسَىٰ أَتُقُولُونَ أَنِ اتُّم مُّلقُونَ ﴿٨٠﴾ فَلَمَّا أَلْقَوْا قَالَ مُوسَىٰ مَا جِئْتُ بِهِيَ السَّحَرِ إِنَّ اللَّهَ سَيَبْطِلُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يَصْلُحُ عَمَلُ الْمُفْسِدِينَ ﴿٨١﴾ وَيُحِقُّ اللَّهُ الْحَقَّ بِكُلِّبَاءٍ لَا يَخِفُونَ لِمُنَافِرٍ وَلَا لِمُؤَسَىٰ إِلَّا لِلَّهِ أَلَيْسَ لِي بِهَذَا قُرْآنٌ مِّن قَوْمِهِ عَلَىٰ خَوْفٍ مِّن فِرْعَوْنَ وَمَلَأِهِمْ أَنْ يَنْجِيَهُمْ وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ ﴿٨٢﴾ وَقَالَ مُوسَىٰ يَاقَوْمِ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ إِلَهُكُمْ فَلَا تُؤْكُلُوا إِن كُنتُمْ مُّسْلِمِينَ ﴿٨٣﴾ تَوَكَّلُوا عَلَيَّ لَا تَكْفُرُوا بِاللَّهِ عَنَّا وَآخِذُوا بِحَبْلِ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ يَهْتَدُونَ وَاللَّهُ يَهْتَدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٤﴾ وَقَالَ مُوسَىٰ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٨٥﴾ وَإِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٨٦﴾ وَإِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٨٧﴾ وَإِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٨٨﴾

يَتَرَقَّبُ فَإِذَا الَّذِي اسْتَنْصَرَهُ بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِخُهُ قَالَ
لَهُ مُوسَى إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُبِينٌ ﴿١٨﴾ فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ
يَنْطِيشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا قَالَ يَامُوسَى أَرِيدُ أَنْ
تُقَاتِلَنِي كَمَا قَاتَلْتَ نَفْسًا بِالْأَمْسِ إِنْ تُرِيدُ إِلَّا أَنْ
تَكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ وَمَا تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِنَ
الْمُصْلِحِينَ ﴿١٩﴾ وَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ
يَسْعَى قَالَ يَامُوسَى إِنْ الْمَلَأُ يَأْتَمِرُونَ بِكَ لَيَقْتُلُوكَ
فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ ﴿٢٠﴾ فَخَرَجَ مِنْهَا
خَائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ
﴿٢١﴾ وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَى رَبِّي أَنْ
يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿٢٢﴾ وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ
وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ
امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا تَسْقِيَنَا
يُصْدِرُ الرِّعَاءَ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ ﴿٢٣﴾ فَسَقَى لَهُمَا
ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ
خَيْرٍ فَقِيرٌ ﴿٢٤﴾ فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى
اسْتِحْيَاءَ قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا
سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَاءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقِصَصَ قَالَ لَا
تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢٥﴾ قَالَتْ
إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ
الْقَوِيُّ الْأَمِينُ ﴿٢٦﴾ قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُنْكِحَكَ
إِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلَى أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَانِي حِجَجَ
فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ
عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٧﴾
قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا
عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿٢٨﴾ فَلَمَّا

lulara arka çıkmayacağım” dedi.⁵⁵² 18. Şehirde, korku içinde etrafı gözetip dolaşarak sabahladı. Dün kendisinden yardım isteyen kimse bağırarak ondan yine yardım istiyordu. Mûsa ona: “Belli ki, sen azgının birisin” dedi. 19. Mûsa, ikisinin de düşmanı olan kimseyi yakalamak isteyince, o: “Ey Mûsa! Dün bir cana kıydığın gibi beni de mi öldürmek istiyorsun? Sen arabuluculardan olmayı istemiyor, ancak yeryüzünde bir zorba olmak istiyorsun” dedi. 20. Şehrin öbür ucundan koşarak bir adam geldi: “Ey Mûsa! İleri gelenler, seni öldürmek için aralarında görüşüyorlar. Hemen uzaklaş. Ben senin iyiliğini istiyorum” dedi. 21. Musa, korku içinde çevresini gözetleyerek oradan çıktı. “Rabbim! Beni zâlim toplumdan kurtar” dedi. 22. Medyen’e doğru yöneldiğinde: “Rabbimin bana doğru yolu göstereceğini umarım” dedi. 23. Medyen suyuna gelince, davarlarını sulayan bir insan topluluğu buldu. Onlardan başka, hayvanlarını koruyan iki kız gördü. Onlara: “Sıkıntınız nedir?” dedi. “Çobanlar ayrılana kadar biz sulamayız. Babamız çok yaşlıdır onun için bu işi biz yapıyoruz” dediler. 24. Mûsa onların davarlarını suladı. Sonra gölgeye çekildi: “Rabbim! Bana indireceğin iyiliğe muhtacım” dedi. 25. O sırada, kızlardan biri utana utana yürüyüp ona geldi: “Babam sana sula-ma ücretini ödemek için seni çağırıyor” dedi. Mûsa ona gelince, başından geçeni anlattı. O: “Korkma; artık zâlim kavimden kurtuldun” dedi. 26. İki kızdan biri: “Babacağım! Onu ücretli olarak tut; ücretle tuttuklarının en iyisi bu güçlü ve güvenilir adamdır” dedi. 27. Kızların babası: “Benim için sekiz yıl çalışmana karşılık bu iki kızım-dan birini sana nikahlamak istiyorum. Eğer on yıla tamamlarsan o senden bir lütuf olur. Ama sana bir sıkıntı vermek istemem. İnşallah beni iyi kimselerden bulacaksın” dedi. 28. Mûsa: “Bu seninle benim aramda-dır. Demek ki, bu iki süreden hangisini dol-

⁵⁵² Bu olaydan ve Hz. Musa'nın ifadelerinden, onun asabi fakat o derecede de adalet duygusu keskin bir kişiliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

قَضَىٰ مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ آنَسَ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٢٩﴾ فَلَمَّا أَنَاهُ نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ النَّوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَأْمُرْهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٠﴾ وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تُهَلِّلُ كَانَتْهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَأْمُرْهُ أَقْبَلْ وَلَا تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ ﴿٣١﴾ أَسْلُكُ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجُ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ وَاضْمُمْ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ مِنْ رَبِّكَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ﴿٣٣﴾ وَأَخِي هَارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسَلْهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِي إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ﴿٣٤﴾ قَالَ سَتَشِدُّ عَضْدُكَ بِأَخِيكَ وَتَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطَانًا فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا بِآيَاتِنَا أَنتُمَا وَمَنِ اتَّبَعُكُمَا الْعَالِيَانِ ﴿٣٥﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَى بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُفْتَرًى وَمَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ﴿٣٦﴾ وَقَالَ مُوسَى رَبِّي أَعْلَمُ بِمَا جَاءَ بِأَهْلَهُ مِنْ عِنْدِهِ وَمَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٣٧﴾ وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأَمَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي فَأَوْقِدْ لِي يَاهَامَانُ عَلَى الطِّينِ فَاجْعَل لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَطَّلِعُ إِلَىٰ إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لأَظُنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٣٨﴾ وَاسْتَخَرُ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بَغِيرَ الْحَقِّ وَظَنُّوا أَنَّهُمُ الْبَائِسُونَ يُرْجَعُونَ ﴿٣٩﴾ فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ فَأَنْظِرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٤٠﴾ وَجَعَلْنَاهُمْ

durursam doldurayım bir düşmanlığa uğramayacağım. Söylediklerimize Allah vekildir" dedi.³⁵³ 29. Musa süreyi doldurunca ailesiyle birlikte yola çıktı. Tûr tarafından bir ateş gördü. Ailesine: "Durun, ben bir ateş gördüm; belki ondan size bir haber yahut tutuşmuş bir odun getirim de ısınırınız" dedi. 30-31. Oraya gelince, kutlu yerdeki vâdinin sağ yanındaki ağaç cihetinden Musa'ya: "Ey Musa! Şüphesiz Ben alemlerin Rabbi olan Allah'ım. Deyneğini at" diye seslenildi. Musa, (deyneğini) yılan gibi hareketler yaptığını görünce, dönüp arkasına bakmadan kaçtı. "Ey Musa! Dön gel; korkma; şüphesiz güvende olanlardansın" (denildi). 32. "Elini koynuna koy; lekesiz, bembeyaz çıksın. Ellerini koltuk altına çek, korkun kalmasın. Bu ikisi Firavun ve ileri gelenlerine karşı Rabbinin iki delilidir. Onlar yoldan çıkmış bir toplumdur". 33-34. Musa: "Rabbim! Ben onlardan bir cana kıydım. Beni öldürmelerinden korkarım. Kardeşim Hârun'un dili benimkinden daha düzgündür. Onu, beni destekleyen bir yardımcı olarak benimle gönder, çünkü beni yalanlamalarından korkuyorum" dedi. 35. Allah: "Seni kardeşinle destekleyeceğiz; size öyle bir kudret vereceğiz ki, onlar size el uzatamayacaklar. Âyetlerimizle siz ve ikinize uyanlar üstün geleceklerdir" dedi. 36. Musa onlara apaçık mucizelerimizle gelince: "Bu sadece uydurma bir büyüdür. Önceki atalarımızdan böylesini iştitemişti" dediler. 37. Musa: "Rabbim, O'nun katından bir doğruluk rehberini kimin getirdiğini, dünyanın sonunun kimin olacağını daha iyi bilir. Haksızlık edenler başarıya ulaşamazlar" dedi. 38. Firavun: "Ey ileri gelenler! Sizin benden başka bir tanrınız olduğunu bilmiyorum. Ey Hâmân! Benim için çamur üzerine bir ateş yak, tuğla hazırla ve bana bir kule yap; çıkıp belki Musa'nın tanrısını görürüm. Çünkü ben Musa'nın yalancı olduğunu düşünüyorum" dedi. 39. Firavun ve askerleri, memleketinde haksız yere büyüklük tasladılar. Ger-

³⁵³ Bütün bu olaylar, Hz. Musa'nın peygamberlik görevini üstlenmesinden önce olmuştur.

إِنَّا لَمَذْكُورُونَ ﴿٦١﴾ قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَحْمَةً
سَيُهْدِيكُمْ ﴿٦٢﴾ فَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنِ اضْرِبْ
بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ
﴿٦٣﴾ وَأَزْلَفْنَا نَوْمَ الْآخِرِينَ ﴿٦٤﴾ وَالْحَيْنَا مُوسَى
وَمَنْ مَعَهُ أَجْمَعِينَ ﴿٦٥﴾ ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخِرِينَ ﴿٦٦﴾
إِن فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٦٧﴾
وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٦٨﴾

dık. 60. Firavun ve adamları, güneş üzerle-
rine doğarken İsrailoğulları'nın peşine düş-
tüler. 61. İki topluluk birbirini gördüğünde,
Mûsâ'nın adamları: "İşte yakalandık" de-
diler. 62. Mûsa: "Hayır; Rabbim benimle
beraberdur, bana elbette yol gösterecek-
tir" dedi. 63. Bunun üzerine Biz Musa'ya:
"Deyneğinle denize vur" diye vahyettik.
Deniz birden ikiye ayrıldı, her parçası yüce
bir dağ gibiydi. 64. Oraya, geridekileri de
yaklaştırdık. 65. Mûsa ve beraberinde bu-
lunanların hepsini kurtardık. 66. Öbürlerini
suda boğduk. 67. Bunda şüphesiz ders
vardır, ama çoğu inanmamaktadır. 68.
Rabbini, Üstün'dür, merhametlidir.

إِذْ قَالَ مُوسَى لِأَهْلِهِ إِنِّي آنَسْتُ نَارًا سَائِيكُمْ
مِنْهَا بَخِيرَ أَوْ آتِيكُمْ بِشِهَابٍ قَبَسٍ لَعَلَّكُمْ
تَصْطَلُونَ ﴿٧﴾ فَلَمَّا جَاءَهَا نُودِيَ أَنْ بُورِكَ مَنْ
فِي النَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
﴿٨﴾ يَامُوسَى إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٩﴾
وَأَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى
مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَامُوسَى لَا تَخَفْ إِنِّي لَا يَخَافُ
لَدَيَّ الْمُرْسَلُونَ ﴿١٠﴾ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ
حُسْنًا بَعْدَ سُوءٍ فَإِنِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١﴾ وَأَدْخِلْ
يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ فِي
تِسْعِ آيَاتٍ إِلَى فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا
فَاسِقِينَ ﴿١٢﴾ فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ آيَاتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوا
هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿١٣﴾ وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا
أَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُفْسِدِينَ ﴿١٤﴾

27 Neml/7. Mûsa, ailesine: "Ben bir ateş
gördüm; size oradan ya bir haber getirece-
ğim, yahut ısınasınız diye tutuşmuş bir kor
getireceğim" demişti. 8. Oraya geldiğinde
kendisine şöyle seslenildi: "Ateşin yanında
olan ve çevresinde bulunanlar mübarek kı-
lınmıştır. Alemlerin Rabbi olan Allah yüce-
dir". 9-12. Allah: "Ey Mûsa! Ben Üstün ve
Bilge olan Allah'ım. Deyneğini at!" dedi.
Mûsa deyneğinin yılan gibi hareketler yap-
tığını görünce arkasına bakmadan dönüp
kaçtı. Allah: "Ey Mûsa! Korkma; Benim hu-
zurumda elçiler korkmaz. Yalnız, haksızlık
eden, sonra kötülüğü iyiliğe çeviren kimse
bilsin ki, Ben çok bağışlayıcı ve merhametli-
yim. Elini koynuna sok, Firavun ve kavmine
gönderilen dokuz mucizeden biri olarak ku-
sursuz, bembeyaz çıksın. Gerçekten onlar
yoldan çıkmış bir toplumdur" dedi. 13.
Âyetlerimiz gözlerinin önüne serilince: "Bu
apaçık bir büyüdür" dediler. 14. Vicdanları
kesin olarak kabul ettiği hâlde, zulmederek
ve büyükenerek onları bile bile inkâr etti-
ler. Bozguncuların sonunun nasıl olduğuna
bir bak!

تَلَّوْا عَلَيْكَ مِنْ نَبِيِّ مُوسَى وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ لِقَوْمٍ
يُؤْمِنُونَ ﴿٣﴾ إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ
أَهْلَهَا شِيْعًا يَسْتَضَعِفُ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ

28 Kasas/3. Ey Muhammed! İnanan bir top-
lum için, gerçeğe uygun olarak, sana Mûsa
ve Firavun olayını anlatacağız. 4. Firavun
memleketin başına geçti ve halkını firkalara
ayırды. İçlerinden bir topluluğu güçsüz bula-

وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٥﴾
وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ
وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ﴿٦﴾ وَلَوْ كُنَّا
فِي الْأَرْضِ وَنُرِي فِرْعَوْنَ وَهُامَانَ وَجُنُودَهُمْ فِيهِمْ
مَا كَانُوا بِحُذْرُونِ ﴿٧﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ
أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خِيفَتْ عَلَيْهِ فَلَقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَحْزَنِي
إِنَّا رَأَوُوهَ الْيَلْقَىٰ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٨﴾
فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا
إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهُامَانَ وَجُنُودَهُمْ كَانُوا خَاطِئِينَ ﴿٩﴾
وَقَالَتِ امْرَأَةُ فِرْعَوْنَ قُرَّةُ عَيْنٍ لِي وَلَكَّ لَا تَعْلَمُونَ
عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٠﴾
وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَارِعًا إِنَّ كَادَتْ لِتُتْرِكَ
بِهِ لَوْلَا أَنْ رَبَطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١﴾
وَقَالَتْ لِأُخْتِهِ قُصِّيهِ فِصْرَتُ بِهِ عَنْ جُنُودِهِمْ
لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٢﴾ وَحَرَمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ
قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ
وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ ﴿١٣﴾ فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ
عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلَنَعْلَمَنَّ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنْ
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٤﴾ وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ
آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَحْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٥﴾
وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينٍ غَفْلَةٍ مِنْ أَهْلِهَا
فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَذَا مِنْ شِيعَةِ وَهَذَا مِنْ
عَدُوِّهِ فَاسْتَغَاثَهُ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ
فَوَكَرَهُ مُوسَىٰ فَقَضَىٰ عَلَيْهِ قَالَ هَذَا مِنْ عَمَلِ
الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌّ مُبِينٌ ﴿١٦﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي
ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَقَفَرْنَا لَهُ إِنَّهُ هُوَ الْغَافِرُ
الرَّحِيمُ ﴿١٧﴾ قَالَ رَبِّ بِمَا أَتَيْتُكَ فَقُلْ إِنِّي
ظَاهِرٌ لِّلْمُحْسِنِينَ ﴿١٨﴾ فَاصْبِرْ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا

rak onların oğullarını boğazlıyor, kadınlarını sağ bırakıyordu, çünkü o bozgunculardandı. 5-6. Biz memlekette güçsüz bırakılanlara iyilikte bulunmak, onları önderler kılmak, onları vâris yapmak, onları o yere yerleştirmek, Firavun, Hâmân ve her ikisinin askerlerine, çekinmekte oldukları şeylerin neler olduğunu göstermek istiyorduk. 7. Mûsa'nın annesine: "Çocuğu emzir, başına bir şey gelmesinden korktuğun zaman onu suya bırak. Korkma, üzülme; Biz onu sana döndüreceğiz ve onu elçilerden yapacağız" diye bildirmiştik. 8. Firavun'un adamları rastlayıp onu almışlardı. İleride onlara düşman ve başlarına dert olacaktı. Firavun, Hâmân ve askerleri yanılmışlardı. 9. Firavun'un karısı: "Benim de senin de gözün aydın olsun! Onu öldürmeyiniz; belki bize faydalı olur, yahut onu evlat ediniz" dedi. Aslında işin farkında değillerdi. 10. Mûsa'nın annesi, gönlü bomboş sabahı etti. İnananlardan olması için kalbini pekiştirmeseydik, neredeyse saraya alınan çocuğun kendi oğlu olduğunu açığa vuracaktı. 11. Mûsa'nın ablasına: "Onu izle" dedi. O da, kimse farkına varmadan Mûsa'yı uzaktan gözetledi. 12. Önceden, süt annelerinin memesini kabul etmemesini sağladık. Mûsa'nın ablası: "Size, sizin adınıza ona bakacak, iyi davranacak bir aileyi tavsiye edeyim mi?" dedi. 13. Böylece onu, annesinin gözü aydın olsun, üzülmesin, Allah'ın verdiği sözün gerçek olduğunu bilsin diye, ona geri çevirdik. Fakat onların çoğu bilmezler. 14. Mûsa ergenlik çağına gelip olgunlaşınca, ona hüküm ve ilim verdik. İyi davrananları böyle ödüllendiririz. 15. Mûsa, halkının haberi olmadığı bir zamanda şehre girdi. Biri kendi adamlarından, diğeri de düşmanlarından olan iki adamın döğüştüğünü gördü. Kendi tarafından olan kimse, düşmanına karşı ondan yardım istedi. Mûsa da ötekine bir yumruk indirdi ve ölümüne sebep oldu. "Bu Şeytan'ın işidir; çünkü o apaçık, sapkıran bir düşmandır" dedi. 16. Mûsa: "Rabbim! Ben kendime yazık ettim, beni bağışla" dedi. Allah da onu bağışladı. O, çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 17. Mûsa: "Rabbim! Bana verdiğin nimete andolsun ki, bir daha suç-

الَّذِي ظَلَّتْ عَلَيْهِ عَاكِفًا لَنُحْرُوقِهِ ثُمَّ لَتَنَسِفَهُ فِي النَّيْمِ نَسْفًا ﴿٩٧﴾ إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿٩٨﴾ كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا ﴿٩٩﴾ مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وِزْرًا ﴿١٠٠﴾ خَالِدِينَ فِيهِ وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِمْلًا ﴿١٠١﴾

ğiz, sonra denize dökceğiz” dedi. 98. Sizin Tanrınız, ancak, kendisinden başka tanrı olmayan Allah’tır. O bilgice her şeyi kuşatmıştır. 99-100. (Ey Muhammed!) Geçmiş olayları sana böyle anlatıyoruz. Katımızdan sana da bir Kitap verdik; kim ondan yüz çevirirse bilsin ki, kıyamet günü bir günah yükü yüklenecektir. 101. Devamlı bu yükün altında kalacaklardır. Kıyamet günü bu onlar için ne kötü bir yüküdür!

وَإِذْ نَادَىٰ رَبُّكَ مُوسَىٰ أَنْ أَنْتَ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠٢﴾ قَوْمَ فِرْعَوْنَ أَلَا يَتَّقُونَ ﴿١٠٣﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ﴿١٠٤﴾ وَيَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي فَأَرْسِلْ إِلَىٰ هَارُونَ ﴿١٠٥﴾ وَلَهُمْ عَلَيَّ ذَنْبٌ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ﴿١٠٦﴾ قَالَ كَلَّا فَادْخُلَا بَابَاتِنَا إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَمِعُونَ ﴿١٠٧﴾ فَأَتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٨﴾ أَنْ أُرْسِلَ مَعَنَا بَنِي إِسْرَٰئِيلَ ﴿١٠٩﴾ قَالَ أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ ﴿١١٠﴾ وَفَعَلْتَ فَعَلْتَكِ الْيَاسِيَّ فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿١١١﴾ قَالَ فَعَلْتَهَا إِذَا وَأَنَا مِنَ الضَّالِّينَ ﴿١١٢﴾ فَفَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفْتُكُمْ فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكْمًا وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١١٣﴾ وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَيَّ أَنْ عَبَّدْتُ بَنِي إِسْرَٰئِيلَ ﴿١١٤﴾ قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿١١٥﴾ قَالَ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنَّ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ ﴿١١٦﴾ قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ أَلَا تَسْتَمِعُونَ ﴿١١٧﴾ قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ﴿١١٨﴾ قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمْ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ ﴿١١٩﴾ قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنَّ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٢٠﴾ قَالَ لَئِنْ اتَّخَذْتُ إِلَهًا غَيْرِي لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُورِينَ ﴿١٢١﴾ قَالَ أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُبِينٍ ﴿١٢٢﴾ قَالَ فَأْتِ بِهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٢٣﴾

26 Şuara/10-11. Rabbin Mûsa’ya: “Haksızlık eden kavme, Firavun’un kavmine git! Haksızlıktan sakınmazlar mı?” diye seldi. 12-14. Mûsa: “Rabbim! Beni yalamalarından korkuyorum; göğsüm daralıyor, dilim açılmıyor. Onun için Hârûn’a da elçilik ver. Üstelik onlara karşı suçluyum. Beni öldürmelerinden korkuyorum” demişti. 15-17. Allah: “Hayır; ikiniz mucizelerimizle gidin. Biz sizinle beraber dinlemekteyiz. Firavun’a varın: «Biz ikimiz âlemlerin Rabbi’nin elçileriyiz! İsrailoğulları’nı bizimle beraber gönder!» deyin” demişti. 18-19. Firavun Mûsa’ya: “Biz seni çocukken yanımıza alıp büyütmedik mi? Hayatının birçok yıllarını aramızda geçirdin. Nunda yapacağını da yaptın. Sen nankörlerden birisin” dedi. 20-22. Musa: “O işi kasten yaptıysam, sapıklardan biri sayılırım. Bu yüzden, sizden korkunca aranızdan kaçtım. Sonra, Rabbim bana hikmet verip, beni peygamber yaptı. Başıma kaktığın bu nimet, İsrailoğulları’nı kendine köle ettiğinden ötürüdür” dedi. 23. Firavun: “Âlemlerin Rabbi de nedir?” dedi. 24. (Musa:) “Kesin olarak inanacaksanız, bilin ki, O, göklerin, yerin ve ikisinin arasında bulunanların Rabbi’dır” dedi. 25. (Firavun) yanında bulunanlara: “İşitmiyor musunuz?” dedi. 26. (Musa:) “O sizin de Rabbiniz, önce geçmiş atalarınızın da Rabbidir” dedi. 27. (Firavun:) “Size gönderilen peygamberiniz şüphesiz delidir” dedi. 28. (Musa:) “Eğer akledibilen kimselerseniz, bilin ki, O, doğunun, batının ve ikisinin arasında bulunanların Rabbi’dır” dedi. 29. (Firavun:) “Benden başkasını tanrı ediniyorsen,

فَأَلْقَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُبِينٌ ﴿٣٢﴾ وَنَزَعَ يَدَهُ فَتَسَاءَلَرْتَهُمَا فَبُذِلَتَا ﴿٣٣﴾ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾ يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ﴿٣٥﴾ قَالُوا ارْجِعْ وَأَعِدْ وَأَنْتَ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ﴿٣٦﴾ يَأْتُونَ بِكُلِّ سِحْرٍ عَلِيمٍ ﴿٣٧﴾ فَجَمَعَ السَّحَرَةُ لَيْلَةَ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ﴿٣٨﴾ وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنْتُمْ مُنْتَبِهُونَ ﴿٣٩﴾ لَعَلَّكُمْ تَتَّبِعُ السَّحَرَةَ إِنْ كَانُوا هُمْ الْعَالِمِينَ ﴿٤٠﴾ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا لِفِرْعَوْنَ أَئِنْ لَنَا أَجْرًا إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْعَالِمِينَ ﴿٤١﴾ قَالَ نَعَمْ وَإِنِمْ إِذَا لِمَنِ الْمَقَرَّةَ ﴿٤٢﴾ قَالَ لَهُمْ مُوسَى أَقْبُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ ﴿٤٣﴾ فَأَلْقَوْا حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ الْعَالِمُونَ ﴿٤٤﴾ فَأَلْقَى مُوسَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثَلْجٌ مُنْقَلَبٌ لَبِيبٌ ﴿٤٥﴾ فَأَلْقَى السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ ﴿٤٦﴾ قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾ رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ﴿٤٨﴾ قَالَ آمَنُكُمْ أَفَلَا تَقْبَلُونَ أَنَّهُ لَكَبِيرُكُمْ الَّذِي عَلَّمَكُمْ السَّحَرَ فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ لَا تَقْطَعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَا تُصَلِّبُوا أَجْمَعِينَ ﴿٤٩﴾ قَالُوا لَا ضَرَرَ أِنَّا إِلَى رَبِّنَا مَبْغُوثُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّا نَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطَايَاَنَا أَنْ كُنَّا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥١﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي إِنَّكَ مُتَّبَعُونَ ﴿٥٢﴾ فَأَرْسَلْنَا فِرْعَوْنَ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ﴿٥٣﴾ إِنَّ هَؤُلَاءَ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ ﴿٥٤﴾ وَإِنَّهُمْ لَنَا لَغَائِظُونَ ﴿٥٥﴾ وَإِنَّا لَجَمِيعٌ حَاذِرُونَ ﴿٥٦﴾ فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٥٧﴾ وَكُنُوزٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿٥٨﴾ وَأَوْرَثْنَاهَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ ﴿٥٩﴾ فَأَتَتْهُمْ مُدْرِكَاتُهَا وَجَاءَ مُوَسًى بِأَصْحَابِ

seni zindanlık ederim" dedi. 30. (Musa:) "Sana apaçık bir şey getirmiş isem de mi?" dedi. 31. (Firavun:) "Doğru sözlülerden isen, haydi getir" dedi. 32. Bunun üzerine Musa deyneğini attı, apaçık bir yılan oluverdi. 33. Elini çıkardı, bakanlara bembeyaz göründü. 34-35. (Firavun) çevresinde bulunan ileri gelenlere: "Bu, bilgili bir sihirbaz; sizi sihirle yurdunuzdan çıkarmak istiyor; ne buyursunuz?" dedi. 36-37. "Onu ve kardeşini alıko; şehirleri, sana bütün bilgin sihirbazları getirecek toplayıcılar gönder" dediler. 38. Sihirbazlar, belirli bir günün bildirilen vaktinde toplandılar. 39. İnsanlara: "Siz de toplanır mısınız?" denildi. 40. İnsanlar: "Büyücüler üstün gelirlerse, biz de belki onlara uyarız" dediler. 41. Büyücüler geldiklerinde, Firavun'a: "Biz üstün gelirsek, şüphesiz bize bir ödül vardır, değil mi?" dediler. 42. (Firavun:) "Evet; o takdirde siz gözde kimselerden olacaksınız" dedi. 43. Mûsa onlara: "Ne atacaksınız atın" dedi. 44. Onlar da iplerini ve deyneklerini attılar ve: "Firavun'un onuru için, şüphesiz, biz üstün geleceğiz" dediler. 45. Mûsa da deyneğini attı; o, onların uydurduklarını yutmaya başladı. 46-48. Bunun üzerine büyücüler secdeye kapanarak: "Âlemlerin Rabbine, Mûsa ve Hârûn'un Rabbine inandık" dediler. 49. (Firavun:) "Ben size izin vermeden ona inandınız ha! Doğrusu, o size büyüü öğretene büyüünüzdür. Şimdi bileceksiniz; ellerinizi, ayaklarınızı çaprazlama kestireceğim; hepinizi astıracağım" dedi. 50-51. İnanan büyücüler: "Zararı yok, biz Rabbimize döneneceğiz. İnananların ilki olmamızdan ötürü, Rabbimizin kusurlarımızı bağışlayacağını umarız" dediler. 52. Biz Musa'ya: "Kullarımı geceleyin yola çıkar; şüphesiz izleneceksiniz" diye vahyettik. 53-56. Bu arada Firavun şehirleri: "Bunlar bizi öfkeliendiren döküntü azınlıklardır; hepimiz tedbirli olmalıyız" diyen haberciler gönderdi. 57-59. Ama Biz Firavun ve adamlarını bahçelerden, pınar başlarından, hazinelerden ve şerefli makamlardan çıkardık. Böylece oralara İsrailoğulları'nı mîrasçı kıl-

كَيْدَكُمْ ثُمَّ اتُّو صَفًا وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنْ اسْتَعْلَى ﴿٦٤﴾ قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَإِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ أَوَّلُ مَنْ أَلْفَى ﴿٦٥﴾ قَالَ بَلْ أَلْفُوا فَإِذَا جَاءَهُمْ وَعَصِيَهُمْ يُخِيلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَى ﴿٦٦﴾ فَأَوْحَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةَ مُوسَى ﴿٦٧﴾ فَلَمَّا لَا تَخَفُ إِلَكْ أَنْتَ الْأَعْلَى ﴿٦٨﴾ وَأَلْقَى مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفَ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدٌ سَاجِرٌ وَلَا يُفْلِحُ السَّاجِرُ حَيْثُ أَتَى ﴿٦٩﴾ فَأَلْقَى السَّحَرَةُ سِحْرَهُمَا قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى ﴿٧٠﴾ قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ أَدْنَى لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السَّحَرَ فَلَا تُقْطَعُونَ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلُكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَا تَصْلَبُكُمْ فِي جُدُوعِ النَّحْلِ وَلَتَعْلَمُنَّ إِنَّمَا أَشَدُّ عَذَابًا وَأَنفَى ﴿٧١﴾ قَالُوا لَنْ نُؤْيِرَكَ عَلَى مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٧٢﴾ إِنَّا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِيُغَيِّرَ لَنَا حَطَابِنَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السَّحْرِ وَاللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَى ﴿٧٣﴾ إِنَّهُ مَنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَا ﴿٧٤﴾ وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَا ﴿٧٥﴾ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّى ﴿٧٦﴾ وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَى مُوسَى أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاضْرِبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لَا تَخَافُ دَرَكًا وَلَا تَحْشَى ﴿٧٧﴾ فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُودِهِ فَغَشِيَهُمْ مِنَ اللَّيْلِ مَا عَشِيَهُمْ ﴿٧٨﴾ وَأَصْلَ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَى ﴿٧٩﴾ يَابْنِي إِسْرَائِيلَ قَدْ أَتَحْنَاكُمْ مِنْ عَدُوِّكُمْ وَوَعَدْنَاكُمْ جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَى ﴿٨٠﴾ كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي وَمَنْ

dediler. 66. Musa: "Siz atın" dedi. Birden, değnekleri ve ipleri, sihirleri yüzünden, Musa'ya sanki yürüyorlarmış gibi göründü. 67. Musa bu yüzden içinde bir korku hissetti. 68. "Korkma, sen muhakkak daha üstünsün" dedik. 69. "Sağ elindeki at da, onların yaptıklarını yutsun; onların yaptıkları sadece sihirbaz düzenidir. Sihirbaz nereye giderse gitsin başarı kazanamaz" dedik. 70. Sonunda sihirbazlar: "Biz Musa ve Harun'un Rabbine inandık" deyip secdeye kapandılar. 71. Firavun: "Ben size izin vermeden mi O'na inandınız? Size sihir öğreten, büyü-nüz odur. Ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim, sizi hurma kütüklerine asacağım. Hangimizin azabının daha çetin ve daha kalıcı olduğunu bileceksiniz" dedi. 72-73. İman eden sihirbazlar: "Seni, gelen apaçık mucizelere ve bizi yaratana üstün tutmayacağız. Ne hüküm vereceksen ver. Sen ancak bu dünya hayatına hükmedebilirsin. Biz, yanılmalarımızı ve bize zorla yaptırdığın sihirli bağışlaması için Rabbimize iman ettik. Allah'ın vereceği mükafat daha iyi ve daha kalıcıdır" dediler. 74. Rablerine suçlu olarak gelen bilsin ki, cehennem onun içindir. Orada ne ölür, ne yaşar. 75-76. Rablerine inanmış ve yararlı iş yaparak gelenlere, işte onlara, en üstün dereceler, içlerinden ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları Adn cennetleri vardır. Bu, arınanların mükafatıdır. 77. Musa'ya: "Kullarımı geceleyin yürüt, denizde onlara kuru bir yol aç; düşmanların yetişmesinden korkma ve endişe etme" diye vahyettik. 78. Firavun, ordusuyla onları takib etti, deniz de onları içine alverdi, hem de ne alış! 79. Firavun, milletini saptırdı, onlara doğru yolu göstermedi. 80. Ey İsrailoğulları! Sizleri düşmanınızdan kurtardık, Tur'un sağ yanında sizinle sözleştik ve üzerinize kudret helvasıyla bildircin indirdik. 81. Size verdiğimiz rızıkların temizlerinden yiyn! Bunda aşırı gitmeyin ki, gazabımı haketmesiniz. Gazabımı hakeden kimse muhakkak mahvolur. 82. Ben tövbe edeni, inanıp yararlı iş işleyerek doğru yola gireni bağışlarım. 83. "Musa! Seni kavminden daha çabuk gelmeye sevkeden nedir?" dedik. 84. Musa:

يَحْلِلْ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَى ﴿٨١﴾ وَإِلَى لِفْطَارِ لَيْلٍ
ثَابَّ وَأَمِنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى ﴿٨٢﴾ وَمَا
أَعَجَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ يَا مُوسَى ﴿٨٣﴾ قَالَ هُمْ أُولَاءُ
عَلَى أَثَرِي وَعَجَلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَى ﴿٨٤﴾ قَالَ
فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ
﴿٨٥﴾ فَرَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ
يَا قَوْمُ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعَدًّا حَسَنًا أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ
الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَحْلِلَ عَلَيْكُمْ غَضَبَ مِنْ رَبِّكُمْ
فَأَخْلَفْتُمُ مَوْعِدِي ﴿٨٦﴾ قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ
بِمَلَكِنَا وَلَكِنَّا حُمُلْنَا أَوزَارًا مِنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَذَفْنَاهَا
فَكَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ ﴿٨٧﴾ فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا
جَسَدًا لَهُ خُوَارٌّ فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمُ وَإِلَهُ مُوسَى فَنَسِيَ
﴿٨٨﴾ أَفَلَا يَرَوْنَ أَلَّا يَرْجِعَ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ
لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴿٨٩﴾ وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ
قَبْلُ يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ فَاتَّبِعُونِي
وَأَطِيعُوا أَمْرِي ﴿٩٠﴾ قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ
حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَى ﴿٩١﴾ قَالَ يَاهَارُونُ مَا
مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا ﴿٩٢﴾ أَلَّا تَتَّبِعَنِ أَفَعَصَيْتَ
أَمْرِي ﴿٩٣﴾ قَالَ نَبِيُّهُمْ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي
إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَآئِيلَ وَلَمْ
تَرْفُقْ قَوْلِي ﴿٩٤﴾ قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يَا سَامِرِيُّ
﴿٩٥﴾ قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضًا
مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي
﴿٩٦﴾ قَالَ فَادْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَاةِ أَنْ تَقُولَ لَا
مِسَاسَ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَنْ تُخْلَفَهُ وَانْظُرْ إِلَى إِلَهِكَ

"Onlar arımdadır. Rabbim! Hoşnut olman için Sana acele geldim" dedi. 85. Allah: "Biz, senden sonra kavmini sınadık; Samiri onları saptırdı" dedi. 86. Musa, kavmine kızgın ve üzgün olarak döndü. "Ey kavmim! Rabbiniz size güzel bir vaadde bulunmadı mı? Uzun bir zaman mı geçti, yoksa Rabbinizin gazabına uğramak istediniz de, bana verdiğiniz sözden mi caydınız?" dedi. 87. Onlar: "Sana verdiğimiz sözden kendi mallarımız yüzünden caymadık. Bize onların (Mısırlılar'ın) ziynet eşyasından yükler dolusu taşıttı. Biz onları (ateşe) attık, aynı şekilde Samiri de attı" dediler. 88. Bunun üzerine Samiri onlara böğüren bir buzağı heykeli ortaya koydu. O ve adamları: "Bu sizin de Musa'nın da tanrısıdır, ama o unuttu" dediler. 89. Görmüyorlar mıydı ki, o heykel onlara ne bir söz söyleyebilir; ne de onlara bir zarar veya fayda verebilirdi? 90. Harun da onlara önceden: "Ey kavmim! Siz bu buzağı ile sınanıyorsunuz. Sizin gerçek Rabbiniz Rahman'dır. Bana uyun, emrime itaat edin" demişti. 91. Onlar da: "Musa bize dönene kadar buna sarılmaktan vazgeçmeyeceğiz" demişlerdi. 92-93. Musa gelince: "Harun! Onların sapıtıldığını görünce seni benim yolumdan gitmekten alıkoyan neydi? Benim emrime karşı mı geldin?" dedi. 94. Harun: "Ey Annemoğlul! Saçımdan sakalımdan tutma; doğrusu, senin «İsrailoğulları arasına ayrılık koydun, sözüme bakmadın» demenden korktum" dedi. 95. Musa: "Ey Samiri! Ya senin yaptığın nedir?" dedi. 96. Samiri: "Onların görmedikleri bir şey gördüm ve o elçinin bastığı yerden bir avuç aldım. Bunu ziynet eşyasının eritildiği potaya attım. Nefsim böyle yaptırdı" dedi.⁵⁵⁰ 97. Musa: "Defol! Artık hayatta: «Bana dokunmayın!» demekten başka yapacağın yoktur.⁵⁵¹ Senin için asla kaçamayacağın bir ceza daha vardır. Durup üzerinde titrediğin tanrına bak; onu yakaca-

⁵⁵⁰ Mevdudi'nin dediği gibi, Samiri'nin bu sözleri, yaptığı puta esrarengiz bir hava vermek için uydurduğu bir yalandır. Amacı ise, basit halkı kandırmaktır. Bu ayetle ilgili olarak müfessirler metnin bağlamıyla ilgisi olmayan pek çok yorum getirmişlerdir.

⁵⁵¹ Eski Ahit'e ve bazı müfessirlere göre, Samiri yaptığının dünyadaki cezası olarak -Hz. Musa'nın bedduasıyla-, cüzzam hastalığına yakalanmıştır.

لَمَّا يُوحَى ﴿١٣﴾ إِلَيْنِي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ﴿١٤﴾ إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا يُخْرِجُ كُلَّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَى ﴿١٥﴾ فَلَا يَصُدُّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَى ﴿١٦﴾ وَمَا تِلْكَ يَبِيعُكَ يَامُوسَى ﴿١٧﴾ قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّأُ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَى غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآرِبُ أُخْرَى ﴿١٨﴾ قَالَ أَلْقِهَا يَامُوسَى ﴿١٩﴾ فَالْقَاهَا فَإِذَا هِيَ حِجَّةٌ تَسْعَى ﴿٢٠﴾ قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَى ﴿٢١﴾ وَاضْمُمْ يَدَكَ إِلَى جَنَاحِكَ تَخْرُجَ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ آيَةٌ أُخْرَى ﴿٢٢﴾ لِئَرْيَا مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَى ﴿٢٣﴾ إِذْهَبْ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ﴿٢٤﴾ قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ﴿٢٥﴾ وَبَسِّرْ لِي أَمْرِي ﴿٢٦﴾ وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي ﴿٢٧﴾ يَفْقَهُوا قَوْلِي ﴿٢٨﴾ وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي ﴿٢٩﴾ هَارُونُ أَهْيَ ﴿٣٠﴾ أَشَدُّ بِوَأَزْرِي ﴿٣١﴾ وَأَشْرِكُهُ فِي أَمْرِي ﴿٣٢﴾ كَيْ تَسْبَحَكَ كَثِيرًا ﴿٣٣﴾ وَتَذَكَّرَ كَثِيرًا ﴿٣٤﴾ إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا ﴿٣٥﴾ قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَامُوسَى ﴿٣٦﴾ وَلَقَدْ مَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَى ﴿٣٧﴾ إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَى أُمِّكَ مَا يُوحَى ﴿٣٨﴾ أَنْ أَقْذِفِيهِ فِي التَّابُوتِ فَاقْذِفِيهِ فِي الْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ بِالسَّاحِلِ يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِي وَعَدُوٌّ لَهُ ﴿٣٩﴾ وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِنِّي وَلِتُصْنَعَ عَلَى عَيْنِي ﴿٤٠﴾ إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى مَن يَكْفُلُهُ ﴿٤١﴾ فَرَجَعْنَاكَ إِلَى أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ ﴿٤٢﴾ وَنَقَلْنَا نَفْسًا فَجَعَيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَتَّكَ فُتُوتًا فَلَيْتَ سِينِينَ ﴿٤٣﴾ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلَى قَدَرٍ يَامُوسَى ﴿٤٤﴾

Allah'ım, Benden başka tanrı yoktur; Bana kulluk et; Beni anmak için namazı kıl. Herkes işlediğinin karşılığını görsün diye, zamanını gizli tuttuğum kıyamet mutlaka gelecektir. Buna inanmayan ve hevesine uyan kimse seni ondan alıkoymasın, yoksa helak olursun. Ey Musa! Sağ elindeki nedir?" 18. (Musa:) "O benim deyneğimdir; ona dayanırım, onunla davranıma yaprak silkerim, ondan daha birçok işlerimde faydalanırım" dedi. 19. Allah: "Ey Musa onu at!" dedi. 20. Onu atar atmaz, deynek çırpınan bir yılan oluverdi. 21-24. Allah: "Onu al, korkma; Biz onu yine eski durumuna çevireceğiz. Daha büyük mucizelerimizi sana göstermemiz için elini koltuğunun altına koy da, başka bir mucize olarak, kusursuz, bembeyaz çıksın. Firavun'a git; doğrusu, o azmıştır" dedi. 25-35. Musa: "Rabbim! Göğsümü genişlet, işimi kolaylaştır ve dilimin düğümünü çöz ki, sözümü iyi anlansınlar.⁵⁴⁹ Ailemden birini, kardeşim Harun'u bana vezir yap, beni onunla destekle, onu görevimde ortak kıl ki, Seni daha çok tesbih edelim ve çokça analım. Şüphesiz, Sen bizi görmektesin" dedi. 36-39. Allah şöyle buyurdu: "Ey Musa! İstedğin sana verildi. Zaten sana başka bir defa da iyilikte bulunmuş ve annene: «Musa'yı bir sandığa koy ve suya bırak; su onu kıyıya atar, Bana da, ona da düşman olan biri onu alır» diye, söyleyeceğimizi söylemiştik. Ey Musa! Gözümün önünde yetiştirilmen için seni sevimli kıldım". 40-41. "Kız kardeşin Firavun'un sarayına giderek: «Ona bakacak birini size göstereyim mi?» diyordu. Böylece, annen üzülmesin, sevin sin diye seni ona iade etmiştik. Sen bir cana kıymıştın, seni üzüntüden kurtarmış ve seni birçok musibetlerle denemiştik. Bunun için Medyen halkı arasında yıllarca kalmıştın. Sonra muayyen vakitte dönüp geldin. Seni kendim için yetiştirdim". 42-44. "Sen ve kardeşin, ayetlerimle gidin; Beni anmakta gevşek davranmayın. Firavun'a gidin; doğrusu, o azmış-

⁵⁴⁹ Hz. Musa'nın bu duasından, onun peygamber oluncaya kadar dilinde bir özür olduğu veya fasih konuşma kabiliyeti olmadığı anlaşıyor.

وَاصْطَلَعْتَ لِنَفْسِكَ ﴿٤١﴾ اذْهَبْ أَلْتِ وَأَسْرُوكَ
بِأَيِّهِ وَلَا تَبَيِّنْ فِي ذِكْرِي ﴿٤٢﴾ اذْهَبْ إِلَى فِرْعَوْنَ
إِنَّهُ طَغَى ﴿٤٣﴾ فَقُولْ لَهُ قَوْلًا لَيِّنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ
يَخْشَى ﴿٤٤﴾ قَالَ رَبَّنَا إِنَّا نَتَخَفُ أَنْ يَفْطُرَ عَلَيْنَا
أَنْ يَطْلُعَ ﴿٤٥﴾ قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمِعُ
وَأُرَى ﴿٤٦﴾ فَأَتَيْنَاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ
مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا تَعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكَ
وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى ﴿٤٧﴾ إِنَّا قَدْ أُوحِيَ
إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَى مَنْ كَذَبَ وَتَوَلَّى ﴿٤٨﴾ قَالَ
فَمَنْ رَبُّكُمَا يَامُوسَى ﴿٤٩﴾ قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى
كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى ﴿٥٠﴾ قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ
الْأُولَى ﴿٥١﴾ قَالَ عَلِمَهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا
يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى ﴿٥٢﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ
مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتَّى ﴿٥٣﴾ كَلِمًا
وَارْعَوْا أَنْعَامَكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِلَّذِينَ هُمْ
﴿٥٤﴾ مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ
تَارَةً أُخْرَى ﴿٥٥﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ
وَأَبَى ﴿٥٦﴾ قَالَ أَجِئْنَا لِنُخْرِجَنَّكَ مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرٍ
يَامُوسَى ﴿٥٧﴾ فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرٍ مِثْلِهِ فَاجْعَلْ لِنَا
وَبَيْنَكَ وَمَوْعِدًا لَا نُخْلِفُهُ نَحْنُ وَلَا أَنْتَ مَكَانًا سَوًى
﴿٥٨﴾ قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمَ الزَّيْنَةِ وَأَنْ يُخَشِّرَ النَّاسُ
ضُحًى ﴿٥٩﴾ فَتَوَلَّى فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَى
﴿٦٠﴾ قَالَ لَهُمْ مُوسَى وَيْلَكُمْ لَا تَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ
كَذِبًا فَيَسْحَاحَكُمْ بِعَذَابٍ وَقَدْ خَابَ مَنْ افْتَرَى ﴿٦١﴾
فَتَنَازَعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ وَأَسْرَوْا السَّحْوَى ﴿٦٢﴾ قَالُوا
إِنْ هَٰذَا إِلَّا سَاحِرَانِ يُرِيدَانِ أَنْ يُخْرِجَاكُم مِّنْ أَرْضِكُمَا
بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطَرِيقَتِكُمُ الْمُثْلَى ﴿٦٣﴾ فَأَجَابَهُمَا

tır. Ona yumuşak söz söyleyin, belki öğüt dinler veya korkar". 45. Musa ve kardeşi: "Rabbimiz! Onun bize kötülük etmesinden veya azgınlığının artmasından korkarız" dediler. 46-48. Allah: "Korkmayın; Ben sizinle beraberim; görür ve işitirim. Ona gidin şöyle söyleyin: «Biz senin Rabbin'in Elçileriyiz. İsrailoğulları'nı bizimle beraber gönder; onlara azabetme. Rabbin'den sana bir mucize getirdik. Selam, doğru yola uyana olsun! Bize, yalanlayıp sırt çevirene azap edileceği vahyolundu". 49. (Firavun:) "Musa! Rabbiniz kimdir?" dedi. 50. (Musa:) "Rabbimiz her şeye ayrı bir özellik veren, sonra ona yol gösterendir" dedi. 51. (Firavun:) "Öyleyse önceki nesillerin durumu nedir?" dedi. 52-53. Musa: "Onların bilgisi Rabbinin katında bir kitaptadır. Rabbim şaşırmasın ve unutmaz. Sizin için yeryüzünü döşeyen, onda yollar açan, gökten su indiren O'dur." dedi. Biz o su ile türlü türlü, çift çift bitkiler yetiştiririz. 54. İster yiyecek, ister hayvanlarınızı otlatın, onlarda akıl sahipleri için dersler vardır. 55. Sizi yerden yarattık; oraya döndüreceğiz ve sizi tekrar oradan çıkaracağız. 56-58. Firavun'a bütün delillerimizi gösterdik de, yalanlayıp, kabulden çekindi ve (Musa'ya): "Sihirbazlığınla bizi yurdumuzdan çıkarmaya mı geldin? Şimdi biz de seninkinin benzeri bir sihrî sana göstereceğiz. Bizimle senin aranda bir vakit tayin et ki, ne senin ne de bizim caymayacağımız bir yer olsun" dedi. 59. Musa: "Buluşma zamanımız sizin bayram gününüzde, insanların toplandığı kuşluk vaktidir" dedi. 60. Firavun döndü, tuzaklarını toplayıp o gün geldi. 61. Musa onlara: "Size yazıklar olsun! Allah'a karşı yalan uydurmayın, yoksa sizi azapla yok eder. Allah'a iftira eden hüsrana uğrar" dedi. 62. Sihirbazlar işi aralarında tartışılar ve konuşmalarını gizli tuttular. 63-64. Musa ile Harun'u göstererek: "Bu iki sihirbaz, sihirleriyle sizi yurdunuzdan çıkarmak, sizin en üstün dininizi ortadan kaldırmak istiyorlar; onun için tuzaklarınızı biraraya getirin, sonra sırasıyla gelin. Bugün üstün gelen başarıya erecektir" dediler. 65. (Büyücüler:) "Ey Musa! Sen mi atacaksın, yoksa önce biz mi atalım?"

وَمِنْ قَوْمِ مُوسَى أُمَّةٌ يَهُودُونَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْتَدُونَ ﴿١٥٩﴾ وَقَطَعْنَا لَهُمُ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ أُسْبَاطًا أُمَّةً وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ إِذِ اسْتَسْقَاهُ قَوْمُهُ أَنْ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرِبَهُمْ وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْعَمَامَ وَأَنزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّٰنَ وَالسَّلْوَىٰ كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١٦٠﴾ وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ اسْكُنُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ وَادْخُلُوا الْبَابَ سُحَدًا نَغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَاتِكُمْ سَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٦١﴾ فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَظْلِمُونَ ﴿١٦٢﴾ وَاسْأَلُهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ حِثَائُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرْعًا وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ لَا تَأْتِيهِمْ كَذَلِكَ نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٣﴾ وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعذِرَةٌ إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٦٤﴾ فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنحَنَّا الَّذِينَ يَهْتَوُونَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٥﴾ فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ﴿١٦٦﴾ وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لَيُعَذِّبَنَّ الَّذِينَ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ يَسُوءُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٦٧﴾ وَقَطَعْنَا لَهُمُ فِي الْأَرْضِ أُمَّةً مِنْهُمْ الصَّالِحِينَ وَمِنْهُمْ دُونُ ذَلِكَ وَبَلَّوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ

7 A'raf/159. Mûsa'nın kavminden bir topluluk hakka göre hareket eder ve onunla hükmederlerdi. 160. Biz onları (İsrailoğulları'nı) oymaklar hâlinde oniki boya ayırdık. Kavmi Mûsa'dan su isteyince ona: "Asanla taşla vur" diye (seslendik). Ondan oniki pınar fışkırdı. Her oymak içeceği yeri öğrendi. Üzerlerini bulutla gölgeledik ve onlara kudret helvası ve bıldırcın indirdik. "Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yiyin" dedik. Aslında onlar bize değil, kendilerine haksızlık ediyorlardı. 161. Onlara: "Şu kasabada oturun, dilediğiniz yerden yiyin, «Affet» deyin ve secde ederek kapıdan girin. Biz de yanılmalarınızı bağışlayalım, iyi davrananlara daha da artıracagız" denmişti. 162. Onların arasındaki zalimler, kendilerine söylenilen sözü başkası ile değiştirdiler. Biz de onlara, yaptıkları haksızlıktan dolayı gökten bir azap gönderdik. 163. (Ey Muhammed!) Onlara deniz kıyısındaki kasabanın durumunu sor. Hani cumartesi yasaklarını çiğniyorlardı. Çünkü cumartesi günleri balıkları sürüyle geliyor, cumartesi dışındaki günlerde gelmiyordu. Yoldan çıkmış olmalarından ötürü, onları böylece deniyorduk.⁵⁴⁸ 164. Aralarından bir topluluk: "Allah'ın yok edeceği veya şiddetli azaba uğratacağı bir millete niçin öğüt veriyorsunuz" dedi. Öğüt verenler: "Rabbimize, hiç değilse bir öbür beyan etmiş olmak için; bir de, belki sakınırlar diye" dediler. 165. Kendilerine hatırlatılanı unuttuklarında, kötülüğü menedenleri kurtardık; haksızlık yapanları ise, yapmakta oldukları kötülüklerden dolayı, çetin bir azapla yakaladık. 166. Kendilerine yasaklanan şeylere aldırış etmeyince, onlara: "Aşağılık maymunlar olun" dedik. 167. Rabbin, kıyamet gününe kadar onların üzerlerine, kendilerine işkence edecek kimseleri göndereceğini duyurmuştu. Rabbinin cezalandırması çabuktur. O çok

⁵⁴⁸ Cumartesi günü avlanma yasağı konulması ve balıkların diğer günler gözükmediği halde, o gün kıyıya sürüler halinde gelmeleri, yoldan çıkmış olmalarından ötürü, onları cezalandırmak için bir kışkırtmadır. Yasağı çiğnemeleri üzerine cezalandırılmışlardır.

وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٦٨﴾ فَخَلَفَ مِنْ
بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا
يَأْخُذُوهُ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَنْ لَا يَقُولُوا
عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ وَالنَّارُ الْآخِرَةُ
خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٦٩﴾ وَالَّذِينَ
يُمَسِّكُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نَضِيعُ لَهُمُ
الْمُصْلِحِينَ ﴿١٧٠﴾ وَإِذْ تَقَفْنَا الْجَلَّ الْجَلَّ فَوْقَهُمْ كَذَلِكَ
ظِلَّةٌ وَظَنُّوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُلِدُوا مَا تَبَيَّنَّا كَيْفَهُمْ
وَأَذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧١﴾

bağışlayıcı ve merhametlidir. 168. Biz onları yeryüzünde bölük bölük ayırdık. Aralarında iyi olanlar da vardır, olmayanlar da. İyiliğe dönerler diye onları iyiliklerle ve kötülüklerle sınadık. 169. Onların ardından, Kitab'a varis olan sonrakiler geldiler. Bunlar: "Biz nasıl olsa affedileceğiz" diyerek, bu en aşağı olanın (dünyanın) geçici olanını alırlar ve onun benzeri geçici bir şey daha gelse, ona da sarılırlar. Allah'a karşı ancak gerçeği söyleyeceklerine dair, Kitab üzerine onlardan söz alınmamış mıydı? Üstelik Kitap'ta olanları okuyup öğrenmişlerdi. Ahiret yurdu Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için daha iyidir. Düşünmüyor musunuz? 170. (Allah'a karşı gelmekten sakınanlar) Kitab'a sınıksız sarılırlar ve namazı kılarlar. Biz iyiliğe çalışanların mükâfatını zâyi etmeyiz. 171. Bir zamanlar Tur dağına gölgelik gibi üzerlerine yükseltmiştik; onun, tepelerine düşeceğini sanmışlardı. "Size verdiğimiz Kitab'a sıkıca sarılın ve içinde olanı düşünün ki, (Allah'a karşı gelmekten) sakınasınız" demiştik.

25 **Furkan/35.** Musâ'ya Kitab'ı verdik; kardeşi Harun'u da kendisine yardımcı yaptık. 36. "Âyetlerimizi yalanlayan kavme gidin!" dedik. Sonunda o kavmi yerle bir ettik.

وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَىٰ إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا ﴿٥١﴾ وَنَادَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَرَفَيْنَاهُ نَجِيًّا ﴿٥٢﴾ وَوَهَبْنَا لَهُ مِنْ رَحْمَتِنَا آلَ هَارُونَ نَبِيًّا ﴿٥٣﴾

19 **Meryem/51.** (Ey Muhammed!) Kitap'ta Musa'yı da an! O seçkin kılınmış biri ve (taarafımızdan) gönderilmiş bir peygamberdi. 52. Ona Tur'un sağ yanından seslenmiş ve konuşmak için onu yaklaştırmıştık. 53. Rahmetimizden, kardeşi Harun'u da bir peygamber olarak ona bağışlamıştık.

وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَىٰ ﴿٩٩﴾ إِذْ رَأَىٰ نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ آجِدُ عَلَى النَّارِ هُدًى ﴿١٠٠﴾ فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ يَامُوسَىٰ ﴿١٠١﴾ إِنِّي إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاقْلَعْ عَنْكَ إِثْمَكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٠٢﴾ وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ

20 **Taha/9.** Musa'nın haberi sana geldi mi? 10. O bir ateş görmüştü de, ailesine: "Durun, ben bir ateş gördüm; ya ondan size bir kor getirir, ya da ateşin yanında bir yol gösteren bulurum" demişti. 11-17. Musa ateşin yanına gelince: "Ey Musa!" diye seslenildi: "Ben şüphesiz senin Rabbinim; ayağındakileri çıkar, çünkü sen Kutsal Vadi Tuva'dasın. Ben seni seçtim; vahyolunanları dinle: Ben

الْبَحْرِ فَأَتَوْا عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَى أَصْنَامٍ لَهُمْ قَالُوا
يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ
تَجْهَلُونَ ﴿١٣٨﴾ إِنَّ هَؤُلَاءِ مَتَّبِعُوا مَا هُمْ فِيهِ وَبَاطِلٌ
مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٩﴾ قَالَ أَغَيَّرَ اللَّهُ أَبْنِعْكُمْ إِلَهًا
وَهُوَ فَضْلُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٤٠﴾ وَإِذْ أَنْجَيْنَاكُمْ
مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُقْتُلُونَ
أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ
رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿١٤١﴾ وَوَعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً
وَأَتَمَمْنَاهَا بِعَشْرِ فَنَمِيقَاتٍ رَبِّي أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَقَالَ
مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا
تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٤٢﴾ وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى
لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي إِلَيْكَ قَالَ
لَنْ تَرَانِي وَلَكِنْ انْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ
فَسَوْفَ تَرَانِي فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًا وَخَرَّ
مُوسَى صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ ثُبْتُ إِلَيْكَ
وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٤٣﴾ قَالَ يَا مُوسَى إِنِّي
اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَاتِي وَبِكَلَامِي فَخُذْ مَا
أَتَيْتُكَ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾ وَكُنَّا لَهُ فِي
الْأُلُوحِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْعِظَةً وَتَفْصِيلًا لِكُلِّ شَيْءٍ
فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ وَأْمُرْ قَوْمَكَ يَأْخُذُوا بِأَحْسَنِهَا سَأُرِيكُمْ
دَارَ الْفَاسِقِينَ ﴿١٤٥﴾ سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ الَّذِينَ
يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا
يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا
وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿١٤٦﴾ وَالَّذِينَ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ هَلْ

ler. Mûsa: "Siz bir şey bilmeyen cahil bir toplumsunuz. Bunların içinde bulundukları yıkılacak ve yapmakta oldukları boşa gidecektir" dedi. 140. "Size insanlardan fazla olarak iyilikte bulunan Allah'tan başka bir tanrı mı arayayım". dedi. 141. Sizi, size işkence eden, kadınlarınızı sağ bırakıp oğullarınızı öldüren Firavun'un adamlarından kurtardığımızı bir hatırlayın. Bunda, size Rabbiniz tarafından büyük bir imtihan vardır. 142. Mûsa'yla otuz gece için sözleştik ve ona on gece daha kattık. Böylece Rabbinin verdiği süre kırk geceye tamamlandı. Mûsa, kardeşi Hârûn'a: "Kavmim içinde benim yerime geç, onları düzelt, bozguncuların yolundan gitme" dedi. 143. Mûsa, tayin ettiğimiz vakitte gelince, Rabbin ona konuştu. (Mûsa:) "Rabbim! Kendini bana göster, Sana bakayım" dedi. Allah: "Sen Beni göremezsin, ama dağa bak, eğer dağ yerinde durursa, sen Beni göreceksin" buyurdu. Rabbi dağa görününce onu yerle bir etti ve Mûsa baygın düştü. Aylınca: "Sen yücesin, Sana tövbe ettim ve ben inananların ilkiyim" dedi. 144. Allah: "Ey Mûsa! (Sana) gönderdiklerimle ve (seninle) konuşmakla, seni insanların hepsine tercih ettim. Sana verdiğimi al ve şükredenlerden ol" dedi. 145. Ona levhalarda⁵⁴⁷, öğüt ve her şeyin açıklaması adına ne varsa hepsini yazdık: "Bunları sıkıca tut ve kavmine de onları en güzel tarafı ile almalarını emret!" Size yoldan çıkanların yurdunu göstereceğim. 146. Yeryüzünde haksız yere bükülenleri, belgelerimden yüz çevirteceğim. Her belgeyi görseler, yine ona inanmayacaklar. Doğru yolu görseler, onu yol olarak benimsemeyecekler. Azgınlık yolunu görseler, hemen onu yol edinecekler. Bu, âyetlerimizi yalanlamaları ve ondan habersiz olmalarından ileri gelir. 147. Âyetlerimizi ve ahirette karşılaşmayı yalanlayanların işleri boşa gitmiştir. Yine de yapmış olduklarından başka bir şeyle cezalandırılmayacak-

⁵⁴⁷ Burada *elvâh* (levhalar) olarak anılan şey, 53 Necm/36 ve 87 A'la/19'da zikri geçen *suhuf* (sahifeler) ile aynı şeydir. Bu levhalarda/sahifelerde İsrailoğulları'na uymaları gereken temel tevhidi ve ahlaki buyrukları belirtilmiştir.

يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٧﴾ وَأَتَّخَذَ قَوْمُ
مُوسَىٰ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ خَلْقِهِمْ عِجْلًا حَسَدًا لَهُ خُفْرًا
أَلَمْ يَرَوْا أَنَّهُ لَا يَكْلَمُهُمْ وَلَا يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا اتَّخَذُوا
وَكَانُوا ظَالِمِينَ ﴿١٤٨﴾ وَلَمَّا سَقَطَ فِي الْبَيْتِ
وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا قَالُوا لَئِنْ لَمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ
لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿١٤٩﴾ وَمُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضَبًا أَشْفًا قَالَ يَسْمَأُ غَلْتُمُونِي
مِنْ بَعْدِي أَعَجَلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ وَأَلْقَى الْأَلْوَابَ وَأَخَذَ
بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ قَالَ ابْنَ أُمِّ إِنْ الْقَوْمَ
اسْتَضَعُّونِي وَكَادُوا يَقْتُلُونَنِي فَلَا تُشْمِتْ بِيَ
الْأَعْدَاءَ وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١٥٠﴾
قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِأَخِي وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ
وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿١٥١﴾ إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا
الْعِجْلَ سَيِّئَاتِهِمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَذَلَّةٌ فِي الْحَيَاتِ
الدُّنْيَا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُفْتِرِينَ ﴿١٥٢﴾ وَالَّذِينَ
عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا وَآمَنُوا إِنَّ رَبَّكَ
مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٥٣﴾ وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ
مُوسَىٰ الْغَضَبُ أَخَذَ الْأَلْوَابَ وَفِي تَحْتِهَا هَدًى
وَرَحْمَةً لِلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ ﴿١٥٤﴾ وَاتَّخَذَ
مُوسَىٰ قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِمِيقَاتِنَا فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ
الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُمْ مِنْ قَبْلِ وَهَآئِي
أَهْلَكْتُنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا إِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ
بِهَا مَنْ تَشَاءُ وَتَهْدِي مَنْ تَشَاءُ أَنْتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا
وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ ﴿١٥٥﴾ وَكَتَبْنَا لَهُ
فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُنَا لِإَيْدِكَ قَلَمٌ
عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ
شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ

هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٦﴾

lardır. 148. Mûsa'nın ardından kavmi, zinet takımlarından, böğürmesi olan bir buzağı heykelini (put) edindiler. Onun kendileriyle konuşmadığını ve kendilerine yol göstermediğini görmediler mi? Onu benimsediler ve zâlim oldular. 149. İşin aslını anlayıp, sapmış olduklarını görünce: "Eğer Rabbimiz bize acımaz ve bizi bağışlamazsa, andolsun kaybedenlerden oluruz" dediler. 150. Mûsa, kavmine kızgın ve üzüntülü olarak dönünce: "Benden sonra ne kötü olmuşsunuz! Rabbimizin buyruğunun acele gelmesini mi istiyorsunuz?" dedi. Levhaları attı ve kardeşinin başını tutup kendine doğru çekti; kardeşi: "Ey anamın oğlu! Bu topluluk beni hor gördü, az kalsın beni öldürüyorlardı. Düşmanlarımı sevindirme ve beni haksız toplumla bir tutma" dedi. 151. Mûsa: "Rabbim! Beni ve kardeşimi bağışla ve bizi rahmetine sok. Sen merhamet sahiplerinin en merhametlisin" dedi. 152. Buzağıyı (put) edilenlere Rablerinden bir öfke ve dünya hayatında bir alçaklık ulaşacaktır. Biz iftiracıları böyle cezalandırırız. 153. Kötülükler işleyip ardından tövbe eden ve inananlar bilsinler ki, Rabbin ondan sonra da çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 154. Mûsa'nın öfkesi dinince, Levhaları aldı. Onlardaki yazıda, Rablerinden korkanlar için bir rehberlik ve rahmet vardı. 155. Mûsa tayin ettiğimiz vakitte kavminden yetmiş kişi seçti. Onları şiddetli titreme tutunca Mûsa: "Rabbim, dileseydin onları ve beni daha önce yok ederdin. Şimdi aramızdaki beyinsizlerin yaptıklarından ötürü bizi yok mu edeceksin? Bu Senin sınamandan başka bir şey değildir. Sen onunla istediğini saptırır ve istediğini doğru yola korsun. Sen bizim sahibimizsin; bizi bağışla, bize merhamet et; Sen bağışlayanların en iyisisin" dedi. 156. (Mûsa): "Bu dünyada ve ahirette bize güzel olanı yaz. Biz sana yöneldik" dedi. (Allah) şöyle buyurdu: "Azabıma dilediğim kimseyi uğrattım. Ama rahmetim her şeyi kaplamıştır. Onu, sakınanlara, zekatı verenlere ve âyetlerimize inanmış olanlara yazacağım".

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ
فَظَلَمُوا بِهَا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ
﴿١٠٣﴾ وَقَالَ مُوسَىٰ يَا فِرْعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿١٠٤﴾ حَقِيقٌ عَلَىٰ أَنْ لَا أَقُولَ عَلَى اللَّهِ
إِلَّا الْحَقَّ قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي
إِسْرَآئِيلَ ﴿١٠٥﴾ قَالَ إِنْ كُنْتَ جِئْتَ بِآيَةٍ فَأْتِ بِهَا
إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٠٦﴾ فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا
هِيَ تُفْعَانٌ مِيزٌ ﴿١٠٧﴾ وَتَرَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بِيضَاءُ
لِللَّاطِرِينَ ﴿١٠٨﴾ قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ إِنَّ هَذَا
لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ ﴿١٠٩﴾ يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ
أَرْضِكُمْ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ﴿١١٠﴾ قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ
وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ﴿١١١﴾ يَأْتُوكَ بِكُلِّ
سَاحِرٍ عَلِيمٍ ﴿١١٢﴾ وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ
لَنَا لَأَجْرًا إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْعَالِينَ ﴿١١٣﴾ قَالَ نَعَمْ
وَإِنَّكُمْ لِمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿١١٤﴾ قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِمَّا أَنْ
تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ نَحْنُ الْمُلْكَينَ ﴿١١٥﴾ قَالَ
أَلْقُوا فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ
وَجَاءُوا بِسِحْرِ عَزِيمٍ ﴿١١٦﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ
أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿١١٧﴾
فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٨﴾ فَغَلَبُوا
هُنَالِكَ وَاتَّقَلَبُوا صَاعِرِينَ ﴿١١٩﴾ وَأَلْقَى السَّحَرَةُ
سَاجِدِينَ ﴿١٢٠﴾ قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٢١﴾
رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿١٢٢﴾ قَالَ فِرْعَوْنُ آمَنْتُمْ بِهِ
قَبْلَ أَنْ أَدْنَىٰ لَكُمْ إِنَّ هَذَا لَمَكْرٌ مَكْرُومُهُ فِي الْمَدِينَةِ
لِيُخْرِجُوا مِنْهَا أَهْلَهَا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿١٢٣﴾
لَأَقْطَعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ ثُمَّ لَأُصَلِّبَنَّكُمْ
أَجْمَعِينَ ﴿١٢٤﴾ قَالُوا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ
﴿١٢٥﴾ وَمَا نَنفَعُ مَنَا إِلَّا أَنْ آمَنَّا بِآيَاتِ رَبِّنَا لَمَّا

7 A'raf/103. Sonra onların ardından Musa'yı belgelerimizle Firavun'a ve ileri gelenlerine gönderdik Ama onlar ayetlerimize karşı haksızlık ettiler. Artık, bozguncuların sonunun nasıl olduğuna bir bak. 104-105. Musa: "Ey Firavun! Ben alemlerin Rabbin'in Elçisi'yim. Allah'a karşı bana ancak gerçeği söylemek yaraşır. Size Rabbinizden açık bir belge getirdim. Artık İsrailoğulları'nı benimle gönder" dedi. 106. (Firavun:) "Bir mucize getir-diysen ve doğru sözlülerden isen, onu ortaya koy" dedi. 107. (Mûsa) esasını yere atar atmaz ayan beyan bir yılan oldu. 108. Ve elini çıkardı, bakanlar için bembeyaz oldu. 109-110. Firavun'un kavminin ileri gelenleri: "Doğrusu bu, bilgin bir büyücüdür. Sizi yurduunuzdan çıkarmak istiyor. Ne buyurursunuz?" dediler. 111-112. "Onu ve kardeşini egle, şehirlere bütün bilgin büyücüleri getirecek toplayıcılar gönder" dediler. 113. Büyücüler, Firavun'a gelip: "Yenen biz olur-sak, bize bir ödül var, değil mi?" dediler. 114. (Firavun:) "Evet, o zaman siz de göz-delerden olacaksınız" dedi. 115. (Büyücüler:) "Ey Mûsa! Ya (önce) sen at veya biz atalım" dediler. 116. (Mûsa:) "Siz atın!" dedi. (Büyücüler) atınca, insanların gözlerini büyülediler, onları ürküttüler ve büyük bir büyü ortaya koydular. 117. "Asânı atıver!" diye seslendik. Asâ, birden onların uydur-duklarını yutmaya başladı. 118. Gerçek orta-ya çıktı ve onların yapmış oldukları boşa gitti. 119. İşte orada yenildiler ve küçük düş-tüler. 120-122. Büyücüler secdeye kapandılar ve: "Âlemlerin Rabbine, Mûsa ve Ha-run'un Rabbine inandık" dediler. 123-124. Firavun: "Ben size izin vermeden mi ona inandınız? Bu, halkı şehirden çıkarmak için kurduğunuz bir düzendir. Ama şimdi gö-receksiniz. Andolsun, ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim. Sonra hepinizi asa-çağım" dedi. 125-126. Büyücüler: "(Böyle yaparsan) biz sadece Rabbimize dönmüş oluruz; Rabbimizin mucizeleri bize gelince onlara inandık diye bizden öc alıyorsun. Rabbimiz! Bize dayanma gücü ver ve Müslü-man olarak canımızı al" dediler. 127. Fira-vun kavminin ileri gelenleri: "Mûsa ve top-

﴿١٢٦﴾ جَاءَتْكَ رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَقَّأْنَا مُسْلِمِينَ
وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَيَذَرِكَ وَالْهَيْكَلُ قَالَ
سَقَطَ أُنْيَاءَهُمْ وَنَسَحَ نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ
قَاهِرُونَ ﴿١٢٧﴾ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ
وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٢٨﴾ قَالُوا أَوْذَيْنَا مِنْ قَبْلُ أَنْ
تَأْتِنَا وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْتَنَا قَالَ عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يُهْلِكَ
عَدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرَ كَيْفَ
تَعْمَلُونَ ﴿١٢٩﴾ وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ
وَنَقَصَ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذَكَّرُونَ ﴿١٣٠﴾ فَبَدَا
جَاءَتْهُمْ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ وَإِنْ تُصِيبُهُمْ
سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَى وَمَنْ مَعَهُ أَلَا إِنَّمَا طَائِرُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ
وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣١﴾ وَقَالُوا هَٰذَا
تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ لِيُذَكِّرَنَا بِهَا فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ
﴿١٣٢﴾ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ
وَالضَّفَادِعَ وَالْدَّمَ آيَاتٍ مُفَصَّلَاتٍ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا
قَوْمًا مُجْرِمِينَ ﴿١٣٣﴾ وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوا
يَا مُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ لَئِنْ كَشَفْتَ
عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَٰئِيلَ
﴿١٣٤﴾ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الرِّجْزَ إِلَىٰ أَجْلِ هُمْ
بَالِغُهُ إِذَا هُمْ يَنْكَبُونَ ﴿١٣٥﴾ فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ
فَأَغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ بِآيَتِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا
عَاقِلِينَ ﴿١٣٦﴾ وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا
يُستَضْعَفُونَ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَعَارِبَهَا الَّتِي بَارَكْنَا
فِيهَا وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَٰئِيلَ
بِمَا صَبَرُوا وَدَمَرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَكَانُوا
كَآثَرِ شُوعٍ ﴿١٣٧﴾ وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَٰئِيلَ

lumunu, yeryüzünde bozgunculuk yapsınlar, seni ve tanrıları terketsinler diye mi salveriyorsun?” dediler. Firavun: “Onların oğullarını öldüreceğiz, kadınlarını sağ bırakacağız. Biz onları ezecek üstünlükteyiz” dedi. 128. Mûsa, kavmine: “Allah’tan yardım dileyin ve sabredin. Bu yer Allah’ındır. Kullarından dilediğini, oraya vâris kılar. Sonuç, Allah’a saygılı olanlarındır” dedi. 129. “Sen bize gelmeden önce de, geldikten sonra da hep eziyet çektik” dediler. (Mûsa da:) “Rabbinizin, düşmanlarınızı yok etmesi ve burada sizi onların yerine geçirmesi umulur. O zaman nasıl davranacağınıza bakar” dedi. 130. Biz de Firavun’un adamlarını, öğüt alıp düşünceleri için yıllarca kuraklığa ve ürün kıtlığına uğrattık. 131. Onlara bir iyilik geldiğinde: “Bu bizden ötürüdür” derler; başlarına bir fenalık geldiğinde ise, Mûsa ve onunla beraber olanların uğursuzluğuna verirlerdi. Bilin ki, onların uğursuzlukları Allah katındadır. Fakat çoğu bunu bilmez. 132. (Firavun’un kavmi Musa’ya:) “Bizi büyülemek için ne mucize gösterirsen göster, sana inanmayacağız” dedi. 133. Bunun üzerine, su baskını, çekirgeyi, biti, kurbağaları ve kanı, birbirinden ayrı mucizeler olarak üzerlerine saldık. Yine de büyüklendiler ve suçlu bir toplum oldular. 134. Pis azap başlarına çökünce: “Ey Mûsa! Sana verdiği söze göre bizim için Rabbine yalvar. Eğer bizden bu azabı kaldırırsan, andolsun sana inanacağız ve İsrailoğulları’nı seninle beraber göndereceğiz” dediler. 135. Biz, varacakları bir süreye kadar azabı onlardan kaldırıncaya, hemen cayıyorlardı. 136. Biz de onlardan üç aldık ve âyetlerimizi yalanladıklarından ve onlara karşı ilgisiz olmalarından dolayı onları denizde boğduk. 137. Hor görülen bu kavmi ise, kutsal kıldığımız bu toprağın doğularına ve batılarına vâris kıldık. Rabbinin İsrailoğulları’na verdiği güzel söz, dayanmalarına karşılık olarak tamamlandı. Firavun’un ve toplumunun yaptıklarını ve yükselttiklerini yerle bir ettik. 138-139. İsrailoğulları’nı denizden karşıya geçirdik. Putlarına gönül veren bir topluma rastladılar. “Ey Mûsa! Onların tanrıları gibi bize de bir tanrı yap” dedi-

مِنَ السَّمَاءِ إِنَّ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٨٧﴾ قَالَ رَبِّیْ اَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨٨﴾ فَكَذَّبُوهُ فَاحْتَنَاهُمْ عَذَابَ یَوْمِ الظَّلَّةِ اِنَّهٗ كَانَ عَذَابَ یَوْمٍ عَظِیْمٍ ﴿١٨٩﴾ اِنَّ فِیْ ذٰلِكَ لَاٰیةٍ وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِیْنَ ﴿١٩٠﴾ وَاِنَّ رَبَّكَ لَهٗوَ الْعَزِیْزُ الرَّحِیْمُ ﴿١٩١﴾

وَالِیْ مَدَیْنٍ اَخَاهُمْ شُعَبِیًّا قَالَ یٰقَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَیْرُهٗ وَلَا تَتَّقُوا الْمِکْبَالَ وَالْمِیْزَانَ اِنِّیْۤ اَرَاكُمْ بِخَیْرٍ وَاِنِّیْۤ اَخَافُ عَلَیْكُمْ عَذَابَ یَوْمٍ مُّحِیْطٍ ﴿٨٤﴾ وَیٰقَوْمِ اَوْفُوا الْمِکْبَالَ وَالْمِیْزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ اَشْیَآءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِی الْاَرْضِ مُفْسِدِیْنَ ﴿٨٥﴾ بَقِیَّةُ اللّٰهِ خَیْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِیْنَ وَمَا اَنَا عَلَیْكُمْ بِحَفِیْظٍ ﴿٨٦﴾ قَالُوا یٰشُعَیْبُ اَصْلَاحَتُكَ تَأْمُرُكَ اَنْ تَتْرُكَ مَا یَعْبُدُ اَبَاؤُنَا اَوْ اَنْ نَفْعَلَ فِیْۤ اَمْوَالِنَا مَا نَشَآءُ اِنَّكَ لَآَنْتَ الْحَلِیْمُ الرَّشِیْدُ ﴿٨٧﴾ قَالَ یٰقَوْمِ اَرَايْتُمْ اِنْ كُنْتُ عَلٰی بَیْنَةٍ مِنْ رَبِّیْ وَرَزَقْنِیْ مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا وَمَا اُرِیدُ اَنْ اُخَالِفَکُمْ اِلٰی مَا اَنْهَاکُمْ عَنْهُ اِنْ اُرِیدُ اِلَّا الْاِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِیْقِیْ اِلَّا بِاللّٰهِ عَلَیْهِ تَوَكَّلْتُ وَاِلَیْهِ اُنِیْبُ ﴿٨٨﴾ وَیٰقَوْمِ لَا یَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِیْۤ اَنْ یُّصِیْبَکُمْ مِثْلُ مَاۤ اَصَابَ قَوْمَ نُوْحٍ اَوْ قَوْمَ هُوْدٍ اَوْ قَوْمَ صَالِحٍ وَمَا قَوْمٌ لُّوْطٍ مِنْكُمْ بِبَعِیْدٍ ﴿٨٩﴾ وَاسْتَغْفِرُوْا رَبَّکُمْ ثُمَّ تَوَبُّوْا اِلَیْهِ اِنَّ رَبِّیْ رَحِیْمٌ وَدُوْدٌ ﴿٩٠﴾ قَالُوا یٰشُعَیْبُ مَا نَفَقَہُ کَثِیْرًا مِّمَّا تَقُوْلُ وَاِنَّا لَنَرَاکَ فِیْنَا ضَعِیْفًا وَّلَوْلَا رَهْطُکَ لَرَجَمْنَاکَ وَمَا اَنْتَ عَلَیْنَا بِعَزِیْزٍ ﴿٩١﴾ قَالَ یٰقَوْمِ اَرَهْطِیْۤ اَعَزُّ عَلَیْکُمْ مِنَ اللّٰهِ وَاَتَّخَذْتُمُوْہُ وَرَآءَکُمْ ظَهْرًا اِنْ رَبِّیْ بِمَا تَعْمَلُوْنَ مُّحِیْطٌ ﴿٩٢﴾ وَیٰقَوْمِ اَعْمَلُوا عَلٰی مَکَانَتِکُمْ اِنِّیْۤ عَمِلٌ سَوَافٍ تَعْلَمُوْنَ

mektedir" dedi. 189. Ama onu yalanladılar, Bunun üzerine onları bulutlu bir günün azabı yakaladı. Gerçekten o gün, azabı büyük bir gündü. 190. Doğrusu, bunda bir ders vardır. Fakat çoğu inanmamaktadır. 191. Rabbin, Üstün'dür, merhametlidir.

11 Hud/84-86. Medyenlilere de kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin; sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. Ölçüyü ve tartıyı eksik tutmayın. Ben sizi bolluk içinde görüyorum ve doğrusu, hakkınızda, kuşatıcı bir günün azabından korkuyorum. Ey kavmim! Ölçüyü ve tartıyı tam dengeli yapın. İnsanlara haklarını eksik vermeyin. Memlekette bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın. Eğer inanıyorsanız, Allah'ın bıraktığı kâr sizin için daha iyidir. Ben size bekçi değilim" dedi. 87. "Ey Şuayb! Sana, namazın mı babalarımızın taptıklarını bırakmamızı veya mallarımızda istediğimiz gibi davranmaktan vazgeçmemizi emrediyor? Hâlbuki sen akli başında yumuşak huylu birisin" dediler. 88-90. Şuayb: "Ey kavmim! Ne dersiniz; ya ben Rabbinimden açık bir kanıta dayanıyorsam ve bana güzel bir rızık verdiyse? Yoksa ben size yasakladığım şeylerde size aykırı düşme hevesinde değilim. Benim, gücüm yettiği kadar düzeltmekten başka bir dileğim yoktur. Ve başarım ancak Allah'ın yardımıyla. Ben yalnızca O'na güveniyor ve O'na yöneliyorum. Ey kavmim! Bana karşı gelmeniz, sakın Nuh'un kavmine, Hûd'un kavmine veya Salih'in kavmine gelen felaketin bir benzerini sizin başınıza getirmesin. Lût kavmi de sizden uzakta değildir. Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra O'na yönelin; Rabbin acır ve sever" dedi. 91. Onlar: "Ey Şuayb! Söylediklerinin çoğunu anlamıyoruz ve doğrusu, seni aramızda güçsüz görüyoruz. Eğer yandaşların olmasaydı, inan ki, seni taşlardık. Yoksa, bizim nezdinizde bir gücün yok" dediler. 92-93. Şuayb "Ey kavmim! Sizin nezdinizde benim yandaşlarım,

مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ كَاذِبٌ وَارْتُوبُوا
إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ ﴿٩٣﴾ وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا لَنَحْيِيَنَّ
شُعَيْبًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَأَخَذَتِ الَّذِينَ
ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ
﴿٩٤﴾ كَانَ لَمْ يَغْتُوا فِيهَا إِلَّا بُعْدًا لِمَدِينٍ كَمَا
يَعِدُّ نُمُودٌ ﴿٩٥﴾

Allah'tan daha mı değerli ki Allah'a sırt çeviriyorsunuz. Rabbim yaptıklarınızı kuşatmıştır. Ey kavmim! elinizden geleni yapın; elbette ben de yapacağım. Hakir düşürecek azabın kime geleceğini ve kimin yalancı olduğunu göreceksiniz. Gözetleyin; ben de sizinle beraber gözetleyeceğim" dedi. 94-95. Buyruğumuz gelince, Şuayb'ı ve onunla beraber inanmış olanları, katımızdan bir rahmet olarak kurtardık. Ama haksızlık yapanları bir çığlık yakaladı ve oldukları yerde yüzüstü düşürdiler. Sanki orasını hiç şenlendirmemişlerdi. Semûd kavminin yok olduğu gibi Medyenliler de silinip gittiler.

وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ ظَالِمِينَ ﴿٧٨﴾ فَاتَّقُوا
مِنْهُمْ وَإِنَّهُمَا لَبِإِمَامٍ مُبِينٍ ﴿٧٩﴾

15 Hicr/78. Ormanlık yerde oturanlar⁵⁴⁶ da zulmediyorlardı. 79. Bunun için onlardan öc aldık. Her ikisi de (Eyke ve Sodom) hâlâ açık ana yol üzerindedir.

وَالِى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يَأْقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ
وَارْجُوا الْيَوْمَ الْآخِرَ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ
﴿٣٦﴾ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي
دَارِهِمْ جَاثِمِينَ ﴿٣٧﴾

29 Ankebut/36. Medyen halkına kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. O: "Ey Kavmim! Allah'a kulluk edin, ahiret gününe umut besleyin. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın" dedi. 37. Ama onu yalanladılar. Bu yüzden onları bir titreme aldı ve oldukları yerde yüzüstü düşürdiler.

10. Hz. Musa, Harun ve İsrailoğulları

Kur'an'da en geniş yer verilen kıssa, Hz. Musa ve İsrailoğulları'nın serüvenidir. Bu serüvenin aşağıdaki pasajlarda yer alan büyük kısmı, İsrailoğulları'nın Hz. Yusuf zamanında yerleşmiş oldukları, ama artık zulüm görmeye başladıkları Mısır'dan, Hz. Musa'nın önderliğinde kurtulmalarından sonraki dönemle ilgilidir.

فَعَصَى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا ﴿١٦﴾

73 Müzzemmil/16. Firavun o elçiye karşı gelmişti de, onu çok ağır bir cezaya uğratmıştı.

وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ النَّذْرُ ﴿٤١﴾ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
كُلَّهَا فَأَخَذْنَاهُمْ أَخْذَ عَزِيزٍ مُّقْتَدِرٍ ﴿٤٢﴾

54 Kamer/41. Firavun'un adamlarına uyarıcılar gelmişti. 42. Onlar ayetlerimizin hepsini yalanladılar. Bunun üzerine, onları güç ve üstünlük sahibi olana yakışır bir şekilde yakaladık.

⁵⁴⁶ Arapça metinde geçen *eyke* kelimesi, 'sıkı ormanlık' anlamına gelir. Eyke, Tebük'ün eski ismi olduğu da rivayet edilir. *ashâbu'l-eyke*, Medyenliler, yani Hz. Şuayb'ın halkıdır.

وَالْيُوسُفَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَلَيْ مَا كُنْتُ الْمَسْكُوتُ إِلَيْهِ وَالْيُوسُفَ أَلَيْ مَا كُنْتُ الْمَسْكُوتُ إِلَيْهِ ﴿٨٣﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَمِمَّا يَصْرِفُونَ ﴿٨٤﴾

21 Enbiya/83. Eyyûb da: “Başıma bir bela geldi, Sana sığındım, Sen merhamet sahiblerinin en merhmetlisisin” diye Rabbine seslenmişti. 84. Biz de onun duasını kabul etmiş ve başına gelenleri kaldırmıştık. Katımızdan bir rahmet ve kulluk edenlere bir hâtıra olmak üzere, ona tekrar ailesini ve onların yanısıra bir katını daha vermiştik.

إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَىٰ نُوحٍ وَالْحَبَشِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَىٰ وَالْيُوسُفَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا ﴿١٦٣﴾

4 Nisa/163. (Ey Muhammed!) Biz, Nûh’a ve ondan sonraki peygamberlere vahyettik. İbrahim’e, İsmâil’e, İshâk’a, Yâkub’a, (İsrailî) boylara, İsa’ya, Eyyûb’a, Yunus’a, Hârûn’a ve Süleyman’a da vahyettik ve Dâvud’a Zebur’u verdik.

9. Hz. Şuayb ve Medyenliler

Kur'an'ın önemle üzerinde durduğu eski toplumlardan birisi de, Hz. Şuayb'ın gönderildiği Medyen'dir. Yine bir Arap toplumu olan Medyen halkının yaşadığı dönemle ilgili farklı görüşler vardır. Medyenliler'in tarih sahnesine ne zaman çıktıkları belirlense bile, Hz. Şuayb'ın yaşadığı dönem yine kapalı kalmaktadır. Fakat Hz. Musa Mısır'dan kaçıp, Medyen'e sığındığında onu himaye eden şahıs, müfessirlerin dedikleri gibi Şuayb Peygamber ise, onun Hz. Musa ile çağdaş olduğu ortaya çıkmaktadır. Batlamyus, Medyenliler'in (*Modiana*) Kızıldeniz sahillerinde yaşadıklarını söylemektedir. Coğrafyacılar Medyen'i, Tebük'ten altı günlük mesafede bir sahil şehri olarak tarif ederler. Medyen, Eyle'den Medine'ye doğru uzanan Hac yolu üzerinde ikinci konak yeri idi. Kuzeyi güneye bağlayan yol üzerinde bulunması, Medyen'e önemli bir ticarî konum bağışlıyordu. Hz. Şuayb'ın mesajında, ticaret ahlakının ağırlıklı bir yer tutması da, halkının ticaretle uğraştığını göstermektedir.

وَالَّذِينَ آمَنُوا مِن بَنِي إِسْرَءِيلَ إِذْ قَالُوا لِرَبِّنَا إِنَّا نُفْسِدُ فِي الْأَرْضِ فَأَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَهَارُونَ وَآتَيْنَاهُم مِّنَّا رَحْمَةً وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسًى فَذَرَكُوا الْآيَاتِ وَأَرْسَلْنَا هَارُونَ وَآدَمُوعًا وَغُلَامًا مُّذَمِّيًا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ فَصَخَّرَهُمْ وَإِذْ يَبْقَىٰ فِي الدَّخَانِ الْفِرْعَوْنُ نَادَىٰ رَبَّهُ هُوَ أَرَأَيْتَ إِنِّي مُنَادِيكَ بِتَبَتُّوا أَوْ أَمْسِكُوا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَبِيرِ ﴿٨٦﴾

7 A'raf/85-87. Medyen halkına da kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. O: “Ey kavmim! Allah'a tapın, ondan başka tanrınız yoktur. Rabbinizden size açık bir belge geldi. Ölçüyü ve tartıyı tam yapın. İnsanların eşyalarını eksiltmeyin. Düzeltildikten sonra yeriyüzünde bozgunculuk yapmayın. Eğer inanıyorsanız, bu sizin için daha iyidir. Allah'a inananları korkutup O'nun yolundan alıkoyarak ve o yolun eğri olmasını isteyerek, her yolun başında pusu kurmayın. Sizler az iken (Allah'ın) sizi çoğalttığını hatırlayın. Bozguncuların sonunun nasıl olduğuna bakın. Madem ki, içinde benimle gönderilene inanan bir toplum ve inan-

لَمْ يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿٨٧﴾ قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ ﴿٨٨﴾ قَدْ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ نَحْنُ عَلَى اللَّهِ مُنْهَاجًا وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ ﴿٨٩﴾ وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَئِنْ أَتَيْتُمْ شُعَيْبًا إِكْرَامًا إِذَا لَخَسِرُونَّ ﴿٩٠﴾ فَأَخَذْتَهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ ﴿٩١﴾ الَّذِينَ كَذَبُوا شُعَيْبًا كَأَنْ لَمْ يَغْتُوا فِيهَا الَّذِينَ كَذَبُوا شُعَيْبًا كَانُوا هُمْ الْخَاسِرِينَ ﴿٩٢﴾ فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَتَصَدَّحْتُ لَكُمْ فَكَيْفَ أَسَىٰ عَلَىٰ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٩٣﴾

mamış bir toplum var, öyleyse Allah aramızda hükmedene kadar sabredin. O hâkimlerin en iyisidir" dedi. 88. Kavminin büyüklenen ileri gelenleri: "Ey Şuayb! Biz seni ve seninle beraber olan inananları kentimizden çıkaracağız, ya da dinimize döneceksiniz" dediler. Şuayb onlara: "İste-
mezsek de mi?" dedi. 89. "Allah, bizi dininizden kurtardıktan sonra tekrar ona dönecek olursak, Allah'a karşı yalan uydurmuş oluruz. Rabbimizin dilemesi bir yana, dininize dönmek bize yakışmaz. Rabbimizin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Biz yalnız Allah'a güveniriz. Rabbimiz! Bizimle toplumumuz arasındaki durumu hak ile açıklığa kavuştur. İşleri açıklığa çıkarıp çözenlerin en iyisi Sensin" dedi. 90. Kavminin inkâr eden ileri gelenleri: "Eğer Şuayb'a uyararsanız, o durumda siz kaybedersiniz" dediler. 91. Bundan ötürü onları şiddetli bir titreme tuttu ve yurtlarında yüzüstü düşüp kaldılar. 92. Şuayb'ı yalanlayanlar, sanki yurtlarında hiç yaşamamış gibi oldular. Şuayb'ı yalanlayanlar, işte onlar kaybettiller. 93. Şuayb, onlara sırt çevirdi ve "Ey kavmim! Rabbimin gönderdiklerini size ulaştırdım ve size öğüt verdim. Artık inkârcı bir topluma nasıl üzüleyim?" dedi.

كَذَّبَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧٦﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾ إِنِّي إِلَٰهُكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٧٨﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجَرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٠﴾ أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ ﴿١٨١﴾ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ﴿١٨٢﴾ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْنُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿١٨٣﴾ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَخْلَقُكُمْ وَالْحِيلَةَ الْأُولَىٰ ﴿١٨٤﴾ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ ﴿١٨٥﴾ وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَإِنْ نَطَّلُكَ لَئِنْ الْكَادِبِينَ ﴿١٨٦﴾ فَاسْتَقِطْ عَلَيْنَا كَيْفَ

26 **Şuara/176.** Ormanlık yerde oturanlar da elçileri yalanladılar. 177-184. Şuayb onlara: "Allaha saygılı olmaz mısınız? Ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Artık Allah'ı sayın ve bana itaat edin. Ben buna karşı sizden bir ücret istemiyorum, ücretim ancak âlemlerin Rabbine aittir. Ölçüyü tam yapın, eksiltlenlerden olmayın. Doğru terazi ile tartın. İnsanların eşyalarını eksiltmeyin. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın. Sizi ve daha önceki nesilleri yaratana saygılı olun" dedi. 185-187. Onlar: "Sen büyülenmiş birisin. Bizim gibi bir insandan başka bir şey değilsin. Biz senin yalancı olduğunu düşünüyoruz. Eğer doğru sözlülerden isen, göğün bir parçasını üzerimize düşür" dediler. 188. Şuayb: "Rabbim yaptıklarınızı çok iyi bil-

﴿٦٩﴾ تَقْضُحُونَ ﴿٦٨﴾ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزَوْا ﴿٦٩﴾ قَالُوا أَوَلَمْ نُنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٧٠﴾ قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ﴿٧١﴾ لَعَنَكَ اللَّهُ إِنَّمَا لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿٧٢﴾ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّبْحَةُ مُشْرِقِينَ ﴿٧٣﴾ فَجَعَلْنَا عَلَيْهِمَا سَافِلِيهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمَا حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ ﴿٧٤﴾ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ ﴿٧٥﴾ وَإِنَّهَا لَبِسَبِيلٍ مُّقِيمٍ ﴿٧٦﴾ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾

dedi. 70. Onlar: "Biz seni elâleme karışmaktan menetmemiş miydik?"⁵⁴³ dediler. 71. Lût: "Eğer (dediğinizi) yapacaksanız, işte kızlarım" dedi. 72. (Ey Muhammed!) Senin hayatına andolsun ki, onlar sarhoşlukları içinde bocalıyorlardı. 73. Çılgılık, onları güneş doğarken yakalayıverdi. 74. Yurtlarının altını üstüne getirdik. Üzerlerine çamurdan pışmış taş yağdırdık. 75. Bunlarda, anlayışlı kimselere ibretler vardır. 76. O şehirler, işlek yol üzerinde hâlâ durmaktadır.⁵⁴⁴ 77. Bunlarda, mü'minlere ibret vardır.

وَإِنْ لُّوطًا لَّمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٣٣﴾ إِذْ نَحِيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ﴿١٣٤﴾ إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ ﴿١٣٥﴾ ثُمَّ دَمَرْنَا الْآخَرِينَ ﴿١٣٦﴾ وَإِنَّكُمْ لَتَمُرُّونَ عَلَيْهِمْ مُصْبِحِينَ ﴿١٣٧﴾ وَبِاللَّيْلِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٣٨﴾

37 Saffat/133. Şüphesiz, Lût da peygamberlerdendi. 134-135. Geridekiler arasında kalan yaşlı bir kadının dışında, Lût'u ve bütün ailesini kurtarmıştık. 136. Sonra diğerlerini yok etmiştik. 137-138. Ey insanlar! Sabah akşam onların yerleri üzerinden geçiyorsunuz. Hâlâ aklınızı kullanmayacak mısınız?

وَلُوطًا آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَنَحْنَاهُ مِنَ الْقَرِيَةِ الَّتِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبَائِثَ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سُوءٍ فَاسِقِينَ ﴿٧٤﴾ وَأَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٧٥﴾

21 Enbiya/74. Lût'a da hüküm ve ilim verdik; onu, çirkin işler işleyen kasabadan kurtardık. Gerçekten onlar yoldan çıkmış kötü bir toplumdur. 75. Lût'u rahmetimize aldık; o iyilerdendi.

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ لَأَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٢٨﴾ أَتُنْكُمُ اللَّاتُونَ الرَّجَالُ وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ وَتَأْتُونَ فِي نَادِيَكُمُ الْمُنْكَرَ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اتَيْنَا بِعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٩﴾ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ ﴿٣٠﴾ وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُوا أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ إِنْ أَهْلُهَا كَانُوا ظَالِمِينَ ﴿٣١﴾ قَالَ إِنْ فِيهَا

29 Ankebut/28-29. Lût da kavmine şöyle demişti: "Siz sizden önce hiç kimsenin yapmadığı bir hayasızlığı yapıyorsunuz. Erkeklerle yaklaşan, yol kesen ve toplantılarında kötü şeyler yapan sizler değil misiniz?" Kavminin cevabı: "Doğru sözlü isen bize Allah'ın azabını getir" demek oldu. 30. Lût: "Rabbim! Bozgunculara karşı bana yardım et" dedi. 31. Elçilerimiz İbrâhim'e müjde ile geldiklerinde: "Biz bu beldenin halkını yok edeceğiz, çünkü oranın halkı zâlim kimselerdir" dediler. 32. İbrahim: "Ama Lût oradadır" dedi. Elçiler: "Biz o-

⁵⁴³ veya "Biz sana, hiç kimseyle görüşmeyeceksin, dememiş miydik?"

⁵⁴⁴ Mufessirler, bahsedilen bu yerin, Hicaz'dan Suriye'ye giden yol üzerindeki Ölü Deniz (Lut Gölü) olduğu kanaatindedirler.

لَوْطًا قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنْ فِيهَا لَنَنْجِيَنَّهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا
امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٣٢﴾ وَلَمَّا أَنْ جَاءَتْ
رُسُلُنَا لَوْطًا سَيِّئَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالُوا لَا
تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ إِنَّا مُنْجُونَكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا امْرَأَتَكَ
كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٣٣﴾ إِنَّا مُنزِلُونَ عَلَى أَهْلِ هَذِهِ
الْقُرْيَةِ رِجْزًا مِنْ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٣٤﴾
وَلَقَدْ تَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٥﴾

rada olanları daha iyi biliriz; onu ve geride kalanlardan olacak karısı hariç, bütün ailesini kurtaracağız” dediler. 33-34. Elçilerimiz Lût’a gelince, o bu yüzden tasalandı ve çok sıkıldı. Ona: “Korkma ve üzülmeye; Biz seni ve –geride kalacaklardan olan karının dışında– bütün aileni kurtaracağız. Bu kasaba halkına, yoldan çıkmalarına karşılık, gökten bir azap indireceğiz” dediler. 35. Biz düşünen kimseler için bu kasabadan geriye apaçık bir belge bırakmışızdır.

8. Hz. Eyyub

Tefsirler, Hz. Eyyub’un kimliği ve yaşadığı dönemle ilgili olarak, Kitab-ı Mukaddes kaynaklı pek çok bilgiye yer vermektedirler. Çoğu birbiriyle çelişen bu haberlerin değerlendirilmesine burada yer vermemiz mümkün değil. Ancak, aşağıdaki pasajlardan açıkça anlaşılan o ki, o da İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerdendi. Allah’ın selamı ona olsun.

وَاذْكُرْ عَبْدًا أَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ
بُئْسَ وَعْدًا ﴿٤١﴾ أُرْكضُ بِرَجْلِكَ هَذَا مُغْتَسَلٌ
بَارِدٌ وَشَرَابٌ ﴿٤٢﴾ وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ
رَحْمَةً مِنَّا وَذَكَرَى لِلْأُولَى الْأَلْبَابِ ﴿٤٣﴾ وَخَلَّ
بَيْنَكَ وَبَيْنَهُمَا فَاغْلِبَ بِهِ وَلَا تَحْزَنْ إِنَّا وَجَدناه صَابِرًا
نَعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿٤٤﴾

38 Sad/41. Ey Muhammed! Kulumuz Eyyub’u da an. Hani o Rabbinde: “Şeytan bana yorgunluk ve azap verdi”⁵⁴⁵ diye seslenmişti. 42. “Ayağını yere vurl! İşte yıkanacak ve içilecek soğuk bir su” dedik. 43. Katımızdan bir rahmet ve akıl sahiplerine bir öğüt olmak üzere, ona tekrar ailesini ve onların yanısıra bir mislini daha vermiştik. 44. “Ey Eyyub! Eline bir demet sap alıp onunla vur; yeminini bozma” demiştik. Doğrusu, Biz onu sabırlı bulmuştuk. O ne iyi kuldu; daima Allah’a yönelirdi.

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا
مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ
وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٤﴾
وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ
﴿٨٥﴾ وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُوسُفَ وَلُوطًا وَكُلًّا
فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٨٦﴾

6 En’am/84-86. Ona (İbrahim’e) İshâk’ı ve Yakub’u bağışladık; her birini doğru yola erıştirdik. Daha önce Nuh’u ve onun soyundan olan Dâvud’u, Süleyman’ı, Eyyub’u, Yûsuf’u, Mûsa’yı ve Hârun’u –Biz iyileri böyle ödüllendiririz–; Zekerîya’yı, Yahyâ’yı, İsa’yı ve İlyâs’ı –hepsi de iyilerdendi–; İsmail’i, Elyesa’ı, Yunus’u ve Lût’u da doğru yola erıştirmiştik. Bunların hepsini bütün insanlardan üstün tuttuk.

⁵⁴⁵ “Şeytan Rabbin önüne çıktı ve Eyyub’u ayağının tabanından tepesine kadar kötü çibanlarla vurdu” (Eski Ahit, Eyyub 2, 7). Mevdudi, ayetle benzeşen bu ifadeye dayanarak, Eyyub’un hastalığının bir tür deri hastalığı olduğunu ileri sürmektedir. 42. ayette, tedavinin suyla yapıldığına işaret edilmesi de, bu yorumu desteklemektedir.

إِلَّا أَمْرَاتُهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٨٣﴾ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ
مَطَرًا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُخْرِجِينَ ﴿٨٤﴾

sanlarmış" demeleri olmuştu. 83. Bunun üzerine Lût'u ve adamlarını kurtardık. Yalnız karısı geride kalanlardan oldu. 84. Üzerlerine bir yağmur yağdırdık; suçluların sonunun nasıl olduğuna bir bak!

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٦٠﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ
أَخُوهُمْ لُوطُ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٦١﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ
أَمِينٌ ﴿١٦٢﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٦٣﴾ وَمَا
أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿١٦٤﴾ أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ
﴿١٦٥﴾ وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ
بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ﴿١٦٦﴾ قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا لُوطُ
لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ ﴿١٦٧﴾ قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُمْ
مِنَ الْقَالِينَ ﴿١٦٨﴾ رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ
﴿١٦٩﴾ فَنجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ﴿١٧٠﴾ إِلَّا
عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ ﴿١٧١﴾ ثُمَّ دَمَرْنَا الْآخَرِينَ
﴿١٧٢﴾ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ
﴿١٧٣﴾ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ
﴿١٧٤﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٧٥﴾

26 Şuara/160. Lût kavmi de elçileri yalanladı. 161-166. Kardeşleri Lût onlara: "Allah'a saygılı olmaz mısınız? Ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Artık Allah'ı sayın ve bana itaat edin. Buna karşı sizden bir ücret istemiyorum; benim ücretim ancak âlemlerin Rabbine aittir. Rabbinizin, sizin için yarattığı eşleri bırakıp da, insanlar arasında erkeklere mi yaklaşıyorsunuz? Doğrusu, siz azmış bir topluluksunuz" dedi. 167. Onlar: "Ey Lût! Bu sözlerinden vazgeçmezsen, mutlaka kovulacaksın" dediler. 168-169. Lût: "Yaptığınıza çok kızıyorum. Rabbin! Beni ve ailemi bunların elinden kurtar" dedi. 170-171. Bunun üzerine geride kalan yaşlı bir kadın dışında, onu ve ailesini bütünüyle kurtardık. 172. Diğerlerini yerle bir ettik. 173. Üzerlerine de yağmur yağdırdık. Uyarılanların yağmuru öyle kötü idi ki! 174. Şüphesiz bunda bir ders vardır, ama çoğu inanmamaktadır. 175. Rabbin Üstün'dür, merhametlidir.

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ
﴿٥٤﴾ أَتَيْنُكُمْ لَتَأْتِيَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ
بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تَحْجِلُونَ ﴿٥٥﴾ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ
إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوا آلَ لُوطٍ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنْثَى
يَطْهَرُونَ ﴿٥٦﴾ فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَرْنَا مَحْذُومًا
مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٥٧﴾ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ
الْمُنْذَرِينَ ﴿٥٨﴾

27 Neml/54-55. Lût'u da gönderdik; kavmine: "Göz göre göre bir hayâsızlık mı yapıyorsunuz? Kadınları bırakıp, şehvetle erkeklere mi yaklaşıyorsunuz, evet siz cahilce davranan bir toplumsunuz" dedi. 56. Kavminin cevabı, sadece: "Lût'un ailesini kasabanızdan çıkarın, onlar temiz kalmaya çalışan insanlarmış" demek oldu. 57. Bunun üzerine onu ve ailesini kurtardık, yalnız karısının geride kalanlardan olmasını öngördük. 58. Geride kalanların üzerine bir yağmur yağdırdık. Uyarılanların bu yağmuru ne kötü idi!

فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبَشَرَى
يُحَادِّثُوا فِي قَوْمِ لُوطٍ ﴿٧٤﴾ إِنْ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ

11 Hud/74. İbrahim'den korku gidip de müjde kendisine gelince, Lût kavmi hakkın-da bizimle tartışmaya başladı. 75. İbrahim, içli, yumuşak huylu ve kendini Allah'a ver-

مُنِيبٌ ﴿٧٥﴾ يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ
أَمْرٌ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ ﴿٧٦﴾
وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيقَ بِهِمْ وَضُيقَ بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُ
وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ ﴿٧٧﴾ وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ
إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلِ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَاقَوْمِ
هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزُونِي
فِي ضَيْفِي أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ ﴿٧٨﴾ قَالُوا لَقَدْ
عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَتَتْلَعُنَا مُرِيدًا
﴿٧٩﴾ قَالَ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةً أَوْ آوِي إِلَى رُكْنٍ
شَدِيدٍ ﴿٨٠﴾ قَالُوا يَا لُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصْرِفَا
إِنَّكَ فَاسِرٌ بَاهِلِكْ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ
أَحَدٌ إِلَّا أَمْرَاتُكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدُهُمْ
الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ﴿٨١﴾ فَلَمَّا جَاءَ أَمْرَاهُ
جَعَلَهَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِنْ
سِجِّيلٍ مَنْضُودٍ ﴿٨٢﴾ مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ
مِنَ الظَّالِمِينَ بَعِيدٍ ﴿٨٣﴾

فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطَ الْمُرْسَلُونَ ﴿٦١﴾ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ
مُنْكَرُونَ ﴿٦٢﴾ قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِمَا كَانُوا فِي
يَمِينِنَا ﴿٦٣﴾ وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٦٤﴾
فَأَسِرْ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَاتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ
وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ ﴿٦٥﴾
وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هَؤُلَاءِ
مَقْطُوعٌ مُصْبِحِينَ ﴿٦٦﴾ وَجَاءَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ
يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٦٧﴾ قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ ضَيْفِي فَلَا

miş biriydi. 76. Elçilerimiz: "Ey İbrahim! Bundan vazgeç. Rabbin'in buyruğu gelmiştir; onlara, geri çevrilemez bir azap gelecek" dediler. 77. Elçilerimiz Lût'a gelince, onların yüzünden üzüldü ve onlardan dolayı göğsü daraldı. "Bu çetin bir gündür" dedi. 78. Kavmi koşarak ona geldi. Daha önce kötü işler işliyorlardı. ⁵⁴¹ Lût: "Ey kavmim! İşte şunlar kızlarım, onlar size helal ve daha temizdir. ⁵⁴² Allah'a saygılı olun. Konuklarımla önünde beni rezil etmeyin. İçinizde akıllı başında kimse yok mudur?" dedi. 79. "Senin kızlarınla bir işimiz olmadığını bilirsin. Ve doğrusu, ne istediğimizi biliyorsun" dediler. 80. Lût: "Keşke size karşı bir gücüm olsa veya sağlam bir köşeye sığsaydım" dedi. 81. "Ey Lût! Biz Rabbinin elçileriyiz. Onlar sana ilişemeyeceklerdir. Geceleyin, bir ara ailenle beraber yola çık. Eşinin dışında geride kimse kalmasin. Onların başına gelen, onun da başına gelecektir. Onlara verilen söz gündeğumdur. Gündeğümü yakındır, değil mi?" dediler. 82-83. Buyruğumuz gelince onların altını üstüne getirdik ve üzerlerine de, Rabbinin katında simgeli, yığın yığın çamurdan pişmiş taş yağdırdık. Bunlar, haksızlık yapanlardan uzak olmaz.

15 Hicr/61-62. Elçiler Lût'un ailesine gelince, Lût: "Siz tanınmayan kimselersiniz" dedi. 63-65. Onlar: "Biz sana, onların şüphe edip durdukları azabı getirdik; biz sana gerçeği getirdik. Şüphesiz, doğru söylüyoruz. Artık gecenin bir kısmında aileni yola çıkar, sen de arkalarından git. Sizden hiç kimse arkasına bakmasın. Size emrolunan yere yürüyün" dediler. 66. Böylece Lût'a, sabahlarlarken bunların sonlarının kesileceğini bildirdik. 67. Şehir halkı sevinerek geldiler. 68-69. Lût: "Bunlar benim konuklarımdır, beni utandırmayın. Allah'tan korkun, beni rezil etmeyin"

⁵⁴¹ Eşcinsel ilişkilerde bulunuyorlardı.

⁵⁴² ...Onlar sizlere helal ve daha temizdir..", ifadesi, "İşte kızlarım!" önerisinin, gayri meşru bir ilişki olarak görülmediğini gösterdiği gibi, kavmini eşcinsel ilişkiden vazgeçirmeye yönelik bir ikna girişimi olduğunu ifade eder.

يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ ﴿٩٧﴾ قَالَ سَوْفَ اسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٩٨﴾ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ أَوَى إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ إِن شَاءَ اللَّهُ آمِينَ ﴿٩٩﴾ وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَأْتِبْ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَغَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿١٠٠﴾ رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيَّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ ﴿١٠١﴾ ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ ﴿١٠٢﴾

وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٣٠﴾ إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٣١﴾ وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَابْنِي إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٢﴾ أَمْ كُنتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتَ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَ إِلَهَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٣﴾ تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٤﴾

2 Bakara/130. Kendini bayağlaştırandan başka kim İbrahim'in dininden yüz çevirir? Biz dünyada onu seçtik, şüphesiz o ahirette de iyilerdendir. 131. Zira, Rabbi ona: "Teslim ol!" buyurduğunda, o da: "Âlemlerin Rabbine teslim oldum" demişti. 132. İbrahim, bunu kendi oğullarına da vasiyet etti. Yâkup da: "Oğullarım! doğrusu size bu dini Allah seçti. Siz de ancak Allah'a teslim olarak can verin!" dedi. 133. Yoksa Yâkub'a ölüm geldiğinde siz yanında mıydınız? Oğullarına: "Benden sonra neye tapacaksınız?" diye sormuştu. Onlar da: "Senin Tanrına, ataların İbrahim, İsmâil, İshâk'ın Tanrısı olan Tek Tanrı'ya tapacağız ve biz O'na teslim olmuşuzdur" demişlerdi. 134. Bunlar, gelip geçmiş bir ümmettir. Onların kazandıkları kendilerine, sizin kazandıklarınız da sizedir. Onların yapmış olduklarından siz sorumlu tutulmayacaksınız.

كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ
إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ فَمَنْ قُلِيَ
بِالتَّوْرَةِ فَاتْلَوْهَا إِنَّ كُتُبَكُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٣﴾

3 Al-i İmran/93. (Ey Muhammed!) Tevrat'ın indirilmesinden önce, İsrail'in⁵⁴⁰ kendisine haram ettiğiinden başka bütün yiyecekler İsrailoğulları'na helal idi. De ki: "Doğru söylüyorsanız Tevrat'ı getirin ve onu okuyun".

7. Hz. Lut

Lut Peygamber, Hz. İbrahim'le çağdaştır. Kur'an Hz. Lut'tan, Hz. İbrahim'e inanan bir mü'min olarak söz etmektedir (29 Ankebut/25-26). Kur'an Lut'un kavmi hakkında herhangi bir isim zikretmez, ancak Sodom'un helakiyle ilgili olarak Kitab-ı Mukaddes'te geçen Maipke'nin, Kur'an'da altüst olmuş şehir anlamındaki *el-mu'tefikât* ifadesine tekabül ettiği düşünülürse, Lut Peygamber'in kavminin meşhur Sodom olduğu söylenebilir. Müfessirler genellikle bu görüşü benimsemektedirler. Ayrıca, Lut kavminde Sodom'da olduğu gibi, eşcinselliğin yaygınlığı da gözönünde bulundurulacak olursa, böyle bir tesbitin doğruluk derecesi de yükselir.

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالَّذِي إِتَّأْنَا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ
حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ نَحْنُ نَحْنَاهُمْ بِسَحَرٍ ﴿٣٤﴾ نِعْمَ مِنْ
عِنْدِنَا كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ ﴿٣٥﴾ وَلَقَدْ أَلَدْنَاهُمْ
بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا بِالَّذِي ﴿٣٦﴾ وَلَقَدْ رَاوَدُوهُ عَنْ
ضَيْفِهِ فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابِي وَذُلَّ ﴿٣٧﴾
وَلَقَدْ صَبَّحَهُمْ بُكْرَةً عَذَابٌ مُسْتَقِرٌّ ﴿٣٨﴾ فَذُوقُوا
عَذَابِي وَذُلَّ ﴿٣٩﴾

54 Kamer/33. Lût kavmi, uyarıcıları yalanladı. 34-35. Biz de üzerlerine, taş yağdıran bir rüzgâr gönderdik. Ancak Lût'un ailesini, katımızdan bir nimet olarak sabaha karşı kurtardık. Biz, şükredenleri işte böyle ödüllendiririz. 36. Lût onları Bizim yakalamamıza karşı uyarmıştı, ama onlar uyarıları şüphe ile karşıladılar. 37. Onlar Lût'un konuklarını (melekleri de) elde etmeye kalkıştılar, bunun üzerine gözlerini kör ettik. "Azabımı ve uyarılarımı(n sonucunu) tadın" (dedik). 38. Sabah erken, önu alınmaz bir azap başlarına geldi. 39. "Azabımı ve uyarılarımı(n sonucunu) tadın" (dedik).

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا
مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٨٠﴾ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ
شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿٨١﴾
وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِنْ
قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ ﴿٨٢﴾ فَاتَّخَذَهُمْ وَآلَهُ

7 A'raf/80-81. Lût da kavmine: "Âlemlerde sizden önce hiç kimsenin yapmadığı bir hayasızlığı mı yapıyorsunuz? Siz kadınları bırakıp, şehvetle erkeklerle yaklaşıyorsunuz. Hayır; siz aşırı giden bir toplumsunuz" dedi. 82. Kavminin cevabı, sadede: "Lût'un adamlarını kasabanızdan çıkarın, onlar temiz kalmaya çalışan in-

⁵⁴⁰ İsrail ismi Kur'an'da iki yerde geçer. İsrail'in kim olduğu Kur'an'da açıkça belirtilmez; ancak bütün tefsirlerde ve Türkçe Kur'an çevirilerinde İsrail'in Yakub'a verilen bir ünvan olduğu belirtilir. Tefsirlerde genellikle, Hz. Yakub'a neden bu lakabın verildiği konusunda bir açıklama yapılmamaktadır. Bu konu, Tevrat'ın Tekvin 32. babında ayrıntılı olarak anlatılmaktadır.

مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةً فِي نَفْسٍ بِغُفُوبٍ
 قَضَاهَا وَإِنَّهُ لَذُو عِلْمٍ لِمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ
 لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾ ﴿٦٩﴾ وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ آوَى
 إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا
 يَعْمَلُونَ ﴿٦٩﴾ فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَازِهِمْ جَعَلَ
 السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَتَتْهَا الْعِيرُ
 إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ ﴿٧٠﴾ قَالُوا وَأَقْبَلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا
 تَفْعِدُونَ ﴿٧١﴾ قَالُوا نَقْعُدُ صَوَاعَ الْمَلِكِ وَلِمَنْ
 جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ﴿٧٢﴾ قَالُوا تَاللَّهِ
 لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْنَا لِنُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا
 سَارِقِينَ ﴿٧٣﴾ قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ
 ﴿٧٤﴾ قَالُوا جَزَاؤُهُ مَنْ وَجَدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ
 كَذَلِكَ نَحْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٧٥﴾ فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ
 وَعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وَعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ
 كِدْنَا لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ
 إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ تَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ تَشَاءُ وَفَوْقَ كُلِّ
 ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ﴿٧٦﴾ قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ
 أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبَيِّهَا
 لَهُمْ قَالَ أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ
 ﴿٧٧﴾ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا
 فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرِيكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٧٨﴾
 قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَاعَنَا عَنْدَهُ
 إِنَّا إِذَا لَطَالُمُونَ ﴿٧٩﴾ فَلَمَّا اسْتَيْسَسُوا مِنْهُ خَلَصُوا
 نَجِيًّا قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ
 عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ فِي
 يُوسُفَ فَلَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِي أَبِي أَوْ
 يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿٨٠﴾ ارْجِعُوا
 إِلَىٰ أَبِيكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ وَمَا شَهِدْنَا

linda bu, Allah'a karşı onlara bir yarar sağla-
 mazdı. Ne var ki, Yâkup içinde bulunani
 açığa vurmuş oldu. O kendisine öğrettiğimiz
 için (bu konuda) bilgi sahibi idi; fakat insan-
 ların çoğu bilmezler. 69. Yûsuf'un yanına
 girdikleri vakit, kardeşini bağrına bastı. "Ben
 senin kardeşim; onların yapmış olduklarınd-
 an artık tedirgin olma" dedi. 70. Yûsuf
 onların yüklerini hazırlatırken su kabını kar-
 deşinin yüküne yerleştirdi. Sonra bir tellala
 "Ey kervancılar siz hırsızsiniz" diye ilân et-
 tirdi. 71. Onlara dönerek: "Ne kaybettiniz?"
 dediler. 72. "Hükümdarın su kabını arıyoruz.
 Onu getirene bir deve yükü ödül var. Ben
 buna kefilim" dediler. 73. Yâkup'un oğulları:
 "Allah'a yemin ederiz ki, -sizin de bildiğiniz
 gibi- biz asla burada bozgunculuk yapmak
 için gelmedik ve biz hırsız da değiliz" dediler.
 74. "Yalancı iseniz, cezası ne olsun?" dedi-
 ler. 75. "Onun cezası, kimin yükünde bulu-
 nursa, onun buna karşılık alıkoyulmasıdır.
 Biz haksızlık yapanları böyle cezalandırırız"
 dediler. 76. Yûsuf, kardeşinin yükünden
 önce ötekilerin yüklerini aramaya başladı.
 Sonra kardeşinin yükünden onu çıkardı. İşte
 Yusuf'a böyle bir plân kurdurduk. Hüküm-
 darın kanunlarına göre kardeşini alamazdı.
 Allah'ın dilemesi başka. Dilediğimizi dere-
 celerle yükseltiriz. Her bilgi sahibinden üs-
 tün bir bilen bulunur. 77. "Eğer o çalışsa,
 (zaten) daha önce onun kardeşi de hırsızlık
 yapmıştı" dediler. Yûsuf bunu içinde sakladı,
 onlara açmadı ve (içinden): "Çok kötü du-
 rumdasınız ve Allah anlattığınızı daha iyi bi-
 lir" dedi. 78. "Ey Vezir! Onun yaşlı kalmış bir
 babası vardır. Bizden birini onun yerine al.
 Senin iyi davrananlardan olduğunu görüyo-
 ruz" dediler. 79. "Allah korusun! Biz malı-
 mızı kimde bulmuşsak, ancak onu alıyoruz.
 Yoksa haksızlık etmiş oluruz" dedi. 80-82. Ü-
 mitsizliğe düşünce, konuşmak üzere bir ke-
 nara çekildiler. Büyükleri: "Babanızın Allah
 adına sizden kesin söz aldığını ve daha önce
 Yûsuf'a yaptığınız işi bilmiyor musunuz? Ba-
 bam bana izin verene veya hükmedenlerin
 en iyisi olan Allah benim için hüküm verin-
 ceye kadar, bu yerden ayrılmayacağım. Siz
 babanıza dönün: «Ey babamız! Oğlun hırsız-

إِلَّا بِمَا عَلِمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ ﴿٨١﴾
 وَسَأَلَ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْعِيرَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا
 وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٨٢﴾ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ
 أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا
 إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٨٣﴾ وَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ
 يَا أَسْفَى عَلَى يُوسُفَ وَأَبْضَضَ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ
 كَظِيمٌ ﴿٨٤﴾ قَالُوا تَاللَّهِ تَقْتُلُوهُ تَذْكُرُ يُوسُفَ حَتَّى
 تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ ﴿٨٥﴾ قَالَ
 إِنَّمَا أَشْكُوا بَثِّي وَخُزْنِي إِلَى اللَّهِ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا
 لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾ يَا بَنِي إِدْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ
 يُوسُفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَأْيِسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا
 يَأْتِسُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمَ الْكَافِرُونَ ﴿٨٧﴾
 فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسْنَا وَأَهْلُنَا
 الضُّرُّ وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُزْجِيَةٍ فَأَوْفَ لَنَا الْكَيْلَ
 وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ ﴿٨٨﴾
 قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ بِيُوسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنتُمْ
 جَاهِلُونَ ﴿٨٩﴾ قَالُوا إِنَّكَ لَأَنْتَ يُوسُفَ قَالَ أَلَا
 يُوسُفَ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ مِنْ بَيْنِ
 وَيَصْبِرُ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٩٠﴾
 قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ آثَرَكُمُ اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِنْ كُنَّا لَخَاطِلِينَ
 ﴿٩١﴾ قَالَ لَا تَقْرِبْ عَلَيْكُمُ أَيُّومَ يَقُورُ اللَّهُ لَكُمْ
 وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٩٢﴾ إِذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا
 فَأَلْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا وَأْتُونِي بِأَهْلِكُمْ
 أَجْمَعِينَ ﴿٩٣﴾ وَلَمَّا فَصَلَ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي
 لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَنْ تُفَنِّدُون ﴿٩٤﴾ قَالُوا
 تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ ﴿٩٥﴾ فَلَمَّا أَنْ جَاءَ
 الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ عَلَى وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيرًا قَالَ أَلَمْ أَقُلْ
 لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾ قَالُوا

lık yaptı. Biz ne bildiğimizden başka bir şeyi
 tanıklık ediyoruz, ne de gizli olanı saklıyoruz.
 Bulduğumuz kasabanın halkına ve bera-
 berinde geldiğimiz kervana da sorabilirsiniz.
 Andolsun, biz doğru söylüyoruz» deyin!"
 dedi. 83. Yâkub: "Nefisleriniz sizi bir iş yap-
 maya sürükledi. Artık bana güzelce sabret-
 mek kalıyor. Belki Allah hepsini birden bana
 getirir. O Bilgin'dir, Bilge'dir" dedi. 84. Ve
 onlardan yüzünü çevirdi. "Vah, yazık Yûsuf-
 a" dedi. Üzüntüden gözlerine ak düştü. Artık
 acısını içinde tutuyordu. 85. Oğulları: "Val-
 lahi Yûsuf'u ana ana bitkin düşeceksin veya
 helâk olacaksın" dediler. 86. Babaları: "Ben
 tasamı ve üzüntümü yalnız Allah'a anlatırım.
 Ben Allah katından sizin bilmediklerinizi bili-
 rim" dedi. 87. Yâkub: "Ey oğullarım! Gidin;
 Yûsuf ve kardeşinden bir şey duymaya ba-
 kın. Allah'ın merhametinden ümidinizi kes-
 meyin. Çünkü, inkârcılardan başkası Allah'ın
 merhametinden umudunu kesmez" dedi.
 88. Kardeşleri, Yûsuf'un yanına girdikleri za-
 man: "Ey Vezir! Bize ve ailemize darlık
 çöktü. Değersiz bir sermaye ile geldik. Ama
 ölçeği tam yap ve bize sadaka ver. Allah sa-
 daka verenleri ödüllendirir" dediler. 89.
 Yûsuf: "Siz Yûsuf'a ve kardeşine neler yaptı-
 ğınızı biliyor musunuz? Siz cahillik yapan
 kimselersiniz" dedi. 90. "Yoksa sen Yûsuf
 musun?" dediler. "Ben Yûsuf'um, bu da kar-
 deşim. Allah bize iyilikte bulundu. Kim Al-
 lah'a saygılı olur ve sabrederse, Allah iyi
 davrananların ödülünü zayı etmez" dedi. 91.
 Kardeşleri: "Allah hakkı için, Allah seni bize
 tercih etti. Şüphesiz biz suç işlemiştik" de-
 diler. 92-93. Yûsuf: "Bugün size sitem yok.
 Allah sizi bağışlar. O merhamet sahiplerinin
 en merhametlisidir. Bu gömleğimi götürün,
 babamın yüzüne örtün de gözleri görsün.
 Bütün ailenizi bana getirin" dedi. 94. Kervan
 Mısır'dan ayrılınca, babaları: "Eğer bana bu-
 nak demezseniz, inanın ki, Yûsuf'un kokusu-
 nu duyuyorum" dedi. 95. "Allah'a andolsun,
 doğrusu sen eski yanılığındasın" dediler. 96.
 Müjdeci gelip gömleği yüzüne atınca, Yâkub
 görmeye başladı. Bunun üzerine: "Size:
 «Ben Allah katından sizin bilmediğinizi bili-
 yorum» dememiş miydım?" dedi. 97. "Ey

حَمَرًا وَأَمَّا الْآخَرُ فَيُصْلَبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ
 قُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ ﴿٤١﴾ وَقَالَ لِلَّذِي
 ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا ادْخُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ قَالَ سَيِّئُ
 الشَّيْطَانُ ذَكَرَ رَبِّي فَلَيْتَ فِي السَّحْنِ بَضْعَ سِنِينَ
 ﴿٤٢﴾ وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ
 يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعَ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ
 يَابَسَاتٍ يَأْكُلُهَا أَلْمَأُتُونِي فِي رُؤْيَايَ إِن كُنْتُمْ
 لِلرُّؤْيَا تَعْبُرُونَ ﴿٤٣﴾ قَالُوا اضْغَاثُ أَخْلَامٍ وَمَا نَحْنُ
 بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعَالَمِينَ ﴿٤٤﴾ وَقَالَ الَّذِي نَحَا
 مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ
 ﴿٤٥﴾ يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ
 سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعِ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ
 وَأُخَرَ يَابَسَاتٍ لَعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ
 ﴿٤٦﴾ قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأَبًا فَمَا حَصَدْتُمْ
 فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَأْكُلُونَ ﴿٤٧﴾ ثُمَّ
 يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ
 إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَحْصِنُونَ ﴿٤٨﴾ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ
 ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ وَيَخْصِرُونَ ﴿٤٩﴾
 وَقَالَ الْمَلِكُ اتَّبِعْنِي يَهْدِيكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ فَأَرْجِعُ
 إِلَى رَبِّكُمْ فَأَسْأَلُهُ مَا بَالُ النَّسْوَةِ الَّتِي قَطَعْنَ آيَاتُهَا
 إِن رَّبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ ﴿٥٠﴾ قَالَ مَا خَطْبُكُمْ إِذْ
 رَأَوْتُنَّ يُوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا عَلِمْنَا
 عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ قَالَتِ امْرَأَةُ الْعَزِيزِ الْآنَ حَصْحَصَ
 الْحَقُّ أَنَا رَأَوْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ
 ﴿٥١﴾ ذَلِكَ لِيَعْلَمَ أَنِّي لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا
 يَهْدِي كَيْدَ الْخَائِنِينَ ﴿٥٢﴾ وَمَا أَرَى نَفْسِي إِنْ
 النَّفْسَ لَأَمَّارَةً بِالْسُوءِ إِلَّا مَا رَجِمْتُ رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ
 رَحِيمٌ ﴿٥٣﴾ وَقَالَ الْمَلِكُ اتَّبِعْنِي يَهْدِيكُمْ

diğeri ise asılacak ve kuşlar başından yiyecek. Sorduğunuz işin olacağı budur” dedi. 42. İkisinden, kurtulacağını sandığı kimseye: “Efendinin yanında beni an” dedi. Ama Şeytan, efendisine hatırlatmayı ona unutturdu ve Yûsuf, bir kaç yıl daha hapiste kaldı. 43. Hükümdar: “Ben yedi semiz ineği, yedi cılız ineğin yediğini, yedi yeşil başak ve bir o kadar da kuru başak görüyorum. Ey ileri gelenler! Eğer rüya yorumlamasını biliyorsanız, şu rüyam hakkında bana bilgi verin” dedi. 44. “Birtakım karmakarışık düşler; biz böyle düşleri yorumlamayı bilmeyiz” dediler. 45. İki kişiden kurtulmuş olanı, nice zaman sonra Yûsuf’u hatırladı ve: “Ben bunu size yorumlayacağım, ama beni gönderin!” dedi. 46. “Yûsuf! Ey doğru sözlü! Yedi cılız ineğin yediği yedi semiz inek, yedi yeşil başak ve o kadar da kuru başak hakkında bize bilgi ver ki, insanlara döneyim ve onlar da öğrensinsinler” dedi. 47-49. (Yûsuf) dedi ki: “Yedi sene adet olduğu üzere ekin ekersiniz. Biçtiğiniz ekinin yediğinizden artakalanını başağında bırakın. Bunun ardından, yedi kurak yıl gelecek ve saklayacağınız bir miktarı dışında, bu yıllar için önceden biriktirdiklerinizin tamamını yiyip bitecektir. Sonra onun ardından insanların bol yağmura kavuşacağı bir yıl gelir ve o zaman kurtulurlar”. 50. Hükümdar: “Onu bana getirin!” dedi. Elçi Yusuf’a gelince: “Efendine dön; kadınlar niçin ellerini kesmişlerdi, sor. Doğrusu, Rabbim onların düzenini bilir” dedi. 51. Hükümdar, kadınlara: “Yûsuf’a yaltaklanmak istediğinizde durumunuz ne idi?” dedi. Kadınlar: “Allah esirgesin! Ondan bir fenalık görmedik” dediler. Vezirin karısı: “Şimdi gerçek ortaya çıktı. Ona yaltaklanan bendim. Yusuf dosdoğru kimselerdendir” 52-53. Yûsuf: “Ben sadece, (Vezir) kendisine arkadan ihanet etmediğimi ve Allah’ın ihanet edenlerin tuzaklarını başarıya ulaştırmayacağını bilmesini istedim. Ben kendimi temize çıkarmam, çünkü Rabbin esirgemesi dışında, nefis kötülüğü emreder. Rabbim çok bağışlayıcı ve merhametlidir” dedi. 54. Hükümdar: “Onu bana getirin; onu kendime (yardımcı olarak) ayırayım” dedi. Onunla konuşunca: “Bugün

لِنَفْسِي فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا بِكَفِيلٌ ﴿٥٤﴾ قَالَ اجْعَلْنِي عَلَىٰ خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي خَشِيتُ أَن يَأْتِيَوكُمُ مِنْهَا جَبَلٌ مَّتَّكَاتٌ ﴿٥٥﴾ وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نَصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مِن لَّدُنَّا وَكَانُوا يُفَصِّحُونَ ﴿٥٦﴾ وَأَخْرَجْنَا الْأَخْرَجْنَا يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْجِرٌ ﴿٥٧﴾ وَلَمَّا جَهَّزَهُم بِجَهَّازِهِمْ قَالَ الثَّانِي بَلَامُ لَكُمْ مِّنْ أَبِيكُمْ أَلَا تَرَوْنَ أَنِّي أُوفِي الْكَيْلَ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴿٥٨﴾ فَإِن لَّمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ ﴿٥٩﴾ قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَّلُهُمْ أَوْ آخِرُهُمْ فَانصَرَفُوا وَعَلَىٰ آلِ يَاقَانَ لِفَاعْلُونَ ﴿٦٠﴾ وَقَالَ لِفَتْيَانِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَهُمْ فِي رَحَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٦١﴾ فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَىٰ أَبِيهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَنًا نَّكَيلُ لَنَا لَعَلَّكَ نَحْفَظُونَ ﴿٦٢﴾ قَالَ هَلْ آمَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمِنتُكُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ مِن قَبْلُ فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٦٣﴾ وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ وَخَلَا بِضَاعَتَهُمْ رَدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبْغِي هَذِهِ بِضَاعَتُنَا رَدَّتْ إِلَيْنَا وَنَجِيرُ أَهْلُنَا وَنَحْفَظُ أَخَنًا وَنَزِدَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ ذَلِكَ كَيْلُ يَسِيرٍ ﴿٦٤﴾ قَالَ لِي أَرْسِلْهُ مَعَكُمْ حَتَّىٰ تُؤْتُوا مِن مَّوْثِقِي مِنَ اللَّهِ لَئِن لَّمْ يَأْتِكُمْ إِلَّا أَن يُحَاطَ بِكُمْ فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿٦٥﴾ وَقَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَدْخُلُوا مِن بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِن أَبْوَابٍ مُّتَفَرِّقَةٍ وَمِمَّا فَتَىٰ عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنِ الْعَخْمَ إِلَّا إِلَهُ عَذَابٍ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٦٦﴾ وَثُمَّ دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ

yanımızda senin önemli bir yerin ve güvenilir bir durumun vardır" dedi. 55. Yusuf: "Beni ülkenin hazinelerine gözcü yap, ben bilgili bir koruyucuyum" dedi. 56. Böylece Yusuf'a o ülkelerde yerleşme imkanı sağladık, istediği yerde oturabilirdi. Biz rahmetimizi dilediğimize ulaştırırız. İyi davrananların ücretini zayıf etmeyiz. 57. Ancak ahiret ücreti, inanan ve saygılı olanlar için daha iyidir. 58. Yusuf'un kardeşleri gelip yanına girdiler; o onları tanıdı, ama onlar onu tanımadılar. 59-60. Onların yüklerini hazırlatınca: "Baba bir kardeşinizi bana getirin. Benim ölçüyü tam yaptığımı ve benim konukseverlerin en iyisi olduğumu görmüyor musunuz? Eğer onu bana getirmezseniz bundan sonra benden bir ölçek bile alamazsınız, bana da yaklaşamazsınız" dedi. 61. Kardeşleri: "Onu babasından almaya çalışacağız; bunu yapacağız" dediler. 62. Yusuf memurlarına: "Getirdikleri malları yüklerine koyun, ailelerine dönünce belki onların farkına varırlar da tekrar gelirler" dedi. 63. Babalarına döndüklerinde: "Ey babamız! Bize bir daha yiyecek almamız yasaklandı, kardeşimizi bizimle gönder, ölçüp alalım. Doğrusu biz onu koruruz" dediler. 64. "Daha önce kardeşini size nasıl emanet ettimse, onu da öyle (size güvenmeksizin) emanet ederim. En iyi koruyucu Allah'tır. O merhamet sahiplerinin en merhametlisidir" dedi. 65. Yiyecek yüklerini açtıklarında, sermayelerinin kendilerine geri verilmiş olduğunu gördüler. "Ey babamız! Daha ne istiyoruz. İşte sermayemiz de bize geri verildi. Ailemize onunla yine yiyecek getiririz. Kardeşimizi de korur ve bir deve yükü de artırırız, aslında bu az bir ölçektir" dediler. 66. Babaları: "Hepiniz kuşatılmadıkça, onu bana getireceğinize dair Allah adına sağlam bir söz vermezseniz, onu sizinle göndermeyeceğim" dedi. Söz vermeleri üzerine de: "Söylediğimize Allah vekildir" dedi. 67. "Ey oğullarım! Tek bir kapıdan değil, ayrı ayrı kapılardan girin. Ben sizi, Allah'a karşı hiçbir şeyden koruyamam. Hüküm ancak Allah'ındır. Ben O'na güveniyorum. Güvenecek olanlar da O'na güvensinler" dedi. 68. Babalarının emrettiği yerden girdiler. As-

مَتَاعَيْنَا فَكَلَّمَهُ الدُّبُّ وَمَا آتَى بِمُؤْمِنٍ لَنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ ﴿١٧﴾ وَجَاءُوا عَلَى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ ﴿١٨﴾ وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَهُ قَالَ يَا بُشْرَى هَذَا غَلَامٌ وَأَسْرُوهُ بَضَاعَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾ وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ ﴿٢٠﴾ وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لَامْرَأَتِهِ أَكْرِمِي مَثْوَاهُ عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِن تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢١﴾ وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَحْرِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٢﴾ وَرَأَوُذَةَ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾ وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ كَذَلِكَ لِيَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ ﴿٢٤﴾ وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَأَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَى الْبَابِ قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسَاجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٥﴾ قَالَ هِيَ رَأَوْتُيَ عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٢٦﴾ وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٧﴾ فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾ يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَلِّكَ إِنَّكَ كُنْتَ مِنَ الْخَاطِئِينَ ﴿٢٩﴾ وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ

rakmıştı, onu kurt yedi. Biz (her ne kadar) doğru söylesek de, sen bize inanmazsın" dediler. 18. Yûsuf'un –üzerine başka bir kan bulanmış olan– gömleğini getirdiler. Babaları: "Nefsiniz sizi bir iş yapmaya sürükledi. Artık (bana) güzelce sabretmek düşer; bu anlattıklarınıza karşı ancak Allah'tan yardım istenir" dedi. 19. Bir kervan geldi. Sucularını suya gönderdiler. Sucu kovasını kuyuya saldı. "Müjde! İşte bir oğlan!" dedi. Yûsuf'u alıp ticaret malı olarak onu sakladılar. Oysa, Allah yaptıklarını bilmekteydi. 20. Yanlarında alıkoymak istemedikleri için, onu düşük bir fiyata, birkaç dirheme sattılar. 21. Onu satın alan Mısırlı, karısına: "Ona iyi bak, belki bize yararı dokunur, belki de onu evlat ediniriz" dedi. Böylece Biz Yûsuf'u o yere yerleştirdik ve ona rüyaların yorumunu öğrettik. Allah, işine hâkimdir. Fakat insanların çoğu bilmez. 22. Büyüyüp olgunlaşınca, ona hüküm ve ilim verdik. İyi davrananları böylece ödüllendiririz. 23. Evinde bulunduğu kadın Yûsuf'un etrafında dolanarak yaltaklandı, kapıları sım sıkı kapadı ve: "Hadi gel-sene!" dedi. Yûsuf: "Allah'a sığınırım. Efendim bana güzel baktı. Haksızlık yapanlar kurtuluşu eremezler" dedi. 24. Kadın, Yûsuf'u arzulamıştı. Rabbinin kesin delilini görmeseydi, Yusuf da onu arzu edecekti. İşte böylece kötülüğü ve çirkin işi ondan çevirdik. O, Bize içten bağlı kullarımızdandır. 25. İkisi de kapıya doğru koşuştular. Kadın arkadan Yûsuf'un gömleğini yırttı. Kapının önünde kocasına rastladılar. Kadın: "Ailene kötülük etmek isteyen cezası nedir? Ya hapsedilmek veya can yakıcı bir azaba çarptırılmak olmalıdır" dedi. 26-27. Yûsuf: "O bana yaltaklandı" dedi. Kadın tarafından bir tanık: "Eğer gömleği önden yırtılmışsa, kadın doğru söylemiş, erkek yalancılardandır. Eğer gömleği arkadan yırtılmışsa, kadın yalan söylemiş, erkek doğru söyleyenlerdendir" diye tanıklık etti. 28-29. Kocas, Yusuf'un gömleğinin arkadan yırtık olduğunu görünce, karısına: "Bu sizin tuzağınızdır. Sizin tuzağınız büyüktür. Yûsuf! Sen buna al-dırma! Ey kadın! Sen de günahının başışlan-masını dile! Doğrusu, günahkârlardansın"

مَتَاعِنَا فَكَلِمَةُ الذُّبِّ وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ ﴿١٧﴾ وَجَاءُوا عَلَى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَلْبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ حَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ ﴿١٨﴾ وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَهُ قَالَ يَا بُرْشَى هَذَا غُلَامٌ وَأَسَرُّهُ بِضَاعَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾ وَشَرُّهُ بِضَمٍّ بَحْسٍ دَرَاهِمٍ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ ﴿٢٠﴾ وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لِامْرَأَتِهِ أَكْرِمِي مَثْوَاهُ عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢١﴾ وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٢﴾ وَرَأَوْنَهُ الَّتِي هُوَ فِي نِيَّهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾ وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ ﴿٢٤﴾ وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَأَلْفَا سَيِّدَهَا لَدَى الْبَابِ قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسَاحَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٥﴾ قَالَ هِيَ رَاوَدْتَنِي عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٢٦﴾ وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٧﴾ فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾ يُوسُفُ أَعْرَضَ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ لَدُنْكَ إِنَّكَ كُنْتَ مِنَ الْخَاطِئِينَ ﴿٢٩﴾ وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ

rakmıştı, onu kurt yedi. Biz (her ne kadar) doğru söylesek de, sen bize inanmazsın" dediler. 18. Yûsuf'un –üzerine başka bir kan bulanmış olan– gömleğini getirdiler. Babaları: "Nefsiniz sizi bir iş yapmaya sürükledi. Artık (bana) güzelce sabretmek düşer; bu anlattıklarınıza karşı ancak Allah'tan yardım istenir" dedi. 19. Bir kervan geldi. Sucularını suya gönderdiler. Sucu kovasını kuyuya saldı. "Müjde! İşte bir oğlan!" dedi. Yûsuf'u alıp ticaret malı olarak onu sakladılar. Oysa, Allah yaptıklarını bilmekteydi. 20. Yanlarında alıkoymak istemedikleri için, onu düşük bir fiyata, birkaç dirheme sattılar. 21. Onu satın alan Mısırlı, karısına: "Ona iyi bak, belki bize yararı dokunur, belki de onu evlat ediniz" dedi. Böylece Biz Yûsuf'u o yere yerleştirdik ve ona rüyaların yorumunu öğrettik. Allah, işine hâkimdir. Fakat insanların çoğu bilmez. 22. Büyüyüp olgunlaşınca, ona hüküm ve ilim verdik. İyi davrananları böylece ödüllendiririz. 23. Evinde bulunduğu kadın Yûsuf'un etrafında dolanarak yaltaklandı, kapıları sımsıkı kapadı ve: "Hadi gel-sene!" dedi. Yûsuf: "Allah'a sığınırım. Efendim bana güzel baktı. Haksızlık yapanlar kurtuluşa eremezler" dedi. 24. Kadın, Yûsuf'u arzulamıştı. Rabbinin kesin delilini görmeseydi, Yusuf da onu arzu edecekti. İşte böylece kötülüğü ve çirkin işi ondan çevirdik. O, Bize içten bağlı kullarımızdandır. 25. İkisi de kapiya doğru koşuştular. Kadının arkadan Yûsuf'un gömleğini yırttı. Kapının önünde kocasına rastladılar. Kadın: "Ailene kötülük etmek isteyenin cezası nedir? Ya hapsedilmek veya kan yakıcı bir azaba çarptırılmak olmalıdır" dedi. 26-27. Yûsuf: "O bana yaltaklandı" dedi. Kadın tarafından bir tanık: "Eğer gömleği önden yırtılmışsa, kadın doğru söylemiş, erkek yalancılardandır. Eğer gömleği arkadan yırtılmışsa, kadın yalan söylemiş, erkek doğru söyleyenlerdendir" diye tanıklık etti. 28-29. Kocas, Yusuf'un gömleğinin arkadan yırtık olduğunu görünce, karısına: "Bu sizin tuzağınızdır. Sizin tuzağınız büyüktür. Yûsuf! Sen buna al-dırma! Ey kadın! Sen de günahının başışlan-masını dile! Doğrusu, günahkârlarındansın"

فَقَامَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبُّ إِبْرَاهِيمَ لَمَّا تَرَاهَا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٣٠﴾ فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَكًا وَأَتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ بِكَبْكَبٍ وَقَالَتِ امْكُرْجِ عَنْكُمْنَ فَلَمَّا رَأَتْهُنَّ أَكْثَرَتْ عَلَيْهِنَّ لَئِيْلَ كَرِيمٍ ﴿٣١﴾ قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَّنِي فِيهِ وَلَقَدْ رَاودَتْهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ وَلَئِن لَّمْ يَفْعَلْ مَا تَأْمُرْنَ لَيَسْجُنَنَّ وَلَيَكُونَنَّ مِنَ الصَّاعِرِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ رَبِّ السَّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَلَا نُفِرُ غَنِّي كَيْدُهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنَّ مِنَ الْحَافِيَةِ ﴿٣٣﴾ فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٤﴾ ثُمَّ بَدَأَ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا الْآيَاتِ لَيَسْجُنُنَّهُ حَتَّى حِينٍ ﴿٣٥﴾ وَدَخَلَ مَعَهُ السَّجْنَ فَتَيَانٍ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرَانِي أَعْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أُحْمَلُ فَوْقَ رَأْسِي خَيْرًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبِئْنَا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٦﴾ قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ إِلَّا نَبَإُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ أَلَا يَأْتِيكُمَا ذَلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿٣٧﴾ وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ مَا كَانَ لَنَا أَنْ نُشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٣٨﴾ يَا صَاحِبِي السَّجْنُ أَرَأَيْتَ أَتَى النَّاسَ آتِيَهُمْ اللَّهُ الْوَاحِدَ الْقَهَّارُ ﴿٣٩﴾ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَسْمَاءً سَمَّيْتُمُوهَا أَتْمَ وَأَتَأْتُمُوهَا وَأَنْتُمْ لَهَا تَعْبُدُونَ إِلَّا إِلَهُ سُلْطَانٍ إِنْ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ أَمْرٌ إِلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِلَهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾ يَا صَاحِبِي السَّجْنُ أَمَا أَحَدُكُمْ فَتَسْتَبِي رَأْيَهُ

dedi. 30. Şehirde birtakım kadınlar: "Vezirin karısı, uşağına yaltaklanmış, sevgisi bağrını delmiş. Biz onu açık bir şaşkınlık içinde görüyoruz" dediler. 31. Kadın, kadınların suçlalarını işitince, onlara davetiye gönderip, bir ziyafet hazırladı ve her birine bir bıçak verdi. Yusuf'a: "Karşılarna çık" dedi. Kadınlar Yusuf'u görünce, onu yüce buldular ve ellerini doğrular. "Allah esirgesin! Bu bir insan değil; bu olsa olsa değerli bir melektir" dediler. 32. Kadın: "İşte siz beni bunun için kınamıştınız. Ben onun olmak istedim, ama o iffetli davrandı. Ona emrettiğimi yapmazsa, and olsun, hapse tıkalacak ve aşağılıklardan olacaktır" dedi. 33. Yusuf: "Rabbim! Hapis benim için bunların istediklerini yapmaktan daha iyidir. Eğer düzenlerini benden çevirmezsen, onlara yönelik bir cahillik yapabilirim" dedi. 34. Rabbi onun yalvarışını kabul etti ve kadınların düzenini ondan savdı. O işitendir, bilendir. 35. Sonra kadının ailesi, delilleri Yusuf'tan yana gördüğü hâlde, onu bir süre için hapsedmeyi uygun buldu. 36. Onunla beraber hapse iki genç daha girmişti. Biri: "Rüyamda şaraplık üzüm sıkığımı görüyorum" dedi. Öbürü de: "Başımın üzerinde, kuşların yediği bir ekmek taşıdığımı gördüm" dedi. "Bize bunu yorumla, senin güzel davrananlardan olduğunu görüyoruz" (dediler). 37-41. (Yûsuf:) "Rabbimin bana öğrettiği bilgi ile, size verilen yemek daha gelmeden onu size yorumlayacağım. Ben Allah'a inanmayan ve ahireti de inkâr etmekte olan bir toplumun dinini bıraktım. Atalarım İbrahim, İshâk ve Yâkub'un dinine uydum. Herhangi bir şeyi Allah'a ortak koşmak bize yaraşmaz. Bu, Allah'ın bize ve insanlara olan lütfundandır. Fakat insanların çoğu şükretmez. "Ey hapis arkadaşlarım! Aynı ayrı bir sürü tanrılar mı daha iyi, yoksa, karşı konulmaz tek Allah mı? Allah'ı bırakıp taptıklarınız, sizin ve babalarınızın adlandırdığı boş isimlerden başka bir şey değildir. Allah onlara bir otorite indirmemiştir. Hakimiyet yalnız Allah'a aittir. Kendisine tapmanızı emretmiştir. İşte dosdoğru din budur, fakat insanların çoğu bilmez". Ey hapis arkadaşlarım! Biriniz efendisine şarap sunacak;

مَا كَانَ إِبْرَاهِيمَ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٦٧﴾

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَا اسْتَغْفِرُ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنْتَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٤٦﴾ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَافْعَلْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٥٠﴾ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَمَنْ يَقُولْ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٦٦﴾

وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿٢٦﴾

b) Hz. Yakub ve Yusuf

İsrailoğulları'nın tarihte firavunlarla (Mısır kralları) tanıştıkları dönem, Hz. Yusuf'un yaşadığı dönemdir. Kur'an'ın açıklamalarına göre, İsrailoğulları Hz. Yusuf'un, zamanın firavununun himayesine girmesi ve devlet yönetiminde önemli bir görev üstlenmesi sayesinde Mısır'a yerleşmişlerdir. Bütün bu gelişmelere sahne olan tarih MÖ. XIX. Yüzyıldır. Yakup ve Yusuf kıssası inananların dillerinde asırlardır bir trajedi olarak anlatılagelir. Allah'ın selamı onlara olsun.

أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَافِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا ﴿٥٨﴾

3 **Al-i İmran/67.** İbrahim Yahudî de, Hristiyan da değildi. O ancak, doğruya yönelmiş bir Müslümandı; o puta tapanlar'dan da değildi.

60 **Mümtehhine/4-5.** İbrahim ve onunla beraber olanlarda sizin için uyulacak güzel bir örnek vardır. Onlar –İbrâhim'in babasına: “Senin için bağışlanma dileyeceğim, fakat sana Allah'tan gelecek herhangi bir şeyi savmaya gücüm yetmez” demesi dışında kavimlerine: “Biz sizden ve Allah'tan başka taptıklarınızdan uzağız; sizin taptıklarınızı inkâr ediyoruz, yalnızca tek Allah'a inanmanıza kadar bizimle sizin aranızda ebedî düşmanlık ve öfke ortaya çıkmıştır” demişlerdi. “Rabbimiz! Sana güvendidik, sana yönelidik, dönüş Sanadır. Rabbimiz! Bizi, inkâr edenlerle deneme; bizi bağışla. Sen Üstün'sün Bilge'sin”. 6. Sizlerden, Allah'ı ve ahiret gününü uman kimse için, bunlarda güzel örnekler vardır. Kim yüz çevirirse kendi aleyhine olur. Allah kimseye muhtaç değildir, övülmeye layıktır.

22 **Hac/26.** “Bana hiçbir şeyi ortak koşma; tavaf edenler, (namazda) ayakta duranlar, rükû edenler ve secdeye varanlar için Evimi temiz tut” diye İbrâhim'i Kâbe'nin olduğu yere yerleştirmiştik.⁵³⁸

19 **Meryem/58.** İşte onlar Âdem'in ve Nuh'un beraberinde taşıdıklarımızın soyundan; İbrahim ve İsrail'in (Yakub'un) soyundan gelen, kendilerini seçip doğru yola erdirdiğimiz, Allah'ın kendine nimet verdiği peygamberlerdendir. Rahman'ın ayetleri onlara okunduğu zaman, ağlayarak secdeye kapanırlardı.

⁵³⁸ Diğer bir yorumu göre de: “Kabe'nin yerini hazırlamıştık”.

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ
 كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ ﴿٥﴾
 قَالَ يَا بُنَيَّ لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ عَلَى إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا
 لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٦﴾
 وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ
 الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَى آلِ يَعْقُوبَ كَمَا
 أَتَمَّهَا عَلَى أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبَّكَ
 عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٧﴾ لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ
 آيَاتٍ لِلْسَّائِلِينَ ﴿٨﴾ إِذْ قَالُوا لْيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ
 إِلَى آبَائِنَا مِنَّا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ آبَاءَنَا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ
 ﴿٩﴾ افْعَلُوا بِيُوسُفَ وَأُوَاطِرْ حُوهَ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ
 وَجْهَ أَيْكُمُ وَتَكُونُوا مِنْ بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ ﴿١٠﴾
 قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَأَلْقُوهُ فِي غَيَابَةِ
 الْحُبِّ يَلْتَقِطُهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ﴿١١﴾
 قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ
 لَنَاصِحُونَ ﴿١٢﴾ أَرْسَلَهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَعِ وَيَلْعَبْ وَنَأْتَا
 لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿١٣﴾ قَالَ إِنِّي لَجَحَزُنِّي أَنْ ذَهَبُوا بِهِ
 وَأَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ ﴿١٤﴾
 قَالُوا لَيْنَ أَكَلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذًا لَخَالِسُونَ
 ﴿١٥﴾ فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاجْتَمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غَيَابَةِ
 الْحُبِّ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا
 يَشْعُرُونَ ﴿١٦﴾ وَحَاوُوا أَهْلَهُمْ عِشَاءً يَكُونُ ﴿١٧﴾
 قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ

12 Yusuf/4. Yusuf, babasına: "Babacığım! (Rüyamda) onbir yıldız, güneş ve ayın bana secde ettiklerini gördüm" demişti. 5-6. (Babası:) "Oğlum! Rüyanı kardeşlerine anlatma, sonra sana tuzak kurarlar. Şeytan insanın açık düşmanıdır. Böylece, Rabbin seni seçecek, sana rüyaları yorumlamayı öğretecek, daha önce ataların İbrahim ve İshak'a nimetlerini tamamladığı gibi sana ve Yakub soyuna da tamamlayacaktır. Senin Rabbin bilendir ve bilgedir" dedi. 7. Yusuf ve kardeşlerinde soranlar için ibretler vardır. 8-9. (Yusuף'un kardeşleri:) "Biz güçlü birtakım olduğumuz hâlde, Yusuf ve kardeşi babamıza bizden daha çok sevgilidir. Babamız açık bir yanlıgı içindedir. Yusuף'u öldürün veya ısırsız bir yere bırakın! Babanızın sevgisi size kalsın; ondan sonra da iyi bir topluluk olursunuz" demişlerdi. 10. İçlerinden biri: "Yusuף'u öldürmeyin, onu kuyunun derinliklerine bırakın, böyle yaparsanız bir kervan onu bulup alır" dedi. 11-12. Onlar: "Ey babamız! Yusuף'u bize niye güvenemiyorsun? Oysa biz onun iyiliğini istiyoruz."⁵³⁹ Yarın onu bizimle beraber gönder; gezsın, oynasın. Şüphesiz, biz onu koruyabiliriz" dediler. 13. Babaları: "Onu götürmeniz beni üzüyor. Siz ondan dalgın olduğunuz bir anda onu kurdun yemesinden korkuyorum" dedi. 14. "Andolsun, biz güçlü birtakım iken, onu kurt yerse, bu durumda biz işe yaramayan kimseler sayılırız" dediler. 15. Yusuף'u götürüp bir kuyunun derinliklerine bırakmayı kararlaştırdıkları vakit, Biz de Yusuף'a: "Kardeşlerinin bu işlerini hiç farkına varmayacakları bir zamanda mutlaka haber vereceksin" diye vahyetmiştik. 16. Akşam üstü ağlayarak babalarına geldiler. 17. "Ey babamız! Biz yarış yapmaya gitmişik, Yusuף'u eşyamızın yanına bi-

⁵³⁹ Buradaki *nâsîhûn* ifadesi, çoğu kez yanlış olarak 'öğüt verenler' şeklinde çevrilmiştir. Oysa, *nasaha* fiili, öğüt vermek (nasihat etmek) anlamına geldiği gibi, daha çok birine karşı içtenlikli, samimi olmak, birinin iyiliğini istemek anlamlarına gelir. Bu pasajda da bu anlamda kullanılmıştır. Türkçe Kur'an çevirilerinde bu kökten türeyen kelimelerin genellikle öğüt vermek şeklinde çevrilmesi gibi yaygın bir yanlışlıkla karşılaşmaktayız. Bu durumda, Türkçe'de nush ve nasihat kelimelerinin sadece 'öğüt' anlamında kullanılmasının rolü vardır. Nitekim çok yaygın olarak ıktibas edilen *ed-dînu'n-nasîha* hadisi de genellikle, "Din öğüt verektir" şeklinde anlaşılır ve anlatılır. Oysa bu hadisin anlamı "Din, içtenliktir/samimiyettir" dir.

وَابْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٦﴾ إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا إِنَّ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَاتَّقُوا اللَّهَ عِنْدَ اللَّهِ الرَّزْقُ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١٧﴾

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ فَأَنجَاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٢٤﴾ وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا مَّوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم مِّبْعُضٍ يَبْعُضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّاصِرِينَ ﴿٢٥﴾ فَمَنْ لَهُ لُوطٌ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٦﴾ وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ وَآتَيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٢٧﴾

وَإِذْ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ ﴿١٢٤﴾ وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنَا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنْ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿١٢٥﴾ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٢٦﴾ وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ

29 **Ankebut/16-17.** İbrâhim'i de (gönderdik). Kavmine şöyle dedi: "Allah'a kulluk edin, O'na saygılı olun, eğer bilebilirsiniz bu sizin için daha iyidir. Siz Allah'ı bırakıp sadece birtakım putlara tapıyorsunuz ve aslı olmayan sözler uyduruyorsunuz. Allah'tan başka taptıklarınızın size rızık vermeye güçleri yetmez. Artık rızık Allah katında arayın, O'na kulluk edin. O'na şükredin. Siz O'na döndürüleceksiniz".

29 **Ankebut/24.** İbrâhim'in sözlerine kavminin cevabı sadece: "Onu öldürün, yahut yakın" demek oldu. Ama Allah onu ateşten kurtardı. Doğrusu bunda inanan toplum için dersler vardır. 25. İbrâhim şöyle demişti: "Sırf dünya hayatında aranızdaki sevgiden ötürü, Allah'ı bırakıp putlar edindiniz, sonra kıyamet günü birbirinizi inkâr eder ve birbirinize lânet okursunuz. Varacağınız yer ateştir, yardımcılarınız da yoktur". 26. Bunun üzerine, Lût İbrâhim'e inandı ve: "Ben Rabbime iltica ediyorum. O Üstün'dür, Bilge'dir" dedi. 27. İbrâhim'e, İshâk'ı ve Yâkub'u bahsettik. Soyundan gelenlere Kitab'ı ve peygamberliği verdik. Onu dünyada ödüllendirdik, o ahirette de iyilerdendir.

2 **Bakara/124.** Rabbinin İbrahim'i birtakım buyruklarla denediğini bir hatırla. İbrahim de onları yerine getirmişti. Bunun üzerine Allah: "Ben seni insanlara önder kılacağım" dedi. O: "Soyumdan da" deyince, Allah: "Antlaşmam zalimleri içermez" buyurdu. 125. Kabe'yi insanlar için toplanma ve güven yeri kılmıştık ve: "İbrahim'in makamını namaz yeri yapın" demiştik. "Evimi, tavaf edenler, oraya kapananlar, rüku edenler ve secdeye varanlar için temiz tutun" diye İbrahim ve İsmail'e emir verdik. 126. İbrahim: "Rabbim! Burasını güvenli bir yer kıl, halkından Allah'a ve ahiret gününe inananları ürünlerle besle" demişti. Allah: "İnkâr edenin de az bir süre geçimini sağlar, sonra da onu ateşin azabına uğrattırım. Varılacak ne kötü yerdir" buyurmuştu. 127-128. İbrahim ve İsmail,

الْعَلِيمُ ﴿١٢٧﴾ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ وَلَدُنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٨﴾ رَبَّنَا وَاعْتَلِ بِرُسُلَا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٢٩﴾ وَمَنْ يَرْغَبْ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَلَاقَفْسُهُ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٣٠﴾ إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٣١﴾ وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِي وَيَعْقُوبَ يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمْ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٢﴾

Kâbe'nin temellerini yükseltirken: "Rabbimiz! Yaptığımızı kabul buyur; şüphesiz Sen hem işitensin, hem bilensin. Rabbimiz! İkimizi Sana teslim olanlar eyle, soyumuzdan da Sana teslim olan bir ümmet yap. Bize ibadet yollarımızı göster, tövbemizi kabul eyle! Tövbeleri çokça kabul eden, acıyan ancak Sensin" demişlerdi. 129. "Rabbimiz! İçlerinden kendilerine, senin ayetlerini okuyacak, kitabı ve düşünmeyi öğretecek ve onları arıatacak bir elçi gönder. Çünkü Yüce ve Bilge olan ancak Sensin. 130. Kendini bayağılaştırandan başka kim İbrahim'in dininden yüz çevirir? Biz dünyada onu seçtik, şüphesiz o ahirette de iyilerdendir. 131. Zira Rabbi ona: "Teslim ol!" diye buyurduğunda o da: "Âlemlerin Rabbine teslim oldum" demişti. 132. İbrahim, bunu kendi oğullarına da vasiyet etti. Yakup da: "Oğullarım! doğrusu size bu dini Allah seçti. Siz de ancak Allah'a teslim olarak can verin!" dedi.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أَحْيِي وَأُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٢٥٨﴾

2 Bakara/258. Allah'ın kendisine hükümlanlık vermesine karşılık, Rabbi hakkında İbrahim ile tartışana ne dersin? İbrahim: "Rabbim diriltir ve öldürür" demiş, o da: "Ben de diriltir ve öldürürüm" demişti. İbrahim: "Allah güneşi doğudan getiriyor, sen de batıdan getir!" dedi. Bu sefer, inkâr eden şaşakaldı. Allah zalimlere yol göstermez.

2 Bakara/260. Bir zamanlar İbrahim: "Rabbim! Ölüleri nasıl dirilttiğini bana göster" demişti. Allah: "Yoksa inanmıyor musun?" deyince, İbrahim: "Evet (inanıyorum), fakat kalbim iyice tatmin olsun diye" demişti. "Öyleyse dört kuş al, onları kendine alıştır, sonra her dağın üzerine onlardan bir parça koy. Sonra onları çağır; koşarak sana geleceklerdir. O zaman, Allah'ın yüce bir bilge olduğunu bil" dedi.

⁵³⁷ Çok az da olsa, bu ifadenin "onları parçalara ayır" şeklinde anlaşıldığı olmaktadır. Böyle bir anlamın hiçbir dayanağı olmadığı gibi, halk arasında asılsız bir hikayenin yayılmasına da yol açmıştır.

فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ﴿٢٧﴾ فَأَوْحَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَحَفُّ وَبَشِّرُوهُ بِغَلَامٍ عَلِيمٍ ﴿٢٨﴾ فَأَقْبَلَتْ أَمْرَاتُهُ فِي صَرَّةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ﴿٢٩﴾ قَالُوا كَذْلِكِ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ﴿٣٠﴾ قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿٣١﴾ قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّحْرِمِينَ ﴿٣٢﴾ لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ طِينٍ ﴿٣٣﴾ مُّسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ ﴿٣٤﴾ فَأَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣٥﴾ فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٦﴾ وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٣٧﴾

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُنْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٢٠﴾ شَاكِرًا لِأَنْعُمِهِ اجْتَبَاهُ وَهَدَاهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٢١﴾ وَآتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنًا وَآيَةً فِي الْآخِرَةِ لَمَنِ الصَّالِحِينَ ﴿١٢٢﴾

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ﴿٣٥﴾ رَبِّ إِنَّهُمْ أَضَلُّنَا كَثِيرًا مِنْ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٦﴾ رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴿٣٧﴾ رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٣٨﴾ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٩﴾ رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِي ﴿٤٠﴾ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ﴿٤١﴾

önüne sürüp: “Yemez misiniz?” dedi. 28. (Yemediklerini görünce) onlardan endişeye düştü; “Korkma” dediler ve ona bilgin bir oğul sahibi olacağını müjdelediler. 29. Bunun üzerine karısı hayretle seslenerek geldi, elleriyle yüzünü kapayarak: “Kısır bir kocakarı!” dedi. 30. Melekler: “Bu böyledir; Rabbin söylemiştir. O Bilge’dir Bilen’dir” dediler. 31. İbrahim: “Ey Elçiler! Göreviniz nedir?” dedi. 32-34. Elçiler: “Suçlu bir milletin üzerine, Rabbinin katından işaretli olarak, aşırı gidenlere mahsus sert taşlar göndermekle görevlendirildik” dediler. 35. Bunun üzerine, suçlu milletin arasında bulunan mü’minleri çıkardık. 36. Zaten orada, kendini Allah’a vermiş sadece bir tek ev halkı bulduk. 37. Can yakıcı azaptan koranlar için, o beldede bir işaret bıraktık.

16 **Nahl**/120. İbrahim Allah’a yönelen ve O’na boyun eğen bir önderdi. Allah’a ortak koşanlardan değildi. 121. Rabbinin nimetlerine şükrederdi. Rabbi de onu seçti ve doğru yola iletti. 122. Dünyada ona güzellik vermiştik. O ahirette de iyilerdendir.

14 **İbrahim**/35-41. İbrahim: “Rabbim bu şehri güvenli kıl, beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut. Rabbim! Bu putlar çok insanları saptırdı. Kim bana uyarsa, o bendendir; kim de bana baş kaldırırsa, Sen çok bağışlayıcı ve merhametlisin. Rabbimiz! Ben çocuklarımdan kimini, namazı kılabilmeleri için, Senin Saygın Evin’in yanında, ekin vermez bir vâdiye yerleştirdim. Artık birtakım insanların gönüllerini onlara yönelt, şükretmeleri için ürünlerden onları rızıklandır. Rabbimiz! Sen gizlediğimizi ve açığa vurduğumuzu bilirsin. Yerde ve gökte hiçbir şey Allah’a gizli değildir. Yaşlılığımda bana İsmâil’i ve İshâk’ı bağışlayan Allah’a övgüler olsun; Rabbim yakarışları duymaktadır. Rabbim! Beni ve soyumu namaz kılanlar eyle. Rabbimiz! Duâmi kabul buyur. Rabbimiz! Hesabın görüleceği günde beni, ana-babamı ve inananları bağışla” demişti.

وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِن قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ ﴿٥١﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا وَحَدَّثَنَا آبَاؤُنَا لَهَا عَالِمِينَ ﴿٥٣﴾ قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٥٤﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنتَ مِنَ اللَّاعِينَ ﴿٥٥﴾ قَالَ بَلْ رُبُّكُمْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَى ذَلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٦﴾ وَتَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ ﴿٥٧﴾ فَجَعَلَهُمْ جُدَاذًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يُرْجَعُونَ ﴿٥٨﴾ قَالُوا مِنْ فَعَلْ هَذَا بَالِهَتًا إِنَّهُ مِنُ الْظَّالِمِينَ ﴿٥٩﴾ قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ ﴿٦٠﴾ قَالُوا فَأْتُوا بِهِ عَلَى أَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ ﴿٦١﴾ قَالُوا أَأَتَتْ فَأَلَّتْ فَعَلْتَ هَذَا بِاللَّيْلِ يَا إِبْرَاهِيمُ ﴿٦٢﴾ قَالَ نِلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا فَاسْأَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ ﴿٦٣﴾ فَرَجَعُوا إِلَى أَنْفُسِهِمْ فَقَالُوا إِنَّكُمْ أَنتُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٦٤﴾ ثُمَّ نُكِسُوا عَلَى رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هَؤُلَاءِ يَنْطِقُونَ ﴿٦٥﴾ قَالَ أَفَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ ﴿٦٦﴾ أَفْ لَكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾ قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ﴿٦٨﴾ قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَى إِبْرَاهِيمَ ﴿٦٩﴾ وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ ﴿٧٠﴾ وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا إِذْ جَاءَا الْبَرْكَاتِ وَوَقَعْنَا لَهُمُ الْآيَاتِ فِيهَا لِلْعَالَمِينَ ﴿٧١﴾ وَوَقَعْنَا لَهُمُ الْآيَاتِ فِيهَا لِلْعَالَمِينَ ﴿٧٢﴾ وَوَقَعْنَا لَهُمُ الْآيَاتِ فِيهَا لِلْعَالَمِينَ ﴿٧٣﴾

21 Enbiya/51. Andolsun ki, daha önce İbrâhim'e olgunluk vermiştik. Biz onu biliyorduk. 52. İbrâhim, babasına ve kavmine: "Bu üzerlerine düştüğünüz heykeller nedir?" demişti. 53. Onlar: "Babalarımızı onlara tapar bulduk" demişlerdi. 54-55. İbrâhim: "Andolsun ki, sizler de, babalarınız da apaçık bir sapıklık içindesiniz" deyince, onlar: "Sen bize gerçeği mi getirdin, yoksa oyunbazlardan biri misin?" dediler. 56-57. İbrahim: "Hayır; Rabbiniz göklerin ve yerin Rabbidir; onları O yaratmıştır. Ben de sizin için buna tanıklık edenlerdenim. Allah'a yemin ederim ki, siz dönüp gittikten sonra, putlarınıza bir tuzak kuracağım" dedi. 58. Hepsini paramparça edip, ona başvursunlar diye büyüklüğünü sağlam bıraktı. 59. Kavmi: "Tanrılarımıza bunu kim yaptı? O zalimlerden birdir" dediler. 60-61. Bâzıları: "İbrâhim denen bir gencin onları diline doladığını duymuştuk" deyince: "O hâlde, tanıklık edebilmeleri için, onu halkın gözü önüne getirin" dediler. 62. İbrâhim gelince ona: "Ey İbrâhim! Bunu tanrılarımıza sen mi yaptın?" dediler. 63. İbrâhim: "Belki onu şu büyükleri yapmıştır, konuşabiliyorlarsa onlara sorun" dedi. 64-65. Kendi kendilerine dönüp birbirine: "Doğrusu siz haksızsınız" dediler; sonra: "Bunların konuşmadığını bilirsin" (diyerek) tepe üstü döndürdüler. 66-67. İbrâhim: "O hâlde, Allah'ı bırakıp da size hiçbir fayda ve zarar veremeyecek olan putlara mı tapıyorsunuz? Size de, Allah'ı bırakıp taptıklarınıza da yuh olsun! Aklınızı kullanmıyor musunuz" dedi. 68. Onlar: "Bir şey yapacaksınız, şunu yakın da, tanrılarınıza yardım edin" dediler. 69. Biz: "Ey ateş! İbrâhim'e karşı serinlik ve esenlik ol" dedik. 70. Ona tuzak kurmak istediler, Biz de onları daha çok kayba uğrattık. 71. Onu da, Lût'u da âlemler için kutsal kıldığımız yere ulaştırıp kurtardık. 72. İbrâhim'e İshâk'ı ve ilâve bir bağış olarak Yakub'u verdik; her birini iyi kimseler kıldık. 73. Onları buyruğumuza göre insanlara yol gösteren önderler yaptık; onlara, iyi işler yapmayı, namazı kılmayı ve zekâtı vermeyi vahyettik. Onlar bize kulluk eden kimselerdi.

وَحَاجَّةُ قَوْمِهِ قَالَ أَتَحْجُوْنِي فِي اللَّهِ وَقَدْ هَدَانِ وَلَا
أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا وَسِعَ
رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٨٠﴾ وَكَيْفَ
أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ
مَا لَمْ يَنْزَلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ
بِالْأَمْنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨١﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ
يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ
﴿٨٢﴾ وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ نَرْفَعُ
دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٨٣﴾

وَأَنَّ مِنْ شَيْعَتِهِ لِإِبْرَاهِيمَ ﴿٨٣﴾ إِذْ حَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبِ
سَلِيمٍ ﴿٨٤﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ
﴿٨٥﴾ أَفَنُكَا إِلَهَةً دُونَ اللَّهِ تَرْيَدُونَ ﴿٨٦﴾ فَمَا
ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨٧﴾ فَتَنْظَرُ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ
﴿٨٨﴾ فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ ﴿٨٩﴾ فَقَوْلُوا عَنْهُ مُدْبِرِينَ
﴿٩٠﴾ فَرَاغَ إِلَى آلِهِمْ فَقَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ﴿٩١﴾
مَا لَكُمْ لَا تَنْطَفُونَ ﴿٩٢﴾ فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا
بِالْيَمِينِ ﴿٩٣﴾ فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ يَزِفُونَ ﴿٩٤﴾ قَالَ
أَتَعْبُدُونَ مَا تَحْنَتُونَ ﴿٩٥﴾ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا
تَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾ قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُنْيَانًا فَأَلْقُوهُ فِي
الْحَيِّمِ ﴿٩٧﴾ فَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمْ
الْأَسْقَلِينَ ﴿٩٨﴾ وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَى رَبِّي
سَهْلَدِينَ ﴿٩٩﴾ رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠٠﴾
فَبَشِّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ ﴿١٠١﴾ فَلَمَّا بَلَغَ
مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَابُنَيَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي
أُبْحِكُ فَأَنْظُرُ مَاذَا تَرَى قَالَ يَابُنَيَّ أَفْعَلُ مَا تُؤْمَرُ
سَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ ﴿١٠٢﴾ فَلَمَّا

rişti. (Onlara) dedi ki: "O beni doğru yola ulaştırmışken, siz benimle Allah hakkında tartışıyor musunuz? Rabbimin herhangi bir şeyi dilemesi hariç, ben sizin O'na ortak koştuğunuz şeylerden korkmuyorum. Benim Rabbim her şeyin bilgisini kuşatmıştır. Hâlâ öğüt almayacak mısınız? Siz, Allah'ın hakkında herhangi bir delil indirmedığı şeyleri O'na ortak koşarken korkmuyorsunuz da, ben sizin O'na ortak koştuğunuz şeylerden ne diye korkayım ki? Madem biliyorsunuz (söyleyin bakalım), şimdi bu iki gruptan hangisinin korkusuz olması yakışır (sizin mi, benim mi)?" 82. İnanan ve imanına bir haksızlık katmayanlar var ya, işte güvende olanlar onlardır; onlar doğru yoldadırlar. 83. İşte bunlar, kavmine karşı İbrahim'e verdiğimiz delilimizdir. Biz dilediğimizi derece derece yükseltiriz. Rabbin, elbette hikmet ve bilgi sahibidir.

37 Saffat/83. Şüphesiz İbrâhim de onun (Nuh'un) yolunda olanlardandı. 84. Nitekim Rabbine temiz bir gönülle geldi. 85-87. İbrahim babasına ve kavmine: "Nelere kulluk ediyorsunuz? Allah'ı bırakıp da uydurma tanrılar mı istiyorsunuz? Âlemlerin Rabbi hakkındaki zannınız nedir?" demişti. 88-89. İbrâhim yıldızlara bir göz attı ve "Ben rahatsızım" dedi. 90. Onu bırakıp gittiler. 91-92. O da onların tanrılarına yönelip: "Sundukları yiyecekleri yemiyor musunuz? Ne o konuşmuyor musunuz?" dedi. 93. Sonunda, üzerlerine yürüyüp kuvvetle vurdu. 94. Bunun üzerine, putperestler koşarak ona geldiler. 95-96. İbrâhim onlara: "Yonttuğunuz şeylere mi tapıyorsunuz? Oysa sizi de yonttuklarınızı da Allah yaratmıştır" dedi. 97. Putperestler: "Onun için bir bina yapın da, onu oradan ateşin içine atın" dediler. 98. Ona tuzak kurmak istediler, ama Biz onları altettik. 99-100. İbrâhim: "Ben Rabbim uğrunda sizi bırakıp gidiyorum; O beni doğru yola erdirtir. Rabbim! Bana iyilerden olacak bir çocuk ver" dedi. 101. Biz de ona yumuşak huylu bir oğlan müjdeledik. 102. (İsmail) onunla beraber yürümeye başlayınca (İbrahim): "Bak oğlum, ben uykumda seni boğazladığımı görüyorum; bir düşün, ne dersin?" dedi. (İsmail): "Babacığım, sana emre-

أَسْلَمًا وَتِلْهُ لِلْحَبِثِ ﴿١٠٣﴾ وَتَذَبُّهُ أَنْ يَأْتِرَاهِمُ ﴿١٠٤﴾ قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٠٥﴾ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ ﴿١٠٦﴾ وَتَذَبُّهُ بِذَنْعٍ عَظِيمٍ ﴿١٠٧﴾ وَتَرْكُنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ﴿١٠٨﴾ سَلَامٌ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ﴿١٠٩﴾ كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١١٠﴾ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١١﴾ وَبَشَّرْنَاهُ بِإِسْحَاقَ نَبِيًّا مِنْ الصَّالِحِينَ ﴿١١٢﴾ وَبَارَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَى إِسْحَاقَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِنَفْسِهِ مُبِينٌ ﴿١١٣﴾

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِمَّا تَعْبُدُونَ ﴿٢٦﴾ إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ ﴿٢٧﴾ وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٨﴾

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ ﴿٢٤﴾ إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ ﴿٢٥﴾ فَرَاغَ إِلَى أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ ﴿٢٦﴾

dilini yap; inşaallah, sabredenlerden olduğunu göreceksin" dedi. 103-106. İkisi de (Alah'a) teslimiyet gösterip, (babası) onu alını üzerine yatırınca, Biz: "Ey İbrahim! Rüyayı doğruladın, işte Biz iyi davrananları böyle ödüllendiririz" diye seslendik.⁵³⁶ 107. Ona, fidiye olarak büyük bir kurbanlık verdik. 108-109. Sonra gelenler arasında "İbrâhîm'e selâm olsun" diye bir ün bıraktık. 110. İşte iyileri böylece ödüllendiririz. 111. O, inanmış kullarımızdandı. 112. İyilerden olan İshâk'ı ona peygamber olarak müjdedik. 113. Onu ve İshâk'ı mübarek kıldı; ikisinin soyundan iyi olan da vardır, aptktan açığa kendisine zulmeden de vardır.

43 Zuhruf/26-27. İbrâhim, babasına ve kavmine demişti ki: "Ben sizin taptığınız şeylerden uzağım. Beni yaratana taparım. Beni doğru yola eristirecek olan şüphesiz O'dur". 28. İbrâhim ardından geleceklere bu sözü mîras olarak bıraktı ki, (doğru yola) dönsünler.

51 Zariyat/24. (Ey Muhammed!) İbrâhim'in konuklarının haberi sana geldi mi? 25. Onlar, İbrâhim'in yanına girip: "Selam sana" demişlerdi. İbrâhim de: "Selam size, yabancılar" demişti 26-27. Hemen ailesine giderek semiz bir buzağı getirdi ve onların

⁵³⁶ Allah'ın rüya yoluyla Hz. İbrâhim'den oğlu İsmail'i kesmesini istemesi, dinin temelini ahlaka, akla ve temel insan haklarına dayanan bir öğreti olması hasebiyle, din felsefesinde ciddi olarak tartışılmıştır. Dindar varoluşçu filozoflardan Kierkegardt, *Korku ve Tıtrayış* isimli eserinde, bu olaya dayanarak Hristiyan imanının ahlaki ve akli olana değil, absürde dayandığını açıklamaya çalışmaktadır. İslami açıdan, olay, Hz. İbrâhim'in Allah'a teslimiyetinin ölçülmesi olarak yorumlanmıştır. Yalnız, dinsel açıdan savunulamayacak bir eylemle deneme olayı, hayli problemlidir. Fakat olayın anlaşılması hususunda şunlar söylenebilir. Hz. İbrâhim'in oğlunu kesmeye karar vermesi, İsmail'in de kesilmeyi kabullenmesi, Kur'an tarafından olumlanmaktadır (37 Saffat/103). Demek ki, Hz. İbrâhim'in gördüğü rüya şeytanî değil, rahmanîdir. Bu sorunla ilgili olarak göz önünde tutulması gereken önemli bir nokta, kesme olayının gerçekleşmemiş olmasıdır. Bundan çok daha önemli olan diğer bir husus ise, olayın Allah ile Hz. İbrâhim (Halilullah : Allah'ın sevgili kulu) arasında özel bir konu olmasıdır. Yani insanlardan yapmaları istenen bir şey (şeriat) değildir. Bu özel ilişkinin arka planına gelecek olursak, Tevrat'ta anlatıldığına göre, Hz. İbrâhim, gençliğinde Allah kendisine bir oğul verdiği takdirde onu Allah için kurban edeceğini vaatdetmiştir. Rüya olayı, böylesine katlanılmaz bir vaadde bulunmanın cezalandırılması olarak yorumlanabilir. Bir başka yorumla göre de, İbrâhim ömrünün uzun bir bölümünü tevhid mücadelesiyle geçirmiş, fakat ihtiyarlığında çocuk sahibi olunca, ona olan düşkünlüğü, Allah'a olan sevgisini gölgelemiştir. Allah da, İbrâhim'le olan özel ilişkilerine dayanarak, sadece onun Allah sevgisini çocuk sevgisinin önüne geçirmek istemiştir. Sonuçta kimseye haksızlık yapılmayacağını Allah zaten biliyordu. Eğer olayın İbrâhim tarafından hissedilen böyle bir arka planı olmasaydı, Lut kavminin cezalandırılması hususunda Allah'ın elçileriyle tartıştığı gibi, bu konuda da itiraz ederdi.

وَأَوَّلَ عَلَيْهِمْ نَبَا إِبْرَاهِيمَ ﴿٦٩﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٧٠﴾ قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظُلُّ لَهَا عَاكِفِينَ ﴿٧١﴾ قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ ﴿٧٢﴾ أَوْ يَنْفَعُوكُمْ أَوْ يُضَرُّونَ ﴿٧٣﴾ قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٧٤﴾ قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٧٥﴾ أَنتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ ﴿٧٦﴾ فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِي إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٧﴾ الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ﴿٧٨﴾ وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ ﴿٧٩﴾ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ﴿٨٠﴾ وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ ﴿٨١﴾ وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ ﴿٨٢﴾ رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَالْجَنَّةَ بِالصَّالِحِينَ ﴿٨٣﴾ وَاجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ ﴿٨٤﴾ وَاجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ ﴿٨٥﴾ وَافْعَلْ لِي بِأَهْلِي إِنَّهُ كَانَ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٨٦﴾ وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُنْعَمُونَ ﴿٨٧﴾ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٨٨﴾ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٩﴾

26 Şuara/69. (Ey Muhammed!) Onlara İbrâhîm'in kıssasını anlat. 70. Hani İbrâhîm, babasına ve kavmine: "Nelere tapıyorsunuz?" demişti. 71. Onlar: "Putlara tapıyorsunuz; onlarla ilgilenip duruyoruz" demişlerdi. 72-73. (İbrâhîm: "Bu putlar), çağırduğunuz zaman sizi duyarlar mı veya size bir fayda ve zarar verirler mi?" demişti. 74. Onlar: "Hayır, ama babalarımızı da böyle yaparken bulduk" demişlerdi. 75-89. (İbrâhîm şöyle demişti:) "Eski atalarınızın ve sizin nelere taptıklarınızı görüyor musunuz? Doğrusu, onlar benim düşmanımdır. Dostum ancak âlemlerin Rabbidir. Beni yaratan da, doğru yola erıştiren de O'dur. Beni yediren de, içiren de O'dur. Hasta olduğumda bana O şifâ verir. Beni öldürecek, sonra da diriltecek olan O'dur. Ceza gününde yanılığlarımı bana bağışlamasını umduğum O'dur. Rabbim! Bana hüküm (gücü) ver ve beni iyiler arasına kat. Sonrakilerin beni güzel şekilde anmalarını sağla. Beni nimet cennetlerine varis olanlardan kıl. Babamı da bağışla, o şüphesiz sapıklardandır. İnsanların diriltileceği gün beni rezil etme. O gün, (kimseye) mal ve oğullar fayda vermeyecektir; ancak, kim Allah'a temiz bir kalpe gelirse (o yarar görür).

وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلَنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبَشْرَى قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيذٍ ﴿٦٩﴾ فَلَمَّا رَأَى أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكِرَهُمْ وَأَوْحَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ لُوطٍ ﴿٧٠﴾ وَامْرَأَتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ ﴿٧١﴾ قَالَتْ يَأْؤَيِّلَنَّا آلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ﴿٧٢﴾ قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلُ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ﴿٧٣﴾ فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبَشْرَى يُخَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ ﴿٧٤﴾ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ

11 Hud/69. Elçilerimiz İbrahim'e müjde getirmiş: "Selam olsun" demişlerdi. O da "Selam olsun" demiş ve beklemeden hemen kızartılmış bir buzağı getirmişti. 70. Onların ellerinin ona uzanmadığını görünce, durumlarını beğenmedi ve içine bir korku düştü. Onlar: "Korkma; biz Lût kavmine gönderildik" dediler. 71. Ayakta duran İbrahim'in karısı bunun üzerine güldü. Biz de karısına İshâk'ı ve İshâk'tan sonra Yâkub'u müjdeledik. 72. Karısı: "Vay başıma gelene! Ben bir kocakarı, kocam da yaşlı bir adam iken, ben nasıl doğurabilirim? Doğrusu, bu şaşılacak bir şey" dedi. 73. Onlar: "Ey ev hanımı! Allah'ın rahmeti ve bereketleri sizin üzerinizde iken, Allah'ın işine mi şaşıyorsun? O, övülmeye layık ve yücedir" dediler. 74. İbrahim'den korku gidip de müjde kendisine gelince,

مُنِيبٌ ﴿٧٥﴾ يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ آيَاتِهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ ﴿٧٦﴾

Lût kavmi hakkında bizimle tartışmaya başladı.⁵³⁴ 75. İbrahim, içli, yumuşak huylu ve kendini Allah'a vermiş birisiydi. 76. Elçilerimiz: "Ey İbrahim! Bundan vazgeç! Rabbinin buyruğu gelmiştir; onlara, geri çevrilemez bir azap gelecek" dediler.

15 Hicr/51. Onlara İbrahim'in konuklarından haber ver. 52. Hani İbrahim'in yanına girdiklerinde: "Selâm olsun" demişler, İbrahim de: "Biz sizden korkuyoruz" demişti. 53. Onlar: "Korkma! Biz sana bilgin bir oğlana müjdelemeye geldik" dediler. 54. İbrahim: "Ben yaşlı iken, bana müjde mi veriyorsunuz? Ne ile müjdeliyorsunuz" dedi. 55. "Sana gerçeği müjdeliyoruz. Umutsuzlardan olma!" dediler. 56. İbrahim: "Rabbinin rahmetinden sapıklar dışında kim ümidini keser ki?" dedi. 57. İbrahim: "Ey elçiler! Göreviniz nedir?" dedi. 58-60. Onlar: "Biz, suçlu bir kavme gönderildik. Ancak, karısı dışında Lût'un ailesinin hepsini kurtaracağız. Onun geride kalanlardan olmasını öngördük" dediler.

6 En'am/74. İbrahim, babası Azer'e: "Putları tanrı mı ediniyorsunuz? Ben seni ve kavmini açık bir şaşkınlık içinde görüyorum" demişti. 75. İbrahim'e böylece göklerin ve yerin hükümlüğünü gösteriyorduk ki, emin olsun. 76. (İbrahim'in) üzerine gece çokünce bir yıldız gördü: "İşte bu Rabbim!" dedi. Yıldız batınca: "Batanları sevmem" dedi. 77. Ayı doğarken görünce: "İşte bu Rabbim!" dedi. O da batınca: "Eğer Rabbim bana yol göstermezse, andolsun şaşıranlardan olurum" dedi. 78-79. Güneşi doğarken görünce: "İşte bu Rabbim, bu daha büyük" dedi. O da batınca: "Ey milletim! Ben sizin ortak koştuklarınızdan⁵³⁵ uzağım. Ben sizin dininizden ayrılarak, yüzümü, gökleri ve yeri yoktan var edene çevirdim ve ben O'na ortak koşanlardan değilim" dedi. 80-81. Kavmi onunla tartışmaya gi-

وَنَبِّئُهُمْ عَنْ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ ﴿٥١﴾ إِذْ دَعَاؤُهُ عَلَيْهِ قَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجِلُونَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا لَا تَوْحِدْ إِلَّا رَبَّنَا بُشِّرْكَ بِغُلَامٍ عَالِيمٍ ﴿٥٣﴾ قَالَ أَبَشْرْتُمُونِي عَلَىٰ لَأَ مَسْنِي الْكِبَرِ فِيمَ بُشِّرُونَ ﴿٥٤﴾ قَالُوا بِشْرُكَ بَابِئِ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْفَاطِنِينَ ﴿٥٥﴾ قَالَ وَمَنْ يَقْضِ رَحْمَةً رَبِّي إِلَّا الضَّالُّونَ ﴿٥٦﴾ قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿٥٧﴾ قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ﴿٥٨﴾ إِلَّا آلَ لُوطٍ إِنَّا لَمُنَجُّوهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٩﴾ إِنْ أَمْرًا نَهُ قَدَرْنَا إِنَّهَا لَمِنَ الْغَايِبِينَ ﴿٦٠﴾

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ أَزَّرَ أَتَتَّخِذُ أَصْنَامًا لِلَّهِ بَنِي أَرِيكَ وَقَوْمِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٧٤﴾ وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٥﴾ فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَىٰ كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ ﴿٧٦﴾ فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِعًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَيْنَ لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ ﴿٧٧﴾ فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَارِعَةً قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٧٨﴾ إِنِّي وَجْهَتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٧٩﴾

⁵³⁴ Lût kavminden azabın kaldırılmasını veya ertelenmesini istedi. 76. ayette elçilerin: "Ey İbrahim! Bundan vazgeç. Rabbinin buyruğu gelmiştir; onlara, geri çevrilemez bir azap gelecek" demeleri, bu bağışmanın içeriği hakkında bilgi vermektedir.

⁵³⁵ "veya" ... sizin ortak koşmanızdan...

وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسَلِينَ ﴿٨٠﴾
وَاتَّبَعْنَاهُمْ آيَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٨١﴾ وَكَانُوا
يَنْجُوْنَ مِنَ الْجِبَالِ يُّوْتَا آمِنِينَ ﴿٨٢﴾ فَأَخَذْنَاهُمْ
الصَّبْحَةَ مُضْجِحِينَ ﴿٨٣﴾ فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ﴿٨٤﴾

وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَى عَلَى الْهُدَى
فَأَخَذْنَاهُمْ صَاعِقَةً الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ
﴿١٧﴾ وَتَحْنِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿١٨﴾

وَفِي ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتَّى حِينٍ ﴿٤٣﴾
فَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَأَخَذْنَاهُمُ الصَّاعِقَةَ وَهُمْ
يَنْظُرُونَ ﴿٤٤﴾ فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا كَانُوا
مُتَنَصِّرِينَ ﴿٤٥﴾

كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ ﴿٤﴾ فَأَمَّا ثَمُودُ
فَأَهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ ﴿٥﴾

15 **Hicr/80.** Hicr⁵³³ halkı da elçileri yalanladılar. 81. Onlara belgelerimizi gönderdik; ama onlar bundan yüz çevirdiler. 82. Onlar dağlarda güvenilir evler yontuyorlardı. 83. Sabahlarılarken onları çılgık yakalayiverdi. 84. Elde ettikleri şeyler kendilerine bir yarar sağlamadı.

41 **Fussilet/17.** Semûd kavmine gelince; Biz onlara doğru yolu göstermiştik, ama onlar körlüğü, doğru yolda olmaya tercih ettiler. Kazandıklarının karşılığı olarak onları alçaltıcı azabın yıldırımı çarptı. 18. İnananları ve (Allah'a karşı gelmekten) sakınanları kurtardık.

51 **Zariyat/43.** Semud kavminde de (ibret vardır). Onlara: "Bir süreye kadar menfaatlenin" denmişti. 44. Onlar Rablerinin buyruğundan çıktılar. Bunun üzerine, onları gözleri göre göre yıldırım çarptı. 45. Ayağa kalkacak güçleri kalmadı, yardım da görmediler.

69 **Hakka/4.** Semûd ve Âd toplumları tepelerine inecek azabı yalanlamışlardı. 5. Semûd, korkunç bir çılgık ile yok edildi.

6. İbrâhim Ailesi

Kur'an'daki peygamber kıssaları arasında tarihî seyri takip ettiğimizde, Salih Peygamber ve kavmi Semud'dan sonra, Hz. İbrahim ve onun ailesinden diğer peygamberlerle karşılaşmaktayız. Bunlar onun oğulları Hz. İsmail ve İshak ile, İshak'ın oğlu Yakub ve onun uğlu Yusuf Peygamber'dir. Kur'an, Hz. İbrahim'in putperest kavmiyle mücadelesinden söz etmekle birlikte, onların genel durumlarıyla ilgili ayrıntılı bilgi vermez. Ancak, Hz. Lut'un onunla çağdaş olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Lut kavminin yaşadığı yer ve zamanla ilgili araştırmalar, tarihçilerce, Hz. İbrahim'in ne zaman yaşadığı konusunda önemli bir ipucu olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, Arap ve Yahudi tarihindeki özel konumu itibarıyla da Hz. İbrahim ve ailesi hakkında yoğun bir sözlü gelenek mevcuttur. Bu peygamberler çoğu kez bir arada anıldıklarından, fazla tekrara yer vermemek için bazılarını bir arada veremeyi uygun bulduk.

⁵³³ Tefsirlerde ve tarih kaynaklarında Hicr, genellikle Semud'un yaşadığı bölgenin ismi olarak geçmektedir. Bu kelime, aynı zamanda onların kayalık bir bölgede yaşadıklarını göstermektedir.

a) Hz. İbrahim, İsmail ve İshak

وَأَذْكُرْ عِبَادَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولَئِكَ أَخْلَصْنَاهُمْ بِخُلُوعِهِمْ
ذَكَرْنَا الدَّارَ ﴿٤٦﴾ وَأَلَهُمْ عِنْدَنَا لِمَنَ الْمُصْطَفَى
الْأَخْيَارِ ﴿٤٧﴾ وَأَذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ
وَكُلٌّ مِنَ الْأَخْيَارِ ﴿٤٨﴾ هَذَا ذِكْرٌ وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ
لَحُسْنَ مَآبٍ ﴿٤٩﴾

38 Sad/45. (Ey Muhammed!) Güç ve basiret sahibi kullarımız İbrahim, İshak ve Yakub'u da an. 46. Biz onları, ahiret yurdunu düşünen, içten bağlı kimseler kıldık. 47. Onlar, Bizim katımızda seçkin, iyi kimselerdendirler. 48. (Ey Muhammed!) İsmail'i, Elyesea'yı ve Zülkifl'i de (an)! Hepsini iyilerdendir. 49. İşte bu güzel bir anmadır. Allah'a karşı gelmekten sakınanlara güzel bir gelecek vardır.

وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا
﴿٤١﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ﴿٤٢﴾ يَا أَبَتِ إِنِّي
جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا
سَوِيًّا ﴿٤٣﴾ يَا أَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ
كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا ﴿٤٤﴾ يَا أَبَتِ إِنِّي أَخَافُ لَأَيِّمَسَّكَ
عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ مَلَكًا ﴿٤٥﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ أَنْتَ عَنِ الْهَيْبَةِ يَا إِبْرَاهِيمُ لَنْ يُغْنِي
عَنكَ سَأْسَعُكَ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا ﴿٤٦﴾ قَالَ سَلَا
عَلَيْكَ سَأْسَعُكَ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا ﴿٤٧﴾ وَأَعْتَزَلُكُمْ
وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَسَى أَلَّا أَكُونَ
بِدْعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ﴿٤٨﴾ فَتَنَّا
اعْتَزَلَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ
وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا ﴿٤٩﴾ وَوَهَبْنَا لَهُمُ
رَحْمَتَنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا ﴿٥٠﴾

19 Meryem/41. Ey Muhammed! Kitap'ta İbrahim'i de an; o dosdoğru bir insan ve bir peygamberdi. 42-45. Babasına şöyle demişti: "Babacığım! İştirmeyen, görmeyen ve sana bir faydası olmayan şeylere niçin tapıyorsun? Babacığım! Bana, sana gelmeyen bir ilim geldi. Bana uy, seni doğru yola erdireyim. Babacığım! Şeytan'a tapma. Çünkü Şeytan Rahman'a baş kaldırmıştır. Babacığım! Sana Rahman katından bir azap gelmesinden ve Şeytan'ın dostu olmandan korkuyorum". 46. Babası: "Ey İbrahim! Sen benim tanrılarımdan yüz mü çeviriyorsun? Bundan vazgeçmezsen mutlaka seni taşlarım; uzun bir süre benden uzaklaş git" dedi. 47-48. İbrahim şöyle cevap verdi: "Sana selam olsun. Senin için Rabbimden mağfiret dileyeceğim, çünkü O bana karşı çok lütufkardır. Sizi Allah'tan başka taptıklarınızla bırakıp çekilir, Rabbime yalvarırım. Rabbime yalvarışında mahrum kalmayacağımı umarım". 49. İbrahim onları Allah'tan başka taptıklarıyla başbaşa bırakıp çekilince, ona İshak ve Yakub'u bahsettik ve her birini peygamber yaptık. 50. Onlara rahmetimizden bahışta bulunduk ve hayırla yadedilecekleri yüce bir ün verdik.

وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ
وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ﴿٥٤﴾ وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ
وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا ﴿٥٥﴾

19 Meryem/54. (Ey Muhammed!) Kitap'ta İsmail'i de an! O sözünde doğru biri ve (taarafımızdan) gönderilmiş bir peygamberdi. 55. Kendi adamlarına namazı ve zekatı emrederdi. O Rabbinin katında kendisinden hoşnut olunmuş birisiydi.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٤١﴾ إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٤٢﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٤٣﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرَهُ ﴿١٤٤﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٤٥﴾ أَتُتْرَكُونَ فِي مَا هَاهُنَا آمِنِينَ ﴿١٤٦﴾ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٤٧﴾ وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ ﴿١٤٨﴾ وَتَنَحُّوتَ مِنَ الْجِبَالِ يَبُوتًا فَاذْهَبُوا ﴿١٤٩﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرَهُ ﴿١٥٠﴾ وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٥١﴾ الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿١٥٢﴾ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ ﴿١٥٣﴾ مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا فَأْتِ بَآيَةٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٥٤﴾ قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ﴿١٥٥﴾ وَلَا تَمْسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥٦﴾ فَعَقَرُوهَا فَاصْبَحُوا نَادِمِينَ ﴿١٥٧﴾ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٥٨﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٥٩﴾

26 **Şuara/141.** Semûd kavmi da elçileri yalanladı. 142-152. Kardeşleri Sâlih onlara: "Allah'a karşı saygılı olmaz mısınız? Ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim; artık Allah'ı sayın ve bana itaat edin. Ben buna karşı sizden bir ücret istemiyorum; benim ücretim, ancak âlemlerin Rabbi'ne aittir. Burada bahçelerde, pınar başlarında, ekinler ve salkımları sarkmış hurmalıklar arasında güven içinde bırakılacak mısınız? Artık Allah'ı sayın ve bana itaat edin. Yeryüzünü düzeltmeyip, bozgunculuk yaparak aşırı gidenlerin emirlerine itaat etmeyin" dedi. 153-154. Ona: "Sen büyülenmişsin; sen de bizim gibi bir insandan başka bir şey değilsin. Eğer doğru sözlü isen bir belge getir" dediler. 155-156. Sâlih: "İşte (belge) bu dişi devedir. Su içme hakkı belirli bir gün onun ve belirli bir gün de sizindir, sakın ona bir kötülük yapmayın, yoksa sizi büyük günün azabı yakalar" dedi. 157. Onlar deveyi kestiler ve pişman oldular. 158. Bunun üzerine onları azap yakaladı. Bunda elbette bir ders vardır, fakat çoğu inanmamaktadır. 159. Senin Rabbin Üstün'dür, merhamet sahibidir.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا أَنْ عِبُدُوا اللَّهَ فَإِذَا هُمْ فَرِيقَانِ يَخْتَصِمُونَ ﴿٤٥﴾ قَالَ يَاقَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُونَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٤٦﴾ قَالُوا اطَّيَّرْنَا بِكَ وَبِمَنْ مَعَكَ قَالَ طَائِرُكُمْ عِنْدَ اللَّهِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تُفْتَنُونَ ﴿٤٧﴾ وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿٤٨﴾ قَالُوا نَقَاسُوا بِاللَّهِ لَكَيْتَنَّهُ وَآهْلَهُ نُمْ لَنَقُولَنَّ لَوْ لَكِيَّ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٤٩﴾ وَمَكَرُوا مَكْرًا وَمَكَرْنَا مَكْرًا وَهُمْ

27 **Neml/45.** Semûd kavmine "Allah'a tapın" (desin diye) kardeşleri Salih'i gönderdik. Bunun üzerine, çekişen iki takım oluverdiler. 46. Sâlih: "Ey kavmim! Niye iyilikten önce kötülüğü acele istiyorsunuz? Size merhamet edilmesi için Allah'tan bağışlanma dileseniz olmaz mı?" dedi. 47. Ona: "Senin ve beraberindekilerin yüzünden uğursuzluğa uğradık" dediler. Sâlih: "Uğursuzluğunuz Allah katındadır; siz imtihana çekilen bir toplumsunuz" dedi. 48. O şehirde, yeryüzünde bozgunculuk yapan ve düzeltmeyen dokuz grup vardı.⁵³² 49. Bunlar: "Geceleyin ona ve ailesine baskın yapıp,

⁵³² 'Dokuz grup' (tis'atu rahf) ifadesi, dokuzlu bir çete, dokuz ileri gelen kötü kimse şeklinde de yorumlanmıştır.

لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٠﴾ فَأَنْظِرْ كَيْفَ كَانَ عَذَابُهُمْ كَرِيمًا
أَلَّا دَمَرْتَهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥١﴾ فَبَلَكَ يَوْمَئِذٍ
خَاوِيَةً بِمَا ظَلَمُوا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ
﴿٥٢﴾ وَأَنْجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٥٣﴾

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قَالُوا لَا يَمَسُّنَا فِي شَيْءٍ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ سَنَقُومُ مَوْجِدَتِ رَبِّنَا وَسَنُنْفِثُ فِي عَصَصِهِمْ مِنْكَ نَارًا كَرِيمًا ﴿٥٤﴾ فَتَلَوْنَهَا وَلَبِئْسَ الْأَوَّلَ
قَرِيبٌ مُّجِيبٌ ﴿٥٥﴾ قَالُوا يَا صَالِحُ قَدْ كُنْتَ إِمَامًا
مَّرْجُوعًا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَانَا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا
وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ﴿٥٦﴾ قَالُوا
يَا قَوْمُ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَأَتْلِي
مِنْهُ رَحْمَةً فَهَلْ يُبْصِرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنِ عَصَيْتُمْ لَهَا
تَرْيِدُونَ نِيَّ غَيْرَ تَخْسِيرٍ ﴿٥٧﴾ وَيَا قَوْمُ هَٰذِهِ نَارُ اللَّهِ
لَكُمْ آيَةٌ فَذُرُّوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوهَا
بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابٌ قَرِيبٌ ﴿٥٨﴾ فَعَقَرُوهَا
فَقَالَ تَمَنَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَلِكَ وَعَذَابٌ
مُّكْذُوبٌ ﴿٥٩﴾ فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا صَالِحًا
وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَمِنْ خِزْيِ يَوْمِئِذٍ
رَبِّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿٦٠﴾ وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا
الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِيَيْنَ ﴿٦١﴾
كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا أَلَا إِنَّ ثَمُودَ كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا
بَعْدًا لِثَمُودَ ﴿٦٢﴾

sonra da onun velisine: «Onun ailesinin yok edilmişinde bulunmadık. Biz doğru söylüyoruz» diyeceğimize dair Allah'a yemin edin" dediler. 50. Onlar bir tuzak kurdular, ama onlar farkına varmadan, biz de onlara bir tuzak kurduk. 51. Tuzaklarının sonunun nasıl olduğuna bir bak! Biz onları ve toplumlarının hepsini yerle bir ettik. 52. İşte, haksızlık etmelerine karşılık çökmüş bulunan evleri! Bunda, bilenler için şüphesiz bir ders vardır. 53. İnanan ve (Allah'a karşı gelmekten) sakınanları kurtardık.

11 Hud/61. Semud'a kardeşleri Salih'i gönderdik: "Ey kavmim! Allah'a tapın; ondan başka tanrınız yoktur. Sizi yerden yaratan ve orada ömür sürdüren odur. Ondan bağışlanma dileyin, sonra ona yönelin. Doğrusu, Rabbim yakındır, duaları kabul edendir" dedi. 62. Onlar: "Ey Salih! Bundan önce aramızda umut beslenen biriydin. Babalarımızın taptığına tapmaktan bizi men mi ediyorsun? Bizi çağırdığın şeye karşı, kuşku verici bir şüphe içindeyiz" dediler. 63-64. Sâlih: "Ey kavmim! Rabbimin katından açık bir belgem olduğu ve O bana kendi katından bir rahmet verdiği hâlde ben O'na başkaldırırsam, Allah'a karşı beni kim savunabilir? (Böyle bir durumda) siz benim ancak kaybımı arttırırsınız. Ey kavmim! Bu Allah'ın devesi size bir simgedir. Onu bırakın; Allah'ın toprağında otlasın. Ona bir kötülük yapmayın. Yoksa yakın bir azap sizi yakalar" dedi. 65. Buna karşılık, onu kesip devirdiler. O zaman Sâlih: "Yurdunuzda üç gün daha yaşayın. Bu, yalanlanamayacak bir sözdür" dedi. 66. Bizim buyruğumuz gelince, Sâlih'i ve beraberinde bulunan inananları, katımızdan bir rahmetle o günün rezilliğinden kurtardık. Rabbin güçlüdür, üstündür. 67. Haksızlık edenleri bir çığlık yakaladı; oldukları yerde yüzüstü düşürdüler. 68. Sanki orasını hiç şenlendirmemişlerdi. Evet; Semûd kavmi Rablerini inkâr etmişlerdi. Evet; Semûd kavmi defoldu.

وَلَقَدْ مَكَنَّاهُمْ فِيمَا إِنْ مَكَنَّاكُمْ فِيهِ وَجَعَلْنَا لَهُمْ
سَمْعًا وَأَبْصَارًا وَأَفْئِدَةً فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَا
أَبْصَارُهُمْ وَلَا أَفْئِدَتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِذْ كَانُوا
يَجْحَدُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا
يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٢٦﴾

وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ ﴿٤١﴾
تَذُرُ مِنْ شَيْءٍ أَنْتَ عَلَيْهِ إِلَّا جَعَلْنَاهُ كَالرَّيْمِ ﴿٤٢﴾

كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ ﴿٤﴾ فَأَمَّا ثَمُودُ
فَأَهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ ﴿٥﴾ وَأَمَّا عَادٌ فَأَهْلِكُوا بِرِيحِ
صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ﴿٦﴾ سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَتَمَازِ
أَيَّامٍ خُسُوفًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أُعِ
نَخْلٍ خَاوِيَةٍ ﴿٧﴾ فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ ﴿٨﴾

bir şey görünmez oldu. Biz suçlu milleti işte böyle cezalandırırız. 26. (Ey Mekkeli putpe-
restler!) Biz onları, sizi yerleştirmedığımız
yerlere yerleştirmiş ve onlara kulaklar, gözler
ve kalpler bahşetmiştik; ama Allah'ın ayetle-
rini bile inkar ettikleri için kulakları, göz-
leri ve kalpleri onlara bir fayda sağlamadı ve
alaya aldıkları şeyler onları kuşatıp
yokediverdi.

51 **Zariyat/41-42.** Âd kavminde de (ibret
vardır). Onların üzerine, uğradığı hiçbir
şeyi bırakmayıp, hepsini toza çeviren kuru
bir rüzgar göndermiştik.

69 **Hakka/4.** Semûd ve Âd tepelerine in-
cek azabı yalanlamışlardı. 5. Semûd, kor-
kunç bir çığlık ile yok edildi. 6. Âd de, ö-
nünde durulmaz, dondurucu bir rüzgârla
yok edildi. 7. Allah onların kökünü kesmek
üzere, üzerlerine o rüzgarı yedi gece sekiz
gün estirdi. Halkın, kökünden çıkarılmış
hurma kütükleri gibi yere yıkıldıklarını gö-
rürdün. 8. Onlardan arda kalmış bir şey
görüyor musun?

5. Hz. Sâlih ve Semûd Kavmi

Kur'an'da Ad'dan sonra gelen en eski Arap kavmi, Salih peygamber'in gönderildiği Se-
mud'dur. Semud'dan bahseden en eski belgeler MÖ. VIII. yüzyıla ait Asur kitabeleridir. Bu
kitabelerden anlaşıldığına göre, onlar MÖ. birinci binin başlarında ortaya çıkmışlardır. Bazı
tarihçilere göre Semud, Ad kavminin devamı olup, Yemen'de ortaya çıkmış ve daha sonra
Yemenliler tarafından Kuzey'e sürülmüşlerdir. Arapça kaynaklar genellikle, Semud'un Hi-
z-Şam arasında el-Hicr'den başlayıp, Vâdî'l-Kurâ'ya kadar uzanan bölgede yaşadıkları-
nı kabul ederler. Semud'un yaşadığı yerle ilgili Kur'an'daki tek ipucu ise, burasının kaya-
bir vadi oluşudur (*ashâbu'l-hicr*). Ayrıca, Semud kavminin yaşadığı yerin tesbiti sade-
ce Hz. Buhari ve Müslim'de geçen bir haberde, Hz. Peygamber'in Tebuk yolu üzerinde
geçtiği bir kasabaya rastladıklarında, yanındakilere, burasının Semud kavminin yaşadığı
yer olduğunu söylediği rivayet edilir.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا ﴿١١﴾ إِذِ انْبَعَثَ أَشْقَى ﴿١٢﴾
فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا ﴿١٣﴾
فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَلَمْ يَأْتِ عَلَيْهِمْ رَهْطٌ يَدْرِي ﴿١٤﴾
فَسَوَّاهَا ﴿١٥﴾ وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا ﴿١٥﴾

91 **Şems/11-12.** Semûd kavmi, en azgınla-
rının öne atılmasıyla, azgınlıkları yüzünden
yalanladılar. 13. Allah'ın Elçisi onlara: "Al-
lah'ın bu devesine ve onun su hakkına do-
kunmayın" demişti. 14. Ama onu yalanla-
dılar ve deveyi boğazladılar. Bunun üze-
rine Rableri suçlarından dolayı onları kırıp
geçirerek yerle bir etti. 15. Bu işin sonu-
cundan Allah korkmaz.

كَذَّبَتْ نُمُودُ بِاللَّذِرِ ﴿٢٣﴾ فَقَالُوا أَبَشَرًا مِنَّا وَاحِدًا
تَتَّبِعُهُ إِنَّا إِذَا لَفِيَ ضَلَالٌ وَسُعُرٌ ﴿٢٤﴾ أَلْفَى الذُّكُرَ
عَلَيْهِ مِن بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ أَشِيرٌ ﴿٢٥﴾ سَمِعُونُ
عَذَابًا مِنَ الْكَذَّابِ الْأَشِيرِ ﴿٢٦﴾ إِنَّا مُرْسَلُونَ بِمَا نُنَادِي
لَهُمْ فَارْتَقِبْهُمْ وَاصْطَبِرْ ﴿٢٧﴾ وَنَبِّئُهُم أَنَّ الْمَاءَ
قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ كُلُّ شِرْبٍ مُحْتَضَرٌ ﴿٢٨﴾ فَادْفِنُوا
صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطَى فَعَقَرَ ﴿٢٩﴾ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي
وَلَذِرِ ﴿٣٠﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيِّحَةً وَاحِدَةً تَكَوِّرًا
كَهَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ ﴿٣١﴾

وَإِلَى نُمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَاقُومُ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا
لَكُمْ مِنَ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ هَبْ
نَاقَةَ اللَّهِ لَكُمْ آيَةً فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا
تَمْسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ أَلِيمٍ ﴿٧٣﴾
وَادْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي
الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا وَتَجْنِبُونَ
الْجِبَالَ بُيُوتًا فَادْكُرُوا آيَةَ اللَّهِ وَلَا تَقْتُلُوا فِي الْأَرْضِ
مُفْسِدِينَ ﴿٧٤﴾ قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ
لِلَّذِينَ اسْتَغْنَعُوا لِمَنْ آمَنَ مِنْهُمْ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ صَالِحًا
مُرْسَلٌ مِنْ رَبِّهِ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٧٥﴾
قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنْتُمْ بِهِ كَاذِبُونَ
﴿٧٦﴾ فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا
يَصَالِحُ اتِّبَاعُ بَمَا تَعِدُّنَا إِنَّ كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ
﴿٧٧﴾ فَآخَذَهُمُ الرَّحْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ
جَاثِمِينَ ﴿٧٨﴾ فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَاقُومُ لَقَدْ إِلَيْكُمْ
رِسَالَةٌ رَبِّي وَتَصَبَّحْتُ لَكُمْ وَلَكِنْ لَا تُجِيبُونَ
التَّائِبِينَ ﴿٧٩﴾

54 Kamer/23. Semud kavmi uyarıları yalanladı. 24-25. "İçimizden bir insana mı uyacağız? O zaman biz sapıklık ve delilik etmiş oluruz. Öğüt, aramızdan ona mı verilmiş? Hayır, o utanmaz yalancının biridir" dediler. 26-28. (Salih'e dedik ki): "Varın, kimin utanmaz yalancı olduğunu görecekler. Onları denemek üzere dişi deveyi göndereceğiz; sen onları gözetle ve sabret! Onlara, suyun kendileriyle o deve arasında pay edilmiş olduğunu ve her su içme sırasında yalnızca birinin orada bulunacağını bildir". 29. Bir arkadaşlarını çağırdılar, kılıcını çekip deveyi kesti. 30. Benim azabım ve uyardım nasılmış? 31. Nitekim üzerlerine bir çığlık gönderdik de, ağılcıların kullandığı kurumuş ot gibi oldular.

7 A'raf/73-74. Semûd kavmine da kardeşleri Sâlih'i gönderdik. O: "Ey kavmim! Allah'a tapın, O'ndan başka tanrınız yoktur. Rabbinizden size açık bir belge geldi. Bu, Allah'ın dişi devesi size bir simgedir. Onu bırakın, Allah'ın toprağında otlasın ve ona bir kötülük etmeyin. Yoksa can yakıcı azap sizi yakalar. Allah'ın sizi Âd kavminin ardından onların yerine getirdiğini, ovalarında köşkler kurup dağlarında kayadan evler yonttuğunuz buraya yerleştirdiğini hatırlayın. Öyleyse, Allah'ın nimetlerini anın ve yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın" dedi. 75. Kavminin büyülenen ileri gelenleri, zayıf görülenlere, onların inananlarına: "Sâlih'in Rabbi tarafından gönderildiğini (iyi) biliyor musunuz?" dediler. Onlar da: "Onunla gönderilene inanıyoruz" dediler. 76. Büyüklelenenler: "Sizin inandığınızı biz inkâr ediyoruz" dediler. 77. Sonra deveyi kesitler ve Rablerinin buyruğuna başkaldırdılar. "Ey Sâlih! Eğer sen gönderilen elçilerden isen, bizi tehdit ettiğin şeyi başımıza getir" dediler. 78. Bu yüzden onları şiddetli bir titreme yakaladı ve oldukları yerde yüzüstü düşürdüler. 79. Sâlih geri döndü ve: "Ey kavmim! Rabbimin buyruğunu size ilettilim ve size öğüt verdim. Fakat siz öğüt verenleri sevmiyorsunuz" dedi.

﴿١٣١﴾ وَاتَّقُوا الَّذِي أَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ ﴿١٣٢﴾ أَمَدَّكُمْ بِالْعِلْمِ وَبَيْنَ ﴿١٣٣﴾ وَجَنَاتٍ وَغُبُونِ ﴿١٣٤﴾ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٣٥﴾ قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَطْتَ أَمْ لَمْ تُكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ ﴿١٣٦﴾ إِنَّ هَذَا إِلَّا خُلُقُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣٧﴾ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ ﴿١٣٨﴾ فَكَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٤٠﴾

sayın ve bana itaat edin. Bildiğiniz şeyleri size verene saygılı olun; davarları, oğulları, bahçeleri ve akarsuları size O vermiştir. Ben sizin hakkınızda büyük bir günün azabından korkuyorum” dedi. 136-138. Onlar: “İster öğüt ver, ister öğüt verenlerden olma, bizce birdir. Bu durumumuz öncekilerin geleneğidir. Biz azaba uğratılacak da değiliz” dediler. 139. Böylece onu yalanladılar; Biz de kendilerini yokettik. Bunda, şüphesiz ki bir ders vardır; ama çoğu inanmamaktadır. 140. Senin Rabbin üstündür, çok merhametlidir.

وَالِى عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَأْقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنَّ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ ﴿٥٠﴾ يَأْقَوْمُ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ أَجَرِي إِلَّا عَلَى الَّذِي فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٥١﴾ وَيَأْقَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُحْرِمِينَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا يَا هُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي آلِهَتِنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٥٣﴾ إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْتَرَاكَ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوءٍ قَالَ إِنِّي أُشْهِدُ اللَّهَ وَاشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٥٤﴾ مِنْ دُونِهِ فَكِدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنْظِرُونَ ﴿٥٥﴾ إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٦﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا إِنْ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيفٌ ﴿٥٧﴾ وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَحْنُ هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَحْنَاهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٨﴾

11 Hud/50-52. Âd'a kardeşleri Hûd'u gönderdik. “Ey kavmim! Allah’a tapın, O’ndan başka tanrınız yoktur. Siz (Allah hakkında) yalnızca yalan uyduruyorsunuz. Ey kavmim! Buna karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Benim ücretim, ancak beni yaratana aittir. Düşünmüyor musunuz? Ey kavmim! Rabbinizden bağışlanma dileyin. Sonra O’na yönelin ki, size gökten bol bol yağmur göndersin, gücünüze güç katsın, suç işleyerek yüz çevirmeyin” dedi. 53-57. Onlar: “Ey Hûd! Sen bize açık bir belge getirmedin. Senin sözünden ötürü, biz tanrılarımızı bırakmayız ve sana da inanmayız. Sana «Seni tanrılarımızdan biri kötü çarpmış» demekten başka bir söz bulamıyoruz” dediler. Hud: “Ben Allah’ı tanık gösteriyorum. Siz de tanık olun ki, ben sizin O’ndan başkasını (Allah’a) ortak koşmanızdan uzağım. Hepiniz bana tuzak kurun, sonra bana süre de vermeyin. Ben, Rabbim ve Rabbiniz olan Allah’a güveniyorum. Hiçbir canlı yoktur ki, Allah onu perçeminden tutmamış olsun⁵³⁰. Rabbim şüphesiz doğru yoldadır. Eğer yüz çevirirseniz, ben size benimle gönderileni bildirdim. Rabbim sizden başka bir topluluğu yerinize getirecektir. (O zaman) O’na bir şey de yapamazsınız. Rabbim her şeyi korumaktadır” dedi. 58. Buyruğumuz gelince, Hud’u ve beraberindeki inananları rahmetimizle kurtardık, onları çetin bir a-

⁵³⁰ Yani, hiçbir canlı varlık Allah’ın hükümranlığı, kudreti ve yasalari dışında değildir.

رُسُلُهُ وَاتَّبِعُوا أَمْرَ كُلِّ حَبَّارٍ عَنَيْدٍ ﴿٥٩﴾ وَاتَّبِعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا إِنَّ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدًا لِعَادٍ قَوْمِ هُودٍ ﴿٦٠﴾

إِذْ جَاءَتْهُمْ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً فَأَمَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿١٤﴾ فَأَمَّا عَادُ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿١٥﴾ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ نَحِسَاتٍ لِنُذِيقَهُمْ عَذَابَ الْجَزَاءِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَجْزَىٰ وَهُمْ لَا يُنْصَرُونَ ﴿١٦﴾

وَادْكُرْ أَهْلَ عَادٍ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَابِ وَقَدْ خَلَتْ النُّجُومُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٢١﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَأْفِكَنَّ عَنْ آلِهَتِنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٢﴾ قَالَ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَأُبَلِّغُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ وَلَكِنِّي أَرَأَيْتُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ ﴿٢٣﴾ فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُسْطَرٌّ بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٤﴾ تَذَرُ كُلُّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَأَصْبَحُوا لَا يُرَىٰ إِلَّا مَسَاكِنُهُمْ كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ﴿٢٥﴾

zaptan koruduk. 59. İşte bu, Rablerinin ayetlerini bile bile inkar eden, elçilerine baş kaldıran ve her inatçı zorbanın emrine uyan Âd kavmidir. 60. Bu dünyada ve kıyamet gününde de lanet peşlerindedir. Bilin ki, Âd kavmi Rabblerini inkar ettiler. Bilin ki, Hud'un kavmi Âd yok oldu.

41 Fussilet/14. Onlara, önderinden ve ardlarından; her yönden: "Allah'tan başkasına kulluk etmeyin" diyen elçiler gelmişti. Onlar: "Eğer Rabbimiz böyle bir şey dileseydi melekler indirirdi. Doğrusu, sizinle gönderileni inkâr ederiz" demişlerdi. 15. Âd kavmi yeryüzünde haksız yere büyüklük taslamış: "Bizden daha güçlü kim vardır?" demişti. Onlar, kendilerini yaratan Allah'ın onlardan daha güçlü olduğunu görmüyorlar mıydı? Ayetlerimizi bile bile inkâr ediyorlardı. 16. Rezillik azabını onlara dünya hayatında tat-tırmak için, o uğursuz günlerde üzerlerine dondurucu bir rüzgar gönderdik. Ahiret azabı ise daha alçaltıcıdır; üstelik, onlar yardım da görmezler.

46 Ahkaf/21. (Ey Muhammed!) Âd kavminin kardeşi Hud'u an; ondan önce ve sonra: "Allah'tan başkasına kulluk etmeyin" diyen nice uyarıcılar gelip geçmişken, Ahkaf⁵³¹ bölümünde kavmini uyarmış ve: "Ben sizin hakkınızda, büyük bir günün azabından korkuyorum" demişti. 22. "Bize, bizi tanrılarımızdan alıkoymak için mi geldin? Doğru sözlerden isen, bizi tehdit ettiğin şeyi başımıza getir" dediler. 23. (Hud:) "Bunun bilgisi Allah katındadır; ben size benimle gönderileni tebliğ ediyorum. Fakat sizin cahil bir millet olduğunuzu görüyorum" dedi. 24-25. Azabın yaygın bir bulut hâlinde vadilerine doğru yöneldiğini gördüklerinde: "Bu yaygın bulut bize yağmur yağdıracaktır" dediler. Hayır, o acele ettiğiniz şeydir; can yakıcı azap veren bir rüzgardır; Rabbinin buyruğu ile her şeyi yok eder! Bunun üzerine evlerinin harabelerinden başka

⁵³¹ ahkâf kelimesi 'kum tepesi' ve 'kumsal' anlamına gelen hıkf kelimesinin çoğuludur. Tefsirlerde yer alan pekçok rivayet, Ahkâf'ın bir bölge ismi olduğunu göstermektedir. Bu nedenle kelimeyi çevirmedik. Ancak, bunun bir bölge adı olmayıp, Ad kavminin yaşadığı bölgeyi tanımlayan bir ifade olduğunu düşünen müfessirler de vardır.

مَنْ سَقَى عَلَيْهِ الْقَوْلَ مِنْهُمْ وَلَا يُغَاطِبُنِي مِنَ الْقَبِيلِ
ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٧﴾ قُلْ إِنِّي اسْتَوَيْتُ أَمْتًا وَمَنْ
نَعَلْتُ عَلَى الْغُلَّتْ فَقُلِ الْخَمْدُ لِي أَلَدِي لَحْنًا مِنْ
الْقَوْمِ الطَّالِبِينَ ﴿٢٨﴾ وَقُلِ رَبِّ ارْحَمْنِي وَمَنْ
مُتَارَكًا وَأَمَّا خَيْرَ الْأَمْرَيْنِ ﴿٢٩﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَآيَاتٍ وَإِنْ كُنَّا لَمَكْتَلِبِينَ ﴿٣٠﴾

إِنَّا لَمَّا عَلَيَّ الْمَاءَ حَمَلْنَاكُمْ فِي الْخَلَاءِ ﴿١١﴾
لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَنَا
لِلْعَالَمِينَ ﴿١٢﴾

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ قُلْتُ فِيهِمْ أَلَمْ يَكُنْ لَكُمْ
عَشِيرَتُكُمْ قُلْتُ قُلْتُ قُلْتُ قُلْتُ قُلْتُ قُلْتُ قُلْتُ قُلْتُ قُلْتُ
﴿١٤﴾ قُلْتُ قُلْتُ قُلْتُ قُلْتُ قُلْتُ قُلْتُ قُلْتُ قُلْتُ قُلْتُ
لِلْعَالَمِينَ ﴿١٥﴾

4. Hz. Hud ve Ad Kavmi

Kur'an'da anlatılan kussalar içerisinde, Nuh'tan sonra gelen en eski peygamber Hz. Hud ve kavmi Ad'dır. Hud Peygamber'in kavmi Kur'an'da 'âd el-ûlâ (ilk Ad) ve 'âd-irem (İrem Adı) olarak zikredilir. Kur'an'daki bu 'İrem' ifadesi, Ad kavminin kimliğini tesbit etmek isteyenlerce bir ipucu olarak değerlendirilmiştir. Birkısım tarihçilere göre burada bir isim tamamlaması vardır ve İrem, 'Aram'dan bozulma' bir kelimedir; dolayısıyla Ad kavmi Aramliler'dendir. Diğer bir grup tarihçi de İrem'i, Ad kavminin yaşadığı yerin adı olarak değerlendirmiş ve bu yerin tesbiti konusunda ayrılmışlardır. Ad kavminin, bilinen Arap tarihinin en eski toplumu olduğu gözönünde bulundurulacak olursa, onların yaşadıkları yer ve zaman hakkında kesin bir şey söylemenin zorluğu takdir olunur.

كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرِي ﴿١٨﴾ إِنَّا
أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمِ نَحْسٍ مُسْتَمِرٍّ
﴿١٩﴾ شَرَعَ النَّاسُ كَانَهُمْ أَصْحَارُ لَحْلٍ مُسْتَمِرٍّ
﴿٢٠﴾ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرِي ﴿٢١﴾

kaynayınca, her cinsten birer çifti ve aleyhine hüküm verilmiş olanın dışında kalan çokluk çocuğunu alıp gemiye bindir. Haksızlık yapanlar için Bana başvurma, çünkü onlar suda boğulacaklardır. Sen ve beraberindekiler gemiye yerleşince: «Bizi haksızlık yapan toplumdaki kurtaran Allah'a hamd olsun, Rabbim! Beni mutlu bir yere kondur, Sen konuklatanların en iyisisin» de! 30. Doğrusu bunlarda dersler vardır. Biz şüphesiz, (insanları) denemekteyiz.

69 Hakka/11-12. Su taşıdığı vakit, size bir öğüt olmak üzere ve anlayışlı kulaklar anlasın diye, sözülen gemide sizi Biz taşımışızdır.⁵²⁸

29 Ankebut/14. Nuh'u kavmine gönderdik; aralarında dokuzyüzelli yıl kaldı. Sonunda onlar haksızlık yaparken, tufan onları yakalayverdi. 15. Ama Biz, Nuh'u ve gemide bulunanları kurtardık ve bunu âlemlere bir ibret kıldık.

54 Kamer/18. Âd kavmi yalanlamıştı; Benim azabım ve uyarmam nasılmış? 19-20. Nitekim uğursuzluğu devam eden bir günde, onların üzerlerine, insanları sökülümüş hurma kütüğü gibi kopararak yere seren, dondurucu bir rüzgar gönderdik. 21. Benim azabım ve uyarmam nasılmış?

⁵²⁸ Bu ayetlerin Tufan olayından bahsettikleri açık olmamakla birlikte, hem ayetin metinsel bağlamı (bkz. 69 Hakka/4-10), hem de 12. ayetteki "size bir öğüt olmak üzere" ifadesi, Tufan olayından bahsedilmekte olduğu ihtimalini güçlendirmektedir. Ancak, unutmamak gerekir ki, Kur'an'da insanların deniz yolculukları (insanların gemilerde taşınmaları) sık sık, Allah'ın varlığının bir delili ve insanlığa bir nimeti olarak anılır.

وَأَيُّ عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَقَوْمِ اتَّبِعُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ
مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٦٥﴾ قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ
كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِلَّا لِرَأْيِكَ فِي سَفَاهِهِ وَإِنَّ لَكُمُ اللَّهَ
أَكْبَارِينَ ﴿٦٦﴾ قَالَ يَقَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي
رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٧﴾ أَلَيْسَ لَكُمُ رَسُولٌ
رَبِّي وَإِنَّا لَكُمُ نَاصِحٌ أَمِينٌ ﴿٦٨﴾ أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ
حَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ
وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ
وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَسْطَةً فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ ﴿٦٩﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَكْذُرَ
مَا كَانَ بَعْدَ آبَائِنَا فَإِنَّا بِمَا كُنْتُمْ مِنَ
الصَّادِقِينَ ﴿٧٠﴾ قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ
رِجْسٌ وَغَضَبٌ أَتُجَادِلُونَنِي فِي أَسْمَاءِ سَمَّيْتُمُوهَا
أَتَنْتُمُ آبَاءَكُمْ مَا نَزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ فَاتَّبِعُوا
إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظَرِينَ ﴿٧١﴾ فَأَنجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ
مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَقَطَعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بَيِّنَاتِنَا وَمَا
كَانُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٧٢﴾

7 A'raf/65. Âd kavmine de kardeşleri Hud'u gönderdik. O: "Ey kavmim! Allah'a tapın, O'ndan başka tanrınız yoktur. O'na saygılı olmayacak mısınız?" dedi. 66. Kavminden inkar edenlerin ileri gelenleri: "Biz senin bir budalalık içinde olduğunu görüyor ve senin yalancı olduğunu düşünüyoruz" dediler. 67-69. O: "Ey kavmim! Bende hiçbir budalalık yok; tam aksine, ben alemlerin Rabbi'nin Elçisi'yim. Size Rabbinin gönderdiği bilgileri iletiyorum ve ben sizin için güvenilir bir öğretmüyüm. Sizi uyarmak üzere aranızdan biriyle, Rabbinizden size bir öğüt gelmesine mi şaşıntınız? Nûh kavminden sonra, sizi onların yerine getirdiğini ve vücutça da onlardan üstün kıldığını hatırlayın. Allah'ın nimetlerini anın; belki kurtuluşa erersiniz" dedi. 70. Onlar: "Bize, yalnız Allah'a tapmamız ve atalarımızın taptıklarını bırakmamız için mi geldin? Eğer doğru sözlülerden isen, bizi korkuttuğun şeyi başımıza getir" dediler. 71. Hud: "Hiç şüphesiz, Rabbinizden bir öfke ve pis bir azap başınıza gelecektir. Benimle, Allah'ın kendilerine herhangi bir güç indirmedigi, atalarınızın ve sizin uydurduğunuz adlar hakkında mı tartışıyorsunuz? Artık bekleyin; ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim" dedi. 72. Biz rahmetimizle onu ve onunla beraber olanları kurtardık. Ayetlerimizi yalanlayanların ve inanmamış olanların kökünü kazıdık.

26 Şuara/123. Âd kavmi de elçileri yalanladı. 124-135. Kardeşleri Hüd onlara: "Allah'a karşı saygılı olmaz mısınız? Ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim; Allah'a saygılı olun ve bana itaat edin. Buna karşı sizden bir ücret istemiyorum; ecrim ancak âlemlerin Rabbine aittir. Siz her yüksek yere koca bir bina kurup, boş şeylerle mi uğraşırsınız? Temelli kalacağınızı umarak sağlam yapılar mı edirsiniz? Yakaladığınızı zorbaca mı yakalarsınız?"⁵²⁹ Artık Allah'ı

⁵²⁹ Hud Peygamber'in bu eleştirilerinden, yeryüzünün imar edilmesi, şehirlik ve mimarinin geliştirilmesine karşı olduğu gibi bir anlam çıkarmak yanlıştır. Onun eleştirisi, aşkıdan, dinden, Allah'tan ve manevi olandan kopuk, seküler (dünyevi) bir yaşam tarzına yöneliktir. Nitekim devam eden ayetler bunu göstermektedir.

وَلَقَدْ نَادَانَا نُوحٌ فَلَنِعْمَ الْمُجِيبُونَ ﴿٧٥﴾ وَنَحْنَاهُ
وَأَهْلُهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴿٧٦﴾ وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمْ
الْبَاقِينَ ﴿٧٧﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ﴿٧٨﴾
سَلَامٌ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ ﴿٧٩﴾ إِنَّا كَذَلِكَ
نَحْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٠﴾ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨١﴾
ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ ﴿٨٢﴾

وَقَوْمُ نُوحٍ مِنْ قَبْلِ إِيَّاهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٤٦﴾

إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ
يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١﴾ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ
مُبِينٌ ﴿٢﴾ أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُوا ﴿٣﴾ يَغْفِرْ
لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُخْرِجَكُمْ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى إِنْ أَجَلَ
اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ قَالَ رَبِّ
إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ﴿٥﴾ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي
إِلَّا فِرَارًا ﴿٦﴾ وَإِنِّي كَلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِيُغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا
أَصَافِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ وَاسْتَعْصَفُوا لِيَّاهُمْ وَأَصْرُوا
وَاسْتَكْبَرُوا سِتْكَارًا ﴿٧﴾ ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا
﴿٨﴾ ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا ﴿٩﴾
فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ﴿١٠﴾ يُرْسِلِ
السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ﴿١١﴾ وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ
وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا ﴿١٢﴾
مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴿١٣﴾ وَقَدْ خَلَقَكُمْ
أَطْوَارًا ﴿١٤﴾ أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ
سَمَاوَاتٍ طِيفًا ﴿١٥﴾ وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا
وَجَعَلَ الشَّمْسُ سِرَاجًا ﴿١٦﴾ وَاللَّهُ أَتَيْتُكُمْ مِنْ
الْأَرْضِ بَنَاتًا ﴿١٧﴾ ثُمَّ يُبَيِّدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ
إِخْرَاجًا ﴿١٨﴾ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ بَسَاطًا
﴿١٩﴾ لِيَسْلُكُوا مِنْهَا سَبِيلًا فِجَاجًا ﴿٢٠﴾ قَالَ نُوحٌ

37 Saffat/75. Nuh Bize duâ etmişti de ne güzel kabul etmiştik. 76. Onu ve ailesini büyük sıkıntıdan kurtarmıştık. 77. Onun soyunu sürekli kıldık. 78-79. Sonra gelenler arasında "Âlemlerde, Nuh'a selâm olsun" diye ona bir ün bıraktık. 80. İşte Biz iyi davrananları böyle ödüllendiririz. 81. O Bizim inanmış kullarımızdandı. 82. Sonra, diğerlerini suda boğduk.

51 Zariyat/46. Daha önce de Nuh kavmini cezalandırmıştık. Çünkü onlar da yoldan çıkmış bir millettir.

71 Nuh/1. "Kavmine can yakıcı bir azap gelmezden önce onları uyar" diye Nuh'u kavmine gönderdik. 2-4. O da: "Ey kavmim! Ben size gönderilmiş apaçık bir uyarıcıyım. Allah'a kulluk edin, O'na saygılı olun ve bana itaat edin ki, Allah günahlarınızı size bağışlasın ve sizi belli bir süreye kadar ertelesin. Allah'ın belirttiği süre gelince geri bırakamaz; keşke bilseniz!" dedi. 5-20. Nuh dedi ki: "Rabbim! Ben milletimi gece gündüz çağırdım, fakat benim çağırmam sadece benden kaçışlarını artırdı. Ben Senin onları bağışlayan için kendilerini her çağırışında parmaklarını kulaklarına tıkadılar, elbiselerine büründüler, direndiler, büyüklendikçe büyüklendiler. Sonra, ben onları yine açıkça çağırdım. Üstelik, onlara ağıktan açığa da, gizliden gizliye de söyledim. Onlara: «Rabbinizden bağışlanma dileyin; O çok bağışlayıcıdır. Size gökten bol bol yağmur indirsin. Sizi, mallar ve oğullarla desteklesin; sizin için bahçeler var etsin, ırmaklar aksın. Ne oluyorsunuz ki, Allah'a âlicenaplığı yakıştıramıyorsunuz? Oysa sizi merhalelerden geçirecek O yaratmıştı. Allah'ın nasıl da kat kat yedi gök yarattığını görmez misiniz? Aralarında aya aydınlık vermiş ve güneşin ışık saçmasını sağlamıştır. Allah sizi yerden bitirir gibi yetiştirmiştir. Sonra sizi oraya döndürecek ve sizi yine oradan çıkaracaktır. Yeryüzünde dolaşabilmeniz, orada yollar ve geniş geçitlerden geçebilmeniz için orayı size yayan O'dur» dedim".

رَبِّ إِيَّاهُمْ عَصَوْنِي وَاتَّبِعُوا مَنِ لَمْ يَزِدْهُ مَالًا وَوَلَدًا إِلَّا
 خَسَارًا ﴿٢١﴾ وَمَكَرُوا مَكْرًا كَبِيرًا ﴿٢٢﴾ وَقَالُوا لَا
 تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَفُوتَ
 وَيَعُوقُ وَنَسُوا ﴿٢٣﴾ وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ
 الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا ﴿٢٤﴾ مِمَّا خَطَبْتَهُمْ أَفْرُقُوا
 فَأُذِيقُوا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَصْنَارًا
 ﴿٢٥﴾ وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْنِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ
 الْكَافِرِينَ دَيَّارًا ﴿٢٦﴾ إِنَّكَ إِن تَذَرْنَاهُمْ يَفِئُوا
 وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فِجَارًا كَفَارًا ﴿٢٧﴾ رَبِّ اغْفِرْ لِي
 وَلِوَلَدِي وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ
 وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَرِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا ﴿٢٨﴾

وَنُوحًا إِذْ نَادَى مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ
 مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴿٧٦﴾ وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ
 كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ
 أَجْمَعِينَ ﴿٧٧﴾

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ
 مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ الْمَلَأُ
 الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُرِيدُ
 أَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً مَا
 سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأُولَى ﴿٢٤﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا
 رَجُلٌ بِهِنَّ جِنَّةٌ يَتَرَبَّصُوا بِهِ حَتَّى حِينٍ ﴿٢٥﴾ قَالَ
 رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٢٦﴾ فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنْ
 اصْنَعِ الْفُلَكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحِّينَا فَإِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ
 التَّنُورَ فَاسْلُكْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَئِينَ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا

21-24. Nûh: "Rabbim! Bunlar bana başkal-
 dırdılar ve malı, çocuğu kendisine sadece
 zarar getiren kimseye uydular; birbirinden
 büyük düzenler kurdular ve (insanlara):
 «Sakin tanrılarınızı bırakmayın! Ved, Sûva',
 Yağûs, Ye'ûk ve Nesr'den asla vazgeçme-
 yin» dediler. Böylece birçoğunu saptırdı-
 lar; Rabbim! Sen bu zâlimlerin sadece şaş-
 kınlığını artır" dedi. 25. Onlar günahları
 yüzünden suda boğuldular, ateşe sokul-
 dular; kendilerine Allah'tan başka yar-
 dımcı bulamadılar. 26-28. Nûh dedi ki:
 "Rabbim! Yeryüzünde hiçbir inkarcı bı-
 rakma. Sen onları bırakırsan, Senin kulla-
 rını saptırırlar; ancak ahlâksız ve çok inkâr-
 cı (nesiller) doğururlar⁵²⁷ Rabbim! Beni,
 ana-babamı, evime inanmış olarak gireni,
 inanan erkek ve kadınları bağışla; yalnız
 zâlimleri yok et".

21 Enbiya/76. Nûh'u da (an!) Hani o daha
 önceleri seslenmişti de, onun duâsını ka-
 bul edip, kendisini ve ailesini büyük sıkın-
 tıdan kurtarmıştı. 77. Âyetlerimizi yalan-
 layan kavme karşı ona yardım etmiştik.
 Doğrusu onlar kötü bir toplumdur; Biz de
 hepsini suda boğduk.

23 Mu'minun/23. Nûh'u kavmine gönder-
 dik; onlara: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin!
 O'ndan başka tanrınız yoktur; O'na saygılı
 olmaz mısınız?" dedi. 24-25. Kavminin in-
 kârcı ileri gelenleri: "Bu sizin gibi insandan
 başka bir şey değildir. Sizden üstün olmak is-
 tiyor. Allah dilemiş olsaydı, melekleri gönde-
 rirdi. İlk atalarımız hakkında hiç böyle bir şey
 işitmedik. Bu, cinlenmiş bir adamdan başka
 bir şey değil. Bir süreye kadar onu gözetle-
 yin" dediler. 26. Nûh: "Rabbim! Beni yalanla-
 malarına karşılık bana yardım et" dedi. 27-
 29. Bunun üzerine ona şöyle vahyettik: "Bi-
 zim gözetimimiz altında, sana bildirdiğimiz
 gibi gemiyi yap; buyruğumuz gelip tandır

⁵²⁷ Bu cümleler, ahlaki anlamda kötü bir toplumsal çevrenin insanın kişiliği ve davranışları üzerindeki
 belirleyici etkisinin bir peygamber tarafından dile getirilmesidir. Bu nedenle, bütün peygamberler
 getirdikleri mesajın metafizik (inanç) ve ahlak ilkelerine bağlı bir toplumsal çevre ve yapı (siyaset,
 hukuk) kurmaya çalışmışlardır.

رَحْمَةً مِنْ عِنْدِهِ فَعَمَّيْتُ عَلَيْكُمْ آلَاتِ مَكْمُومَاهُمْ وَأَنْتُمْ
لَهَا كَارِهُونَ ﴿٢٨﴾ وَيَاقَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَالًا
إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا
إِنَّهُمْ مِلَاقُوا رَبِّهِمْ وَلَكِنِّي أَرَأَيْتُمْ قَوْمًا تَحْتُلُونُ
﴿٢٩﴾ وَيَاقَوْمِ مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ طَرَدْتُهُمْ
أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣٠﴾ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ
اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ
لِلَّذِينَ تَزْدِرِي أَعْيُنُكُمْ لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ
أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنِّي إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ
﴿٣١﴾ قَالُوا يَأْتِيهِمْ قَدْ جَادَلْتَنَا فَأَكْثَرْتَ جِدَالَنَا
فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ
إِنَّمَا يَأْتِيكُمْ بِهِ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ
﴿٣٣﴾ وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصْحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أَنْصَحَ
لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ
تُرْجَعُونَ ﴿٣٤﴾ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ إِنْ افْتَرَيْتُهُ
فَعَلَيَّ إِجْرَامِي وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تُجْرَمُونَ ﴿٣٥﴾
وَأَوْحِيْ إِلَى نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ
قَدْ آمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾
وَاصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي
الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٣٧﴾ وَيَصْنَعِ الْفُلْكَ
وَكَلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنْ
تَسَخَرُوا مِنِّي فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ
﴿٣٨﴾ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ
وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٣٩﴾ حَتَّى إِذَا جَاءَ
أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ
اثنَيْنِ وَأَهْلِكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ آمَنَ

varsa ve O, bana kendi katından bir rahmet vermiş ve siz bunu görmüyorsanız, istemediğiniz hâlde sizi o rahmete biz mi zorlayacağız? Ey kavmim! Buna karşılık ben sizden bir mal da istemiyorum. Benim ücretim Allah'a aittir. İnananları da kovacak değilim. Çünkü onlar Rableriyle karşılaşıacaklar. Fakat ben sizi cahilce davranan bir toplum görüyorum. Ey kavmim! Onları kovarsam Allah'a karşı beni kim savunur? Düşünüp öğüt almaz mısınız? Size Allah'ın hazinelerinin benim yanımda olduğunu söylemiyorum. Gaybı da bilmiyorum. Melek olduğumu da söylemiyorum. Gözlerinizin hor gördüğü kimselere Allah iyilik vermeyecektir de diyemem; içlerinde olanı en iyi Allah bilir. Yoksa şüphesiz haksızlık edenlerden olurum". 32. Onlar: "Ey Nuh! Sen bizimle tartıştın, hem de tartışmamızı ileri götürdün. Eğer doğru sözlülerden isen, bizi tehdit ettiğin azabı başımıza getir" dediler. 33-34. Nuh: "Ancak Allah dilerse onu başınıza getirir. Siz onu aciz bırakamazsınız. Allah sizi azdırmak isterse,⁵²⁵ ben size öğüt vermek istesem de, öğüdümün size faydası olmaz. Sizin Rabbiniz O'dur ve O'na götürüleceksiniz" dedi. 35. (Ey Muhammed!) Yoksa sana: "Kur'an'ı uydurdu" mu diyorlar? De ki: "Eğer onu ben uydurdumsa, suçu bana aittir. Ama ben, sizin işlediğiniz suçlardan uzayım". 36-37. Nuh'a: "Senin kavminden, inanmış olanların dışında kimse inanmayacaktır. Onların yapmış olduklarına üzülmeye. Bizim gözetimimiz altında, sana bildirdiğimize göre gemiyi yap. Haksızlık yapanlar için bana başvurma, çünkü onlar suda boğulacaklardır" diye vahyolundu. 38-39. Nuh gemiyi yaparken, kavminin ileri gelenleri yanından her geçtikçe onunla alay ediyorlardı. O da: "Bizimle alay ediyorsunuz, ama biz de sizin alay ettiğiniz gibi sizinle alay edeceğiz. Rezil edecek azabın kime geleceğini ve sürekli azabın kime ineceğini göreceksiniz" dedi. 40. Sonunda buyruğumuz

⁵²⁵ Yani, eğer iyiliklere ilgisizliğiniz ve kötülükte ısrarınız yüzünden Allah sizi doğru yoldan alıkoymaya karar vermişse, benim sizin için yapacağım hiçbir şey yoktur. Allah insanları, kendi seçtikleri yolda bırakır ki, diledikleri gibi gitsinler.

وَمَا أَمْنٌ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٤٠﴾ وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا
بِسْمِ اللَّهِ مَجْرَأَهَا وَمُزْسَأَهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ
﴿٤١﴾ وَهِيَ تَحْرِي رَبِّهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ
وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَا بُنَيَّ ارْكَبْ
مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ ﴿٤٢﴾ قَالَ سَارِي
إِلَى جِبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ
مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ
فَكَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٤٣﴾ وَقِيلَ يَا أَرْضُ لِمِ
مَآءِكَ وَيَا سَمَاءُ أَفْلَبِي وَغِيضَ الْمَاءِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ
وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ
﴿٤٤﴾ وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّنِي مِنْ
أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ
﴿٤٥﴾ قَالَ يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ
غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي
أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٤٦﴾ قَالَ رَبِّ
إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَلَا
تُغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٤٧﴾ قِيلَ
يَا نُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَعَلَى أُمَمٍ
مِمَّنْ مَعَكَ وَأَمَّا سَنُمَتِّعُهُمْ ثُمَّ يَنصِبُهُمْ مِنَّا عَذَابٌ
أَلِيمٌ ﴿٤٨﴾ تِلْكَ مِنْ آيَاتِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا
كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ
إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٩﴾

gelip tandır kaynamaya başlayınca⁵²⁶: "Her cinsten birer çifti ve aleyhine hüküm verilmiş olanın dışında kalan çocuk çocuğunu ve inananları gemiye bindir" dedik. Ancak pek az kimse onunla beraber inanmıştı. 41. Nûh: "Oraya binin; onun yürümesi ve durması Allah'ın adıyla. Rabbim çok bağışlayıcı ve merhametlidir" dedi. 42. Gemi dağlar gibi dalgalar içinde onları götürürken, Nuh bir kenarda ayrı kalmış oğluna: "Ey oğulcuğum! Bizimle beraber sen de bin, inkarcılarla beraber olma" dedi. 43. Oğlu: "Dağa sığınırım, beni sudan kurtarır" deyince, Nûh: "Bugün Allah'ın buyruğundan, O'nun acıdıkları dışında kurtulacak yoktur" dedi. Aralarına dalga girdi ve oğlu da boğulanlara karıştı. 44. "Ey yeryüzü! Suyunu çek! Ve ey gök! Sen de suyunu tut!" denildi. Su çekildi, iş de böylece bitirildi. Gemi ise Cûdi'ye oturdu. "Haksızlık yapan toplum yok olsun" denildi. 45. Nûh, Rabbine seslendi: "Rabbim! Oğlum benim ailemdendir. Doğrusu, senin sözün yegâne gerçektir. Sen hükmedenlerin hükmedenisin" dedi. 46. Allah: "Ey Nûh! O senin aileden değildir. Çünkü o, doğru olmayan bir iş yapmıştır. Öyleyse, hakkında bilgin olmayan şeyi Benden isteme. Sana cahiller gibi davranmanı öğütlerim" dedi. 47. Nûh: "Rabbim! Hakkında bilgim olmayan şeyi Senden istemekten Sana sığınırım. Eğer beni bağışlamazsan ve bana acımazsan kaybedenlerden olurum" dedi. 48. "Ey Nûh! Sana ve seninle beraber olan topluluklara, Bizden bir esenlik ve bereket olmak üzere (gemiden) in. Ama öyle topluluklar da var ki, onların geçimini de sağlayacağız; ama daha sonra onlara Bizden can yakıcı bir azap değecek" denildi. 49. (Ey Muhammed!) Bunlar, sana bildirdiğimiz, gayb haberlerindendir. Sen de kavmin de bundan önce bunları bilmezdimiz. Öyleyse sabret; çünkü sonuç, (Allah'a) saygılı olanlarındır.

⁵²⁶ Bu ayette "tandırın kaynaması" ile neyin kastedildiği açık değildir. Bu, işin kızıştığını tasvir eden mecazi bir ifade de olabilir; geminin çalışmasını tasvir eden hakiki bir ifade de olabilir. Her halükarda, kesin olmayan bir anlam belirlemesi üzerine spekülasyon geliştirmenin sakıncalı olacağını düşünüyoruz.

وَدُسِّرَ ﴿١٣﴾ نُحْرِي بِأَعْيُنِنَا جَزَاءَ لِمَنْ كَانَ كُفِرَ
﴿١٤﴾ وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿١٥﴾
فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذِرِ ﴿١٦﴾

لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَاقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ
مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ
عَظِيمٍ ﴿٥٩﴾ قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي
ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٦٠﴾ قَالَ يَاقَوْمِ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ
وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦١﴾ أُبَلِّغُكُمْ
رِسَالَاتِ رَبِّي وَأُنصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا
تَعْلَمُونَ ﴿٦٢﴾ أَوْعَيْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ
رَبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ
تُرحَمُونَ ﴿٦٣﴾ فَكَذَّبُوهُ فَأَنجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي
الْفُلْكِ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا
قَوْمًا عَمِينَ ﴿٦٤﴾

وَقَوْمَ نُوحٍ لَمَّا كَذَّبُوا الرُّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ وَحَنَلْنَاهُمْ
لِلنَّاسِ آيَةً وَأَعَدْنَا لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣٧﴾

كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٠٥﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ
أَخُوهُمْ نُوحُ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٠٦﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ
أَمِينٌ ﴿١٠٧﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٠٨﴾ وَمَا
أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿١٠٩﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١١٠﴾
قَالُوا اتَّبِعْنَا لَكَ وَأَتَّبِعَكَ الْأَرْدَلُونَ ﴿١١١﴾ قَالَ وَمَا
عِلْمِي بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٢﴾ إِنْ حَسِبْتُمْ إِلَّا
عَلَىٰ رَبِّي لَوْ تَشْعُرُونَ ﴿١١٣﴾ وَمَا أَنَا بِطَارِدٍ
الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٤﴾ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿١١٥﴾

13-14. Onu, tahtadan ve mihtan yapılmış bir gemiye bindirdik; kendisine nankörlük edilmiş olan kişiye (Nuh'a) bir mükafat olarak, nezaretimiz altında yüzüyordu. 15. Biz o gemiyi bir ibret olarak bıraktık; öğüt alan yok mudur? 16. Benim azabım ve uyardım nasılmış?

7 A'raf/59. Nuh'u kavmine gönderdik de: "Ey kavmim! Allah'a tapın, O'ndan başka tanrınız yoktur. Yoksa, sizin için büyük bir günün azabından korkarım" dedi. 60. Kavminin ileri gelenleri: "Doğrusu, biz seni açık bir şaşkınlık içinde görüyoruz" dediler. 61-63. Nuh: "Ey kavmim! Bende bir şaşkınlık yoktur, tam aksine ben alemlerin Rabbi'nin Elçisi'yim. Rabbimin gönderdiklerini size iletiyor ve size öğüt veriyorum. Ben Allah katından sizin bilmediğiniz şeyleri biliyorum. Sizi uyarmak, korunmanız ve merhamete uğramanızı sağlamak için içinizden biriyle Rabbinizden size bir öğüt gelmesine mi şaştınız?" dedi. 64. Onu yalanladılar. Biz de onu ve onunla beraber gemide bulunanları kurtardık. Ayetlerimizi yalanlayanları suda boğduk, çünkü onlar körleşmiş bir kavimdi.

25 Furkan/37. Nûh kavmi elçilerini yalanladıkları zaman, onları suda boğduk ve kendilerini insanlar için bir ibret kıldık. Haksızlık edenlere can yakıcı azap hazırlamışsızdır.

26 Şuara/105. Nuh'un kavmi peygamberlerini yalanladılar. 106-110. Kardeşleri Nuh onlara: "Allah'a karşı gelmekten sakınmaz mısınız? Ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Allah'tan sakının ve bana itaat edin. Buna karşı sizden bir ücret istemiyorum. Benim ecrim ancak alemlerin Rabbi'ne aittir. Artık Allah'tan sakının ve bana itaat edin" dedi. 111. "Sana en alt tabaka uyarken, biz sana mı inanacağız?" dediler. 112-115. Nûh: "Onların yaptıkları hakkında bir bilgi yoktur; hesapları Rab-bime aittir, düşünsenize! Ben, inananları kovacak değilim. Ben sadece açık bir uyarıcıyım" dedi. 116. "Ey Nûh! Eğer bu işe

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَلِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾ وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣١﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٣٢﴾ قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٣٣﴾ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٤﴾ وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٣٥﴾ فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ ﴿٣٦﴾ فَتَلَقَى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٣٧﴾ قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبَعَ هَذَا فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٩﴾

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَلِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾ وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣١﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٣٢﴾ قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٣٣﴾ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٤﴾ وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٣٥﴾ فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ ﴿٣٦﴾ فَتَلَقَى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٣٧﴾ قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبَعَ هَذَا فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٩﴾

2 Bakara/30. Rabbin, meleklerle: "Ben yeryüzünde bir halife var edeceğim" demişti. Onlar: "Orada bozgunculuk yapacak, kanlar akıtacak birini mi yaratacaksın? Oysa, biz Seni överek yüceltiyor ve Seni ulu tutuyoruz" dediler. (Allah:) "Ben sizin bilmediklerinizi bilirim" dedi. 31. Ve Âdem'e isimlerin tümünü öğretti, sonra onları meleklerle gösterip: "Eğer doğru sözlü iseniz şunların isimlerini Bana söyleyin!" dedi. 32. (Melekler:) "Sen yücesin! Senin öğrettiğinden başka bir bilgimiz yoktur. Bilen Sensin, Bilge Sensin" dediler. 33. (Allah:) "Ey Adem! Onlara, şunların isimlerini söyle" dedi. (Adem nesnelerin) isimlerini onlara bildirince, (Allah:) "Ben size: "Ben göklerin ve yerin gaybını bilirim, ayrıca sizin açıkladığınız ve gizlemekte olduğunuzu da bilirim" dememiş miydim?" dedi. 34. Meleklerle: "Âdem'e secde edin!" demiştik. İblis'in dışında hepsi secde ederken, o kaçındı, büyüklük tasladı ve inkârcılardan oldu. 35. "Ey Âdem! Eşin ve sen cennete yerleşin ve orada olanlardan istediğiniz yerde bol bol yiyecek, fakat şu ağaca yaklaşmayın; yoksa haksızlık edenlerden olursunuz" dedik. 36. Şeytan ikisinin ayağını da oradan kaydırıp ve onları bulundukları yerden çıkarttı. Biz de: "Birbirinize düşman olarak inin; yeryüzünde yerleşip bir süreye kadar geçineceksiniz" dedik. 37. Ardından, Âdem Rabbinden birtakım sözler öğrendi ve bunun üzerine Allah başışıyla ona yöneldi. O tövbeleri daima kabul eder ve çok merhametlidir. 38. "Oradan hepiniz inin! Eğer Benden size bir yol gösteren gelirse, artık Benim rehberliğime uyanlara korku olmayacak ve onlar üzülmeyeceklerdir" dedi. 39. İnkâr edenler ve âyetlerimizi yalanlayanlar; işte onlar ateşliklerdir ve onlar orada temelli kalacaklardır.

5 Maide/27. (Ey Muhammed!) Onlara Adem'in iki oğlunun olayını doğru olarak anlat. İkisi birer kurban sunmuşlardı. Birini kabul edilmiş, diğeri kabul edilmemişti. (Kurbanı kabul edilmeyen:) "Andolsun, seni öldürecek" demiş, (kardeşi de:) "Allah, yalnız kendisine saygılı olanlarınkini kabul eder" cevabını vermişti.

أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٨﴾ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ نَبْنِي بِأَيْمَانِي وَإِيمَانِكَ فَتَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ الشَّارِ وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ﴿٢٩﴾ فَطَوَّعْتُ لَهُ نَفْسَهُ فَأَقْبَلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٣٠﴾ فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَاقًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ إِيْرِيَهُ كَيْفَ يُؤَارِي سَوْءَةَ أَخِيهِ قَالَ يَا وَيْلَتَا أَعَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْغُرَابِ فَأُوَارِيَ سَوْءَةَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ ﴿٣١﴾

28-29. "Eğer beni öldürmek için elini bana uzatırsan, ben seni öldürmek için elimi sana uzatmam; ben dünyaların Rabbi Allah'tan korkarım. Ben, hem benim, hem de senin günahınla dönüp ateşliklerden olasın, isterim. Bu, zalimlerin cezasıdır". 30. Bunun üzerine nefsi, kendisini kardeşini öldürmeye boyun eğdirdi de, kardeşini öldürdü. Böylece kaybedenlerden oldu. 31. Allah, kardeşinin ayıbını (cesedini) nasıl örtteceğini ona göstermek üzere, yeri eşele-yen bir karga gönderdi. O: "Bana yazıklar olsun! Kardeşimin ayıbını örtmek için bu karga kadar da mı olamadım?" dedi. Böylece yaptığına pişmanlık duyanlardan oldu.

2. Hz. İdris

Kur'an'da kimi peygamberlerin kıssalarına uzun uzun yer verilmiş, kiminden hiç söz edil-memiş, kiminin de sadece adı yadedilmiştir. Hz. İdris de bu son gruba giren peygamber-lerdendir. Allah'ın selamı onun da üzerine olsun!

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيْسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ﴿٥٦﴾ وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ﴿٥٧﴾

19 Meryem/56. (Ey Muhammed!) Ki-tap'ta İdris'i de an! O dosdoğru bir insan ve bir peygamberdi. 57. Onu yüce bir yere yükseltmiştik.

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيْسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ الصَّابِرِينَ ﴿٨٥﴾

21 Enbiya/85. (Ey Muhammed!) İsmâil, İdris, ve Zü'l-Kifl'i de an! Onların her biri sabredenlerdendi.

3. Hz. Nuh

Kur'an'da kavmiyle mücadelesine yer verilen ilk peygamber Hz. Nuh'tur. Kur'an onun kav-mi ve yaşadığı bölgeye ilişkin hiçbir detay vermemektedir. Bu konuda tek bildiğimiz, onun Tek Allah'a çağırısı karşısında ilk tepkiyi gösterenlerin, son peygamberin mücadelesinde de görüldüğü gibi, toplumun önde gelenleri olduğudur. Kur'an'da Nuh'tan önceki pey-gamberler de anılmakla birlikte, Hz. Muhammed'in bağlı olduğu vahiy geleneği, Nuh Pey-gamberle başlatılır. Allah'ın selamı üzerine olsun!

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدَجَرَ ﴿٩﴾ فَذَعَا رَبُّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَأَنْتَصِرْ ﴿١٠﴾ فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْهَبٍ ﴿١١﴾ وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَاتَّقَى الْمَاءَ عَلَى أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ ﴿١٢﴾ وَحَمَلْنَاهُ عَلَى ذَاتِ الْأَوَّلِ

54 Kamer/9-10. Bunlardan önce Nuh kavmi de yalanlamış, kulumuzu yalanlaya-rak: "Delidir" demişlerdi; o yıldırılmış ve: "Ben yenildim, bana yardım et" diye Rabbi'ne yalvarmıştı. 11. Biz de bunun üzerine gök kapılarını boşalan sularla aç-tık. 12. Yeryüzünde kaynaklar fışkırttı; sular, takdir edilen bir ölçüye göre birleşti.

أَيُّدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ﴿١٧﴾ قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا مَذْذُومًا مَدْحُورًا لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٨﴾ وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾ فَوَسَّوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوَاتِحِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَتَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ ﴿٢٠﴾ وَقَسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ ﴿٢١﴾ فَذَلَّاهُمَا بِغُرُورٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوَاتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَتَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَأَقُلْتُ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٢٢﴾ قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾ قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ﴿٢٤﴾ قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ ﴿٢٥﴾

önerilerinden, ardlarından, sağlarından ve sollarından onlara sokulacağım ve çoğunu sana şükredenler olarak bulamayacağım" dedi. 18. Allah: "Yerilmiş ve kovulmuş olarak oradan çık! Andolsun, onlardan sana kim uyarırsa, hepinizi cehenneme dolduracağım" dedi. 19. Allah: "Ey Adem! Sen ve eşin cennette kalın ve istediğiniz yerden yiyin, yalnız şu ağaca yaklaşmayın; yoksa haksızlık edenlerden olursunuz" dedi. 20. Şeytan, gizlenecek yerlerini kendilerine göstermek için onlara fısıldadı ve: "Rabbinizin, bu ağacı size yasaklaması, melek olmanızı veya burada temelli kalmanızı önlemek içindir" dedi. 21. "Ben size öğüt verenlerdenim" diye onlara yemin etti. 22. Böylece onları aldattı. Ağaçtan tattıklarında, gizlenecek yerleri kendilerine göründü ve cennet yapraklarıyla kendilerini örtmeye koyuldular. Rableri onlara: "Ben size o ağacı yasaklamamış mıydım? Şeytan'ın size apaçık bir düşman olduğunu söylememiş miydim?" diye seslendi. 23. "Rabbimiz! Kendimize yazık ettik. Bizi bağışlamaz ve bize acımazsan, şüphesiz kaybedenlerden oluruz" dediler. 24-25. "Birbirinize düşman olarak aşağı inin! Yeryüzünde yerleşecek ve bir süreye kadar geçineceksiniz; orada yaşayacak, orada ölecek ve oradan (diriltilip) çıkartılacaksınız" dedi.

وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلِ فَتَسَىٰ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا ﴿١١٥﴾ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ ﴿١١٦﴾ فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكَ مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى ﴿١١٧﴾ إِنَّ لَكَ أَلًا تَجُوعُ فِيهَا وَلَا تَعْرِى ﴿١١٨﴾ وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَضْحَى ﴿١١٩﴾ فَوَسَّوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَا آدَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَىٰ شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَا يَبُلَىٰ ﴿١٢٠﴾ فَكَفَلَا مِنْهَا قَبَذَتْ لَهُمَا

20 **Taha/115.** Biz daha önce Adem'e bir yükümlülük vermiştik,⁵²¹ fakat o (bunu) u-nuttu; Biz onda azimlilik bulmadık. 116. Meleklerle: "Adem'e secde edin" demiştik; İblis'ten başka hepsi secde etmiş, ama o çekinmişti. 117-119. "Ey Adem! Bu, senin ve eşinin düşmanıdır. Sakın sizi cennetten çıkarmasın, yoksa bedbaht olursun. Orada ne acıkırırsın, ne de çıplak kalırsın; orada ne susarsın, ne de güneşin sıcaklığında kalırsın" dedik. 120. Ama Şeytan ona vesvese verip: "Ey Adem! Sana sonsuzluk ağacını ve çokmesi olmayan bir saltanatı göstereyim mi?"

⁵²¹ Bizim 'yükümlülük vermek' şeklinde çevirdiğimiz ifade, zaman zaman yanlış olarak 'ahitleşmek', 'sözleşmek' vb. şeklinde çevrilmiştir.

سَوَّاهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْعِزِّ
وَعَصَى آدَمَ رَبَّهُ فَغَوَى ﴿١٢١﴾ ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ قَابِلًا
عَلَيْهِ وَهَدَى ﴿١٢٢﴾ قَالَ اهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًا
بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنِ
اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى ﴿١٢٣﴾

dedi. 121. Bunun üzerine ikisi de o ağacın meyvasından yedi, gizlenecek yerleri görünüverdi. Cennet yapraklarıyla örtünmeye koyuldular. Adem, Rabbine başkaldırdı ve yolunu şaşırdı. 122. Rabbi yine de onu seçip tövbesini kabul etti; ona doğru yolu gösterdi. 123. Onlara şöyle dedi: "Birbirinize düşman olarak hepiniz oradan inin. Size Benden bir yol gösteren geldiğinde kim Benim rehberliğime uyarsa, o ne sapar, ne de bedbaht olur".⁵²²

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ صَلْصَالٍ
مِنْ حَمَأٍ مَسْنُونٍ ﴿٢٨﴾ فِإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ
رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴿٢٩﴾ فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ
كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٣٠﴾ إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى أَنْ يَكُونَ مَعَ
السَّاجِدِينَ ﴿٣١﴾ قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ
السَّاجِدِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ لَمْ أَكُنْ لَأَسْجُدَ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُ
مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَأٍ مَسْنُونٍ ﴿٣٣﴾ قَالَ فَارْجِعْ
مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٣٤﴾ وَإِنْ عَلَيْكَ اللَّعْنَةُ إِلَى يَوْمِ
الدِّينِ ﴿٣٥﴾ قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُعْرَنُ
﴿٣٦﴾ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿٣٧﴾ إِلَى يَوْمِ
الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿٣٨﴾ قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ
لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٣٩﴾ إِلَّا
عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ ﴿٤٠﴾ قَالَ هَذَا صِرَاطٌ
عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ﴿٤١﴾ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ
سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ ﴿٤٢﴾ وَإِنَّ جَهَنَّمَ
لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٣﴾

15 Hicr/28-29. Rabbin meleklere: "Düzgün çamurun kuru balığından bir insan yaratacağım. Onu kılığına koyduğum ve ruhumdan ona üflediğim zaman ona secdeye kapanın!" demişti. 30-31. Bunun üzerine bütün melekler topluca secde ettiler. Ancak İblis secde edenlerle beraber olmayı reddetti. 32. Allah: "Ey İblis! Secde edenlerle beraber olmaktan seni alıkoyan nedir?" dedi. 33. İblis: "Düzgün çamurun kuru balığından yarattığın insana secde edecek değilim" dedi. 34-35. Allah: "Öyleyse yıkıl oradan! Şüphesiz, sen kovulmuş bulunuyorsun. Ceza gününe kadar lânet sanadır" dedi. 36. İblis: "Rabbim! Beni, diriltilecekleri güne kadar beklet" dedi. 37-38. Allah: "Sen, bilinen gün gelene kadar bekletileceklerdensen" dedi. 39-40. (İblis:) "Rabbim! Beni azgınlığa ittiğin için, andolsun, yeryüzünde olan şeyleri onlara süslü göstereceğim ve onların hepsini azdıracacağım. Ancak, Sana içten bağlanmış kulların bunların dışındadır" dedi. 41-43. (Allah şöyle) buyurdu: "Üzerime aldığım doğru yol şudur: Kullarımın üzerine senin bir gücün yoktur; ancak sana uyacak azgınlara hariç. Onların hepsinin toplanacağı yer cehennemdir".

⁵²² İlk denenmelerinde İblis de, Hz. Âdem de kaybetmiştir. Âdem'in kaybetmesi İblis'in teşvikiyle olmuştur; bu da, insanın denenmesinde İblis'e bir rol verilmesinden dolayıdır. İblis'in devreye girmesi, bir mizansen olarak yorumlanamaz. O zaman, İblis'in: "...Beni azgınlığa ittiğin için..." (7 A'raf/15) şeklindeki haksız ithamının doğru olması gerekir. Görünen o ki, İblis kendi isteği ve Allah'ın da izin vermesi üzerine insanoglutunun –başta Hz. Âdem'in– denenme sürecinde negatif bir rol üstlenmiştir. Allah, olacakları önceden bildiği için, insanı Şeytan'ın desise ve hilelerine karşı donanımlı olarak yaratmıştır (15 Hicr/39-40; 38 Sad/82-83).

وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ
وَنَمُودٌ ﴿٤٢﴾ وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ﴿٤٣﴾
وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكَذَّبَ مُوسَى فَأَمَلْنَا لِلْكَافِرِينَ
ثُمَّ أَخَذْنَاهُمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٤﴾

22 **Hac/42-44.** (Ey Muhammed!) Bunlar seni yalanlıyorlarsa, onlardan önce Nûh kavmi, Âd, Semûd, İbrâhim kavmi, Lût kavmi ve Medyen halkı da peygamberlerini yalanlamış ve Mûsa da yalanlanmıştı. Ama Ben inkârcılara önce süre verdim, sonra da onları yakalayiverdim. Beni tanımamak nasılmış görsünler.

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَإِنْ
يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ﴿٤٧﴾
وَكَايِنِ مِنْ قَرْيَةٍ أَمَلْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْنَاهَا
وَأَلَيْنَا الْمَصِيرَ ﴿٤٨﴾

22 **Hac/47.** (Ey Muhammed!) Senden, başlarına acele azap getirmeni istiyorlar. Allah sözünden asla caymayacaktır. Rabbinin katında bir gün, sizin saydıklarınızdan bin yıl gibidir. 48. Nice kasabalara, haksızlık yaptıkları halde süre vermiştim; sonunda onları yakalayiverdim. Dönüş ancak Banadır.⁵¹⁹

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كُنْتُمْ كَمَا كُنتُمْ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَلِلْكَافِرِينَ
عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿٥٠﴾

58 **Mücadele/5.** Allah'a ve Elçisi'ne karşı gelenler, kendilerinden öncekiler nasıl tepelendi ise öyle tepeleneceklerdir. Biz, apaçık âyetler indirmişizdir, inkâr edene alçaltıcı azap vardır.

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ
﴿٢٠﴾ كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ
عَزِيزٌ ﴿٢١﴾

58 **Mücadele/20.** Allah'a ve Elçisi'ne karşı gelenler; işte onlar, alçakların arasındadırlar. 21. Allah: "Andolsun ki, Ben ve elçilerim üstün geleceğiz" diye yazmıştır. Allah güçlüdür, üstündür.

B. PEYGAMBER KISSALARI

Kur'an, geçmiş dönemlerde yaşamış peygamberler ve onların toplumlarının tarihleriyle ilgili pek çok örneğe yer verir. Kur'an'ın indiği bölgede yaşayan insanların tarih kültürleri, büyük ölçüde, bilinen Arap tarihi ve Ehl-i Kitap kaynaklı Kitab-ı Mukaddes kıssalarıyla sınırlıydı. Kur'an'da işlenen tarihî örnekler de, işte bu malzeme arasından seçilmiştir. Dolayısıyla, Kur'an'da anlatılan kıssaların coğrafi çerçevesi, kuzeyde Mısır, Şam ve Irak; güneyde ise, Yemen'e kadar bütün Arap yarımadasıdır. Bu olgudan, sık sık yapıldığı gibi, bütün pey-

⁵¹⁹ Müşrikler, Kur'an kendilerine sürekli olarak önceki toplumların yok oluş hikayelerini anlatarak, onları da benzer bir sonuçla tehdit ettiği halde yok olmayışlarını, bu tehditlerin asılsızlığı ile izah ediyorlardı. Kur'an buna cevaben, inançsız bir toplumun belli bir süre ayakta kalabilmesinin mümkün olduğunu bildirmektedir. Ne var ki, inkarın bizzat kendisi de bir tür ahlaksızlık olduğu için, davranışa yansıma biçimi sonsuza dek ahlaki olma şansından mahrumdur (5 Maide/5; 7 Araf/147; 9 Tevbe/17). Bu da, inançsız bir toplumun ikbalinin geçici olması anlamına gelir. Bu yüzden, inkarcı toplumların ayakta kalmaları Kur'an dilinde 'erteleme' olarak nitelenmektedir (14 İbrahim/41; 16 Nahl/61).

peygamberlerin bu bölgeye gönderildiği gibi bir sonuç çıkarmak şüphesiz büyük bir yanlışlıktır. Zira peygamberler tarihi, Kur'an'da anlatılan kıssalardan ibaret değildir: "Senden önce birçok peygamber gönderdik; onlardan bir kısmını sana anlattık, ama onlardan bir kısmını da sana anlatmadık" (40 Mü'min/78). Kıssalarla ilgili –ister peygamber kıssaları olsun, isterse diğer kıssalar olsun– önemli bir konu da, bu kıssaların bütün detaylarının aynıyla gerçekleştirip, gerçekleşmediği (vâkı'lığı) sorunudur. Bu sorunun kökleri ilk dönem alimlerine kadar uzanmakla birlikte, içinde yaşadığımız yüzyılda Mısırlı alim M. Ahmed Halefullah'ın el-Fennu'l-Kasasî fî'l-Kur'ânî'l-Kerîm (Kur'an'da Anlatım Sanatı) adlı doktora tezinden sonra, bu konuyla ilgili yoğun bir tartışma ve literatür oluşmuştur. Bu tezin özeti şudur: Kur'an'da anlatılan kıssaların bütün detaylarının aynıyla gerçekleşmiş olması gerekmez. Çünkü Kur'an bu kıssaları tarihî bilgi vermek için değil, ibret, öğüt ve hidayet amacıyla anlatmaktadır. Dolayısıyla, Kur'an muhataplarının muhayyilelerindeki tarihî malumatın yanlışlıklarını düzeltme amacı gütmeksizin, insanlara bu kıssalar aracılığıyla ahlaki ve dinî öğütler vermeyi hedeflemektedir. Bu tez hâla süren itirazlarla karşılanmıştır. Karşıt tezi savunuların tezine göre ise, kıssalarda anlatılan olaylar aynıyla vakidir.

وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿١٨١﴾ 37 Saffat/181. Peygamberlere selam olsun!.

1. Hz. Âdem ve Ailesi

Tipkî Kitab-ı Mukaddes'te olduğu gibi, Kur'an da Hz. Âdem'i yeryüzünde yaşayan insanların ilk atası olarak göstermektedir. O aynı zamanda ilk vahiy alan insan, yani peygamber zincirinin ilk halkasıdır. Aşağıdaki pasajlarda rahatlıkla gözlemleneceği üzere, halk arasında yaygın kazanmış bulunan 'Yaratılış kıssası', Kur'an kaynaklı değildir. Hz. Âdem ve oğulları arasında anlatılanlar, genellikle Kitab-ı Mukaddes kökenlidir. Allah'ın selamı Âdem'e olsun!

وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَكِ
اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ
السَّاجِدِينَ ﴿١١﴾ قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ
أُمِرْتُ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ
طِينٍ ﴿١٢﴾ قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ
تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ ﴿١٣﴾ قَالَ
أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٤﴾ قَالَ إِنَّكَ مِنَ
الْمُنْظَرِينَ ﴿١٥﴾ قَالَ فِيمَا أُغْوَيْتَنِي لَأَفْعَلَنَّ لَهُمْ
صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ لَا تَجِدُنَهُمْ مِنْ بَيْنِ

7 A'raf/11. Andolsun, sizi yarattık, sonra size şekil verdik. Sonra meleklerle: "Adem'e secde edin!" dedik. Hemen secde ettiler. Ancak İblis secde edenlerden olmadı. 12. Allah İblis'e: "Sana emrettiğim hâlde seni secde etmekten alıkoyan nedir?" dedi. O: "Beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın. Ben ondan üstünüm" dedi. 13. Allah ona: "İn oradan! Orada büyükmek sana düşmez. Defol; sen alçaklardan birisin" dedi. 14. İblis: "İnsanların tekrar dirilecekleri güne kadar beni beklet" dedi. 15. Allah: "Artık sen bekletileceklerdensin" dedi. 16-17. "Öyleyse, beni azınlığa ittiğin için,⁵²⁰ Senin doğru yolunda onlara karşı oturacağım. Sonra,

⁵²⁰ İblis'in, Allah'ı itham ederek "...Beni azınlığa ittiğin için..." şeklinde bir gerekçe göstermesi, yanlış öncüllere dayanan yanlış bir çıkarımdır. İblis'in azınlığa itilmesi, kendi tekbübürü, isyanda direnmesi ve tövbe etmemesi sebebiyledir. Hâlbuki, Hz. Âdem de hata işlemiş olmasına rağmen, hatasını anlamış ve tövbe etmiştir.

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْفَتْحُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٨﴾
 قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ وَلَا هُمْ
 يُنظَرُونَ ﴿٢٩﴾ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَانْتَظِرِ إِلَيْهِمْ
 مُنْتَظِرُونَ ﴿٣٠﴾

وَإِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ
 مَرْكُومٌ ﴿٤٤﴾ فَذَرَهُمْ حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ
 يُصْعَقُونَ ﴿٤٥﴾ يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا
 هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٦﴾ وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ
 ذَلِكَ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٧﴾

أَأَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ الْأَرْضَ فَإِذَا
 هِيَ تَمُورُ ﴿١٦﴾ أَمْ أَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ
 عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ تَذِيرِ ﴿١٧﴾ وَلَقَدْ
 كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿١٨﴾

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكْنِي اللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمَنَا فَمَنْ
 يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٢٨﴾ قُلْ هُوَ
 الرَّحْمَنُ آمَنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي
 ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٢٩﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ
 غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ ﴿٣٠﴾

فَلَا أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ إِنَّا لَقَادِرُونَ
 ﴿٤٠﴾ عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ خَيْرًا مِنْهُمْ وَمَا نَحْنُ
 بِمَسْبُوقِينَ ﴿٤١﴾ فَذَرَهُمْ يَحْضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّى
 يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوْعَدُونَ ﴿٤٢﴾

قُلْ كَفَى بِاللَّهِ يَنِي وَيَتَّكُمُ شَهِيدًا يَعْلَمُ مَا فِي
 السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا

32 **Secde/28.** (Ey Muhammed!) Onlar: "Doğru söylüyorsanız, bu hüküm ne zaman verilecektir?" derler. 29. De ki: "Hükümün verileceği gün inkârcılara ne inancılarını fayda verir, ne de ertelenirler". 30. Onlardan yüz çevir ve bekle; zaten onlar da beklemektedirler.

52 **Tur/44.** Gökten azap olarak düşen bir parça görseler: "Bulut kümesidir" derler. 45. Çarpılacakları güne erişmelerine kadar onları bırak. 46. O gün, düzenleri kendilerine bir fayda vermez; onlar yardım da görmezler. 47. Zulmedenlere, bundan başka bir de azap vardır; fakat onların çoğu bilmezler.

67 **Mülk/16.** Gökte olanın sizi yerin dibine geçirmesinden güvende misiniz? –O zaman yer birden sarsılacak–. 17. Veya gökte olanın üzerinize bir kum fırtınası göndermesinden güvende misiniz? –O zaman Benim uyarmanın nasıl olduğunu bileceksiniz–. 18. Bunlardan öncekiler de yalanlamışlardı. Beni inkâr etmek nasılmış?

67 **Mülk/28.** De ki: "Allah, beni ve benimle beraber bulunanları yok eder veya bize merhamet ederse; söyleyin bakalım, o zaman inkarcıları can yakıcı azaptan kim korur?" 29. De ki: "O Rahman'dır; biz O'na inandık ve O'na güvendik. Kimin apaçık bir sapıklıkta olduğunu yakında bileceksiniz". 30. De ki: "Suyunuz çekilse, söyleyin, size kim temiz bir su kaynağı getirebilir?"

70 **Mearic/40-41.** Doğuların ve batıların Rabbine yemin ederim ki, onların yerine daha iyilerini getirmeye Bizim gücümüz yeter; kimse de önümüze geçemez. 42. (Ey Muhammed!) Onları bırak; kendilerine söz verilen güne kavuşmalarına kadar dalıp oynasınlar.

29 **Ankebut/52.** De ki: "Allah benimle sizin aranızda tanık olarak yeter. O göklerde ve yerde olanı, bâtıla inanarak Allah'ı inkâr

يَاللَّهُ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٥٢﴾ وَيَسْتَعْجِلُونَ
بِالْعَذَابِ وَلَوْ أَنَّ أَجَلَ مُسَمًّى لَخَافَهُمُ الْعَذَابُ
وَيَأْتِيهِمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٣﴾ يَسْتَعْجِلُونَ
بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿٥٤﴾ يَوْمَ
يَعْسَاهُمُ الْعَذَابُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ
وَيَقُولُ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٥٥﴾

وَأَتَقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خِصَّةً
وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٥٥﴾

لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ
وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا
يُحَاطُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٠﴾ مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا
تُفْقُوا أَجِلُوا وَقْتُوا نَفِيلًا ﴿٦١﴾ سَنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ
خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسَنَةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٦٢﴾

وَكَايْنٍ مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيَتِكَ الَّتِي
أَخْرَجْتَكَ أَهْلَكْنَاهُمْ فَلَا تَاصِرَ لَهُمْ ﴿١٣﴾

وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ
أَوْ كَلِمَةً بِهِيَ الْمُتَوَاتِي لَلِ اللَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا أَفَلَمْ يَتَسَاءَلِ
الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَهْدَى النَّاسَ جَمِيعًا وَلَا
يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُ
قَرِيبًا مِنْ دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا
يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿٣١﴾

edenleri bilir". İşte kaybedenler bunlardır.
53. Senden azabı acele istiyorlar. Eğer belirlenmiş bir süre olmasaydı, azap onlara hemen gelirdi. (Azap) onlar farkına varmadan, ansızın başlarına gelecektir. 54-55. Senden azabı acele istiyorlar. Azabın onları tepelerinden ve ayaklarının altından sardığı gün, cehennem inkârcıları kuşatacaktır. O gün (Allah): "Yaptıklarınızın karşılığını tadın" diyecek.

8 **Enfal/25.** Aranızdan yalnız haksızlık edenlere erişmekle kalmayacak bir karışıklık çıkmasından sakının ve Allah'ın cezalandırmasının çetin olduğunu bilin.

33 **Ahzap/60.** İkiyüzlüler, kalplerinde fesad bulunanlar ve Medine'de bozguncu haberler yayanlar⁵¹⁸ (bu yaptıklarından) vazgeçmezlerse, andolsun ki, seni onlara kısıktırız; sonra senin yanında ancak az bir zaman komşu kalabilirler. 61. Lanetlenmişler; nerede bulunurlarsa yakalanır ve öldürülürler. 62. Allah'ın geçmiştekilerle ilgili uygulaması budur. Allah'ın uygulamasında bir değişme bulamazsın.

47 **Muhammed/13.** (Ey Muhammed!) Biz, seni sürüp çıkaran kasabandan daha kuvvetli nice kasabaları yok ettik. Hiç yardımcı edenleri çıkmadı.

13 **Ra'd/31.** (İnananlar:) "Keşke kendisiyle dağların yürütüldüğü, yeryüzünün parçalandığı veya ölülerin konuşurulduğu bir Kur'an olsaydı..." (diye düşünüyorlar). Hayır; bu iş Allah'a aittir. İnananlar, Allah'ın -dilediği takdirde- bütün insanları yola getireceğinden artık umutlarını kesmediler mi? Allah'ın sözünün yerine gelmesi için, yaptıklarından ötürü, inkar edenlerin ya başlarına yahut evlerinin yakınına bir felaket gelecektir. Allah verdiği sözden caymaz.

⁵¹⁸ Bazı münafıklar Medine'deki Müslümanlar arasında panik ve endişe yaratmak için, Medine'nin ani bir saldırıya uğrayacağı, müşriklerin mü'minlere karşı büyük bir ordu hazırladıkları ve Müslümanlar'ın yenilikleri gibi yalan haberler yayıyorlardı.

يَلْبَسُوا إِلَّا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ فَلَهُمْ فِي ذَلِكَ الْقَوْمِ الْمَاسِيُونُ ﴿٣٥﴾

etme; kendilerine söz verileni gördükleri gün, (onlara, dünyada) sadece bir gündüz saati kalmışlar gibi gelir. (Bu, bir) bildiridir; hiç yoldan çıkmış olanlardan başkası yok edilir mi?

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿٥٩﴾ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ﴿٦٠﴾

51 **Zariyat/59.** Bu zalimlerin de, tıpkı (önceki) arkadaşlarının payları gibi payları vardır. Onun için, hiç acele etmesinler. 60. Kendilerine söz verilen günün azabından dolayı vay o inkâr edenlere!

آتَىٰ أَمْرُ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١﴾

16 **Nahl/1.** Allah'ın buyruğu gelecektir. Onun çabuk gelmesini istemeyin. Allah onların ortak koşmalarından yücedir, uzaktır.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ أَمْرٌ رَبِّكَ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٣٣﴾ فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣٤﴾

16 **Nahl/33.** Onlar yalnızca, kendilerine meleklerin gelmesini veya Rabbinin buyruğunun gelmesini bekliyorlar. Onlardan öncekiler de böyle yapmışlardı. Allah onlara zulmetmemişti. Ama onlar kendilerine yazık etmişlerdi. 34. Bundan dolayı, işledikleri kötülükler başlarına geldi ve alay edip durdukları şeyle kuşatıldılar.

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَىٰ اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٦﴾

16 **Nahl/36.** Her millete: "Allah'a tapın, azgınlardan kaçının" (diyen) bir elçi göndermişizdir. Allah, içlerinden kimini doğru yola erdirdi, kimi de sapıklığı hak etti. Yeryüzünde gezin ve yalanlayanların sonlarının nasıl olduğuna bakın!

أَفَآمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْسِفَ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٤٥﴾ أَوْ يَأْخُذَهُمْ فِي تَقْلِبِهِمْ فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٤٦﴾ أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ فَإِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٤٧﴾

16 **Nahl/45-47.** Kötü düzenler kuranlar, Allah'ın kendilerini yere batırmasından veya hiç farkına varmayacakları bir yerden kendilerine azap gelmesinden, ya da koşturup dururlarken veya korku içindelerken onları yakalamasından güvende midirler? Rabbin şefkatlidir, merhametlidir.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنَّ سِئْلًا يَذْهَبِكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٩﴾ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿٢٠﴾

14 **İbrahim/19.** Allah'ın gökleri ve yeri bir gaye ile yarattığını görmüyor musun? O dilerse sizi yok eder ve yeni yaratıklar var eder. 20. Bu, Allah için güç değildir.

خُلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ سَأَرَبَكُمْ آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ ﴿٣٧﴾ وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٨﴾

قُلْ مَنْ يَكْلُؤُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَنِ فَلَمْ يَكُنْ مِنْ دُونِنَا لَوْلَا نَصْرُ الْمَلَكِ الَّذِي فِي السَّمَاءِ ﴿٤٢﴾ أَمْ لَهُمْ آلِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِنْ دُونِنَا لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ أَنْفُسِهِمْ وَلَا هُمْ مِنَّا يُصْحَبُونَ ﴿٤٣﴾ بَلْ مَتَّعْنَا هَؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ حَتَّى طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا أَفَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿٤٤﴾

وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلْحَوَافِي طُغْيَانُهُمْ يَعْمَهُونَ ﴿٧٥﴾ وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُم بِالْعَذَابِ لَأَنَّهُمْ اسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا مُرِيبِينَ ﴿٧٦﴾ حَتَّى إِذَا فَتَخَ عَلَيْهِمُ الْيَأْسُ إِذَا هُمْ فِي شَكٍّ إِذَا هُمْ فِي مِيقَاتٍ ﴿٧٧﴾

قُلْ رَبِّ إِنَّمَا نُرِي بِمَا يُوعَدُونَ ﴿٩٣﴾ رَبِّ إِنَّمَا نَحْنُ فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٩٤﴾ وَإِنَّا عَلَى أَنْ نُرِيكَ مَا نَعْدُهُمْ لَقَادِرُونَ ﴿٩٥﴾

وَلَنَذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَلِيمِ ﴿٩٦﴾ وَلَنَعْلَمَنَّ مَا يُوعَدُونَ ﴿٩٧﴾ وَلَنَعْلَمَنَّ مَا يُوعَدُونَ ﴿٩٨﴾ وَلَنَعْلَمَنَّ مَا يُوعَدُونَ ﴿٩٩﴾

21 **Enbiya/37.** İnsan aceleci olarak yaratılmıştır. Size âyetlerimi göstereceğim, bunu Benden acele istemeyin. 38. İnkârcılar: “Doğru sözlü iseniz bu söz ne zamandır” derler.

21 **Enbiya/42.** De ki: “Geceleyin ve gündüzün sizi Rahmân’dan kim koruyabilir?” Ama onlar Rablerini anmaktan yüz çevirmektelerdir. 43. Yoksa onları Bize karşı savunacak tanrılar mı var. O tanrılar kendilerine bile yardım edemezler. Katımızdan da dostluk görmezler. 44. Belki Biz, bunlara ve babalarına bol geçimlikler verdik de ömürleri uzadı; şimdi memleketlerine gelip orasını her yandan eksilttiğimizi görmüyorlar mı?⁵¹⁶ Üstün gelen onlar mıdır?

23 **Mu’minun/75.** Biz onlara acısak ve başlarındaki sıkıntıyı gidersek bile, azgınlıkları içinde yine bocalayıp kalırlar. 76. Biz onları azapla yakalamıştık, yine de Rablerine boyun eğmemiş ve yakarmamışlardı. 77. Sonunda onlara şiddetli bir azap kapısı açtığımız zaman ümitsiz kaliverdiler.

23 **Mu’minun/93-94.** De ki: “Rabbim! Onların tehdit olundukları şeyi bana gösterecek sen, o zaman beni bu zalim kavmin içinde bulundurma Rabbim!” 95. Biz onlara vâdettiğimizi sana elbette gösterebiliriz.

32 **Secde/21.** Dönsünler diye, onlara büyük azaptan önce dünya azabını tattırırız.⁵¹⁷ 22. Rabbinin âyetleri kendisine hatırlatılıp da, onlardan yüz çevirenden daha zalim var mıdır? Şüphesiz suçlulardan öd alacağız.

⁵¹⁶ Bu âyet genellikle kutuplardaki basıklık veya dağlardaki toprak kaybı gibi fiziksel durumlarla ilişkili gösterilmek istenir. Bu tür anlam yansımalarında bulunanların, Kur’an’ın 7. Yüzyılda Araplar’a böyle bir bilgi vermekle neyi hedeflemiş olabileceği sorusuna cevap vermeleri gerekir. Bu soruya cevap verilebilir. Kur’an’ın ilk muhataplarının bu pasajdan kutuplarla ilgili bir bilgi edinmiş olduklarına dair verileri ihtiyaç vardır. Bu tür veriler hiçbir zaman bulunamayacağı gibi, bu pasajdaki anlamında kullanılmıştır. —Kur’an’da genellikle olduğu gibi— ‘yeryüzü’ anlamında değil, söz konusu ‘yer’

⁵¹⁷ Bu dünyada karşılaşılacak azap, kimi müfessirlerin ifade ettiği gibi, afetlerle sınırlı değildir; inkarcıların, Müslümanlar’ın eliyle savaşlarda yenilgi yoluyla tattıkları azap da buna dahildir. Kur’an, bu dünyada kafirlerin başına gelen bu tür felaketleri, daha büyük olan ahiret azabından kurtulmaları için bir uyarı ve şans olarak nitelemektedir.

آخِرِينَ ﴿١٣٣﴾ إِنَّ مَا تُوعَدُونَ لَآتٍ وَمَا أَنتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿١٣٤﴾ قُلْ يَاقَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿١٣٥﴾

yarattığı gibi, dilediğini de sizin yerinize getirir. 134. Size söz verilen, şüphesiz yerine gelecektir; siz onun önüne geçemezsiniz. 135. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey kavmim! Durumunuzun gerektirdiğini yapın. Ben de yapacağım. Bu dünyanın sonucu kimin olacak, (yıkında) bileceksiniz. Çünkü haksızlık edenler kurtulamazlar".

وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧١﴾ إِنَّهُمْ لَكَايِمُ الْمُتَنَصِّرُونَ ﴿١٧٢﴾ وَإِنْ جُنَدْنَا لَهُمُ الْعَالِيُونَ ﴿١٧٣﴾ فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿١٧٤﴾ وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٧٥﴾ أَفَعِدَّائِنَا يَسْتَفْعِلُونَ ﴿١٧٦﴾ فِإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٧٧﴾ وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿١٧٨﴾ وَأَبْصِرْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٧٩﴾

37 Saffat/171-173. Andolsun ki, peygamber kullarımıza söz vermişizdir: Onlar, şüphesiz yardım göreceklidir ve Bizim ordumuz üstün gelecektir. 174. (Ey Muhammed!) Bir süreye kadar onlara aldırış etme. 175. Sonra (olacakları) seyret; onlar da görecekler. 176. Azabımıza uğramak için acele mi ediyorlar? 177. O azap yurtlarına indiğinde, uyarılmış olanların sabahı ne kötü olur! 178. Bir süreye kadar onlara aldırış etme. 179. Sonra (olacakları) seyret; onlar da görecekler.

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٩﴾ قُلْ لَكُمْ مِيعَادُ يَوْمٍ لَا تَسْتَأْجِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٠﴾

34 Sebe'/29. Onlar: "Doğru sözlü iseniz söyleyin, verilen bu söz ne zamandır?" derler. 30. De ki: "Size, bir gün tâyin edilmiştir. Ondan ne bir saat geri kalabilirsiniz, ne de öne geçebilirsiniz".

كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَآتَاهُمُ الْعَذَابُ مِن حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٥﴾ فَأَذَاقَهُمُ اللَّهُ الْخِزْيَ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾

39 Zümer/25. Onlardan öncekiler de yalanlamışlardı da, farkına varmadıkları yerden onlara bir azap gelip çatmıştı. 26. Allah onlara, dünya hayatında rezilliği tattırdı; ahiret azabı ise daha büyüktür. Keşke bilselerdi!

قُلْ يَاقَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٤٠﴾

39 Zümer/39-40. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey kavmim! Durumunuzun gerektirdiğini yapın; doğrusu, ben de yapacağım. Kendisini rezil edecek azap kime gelecek ve sürekli azap kime inecek bileceksiniz".

وَأَنبِئُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلُمُوا لَهُ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمْ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴿٥٤﴾ وَأَتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ

39 Zümer/54-58. (Onlara de ki:) "Rabbimize yönelin. Azap size gelmeden önce O'na teslim olun; sonra yardım görmezsiniz. Azabın size ansızın ve hiç farkına varmadı-

إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمْ الْعَذَابُ بَغْةً وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٥٥﴾ أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَا حَسْرَتَا عَلَى مَا فَرَّطْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ وَإِنْ كُنْتُ لَمِنَ السَّاجِدِينَ ﴿٥٦﴾ أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٥٧﴾ أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً فَأَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٨﴾

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَذَرْتَكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ ﴿١٣﴾

فَإِذَا نَذَرْنَا بِكَ فَإِنَّا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ ﴿٤١﴾ أَوْ نُزِيلُكَ الَّذِي وَعَدْنَاهُمْ فَإِنَّا عَلَيْهِمْ مُقْتَدِرُونَ ﴿٤٢﴾

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْةً وَهُمْ لَا يُشْعُرُونَ ﴿٦٦﴾

بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ يَلْعَبُونَ ﴿٩﴾ فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مُبِينٍ ﴿١٠﴾ يَغْشَى النَّاسَ هَذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١﴾ رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ ﴿١٢﴾ أَتَى لَهُمُ الذِّكْرَى وَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مُبِينٌ ﴿١٣﴾ ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ وَقَالُوا مُعَلَّمٌ مَجْنُونٌ ﴿١٤﴾ كَاشَفُوا الْعَذَابَ قَلِيلًا إِنَّكُمْ عَائِدُونَ ﴿١٥﴾ نَبِّئِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنْتَقِمُونَ ﴿١٦﴾

فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُوا الْعِزْمِ مِنَ الرُّسُلِ ۖ تَسْتَغْلِ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يُرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ

ğınız bir sırada gelmesinden önce Rabbinizden size indirilen en güzel (söz)e²¹⁵ uyun ki, kimse: «Allah'a karşı vurdum-duymazlık ettiğim için bana yazıklar olsun! Gerçekten ben alaya alanlardanmışım» demesin; veya kimse: «Allah beni doğru yola eriştirseydi sakinanlardan olurdum» demesin; yahut, azabı gördüğünde: «Keşke benim için dönüş imkânı bulunsa da, iyi davrananlardan olsam» demesin”.

41 Fussilet/13. (Ey Muhammed!) Eğer yüz çevirirlerse onlara de ki: “Ben sizi, Âd ve Semûd’un başına gelen kasırgaya benzer bir kasırga ile uyardım”.

43 Zuhruf/41-42. Ya seni (onlardan) uzaklaştırp, onlardan öc alırsız; yahut onlara vadedtiğimizi sana da gösteririz. Biz onlara karşı gücü yetenleriz.

43 Zuhruf/66. Farkında olmadıkları bir anda kıyametin kendilerine ansızın gelmesini mi bekliyorlar?

44 Duhan/9. Hayır; inkârcılar şüphe içinde oyalanıyorlar. 10-11. (Ey Muhammed!) Göğün, insanları bürüyeceği ve gözle görülen bir duman çıkaracağı günü gözetle; bu, can yakan bir azaptır. 12. İnsanlar: “Rabbimiz! Bu azabı bizden kaldır; artık biz inananlarız” derler. 13-14. Onlar kim, öğüt almak kim? Kendilerine gerçeği açıklayan bir elçi gelmişti de, ondan yüz çevirmişler ve: “Öğretilmiş bir deli” demişlerdi. 15. Biz sizden azabı az bir süre için kaldıracamız, siz yine de eski inkârcılığınıza döneceksiniz. 16. Onları çarptıkça çarpacağımız gün, mutlaka öcümüzü alırsız.

46 Ahkaf/35. (Ey Muhammed!) Elçilerden kararlılık gösterenlerin dayandığı gibi sen de dayan. Onlar (inkârcılar) için acele

deye çoğu kez: “... Size indirilenin en güzeline uyun” şeklinde anlam verilmektedir. Gramatik öyle bir anlam belirlemesinin doğruluğunda şüphe yoktur, ancak bu takdirde, indirilenin bir da güzel olmadığı gibi ikincil bir anlam ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, gramatik açıdan cede mümkün olan yukarıdaki anlamı tercih ettik.

﴿٧٣﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ
أَتَانَا وَرَبِّنَا ﴿٧٤﴾ قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ
لَهُ الرَّحْمَنُ مَدًّا حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ إِمَّا
الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرٌّ مَكَانًا
وَأَضْعَفُ جُنْدًا ﴿٧٥﴾

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هَلْ تُحِسُّ مِنْهُمْ مِنْ
أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا ﴿٩٨﴾

أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ
فِي مَسَاكِينِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِأُولِي النَّهْيِ
﴿١٢٨﴾ وَلَوْ لَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا
وَأَجَلٌ مُسَمًّى ﴿١٢٩﴾

فَيَأْتِيهِمْ بَعْثَةٌ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٠٢﴾ فَيَقُولُوا هَلْ
نَحْنُ مُنْظَرُونَ ﴿٢٠٣﴾ أَفَعِدَّائِنَا يَسْتَعْجِلُونَ
﴿٢٠٤﴾ أَفَرَأَيْتَ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ ﴿٢٠٥﴾ ثُمَّ
جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٢٠٦﴾ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ
مَا كَانُوا يَمْتَنِعُونَ ﴿٢٠٧﴾

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٧١﴾
قُلْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ رَدِفٌ لَكُمْ بَعْضُ الَّذِي
تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٧٢﴾

أَفَأَمِنْتُمْ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ
عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ وَسِيلًا ﴿٦٨﴾ أَمْ
أَمِنْتُمْ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَىٰ فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ
قَاصِفًا مِنَ الرِّيحِ فَيَغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا
لَكُمْ عَلَيْنَا يَوْمَ تَبْيَعًا ﴿٦٩﴾

derler. 74. Onlardan önce nice nesilleri yok ettik; onlar donanımcı ve gösteriş bakımından bunlardan daha iyiydiler. 75. De ki: "Kim şaşkınlık içinde ise –Rahman, onu erteledikçe ertelemiş olsa da– sonunda tehdit edildikleri azabı veya kıyamet gününü gördükleri zaman, kimin yerinin daha kötü ve adamlarının daha güçsüz olduğunu bileceklerdir.

19 Meryem/98. Bunlardan önce nice nesilleri yok ettik. Şimdi onlardan hiçbirini duyuyor veya hiçbir ses işitiyor musun?

20 Taha/128. Şimdi yurtlarında gezip dolaştıkları, kendilerinden önceki nice nesilleri yok etmiş olmamız, onları doğru yola sevketmedi mi? Doğrusu bunlarda akıl sahipleri için ibretler vardır. 129. Eğer Rabbin verilmiş bir sözü ve tayin ettiği bir süre olmasaydı, hemen azaba uğrarlardı.

26 Şuara/202. Bu (azap) onlara farkında değillerken ansızın geliverecektir. 203. O zaman, "Ertelenmez miyiz?" derler. 204. Bizim azabımızı acele mi istiyorlardı? 205-207. Görmedin mi? (Ey Muhammed!) Biz onlara yıllar yılı nimetler vermiş olsak, sonra da kendilerine söz verilen azap başlarına gelse, kendilerine dünyada verilmiş olan nimetler onlara bir fayda sağlamaz.

27 Neml/71. Onlar: "Eğer doğru söylüyorsanız, bu sözünüz ne zaman yerine gelecektir?" derler. 72. De ki: "Acele ettiğiniz şeyin bir kısmı belki de ensenizdedir".

17 İsra/68. O'nun, karada da sizi yere batırmasından veya başınıza taş yağdırmasından güvende misiniz? Sonra kendinize bir koruyucu da bulamazsınız. 69. Ya da, sizi tekrar denize döndürerek, kırıp geçiren bir kasırgayı üzerinize gönderip, inkar etmenizden ötürü sizi suda boğmasından güvende misiniz? Sonra sizin için Bizden davacı olacak kimse de bulamazsınız.

وَأَمَّا تُرِيتُكَ بَعْضَ الَّذِي يَعِدُكُمْ أَوْ تَتَوَقَّعُ فَوَيْلٌ
مَرَجَعُهُمْ ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ ﴿٤٦﴾
وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ
بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٤٧﴾ وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا
الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٨﴾ قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي
ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ
أَجَلُهُمْ فَلَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٤٩﴾
قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُهُ بَيَآتًا أَوْ نَهَارًا مَا
يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ ﴿٥٠﴾ أَتُمْ إِذَا مَا وَفَى
أَمْرُكُمْ بِهِ الْآنَ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٥١﴾

فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ
قُلْ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿١٠٢﴾ ثُمَّ
نُنَجِّي رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا نَحْنُ
الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾

وَلَمَّا أَخْرَجْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِلَى أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ لَيُؤْمِنُوا
بِهِمْ أَوْ لَا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنْهُمْ وَخَلَّ
بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٨﴾

وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ أَعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنَّا
عَامِلُونَ ﴿١٢١﴾ وَانْتَظِرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ ﴿١٢٢﴾

أَفَأَمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ أَوْ تَأْتِيَهُمْ
السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٠٧﴾

وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ
مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ كَمَا أَفْلَحَ كُفْرُكُمْ مِنْ ذُرِّيَةِ قَوْمٍ

10 Yunus/46. Onlara söz verdiğimiz azabın bir kısmını sana ya gösteririz, ya da ruhunu alırız. Nasıl olsa dönüşleri Bizedir. Sonra, Allah onların yaptıklarına tanıktır. 47. Her ümmetin bir elçisi vardır. Onlara elçileri geldiği zaman, aralarında adaletle hükmedilmiş olur ve onlara zulmedilmez. 48. Diyorlar ki: "Doğru sözlü iseniz, bu söz verilen azap ne zamandır?" 49. De ki: "Allah'ın dilemesinin dışında ben kendime ne zarar verebilir, ne de yarar sağlayabilirim. Her ümmetin bir süresi vardır. Onların süreleri olduğu zaman, onu ne bir an geciktirebilirler, ne de bir an öne alabilirler. 50. De ki: "Allah'ın azabı size geceye veya gündüzün gelse, ne yaparsınız?" Suçlular bunda niye acele ediyorlar? 51. O hâlde, vuku bulduğu zaman mı ona inanacaksınız? Şimdi mi inanıyorsunuz? Ama siz onu acele istiyordunuz.

10 Yunus/102. Kendilerinden önce geçen günlerden başka bir şey mi bekliyorlar? De ki: "Bekleyin, ben de sizinle beraber beklemekteyim". 103. Sonra Biz elçilerimizi ve inananları kurtarız. Mü'minleri böyle kurtarız –bu zaten Bize düşer–.

11 Hud/8. Onların azabını sayılı bir süreye kadar erteleyecek olsak, kesinlikle: "Onu alıkoyan nedir?" diyeceklerdir. Bilsinler ki, onlara azap geldiği gün artık geri çevrilmez. Alaya alıp durdukları şey onları kuşatacaktır.

11 Hud/121-122. (Ey Muhammed!) İnanmayanlara: "Durumunuzun gerektirdiğini yapın; biz de yapacağız. Bekleyin; biz de bekleyeceğiz" de.

12 Yusuf/107. Onlar, Allah'ın azabından (kendilerini) bürüyecek bir belanın gelmesinden, ya da kıyamet saatinin, farkında olmayacakları bir anda ansızın başlarına gelmesinden güvende midirler?

6 En'am/133. Rabbin hiçbir şeye muhtaç değildir ve merhamet sahibidir. Dilerse sizi yok eder ve sizi başka bir topluluğun soyundan

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ وَنَمُودُ ﴿١٢﴾ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ ﴿١٣﴾ وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدِ ﴿١٤﴾

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَحِيصٍ ﴿٣٦﴾

أَكْفَارُكُمْ خَيْرٌ مِنْ أُولَئِكَمْ أَمْ لَكُمْ بَرَاءَةٌ فِي الزُّبُرِ ﴿٤٣﴾ أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُنتَصِرٌ ﴿٤٤﴾ سَيَهْزِمُ الْجَمْعُ وَيُؤْلَوْنَ الدُّبُرُ ﴿٤٥﴾ بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَذَى وَأَمْرٌ ﴿٤٦﴾

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ ﴿٥١﴾

وَمَا يَنْظُرُ هَؤُلَاءِ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً مَا لَهَا مِنْ فَوَاقٍ ﴿١٥﴾ وَقَالُوا رَبَّنَا عَجِّلْ لَنَا قِطْعًا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ ﴿١٦﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَضُرَّعُونَ ﴿٩٤﴾ ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّى عَفَوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ آبَاءَنَا الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ فَأَخَذْنَاهُمْ بَعْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩٥﴾ وَلَوْ أَنْ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنْ كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٦﴾ أَفَأَمِنَ أَهْلُ

50 **Kaf/12-14.** Onlardan önce Nûh'un kavmi, Ressliler, Semûd, Âd, Firavun, Lût'un kardeşleri, Eykeliler ve Tübbâ kavmi de yalanlamışlardı. Bunların hepsi elçileri yalanlamışlardı da, tehdidim gerçekleşmişti.

50 **Kaf/36.** (Ey Muhammed!) Bunlardan önce, bunlardan daha güçlü, diyar diyar dolaşan nice nesilleri yok etmişizdir. Kurtuluşu var mı?

54 **Kamer/43.** Ey Mekke putperestleri! Sizin inkârcılarınız bunlardan (Firavun ve taifesinden) daha mı iyiler, yoksa kitaplarda sizin için bir ruhsatnâme mi var? 44. Yoksa: "Biz muzaffer olacak bir topluluğuz" mu diyorlar? 45. Toplulukları dağıtılacak ve onlar arkalarına dönüp kaçacaklardır. 46. Kıyamet saati onlara söz verilmiştir. O ne korkunç, ne acı bir saattir!

54 **Kamer/51.** Sizin benzerlerinizi yok etmek, öğüt alan yok mudur?

38 **Sad/15.** Bunlar da ancak, dönüşü⁵¹⁴ olmayan tek bir çığlık beklemektedirler. 16. Bunlar: "Rabbimiz! Bizim payımızı hesaplaşma gününden önce ver" derlerdi.

7 **A'raf/94.** Biz hangi kasabaya bir peygamber göndermişsek, oranın halkını, yalvarıp yakarınlar diye darlık ve sıkıntıya uğratmışızdır. 95. Sonra kötülüğün yerine iyiliği koyduk da, insanlar çoğaldılar ve: "Atalarımız da sıkıntıya ve sevince kavuşmuşlardı" dediler. Bundan dolayı hiç farkında olmadıkları bir durumda onları ansızın yakalayiverdik. 96. Eğer bu kasabaların halkı inanıp saygılı olsalardı, onlara göğün ve yerin bolluklarını açardık. Ama yalanladılar; biz de kazanmış olduklarına karşılık

⁵¹⁴ Burada 'dönüş' olarak çevirdiğimiz *fevâk* kelimesine, 'kesinti' ve 'son bulma' anlamları da verilebilir.

الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيِّنَاتٍ وَهُمْ لَا يُلْبِثُونَ ﴿٩٧﴾
 وَأَمِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ
 يُلْعَبُونَ ﴿٩٨﴾ أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ
 إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩٩﴾

وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةً يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْلَمُونَ
 ﴿١٨١﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ
 حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٢﴾ وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي
 مَتِينٌ ﴿١٨٣﴾ أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ حُدٍّ
 إِنَّهُ هُوَ إِلَّا تَذِيرٌ مَبِينٌ ﴿١٨٤﴾ أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي
 مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ
 وَأَنْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ فَبِأَيِّ حَلِيلٍ
 بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٥﴾

حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضَعُفٌ
 نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا ﴿٢٤﴾ قُلْ إِنْ أَذْرِي أَقْرَبُ مَا
 تُوْعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا ﴿٢٥﴾

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ
 لَا يَرْجِعُونَ ﴿٣١﴾ وَإِنْ كُلٌّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدُنَا
 مُحْضَرُونَ ﴿٣٢﴾

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٨﴾
 مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ
 يَخِصِّمُونَ ﴿٤٩﴾ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ
 أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ﴿٥٠﴾

وَإِذَا ثُلَّىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
 لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ لِمَالًا

onları yakalayayorduk. 97. Bu kasabaların halkı uyurlarken geceleyn baskınımızın başlarına gelmesinden güvende miydiler? 98. Veya bu kasabaların halkı, eğlenirlerken, kuşluk vakti baskınımızın başlarına gelmesinden güvende miydiler? 99. Allah'ın düzeninden güvende miydiler? Allah'ın düzeninden ancak kaybedecek toplum güvende olur.

7 A'raf/181. Yarattıklarımız arasında, Hakka göre yol gösteren ve adaletle hükmeden bir topluluk vardır. 182. Ayetlerimizi yalanlayanları ise, bilmedikleri yönden ağır ağır sonuca yaklaştıracamız. 183. Onlara süre veriyorum; Benim tuzağım çetindir. 184. Arkadaşlarında (Muhammed'de) bir delilik olmadığının düşünmüyorlar mı? O, ancak apaçık bir uyarıcıdır. 185. Göklerin ve yerin hükümlerini ve Allah'ın yarattığı şeyler üzerinde düşünüp, belki de ecellerinin yaklaşmış olduğunu (görmüyorlar mı)? Bundan sonra hangi söze inanacaklar?

72 Cin/24. Sonunda, kendilerine söz verileni gördükleri zaman, kimin yardımcısının daha güçsüz ve sayısının daha az olduğunu bileceklerdir. 25. (Ey Muhammed!) De ki: "Size söz verilen yakın mıdır, yoksa Rabbim onu uzun süreli mi kılmıştır, ben bilmem".

36 Yasin/31. Kendilerinden önce nice nesilleri yok ettiğimizi, onların bir daha kendilerine dönmeklerini görmezler mi? 32. Hepsi huzurumuza getirileceklerdir.

36 Yasin/48. İnkârcılar: "Doğru sözlü iseniz, bu verilen söz ne zamandır?" derler. 49. Çekişip dururlarken kendilerini yakalayacak bir tek çılgılığı beklerler. 50. O zaman, artık ne vasiyet edebilirler, ne de ailelerine dönebilirler.

19 Meryem/73. Ayetlerimiz onlara apaçık okunduğu zaman, inkâr edenler inanlanlara: "Bu iki takımdan hangisinin makamı daha iyi ve yeri daha güzeldir?"

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ ﴿١١﴾

47 Muhammed/11. Çünkü Allah inananların sahibidir. İnkârcılar ise sahipsizdir.

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٥٥﴾

24 Nur/55. Allah, içinizden inanan ve yararlı iş işleyenlere, kendilerinden öncekileri sahip kıldığı gibi, onları da yeryüzüne sahip kılacağına, onlar için beğendiği dini temelli yerleştireceğine ve korkularını güvene çevireceğine söz vermiştir. Çünkü onlar Bana kulluk eder, hiçbir şeyi Bana ortak koşmazlar. Bundan sonra inkâr eden kimseler; işte onlar artık yoldan çıkmış olanlardır.

إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ ﴿٣٨﴾

22 Hac/38. Allah, şüphesiz inananları savunur. Allah hâinleri ve inkârcıları hiç sevmeyez.

الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لَّهُدَمَتِ صَوَامِعُ وَبِيعَ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٤٠﴾

22 Hac/40. Onlar: “Rabbimiz Allah’tır” dediler diye, haksız yere yurtlarından çıkarılmışlardır. Allah insanların bir kısmını diğerleriyle savmasaydı, manastırlar, kiliseler, havralar ve içinde Allah’ın adı çok anılan câmiler yıkılıp giderdi. Andolsun ki, Allah’a yardım edenlere O da yardım eder. Allah güçlüdür, üstündür.

الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٤١﴾

22 Hac/41. Onları orada iktidar sahibi kılacak, namazı kılarlar, zekatı verirler, uygun olanı emrederler ve fenalığı yasaklarlar. İşlerin sonucu Allah'a aittir.

6. Hz. Muhammed’in Karşıtlarına Yönelik Helak ve Azap Tehditleri

Kur'an'da anlatılan hemen her helak olayından sonra, Hz. Peygamber'in kavmi de helak olunmakla tehdit edilir. Bunun sebebi, onların içinde bulundukları ahlaki yozlaşmadır. Kur'an'ın ilk hitap çevresini teşkil eden Araplar, belki çağlarının en kötülerini değil, ama en iyileri de değil. Kur'an Hz. Peygamber'in onlara yönelik çabasını, uçuruma yuvarlanmak üzere bulunan bir toplumu kurtarma çabası olarak nitelemektedir. Kur'an'ın eskiye dair anlattığı bütün hikayelerin ve muhataplarına yönelttiği somut azap ve helak tehditlerinin temel hedefi, onlara tarih içindeki sorumluluklarını hatırlatmak ve içinde bulundukları durumun vehametine dikkat çekmektir. Kur'an'daki azap tehditlerini iyi anlayabilmek için dikkat edilmesi gereken önemli bir diğer konu da, okunan pasajdaki tehdidin ahirete mi, yoksa dünyaya mı yönelik olduğudur. Zira Kur'an'da zaman zaman bu ikisi içiçe geçmektedir.

فَدَرْنِي وَمَنْ يُكْذِبُ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ
مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٤﴾ وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كِبْرِي
مَتِينٌ ﴿٤٥﴾

إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا
إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ﴿١٥﴾ فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ
فَأَخَذْنَاهُ أَخَذًا وَبِيلًا ﴿١٦﴾ فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ
يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا ﴿١٧﴾ السَّمَاءُ مُنْفَطِرٌ
كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا ﴿١٨﴾ إِنْ هَذِهِ تَذَكُّرَةٌ فَمَنْ شَاءَ
اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿١٩﴾

أَلْهَاكُمْ التَّكَاثُرُ ﴿١﴾ حَتَّىٰ زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ﴿٢﴾ كَلَّا
سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾
كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ﴿٥﴾ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ
﴿٦﴾ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ﴿٧﴾ ثُمَّ لَتَسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ
عَنِ النَّعِيمِ ﴿٨﴾

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكَ تَتَمَارَىٰ ﴿٥٥﴾ هَذَا نَذِيرٌ مِنَ اللَّهِ
الْأُولَىٰ ﴿٥٦﴾ أَرْفَتِ الْآزِفَةَ ﴿٥٧﴾ لَيْسَ لَهَا مِنْ
دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ ﴿٥٨﴾ أَفَمِنْ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ
﴿٥٩﴾ وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَتَّبِعُونَ ﴿٦٠﴾ وَلَقَدْ
سَامِعُونُ ﴿٦١﴾ فَاسْتَجِدُّوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا ﴿٦٢﴾

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ ﴿١٧﴾ فِرْعَوْنُ وَنَحْوُهُ
﴿١٨﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ ﴿١٩﴾ وَاللَّهُ
مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ ﴿٢٠﴾

68 Kalem/44. (Ey Muhammed!) Bu sözü (Kur'an'ı) yalanlayanları Bana bırak; Biz onları bilmedikleri yerden yavaş yavaş (sona) yaklaştıracğız. 45. Onlara mühlet veriyorum; Benim tuzağım sağlamdır.

73 Müzzemmil/15. Firavun'a bir elçi gönderdiğimiz gibi, size de, hakkınızda tanıklık edecek bir elçi gönderdik. 16. Firavun o elçiye karşı gelmişti de, onu çok ağır bir cezaya uğratmıştık. 17. Eğer inkâr ederseniz, gençleri ihtiyarlatan günden nasıl korunacaksınız? 18. O günün şiddetiyle gök bile parçalanır. Allah'ın sözü yerine gelir. 19. Bu bir öğüttür. Dileyen, Rabbine varan bir yol tutar.

102 Tekasür/1-2. Çokluk davası, kabirlere varmanıza⁵¹² kadar sizi oyarlar. 3. Hayır; yakında bileceksiniz. 4. Hayır, hayır; yakında öğreneceksiniz. 5. Hayır; kesin olarak bir bilseniz. 6. Cehennem ateşini kesin göreceksiniz. 7. Sonra onu gözünüzle kesin olarak göreceksiniz. 8. Sonra o gün, size verilmiş olan her nimetten kesin sorguya çekileceksiniz.

53 Necm/55. Rabbinin hangi nimetinden şüpheye düşersin? 56. İşte bu da (Muhammed) ilk uyarılar gibi bir uyarandır. 57. Yaklaşacak olan yaklaşmıştır. 58. Onu Allah'tan başka giderecek⁵¹³ olan da yoktur. 59. Siz bu söze mi şaşıyorsunuz? 60. Ağlamıyorsunuz da, gülüyorsunuz. 61. Ve bu-run kıvırıyorsunuz. 62. Artık secdeye varın ve (Allah'a) kulluk edin.

85 Buruc/17-18. (Ey Muhammed!) Firavun ve Semûd ordularının haberi sana geldi mi? 19. İnkâr edenler, hep yalanlaya-gelmışlerdir. 20. Oysa, Allah onları arkala-rından kuşatmıştır.

⁵¹² Burada "kabirlere varmak"tan kastedilen ölümdür.

⁵¹³ Burada 'giderecek olan' şeklinde çevirdiğimiz *kâşife* kelimesine genellikle 'ortaya çıkacak olan' anlamı verilmektedir. Hitabin mantıkî silsilesi açısından bizim verdiğimiz anlamın daha yerinde olduğu kanaatindeyiz (krş. 6 Enam/41).

فَذَاقَتْ وَتَالَ أَمْرَهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا ﴿٩﴾
 أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ
 الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا ﴿١٠﴾

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَذَاقُوا وَتَالَ
 أَمْرَهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٥﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ
 تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا فَكَفَرُوا
 وَتَوَلَّوْا وَاسْتَغْنَى اللَّهُ وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿٦﴾

işlerinin günahını tattılar; işlerinin sonu hüsrân oldu. 10. Allah onlara çetin bir azap hazırlamıştır. Ey inanmış olan akıl sahipleri! Allah'a saygılı olun, Allah size bir öğüt (Kur'an'ı) indirmiştir.

64 Teğabün/5. Daha önce inkar edip de, işlerinin günahını tadan kimselerin haberi sana gelmedi mi? Onlara can yakıcı azap vardır. 6. Bu, kendilerine peygamberleri açık belgelerle geldiğinde: "Bir insan mı bize yol gösterecek?" diyerek inkar edip gerçeğe yüz çevirmelerinden ötürüdür. Allah hiçbir şeye muhtaç olmadığını ortaya koymuştur. Allah hiçbir şeye muhtaç değildir, övgüye lâyıktır.

5. Allah'ın Tarih İçinde İnananlara ve İyilere Yardımı

Kur'an, Allah'ın tarih içinde inananlara ve iyilere yardım ettiği/edeceği fikrini çok sık işler. Bu tür pasajlar, Kur'an'ın bütünü gözardı edilerek parçacı yaklaşımla okunduğunda, kullarına farklı davranan bir Allah telakkisine yol açabildiği gibi, inananları da yersiz bir gevşeklige ve tembelliğe itebilmektedir. Oysa Kur'an, Allah'ın kendilerine yardım edeceğini vaadettiği mü'minlere, aynı zamanda makul davranmayı ve tedbirli olmayı da önermektedir. Başarılı olmak için gerekli şartları yerine getirmedikçe, sadece haklı olmak yeterli değildir. Uhud yenilgisi ilk Müslümanlar'a bu gerçeği öğreten acı bir tecrübe olmuştur. Esasen Kur'an'ın dünya hayatıyla ilgili en temel öğretilerinden birisi de, nesnel gerçekler karşısında bütün insanların eşitliği ilkesidir (17 İsrâ/20; 53 Necm/39). Kur'an bu ilke gereği, fiziksel donanımdan başka, inanç ve moral güce de, dünya hayatında başarılı olmak için gerekli birer etken olarak yer verir. Ancak, Kur'an'ın kendine özgü ifade biçimi çerçevesinde inanç ve moral güce sahip olan tarafın başarısı, Allah'ın yardımı olarak vasıflandırılır.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ
 كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ
 ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْغِلِبُونَ ﴿٢٢٧﴾

26 Şuara/227. Ancak, inanan ve yararlı iş işleyenler, Allah'ı çok çok ananlar ve haksızlığa uğratıldıklarında haklarını arayanlar bunun dışındadır. Haksızlık edenler nasıl bir dönüşle (Allah'a) döneceklerini göreceklerdir.

وَيُرِيدُ أَنْ يَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ
 وَيَجْعَلَهُمْ إِمَّةً وَيجعلهم الوارثين ﴿٥﴾ وَتُمْكِنَ لَهُمْ
 فِي الْأَرْضِ وَيُرِيهِمْ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمَا
 مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ ﴿٦﴾

28 Kasas/5-6. Biz, memlekette güçsüz bırakılanlara iyilikte bulunmak, onları önderler kılmak, onları vâris yapmak onları o yere yerleştirmek, Firavun, Hâmân ve her ikisinin askerlerine, çekinmekte oldukları şeylerin ne olduğunu göstermek istiyorduk.⁵¹¹

⁵¹¹ Allah, haksızlık edenleri (zalimleri), kendilerine peygamber göndermişse ve mucizelerle desteklenmiş peygamberin açık mesajının reddi söz konusu ise yok etmektedir. Ancak peygambersiz bir toplumda zalimleri devirecek olan, mazlumların devrimci bilincidir. Bu pasajda Allah, böyle bir duyarlılığa, güvenle atıf yapmaktadır. Ne var ki, mazlumların ahlaki duyarlılıkları ve direnme güçleri içiştir edilmişse, Firavunlar yönetiminde olduğu gibi, zalimler binlerce yıl ayakta kalabilirler.

حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَفَلَّتُوا إِلَيْهِمْ قَدْ كُنُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا فَنُجِّيَ مِنْ نَشْأَةٍ لَا يُرِيدُ بِأَسَاسٍ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١١٠﴾

وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧١﴾ إِلَهُكُمْ إِلَهُهُمُ الْمُنْصُورُونَ ﴿١٧٢﴾ وَإِنْ حَسَدْنَا لَهُمُ الْعَالِيُونَ ﴿١٧٣﴾

إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَنُصْرَتُنَا يَوْمَ الْقِيَامِ الْأَشْهَادُ ﴿٥١﴾

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُولُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَهَاكُمُ الظَّالِمِينَ ﴿١٣﴾ وَلَنَسَكِّنَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدَ ﴿١٤﴾

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ﴿١٠٥﴾ إِنَّ فِي هَٰذَا لَآيَةً لِّقَوْمٍ عَابِدِينَ ﴿١٠٦﴾

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً يَهْتَدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ ﴿٢٤﴾

وَاذْكُرُوا إِذْ أَنتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ فَآوَاكُمْ وَأَيَّدَكُم بَعْضُ رَبِّكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٦﴾

وَإِنْ تَوَلَّوْا فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مُوَلَّاكُمْ بَعْدَ الْمَوْتِ وَبَعْدَ النَّصِيرِ ﴿٤٠﴾

وَأَوْرَثَكُم أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَّهَا نَظْمُهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ﴿٢٧﴾

12 Yusuf/110. Elçilerimiz umutlarını yitirdikleri ve yalanlandıklarını sandıkları zaman, yardımımız onlara yetişmiştir. Böylece dilediklerimiz kurtarıldı. Güçlü baskı-nımız suçlu toplumdan geri çevrilemez.

37 Saffat/171-173. Andolsun ki, peygamber kullarımıza söz vermişizdir: Onlar şüphesiz yardım göreceklerdir ve Bizim ordumuz üstün gelecektir.

40 Mu'min/51. Biz elçilerimize ve inananlara hem dünya hayatında, hem de tanıkların ayağa kalkacağı günde yardım ederiz.

14 İbrahim/13-14. İnkâr edenler, elçilere: "Ya bizim dinimize dönersiniz, ya da sizi yurdumuzdan çıkarınız" dediler. Rableri, peygamberlere: "Andolsun, Biz haksızlık edenleri yok edeceğiz ve sizi onlardan sonra yeryüzüne yerleştireceğiz. Bu, makamımdan korkan ve tehdidimden korkan içindir" diye vahyetti.

21 Enbiya/105. Tevrat'tan sonra Zebûr'da da, yeryüzüne ancak iyi kullarının mirasçı olacağını yazmıştık. 106. Doğrusu, bu Kur'an'da kulluk eden kimselere bir bildiri vardır.

32 Secde/24. Dayandıkları ve âyetlerimize kesin olarak kani oldukları zaman, onların içinden, buyruğumuza göre doğru yola götüren önderler yetiştirdik.

8 Enfal/26. Hatırlayın, hani siz bir zamanlar orada azınlıktaydınız ve horlanıyor, insanların sizi kapıp götürmesinden korkuyordunuz da, Allah sizi barındırmış, sizi yardımıyla desteklemiş ve şükredesiniz diye size temiz rızıklar vermişti.

8 Enfal/40. Eğer yüz çevirecek olurlarsa, bilin ki, sizin sahibiniz Allah'tır. O ne güzel sahip ve ne güzel yardımcıdır.

33 Ahzap/27. Onların (Yahudiler'in) yerlerini, yurtlarını, mallarını ve henüz ayağınızı dahi basmadığınız yerleri Allah size miras olarak verdi. Allah her şeye gücü yetendir.

وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا مُصْلِحُونَ ﴿١١٧﴾

11 Hud/117. Senin Rabbin, halkı ıslah edici olan kentleri, asla haksız yere yok edecek değildir.

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَارًا مَخْرِبَهَا
يَمْكُرُوا فِيهَا وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنفُسِهِمْ وَمَا
يَشْعُرُونَ ﴿١٢٣﴾

6 En'am/123. Her kentte ileri gelenleri, orada hile yapan suçlular kılmamız da bunun gibidir. Onlar yalnız kendilerine hile yaparlar ama farkına varmazlar.

ذَلِكَ أَنْ لَمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا
غَافِلُونَ ﴿١٣١﴾ وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِمَّا عَمِلُوا وَمَا
رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٢﴾

6 En'am/131. Bu, Allah'ın, haberleri yok-ken kentler halkını haksız yere yok etmeyeceğinden dolayıdır. 132. Her birinin derecesi yaptıklarına göredir. Rabbin onların yaptıklarından habersiz değildir.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَأَخَذْنَاهُمْ بِالْبَأْسَاءِ
وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَتَضَرَّعُونَ ﴿٤٢﴾ فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ
بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ
الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾ فَلَمَّا نَسُوا مَا
ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا
فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ
﴿٤٤﴾ فَقَطَّعَ دَابِرَ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٥﴾

6 En'am/42. Andolsun, senden önceki milletlere peygamberler göndermiştik. Yakarırlar diye onları darlığa ve sıkıntıya uğrattık. 43. Onlara baskınımız geldiğinde olsun yakarsalardı ya! Ama kalpleri katılaştı ve Şeytan da onların yaptıklarını kendilerine süslü gösterdi. 44. Kendilerine hatırlatılan şeyi unuttuklarında, her şeyin kapısını onlara açtık. Kendilerine verilenlerle sevindikleri sırada, ansızın onları yakalayiverdik; şaşkın kalakaldılar. 45. Haksızlık eden toplumun kökü kesildi. Övgü, alemlerin Rabbi Allah'adır.

أَوْ لَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً
وَأَثَارًا فِي الْأَرْضِ فَأَخَذْنَاهُمُ اللَّهُ يُذَوِّبُهُمْ وَمَا كَانَ
لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ ﴿٢١﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانَتْ
تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا فَأَخَذْنَاهُمُ اللَّهُ إِنَّهُ
قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٢﴾

40 Mu'min/21. Yeryüzünde dolaşıp, kendilerinden daha kuvvetli olan ve yeryüzünde daha çok eser bırakan öncekilerin sonlarının nasıl olduğunu görmezler mi? Allah onları suçlarıyla yakalamıştır. Allah'a karşı onları koruyan olmamıştır. 22. Bu, onların, kendilerine açık belgelerle gelen elçilerini inkâr etmelerinden ötürüdür. Allah da onları bunun için yakalamıştır. O kuvvetlidir, cezalandırması da şiddetlidir.

قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَآتَى اللَّهُ بُنْيَانَهُمْ مِنَ
الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِنْ فَوَقِهِمْ وَأَنَاهُمْ
الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾

16 Nahl/26. Onlardan (Mekkeli müşriklerden) öncekiler düzen kurmuşlardı. Bunun üzerine Allah onların binalarına temellerinden geldi de tavanları başlarına çöktü. Azap onlara farketmedikleri yerden geldi.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُولُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْخَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَهَاكِي
الظَّالِمِينَ ﴿١٣﴾ وَلَنَسْكُنَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ غَيْرِهِمْ
ذَٰلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ ﴿١٤﴾
وَأَسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿١٥﴾

وَلَقَدْ اسْتَهْزَىٰ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا
مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٤١﴾

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَاتَّقَمَتَا مِنَ الَّذِينَ أَجْرَمُوا وَكَانَ خِطَابًا
نَصْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾

وَعَادَا وَنَمُودَ وَقَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ مِنْ مَسَاسِكِهِمْ وَزَيَّنَّا لَهُمْ
الشَّيْطَانَ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَكَانُوا
مُصْتَبِرِينَ ﴿٣٨﴾ وَقَارُونَ وَقِرْعُونَ وَهَامَانَ وَلَقَدْ
جَاءَهُمْ مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا
كَانُوا سَابِقِينَ ﴿٣٩﴾ فَكَذَّابُوا بِذَنبِهِ فِيمَهُمْ مَنْ
أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ
مَنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَنْ أَغْرَقْنَا وَمَا كَانَ
اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٤٠﴾

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكْ مُغَيِّرًا نِعْمَةً أَنْعَمْنَا عَلَىٰ
قَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي
عَالِمًا غَالِيًا ﴿٥٣﴾

وَكَايْنِ مِنْ قُرَيْشٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرَبِّ
فَحَاسِبَتَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا وَعَدَّتْنَاهَا عَذَابًا يُكْرَهُ ﴿١١﴾

14 İbrahim/13-14. İnkâr edenler, elçilere: "Ya bizim dinimize dönersiniz, ya da sizi yurdumuzdan çıkarırız" dediler. Rableri, peygamberlere: "Andolsun, Biz haksızlık edenleri yok edeceğiz ve sizi onlardan sonra yeryüzüne yerleştireceğiz. Bu, makamımdan korkan ve tehdidimden korkan içindir" diye vahyetti. 15. (Peygamberler) Rablerinden zafer istediler ve her inatçı zorba kaybetti.

21 Enbiya/41. (Ey Muhammed!) Senden önce bir çok elçi alaya alınmıştı da, onları alaya alanları, alay ettikleri şey çevreleyivermişti.

30 Rum/47. (Ey Muhammed!) Senden önce, birçok elçiyi kendi kavmine gönderdik, onlara belgeler getirdiler; dinlemeyip suç işleyenlerden öc aldık. Çünkü inananlara yardım etmek Bize düşer.

29 Ankebut/38. Âd ve Semûd'u da yok ettik. Bunu oturdukları yerler göstermektedir. Şeytan onlara işlediklerini güzel gösterdi; onları doğru yoldan alıyordu. Oysa, kendileri bunu anlayacak durumda idiler. 39. Kârun'u, Firavun'u ve Hâmân'ı da yok ettik. Andolsun ki, Mûsa kendilerine açık belgelerle gelmişti de, onlar yeryüzünde büyüklük taslamışlardı. Ama geçip gidecek değillerdi. 40. Her birini suçüstü yakaladık; kimine taşlar savuran rüzgarlar gönderdik, kimini bir çığlık yok etti, kimini yerine dibine geçirdik, kimini de suda boğduk. Allah onlara zulmetmiyordu, onlar kendilerine zulmediyorlardı.

8 Enfal/53. Bu (Firavun ve beraberindeki-lerin helak edilmesi), bir toplum kendi içini değiştirmedikçe, Allah'ın da o topluma verdiği nimeti değiştirmeyeceğindendir. Allah işitendir, bilendir.

65 Talak/8. Biz Rablerinin ve O'nun elçilerinin buyruğu dışına çıkan nice kasabaların halkını, çetin bir hesaba çekmiş, onları görölmedik bir azaba uğratmışızdır. 9. Onlar

دُونِهِ مَوْيَلًا ﴿٥٨﴾ وَتِلْكَ الْقَرْيَ أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا
ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِمْ مَوْعِدًا ﴿٥٩﴾

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ
وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا
يَسْتَخِيرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٦١﴾

وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا
قَوْمًا آخَرِينَ ﴿١١﴾ فَلَمَّا أَحَسُّوا بَأْسَنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا
يَرْكُضُونَ ﴿١٢﴾ لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَىٰ مَا أَنْزَلْنَاهُمْ
فِيهِ وَمَسَاكِينَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْأَلُونَ ﴿١٣﴾ قَالُوا يَا وَيْلَنَا
إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿١٤﴾ فَمَا زَالَتْ تِلْكَ دَعْوَاهُمْ حَتَّىٰ
جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ ﴿١٥﴾

وَحَرَامٌ عَلَىٰ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَنْهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿٩٥﴾

مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجْلَهَا وَمَا يَسْتَخِيرُونَ ﴿٤٣﴾

وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِالْخَاطِطَةِ ﴿٩﴾
فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَابِيَةً ﴿١٠﴾

وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيَتِكَ الَّتِي
أَخْرَجْتَكَ أَهْلَكْنَاهُمْ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ ﴿١٣﴾

وَلَقَدْ اسْتَهْزَيْ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَأَمَلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا
ثُمَّ أَخَذْتَهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ﴿٣٢﴾

miştir; ondan kaçıp sığınacak yer bula-
mazlar. 59. İşte, bu kasabaları haksızlık
yaptıkları anda yok ettik. Onların yok
oluşları için bir süre koymuştuk.

16 **Nahl/61.** Eğer Allah insanları haksızlık
yapmalarından ötürü hemen yakalayacak ol-
saydı, yeryüzünde bir canlı bırakmazdı. Fakat
onları belli bir süreye kadar erteler. Süreleri
geldiği zaman onu ne bir an geciktirebilirler,
ne de bir an öne alabilirler.

21 **Enbiya/11.** Halkı zâlim olan nice kasa-
baları kırıp geçirdik ve onlardan sonra baş-
ka bir millet var ettik. 12. Onlar bizim bas-
kınıımızı hissettiklerinde, oradan kaçmaya
koyuluyorlardı. 13. Koşup kaçmayın; size
sağlanan refâha ve yurtlarınıza dönün,
çünkü sorguya çekileceksiniz. 14. Onlar:
“Vay başımıza gelenler! Biz haksızlık yap-
mış kimselermişiz” dediler. 15. Onların bu
feryatları sürüp giderken, Biz onları biçip,
ocaklarını söndürdük.

21 **Enbiya/95.** Yok ettiğimiz bir kasabanın
geri dönmesi imkânsızdır.⁵¹⁰

23 **Mu'minun/43.** Hiçbir ümmet, kendi sü-
resini ne öne alabilir, ne de erteleyebilir.

69 **Hakka/9.** Firavun, ondan öncekiler ve alt
üst olmuş kasabalarda oturanlar da suç işle-
mişlerdi. 10. Rablerinin elçisine baş kaldı-
rmışlardı. Bunun üzerine Rableri onları şiddeti
artıkça artan bir yakalayışla yakaladı.

47 **Muhammed/13.** (Ey Muhammed!) Biz,
seni sürüp çıkaran kasabandan daha kuv-
vetli nice kasabaları yok ettik. Hiç yardım
edenleri çıkmadı.

13 **Ra'd/32.** (Ey Muhammed!) Senden ön-
ce de bir çok elçi alaya alınmıştı. İnkâr e-
denleri bir süre erteledim, sonra onları ya-
kaladım. Cezalandırmam nasıl olmuş?

⁵¹⁰ Bu ayetin harfi tercümesi şöyledir: “ Helak ettiğimiz bir kasaba için (dönüş) imkânsızdır; onlar geri
dönemeyeceklerdir”. Burada vurgulanan, helak olan toplumların geri dönmeyecekleridir; ancak bu
ayete şöyle anlam verildiği de olmaktadır: “Yok ettiğimiz bir kasabanın (Bize) dönmemesi söz konusu
olamaz”.

4. Toplamların Yok Oluşlarını Doğuran Nedenler

Kur'an'ın tarihi ele alışında en çok ağırlık verilen konu, toplumların yok oluşları (helak) ve bu yok oluşu hazırlayan faktörlerdir. Söz konusu faktörler Kur'an'da çoğunlukla *israf*, *cürm*, *fesad*, *zulm* gibi ahlaki terimlerle ifade edildiği gibi, zaman zaman aynı etkenlerin *kulfr*, *ism*, *zenb*, *tekzib*, *fısk* gibi dinî terimlerle isimlendirildiğini görmekteyiz. Aslında Kur'an'da kullanılan hiçbir terimi dinî muhtevadan tamamen bağımsız ele alma imkanı yoktur. Mesela iktisadi bir ahlaksızlık olan 'israf' aynı zamanda günahıdır ve Allah israf edenleri sevmez. Benzer bir şekilde, hukuka aykırı fiilleri ifade eden 'cürm', aynı zamanda ilahi iradeye karşı olumsuz tavır alış da anlatmaktadır. Bu durum Kur'an'da kullanılan bütün ahlaki terimler için geçerlidir. Aynı durum ters yönde de vakidir. Örneğin, bilfiil Allah'ın gönderdiği risaleti yalan saymak anlamına gelen 'tekzib' aynı zamanda bir ahlaksızlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira Kur'an'a göre risaletin mesajı haklı ve hakikati yalanlamak veya yalanlamak ahlaksızca bir davranıştır. Toplamların yok oluşunu doğuran faktörleri anlatan Kur'an pasajları okunurken, Kur'an'daki dinî ve ahlaki terimler arasındaki bu ilişkinin göz önünde bulundurulmasında fayda vardır.

وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا الْأُولَى ﴿٥٠﴾ وَنَمُودَ فَمَا أَفْرَى ﴿٥١﴾ وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلِ أَنَّهُمْ كَانُوا هُمْ أَظْلَمَ وَأَطْعَى ﴿٥٢﴾ وَالْمُؤْتَفِكَةَ أَهْوَى ﴿٥٣﴾ فَغَشَاهَا عَشَى ﴿٥٤﴾

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمَ نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْتَارِ ﴿١٢﴾ وَنَمُودَ وَقَوْمَ لُوطٍ وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ الْأُولَى الْأَخْرَابُ ﴿١٣﴾ إِنَّ كُلَّ إِلَّا كَذَّبَ الرَّسُلَ فَهِنًا عِقَابِ ﴿١٤﴾

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ بَطَرَتْ مَعِيشَتَهَا فَبَلَكَ مَسَاكِينُهُمْ لَمْ تَسْكُنْ مِنْ بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ ﴿٥٨﴾ وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى حَتَّى يَبْعَثَ فِي أُمَمٍ رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَى إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ ﴿٥٩﴾

وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاَهَا تَدْمِيرًا ﴿١٦﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَى بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿١٧﴾

53 Necm/50-54. İlk Âd'ı ve Semüd'u yok edip, geri bırakmayan, daha önce de Nûh toplumunu (yok eden) -onlar daha zalim ve daha azgındı- ve altüst olmuş kasabaları yere batıran, onları gömdükçe gömen O'dur.

38 Sad/12-13. Onlardan (Mekke müşriklerinden) önce Nûh kavmi, Âd, sarsılmaz bir saltanatın sahibi Firavun, Semüd, Lût kavmi ve Eykeliler de peygamberleri yalanlamışlardı. İşte bunlar da peygamberlere karşı birleşen topluluklardı. 14. Hepsi elçileri yalanladılar da azabımı hakettiler.

28 Kasas/58. Nimet ve refaha karşı nankörlük eden nice kasabaları yok etmişizdir. İşte yerleri! Kendilerinden sonra pek az kimseler oturabilmiştir. Onlara Biz varis olmuşuzdur. 59. Rabbin, kasabaların halkını, kendilerine ayetlerimizi okuyacak bir peygamber göndermedikçe yok etmiş değildir. Zaten Biz, yalnız halkı zalim olan kasabaları yok etmişizdir.

17 İsra/16. Biz bir kenti yok etmek istediğimiz zaman, önce varlıklarına emrederiz, onlar orada yoldan çıkarlar; böylece verilen sözü hakederler. Biz de orasını yerle bir ederiz. 17. Nûh'tan sonra nice nesilleri yok ettik. Kullarının günahlarını gören ve haberdar olarak Rabbin yeter.

وَأَنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٥٨﴾

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَاءَهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٣﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٩﴾

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَلَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٤٩﴾

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْقُرَى نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ ﴿١٠٠﴾ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَمَا زَادُهُمْ غَيْرَ تَتَابُعٍ ﴿١٠١﴾ وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَى وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ ﴿١٠٢﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِمَنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ ذَلِكَ يَوْمٌ مَحْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَشْهُودٌ ﴿١٠٣﴾

17 **İsra/58.** Kıyamet gününden önce yok etmeyeceğimiz veya çetin bir azaba uğratmayacağımız hiçbir kasaba yoktur.⁵⁰⁹ Bu, Kitap'ta yazılıdır.

10 **Yunus/13.** Sizden önce, elçileri kendilerine açık belgeler getirmişken, inanmayarak haksızlık ettikleri zaman nice nesilleri yok ettik. İşte suçlu topluluğu böyle cezalandırırız. 14. Sonra, sizin nasıl davranacağınıza bakmak için onların ardından sizi yeryüzünde onların yerine geçirdik.

10 **Yunus/19.** İnsanlar bir tek ümmetti, sonra ayrılığa düştüler. Eğer daha önce Rabbinden verilmiş bir söz olmasaydı, ayrılığa düştükleri şeyler hakkında aralarında hüküm hemen verilirdi.

10 **Yunus/49.** De ki: "Allah'ın dilemesinin dışında ben kendime ne zarar verebilir, ne de yarar sağlayabilirim. Her ümmetin bir süresi vardır. Onların süreleri dolduğu zaman, onu ne bir an geciktirebilirler, ne de bir an öne alabilirler.

11 **Hud/100.** (Ey Muhammed!) Bu sana anlattıklarımız, kasabaların başlarından geçenlerdendir. Onların kimi ayakta, kimi de biçilmiş gibi yerle bir edilmiştir. 101. Biz onlara haksızlık etmedik, fakat onlar kendilerine yazık ettiler. Allah'tan başka taptıkları tanrıları kendilerine hiçbir yarar sağlamadı. Rabbinin buyruğu gelince, tanrıları onların zararını arttırmaktan başka bir işe yaramadı. 102. Senin Rabbin, haksızlık yapan kasabalıları yakalayınca böyle yakalar. O'nun yakalaması şiddetli ve can yakıcıdır. 103. Bunda, ahiret azabından korkana ibret vardır. O, insanların toplanacağı gündür. O güne tanık olunacaktır.

⁵⁰⁹ Bu ifadedden, kıyametten önce, her yerleşim yerinin veya toplumun (karye) yok edileceği veya azaba uğratılacağı değil, -eğer suç işlerlerse- bundan hiçbirinin muaf tutulmayacağı anlamı çıkar. "...Biz yalnız, halkı zalim olan kasabaları yok ederiz" (28 Kasas/59).

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابِ مِنْ نَحْبِهِمْ
وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ وَخَذَلُوا بِآيَاتِهِ
لِيُخْذِبُوا بِهِ الْحَقَّ فَآخَذْنَاهُمْ مُكَيْفَ كَانَ عَقَابُ
﴿٥﴾ وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا
أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ﴿٦﴾

40 Mu'min/5. Onlardan (Mekkeli müşriklerden) önce Nûh toplumu ve onların ardından, peygamberlere karşı gelen topluluklar da elçilerini yalanlamışlardı; her ümmet elçisini yakalamaya yeltenmişti. Bâtılı hakkın yerine koymak için mücadele etmişlerdi. Bunun üzerine Ben onları yakaladım. Cezalandırmam nasılmış? 6. Rabbinin, inkâr edenlerin ateşlikler olduklarına dair sözü böylece gerçekleşti.

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَقَابُ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ قُوَّةً وَأَقْرَبَ
فِي الْأَرْضِ فَمَا أَعْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ
﴿٨٢﴾ فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا بِهَا
عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ
﴿٨٣﴾ فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَخَدَعَنَا
وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ ﴿٨٤﴾ فَلَمْ يَكُ يَنْفَعِهِمْ
إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا سِنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي
عِبَادِهِ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ ﴿٨٥﴾

40 Mu'min/82. Yeryüzünde dolaşp, kendilerinden sayıca daha çok, daha güçlü, yeryüzünde bıraktıkları eserler daha sağlam olan öncekilerin sonlarının nasıl olduğunu görmüyorlar mı? Kazandıkları onlara bir fayda vermemiştir. 83. Elçileri onlara açık belgelerle gelince, kendilerinde olan bilgiyle sevinip şımardılar da, alaya aldıkları şey onları sarıverdi. 84. Baskınımızı gördüklerinde: "Yalnız Allah'a inandık; O'na koştuğumuz eşleri inkâr ettik" dediler. 85. Ancak, Bizim baskınımızı gördüklerinde inanmaları kendilerine yarar sağlamadı. Bu, Allah'ın kulları hakkında (öteden beri) süregelen uygulamasıdır. İşte inkârcılar o zaman kayba uğradılar.

أَفَضْرِبُ عَنْكُمُ الذِّكْرَ صَفْحًا أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُسْرِئِينَ
﴿٥﴾ وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيٍّ فِي الْأَوَّلِينَ ﴿٦﴾ وَمَا
يَأْتِيهِمْ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٧﴾ فَأَمَّا كُنُوزُهُمْ
أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَمَضَى مَثَلُ الْأَوَّلِينَ ﴿٨﴾

43 Zuhruf/5. (Ey inkârcılar!) Aşırı giden kimselersiniz diye, sizi uyarmaktan vaz mı geçelim? 6. Öncekilere nice peygamberler göndermiştirdir. 7. Kendilerine gelen her peygamberi mutlaka alaya alırlardı. 8. Bunun için biz de, bunlardan daha kuvvetli olanları yok etmiştirdir. Öncekilere dair örnekler geçmiştir.

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِنَ الْقَرْيِ وَصَرَّفْنَا الْآيَاتِ
لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٧﴾ فَلَوْلَا نَصْرُهُمُ الَّذِينَ لَعَنُوا
مِنْ دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا آلِهَةٍ بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ وَذَلِكَ
إِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿٢٨﴾

46 Ahkaf/27. Çevrenizde bulunan birçok kasabaları yok etmiştirdir. Belki doğru yola dönerler diye ayetleri açıklamıştıdır. 28. Allah'tan başka, O'na yakınlık peyda etmek için edindikleri tanrılar kendilerine yardım etmeli değil miydi? Ama tanrıları onlardan uzaklaştılar. Bu, onların yalanı ve uydurup durdukları şeydir.

وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ بِمَا كَانُوا
لَعَجَلْ لَهُمُ الْعَذَابَ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ أَنْ يَحْجِلُوا مِنْ
أَعْيُنِهِمْ فَاصْبِرْ

18 Kehf/58. Senin Rabbin çok bağışlayıcı ve merhametlidir. Onları yapıp ettikleri yüzünden yakalayacak olsaydı, onlara azabı cabuklaştırırdı. Ama onlara bir vade veril-

لَئِنْ لَّمْ يَنْتَهُ الْمُتَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ
وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَتُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا
يَحْاورُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٠﴾ مَلْعُونِينَ أَتَمَسَّا
تُفَعُّوا أَحْضُوا وَقَتُّلُوا تَقْتِيلًا ﴿٦١﴾ سَنَّةَ اللَّهِ فِي الدِّينِ
خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسَنَةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٦٢﴾

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ
﴿٢٠﴾ كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ
عَزِيزٌ ﴿٢١﴾

وَلَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَلَّوْا الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يَجِدُونَ
وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٢٢﴾ سَنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ
قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسَنَةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٢٣﴾

33 **Ahzap/60.** İkiyüzlüler, kalplerinde fesad bulunanlar ve Medine'de bozguncu haberler yayanlar (bu yaptıklarından) vazgeçmezlerse, andolsun ki, seni onlara kıskırtırız; sonra senin yanında ancak az bir zaman komşu kalabilirler. 61. Lanetlenmişler; nerede bulunurlarsa yakalanır ve öldürülürler. 62. Allah'ın geçmiştekilerle ilgili uygulaması budur. Allah'ın uygulamasında bir değişme bulamazsın.

58 **Mücadele/20.** Allah'a ve Elçisi'ne karşı gelenler; işte onlar alçakların arasındadırlar. 21. Allah: "Andolsun ki, Ben ve elçilerim üstün geleceğiz" diye yazmıştır. Allah güçlüdür, üstündür.

48 **Fetih/22.** İnkâr edenler sizinle savaşsalardı gerisin geri dönerler ve sonra da ne bir dost, ne de bir yardımcı bulabilirlerdi. 23. Allah'ın (öteden beri) süregelen uygulaması budur. Allah'ın uygulamasında bir değişme bulamazsın.

3. Topluların Yok Oluşları (Helak)

Kur'an'da pek çok eski kavmin yok oluş hikayesine yer verilir. Tarihten seçilen bu örneklerin çoğunda, yok oluş, Allah'ın azabıyla gerçekleşmektedir. Kur'an'da azap ile yok etmenin çeşitli örneklerine yer verilir; titreme, çığlık, sarsıntı, önünde durulmaz dondurucu rüzgarlar vb. Mahiyetleri tam olarak belli olmasa da, Kur'an'ın anlatışından, bu olayların insanların toptan ölümüne yol açan afetler şeklinde cereyan ettiğini anlıyoruz. Bununla birlikte, bir toplumun doğal bir yok oluş süreci sonunda yıkılması da Kur'an'da helak olarak nitelenmektedir.

وَالْفَجْرِ ﴿١﴾ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ﴿٢﴾ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ﴿٣﴾
وَاللَّيْلِ إِذَا يَسِرَ ﴿٤﴾ هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِذِي حِجْرِ
﴿٥﴾ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ﴿٦﴾ إِرَمَ ذَاتِ
الْعِمَادِ ﴿٧﴾ الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ ﴿٨﴾
وَتُمُودَ الَّذِينَ جَاءُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ﴿٩﴾ وَفِرْعَوْنَ ذِي
الْأَوْتَادِ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ طَعَوْا فِي الْبِلَادِ ﴿١١﴾ فَأَكْثَرُوا
فِيهَا الْفَسَادَ ﴿١٢﴾ فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ
﴿١٣﴾ إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ ﴿١٤﴾

89 **Fecr/1-4.** Tan yerinin ağarmasına andolsun, on geceye andolsun, çifte ve teke andolsun ve gitmekte olan geceye andolsun. 5. Bunların her biri, akıl sahibi olan için yemine değmez mi? 6-10. (Ey Muhammed!) Hiçbir memlekette benzeri ortaya konmayan sütunlara sahip İrem'e, Âd kavmine; dağ yamacında kayaları oyan Semûd kavmine ve sarsılmaz bir saltanat sahibi Firavun'a Rabbinin ne ettiğini görmedin mi? 11-12. Bunlar memleketlerde aşırı gitmiş, oralarda bozgunculuğu artırmışlardı. 13. Rabbin, onları azap kırbacından geçirmiştir. 14. Rabbin sürekli gözetlemededir.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ وَذُرِّيَّةُ
﴿١٢﴾ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ
وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ
فَحَقَّ وَعِيدُ ﴿١٤﴾

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا
فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَحِيصٍ ﴿٣٦﴾

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْذِنُونَ
وَلَا يَسْتَفْلِحُونَ ﴿٣٤﴾

وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا فَجَاءَهَا بَأْسُنَا بَيِّنًا أَوْ
قَاتِلُونَ ﴿٤﴾ فَمَا كَانَ دَعْوَاهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا
أَنْ قَالُوا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٥﴾

وَعَادًا وَثَمُودَ وَأَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ
كَثِيرًا ﴿٣٨﴾ وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ الْأَمْثَالَ وَكُلًّا تَبَّرْنَا
تَتْبِيرًا ﴿٣٩﴾

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكُوا مِنْ
ظَهْرٍهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُعَذِّبُهُمْ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى
فَإِذَا أَجْلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بَعِيدًا بَصِيرًا ﴿٤٥﴾

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ بَطَرَتْ مَعِيشَتَهَا لَئِنْ
مَسَّاكُمْ لَمُ تُسْكِنُ مِنْ بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا نَحْنُ
الْوَارِثِينَ ﴿٥٨﴾ وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى
بَعَثَ فِي أُمَمٍ رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَمَا
مُهْلِكِي الْقُرَى إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ ﴿٥٩﴾

50 Kaf/12-14. Onlardan önce Nûh'un kavmi, Ressliler, Semûd, Âd, Firavun, Lût'un kardeşleri, Eykeliler ve Tübbâ kavmi de yalanlamışlardı. Bunların hepsi elçileri yalanlamışlardı da, tehdidim gerçekleşmişti.

50 Kaf/36. (Ey Muhammed!) Bunlardan önce, bunlardan daha güçlü, diyar diyar dolaşan nice nesilleri yok etmişizdir. Kurtuluşu var mı?

7 A'raf/34. Her millet için bir süre vardır. Süreleri geldiği zaman, ne bir an geri bırakılır, ne bir an öne alınır.

7 A'raf/4. Biz nice kentleri yok etmişizdir. Geceleyn veya gündüzün uykularında iken baskınımız onlara geliverdi. 5. Baskınımız onlara ulaştığında, yalvarışları: "Biz haksızdık" demekten başka bir şey olmadı.

25 Furkan/38-39. Âd, Semûd ve Ressliler'e ve bunların arasında bir çok nesillerin her birine misallerle anlattık, ama dinlemedikleri için hepsini kırdık geçirdik.

35 Fatır/45. Allah insanları işlediklerine karşılık hemen yakalayırseydi, yeryüzünde bir canlı bırakmazdı. Ama O onları belli bir süreye kadar erteler, süreleri geldiğinde ise, zaten Allah kullarını görmektedir.

28 Kasas/58. Nimet ve refaha karşı nankörlük eden nice kasabaları yok etmişizdir. İşte yerleri! Kendilerinden sonra pek az kimseler oturabilmiştir. Onlara Biz varis olmuşuzdur. 59. Rabbin, kasabaların hal-kını, kendilerine ayetlerimizi okuyacak bir peygamber göndermedikçe yok etmiş değildir. Zaten Biz, yalnız halkı zalim olan kasabaları yok etmişizdir.

وَلَوْ يُعَجِّلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ لَقَضَىٰ إِلَيْهِمْ أَجْلَهُمْ فَذَرُ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طَعْنَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١١﴾

وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقَضَىٰ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٩﴾

كَذَلِكَ نَسُلكُهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٢﴾ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَعْلُومٌ ﴿٤﴾ مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجْلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ﴿٥﴾

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ قُوَّةً وَأَثَرًا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾ فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَرَحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٨٣﴾ فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَحْدَهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ ﴿٨٤﴾ فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا سِنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ ﴿٨٥﴾

10 Yunus/11. İnsanların iyiliği acele istemeleri gibi, Allah da fenalığı onlara çabucak verseydi, süreleri hemen bitirilmiş olurdu. Ama Bize kavuşmayı arzulamayanları, azgınlıkları içinde bocalamaya bırakırız.

10 Yunus/19. İnsanlar bir tek ümmetti, sonra ayrılığa düştüler. Eğer daha önce Rabbinden verilmiş bir söz olmasaydı, ayrılığa düştükleri şeyler hakkında aralarında hüküm hemen verilir.

15 Hicr/12. Biz onu (Kur'an'ı) suçluların kalplerine böyle sokarız. 13. Öncekilerle ilgili uygulamamız ortada iken, yine de ona inanmazlar.

15 Hicr/4. Hiçbir kasaba yoktur ki, onun belli bir yazısı olmadan Biz onu yok etmiş olalım.⁵⁰⁶ 5. Hiçbir millet kendi süresini öne de alamaz, erteleyemez de.⁵⁰⁷

40 Mu'min/82. Yeryüzünde dolaşıp, kendilerinden sayıca daha çok, daha güçlü, yeryüzünde bıraktıkları eserler daha sağlam olan öncekilerin sonlarının nasıl olduğunu görmüyorlar mı? Kazandıkları onlara bir fayda vermemiştir. 83. Elçileri onlara açık belgelerle gelince, kendilerinde olan bilgiyle sevinip şımardılar da, alaya aldıkları şey onları sarıverdi. 84. Baskınımızı gördüklerinde: "Yalnız Allah'a inandık; O'na koştığımız eşleri inkâr ettik" dediler. 85. Ancak, Bizim baskınımızı gördüklerinde inanmaları kendilerine yarar sağlamadı. Bu, Allah'ın kulları hakkında (öteden beri) süregelen uygulamasıdır. İşte inkârcılar o zaman kayba uğradılar.

⁵⁰⁶ Burada 'yazi' (kitâb)'dan kastedilen, yok etmenin zorunlu ahlaki şartları ve bunun Allah katındaki değişmez bilgisidir.

⁵⁰⁷ Topluların yaşama süresi veya yok olma anı (ece) ahlaki-toplumsal yasalara bağlıdır. Yalnız, bu yasalar mucizelerle desteklenmiş peygamberlerin gönderildiği toplumlarla, peygamber gönderilmemiş toplumlar arasında farklılık gösterir.

وَمَا مَعَ النَّاسِ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَى
وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ
الْعَذَابُ قُبُلًا ﴿٥٥﴾

وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ بِمَا كَسَبُوا
لَعَجَلَ لَهُمُ الْعَذَابَ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ لَنْ يَجْدُوا مِنْ
دُونِهِ مَوْثِقًا ﴿٥٨﴾ وَتِلْكَ الْقُرَى أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا
ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِمْ مَوْعِدًا ﴿٥٩﴾

مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ﴿٤٣﴾

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ
وَأِنْ يَعْثُبُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكْ مُغَيِّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَى قَوْمٍ
حَتَّى يَغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٣﴾

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٧﴾

مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سُنَّةَ
اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا
مُقَدُّرًا ﴿٣٨﴾

18 Kehf/55. İnsanlara doğruluk rehberi gelmişken, onları inanmaktan ve Rablerinden bağışlanma dilemekten alıkoyan, önceliklere uygulananın kendilerine de gelmesini veya azabın karşısına gelmesini beklemelerinden başka bir şey değildir.

18 Kehf/58. Senin Rabbin çok bağışlayıcı ve merhametlidir. Onları yapip ettikleri yüzünden yakalayacak olsaydı, onlara azabı çabuklaştırırdı. Ama onlara bir vade verilmiştir; ondan kaçıp sığınacak yer bulamazlar. 59. İşte, bu kasabaları haksızlık yaptıkları anda yok ettik. Onların yok oluşları için bir süre koymuştuk.

23 Mu'minun/43. Hiçbir ümmet, kendi süresini ne öne alabilir, ne de erteleyebilir.

8 Enfal/38. İnkâr edenlere, eğer vazgeçerlerse, geçmişlerinin bağışlanacağını; yok yine devam ederlerse, öncekilerle ilgili uygulamamızın geçerli olduğunu söyle.

8 Enfal/53. Bu (Firavun ve kavminin cezalandırılmaları), bir toplum kendi içindekini değiştirmedikçe, Allah'ın da o topluma verdiği nimeti değiştirmeyeceğindedir. Allah iştir, bilendir.

3 Al-i İmran/137. Sizden önce birtakım uygulamalar geçmiştir. Yeryüzünde dolaşın da, yalanlayanların sonunun nasıl olduğuna bakın!

33 Ahzap/38. Allah'ın Peygamber için gönderdiği şeylerde ona bir güçlük yoktur. Bu, Allah'ın öncekilere ilişkin uygulamasıdır. Allah'ın emri şüphesiz gereği gibi yerine gelir.⁵⁰⁸

⁵⁰⁸ Sünnetullah ifadesinin Kur'an'daki anlam çerçevesi gözönünde bulundurulduğunda görülür ki, bu ayette, sağlıklı bir toplum oluşturmada üstesinden gelinmesi zor görünen engellerin üzerine cesaretle gidilmesinin sonuç verici olduğu fikri işlenmektedir. Bu vesileyle Kur'an, sosyal çevrenin geleneğe dayalı mukavemetinin, hakka, adalete ve ahlaka dayanan ıslah hareketi karşısındaki zayıflığını öğretmekte ve Hz. Peygamber'i sadece Allah'tan korkmaya çağırmaktadır.

وَلَوْ يُعَجِّلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ لَقَضَىٰ إِلَيْهِمْ أَجْلَهُمْ فَذَرُوا الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طَعْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١١﴾

وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقَضَىٰ بِتَنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٩﴾

كَذَلِكَ نَسْأَلُكَ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٢﴾ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَعْلُومٌ ﴿٤﴾ مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْجِرُونَ ﴿٥﴾

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ قُوَّةً وَأَثَارًا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَعْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾ فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَرَحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٨٣﴾ فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ ﴿٨٤﴾ فَلَمْ يَكْ يَنْفَعَهُمْ إِيْمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا سِنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ ﴿٨٥﴾

10 Yunus/11. İnsanların iyiliği acele istemeleri gibi, Allah da fenalığı onlara çabucak verseydi, süreleri hemen bitirilmiş olurdu. Ama Bize kavuşmayı arzulamayanları, azgınlıkları içinde bocalamaya bırakırız.

10 Yunus/19. İnsanlar bir tek ümmetti, sonra ayrılığa düştüler. Eğer daha önce Rabbinden verilmiş bir söz olmasaydı, ayrılığa düştükleri şeyler hakkında aralarında hüküm hemen verilir.

15 Hicr/12. Biz onu (Kur'an'ı) suçluların kalplerine böyle sokarız. 13. Öncekilerle ilgili uygulamamız ortada iken, yine de ona inanmazlar.

15 Hicr/4. Hiçbir kasaba yoktur ki, onun belli bir yazısı olmadan Biz onu yok etmiş olalım.⁵⁰⁶ 5. Hiçbir millet kendi süresini öne de alamaz, erteleyemez de.⁵⁰⁷

40 Mu'min/82. Yeryüzünde dolaşp, kendilerinden sayıca daha çok, daha güçlü, yeryüzünde bıraktıkları eserler daha sağlam olan öncekilerin sonlarının nasıl olduğunu görmüyorlar mı? Kazandıkları onlara bir fayda vermemiştir. 83. Elçileri onlara açık belgelerle gelince, kendilerinde olan bilgiyle sevinip şımardılar da, alaya aldıkları şey onları sarıverdi. 84. Baskınımızı gördüklerinde: "Yalnız Allah'a inandık; O'na koştığımız eşleri inkâr ettik" dediler. 85. Ancak, Bizim baskınımızı gördüklerinde inanmaları kendilerine yarar sağlamadı. Bu, Allah'ın kulları hakkında (öteden beri) süregelen uygulamasıdır. İşte inkârcılar o zaman kayba uğradılar.

⁵⁰⁶ Burada 'yazi' (kitâb)'dan kastedilen, yok etmenin zorunlu ahlaki şartları ve bunun Allah katındaki değişmez bilgisidir.

⁵⁰⁷ Toplamların yaşama süresi veya yok olma anı (ecel) ahlaki-toplumsal yasalara bağlıdır. Yalnız, bu yasalar mucizelerle desteklenmiş peygamberlerin gönderildiği toplumlarla, peygamber gönderilmemiş toplumlar arasında farklılık gösterir.

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَى
وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ
الْعَذَابُ قُبُلًا ﴿٥٥﴾

وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ بِمَا كَسَبُوا
لَعَجَلَ لَهُمُ الْعَذَابَ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ لَنْ يَجْنُوا مِنْ
ذُنُوبِهِمْ وَلَا ﴿٥٨﴾ وَتِلْكَ الْفَرَىٰ أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا
ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِمْ مَوْعِدًا ﴿٥٩﴾

مَا تَسْبِيحُ مِنْ أُمَّةٍ أَهْلَكَهَا وَمَا يَسْتَأْجِرُونَ ﴿٤٣﴾

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَتَّبِعُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ
وَأِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكْ مُغَيِّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ
حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٣﴾

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿١٣٧﴾

مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سُنَّةَ
اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا
مُقْتَدِرًا ﴿٣٨﴾

18 **Kehf/55.** İnsanlara doğruluk rehberi gelmişken, onları inanmaktan ve Rablerinden bağışlanma dilemekten alıkoyan, önceliklere uygulananın kendilerine de gelmesini veya azabın karşısına gelmesini beklemelerinden başka bir şey değildir.

18 **Kehf/58.** Senin Rabbin çok bağışlayıcı ve merhametlidir. Onları yapıp ettikleri yüzünden yakalayacak olsaydı, onlara azabı çabuklaştırırdı. Ama onlara bir vade verilmiştir; ondan kaçıp sığınacak yer bulamazlar. 59. İşte, bu kasabaları haksızlık yaptıkları anda yok ettik. Onların yok oluşları için bir süre koymuştuk.

23 **Mu'minun/43.** Hiçbir ümmet, kendi süresini ne öne alabilir, ne de erteleyebilir.

8 **Enfal/38.** İnkâr edenlere, eğer vazgeçerlerse, geçmişlerinin bağışlanacağını; yok yine devam ederlerse, öncekilerle ilgili uygulamamızın geçerli olduğunu söyle.

8 **Enfal/53.** Bu (Firavun ve kavminin cezalandırılmaları), bir toplum kendi içindekini değiştirmedikçe, Allah'ın da o topluma verdiği nimeti değiştirmeyeceğindedir. Allah işitendir, bilendir.

3 **Al-i İmran/137.** Sizden önce birtakım uygulamalar geçmiştir. Yeryüzünde dolaşın da, yalanlayanların sonunun nasıl olduğuna bakın!

33 **Ahzap/38.** Allah'ın Peygamber için öngördüğü şeylerde ona bir güçlük yoktur. Bu, Allah'ın önceliklere ilişkin uygulamasıdır. Allah'ın emri şüphesiz gereği gibi yerine gelir.⁵⁰⁸

⁵⁰⁸ Sünnetullah ifadesinin Kur'an'daki anlam çerçevesi gözönünde bulundurulduğunda görülür ki, bu ayette, sağlıklı bir toplum oluşturmada üstesinden gelinmesi zor görünen engellerin üzerine cesaretle gidilmesinin sonuç verici olduğu fikri işlenmektedir. Bu vesileyle Kur'an, sosyal çevrenin geleneğe dayalı mukavemetinin, hakka, adalete ve ahlaka dayanan ıslah hareketi karşısındaki zayıflığını öğretmekte ve Hz. Peygamber'i sadece Allah'tan korkmaya çağırmaktadır.

وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ
وَنَمُودٌ ﴿٤٢﴾ وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ﴿٤٣﴾
وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكَذَّبَ مُوسَى فَأَمَلْنَا لِلْكَافِرِينَ
ثُمَّ أَخَذْنَاهُمْ فَكَيفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٤﴾ فَكَانَ مِنْ
قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَبَقِيَ خَاوِیَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا
وَبَقِيَ مُعْتَلَّةٌ وَقَصِيرٌ مَشِيدٌ ﴿٤٥﴾

22 **Hac/42-44.** (Ey Muhammed!) Bunlar seni yalanlıyorlarsa, onlardan önce Nûh kavmi, Âd, Semûd, İbrâhim kavmi, Lût kavmi ve Medyen halkı da peygamberlerini yalanlamış ve Mûsa da yalanlanmıştı. Ama Ben inkârcılara önce süre verdim, sonra da onları yakalayiverdim. Beni tanımamak nasılmış görsünler. 45. Nice kasabaların halkını haksızlık yapırlarken yok ettik. Artık duvarları, çatılarının üzerine çökmüş, kuyuları kullanılmaz olmuş, yüce sarayları terkedilmişti.

2. Tarihin İşleyişinde Yasalılık (Sünnetullâh)

Kur'an, tarihin Allah tarafından koyulmuş birtakım yasalar uyarınca işlediğini beyan etmektedir. Tarihin işleyişindeki bu yasalılık Kur'an'da 'Allah'ın tarih içindeki davranış tarzı' anlamına gelen *sunnatullâh* ifadesiyle anlatılır. Kur'an, Allah'ın tarih içerisindeki tavrının belirsiz olmadığı, aksine, Allah'ın hangi durumda nasıl davranacağına dair kendisine ve bu ilahi tavrın muhatabı olması itibarıyla insanlara söz verdiği fikrini işler. Tarihin kendilerine ayrıcalıklı davranması beklentisi içinde olanlara karşı, Allah'ın sünnetinde bir değişme olmayacağı vurgulanır.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً
وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٤﴾

7 **A'raf/34.** Her millet için bir süre vardır. Süreleri geldiği zaman, ne bir an geri bırakılır, ne bir an öne alınırlar.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ نَذِيرٌ
لَيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنْ إِحْدَى الْأُمَمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مَّا
زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤٢﴾ اسْتَكْبَارًا فِي الْأَرْضِ وَمَكْرَ
السَّيِّئِ وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئِ إِلَّا بِأَهْلِهِ فَهَلْ
يَنْظُرُونَ إِلَّا سَنَةَ الْأَوَّلِينَ فَلَنْ تَجِدَ لِسَنَةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا
وَلَنْ تَجِدَ لِسَنَةِ اللَّهِ تَحْوِيلًا ﴿٤٣﴾

35 **Fatır/42-43.** Kendilerine bir uyarıcı gelirse, bütün ümmetlerden daha çok doğru yolda olacaklarına dair bütün güçleriyle Allah'a yemin etmişlerdi. Fakat kendilerine uyarıcının gelmesi, orada büyüklük taslamaları ve kötü düzen kurmaları yüzünden sadece nefretlerini artırdı. Oysa kötü kurulan düzene ancak sahibi düşer. Öncekilere uygulanagelenden başkasını mı bekliyorlar? Sen Allah'ın uygulamasında bir değişme bulamazsın. Sen Allah'ın uygulamasında bir sapma bulamazsın.⁵⁰³

⁵⁰³ Kur'an, Araplar'ın Hz. Muhammed'in peygamberliğinden önceki peygamber beklentilerine işaret etmektedir. Onların bu beklentide samimi olmadıklarını gösteren karşı koyuşlarını ve Peygamber'in en azılı düşmanları kesilmelerini Kur'an 'büyüklenme' (*istikbâr*) ve 'kötü tuzak' olarak nitelemektedir. Çünkü onların Hz. Muhammed'in peygamberliğini tanınamalarının makul ve ahlaki hiçbir gerekçesi yoktur. Şairlik ve mecnunluk (21 Enbiya/5; 37 Saffat/36; 52 Tur/30 vb.) gibi iftiraları dışında tek haklı gerekçeleri, onun günün ölçülerine göre 'herhangi biri' olmasıdır (10 Yunus/2; 43 Zuhuruf/31). Kur'an, Arap toplumunun önde gelenlerinin, aslında içlerinden basit birisinin, bütün düzenlerini alt üst edecek fikirlerle ortaya çıkmasını kabullenemediklerini bildirmektedir. Kur'an'ın 'büyüklenme' olarak nitelediği tutum bu olsa gerektir.

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرِهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَيَأْتِيَهُمْ أَجْلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيرًا ﴿٤٥﴾

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا لَهَا مُنْذِرُونَ ﴿٢٠٨﴾
ذِكْرَىٰ وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٠٩﴾

وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاَهَا تَدْمِيرًا ﴿١٦﴾ وَكَذَٰلِكَ نَهْلِكُ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ يَعِدُّ نُوْحًا وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿١٧﴾

وَإِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ أَمْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٥٨﴾

وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّوكَ مِنَ الْأَرْضِ لَيُخْرِجُوا مِنْهَا وَإِذَا لَا يَلْبُثُونَ خِلَافَكَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٧٦﴾
مَنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِبُحْبُوحِ النَّاسِ نَحْوِيلًا ﴿٧٧﴾

35 **Fatır/45.** Allah insanları işlediklerine karşılık hemen yakalayıverseydi, yeryüzünde bir canlı bırakmazdı. Ama O onları belli bir süreye kadar erteler, süreleri geldiğinde ise, zaten Allah kullarını görmektedir.

26 **Şuara/208-209.** Hiçbir kasaba halkını, kendilerine öğüt veren uyarıcılar olmadan yok etmedik. Biz zalim değiliz.

17 **İsra/16.** Biz bir kenti yok etmek istediğimiz zaman, önce varlıklarına emrederiz, onlar orada yoldan çıkarlar; böylece verilen sözü hak ederler. Biz de orasını yerle bir ederiz.⁵⁰⁴ 17. Nûh'tan sonra nice nesilleri yok ettik. Kullarının günahlarını görücü ve haberdar olarak Rabbin yeter.

17 **İsra/58.** Kıyamet gününden önce yok etmeyeceğimiz veya çetin bir azaba uğratmayacağımız hiçbir kasaba yoktur. Bu, Kitap'ta yazılıdır.

17 **İsra/76.** Seni yurdundan çıkarmak için, neredeyse seni tedirgin edeceklerdi. Böyle bir durumda, senden sonra orada kendileri de az bir süre kalabilirler. 77. Bizim senden önce gönderdiklerimiz hakkındaki uygulamamız budur ve Bizim uygulamamızda bir değişiklik bulamazsın.⁵⁰⁵

⁵⁰⁴ Bu ayette "Biz bir kenti yok etmek istediğimizde..." ifadesi, ilk bakışta sebepsiz yere bir şehri yok etmeye karar verme şeklinde anlaşılmalı elverişli görünmektedir. Hâlbuki, dilbilimde de ifade edildiği gibi, bir metin cümlelerin toplamından daha fazla (anlamı) olan bir şeydir. Bütünlük içerisinde düşünüldüğünde, burada kentin yok edilmesine karar verilmesini gerektirecek ahlaki şartların toplumunun tasvir edildiği görülecektir. Allah'ın emirlerini hatırlatan (emreden) elçilere başta varlıklı tabaka olmak üzere kent halkı karşı gelmektedir. Burada işaret edilen diğer bir önemli nokta da, ahlaki görümenin genellelikle önce varlıklı tabakada gerçekleştiği ve toplumu yönlendirdiğidir. Netice itibarıyla helak, ahlaki kurallara bağlı olarak, sünnetullah'a uygun olarak gerçekleşmektedir.

⁵⁰⁵ Burada açıkça, Mekke'li müşriklere, Hz. Peygamber'i Mekke'den çıkardıkları takdirde orada uzun süre kalamayacakları tehdidi yöneltilmektedir. Müşriklerin Hz. Peygamber'i sürme gayretlerinin nedenleri düşünüldüğünde, peygamberlerle ilgili bir yasa olarak takdim edilen bu husus, peygamberlerin fonksiyonlarını üstlenen unsurlar için de geçerli kabul edilebilir. Çünkü tarih boyunca önemli olan kimlikler değil, nitelik ve davranışlardır. Bu durumda, yukarıdaki pasajdan, sadece yere sürgün edilen toplulukların önünde sonunda kendilerini sürenlere karşı zafer kazanacakları mesajı çıkarılabilir.

أَتَابَهَا وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا
يُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى
قُلُوبِ الْكَافِرِينَ ﴿١٠١﴾ وَمَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِمْ مِنْ
عَهْدٍ وَإِنْ وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ ﴿١٠٢﴾

أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ
يَمْشُونَ فِي مَسَاكِينِهِمْ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لَأُولِي
النُّعْيِ ﴿١٢٨﴾

وَكَلَّا نَقْصُصْ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِ
فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرَى
لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢٠﴾

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لَأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ
حَدِيثًا يَفْتَرَى وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ
كُلِّ شَيْءٍ وَهَدًى وَرَحْمَةً لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١١١﴾

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ
وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ
حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٦﴾

أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْقُرُونِ
يَمْشُونَ فِي مَسَاكِينِهِمْ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ أَفَلَا
يَسْمَعُونَ ﴿٢٦﴾

يٰٓأَيُّهَا أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ
وَلَا تُسْأَلُونَ عَنْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٤﴾

bu ülkelerin haberlerinden sana anlatıyoruz. Andolsun, onlara peygamberleri açık belgeler getirdi. Önceleri yalanlamış olduklarından dolayı inanamadılar. Allah inkarcıların kalplerini böyle mühürler. 102. Onların çoğunda söze bağlılık görmedik ve onların çoğunu yoldan çıkmış bulduk.

20 Taha/128. Şimdi yurtlarında gezip dolaştıkları, kendilerinden önceki nice nesilleri yok etmiş olmamız, onları doğru yola sevketmez mi? Doğrusu, bunlarda akıl sahipleri için ibretler vardır.

11 Hud/120. Elçilerin haberlerinden senin yüreğini pekiştirecek her şeyi sana anlatıyoruz. Bunlarda sana hak, mü'minlere öğüt ve hatırlatma gelmiştir.

12 Yusuf/111. Onların (peygamberlerin) kıssalarında akıllı olanlar için bir ibret vardır. (Kur'an) uydurulacak bir söz değildir. Fakat o, kendinden öncekilerin doğrulanması, her şeyin açıklanması ve inanan bir toplum için bir rehber ve rahmettir.

16 Nahl/36. Her millete: "Allah'a tapın ve Tağut'tan kaçının!" (diyen) bir elçi göndermişizdir. Allah, onların kimini doğru yola erdirdi, kimi de sapıklığı hak etti. Yeryüzünde gezin ve yalanlayanların sonlarının nasıl olduğuna bakın!

32 Secde/26. Şimdi yurtlarında gezip dolaştıkları, kendilerinden önceki nice nesilleri yok etmiş olmamız, onları doğru yola sevketmez mi? Şüphesiz bunlarda dersler vardır. Dinlemiyorlar mı?

2 Bakara/134, 141. Bunlar, gelip geçmiş bir ümmettir. Onların kazandıkları kendilerine, sizin kazandıklarınız da sizedir. Onların yapmış olduklarından siz sorumlu tutulmayacaksınız.

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخَلُوا الْحَنَّةَ وَلَسَّا بِأَيْكُم مَثَلُ الَّذِينَ
خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسْتَهْمُ الْبِاسَاءِ وَالضَّرَاءِ وَزُلُوفِ
حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصْرُ اللَّهِ
أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ ﴿٢١٤﴾

2 Bakara/214. Yoksa, sizden önce gelip geçenlerin başlarına gelenler, sizin de başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Allah'ın Elçisi ve onunla beraber bulunan mü'minler: "Allah'ın yardımı ne zaman?" diyecek derecede darlığa, zorluğa uğramış ve sarsılmışlardı. Şimdi bilin ki, Allah'ın yardımı çok yakındır.

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ
إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ
دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ
وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ إِلَّا قَوْلَ
إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ
مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلِّمْنَا لَكَ تَوَكُّلَنَا وَإِلَيْكَ أَبْتِغَاءَ النَّفْلِ
الْمَصِيرُ ﴿٤﴾

60 Mümtעה/4. İbrahim ve onunla beraber olanlarda sizin için uyulacak güzel bir örnek vardır. Onlar –İbrâhim'in babasına: "Senin için bağışlanma dileyeceğim, fakat sana Allah'tan gelecek herhangi bir şeyi savmaya gücüm yetmez" demesi dışında– kavimlerine: "Biz sizden ve Allah'tan başka taptıklarınızdan uzağız; sizin taptıklarınızı inkâr ediyoruz, yalnızca tek Allah'a inanmanıza kadar bizimle sizin aranızda ebedî düşmanlık ve öfke ortaya çıkmıştır" demişlerdi. "Rabbimiz! Sana güvendik, sana yöneldik, dönüş Sanadır. Rabbimiz! Bizi, inkâr edenlerle deneme; bizi bağışla. Sen Üstün'sün Bilge'sin".

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا
اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَمَنْ يَقُولُ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ
الْحَمِيدُ ﴿٦﴾

60 Mümtעה/6. Sizlerden Allah'ı ve ahiret gününü uman kimse için, bunlarda güzel örnekler vardır. Kim yüz çevirirse kendi aleyhine olur. Allah hiçbir şeye muhtaç değildir, övülmeye layıktır.

وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا
نَقَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا ﴿١٦٤﴾
رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِأَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ
حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٦٥﴾

4 Nisa/164. Daha önce sana anlattığımız elçilere ve sana anlatmadığımız elçilere de (vahyetmiştik). Allah Musa'yla ise konuşmuştu. 165. (Onları) müjdeleyici ve uyarıcı elçiler olarak (gönderdik) ki, elçilerin gelmesinden sonra insanların Allah'a karşı bahaneleri kalmasın. Allah üstün ve bilgedir.

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَعْدَابُهُمْ
﴿١٠﴾ ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَلِلْكَافِرِينَ
لَا مَوْلَى لَهُمْ ﴿١١﴾

47 Muhammed/10. Yeryüzünde dolaşıp kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bakmazlar mı? Allah onları yere çürütmüştü; bu inkârcılara da onların başına gelenin benzeri vardır. 11. Çünkü Allah inananların sahibidir. İnkârcılar ise sahipsizdir.

A. TARİH

Kur'an'a göre tarihi Allah ve insan birlikte örmektedir. Esasen insanın varoluş sebebi olan "denenme" tarih alanında gerçekleşmektedir, zira insan tarihe iradî eylemleriyle katılmaktadır. İnsanın her iradî eylemi de potansiyel olarak risk içermektedir; yani insan tarih içerisinde istediği rolü oynayabilir. Bu da onun iradesiyle ortaya koyacağı eylemleri yani tarih konusunda uyarılmasını gerektirmektedir. İşte Kur'an'ın mesajı, insanın özgürlüğünü kullanarak belirleyeceği yaşamını, tarihe olumlu katkıda bulunabilecek düzgün bir çizgide tutmasına yardımcı olmaya yöneliktir. Bu bölümde biraraya getirdiğimiz pasajlarda görülebileceği gibi, Kur'an'ın tarihle ilgili mesajının özü şudur: İnsan tarih içerisinde başıboş bırakılmamıştır; onun her davranışı bir değişime gebedir. İnsanın eylemleri ile, bunların sebep olacağı değişimin arasındaki determinasyon ise, kuru bir yasallığa değil, Allah'ın belirlediği tarih yasalarına (*sünnetullah*) bağlıdır. Dolayısıyla, Allah sadece tarihi dışarıdan izleyen bir hakem değil, aynı zamanda tarihin içinde bir taraf durumundadır. Allah ile insanın tarih içindeki ilişkisi tamamen ahlaki bir ilişkidir, zira Allah tarih içerisinde nasıl davranacağını ezelde belirlemiş ve bu davranış tarzını (*sünnetullah*) değiştirmeyeceğine dair kendisine ve insanlara söz vermiştir. Bütün bir insanlık tarihi, Allah'ın bu hikmetli sünnetine göre akmıştır ve öyle de devam edecektir.

1. Kur'an'da Tarihin Anlatılış Amacı

Kur'an geçmiş dönem olaylarıyla ilgili pek çok örneğe yer verirken, şaşmaz hedefine yönelik muhtelif fonksiyonlar icra etmektedir. Kur'an Tarihin belli dönemlerinde cereyan etmiş bu olayları sahneye koyarken, ya işlediği konuyu örneklendirmekte, ya inananların (veya inkarcıların) içinde bulundukları durumun veya sergiledikleri davranışların tarihte yaşanan benzerlerini hatırlatarak onları teselli (veya tehdit) etmekte, ya çok temel bir ahlaki sorununa işaret etmekte, ya da benzer bir amaç gütmektedir. Ama onun gayesi, hiçbir seferinde salt hikayecilik, edebiyat veya tarihî bir olayın tam olarak aktarılması olarak değerlendirilemez. Bu itibarla, Kur'an'ın tarihle ilgili pasajlarını okurken, anlatılan olaylardan kendi hissemize ne düştüğüne yoğunlaşmak ve bu pasajların Kur'an'ın ilk muhataplarının ruh dünyalarında ne gibi değişiklikler yarattığını tasavvur etmek, Kur'an'ın amacını ön plana çıkaran bir okuma tarzı olacaktır.

وَسَمَّ أَهْلَكُنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقِوْا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَحِيصٍ ﴿٣٦﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرٍ لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ ﴿٣٧﴾

50 Kaf/36. (Ey Muhammed!) Bunlardan önce, bunlardan daha güçlü, diyar diyar dolaşan nice nesilleri yok etmişizdir. Kurtuluşu var mı? 37. Bunda, kalbi olana veya hazır bulunup kulak verene ders vardır.

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿٥١﴾

54 Kamer/51. Sizin benzerlerinizi yok ettik; öğüt alan yok mudur?

أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرْتُونَ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ أَهْلَيْهَا أَلَمْ تَلَوْا أَصْنَانَهُمْ يَذْنُبُهُمْ وَتَطْبَعُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهَلْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾ تِلْكَ الْقُرَى نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ

7 A'raf/100. Eski sahiplerinden sonra o yere varis olanlar anlamadılar mı ki, Biz dilesek onları günahlarından dolayı belaya uğratır ve gönüllerini mühürleriz de, artık bir şey işitmez olurlar. 101. (Ey Muhammed!) İşte

A. TARİH

Kur'an'a göre tarihi Allah ve insan birlikte örmektedir. Esasen insanın varoluş sebebi olan 'denenme' tarih alanında gerçekleşmektedir, zira insan tarihe iradî eylemleriyle katılmaktadır. İnsanın her iradî eylemi de potansiyel olarak risk içermektedir; yani insan tarih içerisinde istediği rolü oynayabilir. Bu da onun iradesiyle ortaya koyacağı eylemleri yani tarih konusunda uyarılmasını gerektirmektedir. İşte Kur'an'ın mesajı, insanın özgürlüğünü kullanarak belirleyeceği yaşamını, tarihe olumlu katkıda bulunabilecek düzgün bir çizgide tutmasına yardımcı olmaya yöneliktir. Bu bölümde biraraya getirdiğimiz pasajlarda görüleceği gibi, Kur'an'ın tarihle ilgili mesajının özü şudur: İnsan tarih içerisinde başıboş bırakılmamıştır; onun her davranışı bir değişime gebedir. İnsanın eylemleri ile, bunların sebep olacağı değişimin arasındaki determinasyon ise, kuru bir yasalılığa değil, Allah'ın belirlediği tarih yasalarına (*sünnetullah*) bağlıdır. Dolayısıyla, Allah sadece tarihi dışarıdan izleyen bir hakem değil, aynı zamanda tarihin içinde bir taraf durumundadır. Allah ile insanın tarih içindeki ilişkisi tamamen ahlaki bir ilişkidir, zira Allah tarih içerisinde nasıl davranacağını ezelde belirlemiş ve bu davranış tarzını (*sünnetullah*) değiştirmeyeceğine dair kendisine ve insanlara söz vermiştir. Bütün bir insanlık tarihi, Allah'ın bu hikmetli sünnetine göre akmıştır ve öyle de devam edecektir.

1. Kur'an'da Tarihin Anlatılış Amacı

Kur'an geçmiş dönem olaylarıyla ilgili pek çok örneğe yer verirken, şaşmaz hedefine yönelik muhtelif fonksiyonlar icra etmektedir. Kur'an Tarihin belli dönemlerinde cereyan etmiş bu olayları sahneye koyarken, ya işlediği konuyu örneklemekte, ya inananların (veya inkarcıların) içinde bulundukları durumun veya sergiledikleri davranışların tarihte yaşanan benzerlerini hatırlatarak onları teselli (veya tehdit) etmekte, ya çok temel bir ahlak sorununa işaret etmekte, ya da benzer bir amaç gütmektedir. Ama onun gayesi, hiçbir seferinde salt hikayecilik, edebiyat veya tarihî bir olayın tam olarak aktarılması olarak değerlendirilemez. Bu itibarla, Kur'an'ın tarihle ilgili pasajlarını okurken, anlatılan olaylardan kendi hissemize ne düşüğüne yoğunlaşmak ve bu pasajların Kur'an'ın ilk muhataplarının ruh dünyalarında ne gibi değişiklikler yarattığını tasavvur etmek, Kur'an'ın amacını ön plana çıkaran bir okuma tarzı olacaktır.

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَّجِيسٍ ﴿٣٦﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ ﴿٣٧﴾

50 Kaf/36. (Ey Muhammed!) Bunlardan önce, bunlardan daha güçlü, diyar diyar dolaşan nice nesilleri yok etmişizdir. Kurtuluşu var mı? 37. Bunda, kalbi olana veya hazır bulunup kulak verene ders vardır.

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مَذَكِّرٍ ﴿٥١﴾

54 Kamer/51. Sizin benzerlerinizi yok ettik; öğüt alan yok mudur?

أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرْتُونَ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ أَهْلِيهَا أَنْ نَوَسَّاءَ أَصْبَانَهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَنَطْلُعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَمَهْلَا بِسَمْعُونَ ﴿١٠٠﴾ تِلْكَ الْقَرْيُ نَقْصُ عَلَيْكَ مِنْ

7 A'raf/100. Eski sahiplerinden sonra o yere varis olanlar anlamadılar mı ki, Biz dilessek onları günahlarından dolayı belaya uğratar ve gönüllerini mühürleriz de, artık bir şey işitmez olurlar. 101. (Ey Muhammed!) İşte

أَلَيْسَ وَمَا لَهُمْ مِنْ تَاصِيرٍ ﴿٩١﴾

وَمَنْ يَشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى وَيَتَّبِعْ
غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ تُوَلِّهِ مَا تَوَلَّى وَتُصْلِهِ جَهَنَّمَ
وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿١١٥﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ
ازْدَادُوا كُفْرًا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ يَغْفِرْ لَهُمْ وَلَا يَهْدِيهِمْ
سَبِيلًا ﴿١٣٧﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ
يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ
أَعَزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ يُحَادِّثُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا
يَخَافُونَ لَوْمَةً لَئِيمًا ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ
وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٤﴾

cektir. İşte bunlara can yakıcı azap vardır ve hiçbir yardımcısı da olmayacaktır.

4 Nisa/115. Kendisine doğru yol apaçık belli olduktan sonra, kim Elçi'ye karşı gelir ve inananların yolundan başkasını tutarsa, onu döndüğü yöne yürütür ve cehennemde yazarız. Ne kötü bir gidiş yeridir.

4 Nisa/137. İnanıp sonra inkar edenler, sonra inanıp tekrar inkar edenler, sonra da inkarları artmış olanları Allah ne bağışlayacak, ne de doğru yola iletecektir.

5 Maide/54. Ey inananlar! Sizden kim dininden dönerse, Allah, yerinin yermesinden korkmayan, Allah yolunda var gücüyle uğraşan, inkarcılara karşı onurlu, inananlara karşı alçak gönüllü, Allah'ın sevdiği ve kendileri de Allah'ı seven bir topluluk getirir. Bu, Allah'ın bol nimetidir, onu dilediğine verir. Allah (her şeyi) kuşatır ve bilir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

TARİH VE KISSALAR

nah, hem geçmiş zaman dilimlerinde cereyan etmiş olayları, hem de özğür irade sahibi varlık olan insanlığın ortaya koyduğu eylemleri ve bunların sonuçlarını ifade eder. Kur'an her iki anlamıyla da tarihle yakından ilgilidir. Geçmiş toplumlara dair tarihi anlatımlar (*kıssa*) Kur'an metninin üçte birine yakın bir yoğunlukla sahiptir. Bunların çoğunu, doğa olayları, peygamberli toplumların kıssaları teşkil etmektedir. Bu anlamda, Kur'an'daki tarihi anlatımların bir bakıma peygamberler tarihi olduğunu söyleyebiliriz. Kur'an'daki bütün tarihi anlatımların yakından incelendiğinde, bunlarla muhataba bir tarih perspektifi ve tarih bilinci vermek istendiği rahatlıkla görülür.

طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَأْذَنُواكَ لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا
مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَهِيقُمْ بِالْقُعُودِ
أَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ ﴿٨٣﴾

وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ وَقَعَدَ
الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا
مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٠﴾ لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا
عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يَنْفِقُونَ
حَرَجٌ إِذَا تَصَحَّحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ
مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩١﴾ وَلَا عَلَى الَّذِينَ
إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ
عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَأَعْيَنُهُمْ تَقِيضٌ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا
يَجِدُوا مَا يَنْفِقُونَ ﴿٩٢﴾ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ
يَسْتَأْذِنُوكَ وَهُمْ أَغْنِيَاءُ رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ
الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ
﴿٩٣﴾ يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتَ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا
تَعْتَذِرُوا لَنْ تُؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَّأَنَا اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ
وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَى عَالِمِ
الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٤﴾
سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَتَعْرِضُوا
عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجَسٌ وَمَا أَوَّاهُمْ جَهَنَّمُ
جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٥﴾ يَحْلِفُونَ لَكُمْ
لَتَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَى
عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٩٦﴾

وَأَخْرَجُوا مُرَجُومَ الْأَمْرِ لِلَّهِ إِذَا يُعَذِّبُهُمْ وَإِذَا تَابَ
عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٠٦﴾

topluluğun yanına döndürür ve onlar (sa-
vaşa) çıkmak için senden izin isterlerse, de ki:
“Benimle asla çıkmayacaksınız; yanımda hiç-
bir düşmanla savaşmayacaksınız. Çünkü siz
baştan oturup kalmaya razı oldunuz. Şimdi
de geri kalanlarla beraber oturun”.

9 **Tevbe**/90. Bedeviler'den, kendilerine izin verilmesi için özür beyan edenler geldi. Allah'a ve Elçisi'ne yalan söyleyenler ise, (özür bile beyan etmeden) oturdular. Onlardan inkâr edenlerin başına can yakıcı bir azap gelecektir. 91. Gücsüzlerin, hastaların ve sarfedecek bir şey bulamayanların, Allah ve Elçisi için öğüt verdikleri takdirde (savaşa katılmadıkları için) sıkıntı duymaları gerekmez. İyi davrananlar aleyhine bir yol izlenemez. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 92. Kendilerini bineğe bindirmen için sana geldikleri zaman: “Sizi bindirecek binek bulamıyorum” dediğinde, sarfedecek bir şey bulamadıkları için üzüntüden gözyaşı dökerek geri dönenlere de sorumluluk yoktur. 93. Sorumluluk ancak, zengin oldukları hâlde senden izin isteyenleredir. Onlar geride kalan kadınlarla bulunmaya râzı oldular. Allah da onların kalplerini mühürledi. Fakat onlar bunu bilmiyorlar. 94. Onlara geri döndüğünüz zaman, sizden özür dilerler. De ki: “Özür dilemeyen, size inanmayacağız. Allah, durumlarınızı bize haber vermiştir. Allah ve Elçisi işlerinizi görecektir. Sonra, görüleni ve görülmeyi bilene geri götürüleceksiniz. O, yapmış olduklarınızı size bildirecektir”. 95. Yanlarına vardığınız zaman, kendileriyle yüzleşmeyesiniz diye Allah'a yemin edeceklerdir. Siz de onlarla yüzleşmeyin. Çünkü onlar pistirler. Kazandıklarının karşılığı olarak varacakları yer cehennemdir. 96. Kendilerinden hoşnut olabilirsiniz diye size yemin ederler. Siz onlardan hoşnut olsanız bile, Allah yoldan çıkmış olan topluluktan hoşnut olmaz.

9 **Tevbe**/106. Diğerlerinin ise işleri Allah'ın buyruğuna kalmıştır. Allah ya onlara azap eder, ya da tövbelerini kabul eder. Allah bilgidir, bilgedir.

f) Dinden Çıkma (İrtidat) Olayları

Hiz. Muhammed'in Peygamberliği süresince az da olsa irtidat olaylarıyla karşılaşmaktayız. Ancak, Hiz. Peygamber'in vefatından sonra bu olaylar daha da artmış, kabile düzeyine ulaşmıştır. Birinci Halife Hiz. Ebu Bekir, bunlarla boyun eğdirene kadar savaşıyordu (Ridde Savaşları). Hiz. Ebu Bekir'in kararı siyasi bir karardır ve bu savaşlarda öldürülenler siyaseten, devlete baş kaldırmaları hasebiyle öldürülmüşlerdir. Aşağıdaki ayetler dikkatle okunursa, irtidat ettiği için kişinin öldürüleceğine dair hiçbir talimat içermedikleri görülür. Mütedin cezası ahirete mütealliktir.

مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مِنْ أَكْثَرِ وَقْدٍ مُطْمَئِنِّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صُلًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٦﴾

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقِتَالِ وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِلَّا اسْتَطَاعُوا وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ قُبُتَ وَهُوَ كَاذِبٌ فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢١٧﴾

كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَشَهِدُوا أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٦﴾ أُولَئِكَ جَزَاؤُهُمْ أَنْ عَلَيْهِمْ نَعْتَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿٨٧﴾ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿٨٨﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٨٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ ثُمَّ أَزْدَادُوا كُفْرًا لَنْ نَقْبَلَ تَوْبَتَهُمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الضَّالُّونَ ﴿٩٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ قَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَخْبَرِهِمْ مِلءُ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوْ افْتَدى بِهِ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ

16 **Nahl/106.** Kalbi imanla yatışmış bulunup da (inkara) zorlananın dışında, kim inandıktan sonra Allah'ı inkâr eder ve gönlünü inkârcılığa açarsa, bunlara Allah katından bir öfke vardır ve büyük azap da onlardır.

2 **Bakara/217.** (Ey Muhammed!) Sana haram aydaki savaştan soruyorlar. De ki: "Onda savaşmak büyük günahdır. Ama Allah yolundan alıkoymak, onu inkâr etmek, Mescid-i Haram'a engel koymak, halkını oradan çıkarmak Allah katında daha büyük günahdır. (Dininden döndürmek için insanlara) baskı yapmak, öldürmekten daha kötüdür". Güçleri yetmiş olsa sizi dininizden çevirinceye kadar sizinle savaşı sürdürürler. İcinizden kim dininden dönüp inkârcı olarak ölürse, işte onların işleri dünya ve ahirette boşa gider. Ve işte onlar cehennemliktir. Onlar orada temelli kalırlar.

3 **Al-i İmran/86.** İnandıktan, Elçi'nin hak olduğuna tanıklık ettikten ve kendilerine açık belgeler geldikten sonra inkâr eden bir topluluğu, Allah nasıl doğru yola eriştirir? Allah, zalimleri doğru yola iletmez. 87. İşte bunların cezası, Allah'ın, meleklerin ve insanların hepsinin lânetine uğramalarıdır. 88. Bu lânette temelli kalacaklardır. Onlardan azap eksiltilmeyecek ve onlara bir daha bakılmayacaktır. 89. Ancak, ondan sonra tövbe edip düzelenler olursa, Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 90. İnandıktan sonra inkâr edip, sonra da inkârları artanların tövbeleri kabul edilmeyecektir. İşte onlar tam sapanlardır. 91. İnkâr edip de, inkârcı olarak ölenlerin hiçbirinden, dünya dolusu altını fideye verse de kabul edilmeye-

اللَّهُ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٤﴾ فَإِذَا سَلَخَ الْأَشْهُرَ الْحُرُمَ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَأَخْصِرُوهُمْ وَأَقْلُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِنْ تَأَبَاوَأْتُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ فَمَا لَكُمْ مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ أُولَئِكَ مِصْرُ الْوَعْدِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٥﴾ وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عِيلَةً فَسُوفَ يُغْنِيَكُمْ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٨﴾ قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٢٩﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ اتَّقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ اتَّقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٣٨﴾ إِلَّا تَنْفَرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلَ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ الثَّنِينَ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٠﴾ اتَّقُوا خِيفَاتًا وِثْقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكَ لَكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾ لَوْ كَانَ عَرَضًا

yerde öldürün. Onları yakalayıp hapsedin ve her gözetleme yerinde onları bekleyin. Eğer tövbe eder, namazı kılar ve zekatı verirlerse yollarını serbest bırakın. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 6. (Ey Muhammed!) Eğer ortak koşanlardan biri sana sığınmak isterse, onu sığınmana al ki, Allah'ın sözünü dinlesin. Sonra onu güvende olacağı yere ulaştır. Çünkü onlar bilmeyen bir topluluktur.

9 Tevbe/28. Ey inananlar! Ortak koşanlar pistir. Bu yıllarından sora Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar. Fakirlikten korkacak olursanız, (bilin ki) inşaallah Allah sizi kendi lütfundan zengin kılacaktır. Allah bilgidir, bilgedir. 29. Kitap verilenlerden, Allah'a ahiret gününe inanan, Allah'ın ve Elçisi'nin haram kıldığını haram saymayan ve Hak Din'i din edinmeyen kimselele, yenilgiyi kabul edip kendi elleriyle cize vermelerine kadar savaşın.

9 Tevbe/38. Ey inananlar! Size ne oldu? "Allah yolunda savaşa çıkın" dendiğinde yere yığılıp kaldınız. Ahiret yerine dünya hayatına mı razı oldunuz? Oysa dünya hayatının geçimliği ahirete göre pek azdır. 39. Eğer savaşa çıkmazsanız, Allah size can yakıcı bir azapla azap eder ve sizi başka bir toplumla değiştirir, O'na hiçbir zarar da veremezsiniz. Allah'ın gücü her şeye yeter. 40. Eğer siz Muhammed'e yardım etmezseniz, bilin ki, inkâr edenler onu, iki kişinin ikincisi olarak yurdundan çıkardıklarında, Allah ona yardım etmiştir. Hani o mağarada arkadaşına: "Üzülme; Allah bizimledir" diyordu. Allah da ona huzur ve güven (sekine) indirdi, görmediğiniz askerlerle onu destekledi ve inkâr edenlerin sözlerini alçalttı. Allah'ın sözü en üstündür. Allah yücedir, bilgedir. 41. Hafifiyle, ağırlıyla hepiniz yola koyulun ve Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla cihad edin. Eğer bilirsiniz, bu sizin iyiliğinizdir. 42. Eğer (söz konusu olan) kolay bir

قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَا تَبْغُوا وَلَكِنْ بَعْدُ عَلَيْهِ
الشَّقَّةُ وَسِيحْلُفُونَ بِاللَّهِ لَوْ اسْتَطَعْنَا لَمَ نَجِّنَا مِنْكُمْ
يُحِلُّونَ أَنْفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٤٢﴾
عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكَ الْغُبُّ
صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَاذِبِينَ ﴿٤٣﴾ لَا يَسْتَاذِنُكَ الَّذِينَ
يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿٤٤﴾ إِنَّمَا
يَسْتَاذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ ﴿٤٥﴾
وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَلَكِنْ كَرِهَ
اللَّهُ انْبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ
﴿٤٦﴾ لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خِلَالًا
وَلَاوَضْعُوا خِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمْ الْفِتْنَةَ وَيَكُفُّ
سَمَاعُونَ لَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾ لَقَدْ
اتَّبَعُوا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَقَلَّبُوا لَكَ الْأُمُورَ حَتَّى جَاءَ
الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَارِهُونَ ﴿٤٨﴾ وَبِهِمْ
مَنْ يَقُولُ أَيْدِي لِي وَلَا تَفْتِنِّي أَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطَا
وَأِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿٤٩﴾ إِنَّ نُصَيْبًا
حَسَنَةً تَسْؤُهُمْ وَإِنْ نُصَيْبٌ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا
أَمْرَنَا مِنْ قَبْلُ وَيَتَوَلَّوْا وَهُمْ فَرِحُونَ ﴿٥٠﴾

kazanç ve sıradan bir yolculuk olsaydı, sana uyarlardı. Fakat meşakkatli bir hedef onlara uzak göründü. Bir de: "Gücümüz yetseydi, sizinle beraber çıkardık" diye Allah'a yemin ederek kendilerini helak ediyorlar. Hâlbuki, Allah onların yalan söylediklerini biliyor. 43. Seni Allah affetsin! Doğru söyleyenler sence belli olup, yalancı olanları öğrenmeden niye onlara izin verdin? 44. Allah'a ve ahiret gününe inananlar, canları ve malları ile savaşmaktan geri kalmak için senden izin istemezler. Allah saygılı olanları bilir. 45. Senden, ancak Allah'a ve ahiret gününe inanan, gönüllerine şüphe düşüp şüphelerinde bocalayan kimseler, geri kalmak için izin isterler. 46. Eğer savaş çıkamak isteselerdi, ona bir hazırlık yaparlardı. Fakat Allah onların davranışlarını beğenmedi ve onları alıkoymdu. Onlara: "Aciz olanlarla beraber oturun" denildi. 47. Eğer sizinle beraber (savaş) çıkmış olsalardı, kafa karıştırmaktan başka bir şey yapmaz ve sizin birbirinize düşmanızı isteyerek, aranızda süratle sokulurlardı. İçinizde onlara kulak verenler vardır. Allah haksızlık yapanları bilir. 48. Nitekim, daha önce de karışıklık çıkarmak istemişlerdi, sana karşı birtakım işler çeviriyorlardı. Sonunda, gerçek ortaya çıktı ve beğenmedikleri hâlde Allah'ın buyruğu üstün geldi. 49. Onlardan: "Bana izin ver, beni denemeye kalkma" diyen vardır. Dikkat edin ki, onlar zaten deneme altındadır. Cehennem inkârcıları kuşatmıştır. 50. Sana bir iyilik gelirse, onların ağızına gider. Eğer sana bir kötülük gelse: "Biz önceden işimizi tuttuk" derler ve sevinerek dönüp giderler.

فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا
أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا
لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا
يَفْقَهُونَ ﴿٨١﴾ فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً
بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾ فَإِنْ رَجَعْتَ إِلَى

9 **Tevbe/81.** Allah'ın Elçisi'ne karşı çıkarak geri kalanlar, oturup kalmakla memnun oldular⁵⁰²; Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad etmek hoşlarına gitmedi. "Sıcakta yola cihad etmek hoşlarına gitmedi. "Sıcakta yola çıkmayın" dediler. De ki: "Cehennem ateşi daha sıcaktır". Keşke anlasalardı. 82. Kazanmış olduklarına karşılık, az gülsünler, çok ağlasınlar. 83. Eğer Allah seni onlardan bir

⁵⁰² veya "Allah'ın Elçisi'nin arkasında kalanlar, oturup kalmakla memnun oldular..."

اللَّهُ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٤٤﴾ فَإِذَا سَلَخَ الْأَشْهُرَ الْحُرُمَ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَأَحْصُرُوهُمْ وَأَقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصِدٍ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٤٥﴾ وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٦﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عِيلَةً فَسُوفَ يُغْنِيَكُمْ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٨﴾ قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٢٩﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَتَأْتَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْنِ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٣٨﴾ إِلَّا تَنْفِرُوا يُعَذِّبُكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلَ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٠﴾ انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكَُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾ لَوْ كَانَ عَرَضًا

yerde öldürün. Onları yakalayıp hapsedin ve her gözetleme yerinde onları bekleyin. Eğer tövbe eder, namazı kılar ve zekatı verirlerse yollarını serbest bırakın. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 6. (Ey Muhammed!) Eğer ortak koşanlardan biri sana sığınmak isterse, onu sığınmana al ki, Allah'ın sözünü dinlesin. Sonra onu güvende olacağı yere ulaştır. Çünkü onlar bilmeyen bir topluluktur.

9 Tevbe/28. Ey inananlar! Ortak koşanlar pistir. Bu yıllarından sora Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar. Fakirlikten korkacak olursanız, (bilin ki) inşaallah Allah sizi kendi lütfundan zengin kılacaktır. Allah bilgidir, bilgedir. 29. Kitap verilenlerden, Allah'a ahiret gününe inanmayan, Allah'ın ve Elçisi'nin haram kıldığını haram saymayan ve Hak Din'i din edinmeyen kimse-lerle, yenilgiyi kabul edip kendi elleriyle cizye vermelerine kadar savaşın.

9 Tevbe/38. Ey inananlar! Size ne oldu? "Allah yolunda savaşa çıkın" dediğinde yere yığılıp kaldınız. Ahiret yerine dünya hayatına mı razı oldunuz? Oysa dünya hayatının geçimliği ahirete göre pek azdır. 39. Eğer savaşa çıkmazsanız, Allah size can yakıcı bir azapla azap eder ve sizi başka bir toplumla değiştirir, O'na hiçbir zarar da veremezsiniz. Allah'ın gücü her şeye yeter. 40. Eğer siz Muhammed'e yardım etmezseniz, bilin ki, inkâr edenler onu, iki kişinin ikincisi olarak yurdundan çıkardıklarında, Allah ona yardım etmiştir. Hani o mağarada arkadaşına: "Üzülmeyin; Allah bizimledir" diyordu. Allah da ona huzur ve güven (sekine) indirdi, görmediğiniz askerlerle onu destekledi ve inkâr edenlerin sözlerini alçalttı. Allah'ın sözü en üstündür. Allah yücedir, bilgedir. 41. Haffiyle, ağırıyla hepiniz yola koyulun ve Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla cihad edin. Eğer bilirsiniz, bu sizin iyiliğinizi-
42. Eğer (cizye kabul etmeyip) kolay bir

قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَا تَجْعَلُوكَ وَلَكِنْ بَعْدَتْ عَنْهُمْ
الشُّقَّةُ وَسَيِّحْلُونَ بِاللَّهِ لَوْ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ
يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٤٢﴾
عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذِنتَ لَهُمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكَ الَّذِينَ
صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَاذِبِينَ ﴿٤٣﴾ لَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ
يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿٤٤﴾ إِنَّ
يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبٍ مِنْكُمْ لَا يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٥﴾
وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَلَكِنْ كَرِهَ
اللَّهُ ابْتِغَاءَهُمْ فَخَبَطَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِلِينَ
﴿٤٦﴾ لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خِلَالًا
وَلَاوَضْعُوا خِلَالَكُمْ يَعْنُونَكُمُ الْفِتْنَةُ وَيَكُمُ
سَمَاعُونَ لَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾ لَقَدْ
ابْتَغُوا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَقَلَّبُوا لَكَ الْأُمُورَ حَتَّى جَاءَ
الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَارِهُونَ ﴿٤٨﴾ وَبَيْنَهُمْ
مَنْ يَقُولُ أَفَذَنْ لِي وَلَا تَقْنَتِي أَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا
وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿٤٩﴾ إِنَّ تَصِفَتَكُمْ
حَسَنَةً تَسُوهُمْ وَإِنَّ تَصِفَتَكُمْ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا
أَمْرَنَا مِنْ قَبْلُ وَيَتَوَلَّوْا وَهُمْ قَرِحُونَ ﴿٥٠﴾

kazanç ve sıradan bir yolculuk olsaydı, sana uyarlardı. Fakat meşakkatli bir hedef onlara uzak göründü. Bir de: "Gücümüz yetseydi, sizinle beraber çıkardık" diye Allah'a yemin ederek kendilerini helak ediyorlar. Hâlbuki, Allah onların yalan söylediklerini biliyor. 43. Seni Allah affetsin! Doğru söyleyenler sence belli olup, yalancı olanları öğrenmeden niye onlara izin verdin? 44. Allah'a ve ahiret gününe inananlar, canları ve malları ile savaşmaktan geri kalmak için senden izin istemezler. Allah saygılı olanları bilir. 45. Senden, ancak Allah'a ve ahiret gününe inmayan, gönüllerine şüphe düşüp şüphelerinde bocalayan kimseler, geri kalmak için izin isterler. 46. Eğer savaşa çıkmak isteselerdi, ona bir hazırlık yaparlardı. Fakat Allah onların davranışlarını beğenmedi ve onları alıkoydu. Onlara: "Aciz olanlarla beraber oturun" denildi. 47. Eğer sizinle beraber (savaşa) çıkmış olsalardı, kafa karıştırmaktan başka bir şey yapmaz ve sizin birbirinize düşmanızı isteyerek, aranızda süratle sokulurlardı. İçinizde onlara kulak verenler vardır. Allah haksızlık yapanları bilir. 48. Nitekim, daha önce de karışıklık çıkarmak istemişlerdi, sana karşı birtakım işler çeviriyorlardı. Sonunda, gerçek ortaya çıktı ve beğenmedikleri hâlde Allah'ın buyruğu üstün geldi. 49. Onlardan: "Bana izin ver, beni denemeye kalkma" diyen vardır. Dikkat edin ki, onlar zaten denenme altındadır. Cehennem inkârcıları kuşatmıştır. 50. Sana bir iyilik gelirse, onların ağırlına gider. Eğer sana bir kötülük gelse: "Biz önceden işimizi tuttuk" derler ve sevinerek dönüp giderler.

9 **Tevbe**/81. Allah'ın Elçisi'ne karşı çıkarak geri kalanlar, oturup kalmakla memnun oldular⁵⁰²; Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad etmek hoşlarına gitmedi. "Sıcakta yola çıkmayın" dediler. De ki: "Cehennem ateşi daha sıcaktır". Keşke anlasalardı. 82. Kazanmış olduklarına karşılık, az gülsünler, çok ağlasınlar. 83. Eğer Allah seni onlardan bir

فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿٨١﴾ فَلْيَصْحَقُوا قَلِيلًا وَلْيُكَاثِبُوا كَثِيرًا خِذَا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾ فَإِنْ رَجَعْتَ اللَّهُ إِلَى

⁵⁰² veya "Allah'ın Elçisi'nin arkasında kalanlar, oturup kalmakla memnun oldular..."

اللَّهُ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٤﴾ فَإِذَا أَسْلَخَ الْأَشْهُرَ الْحُرُمَ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوا مِنْهُمْ وَأَحْصُرُوهُمْ وَأَقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصِدٍ فَإِنْ تَأَبَّوْا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥﴾ وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عِيلَةً فَسَوْفَ يُعْطِيَكُمْ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٨﴾ قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٢٩﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَعَّلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٣٨﴾ إِلَّا تَنْفَرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّقْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْغَلِيَّةُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٠﴾ تَفَعَّلُوا خِيفًا وَتَقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾ لَوْ كَانَ عَرَضًا

yerde öldürün. Onları yakalayıp hapsedin ve her gözetleme yerinde onları bekleyin. Eğer tövbe eder, namazı kılar ve zekatı verirlerse yollarını serbest bırakın. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 6. (Ey Muhammed!) Eğer ortak koşanlardan biri sana sığınmak isterse, onu sığınmana al ki, Allah'ın sözünü dinlesin. Sonra onu güvende olacağı yere ulaştır. Çünkü onlar bilmeyen bir topluluktur.

9 **Tevbe/28.** Ey inananlar! Ortak koşanlar pistir. Bu yıllarından sora Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar. Fakirlikten korkacak olursanız, (bilin ki) inşaallah Allah sizi kendi lütfundan zengin kılacaktır. Allah bilgidir, bilgedir. 29. Kitap verilenlerden, Allah'a ahiret gününe inanmayan, Allah'ın ve Elçisi'nin haram kıldığını haram saymayan ve Hak Din'i din edinmeyen kimse-lerle, yenilgiyi kabul edip kendi elleriyle cizye vermelerine kadar savaşın.

9 **Tevbe/38.** Ey inananlar! Size ne oldu? "Allah yolunda savaşa çıkın" dediğinde yere yığılıp kaldınız. Ahiret yerine dünya hayatına mı razı oldunuz? Oysa dünya hayatının geçimliği ahirete göre pek azdır. 39. Eğer savaşa çıkmazsanız, Allah size can yakıcı bir azapla azap eder ve sizi başka bir toplumla değiştirir, O'na hiçbir zarar da veremezsiniz. Allah'ın gücü her şeye yeter. 40. Eğer siz Muhammed'e yardım etmezseniz, bilin ki, inkâr edenler onu, iki kişinin ikincisi olarak yurdundan çıkardıklarında, Allah ona yardım etmiştir. Hani o mağarada arkadaşına: "Üzülme; Allah bizimledir" diyordu. Allah da ona huzur ve güven (sekine) indirdi, görmediğiniz askerlerle onu destekledi ve inkâr edenlerin sözlerini alçalttı. Allah'ın sözü en üstündür. Allah yücedir, bilgidir. 41. Hafifiyle, ağırlıyla hepiniz yola koyulun ve Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla cihad edin. Eğer bilerseniz, bu sizin iyiliğinizdir. 42. Eğer (söz konusu olan) kolay bir

قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَا تَبْعُوكَ وَلَكِنْ بَعْدَتْ عَنْهُمْ
الشُّقَّةُ وَالسَّحَابُ بِأَلِّهِ لَوْ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ
يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٤٢﴾
عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكَ الَّذِينَ
صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَاذِبِينَ ﴿٤٣﴾ لَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ
يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿٤٤﴾ إِنَّمَا
يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ ﴿٤٥﴾
وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَلَكِنْ كَرِهَ
اللَّهُ ابْتِغَاءَهُمْ فَتَبَطَّحُوا وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِلِينَ
﴿٤٦﴾ لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا
وَلَاوَضَعُوا حِلَالَكُمْ يَبْتَغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ وَبِكُمْ
سَمَاعُونَ لَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾ لَقَدْ
ابْتَغُوا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَقَلَّبُوا لَكَ الْأُمُورَ حَتَّى جَاءَ
الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَارِهُونَ ﴿٤٨﴾ وَهُمْ
مَنْ يَقُولُ أَيْدِيَنَا لَكَ يَا أَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا
وَإِنْ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿٤٩﴾ إِنْ تُصِيبْكَ
حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِنْ تُصِيبْكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا هَذَا أَخَذْنَا
أَمْرًا مِنْ قَبْلُ وَيَتَوَلَّوْا وَهُمْ فَرِحُونَ ﴿٥٠﴾

kazanç ve sıradan bir yolculuk olsaydı, sana uyarlardı. Fakat meşakkatli bir hedef onlara uzak göründü. Bir de: "Gücümüz yetseydi, sizinle beraber çıkardık" diye Allah'a yemin ederek kendilerini helak ediyorlar. Hâlbuki, Allah onların yalan söylediklerini biliyor. 43. Seni Allah affetsin! Doğru söyleyenler sence belli olup, yalancı olanları öğrenmeden niye onlara izin verdin? 44. Allah'a ve ahiret gününe inananlar, canları ve malları ile savaşmaktan geri kalmak için senden izin istemezler. Allah saygılı olanları bilir. 45. Senden, ancak Allah'a ve ahiret gününe inmayan, gönüllerine şüphe düşüp şüphelerinde bocalayan kimseler, geri kalmak için izin isterler. 46. Eğer savaşa çıkmak isteselerdi, ona bir hazırlık yaparlardı. Fakat Allah onların davranışlarını beğenmedi ve onları alıkoymdu. Onlara: "Aciz olanlarla beraber oturun" denildi. 47. Eğer sizinle beraber (savaşa) çıkmış olsalardı, kafa karıştırmaktan başka bir şey yapmaz ve sizin birbirinize düşmenizi isteyerek, aranızda süratle sokulurlardı. İçinizde onlara kulak verenler vardır. Allah haksızlık yapanları bilir. 48. Nitekim, daha önce de karışıklık çıkarmak istemişlerdi, sana karşı birtakım işler çeviriyorlardı. Sonunda, gerçek ortaya çıktı ve beğenmedikleri hâlde Allah'ın buyruğu üstün geldi. 49. Onlardan: "Bana izin ver, beni denemeye kalkma" diyen vardır. Dikkat edin ki, onlar zaten denemenin altındadır. Cehennem inkârcıları kuşatmıştır. 50. Sana bir iyilik gelirse, onların ağırlarına gider. Eğer sana bir kötülük gelse: "Biz önceden işimizi tuttuk" derler ve sevinerek dönüp giderler.

فَرَحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا
أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا
لَا تُقِرُّوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا
يَفْقَهُونَ ﴿٥١﴾ فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكِوْا كَثِيرًا جَزَاءً
بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٥٢﴾ فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى

9 **Tevbe/81.** Allah'ın Elçisi'ne karşı çıkarak geri kalanlar, oturup kalmakla memnun oldular⁵⁰²; Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad etmek hoşlarına gitmedi. "Sıcakta yola çıkmayın" dediler. De ki: "Cehennem ateşi daha sıcaktır". Keşke anlasalardı. 82. Kazanmış olduklarına karşılık, az gülsünler, çok ağlasınlar. 83. Eğer Allah seni onlardan bir

⁵⁰² veya "Allah'ın Elçisi'nin arkasında kalanlar, oturup kalmakla memnun oldular..."

فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا أَيُّمَةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَا أَمَانٌ لَهُمْ
لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ ﴿١٢﴾ أَلَا تَقَاتِلُونَ قَوْمًا نَكَتُوا
أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ يَدْعُوكُمْ أُولَ
مَرَّةٍ أَنْخَشْتُوهُمْ قَالَهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾ قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ بِأَذْيَبِكُمْ
وَيُخْرِجُهُمْ وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ
مُؤْمِنِينَ ﴿١٤﴾ وَيُذِيبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبَ اللَّهُ
عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٥﴾ أَمْ حَسِبْتُمْ
أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ حَاهَدُوا مِنْكُمْ وَلَمْ
يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا الْمُؤْمِنِينَ وَلِجَنَّةٍ
وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

Antlaşmalarından sonra yeminlerini bozarlardı ve dininize dil uzatırlarsa, bu durumda inkârcılığın önderleriyle savaşın. Çünkü onların yeminlerine güvenilmez. Belki böylece vazgeçerler. 13. Yeminlerini bozan, Elçi'yi sürgün etmeye yeltenen ve ilk önce sizinle uğraşmaya başlayan bir toplulukla savaşmalı değil misiniz? Yoksa onlardan mı korkuyorsunuz? Eğer inanıyorsanız, korkmanız gereken Allah'tır. 14-15. Onlarla savaşın ki, Allah sizin elinizle onlara azap etsin ve onları rezil etsin; sizi onlara üstün kılsın ve inanan toplumun gönüllerine su serpsin, yüreklerinin öfkesini gidersin. Allah dilediğinin tövbesini kabul eder. Allah bilgidir, bilgedir. 16. Yoksa, Allah içinizden cihad edenleri, Allah'tan, Elçisi'nden ve inananlardan başka sırdaş edinmeyenleri bilmeden, bırakılacağınızı mı sandınız? Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ
أَوْلِيَاءَ إِنْ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ
مِنْكُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾ قُلْ إِنْ كَانَ
آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ
وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا
وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبُّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ
لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٤﴾

9 **Tevbe/23.** Ey inananlar! İnkârcılığı inanmaya tercih ettikleri sürece babalarınızı ve kardeşlerinizi dost edinmeyin. Kim onları dost edinirse, işte onlar zalimlerdir. 24. (Ey Muhammed!) De ki: “Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, akrabalarınız, elde ettiğiniz mallar, durgun gitmesinden korktuğunuz ticaret ve hoşunuza giden evler, size Allah'tan, Elçisi'nden ve O'nun yolunda cihat etmekten daha sevimli ise, Allah'ın buyruğu gelene kadar bekleyin. Allah, yoldan çıkan toplumu doğru yola koymaz.

e) Mekke'nin Fethinden Sonraki Savaşlar

ea) Huneyn

Mekke'nin fethinden kısa bir süre sonra, Hz. Peygamber Havazin kabilelerinin Huneyn vadisinde toplandıklarını haber aldı ve onların üzerine yürümeye karar verdi. Onbinden kalabalık bir orduyla yola çıktılar. Müslüman ordusunda, Mekke'nin fethinden sonra Müslüman olmuş pek çok kişi vardı. Düşman birlikleri sayıca Müslümanlar'ın yarısı kadar bile değildi. Bu durum Müslümanlar'ın gevşemelerine neden oldu. Bu gevşeklik esnasında karşı tarafını ustaca saldırmaları, Müslümanlar'ın çok kayıp vermesine yol açtı. Bu esnada

Yeni Müslüman olanların çoğu da cephe gerisine kaçtılar. Ancak, Hz. Peygamber'in kararlı tutumu ve samimi Müslümanlar'ın çabaları sonucunda Havazin bozguna uğratıldı.

لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَوَّبَكُمْ عَلَيْكُمْ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُمْ مُدْبِرِينَ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلَّلَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ﴿٢٦﴾ ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٧﴾

9 Tevbe/25. Allah bir çok yerde ve Huneyn gününde size yardım etti. Çokluğunuz sizi böbürlendirmişti, ama size bir yarar sağlamamıştı; yeryüzü bunca genişliğine karşılık size dar gelmişti de arkanızı dönmüş-tünüz. 26. Sonra Allah, Elçisi'ne ve inananlara güven verdi ve görmediğiniz askerler gönderdi de inkâr edenlere azap etti. İşte inkârcıların cezası budur. 27. Bundan sonra da Allah dilediğinin tövbesini kabul eder. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

eb) Tebük

Mekke'nin fethinden bir yıl kadar sonra, Hz. Peygamber Şam bölgesinde Mute'nin öcünü almak üzere bir savaşa hazırlığı yapıldığını haber aldı. Zaten o bölgedeki kabileler Mute o-
layından sonra Müslümanlar'ın kervanlarına saldırmaya başlamışlardı. Hz. Peygamber oldukça büyük ve donanımlı bir ordu kurmaya karar verdi. Ancak hem gidilecek mesafenin uzunluğu, hem de mevsimin yaz olması, pek çok kişiyi isteksizliğe itti. Hz. Peygamber'den savaşa katılmamak için açık açık izin isteyenler oldu. Hz. Peygamber de, gönülsüz insanları savaşa götürmenin bir yararı olmayacağını düşünerek, onlara izin verdi. Gönüllüler ordusu yola çıktı ve 20 gün yolculuktan sonra Tebük'te konakladılar. Hz. Peygamber hem güç gösterisi yapmak, hem de keşif amacıyla, etrafa küçük birlikler gönderdi. Bu uygulamasından, umduğu sonucu aldı ve bölge kabilelerinin tamamına yakını Müslümanlar'a teslim olup, onların egemenliklerini kabul ettiler.

بِرَأْيِهِ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١﴾ فَسَبِّحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَهْلِهَا وَعَلِّمُوا أَنْتُمْ غَيْرَ مُعْجِزِي اللَّهِ وَأَنَّ اللَّهَ مُخْزِي الْكَافِرِينَ ﴿٢﴾ وَأَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَبَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَذَابِ آلِيمٍ ﴿٣﴾ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتِمُوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَى مُدَّتِهِمْ إِنَّ

9 Tevbe/1. Allah'tan ve Elçisi'nden antlaşma yaptığınız putperestlere ihtar! 2. Yeryüzünde dört ay daha dolaşın. Allah'ı aciz bırakamayacağınızı ve Allah'ın inkârcıları rezil edeceğini bilin. 3. En büyük Hac gününde, Allah'tan ve Elçisi'nden insanlara bildiridir: Allah ve Elçisi putatapanlardan uzaktır. Eğer tövbe ederseniz, bu sizin iyiliğinize olur. Eğer yüz çevirirseniz, bilin ki, Allah'ı aciz bırakamazsınız. İnkâr edenlere can yakıcı azabı müjdele. 4. Ancak, antlaşma yaptığınız putperestlerden, size karşı bir eksiklik yapmayan ve size karşı hiç kimseye arka çıkmayanlarla olan antlaşmalara, sürelerinin sonuna kadar riayet edin. Allah (azabından) sakınanları sever. 5. Saygın aylar çıkınca ortak koşanları bulduğunuz

وَالْهَدْيَ مَعْقُوفًا أَنْ يَبْلُغَ مَحَلَّهُ وَلَوْلَا رِجَالُ مُؤْمِنُونَ
وَنِسَاءُ مُؤْمِنَاتٌ لَمْ يَعْلَمُوهُمْ أَنْ يَطَّوُّوهُمْ فَضَعَفْنَا
مِنْهُمْ مَعْرَةً بِغَيْرِ عِلْمٍ لِيُدْخِلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ
لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا
﴿٢٥﴾ إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ
حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى
الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا
وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٢٦﴾ لَقَدْ
صَدَّقَ اللَّهُ رَسُولَهُ بِالْحَقِّ لِنُدْخُلَ السَّجْدَ
الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ
وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ
دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿٢٧﴾

lamasında bir değişme bulamazsın. 24. Sizi putperestlere galip kıldıktan sonra, Mekke'nin göbeğinde, onların ellerini sizden, sizin ellerinizi onlardan çektiren O'dur. Allah yaptıklarınızı görmektedir. 25. Onlar inkâr etmiş, sizi Mescid-i Harâm'ı ziyaretten ve bekletilen kurbanları yerlerine gitmekten alıkoymuş olanlardır. Eğer henüz tanımadığınız inanmış erkekleri ve inanmış kadınları ezmeniz ve (bu yüzden) onlar tarafından suçlanmanız (ihtimali) olmasaydı, (Allah savaşı önlemezdi). Allah dilediğini rahmetine sokar. Ama onlar birbirinden ayrılmış olsalardı, inkâr edenleri can yakıcı bir azaba uğrattırdık. 26. Inkâr edenler, gönüllerine bağnazlığı, Cahiliyye devri bağnazlığını koymuşlardı, ama Allah, Elçisi'ne ve inananlara güvenini indirmiş ve onların takva sözünü tutmalarını sağlamıştı —onlar da bu söze lâayık ve ehil kimselerdi—. Allah her şeyi bilmektedir. 27. Allah, Elçisi'nin rüyasının gerçek olduğunu doğruladı. İnşallah, siz güven içinde, başlarınızı tıraş etmiş veya saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Harâm'a gireceksiniz. O, sizin bilmediğinizi bilir. Size, bundan başka, yakın bir zafer verecektir.

dg) Mekke'nin Fethi

Mekke Müslümanlar tarafından Hicret'in sekizinci yılı Ramazan'ında fethedilmiştir. Fetihle sonuçlanan savaş girişimine, Mekkeliler'in Hudeybiye barış antlaşmasını ihlal etmeleri neden olmuştur. Hz. Peygamber bütün Müslümanlar'a savaş çağrısında bulundu. Ensar, Muhacirler ve Bedeviler'den oluşan on bin kişilik bir orduyla Müslümanlar Mekke'ye vardılar. Mekkeliler müttefikleri olan kabileleri yardıma çağırdıkları hâlde, onlar destek verme konusunda gevşek davrandılar. Bu durumda Mekke'nin ciddi bir savunma gücü yoktu. Nitekim kısmi çarpışmalardan sonra Müslümanlar Mekke'ye girdiler. Hz. Peygamber, silaha başvurmadıkları sürece Mekke sakinlerine bir zarar verilmeyeceğini duyurdu. Böylece Hz. Peygamber ve Muhacirler sekiz yıl önce sürüldükleri yurtlarına egemen olarak geri dönmüş oluyorlardı.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ
أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِمُ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا
حَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ
تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ جِهَادًا فِي
سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي تُسْرِوْنَ إِلَيْهِمُ بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا

60 Mümtehine/1. Ey inananlar! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin. Onlar, size gelen gerçeği inkâr ettikleri, Rabbiniz olan Allah'a inandığınız için sizi ve Allah'ın Elçisi'ni yurdunuzdan çıkardıkları hâlde, onlara sevgi gösteriyorsunuz. Sizler Benim yolumda savaşmak

أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١﴾ إِنَّ يَنْقُضُوكُمْ يُكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً وَيَسْطُورُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتُهُمْ بِالسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ ﴿٢﴾ لَنْ نَنْفَعَكُمْ أَرْحَامَكُمْ وَلَا أَوْلَادَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣﴾

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا ﴿١﴾ لِيُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٢﴾ وَيُضْرِكَ اللَّهُ نَصْرًا عَزِيزًا ﴿٣﴾

لَقَدْ صَدَّقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّوْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُخْلَفِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿٢٧﴾

كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا اسْتَقَامُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٧﴾ كَيْفَ وَإِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً يُرْضُونَكُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ وَتَأْبَى قُلُوبُهُمْ وَأَكْفَرُكُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨﴾ اِشْتَرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَفَضَّلُوا عَنْ سَبِيلِهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩﴾ لَا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ ﴿١٠﴾ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَاجْزَأْكُمْ فِي الدِّينِ وَفَصِّلَ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١١﴾ وَإِنْ لَكَ كُتُوبٌ أُنْجَاهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعْنُوا

ve rızâmı kazanmak için çıkmışken, onlara nasıl sevgi gösterirsiniz? Ben sizin gizlediğinizi de, açığa vurduğunuzu da bilirim. İçinizden onlara sevgi gösteren kimse, doğru yoldan sapmıştır. 2. Eğer sizi ele geçirirlerse, size düşman olurlar, ellerini ve dillerini fenalık etmek için uzatırlar, keşke inkâr etse-niz isterler. 3. Yakınlarınız ve çocuklarınız kıyamet gününde size bir fayda veremezler, (Allah) aranızı ayırır. Allah işlediklerinizi görmektedir.

48 Fetih/1. (Ey Muhammed!) Biz sana apaçık bir zafer sağlamışızdır. 2. Allah böylece, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağış-layacak, sana olan nimetini tamamlayacak ve seni doğru yola eristirecektir. 3. Allah sana üstün bir yardımda bulunacaktır.

48 Fetih/27. Allah, Elçisi'nin rüyasının gerçek olduğunu doğruladı. İnşallah, siz güven içinde, başlarınızı tıraş etmiş veya saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Harâm'a gireceksiniz. O, sizin bilmediğinizi bilir. Size, bundan başka, yakın bir zafer verecektir.

9 Tevbe/7. Mescid-i Haram'ın yanında antlaşmış olduklarınızın dışında, ortak ko-şanların Allah katında ve Elçisi'nin nez-dinde nasıl bir antlaşmaları olabilir? Onlar size dürüst davrandıkça, siz de onlara dü-rüst davranın. Allah kendine karşı saygılı olanları sever. 8. Nasıl? Eğer size üstün gelselerdi, ne söz, ne de sözleşme göze-tirlerdi. Onlar, gönülleri istemezken, ağız-larıyla sizi hoşnut etmeye uğraşırlar, onla-rın çoğu yoldan çıkmıştır. 9. Allah'ın âyet-lerini az bir değere değişip, onun yolundan alıkoydular. Yapmış oldukları şey ne kötü idi! 10. Onlar, bir mü'mine karşı ne söz, ne de sözleşme gözetirler. İşte bunlar düş-manlıkta aşırı gidenlerdir. 11. Eğer bunlar tövbe eder, namazı kılar ve zekatı verirler-se, sizin din kardeşlerinizdirler. Biz hü-kümleri, bilen bir topluma açıklıyoruz. 12.

الْقِتَالِ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا ﴿٢٥﴾ وَالَّذِينَ
ظَاهَرُوهُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ صَيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِي
قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا ﴿٢٦﴾
وَأَوْزَنْتَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَمْ
تَطْلُوهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ﴿٢٧﴾

metlidir. 25. Allah inkâr edenleri kinlerinden dolayı geri çevirdi, bir fayda elde edemediler. Savaşta, inananlara Allah yetti. Allah güç-
lüdür, üstündür. 26. (Allah) Kitaplılar'ın ara-
sından, onları (müşrikleri) destekleyenleri
kalelerinden indirdi, gönüllerine korku saldı;
onların kimini öldürüyor, kimini esir alıyor-
dunuz. 27. Onların (Yahudiler'in) yerlerini,
yurtlarını, mallarını ve henüz ayağınızı dahi
basmadığınız yerleri Allah size mîras olarak
verdi. Allah her şeye gücü yetendir.⁵⁰⁰

dd) Hudeybiye Barış Antlaşması

Hicretin üzerinden beş koca yıl geçmişti. Gerek Hz. Peygamber, gerekse muhacirler hem Ka-
be'yi ziyaret etmek, hem de yurtları olan Mekke'yi görmek istiyorlardı. Umre amacıyla yola çık-
tılar, ama Mekkeliler Müslümanlar'ın bu taleplerine olumsuz cevap verdiler. Bu durum karşı-
sında Hz. Peygamber Müslümanlar'dan, gerekirse savaşmak konusunda söz aldı (Rıdvan
biatı). Kur'an, savaş donanımına sahip olmadıkları hâlde Hz. Peygamber'e gösterdikleri güven
ve sadakatten dolayı mü'minlerin bu davranışlarından övgüyle söz etmektedir (48 Feth/18).
Müslümanlar'ın bu kararlı tutumları kendilerine ulaşan Mekkeliler, savaşmaktan çekinmişler ve
Müslümanlar'la uzlaşma yoluna gitmişlerdi. Bazı Müslümanlar'ın, antlaşma maddelerinin
Müslüman tarafın aleyhine olduğunu düşündükleri için muhalefet etmelerine rağmen, Hz.
Peygamber müşriklerle anlaşmayı kabul etti. Daha sonraki yıllarda, bu antlaşmanın stratejik
bakımdan ne büyük bir başarı olduğu, Müslümanlar tarafından yaşanarak görüldü.

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ
أَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ وَمَنْ
أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمِيسُوبُهُ أَجْرًا عَظِيمًا
﴿١٠﴾ سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا
أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ مَا لَيْسَ
فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ
بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
خَبِيرًا ﴿١١﴾ بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ
وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزَيَّنَّ ذَلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ
وَظَنَنْتُمْ ظَنًّا سَوْءًا وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا ﴿١٢﴾ وَمَنْ لَمْ

48 Fetih/10. (Ey Muhammed!) Sana biat e-
denler, aslında Allah'a biat etmişlerdir. Al-
lah'ın eli onların elleri üzerindedir.⁵⁰¹ Kim
verdiği sözden dönerse, ancak kendi zara-
rına dönmüş olur. Kim de Allah'a verdiği
andi yerine getirirse, (Allah) ona büyük bir
ödül verecektir. 11. Bedeviler'den (savaş-
tan) geri bırakılanlar, sana: "Bizi mallarımız
ve ailelerimiz alıyordu, Allah'tan bizim ba-
ğışlanmamızı dile" diyecekler. Gönüllerin-
de bulunmayanı dilleriyle söylerler. Onlara
de ki: "Allah size bir zarar gelmesini di-
lerse, yahut bir fayda elde etmenizi di-
lerse, O'na karşı kim sizin için bir şey ya-
pabilir? Kaldı ki, Allah yaptıklarınızdan ha-
berdardır". 12. Aslında siz, Elçi'nin ve ina-
nanların, ailelerine bir daha dönmeyecek-

⁵⁰⁰ Hendek kuşatması bozulduktan sonra, Hz. Peygamber, ihanetlerinden dolayı Yahudiler'e bir ders
vermek üzere hiç beklemeden Benû Kurayza kabilesinin üzerine yürüdü. 20 günden fazla süren ku-
şatmadan sonra, Benû Kurayza kalesi teslim alındı. Bu pasaj, bu zaferi işaret etmektedir.

⁵⁰¹ Biat, birinin egemenliğini kabul ve bağlılık yemini etmektir. Biat el tutuşarak yapıldığı için "Allah'ın
eli de onların elleri üzerindedir" denilmektedir.

الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧١﴾ الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ
بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرَ
عَظِيمٍ ﴿١٧٢﴾ الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ
جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ
وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿١٧٣﴾ فَاتَّقِلُوا بِنِعْمَةِ اللَّهِ وَفَضْلِهِ لَمْ
يَمَسْسَهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَهُ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ
عَظِيمٍ ﴿١٧٤﴾ إِنَّمَا ذَلِكَ الشَّيْطَانُ يَخُوفُ أَتْيَاهُ فَلَا
تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٥﴾

ğını heder etmeyeceğine sevinirler. 172. Onlar yaralandıktan sonra, yine Allah'ın ve Elçisi'nin çağrısına uymuşlardı. Onlardan güzel davrananlar ve (Allah'a karşı) saygılı olanlar için büyük bir ödül vardır. 173. İnsanlar onlara: "Düşmanlarınız size karşı toplandılar; onlardan korkun!" demişler, ama bu onların inancını artırmış ve: "Allah bize yeter; O ne güzel vekildir" demişlerdi. 174. Nitekim kendilerine bir kötülük dokunmadan, Allah'tan bir nimet ve bollukla geri döndüler. Allah'ın rızasına uydular. Allah büyük lütf sahibidir. 175. Bu Şeytan, ancak kendi dostlarını korkutur; eğer inanıyorsanız onlardan değil, Benden korkun.

dc) Hendek

Hicretin beşinci yılında Kureyş ve Gatafan kabileleri Medine'ye bir saldırı düzenlediler. Medine'deki Benû Kurayza Yahudileri de, Müslümanlar'la yaptıkları antlaşmayı ihlal ederek onlara katıldılar. Onbinin üzerindeki ordu Medine'ye geldiğinde, şehrin etrafına aşılamayacak derin çukurlar (hendek) kazılmış olduğunu gördüler. Bir ay kadar süren kuşatma sonucunda düşman ordusu bir sonuç alamadı. Bu süre zarfında dışarıyla bağlantısı tamamen kesilmiş olan Medine'deki Müslümanlar da zor durumda kalmışlardı. Ancak, çıkan şiddetli bir fırtına sonucunda, düşman ordusunun cephe düzeni darmadağın oldu. Bunun üzerine Kureyş Mekke'ye dönmeye karar verdi. Onların ardından diğerleri de kuşatmayı kaldırmak zorunda kaldılar. Böylece ciddi bir çarpışma olmadan, Müslümanlar Hendek savaşından سلامتle çıktılar.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ
جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ
اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٩﴾ إِذْ جَاءَكُمْ مِنْ فَوْقِكُمْ
وَمِنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ
الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونَا ﴿١٠﴾ هُنَالِكَ ابْتُلِيَ
الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا ﴿١١﴾ وَإِذْ يَقُولُ
الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ مَا وَعَدَنَا اللَّهُ
وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا ﴿١٢﴾ وَإِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ
يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مَقَامَ لَكُمْ فَارْجِعُوا وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ
مِنْهُمْ النَّبِيَّ يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ
إِنْ يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا ﴿١٣﴾ وَلَوْ دُخِلَتْ عَلَيْهِمْ مِنْ

33 **Ahzap/9.** Ey İnananlar! Allah'ın size olan nimetini anın! Üzerinize ordular gelmişti, Biz de onların üzerine rüzgarlar ve görmediğiniz ordular göndermiştik. Allah, yaptıklarınızı görüyordu. 10. Onlar size yukarıınızdan ve aşağıınızdan gelmişlerdi; gözler dönmüş, yürekler ağızlarla gelmişti; Allah hakkında çeşitli tahminlerde bulunuyordunuz.⁴⁹⁶ 11. İşte orada, inanlar denenmiş ve çok şiddetli bir sarsıntıya uğratılmışlardı. 12. İkiyüzlüler ve kalplerinde hastalık olanlar: "Allah ve Peygamberi bize sadece kuru vaatlerde bulundular" diyorlardı. 13. İçlerinden bir grup: "Ey Yesribliler!⁴⁹⁷ Tutunacak yeriniz yok, geri dönün!" demişti. İçlerinden bir topluluk da Peygamber'den: "Evlerimiz açıktadır" diyerek izin istemişlerdi. Oysa evleri açıkta değildi, sadece kaçmak istiyorlardı. 14. Eğer Medine'nin etrafından üzerlerine varılacak

⁴⁹⁶ Anlaşılan o ki, Müslümanlar böyle bir kuşatmadan سلامتle çıkacaklarına pek kanaat getirmiyor, Allah'ın kendilerine yardım edip etmeyeceği konusunda şüphe ediyorlardı.

⁴⁹⁷ Yesrib, Medine'nin eski adıdır. Yesrib şehri, Hicret'ten sonra *el-medine* (şehir) adını almıştır.

أَفْطَارَهَا ثُمَّ سَأَلُوا الْفَيْتَةَ لَأَتَوْهَا وَمَا تَلْبَثُوا بِهَا إِلَّا بَسِيرًا ﴿١٤﴾ وَقَدْ كَانُوا عَاهَدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ لَا يُؤْيُونَ الْأَدْبَارَ وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا ﴿١٥﴾ قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ وَإِذَا لَا تُفْعَلُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٦﴾ قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِيكُمْ مِنَ اللَّهِ أَنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً وَلَا يَجْلُونَ لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَيْلًا وَلَا نَهَارًا ﴿١٧﴾ قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُعَوِّضِينَ مِنْكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هَلُمَّ إِلَيْنَا وَلَا يَأْتُونَ الْبَاسَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٨﴾ أَشِحَّةً عَلَيْكُمْ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ تَلَوُّرُ أَعْيُنِهِمْ كَأَنَّهُمْ يُغَشِّى عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُمْ بِأَلْسِنَةٍ حِدَادٍ أَشِحَّةً عَلَى الْخَيْرِ أُولَئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا فَأَحْبَطَ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿١٩﴾ يَحْسِبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَإِنْ يَأْتِ الْأَحْزَابَ يَوَدُّوا لَوْ أَنَّهُمْ بَادُونَ فِي الْأَعْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ أَنْبَائِكُمْ وَلَوْ كَانُوا فِيكُمْ مَا قَاتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا ﴿٢٠﴾ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ﴿٢١﴾ وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ﴿٢٢﴾ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَى نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا ﴿٢٣﴾ لِيَجْزِيَ اللَّهُ الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ إِنْ شَاءَ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٢٤﴾ وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَأْتَالُوا خَيْرًا وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ

ve kendilerinden fitne çıkarmaları istenecek olsaydı, hemen buna girişip, yapmaktan geri durmazlardı. 15. Oysa daha önce, sırt çevirip kaçmayacaklarına dair Allah'a söz vermişlerdi. Allah'a verilen söz sorulacaktır. 16. (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer ölmekten veya öldürülmekten kaçırıyorsanız, (bilin ki) kaçmak size fayda vermeyecektir; kaçsanız bile az bir zamandan fazla yaşatılmazsınız". 17. De ki: "Allah size bir kötülük dileyecek veya bir rahmet dileyecek olsa, sizi O'na karşı kim koruyabilir?" Kendilerine Allah'tan başka ne bir dost, ne de bir yardımcı bulabilirler. 18-19. Allah, içinizden sizi alkoyanları, size Allah'ın yardımını kıskanarak, kardeşlerine: "Bize gelin" diyenleri biliyor. Onlar savaşımaya nadiren⁴⁹⁸ ve size karşı cimrilik ederek⁴⁹⁹ gelirler. Korku (ân) geldiğinde, onların -üzlerine ölüm baygınlığı çöken kişi gibi- gözleri dönerek sana baktıklarını görürsün. Korku gidiince iyiliğinizi çekemeyip sivri dilleriyle sizi incitirler. Bunlar inanmamışlardır; bu yüzden, Allah onların işlerini boş çıkarmıştır. Bu, Allah için kolaydır. 20. Bunlar, düşman birliklerinin gitmediklerini sanıyorlardı. Bu birlikler tekrar gelmiş olsalar, çöllerde Bedeviler'in yanında bulunup, sadece sizin haberlerinizi sormayı isterlerdi. Aranızda olsalar dahi pek az savaşırlardı. 21. (Ey inananlar!) Sizler için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok ananlar için Allah'ın Elçisi'nde güzel bir örnek vardır. 22. İnananlar, düşman birliklerini gördükleri zaman: "İşte bu, Allah'ın ve Elçisi'nin bize vaadettiğidir; Allah ve Elçisi doğru söylemiştir" dediler. Bu ancak onların inancını ve teslimiyetlerini artırdı. 23. İnananlardan Allah'a verdiği sözü yerine getiren adamlar vardır. Kimi bu uğurda canını vermiş, kimi de beklemektedir. Sözlerini hiç değiştirmemişlerdir. 24. Bu sebeple Allah, doğruları doğrulukları ile ödüllendirir; ikiyüzlülere de dilerse azap eder veya tövbelerini kabul eder. Allah çok bağışlayıcı ve merha-

⁴⁹⁸ veya "onların pek azı savaşa gelir".

⁴⁹⁹ yani savaş esnasında, çarpışmaya fazlaca iştirak etmez, isteksizlik gösterirler.

الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧١﴾ الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ
 بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاقْبَوا أَجْرَ
 عَظِيمٍ ﴿١٧٢﴾ الَّذِينَ قَالُوا لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ
 جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ
 وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿١٧٣﴾ فَاقْبَلُوا نِعْمَةً مِنْ اللَّهِ وَفَضْلًا لَمْ
 يَمَسْسَهُمْ سُوءُ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ
 عَظِيمٍ ﴿١٧٤﴾ إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا
 تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٥﴾

ğını heder etmeyeceğine sevinirler. 172. Onlar yaralandıktan sonra, yine Allah'ın ve Elçisi'nin çağrısına uymuşlardı. Onlardan güzel davrananlar ve (Allah'a karşı) saygılı olanlar için büyük bir ödül vardır. 173. İnsanlar onlara: "Düşmanlarınız size karşı toplandılar; onlardan korkun!" demişler, ama bu onların inancını artırmış ve: "Allah bize yeter; O ne güzel vekildir" demişlerdi. 174. Nitekim kendilerine bir kötülük dokunmadan, Allah'tan bir nimet ve bollukla geri döndüler. Allah'ın rızasına uydular. Allah büyük lütuf sahibidir. 175. Bu şeytan, ancak kendi dostlarını korkutur; eğer inanıyorsanız onlardan değil, Benden korkun.

dc) Hendek

Hicretin beşinci yılında Kureys ve Gatafan kabileleri Medine'ye bir saldırı düzenlediler. Medine'deki Benü Kurayza Yahudileri de, Müslümanlar'la yaptıkları antlaşmayı ihlal ederek onlara katıldılar. Onbinin üzerindeki ordu Medine'ye geldiğinde, şehrin etrafına açılmayacak derin çukurlar (hendek) kazılmış olduğunu gördüler. Bir ay kadar süren kuşatma sonucunda düşman ordusu bir sonuç alamadı. Bu süre zarfında dışarıyla bağlantısı tamamen kesilmiş olan Medine'deki Müslümanlar da zor durumda kalmışlardı. Ancak, çıkan şiddetli bir fırtına sonucunda, düşman ordusunun cephe düzeni darmadağın oldu. Bunun üzerine Kureys Mekke'ye dönmeye karar verdi. Onların ardından diğerleri de kuşatmayı kaldırmak zorunda kaldılar. Böylece ciddi bir çarpışma olmadan, Müslümanlar Hendek savaşından selamete çıktılar.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ
 جُنُودُ فَارِسَئِيلَ عَلَيْهِمْ رِيًّا وَجُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ
 اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٩﴾ إِذْ جَاءَكُمْ مِنْ فَوْقِكُمْ
 وَمِنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ
 الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللِّهِ الظُّنُونَا ﴿١٠﴾ هُنَالِكَ ابْتُلِيَ
 الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زَلْزَالًا شَدِيدًا ﴿١١﴾ وَإِذْ يَقُولُ
 الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ مَا وَعَدَنَا اللَّهُ
 وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا ﴿١٢﴾ وَإِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ
 يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ لَكُمْ فَارْجِعُوا وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ
 مِنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ
 إِنْ يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا ﴿١٣﴾ وَلَوْ دَخَلَتْ عَلَيْهِمْ مِنْ

33 Ahzap/9. Ey İnananlar! Allah'ın size olan nimetini anın! Üzerinize ordular gelmişti, Biz de onların üzerine rüzgarlar ve görmediğiniz ordular göndermiştik. Allah, yaptıklarınızı görüyordu. 10. Onlar size yukarınızdan ve aşağınızdan gelmişlerdi; gözler dönmüş, yürekler ağızlara gelmişti; Allah hakkında çeşitli tahminlerde bulunuyordunuz.⁴⁹⁶ 11. İşte orada, inananlar denenmiş ve çok şiddetli bir sarsıntıya uğratılmışlardı. 12. İkiyüzlüler ve kalplerinde hastalık olanlar: "Allah ve Peygamberi bize sadece kuru vaadlerde bulundular" diyorlardı. 13. İçlerinden bir grup: "Ey Yesribliler!⁴⁹⁷ Tutunacak yeriniz yok, geri dönün!" demişti. İçlerinden bir topluluk da Peygamber'den: "Evlerimiz açıktadır" diyerek izin istemişlerdi. Oysa evleri açıkta değildi, sadece kaçmak istiyorlardı. 14. Eğer Medine'nin etrafından üzerlerine varılacak

⁴⁹⁶ Anlaşılan o ki, Müslümanlar böyle bir kuşatmadan selamete çıkacaklarına pek kanaat getirmiyor, Allah'ın kendilerine yardım edip etmeyeceği konusunda şüphe ediyorlardı.

⁴⁹⁷ Yesrib, Medine'nin eski adıdır. Yesrib şehri, Hicret'ten sonra el-medine (şehir) adını almıştır.

فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٢٢﴾

lah'a güvensinler.

إِنْ يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نَدَاؤُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٠﴾ وَلِيَمَحَّصَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَمْحَقَ الْكَافِرِينَ ﴿١٤١﴾ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخِلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَلُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ ﴿١٤٢﴾ وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَتِمَتُونَ الْمُوتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَاسِمُوهُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿١٤٣﴾

سنلقي في قلوب الذين كفروا الرعب بما أشركوا بالله ما لم ينزل به سلطانا وما لهم أن يقولوا ما لم يُنزل به سلطانا وما لهم أن يقولوا ما لم يُنزل به سلطانا ولقد صلبكم الله وعده إذ تحصونهم ياذنه حتى إذا قتلتم وتنازعتم في الأمر وعصيتهم من بعد ما أراكم ما تحبون منكم من يريد الدنيا ومنكم من يريد الآخرة ثم صرفكم عنهم ليبتليكم ولقد عفا عنكم والله ذو فضل على المؤمنين ﴿١٥٢﴾ إذ تصولون ولا تلوون على أحد والرسول يدعوكم في أخراكم فأتاكم عفا عنهم ليكثلا تحزبوا على ما فاتكم ولا ما أصابكم والله خير بما تعملون ﴿١٥٣﴾ ثم أنزل عليكم من بعد الغم أمنة نعاسا يغشى طائفة منكم وطائفة قد أهمتهم أنفسهم يظنون بالله غير الحق ظن الجاهليين يقولون هل لنا من الأمر من شيء قل إن الأمر كله لله يخفون في أنفسهم ما لا يبدون لك يقولون لو كان لنا من الأمر شيء ما قتلنا هاهنا قل لو كنتم في يوتكم ليرز الذين كذب عليهم القتل إلى مضاجعهم وليبتلي الله ما في صلوركم وليمحص ما في

3 Al-i İmran/140-141. Eğer siz bir yara alırsanız, kuşkusuz o topluluk da benzeri bir yara almıştır. Allah'ın inananları bilmesi, içinizden şahitler alması –Allah haksızlık yapanları sevmez–, inananları netleştirmesi ve inkârcıları yok etmesi için bu (zafer) günleri(ni) insanlar arasında dolaştırırız. 142. Yoksa, Allah içinizden cihad edenleri bilmeden ve dayananları bilmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? 143. Ölümle karşılaşmadan önce, onu temenni ediyordunuz. İşte şimdi onu görüyorsunuz, ama şaşkın bir hâlde bakıp duruyorsunuz.

3 Al-i İmran/151. (Allah'ın,) hakkında hiçbir delil indirmedığı şeyi Allah'a ortak koşmalarından ötürü, inkâr edenlerin kalplerine korku salacağız. Onların varacağı yer ateştir. Haksızlık edenlerin yerleri ne kötüdür. 152. Allah size verdiği sözde durdu: O'nun izniyle kâfirleri öldürüyordunuz. Ne zaman ki dağılıp, (Allah'ın) size, sevdiğiniz şeyleri göstermesinden sonra (savaş) konusunda çekıştiniz –kiminiz dünyayı istiyordu, kiminiz ahireti ve itaatsizlik gösterdiniz; işte o zaman sizi denemek için (Allah) sizi onlardan geri çevirdi. O sizi affetmiştir. Allah inananlara karşı büyük lütuf sahibidir. 153. Elçi arkanızdan sizi çağırırken, kimseye bakmadan kaçıyorsunuz. Ne elinizden gidene, ne de başınıza gelene üzülünüz diye, Allah sizi üzüntüden üzüntüye uğrattı. Allah yaptıklarınızdan haberdardır. 154. Sonra, üzüntünün ardından size bir güven, sizden bir bölüğü bürüyen bir uykulama indirdi. Bir bölük de, kendi canı derdine düşmüş, cahiliyye'de olduğu gibi Allah hakkında gerçek dışı bir zan yürütüyor ve: "Bu konuda bize de söz düşmez mi?" diyor. De ki: "Bütün iş Allah'a aittir". Sana açıklayamadıklarını içlerinde gizliyorlar ve: "Bu konuda bize de söz düşseydi, burada öldürülmezdik" diyorlar. De ki: "Evlerinizde bile olsaydınız, haklarında ölüm yazılmış olanlar yine devrilecekleri yerleri boyarlardı". Bu, içinizde olanı Allah'ın denemesi ve gö-

قُلُوبَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٥٤﴾ إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٥٥﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غَزَى لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا لِيُجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يُخَيِّ وَيُخَيِّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١٥٦﴾ وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مِتُّمْ لَمَغْفَرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ﴿١٥٧﴾ وَلَئِنْ مِتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ لَإِلَى اللَّهِ تُحْشَرُونَ ﴿١٥٨﴾ فِيمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لَنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ ظَافِرًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَأَنْفَضُوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٥٩﴾

أَوَلَمْ أَصَابِكُمْ مُصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُمْ مِنْهَا قُلُوبُكُمْ أَلَمْ يَكُنْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَبِيرٌ ﴿١٦٥﴾ وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ فِإِذَا اللَّهُ وَلَّيْتُمْ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٦٦﴾ وَلَيَعْلَمَنَّ الَّذِينَ نَافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْ قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ ادْفَعُوا قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَاتَّبَعْنَاكُمْ هُمْ لِلْكَفَرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ ﴿١٦٧﴾ الَّذِينَ قَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قُتِلُوا قُلْ فَادْرِعُوا عَنْ أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٦٨﴾

يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ

nüllerinizde olanı netleştirmesi içindir. Allah göğüslerde olanı bilir. 155. İki topluluğun karşılaştığı gün, Şeytan içinizden geri dönenleri, işledikleri birtakım işlerden dolayı, yoldan kaydırmak istemişti. Ama Allah onları affetmiştir. Allah çok bağışlayıcıdır, halîmdir. 156. Ey inananlar! Yolculuğa çıkan veya savaşa giden kardeşleri hakkında: "Yanımızda olsalardı, ölmezler veya öldürülmezlerdi" diyen inkârcılar gibi olmayın. Allah (bunu) onların yüreklerine dert edecektir. Allah diriltir de, öldürür de... Allah işlediklerinizi görmektedir. 157. Allah yolunda öldürülür veya ölürseniz, Allah'ın bağışlaması ve rahmeti onların topladıklarından daha iyidir. 158. Andolsun ki, ölseniz de öldürülseniz de Allah'ın huzurunda toplanacaksınız. 159. (Ey Muhammed!) Allah'ın rahmetinden ötürü, sen onlara yumuşak davran. Eğer kaba ve katı yürekli olsaydın, çevrenden dağılırlardı. Onları affet, onlara bağış dile, iş hakkında onlara danış, fakat karar verdiğin zaman Allah'a güven. Allah (O'na) güvenenleri sever.

3 Al-i İmran/165. Başkalarını iki misline uğrattığınız bir musibete, kendiniz uğrayınca: "Bu da nereden geldi?" dersiniz. (Ey Muhammed!) De ki: "Bu kendinizdendir". Allah'ın gücü her şeye yeter. 166-167. İki topluluğun karşılaştığı gün başınıza gelen Allah'ın izniyle ve (Allah'ın) inananları ve ikiyüzlülük yapanları bilmesi içindir. Bunlara: "Gelin Allah yolunda savaşın ya da savunmada bulunun" denmişti de: "Savaş olacağına bilseydik size uyardık" demişlerdi. Onlar o gün inançtan çok inkâra yakındılar. Kalplerinde olmayı ağızlarıyla söylüyorlardı. Oysa, Allah onların gizlediklerini daha iyi bilmektedir. 168. Onlar oturup, kardeşleri için: "Bize uysalardı öldürülmezlerdi" dediler. De ki: "Eğer doğru söylüyorsanız, ölümü kendinizden defedin".⁴⁹⁵

3 Al-i İmran/171. Allah'ın nimetine, lütfuna ve Allah'ın inananların yaptıklarının karşılı-

⁴⁹⁵ Burada söz konusu edilen kişiler, Uhud'da 300 adamıyla savaş alanından ayrılan münafıkların reisi Abdullah b. Ubeyy ve çevresindekilere.

عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٧﴾ لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَفْعَلْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٦٨﴾ فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَالْقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٦٩﴾ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ الْأَمْوَالِ إِنِّي أَعْلَمُ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا لِّئَلَّا تُؤْثِرَكُمْ خَيْرًا مِمَّا أُخِذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرَ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٧٠﴾ وَإِنْ يُرِيدُوا حِيَاثَتَكَ فَقَدْ خَالَاهُ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ فَأَمَّا كُنْتُمْ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾

قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فَيْتِنِ التَّقَاتِ فَتَةً تَقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأُخْرَى كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ مِثْلَهُمْ رَأْيَ الْعَيْنِ وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بَصَرَهُ مَنْ يَشَاءُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لَأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿١٣﴾

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِدِيرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢٣﴾ إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُبَدِّلَكُمْ رُبُّكُمْ بِنِزَالَةِ آيَاتِهِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُتَزَلِينَ ﴿١٢٤﴾ بَلَىٰ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فُورِهِمْ هَذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ ﴿١٢٥﴾ وَمَا جَعَلَ اللَّهُ إِلَّا بَشْرًا لَكُمْ وَلِتَطْلُبَ قُلُوبُكُمْ بِهِ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿١٢٦﴾ لَيَقْطَعَنَّ طَرَفًا مِنَ الدِّينِ كَفَرُوا أَوْ يَكْتُنْهُمْ فَيَنْقَلِبُوا خَائِبِينَ ﴿١٢٧﴾ لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ

yor. Allah yücedir, bilgedir. 68. Daha önceden Allah'tan verilmiş bir hüküm olmasaydı, aldıklarınız dünya malından dolayı size büyük bir azap değerd. 69. Elde ettiğiniz ganimetleri helal hoş olarak yiyin. Allah'a saygılı olun. Doğrusu, Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 70. Ey Peygamber! Elinizde bulunan esirlere şöyle söyle: "Allah kalplerinizde bir iyilik bulunduğunu bilirse, size sizden alınanın daha iyisini verir ve sizi bağışlar!" Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 71. Esirler sana hıyanet etmek isterlerse, bilesin ki, onlar daha önce de Allah'a hıyanet etmişlerdi de, onları yenmen için Allah sana imkan vermişti. Allah bilgidir, bilgedir.⁴⁹⁴

3 Al-i İmran/13. Karşı karşıya gelmiş iki topluluğun durumunda size ibret bulunmaktadır. Bir Allah yolunda savaşıyordu. Öteki inkarcı topluluk, çıplak gözle bunları, kendilerinin iki katı olarak görüyordu. Allah dilediğini yardımıyla destekler. Görebilenler için bunda bir ibret vardır.

3 Al-i İmran/123. (Ey Muhammed!) Nitekim düşkün bir durumda bulunduğunuz Bedir'de Allah size yardım etmişti. Allah'a saygılı olun ki, şükretmiş olasınız. 124. İnananlara: "Rabbimizin, gönderilmiş üç bin melek size yardım etmesi size yetmez mi?" diyordun. 125. Evet, siz dayanır ve korunursanız, (onlar da) hemen üzerinize gelirlse, Rabbiniz size nişanlı beş bin melek yardım edecektir. 126. Allah bunu, ancak size müjde olsun ve gönülleriniz sağlamlaşsın diye yapmıştır. Yardım ancak Üstün ve Bilge olan Allah katındandır. 127-128. (Böylece Allah) inkar edenlere ya kayıp verecek ya da onları —umutlarını yitirmiş olarak geri dönecekleri şekilde— bozguna uğratacaktır; veya onları

⁴⁹⁴ Bedir'de müşriklerden 40-70 kadarı öldürülmüş ve bir o kadarı da esir alınmıştı. Hz. Peygamber, esirlere nasıl davranmaları gerektiği konusunda Müslümanlar'la istişare etti. Hz. Ömer'in de aralarında bulunduğu bir grup, onların hepsini öldürmeyi önerdi. Hz. Ebu Bekir ve bazıları ise, onların fidye karşılığında salıverilmesini önerdiler. Hz. Peygamber ikinci görüşü benimsedi, bunun üzerine bu ayetler indi.

طَالُمُونَ ﴿١٢٨﴾

ya bağışlayacak ya da zalim oldukları için onlara azap edecektir –bu konuda sana düşen bir şey yoktur–.

أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ بِأَنفُسِهِمْ طَالُمَا وَرَأَى اللَّهُ عَلَى
نَصْرِهِمْ لَقْدِيرٌ ﴿٣٩﴾

22 Hac/39. Haksızlığa uğratılarak kendilerine savaş açılan kimselere (savaşmaları için) izin verilmiştir. Allah onlara yardım etmeye elbette güç yetirir.

db) Uhud

Bedir'de Mekkeli müşriklerin çok sayıda önde geleni öldürülmüştü. Savaştan döner dönmez Mekkeli bu kayıplarının intikamını almak ve Müslümanlar'a ders vermek üzere yeni bir savaş hazırlığına koyuldular. Nihayet Hicret'in üçüncü yılında Müslümanlar'la bu kez de Uhud'da karşı karşıya geldiler. Savaşın başlangıcında Müslümanlar üstün durumdaydılar. O denli ki, savaşçılar artık çarpışmanın kesin galibiyete dönüştüğü düşüncesiyle ganimet toplamaya başladılar. Stratejik bir konumda bulunan ve Hz. Peygamber'in, her ne surette olursa olsun, ikinci bir emre kadar yerlerinden ayrılmamalarını emrettiği okçular da, aralarından bazılarının uyarılarına rağmen yerlerinden ayrılarak ganimet toplamaya koyuldular. Bunun üzerine, müşrikler savaşın akışını tersine çevirmeyi başardılar ve Müslüman ordusu, geri dönüp dağa sığınmak zorunda kaldı.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ
كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ ﴿٣٦﴾ لَيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ
مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضَهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكُمُهُ
جَمِيعًا فَيَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٣٧﴾
قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَتَّبِعُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ
يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾ وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ
لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ فَإِنْ اتَّهَمُوا فَإِنَّ اللَّهَ
بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٩﴾ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ
مَوْلَاكُمْ نَعِمَ الْمَوْلَىٰ وَنَعِمَ النَّصِيرُ ﴿٤٠﴾

8 Enfal/36. İnkâr edenler mallarını (insanları) Allah yolundan çevirmeye harcıyorlar; daha da harcaacaklar. Sonra bu onlara yürek acısı olacak, mağlup olacaklar. İnkâr edenler cehennemde toplanacaklardır. 37. Bu, Allah'ın temiz pisten ayırması ve pis olanı üst üste koyup yığarak hepsini cehenneme koyması içindir. İşte bunlar kaybedeceklerdir. 38. İnkâr edenlere, eğer vazgeçerlerse, geçmişlerinin bağışlanacağını; yok yine devam ederlerse, öncekilerle ilgili uygulamamızın geçerli olduğunu söyle. 39. İnsanları zorlayarak dinden döndürme (fitne) kalmayıp, din bütünüyle Allah'ın olana kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse, Allah onların yaptıklarını görmektedir. 40. Eğer yüz çevirecek olurlarsa, bilin ki, sizin sahibiniz Allah'tır. O ne güzel sahip ve ne güzel yardımcıdır.

وَإِذْ عَدُوٌّ مِنْ أَهْلِكَ تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِينَ مَقَاعِدَ
لِلْقِتَالِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٢١﴾ إِذْ هَمَّتْ
طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلَا وَاللَّهُ وَلِيُّهُمَا وَعَلَى اللَّهِ

3 Al-i İmran/121. (Ey Muhammed!) Hani sen inananları savaş için duracakları yerlere yerleştirmek üzere erkenden aileden ayrılmıştın. Allah işiten ve bilendir. 122. Hamileri Allah olduğu hâlde, sizden iki takım bozulmaya yeltenmişti. Inananlar Al-

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفًا فَلَا تُولُوهُمْ الْأَدْبَارَ ﴿١٥﴾ وَمَنْ يُولُوهُمْ يَوْمَئِذٍ ذَرَّةً إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَى فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٦﴾ فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتُمْ إِذْ رَمَيْتُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى وَلَيُبَلِّغَنَّ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءً حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٧﴾ ذَلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنٌ كَيْدَ الْكَافِرِينَ ﴿١٨﴾ إِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ وَإِنْ تَنْتَهُوا فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تُعَادُوا تُعَذِّبْكُمْ وَإِنْ تَعْنِي عَنْكُمْ فَتَنْكُشْهُمْ وَلَوْ كَثُرَتْ وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٩﴾

وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّقَىٰ الْجَمْعَانِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤١﴾ إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدْوَةِ الدُّنْيَا وَهُمْ بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوَىٰ وَالرَّكْبُ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ لَا خِلْفَتُمْ فِي الْمِيعَادِ وَلَكِنْ لَيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَا مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ وَإِنَّ اللَّهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٤٢﴾ إِذْ يُرِيكُهُمُ اللَّهُ فِي مَائِمَةٍ قَلِيلًا وَلَوْ أَرَأَيْتُمْ كَيْفَ لَفْتَلَيْتُمْ وَتَلْتَاغَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤٣﴾ وَإِذْ يُرِيكُمُوهُمْ إِذِ التَّفَيُّتُمْ فِيْ أَعْيُنِكُمْ قَلِيلًا وَيُقَلِّلُكُمْ فِيْ أَعْيُنِهِمْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٤٤﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاغْلُظْوا وَادْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٤٥﴾ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا

dönmeyin!⁴⁹¹ 16. O gün, savaş gereği (taktik olarak) yana çekilme veya (başka) bir birliğe katılma amacı dışında, kim arkasını düşmana dönerse, Allah'tan bir öfkeye uğramış olur. Onun varacağı yer cehennemdir. Varılacak ne kötü yerdir! 17. Onları siz öldürmediniz; onları Allah öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı. Allah bunu, inananları güzel bir imtihanla sınamak için yapmıştı. Allah işitmekte ve bilmektedir. 18. İşte böyle! Allah inkarcıların düzenini etkisiz kılar. 19. (Ey inkarcılar!) Zafer istiyorsanız, işte size zafer geldi. Eğer vazgeçerseniz, bu sizin iyiliğinize olur. Yok eğer tekrar dönecek olursanız, biz de döneriz. Topluluğunuz çok da olsa, size hiçbir yarar sağlamaz. Allah inananlarla beraberdir.

8 Enfal/41. Eğer Allah'a ve ayırdetme gününü, iki topluluğun karşı karşıya geldiği gün (Bedir'de) kulumuza (Muhammed'e) indirdiğimize inanıyorsanız, bilin ki, aldığınız her türlü ganimetin beşte biri Allah'ın, Elçi'nin, onun yolcularının, öksüzlerin, düşkünlere ve yalancılarındır. Allah'ın gücü her şeye yeter. 42. Hani siz vadinin en yakın yamacında idiniz, onlar da vadinin en uzak yamacında idiler. Kervan da sizin aşağıңызdaydı. Eğer buluşmak üzere sözleşmiş olsaydınız, vaktini tayinde anlaşılamazdınız. Fakat, yok olacak olan açık bir belgeye dayanarak yok olsun, yaşayacak olan da, açık belgeye dayanarak yaşasın diye, Allah yapılabileceği yaptı. Allah işitmekte ve bilmektedir. 43. Uykunda Allah onları (sayılarını) sana az gösteriyordu. Eğer sana onları çok göstermiş olsaydı, yılacak ve bu konuda (onlarla savaşma konusunda) çekişecektiniz. Ama Allah sizi (çekişmekten) kurtardı. Çünkü O, gönüllerde olanı bilir. 44. Karşılaştığınızda, yapılacak işi yapmak için, Allah onları sizin gözünüzde az gösteriyor, sizi de onların gözlerinde azaltıyordu. İşler Allah'a döndürülür. 45. Ey inananlar! Bir toplulukla karşılaşırsanız direnin ve başarıya ulaş-

491 yani "savaşta kaçmayın".

وَتَذَهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٤٦﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿٤٧﴾ وَإِذْ زَيْنَ لَهْمُ الشَّيْطَانِ أَعْمَالُهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ فَلَمَّا تَرَآتِ الْفِئَتَانِ نَكَصَ عَلَى عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ إِنِّي أَزَى مَا لَا تَرْوُونَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٤٨﴾ إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ غَرَّ هَؤُلَاءِ دِينَهُمْ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٩﴾ وَلَوْ تَرَى إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٥٠﴾ ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ أَيْدِيَكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿٥١﴾ كَذَّابِ آلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٥٢﴾ ذَلِكَ بَأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكْ مُغَيِّرًا نَعْمَةً أَعْمَهَا عَلَى قَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٣﴾ كَذَّابِ آلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَكُلٌّ كَانُوا ظَالِمِينَ ﴿٥٤﴾

manız için Allah'ı çokça anın! 46. Allah'a ve Elçisi'ne itaat edin, çekismeyin! Yoksa dağılırsınız ve gücünüz gider. Dayanın! Doğrusu, Allah dayananlarla beraberdir. 47. Yurtlarından bôbürlenerek ve insanlara gösteriş için çıkanlar ve Allah yolundan alıkoyanlar gibi olmayın! Allah onlardan yaptıklarını her yönüyle bilmektedir. 48. Şeytan onlara işlerini güzel gösterdi ve: "Bugün insanlardan sizi yenecek kimse yoktur; ben de sizden yanayım" dedi. İki topluluk karşılaştınca da geri dönüp: "Ben sizden uzağım; ben sizin görmediğinizi görüyorum ve Allah'tan korkuyorum. Allah'ın cezalandırması çetindir" dedi. 49. İkiyüzlüler ve kalplerinde hastalık bulunanlar: "Bunları (Müslümanlar'ı) dinleri aldattı" diyorlardı. Oysa kim Allah'a güvenirse, (bilsin ki) Allah üstündür, bilgedir. 50-51. Melekler, inkâr edenlerin yüzlerine ve sırtlarına vurarak: "Yakıcı azabı tadın! Bu, kendi ellerinizle sunduğunuzun karşılığıdır" diyerek onların canlarını alırken bir görseydin! Allah kul-lara asla haksızlık yapmaz. 52. Tıpkı Firavun'un adamları ve onlardan öncekilere yapılan⁴⁹² gibi; onlar Allah'ın âyetlerini inkâr etmişler, Allah da günahlarından dolayı onları yakalamıştı. Allah güçlüdür, cezalandırması çetindir.⁴⁹³ 53. Bu, bir toplum kendi içindekini değiştirmedikçe, Allah'ın da o topluma verdiği nimeti değiştirmeyeceğindendir. Allah iştir, bilendir. 54. Tıpkı Firavun'un adamları ve onlardan öncekilere yapılan gibi; onlar Rablerinin âyetlerini yalanlamışlar, Biz de onları günahlarına karşılık yok etmiştik. Firavun'un adamlarını suda boğmuştuk. Onların hepsi zalimdi.

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُنَجِّنَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَصَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ

8 Enfal/67. Düşmanı ağır yenilgiye uğratmadan esir almak hiçbir peygambere yakışmaz. Siz geçici dünya malını istiyorsunuz. Oysa, Allah ahireti kazanmanızı isti-

⁴⁹² veya "Tıpkı Firavun'un adamları ve onlardan öncekilerin yaptığı gibi..."

⁴⁹³ Bu ayete şöyle de anlam verilmektedir: "Tıpkı... gibi Allah'ın âyetlerini inkâr ettiler. Allah da onları günahlarından dolayı yakaladı". Aynı durum 54. ayet için de söz konusudur.

d) Mekke Müşrikler'le İlişkiler

da) Bedir

Müslümanlar'ın Medine'deki ikinci yıllarıydı. Hz. Peygamber Şam tarafından müşriklere ait bir kervanın gelmekte olduğunu haber aldı. Onları bozguna uğratmak ve kervana el koymak düşüncesiyle Müslümanlar yola çıktılar. Ancak, kervan yol değiştirmiş ve Müslümanlar'ın bu girişimlerini haber alan Mekkeliler hemen bir birlik kurup yola çıkmışlardı. Savaş donanımına sahip olmadıkları gerekçesiyle bazı Müslümanlar Medine'ye dönmeyi teklif ettilerse de, Hz. Peygamber müşrik ordusuyla çarpışmaya karar verdi. Bedir kuyularının yanında gerçekleşen çarpışmada Müslümanlar, sayısal olarak kendilerinin üç katı olan Mekke ordusunu çok ciddi bir şekilde dağıttılar.

﴿جُنُودُ مَا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ﴾ ۱۱۱

38 Sad/11. (Onlar) şurada bozguna uğrayacak derme çatma bir ordudur.

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿۱۹۰﴾ وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ تَقْعَمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجَكُمْ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تَقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يُقَاتِلَكُمْ فِيهِ فَإِنْ قَاتَلَكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ﴿۱۹۱﴾ فَإِنْ اتَّهَمُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۱۹۲﴾ وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنْ اتَّهَمُوا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿۱۹۳﴾ الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَاتُ قِصَاصٌ فَمَنْ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿۱۹۴﴾

2 Bakara/190. Sizinle savaşa kalkışanlarla Allah uğrunda savaşın. Ama sınırı aşmayın. Çünkü Allah, sınırı aşanları sevmez. 191. (Savaşta) onları yetiştığınız yerde öldürün. Sizi çıkardıkları yerden siz de onları çıkarın. Dininden döndürmek için insanlara baskı yapmak, adam öldürmekten daha kötüdür. Mescid-i Haram'ın yanında onlar sizinle savaşmadıkça siz de onlarla savaşmayın. Eğer sizinle savaşarlarsa, onları öldürün. İnkâr edenlerin cezası budur. 192. Eğer vazgeçerlerse, Allah elbette bağışlar ve affeder. 193. İnsanları zorlayarak dinden döndürme (fitne) kalmayıp, din bütünüyle Allah'ın olana kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse, Allah onların yaptıklarını görmektedir. 194. Saygın ay saygın aya karşılıktır. Saygınlıklar karşılıklıdır. Kim size saldırırsa siz de, size saldırdığı kadar ona saldırın. Allah'a saygılı olun. Allah'ın saygılı olanlardan yana olduğunu bilin.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ

2 Bakara/217. (Ey Muhammed!) Sana haram aydaki savaştan soruyorlar. De ki: "Onda savaşmak büyük günahdır. Ama Allah yolundan alıkoymak, onu inkâr etmek, Mescid-i Haram'a engel koymak, halkını oradan çıkarmak Allah katında daha büyük

lar'da olduğu gibi temel bir itikadlarını yansıtmamaktadır. Onların Uzeyr'i 'Allah'ın oğlu' olarak nitelemeleri, Kutsal emanetleri kaybetmelerinden sonra, yazılı ve sözlü gelenekten hareketle, Kutsal Kitab'ı yeniden ortaya çıkaran Uzeyr'e minnettarlıklarının çok aşırı bir ifadesidir. Bu arada unutmamak gerekir ki, rivayetlere göre, Yahudiler'den bir azınlık: "Bunu başara bildiğine göre Uzeyr olsa olsa, Allah'ın oğlu olabilir" şeklinde bir inanışa kaymışlardır.

أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا يَزَالُونَ يُفَاتِلُونَكُمْ حَتَّى
يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا وَمَنْ يَرْتَدِدْ
مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ قِيمَتُهُ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ
أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ
هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢١٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ
هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ يَرْجُونَ
رَحْمَةَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢١٨﴾

كَمَا أخرجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنَ
الْمُؤْمِنِينَ لَكَارَهُونَ ﴿٥﴾ يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا
تَبَيَّنَ كَمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٦﴾
وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ
غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُجِزَّ
الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ ﴿٧﴾ لِيُجِزَّ
الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ﴿٨﴾ إِذْ
تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُم بِالْفِ
مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُرَرِّفِينَ ﴿٩﴾ وَمَا جَعَلَ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَى
وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾ إِذْ يُعَذِّبُكُمُ النَّعَاسُ أَمْتًا مِمَّا
وَيَنْزِلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءٌ لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ وَيُذْهِبَ
عَنْكُمْ رَجَزَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ
الْأَقْدَامَ ﴿١١﴾ إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي
مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا سَأُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ
كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ
كُلَّ بَنَانٍ ﴿١٢﴾ ذَلِكَ بَأْنُهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ
يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٣﴾
ذَلِكَ فَدُوقُوهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ ﴿١٤﴾

günahtır. Dininden döndürmek için insanlara işkence yapmak (fitne) ise öldürmekten daha büyük suçtur". Güçleri yetmiş olsa sizi dininizden çevirinceye kadar sizinle savaşı sürdürürler. İçinizden kim dininden dönüp inkârcı olarak ölürse, işte onların işleri dünya ve ahirette boşa gider. Ve işte onlar cehennemlidir. Onlar orada temelli kalırlar. 218. İnananlar ve hicret edip Allah yolunda savaşanlar, işte bunlar Allah'ın rahmetini umarlar. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

8 Enfal/5. Nitekim, hak uğruna Rabbin seni evinden çıkardığında, inananlardan bir grup (bundan) hoşlanmamıştı. 6. Gerçek anlaşıldıktan sonra bile, sanki göz göre göre ölüme sürükleniyorlarmış gibi sizinle tartışıyorlardı. 7-8. Allah, bu iki topluluktan birini size söz veriyordu. Siz ise güçsüz olanın sizin olmasını istiyordunuz. Oysa, Allah, sözleri ile gerçeği ortaya koymak, inkârcıların sonunu kesmek, suçluların hoşuna gitmese de gerçeği ortaya çıkarmak ve batılı tepelemek istiyordu. 9. Hani Rabbinizden yardım istiyordunuz da, O: "Ben size ardarda bin meleklerle yardım edeceğim" diyerek duanızı kabul etmişti. 10. Allah, bunu ancak bir müjde olarak ve böylece gönüllerinizin yatışması için yapılmıştı. Yardım ancak Allah katındandır. Çünkü Allah yücedir, bilgedir. 11. Kendi katından bir güven olarak Allah sizi uyuklamaya daldırmıştı. O sizi artmak, şeytanın pislliğini sizden gidermek, gönüllerinizi pekiştirmek ve ayaklarınızı kuvvetlendirmek için size gökten su indirmişti. 12. Rabbin meleklerle: "Ben sizinleyim, inananları destekleyin! İnkâr edenlerin yüreklerine korku salacağım. Artık onların boyunlarına vurun, bütün parmaklarına vurun!" diye seslenmişti. 13. Çünkü onlar Allah'a ve Elçisi'ne karşı koydular. Kim Allah'a ve Elçisi'ne karşı çıkarsa, (bilsin ki) Allah'ın cezalandırması çetindir. 14. İşte bunu tadın! İnkârcılara bir de ateş azabı vardır. 15. Ey inananlar! İlerlerken inkârcılarla toplu hâlde karşılaştığınızda onlara arkanızı

عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنْ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَلْفَ
بِالْأَلْفِ وَالْأَذْنَ بِالْأَذْنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْخُرُوجَ بِفَصَاصٍ
فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ
اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٤٥﴾

وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا
قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ وَلَيَزِيدَنَّ
كَثِيرًا مِنْهُمْ مِمَّا أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا
وَأَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ كُلَّمَا
أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ
فَسَادًا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٦٤﴾ وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ
الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ
وَلَا دَخَلْنَاَهُمْ حَتَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٦٥﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا
التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكَلُوا
مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ
وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ ﴿٦٦﴾

لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَآئِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ
وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ
﴿٧٨﴾ كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا
كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧٩﴾ تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ

karşı can, göze karşı göz, buruna karşı bu-
run, kulağa karşı kulak, dişe karşı diş ve
yaralara karşılık ödeşme yazdık. Kim onu
bağışlarsa, kendi günahına örtü olur. Kim
Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte
onlar zalimlerdir.⁴⁸⁷

5 Maide/64. Yahudiler: "Allah'ın eli sıkıdır" dediler. Dediklerinden ötürü elleri bağlandı ve lânetlendiler. Hayır, onun iki eli de açıktır, nasıl dilerse öyle verir. Andolsun, Rabbinden sana indirilen onların azgınlığını ve inkârını artıracaktır. Onların arasına, kıyamet gününe kadar sürecek düşmanlık ve kin saldık. Her ne zaman savaş ateşini körükleseler, Allah onu söndürür. Yeryüzünde bozgunculuğa çalışırlar. Oysa Allah bozguncuları sevmez. 65. Şayet Kitaplılar inansalar ve Allah'a saygılı olsalardı, onların kötülüklerini silerdik ve onları nimet cennetlerine korduk. 66. Eğer onlar Tevrat'ı, İncil'i ve Rablerinden kendilerine indirileni gereğince uygulasalardı üstlerinden ve ayaklarının altından yiyecek elde ederlerdi. İçlerinde orta yolu tutan bir ümmet vardı. Ama onların çoğunluğu öyle kötü işler yapıyorlardı ki!⁴⁸⁸

5 Maide/78. İsrailoğulları'ndan inkâr edenler, başkaldırmış ve (haddi) aşmış bulunmalarından dolayı Dâvud'un ve Meryem oğlu İsa'nın dilinde lânetlenmişlerdi. 79. Yaptıkları kötülükten geri durmuyorlardı. Ne kötü şey yapıyorlardı. 80. Onların çoğunun, inkâr edenleri gönülden dost edindiklerini görür-

⁴⁸⁷ Bilindiği gibi, Medine'de Hz. Peygamber Yahudiler'le, iki cemaatin karşılıklı sorumluluklarını belirleyen bir antlaşma yapmıştı. Yapılan antlaşma gereği, Yahudiler kendi aralarında cereyan eden anlaşmazlıklarda ve kazâi durumlarda kendi yasalarına göre yargıda bulunma hakkına sahiptiler. Buna rağmen, bir adam öldürme olayı üzerine, belki Tevrat'taki hükümden daha hafif bir ceza öngörür ümidiyle bir grup Yahudi Hz. Peygamber'e başvurdu. Hz. Peygamber onlara kısası önerince memnuniyetsizlik gösterdiler (Bazı rivayetler, Yahudiler'in Hz. Peygamber'e getirdikleri olayın bir zina hadisesi olduğunu ve onun da, recm cezasına karar verdiğini bildirmektedirler). Bu pasaja Yahudiler'in kararsız ve çıkarıcı tutumları eleştirilmektedir. Onlara düşen, Allah'ın kelamı olduğuna inandıkları Kitaplarındaki hükmü uygulamaları veya Hz. Peygamber'e hüküm sormayı tercih ederlerse, verilen hükme rıza gömtermeleridir.

⁴⁸⁸ Yahudiler bazı diyetleri (para cezası) ödeme konusunda gevşeklik gösteriyorlardı. Hz. Peygamber, aralarındaki antlaşma gereği onları bu konuda daha titiz davranmaya davet edince, onlar: "Senin Rabbin bize karşı cimri davranıyor. O bize vermiyor ki, biz de diyetlerimizi ödeyelim" dediler. Oysa asıl sebep, fakirlikleri değil, İslam'a duydukları derin nefret ve Müslümanlar'ın başarılarını kıskanmalarıydı. Bu konuda o denli ileri gitmişlerdi ki, Allah'ı bile karşısına alabiliyorlardı.

كَفَرُوا لَيْسَ مَا قَدَّمْتَ لَهُمْ الْقُسُوفُ أَنْ سَاحِلَ لَّهُمْ
عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿٨٠﴾ وَكَذَلِكَ
يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَا الْخُلُوفُ الْيَوْمَ
وَلَكِنْ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨١﴾ لَتَحْلَنَ أَشْدَّ لِي
عِدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا وَتَحَدَّ
أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى الَّذِينَ
بِأَنِّ مِنْهُمْ قَسِيصِينَ وَرَهْبَانًا وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٨٢﴾
وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَى أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ
الدَّمْعَ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْ
الشَّاهِدِينَ ﴿٨٣﴾ وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ
الْحَقِّ وَنَطْمَعُ أَنْ يُدْخِلَنَا رَبَّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ
﴿٨٤﴾ فَأَتَيْنَهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا حَتَّى تَجْزِي مِنْ تَحْتِ
الْأَنْهَارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٥﴾

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى
الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهِي
قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ الْيَوْمَ
﴿٣٠﴾ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَالْمَسِيحِ ابْنِ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا
وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣١﴾

sün. Nefislerinin onlara önerdiği şeyler ne kötüdür. Allah onlara öfkelenmiştir. Azapta da onlar temelli kalacaklardır. 81. Eğer onlar Allah'a, Peygamber'e ve ona indirilene inanmış olsalardı, onları candan dost edinmezlerdi. Fakat onların çoğu yoldan çıkmıştır. 82. İnananlara en acımasız düşmanlar olarak Yahudiler'i ve Allah'a ortak koşanları bulursun. İnsanların içinde inananlara en sevgili olanların da, "Biz Hristiyanız" diyenler olduğunu görürsün. Çünkü onların içinde keşişler ve papazlar vardır ve bunlar büyüklük taslamazlar. 83-84. Allah'ın Elçisi'ne ineni dinledikleri zaman, tanıdıkları hakikatlardan dolayı, gözlerinin yaşla dolduğunu ve şöyle dediklerini görürsün: "Rabbimiz! İnadık; bizi hazır bulunanlarla beraber yaz. Rabbimizin, bizi iyi insanlar arasına koymasını umarken, niçin Allah'a ve bize gelen gerçeğe inanmayalım?" 85. Onların (böyle) söylemelerinden dolayı, Allah onlara içinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetler verdi. İşte bu iyi davrananların ödülüdür.⁴⁸⁹

9 Tevbe/30. Yahudiler: "Üzeyir Allah'ın oğludur" dediler. Hristiyanlar da: "Mesih Allah'ın oğludur" dediler. Bu, daha önce inkâr edenlerin sözlerine benzeterek ağızlarında geveledikleri sözleridir. Allah canlarını alsın! Nasıl da uyduruyorlar? 31. Onlar, Allah'ı bırakıp hahamlarını, papazlarını ve Meryem oğlu Mesih'i rab olarak benimsiyorlar. Oysa, kendisinden başka tanrı olmayan tek Tanrı'dan başkasına tapmamakla emrolunmuşlardı. Allah onların ortak koşmalarından yücedir.⁴⁹⁰

⁴⁸⁹ Hristiyanlar hakkındaki bu tesbit, Hz. Muhammed'in vefatından sonraki tarih için de genel-geçer bir tesbit olarak görülmemelidir. Hatta buradaki nitelemeler, o dönemin bütün Hristiyanlarını bile içermemektedir. Bu pasaj, Hz. Peygamber'in yaşadığı dönemdeki Hristiyanlar'dan bir kısmının durumunu yansıtmaktadır. Örneğin, Habeşistan'a hicret eden Müslümanlar'ı, oranın hükümdarı Anılaşına imzalamışlardı. Yine tarihen biliyoruz ki, bir çok Hristiyan din adamı, Hz. Muhammed'in meselisi ile etmesini sepmati ile karşılamış ve onun peygamberliğini onaylamıştır. Yahudiler'in Kudüs'te Yahudi ile ilgili bu tesbit de aynı şekilde, o dönem Yahudilerinin İslam'a karşı tavırlarını yansıtmaktadır. Bu pasajda yer verilen tesbitler bizim için ise, söz konusu dinî gruplarla ilişkilerimizde uzun zaman uzak tutmamamız gereken tarihsel birer gerçekliktir.

⁴⁹⁰ Teşahhüsler, Kur'an'ın "Üzeyir Allah'ın oğludur" ifadesi hakkında, çoğu Yahudi gele-
neginden alınıp pekçok yorum naklediler. Ancak, anlaşılan o ki, bu söz Yahudiler'in, Hristiyan-

وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَاللَّهُ الْمَصِيرُ ﴿١٨﴾ يَا أَهْلَ
الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَى فَتْرَةٍ مِنَ
الرُّسُلِ أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ
جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٩﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ
هُزُؤًا وَلَعِبًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ
وَالْكَفَّارَ أَوْلِيَاءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٥٧﴾
وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُؤًا وَلَعِبًا ذَلِكَ
بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٥٨﴾ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ
تَتَّقُونَ مِمَّا إِلَّا أَنْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ
مِنْ قَبْلُ وَأَنْ أَكْثَرَكُمْ فَاسِقُونَ ﴿٥٩﴾ قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ
بِشَرٍّ مِنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ مَنْ لَعَنَهُ اللَّهُ وَغَضِبَ
عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ
أَوَّلِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضَلُّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٦٠﴾
وَإِذَا جَاءَكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكَفْرِ وَهُمْ قَدْ
خَرَجُوا بِهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ ﴿٦١﴾
وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ
وَأَكْلِهِمُ السَّخْتِ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٦٢﴾ لَوْلَا
يَنْهَاهُمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَكْلِهِمُ
السَّخْتِ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٦٣﴾

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَى شَيْءٍ حَتَّى تُقِيمُوا
التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَئِذَا
كُنْتُمْ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا فَلَا

Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin hükümlerini Allah'a aittir ve gidiş O'nadır. 19. Ey Kitaplılar! Elçilerin arasının kesildiği bir sırada: "Bize bir müjdeci ve uyarıcı gelmedi" dersiniz diye, size açık açık anlatan Elçimiz geldi. Artık size bir müjdeci ve uyarıcı gelmiş bulunmaktadır. Allah'ın gücü her şeye yeter.

5 Maide/57. Ey inananlar! Sizden önce Kitap verilenlerden dininizi alaya ve eğlenceye alanları ve inkârcıları dost tutmayın. Eğer inanıyorsanız Allah'a saygılı olun. 58. Namaza çağırıldığınız zaman, onu alay ve eğlenceye alırlar. Bu, onların düşünmeyen bir topluluk olmasından dolayıdır. 59. De ki: "Ey Kitaplılar! Bizim Allah'a, bize indirilene ve daha önce indirilene inanmamızdan ve sizin çoğunuzun yoldan çıkmış olmasından başka ne için bizden öc alıyorsunuz?" 60. "Size, Allah katında bulunan bundan daha kötü bir karşılığı bildireyim mi?" de. Allah kime lanet eder, öfkelenir ve kimlerden maymunlar, domuzlar ve Tağut'a tapınlar yaparsa, işte onların yeri daha kötüdür ve düz yoldan da en çok onlar sapmıştır.⁴⁸⁶ 61. Size geldikleri zaman: "İnandık" derler; oysa, yanınıza inkârcı olarak girmişler ve yine inkârcı olarak çıkmışlardır. Allah, gizlemekte oldukları şeyi daha iyi bilir. 62. Onlardan bir çoğunun, günaha, düşmanlığa ve haram yemeye koşuş-tuklarını görürsün. Yapmakta oldukları şey ne kötüdür. 63. Rabbaniler'in ve Hahamlar'ın, onlara günah söz söylemeyi ve haram yemeyi yasak etmeleri gerekmez miydi? Yapmakta oldukları şey ne kötüdür.

5 Maide/68. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey Kitaplılar! Tevrat'ı, İncil'i ve Rabbinizden size indirilene uygulamadığınız sürece bir temeliniz olmaz". Andolsun, Rabbinden sana indirilen, onların bir çoğunun azgınlığını ve inkârını artıracaktır. Öyleyse, inkâr-

⁴⁸⁶ Cumartesi günleri avlanma yasağını çiğneyen Yahudiler'e Allah öfkelenerek lanet etmiştir (2 Bakara/ 65; 7 Araf/162-163). Kimi Kur'an yorumcuları, o zaman Yahudiler'in fiziksel olarak maymun ve domuz şekline sokulduğu kanaatinde. Kimine göre ise, burada mecazî bir anlatım söz konusudur. Ancak kesin olan şu ki, Allah onlara gazaplanmış ve ceza olarak onlara, ancak hayvanlara uygun bir hayatı layık görmüştür.

تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٦٨﴾

cılar için üzülmeye.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا سَبِيلَ اللَّهِ وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٧٧﴾

5 Maide/77. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey Kitaplılar! Haksız yere dininizde aşırı gitmeyin ve daha önce kendileri sapıp birçoklarını da saptıran ve düz yoldan şaşan bir topluluğun hevalarına uymayın".

فِيمَا تَقْضِيهِمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَانَهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسٍ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خِائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَاصْبِرْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣﴾

5 Maide/13. Verdikleri sözde durmamalarından dolayı onları lanetledik ve gönüllerini katılaştırdık. Onlar sözcükleri yerlerinden kaydirdılar ve kendilerine hatırlatılardan ders almayı unuttular. İçlerinden pek azı dışında, onlardan hep hainlik görüp durursun. Onları affet ve onlara aldırma. Allah iyi davrananları sever.

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَقْوَامِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٤١﴾ سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَلُونَ لِلسُّحْتِ فَإِنْ جَاءُوكَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٤٢﴾ وَكَيْفَ يُحْكُمُونَكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٣﴾ أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يُحْكُمُ بَيْنَ الشَّيْثَانِ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّيَّانُونَ وَالْأَحْيَالُ بِمَا اسْتَحْضَرُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوْنَ الْبَغْيَ وَخَشَوْنِي وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٤٤﴾ وَكَانُوا

5 Maide/41. Ey Elçi! Kalpleri inanmamışken ağızlarıyla inandık diyenlerden ve yalana çok kulak veren, sana gelmeyen topluluğa kulak kesilen, kelimeleri yerlerinden kaydırان Yahudiler'den inkâra koşanlar seni üzmesin. "Size verilirse alın; verilmezse kaçının" derler. Allah kimin şaşırmasını dilerse, Allah'a karşı onun için bir şey gücün yetmez. İşte onlar, Allah'ın gönüllerini arıtmak istemediği kimselerdir. Dünyada aşağılık onlardır. Ahirette de onlara büyük bir azap vardır. 42. Onlar yalana çok kulak verirler, hep haram yerler. Eğer sana gelirlerse, ister aralarında hükmet, ister onlardan yüz çevir. Onlardan yüz çevirirsen, sana bir zarar veremezler. Eğer hüküm verirsın aralarında adaletle hüküm ver. Allah, âdil olanları sever. 43. Allah'ın hükümünün bulunduğu Tevrat yanlarında iken nasıl seni hakem yapar, sonra da ondan vazgeçerler? Bunlar inanıyor değiller. 44. İçinde rehberlik ve ışık olan Tevrat'ı Biz indirdik. Kendini (Allah'a) teslim etmiş peygamberler, Hahamlar ve bilginler –Allah'ın Kitabı'nı korumakla görevlendirildikleri ve onun gözetleyicisi oldukları için– Yahudiler'e Tevrat'la hüküm verirdi. Artık insanlardan korkmayın, Benden korkun; âyetlerimi pek az bir değere satmayın! Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar inkârcılardır. 45. Tevrat'ta onlara, cana

تَسْأَلُكَ أَهْلَ الْكِتَابِ أَنْ تُنِزَلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِنَ
السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَى أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا أَرَأَى
اللَّهَ جَهَنَّمَ فَاخْلُقْ لَهُمْ الصَّاعِقَةَ يَنْظِمُهَا ثُمَّ الْخُلُوعُ
الْعِجْلُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمْ الْبَيِّنَاتُ فَعَقُّوا عَنْ ذَلِكَ
وَأَتَيْنَا مُوسَى سُلْطَانًا مُبِينًا ﴿١٥٣﴾ وَرَفَعْنَا قَوْلَهُمْ
الطُّورَ بَيْنَهُمْ وَقُلْنَا لَهُمْ ادْخُلُوا الْبَابَ سُحْقًا وَقُلْنَا
لَهُمْ لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا
﴿١٥٤﴾ فِيمَا تَقْضِيهِمْ مِيثَاقَهُمْ وَكَفَرُوا بَمَا تَأْتَى اللَّهُ
وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ بَغْيًا حَقًّا وَقَوْلُهُمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ
طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ كُفْرَهُمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا
﴿١٥٥﴾ وَكَفَرُوا بِمِيثَاقِهِمْ وَقَوْلُهُمْ عَلَى مَرْثَمٍ مُهْتَلًا عَظِيمًا
﴿١٥٦﴾ وَقَوْلُهُمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْثَمٍ
رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَّوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ
وَأَنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ
عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ﴿١٥٧﴾ بَلْ
رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٥٨﴾ وَإِنَّ
مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَكُفْرًا مِنْ قُلُوبِهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَيْدًا ﴿١٥٩﴾ فَيُظْلَمُونَ مِنَ الَّذِينَ
هَادُوا حَرَمًا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدْتِهِمْ
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا ﴿١٦٠﴾ وَأَخَذَهُمُ الرَّبُّ وَقَدْ
نُفُوا عَنْهُ وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا
لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٦١﴾ لَكِنَّ الرَّاكِبِينَ
فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ
وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ
الرَّزْقَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْأَوَّلِ لَكِنَّ

4 Nisa/153. Kitaplılar, gökten kendilerine bir kitap indirtmeni isterler. Andolsun, Mûsa'dan, bundan daha büyüğünü istemişlerdi de: "Allah'ı bize açık göster" demişlerdi. Haksızlıklarından dolayı onları yıldırım çarpmıştı. Daha sonra, açık belgeler kendilerine geldikten sonra, buzağıyı (tanrı olarak) benimzediler. Ama bunu da affettik ve Mûsa'ya açık bir belge verdik. 154. Kendilerinden kesin söz (almak) için Tûr'u üzerlerine yükselttik ve onlara: "Şu kapıdan secde ederek girin!" dedik, "Cumartesi yasağını çiğnemeyin!" dedik ve onlardan sağlam, kesin bir söz aldık. 155-158. (Bu, İsrailoğulları'nın) sözleşmelerini bozmaları, Allah'ın âyetlerini inkâr etmeleri, haksız olarak peygamberleri öldürmeleri, "Kalplerimiz perdelidir" demeleri —oysa ki, Allah onların kalplerini inkârlarından dolayı mühürlemişti; bunun için pek az inanıyorlar—, bir de inkârları, Meryem'e büyük iftiralı ve: "Biz Allah'ın Elçisi Meryem'in oğlu İsa Mesih' öldürdük" demelerinden ötürüdür. Oysa, onu öldürmediler ve asmadılar, fakat kendileri öyle sandılar. Doğrusu, onlar anlaşmazlığa düştükleri şeyde şüphededirler. Bu hususta zanna uymaktan başka kesin bir bilgileri yoktur. Onu keskes öldürmüş değildiler. Bilakis Allah onu kendisine yükseltti. Allah güçlüdür, bilgidir.⁴⁸³ 159. Kitaplılardan, hiçbir kimse yoktur ki, ölümünden önce (İsa'ya) inanmasın. Kıyamet günü o da onların aleyhine tanıklık edecektir. 160-161. Yahudi olanların, haksızlık yapmalarından, çoklarını Allah yolundan alıkoymalarından, kendilerine yasaklanmış olan fâizi almalarından ve insanların mallarını haksız olarak yemelerinden ötürü, kendilerine helal kılınmış olan temiz şeyler onlara haram kılındı. Onlardan inkâr edenlere can yakıcı bir azap hazırladık. 162. Fakat onlardan ilimde derinleşmiş olanlar ve sana indirilene ve sende önce indirilenlere inanıp, namazı kılan,

⁴⁸³ Hemen hemen bütün Yahudiler ve Hristiyanlar İncillerde anlatıldığı gibi Hz. İsa'nın çarmıhta öldüğüne inanırlar. Aynı zamanda buna tevatüre dayanan tarihi bir bilgi olarak bakarlarsa. Kur'an'ın tezi ise Hz. İsa'nın Yahudilerin şikayetleri ve elevermeleri neticesinde Romalılar tarafından çarmıhta öldürülmediği, aksine ona benzeyen birinin bu şekilde öldürüldüğü; Hz. İsa'nın ise daha sonra eceliyle öldüğü şeklindedir. Kur'an'ın indiği dönemde sınırlı sayıda da olsa, Hz. İsa'nın çarmıhta öldüğüne inanan Hristiyanlar da vardı.

سُؤْتِهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٦٢﴾

zekatı veren, Allah'a ve ahiret gününe inanan mü'minler (var ya), işte bunlara büyük bir ödül vereceğiz.

هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاتَّقَبُوا يَأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿٢﴾ وَتَوَلَّوْا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْحِلَاءَ لَعَذَابُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ ثَارٌ ﴿٣﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٤﴾ مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لَيْمَةٍ أَوْ نَرَتْكُمْ مَوْهَا قَائِمَةً عَلَى أَصُولِهَا فَبَدَدَ اللَّهُ وَلِيخْزِيَ الْفَاسِقِينَ ﴿٥﴾ وَمَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦﴾

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاهُ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِمَّنْ خَلَقَ يَفْعَلُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ

59 **Haşr/2.** Kitab Ehli'nden inkârcı olanları ilk sürgünde⁴⁸⁴ yurtlarından çıkaran O'dur. Oysa, siz onların çıkacaklarını sanmamıştınız; onlar da, kalelerinin kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Ama Allah onlara beklemedikleri yerden geldi; yüreklerine korku saldı; evlerini kendi elleriyle ve inananların elleriyle yıkıyorlardı. Ey akıl sahipleri! Ders alın! 3. Allah onlara sürgün yazmamış olsaydı bile, onlara dünyada azap edecekti. Onlara ahirette de ateş azabı vardır. 4. Bu, Allah'a ve Elçisi'ne karşı gelmelerinden ötürüdür. Kim Allah'a karşı gelirse, (bilsin ki) Allah'ın cezalandırması gerçekten çetindir. 5. (Onların topraklarında) hurma ağaçlarını kesmeniz veya onları kökleri üzerinde bırakmanız Allah'ın izniyle ve (Allah'ın) yoldan çıkanları rezil etmesi içindir. 6. (Ey inananlar!) Allah'ın onların mallarından Elçisi'ne verdiği şeyler için siz ne at, ne de deve sürdünüz; fakat Allah, dilediği kimselere karşı elçilerine üstünlük verir. Allah'ın her şey gücü yeter.⁴⁸⁵

5 **Maide/15.** Ey Kitaplılar! Size, Kitap(Tevrat)'tan gizleyip durduğunuz şeyin bir çoğunu size açıkça anlatan ve bir çoğundan da geçen Elçimiz gelmiştir. Size Allah'tan bir ışık ve apaçık bir Kitap gelmiştir.

5 **Maide/18.** Yahudiler ve Hristiyanlar: "Biz Allah'ın oğulları ve sevgilileriyiz" dediler. De ki: "Öyleyse, günahlarınızdan dolayı size niçin azap ediyor?" Hayır, siz de O'nun yaratıklarından birer beşersiniz. Dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder.

⁴⁸⁴ 'İlk sürgün' olarak çevirdiğimiz 'li evveli'l-haşr' ifadesi bazı yorumcular tarafından 'ilk taarruz', askerlerin ilk toplanması, ilk çatışma, ilk hamle olarak da yorumlanmıştır. Benü Nadir kabilesinin yurtlarından sürülmesi olayı anlatılıyor.

⁴⁸⁵ Bedir savaşından 6 ay kadar sonra, Hz. Peygamber, Müslümanlar'la yaptıkları antlaşmayı ihlal ettikleri için Benü Nadir Yahudileri'ne savaş ilan etti. Bu kabile, Medine'nin kenarında hurmalıkların bol olduğu bir bölgede yaşıyordu. Müslümanlar onları kuşatma altına aldılar ve sadece silahlarına el koymak suretiyle, Şam'a sürdüler. Bu olay, daha önce hiç sürgün tecrübesi yaşamamış olan Benü Nadir kabilesinin onurunu kırdı.

وَهُمْ يَعْمَلُونَ ﴿٧٥﴾

rumluluk yoktur" demelerindendir. Onlar, bile bile Allah'a karşı yalan söylüyorlar.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٨﴾ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تُصَدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مِن أَمْنٍ نُّفُوئَهَا عِوَجًا ۖ وَأَنَّهُمْ شُكَّاءٌ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٩﴾

3 Al-i İmran/98. (Ey Muhammed!) "Ey Kitaplılar! Allah yaptıklarınıza şahitken, niçin Allah'ın âyetlerini inkâr ediyorsunuz?" de. 99. De ki: "Ey Kitaplılar! Siz, doğru olduğunu bilip dururken, niçin Allah'ın yolunu eğri göstermeye yeltenerek inanamları ondan alıkoyuyorsunuz?" Allah işlediklerinizden habersiz değildir.

كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١٠٠﴾ لَنْ يَضُرَّوكُمْ إِلَّا أَذًى وَإِنْ يُقَاتِلُوكُمْ يُؤْلَوْكُمْ الْأَذْيَارَ ثُمَّ لَا تُنْصَرُونَ ﴿١٠١﴾ ضَرَبْتَ عَلَيْهِمُ الدَّلَّةَ أَيْنَ مَا نَفَقُوا إِلَّا يَحِثُّ مِنَ اللَّهِ وَحِثٌّ مِنَ النَّاسِ وَيَأْتُوا بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَضَرَبْتَ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةَ ذَلِكَ بَآئِنٌ مِّنْهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿١٠٢﴾ لَيْسُوا سَوَاءً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْحَدُونَ ﴿١٠٣﴾ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَٰئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠٤﴾ وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿١٠٥﴾

3 Al-i İmran/110. Siz, uygun olanı emreden, kötülüğü yasaklayan ve Allah'a inanan, insanlar için ortaya çıkarılmış en iyi ümmetsiniz. Eğer Kitap Ehli de inanmış olsaydı, onların iyiliğine olurdu. Onların bir kısmı inanmış, çoğu da yoldan çıkmıştır.⁴⁸² 111. Onlar incitmekten başka size bir zarar veremezler. Sizinle savaşa girerlerse, size arkalarını dönüp giderler. Sonra onlara yardım da edilmez. 112. Nerede bulunurlarsa bulunsunlar, Allah'ın ahbine ve insanların ahbine sığınanlar hariç, onlara alçaklık damgası vurulmuştur. Allah'tan da bir öfkeye uğrarlar, onlara miskinlik damgası vurulmuştur. Çünkü onlar, Allah'ın âyetlerini inkâr ediyor ve haksız yere peygamberleri öldürüyorlardı. Bu da başkaldırmaları ve sınırı aşmalarındandı. 113-114. Onların da hepsi bir değildir; Kitap Ehli'nin içinde, secdeye kapanarak, geceleri Allah'ın âyetlerini okuyup duran bir topluluk vardır, çünkü bunlar Allah'a ve ahiret gününe inanır, uygun olanı emreder, kötü olanı yasaklar ve iyiliklere koşarlar. İşte bunlar iyilerdendir. 115. Yaptıkları herhangi bir iyilikleri inkar edilemeyecektir. Allah saygılı olanları bilir.

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رَسُولٌ مِّن قَوْلِكَ ۖ خَاتَمًا

3 Al-i İmran/184. (Ey Muhammed!) Eğer seni yalancı sayıyorlarsa, senden önce açık

⁴⁸² Bu ayetin son cümlesi olan "Onların bir kısmı inanmış, çoğu da yoldan çıkmıştır" ifadesi, devam eden 113-114. ayetlerde daha açıklığa kavuşturulmaktadır. Benzer ifadelere yer veren ayetlerden, bu bölgede ilahî mesaja uygun itikada sahip muvahhid Yahudi ve Hristiyanlar bulunduğu anlaşılmaktadır. Müslümanlığı kabul etmedikleri halde Kur'an'ın onlara karşı olumlu bir tutum izlemesi, Müslümanlar için çok büyük bir başarıdır.

بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿١٨٤﴾

belgeler, sayfalar ve aydınlatıcı Kitab'ı getiren elçiler de yalanlanmışlardı.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أَوْتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُشْرُونَ
الضَّلَاةَ وَيُرِيدُونَ أَنْ تَضِلُّوا السَّبِيلَ ﴿٤٤﴾ وَاللَّهُ
أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا وَكَفَى بِاللَّهِ نَصِيرًا
﴿٤٥﴾ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ
وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمِعْ غَيْرَ مَسْمُوعٍ وَارِثًا
لِيَا بِالْأَسْتِثْمِ وَطَعْنَا فِي الدِّينِ وَلَوْ أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا
وَأَطَعْنَا وَاسْمِعْ وَانْظُرْنَا لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَأَقْوَمَ وَلَكِنْ
لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٤٦﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ أَوْتُوا الْكِتَابَ آمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا
لِمَا مَعَكُمْ مِنْ قَبْلُ أَنْ تَطْمِئِنَّ وَجُوهًا قَرُّوْهَا عَلَى
أَدْبَارِهِمْ أَوْ لَعَنَهُمُ كَمَا لَعَنَّا أَصْحَابَ السَّبْتِ وَكَانَ
أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٤٧﴾

4 Nisa/44. Kendilerine Kitap'tan bir pay verilenlerin, sapıklığı satın aldıklarını ve sizin de yoldan sapmanızı istediklerini görüyor musun? 45. Allah düşmanlarınızı daha iyi bilir. Himayeci olarak da Allah yeter; yardımcı olarak da Allah yeter. 46. Birtakım Yahudiler, sözleri yerlerinden kaydırarak, dillerini eğip bükerek ve dini çekiştirerek: "İşittik, ama karşıyız. Dinle, dinlemez olası; bize de kulak ver!" derler. Oysa, onlar: "İşittik ve kabul ettik. Bizi dinler misin, bize de bakar mısın!" deselerdi, onlar için daha iyi ve daha doğru olurdu. Fakat, inkârları yüzünden Allah onları lânetlemiştir; onlardan pek azı inanır. 47. Ey Kitap verilenler! Birtakım yüzleri enselere çevirerek dümdüz yapmadan ve Cumartesi sahiplerini lânetlediğimiz gibi sizi de lânetlemeden önce, sizde olan Kitab'ı doğrulayıcı olarak indirdiğimiz Kur'an'a inanın, Allah'ın buyruğu daima yapılagelmiştir.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُزَكُّونَ أَنْفُسَهُمْ بَلِ اللَّهُ يُزَكِّي مَن
يَشَاءُ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٤٩﴾ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ يَقْرَأُونَ
عَلَى اللَّوِّ الْكَذِبِ وَكَفَى بِهِ إِثْمًا مُبِينًا ﴿٥٠﴾ أَلَمْ تَرَ
إِلَى الَّذِينَ أَوْتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ
وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلَاءِ أَهْدَى مِنَ
الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلًا ﴿٥١﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ
وَمَنْ يُلْعَنِ اللَّهُ فَلَن تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا ﴿٥٢﴾ أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ
مِنَ الْمُلْكِ فَإِذَا لَا يُؤْمِنُونَ النَّاسُ تَغْيِيرًا ﴿٥٣﴾ أَمْ
يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ
آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا
عَظِيمًا ﴿٥٤﴾ فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ ضَلَّ
عَنْهُ وَكَفَى بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا ﴿٥٥﴾

4 Nisa/49. Kendilerini temize çıkaranları görmedin mi? Oysa Allah istediğini temize çıkarır ve onlara kıl kadar haksızlık yapılmaz. 50. Bir bak, nasıl Allah'a karşı yalan uyduruyorlar. Bu, apaçık bir günah olarak (onlara) yeter. 51. Kendilerine Kitap'tan bir pay verilmiş olanların, puta ve Tağut'a inanıp inkâr edenler için: "Bunlar inananlardan daha doğru yoldadırlar" demelerine ne dersin? 52. İşte bunlara Allah lanet eder. Allah kime lanet ederse, ona bir yardımcı bulamazsın. 53. Yoksa, onların hükümlerinden bir payı mı vardır? Öyle olsa insanlara, çekirdeğin çukuru kadar bile vermezler. 54. Yoksa Allah lütfundan kendilerine bahsettiği için bu insanları mı çekemiyorlar? Biz, İbrahim ailesine de Kitab'ı ve hikmeti vermiştik, onlara büyük bir hükümlerlik vermiştik. 55. Onlardan kimi ona inanmış, kimi de ondan yüz çevirmişti. Artık çılgın bir alev olarak cehennem yeter.

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَغْرُبُونَ كَمَا يَغْرُبُونَ آتَيْنَاهُمْ وَإِنْ
فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤٦﴾

سَلِّ بِنِي إِسْرَآئِيلَ كَمْ آتَيْنَاهُمْ مِنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ وَمَنْ يُنْكَرْ نِعْمَةَ
اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢١١﴾

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّ بِغَيْرِ
حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ
فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢١﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ
أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ
﴿٢٢﴾ أَلَمْ تَر إِلَى الَّذِينَ أَوْثَقُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ
يُذْعَوْنَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ تَوَلَّى فَرِيقٌ
مِنْهُمْ وَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَنْ
نَمَسَّنَا النَّارَ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ وَغَرَّبَهُمْ فِي دِينِهِمْ مَا
كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢٤﴾ فَكَيْفَ إِذَا جَمَعْنَاهُمْ لِيَوْمٍ لَا
رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا
يُظْلَمُونَ ﴿٢٥﴾

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿٦٠﴾ قَمَنْ
حَآجَكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا
نَدْعُ آبَاءَنَا وَآبَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا
وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ
﴿٦١﴾ إِنَّ هَذَا لَهَوُ الْقَصَصِ الْحَقِّ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا
اللَّهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَوُ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿٦٢﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا
فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٦٣﴾ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ

2 Bakara/146. Kendilerine Kitap verdikle-
rimiz, Muhammed'i, oğullarını tanıdıkları
gibi tanırırlar. Ne çare ki, onların bir kısmı
gerçeği bile bile gizlemektedir.

2 Bakara/211. İsrailoğulları'na bir sor.
Onlara apaçık nice belgeler verdik. Allah'ın
nimetini, kendisine geldikten sonra kim
değiştirirse, şüphesiz Allah'ın onu ceza-
landırması çetin olur.

3 Al-i İmran/21. Allah'ın ayetlerini inkâr
edenlere, haksız yere peygamberleri öldü-
renlere ve insanlardan adaleti emreden-
leri öldürenlere can yakıcı bir azabı bildir.
22. İşte, dünya ve ahirette işleri boşa çıka-
cak olanlar bunlardır. Onların bir yardım-
cıları da olmayacaktır. 23. Kitap'tan ken-
dilerine bir pay verilmiş olanlar, aralarında
hüküm vermek için Allah'ın Kitabı'na çağı-
rıldıklarında, onlardan bir kısmının yüz çe-
virerek dönüp gittiğini görmedin mi? 24.
Bu, onların: "Ateş bize ancak sayılı birkaç
gün degecektir" demelerindendir. Uydu-
rup durdukları şeyler, onları dinlerinde
yanıltmıştır. 25. Peki, şüphe götürmeyen
günde kendilerini topladığımızda ve her-
kese kazandığı haksızlığa uğratılmaksızın
ödendiğinde nasıl olacak?

3 Al-i İmran/60. (Ey Muhammed! Bu)
Rabbin katından gelen gerçektir; sakın
şüphelenenlerden olma! 61. Ey Muham-
med! Sana ilim geldikten sonra, o konuda
seninle kim tartışacak olursa, de ki: "Gelin,
oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı
ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi ça-
ğıralım, sonra lânetleşelim ve Allah'ın lâ-
netinin yalancılara olmasını dileyelim".⁴⁸⁰
62. (İsa hakkındaki) gerçek hikaye işte bu-
dur: Allah'tan başka tanrı yoktur. Ulu ve
bilge olan elbette Allah'tır. 63. Eğer yüz
çevirirlerse, Allah bozguncuları bilir. 64.

⁴⁸⁰ Necran (Güney Arabistan)'dan gelen bir grup Hristiyan, Hz. İsa'nın babasız dünyaya gelmesi ko-
nusunu Kur'an'ın kabul etmesinden kalkarak, onun ilahlılığını tartışma konusu yapmak istediler. Bu
tartışmada Hristiyan tarafın argümanlarının zayıflığı ve ciddiyetten uzak oluşu böyle bir meydan
okumayla ortaya konulmaktadır.

De ki: "Ey Kitaplılar! Geliniz aramızda ortak bir sözde birleşelim: Ancak Allah'a tapalım, ona hiçbir şeyi ortak koşmayalım, Allah'ı bırakıp da birimizi rab edinmeyelim!" Eğer yüz çevirirlerse: "Bizim Müslüman olduğumuza şahit olun" deyin. 65. Ey Kitaplılar! İbrahim hakkında niçin tartışıyorsunuz? Tevrat da, İncil de ondan sonra indirilmiştir. Hiç düşünmüyor musunuz? 66. İşte siz o kimselersiniz ki, hadi bilginiz olan hususta tartışınız diyelim; peki ama bilginiz olmayan şey hakkında niçin tartışıyorsunuz? Oysa Allah bilir, siz bilmezsiniz. 67. İbrahim Yahudi de Hristiyan da değildi. Ama doğruya yönelmiş bir Müslümandı; o, putatapanlardan da değildi. 68. İnsanlardan İbrahim'e en yakın olanlar, ona uyanlar, bu Peygamber ve inananlardır. Allah da inananların dostudur. 69. Kitaplılar'dan bir grup sizi saptırmak isterler. Oysa, farkına varmadan yalnız kendilerini saptırmaktadırlar. 70. Ey Kitap Ehlî! Siz görüp durduğunuz hâlde, niye Allah'ın âyetlerini inkâr ediyorsunuz? 71. Ey Kitaplılar! Niçin hakla batılı karıştırıyor ve bile bile gerçeği gizliyorsunuz? 72-74. Kitaplılar'dan bir grup: "Inananlara indirilmiş olana günün başında inanın ve günün sonunda inkâr edin! Belki dönerler. Dininize uyandan başkasına inanmayın" demişti. De ki: "Yol göstermek, ancak Allah'a mahsustur. (Sorum) size verilmiş olan şeyin bir benzerinin başkasına da verilmiş olması veya Rabbinizin katında size karşı deliller getirecek olmalarıdır". De ki: "Lütf Allah'ın elindedir. Ondan dilediğine verir. Allah her şeyi kuşatan ve bilendir. Rahmetini dilediğine özel kılar. Allah, büyük ve bol kerem sahibidir". 75. Kitap Ehlî arasında, bir yük altın emanet etsen onu sana ödeyecek olan da vardır;⁴⁸¹ bir altın emanet bıraksan, tepesine dikilmedikçe onu sana ödemeyecek olan da vardır. Bu, onların "Kitapsızlar'a karşı üzerinize bir so-

تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٤﴾ يَأْهَلُ الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا أُنزِلَتِ التَّوْرَةُ وَالْإِنْجِيلَ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٥﴾ هَآأَنْتُمْ هَؤُلَاءِ حَاجَجْتُمْ فِيمَا لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ تُحَاجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٦﴾ مَا كَانَ إِبْرَاهِيمَ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٦٧﴾ إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لَلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٨﴾ وَنُتِ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوكُمْ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٩﴾ يَأْهَلُ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٧٠﴾ يَأْهَلُ الْكِتَابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٧١﴾ وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنُوا بِالَّذِي أُنزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَحَاشَ لِلَّذِينَ ظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَافَقُونَ ﴿٧٢﴾ وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبِعَ دِينَكُمْ قُلْ إِنْ أَلْهَىٰ هَٰذَا اللَّهُ أَنْ يُلَاقِيَ أَحَدًا مِثْلَ مَا أُوتِيتُمْ أَوْ يُحَاجُّوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ قُلْ إِنْ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٧٣﴾ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾ وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنُوا بِقِطْعَارِ يَوْمِهِ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنُوا بِدِينَارٍ لَا يُوَدِّ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيَّينَ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ

⁴⁸¹ Kur'an, Hz. Muhammed'in mesajına inanan Yahudi ve Hristiyanlar'ı her ne kadar 'Ehlî Kitap' olarak Müslümanlar'ın dışında bir grup olarak kategorize etse de, bu ayette de görüldüğü gibi, yeri geldikçe objektif olarak onların dürüstlerinin hakkını teslim etmiştir.

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَغْرِفُوهُ كَمَا يَغْرِفُونَ آبْنَانَهُمْ وَإِنْ
فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤٦﴾

سَلِّ بِنِي إِسْرَآئِيلَ كَمَا آتَيْنَاهُمْ مِنْ آيَاتِنَا وَمَنْ يَنْدُلْ نِعْمَةً
اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢١١﴾

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّاتِ بَغْيًا
حَقٌّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ
قَبْضَتُهُمْ بِعَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٢١﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ خَطَبْتُ
أَعْمَالَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ
﴿٢٢﴾ أَلَمْ تَر إِلَى الَّذِينَ أَوْثَقُوا نَفْسِيَا مِنَ الْكِتَابِ
يُذْعُونَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَقُولُوا فَرِيقٌ
مِنْهُمْ وَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَنْ
نَمْسَا النَّارَ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ وَغَرَّهُمْ فِي دِينِهِمْ مَا
كَانُوا يَفْتُرُونَ ﴿٢٤﴾ فَكَيْفَ إِذَا جَمَعْنَاهُمْ لِيَوْمٍ لَا
رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا
يُظْلَمُونَ ﴿٢٥﴾

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿٦٠﴾ فَمَنْ
حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا
نَدْعُ آبْنَانَا وَآبْنَانَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا
وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ
﴿٦١﴾ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا
اللَّهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦٢﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا
فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٦٣﴾ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ

2 Bakara/146. Kendilerine Kitap verdiklerimiz, Muhammed'i, oğullarını tanıdıkları gibi tanırırlar. Ne çare ki, onların bir kısmı gerçeği bile bile gizlemektedir.

2 Bakara/211. İsrailoğulları'na bir sor. Onlara apaçık nice belgeler verdik. Allah'ın nimetini, kendisine geldikten sonra kim değiştirirse, şüphesiz Allah'ın onu cezalandırması çetin olur.

3 Al-i İmran/21. Allah'ın ayetlerini inkâr edenlere, haksız yere peygamberleri öldürenlere ve insanlardan adaleti emredenleri öldürenlere can yakıcı bir azabı bildir. 22. İşte, dünya ve ahirette işleri boşa çıkacak olanlar bunlardır. Onların bir yardımcıları da olmayacaktır. 23. Kitap'tan kendilerine bir pay verilmiş olanlar, aralarında hüküm vermek için Allah'ın Kitabı'na çağırıldıklarında, onlardan bir kısmının yüz çevirerek dönüp gittiğini görmedin mi? 24. Bu, onların: "Ateş bize ancak sayılı birkaç gün degecektir" demelerindendir. Uydu-rup durdukları şeyler, onları dinlerinde yanıltmıştır. 25. Pekî, şüphe götürmeyen günde kendilerini topladığımızda ve her-kese kazandığı haksızlığa uğratılmaksızın ödendiğinde nasıl olacak?

3 Al-i İmran/60. (Ey Muhammed! Bu) Rabbin katından gelen gerçektir; sakın şüphelenenlerden olma! 61. Ey Muhammed! Sana ilim geldikten sonra, o konuda seninle kim tartışacak olursa, de ki: "Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım, sonra lânetleğelim ve Allah'ın lânetinin yalancılara olmasını dileyelim".⁴⁸⁰ 62. (İsa hakkındaki) gerçek hikaye işte budur: Allah'tan başka tanrı yoktur. Ulu ve bilge olan elbette Allah'tır. 63. Eğer yüz çevirirlerse, Allah bozguncuları bilir. 64.

⁴⁸⁰ Necran (Güney Arabistan)'dan gelen bir grup Hristiyan, Hz. İsa'nın babasız dünyaya gelmesi konusunu Kur'an'ın kabul etmesinden kalkarak, onun ilahlılığını tartışma konusu yapmak istediler. Bu tartışmada Hristiyan tarafın argümanlarının zavıflığı ve ciddiyetten uzak oluşu böyle bir meydan okumayla ortaya konulmuştur.

De ki: "Ey Kitaplılar! Geliniz aramızda ortak bir sözde birleşelim: Ancak Allah'a tapalım, ona hiçbir şeyi ortak koşmayalım, Allah'ı bırakıp da birimizi rab edinmeyelim!" Eğer yüz çevirirlerse: "Bizim Müslüman olduğumuza şahit olun" deyin. 65. Ey Kitaplılar! İbrahim hakkında niçin tartışıyorsunuz? Tevrat da, İncil de ondan sonra indirilmiştir. Hiç düşünmüyor musunuz? 66. İşte siz o kimselersiniz ki, hadi bilginiz olan hususta tartıştınız diyelim; peki ama bilginiz olmayan şey hakkında niçin tartışıyorsunuz? Oysa Allah bilir, siz bilmezsiniz. 67. İbrahim Yahudi de Hristiyan da değildi. Ama doğruya yönelmiş bir Müslümandı; o, putatapanlardan da değildi. 68. İnsanlardan İbrahim'e en yakın olanlar, ona uyanlar, bu Peygamber ve inananlardır. Allah da inananların dostudur. 69. Kitaplılar'dan bir grup sizi saptırmak isterler. Oysa, farkına varmadan yalnız kendilerini saptırmaktadırlar. 70. Ey Kitap Ehlil! Siz görüp durduğunuz hâlde, niye Allah'ın âyetlerini inkâr ediyorsunuz? 71. Ey Kitaplılar! Niçin hakla batılı karıştırıyor ve bile bile gerçeği gizliyorsunuz? 72-74. Kitaplılar'dan bir grup: "İnananlara indirilmiş olana günün başında inanın ve günün sonunda inkâr edin! Belki dönerler. Dininize uyandan başkasına inanmayın" demişti. De ki: "Yol göstermek, ancak Allah'a mahsustur. (Sorum) size verilmiş olan şeyin bir benzerinin başkasına da verilmiş olması veya Rabbinizin katında size karşı deliller getirecek olmalarıdır". De ki: "Lütuf Allah'ın elindedir. Ondan dilediğine verir. Allah her şeyi kuşatan ve bilendir. Rahmetini dilediğine özel kılar. Allah, büyük ve bol kerem sahibidir". 75. Kitap Ehli arasında, bir yük altın emanet etsen onu sana ödeyecek olan da vardır;⁴⁸¹ bir altın emanet bıraksan, tepesine dikilmedikçe onu sana ödemeyecek olan da vardır. Bu, onların "Kitapsızlar'a karşı üzerinize bir so-

تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا آيَاتِنَا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٥﴾ يَأْهَلُ الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا أُنزِلَتِ التَّوْرَةُ وَالْإِنْجِيلُ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٥﴾ هَآأَنْتُمْ هَؤُلَاءِ حَاجَّجْتُمْ فِيْمَا لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ لِمَ تُحَاجُّونَ فِيْمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٦﴾ مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٦٧﴾ إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لَلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَمِنَ النَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٨﴾ وَذُنُ طَائِفَةٍ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوكُمْ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٩﴾ يَأْهَلُ الْكِتَابِ لِمَ تُكَفِّرُونَ بآيَاتِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ تُشْهَدُونَ ﴿٧٠﴾ يَأْهَلُ الْكِتَابِ لِمَ تَقْلِبُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٧١﴾ وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمِنُوا بِالَّذِي أُنزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ وَآكْفُرُوا آخِرَهُ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٧٢﴾ وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبِعَ دِينَكُمْ قُلْ إِنْ الْهَدَى اللَّهُ إِلَى شَيْءٍ فَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ مِّثْلَ مَا أُوتِيتُمْ أَوْ يُحَاجُّوكُمْ عَنْدَ رَبِّكُمْ قُلْ إِنْ الْفَضْلُ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٧٣﴾ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾ وَمِنَ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنُ إِنْ أَنَّهُمْ يَقْنَطُوا يُؤَدُّوهُ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنُ إِنْ تَأَمَّنْهُ يَبِيتَ لَا يُؤَدُّ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتُ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيِّينَ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ

⁴⁸¹ Kur'an, Hz. Muhammed'in mesajına inanan Yahudi ve Hristiyanlar'ı her ne kadar 'Ehli Kitap' olarak Müslümanlar'ın dışında bir grup olarak kategorize etse de, bu ayette de görüldüğü gibi, yeri geldikçe objektif olarak onların dürüstlerinin hakkını teslim etmiştir.

يُسِرُّونَ وَمَا يُغْلِبُونَ ﴿٧٧﴾ وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِي وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٧٨﴾ قَوْلِ الَّذِينَ يُكْتَبُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا قَوْلِ لَّهُمْ مِمَّا كَتَبْتُ أَتَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ ﴿٧٩﴾ وَقَالُوا لَنْ تَمْسَنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً قُلْ أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٠﴾

çığa vurduklarını Allah'ın bildiğini bilmiyorlar mı?⁴⁷⁵ 78. Onların bir kısmı, birtakım kuruntular dışında Kitap bilmeyen ümmî kimselerdir; onlar sadece zannedip durmaktadırlar.⁴⁷⁶ 79. Elleriyle Kitab'ı yazıp, sonra onu az bir bedel karşılığında satmak için: "Bu Allah katındandır" diyenlerin vay hâline! Ellerin yazdıklarından dolayı onlara yazıklar olsun! Kazandıklarından dolayı onlara yazıklar olsun! 80. "Bir kaç sayılı günün dışında ateş bize değmeyecektir"⁴⁷⁷ derler. De ki: "Allah katından bir söz mü aldınız –(eğer öyleyse) Allah sözünden caymaz–, yoksa Allah'a karşı bilmediğiniz bir şey mi söylüyorsunuz?"

وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٠٩﴾

2 Bakara/109. Kitaplılar'ın çoğu, gerçek kendilerine açıkça belli olduktan sonra gönüllerindeki kıskançlıktan ötürü, sizi, inanmanızdan sonra inkârcılığa döndürmek isterler. Allah emrini getirinceye kadar (onları) bağışlayın ve (onlara) aldırmayın! Allah'ın gücü her şeye yeter.

وَلَنْ تَرْضَى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَى حَتَّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَى وَلَئِنَّ آتِيتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١٢٠﴾ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٢١﴾

2 Bakara/120. (Ey Muhammed!) Yahudiler ve Hristiyanlar, onların dinine uymadığın sürece, senden hoşnut olmayacaklardır. "Dosdoğru yol sadece Allah'ın yoludur" de. Sana gelen ilimden sonra eğer onların hevalarına uyarsan, Allah'a karşı ne bir himayecin, ne bir yardımcın olur. 121. Kendilerine verdiğimiz kitabı gereği gibi okuyanlara gelince, onlar ona da inanırlar. Ama kim onu inkar ederse, işte kaybedenler onlar olacaktır.

⁴⁷⁵ Medine'de Müslümanlar'ın güç kazandığının farkında olan bazı Yahudiler, onlara yaranmak ve sempatik görünmek için: "Zaten Hz. Muhammed'in sıfatları bizim Kitabımızda anılmaktadır, onun peygamberliği doğrudur, siz doğru yoldasınız" gibi şeyler söylüyorlardı. Bu durum Yahudi cemaat arasında huzursuzluğa yol açmıştı. Onlar, Müslümanlar'a bu gibi kozlar verenleri uyarak: "Yarın Allah'ın huzurunda bizim aleyhimize delil olarak kullanabilecekleri şeyleri onlara neden söylüyorsunuz?" diyorlardı. Bu pasajda onların bu garip çekingenlikleri eleştirilmektedir.

⁴⁷⁶ Arapça metindeki 'ümmî' nitelemesinden hemen sonra "Kitab'ı bilmezler" ifadesi gelmektedir. Bu ifade 'ümmî' nitelemesinden bedeldir, yani bir bakıma onu açıklamaktadır. Dolayısıyla burada *ümmî* kelimesi 'okur yazar olmayan' anlamında değil, 'Kitab'ı bilmeyen' anlamında kullanılmıştır. Kastedilen ise, Yahudiler'in içinden Kitab'ı, şeriatı bilmeyip, birtakım hurafelerin peşinden giden cahil takımıdır.

⁴⁷⁷ Yahudiler, cehennemde girseler bile, orada ebedi olarak kalmayacaklarına; cezalarını çektikten sonra, ebedi olarak kalmak üzere cennete koyulacaklarına inanıyorlardı.

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ مِلَّةِ
إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٣٥﴾
قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ
مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ
بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٦﴾ فَإِنْ
آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَلَمَّا
هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ
﴿١٣٧﴾ صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً
وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ ﴿١٣٨﴾ قُلْ أَتَحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ
وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَا أَعْمَالُنَا وَلكُمْ أَعْمَالُكُمْ وَنَحْنُ
لَهُ مُخْلِصُونَ ﴿١٣٩﴾ أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كَانُوا هُودًا
أَوْ نَصَارَى قُلْ أَأَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمْ اللَّهُ وَمَنْ أَظْلَمُ مِنْ
كَمَّ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا
تَعْمَلُونَ ﴿١٤٠﴾

2 Bakara/135. (Ey Muhammed!) "Yahudi veya Hristiyan olursanız doğru yolda olursunuz" derler. "Hayır, doğruya yönelen İbrahim'in dininden oluruz; o müşriklerden değildi" de. 136. (Ey Müslümanlar!) "Allah'a, bize indirilene, İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a ve (İsrailî) boylara indirilene, Musâ'ya ve İsâ'ya verilene, Rableri tarafından peygamberlere verilenlere inandık. Onları birbirinden ayırmayız. Biz Allah'a teslim olmuşuzdur" deyin.⁴⁷⁸ 137. Eğer sizin inanmış olduğunuza aynen inanırlarsa, şüphesiz, doğru yolda olurlar. (Yok eğer) yüz çevirirlerse, yalnızca anlaşmazlığa düşerler. Onlara karşı Allah sana yetecektir. O hem iştir, hem bilir. 138. Allah'ın boyası (ile boyanın) –boyası Allah'ınkinden daha güzel olan var mıdır?– ve "İşte biz O'na taparız" (deyin)! 139-140. (Deyin ki:) "Bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbiniz olan Allah hakkında bizimle mi tartışıyorsunuz? Bizim işlerimize bize, sizin işlerinize de size aittir. Biz O'na özden bağlıyız. Yoksa, İbrahim, İsmail, İshak, Yakup ve (İsrailî) boyların, Yahudi veya Hristiyan olduklarını mı söylüyorsunuz?" De ki: "Siz mi daha iyi biliyorsunuz, yoksa Allah mı?" Allah'ın kendisine verdiği tanıklığı gizleyenden daha zâlim var mıdır? Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir.

2 Bakara/142. (Ey Muhammed!) İnsanların beyinsizleri Müslümanlar için: "Bunları yönelip durdukları yönden çeviren nedir" diyeceklerdir. De ki: "Doğu da, batı da Allah'ındır. O, dilediğini doğru yola erıştırir".⁴⁷⁹

سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَّاهُمْ عَنْ قِبَلَتِهِمُ النَّبِيِّ
كَانُوا عَلَيْهَا قُلُوبَ لِلَّهِ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ يَهْدِي مَنْ
يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٢﴾

⁴⁷⁸ Kur'an Mekke'deki Yahudi ve Hristiyanlar'ı, her iki grubun da kabul ettiği Hz. İbrahim ve onun soyundan gelen sahih peygamberlik geleneğinin ortaya koyduğu mesaj etrafında Müslümanlar'la birlikte ortak bir çizgiye çekmeye çalışmaktadır. Ehli Kitab'a karşı girişilen polemikte bu tez, Medine döneminin ilk yıllarında sürekli olarak vurgulanmıştır. Ne var ki, Yahudiler ve Hristiyanlar, tarihsel süreç içerisinde oluşturdıkları teolojik çemberi kırıp dışına çıkamamışlardır.

⁴⁷⁹ Müslümanlar Medine'ye göç ettikten sonra, Hz. Peygamber'in talimatı üzerine namazda Kudüs'e yönelmeye başladılar. Bu durum bir yıldan fazla sürdü. Müslümanlar'ın Kudüs'ü kible edinmeleri Yahudiler'i bir şekilde memnun ediyordu. Daha sonra Allah'ın emriyle Kabe kible olarak belirlendi. Yahudiler ve onların kışkırttığı münafıklar, bu kible değişikliğini dedikodu konusu yaptılar. Bu ayet onlara cevap niteliğindedir.

تَقْوَى مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَسَسَ بُنْيَانَهُ عَلَى
شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَاتَّهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا
يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠٩﴾ لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي
بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
حَكِيمٌ ﴿١١٠﴾

lah'a saygı ve onun hoşnutluğu üzerine kuran kimse mi daha iyidir; yoksa, yapısını, düşecek bir yarın kıyısına kurup da onunla cehennem ateşine yuvarlanan kimse mi? Allah haksızlık yapan topluluğu doğru yola iletmez. 110. Yaptıkları bu yapı, kalpleri paralanana kadar, gönüllerinde bir şüphe olarak kalacaktır. Allah bilgidir, bilgedir.

مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ
يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنفُسِهِمْ عَنْ
نَفْسِهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا
مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْئُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ
الْكُفَّارَ وَلَا يَمُوتُونَ مِنْ عَدُوٍّ تِيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ
عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢٠﴾
وَلَا يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا
يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِحَرْبِهِمْ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢١﴾

9 Tevbe/120. Ne Medine halkının, ne de onların çevresinde bulunan Bedeviler'in, Allah'ın Elçisi'nden geri kalmaları ve onun canından önce kendi canlarının kaygısına düşmeleri yakışık alır. Çünkü Allah yolunda uğrayacakları susuzluk, yorgunluk, açlık, kafilri öfkeliendirecek bir yeri ele geçirmeleri ve düşmana karşı bir başarı kazanmalarının her biri için kendilerine iyi bir amel yazılır. Allah iyi davrananların karşılıklarını zayı etmez. 121. Küçük, büyük her harcamaları ve her vadiyi geçmeleri onlar için yazılır ki, Allah onları yaptıklarının en güzeliyle ödüllendirsin.

وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ أَكُنْمْ زَادَتْهُ
هَذِهِ آيَاتًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَرَأَدَتْهُمْ إِيمَانًا وَهُمْ
يَسْتَبْشِرُونَ ﴿١٢٤﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ
فَرَأَدَتْهُمْ رِجْسًا إِلَى رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ
﴿١٢٥﴾ أُولَآ يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَرَّةً
أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذْكُرُونَ ﴿١٢٦﴾
وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ نَظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ هَلْ
يَرَاكُمْ مِنْ أَحَدٍ ثُمَّ انصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ
بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٢٧﴾

9 Tevbe/124. Ne zaman bir sûre indirilse, onlardan kimi: "Bu hanginizin imanını artırdı?" der. İnananlara gelince, bu onların imanını artırır ve onlar (bununla) sevinirler. 125. Kalplerinde hastalık bulunanlara gelince, bu onların pisliklerine pislik katar ve onlar inkârı olarak ölürler. 126. Onlar yılda bir iki defa (sıkıntıyla) denendiklerini görmüyorlar mı ki, ne tövbe ediyorlar, ne de öğüt alıyorlar? 127. Bir sûre indiği zaman: "Hiç kimse sizi görüyor mu?" diye birbirlerine bakarlar, sonra dönüp giderler. Anlamaz bir topluluk olduklarından, Allah onların kalplerini çevirmiştir.

savaşmış ve yenilginin ardından Şam'a kaçırmıştır. O daha sonra, Hz. Muhammed'in peygamberliğini kışkırdığı için, Müslüman görünen bazı kişiliksiz şahıslarla ilişkiye girip, onlarla işbirliği içerisinde İslam'a ve Müslümanlar'a zarar vermeye çalışmıştır. Bu çerçevede, Kuba Mescidi'nin yanında başka bir mescid inşa edip, emrindeki 12 müfâk aracılığıyla Hz. Peygamber'i namaz kılması için buraya davet etmiştir. Hz. Peygamber onları tanımadığı ve niyetlerini bilmediği için, bu davetlerini kabul etmiş ve yol için hazırlık yaptığı esnada bu ayetler inmiş ve onu bu konuda uyarmıştır.

c) Medine'de Kitap Ehli ile İlişkiler

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ آبَاءَهُمْ
الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾

6 En'am/20. Kendilerine Kitap verdikleri-miz, onu (Muhammed'i), kendi oğullarını tanıdıkları gibi tanır. Ama kendilerine yak-zık edenler; işte onlar inanmayanlardır.

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ
وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ ﴿٢١﴾
وَأَمِنُوا بِمَا آذَنْتُ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوا لِرَأْسِ
كَافِرٍ بِهِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَإِيَّايَ فَاتَّقُوا
﴿٢٢﴾ وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْفُمُوا الْحَقَّ
وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٣﴾ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ
وَارْكَبُوا مَعَ الرَّاٰكِبِينَ ﴿٢٤﴾ أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ
وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ
﴿٢٥﴾ وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا
عَلَى الْخَاشِعِينَ ﴿٢٦﴾ الَّذِينَ يَتْلُونَ آيَاتَهُ مُلَاقًا
رَبَّهُمْ وَأَنْهَمُ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿٢٧﴾ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ
اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَلِّفُوا نَفْسًا
عَلَى الْغَالِمِينَ ﴿٢٨﴾ وَأَتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ
شَيْفًا وَلَا يُعْطَى مِنْهَا شِفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا
هُمْ يَنْصُرُونَ ﴿٢٩﴾

2 Bakara/40. Ey İsrailoğulları! Size ver-diğim nimetimi anın, sözleşmemi yerine ge-tirin, Ben de size verdiğim sözü yerine ge-tireyim. Yalnız Benden korkun. 41. Sizde olanı onaylayarak indirdiğim Kur'an'a in-anın, onu ilk inkâr eden siz olmayın! Ayetle-rimi az bir bedel karşılığında satmayın. Benden sakının. 42. Hakkı batıla karıştı-rmayın ve bile bile gerçeği gizlemeyin. 43. Namazı kılın, zekatı verin ve Allah'a boyun eğenlerle beraber boyun eğin. 44. Siz, Kitab'ı okuyup dururken, kendinizi unuta-rak, insanlara mı iyilik yapmalarını emre-diyorsunuz? Hiç düşünmez misiniz? 45-46. Sabir ve namazla (Allah'tan) yardım iste-yin. Bu, (Allah'a) derinden saygı duyanların dışındakilere ağır gelir. 47. Ey İsrailoğul-ları! Size verdiğim nimetimi ve sizi diğer toplumlara tercih ettiğimi hatırlayın.⁴⁷⁴ 48. Kimsenin kimseye bir yararı dokunmaya-cağı, kimseden bir şefaât kabul edilmeye-ceği, kimseden fidye alınmayacağı ve kimsenin yardım görmeyeceği günden korunun.

2 Bakara/75. Bunların size inanacaklarını mı umuyorsunuz? Onlardan bir grup Al-lah'ın sözünü dinler, ona akılları yattıktan sonra da, onu bile bile tahrif ederlerdi. 76. İnananlarla karşılaştıkları zaman "İnandık" derler, birbirleri ile yalnız kaldıklarında ise: "Rabbimizin katında size karşı delil getir-sinler diye mi Allah'ın size bildirdiğini on-lara anlatıyorsunuz. Buna aklınız ermiyor mu?" derler. 77. Bunlar, gizlediklerini ve a-

⁴⁷⁴ Burada hatırlatılan, Milattan önceki çağlardan başlamak üzere Orta ve Yakın Doğu halkları arasında ilahî mesajı bir dönem almaya ve yaymaya en elverişli topluluğun İsrailoğulları olduğu ve bu yüzden temsil ve tebliğ görevinin onlara verilmiş olduğudur. Allah'ın bu tercihi çevrelerinde olan diğer toplumlara nisbetle Yahudilerde bulunan bazı niteliklere dayandığı gibi; bu tercih onlara belli sorumluluklar ve sıkıntılar getirmiştir. Nimetle birlikte külfet de gelmiştir.

وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٧٤﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهُ لَئِنْ آتَانَا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٧٥﴾ فَلَمَّا آتَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٧٦﴾ فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْتَهُ بِمَا أَخْلَفُوا اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿٧٧﴾ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿٧٨﴾ الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٩﴾ اسْتَغْفِرُ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرُ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرُ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٨٠﴾ فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿٨١﴾ فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾ فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَأْذَنَكَ لِلخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ ﴿٨٣﴾ وَلَا تَضَلْ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨٤﴾ وَلَا تَعْجَبْ أَمْوَالُهُمْ وَأُولَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٨٥﴾ وَإِذَا أَنْزَلْتَ سُورَةَ أَنْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَكَ أُولُوا الطَّوْلِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذُرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقَاعِدِينَ ﴿٨٦﴾ رَضُوا

olur, ama yüz çevirecek olurlarsa, Allah dünyada ve ahirette onlara can yakıcı bir azapla azap eder. Yeryüzünde ne bir himayecileri, ne de bir yardımcıları vardır. 75. Onlardan kimi: "Allah bol nimetinden bize verirse, andolsun, sadaka dağıtacağız ve iyi insanlardan olacağız" diye Allah'a ant vermişti. 76. Ama Allah onlara bolluğundan verdiğinde, onlar cimrilik yaptılar ve yüz çevirdiler. Zaten onlar dönektirler. 77. Allah'a verdikleri sözden caydıkları ve yalancı oldukları için, kendisiyle karşılaşacakları güne kadar Allah onların kalplerine ikiyüzlülük soktu. 78. (İkiyüzlüler) Allah'ın, onların sırlarını ve gizli görüşmelerini bildiğini ve Allah'ın bütün gizlilikleri çok iyi bildiğini bilmiyorlar mı? 79. Sadaka konusunda gönülden davranan mü'minlere ve ancak güçleri kadar bulanlara dil uzatan ve onlarla alay eden kimseler var ya, Allah onlarla alay etmiştir. Onlar için can yakıcı bir azap vardır. 80. İkiyüzlülerin bağışlanmasını ister dile, ister dileme; onlara yetmiş defa bağışlanma dilesen de, Allah onları bağışlamayacaktır. Bu, Allah'ı ve elçisini inkâr etmelerinden ötürüdür. Allah yoldan çıkan topluluğu doğru yola getirmez. 81. Allah'ın Elçisi'ne karşı çıkarak geri kalanlar, oturup kalmakla memnun oldular; Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad etmek hoşlarına gitmedi. "Sıcakta yola çıkmayın" dediler. De ki: "Cehennem ateşi daha sıcaktır". Keşke anlasalardı. 82. Kazanmış olduklarına karşılık, az gülsünler, çok ağlasınlar. 83. Eğer, Allah seni onlardan bir topluluğun yanına döndürür ve onlar, savaşa çıkmak için senden izin isterlerse, de ki: "Benimle asla çıkmayacaksınız, yanımda hiçbir düşmanla savaşmayacaksınız. Çünkü, siz baştan oturup kalmaya razı oldunuz. Şimdi de geri kalanlarla beraber oturun." 84. Onlardan (münafıklardan) ölenin namazını sakın kılma, mezarı başında da durma! Zira onlar Allah'ı ve elçisini inkâr ettiler ve yoldan çıkmış olarak öldüler. 85. Onların malları ve çocukları seni imrendirmesin. Allah, bunlarla onlara dünyada azap etmeyi ve inkârcı olarak can vermelerini ister. 86. "Allah'a inanın; Elçisiyle birlikte mücadele edin!" diyen bir sure indirdiği-

بَأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٨٧﴾

mizde, içlerinden servet sahibi olanlar "Bizi bırak da, savaşa katılmayanlarla birlikte oturalım" diyerek senden izin istediler. 87. Geride kalan kadınlarla beraber olmaya razı oldular; onların kalpleri mühürlenmiştir, artık anlamazlar.

9 **Tevbe/97.** Bedeviler inkâr ve ikiyüzlülükte daha ileri; Allah'ın, Elçisi'ne indirdiğinin sınırlarını bilmemeye daha uygundur. Allah bilgidir, bilgedir. 98. Bedeviler arasında, sadaka vermeyi angarya sayanlar ve başınıza belalar dolanmasını gözetkenler vardır. Kötü belâlar onların başına dolansın. Allah iştir, bilir. 99. Bedeviler arasında, Allah'a ve ahiret gününe inanan ve verdiğini Allah katında yakınlık ve Elçi'nin dualarını elde etmeye vesile sayanlar da vardır. Bilin ki, o verdikleri onlar için, Allah'a yakın olma sebebidir. Allah, onları rahmetinin içine alacaktır. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

9 **Tevbe/101.** Çevrenizdeki Bedeviler içinde ikiyüzlüler, Medineliler içinde de ikiyüzlülüğe soyunanlar vardır. Sen onları bilmezsin. Biz onları biliriz. Onları iki defa azaba uğratacağız. Sonra da büyük azaba götürülürler.

9 **Tevbe/106.** Diğerlerinin ise işleri Allah'ın buyruğuna kalmıştır. Allah ya onlara azap eder, ya da tövbelerini kabul eder. Allah bilgidir, bilgedir. 107. Zarar vermek, inkâr etmek, inananların arasını açmak, Allah'a ve Elçisi'ne karşı savaşıacak olanlara göz-cülük yapmak üzere bir mescit kurup: "Biz sadece iyilik yapmak istedik" diye yemin edenlerin yalancı olduklarına Allah tanıklık eder. 108. (Ey Muhammed!) O mescitte asla bulunma! Daha ilk gününden beri, Allah'a saygı üzerine kurulan mescitte bulunman daha çok yaraşır. Orada arınmayı seven insanlar vardır. Allah da arınmak isteyenleri sever. 109. Yapısını, Al-

الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٩٧﴾ وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرًا وَيَتَرَبَّصُ بِكُمُ الدَّوَائِرَ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٩٨﴾ وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ أَلَّا إِلَهَ إِلَّا هِيَ قُرْبَةٌ لَّهُمْ سِذِّحِلْهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩٩﴾

وَمِمَّنْ حَوْلَكُم مِّنَ الْأَعْرَابِ مُتَافِقُونَ وَمِنْ أَفْئِدَةِ الْمَدِينَةِ مَرَدُّوا عَلَى النَّفَاقِ لَا يَعْلَمُهُمْ نَحْنُ نَقُصُّهُمْ سَنَعِدُهُمْ مَّرَّتَيْنِ ثُمَّ يَرُدُّونَ إِلَىٰ عَذَابٍ عَظِيمٍ ﴿١٠١﴾

وَأَخْرُوجُونَ مُرْجُونَ لِأَمْرِ اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَمُنُّونَ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٠٦﴾ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْوَاصِلِينَ لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَيَحْلُقَنَّ لَهُمْ أَزْدًا إِلَّا الْخُسْتَىٰ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٠٧﴾ تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لِمَسْجِدٍ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ بَعْدٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ ﴿١٠٨﴾ أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ

⁹³ Ebu Amr adında bir Hristiyan papazı, Uhud ve Huneyn savaşlarında Müslümanlar'a karşı

﴿١٨﴾ اسْتَعِذْ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَلْهَمَهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ
أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ
الْخَاسِرُونَ ﴿١٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ ﴿٢٠﴾ كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا
وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٢١﴾

dıklarını sanarlar. Dikkat edin, onlar gerçekten yalancılardır. 19. Şeytan, onların başlarına dikilip Allah'ı anmayı unutturmuştur. İşte onlar Şeytan'ın yandaşlarıdır. İyi bilin ki, Şeytan'ın yandaşları ziyadadırlar. 20. Allah'a ve Elçisi'ne karşı gelenler; işte onlar, alçakların arasındadırlar. 21. Allah: "Andolsun ki, Ben ve elçilerim üstün geleceğiz" diye yazmıştır. Allah güçlüdür, üstündür.

قُلْ أَتُفْقِدُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَنْ يَقْبَلَ مِنْكُمْ إِلَهُكُمْ كُنتُمْ
قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٥٣﴾ وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ يَقْبَلُوا مِنْهُ
تَفْقَاتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ
الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ كُسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ
كَارْهُونَ ﴿٥٤﴾ فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ
إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ
أَنفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٥٥﴾ وَيَخْلَفُونَ بِاللَّهِ إِنِمْ
لَمِنْكُمْ وَمَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْقَهُونَ ﴿٥٦﴾
لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَأً أَوْ مَعَارِثَ أَوْ مَدْخَلًا لَوَلَّوْا إِلَيْهِ
وَهُمْ يَجْمَحُونَ ﴿٥٧﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ فِي
الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا مِنْهَا
إِذَا هُمْ يَسْتَحْطُونَ ﴿٥٨﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمْ
اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ ﴿٥٩﴾

9 Tevbe/53. De ki: "(İyilik için) Gönüllü de verseniz, gönülsüz de verseniz sizden kabul edilmeyecektir. Çünkü siz yoldan çıkmış bir topluluksunuz". 54. Onların (iyilik için) verdiklerinin kabul olmasına engel olan, Allah'ı ve Elçisi'ni inkâr etmeleri, namaza üşenerek gelmeleri ve istemeyerek vermeleridir. 55. Onların malları ve çocukları seni imrendirmesin. Allah, bunlarla onlara dünya hayatta azap etmeyi ve inkârcı olarak can vermelerini ister. 56. Kesinlikle sizden olduklarına dair Allah'a yemin ediyorlar. Oysa onlar sizden değillerdir, onlar sadece korkak bir toplumdur. 57. Bir sığınak, kovuk veya girecek bir delik bulsalar, koşarak oraya yönelirler. 58. Onlar arasında sadakalar hakkında sana dil uzatanlar vardır. Zekattan kendilerine de verilirse hoşnut olurlar, ama onlara bir şey verilmezse, hemen kızverirler. 59. Keşke Allah'ın ve Elçisi'nin kendilerine verdiklerine razı olsa ve: "Allah bize yeter; Allah ve Elçisi Allah'ın bolluğundan bize verecektir. Biz Allah'a ulaşmayı isteyen kimselersiniz" deselerdi...

وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أَدْنَىٰ قُلْ أَدْنَىٰ
خَيْرٌ لَّكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةً لِلَّذِينَ
آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ ﴿٦١﴾ يَخْلَفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ لِيُرْضَوْكُمْ وَاللَّهُ
وَرَسُولُهُ أَحَقُّ أَنْ يُرْضَوْهُ إِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾
أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مِنْ يُحَادِدِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَأَنَّ لَهُ نَارَ
جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا ذَلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ ﴿٦٣﴾ يَخْذَرُ
الْمُتَّقُونَ أَنْ تَنْزَلَ عَلَيْهِمْ سُورَةُ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي

9 Tevbe/61. Onların (ikiyüzlülerin) içinde: "O her şeye kulak kesiliyor" diyerek Peygamber'i incitenler vardır. De ki: "O, Allah'a inanan, inananlara güven veren ve içinizden inanan kimselere rahmet olan sizin iyiliğinize bir kulaktır". Allah'ın Elçisi'ni incitenlere can yakıcı bir azap vardır. 62. Sizi hoşnut etmek için Allah'a yemin ederler. Eğer inanıyorlarsa, Allah'ı ve Elçisi'ni hoşnut etmeleri daha uygundur. 63. Bilmezler mi ki, kim Allah'a ve Elçisi'ne karşı koymaya kalkışırsa, ona, ebedi kalacağı cehennem ateşi vardır. İşte bu, büyük

﴿٦٤﴾ قُلُوبِهِمْ قُلْ اسْتَهْزِئُوا إِنَّ اللَّهَ مُخْرِجٌ مَّا تَحْمِلُونَ
وَلَعَلَّ قُلْ أَيْلَهُ وَآيَاتِهِ وَرَسُولُهُ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ
﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَدُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ إِنَّ نَعْرَ
عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ نَعْدَبُ طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ
﴿٦٦﴾ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ
يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ
أَيْدِيَهُمْ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ
﴿٦٧﴾ وَعَدَّ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتُ وَالْكُفَّارَ نَجَسًا
جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ
عَذَابٌ مُقِيمٌ ﴿٦٨﴾ كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشْدَّ
مِنْكُمْ قُوَّةً وَأَكْثَرَ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلَائِقِهِمْ
فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلَائِقِكُمْ كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
بِخَلَائِقِهِمْ وَخَضْتُمْ كَالَّذِي خَاضُوا أُولَئِكَ حَبِطَتْ
أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ
﴿٦٩﴾ أَلَمْ يَأْتِهِمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ
وَمُودٌ وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَفِكَاتِ
أَتَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا اللَّهُ يُظْلِمُهُمْ وَلَكِنْ
كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٧٠﴾

rezilliktir. 64. İkiyüzlüler, kendilerine gö-nüllerinde olanı haber verecek bir surenin ineneğinden çekiniyorlar. De ki: "Alay edin bakalım; Allah, çekindiğiniz şeyi ortaya çıkaracaktır". 65. Onlara sorsan, derler ki: "Biz ancak lafa dalarak eğleniyorduk". De ki: "Allah'la, âyetleriyle ve Elçisi'yle mi alay ediyordunuz?" 66. Özü dilemeyin; şüphesiz, inandıktan sonra inkâr ettiniz. İçinizden bir grubu affetsek bile, bir gruba da suçlu olduklarından dolayı azap edeceğiz. 67. İkiyüzlü erkekler ve ikiyüzlü kadınlar birbirlerindedir. Kötülüğü emreder, iyiliğe engel olurlar; ellerini de sıkı tutarlar. Onlar Allah'ı unuttular, Allah da onları unuttu. Bu ikiyüzlüler yoldan çıkmışlardır. 68. Allah, ikiyüzlü erkeklerle, ikiyüzlü kadınlara ve inkârcılara, içinde ebedî kalacakları cehennem ateşini söz vermiştir. Cehennem onlara yeter, Allah onlara lânet etsin. Onlara sürekli bir azap vardır. 69. (Ey ikiyüzlüler!) Siz de, sizden daha kuvvetli, malları ve çocukları daha çok olan öncekiler gibisiniz. Onlar kendi paylarına düşenden yararlandılar. Onların kendi paylarına düşenden yararlandıkları gibi, siz de kendi payınıza düşenden yararlandınız ve onların daldıkları gibi siz de (kötülöklere) daldınız. Bunlar, dünyada da, ahirette de işleri boşa çıkacak olanlardır. İşte onlar kaybetmişlerdir. 70. Onlara, kendilerinden öncekilerin; Nûh, Âd ve Semûd kavminin, İbrahim kavminin, Medyen ve altüst olmuş şehirlerin halkının haberi gelmedi mi? Elçileri onlara açık belgeler getirmişlerdi. Allah onlara haksızlık etmiyordu, fakat onlar kendilerine yazık ediyorlardı.

9 Tevbe/73. Ey Peygamber! İnkârcılarla ve ikiyüzlülerle savaş. Onlara karşı katı davran. Varacakları yer cehennemdir. Ne kötü gidiş yeridir. 74. Her ne kadar şimdi "Söylemedik" diye Allah'a yemin ediyorlarsa da, onlar küfür sözünü söylemiş, Müslüman olduktan sonra inkar etmiş, başaramayacakları bir işe girişmiş ve (başka şey yüzünden değil) yalnızca Allah ve Elçisi, Allah'ın bolluğundan onları zengin etti diye, öç almaya kalkmışlardır. Eğer tövbe ederlerse kendi iyiliklerine

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ
وَمَا أُوَاهُمْ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٧٣﴾ يَخْلِفُونَ بِاللَّيْلِ
مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ
إِسْلَامِهِمْ وَهَمُّوا بِمَا لَمْ يَنَالُوا وَمَا نَقَمُوا إِلَّا أَنْ
أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنْ تَوَبُوا يَكْحِلْ
لَهُمْ وَإِنْ تَوَلَّوْا يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ عَذَابًا أَلِيمًا فِي النَّارِ

وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَقُولُ فَرِيقٌ
مِنْهُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾
وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ
مِنْهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٤٨﴾ وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا
إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ ﴿٤٩﴾ أَفَمَن يَلْمِزُكَ فِيمَا أُوتِيَ قُلُوبُهُمْ مُّزْجِ
يَاخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولَهُ بَلْ أُولَئِكَ هُمُ
الظَّالِمُونَ ﴿٥٠﴾

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ قُلْ
لَا تُقْسِمُوا طَاعَةٌ مَّعْرُوفَةٌ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٥٣﴾
قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا
فَأِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ
تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٥٤﴾

إِذَا جَاءَكَ الْمُؤَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُؤَافِقِينَ
لَكَاذِبُونَ ﴿١﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ حَنَّةً فَوَدَّوْا عَنْ
سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾ ذَلِكَ
بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا
يَفْقَهُونَ ﴿٣﴾ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ
يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خَشْبٌ مُّسْتَدَدٌ يَحْسَبُونَ
كُلَّ صِدْقَةٍ عَلَيْهِمْ هُمْ الْعُدُو فَاذْرُهُمْ قَاتِلُهُمُ اللَّهُ
أَيُّ يُؤْفَكُونَ ﴿٤﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ
رَسُولُ اللَّهِ لَوْ أَنَّهُمْ رَعَوْهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يُصَلُّونَ وَهُمْ
مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ
تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الْفَاسِقِينَ ﴿٦﴾ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ

24 **Nur/47.** (İkiyüzlüler:) "Allah'a ve Peygamber'e inandık" derler; sonra da bazıları yüz çevirir. İşte bunlar inanmış değillerdir. 48. Aralarında hüküm vermek üzere Allah'a ve Elçisi'ne çağırıldıkları zaman, bir grup hemen yüz çevirir. 49. Ama gerçek kendilerinden yana ise, boyunlarını bükecek gelirler. 50. Kalplerinde hastalık mı var, yoksa şüphe içerisinde midirler? Yâhut Allah'ın ve elçisinin onlara haksızlık yapacağından mı korkmaktadırlar? Hayır; asıl zalimler onlardır.

24 **Nur/53.** (Ey Muhammed!) Sen emrettiğin takdirde (savaşa) çıkacaklarına dair bütün güçleriyle yemin ederler. De ki: "Yemin etmeyin; adam gibi itaat (edin). Allah yaptıklarınızdan haberdardır". 54. De ki: "Allah'a itaat edin; Elçi'ye itaat edin!" Eğer yüz çevirirseniz o (Peygamber) kendisine yüklenenden, siz de kendinize yüklenenden sorumlusunuz. Eğer ona itaat ederse, niz doğru yolu bulursunuz. Elçi'ye düşen, sadece apaçık bildirimde bulunmaktır.

63 **Münafikun/1.** (Ey Muhammed!) İkiyüzlüler sana gelince: "Senin Allah'ın Elçisi olduğuna tanıklık ederiz" derler. Allah, senin, kendisinin elçisi olduğunu bilmektedir; Allah ikiyüzlülerin yalan söylediklerine de tanıklık etmektedir. 2. Onlar (ikiyüzlüler) yeminlerini kalkan edinenek (insanları) Allah'ın yolundan alıkoirlar; işledikleri işler gerçekten ne kötüdür. 3. Bu, önce inanıp sonra inkâr etmiş olmalarındandır. Bu yüzden kalpleri mühürlenmiştir; artık anlamazlar. 4. Onlara baktığın zaman kalıpları hoşuna gider; konuşurlarsa sözlerini dinlersin; tıpkı yığılmış kof kütük gibidirler; her çığıığı kendi aleyhlerine sayarlar; onlar düşmandır, onlardan çekin! Allah canlarını alsın; nasıl da aldatılıp döndürölüyorlar! 5. Onlara: "Gelin de Allah'ın Elçisi sizin için bağışlanma dilesin" dendiğı zaman, başlarını çevirirler. Büyüklük taslayarak yüz çevirdiklerini görürsün. 6. Onlar için bağışlanma dilesen de, dilemesen de birdir; Allah

عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْقُضُوا وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٧﴾ يَقُولُونَ
لَئِنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ
وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا
يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾

lah onları bağışlamayacaktır. Allah yoldan çıkmış toplumu doğru yola erdirmez. 7. Bunlar: "Allah'ın Elçisi'nin yanında bulunanlar için bir şey sarfetmeyin de, dağılıp gitsinler" diyen kimselerdir. Oysa göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır, ama ikiyüzlüler (bunu) anlamamaktadırlar. 8. Onlar: "Eğer bu savaştan Medine'ye dönersek, andolsun ki, üstün olan düşkün olanı oradan çıkaracaktır" diyorlardı. Oysa, üstünlük Allah'ın, Elçisi'nin ve inananlarındır. Ama ikiyüzlüler (bunu) bilmezler.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ التَّحْوَى ثُمَّ يُعَادُونَ لِلَّهِ
نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَاحَوْنَ بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ
وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يَحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ
فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسِبْتُمْ أَنْ
يُصَلِّتَهُمَا فَتُنَاسِئَ الْمَصِيرُ ﴿٨﴾

58 Mücadele/8. (Ey Muhammed!) Gizli konuşmak kendilerine yasaklanan, sonra kendilerine yasaklanan şeyi yapmaya kalkışarak, günah işlemek, düşmanlık etmek ve Peygamber'e karşı gelmek konusunda gizli gizli konuşanlara ne dersin? Sana geldiklerinde, seni Allah'ın selamlamadığı bir şekilde selamlarlar; içlerinden: "Bu, söylediklerimizden ötürü Allah'ın bizi cezalandırması gerekmez miydi?" derler. Cehennem onlara yeter. Orada yanacaklar; ne kötü dönüştür!⁴⁷²

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَخْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤﴾
﴿١٤﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾
﴿١٥﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ حُتَّةً فَلَصُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٦﴾
﴿١٦﴾ لَنْ نَغْنِي عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٧﴾
﴿١٧﴾ يَوْمَ يُغْنِي اللَّهُ جَمِيعًا فَيَخْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَخْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ أَلَّا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ

58 Mücadele/14. (Ey Muhammed!) Allah'ın öfkelenildiği bir milletle dostluk kuranlara ne dersin? Onlar ne sizdendirler, ne de onlardan. Bile bile, yalan yere yemin etmektedirler. 15. Allah onlara çetin bir azap hazırlamıştır. Onların işledikleri şey ne kötüdür! 16. Onlar (ikiyüzlüler) yeminlerini kalkan edinecek, (insanları) Allah'ın yolundan alıkoşlar; onlara alçaltıcı bir azap vardır. 17. Malları ve çocukları, onlara Allah katında bir fayda sağlamaz. Onlar ateşliklerdir, orada temelli kalacaklardır. 18. Allah onların hepsini tekrar dirilttiği gün, size yemin ettikleri gibi O'na da yemin ederler. Kendilerinin bir esasa dayan-

⁴⁷² Müslüman cemaatten birkaç kişi, Yahudiler'le çok samimi görüşüyorlar, Müslümanlar'ın arasındayken birbirleriyle fısıldaşıyorlardı. Bu durum diğer Müslümanlar'ı rahatsız ve tedirgin ediyordu. Durumdan haberdar olan Hz. Peygamber, onları Yahudiler'le tek başlarına görüşmemeleri ve aralarında gizli konuşmalarını konusunda uyardı, ama onlar bu tutumlarını sürdürdüler. Ayette geçen "... seni Allah'ın selamlamadığı bir biçimde selamlarlar...". ifadesi de, onların Hz. Peygamber'e selam veriyormuş gibi yaparak dillerinde "es-samu aleykum (ölüm üzerinize olsun; geberin!)" gibi sözler gevelediklerini açığa vurmaktadır.

وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَقُولُ فَرِيقٌ مِنْهُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٤٨﴾ وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ ﴿٤٩﴾ أَفَلَيْ قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَمْ ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولَهُ بَلْ أُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٥٠﴾

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ قُلْ لَا تُقْسِمُوا طَاعَةٌ مَعْرُوفَةٌ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٥٣﴾ قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٥٤﴾

إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُؤْمِنِينَ لَكَاذِبُونَ ﴿١﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَلُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٣﴾ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُسْنَدَةٌ يَنْحُسِبُونَ كُلَّ صَيِّحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعُدُوَّ فَاحْذَرُهُمْ فَإِنَّهُمْ اللَّهُ إِلَى يُؤْفِكُونَ ﴿٤﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّوْا رُءُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾ سَوَاءَ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٦﴾ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ

24 Nur/47. (İkiyüzlüler:): "Allah'a ve Peygamber'e inandık" derler; sonra da bazıları yüz çevirir. İşte bunlar inanmış değildirler. 48. Aralarında hüküm vermek üzere Allah'a ve Elçisi'ne çağırıldıkları zaman, bir grup hemen yüz çevirir. 49. Ama gerçek kendilerinden yana ise, boyunlarını büke-rek gelirler. 50. Kalplerinde hastalık mı var, yoksa şüphe içerisinde midirler? Yâhut Allah'ın ve elçisinin onlara haksızlık yapacağından mı korkmaktadırlar? Hayır; asıl zalimler onlardır.

24 Nur/53. (Ey Muhammed!) Sen emrettiğin takdirde (savaşa) çıkacaklarına dair bütün güçleriyle yemin ederler. De ki: "Yemin etmeyin; adam gibi itaat (edin). Allah yaptıklarınızdan haberdardır". 54. De ki: "Allah'a itaat edin; Elçi'ye itaat edin!" Eğer yüz çevirirseniz o (Peygamber) kendisine yüklenenden, siz de kendinize yüklenenden sorumlusunuz. Eğer ona itaat ederse-niz doğru yolu bulursunuz. Elçi'ye düşen, sadece apaçık bildirimde bulunmaktadır.

63 Münafikun/1. (Ey Muhammed!) İki-yüzlüler sana gelince: "Senin Allah'ın Elçisi olduğuna tanıklık ederiz" derler. Allah, senin, kendisinin elçisi olduğunu bilmekte-dir; Allah ikiyüzlülerin yalan söylediklerine de tanıklık etmektedir. 2. Onlar (ikiyüzlüler) yeminlerini kalkan edinenek (insanları) Allah'ın yolundan alıko-rlar; işledikleri işler gerçekten ne kötüdür. 3. Bu, önce inanıp sonra inkâr etmiş olmalarındandır. Bu yüzden kalpleri mühürlenmiştir; artık an-lamazlar. 4. Onlara baktığın zaman kalı-pları hoşuna gider; konuşurlarsa sözlerini dinlersin; tıpkı yığılmış kof kütük gibidirler; her çılgılığı kendi aleyhlerine sayarlar; onlar düşmandır, onlardan çekin! Allah canlarını alsın; nasıl da aldatılıp döndürülüyorlar! 5. Onlara: "Gelin de Allah'ın Elçisi sizin için bağışlanma dilesin" dediği zaman, başla-rını çevirirler. Büyüklük taslayarak yüz çevirdiklerini görürsün. 6. Onlar için bağışlanma dilesen de, dilemesen de birdir; Al-

عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْقُضُوا وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٧﴾ يَقُولُونَ
لَئِنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ
وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا
يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾

lah onları bağışlamayacaktır. Allah yoldan çıkmış toplumu doğru yola erdirmez. 7. Bunlar: "Allah'ın Elçisi'nin yanında bulunanlar için bir şey sarfetmeyin de, dağılıp gitsinler" diyen kimselerdir. Oysa göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır, ama ikiyüzlüler (bunu) anlamamaktadırlar. 8. Onlar: "Eğer bu savaştan Medine'ye dönersek, andolsun ki, üstün olan düşkün olanı oradan çıkaracaktır" diyorlardı. Oysa, üstünlük Allah'ın, Elçisi'nin ve inananlarındır. Ama ikiyüzlüler (bunu) bilmezler.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَهَوْنَا عَنِ النَّحْوِ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا
نَهَوْنَا عَنْهُ وَيَتَنَاجَوْنَ بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ
وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحْيِكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ
فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسِبُهُمْ جَهَنَّمُ
يَصْلَوْنَهَا فَيُفْسِنَ الْمَصِيرُ ﴿٨﴾

58 Mücadele/8. (Ey Muhammed!) Gizli konuşmak kendilerine yasaklanan, sonra kendilerine yasaklanan şeyi yapmaya kalkışarak, günah işlemek, düşmanlık etmek ve Peygamber'e karşı gelmek konusunda gizli gizli konuşanlara ne dersin? Sana geldiklerinde, seni Allah'ın selamlamadığı bir şekilde selamlarlar; içlerinden: "Bu, söylediklerimizden ötürü Allah'ın bizi cezalandırması gerekmez miydi?" derler. Cehennem onlara yeter. Orada yanacaklar; ne kötü dönüşür!⁴⁷²

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُمْ
مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ
﴿١٤﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَلُّوا
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٦﴾ لَنْ نُنْفِئَهُمْ
عَنْهُمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا أَوْلَادَهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٧﴾ يَوْمَ يَعْلَمُهُ
اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِقُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِقُونَ لَكُمْ
وَيَحْسِبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ

58 Mücadele/14. (Ey Muhammed!) Allah'ın öfkelenmediği bir milletle dostluk kuranlara ne dersin? Onlar ne sizdendirler, ne de onlardan. Bile bile, yalan yere yemin etmektedirler. 15. Allah onlara çetin bir azap hazırlamıştır. Onların işledikleri şey ne kötüdür! 16. Onlar (ikiyüzlüler) yeminlerini kalkan edinecek, (insanları) Allah'ın yolundan alıkozluyor; onlara alçaltıcı bir azap vardır. 17. Malları ve çocukları, onlara Allah katında bir fayda sağlamaz. Onlar ateşliklerdir, orada temelli kalacaklardır. 18. Allah onların hepsini tekrar dirilttiği gün, size yemin ettikleri gibi O'na da yemin ederler. Kendilerinin bir esasa dayan-

⁴⁷² Müslüman cemaatten birkaç kişi, Yahudiler'le çok samimi görüşüyorlar, Müslümanlar'ın arasındayken birbirleriyle fısıldaşıyorlardı. Bu durum diğer Müslümanlar'ı rahatsız ve tedirgin ediyordu. Durumdan haberdar olan Hz. Peygamber, onları Yahudiler'le tek başlarına görüşmemeleri ve aralarında gizli konuşmalarını konusunda uyardı, ama onlar bu tutumlarını sürdürdüler. Ayette geçen "... seni Allah'ın selamlamadığı bir biçimde selamlarlar..". ifadesi de, onların Hz. Peygamber'e selam veriyormuş gibi yaparak dillerinde "es-samu aleykum (ölümünüze olsun; geberin!)" gibi sözler gevelediklerini açığa vurmaktadır.

وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٤٨﴾ وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ ﴿٤٩﴾ أَفَبِإِنْ مَرَضَهُمْ أَمْ كَرِهَتْ أَعْيُنُهُمْ فَخَفُوا عَنْ أَنْ يُحْيِفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ نَبَأُ أُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٥٠﴾

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ قُلْ لَا تُقْسِمُوا طَاعَةَ مَعْرُوفَةٍ إِنَّ اللَّهَ خَيْرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٥٣﴾ قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٥٤﴾

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَتَّهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ﴿١﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٣﴾ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشْبٌ مُسْنَدٌ يَحْسِبُونَ كُلَّ صَبِيَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَتَى يُؤْفَكُونَ ﴿٤﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّاْ رُءُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٦﴾ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِرُوا عَلَى مَنْ

24 Nur/47. (İkiyüzlüler:) "Allah'a ve Peygamber'e inandık" derler; sonra da bazıları yüz çevirir. İşte bunlar inanmış değillerdir. 48. Aralarında hüküm vermek üzere Allah'a ve Elçisi'ne çağırıldıkları zaman, bir grup hemen yüz çevirir. 49. Ama gerçek kendilerinden yana ise, boyunlarını bükecek gelirler. 50. Kalplerinde hastalık mı var, yoksa şüphe içerisinde midirler? Yâhut Allah'ın ve elçisinin onlara haksızlık yapacağından mı korkmaktadırlar? Hayır; asıl zalimler onlardır.

24 Nur/53. (Ey Muhammed!) Sen emrettiğin takdirde (savaşa) çıkacaklarına dair bütün güçleriyle yemin ederler. De ki: "Yemin etmeyin; adam gibi itaat edin). Allah yaptıklarınızdan haberdardır". 54. De ki: "Allah'a itaat edin; Elçi'ye itaat edin!" Eğer yüz çevirirseniz o (Peygamber) kendisine yüklenenden, siz de kendinize yüklenenden sorumlusunuz. Eğer ona itaat ederseniz doğru yolu bulursunuz. Elçi'ye düşen, sadece apaçık bildirimde bulunmaktır.

63 Münafikun/1. (Ey Muhammed!) İkiyüzlüler sana gelince: "Senin Allah'ın Elçisi olduğuna tanıklık ederiz" derler. Allah, senin, kendisinin elçisi olduğunu bilmektedir; Allah ikiyüzlülerin yalan söylediklerine de tanıklık etmektedir. 2. Onlar (ikiyüzlüler) yeminlerini kalkan edinerek (insanları) Allah'ın yolundan alıkoşurlar; işledikleri işler gerçekten ne kötüdür. 3. Bu, önce inanıp sonra inkâr etmiş olmalarındandır. Bu yüzden kalpleri mühürlenmiştir; artık anlamazlar. 4. Onlara baktığın zaman kalıpları hoşuna gider; konuşurlarsa sözlerini dinlersin; tıpkı yığılmış kof kütük gibidirler; her çılgılığı kendi aleyhlerine sayarlar; onlar düşmandır, onlardan çekin! Allah canlarını alsın; nasıl da aldatılıp döndürülüyorlar! 5. Onlara: "Gelin de Allah'ın Elçisi sizin için bağışlanma dilesin" dendiği zaman, başlarını çevirirler. Büyüklük taslayarak yüz verdiklerini görürsün. 6. Onlar için bağışlanma dilesen de, dilemesen de birdir; Al-

عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُوا وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٧﴾ يَقُولُونَ
لَئِنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ
وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا
يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾

lah onları bağışlamayacaktır. Allah yoldan çıkmış toplumu doğru yola erdirmez. 7. Bunlar: "Allah'ın Elçisi'nin yanında bulunanlar için bir şey sarfetmeyin de, dağılıp gitsinler" diyen kimselerdir. Oysa göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır, ama ikiyüzlüler (bunu) anlamamaktadırlar. 8. Onlar: "Eğer bu savaştan Medine'ye dönersek, andolsun ki, üstün olan düşkün olanı oradan çıkaracaktır" diyorlardı. Oysa, üstünlük Allah'ın, Elçisi'nin ve inananlarındır. Ama ikiyüzlüler (bunu) bilmezler.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ التَّحَوُّي مِمَّنْ يَعُودُونَ لِمَا
نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَاجَوْنَ بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ
وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ
فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُكُمْ جَهَنَّمُ
يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٨﴾

58 Mücadele/8. (Ey Muhammed!) Gizli konuşmak kendilerine yasaklanan, sonra kendilerine yasaklanan şeyi yapmaya kalkışarak, günah işlemek, düşmanlık etmek ve Peygamber'e karşı gelmek konusunda gizli gizli konuşanlara ne dersin? Sana geldiklerinde, seni Allah'ın selamlamadığı bir şekilde selamlarlar; içlerinden: "Bu, söylediklerimizden ötürü Allah'ın bizi cezalandırması gerekmez miydi?" derler. Cehennem onlara yeter. Orada yanacaklar; ne kötü dönüştür!⁴⁷²

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُمْ
مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَخْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ
﴿١٤﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَلُّوا
عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٦﴾ لَنْ نَغْنِي
عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٧﴾ يَوْمَ يُخَذِّفُ
اللَّهُ حَمِيمًا فَيَخْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَخْلِفُونَ لَكَ
وَيَحْسِبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَادِبُونَ

58 Mücadele/14. (Ey Muhammed!) Allah'ın öfkelenildiği bir milletle dostluk kuranlara ne dersin? Onlar ne sizdendirler, ne de onlardan. Bile bile, yalan yere yemin etmektedirler. 15. Allah onlara çetin bir azap hazırlamıştır. Onların işledikleri şey ne kötüdür! 16. Onlar (ikiyüzlüler) yeminlerini kalkan edinecek, (insanları) Allah'ın yolundan alıkovalar; onlara alçaltıcı bir azap vardır. 17. Malları ve çocukları, onlara Allah katında bir fayda sağlamaz. Onlar ateşliklerdir, orada temelli kalacaklardır. 18. Allah onların hepsini tekrar dirilttiği gün, size yemin ettikleri gibi O'na da yemin ederler. Kendilerinin bir esasa dayan-

⁴⁷² Müslüman cemaatten birkaç kişi, Yahudiler'le çok samimi görüşüyorlar, Müslümanlar'ın arasındayken birbirleriyle fısıldaşıyorlardı. Bu durum diğer Müslümanlar'ı rahatsız ve tedirgin ediyordu. Durumdan haberdar olan Hz. Peygamber, onları Yahudiler'le tek başlarına görüşmemeleri ve aralarında gizli konuşmamaları konusunda uyardı, ama onlar bu tutumlarını sürdürdüler. Ayette geçen "... seni Allah'ın selamlamadığı bir biçimde selamlarlar..". ifadesi de, onların Hz. Peygamber'e selam veriyormuş gibi yaparak dillerinde "es-samu aleykum (ölüm üzerinize olsun; geberin)" gibi sözler gevelediklerini açığa vurmaktadır.

أَنْ لَّنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْعَافَهُمْ ﴿٢٩﴾ وَلَوْ كُنْتُمْ
لَا رَيْبًا كُفَّهْمَ فَلَعَرَفْتَهُمْ بِسِمَاهُمْ وَلَعَرَفْتَهُمْ فِي لَحْنِ
الْقَوْلِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ ﴿٣٠﴾ وَلَتَبْلُوَنَكُمْ حَتَّى
تَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ وَتَبْلُوَ أَخْبَارَكُمْ
﴿٣١﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
وَشَاقُوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَى لَنْ
يَصْرُوهُ اللَّهُ شَيْئًا وَسَيُحْطِ بِأَعْمَالِهِمْ ﴿٣٢﴾

أَلَمْ تَرَى إِلَى الَّذِينَ تَأَقَّبُوا يَقُولُونَ إِخْوَانَهُمُ الَّذِينَ
كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ
وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ
وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١١﴾ لَئِنْ أُخْرِجُوا لَا
يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْ وَلَئِنْ
نَصَرُوهُمْ لَيُؤْتِلَنَّ الْأَذْيَابُ ثُمَّ لَا يُنصُرُونَ ﴿١٢﴾ لَأَنَّهُمْ
أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا
يَفْقَهُونَ ﴿١٣﴾ لَا يَقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُوًى
مُحَصَّنَةً أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ
تَحْسِبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا
يَعْقِلُونَ ﴿١٤﴾ كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرَّبُوا ذَاقُوا
وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٥﴾ كَمَثَلِ
الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي
بَرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾
فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدَيْنِ فِيهَا وَذَلِكَ
جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ﴿١٧﴾

hastalık olanlar, Allah'ın onların kinlerini dışarı vurmayacağını mı sandılar? 30. Eğer dileseydik, Biz onları sana gösterirdik; sen de onları yüzlerinden tanırdın. Andolsun ki, sen onları konuşma tonlarından da tanırsın; Allah işlediklerinizi bilir. 31. İçinizden cihad edenleri ve dayananları öğrenmek ve durumunuzu ortaya koymak için sizi deneyeceğiz. 32. Şüphesiz, inkâr edenler, Allah yolundan alıkoyanlar ve kendilerine doğru yol belli olduktan sonra Elçi'ye karşı gelenler Allah'a hiçbir zarar veremezler. Allah, onların işlerini boşa çıkaracaktır.

59 Haşr/11. (Ey Muhammed!) Münafıkların, Kitab Ehli'nden inkarcı kardeşlerine: "Eğer siz yurdunuzdan çıkarılırsanız, and olsun ki, biz de sizinle beraber çıkarız; sizin hakkınızda asla kimseye uymayız; eğer sizinle savaşan olursa, mutlaka size yardım ederiz" demelerine ne dersin? Allah onların yalancı olduklarına şahittir. 12. Onlar çıkarılacak olsalar, kesinlikle onlarla beraber çıkmazlar; onlarla savaşan olsa, kesinlikle onlara yardım etmezler; onlara yardıma gitseler bile, geri dönüp kaçarlar, sonra yardım da görmezler. 13. (Ey İnananlar!) Onların yüreklerine korku salan, Allah'tan çok sizlersiniz; çünkü onlar anlamayan kimselerdir. 14. Onlar sizinle toplu olarak, ancak surla çevrilmiş kasabalar içinde veya duvarlar arkasından savaşabilirler. Çünkü kendi aralarındaki çekişmeleri ciddidir; sen onları birlik sanırsın, oysa kalbleri darmadağındır. Bu, akletmeyen bir topluluk olmalarındandır. 15. (Yahudiler) tıpkı, kendilerinden az zaman önce geçmiş ve işlerinin karşılığını tatmış olanlar gibidirler. Onlara can yakıcı bir azap vardır. 16. (İkiyüzlüler de) tıpkı insana: "İnkâr et!" deyip, o inkâr edince de: "Ben senden uzağım; alemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım" diyen Şeytan gibidirler. 17. Her ikisinin de sonu, içinde temelli kalacakları ateş olacaktır. Haksızlık edenlerin cezası budur.

حَلُّوْا مِنْ قَبْلِ وَلَنْ تَجِدَ لِسْتَةَ اللّٰهِ تَبْدِيْلًا ﴿٦٢﴾

ilgili uygulaması budur. Allah'ın uygulamasında bir değişme bulamazsın.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَكَّمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿٦٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنُزِّلَ اللَّهُ وَالْيَا رَسُولَ رَأَيْتِ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا ﴿٦١﴾ فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَاءُوكَ يَخْلُفُونَ بِاللَّهِ إِنَّ آرَدْنَا إِلَّا إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا ﴿٦٢﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا ﴿٦٣﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَخَدُوا اللَّهُ تَوَابًا رَجِيمًا ﴿٦٤﴾ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَرَحَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٦٥﴾ وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنْ اقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ أَوْ أَخْرِجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ مَا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ مِنْهُمْ وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ بِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَشَدَّ تَنْبِيْهًُا ﴿٦٦﴾ وَإِذَا لَا تَأْتِيَهُمْ مِنْ لَدُنَّا أَخْرًا عَظِيمًا ﴿٦٧﴾ وَلَهَذَا تَأْتَاهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٦٨﴾

وَإِنْ مِنْكُمْ لَمَنْ كَيْطَطْنَ فَإِنْ أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْنَا إِذْ لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ شَهِيدًا ﴿٧٢﴾ وَلَئِنْ

4 Nisa/60. (Ey Muhammed!) Sana indirilene ve senden önce indirilene inandıklarını iddia edenleri görmedin mi? Tağut'un hakimliğine gitmek isterler. Oysa onu inkar etmekle emrolunmuşlardır.⁴⁶⁸ Şeytan onları derin bir sapıklığa sürüklemek ister. 61. Onlara: "Allah'ın indirdiğine ve Peygamber'in hakemliğine gelin" dendiği zaman, ikiyüzlülerin senden büsbütün uzaklaştıklarını görürsün. 62. Kendi işlediklerinden ötürü başlarına bir musibet geldiği zaman: "Biz iyilik etmek ve uzlaştırmaktan başka bir şey istemedik" diye Allah'a yemin ederek nasıl sana geliyorlar? 63. İşte bunların kalplerinde olanı Allah bilir. Onların yaptıklarına bakma, onlara öğüt ver, onlara işleyecek güzel söz söyle. 64. Biz her elçiyi, ancak Allah'ın izni ile kendisine itaat olmaları için gönderdik. Eğer onlar kendilerine yazık ettikleri zaman, sana gelerek Allah'tan bağışlanma dileselerdi ve Peygamber de onlar için bağışlanma dileseydi, şüphesiz Allah'ın tövbeleri kabul ettiğini ve merhametli olduğunu görürlerdi. 65. Hayır, Rabbine andolsun ki, aralarındaki çekişmelerinde seni hakem tayin etmedikçe ve senin verdiğin hükme, işlerinde bir sıkıntı duymadan, tam anlamıyla teslim olmadıkça inanmış sayılmazlar. 66. Eğer onlara: "Kendi adamlarınızı öldürün veya memleketlerinizden çıkın" diye emretmiş olsaydık, pek azından başkası bunu yapmazdı. Oysa, kendilerine verilen öğüdü tutmuş olsalardı, onlar için daha iyi ve daha sağlam olurdu. 67-68. O zaman, onlara katımızdan büyük bir ödül verirdik ve onları doğru yola erştirirdik.

4 Nisa/72. Şüphesiz, içinde pek ağır davranacak olanlar var. Başınıza bir musibet gelirse: "Allah bana iyilikte bulundu da, onlarla beraber bulunmadım" diyecektir. 73. Ama Allah'tan size bir nimet gelirse,

⁴⁶⁸ Tağut, Allah'ın yerine ibadet edilen ve kutsanan her şeydir. Fakat fonksiyon olarak insanı Allah'tan uzaklaştırıp kötülüğe sevkeden herşey 'tağut' olarak nitelenebilir: Örgütlü veya örgütsüz her türlü şer odakları, kötü güçler tağuttur.

أَصَابَكُمْ فَضَّلَ مِنَ اللَّهِ لَيَقُولَنَّ كَأَن لَّمْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ يَأْتِيَنِي كُنْتُ مَعَهُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧٣﴾

وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ فَإِذَا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِكَ بَيَّتَ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ وَاللَّهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّتُونَ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿٨١﴾

بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣٨﴾ الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَمِئْتُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةُ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا ﴿١٣٩﴾ وَقَدْ نُفِّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتَ اللَّهِ يَكْفُرُ بِهَا وَيَسْتَهْزِئُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذَا مِثْلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا ﴿١٤٠﴾ الَّذِينَ يَرِيضُونَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعَكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ قَالُوا يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا ﴿١٤١﴾ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسْلًا يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٤٢﴾ مَذْهَبَيْنِ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَلَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ﴿١٤٣﴾

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ

sanki sizinle kendi arasında hiç dostluk yokmuş gibi: “Keşke onlarla beraber olseydim da, ben de büyük bir başarı elde etseydim” diyecektir.

4 Nisa/81. Onlar: “Başüstüne” derler. Fakat senin yanından çıktıkları zaman, içlerinden bir grup geceleyn, senin dediğinden başka bir şeyi kurarlar. Allah onların geceleyn kurdıklarını yazmaktadır. Onlara aldırış etme, Allah’a güven; vekil olarak Allah yeter.

4 Nisa/138. İkiyüzlülere, onlar için can yakıcı bir azap olduğunu müjdele. 139. Bunlar, inananları bırakıp inkarcıları dost edinirler. Onların yanında bir onur mu umuyorlar? Oysa onur bütünü ile Allah’a aittir. 140. Allah Kitap’ta size şunu indirdi: “Allah’ın âyetlerinin inkar edildiğini ve alaya alındığını işittiğiniz zaman, başka bir söze geçmedikçe onlarla oturmayın, yoksa siz de onlar gibi olursunuz”.⁴⁶⁹ Allah ikiyüzlülerin ve inkarcıların hepsini cehennemde toplayacaktır. 141. Sizi gözetleyenler, şayet Allah’tan size bir başarı gelirse: “Sizinle beraber değil miydik?” derler. Eğer inkarcıların bir kazancı olursa: “Size üstünlük sağlayıp sizi inananlardan korumadık mı?” derler. Allah kıyamet günü aranızda hüküm verecektir. Allah, inananlara karşı inkarcılara yol vermeyecektir. 142. İkiyüzlüler, Allah’ı aldatmaya çalışırlar; oysa, Allah onların tuzaklarını boşa çıkaracaktır. Onlar, namaza kalktıkları zaman, üsenerek kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar ve Allah’ı çok az anırlar. 143. Ara yerde bocalayıp durmaktadırlar; ne onlara (bağlanabiliyorlar), ne bunlara... Allah’ın şaşırttığı kimseye sen yol bulamazsın.

4 Nisa/145. İkiyüzlüler ateşin en alt katında olacaklar ve sen onlara yardım ede-

⁴⁶⁹ Burada insanın ahlaki, kültürel ve psikolojik değişim/dönüşüm yasasına işaret edilmektedir. Türkçe’de “Üzüm üzüme baka baka kararır” ve “Kıratın yanında duran ya tüyünden alır, ya huyundan alır” gibi özdeşleşme de bu değişim ve etkileşim süreçleriyle ilgili tecrübeyi ifade etmektedir. Bu gerçek, kişinin kendisine manevî bir çevre oluşturmaya ve arkadaş çevresine dikkat etmesi gereğini ortaya koymaktadır.

قَالُوا إِنَّمَا تَحْنُ مُضِلُّونَ ﴿١١﴾ أَلَا إِلَهُهُمْ هُمْ
الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٢﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ
آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ
أَلَا إِلَهُهُمْ هُمْ السُّفَهَاءُ وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾ وَإِذَا
لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شُيَاطِينِهِمْ
قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ ﴿١٤﴾ اللَّهُ
يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمْلَأُهُمْ فِي طُعْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٥﴾
أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَٰةَ بِالْهَدَىٰ فَمَا رَبِحَتِ
تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٦﴾ مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ
الَّذِي اسْتَوْفَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ
بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٧﴾
صَمَّ بَصَرُكُمْ عَمِيَ فَعُمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿١٨﴾ أَوْ كَصَيْبٍ
مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَنُبُرٌ يُجْعَلُونَ
أَصَابِعُهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِّنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ
مُخِيطٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿١٩﴾ يَكَادُ الرِّقُّ يَخْطَفُ
أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَّنْشَرٌ فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ
قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ إِنَّ
اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾

وَمِنَ النَّاسِ مَن يُعْجِبُ قُوَّةَهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُهْذِلُ
اللَّهُ عَلَىٰ مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ ﴿٢٠٤﴾ وَإِذَا
تَوَلَّىٰ سَعَىٰ فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ
وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفَاسِدَ ﴿٢٠٥﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُ

bir azap vardır. 11. Onlara: "Yeryüzünde bozgunculuk yapmayın" dendiği zaman; "Biz ancak düzelticiyiz" derler. 12. İşte onlar bozguncudurlar, fakat farkında değiller. 13. Onlara: "İnsanların inandığı gibi inanın" dendiği zaman: "Beyinsizlerin inandığı gibi mi inanalım" derler.⁴⁶⁵ İşte asıl beyinsizler ancak kendileridir, ama (bunu) bilmezler. 14. Onlar inanana rastladıkları zaman: "İnandık" derler, elebaşlarıyla başbaşa kaldıklarında ise: "Elbette biz sizinleyiz, onlarla sadece alay etmekteyiz" derler. 15. Asıl, Allah onları taşkınlıkları içinde bocalamaya bırakarak alaya almaktadır. 16. İşte onlar doğruluğa karşılık sapkınlığı satın aldılar, ama alışverişleri kâr getirmedi, doğru yolu bulamadılar. 17. Onların durumu, ateş yakmak isteyen kimşenin durumu gibidir. Ateş çevresindeki aydınlattığı anda, Allah onların aydınlığını giderir ve onları karanlıklar içinde görmez durumda bırakır. 18. Artık onlar sağır, dilsiz, kördürler bu yüzden geri de dönmezler. 19. Yahut onlar, gök görünmesi, şimşek çakması ve karanlıklar içinde, gökten boşanan sağanağa (yakalanmış kimseye) benzerler; yıldırım seslerinden dolayı ölüm korkusuyla parmaklarını kulaklarına tıklarlar. Allah inkârcıları kuşatmıştır. 20. Şimşegin çakması neredeyse gözlerini alır, onları aydınlattıkça ışığında yürürler, üzerlerine karanlık basınca durakalırlar. Allah dileyeydi işitmelerini ve görmelerini giderirdi. Allah'ın her şeye gücü yeter.

2 Bakara/204. İnsanların içlerinde öyle kimşeler vardır ki, dünya hayatı ile ilgili sözü senin hoşuna gider. Kalbinde olana da Allah'ı tanık tutar. Hâlbuki, o düşmanların en yamanıdır. 205. O iş başına geçtiği zaman, yeryüzünde bozgunculuk yapmaya, ekini ve nesli yoketmeye uğraşır. Oysa Allah

⁴⁶⁵ Bu ibareyi şu şekilde anlayanlar da vardır: "Onlara «İnsanların inandığı gibi inanın!» dendiğinde, «Biz beyinsizler gibi mi inanıyoruz?» derler..." Ancak, Kur'an'ın genelinde, inanana rastladıkları zaman nitelendiğini hatırlayacak olursak, yukarıda tercih edilen anlamın daha uygun olduğu görülür. Nitekim, ayeti okumaya devam ettiğimizde, diyalogun bu yönde geliştiğini görürüz.

أَتَى اللَّهَ أَخَذَهُ الْعُرَّةُ بِالْإِثْمِ فَحَسَبَهُ جَهَنَّمَ وَلَيْسَ
الْمِهَادُ ﴿٢٠٦﴾

bozgunculuğu sevmeyiz. 206. Ona: "Allah'a saygılı ol!" denildiği zaman, gururu kendisine günah işletir. Artık ona cehennem yeter; o ne kötü düşektir.

إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ غَرَّ
هُؤُلَاءِ دِينُهُمْ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ غَرِيبٌ
حَكِيمٌ ﴿٤٩﴾

8 Enfal/49. İkiyüzlüler ve kalplerinde hastalık bulunanlar: "Bunları (Müslümanlar'ı) dinleri aldattı" diyorlardı. Oysa kim Allah'a güvenirse, (bilsin ki) Allah üstündür, bilgedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةَ دُونِكُمْ لَا
يَأْلُوكُمْ خَبَالًا وَلَا دُورًا مَا عَسَيْتُمْ قَدْ بَدَأْتُمُ الْبَغْضَاءَ بَيْنَ
أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ
الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١١٨﴾ هَآئِهِمْ أَوْلَادُ
تُحَيُّوهُمْ وَلَا يُحْيِيوَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّ
وَإِذَا لَقَوْكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا عَصَوْا عَهْدَكُمْ
الْأَتَامِلَ مِنَ الْغَيْطِ قُلْ مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ
بِدَاتِ الصُّدُورِ ﴿١١٩﴾ إِنْ تَسْتَكْسِبُكُمْ حَسَنَةً
تَسْأَلُهُمْ وَإِنْ تُصِيبَكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِيبُوا
وَتَقْتُلُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ
مُحِيطٌ ﴿١٢٠﴾

3 Al-i İmran/118. Ey inananlar! Sizden olmayanları sırdaş edinmeyin; onlar sizi karışmaya düşürmekten geri durmazlar, sıkıntıya uğramanızdan hoşlanırlar. Ağzlarından öfke taşımaktadır. Gönüllerinde gizli olan ise daha büyüktür. Eğer düşünürseniz belgeleri size açıklamış oluyoruz. 119. İşte siz, o kimselerinizi ki, onlar sizi sevmeyen, siz onları seviyor ve Kitab'ın tümüne inanıyorsunuz. Onlar size rastladıkları zaman: "İnandık" derler; yalnız kaldıklarında ise, size karşı öfkelerinden parmak uçlarını ısıırırlar. "Öfkenizden ölü" ⁴⁶⁶ de. Allah gönüllerde olanı bilir. 120. Size bir iyilik dokunsa, bu onları üzer; size bir kötülük gelse, buna da sevinirler. Eğer dayanır ve korunursanız, onların hilesi size hiçbir zarar veremez. Şüphesiz, Allah onların yaptıklarını kuşatmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ
يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغْيٍ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ
اِحْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا ﴿٥٨﴾

33 Ahzap/57. Allah'ı ve Elçisi'ni incitenlere Allah dünyada da, ahirette de lanet etmiş ve onlara alçaltıcı bir azap hazırlamıştır. 58. İnanan erkek ve kadınları yapmadıkları bir şeyden ötürü incitenler, şüphesiz iftira etmiş ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir. ⁴⁶⁷

لَقِنْ لَمْ يَتَّخِذِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ
وَالْمُرْجُفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَعْنَتَكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا
يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٠﴾ مُلْعُونِينَ أَيْمًا
تَقْتُلُوا أَحَدًا وَقَتْلُوا تَقْتِيلًا ﴿٦١﴾ سَنَةَ اللَّهِ فِي الَّتِي
الَّذِينَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغْيٍ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ اِحْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا ﴿٥٨﴾

33 Ahzap/60. İkiyüzlüler, kalplerinde fesad bulunanlar ve Medine'de bozguncu haberler yayanlar (bu yaptıklarından) vazgeçmezlerse, andolsun ki, seni onlara kışkırtırız; sonra senin yanında ancak az bir zaman komşu kalabilirler. 61. Nerede bulunurlarsa, lanetlenmiş olarak yakalanır ve öldürülürler. 62. Allah'ın geçmiştekilerle

⁴⁶⁶ Bu ifadenin Türkçe'de tam karşılığı şöyle olurdu: "Öfkenizden geberini"

⁴⁶⁷ İlk hadisinde Hz. Aişe hakkında dedikodu çıkaranlar kastedilmektedir.

قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصَلِحُونَ ﴿١١﴾ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ
 الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٢﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ
 آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ
 أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾ وَإِذَا
 لُقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنُوا وَإِذَا خَلَوْا إِلَى شِبَابِهِمْ
 قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ ﴿١٤﴾ اللَّهُ
 يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمْلَأُهُمْ فِي طَبَائِعِهِمْ مَعَمُورٌ ﴿١٥﴾
 أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهَدَىٰ فَمَا رَبِحَتِ
 تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٦﴾ مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ
 الَّذِي اسْتَوْفَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ
 بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٧﴾
 صُمُّ يَكُمُ عَنِّي قَهْمٌ لَا يُرْجِعُونَ ﴿١٨﴾ أَوْ كَصَيْبٍ
 مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَنُبُرٌ يُخْغَلُونَ
 أَصَابِعُهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ
 مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿١٩﴾ يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطِفُ
 أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ
 قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ إِنَّ
 اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾

bir azap vardır. 11. Onlara: “Yeryüzünde bozgunculuk yapmayın” dendiği zaman: “Biz ancak düzelticiyiz” derler. 12. İşte onlar bozguncudurlar, fakat farkında değiller. 13. Onlara: “İnsanların inandığı gibi inanın” dendiği zaman: “Beyinsizlerin inandığı gibi mi inanalım” derler.⁴⁶⁵ İşte asil beyinsizler ancak kendileridir, ama (bunu) bilmezler. 14. Onlar inananlara rastladıkları zaman: “İnandık” derler, elebaşlarıyla başbaşa kaldıklarında ise: “Elbette biz sizinleyiz, onlarla sadece alay etmekteyiz” derler. 15. Asil, Allah onları taşkınlıkları içinde bocalamaya bırakarak alaya almaktadır. 16. İşte onlar doğruluğa karşılık sapkınlığı satın aldılar, ama alışverişleri kâr getirmedi, doğru yolu bulamadılar. 17. Onların durumu, ateş yakmak isteyen kimse-nin durumu gibidir. Ateş çevresindekini aydınlattığı anda, Allah onların aydınlığını giderir ve onları karanlıkları içinde görmez durumda bırakır. 18. Artık onlar sağır, dilsiz, kördürler bu yüzden geri de dönmezler. 19. Yahut onlar, gök gürlemesi, şimşek çakması ve karanlıklar içinde, gökten boşanan sağanağa (yakalanmış kimseye) benzerler; yıldıırım seslerinden dolayı ölüm korkusuyla parmaklarını kulaklarına tıklarlar. Allah inkârcıları kuşatmıştır. 20. Şimşegin çakması neredeyse gözlerini alır, onları aydınlattıkça ışığında yürürler, üzerlerine karanlık basınca durakalırlar. Allah dilesydi işitmelerini ve görmelerini giderirdi. Allah'ın her şeye gücü yeter.

2 Bakara/204. İnsanların içlerinde öyle kimseler vardır ki, dünya hayatı ile ilgili sözü senin hoşuna gider. Kalbinde olana da Allah'ı tanık tutar. Hâlbuki, o düşmanların en yamanıdır. 205. O iş başına geçtiği zaman, yeryüzünde bozgunculuk yapmaya, ekini ve nesli yoketmeye uğraşır. Oysa Allah

⁴⁶⁵ Bu ibareyi şu şekilde anlayanlar da vardır: “Onlara «İnsanların inandığı gibi inanın!» dendiğinde, «Biz beyinsizler gibi mi inanıyoruz?» derler...” Ancak, Kur'an'ın genelinde, inananların kafirler tarafından “ayak takımı” ve “beyinsizler” olarak nitelendiğini hatırlayacak olursak, yukarıda tercih edilen anlamın daha uygun olduğu görülür. Nitekim, ayeti okumaya devam ettiğimizde, diyalogun bu yönde geliştiğini görürüz.

أَتَى اللَّهَ أَخَذَهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ فَحَسْبَهُ جَهَنَّمُ وَلَبِئْسَ
الْمِهَادُ ﴿٢٠٦﴾

إِذْ يَقُولُ الْمَتَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ غُرُ
هَؤُلَاءِ دِينُهُمْ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ غَرِيبٌ
حَكِيمٌ ﴿٤٩﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةَ مِنْ دُونِكُمْ لَا
يَأْتُونَكُمْ حَبَالًا وَدُّوْا مَا عَنْتُمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ
أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ
الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١١٨﴾ هَآأَنْتُمْ أَوْلَىٰ
تُحِبُّونَهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّ
وَإِذَا لَقَوُكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا عَضُوا عَلَىٰ
الْأَكَامِلِ مِنَ الْعِقْظِ قُلْ مَوْتُوا بِغَيْظِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ
بِدَاتِ الصُّدُورِ ﴿١١٩﴾ إِنْ تَمَسَسَكُمْ حَسَنَةٌ
تَسُؤْهُمْ وَإِنْ تُصِيبَكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ نَصَبُوا
وَتَتَّقُوا لَا يَضْرِبُكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ
مُحِيطٌ ﴿١٢٠﴾

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُبِينًا ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ
يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغْيٍ مَا أَكْتَسَبُوا قَدْ
احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا ﴿٥٨﴾

لَيْنَ لَمْ يَتَّهَمُوا الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ
وَالْمُزْحِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا
يُحَاورُوكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٠﴾ مَلْعُونَيْنِ أَتَيْنَا
تُفْعِلُوا أَحْضُوا وَقْتَلُوا قَتِيلًا ﴿٦١﴾ سَنَةُ اللَّهِ فِي الدُّنْيَا

bozgunculuğu sevmeyiz. 206. Ona: "Allah'a saygılı ol!" denildiği zaman, gururu kendisine günah iştir. Artık ona cehennem yer; o ne kötü döşektir.

8 Enfal/49. İkiyüzlüler ve kalplerinde hastalık bulunanlar: "Bunları (Müslümanlar'ı) dinleri aldattı" diyorlardı. Oysa kim Allah'a güvenirse, (bilsin ki) Allah üstündür, bilgedir.

3 Al-i İmran/118. Ey inananlar! Sizden olmayanları sırdaş edinmeyin; onlar sizi karmayaşaya düşürmekten geri durmazlar, sıkıntıya uğramanızdan hoşlanırlar. Ağızlarından öfke taşımaktadır. Gönüllerinde gizli olan ise daha büyüktür. Eğer düşünürseniz belgeleri size açıklamış oluyoruz. 119. İşte siz, o kimselersiniz ki, onlar sizi sevmeyen, siz onları seviyor ve Kitab'ın tümüne inanıyorsunuz. Onlar size rastladıkları zaman: "İnandık" derler; yalnız kaldıklarında ise, size karşı öfkelerinden parmak uçlarını ısırlarlar. "Öfkenizden ölü" ⁴⁶⁶ de. Allah gönüllerde olanı bilir. 120. Size bir iyilik dokunsa, bu onları üzer; size bir kötülük gelse, buna da sevinirler. Eğer dayanır ve korunursanız, onların hilesi size hiçbir zarar veremez. Şüphesiz, Allah onların yaptıklarını kuşatmaktadır.

33 Ahzap/57. Allah'ı ve Elçisi'ni incitenlere Allah dünyada da, ahirette de lanet etmiş ve onlara alçaltıcı bir azap hazırlamıştır. 58. İnanan erkek ve kadınları yapmadıkları bir şeyden ötürü incitenler, şüphesiz iftira etmiş ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir. ⁴⁶⁷

33 Ahzap/60. İkiyüzlüler, kalplerinde fesad bulunanlar ve Medine'de bozguncu haberler yayanlar (bu yaptıklarından) vazgeçmezlerse, andolsun ki, seni onlara kışkırtırız; sonra senin yanında ancak az bir zaman komşu kalabilirler. 61. Nerede bulunurlarsa, lanetlenmiş olarak yakalanır ve öldürülürler. 62. Allah'ın geçmiştekilerle

⁴⁶⁶ Bu ifadenin Türkçe'de tam karşılığı şöyle olurdu: "Öfkenizden geberini"

⁴⁶⁷ İlk hadisinde Hz. Aişe hakkında dedikodu çıkaranlar kastedilmektedir.

maktan sakınırlar.

إِنَّمَا التَّحْوَى مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُونَ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيْسَ
بَضَائِرِهِمْ شَيْئًا إِلَّا يَأْذَنُ اللَّهُ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ
تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا
قِيلَ اسْكُرُوا فَاسْكُرُوا يَرْضَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ
وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ
﴿١١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَاجَعْتُمْ الرُّسُلَ فَقَدِّمُوا
بَيْنَ يَدَيْ نَحْوَاكُمْ صَدَقَ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ وَأَطْهَرُ فَإِنْ
لَمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٢﴾ أَشَقَقْتُمْ أَنْ
تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَحْوَاكُمْ صَدَقَاتٍ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا
وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ
وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ اللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا
تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَنْ تَحْبَطَ
أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ يُعْضُونَ
أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ
قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٣﴾ إِنَّ
الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا
يَعْقِلُونَ ﴿٤﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ
لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥﴾

58 Mücadele/10. Gizli konuşma, inananların üzülmeleri için Şeytan'ın istediği şeydir; Allah'ın izni olmadıkça Şeytan onlara bir zarar veremez. Inananlar yalnız Allah'a güvensinler. 11. Ey inananlar! Toplantılarda, size: "Yer açın!" denince yer açın ki, Allah da size genişlik versin. "Kalkın!" denildiği zaman da hemen kalkın ki, Allah, içinizden inanmış olanları ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin. Allah işlediklerinizden haberdardır. 12. Ey inananlar! Peygamber ile özel olarak konuşacağınız zaman, bu gizli konuşmanızdan önce bir sadaka verin, bu sizin için daha iyi ve daha temizdir. Eğer (verecek) bir şey bulamazsanız (üzülmeyin), Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 13. Özel konuşmanızdan önce sadaka vermekten ürktünüz mü ki, bunu yerine getirmediniz? Allah size bağışıyla yönelmiştir. Öyleyse namazı kılın, zekatı verin, Allah'a ve Elçisi'ne itaat edin. Allah işlediklerinizden haberdardır.⁴⁶³

49 Hucurat/1. Ey inananlar! Allah'tan ve Elçisi'nden öne geçmeyin! Allah'a saygılı olun. Allah iştir ve bilir. 2. Ey inananlar! Seslerinizi, Peygamber'in sesini bastırarak şekilde yükseltmeyin. Siz farkına varmadan, işlediklerinizin boşa gitmemesi için, Peygamber'e birbirinize bağdırdığınız gibi yüksek sesle bağırmayın. 3. Allah'ın Elçisi'nin yanında seslerini kısınar, gönüllerini Allah'ın saygıyla sınıadığı kimselerdir. Onlara başışlanma ve büyük bir ecir vardır. 4. (Ey Muhammed!) Sana odaların ötelilerinden seslenenlerin çoğu akli ermeyen kimselerdir. 5. Eğer onlar, sen kendilerinin yanında çıkıncaya kadar dayansalardı, bu onlar için daha iy olurdu. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

⁴⁶³ Müslümanlar'ın özellikle maddi durumu iyi olanlarından bazıları, Hz. Peygamber'in meclisinde onunla başbaşa konuşmayı tercih ediyorlardı. Onlar bundan şeref duyuyorlardı, ancak Hz. Peygamber onlara aycıalıklı davranmak durumuna düşmekten çekiniyor, bu tutumlarından rahatsız oluyor, ama nezaketinden dolayı onlara bir şey de söyleyemiyordu. 12. ayet böyle özel görüşme taleplerini sadaka verme şartına bağladı. Bu şart, özellikle sadaka verme imkanı olmayan Müslümanlar'a ağır geldi. Bunun üzerine inen 13. ayetle sadaka vermek tavsiye edilmekle birlikte, bir yükümlülük olmaktan çıkarıldı.

وَأَعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ
مِّنَ الْأَمْرِ لَنَعْتَمِدُ وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَوَّلَهُ
فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ
أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ ﴿٧﴾ فَضَلَّ اللَّهُ مِنَّا وَنِعْمَةً
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٨﴾

وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا
قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ وَاللَّهُ
خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١﴾

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ
حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢٨﴾

49 Hucurat/7-8. Bilin ki, içinde Allah'ın Elçisi bulunmaktadır. Eğer o bir çok işlerde size uymuş olsaydı, şüphesiz kötü duruma düşerdimiz; ama Allah size imanı sevdirmiş, onu gönüllerinizde süslemiştir; inkarcılığı, yoldan çıkmayı ve baş kaldırmayı size iğrenç göstermiştir. İşte böyle olanlar, Allah katından bir lütuf ve nimet sayesinde doğru yolda bulunanlardır. Allah Bilendir, Bilgedir.

62 Cuma/11. (Ey Muhammed!) Onlar bir kazanç veya bir eğlence gördüklerinde, seni ayakta bırakarak oraya yöneldiler. De ki: "Allah katında olan, eğlenceden de kazançtan da hayırlıdır. Allah, rızık verenlerin en iyisidir" ⁴⁶⁴.

9 Tevbe/128. Ey inananlar! Size, sıkıntıya uğramanız kendisine ağır gelen, size düşkün, inananlara şefkatli ve merhametli, kendi içinizden bir elçi geldi.

b) Münafıklar ve Bedeviler'le İlişkiler

Bu grubun tamamı aslında Yahudi, Hristiyan veya müşrik kökenlidir. Medine'de Müslümanlar önemli bir siyasal güç hâline gelince, menfaat düşkünü birçok insan Müslüman gözükmeye başladı. Münafıklık (ikiyüzlülük), temeli çıkar olan bir kişiliksizlik/kimiksizlik sorunudur. Münafıklar Hz. Muhammed'in yürüttüğü dinî harekete haylice zarar verdikleri için, Kur'an bunlarla uğraşmış ve içyüzlerini ortaya sermeye çalışmıştır. Medineli münafıklar ve Bedeviler'le ilgili pasajlar, kuşkusuz bu başlık altında yer alanlardan ibaret değildir. Örneğin, Kur'an bu iki gruba, savaşa katılmamaları münasebetiyle çok yoğun bir biçimde ilgilennmiştir. Bu nedenle, ilerideki Hz. Peygamber'in savaşlarıyla (özellikle Tebük seferi ile) ilgili bölümleri de okumak gerekmektedir.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَيَأْتِيهِمُ الْآخِرُ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿١٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ

2 Bakara/8. İnsanlardan, inanmamış oldukları hâlde: "Allah'a ve ahiret gününe inandık" diyenler vardır. 9. Böylece Allah'ı ve inananları aldatmaya çalışırlar. Ama farkına varmadan kendilerini aldatırlar. 10. Onların kalplerinde hastalık vardır. Allah hastalıklarını daha da artırmıştır. Yalanlayıp durduklarına karşılık onlara can yakıcı

⁴⁶⁴ Bir Cuma namazı vaktinde Şam'dan Medine'ye bir ticaret kafilesi gelir. Kafile mensupları geldiklerinden şehir halkını haberdar etmek için adet olduğu üzere tef ve davul çalmaya başlarlar. Tam bu esnada Hz. Peygamber hutbe irad etmektedirler. Davulun sesini duyan cemaat sabırsızlanır ve çok azı dışında hepsi kafilenin konakladığı yere koşuşurlar. Ayet bu olaya işaret etmektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَى
فَبَرَأَهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا ﴿٦٩﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا
﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ
وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ مُبَایَعَتُكَ عَلَى أَنْ
لَا يَشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا
يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ
أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيَنَّكَ فِي مَعْرُوفٍ
فَبَایِعَهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ
﴿١٢﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ
اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَسُوءُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَسُوءُ الْكَفَّارُ
مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ ﴿١٣﴾

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا
مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ
الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأَذَنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ
وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٦٢﴾ لَا
تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا
قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا فَلْيَحْذَرِ
الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾

33 Ahzap/69. Ey inananlar! Mûsâ'yı incitenler gibi olmayın. Nitekim, Allah onu onların söylediklerinden temize çıkardı. O Allah'ın katında değerli bir kişiydi. 70-71. Ey inananlar! Allah'ı sayın ve dürüst söz söyleyin ki, Allah işlerinizi kendinize yararlı kılsın ve günahlarınızı size bağışlasın. Kim Allah'a ve Elçisi'ne itaat ederse, şüphesiz büyük bir başarı kazanmış olur.

60 Mümtehhine/12. Ey Peygamber! İnanmış kadınlar, Allah'a hiçbir ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zinâ etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasında kendi atıkları bir bühtanla gelmemek ve uygun olanı işlemek konusunda sana karşı gelmemek şartıyla, biat etmek üzere sana geldikleri zaman onların biatlarını kabul et; onlara Allah'tan bağışlanma dile; Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.⁴⁶² 13. Ey inananlar! Allah'ın öfkesine uğramış bir toplumu dost edinmeyin, zira onlar inkârcıların kabirde bulunan kimselerden umutlarını kestikleri gibi, ahiretten umutlarını kesmişlerdir.

24 Nur/62. Allah'a ve Elçisi'ne inanan müminler onunla (Peygamber'le) beraber bir iş için toplandıklarında, ondan izin almaksızın gitmezler. (Ey Muhammed!) Senden izin isteyenler; işte onlar Allah'a ve Elçisi'ne inananlardır. Bazı işleri için senden izin isterlerse içlerinden dilediğine izin ver, Allah'tan onların bağışlanmalarını dile. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 63. Peygamber'in çağırısını kendi aranızda birbirinizi çağırmanız gibi tutmayın. Allah, içinizden birbirinin arkasına saklanarak sıvışıp gidenleri elbette biliyor. Onun (Peygamber'in) buyruğuna aykırı hareket edenler, başlarına bir belanın gelmesinden veya can yakıcı bir azaba uğra-

⁴⁶² Bu ayet, inanmış kadınların kendi başlarına akit (anlaşma) yapma yetkisini ortaya koyduğu gibi, siyasal otorite ile vatandaş arasındaki ilişkii de karşılıklı yükümlülüklerle bağlamaktadır. Lidere itaatın şartı marûfa, yani ahlaka ve hukuka uygunluktur; bu şart ortadan kalktığı anda, 'isyan' bir yükümlülüğe dönüşür.

أَتَّبِعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ
فَرِيقٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَءُوفٌ رَحِيمٌ
﴿١١٧﴾ وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِفُوا حَتَّى إِذَا ضَاقَتْ
عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ
وَهَظَّتُوا أَنْ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ
لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١١٨﴾ يَا أَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ ﴿١١٩﴾

iken, Peygamber'in ve ona uyan Muhacirler ile Ensar'ın tövbelerini kabul etti. Tövbelerini kabul etti, çünkü onlara karşı çok şefkatli ve çok merhametlidir.⁴⁵⁶ 118. Bütün genişliğine rağmen yeryüzü kendilerine dar gelen, canları içlerine sığmayan, Allah'tan yine Allah'a sığınmaktan başka çare olmadığını anlayan, (savaşta) geri kalan üç kişinin⁴⁵⁷ tövbelerini de Allah kabul etti. Allah, onların tövbelerini kabul etmiştir, çünkü onlar tövbe etmişlerdir. Allah tövbeleri çok kabul edendir, çok merhametlidir. 119. Ey inananlar! Allah'a saygılı olun ve doğru söz-lülerle beraber bulunun.

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ
فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ
إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿١٢٢﴾

9 Tevbe/122. İnananlar, toptan yola çık-mamalıdır. Her topluluktan dini iyi öğren-meleri ve geri döndüklerinde toplumlarını uyarmaları için (yalnızca) bir grup yola çıksa olmaz mı? Böylece belki (yanlışlıklar-dan) çekinirler.⁴⁵⁸

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ﴿١﴾ وَرَأَيْتَ النَّاسَ
يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ﴿٢﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ
رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴿٣﴾

110 Nasr/1-3. (Ey Muhammed!) Allah'ın yardımı ve zafer gelip, insanların Allah'ın dinine akın akın girdiklerini görünce, Rab-bini överek yücelt, O'ndan bağışlanma dile! Çünkü O tövbeleri dâima kabul edendir.

ab) Müslüman Cemaatin Hz. Peygamber'le İlişkileri

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ
لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ

8 Enfal/24. Ey inananlar! Allah ve Elçi sizi, si-ze hayat verecek şeylere çağırдыkları zaman, çağrılarına koşun. Allah'ın kişi ile kalbi ara-sına girdiğini⁴⁵⁹ ve O'nun huzurunda top-

⁴⁵⁶ Tebük Seferi'nde Hz. Peygamber Müslümanlar'ı sefere çıkıp çıkmama konusunda serbest bırakmış ve gönüllüler ordusuyla yola çıkmıştı. Bu ayette hem onun Müslümanlar'ı böyle hayatî bir konuda muhayyer bırakması, hem de savaşma konusunda isteksizlik gösteren Müslümanlar'ın tutumları eleştirilmekte ve affedildikleri bildirilmektedir.

⁴⁵⁷ Rivayetlere göre bu üç kişi Ka'b b. Mâlik, Hilâl b. Umeyye ve Merâre b. Ruba'î idi.

⁴⁵⁸ Arap yarımadasında İslam'ın hızla yayıldığı dönemde (bu döneme 110 Nasr/1-3. ayetlerde işaret edilmektedir), İslam'ı seçen Arap kabileleri topluca Hz. Peygamber'in yanına Medine'ye geliyorlardı. Rivayetlere göre, bu kabileler arasında, temelli orada kalmak düşüncesiyle gelenler de vardı. Bu ayette, yeni dini öğrenmek için, Hz. Peygamber'in yanına topluca gitmeleri gerektiği gibi, ev sahibi durumundaki Medineliler'i meşakkate düşürdüğü için, bunun uygun da olmadığı belirtilir.

⁴⁵⁹ Bu ifade, Allah'ın insanın davranışları ile, bu davranışların gerisindeki sevkedici arzu ve niyetleri arasındaki ilişkiye müdahale edebileceğini bildirmektedir. Bu müdahale, aynı surenin 29. ayetinde ("Allah'a saygı duyar ve O'nun azabından çekinirseniz, O size doğruyu yanlıştan ayırma gücü (fırkân) verir") ve diğer pek çok ayette belirtilen anlamda bir müdahale olarak anlaşılabilirdiği gibi,

وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾ وَلَا تُكُونُوا كَالَّذِينَ
تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ
لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٥﴾ يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ
وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكْفَرْتُمْ بَعْدَ
إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٠٦﴾
كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ
الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ
الْفَاسِقُونَ ﴿١١٠﴾

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ
قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتِلَ أُولَئِكَ أَعْطَاهُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ
أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدِ وَقَاتَلُوا وَكَلَّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٠٧﴾ مَنْ ذَا الَّذِي يَفْرِضُ اللَّهُ
قَرَضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿١١١﴾

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ
الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا ﴿١٠٨﴾ رَسُولًا
يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَمَنْ يُؤْمِنْ
بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لِرِزْقِهَا ﴿١١٢﴾

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ
اللَّهِ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ
عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ
مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا

geldikten sonra, ayrılığa düşen ve anlaşılmayanlar gibi olmayın. Birtakım yüzlerin ağaracağı ve birtakım yüzlerin kararacağı günde büyük azap işte onlardır. Yüzleri kararanlara: "İnanmanızdan sonra inkâr mı ettiniz? Öyleyse, inkâr etmiş olmanızdan dolayı azabı tadın" denecektir.

3 Al-i İmran/110. Siz, uygun olanı emreden, kötülüğü yasaklayan ve Allah'a inanan, insanlar için ortaya çıkarılmış en iyi ümmetsiniz. Eğer Kitap Ehli de inanmış olsaydı, onların iyiliğine olurdu. Onların bir kısmı inanimiş, çoğu da yoldan çıkmıştır.

57 Hadid/10. Siz neden Allah yolunda sarfetmiyorsunuz ki? Göklerin ve yerin mirası zâten Allah'ındır. İçinizden (Mekke'nin) fetminden önce sarfeden ve savaşan kimseler, daha sonra sarfedip savaşan kimselerle bir değildirlir, (öncekiler) daha üstün derecededirler. (Yine de) Allah, hepsine en güzel olanı söz vermiştir. Allah işlediklerinizden haberdardır. 11. Kim Allah'a güzel bir ödünç verirse, (Allah) ona onun karşılığını kat kat artırır; ayrıca ona cömertçe verilecek bir ödül vardır.

65 Talak/10-11. Allah onlara çetin bir azap hazırlamıştır. Ey inanimiş olan akıl sahipleri! Allah'a saygılı olun! Allah size bir öğüt (Kur'an'ı) indirmiş ve inanıp yararlı işler işleyenleri karanlıklardan aydınlığa çıkarmak üzere, size Allah'ın apaçık âyetlerini okuyan bir elçi (göndermiştir). Kim Allah'a inanır ve yararlı işlerse, (Allah) onu, içinde temelli kalacağı, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar. Allah ona gerçekten güzel nızık vermiştir.

58 Mücadele/22. Allah'a ve ahiret gününe inanan bir milletin, --babaları, oğulları, kardeşleri ya da akrabaları olsa bile-- Allah'a ve Peygamberi'ne karşı gelenlere sevgi beslediklerini görmezsin. İşte Allah, imanı bunların kalblerine yazmış, katından bir nur ile

فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أُولَئِكَ
إِنْ حِزْبُ اللَّهِ هُمْ الْمُفْلِحُونَ ﴿٢٢﴾

قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا
أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا
اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤﴾ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ
وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمْ الصَّادِقُونَ ﴿١٥﴾ قُلْ
اتَّبِعُوا اللَّهَ يَدِينَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٦﴾ يَمْشُونَ
عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمُوتُوا عَلَى إِسْلَامِكُمْ بَلِ اللَّهُ
يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَذَا كُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ
﴿١٧﴾ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ
بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ
رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكْعًا سَجَدًا يَتَعَوَّضُونَ فَضْلًا مِنْ
اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ
ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ
أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ
يُغِيبُ الزُّرَّاعَ لِيُغِظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٩﴾

onları desteklemiştir. Onları, içlerinden ır-
maklar akan, içinde temelli kalacakları cen-
netlere koyacaktır. Allah onlardan hoşnut
olmuştur, onlar da Allah'tan hoşnut ol-
muşlardır. İşte bunlar, Allah'tan yana olan-
lardır. İyi bilin ki, saadete erecek olanlar, Al-
lah'tan yana olanlardır.

49 Hucurat/14-15. (Ey Muhammed!) Bede-
viler: "İnandık" dediler. De ki: "İnanmadınız;
ama "Müslüman olduk" deyin; iman henüz
gönüllerinize yerleşmedi. Eğer Allah'a ve El-
çisi'ne itaat ederseniz, (Allah) işledikleriniz-
den bir şey eksiltmez. Allah çok bağışlayıcı
ve merhametlidir.⁴⁵⁴ Gerçek mü'minler, an-
cak Allah'a ve Elçisi'ne inanan, ondan sonra
şüpheye düşmeyen; Allah uğrunda mallarıyla,
canlarıyla uğraş verenlerdir. İşte onlar,
doğru sözlü olanlardır". 16. De ki: "Dinini
Allah'a siz mi öğreteceksiniz? Allah, gök-
lerde olanları da, yerde olanları da bilir; Al-
lah her şeyi bilmektedir". 17. Müslüman ol-
malarını senin başına kakıyorlar. De ki:
"Müslüman olmanızı başıma kakmayın! Ak-
sine, eğer doğru kimseler iseniz, sizi imana
eristirmesini Allah sizin başınıza kakar". 18.
Allah, göklerin ve yerin gaybını bilir. Allah
yaptıklarınızı görmektedir.

48 Fetih/29. Muhammed Allah'ın Elçisi'dir.
O'nun beraberinde bulunanlar, inkarcılara
karşı sert, kendi aralarında merhametlidirler.
Onları Allah'tan bolluk ve hoşnutluk diley-
rek rükua varır, secde ederlerken görsün.
Onlar, yüzlerindeki secde izi ile tanınırlar. İş-
te bu, onların Tevrat'ta anlatılan nitelik-
leridir. İncil'de de şöyle nitelendirilmişlerdi:
Onlar filizini çıkarmış, onu kuvvetlendirmiş,
kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş, ekin-
cilerin hoşuna giden ekin gibidirler. Böylece,
Allah onlarla inkarcıları öfkelenendirir. Allah,
onlardan inanan ve yararlı işler işleyenlere,

⁴⁵⁴ Bu ayette, bir grup Bedevi'nin çölde çadıra yaşayan Araplar'ın İslam'ı kabul ettikten hemen
sonraki psikolojik durumları tahlil edilmektedir. Hz. Muhammed'in peygamberliğini kabul etmekle
Müslüman tarafa geçmiş olan bu insanlar kendi durumlarını "Biz iman ettik" şeklinde ifade
ediyorlardı. Bu ayetler, imanın kalp itminanına, bilgiye ve sınamış tercihe dayalı daha derin bir olgu
olduğunu belirtmektedir.

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى
النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا
الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعَ الرَّسُولَ
مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقْبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى
الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ
بِالنَّاسِ لَرَعُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٤٣﴾

وَاذْكُرُوا إِذْ أَنتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ
تَخَافُونَ أَنْ يَخْطِفَكُمْ النَّاسُ فَأَوَّاكُمْ وَأَيَّدَكُمْ بِنَصْرِهِ
وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٦﴾

وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ حَيْثُ مَا
أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ ﴿٦٣﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَطِيعُوا فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا
الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ ﴿١٠٠﴾
وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنتُمْ تَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ وَيَقُِرُّ
رَسُولُهُ وَمَنْ يَعْصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هَدَى إِلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ﴿١٠١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ
تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُوا إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾
وَاغْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا
نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً قَالَتْ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ
فَاصِحَّةٌ بِنِعْمَةِ إِخْوَانٍ وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ
النَّارِ فَأَقْدَكُمُ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ
لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠٣﴾ وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ
إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ

2 Bakara/143. Böylece, sizin insanlara örnek olmanız, Elçi'nin de size örnek olması için sizi orta bir ümmet kıldı. Senin yönelegeldiğin yönü, Elçi'ye uyanlarla, topukları üzeri geri dönecekleri ayırdetmek için kible yapmıştık. Bu, Allah'ın yola koyduğu kimselerden başkasına elbette ağır gelir. Allah, inancınızı boş çıkarmak değildir. Çünkü Allah insanlara karşı şefkatlidir, merhametlidir.

8 Enfal/26. Hatırlayın, hani siz bir zamanlar orada azınlıktaydınız ve horlanıyor, insanların sizi kapıp götürmesinden korkuyordunuz da, Allah sizi barındırmış, sizi yardımıyla desteklemiş ve şükredesiniz diye size temiz rızıklar vermişti.

8 Enfal/63. Ve onların gönüllerini uzlaştırmıştır. Eğer yeryüzünde olan her şeyi sarfetseydin, yine de onların gönüllerini uzlaştıramazdın.⁴⁵³ Fakat Allah onları uzlaştırdı. O üstündür, bilgedir.

3 Al-i İmran/100. Ey inananlar! Kitap verilenlerden bir gruba itaat ederseniz, inananızdan sonra sizi inkârcılığa döndürürler. 101. Size Allah'ın âyetleri okunurken ve Elçisi de aranızda bulunurken nasıl inkâr edersiniz? Kim Allah'a sımsıkı tutunursa, doğru yola iletilmiş olur. 102. Ey inananlar! Allah'a gereği gibi saygılı olun! Ancak Müslüman olarak can vermeye bakın! 103. Topluca Allah'ın ipine tutunun ve ayrılmayın! Allah'ın size olan nimetini anın! Sizler düşmandınız; O sizin gönüllerinizi uzlaştırdı ve O'nun nimeti sayesinde kardeş oldunuz. Ateş çukurunun kıyısında idiniz, sizi oradan kurtardı. Doğru yola gidersiniz diye Allah âyetlerini size böyle açıklıyor. 104. Sizden, iyiye çağıran, uygun olanı emreden ve kötülüğü yasaklayan bir topluluk olsun. İşte onlar başarıya ulaşanlardır. 105-106. Kendilerine açık belgeler

yanlış anlaşılması mümkün olmayan *unzurnâ* (bize baksana) kalıbını kullanmayı tavsiye etmektedir.

⁴⁵³ Medine'deki Evs ve Hazrec kabileleri arasında, kökü çok eskilere dayanan bir çekişme vardı. Müslüman olmakla aralarındaki kin ve düşmanlık kardeşliğe dönüşmüştü.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
أُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢١٨﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَتَصَرَّوْا أُولَئِكَ
بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بَعْضٌ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا
لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ يُهَاجِرُوا وَإِنْ
اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٧٢﴾
وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بَعْضٌ إِلَّا تَفْعَلُوا تُكْفِرُوا
فَنُتَنَىٰ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ ﴿٧٣﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا
وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا
وَتَصَرَّوْا أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ
كَرِيمٌ ﴿٧٤﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدِ وَهَاجَرُوا
وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ فَأُولَئِكَ مِنْكُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ
بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ
شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧٥﴾

إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا
ثَانِيًا أَتَيْنَ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا
تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ
بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَحَمَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَىٰ
وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٠﴾

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِكَ الْمُقَدَّمُونَ وَالَّذِينَ
اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَزَقَهُمُ اللَّهُ

2 Bakara/218. İnananlar ve hicret edip Allah yolunda savaşanlar, işte bunlar Allah'ın rahmetini umarlar. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

8 Enfal/72. İnananıp, hicret eden ve canlarıyla, mallarıyla Allah yolunda cihat edenlerle (onları) barındırıp yardım edenler; işte bunlar birbirlerinin hâmisidirler. Ama inanıp da hicret etmemiş olanlarla, hicret etmelerine kadar, hiçbir dostluğunuz olamaz. Eğer din uğrunda sizden yardım isterlerse, aranızda antlaşma olmayan topluluktan başkasına karşı onlara yardım etmeniz gerekir. Allah yaptıklarınızı görmektedir. 73. İnkâr edenler birbirlerinin hâmisidirler. Eğer siz de böyle yapmazsanız, yeryüzünde karışıklık ve büyük bozgunculuk çıkar. 74. İnanıp hicret eden ve Allah yolunda savaşanlar ve (onları) barındırıp yardım edenler; işte onlar gerçekten inanmışlardır. Onlar için bağışlanma ve cömertçe rızık vardır. 75. Sonradan inanıp hicret eden ve sizinle beraber savaşan kimseler; işte bunlar da sizdendir. Akriba olanlar Allah'ın Kitabı'na göre, birbirine daha yakındırlar. Doğrusu, Allah her şeyi bilir.

9 Tevbe/40. Eğer siz Muhammed'e yardım etmezseniz, bilin ki, inkâr edenler onu, iki kişinin ikincisi olarak yurdundan çıkardıklarında, Allah ona yardım etmiştir. Hani o mağarada arkadaşına: "Üzülmeyin; Allah bizimle" diyordu.⁴⁵¹ Allah da ona huzur ve güven (sekine) indirdi, görmediğiniz askerlerle onu destekledi ve inkâr edenlerin sözlerini alçalttı. Allah'ın sözü en üstündür. Allah yücedir, bilgidir.

9 Tevbe/100. Hicret edenlerle (onlara) yardım edenlerden öncülük kazananlar ile güzel davranmada onlara uyanlardan Allah hoşnut olmuştur, onlar da O'ndan hoşnut olmuşlar.

⁴⁵¹ Hz. Peygamber'in mağaradaki arkadaşı, onunla birlikte hicret eden, en yakın arkadaşı ve aynı zamanda kayınpederi olan Ebû Bekir'di.

لَهُمْ حَتَّاتٌ تَخْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ الْقَوْمُ الْعَظِيمُ ﴿١٠٠﴾

dır. Allah onlara, içlerinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. İşte bu büyük kurtuluştur.

b) Hicret Etmeyenler ve Mekke Devri Münafıkları

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَتَضَرَّوْا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّى يُهَاجِرُوا وَإِنْ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمْ النَّصْرُ إِلَّا عَلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٧٢﴾

8 Enfal/72. İnananıp, hicret eden ve canlarıyla, mallarıyla Allah yolunda cihat edenlerle (onları) barındırıp yardım edenler; işte bunlar birbirlerinin hâmisidirler. Ama inanıp da hicret etmemiş olanlarla, hicret etmelerine kadar, hiçbir dostluğunuz olamaz. Eğer din uğrunda sizden yardım isterlerse, aranızda antlaşma olmayan topluluktan başkasına karşı onlara yardım etmeniz gerekir. Allah yaptıklarınızı görmektedir.

فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنَةٍ وَاللَّهُ أَرَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا أَتَرِيدُونَ أَنْ تَهْتَدُوا مِنْ أَضَلِّ اللَّهُ وَمَنْ يُضِلِّ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ﴿٨٨﴾

4 Nisa/88. (Ey inananlar!) Nasıl olur da, Allah onları yaptıklarından dolayı başaşağı etmişken, ikiyüzlüler hakkında iki takıma ayrılırsınız? Allah'ın saptırdığını siz mi yola getirmek istiyorsunuz? Allah kimi saptırırsa sen ona bir yol bulamazsın.

أَحْسِبَ النَّاسَ أَنْ يَتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ ﴿٢﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ﴿٣﴾ أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْبِقُونَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٤﴾ مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنْ أَجَلَ اللَّهُ لَكَ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٥﴾ وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٦﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُنَّ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٧﴾ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَسَنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ﴿٩﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِنَّا

29 Ankebut/2-3. Biz kendilerinden öncekileri denemişken, insanlar denenmeden, "İ-nandık" demekle bırakılacaklarını mı sanırlar? Elbette, Allah doğruları bilecek ve elbette, yalancıları da bilecektir. 4. Yoksa kötülükleri işleyenler Bizi geçeceklerini mi sanırlar? Ne kötü hüküm veriyorlar! 5. Kim Allah'a kavuşmayı umuyorsa (bilsin ki), Allah'ın (belirttiği) süresi mutlaka gelecektir. O işitendir, bilendir. 6. Kim çaba gösterirse, ancak kendisi için çaba göstermiş olur. Allah kimseye muhtaç değildir. 7. İnanan ve yararlı iş işleyenlerin kötülüklerini örteriz; onları yaptıklarının en güzeliyle ödüllendiririz. 8. Biz insana, ana-babasına karşı iyi davranmasını tavsiye ettik. Eğer ana-baba, körü körüne Bana bir şeyi ortak koşman için seni zorlarlarsa, o zaman onlara itaat etme! Dönüşünüz Banadır. Yaptıklarınızı size bildiririm. 9. İnanan ve yararlı iş işleyenleri, kesinlikle iyilerin arasına katacağız. 10. İnsanlardan: "Allah'a inandık" diyenler vardır, ama Allah uğrunda bir sıkıntıya uğratılınca,

هُوَ الْحَقُّ وَيَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٦٦﴾

وَأَسْأَلُ مَنْ أَرْسَلَنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ
دُونِ الرَّحْمَنِ إِلَهَةً يُعْبَدُونَ ﴿٥٥﴾

فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ
فَرِحُونَ ﴿٥٣﴾ فَذَرَهُمْ فِي غَضَبِنَا حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٥٤﴾
أَيُخْسِنُونَ أَلَمَّْا لَمْ نُلْحِقْهُمْ بِهِ مِنْ مَالٍ وَبَيْنَ ﴿٥٥﴾
نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٦﴾

وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا
الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْنَا
وَأُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَإِلَهُنَا وَإِلَهُكُمْ وَاحِدٌ وَنُحْنُ لَهُ
مُسْلِمُونَ ﴿٤٦﴾ وَكَذَلِكَ أُنْزِلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ
فَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمِنْ هَؤُلَاءِ مَنْ
يُؤْمِنُ بِهِ وَمَا يَخْدَعُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الْكَافِرُونَ ﴿٤٧﴾

وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَحُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمِنْ
الْأَحْزَابِ مَنْ يَنْكَرُ بَعْضَهُ قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ
وَلَا أُشْرِكَ بِهِ إِلَهُيْ أَدْعُو وَإِلَيْهِ مَآبٍ ﴿٣٦﴾

ilim verilenler, sana Rabbinden indirilenin hak olduğunu ve üstün ve övgüye layık olan (Allah)'ın yolunu gösterdiğini bilirler.

43 Zuhruf/45. (Ey Muhammed!) Senden önce gönderdiğimiz peygamberlerimizle sor, Biz, Rahman'dan başka, kulluk edecekleri tanrılar (meşru) kılmış mıyız?

23 Mu'minin/53. Ne var ki, kendi aralarında kitap kitap parçalandılar. Her bölüm kendisi-ninkiyle sevinmektedir. 54. Onları bir süreye kadar içine düşükleri şaşkınlıklarıyla başbaşa bırak. 55-56. Kendilerine mal ve çocuklar vermekle, onlara iyiliklerde bulunmak için koşturduğumuzu mu sanıyorlar? Hayır; onlar farkında değiller.

29 Ankebut/46. Ehl-i Kitap'la –onlardan haksızlık yapanların hariç– ancak en güzel biçimde tartışın ve onlara: “Bize indirilene ve size indirilene inandık, bizim Tanrımız da sizin Tanrınız da birdir, biz O'na teslim olmuşuzdur” deyin. 47. (Ey Muhammed!) Böylece sana Kitab'ı indirdik, işte, kendilerine Kitab verdiklerimiz ona inanırlar; bunlardan (müşriklerden) da ona inananlar vardır. Âyetlerimizi, ancak kafirler (bile bile) inkar ederler.

13 Ra'd/36. (Ey Muhammed!) Kendilerine Kitap verdiklerimiz sana indirilene sevinirler. Grupların içinde, onun bir kısmını inkar edenler vardır. De ki: “Bana yalnızca, Allah'a tapmam ve O'na ortak koşmamam emrolundu. Ben O'na çağırıyorum; benim dönüşüm O'nadır”.

2. Hicret

Hz. Muhammed 13 sene uğraşmasına ve akıl almaz zorluklara katlanmasına rağmen, muhataplarının içinde bulunduğu ahlaki, ekonomik, siyasal vb. nedenlerden dolayı, mesajını onların büyük bir bölümüne kabul ettiremedi. Öte yandan, müşriklerin Hz. Peygamber'e ve Müslümanlar'a yönelik baskıları da gün geçtikçe artan bir dozda sürüyordu. Bunun üzerine, Hz. Peygamber bazı Medineliler'le kurulan iyi ilişkilere binaen hem baskı ve zulümden kurtulmak, hem de yeni bir strateji izlemek amacıyla, kendisine inanan mü'minlerle birlikte 622 yılında Medine'ye hicret etmeye karar verdi. Allah da indirdiği ayetlerle Müslümanların bu kararlarını doğru bulduğunu ve desteklediğini bildirdi. Medine'de Müslümanlar'ı Evs ve Hazrec kabileleri karşıladı, misafir etti ve inanılmaz bir da-

yanışma örneği sergileyerek onları desteklediler. Medine'deki hayat bu iki büyük kabilenin desteğiyle başladığı için, İslam'ın Medine'de yaygınlık kazanması uzun sürmedi. Kısa sürede Müslümanlar Mekkeliler'le mücadele edebilecek bir güce ulaşılar.

a) Hicret, Muhacirler ve Ensar

وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ
هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا
أَوْتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ
وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾
وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا
وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا
غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٠﴾

59 Haşr/9. Onlardan önce oraya (Medine'ye) ve imana yerleşmiş olanlar, kendilerine göç edip gelenleri severler; onlara verilenlere içlerinde bir arzu duymazlar, kendileri zorluk içinde bulunsalar bile, onları kendilerinden önde tutarlar. Kim nefsinin cimrilikinden korunursa, işte onlar kurtuluşa ulaşanlardır. 10. Onlardan sonra gelenler: "Rabbimiz! Bizi ve bizden önce inanmış olan kardeşlerimizi bağışla; kalbimizde mü'minlere karşı kin bırakma. Rabbimiz! Şüphesiz Sen çok şefkatlisin, çok merhametlisin" derler.

وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّوكَ مِنَ الْأَرْضِ لَيُخْرِجُوكَ مِنْهَا
وَإِذَا لَا يَلْبِثُونَ خِلَافَكَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٧٦﴾ سَنَهُ مِنْ قَدْ
أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِسِتِّنَا تُحْوِيلًا ﴿٧٧﴾

17 İsra/76. Seni yurdundan çıkarmak için, neredeyse seni tedirgin edeceklerdi. Böyle bir durumda, senden sonra orada kendileri de az bir süre kalabilirler. 77. Bizim senden önce gönderdiklerimiz hakkındaki uygulamamız budur ve Bizim uygulamamızda bir değişiklik bulamazsın.⁴⁵⁰

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ أَرْضِي وَإِسْعَاءَ قِيَايَ فَاعْبُدُونِ
﴿٥٦﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ
﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ
الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نِعْمَ
أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿٥٨﴾ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ ﴿٥٩﴾ وَكَأَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ
يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦٠﴾

29 Ankebut/56. Ey inanmış kullarım! Benim yeryüzüm geniştir. O hâlde, yalnız Bana kul olun. 57. Herkes ölümü tadacaktır. Sonunda Bize döndürüleceksiniz. 58-59. İnanan ve yararlı iş işleyenleri, altlarından ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetteki köşklere yerleştiririz, (sıkıntılara karşı) dayanan ve Rablerine güvenenlerin ecri ne güzeldir! 60. Nice canlılar vardır ki, rızıklarını kendileri elde edemezler. Sizin de, onların da rızığını Allah verir. O iştirir ve bilir.

⁴⁵⁰ 17. İsra suresi, Hz. Muhammed'in peygamberliğinin 12. yılında inmiştir. Hicret'e oldukça yakın bir döneme ait olan bu pasajda, Mekke müşriklerinin Hz. Peygamber'i Mekke'den çıkarma girişimlerine temas edilmektedir. Sonuçta müşrikler Hz. Peygamber'i ve inananları Mekke'den ayırmak zorunda bırakmışlar, ancak bu zorunlu ayrılış, Hz. Peygamber'in Medineliler'le zamanları yaptığı ön görüşmeler sayesinde kısa zamanda politik bir avantaja dönüşmüştü. Nitekim Müslümanlar, Mekke'yi terk edişlerinin üzerinden iki yıl geçmeden, Mekke müşriklerini Bedir'de bozguna uğratabacak ve pek çok çarpışmadan sonra, Hicret'in 8. yılında Mekke'yi fethedeceklerdi. Böylece, bu pasajda öğretilen ilahî yasa gerçekleşmiş olacaktı.

حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوْعَدُونَ ﴿٤٢﴾
 وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ
 يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ
 ﴿٣٠﴾ وَإِذَا ثَلَاثَةٌ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا قَالُوا قَدْ سَمِعْنَا لَوْ
 نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَذَا إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ
 ﴿٣١﴾ وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ
 عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ أَوْ اثْنَا
 بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣٢﴾ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ
 فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٣٣﴾
 وَمَا لَهُمْ أَلَّا يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ
 الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ إِنْ أَوْلِيَائِهِ إِلَّا الْمُتَفَقُونَ
 وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٤﴾

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ
 قَبْلِهِمُ الْمَثَلَاتُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَعْفَرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَى
 ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٦﴾

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَى بِاللَّهِ
 شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ ﴿٤٣﴾

b) Habeşistan'a Hicret

Müslümanlar'ın Mekke'de müşrikler tarafından baskı altında tutulmaları üzerine Hz. Peygamber bazı Müslümanlar'ın Habeşistan'a (bugünkü Etyopya) sığınmalarına izin verdi. O dönemin Habeşistan kralı adil, merhametli ve dindar bir hristiyandı. Mekke devrinin 5. Yılında (Receb 615) onaltı Müslüman bu ülkeye hicret etti ve üç ay orada kaldı. 616 yılında Habeşistan'a ikinci bir göç daha yaşandı. Bu ikinci Habeşistan hicretine Cafer'in komutasında 90 Müslüman katıldı. Bunlardan bir kısmı 622'de, geri kalanı da 628'de geri döndüler.

قُلْ يَا عِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي
 هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ إِنَّمَا يُوَفَّى

dilerine söz verilen güne kavuşmalarına kadar dalıp oynasınlar.

8 Enfal/30. İnkâr edenler, seni bağlamak, öldürmek veya sürmek için sana düzen kuruyorlardı. Onlar da düzen kuruyorlar, Allah da düzen kuruyor. En iyi düzen kuran Allah'tır. 31. Âyetlerimiz onlara okunduğu zaman: "İştittik; istesek biz de aynısını söyleyiz. Bu eskilerin masallarından başka bir şey değildir" derlerdi. 32. "Allahımız! Eğer bu Kitap senin katından gelen gerçek ise, gökten üzerimize taş yağdır veya bize acıtıcı bir azap ver" demişlerdi. 33. Oysa sen onların içinde iken Allah onlara azap edecek değildi. Onlar bağışlanma dilerken de Allah onlara azap edecek değildi. 34. Ama onlar (insanlar) Mescid-i Haram'dan alıkoymak ve onun himayecisi değillerken -onun himayecileri (Allah'tan) sakınanlardır-, Allah onlara niye azap etmesin ki? Gel gör ki, çoğu (bunu) bilmemektedir.

13 Ra'd/6. Onlar senden, iyilikten önce kötülüğü acele istiyorlar. Oysa onlardan önce benzer durumlar gelip geçti. Senin Rabbin insanların (bütün) haksızlıklarına rağmen, onlara karşı bağışlayıcıdır. Şüphesiz, Rabbinin cezalandırması da çetindir.

13 Ra'd/43. İnkâr edenler: "Sen peygamber değilsin" diyorlar. De ki: "Benim ile sizin aranızda tanık olarak Allah ve Kitap bilgisine sahip olanlar yeter".

39 Zümer/10. (Ey Muhammed! Benim adıma) de ki: "Ey inanan kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının; bu dünyada iyilik yapanlara iyilik vardır. Allah'ın yarat-

الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٠﴾

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا لَنَنُؤِمَهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَالْآخِرَةُ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٤٢﴾

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا ثَمَّ جَاهِلُوا وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَعَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٠﴾

tığı yeryüzü geniştir. Sabredenlere karşılık-
lıkları hesapsız olarak ödenecektir".

16 Nahl/41. Kendilerine haksızlık yapıldıktan sonra, Allah uğrunda göçeden kimseleri, dünyada güzelce yerleştiririz. Ahiret ödülü daha da büyüktür; keşke bilseler. 42. Onlar sabrederler ve Rablerine güvenirlir.

16 Nahl/110. Rabbin, sınav verdikten sonra göç eden, sonra savaştan ve sabreden kimselerden yanadır. (Bütün) bunlardan sonra senin Rabbin çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

c) Mekke'de Kitap Ehli İle İlişkiler

وَأَنَّهُ لَفِي زُبُرِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٩٦﴾ أَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةٌ أَنَّا بَعَثْنَا فِيهِمُ الرَّسُولَ قَالُوا نَحْنُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٩٧﴾

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَتَّبِعُ عَلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٧٦﴾

26 Şuara/196. Bu (Kur'an'ın anlattığı şey) daha öncekilerin kitaplarında da vardır. 197. İsrailoğulları bilginlerinin bunu bilmesi onlar için bir belge değil miydi?

27 Neml/76. Bu Kur'an, İsrailoğulları'na, ayrılığa düştükleri şeyin çoğunu anlatmaktadır.

أَفَمَنْ كَانَ عَلَى بَيْتَةٍ مِنْ رَبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَى إِمَامًا وَرَحْمَةً أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ قَالَتِارُ مَوْعِدُهُ فَلَا تَكُنْ فِي مِرَّةٍ مِنْهُ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٧﴾

11 Hud/17. Rabbinin katından bir belgesi ve onu okuyan, O'ndan gelen bir tanığı bulunanlar ve önllerinde önder ve rahmet olarak Musa'nın Kitabı bulunanlar (kafirlerle bir olur mu?) işte onlar Kur'an'a inanırlar. Hangi grup onu inkâr ederse, ona söz verilen yer atestir. Senin de bundan şüphelen olmasın. O, Rabbinden bir gerçektir. Fakat insanların çoğu inanmazlar.

وَهَذَا كِتَابُ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٩٢﴾

6 En'am/92. (Ey Muhammed!) Bu, ana kenti (Mekke'yi) ve dolayında olanları uyarman için indirdiğimiz, kendinden öncekileri doğrulayan, mübarek bir Kitap'tır. Ahirete inananlar ona da inanırlar ve onlar namazlarını korurlar.

إِنَّ الَّذِينَ قَرَّعُوا دِيْنَهُمْ وَكَانُوا شِيعَةً لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿١٥٩﴾

6 En'am/159. (Ey Muhammed!) Dinlerini parçalayan ve gruplara ayrılanlarla senin bir ilişkin olamaz. Onların işi Allah'a kalmıştır, sonra yapmakta olduklarını onlara bildirecektir.

34 Sebe'/6. (Ey Muhammed!) Kendilerine

قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنذَرُونَ ﴿٤٥﴾ وَلَكِنْ مَسْتَهْمَتُمْ نَفْعَةً مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَقِيلُونَ يَا لَيْلَى إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٤٦﴾

أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾ أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٦٩﴾ أَمْ يَقُولُونَ بِهِ حِجَّةٌ بَلْ جَاءَهُمُ بِالْحَقِّ وَآخَرَهُمُ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ ﴿٧٠﴾ وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ بَلْ أَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ ﴿٧١﴾ أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا فَخَرَجَ رَبُّكَ خَيْرٌ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٧٢﴾ وَإِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٧٣﴾ وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنْ الصِّرَاطِ لَنَاجِبُونَ ﴿٧٤﴾

بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ ﴿٨١﴾ قَالُوا أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَئِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿٨٢﴾ لَقَدْ وَعَدْنَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٨٣﴾

فَذَكِّرْ فَمَا أَنتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَحْثُونٍ ﴿٢٩﴾ أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِهِ رَبُّهُ الْمُتَبَصِّينَ ﴿٣٠﴾ قُلْ تَرَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُتَرَبَّصِينَ ﴿٣١﴾ أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَخْلَامُهُمْ بِهَذَا أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٣٢﴾ أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ

layan bu mudur?" derler; oysa kendileri Rahman'ın öğüdünü inkâr ederler.

21 **Enbiya/45.** (Ey Muhammed!) De ki: "Ben sizi, ancak vahiy ile uyarıyorum". Uyarıldıkları zaman, sağırılar çağırıcı duymazlar. 46. And olsun, Rabbinin azabı onlara hafifçe dokunsa: "Vah bize! Biz haksızlık etmişiz" derler.

23 **Mu'minun/68.** Onlar söyleneni hiç düşünmezler mi? Yoksa, onlara önceki atalarına gelmeyen bir şey mi geldi? 69. Veya elçilerini tanımıyorlar da, bu yüzden mi onu inkâr ediyorlar? 70. Ya da: "Onda delilik var" diyorlar, öyle mi? Hayır; O, onlara gerçeği getirmiştir, ama çoğu ondan hoşlanmamaktadır. 71. Eğer gerçek onların keyiflerine bağlı olsaydı, gökler, yer ve onlarda bulunanlar bozulup giderdi. Onlara kendi öğütlerini getirdik, ama onlar kendilerine verilen öğütten yüz çevirmektedirler. 72. (Ey Muhammed!) Yoksa sen onlardan bir ücret mi istiyorsun? Rabbinin ücreti daha iyidir. O, rızık verenlerin en iyisidir. 73-74. Aslında sen onları doğru yola çağırıyorsun, ama ahirete inanmayanlar bu yoldan sapmaktadırlar.

23 **Mu'minun/81.** Hayır; yine de öncekilerin dediklerini derler. 82-83. Onlar: "Ölüp, toprak ve bir yığın kemik olmuşken yeniden mi diriltileceğiz? Andolsun ki, biz ve daha önce de babalarımız bununla tehdit edilmişti; bu, öncekilerin masallarından başka bir şey değildir" demişlerdi.

52 **Tur/29.** (Ey Muhammed!) Sen öğüt ver! Rabbinin nimetiyle, sen ne kâhinsin, ne de delisin. 30. Yoksa, senin için: "Şâirdir, zamanın onun aleyhine dönmesini gözlüyoruz" mu derler? 31. De ki: "Gözetleyin; doğrusu, ben de sizinle beraber gözetlemekteyim". 32. Bunu onlara akılları mı buyuruyor? Yoksa onlar azgın bir millet midirler?⁴⁴⁸ 33. Yoksa:

⁴⁴⁸ Müşrikler'in Hz. Muhammed'in peygamberliğine itiraz etmelerinin akıldan mı, yoksa azgınlıktan mı kaynaklandığı arasında bir zıtlık kurularak, inkarın kaynağının azgınlık olduğu ima edilmektedir.

﴿٣٣﴾ فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ
 ﴿٣٤﴾ أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ
 ﴿٣٥﴾ أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كُلَّ لَيْلٍ
 يَوْمِئِذٍ ﴿٣٦﴾ أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ
 الْمُصْطَفُونَ ﴿٣٧﴾ أَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ
 فَلْيَأْتِ مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٣٨﴾ أَمْ لَهُ
 الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ ﴿٣٩﴾ أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ
 مِنْ مَعْرَمٍ يُثْقَلُونَ ﴿٤٠﴾ أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ
 يَكْتُمُونَ ﴿٤١﴾ أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمْ
 الْمَكِيدُونَ ﴿٤٢﴾ أَمْ لَهُمْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ
 عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٣﴾ وَإِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ
 سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَرْكُومٌ ﴿٤٤﴾ فَذَرَهُمْ حَتَّى
 يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ ﴿٤٥﴾ يَوْمَ لَا
 يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٦﴾
 وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ
 لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٧﴾ وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ
 بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٤٨﴾ وَمِنْ
 اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ ﴿٤٩﴾

فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلَكَ مُهْطِعِينَ ﴿٣٦﴾ عَنِ الْبَيْتِ
 وَعَنِ الشَّمَالِ عِزِينَ ﴿٣٧﴾ أَلَيْسَ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ
 أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ ﴿٣٨﴾ كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِنْ
 نَارٍ ﴿٣٩﴾ فَلَا أَقْسَمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ
 إِنَّا لَقَادِرُونَ ﴿٤٠﴾ عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ خَيْرًا مِنْهُمْ وَمَا
 نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٤١﴾ فَذَرَهُمْ يَخْوضُوا وَيُلْعَبُوا

"Onu (Muhammed) kendi uydurdu" mu diyorlar? Hayır; onlar inanmıyorlar. 34. Eğer iddialarında samimi iseler, Kur'an'ın benzeri bir söz meydana getirsinler. 35. Onlar, bir yaratan olmaksızın mı yaratıldılar, yoksa yaratanlar kendileri midir? 36. Yoksa gökleri ve yeri kendileri mi yarattılar? Hayır; onlar (Allah'a) kesin olarak inanmıyorlar. 37. Yoksa Rabbinin hazineleri onların yanında mıdır? Yoksa onlar mı işe hakimdirler? 38. Yoksa üzerine çıkıp (vahiy) dinledikleri bir merdivenleri mi var? Öyleyse, dinleyenleri açık bir delil getirsin. 39. Demek kızlar Allah'ın, oğullar sizin, öyle mi? 40. Yahut sen onlardan bir ücret istiyorsun da onlar ağır bir borç altında mı kalıyorlar? 41. Gayb(in bilgisi) kendilerinin katında da, onlar mı yazıyorlar? 42. Yoksa bir tuzak mı kurmak istiyorlar? Ama o tuzaga yakalanacak olanlar inkar edenlerdir. 43. Yoksa Allah'tan başka bir tanrıları mı vardır? Allah, onların ortak koşmalarından münezzehtir. 44. Gökten azap olarak düşen bir parça görseler: "Bulut kümesidir" derler. 45. Çarpılacakları güne erişmelerine kadar onları bırak. 46. O gün, düzenleri kendilerine bir fayda vermez; onlar yardım da görmezler. 47. Zulmedenlere, bundan başka bir de azap vardır; fakat onların çoğu bilmezler. 48. (Ey Muhammed!) Rabbinin hükmü yerine gelinceye kadar sabret! Sen Bizim nezaretimiz altındasın; kalkarken Rabbin'i överek tesbih et! 49. Geceleyin ve yıldızlar kaybolurken de O'nu tesbih et!

70 Mearic/36-37. (Ey Muhammed!) İnkâr edenlere ne oluyor ki, sağdan soldan topluluklar hâlinde sana koşuyorlar? 38. Her biri nimet cennetine konulacağını mı umuyor?⁴⁴⁹ 39. Hayır; Biz onları kendilerinin de bildikleri şeyden yaratmışızdır. 40-41. Doğuların ve batıların Rabbine yemin ederim ki, onların yerine daha iyilerini getirmeye Bizim gücümüz yeter ve kimse de önümüze geçemez. 42. Onları bırak; ken-

⁴⁴⁹ Müşrikler Kur'an'ın ahiretle ilgili beyanlarını kabul etmedikleri halde, "Bu cennet ve cehennem aslı yok, ama bu doğruysa bile, cennete girenler de biz oluruz" şeklinde kendilerinin emin bir psikolojiye sahiptirler. Kur'an burada onların bu duygu ve düşüncelerini eleştirmektedir.

يَقْسِمُونَ رَحْمَةً رَبِّكَ لَأَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَيعَشَتَهُمْ
فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ
دَرَجَاتٍ لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سَخِرَهَا وَرَحْمَةً
رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَحْمَدُونَ ﴿٢٢﴾

وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ
﴿٥٧﴾ وَقَالُوا آلِهَتُنَا خَيْرٌ أَمْ هُوَ مَا ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا
جَدَلًا بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ ﴿٥٨﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ
أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَآئِيلَ ﴿٥٩﴾
وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ
يَخْلُقُونَ ﴿٦٠﴾

لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنْ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ
﴿٧٨﴾ أَمْ أَرْمُوا أَمْرًا فَإِنَّا مِيرَمُونَ ﴿٧٩﴾ أَمْ
يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلَى وَرُسُلُنَا
لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ ﴿٨٠﴾

فَذَرَهُمْ يَخْضُوا وَيَلْبَعُوا حَتَّى يَلْقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي
يُوعَدُونَ ﴿٨٣﴾

وَقِيلَ يَا رَبِّ إِنَّ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾
فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٨٩﴾

إِنَّهُمْ لَنْ يُغْنُوا عَنْكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَإِنَّ الظَّالِمِينَ

32. (Ey Muhammed!) Rabbinin rahmetini onlar mı taksim edip paylaşıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz taksim ettik; birbirlerine iş gördürmeleri için kimini kimine derecelerle üstün kıldık; Rabbinin rahmeti, onların biriktirdikleri şeylerden daha iyidir.⁴⁴⁶

43 Zuhruf/57. (Ey Muhammed!) Meryem öğü, misal olarak verilince, kavmin hemen yaygara koparıyor. 58. "Bizim tanrılarımız mı, yoksa o mu daha iyidir?" dediler. Sana bu örneği vermeleri sadece tartışmak amacıyla. Onlar şüphesiz kavgacı bir toplumdur.⁴⁴⁷ 59. O (İsa) ancak, kendisine nimet verdiğimiz ve İsrailoğulları'na örnek kıldığımız bir kuldur. 60. Eğer dileseydik, içinizden yeryüzünde yerinizi tutacak melekler varederdik.

43 Zuhruf/78. Andolsun ki, size gerçeği getirdik; fakat gerçek çoğunuzun hoşuna gitmiyor. 79. Yoksa bir işe mi karar verdiler? Doğrusu Biz de kararlıyız. 80. Yoksa kendilerinin sırlarını ve gizli görüşmelerini duymadığımızı mı sanırlar? Hayır, öyle değil; yanlarındaki bekçilerimiz yazmaktadırlar.

43 Zuhruf/83. Bırak onları, kendilerine söz verilen güne kavuşana kadar dalsınlar, oynasınlar.

43 Zuhruf/88-89. (Muhammed'in) onlar hakkında: "Ey Rabbim! Bunlar inanmayan bir millettir" demesi üzerine, Allah: "Onları geç, esenlik dile; yakında bileceklerdir" buyurdu.

45 Casiye/19. Onların Allah'a karşı sana bir yararları olmaz. Bu zalimler birbirlerinin hâmisidirler, (Allah'a karşı gelmekten) sa-

⁴⁴⁶ Bu ayette 'biriktirme' eyleminin insana atfedilişi, Allah'ın taksim etmesinin mahiyetini açıklamaktadır. Allah rızıkları ve rızık elde etme yollarını yaratmış, insanı kendi rızığını temin etme yeteneğiyle donatmıştır.

⁴⁴⁷ Rivayete göre, "Siz ve Allah'tan başka taptıklarınız, cehennem odunuzunuz" (21 Enbiya/98) ayeti indikten sonra müşrikler, Hristiyanların da İsa'ya taptıklarını, ama İsa'nın Kur'an'da övüldüğünü, bunun bir çelişki ve haksızlık olduğunu öne sürmüşlerdi. Ayet bu olaya işaret ediyor olmalıdır.

بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ ﴿١٩﴾
وَإِذَا ثَلَاثَةٌ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ
لَمَّا جَاءَهُمْ هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٧﴾

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا
سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ فَسَيَقُولُونَ هَذَا أَفْكٌ
قَلِيمٌ ﴿١١﴾

وَالسَّمَاءَ ذَاتَ الْحُبُكِ ﴿٧﴾ إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ مُخْتَلِفٍ
﴿٨﴾ يُؤْفَكُ عَنْهُ مَنْ أُفِكَ ﴿٩﴾ قِيلَ الْخُرَاصُونَ
﴿١٠﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرَةٍ سَاهُونَ ﴿١١﴾

كَذَلِكَ مَا آتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا
سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ﴿٥٢﴾ اتَّوَاصُوا بِهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ
طَاغُونَ ﴿٥٣﴾ فَقَوْلَ عَنْهُمْ فَمَا أَنْتَ بِمَلُومٌ ﴿٥٤﴾
وَذَكَرَ فَإِنَّ الذِّكْرَ تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٥﴾

إِقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُعْرِضُونَ
﴿١﴾ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُحْدَثٍ إِلَّا
اسْتَمَعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ ﴿٢﴾ لَاهِيَةً قُلُوبُهُمْ وَأَسْرَأَ
النَّجْوَى الَّذِينَ ظَلَمُوا هَلْ هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ
أَفَتَأْتُونَ السَّحَرَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٣﴾ قَالَ رَبِّ يَعْلَمُ
الْقَوْلُ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٤﴾
بَلْ قَالُوا أَضْغَاتٌ أَلْخَامٌ بَلْ أَفْتَرَاهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ
فَلْيَأْتِنَا بآيَةٍ كَمَا أُرْسِلَ الْأَوَّلُونَ ﴿٥﴾ مَا آمَنَتْ قُلُوبُهُمْ
مِنْ قُرْبَى أَهْلِكْنَاهَا أَفَهُمْ يَوْمِنُونَ ﴿٦﴾

وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَنْجِيُوْكَ إِلَّا هُزُواً أَلَمْ يَكُنْ
يَذْكُرُ الْهَيْكَلَكُمْ وَهُمْ يَذْكُرُ الرَّحْمَنَ هُمْ كَايِرُونَ ﴿٣٩﴾

kınanların hâmisî ise Allah'tır.

46 Ahkaf/7. Âyetlerimiz onlara açıkça okunduğu zaman, inkâr edenler, kendilerine gelen gerçek için: "Bu, apaçık bir büyüdür" derler.

46 Ahkaf/11. İnkâr edenler, inananlar için: "Eğer (Bu Muhammed'in getirdiği) iyi bir şey olsaydı, bu hususta bizden öne geçemezlerdi" dediler. Onun rehberliğine uymadıkları için de: "Bu eski bir uydurmadır" dediler.

51 Zariyat/7-8. İçinde yollar bulunan göğşe andolsun ki, (ey inkarcılar!) siz şüphesiz farklı görüşlerdesiniz. 9. Bundan, dönebilecek kimseler döndürülür. 10-11. Bilgisizliğe saplanıp kalan bu palavracıların canları çıksın!

51 Zariyat/52. Aynı şekilde onlardan öncekilere de ne zaman bir elçi gelse, (onun için) 'büyücü' veya 'deli' derlerdi. 53. Bunu birbirlerine mi tavsiye ettiler? Hayır; bunlar azgın bir toplumdur. 54. (Ey Muhammed!) Onlardan yüz çevir; sen kınanacak değilsin. 55. Sen öğüt ver! Öğüt, inananlara fayda sağlar.

21 Enbiya/1. İnsanların hesabını görme (zamanı) yaklaştı, fakat onlar hâlâ dalgınlık içinde yüz çeviriyorlar. 2-3. Rablerinden kendilerine gelen her yeni öğüdü, ancak gönülleri gaflet içinde eğlenerek dinlerler. Bu zalimler gizli toplantılarında: "Bu da sizin gibi bir insan değil mi? Siz, göz göre göre büyüye mi kapılıyorsunuz?" diye konuşurlar. 4. (Muhammed:) "Benim Rabbim gökte ve yerde söyleneni bilir. O İşiten'dir, Bilendir" dedi. 5. Onlar: "Hayır; bunlar karışık rüyalar"dır", "Hayır; onu uydurmuştur", "Hayır; o şâirdir", "Haydi önceki peygamberler gibi o da bize bir mucize getirsin" dediler. 6. Onlardan önce yok etmiş olduğumuz hiçbir kasaba halkı inanmadı. Bunlar mı inanacaklar?

21 Enbiya/36. (Ey Muhammed!) İnkârcılar seni gördükleri zaman, seni alaya almaktan geri durmazlar. "Sizin tanrılarınızı diline do-

أَتَيْنَاهُمْ فَكَذَّبُوا رَسُولِي فَكَيفَ كَانَ لَكُمْ ﴿٤٥﴾ قُلْ
إِنَّمَا أَعْطَيْتُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلَ خِزْيَانٍ
تَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ إِنَّ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ
بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٤٦﴾ قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ
أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنَّ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٤٧﴾ قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْفُؤُا بِالْحَقِّ عِلَامٌ
الْغُيُوبِ ﴿٤٨﴾ قُلْ حَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِيُ الْبَاطِلُ وَمَا
يُعِيدُ ﴿٤٩﴾

lanlamışlardı. Oysa, bunlar onlara verdik-
lerimizin onda birine bile erişememiş-
lerdir. Böyleyken, onlar elçilerimizi ya-
lanlamışlardı. Beni tanımamak nasılmış?
46. De ki: "Size tek bir öğüdüm vardır;
Allah için ikişer ikişer ve tek tek kalkınız,
sonra düşününüz, arkadaşınızda bir delilik
yoktur. O, yalnız çetin bir azabın
öncesinde sizi uyarmaktadır". 47. De ki:
"Ben sizden bir ücret istersem, o sizin
olsun; benim ecrim Allah'a aittir. O her
şeye tanıktır. 48. De ki: "Gaybı en iyi bilen
Rabbim, gerçeği söyler". 49. De ki: "Hak
geldi; artık batıl ne yeniden başlar, ne de
geri gelir".

قُلْ أَغْفِرَ اللَّهُ تَأْمُرُونَنِي أَعْبُدُ أَيُّهَا الْجَاهِلُونَ ﴿٦٤﴾
وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ
لَيَحْطَبُنَّ عَمَلَكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٥﴾ بَلِ
اللَّهُ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٦﴾ وَمَا قَدَرُوا
اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ حَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا
يُشْرِكُونَ ﴿٦٧﴾

39 Zümer/64. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey
cahiller! Bana, Allah'tan başkasına kulluk
etmemi mi emredersiniz?" 65. Sana da,
senden önceki peygamberlere de şöyle
vahyolunmuştur: "Eğer Allah'a ortak ko-
şarsan işlerin boşa gider ve ziyana uğra-
yanlardan olursun". 66. Hayır; yalnız Al-
lah'a kulluk et ve şükredenlerden ol! 67.
Onlar, Allah'ı gereği gibi değerlendireme-
diler. Bütün yeryüzü, kıyamet günü O'nun
avucundadır; gökler O'nun kudretiyle dü-
rülmiş olacaktır. Haşa; O, onların ortak
koşmalarından yücedir.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ
لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ ﴿٢٦﴾

41 Fussilet/26. İnkâr edenler: "Bu Kur'an'ı
dinlemeyin, okunurken gürültü çıkarn;
belki üstün gelirsiniz" dediler.⁴⁴⁴

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ
عَزِيزٌ ﴿٤١﴾ لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ
خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴿٤٢﴾

41 Fussilet/41-42. Zikr (Kur'an) kendilerine
gelince, onlar onu inkar etmişlerdir; oysa o
değerli bir Kitap'tır. Geçmişte ve gelecekte
onu batıl kılaçak yoktur. Bilge ve övülmeye
layık olan (Allah) katından indirilmedi.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُمْ بِهِ مِنْ
أَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ فِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿٥٢﴾

41 Fussilet/52. (Ey Muhammed!) De ki:
"Kur'an, Allah katından gelmiş olup da siz
de onu inkar etmişseniz, söyleyin bana,
derin bir çıkmazda bulunan kimseden

⁴⁴⁴ Kafirler Kur'an'ı dinleyenlerin onun mesajı ve güzelliği karşısında teslim olduklarını görürce, onun
dinlenmesinin önünü alma kampanyası başlatmışlardı; bu ayet bu duruma işaret etmektedir.

فَلِذَلِكَ فَادُعْ وَاسْتَقِمَّ كَمَا أَمَرْتُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ آمَنْتُ بِمَا أُنْزِلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأَمَرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمْ اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا أَعْمَالُكُمْ وَأَعْمَالُكُمْ لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٥﴾

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَإِنْ يَشَأْ اللَّهُ يَحْمِلْهُ عَلَى قَلْبِكَ وَيَمْحُ اللَّهُ الْبَاطِلَ وَيُحِقُّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٢٤﴾

أَفَضْرِبُ عَنْكُمْ الذِّكْرَ صَفْحًا أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُسْرِفِينَ ﴿٥﴾ وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيِّ فِي الْأَوَّلِينَ ﴿٦﴾ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ نَبِيِّ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٧﴾ فَأَهْلَكْنَا أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَمَضَى مَثَلُ الْأَوَّلِينَ ﴿٨﴾ وَلَنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿٩﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ مَهْلًا وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠﴾

بَلْ مَتَّعْتُ هَؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ حَتَّى جَاءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُبِينٌ ﴿٢٩﴾ وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِ كَافِرُونَ ﴿٣٠﴾ وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ ﴿٣١﴾ أَهَمْ

daha sapık kim vardır?”

42 Şura/15. (Ey Muhammed!) Bundan ötürü sen (Hakka) çağır ve sana emredildiği gibi dosdoğru ol; onların heveslerine uyma ve şöyle söyle: “Allah’ın indirdiği Kitab’a inandım; bana, aranızda adaletle hükmetmem emrolundu; Allah bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbinizdir; bizim işlediklerimiz bize, sizin işledikleriniz sizedir. Bizimle sizin aranızda tartışılacak bir şey yoktur. Allah hepimizi biraraya toplayacaktır; dönüş O’nadır”.

42 Şura/24. (Ey Muhammed!) Yoksa senin için: “Allah’a karşı yalan uydurdu” mu diyorlar? Allah dilerse senin kalbini mühürler, batılı yok eder; hakkı, sözleriyle gerçekleştirir. Doğrusu o gönüllerde olanı bilendir.

43 Zuhruf/5. (Ey İnkârcılar!) Aşırı giden kimselersiniz diye, sizi uyarmaktan vaz mı geçelim? 6. Öncekilere nice peygamberler göndermişizdir. 7. Kendilerine gelen her peygamberi mutlaka alaya alırlardı. 8. Bunun için Biz de, bunlardan daha kuvvetli olanları yok etmişizdir. Öncekilere dâir örnekler geçmiştir. 9. (Ey Muhammed!) Onlara: “Gökleri ve yeri kim yarattı?” diye sorsan, kesinlikle: “Onları Üstün ve Bilen (Allah) yaratmıştır” derler. 10. O, size yeri beşik kılmış ve orada, doğru gidesiniz diye yollar var etmiştir.

43 Zuhruf/29. Hayır; Ben bunları ve babalarını, onlara gerçek ve onu açıklayan bir elçi gelene kadar geçindirdim. 30. Gerçek kendilerine geldiği zaman: “Bu bir büyüdür; biz onu inkâr ediyoruz” dediler. 31. Putperestler: “Bu Kur’an bu iki şehirden büyük bir adama indirilmeli değil miydi?” dediler.⁴⁴⁵

⁴⁴⁵ Ayetteki iki şehir Mekke ve Taif’dir. Mekke’nin önde geleni Velid b. Muğire, Taif’in önde geleni ise Uve b. Mesûd es-Sakafî’dir. Müşriklerin tezlerine göre, Allah bir beşere vahiy indirecek olsaydı, bu iki asilzadeden birine indirirdi.

قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً فِى اللَّهِ شَهِيدَ نَبِىِّ وَبَيْنَكُمْ
وَأَوْحِىَ إِلَىٰ هَٰذَا الْقُرْآنِ لِأَكْبِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ إِلَيْكُمْ
تَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ إِلَهَةً أُخْرَىٰ قُلْ لَا أَشْهَدُ قُلْ
إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَإِنِّى بَرِّءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ ﴿١٩﴾

6 En'am/19. (Ey Muhammed!) De ki: "Tanıklık bakımından hangi şey daha büyüktür?" De ki: "Allah; O sizinle benim aramda tanıklıktır. Bu Kur'an, sizi ve ulaştığı kimseleri uyarım için bana vahyolundu. Siz Allah'tan başka tanrılar olduğuna mı tanıklık ediyorsunuz?" De ki: "Ben buna tanıklık etmem". De ki: "O ancak tek bir Tanrı'dır ve ben sizin ortak koşmanızdan uzağım".

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَارَكُمْ وَحَمَّ
عَلَىٰ قُلُوبِكُمْ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ بِأَتْيَكُمْ بِهِ الظَّرِّ كَيْفَ
نُصْرَفُ الْآيَاتِ ثُمَّ هُمْ يَصْدِفُونَ ﴿٤٦﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ
إِنْ أَتَيْكُمْ عَذَابُ اللَّهِ بَغْتَةً أَوْ جَهْرَةً هَلْ يُهْلِكُ إِلَّا
الْقَوْمَ الظَّالِمُونَ ﴿٤٧﴾

6 En'am/46. (Ey Muhammed!) De ki: "Söyleyin bakalım! Allah işitmenizi ve görmenizi alsın ve kalplerinizi mühürlese, Allah'tan başka onları size geri getirebilecek tanrı kimdir?" Belgeleri nasıl açıkladığımıza bir baksana; bir de onlar yüz çevirirler. 47. De ki: "Kendinizi düşündünüz mü? Allah'ın azabı size ansızın veya açıkça gelse, haksızlık eden toplumdaki başkası mı yok olur?"

قُلْ إِنِّى نَهَيْتُ أَنْ أُعْبَدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
قُلْ لَا أَتَّبِعُ أَهْوَاءَكُمْ قَدْ ضَلَلْتُ إِذَا مَا أَنَا مِنْ
الْمُهْتَدِينَ ﴿٥٦﴾ قُلْ إِنِّى عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّى وَكَذَّبْتُمْ
بِهِ مَا عِنْدِى مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ
يَقْصُ الْحَقُّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ ﴿٥٧﴾ قُلْ لَوْ أَنَّ
عِنْدِى مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ لَفَقِضْتُ الْأَمْرَ بَيْنِى وَبَيْنَكُمْ
وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ ﴿٥٨﴾

6 En'am/56. (Ey Muhammed!) De ki: "Benim, Allah'tan başka yalvardıklarınıza tapmam yasaklandı". De ki: "Sizin hevalarınıza uymayacağım, yoksa sapıtırım ve (artık) doğru yolda olanlardan sayılmam". 57. De ki: "Doğrusu, ben Rabbinden açık bir belgeye dayanmaktayım. Ama siz O'nu yalanladınız. Acele istediğiniz de elimde değildir. Hüküm ancak Allah'ındır. O, hükmedenlerin en iyisi olarak gerçeği anlatır". 58. De ki: "Acele istediğiniz şey elimde olsaydı, benim ile sizin aranızdaki iş bitmiş olurdu. Ancak, Allah haksızlık edenleri daha iyi bilir".

قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَىٰ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ
فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْضِكُمْ أَوْ يَلْبَسَكُمْ شَيْعًا
وَيُذِيقَ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ أَنْظُرْ كَيْفَ نُصْرَفُ
الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ ﴿٦٥﴾ وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ
وَهُوَ الْحَقُّ قُلْ لَسْتُ بِكَافِلٍ لِّكُمْ بِكَيْفَ تَكْفُرُونَ
مُسْتَقَرًّا وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٦٧﴾

6 En'am/65. (Ey Muhammed!) De ki: "O üstünüzden ve ayaklarınızın altından size azap göndermeye, sizi fıka fırka yapıp kiminize kiminizin hincını tattırmaya güç yetirir". Anlasınlar diye hükümleri nasıl yerli yerince açıkladığımıza bak! 66. Senin kavmin, gerçek olduğu hâlde onu (Kur'an'ı) yalanladı. "Ben sizden sorumlu değilim" de. 67. Her haberin gerçekleşeceği bir zaman vardır, (yakında) bileceksiniz.

قُلْ يَأْقَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّى عَامِلٌ وَسَوْفَ
تَعْلَمُونَ مَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ
الظَّالِمُونَ ﴿١٣٥﴾

6 En'am/135. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey kavmim! Durumunuzun gerektirdiğini yapın. Ben de yapacağım. Bu dünyanın sonucu kimin olacak, (yakında) bileceksiniz. Çünkü haksızlık edenler kurtulamazlar".

﴿٣٥﴾ ۞ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ
﴿٣٦﴾ ۞ بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٣٧﴾ ۞ إِنَّكُمْ
لَذَاقُوا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٣٨﴾ ۞ وَمَا تُحْزَنُونَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿٣٩﴾ ۞ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾ ۞

وَأِنْ كَانُوا لَيَقُولُونَ ﴿١٦٧﴾ ۞ لَوْ أَن عِندَنَا ذِكْرًا مِنَ
الْأَوَّلِينَ ﴿١٦٨﴾ ۞ لَكُنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿١٦٩﴾ ۞
فَكَفَرُوا بِهِ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿١٧٠﴾ ۞

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَذْلُكُم عَلَى رَجُلٍ يَبْتِكُم إِذَا
مُرِفْتُمْ كُلَّ مُمَرِّقٍ إِنَّكُمْ لَفِي خَلْقٍ حَدِيدٍ ﴿٧﴾ ۞
أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ جِنَّةٌ بَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ ﴿٨﴾ ۞ أَفَلَمْ يَرَوْا
إِلَى مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
إِنْ نَشَأْ نُخَسِّفْ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطْ عَلَيْهِمْ كِسَفًا
مِنَ السَّمَاءِ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ ﴿٩﴾ ۞

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ
يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْجَعُ
بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتَضِعُّوا لِلَّذِينَ
اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَتَيْنَا بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ

وَأِذَا نُتِلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رَجُلٌ
يُرِيدُ أَنْ يَصُدَّكُمْ عَمَّا كَانَتْ آيَاتُكُمْ وَقَالُوا مَا
هَذَا إِلَّا إِفْكٌ مُفْتَرَى وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ
جَاءَهُمْ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٤٣﴾ ۞ وَمَا أَتَيْنَاهُمْ
مِنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ
﴿٤٤﴾ ۞ وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَّغُوا مِغْنَانًا

37 Saffat/35-36. Onlara: "Allah'tan başka tanrı yoktur" denildiği zaman büyüklenirler ve: "Deli bir şair yüzünden tanrılarımızı mı bırakalım?" derlerdi. 37. Hayır; o, gerçeği getirmiş ve peygamberleri doğrulamıştı. 38. Şüphesiz, siz can yakıcı azabı tadacaksınız. 39. Yaptığınızdan başka bir şeyle cezalandırılmayacaksınız. 40. Ancak, Allah'a içten bağlı kullar bunun dışındadır.

37 Saffat/167-169. Putperestler: "Önceki-lerde olduğu gibi bizde de bir kitap olsaydı, Allah'ın O'na içten bağlı kulları olurduk" derlerdi. 170. Böyleyken, O'nu inkar ettiler. Ama (yakında) bilecekler.

34 Sebe'/7-8. İnkâr edenler: "Size, dağılıp paramparça olduğunuz zaman yeniden dirileceğinizi haber veren bir adamı gösterelim mi? Allah'a karşı yalan mı uyduruyor, yoksa kendisinde bir delilik mi vardır?" derler. Hayır; ahirete inanmayanlar azapta ve derin bir sapıklık içindedirler. 9. Onlar önlerindeki ve ardlarındaki yeri ve göğü görmezler mi? Dilesek onları yere geçirir veya gökten başlarına parçalar indiririz. Bunlarda Allah'a yönelen her kul için dersler vardır.

34 Sebe'/31. İnkâr edenler: "Bu Kur'an'a da, ondan öncekilere de inanmayacağız" dediler. Sen bu zalimleri, Rablerinin huzurunda tutulduklarında, birbirine laf atıp dururken bir görsen! Horlananlar büyüklenenlere: "Siz olmasaydınız biz inanmış olacaktık" derler.

34 Sebe'/43. (Ey Muhammed!) Âyetleri-miz onlara apaçık okunduğu zaman: "Bu adam babalarınızın taptıklarından sizi alıkoymaktan başka bir şey istemiyor" derlerdi. "Bu Kur'an düpedüz bir uydurmada başka bir şey değildir" derlerdi. Hak, inkâr edenlere geldiğinde, onun için: "Bu apaçık bir büyüdü" demişlerdi. 44. Oysa, Biz onlara okuyacakları bir kitap vermemiş ve senden önce de onlara bir uyarıcı göndermemiştik. 45. Onlardan öncekiler de ya-

وَأَن كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلِي وَلكُمْ عَمَلُكُمْ أَنتُمْ بَرِيئُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٤١﴾

10 Yunus/41. (Ey Muhammed!) Seni yalanlarsa, de ki: "Benim yaptığım bana, sizin yaptığınız sizedir. Siz benim yaptığımın uzakınız, ben de sizin yaptığınızın uzakım".

قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٨﴾

12 Yusuf/108. (Ey Muhammed!) De ki: "Benim yolum budur. Ben ve bana uyanlar, bilerek Allah'a çağırıyoruz. Allah'ı tenzih ederim; ben ortak koşanlardan değilim".

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴿٦٦﴾
لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَائِكَةِ إِن كُنتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٧٧﴾ مَا
نُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا إِذَا مُنْظَرِينَ ﴿٨٨﴾

15 Hicr/6-7. (Müşrikler:) "Ey kendisine Zıkr (Kur'an) indirilen kimse! Doğrusu, sen delisin. Doğru sözlülerden idiyisen, bize melekleri getirseydin ya" dediler. 8. Biz melekleri ancak gerekince indiririz. O zaman da asla bekletilmezler.

لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ
وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَخَفْضُ جَنَاحِكَ لِلْمُؤْمِنِينَ
﴿٨٨﴾ وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ ﴿٨٩﴾ كَمَا
أُنْزِلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ ﴿٩٠﴾ الَّذِينَ جَعَلُوا
الْقُرْآنَ عِضِينَ ﴿٩١﴾ قَوْمَكَ لَنَنَسِلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ
﴿٩٢﴾ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾ فَاصْدَعْ بِمَا
تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٤﴾ إِنَّا كَفَيْنَاكَ
الْمُسْتَهْزِئِينَ ﴿٩٥﴾ الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا
آخَرَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾ وَلَقَدْ عَلِمْنَاكَ
يَضِيْقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ﴿٩٧﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ
رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ﴿٩٨﴾ وَعَبُدْ رَبَّكَ
حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴿٩٩﴾

15 Hicr/88. (Ey Muhammed!) Onlardan kimine bahsettiğimiz nimetlere gözlerini dikme ve onlara üzülme; sen mü'minleri kanatların altına al. 89. De ki: "Ben apaçık uyarıcıyım". 90. Nitekim bölüşenlere de indirmiştik. 91. Onlar, Kur'an'ı bölük pörçük ettiler.⁴⁴³ 92-93. Rabbine andolsun, hepsini yapmakta olduklarından sorumlu tutacağız. 94. Artık sana buyrulana açıkça ortaya koy ve ortak koşanlara aldırma. 95-96. Allah'ın yanına başka tanı koyan alaycılara karşı Biz sana yeteriz. Onlar (yakında) bilecekler. 97. Onların dediklerine gönlünün daraldığını biliyoruz. 98-99. Sen Rabbini överek yücelt, secde edenlerden ol ve sana ölüm gelinceye kadar Rabbine kulluk et.

⁴⁴³ Kur'an inmeye başladığından beri Hz. Peygamber'e ve başlattığı harekete karşı çıkanlar, Kur'an'ın içeriği ile ilgili değişik iddialarda bulunuyorlardı. Müşrikler: "Bu eskilerin masallarından başka bir şey değil", "bu siirdir", "bunda kehanet var" gibi iddialar ortaya koyarken; Ehl-i Kitap da "Bu Kur'an'ın bazı kısımları Tevrat'a (veya İncil'e) uygunluk arz ediyor, ama geri kalanının aslı yok" gibi niyelemelerde bulunuyorlardı. Pekçok müfessire göre, bu pasaja inkarcıların bu tutumları eleştirilmektedir. Bir başka yorumla göre, 90. ayetteki muktesim'in kelimesi 'bölüşenler' değil, yemin edenler anlamında kullanılmıştır. Bu durumda, pasaja şöyle anlam verilmektedir: "Nitekim o (bir peygamber gelirse ona uyacaklarına dair) yemin edenlere de indirmiştik. (Ama) onlar Kur'an'ı yalan saydılar".

الْوَهَابِ ﴿٩﴾ أَمْ لَهُمْ ثُلُكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا
بَيْنَهُمَا فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ ﴿١٠﴾ خُذْ مَا خَلَقْتَ
مَهْزُومٌ مِنَ الْأَخْزَابِ ﴿١١﴾

وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ
لِبَدًا ﴿١٩﴾ قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا
﴿٢٠﴾ قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا
﴿٢١﴾ قُلْ إِنِّي لَنْ يَحْجِيَ بِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ
مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿٢٢﴾ إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ
وَرِسَالًا بِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ
جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا ﴿٢٣﴾

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ افْتَرَاهُ وَأَعَانَهُ
عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا ﴿٤﴾
وَقَالُوا أَطِيطُ الْأَوَّلِينَ اكْتَبَتْهَا فِيهِ ثَمَلَى عَلَيْهِ بُكْرَةً
وَأَصِيلًا ﴿٥﴾ قُلْ أَنزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٦﴾

وَلَقَدْ أَتَوْا عَلَى الْقَرْيَةِ الَّتِي أَمْطَرْنَا مَطَرًا سَوَاءً أَقَلَّمْ
يَكُونُوا يَرْتَقُونَ بِلْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ نُشُورًا ﴿١٠﴾
وَإِذَا رَأَوْكَ إِن يَتَحِدُّونَكَ إِلَّا هُزُوعًا أَلَمْ يَكُنْ لَكَ بَيْنَ يَدَيْهِ
اللَّهُ رَسُولًا ﴿١١﴾ إِن كَادَ لَيُضِلَّنَا عَنْ الْهَيْتَا لَوْلَا أَنَّ
صَبْرَنَا عَلَيْهَا وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ حِينَ يَرَوْنَ الْعَذَابَ مَنْ
أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿١٢﴾

Rabbinin rahmet hazineleri onların ya-
nında mıdır? 10. Yâhut, göklerin, yerin ve
ikisi arasında bulunanların hükümranlığı
onların elinde midir? Öyleyse, iplerle (gö-
ğe) çıksınlar. 11. (Onlar) şurada bozguna
uğrayacak derme çatma bir ordu.

72 Cin/19. Allah'ın kulu (Muhammed), O'na ibadet etmek için kalkınca, neredeyse onun üzerine kenetlenirlerdi. 20. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben sadece Rabbime yalvarırım ve O'na kimseyi ortak koşmam". 21. De ki: "Benim size zarar vermeye de iyilik yapmaya da gücüm yetmez". 22-23. De ki: "Beni kimse Allah'a karşı koruyamaz ve ben de O'ndan başka bir sığınak bulamam. (Benim yaptığım) yalnızca, Allah katından (geleni) iletme ve O'nun mesajları(nı) duyurmak)dır. Kim Allah'a ve Elçisi'ne karşı gelirse, ona, içinde temelli kalınan cehennem ateşi vardır".

25 Furkan/4. İnkâr edenler: "Bu Kur'an ancak onun (Muhammed'in) uydurduğu bir yalandır; başka bir topluluk da kendisine yardım etmiştir" dediler; böylece bir haksızlık ve iftira etmiş oldular. 5. ("Kur'an) öncekilerin masallarıdır; onları yazdırmış sabah akşam kendisine okunuyor" dediler. 6. (Ey Muhammed!) De ki: "Onu, göklerdeki ve yerdeki gizlilikleri bilen indirmiştir. O çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

25 Furkan/40. (Ey Muhammed! Bu putpe-restler) belâ yağmuruna tutulmuş bir kasabaya uğramışlardı.⁴⁴⁰ Onu göremediler mi? Hayır; onlar tekrar dirilmeyi ummuyorlardı. 41. Seni gördükleri zaman: "Allah'ın elçi diye gönderdiği bu mu?" diye, seni alaya almaktan başka bir şey yapmazlar. 42. "Eğer tanrılarımız konusunda diretmeseydik, neredeyse bizi onlardan sapıracaktı" derler. Azabı gördükleri zaman, yolca kimin sapık olduğunu bileceklerdir.

⁴⁴⁰ Mütessirler çoğunlukla, burada söz konusu olan yerin Semud kavminin yaşadığı bölge olduğunu bildirmektedirler. Semud'un Hicaz bölgesine yakın bir yerde (el-Hicr) yaşadığına dair bilgiler de bunu doğrulamaktadır. Nitekim Buhari ve Müslim, Hz. Peygamber'in Tebük yolu üzerinde antik bir kasabaya uğradıklarında, yanında bulunan arkadaşlarına, burasının Semud'un yaşadığı yer olduğunu söylediklerine dair bir haber naklederler.

﴿٥٢﴾ فَلَا تَطْعَمُ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا ﴿٥٣﴾

25 **Furkan/52.** Sen inkârcılara uyma; onlara karşı bununla (Kur'an'la) büyük bir mücadele ver!

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنْ إِحْدَى الْأُمَمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مَّا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤٢﴾ ﴿٤٣﴾ اسْتَكْبَارًا فِي الْأَرْضِ وَمَكْرُ السَّيِّئِ وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئِ إِلَّا بِأَهْلِهِ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سَنَةَ الْأَوَّلِينَ فَلَنْ تَجِدَ لِسَنَةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَنْ تَجِدَ لِسَنَةِ اللَّهِ تَحْوِيلًا ﴿٤٣﴾ ﴿٤٤﴾ أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَكَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَمَا كَانَ اللَّهُ يُفْعِزُهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا ﴿٤٤﴾

35 **Fatır/42-43.** Kendilerine bir uyarıcı gelirse, bütün ümmetlerden daha çok doğru yolda olacaklarına dair bütün güçleriyle Allah'a yemin etmişlerdi. Fakat kendilerine uyarıcının gelmesi, orada büyüklük taslamaları ve kötü düzen kurmaları yüzünden sadece nefretlerini artırdı. Oysa kötü kurulan düzene ancak sahibi düşer. Öncekilere uygulanagelenden başkasını mı bekliyorlar? Sen Allah'ın uygulamasında bir değişme bulamazsın. Sen Allah'ın uygulamasında bir sapma bulamazsın.⁴⁴¹ 44. Yeryüzünde gezmiyorlar mı ki, kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna baksınlar? Onlar, kendilerinden daha güçlüydüler. Göklerde ve yerde Allah'ı aciz bırakabilecek hiçbir şey yoktur. Şüphesiz, O bilendir, güçlüdür.

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِيَنَّ مَالًا وَلَوْلَا الَّذِي أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمْ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْلًا ﴿٧٧﴾ ﴿٧٨﴾ كَلَّا سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا ﴿٧٩﴾ وَنَرِيئُهُ مَا يَقُولُ وَيَأْتِنَا قُرْدًا ﴿٨٠﴾

19 **Meryem/77.** (Ey Muhammed!) Ayetlerimizi inkâr eden ve: "Bana elbette mal ve çocuk verilecektir" diyene ne demeli? 78. O gaybı mı biliyor, yoksa Rahmân katından bir söz mü almış? 79. Hayır; onun söylediklerini yazacağız ve onun azabını uzattıkça uzatacağız. 80. Bahsettiği şeyler Bize kalacak ve o Bize tek olarak gelecektir.

لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾ إِنَّ نَاشِئَةَ السَّاعَةِ مِنْ السَّمَاءِ آيَةٌ فَظَلَّتْ أَعْيُنُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ ﴿٤﴾ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنَ الرَّحْمَنِ مُحَدَّثٍ إِلَّا كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ ﴿٥﴾ فَقَدْ كَذَّبُوا فَسَيَأْتِيهِمْ أَتَاءٌ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦﴾

26 **Suara/3.** (Ey Muhammed!) İnanmıyorlar diye neredeyse kendini kahredeceksin. 4. Biz dilessek, onlara gökten bir mucize indiririz de, ona boyun eğip kalırlar. 5. Rahmân'dan kendilerine gelen her yeni öğütten ancak yüz çevirirler. 6. Evet, yalanladılar. Alay edip durdukları şeylerin haberleri kendilerine ulaşacaktır.

⁴⁴¹ Burada, Araplar'ın Hz. Muhammed'in peygamberliğini ilanından önceki peygamber beklentilerine işaret edilmektedir. Ancak Araplar Hz. Peygamber'in peygamberliğini ilan etmesinden sonra, onun en azılı düşmanı kesilmişlerdi. Kur'an onların bu tutumunu 'orada (Mekke'de) büyülenme' (istikbâr) ve 'kötü bir tuzak' olarak nitelemektedir, zira onların Hz. Muhammed'in peygamberliğini tanımamalarının hiçbir makul ve ahlaki gerekçesi yoktur. Bu bölümde yer alan pek çok ayete yansımış bulunan 'sairlik' ve 'mecnunluk' gibi iftiraları dışında, tek doğru gerekçeleri, onun da kendileri gibi herhangi biri olmasıdır (21 Enbiya/5; 37 Saffat/36; 52 Tur/30 vd.). Kur'an, Arap toplumunun önde gelenlerinin asil hâzmedemediklerinin, hiç ummadıkları birinin (25 Furkan/41), kendi düzenlerini alt-üst edecek fikirlerle ortaya çıkması olduğunu bildirmektedir. Peygamberlik birine verilecekse, bu onlardan biri olmalıydı ki, düzenlerini devam ettirsinler. Kur'an'ın 'büyükleme' dediği bu olsa gerekir.

﴿٢﴾ اِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ذَلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ ﴿٣﴾ قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِندَنَا كِتَابٌ حَفِيزٌ ﴿٤﴾ بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَرِيجٍ ﴿٥﴾

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ ﴿٤٥﴾

إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ﴿١٥﴾ وَأَكِيدُ كَيْدًا ﴿١٦﴾ فَمَهْلُ الْكَافِرِينَ أَمَهُلُهُمْ رُوَيْدًا ﴿١٧﴾

اِقْرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ﴿١﴾ وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَعْتَبٌ ﴿٢﴾ وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ وَكُلُّ أَمْرٍ مُسْتَقَرٌّ ﴿٣﴾ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْآيَاتِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ﴿٤﴾ حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ فَمَا تُغْنِ التُّذُرُ ﴿٥﴾

صَ وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ ﴿١﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عِزِّهِمْ وَشِقَاقٍ ﴿٢﴾ كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قُرُونٍ فَتَذَرُوا وَلَا تَنْصَرِفُونَ ﴿٣﴾ وَعَجَبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ وَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا سَاحِرٌ كَذَّابٌ ﴿٤﴾ أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ ﴿٥﴾ وَانْطَلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنْ امْشُوا وَاصْبِرُوا عَلَى آلِهَتِكُمْ إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ ﴿٦﴾ مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ إِنْ هَذَا إِلَّا اخْتِلَافٌ ﴿٧﴾ أَوْزِلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْ ذِكْرِي بَلْ لَمَّا يَلُفُّوا عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٨﴾ أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ

dirilecek miyiz? Bu, ihtimali olmayan bir dönüştür" dediler. 4. Onlardan kimlerin ölüp toprağa karıştığını biliyoruz. Katımızda her şeyi (unutulmaktan) koruyan bir kitap vardır. 5. Hayır; onlar, gerçek kendilerine gelince onu yalanladılar; karışık bir durumun içindedirler.

50 Kaf/45. (Ey Muhammed!) Onların dediklerini Biz daha iyi biliriz. Sen onların üzerinde bir zorba değilsin; söz verdiğim günden korkanlara Kur'an'la öğüt ver.

86 Tarık/15. (Ey Muhammed!) Onlar bir tuzak kuruyorlar. 16. Ben de bir tuzak kurmaktayım. 17. İnkârcılara süre tanı, onları biraz ertele!

54 Kamer/1-2. Kıyamet vakti yaklaşır, ay yarılr. Onlar bir delil görünce hâlâ yüz çevirirler ve: "Süregelen bir büyü" derler. 3. Yalanlarda kendi heveslerine uyarlar. Ama her işin varacağı bir sonucu vardır. 4-5. Oysa onlara caydırıcı (olaylar ve) engin bir hikmet içeren haberler gelmiştir. Yine de (bütün) bu uyarımlar fayda vermiyor.

38 Sad/1-2. Sâd. Öğüt dolu⁴³⁹ Kur'an'a andolsun ki, inkâr edenler bir büyükleme ve ayrılık içindedirler. 3. Onlardan önce, nice nesilleri yok ettik de feryat ettiler, ama kurtuluş vakti geçmişti. 4-5. Aralarından kendilerine bir uyarıcının gelmesine şaşırlar da, o inkârcılar: "Bu, pek yalancı bir büyüçüdür; tanrıları tek bir tanrı mı yaptı? Bu, gerçekten şaşılacak bir şeydir" dediler. 6-8. Onlardan ileri gelenler: "Yürüyün, tanrılarınız konusunda direnin, (sizden) istenen budur. Son dinde de bunu işitmedik; bu ancak bir uydurmadır. Zikir (Kur'an) aramızdan buna mı indirilmeliydi?" dediler. Hayır; bunlar Benim Zikir'imden şüphededirler ve azabımızı da henüz tatmamışlardır. 9. Yoksa, üstün ve çok lütfükâr

⁴³⁹ zül'z-zıkr (zikr sahibi) ifadesinin anlamı, 'zikr' kelimesine verilecek anlama göre değişir; 'öğüt dolu', 'uyarıcı', 'hatırlatan', 'şanlı' vb.

فَإِنَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾
فَارْتَقِبْ إِنَّهُمْ مُرْتَقِبُونَ ﴿٥٩﴾

44 **Duhan/58-59.** (Ey Muhammed!) Biz, düşünüp öğüt alsınlar diye, Kur'an'ı senin dilinde (indirerek) kolaylaştırdık. Sen bekle, onlar da beklemektedirler.

فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعِزِّ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبُثُوا إِلَّا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ فَبَلَّغْ فَهَلْ يَنْتَظِرُ إِلَّا الْقَوْمَ الْفَاسِقُونَ ﴿٣٥﴾

46 **Ahkaf/35.** (Ey Muhammed!) Elçilerden kararlılık gösterenlerin dayandığı gibi sen de dayan. Onlar (inkârcılar) için acele etme; kendilerine söz verileni gördükleri gün, (onlara, dünyada) sadece bir gündüz saati kalmışlar gibi gelir. (Bu, bir) bildiridir; hiç yoldan çıkmış olanlardan başkası yok edilir mi?

كَذَلِكَ مَا آتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مُجْنُونٌ ﴿٥٢﴾ أَتَوَصَّوْنَ بِهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٥٣﴾ فَتَوَلَّ عَنْهُمْ فَمَا أَنْتَ بِمَلُومٍ ﴿٥٤﴾

51 **Zariyat/52.** Aynı şekilde onlardan öncekilere de ne zaman bir elçi gelse, (onun için) 'büyücü' veya 'deli' derlerdi. 53. Bunu birbirlerine mi tavsiye ettiler? Hayır; bunlar azgın bir toplumdur. 54. (Ey Muhammed!) Onlardan yüz çevir; sen kınanacak değilsin.

وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ ﴿١٢٧﴾ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ ﴿١٢٨﴾

16 **Nahl/127.** (Ey Muhammed!) Sabırlı ol! Sabretmen ancak Allah'ın yardımıyla. Onlara üzülmeye ve kurdukları düzenlerden de sıkıntı duyma. 128. Allah saygılı olanlarla ve iyi davrananlarla beraberdir.

وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٤٨﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ ﴿٤٩﴾

52 **Tur/48.** (Ey Muhammed!) Rabbinin hükmü yerine gelinceye kadar sabret! Sen Bizim nezaretimiz altındasın; kalkarken Rabbinin överek tesbih et! 49. Geceleyin ve yıldızlar kaybolurken de O'nu tesbih et!

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَا يَسْتَخِفُّكَ الَّذِينَ لَا يُؤْفِقُونَ ﴿٦٠﴾

30 **Rum/60.** (Ey Muhammed!) Sabret! Allah'ın sözü gerçektir. İkna olmamış olanlar, seni hiç alaya almasınlar.⁴³⁴

وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيَتِكَ الَّتِي أَخْرَجَتْكَ أَهْلُكُنَاهُمْ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ ﴿١٣﴾

47 **Muhammed/13.** (Ey Muhammed!) Biz, seni sürüp çıkaran kasabandan daha kuvvetli nice kasabaları yok ettik. Hiç yardımcı edenleri çıkmadı.

إِنَّا نَحْنُ نُزِيلُ الْقُرْآنَ فَتُزِيلُ ﴿٢٣﴾

76 **İnsan/23.** (Ey Muhammed!) Kur'an'ı sana parça parça indiren elbette Biziz.

⁴³⁴ veya: "... onların seni hafifliğe itmelerine fırsat verme!"

H. HZ. PEYGAMBER'İN VE MÜSLÜMANLAR'IN MÜCADELELERİ

H. Muhammed'in sağlığında Müslümanlarla müşrikler ve Kitap Ehli arasında devam eden mücadeleyi yönlendiren başlıca üç saik olmuştur: Akide, kabile ve ganimet. Herhangi bir anlaşmazlık, çatışma ve savaş durumunda bu üç unsurdan hangisinin ne kadar etkili olduğu ayrı bir konudur; ama her ilişkide bu üç unsur derinden veya yüzeysel olarak mutlaka bulunur. Örneğin, cahiliye döneminden beri Kureys'in Haşimî ve Emevî kolları arasında bir kabile mücadelesi sürüp geliyordu. Hz. Muhammed (Haşimî kolundan) peygamber olunca, bu 'kabile' merkezli çatışma iyice derinleşti. Medine'de Yahudiler ile girilen mücadelede hakim etkenin 'akide' olduğu görünüyorsa da, olayın içinde 'ganimet' (ekonomi) boyutu da mutlaka bulunuyordu. Bu bölümde, Hz. Muhammed'in ve müminlerin 23 sene boyunca sürdürdükleri mücadelenin ana çizgileri izlenmeye çalışılacaktır.

1. Hicret Öncesi Dönem

On yıldan fazla süren hicret öncesi Mekke dönemi, Müslümanların en fazla baskı, zulüm ve hakarete uğradıkları tarihsel kesittir. Mekke'de Hz. Muhammed'in daveti, sert bir mukabele ile karşılık bulmuştur. Bu süreçte Allah, Müslümanlara sabırlı olmalarını (direnmelerini) ve sıcak çatışmaya girmemelerini emretmiştir. İdeolojik düzlemde bu süreç, şirke karşı tevhid mücadelesi, temel insan hakları ihlallerine karşı da ahlak mücadelesi olarak okunabilir.

a) Hz. Peygamber'in Kavmiyle İhtilafı

﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى ﴿٩﴾ عَبْدًا إِذَا صَلَّى ﴿١٠﴾﴾
 ﴿أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى ﴿١١﴾ أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَى ﴿١٢﴾﴾
 ﴿أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ﴿١٣﴾﴾
 ﴿أَمْ يَكْفُرُ بِاللَّهِ يَرَى ﴿١٤﴾﴾
 ﴿تَأْتِيهِ الْخَبْرَاتُ نَاصِيحَةً ﴿١٥﴾﴾
 ﴿كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ﴿١٦﴾﴾
 ﴿فَلْيَدْعُ ﴿١٧﴾﴾
 ﴿نَادِيَهُ ﴿١٨﴾﴾
 ﴿كَلَّا لَا تُطِيعُ ﴿١٩﴾﴾
 ﴿وَاسْتَحْدُوا قُرْبَ ﴿٢٠﴾﴾

96 **Alak/9-10.** Rabbine yakaran kulu bundan alıkoymak isteyene ne dersin? Ne dersin, ya o doğru yol üzere idi veya (Alah'tan) sakınmayı emrettiyse; ve ne dersin, (diğeri de) yalanlayıp yüz çevirdiyse? 14. (Peki o) Allah'ın görmekte olduğunu bilmiyor muydu? 15-16. Yok! Bundan vazgeçmezse, onu alnından, yalancı ve günahkâr alnından yakalarız. 17-18. O zaman kafadarlarını çağırсын, Biz de zebânileri çağıracağız. 19. Sakın ona uyma; sen secde et ve (Rabbine) yaklaş!⁴³⁵

﴿فَلَا تُطِيعُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٨﴾﴾
 ﴿وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ ﴿٩﴾﴾
 ﴿وَلَا تُطِيعُ كُلَّ خَلَافٍ مِثْلٍ ﴿١٠﴾﴾
 ﴿مَنْ شَاءَ بِنَعِيمٍ ﴿١١﴾﴾
 ﴿مَنْعًا لِلْخَيْرِ مُعْتَدًا أُنِيمٍ ﴿١٢﴾﴾

68 **Kalem/8.** (Ey Muhammed!) Yalanlayanlara aldırma! 9. Onlar senin kendileriyle uyuşmanı isterler; böyle yapsan, onlar da seninle uyuşurlar. 10-14. (Ey Muhammed!) Diliyle işneleyen, kovuculuk eden, iyiliği sürekli ola-

⁴³⁵ Bu pasajın, Hz. Peygamber Kabe'de namaz kılarlarken kendilerine sataşıp hakaret eden Ebû Ceħl hakkında indiği rivayet edilir.

وَلَا تُمَدِّنْ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْثَنَّهُمْ فِيهِ وَرَزَقْنَاكَ مِنْهُ خَيْرٌ وَأَنفَىٰ
﴿١٣١﴾ وَأَمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا
تَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَىٰ ﴿١٣٢﴾

20 **Taha/131.** Onlardan bir kısmına, kendilerini sınamak için, dünya hayatının süsü olarak bahsettiğimiz nimetlere sakın göz dikme. Rabbinin rızkı daha iyi ve daha kalıcıdır. 132. Ailene namazı kılmalarını emret, kendin de onda devamlı ol! Biz senden rızık istemiyoruz; sana rızık veren Biziz. Sonuç, Allah'a karşı gelmekten sakınanlarındır.

وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا
يَمْكُرُونَ ﴿٧٠﴾

27 **Neml/70.** (Ey Muhammed!) Onlara üzülmeye ve kurdıkları düzenlerden dolayı sıkıntıya düşme!

إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ بِحُكْمِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ
﴿٧٨﴾ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ
﴿٧٩﴾ إِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْمَوْتَى وَلَا تَسْمَعُ الصُّمَّ
الدُّعَاءَ إِذَا وَلُّوْا مُذْبِرِينَ ﴿٨٠﴾ وَمَا أَنتَ بِهَادِي
الْعُمَىٰ عَنْ ضَلَالَتِهِمْ إِنْ تَسْمَعُ إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا
فَهُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٨١﴾

27 **Neml/78.** (Ey Muhammed!) Rabbin onların aralarında kendi hükmünü verecektir. O Üstün'dür, Bilen'dir. 79. Sen Allah'a güven! Şüphesiz, sen apaçık gerçek üzerindesin. 80. Sen ölümlere iştittiremezsin; dönüp giden sağırlara da çağırıcı duyuramazsın. 81. Sen körleri sapıklıklarından doğru yola döndüremezsın; sen ancak ayetlerimize inananlara iştittirebilirsin ve onlar da teslim olurlar.⁴³²

وَلَا يَخْزُوكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ
الْعَلِيمُ ﴿٦٥﴾

10 **Yunus/65.** (Ey Muhammed!) Onların sözü seni üzmesin. Güç (ve şeref) bütünüyle Allah'a aittir. O İşiten'dir, Bilen'dir.

وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمُنَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ
﴿٨٧﴾ لَا تُمَدِّنْ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ
وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَخَفَضْنَا حَتَاكَ لِلْمُؤْمِنِينَ
﴿٨٨﴾ وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ ﴿٨٩﴾

15 **Hicr/87.** (Ey Muhammed!) Sana, tekrarlanan yediyi⁴³³ ve yüce Kur'an'ı verdik. 88. Onlardan kimine bahsettiğimiz nimetlere gözlerini dikme ve onlara üzülmeye; sen mü'minleri kanatların altına al! 89. De ki: "Ben apaçık uyarıcıyım".

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ﴿٩٧﴾
فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ﴿٩٨﴾
وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴿٩٩﴾

15 **Hicr/97.** (Ey Muhammed!) Onların dediklerine gönlünün daraldığını biliyoruz. 98-99. Sen Rabbinin överek yücelt, secde edenlerden ol ve ölüm sana gelinceye kadar Rabbine kulluk et.

⁴³² Vahyin dile getirmiş olduğu hakikatlere karşı önyargılı (mütekebbir, müstağni, mukallid) olarak karşı çıkanlar, Kur'an'da 'ölü', 'sağır', 'kör' hale gelmiş, insanî niteliklerini yitirmiş, insan-altı varlıklar olarak nitelenirler. Çünkü bunlar bir taraftan Allah'ın verdiği bilgi edinme vasıtalarını askıya almışlar, diğer taraftan da hakketmedikleri bir gurur ve yeterlilik hissine kapılmışlardır.

⁴³³ Namazlarda sürekli okunmak suretiyle tekrarlanan 7 ayetli Fatiha suresi.

قَدْ عَلِمْتُ إِنَّهُ يَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا
يُكَذِّبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَحْسَبُونَ
﴿٣٣﴾ وَلَقَدْ كَذَّبْتَ رَسُولٌ مِنْ قَبْلِكَ فَصَبْرُوا عَلَى
مَا كَذَّبُوا وَأَوْدُوا حَتَّى أَتَاهُمْ نَصْرُنَا وَلَا مَبْدَلُ
لِكَلِمَاتِ اللَّهِ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَبِيِّ الْمُرْسَلِينَ ﴿٣٤﴾
وَأِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ
تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ فَاتْلِهِمْ
بِآيَةٍ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَحَمَّصَهُمْ عَلَى الْهُدَى فَلَا تَكُونُ
مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٣٥﴾

وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَحْزُنُكَ كُفْرُهُ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُ
بِمَا عَمِلُوا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٣٦﴾
نُتَمِّعُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٣٧﴾

مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَزِيدُكَ
تَقْلِبُهُمْ فِي الْآيَاتِ ﴿٣٨﴾ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ
وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ
لِيَأْخُذُوهُ وَجَاءُوا بِالْبَاطِلِ لِئَیْجِزُوا بِهِ الْخُفْ
فَأَخَذْتَهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ﴿٣٩﴾

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَسَبِّحْ
بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ ﴿٤٠﴾

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَإِنَّمَا تِرْيِكُ بَعْضِ الَّذِي
نُعَذِّبُهُمْ أَوْ نَتُوفِّيكَ فَإِنَّمَا تِرْجَعُونَ ﴿٤١﴾

6 En'am/33. (Ey Muhammed!) Onların dediklerinin seni üzdüğünü biliyoruz. Aslında onlar seni yalanlamıyorlar, fakat bu zalimler bile bile, Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlar. 34. Senden önce de bir çok elçi yalanlandı. Kendilerine yardımımız gelene kadar, yalanlanmaya ve incitmeye katıldılar. Allah'ın sözlerini değiştirebilecek kimse yoktur. Bu elçilerin haberi sana da gelmiştir. 35. Onların yüz çevirmeleri senin gücüne gittiğinde, yeri delmeye veya göğe merdiven dayamaya güç yetirebilseydin, onlara bir mucize getirirdin. Allah dileyseydi, onları doğru yolda toparlardı. Öyleyse sakın cahillik etme!

31 Lokman/23. (Ey Muhammed!) İnkâr edenin inkarcılığı seni üzmesin; onların dönüşü Bize'dir. O zaman, yaptıklarını kendilerine haber vereceğiz. Allah, gönüllerde olanı bilir. 24. Onları az bir süre geçindiririz, sonra da ağır bir azaba sürükleriz.

40 Mu'min/4. (Ey Muhammed!) Allah'ın âyetleri üzerinde, inkâr edenlerden başkası tartışmaya girmez. İnkârcıların memlekette gezip dolaşması seni aldatmasın. 5. Onlardan (Mekkeli müşriklerden) önce Nûh toplumu ve onların ardından, peygamberlere karşı gelen topluluklar da elçilerini yalanlamışlardı; her ümmet elçisini yakalamaya yeltenmişti. Bâtılı hakkın yerine koymak için mücadele etmişlerdi. Bunun üzerine Ben onları yakaladım. Cezalandırmam nasılmış?

40 Mu'min/55. (Ey Muhammed!) Dayan! Allah'ın verdiği söz gerçektir. Sen suçunun bağışlanmasını dile ve Rabbinin akşam sabah överek yücelt.

40 Mu'min/77. (Ey Muhammed!) Dayan! Allah'ın verdiği söz gerçektir. Sana, onlara söz verdiğimiz azabın bir kısmını ya gösteririz veya seni öldürmüş oluruz. Onlar Bize getirileceklerdir.

أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَصُورُونَكَ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ
فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا ﴿١١٣﴾

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْخُوْتِ إِذْ
تَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٤٨﴾

عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذْنَتْ لَهُمْ حَتَّى يَبَيِّنَ لَكَ الَّذِينَ
صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَاذِبِينَ ﴿٤٣﴾

cak kendilerini saptırırlar ve sana hiçbir zarar da veremezler. Allah sana Kitab'ı ve hikmeti verdi ve sana bilmediğini öğretti. Allah'ın sana lütfu büyük olmuştur.⁴²⁸

68 **Kalem/48.** (Ey Muhammed!) Sen Rabbinin hükmüne kadar sabret; balık sahibi (Yunus) gibi olma! O pek üzgün olarak Rabbine seslenmişti.

9 **Tevbe/43.** Seni Allah affetsin! Doğru söyleyenler sence belli olup, yalancı olanları öğrenmeden niye onlara izin verdin?⁴²⁹

G. HZ. PEYGAMBER'E YÖNELİK TESELLİLER

Hiz. Muhammed, özellikle davetin ilk yıllarında, Mekke'de yoğun bir muhalefet ile karşılaşmıştır. Müşrikler tarafından çeşitli tehdit, saldırı ve alaya maruz kalmıştır. Bunlar, onun azim ve iradesini sarsmamış olsa da, onu üzmüş ve sıkıntıya sokmuştur. Kur'an, geçmiş peygamberlerin başına gelen benzer durumları Hiz. Muhammed'e hikaye ederek onu teselli etmiştir. Aşağıda, Hiz. Peygamber'in maruz kaldığı durumları ve yapılan tesellileri içeren ayetlere yer verilmiştir.

وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا
﴿١٠﴾ وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ وَمَهْلُهمْ
قَلِيلًا ﴿١١﴾

73 **Müzzemmil/10.** (Ey Muhammed! Putperestlerin) söylediklerine karşı sabırlı ol; onların yanlarından güzellikle ayrıl. 11. Varlık sahibi olup da yalanlayanları Bana bırak; onlara biraz mühlet ver.

وَالضُّحَىٰ ﴿١﴾ وَاللَّيْلُ إِذَا سَجَىٰ ﴿٢﴾ مَا وَدَّعَكَ
رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ ﴿٣﴾ وَلَآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَىٰ

93 **Duha/1-3.** (Ey Muhammed!) Kuşluk vaktine ve sükuna erdiği zaman geceye and olsun ki, Rabbin seni ne bıraktı, ne de sana darıldı. 4. Doğrusu son senin için

⁴²⁸ Bu pasajın inmesine neden olan olay kaynaklarda uzun uzun anlatılır. Anlatılanlardan özetleyecek olursak; bir hırsızlık olayından sonra Hiz. Peygamber'in hakemliğine başvurulmuştu. Sanık, Müslüman bilinen bir aileye mensuptu, şikayetçi ise henüz Müslüman olmamış bir şahıstı. Hiz. Peygamber, olayla ilgili delillere başvurmaksızın, doğrudan doğruya sanığın ve yakınlarının beyanlarından hareketle, onun suçsuzluğuna hüküm vermişti. Oysa sanık gerçekten hırsızlık yapmıştı. Hiz. Peygamber şikayetçileri de dinlese, ona delillerini gösterebileceklerdi, ama Hiz. Peygamber onlara bu şans tanımamıştı. Hiz. Peygamber'in, suçlu olup olmadıklarını bilmediği halde, sırf Müslüman oldukları için suçluları savunması üzerine bu pasaj indi.

⁴²⁹ Hiz. Peygamber Tebük seferi için Müslümanlar'ı silah altına çağırdığı zaman, hem gidilecek mesafenin uzunluğu, hem de mevsimin yaz olması, pek çok kişiyi isteksizliğe itti. Hiz. Peygamber'den, savaşa katılmamak için değişik bahanelerle izin isteyenler oldu. Hiz. Peygamber de, gönülsüz insanları savaşa götürmenin bir yararı olmayacağını düşünerek, onlara izin vermişti (krş. Tebük Seferi).

﴿٤﴾ وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى ﴿٥﴾ أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى ﴿٦﴾ وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى ﴿٧﴾ وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى ﴿٨﴾ فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ ﴿٩﴾ وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ ﴿١٠﴾ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ﴿١١﴾

başlangıçtan daha hayırlı olacaktır.⁴³⁰ 5. Rabbin sana verecek ve sen de hoşnut olacaksın. 6. O seni öksüz bulup da barındırmadı mı? 7. Seni şaşırılmış bulup, yol göstermedi mi? 8. Seni fakir bulup zenginleştirmede mi? 9-10. Öyleyse, sakın öksüze kötü muamele etme ve sakın dilenciye azarlama! 11. Yalnızca, Rabbinin nimetini anlat!

﴿٢﴾ أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ﴿١﴾ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ﴿٢﴾ الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ﴿٣﴾ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ﴿٤﴾

94 İnşirah/1. (Ey Muhammed!) Senin göğsünü genişletmedik mi? 2-3. Belini bükten yükünü sırtından indirmedik mi? 4. Senin şanını yükseltmedik mi?

﴿٢﴾ إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ﴿١﴾ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ﴿٢﴾ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ﴿٣﴾

108 Kevser/1-2. (Ey Muhammed!) Biz sana pek çok nimet vermiştik; (öyleyse) Rabbin için namaz kıl ve kurban kes! 3. Asıl sana kin besleyenin soyu kesiktir.⁴³¹

إصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَادْخُرْ عَبْدَنَا دَاوُودَ ذَا الْأَلْيَدِ ﴿١٧﴾ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿١٧﴾

38 Sad/17. (Ey Muhammed!) Onların söylediklerine sabret; güçlü kulumuz Davud'u hatırla; o daima (Allah'a) yönelirdi.

﴿٧٦﴾ فَلَا يَحِزُّكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُغْلِبُونَ ﴿٧٦﴾

36 Yasin/76. (Ey Muhammed!) Bunların sözü seni üzmesin. Biz onların gizlediklerini de, açığa vurduklarını da biliyoruz.

﴿٤﴾ وَإِنْ يَكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٤﴾

35 Fâtır/4. (Ey Muhammed!) Seni yalanlıyorlarsa, (bil ki) senden önce de nice elçiler yalanlanmıştı. Bütün işler Allah'a döndürülür.

﴿٢٦﴾ وَإِنْ يَكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ جَاءَهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَالْزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٢٦﴾

35 Fâtır/25. Eğer seni yalanlıyorlarsa, (bil ki) onlardan öncekiler de yalanlamışlardı. Elçileri, onlara belgeler, sayfalar ve aydınlatıcı Kitab'ı getirmişlerdi. 26. Sonra, Ben inkar edenleri yakaladım. Beni tanımamak nasılmış?

⁴³⁰ Bu sûrenin nüzul sebebi ile ilgili rivayetlerde, vahyin Mekke devrinde bir müddet kesildiği ve bu inkıta döneminden sonra da bu sûrenin inerek Hz. Peygamber'i teselli ettiği anlatılır. İnkıta döneminde Hz. Peygamber oldukça sıkıntılı günler yaşamış ve umutsuzluğa düşmüş olacak ki, bu pasajda o bir taraftan teselli edilirken, diğer yandan da gelecekle ilgili umudu pekiştirilmektedir. Dolayısıyla Arapça metinde geçen *ûlâ* ve *âhira* kelimelerini 'dünya' ve 'ahiret' olarak yorumlamak yanlış olur.

⁴³¹ Hz. Muhammed'in erkek çocuğu olmadığından dolayı, nesebi ve erkek çocuğu haddinden fazla önemseyen müşrik Araplar ona *ebter* (soyu kesik) diye hakaret etmişlerdi. Ayet, devamlılığın soy ile değil, salih amel ve doğru davranış ile gerçekleştiğini vurgulamak için, bu hakareti söyleyenlere geri çevirmektedir: "Asıl soyu kesik olan sizsiniz". Bu cümleyi beddua olarak anlamak da mümkündür: "Soyunuz kurusun!"

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَطَرَدَهُمْ فَتَحُونِ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٢﴾ وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ ﴿٥٣﴾ وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٤﴾ وَكَذَلِكَ نَقُصُّ الْآيَاتِ وَلِتَسْتَبِينَ سَبِيلَ الْمُحَرِّمِينَ ﴿٥٥﴾

فَلَعَلَّكَ بَاقِعُ نَفْسِكَ عَلَى آثَارِهِمْ إِن لَّمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا ﴿٦﴾

وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا ﴿٢٨﴾

وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ﴿١٢٦﴾

6 En'am/52. (Ey Muhammed!) Sabah, akşam, hoşnutluğunu isteyerek Rablerine yalvaranları kovma! Onları hesaba çekmek sana, seni hesaba çekmek de onlara düşmez ki, onları kovarak haksızlık edenlerden olasın. 53. "Allah, aramızdan bunlara mı iyilikte bulundu?" desinler diye onları birbiriyle denedik. Şükredenleri en iyi bilen Allah'tır, değil mi? 54. Âyetlerimize inananlar sana geldiklerinde de ki: "Size selâm olsun! Rabbiniz merhametli olmayı üstlenmiştir. Sizden kim bil-meyerek bir kötülük yapar da, ardından hemen tövbe eder ve kendini düzeltirse, (görecektir ki) O çok bağışlayıcı ve merhametlidir" 55. Suçluların yolu açığa çık-sın diye, âyetleri böylece açıklıyoruz.⁴²⁵

18 Kehf/6. (Ey Muhammed!) Bu söze (Kur'a-n'a) inanmazlarsa, herhalde onların ardından sen de üzüntüden kendini tüketeceksin.⁴²⁶

18 Kehf/28. Sabah akşam, Rablerinin rızasını isteyerek O'na yalvaranlarla beraber sen de sabret. Gözlerin dünya hayatının süsünü isteyerek onlardan başka yana sapmasın. Gönlnü, Bizi anmaktan dalgın kıldığımız, hevasına uyan ve işi aşırlık olan kimseye itaat etme.

16 Nahl/126. Eğer cezalandırılacaksanız, si-ze reva görülen eziyetin misliyle mukabele edin. Şayet kendinizi tutarsanız, bu ken-dini tutanlar için daha iyidir.⁴²⁷

⁴²⁵ Aristokrat müşrikler, Hz. Peygamber'in yanında yer almayışlarına gerekçe olarak, onun etrafında fakirler, garibanlar ve kölelerin toplanmış olmasını gösteriyorlardı. Bir keresinde, onları yanından uzaklaştırırssa ona uyabileceklerine dair, Ebu Talip'le haber göndermişlerdi. Hz. Peygamber'in yanındakilere bazıları (Ömer'in adı da geçmektedir), Hz. Peygamber'e, onların istediklerini yapmasını önerdiler. Bu fikri Hz. Peygamber de benimsemeye meyletmış olmalı ki, bu pasajın ilk kısmı indi. Bunun üzerine Ömer Hz. Peygamber'e gelmiş ve özürlü dilemiştir.

⁴²⁶ Bu ayeti şöyle çevirmek de mümkündür: "Bu söze inanmazlarsa diye üzüntünden, neredeyse peşlerinde kendini tüketeceksin". Hz. Peygamber, muhataplarının inkarda diretmelerine çok üzülüyor, onların inanmama konusundaki bu ısrarlarına tahammül edemiyordu. Kur'an'da buna benzer pek çok yerde, Hz. Peygamber bu davranışından dolayı uyarılmış, kendisine sadece Allah'tan aldığı duyurmakla yükümlü olduğu, onların ikna olup olmamalarının, onun görev ve yetki alanının dışında kaldığı hatırlatılmıştır.

⁴²⁷ Uhud'da Hz. Peygamber'in amcası ve Müslüman cemaatin önde gelenlerinden Hamza öldürülmüş ve cesedi tanınmayacak hale getirilmiş, ciğerleri çıkartılmıştı. Hz. Peygamber onun cesedini görünce, eline ilk geçen fırsatta aynı işkenceyi müşriklerle yapacağına yemin etmişti. Bu ayetin inmesinden sonra Hz. Peygamber yemininin keffaretini vermiş ve nitekim Mekke'nin fethinde eline intikam fırsatı geçtiği halde müşriklere kötü muamele etmemiştir.

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُفْجِرَ فِي
الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَصَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٧﴾ لَوْ لَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَبَقَ
لَمَسْكُكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابَ عَظِيمٍ ﴿٦٨﴾

لَيَقْطَعَ طَرَفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْتُنِبُهُمْ
فِي الْأَرْضِ خَائِبِينَ ﴿١٢٧﴾ لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ
عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٢٨﴾

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا
أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِبِينَ خَصِيمًا ﴿١٠٥﴾
وَأَسْتَغْفِرِ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٠٦﴾
وَلَا تُحَادِلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَلُونَ أَنفُسَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا
يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَافًا أَثِيمًا ﴿١٠٧﴾ يَسْتَخْفُونَ مِنَ
النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّنُ مَا
لَا يَرْضَى مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا
﴿١٠٨﴾ هَآأَنْتُمْ هَؤُلَاءِ جَادَلْتُمْ عَنْهُمْ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا فَمَنْ يُجَادِلُ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْ مَنْ
يَكُونُ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿١٠٩﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ
يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا
﴿١١٠﴾ وَمَنْ يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّمَا يَكْسِبْهُ عَلَى نَفْسِهِ
وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١١١﴾ وَمَنْ يَكْسِبْ
خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا فَقَدْ احْتَمَلَ بُهْتَانًا
وَأِثْمًا مُبِينًا ﴿١١٢﴾ وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ
لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ أَنْ يُضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا

8 Enfal/67. Düşmanı ağır yenilgiye uğrat-
madan esir almak hiçbir peygambere ya-
raşmaz. Siz geçici dünya malını istiyorsu-
nuz. Oysa, Allah ahireti kazanmanızı isti-
yor. Allah yücedir, bilgedir. 68. Daha ön-
ceden Allah'tan verilmiş bir hüküm olma-
saydı, aldığınız dünya malından dolayı size
büyük bir azap değerd.

3 Al-i İmran/127-128. (Böylece Allah) in-
kar edenlere ya kayıp verdirecek ya da
onları —umutlarını yitirmiş olarak geri dö-
necekleri şekilde— bozguna uğratacaktır;
veya onları ya bağışlayacak ya da zalim ol-
dukları için onlara azap edecektir —bu ko-
nuda sana düşen bir şey yoktur.

4 Nisa/105. (Ey Muhammed!) İnsanlar ara-
sında, Allah'ın sana gösterdiği ile hükmet-
men için Kitab'ı sana hak olarak indirdik.
(Öyleyse) hainlerin savunucusu olma. 106.
Allah'tan bağışlanma dile. Allah çok ba-
ğışlayıcı ve merhametlidir. 107. Kendile-
rine hâinlik edenleri savunma. Allah hain-
likte direnen günahkarları sevmez. 108.
Allah'ın hoşnut olmayacağı sözü geceleyin
kurlarken, kendileriyle beraber olan Al-
lah'tan gizlemiyorlar da, insanlardan gizli-
yorlar. Allah yaptıklarının hepsini bilmek-
tedir. 109. İşte siz onları dünya hayatında
savunuyorsunuz, ama kıyamet günü onları
Allah'a karşı kim savunacaktır veya kim
onlara vekil olacaktır? 110. Kim bir kötülük
işler veya kendine yazık eder de, sonra
Allah'tan bağışlanma dilerse, Allah'ı çok
bağışlayıcı ve merhametli bulur. 111. Kim
bir günah kazanırsa, onu ancak kendi zara-
rına kazanmış olur. Allah bilendir, bilgedir.
112. Kim bir yanlışlığa düşer veya bir gü-
nah işler de, sonra onu suçsuz birinin üze-
rine atarsa, apaçık bir iftira ve günah yük-
lenmiş olur. 113. Allah'ın sana lütfu ve
acıması olmasaydı, onlardan bir kısmı seni
yoldan çıkarmaya özenirdi. Ama, onlar an-

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١﴾ وَأَتِمِّعْ مَا بَوَّعْتَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٢﴾ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿٣﴾

33 Ahzap/1. Ey Peygamber! Allah'tan sakın ve inkârcılara ve ikiyüzlülere uyma! Allah bilendir, bilgedir. 2. Sana Rabbinden vahyolunana uy! Şüphesiz, Allah yaptıklarınızdan haberdârdır. 3. Allah'a güven; vekil olarak Allah yeter.

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٢٧﴾ مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سِنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا ﴿٢٨﴾ الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿٢٩﴾

33 Ahzap/37. (Ey Muhammed!) Allah'ın nimet verdiği ve senin de nimetlendirdiğin kimseye: "Eşini bırakma; Allah'tan sakın" diyor, Allah'ın açığa vuracağı şeyi içinde saklıyordun. İnsanlardan çekiniyordun; oysa, Allah'tan çekinmen daha uygundu. Sonunda Zeyd eşiyle ilgisini kestiğinde onu seninle evlendirdik ki, evlatlıkları eşleriyle ilgilerini kestiklerinde onlarla evlenmek konusunda mü'minlere bir sorumluluk olmadığı bilinsin. Allah'ın buyruğu yerine gelecektir. 38. Allah'ın Peygamber için öngördüğü şeylerde ona bir güçlük yoktur. Bu, Allah'ın öncekilere ilişkin uygulamasıdır –Allah'ın emri şüphesiz gereği gibi yerine gelecektir–. 39. Onlar Allah'ın göndermiş olduklarını tebliğ ederler, Allah'tan korkarlar ve O'ndan başka kimse-den korkmazlar. Allah hesap görücü olarak yeter.

وَمَا كُنْتَ تَرْجُو أَنْ يُبْقِيَ إِلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِلْكَافِرِينَ ﴿٨٦﴾ وَلَا يَصُدُّكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ وَادْعُ إِلَى رَبِّكَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٨٧﴾ وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٨﴾

28 Kasas/86. Sen, sana bu Kitab'ın verileceğini ummazdın. O ancak Rabbinin bir rahmetidir. Öyleyse sakın inkarcılara ark çıkma! 87. Allah'ın ayetleri sana indirildikten sonra, sakın seni onlardan alıkoymasınlar. Rabbine çağır ve sakın putperestlerden olma. 88. Allah'la beraber başka bir tanrıya seslenme; O'ndan başka tanrı yoktur; O'nun dışında her şey yok olacaktır; hüküm O'nundur; O'na döndürüleceksiniz.

وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُوكَ عَنِ الذِّمِّيِّ أَوْ حَتَّىٰ إِلَيْكَ لِفَتْنٍ عَلَيْنَا غَيْرُهُ وَإِذَا لَأَخْلُوكَ ضَلِيلًا ﴿٧٣﴾ وَلَوْ أَنَّ

17 İsra/73. (Ey Muhammed!) Neredeyse, Bize karşı ondan başka bir şey uydurman için seni, sana vahyettiğimizden çevire-

aristokrat zevatın, kör ve fakir olduğu için Abdullah'tan hoşlanmadıklarını bildiğinden Hz. Peygamber, onun gelişini zamansız buldu ve onunla ilgilenme konusunda isteksizlik gösterdi. 80 'Abese' suresinin tamamı bu olay üzerine inmiştir.

بَيْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْسُنْ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا ﴿٧٤﴾ إِنْ
لَاذْفَنَّاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ
لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا ﴿٧٥﴾

ceklerdi. (Bunu başarsalardı) o zaman seni dost edinirlerdi. 74. Eğer Biz seni sağlam tutmasaydık, az kalsın onlara biraz meyledecektin. 75. Bu durumda, sana hem hayatta, hem de öldükten sonra (azabı) kat kat tattırırdık. Sonra bize karşı bir yardımcı da bulamazdın.⁴²²

وَلَقَدْ شِئْنَا لَنَذْهَبَنَ بِكَ ذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ
لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا ﴿٨٦﴾ إِلَّا رَحْمَةً مِن رَّبِّكَ إِنْ
فَضَّلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا ﴿٨٧﴾

17 İsra/86. (Ey Muhammed!) Biz dilessek, sana vahyettiğimizi elbette gideririz. Sonra bu konuda Bize karşı duracak bir vekil de bulamazdın. 87. Rabbin, merhametinden dolayı (böyle yapmamaktadır). O'nun sana olan lütfu büyüktür.

فَإِنْ كُنْتَ فِي شکٍّ مِمَّا أَنزَلْنَا إِلَيْكَ فَاسْأَلِ الَّذِينَ
يَقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ
فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿٩٤﴾ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ
كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونُوا مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٩٥﴾

10 Yunus/94. (Ey Muhammed!) Sana indirdiğimizden şüphede isen, senden önce Kitab'ı okuyanlara sor. Andolsun, sana Rabbinden gerçek geldi. Sakın, şüphelenenlerden olma. 95. Asla Allah'ın âyetlerini yalanlayanlardan da olma! Yoksa kaybedenlerden olursun.

فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضَ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَضَائِقٌ بِهِ صَدْرُكَ
أَنْ يَقُولُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كُتْرٌ أَوْ جَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ إِنَّمَا
أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿١٢﴾

11 Hud/12. Onların: "Ona bir hazine indirilmeli veya beraberinde bir melek gelmeli değil miydi?" demelerinden dolayı, gönlün daralır; belki de sana vahyolunanın bir kısmını bırakacak olursun. Sen ancak bir uyarıcısın ve her şeye vekil olan Allah'tır.

وَإِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ
تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سَلْمًا فِي السَّمَاءِ فَاتَّبِعْهُمْ
بِآيَةٍ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَحَمَّخُمُ عَلَى الْهُدَىٰ فَلَا تَكُونَنَّ
مِنَ الْهَادِلِينَ ﴿٣٥﴾

6 En'am/35. Onların yüz çevirmeleri senin gücüne gittiğinde, yeri delmeye veya göğe merdiven dayamaya güç yetirebilseydin, onlara bir mucize getirirdin.⁴²³ Allah dilesydi, onları doğru yolda toparlardı. Öyleyse sakın cahillik etme!⁴²⁴

⁴²² Billindiği gibi, gerek Mekke'deki müşrikler, gerekse Medine'deki Kitap Ehli, Hz. Peygamber'e bazı konularda ödün verdiği takdirde kendisine uyabileceklerini söylüyorlardı. Kur'an'daki bu ve benzeri âyetlerden, zaman zaman onun bu tekliflere sempatiyle bakmış olduğunu anlıyoruz. Allah Hz. Peygamber'in onlarla uzlaşmak için ilkelerinden ödün vermesine müsaade etmemiştir.

⁴²³ Bu pasaja şöyle anlam vermek de mümkündür: "... yeri delmeye veya göğe merdiven dayamaya güç yetirebiliyorsan, onlara bir mucize getirseydin ya!"

⁴²⁴ Kur'an'da buna benzer uyarılara başka vesilelerle de yer verilmektedir. Bütün bunlar, karşıtlarının baskılarının, asılsız iddialarının ve mucize taleplerinin Hz. Peygamber'i ne kadar bunalttığını anlıyoruz. O, zaman zaman bir mucizeyle desteklenip, hasımlarının inadının kırılmasını çok arzuluyordu. Ne var ki, mucize vermek Allah'ın işi idi.

جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ
فَوَلَّيْكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَادِبُونَ ﴿١٣﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ
اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي
مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٤﴾ إِذْ تَلَقَّوهُ
بِالسِّنْتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ
وَتَحْسِبُونَهُ هِينًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾ وَلَوْلَا إِذْ
سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَانَكَ
هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ ﴿١٦﴾ يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا
لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧﴾ وَيُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ
الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ
أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ
﴿١٩﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ
رَكُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٢٠﴾

leri gerekmez miydi? 13. Ona dört tanık ge-
tirmeleri gerekmez miydi? Madem ki tanık
getirmediler, o hâlde bunlar Allah katında
yalancılardır. 14. Allah'ın dünya ve ahirette
size lütuf ve merhameti olmasaydı, o kötü
söze dalmanızdan ötürü, büyük bir azaba
uğrardınız. 15. Onu dilinize dolamıştınız.
Bilmediğiniz şeyleri ağzınıza alıyordunuz.
Onu önemsiz bir şey sanıyordunuz, oysa
Allah katında önemi büyüktü. 16. Onu işit-
tiğinizde: "Bu konuda konuşmamız yakışık
almaz; hâşâ, bu büyük bir iftiradır" demeniz
gerekmez miydi? 17. Eğer inanan kişilerse-
niz, Allah buna benzer bir şeye bir daha
dönmemenizi öğütler. 18. Allah size âyetleri
açıkça bildiriyor. Allah bilgidir, bilgidir. 19.
İnananlar arasında hayasızlığın yayılmasını
arzu edenlere; işte onlara, dünya ve
ahirette can yakıcı azap vardır. Allah bilir,
siz ise bilmezsiniz. 20. Allah'ın size lütuf ve
merhameti bulunmasaydı, Allah şefkatli ve
merhametli olmasaydı, size büyük bir azap
dokunurdu.⁴¹⁹

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبْتَغِي مَرْضَاً
أَزْوَاجَكَ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١﴾ قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ
تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ وَاللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
﴿٢﴾ وَإِذْ أَسَرَّ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا فَلَمَّا
تَبَيَّنَ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضُهُ وَأَعْرَضَ عَنْ
بَعْضٍ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ تَبَيَّنَ
الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ ﴿٣﴾ إِنْ تَوْبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ
قُلُوبُكُمْ وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ

66 **Tahrim/1.** Ey Peygamber! Eşlerinin hoş-
nutluklarını gözeterek, Allah'ın sana helal kıl-
dığı şeyi niçin kendine yasak ediyorsun? Al-
lah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 2. Allah
size, yeminlerinizi keffaretle geri almanızı
meşru kılmıştır. Allah sizin sahibinizdir. O bi-
lendir, bilgidir. 3. Peygamber, eşlerinden bi-
rine gizlice bir söz söylemişti. O, bunu Pey-
gamber'in diğer bir eşine haber verince, Al-
lah da Peygamber'e durumu bildirmiş, o da
bir kısmını o eşinin yüzüne vurmuş, bir kıs-
mını yüzüne vurmaktan geri durmuştu. Pey-
gamber bunu kendisine bildirince, eşi: "Bunu

⁴¹⁹ Hz. Peygamber zaman zaman sefere çıkarken eşlerinden birini de beraberlerinde götürüyorlardı. Benû Mustalik gazvesinde eşleri Aişe onlara refakat etmişti. Savaş dönüşü, kervan bir yerde konaklamış, herkes ihtiyacını görmek üzere etrafa dağılmıştı. Hz. Aişe gittiği yerde gerdanlığını kaybetmiş ve onu ararken kervanı kaçırmıştı. O bineğinin üzerinde bir çadır içerisinde yokculuk yaptığı için, yokluğu farkedilmemiş; neden sonra, kervanın gerisinden gelmekle görevli olan şahıs ile birlikte çıkmıştı. Bu gecikme ve kervana yabancı bir erkekle birlikte gelmesi, fırsat kollayan kötü niyetli insanlar tarafından dedikodu konusu yapılmış, bu dedikodular zamanla Müslüman cemaat arasında yaygınlık kazanmıştı. Bu durum Hz. Peygamber ve eşini oldukça üzmüş, yapılan dedikodulara neredeyse Hz. Peygamber de inanmaya başlayacakken bu âyetler inmiş ve Hz. Aişe aklanmıştı. İslam tarihinde bu olay 'İfk' (iftira) olayı olarak bilinir. Yine yukarıda yer verdiğimiz 33 Ahzab/57-58. âyetlerde de bu olaya temas edilmektedir.

وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ ﴿٤﴾ عَسَىٰ رَبُّهُ إِن طَلَّقَكَ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرٌ مِّمَّنْكَ مُسْلِمَاتٍ مُّؤْمِنَاتٍ قَانِتَاتٍ تَاقَاتٍ عَابِدَاتٍ سَاجِدَاتٍ تَخِيَّاتٍ وَابْكَارًا ﴿٥﴾

sana kim haber verdi?" demiş, o da: "Bunu bana her şeyi bilen ve her şeyden haberdar olan Allah haber verdi" demişti. 4. (Ey Peygamber'in eşleri!) Eğer ikiniz de Allah'a tövbe ederseniz, kaymış olan kalpleriniz düzelmiş olur. Eğer eşinizin aleyhinde yardım-
laşarak bir şey yapmaya kalkarsanız bilin ki, onun himayecisi Allah'tır; bundan başka Cebrâil, mü'minlerin iyileri ve melekler de yardımcısıdır. 5. (Ey Peygamber'in eşleri!) Eğer o sizi boşarsa, Rabbi ona, sizden daha iyi olan, kendini Allah'a veren, inanan, boyun eğen, tövbe eden, kulluk eden, çok dindar, dul ve bákire eşler verebilir.⁴²⁰

F. HZ. PEYGAMBER'E YÖNELİK UYARILAR

Hz. Muhammed'in, vahiy almasının dışında, entelektüel ve ahlaki anlamda ilahi bir yönlendirilmeye tâbi olmadığını en açık kanıtı, onun peygamberliği süresince yaptığı hatalar ve bu hatalar dolayısıyla Allah'tan aldığı uyarılardır. Bu hatalar, fikrî, siyasi ve ameli alanların her biriyle ilgili olabilmektedir. Geleneksel dinî düşünce, Peygamber'i neredeyse insan olmaktan çıkardığı için, bu hatalarda bile bir hikmet arama çabasına girilmiştir. Oysa, Peygamber'i, hata yapan, yanılan; ancak, bazı hataları Allah tarafından düzeltilen bir insan olarak görmek, onun başarılarını, dehasını, iradesini daha iyi anlamamızı ve gerçek anlamda örnek almamızı kolaylaştırır.

عَبَسَ وَتَوَلَّى ﴿١﴾ أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى ﴿٢﴾ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهٗ يَزْكَى ﴿٣﴾ أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرَى ﴿٤﴾ أَمَّا مَنْ اسْتَعْنَى ﴿٥﴾ فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى ﴿٦﴾ وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزْكَى ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَى ﴿٨﴾ وَهُوَ يَخْشَى ﴿٩﴾ فَأَنْتَ عَنْ تَلَهَّى ﴿١٠﴾ كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ ﴿١١﴾ فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ ﴿١٢﴾

80 **Abese/1-2.** (Muhammed) kör, yanına geldi diye kaşlarını çatı ve yüzünü çevirdi. 3-4. (Ey Muhammed!) Ne bilirsin, belki de o arınacak; yahut öğüt alacak da, bu öğüt kendisine yarayacak. 5-6. Ama sen, kendisini yerterli gören kimseyi karşına alıyorsun. 7. Onun arınmasından sana ne? 8-10. (Allah'tan) korkup koşarak sana gelen kimseye ise aldırıyorsun. 11. Dikkat et; bu bir hatırlatmadır. 12. Dileyen ondan öğüt alır.⁴²¹

⁴²⁰ Bu pasajda temas edilen olayla ilgili değişik senaryolar rivayet edilir. Bunlar arasında en yaygın olanı, 'bal şerbeti olayı' olarak bilinendir. Hadise şöyle gelişmiştir: Hz. Peygamber, eşlerinden birinin ikram ettiği bal şerbetini içmiş ve onun yanında biraz fazla kalmıştı. Bu, diğer eşlerinden ikisi tarafından hoş karşılanmamış ve ona bir oyun tertip etmişlerdi. Bu tertibi gerçekleştirme görevini üstlenen eşi, Hz. Peygamber onun yanına geldiğinde, bal şerbeti içtiğinden haberdar olduğunu ima eder. Hz. Peygamber onun psikolojisini anladığı için, oynanan oyunun farkında olduğu halde, olaya soğukkanlılıkla ve anlayışla yaklaşır ve eşinin gönlünü etmek için, bir daha bal şerbeti içmeyeceğine dair söz verir. O eşi de, oyunlarının sonuç verdiğini görünce, aralarında kalması gereken bu olayı Hz. Peygamber'in diğer eşlerine anlatır. Eşi tarafından istismar edilmek Hz. Peygamber'i çok üzmüştür.

⁴²¹ Hz. Peygamber Kureyş'in önde gelenlerinden bir kaçıyla -onları yola getirme ümidiyle- konuşurken, yanlarına gözleri kör bir Müslüman olan Abdullah b. Ummi Mektum geldi ve Hz. Peygamber'e bazı sorular yönelterek, kendisiyle ilgilenmesini istedi. Sohbet etmekte olduğu

وَاتَيْنَ الرِّكَوَّةَ وَأَطَعَنَ اللَّهُ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ
لِيُذِيبَ عَنْكُمْ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا
﴿٣٣﴾ وَأَذْكُرْ مَا يَنْتَلِي فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ
وَالْحِكْمَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا ﴿٣٤﴾

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ
عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ
مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ فَلَمَّا
قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاهَا لَكُمْ لَا يَكُونَ عَلَى
الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ
وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٣٧﴾

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَعْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَ اللَّاتِي آتَيْنَ
أُحْرَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكَ
وَبَنَاتِ عَمِّكَ وَبَنَاتِ عَمَّاتِكَ وَبَنَاتِ خَالَكِ وَبَنَاتِ
خَالَاتِكَ اللَّاتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ وَامْرَأَةً مُؤْمِنَةً إِنْ
وَهَبْتَ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَسْتَنْكِحَهَا

halkı! Allah sizden kusuru giderip sizi ter-
temiz yapmak ister. 34. Evlerinizde oku-
nan Allah'ın âyetlerini ve hikmetini hatırdan
tutun. Şüphesiz, Allah her şeyin özüne
nüfuz eder, haber alır.⁴¹⁵

33 Ahzap/37. Ey Muhammed! Allah'ın nimet
verdiği ve senin de nimetlendirdiğin kim-
seye: "Eşini bırakma, Allah'tan sakın!" diyor,
Allah'ın açığa vuracağı şeyi içinde saklıyor-
dun. İnsanlardan çekiniyordun; oysa Al-
lah'tan çekimden daha uygundu. Sonunda
Zeyd eşiyile ilgisini kestiğinde onu seninle ev-
lendirdik ki, evlatlıkları eşleriyle ilgilerini kes-
tiklerinde onlarla evlenmek konusunda
mü'minlere bir sorumluluk olmadığının
bilisinin. Allah'ın buyruğu yerine gelecektir.⁴¹⁶

33 Ahzap/50. Ey Peygamber! Mehirlerin
verdiği eşlerini, Allah'ın sana ganimet ola-
rak verdiği, elinin altında bulunan cariyele-
ri, seninle beraber hicret eden amca kızlarını,
hala kızlarını, dayı kızlarını ve teyze kızlarını
sana helâl kıldık. Bir de mehrini Peygamber'e
bağışlayarak evlenmek isteyen inanan ka-
dını, -Peygamber nikâhlamayı dilediği tak-

⁴¹⁵ Görüldüğü gibi, bu pasajın tamamı Hz. Peygamber'in evinde yaşayan eşleriyle ilgilidir. Dolayısıyla, 33. ayette geçen *ehlu'l-beyt* ifadesiyle, sadece Hz. Peygamber'in eşleri kastedilmektedir. Bu bölümde Kur'an pasajlarının tamamı okunduğunda, Hz. Peygamber'in ailesine tanınan ayrıcalıkların tamamen onun eşleriyle sınırlı olduğu açıkça görülecektir. Dolayısıyla şii-alevi ve sünni çevrelerde oluşturulan 'ehli'l-beyt'in ayrıcalığı (üstünlüğü) inancı, Yahudiler'de görülen 'seçilmiş millet' kültüne benzer bir mistifikasyondan başka bir şey değildir ve hem ahlâken, hem de Allah'ın adaleti açısından temelsizdir.

⁴¹⁶ Hz. Peygamber çok sevdiği evlatlığı Zeyd'i, kuzeni Zeyneb'le evlendirmişti. Köle kökenli Zeyd ile saygın bir aileye mensup olan Zeyneb'in evlilikleri onlara mutluluk getirmemişti. Özellikle, Kur'an'ın evlatlık uygulamasını kaldırmasından (33 Ahzap/4-6) sonra, o zamana kadar 'Munammed'in oğlu' diye çağırılan Zeyd artık babasının adıyla çağırılır olunca, Zeyneb bu evliliğe hiç tahammül edemez olmuştu. İki sevdiği insanın ısrabına tanık olmak Hz. Peygamber'i oldukça üzüyordu. Aslında Hz. Peygamber sağduyu sahibi bir insan olarak bu evliliğin bir gün mutlaka sona ereceğini biliyor ve belki de, ikisinin boşanmasından sonra, kendisini kırmamak için Zeyd'le evlenmeyi kabul eden Zeyneb'in kınalan onurunu onarmak için, onu da eşleri arasına katmasının uygun olacağını düşünüyordu. Üstelik böyle bir evlilik, evlatlık kurumunun kaldırılması konusunda somut bir adım olacaktı. Hz. Peygamber bütün bu karmaşık duygu ve düşünceler içerisindeyken, Zeyneb'i boşama düşüncesini kendisine açan Zeyd'e, sabretmesini tavsiye etmişti. O, doğal olarak, çevrenin pek alışık olmadığı böyle bir evliliğe göstereceği tepkiyi de tahmin ediyor ve bundan da çekiniyordu. Bu pasajlarda Hz. Peygamber'in bu duyguların yansıtılmakta ve bir peygamber için, doğru bildiği bir konuda çevrenin mukavemetinden çekimlenip yersiz olacağı ve Allah'ın bu evliliği uygun ve gerekli gördüğü ifade edilmektedir.

عَالِصَةً لَّكَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْتَ
عَلَيْهِمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا
يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥٠﴾
تُرْجِي مَنْ تَشَاءُ مِنْهُنَّ وَتُؤْذِي إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ وَمَنْ
ابْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ
تَقْرَأَ آيَاتِهِنَّ وَلَا يَحْزَنَ وَيَرْضَوْنَ بِمَا آتَيْتَهُنَّ كُلُّهُنَّ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا
﴿٥١﴾ لَا يَحِلُّ لَكَ النِّسَاءُ مِنْ بَعْدُ وَلَا أَنْ تَبْدُلَ
بِهِنَّ مِنْ أَزْوَاجٍ وَلَوْ أَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ
يَمِينُكَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا ﴿٥٢﴾

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ
يُذْنِبْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا
يُؤْذِنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥٩﴾

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ
يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغْيٍ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ
احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا ﴿٥٨﴾

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا
لَكُم بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ
مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ
﴿١١﴾ لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ
بِأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُبِينٌ ﴿١٢﴾ لَوْلَا

dirde- inananlardan ayrı olarak, yalnız sana
özel olmak üzere helâl kıldı. Bir zorluğa uğ-
ramaman için mü'min erkeklerin eşleri ve
cariyeleri hakkında onların üzerine neyi farz
kılmış olduğumuzu bildirdik. Allah çok ba-
ğışlayıcı ve merhametlidir. 51. (Ey Muham-
med!) Bu hanımlardan istediğini bırakır, is-
tediğini alabilirsin. Ayrılmış olduklarından da,
arzu ettiğini tekrar almanda sana bir so-
rumluluk yoktur. Bu onların gözlerinin aydın
olmasını, üzülmelerini, hepsine verdiği
şeylere razı olmalarını daha iyi sağlar. Allah
gönüllerinizde olanı bilir; Allah bilendir, ha-
limdir. 52. (Ey Muhammed!) Bundan sonra
başka kadınlarla evlenmen de, bunları başka
hanımlarla değiştirmen de -güzellikleri ne
kadar hoşuna giderse gitsin- sana helal de-
ğildir. Allah her şeyi gözetmektedir.⁴¹⁷

33 Ahzap/59. Ey Peygamber! Eşlerine,
kızlarına ve inananların kadınlarına, (dışarı
çıkarken) üstlerine örtü almalarını söyle;
bu onların tanınmasını ve incitilmesini
daha iyi sağlar. Allah çok bağışlayıcı ve
merhametlidir.

33 Ahzap/57. Allah'ı ve Elçisi'ni incitenlere
Allah, dünyada da ahirette de lanet etmiş
ve onlara alçaltıcı bir azap hazırlamıştır.
58. İnanan erkek ve kadınları yapmadıkları
bir şeyden ötürü incitenler, şüphesiz iftira
etmiş ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.

24 Nur/11. Muhammed'in eşine o yalanı⁴¹⁸
uyduranlar, içinizden bir guruhur. Bunu
kendiniz için kötü sanmayın; o sizin için ha-
yırlı olmuştur. Onlardan her birine kazandı-
ğı günah karşılığı ceza vardır; içlerinden
elebaşılık yapana ise büyük azap vardır. 12.
Onu iştittiğiniz zaman inanan erkekler ve
inanan kadınların kendiliklerinden iyi zanda
bulunup da: "Bu apaçık bir iftirdir" deme-

⁴¹⁷ Rivayetlerden anlaşıldığına göre, bu ayetler indiğinde Hz. Peygamber'in 9 eşi, 2 cariyesi vardı. Eşleri Aişe, Hafsa, Ummu Habibe, Ummu Seleme, Sevede, Zeyneb, Cuveyriye, Zeyneb bint Hu-
zeyme ve Meymune; cariyeleri ise, Safiyye ve Mariye idi. Tarihen bilinmektedir ki, Hz. Peygamber bu
ayetlerden sonra yeni bir evlilik yapmamıştır.

⁴¹⁸ Hz. Aişe'ye zina iftirası.

دُعَيْتُمْ فَأَدْعُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْنِسِينَ
لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ
وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا
فَسَأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ
وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ
تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ
اللَّهِ عَظِيمًا ﴿٥٣﴾ إِنْ تَبَدُّوا شَيْئًا أَوْ تَخَفُوهُ فَإِنَّ اللَّهَ
كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٥٤﴾ لَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ فِي
آبَائِهِنَّ وَلَا أَبْنَائِهِنَّ وَلَا إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَبْنَاءَ إِخْوَانِهِنَّ
وَلَا أَبْنَاءَ أَخَوَاتِهِنَّ وَلَا نَسَائِهِنَّ وَلَا مَا مَلَكَتْ
أَيْمَانُهُنَّ وَآتَيْنَ اللَّهُ إِنْ اللَّهُ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
شَهِيدًا ﴿٥٥﴾

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تُرِيدُونَ الْحَيَاةَ
الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُمْ وَأُسْرَحْكُمْ سَرَاحًا
جَمِيلًا ﴿٢٨﴾ وَإِنْ كُنْتُمْ تُرِيدُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالذَّارَ
الْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنْكُمْ أَجْرًا عَظِيمًا
﴿٢٩﴾ يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَنْ يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبِينَةٍ
يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ
يَسِيرًا ﴿٣٠﴾ وَمَنْ يَقْنُتْ مِنْكُنَّ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلْ
صَالِحًا نُؤْتِيهَا أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا
﴿٣١﴾ يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنَّ
أَقْبَنَ فَلَاحَ تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ
مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٣٢﴾ وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ
وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ

meyin. (Yalnızca) davet ediliyorsanız girin ve yemeği yiyince konuşmaya dalmadan dağılın. Bu (davranışınız) Peygamber'i üzüyor, ama o sizden çekiniyordu. Allah gerçeği söylemekten çekinmez. Peygamber'in eşlerinden bir şey isteyeceğiniz zaman onu perde arkasından isteyin. Bu sayede sizin gönülleriniz de, onların gönülleri de daha temiz kalır. Allah'ın Elçisi'ni üzmeniz ve ondan sonra onun eşlerini nikâhlamanız asla câiz değildir. Doğrusu bu Allah katında büyük şeydir. 54. Bir şeyi açıklasanız da, gizleseniz de (bilin ki), Allah her şeyi bilmektedir. 55. Onların babaları, oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, hizmetçi kadınları ve cariyeleleri hakkında bir sorumlulukları yoktur. (Ey Peygamber hanımları!) Allah'a saygılı olun, çünkü Allah her şeye tanıktır.⁴¹⁴

33 Ahzap/28-29. Ey Peygamber! Eşlerine şöyle söyle: "Eğer dünya hayatını ve süslerini istiyorsanız, gelin size bağışta bulunayım ve güzellikle salıvereyim. Eğer Allah'ı, Elçisi'ni ve ahiret yurdunu istiyorsanız, bilin ki, Allah içinizden iyi davrananlara büyük ecir hazırlamıştır". 30. Ey Peygamber'in hanımları! Sizlerden biri açık bir hayasızlık yapacak olursa, onun azabı iki kat olur. Bu Allah'a kolaydır. 31. Sizlerden Allah'a ve Elçisi'ne boyun eğip yararlı iş işleyene de ecirini iki kat veririz; ona cömertçe rızık hazırlamışızdır. 32. Ey Peygamber'in hanımları! Sizler herhangi bir kadın gibi değilsiniz. Allah'a saygılı iseniz, kıvrarak konuşmayın; yoksa, kalbi bozuk olan kimse ümide kapılır; daima tabii sesinizle söz söyleyin. 33. Evlerinizde oturun; eski Cahiliyye zamanında olduğu gibi açılıp saçılmayın; namazı kılın, zekatı verin, Allah'a ve Elçisi'ne itaat edin. Ey Peygamber'in ev

⁴¹⁴ Bu pasajdan anlıyoruz ki, Hz. Peygamber'in eşlerinin 'inanamların anneleri' olarak ilan edilmesi (33 Ahzap/6), Müslüman erkeklerin onlarla ilişkilerinde kendi anneleriyle aralarındaki mahremiyet ölçülerine göre hareket edebilecekleri anlamına gelmiyor, sadece Hz. Peygamber'den ayrılmaları veya onun vefatı durumunda, onlarla evlenmenin caiz olmadığını beyan ediyordu.

يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانَهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ
فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا قُلِ اتَّقِطُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ ﴿١٥٨﴾

بَلْ قَالُوا أَضْعَافُ أَسْوَءِ بَلِّ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ
فَلْيَأْتِنَا بآيَةٍ كَمَا أُرْسِلَ الْأَوَّلُونَ ﴿٥٠﴾

وَقَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَاتٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّمَا آيَاتُ
عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٥٠﴾ أَوَلَمْ يَكْفِهِمْ أَنَّا
أُنْزِلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَى عَلَيْهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَرَحْمَةً
وَذِكْرَى لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥١﴾

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللَّهُ أَوْ تَأْتِنَا آيَةٌ
كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَابَهَتْ
قُلُوبُهُمْ قَدْ بَيَّنَّا آيَاتِنا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿١١٨﴾

فَإِنْ زُلْزِلْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْكُمْ الْبَيِّنَاتُ فَاعْلَمُوا أَنَّ
اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٠٩﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمْ
اللَّهُ فِي ظُلُلٍ مِنَ الْغَمَامِ وَالْمَلَائِكَةُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَإِلَى
اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٢١٠﴾

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهِدَ إِلَيْنَا أَلاَّ يُؤْمِنَ لِرَسُولٍ حَتَّى
يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ
قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ﴿١٨٣﴾

gelmesini bekliyorlar. Daha önce inanma-
mış veya inancıyla bir iyilik yapmamış kim-
seye, Rabbinin birtakım mucizeleri geldiği
gün inanması fayda vermez. Onlara de ki:
"Bekleyin; biz de bekliyoruz".

21 Enbiya/5. Onlar: "Hayır; bunlar karışık rü-
yalardır", "Hayır; onu uydurmuştur", "Hayır;
o şâirdir", "Haydi önceki peygamberler gibi o
da bize bir mucize getirsin" dediler.

29 Ankebut/50. İnkârcılar: "Ona Rabbin-
den mucizeler indirilmesi gerekmez
miydi?" derler. De ki: "Mucizeler ancak
Rabbimin katındadır. Ben sadece apaçık
bir uyarıcıyım". 51. Sana, kendilerine oku-
nan bu Kitab'ı indirmiş olmamız, onlara
yetmiyor mu? Bunda inanan topluluğa
rahmet ve hatırlatma vardır.

2 Bakara/118. Bilmeyenler: "Allah bizimle
konuşmalı veya bize de bir mucize gelmeli
değil mi?" derler. Bunlardan öncekiler de
bunların dediği gibi demişlerdi; çünkü gönül-
leri birbirine benzemektedir. Biz kesinkes
bilenler için belgeleri açıklamışızdır.

2 Bakara/209. Size açık belgeler geldikten
sonra yine tökezlerseniz, bilin ki, Allah
güçlüdür ve Hakîmdir. 210. Onlar, bulut
gölgeleri içinde Allah'ın ve meleklerin
gelmesinden başka bir şey beklemiyorlar.
(O durumda) iş bitmiş olur. Bütün işlerin
kararı Allah'a aittir.

3 Al-i İmran/183. Onlar "Ateşin yiyeceği
bir kurbanı getirmediği sürece, hiçbir el-
çiye inanmamamız konusunda Allah bize
ahit verdi"⁴¹⁰ dediler. Sen de de ki: "Ben-
den önce elçiler size açık belgeleri ve bu
dediğiniz şeyi getirmişti. Doğru sözlü idiy-
seniz, onları niçin öldürdünüz?"

⁴¹⁰ Bu iddia Yahudiler'e aittir. Tevrat'ta (I. Krallar, 18, 19) ateşin kurbanı yakması İlyas Peygamber'in
peygamberliğinin ispatlanması için gösterilen bir mucize olarak değerlendirilmektedir.

يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَىٰ أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا أَرَأَىٰ اللَّهُ جَهَنَّمَ فَاخَذْنَاهُمُ الصَّاعِقَةَ فَيَضْلِمُهُمْ ثُمَّ أَنزَلْنَاهُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ فَعَفَوْنَا عَنْ ذَلِكَ وَأَتَيْنَا مُوسَىٰ سُلْطَانًا مُبِينًا ﴿١٥٣﴾

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ إِنَّا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ﴿٧﴾

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ إِنَّا اللَّهُ يَضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أَرَادَ ﴿٢٧﴾

وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كَلِمَةٌ بِهِ الْمَوْتَىٰ بَلْ لِلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا أَلَمْ يَشَأْ الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَهْدَىٰ النَّاسَ جَمِيعًا وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَنْحُلٌ قَرِيبًا مِنْ دَارِهِمْ حَتَّىٰ يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿٣١﴾

4 Nisa/153. Kitaplılar, gökten kendilerine bir kitap indirtmeni isterler. Andolsun, Mûsa'dan, bundan daha büyüğünü istemişlerdi de: "Allah'ı bize apaçık göster" demişlerdi. Haksızlıklarından dolayı onları yıldırım çarpmıştı. Daha sonra, açık belgeler kendilerine geldikten sonra, buzağıyı (tanrı olarak) benimsediler. Ama bunu da affettik ve Mûsa'ya apaçık bir belge verdik.

13 Ra'd/7. İnkâr edenler: "O'na (Muhammed'e) Rabbinden bir mucize indirilmeli değil miydi?" derler. Sen ancak bir uyarıcısın; her toplumun bir yol göstereni vardır.⁴¹¹

13 Ra'd/27. İnkâr edenler: "O'na (Muhammed'e) Rabbinden bir mucize indirilmeli değil miydi?" derler. De ki: "Allah dilediğini saptırır, kendisine yöneleni de kendine ulaştırır".

13 Ra'd/31. (İnananlar:) "Keşke kendisiyle dağların yürütüldüğü, yeryüzünün parçalandığı veya ölülerin konuşturulduğu bir Kur'an olsaydı..." (diye düşünüyorlar). Hayır; bu iş Allah'a aittir. İnananlar, Allah'ın dilediği takdirde—bütün insanları yola getireceğinden artık umutlarını kesmediler mi? Allah'ın sözünün yerine gelmesi için, yaptıklarından ötürü, inkâr edenlerin ya başlarına yahut evlerinin yakınına bir felaket gelecektir. Allah verdiği sözden caymaz.

2. İsrâ Olayı

Kelam ve Akaid kitaplarında İsrâ (gece yolculuğu) ve Mirac (göğe yükselme) olayları bira-rada ele alınırlar. Bilindiği gibi, Kur'an'da yalnızca İsrâ'dan söz edilmektedir. Mirac ise, bazı hadislerde geçmektedir. Bu konudaki hadislerle ilgili ciddi tartışmalar söz konusu ola-gelmıştır. Kur'an'da anlatılan İsrâ olayı özette şu şekilde cereyan etmiştir: Hz. Peygamber bir gece (kendi evinde veya amca kızının evinde) uyurlarken Cebrail onu bir bineğe (Bu-rak) bindirerek Mescid-i Aksâ'ya (Kudüs) götürmüştür. Bu olayın bedeneni mi yoksa rû-yada mı olduğu konusunda da çok yoğun tartışmalar olagelmıştır. Rivayetlerde Hz. Aişe, Muaviye, Hasan Basrî ve birçok isim, bu olayın rüyada gerçekleştiğini savunanlar ara-sında geçmektedir. Kur'an'ın ilgili ifadelerinden anlaşıldığına göre, bu olay nasıl cereyan etmiş olursa olsun, kafirleri iknaya değil, yalnızca Hz. Peygamber'in ruhi terbiyesine yö-nelik bir olaydır ve dolayısıyla bir mucize niteliği taşımamaktadır.

⁴¹¹ Sahabe ve Tabi'un'dan bazıları ve muahhar müfessirlerden bazıları (örn. Zemahşerî) bu 'yol gös-teren'in herhangi bir nebi veya rasul değil, bizzat Allah olduğu kanaatindedirler.

وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ بُعْرُونَ ﴿١٤﴾
﴿١٥﴾ لَقَالُوا إِنَّمَا سَحَابٌ مَّبْصُورٌ

وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فِي قِرْطَاسٍ فَلَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ
لَقَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿١٧﴾
وَقَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ وَلَوْ أَنزَلْنَا مَلَكَ لَّفُتِنَ
الْأَمْرُ ثُمَّ لَا يَنْظُرُونَ ﴿١٨﴾

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِّن رَّبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ نَازِلُ
عَلَىٰ أَن نُّنَزِّلَ آيَةً وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَتْهُمْ آيَةٌ لَّيُؤْمِنُنَّ
بِهَا قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُشْعِرُكُمْ أَنَّهَا إِذَا
جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٩﴾ وَتَلَقَّيْنَاهُم
وَأَبْصَرْنَاهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَذَرْنَاهُمْ فِي
طَعْنَانِهِمْ يَمْعَهُونَ ﴿١١٠﴾ وَلَوْ أَنَّا نَزَّلْنَا إِلَهُهُ
الْمَلَائِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتَى وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ
قُبُلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَلَكِنْ أَكْرَمَهُ
يَحْجِلُونَ ﴿١١١﴾

وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّىٰ نُؤْتَىٰ مِنَّا
أُوتَىٰ رُسُلُ اللَّهِ اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ
سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَخْرَجُوا مَصَّارَ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابُ
شَدِيدٍ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ ﴿١٢٤﴾

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ
يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا

15 Hicr/14-15. Onlara gökten bir kapı aç-
saydık da oraya çıkmaya koyulsalardı, (bu
sefer de): “Bizim gözlerimiz boyandı; hayır,
biz büyülendik” derlerdi.

6 En’am/7. (Ey Muhammed!) Sana kağıtta
yazılı bir kitap indirseydik de, elleriyle ona
dokunsalardı, inkâr edenler yine de: “Bu
apaçık bir büyüdür” derlerdi. 8. “Ona bir
melek indirilmeli değil miydi?” dediler. Eğer
bir melek indirmiş olsaydık, iş bitirilmiş
olurdu ve artık hiç bekletilmezlerdi.

6 En’am/37. Onlar: “(Muhammed’in) Rab-
binden kendisine bir mucize gönderilmeli
değil miydi?” dediler. De ki: “Allah’ın mu-
cize indirmeye gücü yeter”. Fakat onların
çoğu bilmiyorlar”.

6 En’am/109. Eğer onlara bir mucize gel-
lirse, buna kesinlikle inanacaklarına dair
bütün güçleriyle Allah’a yemin ederler.
De ki: “Mucizeler Allah’ın katındadır”.
Mucize geldiğinde de inanmayacaklarını
siz nereden bilirsiniz? 110. O’na ilk defa
inanmadıkları gibi, onların gönüllerini ve
gözlerini çevirir ve onları taşkınlıkları
içinde bocalayıp dururken bırakırız. 111.
Eğer Biz onlara melekleri indirseydik,
ölüler de onlarla konuşsaydı ve her şeyi
karşılarına toplayıp dikseydik, –Allah’ın
dilemesi bir yana– yine de inanmazlardı,
fakat bunu çokları bilmez.

6 En’am/124. Onlara bir âyet geldiği za-
man: “Bize de, Allah’ın (diğer) elçilerine
verildiği gibi (mucizeler) verilmedikçe i-
nanmayacağız” derler. Allah, elçiliğini ne-
reye koyacağını daha iyi bilir. Suç işleyen-
lerin başına Allah katında bir aşağılık ve
yapmakta oldukları hileden dolayı çetin bir
azap gelecektir.

6 En’am/158. Onlar yalnızca, kendilerine
meleklerin gelmesini veya Rabbinin gelme-
sini yahut Rabbin’den birtakım mucizelerin

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَحْلُوهُ مَكْتُوبًا
عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ
وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ
الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ
عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ
الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٥٧﴾

7 A'raf/157. Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları, kendilerine uygun olanı emreden ve kötülüğü yasaklayan; onlara temiz şeyleri helal eden, murdar şeyleri haram eden; ağır yüklerini ve üzerlerindeki zincirleri kaldıran ümmî Peygamber Elçi'ye inanan, onu destekleyen, ona yardım eden ve ona indirilen ışığa uyan kimseler, işte bunlar kurtulacaklardır.

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ
وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾ قُلْ
أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ
الْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾

3 Al-i İmran/31. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'ı seviyorsanız o hâlde bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın". Allah bağışlayıcı ve merhametlidir. 32. De ki: "Allah'a ve Elçisi'ne itaat edin". Eğer yüz çevirirlerse, (bilsinler ki) Allah nankörlük edenleri sevmez.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَن كَانَ
يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ﴿٢١﴾

33 Ahzap/21. (Ey inananlar!) Sizler için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok ananlar için Allah'ın Elçisi'nde güzel bir örnek vardır.

مَنْ طِيعَ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَن تَوَلَّى فَمَا
أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيطًا ﴿٨٠﴾

4 Nisa/80. (Allah'ın gönderdiği) Elçi'ye itaat eden, Allah'a itaat etmiştir. Kim yüz çevirirse (kendi bilir)! Biz seni onlara bekçi göndermedik.

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ
مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا
عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٥٤﴾

24 Nur/54. De ki: "Allah'a itaat edin; Elçi'ye itaat edin!" Eğer yüz çevirirseniz, o (Peygamber) kendisine yüklenenden, siz de kendinize yüklenenden sorumlusunuz. Eğer ona itaat ederseniz doğru yolu bulursunuz. Elçi'ye düşen sadece, apaçık bildirimde bulunmaktır.

D. HZ. PEYGAMBER VE MUCİZE

Mucize, bir peygamberin peygamberliğini ispat ve insanları ikna etmek için Allah'ın kudret ve yardımıyla bahsetmiş olduğu olağanüstülüklerdir; Hz. Musa'nın asasının yılan dönüşmesi, Hz. İsa'nın pek çok hastalığı gidermesi, beşiktekken konuşması gibi... Allah, elçilerini bu tür olağanüstülüklerle destekliyordu; zira insanların mitik bilinçleri, ancak tabiat kanunlarını yırtmak veya tersine çevirmek suretiyle, peygamberin evrenin sahibi ve yegâne mutasarrıfı olan Allah tarafından gönderildiğine ikna edilebiliyordu. Oysa son vahiyde mucize ıcaza dönüşürmüştür; yani Kur'an'ın üslubu, onun ilahiliğinin yegâne delili olarak ileri sürülmüştür. Ayrıca, Kur'an, mucize yerine tabiat kanunlarını ve bunların değişmezliğini, istikrarını, uluhiyetin delili olarak ileri sürmüştür: "O'nun varlığının göstergelerinden biri, dağ gibi gemilerin denizlerde yüzüp gitmesidir" (42 Şûrâ/32).

1. Hz. Peygamber'e Yöneltilen Mucize Talepleri

Bazı toplumların nankörlüğü ve tekebbürü o kadar güçlüdür ki, en açık delil olan mucizeye bile inanmamışlardır. Kur'an, peygamberlerin hayatlarından buna örnekler vermektedir. Bu nedenle, son peygamber Hz. Muhammed'e yönelik mucize talepleri Kur'an tarafından reddedilmiştir. Mucize, akla hitap eden bir şeydir, yani akli ikna eder. Halbuki birer ahlaksızlık türü olarak nankörlük, inad, istigna ve tekebbür, akli bastırarak işlevsiz kılar. Kur'an bu vasıftaki insanları mucize yoluyla ikna etmenin mümkün olmadığını söylemektedir.

بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْتَى صُحُفًا مُنشُورَةً ﴿٥٢﴾ كَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ ﴿٥٣﴾

74 Müddessir/52. Hayır; onların her biri önüne açılmış ve sahifeler verilmesini ister. 53. Hayır; aslında onlar ahiretten korkmuyorlar.

وَقَالُوا مَالِ هَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَنْشِئُ فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونُ مَعَهُ نَذِيرٌ ﴿٧٤﴾ أَوْ يُلْقَى إِلَيْهِ الْكِتَابُ أَوْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا ﴿٧٥﴾ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٧٦﴾ تَبَارَكَ الَّذِي إِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَيَجْعَلُ لَكَ فُصُورًا ﴿١٠﴾

25 Furkan/7-8. (Putperestler:): "Bu ne biçim elçi? Yemek yiyor, sokaklarda yürüyor. Ona onunla beraber uyarıcı olarak bir melek indirilseydi ya! Yâhut, kendisine bir hazine verilseydi veya besleneceği bir bahçesi olsaydı ya!" dediler. Bu zâlimler, inananlara: "Sizin uyduğunuz, sadece büyülenmiş bir adamdır" dediler. 9. (Ey Muhammed!) Sana nasıl misaller getirdiklerine bir bak! Onlar sapmışlardır, artık yol bulamazlar. 10. Dilerse sana bunlardan daha iyisini, altlarından ırmaklar akan cennetler varedabilen ve sana köşkler kurabilen Allah yucedir.

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْمَائِكَةُ أَوْ نَرَى رَبَّنَا لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا ﴿٢١﴾ يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ لَا بُشْرَى يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ يَقُولُونَ جِئْنَا بِمَحْجُورٍ ﴿٢٢﴾

25 Furkan/21. Bizimle karşılaşmayı ummayanlar: "Ya bize meleklerin indirilmesi, ya da Rabbimizi görmemiz gerekmez miydi?" derler. Andolsun ki, onlar kendi kendilerine büyülenmişler, azgınlıkta çok ileri gitmişlerdir. 22. Melekleri gördükleri gün, işte o gün, suçlulara iyi haber yoktur. Melekler: "İyi haber size yasaktır yasak!" derler.

وَقَالُوا لَوْلَا يَأْتِينَا بِآيَةٍ مِنْ رَبِّهِ أَوَلَمْ تَأْتِهِم بَيِّنَةٌ مَا فِي الصُّحُفِ الْأُولَى ﴿١٣٣﴾ وَلَوْ أَنَّا أَهْلُكُمْ بِعَذَابٍ مِنْ قَبْلِهِ لَقَالُوا رَبَّنَا لَوْلَا أُرْسِلَتْ إِلَيْنَا رَسُولًا يَنْشِئُ آيَاتِكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَذِلَّ وَنَخْزَى ﴿١٣٤﴾ قُلْ كُلُّ مَتَرَبِّصٍ فَتَرَبَّصُوا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَى ﴿١٣٥﴾

20 Taha/133. "(Muhammed) Rabbinden bize bir mucize getirseydi ya" dediler. Onlara, önceki kitaplarda bulunan belgeler gelmedi mi? 134. Eğer onları (Muhammed'den) önce bir azaba uğratarak yok etseydik: "Rabbimiz! Bize bir peygamber gönderseydin de, alçak ve rezil olmazdan önce ayetlerine uysaydık, olmaz mıydı?" diyeceklerdi. 135. De ki: "Herkes gözlemektedir; siz de gözleyin. Şüphesiz, düz yolda gidenlerin kimler olduğunu ve kimlerin doğru yolu bulduğunu bileceksiniz".

إِنَّمَا أَمِرتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلَدَةِ الَّذِي حَرَّمَهَا
وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأَمِرتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ
﴿٩١﴾ وَأَنْ أَتْلُو الْقُرْآنَ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِ
لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنذِرِينَ ﴿٩٢﴾

وَأَنذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُخْشَرُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ نَيْسَ
لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ لَهُمْ يَقُولُونَ ﴿٥١﴾

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ
أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾

قُلْ مَا كُنْتُ بِدَعَا مِنَ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرِي مَا يُفْعَلُ بِي
وَلَا بِكُمْ إِنِ اتَّبِعَ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ
مُّبِينٌ ﴿٩﴾

وَأَنذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا
رَبَّنَا أَخْرِجْنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ نَّحِبَّ دَعْوَتِكَ وَتَتَّبِعِ
الرُّسُلَ أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلِ مَا لَكُمْ مِنْ
زَوَالٍ ﴿٤٤﴾

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُسْأَلُ عَنْ
أَصْحَابِ الْحَجِيمِ ﴿١١٩﴾

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٤٩﴾

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٨﴾ لِّتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ
وَرَسُولِهِ وَتَعَزَّوْهُ وَتُقَرِّوْهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٩﴾

27 Neml/91-92. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben yalnız, her şeyin sahibi olan ve burayı kutlu kılan, bu şehrin Rabbine kulluk etmem emrolundu. Müslümanlardan olmakla ve Kur'an'ı okumakla emrolundum". Kim doğru yola girerse, yalnız kendisi için doğru yola girmiştir; kim de saparsa, ona de ki: "Ben sadece uyarılardanım".

6 En'am/51. Rablerinin önünde toplanacaklarından korkanları Kur'an'la uyar. O'ndan başka ne bir hâmilere, ne de bir aracıları vardır. Belki saygılı olurlar.

34 Sebe'/28. (Ey Muhammed!) Biz seni bütün insanlara müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik; fakat insanların çoğu bilmiyorlar.

46 Ahkaf/9. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben (diğer) elçilerden (farklı) türedi birisi değilim; ne benim, ne de sizin başınıza gelecekleri bilirim; ben ancak bana vahyolunana uymaktayım; ben sadece apaçık bir uyarıcıyım".

14 İbrahim/44. (Ey Muhammed!) İnsanları kendilerine azabın geleceği gün ile uyar. (O gün) haksızlık edenler: "Rabbimiz! Bizi, yakın bir süreye kadar ertele de, çağrına gelelim ve elçilere uyalım" diyecekler. Siz daha önce, sonunuzun gelmeyeceğine yemin etmemiş miydiniz?

2 Bakara/119. Biz seni müjdeleyici ve uyarıcı olarak hak ile gönderdik. Cehennemliklerden sorumlu tutulmayacaksınız.

22 Hac/49. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey insanlar! Ben sizin için ancak apaçık bir uyarıcıyım".

48 Fetih/8-9. (Ey Muhammed!) Seni tanık, müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik ki, sizler Allah'a ve Elçisi'ne inanásınız, O'na yardım edesiniz, saygı gösteresiniz ve O'nu sabah akşam yüceltesiniz.

5. Müslümanlar'ın Hz. Peygamber'e İtaat Yükümlülükleri

Hiz. Muhammed'in yürüttüğü hareket, bir yönüyle siyasi bir hareket idi. Siyasi hareketlerde ise özellikle hareketin askerî boyutunda- itaat sorunu önemli bir yer tutar. Kabileler hâlinde göçebe yaşayan Arapların seciyesinden dolayı, peygamberimizin belli dönemlerde itaatsizlik sorunu yaşadığı, ayetlere de yansımış bir durumdur. Bu nedenle, Kur'an'daki Peygamber'e itaat vurgusu, öncelikle siyasi-askerî bağlamda düşünülmelidir. Bunun yanı sıra, bir dinî liderin, peygamberin, vahiy yoluyla etrafındakilere ilettiği, tavsiye ettiği ahlaki kurallara ve hukukî buyruklara da itaatin talep edilmesi de son derecede anlaşılabilir bir durumdur. Nitekim, Kur'an'ın muhataplarından Hz. Peygamber'e itaat edilmesini istemesinin ve yer yer ona itaatı Allah'a itaatle eşdeğer tutması, bu bağlamda düşünülmelidir. Hz. Peygamber'le çağdaş olmayan Müslümanlar ve doğal olarak bizler için ise, ona itaat yükümlülüğü, onun tebliğ ettiği öğretiyi ve onun sünnetinin rehberliğine sadakat göstermektir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأَطِيعُوا
الْأَمْرَ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ
وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَبَلَّغُوا
حُجَّتَكُمْ وَأَحْسِنُوا تَأْوِيلًا ﴿٥٩﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ
يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا أَتَى مِنْ
قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَكَّمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا
أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا
بَعِيدًا ﴿٦٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنزَلَ اللَّهُ
وَأِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتُ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُلُوبًا
﴿٦١﴾ فَكَفَى إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قُلْتُمْ
أَيْدِيَهُمْ ثُمَّ جَاءُوكَ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا إِحْسَانًا
وَتَوْفِيقًا ﴿٦٢﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ
فَأَعْرَضَ عَنْهُمْ وَعَظَّمَهُمْ وَقَالَ لَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ قَوْلًا
بَلِيغًا ﴿٦٣﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ
اللَّهِ وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا
اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا
﴿٦٤﴾ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا
شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا
قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٦٥﴾

4 Nisa/59. Ey inananlar! Allah'a itaat edin, Peygamber'e ve sizden buyruk sahibi olanlara itaat edin. Eğer bir şeyde çekişirseniz, Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız, onu Allah'a ve Elçisi'ne götürün. En iyisi budur ve sonuç bakımından en güzel olan budur. 60. (Ey Muhammed!) Sana indirilene ve senden önce indirilene inandıklarını iddia edenleri görmedin mi? Tağut'un hâkimliğine gitmek isterler. Oysa onu inkar etmekle emrolunmuşlardır. Şeytan onları derin bir sapıklığa sürüklemek ister. 61. Onlara: "Allah'ın indirdiğine ve Peygamber'in hakemliğine gelin" dendiği zaman, ikiyüzlülerin senden büsbütün uzaklaştıklarını görsün. 62. Kendi işlediklerinden ötürü başlarına bir musibet geldiği zaman: "Biz iyilik etmek ve uzlaştırmaktan başka bir şey istemedik" diye Allah'a yemin ederek nasıl sana geliyorlar? 63. İşte bunların kalplerinde olanı Allah bilir. Onların yaptıklarına bakma, onlara öğüt ver, onlara işleyecek güzel söz söyle. 64. Biz her elçiyi, ancak Allah'ın izni ile kendisine itaat olunması için gönderdik. Eğer onlar kendilerine yazık ettikleri zaman, sana gelerek Allah'tan bağışlanma dileselerdi ve Peygamber de onlar için bağışlanma dileseydi, şüphesiz Allah'ın tövbeleri daima kabul ettiğini, acıyan olduğunu görürlerdi. 65. Hayır, Rabbine andolsun ki, aralarındaki çekişmelerinde seni hakem tayin edip senin verdiğin hükme, işlerinde bir sıkıntı duymadan, tam anlamıyla teslim olmadıkça inancı sayılmazlar.

وَمَا أَكْثَرَ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾ وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿١٠٤﴾

12 **Yusuf/103.** Sen ne kadar yürekten istesen de, insanların çoğu inanmazlar. 104. Üstelik, sen buna karşılık onlardan bir ücret de istemiyorsun. Bu Kur'an, toplumlara sadece bir hatırlatmadır.

فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٤﴾

15 **Hicr/94.** (Ey Muhammed!) Artık sana buyurulanı açıkça ortaya koy ve ortak koşanlara aldırma.

أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدْلِهِمْ اقْتَدِهْ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدْلِهِمْ اقْتَدِهْ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٠﴾

6 **En'am/90.** (Ey Muhammed!) İşte bunlar (peygamberler), Allah'ın doğru yola koyduğu kimselerdir. Sen de onların yolundan git. De ki: "Sizden buna karşılık bir ücret istemem. O, sadece alemlere bir hatırlatmadır".

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ ﴿٨٢﴾

16 **Nahl/82.** (Ey Muhammed!) Eğer yüz çevirirlerse sana ancak açıkça bildirmek düşer.

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ ﴿٤٤﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ﴿٤٥﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٤٦﴾ فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ﴿٤٧﴾

69 **Hakka/44-47.** Eğer (Muhammed) Bize (kendi uydurduğu) birtakım sözler isnad etseydi, Biz onu kuvvetle yakalardık, sonra onun şah damarını koparırdık; hiçbiriniz de onu koruyamazdınız.

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٦٧﴾

5 **Maide/67.** Ey Elçi! Rabbinden sana indirileni bildir. Eğer (bunu) yapmazsan, onun mesajını iletmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Allah inkârcıları doğru yola iletmez.

مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٩٩﴾

5 **Maide/99.** Elçi'ye düşen ancak bildirmektir. Allah açığa vurduğunuzun da gizli bıraktığınızı da bilir.

4. Uyarma (İnzar) ve Müjdeleme (Tebşir) Görevi

İnsan yaşamaının temel anlamı 'denenme' olduğuna göre, bunun ahlaki ve mantiki sonucu, ölümden sonra bir hesaplaşmanın, ödüllendirme ve cezalandırmanın gerçekleşeceği bir başka dünyanın (ahiret) olmasıdır. Peygamberlerin yaptığı işin bel kemiğini de işte bu öte dünyada insanların bu dünyada yaptıklarının karşılığını bulacaklarını hatırlatarak (tezkire) onları uyarmak (inzâr-tebşir) oluşturur. Bu hatırlatma, uyarma ve müjdeleme işinin öneminden dolayı, aşağıda da görüleceği gibi, yer yer, peygamberlerin –bu arada Hz. Muhammed'in de– salt bu iş için gönderildiği bildirilmiştir.

هَذَا تَذِيرٌ مِنَ التَّذِيرِ الْأَوَّلَى ﴿٥٦﴾

53 Necm/56. İşte bu da (Muhammed) ilk uyarılar gibi bir uyarandır.

يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ﴿١﴾ قُمْ فَأَنذِرْ ﴿٢﴾ وَرَبِّكَ فَكْرٌ ﴿٣﴾ وَيَا بَلَكُ فَطَهِّرْ ﴿٤﴾ وَالرَّجْزَ فَاهْجُرْ ﴿٥﴾ وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ ﴿٦﴾ وَرَبِّكَ فَاصْبِرْ ﴿٧﴾

74 Müddessir/1. Ey örtüye bürünen (Muhammed!) 2. Kalk ve uyar! 3. Rabbinin yücelt! 4. Özünü temiz tut!⁴⁰⁷ 5. Kötü şeyleri terket! 6. (Yaptığını) çoksunarak başa kakma!⁴⁰⁸ 7. Rabbin için katlan!

فَذَكِّرْ إِن نَّفَعَتِ الذِّكْرَى ﴿٩﴾

87 A'la/9. (Ey Muhammed!) Öğüdün bir yararı varsa öğüt ver.

قُلْ إِنَّمَا أَنَا مُنذِرٌ وَمَا مِن إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٦٥﴾

38 Sad/65. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben sadece bir uyarıcıyım. Gücü her şeye yeten tek Allah'tan başka tanrı yoktur".

إِن يُوحَىٰ إِلَيَّ إِلَّا آتَمَّا أَنَا تَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٧٠﴾

38 Sad/70. "Bana sadece benim ancak apaçık bir uyarıcı olduğum vahyolunuyor".

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٥٦﴾ قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٥٧﴾

25 Furkan/56. (Ey Muhammed!) Biz seni sadece müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik. 57. De ki: "Ben buna karşı sizden, dileyenin Rabbine varan bir yol tutması dışında bir ücret istemiyorum".

إِن أَنتَ إِلَّا تَذِيرٌ ﴿٢٣﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِن مِّن أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ﴿٢٤﴾

35 Fatır/23. (Ey Muhammed!) Sen sadece bir uyarıcısın. 24. Şüphesiz Biz seni hak ile müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik. Kendilerine bir uyarıcı gelmeyen hiçbir millet yoktur.

وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٩﴾

19 Meryem/39. (Ey Muhammed!) Onları, onlar hâla gaflet içinde ve inanmaz bir hâldeyken işin bitmiş olacağı o pişmanlık günü ile uyar!

فَإِنَّمَا يَسْمُرُكُمْ بِلسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لَّدَا ﴿٩٧﴾

19 Meryem/97. (Ey Muhammed!) Biz onu (Kur'an'ı), onunla (Allah'tan) sakinanları müjdelemen ve inatçı toplumu uyarman için, senin dilinde (indirerek) kolaylaştırdık.⁴⁰⁹

⁴⁰⁷ Arapça metinde geçen *siyâb* kelimesinin literal anlamı 'giysi'dir. Bu anlamdan hareketle, ilgili ifade genellikle "elbiseni temiz tut!" şeklinde çevrilimtedir. Oysa, Arapça'da "temiz elbise" veya "kirli elbise" ifadeleri, söz konusu kişinin karakterini nitelemek için kullanılan birer deyimdir. Nitekim erken dönem müfessirlerinden İbn Abbâs, Nehaî, Şa'bî, Mücâhid, Katâde, Hasan Basrî ve daha pek çoğu, buradaki ifadenin bir deyim olduğu kanaatindeirdirler. Dolayısıyla burada "kalbini, ruhunu, kendini temiz tut!" denilmektedir.

⁴⁰⁸ veya "Yaptığın iyiliği, daha çoğunu umarak yapma!"

⁴⁰⁹ veya "... senin dilinle indirmek suretiyle kolaylaştırdık".

قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَى نَفْسِي وَإِنِ اهْتَدَيْتُ
فِيمَا يُوحِي إِلَيَّ رَبِّي إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ ﴿٥٠﴾

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ﴿١١﴾
وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٢﴾ قُلْ إِنِّي
أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٣﴾ قُلْ
اللَّهُ أَغْبِثُ مَخْلَصًا لَهُ دِينِي ﴿١٤﴾

وَلَقَدْ أَوْحَى إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ
لَيَحْبِطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٥﴾ بَلِ
اللَّهُ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٦﴾

قُلْ إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
لَمَّا جَاءَنِيَ الْبَيِّنَاتُ مِنْ رَبِّي وَأُمِرْتُ أَنْ أُسْلِمَ لِرَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿٦٦﴾

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ إِنْ افْتَرَيْتُهُ فَلَا تَمْلِكُونَ لِي مِنَ
اللَّهِ شَيْئًا هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ كَفَى بِهِ شَهِيدًا
بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٨﴾

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ ﴿٤٤﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ
بِالْيَمِينِ ﴿٤٥﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٤٦﴾ فَمَا
مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ﴿٤٧﴾

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ
اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١﴾ وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ
مِنْ رَبِّكَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٢﴾

وَسَكَدَ لَكَ أَزْلُ نَافَءِ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلَئِنْ أَسَأْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ مَا
جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ ﴿٢٧﴾

34 **Sebe'**/50. De ki: "Ben sapıtırısam, sapıt-
makla ancak kendime etmiş olurum. Doğru
yolda olursam, bu Rabbimin bana vah-
yetmesiyledir. O iştirendir, yakın olandır".

39 **Zümer**/11-12. (Ey Muhammed!) De ki:
"Bana, dîni Allah'a hâlis kılarak O'na kulluk
etmem emrolundu. Müslümanlar'ın ilki ol-
mam emrolundu". 13. De ki: "Rabbime karşı
gelirsem, doğrusu büyük günün azabından
korkarım". 14. De ki: "Ben dînimi Allah'a
hâlis kılarak O'na kulluk ederim".

39 **Zümer**/65. (Ey Muhammed!) Sana da,
senden önceki peygamberlere de şöyle
vahyolunmuştur: "Eğer Allah'a ortak ko-
şarsan işlerin boşa gider ve ziyana uğra-
yanlardan olursun". 66. Hayır; yalnız Al-
lah'a kulluk et ve şükredenlerden ol!

40 **Mu'min**/66. (Ey Muhammed!) De ki: "Si-
zin Allah'ı bırakıp da yalvardıklarınıza tap-
mam, bana yasaklanmıştır. Zira bana Rab-
bimden belgeler gelmiştir. Bana, Âlemlerin
Rabbine boyun eğmem emrolundu".

46 **Ahkaf**/8. Yoksa: "Onu (Muhammed)
uydurdu" mu diyorlar? De ki: "Eğer onu
ben uydurduysam, benim için Allah'a karşı
hiçbir şey yapamazsınız. O, yaptığınız taş-
kınlıkları daha iyi bilir. Benimle sizin ara-
nızda tanık olarak O yeter. O Bağışla-
yan'dır, Acıyan'dır".

69 **Hakka**/44-47. Eğer (Muhammed) Bize
(kendi uydurduğu) birtakım sözler isnad
etseydi, Biz onu kuvvetle yakalardık, sonra
onun şah damarını koparırdık; hiçbiriniz de
onu koruyamazdınız.

33 **Ahzap**/1. Ey Peygamber! Allah'tan sa-
kın ve inkârcılara ve ikiyüzlülere uyma! Al-
lah şüphesiz bilendir, bilgedir. 2. Sana
Rabbinden vahyolunana uy! Allah yaptık-
larınızdan haberdârdır.

13 **Ra'd**/37. Böylece, biz Kur'an'ı arabî bir ya-
sa olarak indirdik. Sana ilim geldikten sonra
onların hevalarına uyarırsan, Allah'a karşı ne
bir himayecin, ne de bir koruyanın bulunur.

3. Allah'tan Aldığını İletme ve Hakikati Duyurma (Tebliğ) Görevi

Hz. Muhammed kendisine yüklenilen görevin bilinciyle, taraftar bulmak için dışını tırnağına katarak adeta kendini tüketiyordu (18 Kehf/6). Fakat o, Mekke'de uzun bir mücadele sürecinden sonra, umduğunu bulamadı. Bunun sonucu olarak, ümitsizlik ve üzüntüye kapılmış olmalı ki, aşağıdaki ayetler, onu bir nevi teselli etmekte ve onun vazifesinin her hâlükârda taraftar bulmak değil, her hâlükârda tebliğ etmek olduğunu bildirmektedir.

﴿٢٤﴾ وَمَا هُوَ عَلَى الْعَيْبِ بِضَنِينَ

81 Tekvir/24. Peygamber, gayb hakkında cimrilik etmez.⁴⁰⁶

﴿٢٥﴾ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكَرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَيَعِيدُ ﴿٢٥﴾

50 Kaf/45. (Ey Muhammed!) Onların dediklerini Biz daha iyi biliriz. Sen onların üzerinde bir zorba değilsin; söz verdiğim günden korkanlara Kur'an'la öğüt ver!

﴿٢٦﴾ قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿٢٦﴾ إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَةً وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا ﴿٢٧﴾

72 Cin/22-23. (Ey Muhammed!) De ki: "Beni kimse Allah'a karşı koruyamaz ve ben de O'ndan başka bir sığınak bulamam. (Benim yaptığım) yalnızca, Allah katından (geleni) iletme ve O'nun mesajlarını (duyurmak)dır. Kim Allah'a ve Elçisi'ne karşı gelirse, ona, içinde temelli kalınan cehennem ateşi vardır".

﴿٢٨﴾ إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٢٨﴾

28 Kasas/56. Ey Muhammed! Sen sevdiğini doğru yola eristiremezsin, ama Allah dilediğini doğru yola erdirtir. Doğru yolda olanları da en iyi O bilir.

﴿٢٩﴾ وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا أَنْتَ بَقَرَانٌ غَيْرِ هَذَا أَوْ بَدَّلَهُ قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَاءِ نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابٌ يَوْمَ عَظِيمٍ ﴿٣٠﴾ قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُمْ عَلَيْكُمْ وَلَا أَذْرَأَكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُكَرَّمُونَ ﴿٣٢﴾

10 Yunus/15. (Ey Muhammed!) Âyetlerimiz, onlara açık açık okunduğu zaman Bize kavuşmayı ummayanlar (sana): "Bundan başka bir Kur'an getir veya bunu değiştir" dediler. Sen de ki: "Onu kendiliğimden değiştiremem. Ben ancak bana vahyolunana uyarım. Rabbime karşı gelecek olursam, büyük bir günün azabından korkarım". 16. De ki: "Allah dileseydi, onu size ne ben okurdum, ne de size bildirilirdi. Nitekim daha önce yıllarca aranızda bulundum. Aklınızı kullanmıyor musunuz?" 17. Allah'a karşı yalan uyduran veya O'nun âyetlerini yalanlayanlardan daha haksız kim olabilir? Suçlular saâdete erişemezler.

⁴⁰⁶ Yani "... gaybdan aldığını gizlemez, iletir".

مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٦﴾

Allah'tan bir ışık ve apaçık bir Kitap gelmiştir. 16. Allah, onunla, rızasına uyanları esenlik yollarına erdirtir, onları buyruğu ile karanlıklardan aydınlığa çıkarır ve doğru yola iletir.

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَى قُرَّةٍ
مِنَ الرُّسُلِ أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ
جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٩﴾

5 Maide/19. Ey Kitaplılar! Elçilerin arasının kesildiği bir sırada: “Bize bir müjdeci ve uyarıcı gelmedi” dersiniz diye, size açık açık anlatan Elçimiz geldi. Artık size bir müjdeci ve uyarıcı gelmiş bulunmaktadır. Allah'ın gücü her şeye yeter.

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ
عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٣٣﴾

9 Tevbe/33. Ortak koşanlar hoşlanmasalar da, Elçisi'ni doğruluk rehberi (Kur'an) ve – bütün dinlere üstün kılmak üzere– hak din ile gönderen O'dur.

قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ
حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٢٨﴾
فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ
وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿١٢٩﴾

9 Tevbe/128. Ey inananlar! Size, sıkıntıya uğramanız kendisine ağır gelen, size düşkün, inananlara şefkatli ve merhametli, kendi içinizden bir elçi geldi. 129. Eğer yüz çevirirseniz, de ki: "Allah bana yeter, O'ndan başka tanrı yoktur, yalnız O'na güveniyorum, O büyük arşın Rabbidir".

2. Yalnızca Allah'tan Aldığı Talimata Uyma Yükümlülüğü

Beşerî bir inkılap hareketinde, taviz, taktik ve stratejiler, hareketin lideri veya şefler kadrosu tarafından belirlenir. Hz. Muhammed'in yürüttüğü hareketin ideolojik/fikrî içeriğini Allah belirlediği için, bu noktada kendisine yöneltilen uzlaşma talepleri, vahiy tarafından tamamiyle reddedilmiştir. Bu konuda Peygamber'e verilen talimat, vahyin kendisine bildirildiği ideolojik/fikrî muhtevaya kesin sadakat göstermesidir.

﴿٢٠﴾ قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا ﴿٢١﴾ قُلْ إِنِّي لَنْ يَحْيِيَني مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿٢٢﴾ إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا ﴿٢٣﴾

72 **Cin/20.** (Ey Muhammed!) De ki: “Ben sadece Rabbime yalvarırım ve O’na kimseyi ortak koşmam”. 21. De ki: “Benim size zarar vermeye de iyilik yapmaya da gücüm yetmez”. 22-23. De ki: “Beni kimse Allah’a karşı koruyamaz ve ben de O’ndan başka bir sığınak bulamam. (Benim yaptığım) yalnızca, Allah katından (geleni) iletmek ve O’nun mesajları(nı) duyurmakdır). dr. Kim Allah’a ve Elçisi’ne karşı gelirse, ona, içinde temelli kalınan cehennem ateşi vardır”.

وَإِذَا بُدئَ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا إِنَّتِ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَذَا أَوْ بَدَّلَهُ قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَاءِ نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَى إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابٌ يَوْمَ عَظِيمٍ ﴿١٥﴾ قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَذْرَأْكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٦﴾ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُكَرِّمُونَ ﴿١٧﴾

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥﴾ وَأَنْ أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٥﴾ وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَيَأْكُلْهُ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٦﴾

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٥﴾ وَأَتَّبِعْ مَا يُوْحَىٰ إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿١٥﴾

اتَّبِعْ مَا أُوْحِيَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٥﴾

10 Yunus/15. (Ey Muhammed!) Âyetlerimiz, onlara açık açık okunduğu zaman Bize kavuşmayı ummayanlar (sana): "Bundan başka bir Kur'an getir veya bunu değiştir" dediler. Sen de ki: "Onu kendiliğimden değiştiremem. Ben ancak bana vahyolunana uyarım. Rabbime karşı gelecek olursam, büyük bir günün azabından korkarım". 16. De ki: "Allah dileseydi, onu size ne ben okurdum, ne de size bildirilirdi. Nitekim daha önce yıllarca aranızda bulundum. Aklınızı kullanmıyor musunuz?"⁴⁰⁴ 17. Allah'a karşı yalan uyduran veya O'nun âyetlerini yalanlayanlardan daha haksız kim olabilir? Suçlular saâdete erişemezler.

10 Yunus/104-106. De ki: "Ey insanlar! Benim dinimden kuşkuda iseniz, (bilin ki) ben sizin Allah'tan başka taptıklarınıza tapmam. Fakat, sizi öldürecek Allah'a taparım. Bana Mü'minler'den biri olmam (ve şunlar) emredildi: Yüzünü dosdoğru dine doğrult ve asla ortak koşanlardan olma! Allah'ı bırakıp da sana ne yarar sağlayacak, ne de zarar verecek şeylere yalvarma!"⁴⁰⁵ Eğer öyle yapacak olursan, o durumda haksızlık yapanlardan olursun".

10 Yunus/108. De ki: "Ey insanlar! Rabbinizden size gerçek gelmiştir. Doğru yola giren kendisi için doğru yola girmiş, (doğru yoldan) sapan da kendi zararına sapmış olur. Ben, sizin bekçiniz değilim". 109. Sana vahyolunana uy; Allah hükümünü verene kadar dayan! O, hüküm verenlerin en iyisidir.

6 En'am/106. Sen Rabbinden sana vahyolunana uy. Ondan başka tanrı yoktur. Ona ortak koşanlardan yüz çevir.

⁴⁰⁴ Burada, Hz. Muhammed'in kendi toplumu içinde peygamberlik öncesi yaşantısı, onun peygamberliğine delil gösterilmektedir. Bu ahlaki bir delildir.

⁴⁰⁵ Dinin ve dinî ahlakın yegane temelini mutlak özveri olduğunu öne sürenler yanılmaktadırlar. Bu en azından Kur'an'ın telkin ettiği din anlayışı açısından bir yanılıdır. Bu ve daha pekçok ayette de görüldüğü gibi, Kur'an insanın dünyevi/uhrevi çıkarını kollamasını din ve dinî ahlakla özdeşleştirmektedir.

كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا
وَيُزَكِّيْكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا
لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿١٥١﴾

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ
أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ
وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿١٦٤﴾

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ
وَحَاتِمَ الْبَيِّنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٤٠﴾

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا
﴿٤٥﴾ وَذَاعِبًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا ﴿٤٦﴾
وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا ﴿٤٧﴾
وَلَا تُطِيعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَدَعْ أَذَاهُمْ وَتَوَكَّلْ
عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿٤٨﴾

لَكِنَّ اللَّهَ يَنْشَهُدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ
وَالْمَلَائِكَةُ يَشْهَدُونَ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿١٦٦﴾

كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ
لِتَتْلُوَ عَلَيْهِمُ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ
بِالرَّحْمَنِ قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ
وَإِلَيْهِ مَتَابِ ﴿٣٠﴾

2 Bakara/151. Nitekim, size ayetlerimizi okuyan, sizi arındıran, size Kitab'ı ve hikmeti öğreten, size bilmediklerinizi öğreten, içinizden bir elçi gönderdik.

3 Al-i İmran/164. Allah inananlara, kendi aralarından, onlara âyetlerini okuyan, onları temize çıkaran, onlara Kitab'ı ve hikmeti öğreten bir elçi göndermekle iyilik yapmıştır. Oysa onlar, önceleri apaçık şaşkınlık içinde idiler.

33 Ahzap/40. Muhammed içinizden herhangi bir adamın babası değil, o Allah'ın Elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi bilendir.

33 Ahzap/45-46. Ey Peygamber! Biz seni tanık, müjdeci, uyarıcı, Allah'ın izniyle O'na çağırıcı ve aydınlatan bir ışık olarak gönderdik. 47. Inananlara, onlara Rablelerinden büyük bir lütuf olduğunu müjdele. 48. İnkarcılara ve ikiyüzlülere itaat etme; onların eziyet etmelerine de aldırma! Allah'a güven! Vekil olarak Allah yeter.

4 Nisa/166. (Allah'ın) sana (Kitap) indirdiğine Allah da tanıklık eder –ki onu bilgisiy-le indirmiştir–, melekler de tanıklık ederler.⁴⁰¹ Tanık olarak Allah yeter.

13 Ra'd/30. (Ey Muhammed!) Böylece seni de kendilerinden önce bir çok milletler geçmiş olan bir millete gönderdik ki, onlara, sana indirileni okuyasın. Oysa onlar Rahman'ı inkar etmektedirler. De ki: "O benim Rabbimdir. O'ndan başka tanrı yoktur. O'na güveniyorum ve dönüşüm O'nadır".

⁴⁰¹ Bu ayeti şöyle anlamak da mümkündür: "(Allah'ın) sana indirdiği şeye Allah da tanıktır –zaten onu bilgisiy-le indirmiştir–, melekler de tanıktır..." Genellikle bu ayete şöyle bir anlam da verilmektedir: "(Allah'ın) sana indirdiğini bilerek (veya; bilgisiy-le) indirdiğine Allah da tanıklık etmektedir, melekler de (buna) tanıklık ederler". Kanaatimizce, böyle bir anlam belirlemesi fazla isabetli değildir; çünkü nüzul tarihi boyunca, Allah'ın bilerek mi, bilmeyerek mi (vahiy) indirdiği şeklinde bir sorun gündeme gelmemiş; ama Allah'ın Hz. Muhammed'e bir şey indirip indirmediği hep sorun olagelmıştır.

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا ﴿٢٣﴾ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَطِعْ مِنْهُمْ إِنَّمَا أَوْفَكَرُوا ﴿٢٤﴾ وَأَذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٢٥﴾

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كُنَّا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٢٦﴾ وَآخِرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٧﴾ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٨﴾

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿٢٨﴾ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكْعًا سَحَابًا يَتَّبِعُونَ فَضْلًا مِنْ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَفْرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَظْلَمَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٩﴾

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ

76 İnsan/23. (Ey Muhammed!) Kur'an'ı sana parça parça indiren elbette Biziz. 24. Rabbinin hükmüne sabret; onlardan herhangi bir günahkara veya inkarcıya uyma! 25. Rabbinin adını sabah akşam an!

62 Cuma/2-3. Kitap verilmeyenlere ve henüz onlara katılmamış olan başkalarına, kendilerine Allah'ın âyetlerini okuyan, onları arıyan, onlara Kitab'ı ve hikmeti öğreten –ki onlar daha önce, apaçık bir sapıklık içinde idiler– bir Elçi gönderen O'dur. O üstündür, bilgedir. 4. Bu, Allah'ın dilediğine verdiği lütfudur. Allah, büyük lütfu sahibidir.

48 Fetih/28. Elçisi'ni doğruluk rehberi (Kur'an) ve –bütün dinlere üstün kılmak üzere– hak din ile gönderen O'dur. Tanık olarak Allah yeter. 29. Muhammed Allah'ın Elçisi'dir. O'nun beraberinde bulunanlar, inkarcılara karşı sert, kendi aralarında merhametlidirler.⁴⁰² Onları Allah'tan bolluk ve hoşnutluk dileyerek rükua varır, secde ederlerken görürsün. Onlar, yüzlerindeki secde izi ile tanınırlar. İşte bu, onların Tevrat'ta anlatılan nitelikleridir. İncil'de de şöyle nitelendirilmişlerdi: Onlar filizini çıkarmış, onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş, ekincilerin hoşuna giden ekin gibidirler. Böylece, Allah onlarla inkarcıları öfkeliendirir. Allah, onlardan inanan ve yararlı işler işleyenlere, bağışlama ve büyük ecir söz vermiştir.

5 Maide/15. Ey Kitaplılar! Size, Kitap (Tevrat)'tan gizleyip durduğunuz şeyin bir çoğunu size açıkça anlatan ve bir çoğundan da geçen Elçimiz gelmiştir.⁴⁰³ Size

⁴⁰² Bu ayet Hz. Muhammed'e uyanları (Müslümanlar'ı) birbirlerine karşı merhametli, kâfirlere karşı sert olmakla nitelemektedir. Ancak ne gariptir ki, Müslümanlar Hz. Peygamber'den sonraki dönemlerde genellikle bu ayetin çizdiği örnek tablonun tam tersi bir manzara sergilemişlerdir. Tarihî ilk kez Hariciler'le birlikte başlayan Müslümanlar-arası şiddet, bugün de çok çeşitli örnekleriyle devam etmektedir.

⁴⁰³ Kur'an'ın indirdiği dönemde mevcut Tevrat'ta Allah'ın Yahudiler'e yönelik buyruklarının birçoğu yer almamaktaydı (Kur'an bunun nedenini, tahrif ve hakikatlerin kasıtlı olarak gizlenmesi olarak göstermektedir). Kur'an Yahudiler'e yönelik bu emirlerden bir kısmını Müslümanlar'a yinelemiş, bunlardan bir kısmından da geçmiş, yani onların geçerliliğini ıbtal (nesh) etmiştir. Hükümlerin değişmesinin ve bu çerçevede bazı hükümlerin kaldırılmasının nedeni, büyük ölçüde, zamanın değişmesiyle bu hükümlerin dayandığı temelin (menâh) ortadan kalkmış olmasıdır. Şeriatlar bu tür değişimlere açık olduğu halde, dinin özünü teşkil eden ana mesaj bütün kitaplarda korunmuştur.

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ ﴿٨٦﴾

38 **Sad/86.** (Ey Muhammed!) De ki: "Buna karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Kendine iş çıkaranlardan da değilim".³⁹⁷

قُلْ يَٰٓأَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥٨﴾

7 **A'raf/158.** (Ey Muhammed!) De ki: "Ey insanlar! Ben, göklerin ve yerin hükümranı, kendisinden başka tanrı bulunmayan, dirilten ve öldüren Allah'ın hepiniz için gönderdiği Elçisi'yim. Öyleyse Allah'a inanın, Allah'a ve O'nun sözlerine inanan, O'nun ümmi"³⁹⁸ Elçisi Peygamber'e de inanın ve doğru yolda olabilmemiz için ona uyun!"

يَسَّ ۞ ﴿١﴾ وَالْقُرْآنَ الْحَكِيمَ ﴿٢﴾ إِنَّكَ لَعِنَ الْمُرْسَلِينَ ۞ ﴿٣﴾ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤﴾

36 **Yasin/1.** Yâ-Sîn. 2-4. (Ey Muhammed!) Hikmet dolu Kur'an'a andolsun ki, sen doğru yol üzere gönderilmiş elçilerdensin.

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَأَيْكَ إِلَىٰ مَعَادٍ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٨٥﴾ وَمَا كُنْتَ تَرْجُو أَنْ يُلْقَىٰ إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِلْكَافِرِينَ ﴿٨٦﴾ وَلَا يَصُدُّكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أُنْزِلَتْ إِلَيْكَ وَادْخُلْ إِلَىٰ رَبِّكَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمَشْرُكِينَ ﴿٨٧﴾ وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٨﴾

28 **Kasas/85.** (Ey Muhammed!) Kur'an'ı (duyurmayı) sana öngören Allah, seni dö-nülecek yere döndürecek. ³⁹⁹ De ki: "Rabbim, kimin hidayet getirdiğini, kimin apaçık sapıklıkta olduğunu en iyi bilendir". 86. Sen, sana bu Kitab'ın verileceğini ummazdın. O ancak Rabbinin bir rahmetidir. Öyleyse sakın inkarcılara arka çıkma! 87. Allah'ın ayetleri sana indirildikten sonra, sakın seni onlardan alıkoymasın. Rab-bine çağır ve sakın putperestlerden olma. 88. Allah'la beraber başka bir tanrıya ses-lenme; O'ndan başka tanrı yoktur; O'nun dışında her şey yok olacaktır; hüküm O'nundur; O'na döndürüleceksiniz.

³⁹⁷ Burada "Kendine iş çıkaranlardan da değilim" şeklinde çevirdiğimiz ifadenin Türkçe'deki tam karşılığı şöyledir: "Ben, kendi kendime gelin-güvey olmuyorum (bu görev bana Allah tarafından verildi)".

³⁹⁸ Arapça metindeki *ummi* kelimesi, 'okur-yazar olmayan' anlamına geldiği gibi, Yahudi olmayan (Gentile) anlamına da gelir. Yahudiler, peygamber gönderilmemiş toplumları 'ummi' olarak niteliyorlardı.

³⁹⁹ Ayette geçen 'dönülecek yer (*me'âd*)'in neresi olduğu veya neye tekabül ettiği konusunda müfessirler görüş ayrılığındadırlar. Kimilerine göre burada Ahiret söz konusudur, kimilerine göre ise Mekke. Ayeti, ait olduğu bağlam içinde değerlendirdiğimizde, buradaki 'dönülecek yer'in fiziksel bir mekan olmaktan çok, manevi bir yeniden doğuşu, şerefi ve onuru ima ettiği anlaşılmaktadır. Ancak, bu ayetin Hicret esnasında indiğine dair rivayetler doğru ise, o takdirde 'dönülecek yer' ile Mekke'nin kastedilmiş olması daha muhtemeldir. Her halü kârda bu pasaj Hz. Peygamber'i gelecek konusunda ümitlendirmeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla, onun geçirdiği sıkıntıları ve umutsuz günlere tanıklık etmektedir.

أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ
النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَهُمْ قَدَمٌ صِدْقٍ عِنْدَ
رَبِّهِمْ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ مُبِينٌ ﴿٢٠﴾

10 Yunus/2. İşlerinden bir adama: "İnsanları uyar ve inananlara Rableri katında iyi işlerinin karşılığı olduğunu müjdele!" diye bildirmemiz, insanlar için şaşılacak bir şey mi ki, inkârcılar: "Bu düpedüz bir büyücüdür" dediler?

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنِ
اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ
عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٠٨﴾ وَأَتْلِعْ مَا
يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ
الْحَاكِمِينَ ﴿١٠٩﴾

10 Yunus/108. De ki: "Ey insanlar! Rabbinizden size gerçek gelmiştir. Doğru yola giren kendisi için doğru yola girmiş, sapan da, kendi zararına sapmış olur. Ben, sizin bekçiniz değilim". 109. Sana vahyolunana uy ve Allah hükmünü verene kadar dayan! O hüküm verenlerin en iyisidir.

قُلْ أَيْ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلِ اللَّهُ شَهِيدٌ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ
وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لِأُنْذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ إِلَيْكُمْ
لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ آلِهَةً أُخْرَىٰ لَأَ أَشْهَدُ قُلْ
إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَإِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٩٠﴾
الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْكِتَابَ يَغْرُقُونَ بِمَا لَمْ يَكُنْ
الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٩١﴾

6 En'am/19. (Ey Muhammed!) De ki: "Tanıklık bakımından hangi şey daha büyüktür?" De ki: "Allah; O sizinle benim aramda tanıktır. Bu Kur'an, sizi ve ulaştığı kimseleri uyarmam için bana vahyolundu. Siz Allah'tan başka tanrılar olduğuna mı tanıklık ediyorsunuz?" De ki: "Ben buna tanıklık etmem". De ki: "O ancak tek bir Tanrı'dır ve ben sizin ortak koşmanızdan uzağım". 20. Kendilerine Kitap verdiklerimiz, onu (Muhammed'i), kendi oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar. Ama kendilerine yazık edenler; işte onlar inanmayanlardır.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا لَتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا
فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٦٤﴾

16 Nahl/64. (Ey Muhammed!) Sana Kitab'ı, ancak ayrılığa düştükleri şeyleri onlara açıklamak için ve inanan topluma rehber ve rahmet olsun diye indirdik.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠٧﴾

21 Enbiya/107. (Ey Muhammed!) Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.⁴⁰⁰

⁴⁰⁰ Buradaki 'âlemler' ifadesinden, insanın dışındaki varlık kategorilerini (hayvanlar, cinler vb.) anlamak son derece yanlıştır. Çünkü Peygamber'in bir insan olarak onlarla iletişim kurması mümkün değildir. Dolayısıyla en makul yorum, âlemler kelimesinin milletler ve toplumlar, yani bütün insanlar anlamına geldiğidir. Bu yorumu, 7 Araf/158. ayet de desteklemektedir: "De ki: Ey insanlar! Ben sizin hepinize göklerin ve yerin sahibi Allah'ın elçisiyim..." (ayrıca bkz. 34 Sebe/28). Kur'an'ın, Hz. Muhammed'in bütün insanlara (*kâffeten li'n-nâs*) gönderildiğine yönelik ifadeleri ile, onun Mekke ve civarındaki Araplar'a gönderildiğine dair ifadeleri (örn. 42 Şura/7) birbiriniyle çelişkili beyanlar olarak görülmektedir. Oysa burada bir çelişki söz konusu değildir, zira birinci grup ayetlerde kastedilen, Hz. Muhammed'in önceki peygamberler ve kitaplarla müşterek olan mesajdır; ikinci grup ayetlerde ise, bu evrensel mesajın tarihe tutturulabilmesi için, zorunlu olarak bir yerden, bir toplumdaki başlanması gereğinden söz edilmektedir.

﴿٢﴾ أَلَمْ تَمُزَّحْ لَكَ صَدْرَكَ ﴿١﴾ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ﴿٢﴾
الَّذِي أَقْبَضَ ظَهْرَكَ ﴿٣﴾ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ﴿٤﴾

وَمِنَ اللَّيْلِ فَهَيَّجْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَ رَبُّكَ
مَقَامًا مَّحْمُودًا ﴿٧٩﴾

وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
حِينَ تَقُومُ ﴿٤٨﴾

الَّتِي أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَأَزْوَاجَهُ أُمَّهَاتُهُمْ
وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُمْ
مَعْرُوفًا كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٦﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ
يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَىٰ طَعَامٍ غَيْرَ نَاطِرِينَ إِنَّهٗ وَلَكِنْ إِذَا
دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْسِنِينَ
لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَٰلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ
وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا
فَسَأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَٰلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ
وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ
تَنكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَٰلِكُمْ كَانَ عِنْدَ
اللَّهِ عَظِيمًا ﴿٥٣﴾

94 İnşirah/1. (Ey Muhammed!) Senin göğsünü genişletmedik mi?³⁹⁴ 2-3. Belini бүken yükünü sırtından indirmedik mi?³⁹⁵ 4. Senin şanını yükseltmedik mi?

17 İsrâ/79. Yalnız sana mahsus olmak üzere geceleyin onun (namaz kılmak) için uyan. Belki de Rabbin seni övülecek bir makama yükseltecektir.

52 Tur/48. (Ey Muhammed!) Rabbinin hükmü yerine gelinceye kadar sabret; sen Bizim nezaretimiz altındasın; kalkarken Rabbin'i överek tesbih et!

33 Ahzap/6. Peygamber, inananlara kendilerinden daha yakındır. Peygamber'in eşleri inananların anneleridir. Akriba olanlar, Allah'ın Kitabına göre, mîras hususunda birbirlerine, inananlar ve hicret edenlerden daha yakındırlar. Dostlarınıza yapacağınız uygun bir iyilik elbette bunun dışındadır. Bu da Kitap'ta yazılı bulunmaktadır.

33 Ahzap/53. Ey inananlar! Yemeğe çağırılmadıkça, Peygamber'in evlerine girmeyin ve (erken gelip) yemeğin pişmesini beklemeyin. (Yalnızca) davet edilince girin ve yemeği yiyince konuşmaya dalmadan dağılın. Bu (durumunuz) Peygamber'i üzüyor, ama sizden çekiniyordu. Allah gerçeği söylemekten çekinmez. Peygamber'in eşlerinden bir şey isteyeceğiniz zaman onu perde arkasından isteyin. Bu sayede sizin gönülleriniz de, onların gönülleri de daha temiz kalır. Allah'ın Elçisi'ni üzmeniz ve ondan sonra onun eşlerini nikâhlamanız asla câiz değildir. Doğrusu bu Allah katında büyük şeydir.

³⁹⁴ Bu ayete zaman zaman "... senin göğsünü yarmadık mı?" şeklinde anlam verilmekte ve Hz. Peygamber'in çocukken Cebraîl tarafından göğsünün yarılıp, kötülük yeteneğinin alındığına dair rivayetlerle ilişkilendirilmektedir. Burada böyle bir cerrahî operasyondan söz edilmediği açıktır. Ayrıca, Hz. Peygamber bütün insanlar gibi kötülük yeteneğine sahip olduğu halde 'Üstün Ahlak'ı temsil edebilmişti. Onun büyüklüğü ve yiğitliği de buradadır, insanlara örnekliği de.

³⁹⁵ Hz. Peygamber'in belini бүken yükü (vız) birçok müfessir onun önceden işlediği günahlar olarak yorumlamışlardır. Peygamber'in belini бүkecek derecede günah işlemesinin, ismet sıfatına aykırılığı bir yana; surenin bütünlüğü gözönünde bulundurulduğunda, bu yükün, Hz. Muhammed'in kendisine vahiy gelmeden önce toplumunun içinde bulunduğu dinî-ahlakî çöküntüden ve bunun çözümsüzlüğünden duyduğu sıkıntı olduğu anlaşılmaktadır.

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا ﴿١﴾ لِيُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ
مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَبِئْسَ نِعْمَتُهُ عَلَيْكَ وَبِهِدَايَا
صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٢﴾

48 Fetih/1. (Ey Muhammed!) Biz sana apaçık bir zafer sağlamışızdır. 2. Allah böylece, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlayacak, sana olan nimetini tamamlayacak ve seni doğru yola erdirecektir.

C. HZ. MUHAMMED'İN PEYGAMBERLİĞİ, YETKİ VE SORUMLULUKLARI

Aşağıda derlenen pasajlarda açıkça görüleceği gibi, Hz. Muhammed'in peygamberliği, salt manevî, ahlaki ve uhrevî bir içeriğe sahip değildir. Onun misyonu, bir o kadar da dünyevi, siyasi, askerî ve hukukî içeriklidir. İslam dininin doğuşu ve tamamlanış süreci, aynı zamanda kabileler şeklinde yaşayan bir toplumun, organik ve ideolojik bir bütün olarak egemen bir 'devlet' hâline geliş sürecidir. Bu süreci yöneten Hz. Muhammed ise, toplumu eğiten ahlaki bir önder, hukukî sorunlarını çözen adil bir yargıç, siyasi sorumluluk ve yetki sahibi bir devlet başkanı ve yerine göre bir başkomutandır.

1. Peygamberliği

Hız. Muhammed'in peygamberlik görevinin temel muhtevası, onun Allah'tan vahiy alması (Kur'an) ve bu vahiyleri insanlara eksiksiz duyurması, tebliğ etmesidir. O'nun peygamberliği, bir yönüyle onun kendine has iradi ve ahlaki hazır bulunuşluluğuna (kesbî), bir yönüyle de Allah'ın seçmesine (vehbî) dayanır. Arapların onu "Güvenilir Muhammed" (Muhammedu'l-Emîn) diye çağırması ve Allah'ın onu daha vahyin başlangıcında, "Sen büyük bir ahlak üzeresin." (68 Kalem/4) şeklinde nitelemesi, bunu gösterir. Hz. Muhammed, peygamberlik sorumluluğunu yirmi üç sene boyunca her türlü baskı ve zorbalığa karşı yılmadan yerine getirmiştir. Hz. Musa adaletini, Hz. İsa merhametini, Hz. Muhammed ise adalet ve merhametini timsalidir.

يَا أَيُّهَا الْمَزْمَلُ ﴿١﴾ فَمِ اللَّيْلِ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٢﴾ نَصْفُهُ
أَوْ انْقُصَ مِنْهُ قَلِيلًا ﴿٣﴾ أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ
تَرْتِيلًا ﴿٤﴾ إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا ﴿٥﴾ إِنَّ
نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْأً وَأَقْوَمُ قِيلًا ﴿٦﴾ إِنَّ لَكَ
فِي النَّهَارِ سَبْعًا طَوِيلًا ﴿٧﴾

73 Müzzemmil/1-4. Ey örtüye bürünen (Muhammed)! Az bir bölümü dışında geceyi, gecenin yarısını, ister daha azını, ister daha çoğunu uyanık geçir ve ağır ağır Kur'an oku. 5. Biz sana, ağır bir söz indireceğiz. 6. Gecenin başlangıcı daha dokunaklı ve söze daha elverişlidir.³⁹⁶ 7. Çünkü gündüzün, seni uzun süre alıkoyacak işler vardır.

إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا
إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ﴿١٥﴾

73 Müzzemmil/15. Firavun'a bir elçi gönderdiğimiz gibi, size de, hakkınızda tanıklık edecek bir elçi gönderdik.

وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَحْنُونٍ ﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأُنْفِ
الْمُبِينِ ﴿٢٣﴾

81 Tekvir/22. Arkadaşınız Muhammed aslâ deli değildir. 23. And olsun ki, o, Cebrâil'i apaçık ufukta görmüştür.

³⁹⁶ veya: "Geceleyin kalkmak daha zor ve okumak daha etkilidir".

﴿٢﴾ أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ﴿١﴾ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ﴿٣﴾
الَّذِي أَقْبَضَ ظَهْرَكَ ﴿٢﴾ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ﴿٤﴾

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَ رَبُّكَ
مَقَامًا مَّحْمُودًا ﴿٧٩﴾

وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
حِينَ تَقُومُ ﴿٤٨﴾

الَّتِي أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجَهُ أُمَّهَاتُهُمْ
وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُمْ
مَعْرُوفًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٦﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ
يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرَ نَاطِرِينَ إِنَّهُ وَلَكِنْ إِذَا
دُعِيتُمْ فَأَدْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مَسْتَأْذِينَ
لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ
وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا
فَسَأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ
وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ
تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ
اللَّهِ عَظِيمًا ﴿٥٣﴾

94 İnşirah/1. (Ey Muhammed!) Senin göğsünü genişletmedik mi?³⁹⁴ 2-3. Belini bükken yükünü sırtından indirmedik mi?³⁹⁵ 4. Senin şanını yükseltmedik mi?

17 İsrâ/79. Yalnız sana mahsus olmak üzere geceleyin onun (namaz kılmak) için uyan. Belki de Rabbin seni övülecek bir makama yükseltecektir.

52 Tur/48. (Ey Muhammed!) Rabbinin hükmü yerine gelinceye kadar sabret; sen Bizim nezaretimiz altındasın; kalkarken Rabbinin överek tesbih et!

33 Ahzap/6. Peygamber, inananlara kendilerinden daha yakındır. Peygamber'in eşleri inananların anneleridir. Akriba olanlar, Allah'ın Kitabına göre, miras hususunda birbirlerine, inananlar ve hicret edenlerden daha yakındırlar. Dostlarınıza yapacağınız uygun bir iyilik elbette bunun dışındadır. Bu da Kitap'ta yazılı bulunmaktadır.

33 Ahzap/53. Ey inananlar! Yemeğe çağırılmadıkça, Peygamber'in evlerine girmeyin ve (erken gelip) yemeğin pişmesini beklemeyin. (Yalnızca) davet edilince girin ve yemeği yiyince konuşmaya dalmadan dağılın. Bu (durumunuz) Peygamber'i üzüyor, ama sizden çekiniyordu. Allah gerçeği söylemekten çekinmez. Peygamber'in eşlerinden bir şey isteyeceğiniz zaman onu perde arkasından isteyin. Bu sayede sizin gönülleriniz de, onların gönülleri de daha temiz kalır. Allah'ın Elçisi'ni üzmeniz ve ondan sonra onun eşlerini nikâhlamanız asla câiz değildir. Doğrusu bu Allah katında büyük şeydir.

³⁹⁴ Bu ayete zaman zaman "... senin göğsünü yarmadık mı?" şeklinde anlam verilmekte ve Hz. Peygamber'in çocukken Cebrail tarafından göğsünün yarıp, kötülük yeteneğinin alındığına dair rivayetlerle ilişkilendirilmektedir. Burada böyle bir cerrahî operasyondan söz edilmediği açıktır. Ayrıca, Hz. Peygamber bütün insanlar gibi kötülük yeteneğine sahip olduğu halde 'Üstün Ahlak'ı temsil edebilmiş. Onun büyüklüğü ve yigittliği de buradadır, insanlara örnekligi de.

³⁹⁵ Hz. Peygamber'in belini bükten yükü (viz) birçok müfessir onun önceden işlediği günahlar olarak yorumlamışlardır. Peygamber'in belini bükerek derecede günah işlemesinin, ismet sıfatına aykırılığı bir yana; surenin bütününde gözönünde bulundurulduğunda, bu yükün, Hz. Muhammed'in kendisine vahiy gelmeden önce toplumunun içinde bulunduğu dinî-ahlakî çöküntüden ve bunun çözümsüzlüğünden duyduğu sıkıntı olduğu anlaşılmaktadır.

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا ﴿١﴾ لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ
مِنْ ذُنُوبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُسَمِّ رِيعَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيكَ
صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٢﴾

48 Fetih/1. (Ey Muhammed!) Biz sana apaçık bir zafer sağlamışızdır. 2. Allah böylece, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlayacak, sana olan nimetini tamamlayacak ve seni doğru yola eristirecektir.

C. HZ. MUHAMMED'İN PEYGAMBERLİĞİ, YETKİ VE SORUMLULUKLARI

Aşağıda derlenen pasajlarda açıkça görüleceği gibi, Hz. Muhammed'in peygamberliği, salt manevî, ahlaki ve uhrevî bir içeriğe sahip değildir. Onun misyonu, bir o kadar da dünyevî, siyasi, askerî ve hukukî içeriklidir. İslam dininin doğuşu ve tamamlanış süreci, aynı zamanda kabileler şeklinde yaşayan bir toplumun, organik ve ideolojik bir bütün olarak egemen bir 'devlet' hâline geliş sürecidir. Bu süreci yöneten Hz. Muhammed ise, toplumu eğiten ahlaki bir önder, hukukî sorunlarını çözen adil bir yargıç, siyasi sorumluluk ve yetki sahibi bir devlet başkanı ve yerine göre bir başkomutandır.

1. Peygamberliği

Hız. Muhammed'in peygamberlik görevinin temel muhtevası, onun Allah'tan vahiy alması (Kur'an) ve bu vahiyleri insanlara eksiksiz duyurması, tebliğ etmesidir. O'nun peygamberliği, bir yönüyle onun kendine has iradi ve ahlaki hazır bulunuşluluğuna (kesbî), bir yönüyle de Allah'ın seçmesine (vehbî) dayanır. Arapların onu "Güvenilir Muhammed" (Muhammedu'l-Emin) diye çağırması ve Allah'ın onu daha vahyin başlangıcında, "Sen büyük bir ahlak üzeresin." (68 Kalem/4) şeklinde nitelemesi, bunu gösterir. Hz. Muhammed, peygamberlik sorumluluğunu yirmi üç sene boyunca her türlü baskı ve zorbalığa karşı yılmadan yerine getirmiştir. Hz. Musa adaletini, Hz. İsa merhametini, Hz. Muhammed ise adalet ve merhametini timsalidir.

يَا أَيُّهَا الْمَزْمُلُ ﴿١﴾ قُمِ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٢﴾ نَصْفُهُ
أَوْ ائْتَصْ مِنْهُ قَلِيلًا ﴿٣﴾ أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ
تَرْتِيلًا ﴿٤﴾ إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا ﴿٥﴾ إِنَّ
نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْأً وَأَقْوَمُ قِيلًا ﴿٦﴾ إِنَّ لَكَ
فِي النَّهَارِ سَبْعًا طَوِيلًا ﴿٧﴾

73 Müzzemmil/1-4. Ey örtüye bürünen (Muhammed)! Az bir bölümü dışında geceyi, gecenin yarısını, ister daha azını, ister daha çoğunu uyanık geçir ve ağır ağır Kur'an oku. 5. Biz sana, ağır bir söz indireceğiz. 6. Gecenin başlangıcı daha dokunaklı ve söze daha elverişlidir.³⁹⁶ 7. Çünkü gündüzün, seni uzun süre alıkoyacak işler vardır.

إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا
إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ﴿١٥﴾

73 Müzzemmil/15. Firavun'a bir elçi gönderdiğimiz gibi, size de, hakkınızda tanıklık edecek bir elçi gönderdik.

وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَحْنُونٍ ﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأُفُقِ
الْمُبِينِ ﴿٢٣﴾

81 Tekvir/22. Arkadaşınız Muhammed aslâ deli değildir. 23. And olsun ki, o, Cebrâil'i apaçık ufukta görmüştür.

³⁹⁶ veya: "Geceleyn kalkmak daha zor ve okumak daha etkilidir".

عَصَيْتَ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥﴾ مَنْ يُصِرْ عَنَّهُ
يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهُ وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ ﴿١٦﴾ وَإِنْ
يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ
يَمْسَسْكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾

Rabbime karşı gelirim, büyük günün azabından korkarım". 16. O gün kimden azap savılırsa, o kimse rahmete erişmiştir. İşte bu apaçık bir başarıdır. 17. Allah sana bir sıkıntı dokundurursa, onu O'ndan başkası gidere-
mez. Eğer sana bir iyilik dokundurursa, onu da kimse engelleyemez. Çünkü O'nun her şeye gücü yeter.

قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبُ
وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَيْتُ إِلَّا مَا يُوْحَىٰ إِلَيَّ قُلْ
هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ ﴿٥٠﴾

6 En'am/50. (Ey Muhammed!) De ki: "Size: «Allah'ın hazineleri elimdedir» demiyorum; gaybı da bilmiyorum; size: «Ben bir meleğim» de demiyorum. Ben, ancak bana vahyolunana uyuyorum". De ki: "Kör ile gören bir midir? Hiç düşünmüyor musunuz?"

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ
فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ وَوَيْلٌ لِلْمُصْرِئِينَ ﴿٦﴾

41 Fussilet/6. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Bana, Tanrı'nız'ın tek bir Tanrı olduğu vahyolunuyor. Artık O'na yönelin, O'ndan bağışlanma dileyin; ortak koşanların vay hâline!"

قُلْ مَا كُنْتُ بِذَعَا مِنَ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرِي مَا يُفْعَلُ
بِي وَلَا بِكُمْ إِنْ أَتَيْتُ إِلَّا مَا يُوْحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا
نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٩﴾

46 Ahkaf/9. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben (diğer) elçilerin (farklı) türedi birisi³⁹¹ değilim; ne benim, ne de sizin başınıza gelecekleri bilirim; ben ancak bana vahyolunana uymaktayım; ben sadece apaçık bir uyarıcıyım".

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ
وَأَحَدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا
صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ﴿١١٠﴾

18 Kehf/110. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Ancak, bana Tanrınız'ın tek bir Tanrı olduğu vahyolunuyor. Rabbine kavuşmayı uman kimse yararlı iş işlesin ve Rabbine kullukta (O'na) kimseyi ortak koşmasın".

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوحِي إِلَيْهِمْ فَاسْأَلُوا
أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٤٣﴾ بِالْبَيِّنَاتِ
وَالزُّبُرِ وَالْزُكْرِ لِيُثَبِّتَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ
وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٤﴾

16 Nahl/43-44. (Ey Muhammed!) Senden önce de kendilerine vahyettiğimiz birtakım adamları kitaplar ve belgelerle göndermiştik –bilmiyorsanız Zikr'i (Kitab'ı) bilenlere sorun-. İnsanlara kendilerine gönderileni açıklayasın ve düşüneler diye, sana da Zikr'i indirdik.

³⁹¹ Buradaki *bid'* kelimesi, 'türedi', 'yeni ortaya çıkmış', 'bir örneği olmayan' anlamlarına gelebileceği gibi, 'mucize' veya 'mucizevi bir insan' anlamına da gelebilmektedir. Ancak, genel kabul gören ve buradaki bağlama uygun düşün anlam, yukarıda tercih ettiğimiz anlamdır. Bu durumda, Hz. Peygamber'den söylemesi istenen şey şudur: "Önceki peygamberlerin sahip oldukları dışında bir güce sahip değilim. Nasıl ki, onlar gaybı bilmiyorlardı, bir insan olarak gaybı ben de bilmem".

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإَنْ يَمُوتُ ۚ
الْخَالِدُونَ ﴿٣٤﴾

21 **Enbiya/34.** (Ey Muhammed!) Senden önce de hiçbir insana ölümsüzlük vermedik; sen öleceksin de onlar temelli mi kalacaklar?

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّيَ الْاَلَمَى الشَّيْطَانُ فِي مُمْتَنَتِهِ فَيَنْسُخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٢﴾ لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فَتَنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿٥٣﴾ وَلَيَعْلَمَنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّ الْحَقَّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٤﴾

22 **Hac/52.** (Ey Muhammed!) Senden önce gönderdiğimiz hiçbir elçi ve peygamber yoktur ki, bir şeyi arzulağı zaman, Şeytan onun arzusuna (kendinden bir şey) katmamış olsun. Allah, Şeytan'ın kattığını giderir, sonra Allah kendi âyetlerini sağlamlaştırır. Allah Bilgin'dir, Bilge'dir. 53-54. Bu, Allah'ın Şeytan'ın kattığı şeyi, kalplerinde hastalık bulunan ve kalpleri kaskatı olan kimseleri sınamaya vasıta kılması –zâlimler şüphesiz deren bir ayrılık içindedirler– ve kendilerine ilim verilenlerin Kur'an'ın Rabbinden bir gerçek olduğunu bilip ona inanmaları ve gönüllerini ona bağlamaları içindir. Allah inananları şüphesiz doğru yola eristirecektir.

B. HZ. MUHAMMED'İN AYRICALIKLI YÖNÜ

Peygamberlerin ahlaki arınmışlık (ismet) nitelikleri, sanıldığı gibi, onların iradelerinin dışında kendilerine verilmiş, ilahi kaynaklı bir özellik değildir; aksine, onların bu nitelikleri, onların seçilmişliklerinin gerekçelerinden biridir. Fakat, peygamber olarak seçilenlerin, aşağıdaki ayetlerde de görüleceği gibi, özel bir disipline tâbi oldukları da bir gerçektir. Hz. Muhammed, vahiy almasının dışında başka mucize olmaksızın, ilahi yardıma sürekli mazhar olmuştur. Onun Allah'ın Elçisi olması, elbette, son tahlilde bir insan olarak kalmasına mani değildir; ancak, Allah'ın kendisine yüklediği bu özel görev nedeniyle, adalet ilkesini aslâ zedelemeyen bazı ayrıcalıklara da sahip olduğunu görüyoruz. Aşağıda, Hz. Muhammed'in bu ayrıcalıklı yönlerine işaret eden ayetler tasnif edilmiş bulunmaktadır.

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَنَسِيمًا ﴿٥٦﴾

33 **Ahzap/56.** Allah ve melekleri Peygamber'e dua okurlar. Ey inananlar! Siz de ona dua okuyun ve ona gereğince esenlik dileyin.

ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴿١﴾ مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَحْتُونٍ ﴿٢﴾ وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ ﴿٣﴾ وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٤﴾ فَسَتَبْصُرُ وَتُبْصِرُونَ ﴿٥﴾ بِأَيْكُمُ الْمَفْتُونُ ﴿٦﴾

68 **Kalem/1-2.** Nün. Kaleme ve (onunla) yazılanlara andolsun ki, (ey Muhammed!) Rabbinin nimeti sayesinde, sen deli değilsin. 3. Sana kesintisiz³⁹² bir ecir vardır. 4. Şüphesiz, sen büyük bir ahlâk sahibisin. 5-6. Hanginizin sınanmakta³⁹³ olduğunu, yakında sen de göreceksin, onlar da görecekler.

³⁹² veya: "başına kakılmayacak..."

³⁹³ Buradaki *meftûn* kelimesine, "mecnun", "meccub", "çarpılmış" gibi anlamlar da verilmektedir.

A. HZ. MUHAMMED'İN BEŞERÎ YÖNÜ

Kur'an'da Hz. Peygamber'in insan olduğunun vurgulanması, bunun nüzul döneminde bir sorun olarak var olduğunu göstermektedir. Cahiliyye putperestliğinin parçası olan kâhinlik (gelecekte haber verme), cinlerin gaybdan haber verdiği ve meleklerin Allah'ın kızları olduğu gibi telakkiler zihinleri gerçek anlamda ilahî olanla olmayanı, tabîî olanla tabiatüstünü ayıramayacak derecede körleştirmişti. Bu zayıflatılmış zihin yapısından dolayı, Cahiliyye Arapları kendi içlerinden, her yönüyle normal bir insanın Allah'tan vahiy almasını kavramakta ve kabullenmekte güçlük çektiler. Onlara göre, bir insanın Allah'la ilişkiye girebilmesi, onun günlük hayatında da olağanüstülüklerle donatılmış olmasını gerektirmeliydi; oysa, öteden beri tanıyageldikleri Muhammed, vahiy alma iddiası dışında normal bir beşerdi. Kur'an'ın Hz. Muhammed'in bir beşer olduğunu vurgulaması, bu zeminle ilişkili olarak okunmalıdır. Bununla birlikte, Müslümanlar'ın sahip oldukları peygamber imajını tashih etmeleri bakımından da aşağıdaki pasajlar ışık tutucudur. Halk muhayyilesi, sevdiği ve önem verdiği şahsiyetlere (karizmatik önderlere) çeşitli olağanüstülükler atfetmeye eğilimlidir. Özellikle dinî alanda bu fazlasıyla geçerlidir. İslam tarihinde de, Hz. Peygamber'in insanlığından soyutlanarak, sayısız olağanüstü niteliklerle bezenmiş bir imaja dönüşmüştür. Bu tasavvur sapmasının en önemli sonucu ise, olağanüstü bir peygamberin, sıradan insanlar için 'örnek'liğini daha başından imkansız kılmış olmasıdır.

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ
أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ
يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَصُرَ اللَّهُ شَيْئًا وَسَيَحْزِي
اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾

3 Al-i İmran/144. Muhammed ancak bir elçidir. Ondan önce de bir çok elçi gelip geçmiştir. O ölür veya öldürülürse, arkanız sıra geri mi döneceksiniz? Kim ardsıra geri dönerse, (bilsin ki) Allah'a bir zarar veremez. Allah şükredenleri ödüllendirecektir.

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ
كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَاسْتَكْرَثْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسْنِيَ
السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٨﴾

7 A'raf/188. De ki: "Allah dilemedikçe ben kendime bir fayda ve zarar verecek güce sahip değilim. Eğer gaybı bilseydim, daha çok iyilik yapardım ve bana kötülük de dokunmazdı. Ben ancak, inanan insanlar için bir uyarıcı ve müjdeciyim".

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ
لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَلَا يَسْتَأْذِنُونَ سَاعَةً
وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٤٩﴾

10 Yunus/49. De ki: "Allah'ın dilemesinin dışında ben kendime ne zarar verebilir, ne de yarar sağlayabilirim. Her ümmetin bir süresi vardır. Onların süreleri dolduğu zaman, onu ne bir an geciktirebilirler, ne de bir an öne alabilirler".

قُلْ أَغْيَرِ اللَّهُ أَتَّحِدُ وَلِيًّا فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ
يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ
وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٤﴾ قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ

6 En'am/14. De ki: "Gökleri ve yeri yaratan, beslenmeyip besleyen Allah'tan başka himayeci mi edineyim?" De ki: "Ben Müslümanlar'ın ilki olmakla emrolundum". Asla Allah'a ortak koşanlardan olma! 15. De ki: "Ben

الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةَ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ
 اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ
 مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٤﴾ إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ
 وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ
 وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ﴿٥٥﴾ وَمَنْ يَتَوَلَّ
 اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ
 الْغَالِبُونَ ﴿٥٦﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا
 الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوءًا وَلَعِبًا مِمَّنْ الَّذِينَ أُوتُوا
 الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكَافِرَ أَوْلِيَاءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ
 كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٥٧﴾

karşı alçak gönüllü, Allah'ın sevdiği ve kendileri de Allah'ı seven bir topluluk getirir. Bu, Allah'ın lütfudur, onu dilediğine verir. Allah her şeyi kuşatır ve bilir. 55. Sizin gerçek dostunuz, ancak Allah, O'nun Elçisi ve namazı kılan, boyun bükerek zekat veren mü'minlerdir. 56. Kim Allah'ı, Elçisi'ni ve inananları dost edinirse, (bilsin ki) üstün gelecek olanlar Allah'tan yana olanlardır. 57. Ey inananlar! Sizden önce Kitap verilenlerden dininizi alaya ve eğlenceye alanları ve inkârcıları dost tutmayın. Eğer inanıyorsanız Allah'a saygılı olun.

SEKİZİNCİ BÖLÜM HZ. MUHAMMED (SÎRET)

Kur'an'da vahyin kaynağı Allah, onu melek vasıtasıyla alıp çevresindeki insanlara duyuran (tebliğ eden) ise Hz. Muhammed'dir. Kur'an'da Hz. Muhammed Allah'ın kelamına muhatab olma açısından mef'ûl (nesne), fakat 610 tarihinde başlatılan dinî-sosyal hareketin yürütücüsü olma bakımından ise fâil(özne)dir. Dolayısıyla Kur'an'ın içeriğinin epeyce bir bölümü Hz. Muhammed'in Allah'tan kendisine iletilen vahyi insanlara tebliğ ederken karşılaştığı güçlükleri, sorunları ve verdiği kararları değerlendirebilir. Binaenaleyh peygamberlik süresi (23 sene) onun salt edilgence vahiyleri dinlediği (aldığı) bir süreç değildir; bu süreçte bizzat Hz. Peygamber ve muhatapları vahiylerin inmesine sebep olan (esbâb-ı nü-zul) olayların hür iradeli baş aktörüdür. Bu bölümde bir iman unsuru olarak nasıl bir peygamber tasavvuruna sahip olacağımız konusunda bize ışık tutan pasajların yanısıra Kur'an'a yansıdığı kadarı ile onun aile hayatından, çevresindeki Müslümanlar'la birlikte Mekke ve Medine'de müşrikler, münafıklar ve Kitap Ehli ile ilişkilerinden, bunlarla yaptığı savaşlardan ve hicretinden bahseden ayetlere yer verdik.

يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإِيَّايَ
فَاعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ
كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ
أَرْضَ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ
جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿٩٧﴾ إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ
الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا
يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ﴿٩٨﴾ فَأُولَئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُوَ
عَنَّهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا ﴿٩٩﴾ وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَاعِمًا كَثِيرًا وَسَعَةً وَمَنْ
يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكُهُ
الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
رَحِيمًا ﴿١٠٠﴾

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قِيلُوا أَوْ مَاتُوا
لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ
﴿٥٨﴾ لِيَدْخُلَنَّهُمْ مِثْلَ خَلَا يُرِضُوهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ
حَلِيمٌ ﴿٥٩﴾

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
بَأْمُولِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ
الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾ يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ
وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ ﴿٢١﴾ خَالِدِينَ فِيهَا
أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٢﴾

29 **Ankebut/56.** Ey inanmış kullarım! Benim yeryüzüm geniştir. O hâlde yalnız Bana kul olun!³⁸⁹

4 **Nisa/97.** Melekler, kendilerine haksızlık edenlerin canlarını alacakları zaman onlara: "Ne yapardınız?" deyince: "Biz yeryüzünde güçsüz düşürülmüş kimselerdik" diyecekler. Melekler de onlara: "Allah'ın yeryüzü geniş değil miydi? Orada göç etseydiniz ya!" diyecekler. İşte bunların varacakları yer cehennemdir. Orası gidilecek ne kötü yerdir! 98. Ne var ki, hiçbir çareye gücü yetmeyen ve bir yol da bulamayan hor görülen erkekler, kadınlar ve çocuklar bunun dışındadır. 99. İşte bunları Allah'ın affetmesi umulur. Allah affedendir, bağışlayandır. 100. Kim Allah yolunda göç ederse, yeryüzünde gidecek çok yer ve bolluk bulur. Kim Allah'a ve Elçisi'ne göç etmek üzere evinden çıkar ve sonra ölüm ona gelirse, onu ödüllendirmek Allah'a düşer. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

22 **Hac/58.** Allah yolunda göç edip de sonra öldürülen veya ölenlere, Allah elbette güzel bir rızık verecektir. Rızık verenlerin en hayırlısı yalnız Allah'tır. 59. O, onları hoşnut olacakları bir yere koyacaktır. Şüphesiz Allah bilendir halîmdir.

9 **Tevbe/20.** İnanıp, Allah yolunda hicret eden ve mallarıyla, canlarıyla savaşan kimseler, Allah katında en büyük mertebededirler. İşte bunlar kurtulanlardır. 21-22. Rableri, bunlara katından bir rahmet, hoşnutluk ve içinde sürekli nimetler bulunan, temelli kalacakları cennetleri müjdeler. Büyük ödül Allah katındadır.

³⁸⁹ Yani, size, başkalarına kul köle olmak dışında bir alternatifin tanınmadığı bir yerde zillet içinde kalmaya devam etmeyin. Sadece bana kulluk edebileceğiniz başka bir yere gidin.

g) Sığınmacı Almak (Eman)

وَأِنْ أَحَدُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦٦﴾

9 **Tevbe/6.** (Ey Muhammed!) Eğer ortak koşanlardan biri sana sığınmak isterse, onu sığınmana al ki, Allah'ın sözünü dinlesin. Sonra onu güvende olacağı yere ulaştır. Çünkü onlar bilmeyen bir topluluktur.

h) İnanmayanlarla Dostluk

لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً وَيُحَذِّرْكُمْ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ الْمَصِيرُ ﴿٢٨﴾

3 **Al-i İmran/28.** İnananlar, inananları bırakıp inkârcıları dost edinmesinler! Kim böyle yaparsa, artık Allah'la bir ilişkisi kalmaz.³⁹⁰ Ancak inkârcılardan korunmak için tedbir almanız bunun dışındadır. Allah sizi kendisiyle uyarır; dönüş Allah'adır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَنْ تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُبِينًا ﴿١٤٤﴾

4 **Nisa/144.** Ey inananlar! İnananları bırakıp inkârcıları dost edinmeyin. Allah'a, aleyhinize olacak açık bir belge mi vermek istiyorsunuz?

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فإِنَّهُمْ مِنْهُمْ إِنْ اللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥١﴾ فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ نَخْشَى أَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ فُصِّحُوا عَلَى مَا أَمَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ تَادِيمٍ ﴿٥٢﴾ وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ إِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا خَاسِرِينَ ﴿٥٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِيَ اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ عَلَى

5 **Maide/51.** Ey inananlar! Yahudiler'i ve Hristiyanlar'ı dost edinmeyin. Onlar birbirlerinin dostudurlar. Sizden kim onları dost edinirse, o da onlardandır. Allah haksızlık eden toplumu doğru yola iletmez. 52. Kalplerinde hastalık olanların: "Bize bir felaket gelmesinden korkuyoruz" diyerek acele onların arasına girdiğini görürsün. Umulur ki, Allah bir zafer verir veya katından bir durum yaratır da, içlerinde gizlediklerine pişman olurlar. 53. İnananlar ise: "Sizinle beraber olduklarına bütün güçleriyle Allah'a yemin edenler bunlar mıdır?" derler. Artık onların işleri boşa gitmiş ve kaybedenlerden olmuşlardır. 54. Ey inananlar! Sizden kim dininden dönerse, Allah yerinin yermesinden korkmayan, Allah yolunda savaşan, inkârcılara karşı onurlu, inananlara

³⁹⁰ veya: "...Böyle yapanın Allah katında bir değeri yoktur".

وَأِنْ يُرِيدُوا حِيَاثَكَ فَقَدْ خَالُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَتَضَرَّوْا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّى يُهَاجِرُوا وَإِنْ اسْتَفْزَعُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ إِلَّا عَلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِيثَاقٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٧٢﴾

إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِيثَاقٌ أَوْ جَاءَكُمْ حَصْرَتْ صُدُورُهُمْ أَنْ يَقَاتِلُوكُمْ أَوْ يَفْتَنُوا قَوْمَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَاتِلُوكُمْ فَإِنْ اعْتَزَلُوكُمْ فَلَمْ يَفْتَنُواكُمْ وَلَقَوْلُوا إِلَيْكُمْ السَّلَامُ فَمَا جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا ﴿٩٠﴾

إِنَّ اللَّهَ يَدْفَعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ ﴿٣٨﴾

بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١﴾ فَسَيْحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَأَنَّ اللَّهَ مُخْزِي الْكَافِرِينَ ﴿٢﴾ وَأَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَبَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣﴾ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتِمُوا بَلْعَمَ عَهْدِهِمْ إِلَى مُدَّتِهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ

8 Enfal/71. Esirler sana hıyanet etmek isterlerse, bilesin ki, onlar daha önce de Allah'a hıyanet etmişlerdi de, onları yenmen için Allah sana imkan vermişti. Allah bilgidir, bilgedir. 72. İnanıp, hicret eden ve canlarıyla, mallarıyla Allah yolunda cihat edenlerle (onları) barındırıp yardım edenler; işte bunlar birbirlerinin hâmisidirler. Ama inanıp da hicret etmemiş olanlarla, hicret etmelerine kadar, hiçbir dostluğunuz olamaz. Eğer din uğrunda sizden yardım isterlerse, aranızda antlaşma olmayan topluluktan başkasına karşı onlara yardım etmeniz gerekir. Allah yaptıklarınızı görmektedir.

4 Nisa/90. Ancak aranızda antlaşma olan bir topluma sığınanlar yahut, ne sizinle, ne de kendi toplumlarıyla savaşmak istemediklerinden, gönülleri daralıp size gelenler bunun dışındadır (bunlarla savaşmayın). Allah dileseydi, onları başınıza dolardı da sizinle savaşarlardı. Onlar sizden uzaklaşıp, sizinle savaşmadıklarına ve size barış önerdiklerine göre, Allah onlara dokunmanıza izin vermez.

22 Hac/38. Allah şüphesiz inananları savunur, çünkü hâinleri ve inkârcıları hiç sevmeyiz.

9 Tevbe/1. Allah'tan ve Elçisi'nden antlaşma yaptığınız putperestlere ihtardır! 2. Yeryüzünde dört ay daha dolaşın. Allah'ı aciz bırakamayacağınızı ve Allah'ın inkârcıları rezil edeceğini bilin. 3. En büyük Hac gününde, Allah'tan ve Elçisi'nden insanlara bildiridir: Allah ve Elçisi putatapanlardan uzaktır. Eğer tövbe ederseniz, bu sizin iyiliğinize olur. Eğer yüz çevirirseniz, bilin ki, Allah'ı aciz bırakamazsınız. İnkâr edenlere can yakıcı azabı müjdele. 4. Ancak, antlaşma yaptığınız putperestlerden, size karşı bir ek-siklik yapmayan ve size karşı hiç kimseye arka çıkmayanlarla olan antlaşmalara, sürelerinin sonuna kadar riayet edin. Allah (azabından) sakınanları sever. 5. Saygın ayar

çıkınca ortak koşanları bulduğunuz yerde öldürün. Onları yakalayıp hapsedin ve her gözetleme yerinde onları bekleyin. Eğer tövbe eder, namazı kılar ve zekatı verirlerse yollarını serbest bırakın. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 6. (Ey Muhammed!) Eğer ortak koşanlardan biri sana sığınmak isterse, onu sığınmana al ki, Allah'ın sözünü dinlesin. Sonra onu güvende olacağı yere ulaştır. Çünkü onlar bilmeyen bir topluluktur. 7. Mescid-i Haram'ın yanında antlaşmış olduklarınızın dışında, ortak koşanların Allah katında ve Elçisi'nin nezdinde nasıl bir antlaşmaları olabilir? Onlar size dürüst davranmadıkça, siz de onlara dürüst davranın. Allah kendine karşı saygılı olanları sever. 8. Nasıl? Eğer size üstün gelselerdi, ne söz, ne de sözleşme gözetirlerdi. Onlar, gönülleri istemezken, ağızlarıyla sizi hoşnut etmeye uğraşırlar, onların çoğu yoldan çıkmıştır. 9. Allah'ın âyetlerini az bir değere değişip, onun yolundan alıkoydular. Yapmış oldukları şey ne kötü idil. 10. Onlar, bir mü'mine karşı ne söz, ne de sözleşme gözetirler. İşte bunlar düşmanlıkta aşırı gidenlerdir. 11. Eğer bunlar tövbe eder, namazı kılar ve zekatı verirlerse, sizin din kardeşlerinizdirler. Biz hükümleri, bilen bir topluma açıklıyoruz. 12. Antlaşmalarından sonra yeminlerini bozarlar ve dininize dil uzatırlarsa, bu durumda inkârcılığın önderleriyle savaşın. Çünkü onların yeminlerine güvenilmez. Belki böylece vazgeçerler. 13. Yeminlerini bozan, Elçi'yi sürgün etmeye yeltenen ve ilk önce sizinle uğraşmaya başlayan bir toplulukla savaşmalı değil misiniz? Yoksa onlardan mı korkuyorsunuz? Eğer inanıyorsanız, korkmanız gereken Allah'tır.

f) Hicret Etmek

İnsanlar, zalim diktatör yönetimler altında, bilgi edinme, düşünme ve hakikatleri öğrenme hürriyetinden ve direnme gücünden genellikle mahrum bulunmaktadır. Bu gibi durumlarda, orayı terkedip daha özgür ülkelerde hakikatı arama, bulma imkanı olup da araştırmaya, hakikatini bulmaya ve onu yaşamaya girişmeyen kişi Allah katında sorumludur. Fakat bu güçten yoksun olan ihtiyarlar, kadınlar ve çocuklar sorumlu tutulmazlar. Aşağıdaki ayetler bu gerçeği ortaya koymaktadır.

لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُمُ مُدْبِرِينَ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ حُنُودًا لَهُمْ نَزَلَهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ﴿٢٦﴾ ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٧﴾

9 **Tevbe/25.** Allah bir çok yerde ve Huneyn gününde size yardım etti. Çokluğunuz sizi böbürlendirmiş, ama size bir yarar sağlamamıştı; yeryüzü bunca genişliğine karşılık size dar gelmişti de arkanızı dönmüştünüz. 26. Sonra Allah, Elçisi'ne ve inananlara güven verdi ve görmediğiniz askerler gönderdi de, inkâr edenlere azap etti. İşte inkârcıların cezası budur. 27. Bundan sonra da Allah dilediğinin tövbesini kabul eder. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

cg) Savaşa Katılmamasına İzin Verilenler

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَنْ يَتَوَلَّ يَعدُّهُ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٧﴾

48 **Fetih/17.** (Savaşa katılmama konusunda) körün sıkıntı duyması gerekmez, topalın sıkıntı duyması gerekmez, hastanın sıkıntı duyması gerekmez. Kim Allah'a ve Peygamberi'ne itaat ederse, (Allah) onu, içlerinden ırmaklar akan cennetlere koyar. Kim yüz çevirirse, onu da can yakıcı bir azaba uğratar.

لَيْسَ عَلَى الضَّعْفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩١﴾ وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَأَعْيِبُهُمْ تَفِيضٌ مِنَ الدَّمْعِ حَرْنًا أَلَا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ ﴿٩٢﴾

9 **Tevbe/91.** Güçsüzlerin, hastaların ve sarfedecek bir şey bulamayanların, Allah ve Elçisi için öğüt verdikleri takdirde (savaşa katılamadıkları için) sıkıntı duymaları gerekmez. İyi davrananlar aleyhine bir yol izlenemez. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 92. Kendilerini bineğe bindirmen için sana geldikleri zaman: "Sizi bindirecek binek bulamıyorum" dediğinde, sarfedecek bir şey bulamadıkları için üzüntüden gözyaşı dökerek geri dönenlere de sorumluluk yoktur.

ch) Savaşmanın Yasak Olduğu Zamanlar

الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَاتُ قِصَاصٌ فَمَنِ اعتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعتَدَى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٩٤﴾

2 **Bakara/194.** Saygın ay saygın aya karşıdır. Saygınlıklar karşılıklıdır. Kim size saldırırsa siz de, size saldırdığı kadar ona saldırın. Allah'a saygılı olun. Allah'ın saygılı olanlardan yana olduğunu bilin.

cf) Savaşta İlahi Yardım

وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي
أَيَّدَكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾

8 Enfal/62. Eğer seni aldatmak isterlerse, Allah sana yeter. Seni ve inananları yardım ederek destekleyen O'dur.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٤﴾

8 Enfal/64. Ey Peygamber! Allah sana ve inananlardan sana uyanlara yeter.

إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَبَ لَكُمْ أَنِّي مُبْدِئُكُمْ
بِالْفِءِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْدِفِينَ ﴿٩﴾ وَمَا جَعَلَ اللَّهُ إِلَّا
بُشْرَى وَلِتُطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ
اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾ إِذْ يُغَشِّيكُمُ الْغَاسُ
أَمَنَةً مِنْهُ وَيُنْزِلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ
وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رَجَزَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ
وَيُبَيِّنَ بِهِ الْأَقْدَامَ ﴿١١﴾ إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى
الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَنُبِّئُوا الَّذِينَ آمَنُوا سَائِقِي فِي
قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ
وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ﴿١٢﴾

8 Enfal/9. Hani Rabbinizden yardım istiyordunuz da, O: "Ben size ardarda bin meleklerle yardım edeceğim" diyerek duanızı kabul etmişti. 10. Allah bunu, ancak bir müjde olarak ve böylece gönüllerinizin yatışması için yapıyordu. Yardım ancak Allah katındandır. Çünkü Allah yücedir, bilgedir. 11. Kendi katından bir güven olarak Allah sizi uyuklamaya daldırmıştı. O, sizi artırmak, Şeytan'ın pisliliğini sizden gidermek, gönüllerinizi pekiştirmek ve ayaklarınızı kuvvetlendirmek için size gökten su indiriyordu. 12. Rabbin meleklerle: "Ben sizinle yim, inananları destekleyin. İnkâr edenlerin yüklerine korku salacağım. Artık onların boyunlarına vurun, bütün parmaklarına vurun!" diye seslenmişti.³⁸⁴

قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا فِئَةٌ تُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ وَأُخْرَى كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ مِثْلَهُمْ رَأْيَ الْعَيْنِ وَاللَّهُ
يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ مَنْ يَشَاءُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لَأُولِي
الْأَبْصَارِ ﴿١٣﴾

3 Al-i İmran/13. Karşı karşıya gelmiş iki topluluğun durumunda size ibret bulunmaktadır. Biri Allah yolunda savaşıyordu. Öteki inkârcı topluluk, çıplak gözle bunları, kendilerinin iki katı olarak görüyordu.³⁸⁵ Allah dilediğini yardımıyla destekler. Görebilenler için bunda bir ibret vardır.

³⁸⁴ Hz. Peygamber'in Medine'ye gelişinin ikinci yılında (MS. 624) Muaviye'nin babası Ebû Süfyan, Kureys'in kervanıyla Şam'dan dönerken, Hz. Peygamber Müslümanlar'ın Mekke'deki mallarına karşılık kervanı ele geçirmek istemişti. Bunun üzerine Müslümanlar üç yüz kişi ile yola çıktılar. Ebû Süfyan bunu öğrenince yardım göndermeleri için Mekke'ye haber gönderdi ve tedbir olarak da yolunu değiştirdi. Kureysliler kervanı kurtarmak üzere, silahlı bin kişi ile Medine'ye doğru yola çıktılar. Allah, Müslümanlar'a kervanı ele geçirme veya savaşta zafer vaadetti. Yeterince silahlı olmadıklarını ileri süren bazı Müslümanlar itiraz etmelerine rağmen, neticede savaşmaya karar verildi. Allah'ın yardımı ile Müslümanlar Bedir'den bu savaşı kazandılar. Müslümanlar bu savaşı kaybetselerdi Hz. Muhammed'in yürüttüğü İslamî hareket Arap yarımadasında boğulabilirdi. Bedir'deki bu başarı, Kureysliler'in gözünü korkuttu ve cesaretlerini kırdı.

³⁸⁵ Ayette bahsedilen durum Bedir savaşında gerçekleşmiştir.

إِنْ يَنْصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخَذْلُكُم مِّنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُم مِّنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٦٠﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٩﴾

فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلَامِ وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتَرَكُمُ أَعْمَالُكُمْ ﴿٣٥﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ ﴿٧﴾

ذَلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ ثُمَّ بُغِيَ عَلَيْهِ لِيَنْصُرَهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ غَفُورٌ ﴿٦٠﴾

وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِيرٌ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيُذْهِبُوا إِيمَانًا مَعَ إِيْمَانِهِمْ وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٤﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ هُمْ قَوْمٌ أَنْ يَسْطُرُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

3 Al-i İmran/160. Eğer Allah size yardım ederse, sizi yenecek yoktur. Eğer sizi yardımsız bırakırsa, ondan sonra size yardım edecek kimdir? İnananlar yalnız Allah'a güvensinler.

33 Ahzap/9. Ey inananlar! Allah'ın size olan nimetini anın! Üzerinize ordular gelmişti, Biz de onların üzerine rüzgarlar ve görmediğiniz ordular göndermiştik. Allah, yaptıklarınızı görüyordu.

47 Muhammed/35. Ey inananlar! Sizler üstün gelecekken gevşeyip, barış istemeyin.³⁸⁶ Allah sizinle beraberdir; O sizin çabalarınıza kıyamaz.

47 Muhammed/7. Ey inananlar! Siz Allah'a yardım ederseniz, O da size yardım eder, ve ayaklarınızı sağlamlaştırır.

22 Hac/60. Bu böyledir. Kim kendisine re-va görülen eziyetin misliyle mukabele eder ve sonra kendisine yine de saldırılırsa, Allah ona yardım edecektir. Allah çok affedici ve bağışlayıcıdır.

61 Saf/13. Bundan başka sevdiğiniz bir şey daha var: Allah katından bir yardım ve yakın bir zafer... (Ey Muhammed!) İnananlara müjde ver.

48 Fetih/4. İnananların imanlarına iman katarak imanlarını artırmaları için, gönüllere güven indiren O'dur. Göklere ve yerdeki ordular Allah'ındır. Allah bilendir, bilgedir.

5 Maide/11. Ey inananlar! Allah'ın size olan nimetini düşünün. Hani bir topluluk size el uzatmaya yeltenmişti de, Allah onların ellerini sizden çekti.³⁸⁷ Allah'a karşı saygılı olun. İnananlar yalnız Allah'a güvensinler.

³⁸⁶ Bu ayete şöyle de anlam verilmektedir: "Sizler daha üstün olduğunuz halde düşman karşısında gevşemeyin ki, barış istemek zorunda kalmayasınız..."

³⁸⁷ Rivayetlere göre Medine'de Yahudiler Peygamberimiz ve sahabenin ileri gelenlerini bir yemeğe çağırıp zehirlemek istemişlerdir. Fakat Peygamberimiz Allah'ın yardımıyla bu tuzağı öğrenmiş ve davete gitmemiştir. Ayet bu olaya işaret etmektedir.

فَإِذَا لَقِيتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّى إِذَا
أَخْتَضَمْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَتَاكَ فَلَمَّا مَتَّ بَعْدَ وَبَاءَ فِدَاءٍ
حَتَّى تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ذَلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ
لَآتَتْصَرَّ مِنْهُمْ وَلَكِنْ لِيَبْلُوَ بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ وَالَّذِينَ
قِيلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ ﴿٤٧﴾

47 **Muhammed/4.** İnkâr edenlerle savaşışınızda boyunlarından vurun! Sonunda onlara üstün geldiğinizde onları esir alın; sonra onları ya bir lütuf olarak, ya da fidye karşılığında (saliverin)! Savaş bitinceye kadar böyle yapın. Allah dilemiş olsaydı, onlardan kendisi de öd alabilirdi; ama O sizi birbirinizle denemek istedi. Allah'ın yolunda öldürülenlere gelince, O onların işlerini boşa çıkarmaz.

cd) Fey' ve Ganimet

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَأَتَقُوا
اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ
كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٤٨﴾

8 **Enfal/1.** Ey Muhammed! Sana ganimetleri sorarlar. De ki: "Ganimetler Allah'a ve Elçi'ye aittir. Allah'a saygılı olun ve aranızı düzeltin. Eğer inanıyorsanız, Allah'a ve Elçisi'ne itaat edin".

وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ
وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ
السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ
الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّفَقَّى الْخَمْعَانِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٤٩﴾

8 **Enfal/41.** Eğer Allah'a ve ayırdetme günü, iki topluluğun karşı karşıya geldiği gün (Bedir'de) kulumuza (Muhammed'e) indirdiğimize inanıyorsanız, bilin ki, aldığınız her türlü ganimetin beşte biri Allah'ın, Elçi'nin, onun yakınlarının, öksüzlerin, düşkünlerin ve yolcularındır. Allah'ın gücü her şeyi yeter.

فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٦٩﴾

8 **Enfal/69.** Elde ettiğiniz ganimetleri helal hoş olarak yiyin. Allah'a saygılı olun. Doğrusu, Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

مَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ
وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ
السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا
آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا
اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٧٠﴾ لِّلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ
الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا

59 **Haşır/7.** Allah'ın (savaşmadan fethedilen) memleketlerin halkının mallarından Elçisi'ne verdiği şeyler³⁸³; -(bu mallar) içindeki zenginler arasında dolaşmasın diye- Allah, Elçi, onun yakınları, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir. Allah'ın Elçisi size ne verirse onu alın, sizi neden menederse ondan geri durun; Allah'a saygılı olun! Doğrusu, Allah'ın cezalandırması çetindir. 8. (Savaşmadan elde ettiğiniz ganimet malları) yurtlarından ve

³⁸³ Bu ayette *fey'* ifadesi kullanılmaktadır. Fey'in ganimetten farkı, savaşmadan elde edilmesidir.

مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ
الصَّادِقُونَ ﴿٨﴾

mallarından edilmiş olan, Allah'ın lütuf ve rızasını arayan, Allah'ın dinine ve Elçisi'ne yardım eden fakir muhacirleridir. İşte doğru kimseler bunlardır.

ce) Şehitlik ve Gazilik

وَلَا تَقُولُوا لِمَن يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَمْوَاتٌ
وَلَكِن لَّا تَشْعُرُونَ ﴿١٥٤﴾

2 Bakara/154. Allah yolunda öldürülenlere; "Ölüler" demeyin. Aslında onlar diridirler, fakat siz sezemezsiniz.

وَلَكِن قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مِتُّمْ لَمَغْفِرَةً مِّنَ اللَّهِ
وَرَحْمَةً خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ﴿١٥٧﴾

3 Al-i İmran/157. Allah yolunda öldürülür veya ölürseniz, Allah'ın bağışlaması ve rahmeti onların topladıklarından daha iyidir.

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ
أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ ﴿١٦٩﴾ فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ
اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ
خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٧٠﴾
يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِلُّ
أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧١﴾ الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ
مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ
وَاتَّقُوا أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٢﴾

3 Al-i İmran/169. Sakın, Allah yolunda öldürülenleri ölü sanma. Aksine onlar diridirler, Rableri katında rızıklandırılmaktadırlar. 170. Onlar, Allah'ın kendilerine verdiği nimetten dolayı sevinç içinde olup, arkalarından henüz kendilerine katılmamış bulunanlar için de korku olmadığının ve onların da üzülmeyeceklerine sevinirler. 171. Allah'ın nimetine, lütfuna ve Allah'ın inananların yaptıklarının karşılığını heder etmeyeceğine sevinirler. 172. Onlar yaralandıktan sonra, yine Allah'ın ve Elçisi'nin çağrısına uymuşlardı. Onlardan güzel davrananlar ve (Allah'a karşı) saygılı olanlar için büyük bir ödül vardır.

فَلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا
بِالْآخِرَةِ وَمَن يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُقَاتِلْ أَوْ يُغَيَّبْ
فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٧٤﴾

4 Nisa/74. Öyleyse, dünya hayatına karşılık ahireti satın alanlar, Allah yolunda çarpışsınlar. Kim Allah yolunda çarpışırsa –ister öldürülsün, ister galip gelsin– Biz ona büyük bir ödül vereceğiz.

قُلْ هَلْ تَرَىٰ صُورَ بَنِي إِسْرَءِيلَ إِذْ أَخَذُوا مِيثَاقَهُ
بِأَنَّهُمْ سَخِرَ بَنِي إِسْرَءِيلَ لِمَن يَكُونُ لَهُمْ مَلِكٌ
قَالُوا لَا بَلَىٰ إِنَّا عُتِدُوا لِمُوسَىٰ فَقَالَ تَمَتَّعُوا
بِأَمْوَالِكُمْ أَلْفَ سِنٍ ثُمَّ لَمَّا بَلَغَ مَقَامَهُ كُنُوزُهُمْ
شُرُكُهُمْ سَخِرَ مِنْهُمْ وَلَهُمُ الْآخِرَةُ وَأُولَئِكَ
مُتَّبِعُونَ ﴿٥٢﴾

9 Tevbe/52. De ki: "Siz bize ancak, iki güzel şeyden birinin gelmesini gözluyorsunuz, değil mi? Ama biz, Allah'ın sizi kendi katından veya bizim elimizle bir azaba uğratmasını bekliyoruz. Bekleyin bakalım, biz de sizinle birlikte beklemekteyiz".

يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمَ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾ يَسِّرُهُمُ رَبُّهُمْ رِحْمَةً مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَحَنَاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ ﴿٢١﴾ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ انْهَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَتَقَاتَمُونَ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٣٨﴾ إِلَّا تَتَفَرَّغُوا يُعَذِّبُكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلُ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ إِلَّا تَتَضَرَّوْهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةَ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٠﴾ انْهَرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكَُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

قُلْ هَلْ تَرْضَوْنَ بَنَاءً إِلَّا اخَذَ الْحَسَنَيْنِ وَنَحْنُ تَرْضَوْنَ بِكُمْ أَنْ يَصِيبَكُمْ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ بِأَيْدِينَا فَتَرْضَوْا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبِّصُونَ ﴿٥٢﴾

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَا وَأَوَّاهُمْ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٧٣﴾

eşit olmazlar. Allah haksız toplumu doğru yola koymaz. 20. İnanıp, Allah yolunda hicret eden ve mallarıyla, canlarıyla savaştan kim-seler, Allah katında en büyük mertebededirler. İşte bunlar kurtulanlardır. 21-22. Rableri, bunlara katından bir rahmet, hoş-nutluk ve içinde sürekli nimetler bulunan, temelli kalacakları cennetleri müjdeler. Bū-yük ödöl Allah katındadır.

9 Tevbe/38. Ey inananlar! Size ne oldu? "Allah yolunda savaşa çıkın" dendiğinde yere yığılıp kaldınız. Ahiret yerine dünya hayatına mı razı oldunuz? Oysa dünya ha-yatının geçimliği ahirete göre pek azdır. 39. Eğer savaşa çıkmazsanız, Allah size can yakıcı bir azapla azap eder ve sizi başka bir toplumla değiştirir, O'na hiçbir zarar da veremezsiniz. Allah'ın gücü her şeye yeter. 40. Eğer siz Muhammed'e yardım etmez-seniz, bilin ki, inkâr edenler onu, iki kişinin ikincisi olarak yurdundan çıkardıklarında, Allah ona yardım etmiştir. Hani o mağ'a-rada arkadaşına: "Üzülme; Allah bizimle-dir" diyordu. Allah da ona huzur ve güven (sekine) indirdi, görmediğiniz askerlerle onu destekledi ve inkâr edenlerin sözlerini alçalttı. Allah'ın sözü en üstündür. Allah yücedir, bilgedir. 41. Hafifiyle, ağırlıyla³⁸¹ hepiniz yola koyulun ve Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla cihad edin. Eğer bilerseniz, bu sizin iyiliğinizidir.

9 Tevbe/52. De ki: "Siz bize ancak iki güzel şeyden³⁸² birinin gelmesini gözlüyordunuz, değil mi? Ama biz, Allah'ın sizi kendi katın-dan veya bizim elimizle bir azaba uğratma-sını bekliyoruz. Bekleyin bakalım, biz de si-zinle birlikte beklemekteyiz".

9 Tevbe/73. Ey Peygamber! İnkârcılarla ve ikiye bölünmüşlerle savaş. Onlara karşı katı dav-ran. Varacakları yer cehennemdir. Ne kötü gidiş yeridir.

³⁸¹ "Genciyle, yaşlısıyla", "binekli, bineksiz", "silahlı, silahsız" gibi anlamlara gelebilir.

³⁸² İki güzel şey: zafer ve şehitlik veya gazilik ve şehitlik.

cb) Ordu Kurma ve Askeri Donanım

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْحَرْبِ
تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا
تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٦٠﴾

8 Enfal/60. (Ey inananlar!) Onlara karşı gücünüzün yettiği kadar, Allah'ın düşmanını, sizin düşmanlarınızı ve bunlardan başka Allah'ın bildiği ve sizin bilmediğiniz düşmanlarınızı korkutmak için kuvvet ve savaş atları hazırlayın. Allah yolunda sarfettiğiniz her şey, size haksızlık yapılmaksızın ödenecektir.

4 Nisa/71. Ey inananlar! (Düşmana karşı) tetikte olun ve (savaşa) ya bölük bölük veya hep beraber çıkın.

اتَّقُوا جَمِيعًا ﴿٧١﴾

cc) Savaş Esirleri

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُبْعِثَ فِي
الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَصَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٧﴾ لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَبَقَ
لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٦٨﴾ فَكُلُوا
مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ﴿٦٩﴾ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي آيَاتِكُمْ مِنَ
الْأَسْرَى إِنْ يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا
مِمَّا أَخَذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرَ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ
﴿٧٠﴾ وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ
فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾

8 Enfal/67. Düşmanı ağır yenilgiye uğratmadan esir almak hiçbir peygambere yakışmaz. Siz geçici dünya malını istiyorsunuz. Oysa, Allah ahireti kazanmanızı istiyor. Allah yücedir, bilgedir. 68. Daha önceden Allah'tan verilmiş bir hüküm olmasaydı, aldıklarınız dünyaya malından dolayı size büyük bir azap değerdirdi. 69. Elde ettiğiniz ganimetleri helal hoş olarak yiyein. Allah'a saygılı olun. Doğrusu, Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 70. Ey Peygamber! Elinizde bulunan esirlere şöyle söyle: "Allah kalplerinizde bir iyilik bulunduğunu bilirse, size sizden alınanın daha iyisini verir ve sizi bağışlar!" Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 71. Esirler sana hıyanet etmek isterlerse, bilesin ki, onlar daha önce de Allah'a hıyanet etmişlerdi de, onları yenmen için Allah sana imkan vermişti. Allah bilgin-dir, bilgedir.

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ
كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ
تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ قُلْ
اسْتَعْتَمْتُ بِهِ مِنْهُمْ قَاتِلُوهُمْ أَجُورَهُمْ قَرِيبَةٌ وَلَا
جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْقَرِيبَةِ إِنَّ
اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٢٤﴾

4 Nisa/24. Ellerinize geçen cariyeleer dışında, evli kadınlarla da (evlenmeniz haram kılındı). Bunlar Allah'ın size yazdığı hükümlerdir. Bunların dışında kalanları, zina-dan sakınmak ve iffetli olmak şartı ile mallarınızla istemeniz, size helal kılındı. Onlardan yararlanmanıza karşılık kesilen mehirlerini verin. Mehri kesildikten sonra, karşılıklı anlaşmanızda size bir sorumluluk yoktur. Allah bilendir, bilgedir.

يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْظَمَ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾ يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ ﴿٢١﴾ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ اتَّبِعُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ اتَّقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٣٨﴾ إِلَّا تَتَفَرَّغُوا يُعَذِّبُكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلُ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ إِلَّا تَتَضَرَّوهُ فَقَدْ تَصَرَّهَ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٠﴾ اتَّبِعُوا خِطَابًا وَتَقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكَُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بَنَا إِلَّا إِخْدَى الْحُسَيْنِ وَنَحُلْ تَرَبَّصْ بَكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمْ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ بَأْيِدِنَا فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبِّصُونَ ﴿٥٢﴾

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفْرَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاعْظُ عَلَيْهِمْ وَمَا وَهُمْ بِهِمْ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٧٣﴾

eşit olmazlar. Allah haksız toplumu doğru yola koymaz. 20. İnanıp, Allah yolunda hicret eden ve mallarıyla, canlarıyla savaştan kimseler, Allah katında en büyük mertebededirler. İşte bunlar kurtulanlardır. 21-22. Rableri, bunlara katından bir rahmet, hoşnutluk ve içinde sürekli nimetler bulunan, temelli kalacakları cennetleri müjdeler. Bütün yük ödül Allah katındadır.

9 Tevbe/38. Ey inananlar! Size ne oldu? "Allah yolunda savaşa çıkın" dediğinde yere yığılıp kaldınız. Ahiret yerine dünya hayatına mı razı oldunuz? Oysa dünya hayatının geçimliği ahirete göre pek azdır. 39. Eğer savaşa çıkmazsanız, Allah size can yakıcı bir azapla azap eder ve sizi başka bir toplumla değiştirir, O'na hiçbir zarar da veremezsiniz. Allah'ın gücü her şeye yeter. 40. Eğer siz Muhammed'e yardım etmezseniz, bilin ki, inkâr edenler onu, iki kişinin ikincisi olarak yurdundan çıkardıklarında, Allah ona yardım etmiştir. Hani o mağarada arkadaşına: "Üzülmeyin; Allah bizimledir" diyordu. Allah da ona huzur ve güven (sekine) indirdi, görmediğiniz askerlerle onu destekledi ve inkâr edenlerin sözlerini alçalttı. Allah'ın sözü en üstündür. Allah yücedir, bilgidir. 41. Hafifiyle, ağırlıyla³⁸¹ hepimiz yola koyulun ve Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla cihad edin. Eğer bilerseniz, bu sizin iyiliğinizdir.

9 Tevbe/52. De ki: "Siz bize ancak iki güzel şeyden³⁸² birinin gelmesini gözlüyordunuz, değil mi? Ama biz, Allah'ın sizi kendi katından veya bizim elimizle bir azaba uğratmasını bekliyoruz. Bekleyin bakalım, biz de sizinle birlikte beklemekteyiz".

9 Tevbe/73. Ey Peygamber! İnkârcılarla ve ikiyüzlülerle savaş. Onlara karşı katı davran. Varacakları yer cehennemdir. Ne kötü gidiş yeridir.

³⁸¹ "Genciyle, yaşlısıyla", "binekli, bineksiz", "silahlı, silahsız" gibi anlamlara gelebilir.

³⁸² İki güzel şey: zafer ve şehitlik veya gazilik ve şehitlik.

cb) Ordu Kurma ve Askeri Donanım

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْحَرْبِ
تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا
تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَظْلُمُونَ ﴿٦٠﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَاتَّقُوا ثُبَاتٍ لَا
تُفِرُّوا جَمِيعًا ﴿٧١﴾

8 Enfal/60. (Ey inananlar!) Onlara karşı gücünüzün yettiği kadar, Allah'ın düşmanını, sizin düşmanlarınızı ve bunlardan başka Allah'ın bildiği ve sizin bilmediğiniz düşmanlarınızı korkutmak için kuvvet ve savaş atları hazırlayın. Allah yolunda sarfettiğiniz her şey, size haksızlık yapılmaksızın ödenecektir.

4 Nisa/71. Ey inananlar! (Düşmana karşı) tetikte olun ve (savaşa) ya bölük bölük veya hep beraber çıkın.

cc) Savaş Esirleri

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَىٰ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ
أَلَمْ تَرَ أَنَّا أَرْسَلْنَا بِكَ خُذْ مَا نَفْسُكَ وَاللَّهُ يَرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٧﴾ لَوْ لَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَبَقَ
لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٦٨﴾ فَكُلُوا
مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ﴿٦٩﴾ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي أَيْدِيكُمْ مِنْ
الْأَسْرَىٰ إِنْ يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا
مِمَّا أُخِذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرَ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ
﴿٧٠﴾ وَإِنْ يُرِيدُوا حَيَاتِكَ فَقَدْ حَاوَا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ
فَأَمَّاكَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾

8 Enfal/67. Düşmanı ağır yenilgiye uğratmadan esir almak hiçbir peygambere yakışmaz. Siz geçici dünya malını istiyorsunuz. Oysa, Allah ahireti kazanmanızı istiyor. Allah yücedir, bilgedir. 68. Daha önceden Allah'tan verilmiş bir hüküm olmasaydı, aldıklarınız dünyaya malından dolayı size büyük bir azap değerd. 69. Elde ettiğiniz ganimetleri helal hoş olarak yişin. Allah'a saygılı olun. Doğrusu, Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 70. Ey Peygamber! Elinizde bulunan esirlere şöyle söyle: "Allah kalplerinizde bir iyilik bulunduğunu bilirse, size sizden alınanın daha iyisini verir ve sizi bağışlar!" Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 71. Esirler sana hıyanet etmek isterlerse, bilesin ki, onlar daha önce de Allah'a hıyanet etmişlerdi de, onları yenmen için Allah sana imkan vermişti. Allah bilgin, bilgedir.

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ
وَاللَّهُ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ
كُتِبَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَغَيْرُ مُحْصَنِينَ غَيْرُ مُسَافِحِينَ فَمَا
تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ قَاتِلُوا أَجْرَهُمْ فَرِيضَةً وَلَا
اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُمْ قَاتِلُوا أَجْرَهُمْ فَرِيضَةً وَلَا
جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ بَيْنَ بَغْيِ الْفَرِيضَةِ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٢٤﴾

4 Nisa/24. Ellerinize geçen cariyeler dışında, evli kadınlarla da (evlenmeniz haram kılındı). Bunlar Allah'ın size yazdığı hükümlerdir. Bunların dışında kalanları, zından sakınmak ve iffetli olmak şartı ile mallarınızla istemeniz, size helal kılındı. Onlardan yararlanmanıza karşılık kesilen mehirlerini verin. Mehir kesildikten sonra, karşılıklı anlaşmanızda size bir sorumluluk yoktur. Allah bilendir, bilgedir.

يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾ يَبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَحَنَاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ ﴿٢١﴾ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ اتَّقُوا اللَّهَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَتَأْتَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٣٨﴾ إِلَّا تَتَفَرَّغُوا يُعَذِّبُكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلُ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ إِلَّا تَتَضَرَّوهُ فَقَدْ تَضَرَّهَ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٠﴾ اتَّقُوا خِيفَاتِهَا وَتَقَالُوا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكَُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بَنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسْنَيْنِ وَتَحْنُ تَرَبَّصُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمْ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ بِأَيْدِينَا فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبِّصُونَ ﴿٥٢﴾

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَاوَاهُمْ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٧٣﴾

eşit olmazlar. Allah haksız toplumu doğru yola koymaz. 20. İnanıp, Allah yolunda hicret eden ve mallarıyla, canlarıyla savaşan kimseler, Allah katında en büyük mertebededirler. İşte bunlar kurtulanlardır. 21-22. Rableri, bunlara katından bir rahmet, hoşnutluk ve içinde sürekli nimetler bulunan, temelli kalacakları cennetleri müjdeler. Büyük ödül Allah katındadır.

9 Tevbe/38. Ey inananlar! Size ne oldu? "Allah yolunda savaşa çıkın" dendiğinde yere yığılıp kaldınız. Ahiret yerine dünya hayatına mı razı oldunuz? Oysa dünya hayatının geçimliği ahirete göre pek azdır. 39. Eğer savaşa çıkmazsanız, Allah size can yakıcı bir azapla azap eder ve sizi başka bir toplumla değiştirir, O'na hiçbir zarar da veremezsiniz. Allah'ın gücü her şeye yeter. 40. Eğer siz Muhammed'e yardım etmezseniz, bilin ki, inkâr edenler onu, iki kişinin ikincisi olarak yurdundan çıkardıklarında, Allah ona yardım etmiştir. Hani o mağarada arkadaşına: "Üzülmeyin; Allah bizimledir" diyordu. Allah da ona huzur ve güven (sekin) indirdi, görmediğiniz askerlerle onu destekledi ve inkâr edenlerin sözlerini alçalttı. Allah'ın sözü en üstündür. Allah yücedir, bilgedir. 41. Hafifiyle, ağırlıyla³⁸¹ hepiniz yola koyulun ve Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla cihad edin. Eğer bilerseniz, bu sizin iyiliğinizdir.

9 Tevbe/52. De ki: "Siz bize ancak iki güzel şeyden³⁸² birinin gelmesini gözlüyordunuz, değil mi? Ama biz, Allah'ın sizi kendi katından veya bizim elimizle bir azaba uğratmasını bekliyoruz. Bekleyin bakalım, biz de sizinle birlikte beklemekteyiz".

9 Tevbe/73. Ey Peygamber! İnkârcılarla ve ikiyüzlülerle savaş. Onlara karşı katı davran. Varacakları yer cehennemdir. Ne kötü gidiş yeridir.

³⁸¹ "Genciyle, yaşlısıyla", "binekli, bineksiz", "silahlı, silahsız" gibi anlamlara gelebilir.

³⁸² İki güzel şey: zafer ve şehitlik veya gazilik ve şehitlik.

cb) Ordu Kurma ve Askeri Donanım

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْحَرْبِ
تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا
تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَظْلُمُونَ ﴿٦٠﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَاتَّقُوا ثُبَاتٍ أَوْ
اتَّقُوا جَمِيعًا ﴿٧١﴾

8 Enfal/60. (Ey inananlar!) Onlara karşı gücünüzün yettiği kadar, Allah'ın düşmanını, sizin düşmanlarınızı ve bunlardan başka Allah'ın bildiği ve sizin bilmediğiniz düşmanlarınızı korkutmak için kuvvet ve savaş atları hazırlayın. Allah yolunda sarfettiğiniz her şey, size haksızlık yapılmaksızın ödenecektir.

4 Nisa/71. Ey inananlar! (Düşmana karşı) tetikte olun ve (savaşa) ya bölük bölük veya hep beraber çıkın.

cc) Savaş Esirleri

مَا كَانَ لِيَ أَنْ يَكُونَ لَهَ أُسْرَىٰ حَتَّىٰ يُفْعَلَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَصَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٧﴾ لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَقَّ لَمَسْكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٦٨﴾ فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُمْ حَلَالٌ وَطَيِّبٌ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٦٩﴾ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ الْأُسْرَىٰ إِنْ يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِمَّا أُخِذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرَ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٧٠﴾ وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾

8 Enfal/67. Düşmanı ağır yenilgiye uğratmadan esir almak hiçbir peygambere yakışmaz. Siz geçici dünya malını istiyorsunuz. Oysa, Allah ahireti kazanmanızı istiyor. Allah yücedir, bilgedir. 68. Daha önceden Allah'tan verilmiş bir hüküm olmasaydı, aldıklarınız dünyaya malından dolayı size büyük bir azap değerd. 69. Elde ettiğiniz ganimetleri helal hoş olarak yişin. Allah'a saygılı olun. Doğrusu, Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 70. Ey Peygamber! Elinizde bulunan esirlere şöyle söyle: "Allah kalplerinizde bir iyilik bulunduğunu bilirse, size sizden alınanın daha iyisini verir ve sizi bağışlar!" Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 71. Esirler sana hıyanet etmek isterlerse, bilesin ki, onlar daha önce de Allah'a hıyanet etmişlerdi de, onları yenmen için Allah sana imkan vermişti. Allah bilgin-dir, bilgedir.

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَنْفِقُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِينَ غَيْرِ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٢٤﴾

4 Nisa/24. Ellerinize geçen cariyeler dışında, evli kadınlarla da (evlenmeniz haram kılındı). Bunlar Allah'ın size yazdığı hükümlerdir. Bunların dışında kalanları, zina-dan sakınmak ve iffetli olmak şartı ile mallarınızla istemeniz, size helal kılındı. Onlardan yararlanmanıza karşılık kesilen mehirlerini verin. Mehri kesildikten sonra, karşılıklı anlaşmanızda size bir sorumluluk yoktur. Allah bilendir, bilgedir.

فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلَامِ وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ
مَعَكُمْ وَلَنْ يَتْرُكَكُمْ أَعْمَالَكُمْ ﴿٣٥﴾

فَإِذَا لَقِيتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّى إِذَا
أَلْحَسْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَتَاقَ فَإِمَّا مَنًّا بَعْدَ وَإِمَّا فِدَاءً
حَتَّى تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ذَلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ
لَآتَصَّرَ مِنْهُمْ وَلَكِنْ لِيَبْلُوَ بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ وَالَّذِينَ
قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالُهُمْ ﴿٤﴾
سَيَهْدِيهِمْ وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ ﴿٥﴾ وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ
عَرَفَهَا لَهُمْ ﴿٦﴾

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ
عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ
سَمَّاكُمْ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ
شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا
الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ
فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٧٨﴾

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ
وَمَا لَهُمْ حِجْمٌ وَإِنَّهُمْ الْمَكِيدُونَ ﴿٩﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ
مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿١٠﴾ تُوْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَلِكَ
خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١﴾ يَغْفِرُ لَكُمْ
ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلُكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
وَمَسَاكِينٍ ظَلِمُوا فِي حَيَاتِهِمْ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ
﴿١٢﴾ وَأُخْرَى يُجِيبُونَهَا تَصَرَّتْ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ

47 Muhammed/35. Ey inananlar! Sizler üstün gelecekken gevşeyip, barış istemeyin. Allah sizinle beraberdir; O sizin çabalarınıza kıyamaz.

47 Muhammed/4. İnkâr edenlerle savaştığınızda boyunlarınızdan vurun! Sonunda onlara üstün geldiğinizde onları esir alın; sonra onları ya bir lütuf olarak, ya da fidye karşılığında (salverin)! Savaş bitinceye kadar böyle yapın. Allah dilemiş olsaydı, onlardan kendisi de öc alabilirdi; ama O sizi birbirinizle denemek istedi. Allah'ın yolunda öldürülenlere gelince, O onların işlerini boşa çıkarmaz. 5. Onları doğru yola erdirtir, durumlarını düzeltir. 6. Onları, kendilerine anlatmış olduğu cennete koyar.

22 Hac/78. Allah uğrunda gereği gibi cihad edin. O sizi seçmiş, babanız İbrâhim'in yolu olan dinde sizin için hiçbir zorluk kılmamıştır. Daha önce ve bunda (Kur'an'da), Peygamber'in size örnek olması, sizin de insanlara örnek olmanız için O size 'Müslüman' adını vermiştir. Artık namazı kılın, zekâtı verin ve sahibiniz olan Allah'a tutunun. O ne güzel sahip ve ne güzel yardımcıdır!

66 Tahrim/9. Ey Peygamber! İnkarcılarla ve ikiyüzlülerle savaş. Onlara karşı katı davran. Varacakları yer cehennemdir, ne kötü gidiş yeridir.

61 Saf/10. Ey inananlar! Size, sizi can yakıcı bir azaptan kurtaracak, kazançlı bir alışverişi göstereyim mi? 11. Allah'a ve Elçisi'ne inanırsınız; Allah yolunda canlarınızı, mallarınızı cihad edersiniz; bilerseniz, bu sizin için en iyi olandır. 12. Böyle yaparsanız, Allah günahlarınızı size bağışlar, sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere, Adn cennetlerinde hoş yerlere koyar; büyük kurtuluş budur. 13. Bundan başka sevdiğiniz bir şey daha var: Allah katından bir yardım ve yakın bir zafer... (Ey Muhammed!) İnananlara müjde ver. 14. Ey ina-

وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا
أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِحَوَارِيِّينَ مَنْ
أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ
فَأَمْنَتْ طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَأَيَّدَ
الَّذِينَ آمَنُوا عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَاصْبَحُوا ظَاهِرِينَ ﴿١٤﴾

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانُوا
بُنْيَانٍ مَرْصُوصٍ ﴿١٥﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ
وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٥﴾

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ
لَهُمُ الْجَنَّةُ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ
وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ وَمَنْ
أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبِشِرُوا بِهِ الَّذِي بَايَعْتُمْ
بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١١١﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ
الْكُفَّارِ وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ غُلْظَةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ
الْمُتَّقِينَ ﴿١٢٣﴾

قَاتِلُوهُمْ يَعْلَبُهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْرِجُهُمْ مِنْكُمْ عَلَيْهِمُ
وَيُشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ ﴿١٤﴾ وَيُنْهَبُ غَنَمُ
قُلُوبِهِمْ وَيُثَبِّتُ اللَّهُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ
﴿١٥﴾ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ
جَاهَلْتُمْ مِنْكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا
الْمُؤْمِنِينَ وَلِجَنَّةٍ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ
أَمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا

nanlar! Allah'ın yardımcısı olun. Nitekim Meryem oğlu İsa Havârilere: "Allah'a giden yolda yardımcılarım kimlerdir?" deyince Havariler: "Allah'ın yardımcısı bizleriz" demişlerdi. İsrailoğullarından bir grup inanmış, bir grup da inkâr etmişti; ama Biz inananları düşmanlarına karşı destekledik de üstün geldiler.

61 Saf/4. Allah, kendi uğrunda, kenetlenmiş bir duvar gibi sıra hâlinde savaşanları sever.

5 Maide/35. Ey inananlar! Allah'a saygılı olun, O'na yol arayın ve O'nun yolunda savaşın ki kurtulasınız.

9 Tevbe/111. Allah, Tevrat, İncil ve Kur'an'da üzerine aldığı gerçek bir söz olarak, Allah yolunda çarpıp öldürülen ve öldüren mü'minlerin canlarını ve mallarını cennete karşılık satın almıştır. Verdiği sözü, Allah'tan daha çok tutan kim vardır? Öyleyse, yaptığınız bu alışverişi sevinin. İşte bu, büyük kurtuluştur.

9 Tevbe/123. Ey inananlar! İnkârcılardan yakınıınızda olanlarla çarpışın ki, sizde bir sertlik görsünler. Allah'ın, kendisine saygılı olanlarla beraber olduğunu bilin.

9 Tevbe/14-15. Onlarla savaşın ki, Allah sizin elinizle onlara azap etsin ve onları rezil etsin; sizi onlara üstün kılsın, inanan toplumun gönüllerine su serpsin ve yüreklerinin öfkesini gidersin. Allah dilediğinin tövbesini kabul eder. Allah bilgidir, bilgedir. 16. Yoksa, Allah içinizden cihad eden ve Allah'tan, Elçisi'nden ve inananlardan başkasını sırdaş edinmeyenleri bilmeden bırakacağınızı mı sandınız? Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

9 Tevbe/19. Hacılara su vermeyi ve Mescid-i Haram'ın bakımını, Allah'a ve ahiret gününe inanan ve Allah yolunda cihad eden(in yaptığı) ile bir mi tuttunuz? Bunlar Allah katında

فَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَمُوتْ أَوْ يُغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٧٤﴾

4 Nisa/74. Öyleyse, dünya hayatına karşılık ahireti satın alanlar, Allah yolunda çarpışsınlar. Kim Allah yolunda çarpışırsa –ister öldürülsün ister galip gelsin– Biz ona büyük bir ödül vereceğiz.

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ﴿٧٦﴾ أَلَمْ تَرَى إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ لَوْلَا أَخَّرْتَنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَى وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٧٧﴾ أَيْتِمَا تُكَلِّمُوا بِلُزْمِ الْوَيْتِ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشِيدَةٍ وَإِنْ تُصِيبَهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا ﴿٧٨﴾

4 Nisa/76. İnananlar Allah uğrunda çarpışsınlar. İnkâr edenler ise, Tağut uğrunda çarpışsınlar. Öyleyse Şeytan'ın dostlarıyla çarpışın. Doğrusu, Şeytan'ın düzeni zayıftır. 77. Kendilerine: “Elinizi (savaşta) çekin, namazı kılın, zekatı verin!” denilen kimseleri görmedin mi? Onlara savaş yazılınca, onlardan bir kısmı Allah'tan korkar gibi, belki de daha çok, insanlardan korkmaya başladılar ve: “Rabbimiz! Niçin savaşı bize farz kıldın? Ya-kın bir süreye kadar bizi erteleyemez miydin?” dediler. De ki: “Dünya geçimliği azdır. Ahiret, (Allah'a) saygılı olanlar için daha iyidir, orada çekirdeğin yarığındaki lif kadar bile haksızlığa uğratılmazsınız”. 78. Nerede olursanız olun, sağlam kaleler içinde olsanız bile, ölüm size ulaşır. Onlara bir iyilik gelse: “Bu Allah katındandır” derler. Onlara bir kötülük gelse: “Bu senin yüzündendir” derler. De ki: “Hepsi Allah katındandır” Bunların nesi var; neredeyse hiçbir söyleneni anlamıyorlar?

فَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا تُكَلَّفُ إِلَّا نَفْسُكَ وَخَرَضِ الْمُؤْمِنِينَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَكْفِكَ بَأْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنَكُّبًا ﴿٨٤﴾

4 Nisa/84. Allah uğrunda savaş! Sen ancak kendinden sorumlusun. İnananları da (savaşmaya) özendir. Umulur ki, Allah inkâr edenlerin baskısını önler. Allah daha güçlüdür ve cezalandırması daha çetindir.

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَبِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٩٥﴾ دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٩٦﴾

4 Nisa/95. İnananlardan, özürsüz olarak yerlerinde oturanlarla, mallarıyla ve canlarıyla Allah yolunda savaşanlar eşit olmazlar. Allah, canlarıyla ve mallarıyla cihad edenleri, oturanlardan derece derece üstün kılmıştır. Gerçi Allah hepsine de en güzel vadedmiştir. Fakat Allah mücahidlere oturanlardan daha büyük ödüller vererek üstün kılmıştır. 96. Allah, kendi katından üstün dereceler, bağışlanma ve rahmet vermiştir. Allah bağışlar ve esirger.

إِنَّمَا يَنْهَأَكُمْ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَاجِكُمْ أَنْ تَوَلَّوْهُمْ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٩٠﴾

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَل لَّنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَل لَّنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا ﴿٧٥﴾

وَدُّوا لَوْ تُكْفِرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّىٰ يُهَاجِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَأَقْلُبُوهُمْ حَيْثُ وَحَدَّثْتُمُوهُمْ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٨٩﴾

سَتَجِدُونَ آخَرِينَ يُرِيدُونَ أَنْ يَأْمَنُوكُمْ وَيَأْمَنُوا قَوْمَهُمْ كُلًّا رَدُّوْا إِلَىٰ الْفِتْنَةِ أُرْكِبُوا فِيهَا فَإِنْ لَمْ يَعْتَزْلُوكُمْ وَيُلْقُوا إِلَيْكُمُ السَّلَامَ وَيَكْفُوا أَيْدِيَهُمْ فَخُذُوهُمْ وَأَقْلُبُوهُمْ حَيْثُ تَفَقَّصْتُمُوهُمْ وَأُولَٰئِكَمُ جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مُبِينًا ﴿٩١﴾

أَذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ الَّذِينَ أَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ يَعْزِزْهُمْ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبَّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَدَدَتْ صَوَامِعُ وَبُيُوعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٤٠﴾

60 **Mümtehine/9.** Allah, ancak sizinle din uğrunda savaşanları, sizi yurtlarınızdan çıkaranları ve çıkarılmanıza yardım edenleri dost edinmenizi yasak eder; kim onları dost edinirse, işte onlar zalimdir.

4 **Nisa/75.** Size ne oluyor da: "Rabbimiz! Biz, halkı zalim olan bu şehirden çıkar, katından bize bir hâmî gönder ve katından bize bir yardımcı gönder" diyen zavallı erkekler, kadınlar ve çocuklar uğrunda ve Allah yolunda savaşmıyorsunuz.

4 **Nisa/89.** (Münafıklar) keşke onların inkâr ettikleri gibi siz de inkâr etseniz de, kendileriyle aynı olsanız isterler. Öyleyse, onlar Allah yolunda hicret etmedikçe onlardan dost tutmayın. Eğer yüz çevirirlerse, onları yakalayın ve bulduğunuz yerde öldürün. Onlardan dost ve yardımcı edinmeyin.

4 **Nisa/91.** Diğerlerinin de, hem sizden güvende olmayı, hem de kendi toplumlarından güvende olmayı istediklerini göreceksin. Ama her ne zaman bozgunculuğa çağınılsalar, baş aşağı ona atılırlar. Eğer bunlar sizden uzak durmaz, size barış önermez ve sizden el çekmezlerse, onları yakalayın ve bulduğunuz yerde öldürün. İşte onlara karşı size apaçık yetki verdik.

22 **Hac/39.** Haksızlığa uğratılarak kendilerine savaş açılan kimselere (savaşmaları için) izin verilmiştir. Allah onlara yardım etmeye elbette güç yetirir. 40. Onlar yalnızca: "Rabbimiz Allah'tır" dediler diye, haksız yere yurtlarından çıkarılmışlardır. Allah insanların bir kısmını diğerleriyle savmasaydı, manastırlar, kiliseler, havralar ve içinde Allah'ın adı çok anılan mescidler yıkılıp giderdi. Andolsun ki, Allah kendisine yardım edenlere yardım eder. Allah güçlüdür, üstündür.

وَأِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بِهِمَا
فَإِنْ بَعَثَ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْآخَرَىٰ فَقَاتَلَا أَلَا تَبْغِي
حَتَّىٰ تَقِيَّ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا
بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٩﴾

49 Hucurat/9. İnananlardan iki topluluk birbirleriyle savaşarlarsa, aralarını düzeltin. Eğer biri diğeri üzerine saldırırsa, Allah'ın buyruğuna dönmelerine kadar saldıranlarla savaşın; eğer dönerlerse aralarını adâletle bulun. Adil davranın; Allah âdil davrananları sever.

c) Savaş (Cihad)

'Cihad' Allah yolunda savaş da dahil olmak üzere, haksızlara karşı gösterilen her türlü gayret ve mücadeleyi kapsar. Saldırganlık, baskı, zulüm ve sömürüye karşı verilen savaşlar cihaddır. Toprak genişletmek, ekonomik veya politik çıkar sağlamak amacıyla savaşlar gayri meşru olduğu için cihad sayılamaz. Bazı Müslüman toplumların tarih içerisinde emperyalist amaçlarla yaptıkları savaşları –bu savaşlar Müslümanlar'a karşı bile olsa– 'cihad' olarak niteleyerek, eylemlerini meşrulaştırmaya çalışmış olmaları bu gerçeği değiştirmez. Kur'an hangi şartlar altında ve ne uğrunda savaşılabileceğini belirtmiştir.

ca) Gerektiğinde Savaşmaya Teşvik

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰ أَنْ
تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰ أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا
وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١٦﴾

2 Bakara/216. Hoşunuza gitmese de savaş size farz kılındı. Bazen hoşlanmadığınız bir şey sizin iyiliğinize, sevdiğiniz bir şey de sizin kötülüğünüze olabilir. Allah bilir, siz bilemezsiniz.

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلَّهُ لِلَّهِ
فَإِنْ اتَّهَمُوا فَإِنَّ اللَّهَ يَمَّا يَعْمَلُونَ بِصُورٍ ﴿٣٩﴾

8 Enfal/39. İnsanları zorlayarak dinden döndürme (fitne) kalmayıp, din bütünüyle Allah'ın olana kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse, Allah onların yaptıklarını görmektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ
كَبِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٤٥﴾

8 Enfal/45. Ey inananlar! Bir toplulukla karşılaşırsanız direnin ve başarıya ulaşmanız için Allah'ı çokça anın.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّصِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنَّ يَكُنْ
مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتِينَ وَإِنْ يَكُنْ
مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا
يَفْقَهُونَ ﴿٦٥﴾ الْآنَ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ
فِيكُمْ ضَعْفًا فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ
وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ
الصَّابِرِينَ ﴿٦٦﴾

8 Enfal/65. Ey Peygamber! İnananları savaşa özendir. Sizden dayanıklı yirmi kişi, ikiyüz kişiyi yener. Eğer sizden yüz kişi olursa, inkar edenlerden bin kişiyi yener. Çünkü onlar anlamayan bir toplumdur. 66. Şimdi, Allah yükünüzü hafifletti. Zira içinizdeki bitkinliği bilmektedir. Sizden dayanıklı yüz kişi, ikiyüz kişiyi yener. Sizden bin kişi olursa, Allah'ın yardımı ile ikibin kişiyi yener. Allah sabırlı olanlarla beraberdir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السَّلَامِ كَافَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا
خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٢٠٨﴾

وَأَنْ جَنَحُوا لِلسَّلَامِ فَاجْتَنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ
السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦١﴾ وَأَنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ
حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي آتَاكَ بُنْصُرَهُ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾

عَسَى اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ
مُودَّةً وَاللَّهُ قَدِيرٌ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٧﴾ لَا يَنْهَاكُمُ
اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ
يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٨﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا
الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا
فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ
خَشْيَةً وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كُتِبَ عَلَيْنَا الْقِتَالُ لَوْلَا أَخَّرْتَنَا
إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ
لِمَنْ أَتَى وَلَا تُظْلَمُونَ قِتِيلًا ﴿٧٧﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا
وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْفَى إِلَيْكُمْ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا
تَتَّبِعُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ مَعَآمِدٌ كَثِيرَةٌ
كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنْ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوا إِنَّ اللَّهَ
كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٩٤﴾

وَأِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا
فَإِنْ بَعَثَ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْآخَرَى فَقَاتَلُوا الَّتِي تَبْغِي

2 **Bakara/208.** Ey inananlar! Hep birden barışa girin, Şeytan'a ayak uydurmayın. O size apaçık düşmandır.

8 **Enfal/61.** Eğer onlar barışa yanaşırlarsa, sen de yanaş ve Allah'a güven. Doğrusu, O işiten ve Bilen'dir. 62. Eğer seni aldatmak isterlerse, Allah sana yeter. Seni ve inananları, yardım ederek destekleyen O'dur.

60 **Mümtehiye/7.** Belki de Allah sizinle, düşmanlık gösterdiğiniz kimseler arasında bir sevgi yaratır; Allah'ın buna gücü yeter. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 8. Allah, din uğrunda sizinle savaşmayan ve sizi yurdunuzdan çıkarmayan kimselere iyilik yapmanızı ve onlara karşı adil davranmanızı yasaklamaz. Allah adil olanları sever.

4 **Nisa/77.** Kendilerine: "Elinizi (savaşta) çekin, namazı kılın, zekatı verin" denilen kimseleri görmedin mi? Onlara savaş yazılınca, onlardan bir kısmı Allah'tan korkar gibi, belki de daha çok, insanlardan korkmaya başladılar ve: "Rabbimiz! Niçin savaş bize farz kıldı? Yakın bir süreye kadar bizi erteleyemez miydin?" dediler. De ki: "Dünya geçimliği azdır. Ahiret, (Allah'a) saygılı olanlar için daha iyidir, orada çekirdeğin yarığındaki lif kadar bile haksızlığa uğratılmazsınız".

4 **Nisa/94.** Ey inananlar! Allah uğrunda yola çıktığınız zaman iyice araştırın ve size barış önerene³⁷⁸, dünya hayatının geçici menfaatini arzulayarak: "Sen mü'min değilsin" demeyin. Allah'ın katında çok günahetler vardır. Önceleri siz de öyleydiniz. Ama Allah size iyilikte bulundu. Öyleyse iyice araştırın. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

49 **Hucurat/9.** Inananlardan iki topluluk birbirleriyle savaşılırlarsa, aralarını düzeltin. Eğer biri diğeri üzerine saldırırsa, Allah'ın

³⁷⁸ Bu ifade genellikle "size selam verene..." şeklinde çevrilmiştir. Lafızlar böyle bir çeviriye de elverişli olmakla birlikte, ayette tasvir edilen ortamın savaş ortamı olması, yukarıda tercih edilen anlamın daha doğru olduğunu göstermektedir.

حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِنَّ فَاءَتَ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٩﴾ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٠﴾

buyruğuna dönmelerine kadar saldırı- larla savaşın; eğer dönerlerse aralarını adâletle bulun. Adil davranın; Allah âdil davrananları sever. 10. İnananlar kardeş- tirler; öyleyse (dargın olan) kardeşlerinizin arasını düzeltin; Allah'ı sayın ki, size mer- hamet edilsin.

b) Savaşı Zorunlu Kılan Nedenler

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٢﴾

42 Şura/42. İnsanlara zulmedenlere ve yeryüzünde haksız yere taşkınlık edenlere karşı durulmalıdır. İşte can yakıcı azap bunlardır.

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿١٩٠﴾ وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ تَقْتُلُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجَكُمْ وَالَّذِينَ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يُقَاتِلَكُمْ فِيهِ فَإِنْ قَاتَلَكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ﴿١٩١﴾ فَإِنْ اتَّهَمُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٩٢﴾ وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنْ اتَّهَمُوا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٩٣﴾

2 Bakara/190. Sizinle savaş kalkanlarla Allah uğrunda savaşın. Ama sınırı aşmayın. Çünkü Allah, sınırı aşanları sevmez. 191. (Savaşta) onları yetiştirdiğiniz yerde öldürün. Sizi çıkardıkları yerden siz de onları çıkarın. (Dininden döndürmek için) insanlara baskı yapmak, öldürmekten daha kötüdür. Mescid-i Haram'ın yanında onlar sizinle savaşmadıkça siz de onlarla savaşmayın. Eğer sizinle savaşarlarsa, onları öldürün. İnkâr edenlerin cezası budur. 192. Eğer vazgeçerlerse, Allah elbette bağışlar ve affeder. 193. İnsanları zorlayarak dinden döndürme (fitne) kalmayıp, din bütününü Allah'ın olana kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse, Allah onların yaptıklarını görmektedir.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٢٤٣﴾ وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٤٤﴾

2 Bakara/243. Binlerce kişi olmalarına rağmen, ölüm korkusuyla yurtlarından çıkanları görmedin mi? Allah onlara: "Geberin!" dedi. Sonra da onları diriltti. Doğrusu, Allah, insanlara karşı bol iyilik sahibidir. Ama insanların çoğu şükretmezler. 244. Allah yolunda savaşın ve Allah'ın işiten bilen olduğunu bilin.³⁷⁹

³⁷⁹ Burada İsrailoğulları'nın büyük gruplar halinde Mısır'dan çıkışlarına (5 Maide/20-26) ve kendileri için bir yurt bulmak üzere çöllerde oradan oraya geçişlerine değinilmektedir. Fakat Hz. Musa, Allah'tan aldığı vahiy üzerine, onlara Filistinliler'e saldırmalarını, oranın halkını sürüp çıkarmalarını ve orayı fethetmelerini emrettiğinde onlar korktular ve ilerleme emrine karşı çıktılar. Bu nedenle Allah onları başı boş bir şekilde çölde bıraktı ve böylece çölün zorlukları içinde, eski nesil yok olup, yerine yeni nesil yetişti. Daha sonra Allah onlara Filistinliler'e karşı zafer ihşan etti. Büyük bir ihtimalle, buradaki "ölüm ve yeniden dirilme" Mısır'dan çıkışın bu iki yönünü kasdetmektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَلْهَابُ
وَالْأَزْلَامُ رَجَسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمْ
الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ
ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ﴿٩١﴾

5 Maide/90. Ey inananlar! İçki, kumar, di-
kili taşlar ve fal okları, yalnızca Şeytan işi
birer pisliktir. Bundan kaçının ki kurtulası-
nız. 91. Şeytan, içki ve kumar yüzünden
yalnızca aranızda düşmanlık ve kin sokmak,
sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoy-
mak ister. Artık vazgeçecek misiniz?

d) Neslin ve İffetin Korunması

وَلَا تَقْرَبُوا الزَّوْجَ إِتْمَ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿٣٢﴾

17 İsra/32. Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o
çirkin bir iş ve kötü bir yoldur.

إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا
لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ
لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٩﴾

24 Nur/19. Inananlar arasında hayasızlığın
yayılmasını arzu edenlere, işte onlara,
dünya ve ahirette can yakıcı azap vardır.
Allah bilir, siz ise bilmezsiniz.

وَلْيَسْتَغْفِرِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُعْهِمُ اللَّهُ
مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ
فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَآتُوهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ
الَّذِي آتَاكُمْ وَلَا تُكْرِهُوا فَتِيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ إِنْ أَرَدْتُمْ
تَخَصُّصًا لَتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهِنْ فَإِنَّ
اللَّهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرَاهِهِمْ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٣﴾

24 Nur/33. Evlenemeyenler ise, Allah ken-
dilerini lütfu ile zenginleştirenceye kadar
iffetli davransınlar. Kölelerinizden özgür-
lük akdi yapmak isteyenlerle –onlarda bir
iyilik görürseniz– anlaşma yapın. Onlara
Allah'ın size verdiği maldan verin. Dünya
hayatının geçici menfaatini elde etmek
için, namuslu kalmak isteyen bakire cari-
yelerinizi fuşşa zorlamayın. Kim onları
buna zorlarsa, Allah, zorlandıkları için on-
ları (cariyeleri) bağışlar ve merhamet eder.

e) Mülkiyet Hakkı

Kur'an'a göre mutlak mâlik Allah'tır; yani herkesin ve her şeyin üzerinde mutlak tasarruf hakkına sahip bulunan yegane varlık O'dur, O her şeyin sahibidir. Allah kendi mülkünden insanlığa da cüz'i olarak, denemek amacıyla vermiştir. Bu nedenle, Allah ile ilişkisini kesmiş bir dünya görüşünün iktisat anlayışında (kapitalizm) insan –kendi malının mutlak sahibi olarak görüldüğü için– malını istediği gibi ve istediği yere harcayabilme hakkına sahip görülürken, İslam bu hürriyeti sınırlamaktadır. Kişinin kendi malını tüketirken savur-
ganlık etmesi (isrâf) yasak olduğu gibi, ihtiyaç fazlası malın ihtiyaç sahiplerine harcan-
ması (infâk) önerilir. İslam tarihi boyunca, Kur'an'ın tanıdığı mülkiyet hakkı, sağ ve sol yo-
rumlara konu olageldiyse de, İslam dünyasında sağcı mülkiyet yorumlarının baskın ol-
duğu bir tarih yaşanmıştır.

وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ
فُضِّلُوا بِرِزْقِهِمْ عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ
فِيهِ سَوَاءٌ أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ ﴿٧١﴾

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتَذُنُوا بِهَا إِلَى
الْحُكَمَاءِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ
تَعْلَمُونَ ﴿١٨٨﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ
إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا
أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾ وَمَنْ يَفْعَلْ
ذَلِكَ عَذَابًا أَلِيمًا وَظَلَمْنَا قُورَيْشًا أَنْ كَانُوا
عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿٣٠﴾

وَلَا تَتَّبِعُوا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ
نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبْنَ وَامْتَلُوا
اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٣٢﴾

16 Nahl/71. Allah rızık bakımından kiminize kiminizden daha çok vermiştir. Çok verilenler, ellerinin altlarında bulunanlara –rızıkta eşit olurlar diye– rızıklarından vermezler. Allah'ın nimetini bilerek inkar mı ediyorlar?

2 Bakara/188. Birbirinizin malını haksızca yemeyin ve insanların mallarının bir kısmını yemek için onu, (yaptığınızın yanlış olduğunu) bile bile yargıçlara vermeyin!

4 Nisa/29. Ey inananlar! Mallarınızı aranızda haksızlık yaparak değil, karşılıklı rıza ile yapılan ticaretle yiye. Kendi kendinizi öldürmeyin. Allah size karşı çok merhametlidir. 30. Ama kim aşırı giderek ve haksız olarak böyle yaparsa onu ateşte yakacağız. Bu, Allah'a kolay bir şeydir.

4 Nisa/32. Allah'ın sizi birbirinizden üstün kıldığı şeyleri arzu etmeyin. Erkeklerle çalıştıklarından bir pay vardır, kadınlara da çalıştıklarından bir pay vardır. Allah'tan bolluğunu dileyin. Doğrusu Allah her şeyi bilmektedir.

4. Başka Topluluklarla İlişkiler

İslam toplumunun ve dolayısıyla da Kur'an'ın oluşum sürecinde müslümanlara yönelen şiddet ve baskıya karşı Kur'an'ın savaşa (*kitâ*) izin vermesini ve buna ilişkin atıfların Kur'an'da yer almasını ön yargılı bazı Batılılar, İslam'ı bir savaş dini olarak tanıtmaya ve sile etmişlerdir. Fransız İhtilali, Rus (Ekim) Devrimi ve Çin devrimlerini göz önüne aldığımızda, tarihî büyük dönüşümlerin (inkılab) şiddete baş vurmada gerçekleşmelerinin mümkün olmadığı teslim edilir. Hz. Muhammed savaşmıştır. Bu son derece normaldir. Önemli olan, o tarihî şartları öğrenerek, girişilen savaşların haklı veya haksız gerekçelere dayanıp dayanmadığını saptamaktır. Bu noktada, İslam'ın veremeyeceği hiçbir hesap yoktur. Savaşla ilgili her atıf, nüzûl sebebi bilinerek okunduğunda, Kur'an'ın, Müslümanları başka (gayri müslim) topluluklarla barış içinde birlikte yaşamaya teşvik ettiği görülecektir.

a) Barışın Esas Oluşu

قُلْ لِلَّذِينَ آمَنُوا يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ اللَّهِ
لِيَجْزِيَ قَوْمًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾

45 Casiye/14. (Ey Muhammed!) İnananlara söyle; (Allah'ın her) bir toplumu yaptıkları ile ödüllendireceği Allah'ın günlerini ummayanları bağışlasınlar.³⁷⁷

³⁷⁷ Bu ayete şu şekilde anlam verenler de vardır: "...Allah'ın günlerini ummayanları bağışlasınlar ki, Allah (her) bir toplumu cezalandırsın".

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ
الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ
الْفَاسِقُونَ ﴿١١٠﴾

الَّذِينَ إِن مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا
الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ
عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٤١﴾

3 Al-i İmran/110. Siz, uygun olanı emreden, kötülüğü yasaklayan ve Allah'a inanan, insanlar için ortaya çıkarılmış en iyi ümmetsiniz. Kitap Ehli de inanmış olsaydı, onların iyiliğine olurdu. Onların bir kısmı inanmış, çoğu da yoldan çıkmıştır.

22 Hac/41. Onları orada iktidar sahibi kilsak, namazı kılarlar, zekatı verirler, uygun olanı emrederler ve fenalığı yasaklarlar. İşlerin sonucu Allah'a aittir.

3. Temel Hak ve Özgürlükler

Burada söz konusu ettiğimiz haklar, birçok savunmacı ve öykünmeci dinsel söylemlerde ileri sürüldüğü gibi 'insan hakları' değildir. İnsan hakları, herkesin gayet iyi bildiği gibi, Batı'nın geliştirdiği modern bir kavramdır. Yalnız, insan hakları kapsamındaki temel birtakım ilkeler ve öneriler, kutsal kitaplar tarafından dile getirilmiş ve önerilmiş bulunan ilke ve önerilerdir (On Emir gibi). Ayrıca, şunun unutulmaması gerekir ki, 'insan hakları' denen ilkeler, bütünüyle 'evrensel' ilkeler değildir; bu ilkeler, netice itibarıyla tarihsel, kültürel, toplumsal bir havzanın ürünüdür. Bu nedenle, 'insan hakları'nın bazı unsurları, itiraza, eleştiriye, katkıya her zaman açıktır.

a) İnanç ve Düşünce Özgürlüğü

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَآمَنَ مَن فِي الْأَرْضِ كُلُّهُم جَمِيعًا
أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٩٩﴾

فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنتَ مُذَكِّرٌ ﴿٢١﴾ لَسْتَ عَلَيْهِمْ
بِمُسَيِّطِرٍ ﴿٢٢﴾

10 Yunus/99. Rabbin dileseydi yeryüzünde bulunanların hepsi inanırdı. Öyle iken, sen insanları inanmaya mı zorlayacaksın?

88 Gasiye/21. (Ey Muhammed!) Sen öğüt ver! Esasen sen sadece öğüt verensin. 22. Sen onlara zor kullanacak değilsin.

لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَن
يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِن بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ
الْوُثْقَى لَا انْقِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥٦﴾

2 Bakara/256. Dinde zorlama yoktur. Doğru olan eğri olandan ayrışıp, belirmiştir. Kim tağutu inkâr eder ve Allah'a inanırsa, kopmak bilmeyen, sağlam bir kulpa tutunmuş olur. Allah işitendir, bilendir.

b) Yaşama Hakkı

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ حَشِيَّةً بِإِثْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ
وَأَبَاؤَكُمْ إِن قَتَلْتُمْ كَانَتْ حِطَاءً كَبِيرًا ﴿٣١﴾

17 İsrâ/31. Yoksulluk korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Sizi de onları da biz rızıklandırıyoruz. Doğrusu, onları öldürmek büyük günahtır.

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قَتَلَ
مُظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي
الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ﴿٣٣﴾

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ
مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٌ وَدِيَّةٌ مُسْلِمَةٌ إِلَى آلِهِ
إِلَّا أَنْ يَصَّدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُمْ
مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٌ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ
وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَّةٌ مُسْلِمَةٌ إِلَى آلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ
مُؤْمِنَةٌ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ
اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٩٢﴾ وَمَنْ يَقْتُلْ
مُؤْمِنًا مُتَعَمَّدًا فَحَرْأَوْهُ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ
عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ﴿٩٣﴾

17 İsra/33. Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymayın. Haksız yere öldürülenin velisine kesin bir belge vermişizdir. Artık o da öldürmekte aşırı gitmesin; ne de olsa yardım görmüştür.

4 Nisa/92. Yanlışlık dışında bir mü'min diğer mü'mini öldüremez. Bir mü'mini yanlışlıkla öldüren kimsenin bir mü'min köleyi hür yapması ve ölenin ailesi bağışlamadıkça onlara diyet ödemesi gerekir. Eğer o mü'min size düşman olan bir toplumdan ise, yalnız mü'min bir köleyi hür yapmak yeter. Eğer aranızda anlaşma olan bir toplumdan ise, ailesine diyet ödemek ve mü'min bir köleyi hür yapmak gerekir. Köle bulamayan kimsenin ise, Allah'ın, tövbesini kabul etmesi için kesintisiz ardarda iki ay oruç tutması gerekir. Allah bilendir, bilgedir. 93. Kim bir mü'mini bile bile öldürürse, onun cezası içinde temelli kalacağı cehennemdir. Allah ona öfkelenmiş onu lânetlemiş ve ona büyük bir azap hazırlamıştır.

5 Maide/32. Bundan (Kabil'in Habil'i haksız yere öldürmesinden) dolayı İsrailoğulları'na şöyle yazdık: "Kim bir cana kıymamış veya yeryüzünde bozgunculuk yapmamış olan bir kimseyi öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibidir. Kim de bir kimsenin hayatını kurtarırsa, bütün insanları kurtarmış gibidir. Andolsun, onlara elçilerimiz açık belgelerle gelmiştir, ama onların çoğu bundan sonra da yeryüzünde aşırı gitmişlerdir.

c) Akıl ve İnsan Onurunun Korunması

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرَكُمُ مِنْ قَوْمٍ عَسَى أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءً مِنْ نِسَاءِ عَسَى أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْأَسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿١١﴾

49 Hucurat/11. Ey inananlar! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın, belki de onlar kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da başka kadınları alaya almasınlar, belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Birbirinizle alay etmeyin, birbirinizi kötü lâkaplarla çağırmayın; inandıktan sonra yoldan çıkmakla nitelenmek ne kötüdür! Tövbe etmeyenler, işte onlar zalimlerdir.

يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ
النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ
بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ ﴿٢٦﴾

وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ
لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ﴿١٢٦﴾

لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ
يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٨﴾

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ
اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائَتَيْنِ حَصِيمًا ﴿١٠٥﴾ وَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ إِنَّ
اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٠٦﴾ وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ
يَخْتَانُونَ أَنْفُسَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَّانًا أَثِيمًا
﴿١٠٧﴾ يَسْتَحْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَحْفُونَ مِنَ اللَّهِ
وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّنُونَ مَا لَا يَرْضَى مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ اللَّهُ
بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا ﴿١٠٨﴾ هَآأَنْتُمْ هَؤُلَاءِ جَادَلْتُمْ عَنْهُمْ
فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَمَنْ يُجَادِلُ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْ مَنْ
يَكُونُ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿١٠٩﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ
وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ
غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ
تَعْلَمُوا وَإِنْ تَلَوُّوا أَوْ نَعَرَضُوا فَلِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا
تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٣٥﴾

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا
حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا
يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٥٨﴾

38 Sad/26. Ey Davud! Seni yeryüzünde hükümrân kıldık; o hâlde, insanlar arasında adaletle hükmet, hevaya uyma! Yoksa seni Allah'ın yolundan saptırır. Allah'ın yolundan sapanlara; işte onlara, hesap gününü unutmalarına karşılık çetin azap vardır.

16 Nahl/126. Eğer cezalandırılacaksanız, size reva görülen eziyetin misliyle mukabele edin. Şayet kendinizi tutarsanız, bu kendinizi tutanlar için daha iyidir.

60 Mümtahine/8. Allah, din uğrunda sizinle savaşmayan ve sizi yurduñuzdan çıkarmayan kimselere iyilik yapmanızı ve onlara karşı adil davranmanızı yasaklamaz. Allah adil olanları sever.

4 Nisa/105. (Ey Muhammed!) İnsanlar arasında, Allah'ın sana gösterdiği ile hükmetmen için kitabı sana hak olarak indirdik. (Öyleyse) hainlerin savunucusu olma. 106. Allah'tan bağışlanma dile. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 107. Kendilerine hâinlik edenleri savunma. Doğrusu, Allah hainlikte direnen günahkarları sevmez. 108. Allah'ın hoşnut olmayacağı sözün geceleynin kurullarken, kendileriyle beraber olan Allah'tan gizlemiyorlar da, insanlardan gizliyorlar. Allah yaptıklarının hepsini bilmektedir. 109. İşte siz onları dünya hayatında savunuyorsunuz, ama kıyamet günü onları Allah'a karşı kim savunacaktır veya kim onlara vekil olacaktır?

4 Nisa/135. Ey inananlar! Kendiniz, ahabanız ve en yakınlarınız aleyhine de olsa, zengin veya fakir de olsa –ki Allah onlara daha yakındır–, Allah için şahitlik ederek adaleti ayakta tutun. Adil olmanız için heveslerinize uymayın. Eğer çarpırtırsanız veya aldırış etmezseniz bilin ki, Allah yaptıklarınızdan haberdârdır.

4 Nisa/58. Allah size, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size bununla, çok güzel öğüt veriyor. Allah işitmektedir, görmektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ عِقَابِهِ ﴿٨﴾

5 Maide/8. Ey inananlar! Allah için adaleti ayakta tutan gözcüler olun.³⁷⁶ Bir topluluğa olan kızgınlığınız size adaletsizlik suçunu işletmesin. Adaletli olun; bu (Allah'tan) sakınmaya daha yakındır. Allah'tan sakının. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

c) Görevi Ehline Vermek

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٥٨﴾

4 Nisa/58. Allah size, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size bununla, çok güzel öğüt veriyor. Allah işitmektedir, görmektedir.

d) İyiliği Ayakta Tutmak ve Kötülüğü Engellemek (el-emru bil-ma'rûf ve'n-nehyu 'anil-munker)

Kur'an'ın temel gayesi yeryüzünde ahlaki bir toplum oluşturarak bu toplum vasıtasıyla insanlığın temel değerlerini (insan haklarını) korumaktır. İyiliği ayakta tutmak ve başkalarına—zorlama olmaksızın—tavsiye etmek; kötülüğü (insan hakları ihlallerini) gerekirse güç kullanarak ortadan kaldırmak bütün Müslümanlar'ın, örgütlü güç olarak da devletin sorumluluğundadır. *Emr-i bil-Ma'rûf ve Nehy-i 'ani'l-Münker* ilkesi, Mutezile'nin beş temel esasından birisidir. Ayrıca, Mutezile dışındaki bütün İslam mezhepleri, imamet'in (İslamî yönetimin) zorunluluğunu, Kur'an'ın bu emrine bağlamışlardır.

وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعَ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَىٰ اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَعُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٤٣﴾

2 Bakara/143. Böylece, sizin insanlara örnek olmanız, Elçi'nin de size örnek olması için sizi orta bir ümmet kıldı. Senin yönelegeldiğin yönü, Elçi'ye uyanlarla, toplukları üzeri geri dönecekleri ayırdetmek için kible yapmıştık. Bu, Allah'ın yola koyduğu kimselerden başkasına elbette ağır gelir. Allah, inancınızı boşa çıkaracak değildir. Çünkü Allah insanlara karşı şefkatlidir, merhametlidir.

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾

3 Al-i İmran/104. Sizden, iyiye çağıran, uygun olanı emreden ve kötülüğü yasaklayan bir topluluk olsun. İşte onlar başarıya ulaşanlardır.

³⁷⁶ veya "Allah'ın huzurunda, adalet için tanıklık edenler olarak durun".

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ
رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٤٦﴾

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٣٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي
الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ
وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ
خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٥٩﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا
تُطِيعُوا أَعْمَالَكُمْ ﴿٣٣﴾

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ
تُرْحَمُونَ ﴿٥٦﴾

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَى
رَسُولِنَا الْمُبَالَاغُ الْمُبِينُ ﴿١٢﴾

إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي
الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ
وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ
جِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ
﴿٣٣﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ
فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٤﴾

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ
فَاعْلَمُوا أَنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْمُبَالَاغُ الْمُبِينُ ﴿٩٢﴾

8 **Enfal/46.** Allah'a ve Elçisi'ne itaat edin, çekişmeyin! Yoksa dağılırsınız ve gücünüz gider. Dayanın! Doğrusu, Allah dayananlarla beraberdir.

3 **Al-i İmran/132.** Size merhamet edilmesi için Allah'a ve Elçi'ye itaat edin.

4 **Nisa/59.** Ey inananlar! Allah'a itaat edin, Peygamber'e ve sizden buyruk sahibi olanlara itaat edin. Eğer bir şeyde çekişirseniz, Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız, onu Allah'a ve Elçisi'ne götürün. En iyisi budur ve sonuç bakımından en güzel olan budur.

47 **Muhammed/33.** Ey inananlar! Allah'a itaat edin, Elçi'ye itaat edin; işlerinizi boşlaştırmayın.

24 **Nur/56.** Namazı kılın, zekâtı verin ve Elçi'ye itaat edin ki, size merhamet edilsin.

64 **Teğabün/12.** Allah'a itaat edin, Elçi'ye itaat edin; eğer yüz çevirirseniz, (bilin ki) Elçimize düşen, ancak açıkça tebliğ etmektir.

5 **Maide/33.** Allah ve Elçisi ile savaşanların ve yeryüzünde bozgunculuk yapmaya çabalayanların cezası, öldürülmek veya asılmak veya çapraz olarak el ve ayaklarının kesilmesi, ya da yerlerinden sürülmeleridir. Bu, onlara dünyada bir rezilliktir. Ahirette de onlara büyük bir azap vardır. 34. Ancak, kendilerini yakalamanızdan önce tövbe edenler bunun dışındadır. Allah'ın çok bağışlayıcı ve merhametli olduğunu bilin.

5 **Maide/92.** Allah'a itaat edin, Elçi'ye itaat edin ve sakının. Eğer yüz çevirirseniz, bilin ki, Elçimize düşen, ancak açık bildirimdir.

2. Yönetim İlkeleri

a) Danışma (Şûrâ)

Çok sayıda insanı ilgilendiren konularda, çok sayıda ilgili kişinin görüşlerine başvurularak alınan kararın, az sayıda kişinin re'sen alacağı karardan isabetli olma oranı daha fazladır. Danışmanın mantığı budur. Fakat İslam tarihinde 'şûrâ' genel olarak 'görüş alma' fakat bu görüşleri 'karar verme' sürecine katmama şeklinde gerçekleşmiştir. 42 Duhan/38. ayette (şûrâ'da) "Onların (Müslümanların) işleri, aralarında danışma iledir" buyrulmaktadır. İşin çözümünün Müslümanlar'ın arasında ortak olması (*beynehum*) demek, sorunun çözümüne düşünsel olarak katkı ile birlikte, doğru ve nihai çözümün (uygulanacak çözümün) kararlaştırılmasına katılmayı da içerir. Tarihte Müslümanlar bu ayeti genelleştirecekleri yerde, Hz. Peygamber'e yönelik, "Herhangi bir sorunun çözümünde (*emr*) onlara danış!" (3 Ali İmran/159) emrini genelleştirdiler. Bu ayette nihai karar tek kişiye aittir. Fakat birinci ayette karar topluma aittir. Bu karar verme sürecine katılım biçimi doğrudan olabileceği gibi temsili de olabilir. Kur'an'ın istediği, hangi yöntem ve araçlarla olursa olsun, bu katılımın sağlanmasıdır.

فَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا يُدْرِكُ اللَّهُ الْخَيْرَ وَابْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَرْجِعُونَ ﴿٣٦﴾ وَالَّذِينَ يَحْتَسِبُونَ كِبَارَ الْأَثَمِ وَالْفَوَاحِشِ وَمَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ﴿٣٧﴾ وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٨﴾

42 Şura/36-38. Size verilmiş bulunan herhangi bir şey, sadece dünya hayatının menfaatidir; inanıp Rablerine güvenenler, büyük günahlardan ve hayasızlıklardan çekinenler, öfkelenediklerinde bile bağışlayanlar, Rablerinin çağrısına cevap verenler, namazı kılanlar işleri(ni) aralarında danışma ile (görenler), kendilerine verdiğimiz rızıktan sarfedenler ve bir saldırıya uğradıklarında kazanmaya çalışanlar için Allah'ın katında bulunan daha iyi ve daha kalıcıdır.

فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَئِنْ لَمْ يَأْتِ بِدَلِيلٍ لَقَدْ كَانَ لَكُمُ الْعَذَابُ أَكْبَرَ ۚ وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَأَفَضْتُمُوهَا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٥٩﴾

3 Al-i İmran/159. (Ey Muhammed!) Allah'ın rahmetinden ötürü, sen onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı yürekli olsaydın, çevrenden dağılırlardı. Onları affet, onlara bağış dile, iş hakkında onlara danış, fakat karar verdiğin zaman Allah'a güven. Allah (O'na) güvenenleri sever.

b) Adaleti Sağlamak

Bir yönetim ilkesi olarak adalet, ahlaki muhtevalı her kişi-kişi, kişi-toplum ilişkisinde dengeli olma; haklıya hakkını, suçluya cezasını verme olarak tanımlanabilir. Fakat bunun belli bir formu yoktur. Her tekil ilişkide büyük bir teyakkuzla, vicdanî bir keskinlikle, bilgisel bir uzak ve geniş görüşlülükle bulunabilecek bir şeydir. Bunun anlamı adaletin hiçbir ölçüsü olmayışı, tamamen izafi oluşu değil; neyin adilane olduğunu herkesin sağduyu ile tespit edebileceğidir. Kuşkusuz neyin adilce, neyin zalimce olduğunu tespit etmek için nesnel ölçüler söz konusudur. Kur'an adaleti bütün beşerî ilişkilerde olduğu gibi, özellikle yönetim konusunda da bir ilke olarak koymaktadır.

c) Tefecilik (Ribâ)

Tefecilik, murâbaha ve faiz, birbirine çok benzeyen ve büyük ölçüde aynı mantıkla işleyen uygulamalardır. Kur'an'ın söz konusu ettiği uygulama *ribâ*'dır. Ribâ kelimesi Arapça'da, "bir şeyi arttırmak, bir şeye ekleme yapmak" gibi anlamları ifade eder. Ekonomik anlamda ise, borç verenin, alacağını tahsil ederken verdiği değer in yanısıra belli oranda bir ilave değer almasıdır. Kur'an'ın indiği dönemde Mekke, Medine ve Taif'te riba, tefecilik biçiminde uygulanıyordu. Yani faiz karşılığında para alanlar fakirler veya nakit ihtiyacı olan tüccarlar, verenler ise zenginlerdi. Böyle bir kurumun büyük ölçüde bir istismar aracı olduğu açıktır. Kur'an bu uygulamayı vahiy tarihinin son döneminde yasaklamış, Hz. Peygamber de bu yasağı Veda Haccı Hutbesinde teyid etmiştir. Bugünkü faiz uygulamalarının Kur'an'ın yasakladığı riba ile ilişkisi ise, hâlen çözümlenememiş bir sorun olarak beklemektedir.

وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رَبًّا لِيَرْبُوَ فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوا
عِنْدَ اللَّهِ وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ
فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضْغِفُونَ ﴿٣٩﴾

30 Rum/39. İnsanların mallarında artış olsun diye faiz olarak verdiğiniz şeyler Allah katında artmaz; fakat, Allah'ın rızasını dileyerek zekat olarak verdiğiniz şeyler böyle değildir. İşte onlar (sevablarını) kat kat artıranlardır.

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي
يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا
الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ
مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَاتَّقِهَا فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ
وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧٥﴾
يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُزِيلُ الصَّدَقَاتِ وَالَّذِي لَا
يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ﴿٢٧٦﴾

2 Bakara/275. Fâiz yiyenler kıyamet günü, ancak şeytanın çarptığı kimsenin kalkışı gibi kalkarlar. Bu, onların: "Alışveriş de fâiz gibidir" demelerindendir. Oysa Allah alış-verişi helal ve tefeciliği haram kılmıştır. Kime Rabbinden bir öğüt gelir ve tefecilikten vazgeçerse, geçmişte olan kendisinin olur. Onun durumu Allah'a aittir. Kim tefeciliğe dönerse, işte onlar ateşliklerdir, onlar orada temelli kalacaklardır. 276. Allah fâizi eksiltir, sadakaları artırır. Allah hiçbir nankör günahkârı sevmez.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا
إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٧٨﴾ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا
بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ
أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾ وَإِنْ كَانَ
ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَى مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَكُمْ
إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾

2 Bakara/278. Ey inananlar! Allah'a saygılı olun, inaniyorsanız geri kalan faizi bırakın. 279. Eğer bunu yapmazsanız, Allah'a ve Elçisi'ne savaş açmış olursunuz. Eğer (bu işten) dönerseniz, ana paranız sizindir. Böylece ne haksızlık etmiş, ne de haksızlığa uğramış olursunuz. 280. Eğer (borçlu) darda ise, eli genişleyinceye kadar bekleyin; (alacağınızı) sadaka olarak bırakmanız sizin için ne kadar iyidir, bir bilerseniz.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً
وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٣٠﴾

3 Al-i İmran/130. Ey inananlar! Kat kat artırarak faiz yemeyin. Allah'a saygılı olun ki, kurtuluşa eresiniz.

D. SİYASET

Kur'an açısından siyasî faaliyeti, kamuyu ilgilendiren işlerin (emanetin) teknik ve ahlaki anlamda 'ehline' verilmesi olarak niteleyebiliriz (4 Nisa/72). Kur'an'ın en önemli konusu olan 'tevhid', Kalam ilminde ele alındığı biçimiyle, yalnızca Allah'ın birliği ve tenzihle sınırlı değildir. Tevhid, bir eylem ilkesi olarak da yorumlanabilir. Bu anlamda tevhid fikri, hayatın bütün alanlarının (iman, ibadet, hukuk, ahlak, siyaset, iktisat, sanat vd.) organik birliğini, gayb ile şehadetin birliğini, dünya ile ahiretin birliğini ve nihayet dış dünyadaki ayetlerle Kur'an ayetlerinin birliğini anlatır. Dolayısıyla, siyaseti Aristo'nun tanımında olduğu gibi, 'pratik ahlak' olarak değerlendirebiliriz. Kur'an hemen herkesin sıkça tekrarladığı gibi, bir devlet yapısı, yönetim biçimi veya sistem önermemektedir; bunlar Müslümanlar'ın sorumluluk alanlarına giren işler ve düzenlemelerdir. Kur'an, siyasal faaliyetin her zaman uymak zorunda olduğu evrensel kural ve ilkelerden söz eder. Bu nedenle, örneğin laiklik-teokrasi tartışmalarının Kur'an'da dayanacağı bir zemin yoktur.

1. Siyasal Egemenlik

Hz. Muhammed, bilindiği gibi, aynı zamanda hem bir siyasî lider, hem de belli bir dönemden sonra devlet başkanı idi. Onun siyasal egemenliğinin (otoritesinin) meşruiyet kaynağı, doğrudan doğruya Allah idi. Kur'an Allah'a itaatle birlikte, mü'minleri sürekli olarak Peygamber'e de itaat etmeye çağırır. Hz. Muhammed'in ölümünden sonra vahiy devreden çıktığına göre, devlet başkanı otoritesinin meşruiyetini nereden alacaktı? Meşruiyetin ahlaki kaynağının (ölçü olarak) Kur'an olacağına bir ihtilaf yoktu. Fakat siyasî gücün icraatta bulunmak için yetki alacağı güç kaynağının tesbitinde ümmet ihtilaf etti. Ehl-i Sünnet, 'Kureyşlilik' gibi Kuran'da aslâ temeli bulunmayan kabilevi bir ölçütü esas alırken; Şia da, Hz. Ali soyundan gelme' gibi, daha özel bir külte sarıldı. Kur'an'daki 'şûrâ' tavsiyesinin çağrıştıracağı, aklın ve vicdanın çok rahat bir şekilde görebileceği, 'halkın, yani Müslümanlar'ın icmai' gibi bir ölçüt, menfaat çatışmaları, mistifikasyon tutkusu ve diğer tarihsel ve kültürel faktörler nedeniyle, görülemedi. hâlen Müslüman coğrafyanın büyük bir bölümünde de görülebilmiş olduğu söylenemez. Maalesef, İslam dünyasında Emeviler'den itibaren siyasal gücün yetki kaynağı Kur'an'ın hiç onaylamayacağı biçimde, 'güç' olagelmıştır. Aşağıda yer alan ayetler, Hz. Muhammed'in sağlığındaki dönemde egemenliğin meşruiyet ve yetki kaynağı üzerine konuşmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عَنَّا
وَأَنْتُمْ تَسْمَعُونَ ﴿٢٠﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا
سَمِعْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٢١﴾

8 Enfal/20. Ey inananlar! Allah'a ve Elçisi'ne itaat edin ve duyduğunuz hâlde ondan yüz çevirmeyin. 21. İşitmedikleri hâlde "işittik" diyenler gibi de olmayın.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ
لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ
وَأَنَّهُ إِلَهُ يَحْشُرُونَ ﴿٢٤﴾

8 Enfal/24. Ey inananlar! Allah ve Elçi sizi, size hayat verecek şeylere çağırıldıkları zaman, çağrılarınıza koşun. Allah'ın kişi ile kalbi arasına girdiğini ve O'nun huzurunda toplanacağınızı bilin.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا
أَمْثَالَكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾

8 Enfal/27. Ey inananlar! Allah'a ve Elçisi'ne hainlik etmeyin; yoksa, size güvenilen şeylere bile bile ihanet etmiş olursunuz.

c) Tefecilik (Ribâ)

Tefecilik, murâbaha ve faiz, birbirine çok benzeyen ve büyük ölçüde aynı mantıkla işleyen uygulamalardır. Kur'an'ın söz konusu ettiği uygulama *ribâ'dır*. Ribâ kelimesi Arapça'da, "bir şeyi arttırmak, bir şeye ekleme yapmak" gibi anlamları ifade eder. Ekonomik anlamda ise, borç verenin, alacağını tahsil ederken verdiği değerın yanısıra belli oranda bir ilave değer almasıdır. Kur'an'ın indiği dönemde Mekke, Medine ve Taif'te riba, tefecilik biçiminde uygulanıyordu. Yani faiz karşılığında para alanlar fakirler veya nakit ihtiyacı olan tüccarlar, verenler ise zenginlerdi. Böyle bir kurumun büyük ölçüde bir istismar aracı olduğu açıktır. Kur'an bu uygulamayı vahiy tarihinin son döneminde yasaklamış, Hz. Peygamber de bu yasağı Veda Haccı Hutbesinde teyid etmiştir. Bugünkü faiz uygulamalarının Kur'an'ın yasakladığı riba ile ilişkisi ise, hâlen çözümlenememiş bir sorun olarak beklemektedir.

وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رَبًّا لِيَرْبُوَا فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوَا
عِنْدَ اللَّهِ وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ
فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ ﴿٣٩﴾

30 Rum/39. İnsanların mallarında artış olsun diye faiz olarak verdiğiniz şeyler Allah katında artmaz; fakat, Allah'ın rızasını dileyerek zekat olarak verdiğiniz şeyler böyle değildir. İşte onlar (sevablarını) kat kat artıranlardır.

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي
يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا
الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ
مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَاتَّقِهَا فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ
وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧٥﴾
يُحِبُّ كُلُّ كَفَّارٍ أُنِيمَ ﴿٢٧٦﴾

2 Bakara/275. Fâiz yiyenler kıyamet günü, ancak şeytanın çarptığı kimsenin kalkışı gibi kalkarlar. Bu, onların: "Alışveriş de fâiz gibidir" demelerindendir. Oysa Allah alışverişini helal ve tefeciliği haram kılmıştır. Kime Rabbinden bir öğüt gelir ve tefecilikten vazgeçerse, geçmişte olan kendisinin olur. Onun durumu Allah'a aittir. Kim tefeciliğe dönerse, işte onlar ateşliklerdir, onlar orada temelli kalacaklardır. 276. Allah fâizi eksiltir, sadakaları artırır. Allah hiçbir nankör günahkârı sevmez.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا
إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٧٨﴾ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا
بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ
أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلُمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾ وَإِنْ كَانَ
ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَى مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَكُمْ
إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾

2 Bakara/278. Ey inananlar! Allah'a saygılı olun, inanıyorsanız geri kalan faizi bırakın. 279. Eğer bunu yapmazsanız, Allah'a ve Elçisi'ne savaş açmış olursunuz. Eğer (bu işten) dönerseniz, ana paranız sizindir. Böylece ne haksızlık etmiş, ne de haksızlığa uğramış olursunuz. 280. Eğer (borçlu) darda ise, eli genişleyinceye kadar bekleyin; (alacağınızı) sadaka olarak bırakmanız sizin için ne kadar iyidir, bir bilerseniz.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً
وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٣٠﴾

3 Al-i İmran/130. Ey inananlar! Kat kat artırarak faiz yemeyin. Allah'a saygılı olun ki, kurtuluşa eresiniz.

D. SİYASET

Kur'an açısından siyasî faaliyeti, kamuyu ilgilendiren işlerin (emanetin) teknik ve ahlaki anlamda 'ehliline' verilmesi olarak niteleyebiliriz (4 Nisa/72). Kur'an'ın en önemli konusu olan 'tevhid', Kelam ilminde ele alındığı biçimiyle, yalnızca Allah'ın birliği ve tenzihle sınırlı değildir. Tevhid, bir eylem ilkesi olarak da yorumlanabilir. Bu anlamda tevhid fikri, hayatın bütün alanlarının (iman, ibadet, hukuk, ahlak, siyaset, iktisat, sanat vd.) organik birliğini, gaybî ile şehadetin birliğini, dünya ile ahiretin birliğini ve nihayet dış dünyadaki ayetlerle Kur'an ayetlerinin birliğini anlatır. Dolayısıyla, siyaseti Aristo'nun tanımında olduğu gibi, 'pratik ahlak' olarak değerlendirebiliriz. Kur'an hemen herkesin sıkça tekrarladığı gibi, bir devlet yapısı, yönetim biçimi veya sistem önermemektedir; bunlar Müslümanlar'ın sorumluluk alanlarına giren işler ve düzenlemelerdir. Kur'an, siyasal faaliyetin her zaman uyumak zorunda olduğu evrensel kural ve ilkelerden söz eder. Bu nedenle, örneğin laiklik-teokrasi tartışmalarının Kur'an'da dayanacağı bir zemin yoktur.

1. Siyasal Egemenlik

Hız Muhammed, bildiği gibi, aynı zamanda hem bir siyasî lider, hem de belli bir dönemden sonra devlet başkanı idi. Onun siyasal egemenliğinin (otoritesinin) meşruiyet kaynağı, doğrudan doğruya Allah idi. Kur'an Allah'a itaatle birlikte, mü'minleri sürekli olarak Peygamber'e de itaat etmeye çağırır. Hız Muhammed'in ölümünden sonra vahiy devreden çıktığına göre, devlet başkanı otoritesinin meşruiyetini nereden alacaktı? Meşruiyetin ahlaki kaynağının (ölçü olarak) Kur'an olacağına bir ihtilaf yoktu. Fakat siyasî gücün icraatta bulunmak için yetki alacağı güç kaynağının tesbitinde ümmet ihtilaf etti. Ehl-i Sünnet, 'Kureyşlilik' gibi Kur'an'da aslâ temeli bulunmayan kabilevi bir ölçütü esas alırken; Şia da, 'Hz. Ali soyundan gelme' gibi, daha özel bir kulte sarıldı. Kur'an'daki 'şûrâ' tavsiyesinin çağrıştıracığı, aklın ve vicdanın çok rahat bir şekilde görebileceği, 'halkın, yani Müslümanlar'ın icmai' gibi bir ölçüt, menfaat çatışmaları, mistifikasyon tutkusu ve diğer tarihsel ve kültürel faktörler nedeniyle, görülemedi. hâlen Müslüman coğrafyanın büyük bir bölümünde de görülebilmüş olduğu söylenemez. Maalesef, İslam dünyasında Emeviler'den itibaren siyasal gücün yetki kaynağı Kur'an'ın hiç onaylamayacağı biçimde, 'ölçü' olagelmıştır. Aşağıda yer alan ayetler, Hız Muhammed'in sağlığındaki dönemde egemenliğin meşruiyet ve yetki kaynağı üzerine konuşmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عَنَّا
وَأَنْتُمْ تَسْمَعُونَ ﴿٢٠﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا
سَمِعْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٢١﴾

8 Enfal/20. Ey inananlar! Allah'a ve Elçisi'ne itaat edin ve duyduğunuz hâlde ondan yüz çevirmeyin. 21. İşitmedikleri hâlde "işittik" diyenler gibi de olmayın.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ
لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ
وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾

8 Enfal/24. Ey inananlar! Allah ve Elçi sizi, size hayat verecek şeylere çağırıldıkları zaman, çağrılarınıza koşun. Allah'ın kişi ile kalbi arasında girdiğini ve O'nun huzurunda toplanacağınızı bilin.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَكُونُوا
أَمَانًا لَكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾

8 Enfal/27. Ey inananlar! Allah'a ve Elçisi'ne hainlik etmeyin; yoksa, size güvenilen şeylere bile bile ihanet etmiş olursunuz.

c) Miras Bırakma (Verâset)

Miras ayetleriyle, mirasçıların payları belirlendikten sonra, kişinin ölünce geriye bırakacağı malı üzerindeki tasarruf (vasiyet) hakkı, Hz. Peygamber tarafından, malının üçte biriyle sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla kişinin, bırakacağı mirasın tamamıyla ilgili bir vasiyette bulunma hakkı yoktur. Hatta Hz. Peygamber'in, varisleri ihtiyaç içinde olan kişinin malının üçte birini başka yerlere harcanmak üzere vasiyet etmesini bile hoş karşılamadığı rivayet edilir. Aşağıdaki ayetlerde de zımnen bu istikamette ifadeler yer almaktadır. Bu yüzden miras bırakmayı, hukukî olduğu kadar iktisadî bir sorumluluk olarak görmek gerekir.

وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مَوَالِيَّ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ
وَالَّذِينَ عَقَدْتَ أَيْمَانُكُمْ فَأَوْهَهُمْ نَصِيْبَهُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿٣٣﴾

4 Nisa/33. Ana-babanın, akrabasının ve kendileriyle akit yaptıklarının bıraktıklarından her biri için varisler belirlidik; onlara paylarını verin. Allah her şeye tanık olmaktadır.

4. Gayrı Meşru İktisadi Davranışlar

İslam, insanların zengin olmalarına karşı değildir. Birçok ibadet (zekat, hacc, infak, cihad vb.) mala ve zenginliğe bağlıdır. Ancak, İslam, mal ve zenginliğin meşru yollardan (hibe, miras, üretim, ticaret vb.), helal olarak elde edilmesini istemektedir. Aldatma, sömürme, hırsızlık ve gasp yoluyla mal ve zenginlik elde etmek çok net olarak yasaklanmıştır. Hayat bir deneme olduğuna göre, "Allah, insanın elinin dolu olup olmadığına bakmaz, elindeki-nin temiz olup olmadığına bakar".

a) Aldatma

أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ ﴿١٨١﴾ وَزِنُوا
بِالْقِسْطِ الْمُسْتَقِيمِ ﴿١٨٢﴾ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ
أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿١٨٣﴾

26 Şuara/181-183. Tam ölçün ve (kimseyi) zarara sokmayın. Doğru terazi ile tartın. İnsanların eşyasını eksiltmeyin. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın.

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطِ الْمُسْتَقِيمِ
ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٣٥﴾

17 İsra/35. Bir şeyi ölçtüğünüz zaman, tam ölçün ve doğru terazi ile tartın. Bu en iyisi ve sonuç bakımından en güzeldir.

وَيَاقَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا
تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ
مُفْسِدِينَ ﴿٨٥﴾

11 Hud/85. (Şuayb şöyle dedi:) "Ey kavimim! Adalete uygun olarak tam ölçün ve tam tartın. İnsanların eşyasını eksik vermeyin. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın".

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ﴿١﴾ الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ
يَسْتَوْفُونَ ﴿٢﴾ وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ﴿٣﴾
أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ ﴿٤﴾ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥﴾

83 Mutaffifin/1-3. Kendileri ölçerek insanlardan bir şey aldıkları zaman tam yapan; onlara bir şeyi ölçerek veya tartarak verdiklerinde eksik yapan aldatıcıların vay hâline! 4-5. Bunlar, büyük bir günde tekrar dirileceklerini sanmıyorlar mı?

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ قَرَضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْطَعُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿٣٠﴾

4 Nisa/29. Ey inananlar! Mallarınızı aranızda haksızlık yaparak değil, karşılıklı rıza ile yapılan ticaretle yişin. Kendi kendinizi öldürmeyin. Allah size karşı çok merhametlidir. 30. Ama kim aşırı giderek ve haksız olarak böyle yaparsa, onu ateşte yakacağız. Bu, Allah'a kolay bir şeydir.

وَلَا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ﴿٨﴾ وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ﴿٩﴾

55 Rahman/8. Artık tartıda taşkınlık etmeyin. 9. Adilce dosdoğru ölçün, ölçüyü eksik tutmayın.

b) Gasb ve Hırsızlık

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٨﴾

2 Bakara/188. Birbirinizin malını haksızca yemeyin ve insanların mallarının bir kısmını yemek için onu, (yaptığınızın yanlış olduğunu) bile bile yargıçlara vermeyin!

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يَبِيَعُكَ عَلَى أَنْ لَا يُشْرَكَنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيَنَّكَ فِي مَعْرُوفٍ قَابِلٍ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٢﴾

60 Mümtehine/12. Ey Peygamber! İnanmış kadınlar, Allah'a hiçbir ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zinâ etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasında kendi attıkları bir bühthanla gelmemek ve uygun olanı işlemek konusunda sana karşı gelmemek şartıyla, biat etmek üzere sana geldikleri zaman onların biatlarını kabul et; onlara Allah'tan bağışlanma dile; Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ قَرَضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿٣٠﴾ إِنْ تَحْتَبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ مُكَفِّرَاتٍ عَنكُمْ سَبْعِينَ مِائَةً أَوْ مِائَتًا فَلَا تَحْسَبُوهَا خَطَرًا ﴿٣١﴾ وَلَا تَقْتُلُوا مَا فَضَّلَ اللَّهُ وَتُجْلَىٰ عَنْكُمْ سَبْعِينَ مِائَةً أَوْ مِائَتًا فَلَا تَحْسَبُوهَا خَطَرًا ﴿٣٢﴾

4 Nisa/29. Ey inananlar! Mallarınızı aranızda haksızlık yaparak değil, karşılıklı rıza ile yapılan ticaretle yişin. Kendi kendinizi öldürmeyin. Allah size karşı çok merhametlidir. 30. Ama kim aşırı giderek ve haksız olarak böyle yaparsa, onu ateşte yakacağız. Bu, Allah'a kolay bir şeydir. 31. Size yasaklananların büyüklerinden uzak durursanız, (diğer) kusurlarınızı örteriz ve sizi ağırlanacağınız bir yere yerleştiririz. 32. Allah'ın sizi birbirinizden üstün kıldığı şeyleri arzu etmeyin. Erkeklerle çalıştıklarından bir pay vardır, kadınlara da çalıştıklarından bir pay vardır. Allah'tan bolluğunu dileyin. Doğrusu Allah her şeyi bilmektedir.

تَسِرَّ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِيمٌ أَنْ سَيَكُونَ مِنْكُمْ مَرْضًى
وَأُخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ
وَأُخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَأَقْرَعُوا مَا تَسِرُّ مِنْهُ
وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا
حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ
اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمُ أَجْرًا وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٠﴾

وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ
وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٣١﴾

فَآتَ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ ذَلِكَ
خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ ﴿٣٨﴾

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ
الرَّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ
قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ أُولَٰئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ
أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدِ وَقَاتَلُوا وَكَلَّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٠﴾ مَنْ ذَا الَّذِي يقرضُ اللَّهَ
قرضًا حسنًا فيضاعفه له وله أجر كريم ﴿١١﴾

Allah ölçer; sizin bu vakitleri takdir edemeyeceğinizi bildiğinden, tövbenizi kabul etmiştir. Artık, Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Allah, içinizde hasta olanlar, Allah'ın lütfundan rızık aramak üzere yüzünüzde dolaşacak olanlar ve Allah yolunda savaşacak olanlar bulunduğunu bilir. Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Namazı kılın, zekatı verin ve Allah'a güzel ödünç takdiminde bulunun; kendiniz için yaptığınız iyiliği daha iyi ve daha büyük ecir olarak Allah katında bulursunuz. Allah'tan bağışlanma dileyin; Allah elbette bağışlar ve merhamet eder.

19 Meryem/31. (İsa beşikte iken şöyle konuştu:): "Nerede olursam olayım, (Rabbim) beni mübarek kıldı ve sağ oldukça bana namazı ve zekatı emretti".

30 Rum/38. Yakınlığı olana, yoksula ve yolda kalmışa hakkını ver. Allah'ın rızasını dileyenler için bu daha hayırlıdır. İşte bunlar kurtuluşa erenlerdir.

2 Bakara/43. Namazı kılın, zekatı verin ve Allah'a boyun eğenlerle beraber boyun eğin.

57 Hadid/10. Siz neden Allah yolunda sarfetmiyorsunuz ki? Göklerin ve yerin mîrası zâten Allah'ındır. İçinizden (Mekke'nin) fethinden önce sarfeden ve savaşan kimseler, daha sonra sarfedip savaşan kimselerle bir değildirlir, (öncekiler) daha üstün derecededirler.³⁷³ (Yine de) Allah, hepsine en güzel olanı söz vermiştir. Allah işlediklerinizden haberdardır. 11. Kim Allah'a güzel bir ödünç verirse, (Allah) ona onun karşılığı kat kat artırır; ayrıca ona cömertçe verilecek bir ödül vardır.

³⁷³ Mekke'nin fethinden önce Müslüman olup savaşanların, daha sonra Müslüman olanlardan üstün tutulması adaletin gereğidir. O zamana kadar olan dönem en zor ve meşakketli dönemdi. Mekke'nin fethiyle birlikte Müslümanlar'ın Arap yarımadasında en büyük güç oldukları ispatlanmış oldu. Artık bundan sonra Müslüman olmak hiçbir risk getiriyordu. Dolayısıyla, bu ayrımı doğuran, nimet-külfet dengesidir.

إِنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌّ وَلَهُوَ وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ أَجُورَكُمْ وَلَا يَسْأَلْكُمْ أَمْوَالَكُمْ ﴿٣٦﴾ إِنْ يَسْأَلْكُمْوهَا فَيَحْفَظْكُمْ تَبَخَّلُوا وَبُخْرَجْ أَصْغَالَكُمْ ﴿٣٧﴾ هَآأَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تُدْعُونَ لِنُتَّقِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْخُلْ وَمَنْ يَبْخُلْ فَإِنَّمَا يَبْخُلْ عَنْ نَفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبَدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ ﴿٣٨﴾

47 Muhammed/36. Dünya hayatı bir oyun ve oyalanmadır. Eğer inanır ve (Allah'a karşı) saygılı olursanız, O size karşılıklarını verir; O sizden (bütün) malınızı istemiyor. 37. Eğer sizden onları isteyip de, sizi zorlasaydı, cimrilik ederdiniz de, kinlerinizi ortaya çıkarırdı. 38. İşte sizler Allah yolunda sarfetmeye çağırılan kimselersiniz. Kiminiz cimrilik yapıyor, ama cimrilik yapan, ancak kendine karşı cimrilik etmiş olur. Allah zengindir, siz ise fakirsiniz. Eğer O'ndan yüz çevirseniz sizi ortadan kaldırır, yerinize, sizin gibi olmayan bir toplum getirir.

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾

9 Tevbe/60. Sadakalar³⁷⁴, Allah'ın bir buyruğu olarak, yoksullara, düşkünlere, onu toplayan memurlara ve kalpleri (İslam'a) ısındırılacaklara (verilir), boyunduruk altında olanlar (köleler) için, borçlular için, Allah yoluna ve yolda kalanlar için (harcadır). Allah bilgidir, bilgidir.

b) Vergiler

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أَكْثُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَانَ مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٤١﴾

6 En'am/141. Çardaklı ve çardaksız bağları, tatları değişik ekini, hurmayı, zeytini ve narı –birbirine benzer ve benzemez şekilde– var eden Allah'tır. Ürün verdiği zaman ürününden yiyecek, devşirildiği ve biçildiği gün hakkını verin.³⁷⁵ İsraf etmeyin, çünkü Allah savurganları sevmez.

قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٢٩﴾

9 Tevbe/29. Kitap verilenlerden, Allah'a ve ahiret gününe inanmayan, Allah'ın ve Elçisi'nin haram kıldığını haram saymayan ve hak dini din edinmeyen kimselerle, yenilgiyi kabul edip kendi elleriyle cizye vermelerine kadar savaşın.

³⁷⁴ Burada sadaka kelimesiyle zekatın kastedildiği tarihen sabittir.

³⁷⁵ Oşur vergisi bu ayete dayandırılır.

c) Borçlaşma

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا
كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٤٥﴾

2 Bakara/245. Kim Allah'a güzel bir ödünç verirse,³⁷⁰ (Allah) ona, onun karşılığını kat kat artırır. Allah hem darlaştırır, hem bollaştırır. Hepiniz O'na döneceksiniz.

وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا
خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾

2 Bakara/280. Eğer (borçlu) darda ise, eli genişleyinceye kadar bekleyin; (alacağını- zı) sadaka olarak bırakmanız sizin için ne kadar iyidir, bir bilerseniz.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَيْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى
فَاكْتُبُوا وَلْيَكْتُب بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ
كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَلْيُمْلِلِ
الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَخْشَ مِنْهُ شَيْئًا
فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيحًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا
يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمْلِهُ هُوَ فْلْيَمْلِلْ وَلِيهِ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا
شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ
وَأَمْرَتَانِ مِنَ التَّرَضُّونَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ
إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَىٰ وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ
إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْأَمُوا أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا
إِلَىٰ أَجَلِهِ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ
وَأُدْنَىٰ أَلَّا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً
تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا
وَأَشْهِدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَارَّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ
تَفَعَّلُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ
وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٨٢﴾ وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ
وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم

2 Bakara/282. Ey inananlar! Birbirinize belli bir süreye kadar borçlandığınız zaman, onu yazın.³⁷¹ Aranızdan bir yazıcı onu adaletle yazsın. Yazıcı, Allah'ın kendisine öğrettiği gibi yazmaktan çekinmesin. He- men yazsın. Borçlu olan da yazdırsın. Rabbi Allah'a saygılı olsun. Yazıdan bir şey eksiltmesin. Eğer borçlu olan kimse aklı ermez, veya aciz, ya da yazdıracak du- rumda değil ise, velfisi adaletle yazdırsın. Erkeklerinizden iki tanık getirin. İki erkek yoksa, tanık olarak râzı olacağınız bir erkek ve -biri unuttuğunda diğeri ona hatırlat- mak üzere- iki kadın olabilir. Tanıklar çağı- rıldıkları zaman kaçınmasınlar. Borç büyük veya küçük olsun, onu süresiyle yazmak- tan üşenmeyin. Bu, Allah katında en doğru, tanıklar için en sağlam ve kuşku- lanmanızdan en uzak olan davranıştır. An- cak, aranızda döndürdüğünüz ticaret peşin olursa, onu yazmamanızdan ötürü size bir sorumluluk düşmez. Alış veriş yaptığınızda da tanık tutun. Yazıcıya ve tanığa zarar ver- ilmesin. Eğer zarar verecek olursanız, yol- dan çıkmış olursunuz. Allah'a saygılı olun, Allah size öğretiyor. Allah her şeyi bilir. 283. Eğer yolculukta olup da (borç sen- dini) yazacak birini bulamazsanız, alınan

³⁷⁰ Buradaki "Allah'a borç verme" ifadesi mecazî bir anlatımdır. İnsanlara yapılan her türlü yardım, infak ve iyilik, Allah'a verilen borç olarak değerlendirilmektedir. Bunun anlamı şudur: Yapılan iyiliklerin karşılıklarını Allah verecektir, kimsenin yaptığı iyiliği başa kaktırması gerekir, zira onun karşılığını Allah üstlenmiştir.

³⁷¹ Bu iki ayette ortaya konan hükümler, modern ticaret hayatında noterlik kurumunun üstlendiği işlemleri kapsamaktadır.

بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي اؤْتِمِنَ اَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَاِنَّهٗ اِثْمٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨٣﴾

rehin yeterli olur. Eğer birbirinize emanet bırakırsanız, kendisine emanet edilen kişi emaneti teslim etsin; Rabbi Allah'tan korksun. Tanıklığı gizlemeyin. Tanıklığı gizleyenin kalbi günah işlemiş olur. Allah işlediklerinizi bilmektedir.

d) Rehin

وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَّقْبُوضَةٌ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي اؤْتِمِنَ اَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَاِنَّهٗ اِثْمٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨٣﴾

2 Bakara/283. Eğer yolculukta olup da (borç senedini) yazacak birini bulamazsanız, alınan rehin yeterli olur.³⁷² Eğer birbirinize emanet bırakırsanız, kendisine emanet edilen kişi emaneti teslim etsin; Rabbi Allah'tan korksun. Tanıklığı gizlemeyin. Tanıklığı gizleyenin kalbi günah işlemiş olur. Allah işlediklerinizi bilmektedir.

3. İktisadi Sorumluluklar

İmkân sahiplerinin yoksullara gönüllü mali destek sağlaması (infak, sadaka) çağrısı, Kur'an'ın başından sonuna kadar sürekli tekrarlanır. Bu, dinî pratiklerin en önemli parçasıdır. Hz. Peygamber döneminde, Müslümanların kendi dindarlıklarına tevdi edilen infakin (hayır-hasenatta bulunma) yanı sıra, siyasal otoritenin kamu adına zekat topladığı ve sarf mahallerine harcadığı bilinmektedir. Ancak, siyasal otoritelerin dinsel meşruiyetinin sorgulandığı dönemlerde ve günümüzde, özellikle laik siyasal yapılanmalarla birlikte yaygınlaşan bir uygulama olarak, Müslüman bireyler zekatlarının dağıtımını kendileri icra etmektedirler. Çağdaş İslam alimleri arasında, zekatın esas itibarıyla vergi olduğu, dolayısıyla, Müslümanların hem vergi ödeyip hem de ayrıca zekat vermekle yükümlü olmamaları gerektiğini düşünenler olduğu gibi; verginin toplumsal, dünyevi bir yükümlülük, zekatın ise, dinî, uhrevi bir görev olduğu, dolayısıyla, vergi vermekle zekat yükümlülüğünün ortadan kalkmayacağını düşünenler de vardır. Günümüzde, kamu otoriteleri tarafından toplanan vergi ile Müslümanların vicdanlarına terk edilmiş bulunan zekat arasında, bunların harcanışları yerler ve dinselilikleri bakımından kesişim ve ayrışım alanları net olarak ortaya konmadığı için, zekat konusu bir sorun olarak ortada durmaktadır.

a) Zekat ve Sadaka

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلَاثِي اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَتُلْئِيهِ وَطَائِفَةً مِنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ يَقْدَرُ اللَّيْلَ وَالتَّهَارَ عِلْمَ أَنْ لَنْ تُحْصَوْهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَءُوا مَا

73 Müzzemmil/20. (Ey Muhammed!) Rabbin, senin ve beraberinde bulunanlardan bir topluluğun gecenin üçte ikisinden biraz az, yarısı ve üçte biri kadar vakit içinde kalktığınızı bilir. Gece ve gündüzü

³⁷² Borçlaşma bir senede bağlanamadığı takdirde, borcu veren, verdiği borcu bir belgeyle ispatlayamayacağından, verdiği geri alma garantisinden mahrum kalmış olmaktadır. Bu durumda muhtemel bir mağduriyeti gidermenin yolu olarak aynı değerli haliz bir rehin alınması önerilmektedir.

مِنَ الَّذِينَ أَوْثُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلَا مُتَحَدِّينَ أَخَذَانِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٥٥﴾

niz de onlara helaldır. İnananlardan iffetli hür kadınlar ve sizden önce Kitap verilenlerden iffetli hür kadınlar –zina etmeksizin ve gizli dost tutmaksızın– mehirlerini verdiği takdirde size helaldır. Kim inanmayı reddederse, şüphesiz işleri boşa gider. O, ahirette de kaybedenlerden biri olacaktır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْرِمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٨٧﴾ وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمْ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾

5 Maide/87. Ey inananlar! Allah'ın size helal ettiği tertemiz şeyleri haram etmeyin, aşırı da gitmeyin. Allah, aşırı gidenleri sevmez. 88. Allah'ın size verdiği rızıktan helal ve hoş olarak yiyin. İnanışınız Allah'a saygılı olun.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رَجَسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنتَهُونَ ﴿٩١﴾

5 Maide/90. Ey inananlar! İçki, kumar, dikili taşlar ve fal okları, yalnızca Şeytan işi birer pisliktir. Bundan kaçının ki kurtulasınız. 91. Şeytan, içki ve kumar yüzünden, yalnızca aranızda düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçecek misiniz?

d) Ruhsatlar

Ruhsat kurumu, İslam'ın ne kadar tabii bir din olduğunu ve realiteye verdiği önemi ortaya koyan bir unsurdur. İlkel ve irrasyonel dinlerde haram tabudur, sorgulamaya kapalı dogmatik bir kategoridir, yani hiçbir sebeple harama yaklaşılamaz, dokunulamaz. İslam'da ise, hayat bizatihi değerli olduğu için, onun tehlikeye girdiği durumlarda deva olabilecek nesnelerin hürmeti (haramlığı) kalkar. İslam Hukukçuları bu ilkeyi şu şekilde formüle etmişlerdir: "Zaruretlar, mahzurları mübah kılar".

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرُّتُمْ إِلَيْهِ وَإِنْ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَاءِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴿١١٩﴾

6 En'am/119. Allah'ın adının üzerine anıldığı şeylerden niye yemiyorsunuz? Oysa O, darda kalmanız dışında size haram kıldığı şeyleri açıklamıştır. Doğrusu, çokları bilmeden hevalarına uyarak insanları şaşırtıyorlar. Senin Rabbin aşırı gidenleri çok iyi bilmektedir.

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَلَحْمَ الْخَنِزِيرِ وَمَا أَهْلُ بِهِ لِيُغَيِّرَ اللَّهُ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٧٣﴾

2 Bakara/173. Allah size ölü hayvanı, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası uğruna kesilen hayvanı haram kılmıştır. Ancak, darda kalanın, –istekli olmadan ve gerekli miktarda aşmadan– yemesinde bir günah yoktur. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

2. Ticaret

Kur'an'ın indiği toplumun ticari hayatı oldukça yoğundu. Bu yoğunluğun göstergelerinden biri de, Kur'an'ın ahiret hayatına ilişkin vaat ettiklerinin tamamen ticarî kavramlarla (kâr, zarar, rehin, borç, satma, satın alma, ticaret vb.) ifade edilmiş olmasıdır. İndiği toplumun her türlü sorunuyla ilgilenen Kur'an, doğal olarak ticarî hayatla da ilgilenmiş, ticarî faaliyetlerin dinî esaslara (adalet, rıza, zarar vermeme, haksızlık yapmama vd.) göre düzenlenmesi için tavsiye ve düzenlemelerde bulunmuştur.

a) Alışverişler (Ticaret)

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَاتَّقَهَا فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧٥﴾

2 Bakara/275. Fâiz yiyenler kıyamet günü, ancak Şeytan'ın çarptığı kimsenin kalkışı gibi kalkarlar. Bu, onların: "Alışveriş de fâiz gibidir" demelerindendir. Oysa Allah alışverişini helal, tefeciliği haram kılmıştır. Kime Rabbinden bir öğüt gelir ve tefecilikten vazgeçerse, geçmişte olan kendisinin olur. Onun durumu Allah'a aittir. Kim tefeciliğe dönerse, işte onlar ateşliklerdir, onlar orada temelli kalacaklardır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾

4 Nisa/29. Ey inananlar! Mallarınızı aranızda haksızlık yaparak değil, karşılıklı rıza ile yapılan ticaretle yiyin. Kendi kendinizi öldürmeyin. Allah size karşı çok merhametlidir.

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَاكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الضَّالِّينَ ﴿١٩٨﴾

2 Bakara/198. Rabbinizin lütfunu aramanızda size bir günah yoktur. Arafat'tan sökün ettiğiniz zaman, Meş'ar-ı Haram'da Allah'ı anın. O'nun size yol gösterdiği gibi – önceleri yoldan çıkmışlardan idiniz–, siz de O'nun anın.

b) Anlaşmalar (Akitler)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَيْعُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُنْتَلَى عَلَيْكُمْ غَيْرِ مُحْلِي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ﴿١﴾

5 Maide/1. Ey inananlar! Anlaşmaları yerine getirin. İhramda iken, avlanmayı helal saymamanız kaydıyla, size bildirilecek olanlar dışında kalan hayvanlar size helal kılındı. Allah istediği hükmü verir.

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا
أُهِلَ بِهِ لِحَاظِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ
اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٥﴾

16 **Nahl/115.** Allah size sâdece leşi, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası adına kesilenleri haram etmiştir. Ancak darda kalanın –istekli olmadan ve gereğini aşmadan– bunlardan yemesinde bir günah yoktur. Doğrusu Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا
خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عُلُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٦٨﴾

2 **Bakara/168.** Ey insanlar! Yeryüzündeki pâk ve temiz şeylerden yiyein. Şeytan'a ayak uydurmayın. O sizlere apaçık bir düşmandır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ
وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١٧٢﴾ إِنَّمَا
حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهِلَ بِهِ
لِحَاظِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ
إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٧٣﴾

2 **Bakara/172.** Ey inananlar! Size verdiğimiz rızıkların temizlerinden yiyein. Eğer yalnız O'na tapıyorsanız, o zaman Allah'a şükredin. 173. Allah size ölü hayvanı, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası uğruna kesilen hayvanı³⁶⁷ haram kılmıştır. Ancak, darda kalanın, –istekli olmadan ve gerekli miktarı aşmadan– yemesinde bir günah yoktur. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ
إِسْرَائِيلَ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ قُلْ فَاثْبُتُوا
بِالتَّوْرَةِ فَاثْبُتُوا إِنَّ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٣﴾

3 **Al-i İmran/93.** (Ey Muhammed!) Tevrat'ın indirilmesinden önce, İsrail'in (Yakub'un)³⁶⁸ kendisine haram ettiğinden başka bütün yiyecekler İsrailoğulları'na helal idi. De ki: "Doğru söylüyorsanız Tevrat'ı getirin ve onu okuyun".

ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظَمْ حُرْمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ
وَأُحِلَّتْ لَكُمْ الْأَنْعَامُ إِلَّا مَا يُنْتَلَىٰ عَلَيْكُمْ فَاجْتَنِبُوا
الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ ﴿٣٠﴾

22 **Hac/30.** İşte böyle; Allah'ın yasaklarına kim saygı gösterirse, bu Rabbinin katında onun iyiliğinedir. Size bildirilmiş olanların dışındaki hayvanlar size helal kılınmıştır. Putların pisliliğinden kaçının, yamuk sözden de kaçının.

³⁶⁷ Kur'an açıkça "Allah'tan başkası uğruna kesilen hayvan"ın yenmesini haram kıldığı halde, günümüz Müslümanları bunu Allah adına kesilmiş olma şartına çevirmektedirler. İslamî örfte göre, her kesilen hayvan Allah'a kurban edilir ve bunu besmele sembolize eder. Ancak, bu örfi bir gerekliliktir. Önemli olan, hayvanın Allah'tan başkası adına boğazlanmamasıdır.

³⁶⁸ Hz. İsa'nın Mesih olarak anıldığı gibi, Hz. Yakub da İsrail olarak anılmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهْمَةُ
الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُقَالُ عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ
حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ﴿١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا لَا تَحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشُّهُرَ الْحَرَامَ وَلَا
الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا أَمِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامَ يَتَفَوَّضُ
فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا
وَلَا يَحْرِمَنَّكُمْ شَنَا نَقَوْمٍ أَنْ صَدَّقْتُمْ عَنْ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ
وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا
اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢﴾ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ
الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أِهْلُ الْغَيْرِ لِلَّهِ بِهِ
وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالطَّيْحَةُ وَمَا
أَكَلَ السَّيِّئُ إِلَّا مَا ذُكِّرْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ
وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكَ فِسْقُ الْيَوْمِ بَئِشَ
الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوُا
الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي
وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي
مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ
﴿٣﴾ يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ قُلْ أُحِلَّ لَكُمْ
الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُمْ مِنَ الْحَوَارِجِ مَكْنِي
تَعْلَمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ
عَلَيْكُمْ وَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٤﴾ الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ
وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَلَّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ
حَلَّ لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ

5 Maide/1. Ey inananlar! Anlaşmaları yerine getirin. İhramda iken, avlanmayı helal saymamanız kaydıyla, size bildirilecek olanlar dışında kalan hayvanlar size helal kılındı. Allah istediği hükmü verir. 2. Ey inananlar! Allah'ın nişanelerine³⁶⁹, saygın aya, kurbanlığa, gerdanlıklar takılan hayvanlara, Rablerinden bolluk ve hoşnutluk arzu ederek Beyt-i Harâm'a yönelenlere karşı hümratsızlık etmeyin. İhramdan çıktığınız zaman avlanabilirsiniz. Sizi Mescid-i Harâm'dan alıkoydukları için bir topluluğa olan kininiz aşırı gitmenize sebep olmasın. İyilik ve Allah'a saygı konusunda yardımlaşın. Günah ve düşmanlık konusunda yardımlaşmayın. Allah'a saygılı olun. Allah'ın cezalandırması çetindir. 3. Size leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkası uğruna kesilenler, -canları çıkmadan kesmemişseniz- boğulmuş, vurularak öldürülmüş, düşüp ölmüş, süsülerek ölmüş, yırtıcı hayvan tarafından yenmiş hayvanların ve dikili taşlar üzerine boğazlanan hayvanların etlerini yemeniz ve fal oklarıyla kismet aramanız haram kılındı. Bunları işlemek yoldan çıkmadır. Bugün, inkâr edenler dininizden umutlarını kesmişlerdir. Artık onlardan korkmayın, Benden korkun. Bugün size dininizi ikmâl ettim ve size olan nimetimi tamamladım. Size din olarak İslâmı beğendim. Açlıktan darda kalan, isteyerek günaha yönelmeden bunlardan yiyebilir. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 4. (Ey Muhammed!) Sana, neyin kendilerine helal kıldığını soruyorlar. De ki: "Size, temiz şeyler helal kılındı; Allah'ın size öğrettiği gibi öğretilen avcı hayvanların sizin için tutuklarını yiyin ve üzerine Allah'ın adını anın. Allah'a saygılı olun. Doğrusu, Allah'ın hesap görmesi çabuktur". 5. Bugün size, temiz şeyler helal kılındı. Kitap verilenlerin yemeği size helal, sizin yemeği-

³⁶⁹ Arapça metindeki *şe'â'ir* kelimesi Türkçe'de de kullanılan şîâr'ın çoğuludur. Bir yol, akide, ideoloji veya eylemi sembolize eden şeye şîar denir. Haç, hilal, bayrak, parti veya kurumların amblemleri, törenler, ayinler vb. bu anlamda birer şîar olarak kabul edilebilirler. Bu ayette sözü edilen 'Allah'ın nişaneleri' ise, Haccın durakları, Şeytan taşlama, taşlama mahalli, tavaf, sa'y ve sa'yın yapıldığı yerler olan Safa ve Merve tepeleri, kısacası haccın bütün menasiki ve bunların mahalleridir.

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نَفْصَلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾

7 A'raf/32. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'ın, kulları için ortaya çıkardığı süsü ve temiz rızıkları haram kılan kimdir?" De ki: "Bunlar, dünya hayatında, özellikle kıyamet gününde inananlara aittir". Bilecek topluma âyetleri açıklıyoruz.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ اللَّهُ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ ﴿٥٩﴾

10 Yunus/59. De ki: "Ne dersiniz, Allah'ın size indirdiği rızkın bir kısmını haram ve bir kısmını helal kıldığınıza göre –de ki– Allah mı size izin verdi, yoksa Allah'a karşı yalan mı uyduruyorsunuz?"

فَكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٨﴾ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَاءِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴿١١٩﴾ وَذَرُوا ظَاهِرَ الْإِثْمِ وَبَاطِنَهُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْإِثْمَ سَيَحْزَنُونَ بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٢٠﴾ وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَى أَوْلِيَآئِهِمْ لِيُحَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ﴿١٢١﴾

6 En'am/118. Eğer Allah'ın hükümlerine inanıyorsanız, Allah'ın adının üzerine anıldığı şeylerden yiyeceğiniz. 119. Allah'ın adının üzerine anıldığı şeylerden niye yemiyorsunuz? Oysa O, darda kalmanızın dışında size haram kıldığı şeyleri açıklamıştır. Doğrusu, çokları bilmeden hevalarına uyarak insanları şaşırtıyorlar. Senin Rabbin aşırı gidenleri çok iyi bilmektedir. 120. Günahın açığını da gizlisini de bırakın! Günah kazananlar yaptıklarından dolayı cezaya çarptırılacaklardır. 121. Üzerine Allah'ın adının anılmadığı şeyleri yemeyin. Doğrusu o, yoldan çıkmaktır. Kötü insanlar, sizinle tartışmalarını sağlamak için dostlarına fısıldarlar. Onlara itaat edecek olursanız, Allah'a ortak koşmuş olursunuz.

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أَكْلُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٤١﴾ وَمِنَ الْأَنْعَامِ حَمُولَةٌ وَفَرَسَاتٌ كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٤٢﴾ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ مِنَ الضَّأْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَيْنِ قُلْ الذَّكْرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنثَيَيْنِ أَمَا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثَيَيْنِ نَبَوْنِي بِعِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ

6 En'am/141. Çardaklı ve çardaksız bağları; tatları değişik ekini, hurmayı, zeytini ve narı –birbirine benzer ve benzemez şekilde– var eden Allah'tır. Ürün verdiği zaman ürününden yiyeceğiniz, devşirildiği ve biçildiği gün hakkını verin. İsrâf etmeyin. Çünkü Allah müsrif olanları sevmez. 142. Hayvanlardan yük taşıyan ve kesimlik olanlar vardır. Allah'ın size verdiği rızaktan yiyeceğiniz. Şeytan'ın peşinden gitmeyin. Çünkü o sizin açık düşmanınızdır. 143. Allah sekiz çift hayvan yaratmıştır: Koyundan iki ve keçiden iki; de ki: "(Allah), iki erkeği mi, iki dişi mi yoksa iki dişinin rahimlerinde bulunan yavruları mı haram kılmıştır? Doğru sözlü iseniz, bana bilgiye dayanarak

رَبُّكُمْ الَّذِي يُزْجِي لَكُمْ الْفَلَكَ فِي الْبَحْرِ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٦٦﴾

اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمْ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفَلَكَ فِيهِ بِأَمْرِ رَبِّكُمْ وَلِيَتَّبِعُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ﴿١٥﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْغُلُوكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُسْمِعُونَ ﴿٢٣﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ مُبَشِّرَاتٍ وَلِيُذِيقَكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَلِتَجْرِيَ الْفَلَكَ بِأَمْرِهِ وَلِيَتَّبِعُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٤٦﴾

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبْنَ وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٣٢﴾

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾

c) Helaller ve Haramlar

İslam Hukukçuları Kur'an'a dayanarak "eşyada asılan ibâhadır" prensibini belirlemişlerdir. Buna göre, Allah'ın yarattığı nimetlerin tamamına yakın kısmı temizdir (tayyibât) ve helaldir. Haram kılınan şeyler ise, doğası gereği zararlı ve pis (habâ'is) olan şeylerdir; leş, kan, domuz eti vb. Ahlağa uygun olarak helal nimetlerden istendiği kadarına sahip olunabilir ve bunlar tüketilebilir. Helal niteliğinin sürmesinin şartı, tüketimde israf edilmemesi ve yespî bütünlüğüne zarar veren, insan olma onurunu zedeleyen ve evrensel ahlak kurallarına aykırı bütün davranışlar haramdır. Bu nitelemenin dışında kalan davranışlar ise, İslam Hukuku'nun yukarıda anılan ilkesi gereği helaldir.

17 İsra/66. Bol nimetinden elde edesiniz diye, Rabbiniz sizin için denizde gemiler yüzdürür. Doğrusu, O size acır.

45 Casiye/12. Buyruğu gereğince orada gemilerin yüzmesi, lutfedip verdiği rızık aramanız ve (kendisine) şükretmeniz için denizi buyruğunuz altına veren Allah'tır.

67 Mülk/15. Yeryüzünü size boyun eğdiren O'dur. Öyleyse, yerin sırtlarında dolaşın ve Allah'ın verdiği rızıktan yiyin; sonunda dönüş O'nadır.

30 Rum/23. Geceleyin uyumanız, gündüzün de lütfundan rızık aramanız, O'nun (varlığının) belgelerindendir. Bunlarda, dinleyen toplum için dersler vardır.

30 Rum/46. Size rahmetini tattırması, buyruğu ile gemileri yürütmesi, lütfundan rızık istemeniz ve (O'na) şükretmeniz için rüzgarları müjdeciler olarak göndermesi O'nun (varlığının) belgelerindendir.

4 Nisa/32. Allah'ın sizi birbirinizden üstün kıldığı şeyleri arzu etmeyin. Erkeklerle çalıştıklarından bir pay vardır, kadınlara da çalıştıklarından bir pay vardır. Allah'tan bolluğunu dileyin. Doğrusu Allah her şeyi bilmektedir.

62 Cuma/10. (Cuma günü) namaz bitince hemen yeryüzüne dağılin, Allah'ın lütfundan rızık isteyin; Allah'ı çok anın ki kurtulasınız.

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ وَإِنَّا
أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٤﴾

34 Sebe'/24. (Ey Muhammed!) De ki: "Göklerden ve yerden sizi rızıklandıran kimdir?" De ki: "Allah'tır. Öyleyse, doğru yolda veya apaçık bir sapıklıkta olan ya bizim ya sizsiniz".

قُلْ إِنْ رَبِّي يَسْطُرُ الرَّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنْ
أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾

34 Sebe'/36. De ki: "Şüphesiz Rabbim rızkı dilediğine genişletir ve dilediğine bir ölçüye göre verir, fakat insanların çoğu bilmezler".

قُلْ إِنْ رَبِّي يَسْطُرُ الرَّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ
لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ
الرَّازِقِينَ ﴿٣٩﴾

34 Sebe'/39. (Ey Muhammed!) De ki: "Rabbim kullarından dilediğinin rızıkını genişletir ve dilediğine de bir ölçüye göre verir. (İyilik için) sarfettiğiniz herhangi bir şeyin yerine, O, rızık verenlerin en iyisidir.

أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَسْطُرُ الرَّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ
إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾

39 Zümer/52. Allah, rızkı dilediğine yayar ve dilediğine bir ölçüye göre verir. Bunda, inanan toplum için dersler vardır.

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنَزِّلُ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا
وَمَا تَقْدِرُونَ إِلَّا مَنْ يُنِيبُ ﴿١٣﴾

40 Mu'min/13. Size belgelerini gösteren, size gökten rızık indiren O'dur. (Allah'a) yönelenden başkası ibret almaz.

وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ
يُنْزِلُ يَقْدِرُ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ ﴿٢٧﴾
وَهُوَ الَّذِي يُنْزِلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ
رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٨﴾

42 Şura/27. Eğer Allah rızkı kullarının hepsine bol bol verseydi, yeryüzünde azgınlık ederlerdi. Ama O, rızkı dilediği bir ölçüye göre indirir. O kullarından haberdardır, onları görmektedir. 28. Umutsuzluğa düşmelerinin ardından yağmuru indiren, rahmetini yayan O'dur. O, övülmeye layık olan tek himayecidir.

أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَةَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ
فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ
لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُلْحَارًا وَرَحْمَةُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا
يَحْمَلُونَ ﴿٣٢﴾ وَلَوْلَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً
لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ لِبُيُوتِهِمْ سُقْفًا مِنْ فُضَّةٍ
وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ﴿٣٣﴾ وَلِبُيُوتِهِمْ أَبْوَابًا وَسُرَرًا
عَلَيْهَا يَقْبَحُونَ ﴿٣٤﴾ وَزُخْرَفًا وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَاعُ
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٣٥﴾

43 Zuhruf/32. (Ey Muhammed!) Rabbinin rahmetini onlar mı taksim edip paylaşıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz taksim ettik; birbirlerine iş gördürmeleri için, kimini kimine derecelerle üstün kıldık; Rabbinin rahmeti, onların biriktirdikleri şeylerden daha iyidir. 33-35. Eğer insanlar (küfre meyleden) tek bir ümmet olmayacak olsaydı, Rahman'ı inkar edenlerin evlerinin tavanlarını, üzerinde yükseldikleri merdivenleri, evlerinin kapılarını, yaslandıkları kerevetleri gümüşten yapar ve altın bileziklerle işlerdik. Bunların hepsi ancak dünya hayatının geçimliğidir. Ahiret, Rabbinin katında (O'na karşı gelmekten) sakınanlarıdır.

مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُونَ ﴿٥٧﴾
إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ﴿٥٨﴾

وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ
فُضِّلُوا بِرَادِّي رِزْقِهِمْ عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ
فِيهِ سَوَاءٌ أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ ﴿٧١﴾

أَمَنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَلْ لَحْوَانِي
عُنُو وَتُفَوِّرُ ﴿٢١﴾

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣٧﴾

إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا إِنَّ
الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا
فَاتَّبِعُوا عِنْدَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ إِلَهُ
تَرْجِعُونَ ﴿١٧﴾

وَكَايْنٍ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِنَّهَا
وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦٠﴾

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ إِنَّ
اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٦٢﴾

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرَحُوا بِالْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ ﴿٢٦﴾

وَاتَّخَذُوا الْأَتَّامَى مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ
وَإِمَّا يَنْظُرُونَ بِكُرْهُهُمْ فَلْيَنْظُرُوا فَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ
وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٢﴾

51 Zariyat/57. Onlardan bir rızık istemiyorum; Beni doyurmalarını da istemiyorum. 58. Rızıklandıran da, sağlam gücün sahibi olan da Allah'tır.

16 Nahl/71. Allah rızık bakımından kimi-nize kiminizden daha çok vermiştir. Çok verilenler, ellerinin altlarında bulunanlara -rızıkta eşit olurlar diye- rızıklarından vermezler. Allah'ın nimetini bilerek inkar mı ediyorlar?

67 Mülk/21. Allah size verdiği rızık kesiverir-se, size rızık verecek başka kim vardır? Hayır; onlar azgınlık ve nefrette direnmektedirler.

30 Rum/37. Allah'ın rızık dilediğine yaydığını ve dilediğine bir ölçüye göre verdiğini görmezler mi? Doğrusu, bunda inanan topluma dersler vardır.

29 Ankebut/17. (Ey Putperestler!) Siz Allah'ı bırakıp sadece birtakım putlara tapıyorsunuz ve aslı olmayan sözler uyduruyorsunuz. Allah'tan başka tapıklarınızın size rızık vermeye güçleri yetmez. Artık rızık Allah katında arayın, O'na kulluk edin. O'na şükredin. Siz O'na döndürüleceksiniz.

29 Ankebut/60. Nice canlılar vardır ki, rızıklarını kendileri elde edemezler. Sizin de, onların da rızıkını Allah verir. O iştir ve bilir.

29 Ankebut/62. Allah, kullarından dilediğine rızık bol verir, bazen de bir ölçüye göre verir. Doğrusu Allah her şeyi Bilendir.

13 Ra'd/26. Allah dilediğine rızık bol verir, dilediğine de ölçülü verir. Onlar dünya hayatıyla mutlu olurlar. Oysa dünya hayatı ahiretin yanında kısa bir geçimlikten ibarettir.

24 Nur/32. İçinizdeki bekarları ve köleleri-nizden ve cariyelerinizden iyi olanları evlendirin. Eğer yoksul iseler, Allah onları lütfu ile zenginleştirir. Allah lütfu bol olandır, bilendir.

وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مَوَالِيَّ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ
وَالَّذِينَ عَقَدْتَ أَيْمَانُكُمْ فَأَنْتُمْهُمْ نَصِيبُهُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿٣٣﴾

لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ
نَصِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ
كَثُرَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا ﴿٧﴾ وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو
الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا
لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٨﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ إِذَا حَضَرَ
أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ
مِنْكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي
الْأَرْضِ فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْسَبُوهُمَا مِنْ
بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنْ ارْتَبْتُمْ لَا نَشْتَرِي
بِهِ ثَمَنًا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَلَا تَكُنْتُمْ شُهَدَاءَ اللَّهِ
إِنَّا إِذَا لَمِنَ الْآثِمِينَ ﴿١٠٦﴾ فَإِنْ غَرَّ عَلَىٰ آثَمُهُمَا
اسْتَحَقَّ إِثْمًا فَآخَرَانِ يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ
اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأُولَيَانِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ لَشَهَادَتُنَا
أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا وَمَا اعْتَدَيْنَا إِنَّا إِذَا لَمِنَ
الظَّالِمِينَ ﴿١٠٧﴾ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ
عَلَىٰ وَجْهِهَا أَوْ يَحَافُوا أَنْ تُرَدَّ أَيْمَانٌ بَعْدَ أَيْمَانِهِمْ
وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاسْمَعُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الْفَاسِقِينَ ﴿١٠٨﴾

4 Nisa/33. Ana-babanın, akrabasının ve kendileriyle akit yaptıklarınızın bıraktıklarından her biri için varisler belirledik; onlara paylarını verin. Allah her şeye tanık olmaktadır.³⁶⁴

4 Nisa/7. Ana-babanın ve en yakınların bıraktıklarından erkeklere bir pay vardır. Ana-baba ve en yakınların bıraktıklarından kadınlara da bir pay vardır. Bunlar az veya çok olarak belirli bir paydır. 8. Miras bölümünde yakınlar, öksüzler ve düşkünler de orada bulunursa, mirastan onlara da bir şey verin ve onlara uygun söz söyleyin.

5 Maide/106. Ey inananlar! Birinizin ölümü yaklaştığında, vasiyet ederken, içinizden adil iki kimseyi; veya yolculukta iken size ölüm belası çatacak olursa, sizden olmayan iki kişiyi aranızda şahit tutun. Şüpheye düşerseniz, onları namazdan sonra alıktırmanız ve: "Akraba da olsa, yemini hiçbir değere değiştirmeyeceğiz ve Allah'ın şahitliğini gizlemeyeceğiz, yoksa günah işleyenlerden oluruz" diye Allah'a yemin ederler. 107. Eğer bu şahitlerin günah işledikleri ortaya çıkarsa, bu öncekilerin aleyhlerinde bulundukları kişiler arasında başka iki kişi bunların yerine geçer ve: "Bizim şahitliğimiz, bu ikisinin şahitliğinden daha doğrudur; biz haddi aşmayacağız, yoksa haksızlık yapanlardan oluruz" diye Allah'a yemin ederler. 108. Bu, şahitliği gereği gibi yapmalarını ya da bu yeminlerinden sonra yeminlerinin bir daha kabul edilmemesinden korkmalarını daha iyi sağlar. Allah'a saygılı olun ve dinleyin. Allah yoldan çıkan topluluğu doğru yola koymaz.

³⁶⁴ Bu ayete çok farklı anlamlar verilmektedir. Bunlardan en yaygın olanı, şu şekildedir: "Ana-babanın ve akrabasının bıraktıklarının herbirine varisler kıldık. (Kardeşlik) akdi yaptığınız kimselere de hisselerini verin..."

C. İKTİSAT

İktisat, günlük yaşamın en önemli boyutudur denebilir. Kur'an'ın iktisadî hayata ilgisi, onun ahlaka konu olması nisbetindedir. Aşağıdaki pasajlarda da görüleceği gibi, Kur'an insanlığa evrensel bir iktisadî yapı öngörmektedir. Aynı şekilde, insanların ekonomik gelişmelerini nasıl sağlayacakları, üretim-tüketim ilişkilerini nasıl biçimlendirecekleri gibi konular da Kur'an'ın ilgi alanı dışında kalmaktadır. Onun temel sorunu, bütün toplumsal süregçilerde olduğu gibi, iktisadî yaşamda da adaletin ayakta tutulması, sömürünün ortadan kaldırılmasıdır. Örneğin, faizin yasaklanması ve zekatin emredilmesi, zulüm-adalet ilişkisine bağlı olarak ortaya çıkan gelişmelerdir. Kur'an'da iktisadî sorunların çözülmesi, bir bilgi problemi olarak insana bırakılmış, ama bu sorunlar çözümlerken dikkat edilmesi gereken ahlak ilkeleri sürekli olarak tekrar edilmiştir.

1. Rızık

a) Allah'ın Rızık Vermesi

Allah'ın insanı rızıklandırması, öz itibarıyla insanın yer yüzünde yaşamasını sağlayacak olan bütün rızıkları orada yaratması, hazırlamasıdır. Bu başlık altında toplanan ayetlerin büyük bir bölümünden, sanki insanların zengin ve fakirliğini Allah'ın tayin ettiği gibi bir hava doğmaktadır. Allah'ın insanların rızıklarını 'genişletmesi', 'daraltması' veya 'taksim etmesi' ifadelerini, Kur'an'ın fikrî bütünlüğü ve ifade özellikleri çerçevesinde anlamaya çalışırsak, bunların insanlığın tabiattaki rızıkları, doğuştan getirdikleri veya sonradan elde ettikleri güç ve kabiliyetlerle ele geçirme sürecini ifade ettiğini görürüz. İnsanları bu kapasitelerde yaratan ise Allah'tır. Kur'an'ın ifadelerinden anlaşılan diğer bir husus da, Allah'ın insanların tek tek kendisiyle olan ahlaki ilişkilerini göz önünde bulundurarak (bir şarta bağlı olarak), rızık konusunda müdahalelerde bulunabildiğidir.

﴿٤٨﴾ وَأَنَّهُ هُوَ أَعْتَىٰ وَأَقْنَىٰ

53 Necm/48. Doğrusu, zengin eden de, varlıklı kılan da O'dur.

﴿١٠﴾ وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

7 A'raf/10. Biz sizi yeryüzünde yerleştirdik ve orada size geçimlikler verdik. Öyle iken pek az şükrediyorsunuz.

﴿١٦﴾ وَأَن لَّيْسَ لَهُم شَرْبَةُ الْمَاءِ إِلَّا أَنْ يُسْقَتْهُمْ مَاءً غَدَقًا ﴿١٧﴾ لَنَنْفِثَنَّهُمْ فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا

72 Cin/16-17. Doğru yola girmiş olsalardı, onları denemek için onlara bol su içirirdik. Kim Rabbinin amnaktan yüz çevirirse, Rabbi onu gittikçe artan bir azaba uğratar.

﴿٣٠﴾ إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا

17 İsrâ/30. Rabbin, dilediği kimsenin rızıkını genişletir, dilediğine de yetecek kadar verir. O kullarını görmektedir, onlardan haberdardır.

﴿٢٠﴾ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ

15 Hicr/20. Orada sizin için ve rızık veremeyeceğiniz kimseler için geçimlikler varedtik.

الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلَا مُتَحِدِّي أَعْدَائِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٥﴾

5 Maide/5. Bugün size, temiz olanlar helal kılındı. Kitap verilenlerin yemeği size helal, sizin yemeğiniz de onlara helaldir. İnananlardan iffetli hür kadınlar ve sizden önce Kitap verilenlerden iffetli hür kadınlar –zina etmeksizin ve gizli dost tutmaksızın– mehirlerini verdiğiniz takdirde size helaldir. Kim inanmayı reddederse, şüphesiz işleri boşa gider. O, ahirette de kaybedenlerden biri olacaktır.

b) Miras ve Vasiyet

كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمْ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةَ لِلْأُولَئِينَ وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿١٨٠﴾ فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَمَا سَمِعَهُ فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٨١﴾ فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوصٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٨٢﴾

2 Bakara/180. Sizden birine ölüm geldiği zaman, eğer bir servet bırakıyorsa, ana-babaya, en yakınlarla uygun bir tarzda vasiyet etmesi –sakinlerin üzerine bir borç olarak– size farz kılındı.³⁶⁰ 181. Bunu işittikten sonra değiştiren olursa, bunun günahı onu değiştirenlerdir. Allah işitendir, bilendir. 182. Vasiyet edenin haksızlık yapacağından veya günaha gireceğinden endişe eden varsa, ilgililerin aralarını bulmasında ona bir günah yoktur. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَعْلَمُوا إِلَىٰ أُولِيَائِكُمْ مَعْرُوفًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٦﴾

33 Ahzap/6. Peygamber, inananlara kendilerinden daha yakındır. Peygamber'in eşleri inananların anneleridir. Akraba olanlar, Allah'ın Kitabına göre, miras hususunda birbirlerine, inananlar ve hicret edenlerden daha yakındırlar. Dostlarınıza yapacağınız uygun bir iyilik elbette bunun dışındadır. Bu da Kitap'ta yazılı bulunmaktadır.

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلَاثُ مَا تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ

4 Nisa/11. Allah, çocuklarınız hakkında, erkeğe iki kadının hissesi kadar tavsiye eder.³⁶¹ Eğer çocuklar ikiden çok kadın iseler, bırakılanın üçte ikisini alırlar. Yalnız tek bir kız ise, bırakılanın yarısını alır. Eğer ölenin çocuğu

³⁶⁰ 4 Nisa suresindeki miras ayetleriyle, mirasçıların payları belirlendiği için, bu ayet neshedilmiştir. Miras bırakanın, bırakacağı meblağın sadece üçte birine ilişkin bir vasiyette bulunmaya hakkı vardır.

³⁶¹ Erkeğin, ailenin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü bulunduğu bir toplumsal yapıda, adaletin gereği budur. Böyle bir yapıya hitab eden Kur'an'dan, miras dağıtımında kadınla erkeğe eşit davranmasını beklemek, anlamsız olduğu kadar haksız bir beklentidir. Bu beklenti üzerine bina edilen Kur'an'a yönelik eleştiriler de zulümden başka bir şey değildir.

مِنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَلِأُمِّهِ الثُّلُثُ فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِأُمِّهِ السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَعْمًا فَرِيشَةٌ مِنَ اللَّهِ إِنْ اللَّهُ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١١﴾ وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِيْنَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّنُنُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورِثُ كَلَالَةً أَوْ امْرَأَةٌ وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرِ مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿١٢﴾ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٣﴾

varsa, bıraktığından ana-babadan her birine altıda bir pay vardır. Eğer çocuğu yoksa, ana-babası ona varis oluyorsa, anası üçte bir alır. Eğer kardeşleri varsa, altıda bir annesinin olur. Bu hükümler ölenin yaptığı vasiyet ve borcu çıktıktan sonra kalan mala dairdir. Babalarının ve oğullarınızdan hangisinin fayda bakımından size daha yakın olduğunu bilemezsiniz. (Bunlar) Allah'ın tayin ettiği paylardır. Allah bilendir, bilgedir. 12. Eğer çocukları yoksa, karılarınızın yaptıkları vasiyetten ve borçtan arta kalan miraslarının yarısı sizindir, çocukları varsa dörtte biri sizindir. Sizin yaptığınız vasiyetten ve borçtan arta kalanın, eğer çocuğunuz yoksa, dörtte biri karılarınızındır; eğer çocuğunuz varsa, sekizde biri karılarınızdır. Bir erkek veya kadına, ikinci dereceden yakınlarınc³⁶² mirasçı olduğunda; erkek kardeşi³⁶³ veya kız kardeşi varsa, bunların her birine altıda bir verilir. Eğer bundan çok iseler, hepsi –zarara uğratılmaksızın, yapılan vasiyet ve borçtan geriye– kalanın üçte birine ortak olurlar. Bunlar Allah'ın tavsiyesidir. Allah bilendir, hakîmdir. 13. Bunlar, Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'a ve Elçisi'ne itaat ederse, (Allah) onu, altlarından ırmaklar akan ve içinde temelli kalacakları cennetlere koyacaktır. İşte büyük başarı budur.

4 Nisa/176. Ey Muhammed! Senden fetva isterler; de ki: "Allah, size ikinci dereceden mirasçılar hakkında fetva vermektedir: Çocuğu olmayıp geride bir kız kardeşi kalan kimse ölürse, bıraktığının yarısı kız kardeşine kalır. Eğer kız kardeşinin çocuğu yoksa, o, kız kardeşine tam vâris olur. Eğer ölenin iki tane kız kardeşi varsa, bu ikisi, onun bıraktığının üçte ikisini alır. Eğer vârisler erkek kadın karışık kardeşler olursa, erkeğe, iki kadının hissesi kadar düşer. Şaşırsınız diye Allah size anlatıyor. Allah her şeyi bilir.

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ إِنْ امْرَأَةٌ فَلَا وَلَدَ لَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ وَهُوَ يَرُثُهَا إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ فَإِنْ كَانَتَا اثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الثُّلَاثَانِ مِمَّا تَرَكَ وَإِنْ كَانُوا إِخْوَةً رِجَالًا وَنِسَاءً فَلِلَّذَكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيْنِ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ أَنْ تَضِلُّوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٧٦﴾

³⁶² "İkinci dereceden yakınlar" şeklinde çevirdiğimiz *kelâle* kelimesinin ne anlama geldiği tartışma konusudur. Yaygın olan kabule göre *kelâle*, birinci dereceden yakını (usûlû ve furû'u / ana-baba ve evladi) olmayan varis anlamına gelmektedir.

³⁶³ Genellikle, ana bir erkek kardeş olarak kabul edilmiştir.

وَأَنْ حِفْتُمْ إِلَّا أَنْفُسُكُمْ فِي الْيَتَامَىٰ فَالْيَتَامَىٰ مَا طَابَ
لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مِثْنَىٰ وَثَلَاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ حِفْتُمْ إِلَّا
تُعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا
تَعُولُوا ﴿٣﴾ وَأَتُوا النِّسَاءَ صِدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبْنَ
لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا ﴿٤﴾

وَأَنْ حِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَأُعْثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ
وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ يَرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقُ اللَّهُ بَيْنَهُمَا
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا ﴿٣٥﴾

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ
وَأَحْضُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تَخْرِجُوهُنَّ مِنْ
بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ
وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ
نَفْسَهُ لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا ﴿١﴾
فَإِذَا بَلَغَ الْأَجَلُ أَنْ يَمْسُكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارُقُوهُنَّ

4 Nisa/3. Yetimlere karşı haksızlık etmekten korkarsanız³⁵⁶, beğendiğiniz kadınlarla iki-şer, üçer, dörder evlenin. Eğer (bunlar arasında) adalet yapamayacağınızdan korkarsanız, o zaman bir tane veya sahip olduklarınız (cariyeleriniz) yeter. Adaletsizlik yapmamanız için en uygun olanı budur.³⁵⁷ 4. Kadınlara mehirlerini hoşlukla verin. Eğer kadınlar gönüllü olarak ondan size bir şey bağışlarsa, onu gönül rahatlığıyla ve afiyetle yiyin.

4 Nisa/35. Eğer karı kocanın aralarının açılmasından korkarsanız, erkeğin ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden bir hakem gönderin. Eğer onlar düzeltmek isterlerse, Allah aralarını bulur. Allah bilendir, haberdardır.³⁵⁸

65 Talak/1. Ey Peygamber! Kadınları boşadığınızda, onları iddetleri içinde boşayın ve iddeti de sayın; Rabbiniz olan Allah'tan korkun, –apaçık bir hayasızlık yapmaları hâli dışında– (iddetlerini beklerken) evlerinden onları ne siz çıkarın, ne kendileri çıksınlar.³⁵⁹ Bunlar, Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa, kendine yazık etmiş olur. Ne bilirsün, belki de Allah bundan sonra yeni bir durum ortaya çıkarır. 2-3. Kadınlar bekleme

³⁵⁶ Araplar arasında, vesayet altındaki yetim kızları nikah altına almak yaygın bir uygulama idi. Bu tür evliliği cazip kılan, yetim kızların varis oldukları mal idi. Vesayeti altındaki yetim bir kızla evlenen vasî, onun hiçbir hukukuna riayet etmeyebiliyordu. Kur'an, 4 Nisa/2. ayette, yetimlerin hakkını yemeyi yasaklamakta, bu ayette ise, yetim kızlarla evlenmeyi mutlak anlamda yasaklamamakla birlikte, haksızlık yapma ihtimaline binaen, başka kadınlarla evlenilmesini önermektedir.

³⁵⁷ Arap örfünde erkekler istedikleri sayıda kadınla evlenebiliyor ve istedikleri sayıda cariyeye ile birlikte olabiliyorlardı. Bu ayetin iniş amacı, savaş sonrası dul kalan müslüman hanımlarla evlenmeyi teşvik etmek olmakla birlikte, birden fazla kadınla evlilik (*ta'addudu z-zevcâti*) uygulamasına da bir sınırlama getirmektedir. Tarihen bilindiğine göre, Müslümanlar bu ayeti böyle anladıkları için, bu ayetin nüzulünden sonra dörtten fazla kadınla evlenen olmamıştır ve İslam örfüne göre dörtten fazla evlilik meşru sayılmamıştır. Ne var ki, aynı ayet cariyelerle ilgili de açık bir sınırlama getirdiği halde, tarih boyunca Müslümanlar, imkanı olan erkeğin istediği sayıda cariyeye ile birlikte olmasını meşru görmüşlerdir.

³⁵⁸ Klasik İslam Hukuku'nda bu emir hukukî bir forma dönüştürülmeksizin, bir cevaz (zorunluluğu olmayan bir tavsiye) olarak değerlendirilmiştir. Oysa ki, ifade emir kipindedir; bu emir tavsiye olarak okumanın gerisinde, erkek-egemen kültürün baskısı/etkisi yatmaktadır. Bugün Müslümanlar bu emrin uygulanmasını hukukî bir forma, bir kuruma dönüştürmekle yükümlüdürler. Bu yolla, bir çok ailenin dağılmasının önü alınmış olacağı gibi, geçimsizliğe neden olan tarafın açıklanmasıyla, o kişiyle evlenebilecek müstakbel eşler de aydınlatılmış olacaktır.

³⁵⁹ Yani siz onları evden dışarı atmayın, onlar da hemen çekip gitmesinler.

بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهَدُوا ذَوَىٰ عَدْلٍ مِنْكُمْ وَأَقِيمُوا
الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ﴿٢﴾
وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ
فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ
قَدْرًا ﴿٣﴾ وَاللَّائِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ
إِنْ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللَّائِي لَمْ يَحْضُنْ
وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ وَمَنْ
يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ﴿٤﴾ ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ
أَنْزَلَهُ إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَكْفُرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ
لَهُ أَجْرًا ﴿٥﴾ أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ
وُجُوهِكُمْ وَلَا تَضَارُوهُنَّ لِنُضْيِقُوا عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنَّ
أُولَاتٍ حَمْلٌ فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ
فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَاتُّوهُنَّ أَجُورَهُنَّ وَأَنْتُمْ عَلَيْهِنَّ
بِمَعْرُوفٍ وَإِنْ تَعَاَسَرْتُمْ فَسْتَزِيعُ لَهُ أُخْرَىٰ ﴿٦﴾
لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُفْسِقْ
فِي مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَا
سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ﴿٧﴾

وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ
وَأِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُعْطِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ
وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٢﴾ وَلْيَسْتَغْفِرِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ
نِكَاحًا حَتَّى يُعْطِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ
الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ
فِيهِمْ خَيْرًا وَآتُوهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلَا
تُكْرِهُوا فَتْيَانَكُمْ عَلَى الْبِعَاءِ إِنْ أَرَدْتُمْ تَحَصُّنًا لِنَبْتِغُوا
عَرْضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهْهُنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ
إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٣﴾

sürelerinin sonuna ulaşınca, onları ya uygun şekilde alıkoyun, ya da uygun bir şekilde onlardan ayrılın; içinizden de iki âdil tanık getirin, tanıklığı Allah için yapın; Allah'a ve ahiret gününe inananlara böyle öğüt verilir. Kim Allah'a karşı saygılı olursa, ona bir çıkış yolu sağlar ve ona beklemediği yerden rızık verir. Kim Allah'a güvenirse, ona O yeter, Allah buyruğunu yerine getirendir. Allah her şey için bir ölçü koymuştur. 4. Kadınlarınız içinde aybaşı görmekten kesilenler ile henüz aybaşı görmemiş olanların bekleme sürelerinden şüphe ederseniz, onların bekleme süresi üç aydır; gebe olanların süresi, doğumları ile tamamlanır. Kim Allah'a saygılı olursa, (Allah) işlerinde ona bir kolaylık verir. 5. Bu, Allah'ın size indirmiş olduğu buyruğudur. Kim Allah'a saygılı olursa, (Allah) onun kötülüklerini örter, ödülünü büyültür. 6. (Boşadığınız) kadınları gücünüze göre kendi oturduğunuz yerde oturtun. Onları sıkıntıya sokmak için zarar vermeye kalkışmayın. Şayet gebe iseler, doğum yapıncaya kadar geçimlerini sağlayın. Çocuğu sizin için emzirirlerse, onlara ücretlerini ödeyin; aranızda uygun bir şekilde anlaşın; eğer güçlük karşılırsanız çocuğu başka bir kadın emzirebilir. 7. Varlıklı olan, varlığına göre harcasın; rızık ancak kendisine yetecek kadar verilmiş olan da, Allah'ın kendisine verdiği rızık aşan bir yük yüklemesin. Allah kimseye verdiği rızık aşan bir yük yüklemesin. Allah güçlükten sonra kolaylık verir.

24 Nur/32. İçinizdeki bekarları ve kölelerini-
nizden ve cariyelerinizden iyi olanları ev-
lendirin. Eğer yoksul iseler, Allah onları
lütü ile zenginleştirir. Allah lütü bol olan-
dır, bilen'dir. 33. Evlenemeyenler ise, Allah
kendilerini lütü ile zenginleştirinceye ka-
dar iffetli davransınlar. Kölelerinizden öz-
gürlük akdi yapmak isteyenlerle –onlarda
bir iyilik görürseniz– anlaşma yapın. On-
lara Allah'ın size verdiği maldan verin.
Dünya hayatının geçici menfaatini elde
etmek için, namuslu kalmak isteyen bakire
cariyelerinizi fuhşa zorlamayın. Kim onları
buna zorlarsa, Allah, zorlandıkları için on-
ları (cariyeleri) bağışlar ve merhamet eder.

عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُمْ أَجُورَهُمْ وَلَا تُمْسِكُوا بِعَصَمِ الْكَوَافِرِ وَاسْأَلُوا مَا أَلْفَقْتُمْ وَاسْأَلُوا مَا أَنْفَقُوا ذَلِكَ حُكْمُ اللَّهِ بِكُمْ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾ وَإِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَابْتُمْ فَاثَا الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَزْوَاجُهُمْ مِثْلَ مَا أَنْفَقُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ وَمَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي يَتَامَى النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ وَالْمُسْتَضَعِّينَ مِنَ الْوِلْدَانِ وَأَنْ تَقُومُوا لِلْيَتَامَى بِالْقِسْطِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا ﴿١٢٧﴾ وَإِنْ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُورًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٢٨﴾ وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ فَتَدْرُوا كَالْمِغْلَقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٢٩﴾ وَإِنْ يَتَفَرَّقَا فَعِنَ اللَّهُ كُلاً مِنْ سَعَتِهِ وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا ﴿١٣٠﴾

edin.³⁵³ Mehirlerin verdiğiniz takdirde, onlarla evlenmenizde bir engel yoktur. Sizde inkarcı kadınları nikahınızda tutmayın; onlara harcadıklarınızı isteyin. Onlar da (kafirler de) hicret eden mü'min kadınlara harcadıklarını istesinler. Allah'ın hükmü budur; aranızda O hükmeder. Allah bilendir, bilgedir. 11. Eğer inkar eden eşlerinize sarfettiklerinizden inkarcılara bir şey geçecek olursa, ödeme sırası size geldiğinde,³⁵⁴ eşleri giden mü'min erkeklerle, sarfettikleri miktar kadarını verin. İnandığınız Allah'a karşı gelmekten sakının.

4 Nisa/127. (Ey Muhammed!) Kadınlar hakkında senden fetva isterler. De ki: "Onlar hakkında fetvayı size Allah verir. Bu, kendilerine yazılmış olan şeyi kendilerine vermediğiniz ve kendileriyle evlenmeyi arzula-dığınız yetim kadınlar ile zavallı çocuklar ve yetimlere adil davranmanız hakkında kitapta size okunmuş olanlardır".³⁵⁵ Ne iyilik yaparsanız, doğrusu Allah onu bilmektedir. 128. Eğer bir kadın kocasının sorumsuz davranmasından veya ilgisizliğinden yıllarsa, bir anlaşma ile barışmalarında kendilerine bir engel yoktur. Anlaşmak daha iyidir. Ama ruhlarla tamahkârlık yerleştirilmiştir. Eğer iyi davranır ve Allah'a saygılı olursanız, şüphesiz Allah yaptıklarınızdan haberdardır. 129. Ne kadar uğraşırsanız da, kadınlar arasında eşitlik yapamayacaksınız. Öyleyse bir tarafa bütünüyle eğilerek, ötekini askıda imiş gibi bırakmayasınız. Eğer düzeltir ve Allah'a saygılı olursanız, şüphesiz Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 130. Eğer karı-koca ayrılırlarsa, Allah her birinin nimetinin genişliğiyle zengin eder. Allah nimetiyle her ihtiyacı görendir, bilgedir.

³⁵³ Kur'an'da Müslüman olan kadına, kafir kocasının vermiş olduğu mihrî kocasına geri iade etmesinin emredilmesi, hakkaniyete ve adalete ne kadar önem verilmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Adil ve hakkaniyetle davranmanın sınırı yoktur. Kafirlerle ilişkilerde de aynı ilkeler geçerlidir. Çifte standarda yer yoktur.

³⁵⁴ Bu ayete genellikle şöyle anlam verilmektedir: "...eğer eşlerinizden biri kafirlere gider/kaçar ve savaşta galip olursanız, ganimetten, eşleri giden mü'minlere, harcadıkları kadar ödeme yapın..." Oysa bu pasajda ne savaş, ne ganimet söz konusudur. Yanlış anlamaya konu olan *fe-âkabtum* ifadesi, 'savaşı kazanırsanız' değil, 'sıra size geldiğinde' anlamında kullanılmıştır.

³⁵⁵ Burada 4 Nisa/2 vd. pasaja işaret edilmektedir.

وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ
إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿٢٣﴾ خُرُوتِ
عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعُمَّالُكُمْ
وَأَخَالَكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُ لِبَنِي
أَرْضَعْتُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرِّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ
وَرَبَائِبُكُمْ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ اللَّاتِي
دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا حَاجَ عَلَيْكُمْ
وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَحْمِلُوا
الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا
﴿٢٣﴾ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ
كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَقْرَبُوا
بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ
فَأْتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاثَيْتُمْ
بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٢٤﴾
وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ
الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ قَبَائِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ
وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَانْكِحُوهُنَّ بِأَمْوَالِكُمْ
أَهْلِيهِنَّ وَأَتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ
مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ فَإِذَا أُحْضِنَ فَإِنَّهُنَّ
بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ
ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَأَنْ تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٥﴾ يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ
رِجْسَ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ مِنَ الْقَبَائِكُمُ وَيُتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ
﴿٢٦﴾ وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ
الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مِيلًا عَظِيمًا ﴿٢٧﴾ يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ
يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا ﴿٢٨﴾

4 Nisa/22. -Geçmişte kalanlar bir yana-ba-balarınızın evlendiği kadınlarla evlenmeyin! Çünkü o bir fuhuş ve pek iğrenç bir şeydi; ne kötü bir yoldu. 23. Analarınız, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeşlerinizin kızları, kız kardeşlerinizin kızları, sizi emziren sütanneleriniz, süt kız kardeşleriniz, karılarınızın anneleri, gerdeğe girdiğiniz karılarınıza ait yanınızda kalan üvey kızlarınız -karılarınızla gerdeğe girmemişseniz kızlarını almakta size bir engel yoktur-, öz oğullarınızın eşleri ve iki kız kardeşi bir arada alarak evlenmek -geçmişte kalanlar müstesna- size haram kılındı. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 24. Ellerinize geçen cariyeler dışında, evli kadınlarla da (evlenmeniz haram kılındı). Bunlar Allah'ın size yazdığı hükümlerdir. Bunların dışında kalanları, zinadan sakınmak ve ifteli olmak şartı ile mallarınızla istemeniz, size helal kılındı. Onlardan yararlanmanıza karşılık kesilen mehirlerini verin. Mehir kesildikten sonra, karşılıklı anlaşmanızda size bir sorumluluk yoktur. Allah bilendir, bilgedir. 25. İnanmış ifteli kadınlarla evlenmeye güç yetiremeyenleriniz, ellerinizin altında olan inanmış cariyelerinizden alsınlar -inanç durumunuzu en iyi Allah bilir; sizler birbirinizdensiniz-; gizli dost tutmamaları, zina etmemeleri ve ifteli olmaları şartıyla, sahiplerinin izniyle onlarla evlenin; mehirlerini de örfü uygun olarak verin. Cariyeler, evlendikleri zaman, bir fuhuş işlerse, onlara hür kadınların cezasının yarısı uygulanır. Bu (cariyelerle evlenme izni), sıkıntıya düşmekten korkanlarınız içindir; sabretmeniz sizin için daha iyidir. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 26. Allah size (hükümlerini) açıklamak, size, sizden öncekilerin yollarını göstermek ve bağışıyla size yönelmek istiyor. Allah bilendir, bilgedir. 27. Allah, bağışıyla size yönelmek istiyor. Şehvetlerine uyanlar ise, sizin büyük bir eğriliğe sapmanızı istiyorlar. 28. Allah yükünüzü hafifletmek istiyor, çünkü insan zayıf yaratılmıştır.

مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةَ بِعَظْمِكُمْ بِهِ أَنْتُمْ اللَّهُ
وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٣١﴾ وَإِذَا
طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلْيُغْنِيَنَّ عَنْكُمْ مَالُكُمْ
يَتَكَيَّنَ أَزْوَاجُهُمْ إِذَا تَرَاثَوْا بَيْنَهُم بِالْمَعْرُوفِ
ذَلِكَ يُعَظِّبُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ ذَلِكَمَ آزَكَىٰ لَكُمْ وَأَطْهَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ
لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢٣٢﴾ وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ
حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنْمِ الرِّضَاعَةَ وَعَلَى
الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا
تُكَلِّفُ نَفْسٌ إِلَّا نَفْسَهَا وَلَا تَضَارَّ الْوَالِدَةُ بِوَلَدِهَا وَلَا
مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَا
فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا
وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ
عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُم بِالْمَعْرُوفِ وَأَنْتُمْ اللَّهُ
وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٣٣﴾
وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ
بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغَ أَحْلَهُنَّ فَلَا
جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٣٤﴾ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
فِيمَا عَرَضَتْ بِهِ مِنْ مَخْطِئَةِ النِّسَاءِ أَوْ أَكُنْتُمْ فِي
أَنْفُسِكُمْ عَلِيمٌ اللَّهُ أَتَّكُمْ سَتَذَكَّرُوهُنَّ وَلَكِنْ لَا
تُؤَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا وَلَا
تَعْرُضُوا عَقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَحْلَهُ
وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ
وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٣٥﴾ لَا جُنَاحَ
عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ
تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتَّعُوهُنَّ عَلَىٰ الْمَوْسِعِ قَدَرُهُ
وَعَلَىٰ الْمَقْتَرِ قَدَرُهُ مَتَاعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَىٰ

dır. 231. Kadınları boşadığınızda, bekleme sürelerini bitirince onları ya iyilikle tutun, ya da iyilikle onlara yol verin. Haklarına tecavüz etmek ve zarar vermek amacıyla onları tutmayın. Bunu kim yaparsa, kendine yazık etmiş olur. Allah'ın ayetlerini alaya almayın. Allah'ın size olan nimetini, öğüt vermek üzere size indirdiği Kitab'ı ve hikmeti hatırlayın. Allah'a saygılı olun ve Allah'ın her şeyi bildiğini bilin. 232. Kadınları boşadığınızda bekleme süreleri sona erince, örf'e uygun olarak aralarında anlaşıkları zaman, eski kocaları ile evlenmelerine engel olmayın. İçinizden Allah'a ve ahiret gününe inanmış olanlara böyle öğüt verilmektedir. Bu, sizin için daha nezih ve daha temizdir. Allah bilir, siz bilmezsiniz. 233. Anneler, emzirmeyi tamamlamak isteyen baba için çocuklarını tam iki yıl emzirirler. Emzirenlerin yiyecek ve giyeceğini örf'e uygun bir şekilde sağlamak, çocuk kendisinin olan babaya aittir. Herkes ancak gücü kadar sorumlu tutulur. Ne ana, ne de çocuk kendisinin olan baba, çocuğundan dolayı zarara sokulmasın. Mirasçı olanın da aynı şeyi yapması gerekir. Ana-baba, aralarında danışarak ve anlaşarak çocuğu sütten kesmek isterlerse, onlara bir günah yoktur. Çocuklarınıza sütanne tutmak isterseniz, vereceğinizi örf'e uygun bir şekilde ödediğiniz takdirde, size bir sorumluluk yoktur. Allah'a saygılı olun ve Allah'ın yaptıklarınızı gördüğünü bilin. 234. İçinizden ölenlerin bırakmış olduğu eşler, kendilerini dört ay on gün gözlerler. Sürelerinin sonuna erdiklerinde, kendi haklarında meşru olanı yapmalarından dolayı size bir sorumluluk yoktur. Allah, yaptıklarınızdan haberdârdır. 235. Böyle kadınlara, üstü kapalı bir şekilde evlenme önermeniz de veya gönlünüzde onu saklı tutmanızda size sorumluluk yoktur. Allah onları anacağınızı bilir. Ancak, töreye uygun söz söylemenin dışında, onlarla gizlice buluşmak üzere söz vermenin. Kesin süre sona ermeden nikâh akdine kalkışmayın. Gönlünüzde olanı Allah'ın bildiğini bilin ve ondan çekinin. Allah'ın çok bağışlayıcı ve halîm olduğunu bilin. 236. Kadınlara dokunmadan ve mehirlərini biçmeden onları boşarsanız, size günah olmaz.

الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٣٦﴾ وَإِنْ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوَ الَّذِي بِيَدِهِ عُقْدَةُ النِّكَاحِ وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَلَا تَنْسُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٣٧﴾

وَالَّذِينَ يُتَوَقَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ مَتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرَ إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْتُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ مِنْ مَعْرُوفٍ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٤٠﴾ وَلِلْمُطَلَّاتِ مِمَّا تَعَاثَرَا بِالْمَعْرُوفِ حَقٌّ عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿٢٤١﴾ كَذَلِكَ يَبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢٤٢﴾

مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِي حَوِّهِ وَمَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمْ اللَّائِي تُظَاهَرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ذَٰلِكُمْ قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِكُمْ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ ﴿٤﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَكَهَّمْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَةٍ تَعْتَلُونَهَا فَمَتَّعُوهُنَّ وَسِرَّحُوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا ﴿٤٩﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمْ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَأَتَوْهُنَّ مَا اتَّفَقُوا وَلَا خُنَاحَ

Onları –zengin kendi gücüne göre, fakir kendi gücüne göre– töreye uygun bir biçimde faydalandırın. Bu, iyi davrananlara bir borçtur. 237. Eğer onlara mehir biçer de, henüz dokunmadan onları boşarsanız –kadınların kendilerinin veya nikâh akdi elinde olan erkeğin bağışlaması dışında– biçtiğinizin yarısını verin. Mehrin tümünü vermeniz takva bakımından daha uygundur. Aranızda birbirinize iyi davranmayı unutmayın. Allah işlediklerinizi görmektedir.

2 Bakara/240. İçinizden ölüp, geriye eşler bırakacak kimseler, eşlerinin bir yıla kadar dışarı çıkarılmaksızın geçiminin sağlanması vasiyet etsinler. Eğer onlar kendiliklerinden dışarı çıkarlarsa, kendi haklarında uygun olanı yapmalarından dolayı size bir sorumluluk yoktur. Allah yücedir, bilgedir. 241. Boşanmış kadınların geçimlerini töreye uygun bir şekilde sağlamak Allah'a karşı saygılı olanlara bir borçtur. 242. Aklınızı kullanasınız diye Allah size ayetlerini böylece açıklamaktadır.

33 Ahzap/4. Allah insanın içine iki kalp koymamıştır. Allah, kendilerine zihar yaptığınız eşlerinizi sizin anneleriniz kılmamış; evlatlıklarınızı da kendi oğullarınız kılmamıştır. Bunlar sizin dillerinize doladığınız boş sözlerdir. Allah ise gerçeği söylemektedir, doğru yola O eriştirir.

33 Ahzap/49. Ey inananlar! İnanan kadınlarla nikahlanıp, onlara dokunmadan boşadığınızda, artık onlar üzerinde, sayacağınız bir iddet hakkınız yoktur. Bu durumda, kendilerine bağışta bulunarak onları güzellikle serbest bırakın.

60 Mümtehine/10. Ey inananlar! İnlanmış kadınlar hicret ederek size gelirlerse onları deneyin –onların inanç durumlarını en iyi Allah bilir–; şayet mü'min olduklarını öğrenirseniz, onları inkarcılara geri çevirmeyin. Bu kadınlar o inkarcılara helal değildir, onlar da bunlara helal değildir. Onlara, harcadıklarını (bu kadınlara verdikleri mehirleri) iade

﴿١٠٧﴾ ذَٰلِكَ أَتَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَىٰ وَجْهِهَا أَوْ يَخَافُوا أَنْ تُرَدَّ أَيْمَانٌ بَعْدَ أَيْمَانِهِمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاسْمَعُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿١٠٨﴾

yapanlardan oluruz” diye Allah’a yemin ederler. 108. Bu, şahitliği gereği gibi yapmalarını ya da bu yeminlerinden sonra yeminlerinin bir daha kabul edilmemesinden korkmalarını daha iyi sağlar. Allah’a saygılı olun ve dinleyin. Allah yoldan çıkan topluluğu doğru yola koymaz.

c) Köle Hukuku

وَلْيَسْتَغْفِرِ الَّذِينَ لَا يَجْلُونَ نِكَاحًا حَتَّىٰ يُعْطِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَانُوا لَهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَآتَوْهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلَا تُكْرَهُوا فَتَيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ إِنْ أَرَدْتُمْ نَحْصًا لِيَتَّبِعُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهِنْ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرَاهِهِمْ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٣﴾

24 Nur/33. Evlenemeyenler ise, Allah kendilerini lütfu ile zenginleştirinceye kadar if-fetli davranırlar. Kölelerinizden özgürlük akdi yapmak isteyenlerle –onlarda bir iyilik görürseniz– anlaşma yapın. Onlara Allah’ın size verdiği maldan verin. Dünya hayatının geçici menfaatini elde etmek için, namuslu kalmak isteyen bakire cariyelerinizi fuşşa zorlamayın. Kim onları buna zorlarsa, Allah, zorlandıkları için onları (cariyeleri) bağışlar ve merhamet eder.

3. Özel Hukuk

a) Evlenme-Boşanma (Nikah-Talak)

Aşağıdaki ayetlerde rahatlıkla gözlemlenebileceği gibi, evlenme ve boşanmadan bahseden ifadelerin hemen tamamında, evlenme-boşama fiilinin öznesi erkek, nesnesi ise kadındır. Bu durum genellikle, kadının böyle bir hakka sahip olduğu takdirde hissi davranabileceği riskiyle açıklanır. Oysa, bu hakkın erkeklerce de istismar edilmesi pekala mümkündür; nitekim bunun canlı binlerce örneği vardır. Kur’an’da boşama yetkisinin erkeğin hakkı olarak görülmüş olmasının temel nedeni, Kur’an’ın indirdiği dönemde Arap toplumu-nun erkek-egemen bir toplum örgüsüne sahip olmasıdır.

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّىٰ يُؤْمِنَ وَلَأَمَةٌ مُؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ وَلَا تُنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ أُولَٰئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى الْحَنَّةِ وَالْمَعْفَرَةِ بِإِذْنِهِ وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٢١﴾

2 Bakara/221. Allah’a ortak koşan kadınlarla, inanmadıkları sürece evlenmeyin. Mü’min bir kadın köle, –hoşunuza gitse de– puta tapan hür bir kadından daha iyidir. Allah’a ortak koşan erkekleri de, inanmadıkları sürece, mü’min kadınlarla evlendirmeyin. Mü’min bir köle, –hoşunuza gitse de– puta tapan hür bir erkekten daha iyidir. Onlar ateşe çağırır, Allah ise cennete ve izniyle bağışlanmaya çağırır. O, iyice düşünsünler diye insanlara belgelerini açıklamaktadır.³⁴⁹

³⁴⁹ Bu ayet, müşriklerle evlenmeyi kadın-erkek bütün mü’minler için yasaklamaktadır.

لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِن نِّسَائِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَاءُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٢٦﴾ وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٧﴾ وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبَعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذَلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٢٨﴾ الطَّلَاقُ مَرَّتَانٍ فَإِمْسَاكَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ وَلَا يَحِلُّ لَكُمُ أَنْ تَأْخُذُوا بِمَا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا إِلَّا أَنْ يَخَافَا أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٢٩﴾ فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْهَا غَيْرَهُ فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٢٣٠﴾ وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَلْيُغْلِنَ أَلْجَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرَحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِّتَعْتَدُوا وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ وَلَا تَتَّبِعُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوا وَادْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ

2 Bakara/226. Kadınlarına yaklaşmamaya yemin edenlere dört ay bekleme süresi vardır. Eğer yeminlerinden dönerlerse, Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.³⁵⁰ 227. Eğer boşanmaya karar verilerse, (bilsinler ki) Allah işitendir, bilendir. 228. Boşanmış kadınlar, üç aybaşı kendilerini gözlerler. Eğer Allah'a ve ahiret gününe inanıyorlarsa, Allah'ın rahimlerinde yarattığını gizlemeleri kendilerine helal olmaz. Kocaları barışmak isterlerse bu hususta karılarını geri almakta daha çok hak sahibidirlər. Örf'e uygun olarak, erkeklerin kadınlar üzerindeki hakları gibi kadınların da erkekler üzerinde hakları vardır. Ancak erkeklerin kadınlar üzerindeki hakları bir derece daha fazladır.³⁵¹ Allah yücedir, bilgedir. 229. Boşanma iki defadır; sonra ya iyilikle tutmak veya güzelce bırakmak gerekir. (Evliliği sürdürdüğünüz takdirde) kadınlara verdiklerinizden bir şey geri almanız, helal olmaz –karı-koca (evli kaldıklarında) Allah'ın sınırlarına riayet etmeyeceklerinden korkarlar (ve boşanırlar) ise, o başka-. Eğer o ikisinin Allah'ın sınırlarını koruyamayacaklarından korkarsanız, kadının (boşanabilmek için, almış olduğu mehirde) fedakarlıkta bulunmasında, ikisine de günah yoktur.³⁵² Bunlar Allah'ın sınırlarıdır; bunları aşmayın. Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa, işte onlar zalimlerdir. 230. Bundan sonra erkek (üçüncü defa) kadını boşarsa, artık, kadın başka birisi ile evlenmedikçe ona helal olmaz. Eğer (ikinci koca) kadını boşarsa, –Allah'ın sınırlarını gözeteceklerine inandıkları takdirde– eski karı-kocanın birbirine dönmelerinde, ikisine de günah yoktur. Bunlar, Allah'ın anlayan topluluğa açıkladığı sınırları-

³⁵⁰ Kanunen nikahlı oldukları halde birbirlerine yaklaşmamaya (cinsi münasebette bulunmamaya) yemin etmiş karı koca için bu yeminin azamî süresi dört aydır. İslam hukukunda buna *ilâ* denir. Bu süre bittikten sonra taraflar arasında bir yumuşama ve barışma söz konusu olamaz ise o zaman her birinin kendine uygun gördüğü biri ile evlenmesi caiz olur. Yani bu süre içinde boşanmaya veya evliliği sürdürmeye karar vermiş olmaları gerekir.

³⁵¹ Bu bir derecelik üstünlük, 5 Maide/34. ayet için düşünülen dipnotta da vurgulandığı gibi, erkeğin antropolojik yapısının kuvvetli olması hasebiyle kadını korumasından ve fazla roller üstlenmesinden kaynaklanmaktadır; yoksa, bu hiçbir şekilde bir fazilet veya değer üstünlüğü anlamına gelmez.

³⁵² Bu ifade, kadının evlenirken kocasından aldığı mihri geri vermek şartıyla boşanma talebinde bulunabileceğini göstermektedir.

إِخْدَاهُمَا فَتُذَكَّرُ إِخْدَاهُمَا الْأُخْرَى وَلَا يَأْبُ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْأَمُوا أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ أَجَلِهِ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدَّتِي إِلَّا تَرَائِبُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا وَأَشْهَدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَارَّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفَعَّلُوا فَإِنَّهُ فَسُوقٌ بَيْنَكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيَعْلَمَكُمُ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٨٢﴾ وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَّقْبُوضَةٌ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي أُؤْتِمِنَ أَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آتَمٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨٣﴾

üzere— iki kadın olabilir.³⁴⁷ Tanıklar çağırıldıkları zaman kaçınmasınlar. Borç büyük veya küçük olsun, onu süresiyle yazmaktan üşenmeyin. Bu, Allah katında en doğru, tanıklar için en sağlam ve kuşku lanmanızdan en uzak olan davranıştır. Ancak, aranızda döndürdüğünüz ticaret peşin olursa, onu yazmamanızdan ötürü size bir sorumluluk düşmez. Alış veriş yaptığınızda da tanık tutun. Yazıcıya ve tanığa zarar verilmesin. Eğer zarar verecek olursanız, yoldan çıkmış olursunuz. Allah'a saygılı olun, Allah size öğretiyor. Allah her şeyi bilir. 283. Eğer yolculukta olup da (borç senedini) yazacak birini bulamazsanız, alınan rehin yeterli olur. Eğer birbirinize emanet bırakırsanız, kendisine emanet edilen kişi emaneti teslim etsin; Rabbi Allah'tan korksun. Tanıklığı gizlemeyin. Tanıklığı gizleyenin kalbi günah işlemiş olur. Allah işlediklerinizi bilmektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلَوُّوا أَوْ نَعَرَضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٣٥﴾

4 Nisa/135. Ey inananlar! Kendiniz, ana babanız ve en yakınlarınız aleyhine de olsa, zengin veya fakir de olsa —ki Allah onlara daha yakındır—, Allah için şahitlik ederek adaleti ayakta tutun. Âdil olmanız konusunda heveslerinize uymayın. Eğer çarpıtırmanız veya aldırış etmezseniz bilin ki, Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

وَاللَّاتِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نَسَائِكُمْ فَاَسْتَشْهَدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسَكُوهُنَّ فِي الْمَبْرُوتِ حَتَّىٰ يَتَوَقَّاهِنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا ﴿١٥﴾

4 Nisa/15. Kadınlarınızdan fuhuş işleyenler olursa, içinizden aleyhlerine dört şahit getirin, eğer bunlar şahitlik ederlerse, ölünceye kadar veya Allah onlara bir yol kılana kadar o kadınları evlerde göz hapsinde tutun.

³⁴⁷ Burada bir erkeğe karşılık iki kadının şahit olarak getirilmesinin gerekçesi olarak, "biri unuttuğunda diğerinin ona hatırlatması" zikredilmiştir. Bu ifadeyi, kadının erkekten değersiz olduğu, veya antropolojik yapısı itibarıyla erkeğe oranla daha az akıllı olduğu şeklinde yorumlamak yanlış olur. Genel anlamda kadının ticari ilişkilerle alakasının olmaması normaldir; aşına olmadığı bir şeyi unutması da gayet doğaldır. Ayetin önerdiği tedbir, bu riski ortadan kaldırmaya yöneliktir. Bu hüküm kadının tanıklığı ile ilgili genel bir ilke olmadığı gibi, bu gerekçelerin olduğu her yerde de aynı hüküm devam eder.

لَوْلَا جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ فَأُولَئِكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٣﴾

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥﴾ وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شَهَادَةٌ إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٦﴾ وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٧﴾ وَيَذَرُ عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٨﴾ وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٩﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنَكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمْ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنتُمْ صَرِفْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْسِبُوهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسَمَانِ بِاللَّهِ إِنْ رَأَيْتُمْ لَا تَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى وَلَا تَكُنْ مِنْ شُهَدَاءِ اللَّهِ إِنَّمَا إِذَا لَمِنَ الْآمِنِينَ ﴿١٠٦﴾ فَإِنْ غَرَّ عَلَى آتِيَهُمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا فَآخَرَانِ يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأَوَّلَيَانِ فَيُقْسَمَانِ بِاللَّهِ لَشَهَادَتُنَا أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا وَمَا اعْتَدَيْنَا إِنَّمَا إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ

24 Nur/13. Ona dört tanık getirmeleri gerekmez miydi? Madem ki tanık getirmediler, o hâlde bunlar Allah katında yalancıdır.

24 Nur/4. İffetli kadınlara zinâ isnat edip de, sonra dört tanık getiremeyenlere sekse dokuz kırba vurun; ebediyen onların tanıklığını kabul etmeyin. İşte onlar yoldan çıkmış kimselerdir. 5. Ama bundan sonra tövbe edip düzelenler, bunun dışındadır. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 6-7. Karılarına zinâ isnat edip de kendilerinden başka tanıkları olmayanların tanıklığı kendisinin doğru sözlerinden olduğuna Allah'ı dört defa tanık tutmasıyla olur. Beşincisinde, eğer yalancılar ise Allah'ın lânetinin kendi üzerine olmasını diler. 8-9. Kocasının yalancılar olduğuna Allah'ı dört defa tanık tutması, cezayı kadından savar. Beşincisinde, kocası doğrulardan ise kendisinin Allah'ın öfkesine uğramasını diler.³⁴⁸ 10. Ya Allah'ın size nimet ve rahmeti bulunmasa ve Allah tövbeleri kabul eden ve bilge olmasaydı (o zaman hâliniz nice olurdu)?

5 Maide/106. Ey inananlar! Birinizin ölümü yaklaştığında, vasiyet ederken, içinizden adil iki kimseyi; veya yolculukta iken size ölüm belası çatacak olursa, sizden olmayan iki kişiyi aranızda şahit tutun. Şüpheye düşerseniz, onları namazdan sonra alıkoyarsınız ve: "Akraba da olsa, yemini hiçbir değere değiştirmeyeceğiz ve Allah'ın şahitliğini gizlemeyeceğiz, yoksa günah işleyenlerden oluruz" diye Allah'a yemin ederler. 107. Eğer bu şahitlerin günah işledikleri ortaya çıkarsa, bu öncekilerin aleyhlerinde bulundukları kişiler arasından başka iki kişi bunların yerine geçer ve: "Bizim şahitliğimiz, bu ikisinin şahitliğinden daha doğrudur; biz hadli aşmayacağız, yoksa haksızlık

³⁴⁸ Eğer bir koca, karısına zina isnat eder de bunu dört şahitle isbat edemezse, altıncı ayetten itibaren anlatılan bu 'lanetmeşme' (il'ân) denen yola başvurulur. Eğer her iki taraf da doğruluklarını bu ifadelerle dile getirilirse, o zaman kocaya iftira (kazîr) cezası uygulanamayacağı gibi, kadına da zina cezası uygulanamaz.

Zina İltirası (Kazif)

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ
فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا
وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤٤﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ
ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٤٥﴾

24 Nur/4. İffetli kadınlara zinâ isnad edip de, sonra dört tanık getiremeyenlere seksen değnek vurun; ebediyen onların tanıklığını kabul etmeyin. İşte onlar yoldan çıkmış kimselerdir. 5. Ama bundan sonra tövbe edip düzelenler, bunun dışındadır. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

Terör (Hirabe)

إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ جِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٣٣﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٤﴾

5 Maide/33. Allah ve Elçisi ile savaşılanın ve yeryüzünde bozgunculuk yapmaya çablayanların cezası, öldürülmek veya asılmak veya çapraz olarak el ve ayaklarının kesilmesi, ya da yerlerinden sürülmeleridir. Bu, onlara dünyada bir rezilliktir. Ahirette de onlara büyük bir azap vardır. 34. Ama, kendilerini yakalamanızdan önce tövbe edenler bunun dışındadır. Allah'ın çok bağışlayıcı ve merhametli olduğunu bilin.

b) Muhakeme Usûlü

ba) Yargıçlık

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا ﴿١٠٥﴾ وَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٠٦﴾ وَلَا تُحَادِلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَلُونَ أَنْفُسَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَافًا أَتِيمًا ﴿١٠٧﴾

4 Nisa/105. (Ey Muhammed!) İnsanlar arasında, Allah'ın sana gösterdiği ile hükmetmen için kitabı sana hak olarak indirdik. (Öyleyse) hainlerin savunucusu olma. 106. Allah'tan bağışlanma dile. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 107. Kendilerine hâinlik edenleri savunma. Doğrusu, Allah hainlikte direnen günahkarları sevmez.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلَوَّا أَوْ تَعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٣٥﴾

4 Nisa/135. Ey inananlar! Kendiniz, ana-babanız ve en yakınlarınız aleyhine de olsa, zengin veya fakir de olsa –ki Allah onlara daha yakındır–, Allah için şahitlik ederek adaleti ayakta tutun. Âdil olmanız için heveslerinize uymayın. Eğer çarpıtırırsanız veya aldırış etmezseniz bilin ki, Allah yaptıklarınızdan haberdârdır.

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٥٨﴾

4 Nisa/58. Allah size, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size bununla çok güzel bir öğüt veriyor. Allah işitmektedir, görmektedir.

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكُمْ فِيمَا شَرَعَ النَّبِيُّ لَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتُمْ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٦٥﴾

4 Nisa/65. Hayır, Rabbine andolsun ki, onlar aralarındaki çekişmelerinde seni hakem tayin edip, senin verdiği hükme, içlerinde bir sıkıntı duymadan, tam anlamıyla teslim olmadıkça inanmış sayılmazlar.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْحَبُوا عَلٰى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ ﴿٦٦﴾

49 Hucurat/6. Ey inananlar! Eğer yoldan çıkmışın biri, size bir haber getirirse, onu araştırın; yoksa, bilmeden bir topluma çatarsınız da, yaptığınıza pişman olursunuz.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاَنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

5 Maide/8. Ey inananlar! Allah için adaleti ayakta tutan gözcüler olun.³⁴⁶ Bir topluluğa olan kızgınlığınız size adaletsizlik suçunu işletmesin. Adaletli olun; bu (Allah'tan) sakınmaya daha yakındır. Allah'tan sakının. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

bb) Tanıklık

وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ ﴿٣٣﴾

70 Mearic/33. (Namazı kılanlar) tanıklığı gereği gibi yapanlar(dır).

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَيْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُبَ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَخْشَ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْطِيعُ أَنْ يُمْلِئَ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ

2 Bakara/282. Ey inananlar! Birbirinize belli bir süreye kadar borçlandığınız zaman, onu yazın. Aranızdan bir yazıcı onu adaletle yazsın. Yazıcı, Allah'ın kendisine öğrettiği gibi yazmaktan çekinmesin. Hemen yazsın. Borçlu olan da yazdırsın. Rabbi Allah'a saygılı olsun. Yazıdan bir şey eksiltmesin. Eğer borçlu olan kimse akli ermez, veya aciz, ya da yazdıracak durumda değil ise, velisi adaletle yazdırsın. Erkeklerinizden iki tanık getirin. İki erkek yoksa, tanık olarak râzi olacağınız bir erkek ve -biri unuttuğunda diğeri ona hatırlatmak

³⁴⁶ veya "Allah'ın huzurunda, adalet için tanıklık edenler olarak durun".

مُؤْمِنٌ فَتَخْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٌ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ
وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدْيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ وَتَخْرِيرُ رَقَبَةٍ
مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنْ
اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٩٢﴾ وَمَنْ يَقْتُلْ
مُؤْمِنًا مُتَعَمَّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ
عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ﴿٩٣﴾

وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ
وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ
وَالْحُرُوحَ قِصَاصَ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ
لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٩٥﴾

mü'min size düşman olan bir toplumdansa, yalnız mü'min bir köleyi hür yapmak yeter. Eğer aranızda anlaşma olan bir toplumdan ise, ailesine diyet ödemek ve mü'min bir köleyi hür yapmak gerekir. Köle bula-mayan kimsenin ise, Allah'ın tövbesini kabul etmesi için kesintisiz ardarda iki ay oruç tutması gerekir. Allah Bilendir, Bilgedir. 93. Kim bir mü'mini bile bile öldürürse, onun cezası içinde temelli kalacağı cehennemdir. Allah ona öfkelenmiş, onu lânetlemiş ve ona büyük bir azap hazırlamıştır.

5 Maide/45. Tevrat'ta onlara, cana karşı can, göze karşı göz, buruna karşı burun, kulağa karşı kulak, dişe karşı dişle ve yaralara karşılık ödeme yazdık. Kim onu bağışlarsa, kendi günahına örtülür. Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar zalimlerdir.

Zina

الرَّائِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ
وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَيَشْهَدَ عَذَابُهُمَا طَائِفَةٌ مِنْ
الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢﴾ الرَّائِيَةُ لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً
وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرْمُ ذَلِكَ
عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾ وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ
لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا
تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤﴾
إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ

24 Nur/2. Zinâ eden kadın ve zina eden erkeğin her birine yüzer değnek vurun. Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız, Allah'ın dini konusunda o ikisine acımayın. Onların ceza görmesine, inananlardan bir topluluk da şahit olsun.³⁴⁴ 3. Zinâ eden erkek, ancak zinâ eden veya putperest bir kadınla evlenebilir. Zinâ eden kadınla da, ancak zinâ eden veya putperest bir erkek evlenebilir. Bu, inananlara yasak edilmiştir. 4. İffetli kadınlara zinâ isnad edip de, sonra dört tanık getiremeyenlere seksen değnek vurulur; ebediyen onların tanıklığını kabul etmeyin. İşte onlar yoldan çıkmış kimselerdir. 5. Ama bundan sonra tövbe edip düzelenler, bu-

³⁴⁴ Hadis literatüründe, evli olduğu halde zina eden kadın ve erkeğe *recm* (taşlayarak öldürme) cezasının uygulandığına dair rivayetler yer almaktadır. Bu haberlerin sıhhatleri hakkındaki tartışmaları gözardı ederek şunları söyleyebiliriz: Eğer Hz. Peygamber bu cezayı uyguladıysa –ki *recm* cezasının Tevrat'ta yer aldığı ve Yahudilerce uygulanageldiğini biliyoruz– bu, ancak yukarıdaki ayetin nüzulünden önceki bir dönemde olmuş olabilir. Zira ayette hiçbir kayıt yoktur. Ayetin hükmünün bekar kadın ve erkeğe tahsis edilip, *recm*'in İslam'ın zina için belirlediği evrensel bir ceza olarak benimsenmesinin bir kısım fukahanın tercihi olduğunu bilmek gerekir.

غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥﴾ وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٦﴾ وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٧﴾ وَيَذُرُ عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٨﴾ وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٩﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾

nun dışındadır. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 6-7. Karılarına zinâ isnad edip de kendilerinden başka tanıkları olmayanların tanıklığı kendisinin doğru sözlülerden olduğuna Allah'ı dört defa tanık tutmasıyla olur. Beşincisinde, eğer yalancılardan ise Allah'ın lânetinin kendi üzerine olmasını diler. 8-9. Kocasının yalancılardan olduğuna Allah'ı dört defa tanık tutması, cezaı kadından savar. Beşincisinde, kocası doğrulardan ise kendisinin Allah'ın öfkesine uğramasını diler. 10. Ya Allah'ın size nimet ve rahmeti bulunmasa ve Allah tövbeleri kabul eden ve bilge olmasaydı (o zaman hâliniz nice olurdu)?

Eşcinsellik

وَاللَّاتِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نَسَائِكُمْ فَاَسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسَكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَفَّاهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا ﴿١٥﴾ وَالَّذَانِ يَأْتِيَانِهَا مِنْكُمْ فَأَدْوُمَا فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا ﴿١٦﴾

4 Nisa/15. Kadınlarınızdan fuhuş işleyenler olursa, içinizden aleyhlerine dört şahit getirin, eğer bunlar şahitlik ederlerse, ölünceye kadar veya Allah onlara bir yol kılana kadar o kadınları evlerde göz hapsinde tutun. 16. Sizden iki erkek bu fuhuş yaparsa, onlara eziyet edin; eğer tövbe eder, düzelirlerse, onları bırakın. Allah tövbeleri kabul edendir, merhametlidir.³⁴⁵

Hırsızlık (Sirkat)

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٣٨﴾ فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٩﴾

5 Maide/38. Hırsızlık eden erkek ve kadının, yaptıklarına karşılık, Allah'tan caydırıcı bir ceza olarak ellerini kesin. Allah yücedir, bilgedir. 39. Kim yaptığı haksızlıktan sonra tövbe eder ve düzelirse, Allah onun tövbelerini kabul eder. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

³⁴⁵ Bu iki ayette bahsi geçen 'fuhuş'un kadın ve erkek arasındaki gayri meşru ilişkiye mi, yoksa kadınların kendi aralarında ve erkeklerin de kendi aralarında vuku bulan eşcinsel ilişkiye mi delalet ettiği konusunda Kur'an yorumcuları arasında ihtilaf vardır. Ayetlerin gramatik yapısı ikinci yorumu doğrular mahiyettedir. Ayrıca, Mücahid'den rivayet edilen bir haber de bu görüşü desteklemektedir. Biz bu yorumu tercih ettiğimiz için, bu ayetlere eşcinsellik cezası başlığı altında yer verdik. Birinci yorumu tercih edenler ise, bu ayetlerdeki cezaların kadın ve erkek arasındaki zina fiiline öngörülen ilk cezalar olduğu, daha sonra nazıl olan 24 Nur/2. ayeti ile bu ayetlerin nesh edildiğini ileri sürerler.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا مَلَبَاتٍ مَا أَحَلَّ اللَّهُ
لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٨٧﴾

5 Maide/87. Ey inananlar! Allah'ın size helal ettiği, tertemiz şeyleri haram etmeyin, aşırı da gitmeyin. Allah aşırı gidenleri sevmez.

2. Kamu Hukuku

Kur'an, nazil olduğu ortamda yeni bir toplum oluşturmayı hedeflediği için, yalnızca bireysel yaşamla ilgili düzenleme ve önerilerde bulunmakla yetinmeyip, kamu alanına ilişkin hukuki düzenlemeler de getirmiştir. Bu düzenlemelerin büyük bir kısmı, Arap örfünde bilinen uygulamaların sürdürülmesi mahiyetindedir; zira hukuk, bizzatîhi din değildir, dinidir; yani yasaların hukukiliği, onların dinî/ahlaki ilkelere uygunluğuyla ölçülür. Kamu hukukuna zemin teşkil eden toplumsal hayatın dinamizmine bağlı olarak hukuk da dinamik olduğu için, İslam hukuk felsefesinde ezmanın tağayyürü ile ahkâmın değişebileceği kabul edilmiştir. İslam'ın sergilediği duyarlılık, bu değişimin, yine dinî ilkeler tarafından (adalet, eşitlik, insan onurunun ve yaşamının korunması vb.) yönlendirilmesidir. Bir hukuki düzenlemenin İslamiliğinin ölçütü, o düzenlemenin bizzat dinin koyucusu (Allah ve bazı durumlarda Hz. Peygamber) tarafından vazedilmiş olması değil, İslam'ın gözettiği temel ilkelere uygun olmasıdır. Gerek Kur'an'ın ilgili ayetlerinden, gerekse Hz. Peygamber'in idari ve hukuki tasarruflarından anlaşıldığı kadarıyla, yasama, insani bir süreç olarak görülmektedir.

a) Ceza Hukuku

Kur'an'daki hukuki düzenlemeler titizlikle incelendiğinde gözden kaçmayacak kadar belirgin olan önemli bir nokta da, kamusal alan ile özel alan arasında titiz bir ayırım yapılmış olmasıdır. Kur'an'daki ceza hukuku ile ilgili düzenlemelerin tamamı (hadler), kamusal alanla ilgili, yani kamuya karşı işlenen suçlara terettüp eden cezalardır. Buna mukabil, bireysel dinî yükümlülüklerin ihlali anlamındaki suçlara terettüp eden hiçbir hukuki ceza yer almaz Kur'an'da.

aa) Cezaların Şahsîliği

أَلَا تَرَىٰ وَازِرَةً وَزَرَ أُخْرَىٰ ﴿٣٨﴾ وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ ﴿٣٩﴾

53 Necm/38. Hiçbir günahkar başkasının günah yükünü yüklenmez. 39. İnsan için kendi çabası dışında bir şey yoktur.

وَلَا تَرَىٰ وَازِرَةً وَزَرَ أُخْرَىٰ وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ جِهْلِلَهَا لَا يَحْمِلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَمَنْ تَرَكَا فإِنَّمَا يَتَرَكَ لِنَفْسِهِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿١٨﴾

35 Fâtır/18. Hiçbir günahkar başkasının günahını çekmez. Günah yükü ağır olan kimse, onun taşınmasını istese, –yakını bile olsa– yükünden bir şey taşınmaz. (Ey Muhammed!) Sen ancak, görülmediği hâlde, Rablerine yürekten saygı duyanları ve namazı kılanları uyarırsın. Kim arınırsa, ancak kendisi için arınmış olur, dönüş Allah'adır.

ab) Cezalar (Hadler)

Had, sınır demektir. Kur'an, yalnızca belirlediği cezalar için değil, belirlediği bütün hükümler için 'Allah'ın koyduğu sınır' anlamında bu kelimeyi kullanmaktadır. Ancak, İslam kültüründe bu kelime yaygın olarak, Kur'an'da belirlenmiş bulunan cezalar için kullanılmaktadır. Kur'an'da cezası belirlenen suçların temel özellikleri, kamuya karşı işlenmiş suçlar olmalarıdır. Bunların had olarak isimlendirilmeleri, her hâlû karda uygulanmaları gerektiği anlamına gelmez. Çoğu kez bunlar mağdurun onayı ile para cezasına vs. çevrilebilmekte veya tamamen düşebilmektedir. Cezanın tamamen düşmesi, ilgili pasajlarda görüleceği gibi, tövbe şartına bağlanmıştır.

وَحَرْأُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٍ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٤٠﴾ وَلَمَنْ اتَّصَرَ بِذَنْبِهِ ظُلْمِهِ فَأُولَئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤١﴾

42 Şura/40. Bir kötülüğün karşılığı, aynı şekilde bir kötülüktür. Ama kim affeder ve barışırsa, onun ecir Allah'a aittir. Doğrusu O, zulmedenleri sevmez. 41. Kim bir haksızlığa uğradıktan sonra hakkını alırsa, işte onların aleyhine bir yol izlenemez.³⁴³

Adam Öldürme ve Müessir Fiiller

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ﴿٢٣﴾

17 İsra/33. Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymayın. Haksız yere öldürülenin velisine kesin bir belge vermişizdir. Artık o da öldürmekte aşırı gitmesin. Ne de olsa yardım görmüştür.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأُنثَى بِالْأُنثَى فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتِّبَاعُ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءٌ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنْ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِمْ مِثْلَ مَا عَدُوا لَكُمْ وَلَا تَكُونُوا فِي الْقِصَاصِ حَيَوةً يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧٩﴾

2 Bakara/178. Ey inananlar! Öldürülenler hakkında kısas size farz kılındı. Hüre karşı hür, köleye karşı köle, kadına karşı kadın. Öldüren, (mağdur) kardeşi tarafından affedilirse, durumun gereğine uyması ve güzellikle ödemede bulunması gerekir. Bu, Rabbinizden bir hafifletme ve rahmettir. Bundan sonra kim saldırırsa, ona acıtıcı bir azap vardır. 179. Ey akıl sahipleri! Kısasta size hayat vardır. Umulur ki saygılı olursunuz.

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قُتِلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَخْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٌ وَدِيَةٌ مَسْلُومَةٌ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُمْ

4 Nisa/92. Yanlışlık dışında bir mü'min diğer mü'mini öldüremez. Bir mü'mini yanlışlıkla öldüren kimsenin bir mü'min köleyi hür yapması ve ölenin ailesi bağışlamadıkça, onlara diyet ödemesi gerekir. Eğer o

³⁴³ Yani onlar bundan dolayı kınanamaz ve cezalandırılmazlar.

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا ﴿٣٦﴾

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا ﴿١٠٥﴾

بَلْكَ حُدُودَ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٣﴾ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٤﴾

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٦٥﴾

مَا آفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٧﴾

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾

إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْيَارُ بِمَا

33 Ahzap/36. Allah ve Peygamberi bir şeye hükmettiği zaman, inanan erkek ve kadına artık işlerinde (başka yolu) seçmek yaraşmaz. Kim Allah'a ve Peygamber'e başkaldırırsa, şüphesiz apaçık bir şekilde sapmış olur.

4 Nisa/105. (Ey Muhammed!) İnsanlar arasında, Allah'ın sana gösterdiği ile hükmetmen için Kitab'ı sana hak olarak indirdik. (Öyleyse) hainlerin savunucusu olma.

4 Nisa/13. Bunlar, Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'a ve Elçisi'ne itaat ederse, (Allah) onu, altlarından ırmaklar akan ve içinde temelli kalacakları cennetlere koyacaktır. İşte büyük başarı budur. 14. Kim Allah'a ve Elçisi'ne karşı gelir ve (Allah'ın) sınırlarını aşarsa, onu içinde temelli kalmak üzere ateşe koyacaktır. Ona aşağılayıcı bir azap vardır.

4 Nisa/65. Hayır, Rabbine andolsun ki, onlar aralarındaki çekişmelerinde seni hakem tayin edip, senin verdiği hükme, içlerinde bir sıkıntı duymadan, tam anlamıyla teslim olmadıkça inanmış sayılmazlar.

59 Haşr/7. Allah'ın (savaşmadan fethedilen) memleketlerin halkının mallarından Elçisi'ne verdiği şeyler; –(bu mallar) içindeki zenginler arasında dolaşmasın diye– Allah, Elçi, onun yakınları, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir. Allah'ın Elçisi size ne verirse onu alın, sizi neden menederse ondan geri durun; Allah'a saygılı olun! Doğrusu, Allah'ın cezalandırması çetindir.

24 Nur/51. Inananlar Allah'a ve aralarında hüküm vermesi için O'nun Elçisi'ne çağrıldıklarında, sözleri sadece: "İşittik ve itaat ettik" demekten ibarettir; işte saadete erenler onlardır.

5 Maide/44. İçinde rehberlik ve ışık olan Tevrat'ı Biz indirdik. Kendini (Allah'a) teslim etmiş peygamberler, Hahamlar ve bil-

اسْتَحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَإِذْ
تُخَشَوُا النَّاسَ وَخَشَوْا اللَّهَ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا
قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ
الْكَافِرُونَ ﴿٤٤﴾ وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنْ لَسْتَ
بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنِ وَالْأُذُنِ وَالْأَفْئِدَةِ وَالْأُذُنِ
وَالسِّنِّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحِ قِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ
كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ
الظَّالِمُونَ ﴿٤٥﴾ وَقَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ
مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَآتَيْنَاهُ
الْإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ
التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٦﴾ وَلِحُكْمٍ
أَهْلَ الْإِنْجِيلِ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا
أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤٧﴾ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ
الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ
وَمُهَيِّمًا عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ
أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَفَلًا مِّنْكُمْ
شِرْعَةٌ وَمِنْهَا جَاءَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً
وَلَكِنْ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ فَاسْتَقِمْوَ الْخَيْرَاتِ إِلَى
اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ
﴿٤٨﴾ وَأَنْ أَحْكَمْ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ
أَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنزَلَ اللَّهُ
إِلَيْكَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُصِيبَهُمْ
بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ وَإِنْ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ ﴿٤٩﴾
أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا
لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٥٠﴾

ginler -Allah'ın Kitab'ını korumakla görevlendirildikleri ve onun gözetleyicisi oldukları için- Yahudiler'e Tevrat'la hüküm verirdi. Artık insanlardan korkmayın, Benden korkun; âyetlerimi pek az bir değere satmayın! Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar inkârcılardır. 45. Tevrat'ta onlara, cana karşı can, göze karşı göz, buruna karşı burun, kulağa karşı kulak, dişe karşı diş ve yaralara karşılık ödeşme yazdık. Kim onu bağışlarsa, kendi günahına örtü olur. Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar zalimlerdir. 46. Onların izleri üzerine, önünde bulunan Tevrat'ı doğrulamak üzere Meryem oğlu İsa'yı gönderdik. Ona içinde yol gösterici ve ışık bulunan önündeki Tevrat'ı doğrulayan, (Allah'a karşı) saygılı olanlara yol gösteren ve öğüt olan İncil'i verdik. 47. İncil sahipleri Allah'ın onda indirdiği ile hüküm versinler. Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar yoldan çıkanlardır. 48. (Ey Muhammed!) Kendinden önceki Kitab'ı doğrulayıcı ve onu gözetleyici olarak sana Kitab'ı indirdik. Öyleyse, aralarında Allah'ın indirdiği ile hüküm ver. Sana gelen gerçekten (ayrılarak) onların heveslerine uyma. Her biriniz için bir yol ve yöntem ortaya koyduk.³⁴² Allah dileseydi sizi tek bir ümmet yapardı. Lâkin size verdiği şeylerde sizi sınamak için (böyle yaptı). Siz iyi işlerde yarışın. Hepinizin dönüşü Allah'adır ve O sizin anlaşılamadığınız hususları size haber verecektir. 49. Öyleyse, Allah'ın indirdiği ile aralarında hükmet, onların hevalarına uyma; seni, Allah'ın sana indirdiğinin bir kısmından saptırmalarından sakın. Eğer yüz çevirirlerse, bil ki, Allah bir kısım günahlarından dolayı onları belaya çarptırmak istemektedir. İnsanlardan bir çoğu yoldan çıkmıştır. 50. Yoksa Cahiliyye dönemi hükmünü mü arzu ediyorlar? Keşin kesilen bir topluma göre, Allah'tan daha güzel hüküm veren kim vardır?

³⁴² Bu ifade, vahyin bütün insanlık tarihi boyunca aynı evrensel değerleri savunmasına rağmen, şeriatın toplumsal ve tarihsel şartlara göre, dinamik bir şekilde nasıl değiştiğini ortaya koymaktadır.

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا ﴿٣٤﴾

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَى قُلْ إِصْلَاحٌ لَهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَعْتَكُتُمْ إِنْ اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٢٠﴾

وَاتُوا الْيَتَامَى أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَبَدِّلُوا الْخَيْثَ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَى أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا ﴿٢﴾ وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَى فَانكِسُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَنًى وَثَلَاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَى أَلَّا تَعْمَلُوا ﴿٣﴾ وَآتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا ﴿٤﴾ وَلَا تَوَثُّوا السُّبُهَاءَ أَمْوَالَكُمْ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٥﴾ وَابْتَلُوا الْيَتَامَى حَتَّى إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبُرُوا وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهِدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿٦﴾

وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوْا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا ﴿١٠﴾

17 İsra/34. Yetim malına, (büyüyüp) olgunlaşınca kadar, ancak en güzel şekilde yaklaşın. Antlaşmayı yerine getirin. Çünkü verilen söz(den dolayı) hesap sorulacaktır.

2 Bakara/220. Ve sana öksüzleri sorarlar, de ki: "Onların işlerini düzeltmek çok iyidir". Eğer onlarla bir arada yaşarsanız, sizin kardeşlerinizdirler. Allah kimin bozucu ve kimin düzeltici olduğunu bilir. Allah dileseydi sizi zora sokardı. Doğrusu, Allah yücedir, bilgedir.

4 Nisa/2. Yetimlere mallarını verin ve temiz olanı pis olan ile değiş tokuş etmeyin. Onların mallarını kendi mallarınıza katarak yemeyin, çünkü bu büyük bir suçtur. 3. Yetimlere karşı haksızlık etmekten korkarsanız, beğendiğiniz kadınlarla ikiyeşer, üçer, dörder evlenin. Eğer (bunlar arasında) adalet yapamayacağınızdan korkarsanız, o zaman bir tane veya sahip olduklarınız (cariyeleriniz) yeter. Adaletsizlik yapmamanız için en uygun olanı budur. 4. Kadınlara mehirlerini hoşlukla verin. Eğer kadınlar gönüllü olarak ondan size bir şey bağışlarsa, onu gönül rahatlığıyla ve afiyetle yiyin. 5. Allah'ın, size geçimlik yaptığı mallarınızı aklı ermezlere (yetimlere) vermeyin. Fakat, onları besleyin ve giyindirir, onlara uygun söz söyleyin. 6. Yetimleri, evlenecek çağa gelene kadar deneyin. Onlarda bir olgunluk bulursanız, mallarını kendilerine teslim edin. Büyüyecekler diye onların mallarını tutumsuzca ve tel eden yemeyin. Zengin olan (yetim malı yemekten) çekinsin; fakir olan ise uygun bir şekilde harcasın. Mallarını onlara teslim ederken, onların yanında şahit bulundurun. Hesap sorucu olarak Allah yeter.

4 Nisa/9. Geride güçsüz çocuklar bırakmaları hâlinde, onlar hakkında endişe duyacak olanlar, (vesayetleri altındaki yetimler hakkında) çekinsinler, Allah'tan korksunlar ve düzgün söz söylesinler. 10. Yetimlerin mallarını haksız yere yiyenler, karınlarına ancak ateş tıkmış olurlar. Onlar çılgın ateşe yaslacaklardır.

B. HUKUK

Esasen Toplumsal Düzen bölümünün tamamı hukukun da konusudur. Ancak, bu başlık altında, doğrudan doğruya yasama (*teşri'*) sorunu ve iki yasama alanı olan, Özel Hukuk ve Kamu Hukuku'nu konu edinen pasajlara yer verilecektir. Bu pasajları okurken gözden uzak tutulmaması gereken en önemli nokta, Kur'an'ın her şeyden önce bir dinî/ahlakî ilkelere ve uyarılar kitabı olduğudur; çoğunlukla sanıldığı gibi o bir Hukuk metni değildir. Bununla birlikte, Kur'an vahyinin, Medine'de kurulan toplumun bazı hukukî ihtiyaçlarını karşılamayı da hedeflediği tarihî bir gerçektir. Buna bağlı olarak, Kur'an'da yer alan hukukî düzenlemeler, o günkü toplumsal yapıyı veri olarak almıştır. İslam toplumunun daha sonraki dönemlerdeki hukukî ihtiyaçlarını gidermeyi amaçlayan Fıkıh ve Fıkıh Usûlü disiplinleri ise, İslam alimleri tarafından, Kur'an'daki ve Hz. Peygamber'in Sünnetindeki yasamayı örnek ve kaynak olarak geliştirilmiştir.

1. Yasama Yetkisi

Yasama faaliyeti, toplumsal hayatı oluşturan Ahlak, Siyaset, Hukuk ve İktisat süreçlerinin bütününe kapsamakta ve onlara takaddüm etmektedir. Kur'an'ın indiği dönemde yasama yetkisi bütünüyle Allah'a ve Resulü'ne aitti. Bunun dışında sadece Hz. Peygamber'in valilerini de bulundukları bölge için bu konuda yetkili kıldıklarını biliyoruz. Vahyin tamamlanması ve Hz. Muhammed'in vefat etmelerinden sonra bu iş, Kur'an'a ters düşmemek şartıyla ümmetin yetki ve sorumluluk alanına ait görülmüştür.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ أَلِلَّهِ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ ﴿٥٩﴾

10 Yunus/59. De ki: "Ne dersiniz, Allah'ın size indirdiği rızkın bir kısmını haram ve bir kısmını helal kıldığınıza göre –de ki– Allah mı size izin verdi, yoksa Allah'a karşı yalan mı uyduruyorsunuz?"

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَفُتِنَ بِهِمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢١﴾

42 Şura/21. Yoksa onların Allah'ın izin vermediği bir şeyi onlara din kılacak ortakları mı vardır? Eğer değişmez söz verilmiş olmasaydı, aralarında hemen hükmedilirdi. Haksızlık edenlere can yakıcı bir azap vardır.

وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ لَتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ إِنَّ الْبَاطِلَ يُفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿١١٦﴾

16 Nahl/116. Allah'a karşı yalan uydurmak için dillerinizin yalan yere nitelemesiyle: "Şu helaldir, bu haramdır" demeyin! Allah'a karşı yalan uyduranlar kurtuluşa eremezler.³⁴¹

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُجِبُ الْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾

3 Al-i İmran/32. De ki: "Allah'a ve Elçisi'ne itaat edin". Eğer yüz çevirirlerse, (bilsinler ki) Allah nankörlük edenleri sevmez.

³⁴¹ Gerek bu ayette, gerekse önceki (10 Yunus/59) ayette vurgulanmak istenen, Cahiliyye Arapları'nın yaptığı gibi rastgele helal ve haram kılmanın yanlışlığıdır. Yoksa, samimî ve ehliyetli İslam hukukçularının kendi çağlarında ortaya çıkan yeni durumları Kur'an'a dayanarak helal-haram / mübah-yasak hükmüne bağlamaları, ayetteki eleştirinin sınırlarına girmez.

حَرَّمْتُ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتَكُمْ وَبَنَاتَكُمْ وَأَخَوَاتَكُمْ
وَعَمَّاتِكُمْ وَخَالَاتِكُمْ وَبَنَاتِ الْأَخِ وَبَنَاتِ الْأُخْتِ
وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّائِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمُ مِنَ الرِّضَاعَةِ
وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِكُمُ اللَّائِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ
نِسَائِكُمُ اللَّائِي دَخَلْتُمْ بِهِنَ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ
بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَخَالَاتُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ
أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَخْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٢٣﴾

أَسْكَنْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وَجْهِكُمْ وَلَا
تَضَارَوْهُنَّ لِتَضَيَّقُوا عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنَّ أُولَاتِ حَمَلٍ
فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ
فَأْتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ وَأَتَمِرُوا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوفٍ وَإِنْ
تَعَاسَرْتُمْ فَسَرِّضْ لَكُمْ آخَرَى ﴿٦﴾

6. Evlat Edinme

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ
عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَنُفِخَ فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ
مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ فَلَمَّا
قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى
الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ
وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٣٧﴾

مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِي حَوْفِهِ وَمَا جَعَلَ
أَزْوَاجَكُمْ اللَّائِي تُظَاهَرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ وَمَا جَعَلَ

4 Nisa/23. Analarınız, kızlarınız, kız kardeşle-
riniz, halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeşle-
rinizin kızları, kız kardeşlerinizin kızları, sizi
emziren sütanneleriniz, süt kız kardeşleriniz,
karılarınızın anneleri, gerdeğe girdiğiniz ka-
rılarınıza ait yanınızda kalan üvey kızlarınız –
karılarınızla gerdeğe girmemişseniz kızlarını
almakta size bir engel yoktur–, öz oğullarını-
zın eşleri ve iki kız kardeşi bir arada alarak
evlenmek –geçmişte kalanlar müstesna-
size haram kılındı. Allah çok bağışlayıcı ve
merhametlidir.

65 Talak/6. (Boşadığınız) kadınları gücünüze
göre kendi oturduğunuz yerde oturtun. Onları
sıkıntıya sokmak için zarar vermeye kalkışma-
yın. Şayet gebe iseler, doğum yapıncaya kadar
geçimlerini sağlayın. Çocuğu sizin için emzirir-
lerse, onlara ücretlerini ödeyin; aranızda uy-
gun bir şekilde anlaşın; eğer güçlüğüle karşıla-
şırsanız çocuğu başka bir kadın emzirebilir.

33 Ahzap/37. Ey Muhammed! Allah'ın nimet
verdiği ve senin de nimetlendirdiğin kimse-
ye: "Eşini bırakma, Allah'tan sakın" diyor,
Allah'ın açığa vuracağı şeyi içinde saklıyor-
dun. İnsanlardan çekiniyordun; oysa Al-
lah'tan çekinmen daha uygundu. Sonunda
Zeyd eşiyle ilgisini kestiğinde, onu seninle ev-
lendirdik ki, evlatlıkları eşleriyle ilgilerini kes-
tiklerinde onlarla evlenmek konusunda mü-
minlere bir sorumluluk olmadığı bilinsin. Al-
lah'ın buyruğu yerine gelecektir.³³⁷

33 Ahzap/4. Allah insanın içine iki kalb koy-
mamıştır. Allah, kendilerine zihar yaptığınız
eşlerinizi sizin anneleriniz kılmamış; evlatlık-

³³⁷ Ana fikir itibarıyla bu ayet, evlatlık öz oğul gibi olmadığı için, onun boşadığı kadının evlat edin-
en kimseyle evlenmesinin ahlaken/dinen bir sakıncası olmadığını ortaya koymaktadır. Hz. Mu-
hammed'in, evlatlığı Zeyd'in boşadığı Zeynep'le evlenmesi ve bunun tarihsel olarak nasıl vuku
bulduğu hakkında bkz. VIII.Bölüm, ilgili dipnot.

أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ذَلِكُمْ قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِكُمْ وَاللَّهُ
يَقُولُ الْحَقُّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ ﴿٤٩﴾ أَدْعُوهُمْ
لِأَبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ
فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ
فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ وَلَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ
غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥٠﴾

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ
وَحَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٥١﴾

larınizi da kendi oğullarınız kılmamıştır. Bunlar sizin dillerinize doladığınız boş sözlerdir.³³⁸ Allah ise gerçeği söylemektedir, doğru yola O erİştirir. 5. Onları (evlatlıkları) öz babaları adına çağırın; böylesi, Allah katında daha doğrudur. Eğer babalarını bilmiyorsanız, onları din kardeşlerin ve dostların olarak kabul edin. Yanılmalarınızda size bir sorumluluk yoktur; fakat içinizden gelerek bile yaptıklarınız (günahdır). Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

33 Ahzap/40. Muhammed içinizden herhangi bir adamın babası değil, o Allah'ın Elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi bilir.³³⁹

7. Kardeşlik Akdi

Kardeşlik akdi, İslam'ın kabul ettiği cahiliye uygulamalarından biridir. Bu töreye göre, kardeşlik akdi yapan taraflar arasında, tıpkı nikah veya ticari akitletler gibi, birtakım karşılıklı haklar doğmaktadır. Kur'an, bu hakları tanımış ve kardeşlik akdinin gerektirdiği hukuka riayet emretmiştir.

وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مَوْلَىٰ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ
وَالَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَانُكُمْ فَآتَوْهُمْ نَصِيْبَهُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿٣٣﴾

4 Nisa/33. Ana-babanın, akrabanın ve kendileriyle akit yaptıklarınızın³⁴⁰ bıraktıklarından her biri için varisler belirledik; onlara paylarını verin. Allah her şeyi tanık olmaktadır.

8. Yetimler ve Vesayet

Cahiliye döneminde en fazla ezilen ve mağdur edilen gruplardan biri de yetimlerdi. Hz. Muhammed de yetim olarak büyümüştü. İslam, kadınlar ve kölelerin haklarıyla birlikte yetimlerin haklarını da savundu. Bu nedenle, İslam'a ilk inananlar arasında yetimler de vardı. Aşağıdaki ayetler, yetimlerin haklarına karşı duyarlı olmayı ve onların hukukuna riyeti öğütlemektedir.

³³⁸ Araplarda evlatlık olarak alınıp büyütülenler öz oğul gibi kabul ediliyordu. Çocuk, öz babasına değil, onu evlatlık alan kişiye nisbet ediliyordu. Örneğin, Hz. Muhammed'in evlatlık olarak alması olduğu kölesi Zeyd'i, Zeyd b. Harise olarak değil, Zeyd b. Muhammed olarak çağırıyordu.

³³⁹ Araplar evlatlığı öz oğul gibi görüyorlardı. Hz. Muhammed'in evlatlığı Zeyd'i de onun oğlu olarak çağırıyordu (Zeyd b. Muhammed). Hz. Peygamber evlatlığı Zeyd'in boşadığı Zeyneb'le evlenince, münafıkları bunu fırsat bilip, "Muhammed oğlunun boşadığı kadınla evlendi" diye dedikodu yaptılar. Yukarıdaki ayet, bu cahiliye gelenegini reddederek, bunun hiçbir ahlaki ve hukuki temeli olmadığını ortaya koymuştur.

³⁴⁰ Araplar'da, birbiriyle yardımlaşmak ve dayanışmak üzere kardeşlik akdi yapma adeti vardı. Bu akdi yapanlar, aynı zamanda birbirlerine de mirasçı olurlardı. Kardeşlik akdi yapanlara birbirinin *halifi* denirdi. Burada kastedilen, kendisiyle kardeşlik akdi yapılan kişilerdir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ
عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ
الْخَاسِرُونَ ﴿٩﴾

63 **Münafikun/9.** Ey inananlar! Mallarınız ve çocuklarınız, sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın; böyle olanlar ziyana uğrayanlardır.

إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ
عَظِيمٌ ﴿١٥﴾

64 **Teğabün/15.** Doğrusu, mallarınız ve çocuklarınız bir imtihandır. Büyük ödül ise Allah katındadır.

4. Akrabalık ve Akrabalar

Akraba, kişinin kan veya evlilik bağı ile bağlı olduğu yakınları anlamına gelir. Kur'an'da, insanın özel hayatında akrabalarına yakınlık göstermesi, onları gözetmesi ve ihsanda bulunurken onlara öncelik vermesi ahlaki bir yükümlülük olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, bu öncelik verme, kamu imkânlarının kullanımı ve adalet tevzii gibi kamusal ve hukuki alanlarda geçerli değildir. Kur'an her türlü kayırmacılığı ve tarafgirliği yasaklamaktadır.

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَى
وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ
تَذَكَّرُونَ ﴿٩٠﴾

16 **Nahl/90.** Allah, adaletle davranmayı, iyilik yapmayı ve akrabaya bakmayı emreder; çirkin işleri, kötülüğü ve azgınlığı yasaklar. Düşünürsünüz diye Allah size öğüt veriyor.

الَّذِينَ يَتَّقُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا
أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ
هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٢٧﴾

2 **Bakara/27.** Onlar, akdedilmesinden sonra Allah'la olan antlaşmayı bozarlar, Allah'ın birleştirilmesini buyurduğu bağı koparırlar ve yeryüzünde bozgunculuk yaparlar. İşte onlar, kaybedenlerdir.

لَنْ تَنْفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٦﴾

60 **Mümteherine/3.** Yakınlarınız ve çocuklarınız kıyamet gününde size bir fayda vermezler. Allah onlarla sizi ayırır. Allah işlediklerinizi görmektedir.

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالَّذِينَ إِحْسَانًا
وَبِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ ذِي
الْقُرْبَى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ
السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ
كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا ﴿٣٦﴾

4 **Nisa/36.** Allah'a tapın, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, yakınlara, öksüzlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanındaki arkadaşına, yolda kalana ve elinizin altında bulunanlara (kölelerinize) iyi davranın. Doğrusu, Allah kendini beğenip böbürleneni sevmez.

وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ
رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ﴿٢١﴾

13 **Ra'd/21.** Onlar Allah'ın birleştirilmesini emrettiği bağı birleştirirler. Rablerinden korkarlar ve hesabın kötüsünden de ürkerler.

وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ
مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ
أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ﴿٢٥﴾

13 Ra'd/25. Akdedilmesinden sonra Allah'la olan andlaşmayı bozanlar, Allah'ın birleştirilmesini emrettiği bağı koparanlar, yer-yüzünde bozgunculuk yapanlar; işte bunlar lanetlenmişlerdir ve kötü yurt da onlarındır.

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا
عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ
بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ
بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخْوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكَتْمْ مَفَاتِحَ أَوْ صَدِيقِكُمْ لَيْسَ
عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُمْ
بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ
مُبَارَكَةٌ طَيِّبَةٌ كَذَلِكَ بَيِّنَ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ
تَعْقِلُونَ ﴿٦١﴾

24 Nur/61. Körün sıkıntı duyması gerekmez. Topalın sıkıntı duyması gerekmez. Hastanın sıkıntı duyması gerekmez. Kendi evlerinizde, babalarınızın evlerinde, annelerinizin evlerinde, erkek kardeşlerinizin evlerinde, kız kardeşlerinizin evlerinde, amcalarınızın evlerinde, halalarının evlerinde, dayılarınızın evlerinde, teyzelerinizin evlerinde, anahtarları elinizde bulunan evlerde ya da dostlarınızın evlerinde yemek yeme konusunda sıkıntı duymanız gerekmez. Toplu olarak veya ayrı ayrı yemenizde sizin için bir sakınca yoktur. Evlere girdiğiniz zaman, kendi adamlarınıza Allah katından bereket, esenlik ve güzellik dileyerek selâm verin. Allah size âyetleri düğünürsünüz diye böyle açıklıyor.

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ
وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ
أَصْحَابًا الْحَجِيمِ ﴿١١٣﴾

9 Tevbe/113. Cehennemlik oldukları anlaşıldıktan sonra, Allah'a ortak koşanlar için bağışlanma dilemek, -kendî yakınları da olsa- Peygamber'e ve inananlara yaraşmaz.

5. Sütanneliği ve Süt Kardeşliği

وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ
أَنْ يُنَمِّىَ الرِّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ
بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ
بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ
فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ
عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَزْضِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ
عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا اتَّيَسَّرَ بِالْمَعْرُوفِ وَأَقْبُوا اللَّهَ
وَاغْلُظُوا أَنَّ اللَّهَ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٣٣﴾

2 Bakara/233. Anneler, emzirmeyi tamamlamak isteyen baba için çocuklarını tam iki yıl emzirirler. Emzirenlerin yiyecek ve giyeceğini, örf'e uygun bir şekilde sağlamak, çocuk kendisinin olan babaya aittir. Herkes ancak gücü kadar sorumlu tutulur. Ne ana, ne de çocuk kendisinin olan baba, çocuğundan dolayı zarara sokulmasın. Mirasçı olanın da aynı şeyi yapması gerekir. Ana-baba aralarında danışarak ve anlaşarak çocuğu süttan kesmek isterlerse, onlara bir günah yoktur. Çocuklarınıza süttanne tutmak isterseniz, vereceğinizi örf'e uygun bir şekilde ödediğiniz takdirde, size bir sorumluluk yoktur. Allah'a saygılı olun ve Allah'ın yaptıklarınızı gördüğünü bilin.

﴿٢﴾ وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ بَنَاتِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا ذَلِكُمْ يُوعْظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٣﴾ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَسِيَّامٌ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَاِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ذَلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤﴾

değildir. Onlar kötü ve yamuk bir söz söylemektedirler. Allah şüphesiz affedendir, bağışlayandır. 3. Karılarına zihar yapıp, sonra sözlerinden dönenlerin, karlılarıyla temas etmeden önce bir köle azat etmeleri gerekir. Sizi verilen öğüt budur. Allah, işlediklerinizden haberdardır. 4. (Bunu) bulamayanın, karısıyla temastan önce, iki ay aralıksız oruç tutması gerekir. Buna gücü yetmeyen, altmış fakiri doyurur. Bu, Allah'a ve Elçisi'ne inanmanız içindir. Bunlar, Allah'ın koyduğu sınırlardır; inkâr edenlere can yakıcı bir azap vardır.

3. Çocuklar

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ حَشِيَّةَ إِثْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا ﴿٣١﴾

17 İsra/31. Yoksulluk korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Sizi de, onları da biz rızıklandırıyoruz. Doğrusu, onları öldürmek büyük günahtır.³³⁶

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٤٠﴾

6 En'am/140. Beyinsizlikleri yüzünden, körü körüne çocuklarını öldürenler ve Allah'ın kendilerine verdiği rızıkları –Allah'a iftira ederek– haram sayanlar kaybetmişlerdir. Onlar (yollarını) şaşırmışlardır; doğru yolda değillerdir.

لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذَّكَوَرِ ﴿٤٩﴾ أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٥٠﴾

42 Şura/49-50. Göklerin ve yerin hükümlanlığı Allah'ındır; dilediğini yaratır. O, dilediğine kız çocuk, dilediğine de erkek çocuk verir; yâhut hem kız, hem erkek çocuk verir; dilediğini de kısır bırakır. O bilendir, (her şeye) gücü yetendir.

الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا ﴿٤٦﴾

18 Kehf/46. Mal ve çocuklar dünya hayatının süsüdür. Kalıcı olan yararlı işler, Rabbin katında sevapça ve ümit bakımından daha iyidir.

³³⁶ Cahiliyye döneminde geçim endişesiyle kız çocukları öldürülmekteydi. Erkek çocuklar kabile savaşlarında, geçim temin etmede, işgücü bakımından faydalı oldukları için, bu açılardan işlevsel olmayan kız çocukları öldürülüyordu. Yorum yapmak suretiyle, bu ayetteki yasağın, kurtajı da kapsadığı rahatlıkla söylenebilir.

وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنَمِّ الرُّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ إِنْ رَزَقَهُنَّ وَكِسَوْنَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تَكْلَفُ نَفْسٌ إِلَّا رِزْقَهَا وَالْوَثِقَةُ وَالِدَةٌ يُوَلِّيهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تُسْرِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُم بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٣٣﴾

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَخِرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَى أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيَنَّكَ فِي مَعْرُوفٍ قَبَائِعُ وَلَا تَسْتَغْفِرَ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٢﴾

لَنْ تَنفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣﴾

أَسْكُنُوا مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وَجْدِكُمْ وَلَا تُضَارُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنَّ أُولَاتٍ حَمِلْنَ فَلْانْقِرُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَاتَوْهُنَّ أَجُورَهُنَّ وَاتَّبِعُوا نَبِيَّتَكُمْ بِمَعْرُوفٍ وَإِنْ تَعَاَسَرْتُمْ فَمُتْرَضِعٌ لَكُمْ آخَرُ ﴿٦﴾

2 Bakara/233. Anneler, emzirmeyi tamamlamak isteyen baba için çocuklarını tam iki yıl emzirirler. Emzirenlerin yiyecek ve giyeceğini örf'e uygun bir şekilde sağlamak, çocuk kendisinin olan babaya aittir. Herkes ancak gücü kadar sorumlu tutulur. Ne ana, ne de çocuk kendisinin olan baba, çocuğundan dolayı zarara sokulmasın. Mirasçı olanın da aynı şeyi yapması gerekir. Ana-baba, aralarında danışarak ve anlaşarak çocuğu süttten kesmek isterlerse, onlara bir günah yoktur. Çocuklarınıza süttanne tutmak isterseniz, vereceğinizi örf'e uygun bir şekilde ödediğiniz takdirde, size bir sorumluluk yoktur. Allah'a saygılı olun ve Allah'ın yaptıklarınızı gördüğünü bilin.

8 Enfal/28. Mallarınızın ve çocuklarınızın bir sınama (vesilesi) olduğunu ve büyük ödülün Allah katında bulunduğunu bilin.

60 Mümtahine/12. Ey Peygamber! İnanmış kadınlar, Allah'a hiçbir ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zinâ etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasında kendi attıkları bir buhtanla gelmemek ve uygun olanı işlemek konusunda sana karşı gelmemek şartıyla, biat etmek üzere sana geldikleri zaman onların biatlarını kabul et; onlara Allah'tan bağışlanma dile; Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

60 Mümtahine/3. Yakınlarınız ve çocuklarınız kıyamet gününde size bir fayda vermezler. Allah onlarla sizi ayırır. Allah işlediklerinizi görmektedir.

65 Talak/6. (Boşadığınız) kadınları gücünüze göre kendi oturduğunuz yerde tutun. Onları sıkıntıya sokmak için zarar vermeye kalkışmayın. Şayet gebe iseler, doğum yapıncaya kadar geçimlerini sağlayın. Çocuğu sizin için emzirirlerse, onlara ücretlerini ödeyin; aranızda uygun bir şekilde anlaşın; eğer güçlük karşılırsanız çocuğu başka bir kadın emzirebilir.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَى فَاعْتَزِلُوا
النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ
فَإِذَا طَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ
يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴿٢٢٢﴾
نَسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ
وَقَدِّمُوا لَأَنْفُسِكُمْ وَأَتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُلَاقُوهُ
وَنَبِّشِرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٢٣﴾

وَإِنْ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُورًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا
جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ
وَأَحْضِرْتَ لَأَنْفُسِ الشُّحِّ وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ
اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٢٨﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرْتُبُوا النِّسَاءَ كَرَهَا
وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَا آتَيْنَهُنَّ إِلَّا أَنْ
يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ
كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ
خَيْرًا كَثِيرًا ﴿١٩﴾ وَإِنْ أَرَدْتُمْ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ
زَوْجٍ وَآتَيْتُمْ إِحْدَاهُنَّ قِنْطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا
أَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَانًا وَإِنَّمَا مُبِينًا ﴿٢٠﴾ وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ
وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ وَأَخَذَ مِنْكُمْ مِيثَاقًا
غَلِيظًا ﴿٢١﴾

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضُهُمْ
عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا آتَفَقُوا مِنْ أَمْرِ اللَّهِ فَالصَّالِحَاتُ

2 Bakara/222. (Ey Muhammed!) Sana kadınların aybaşı hâlinde sorarlar. De ki: "O sıkıntılı bir şeydir". Aybaşı hâlinde kadınlardan uzak durun, temizlenmelerine kadar onlara yanaşmayın. Ama temizlendikleri zaman, Allah'ın size buyurduğu yoldan onlara yaklaşın. Allah çok tövbe edenleri sever ve çok temizlenenleri sever. 223. Kadınlarınız sizin döl yerinizdir. Öyleyse, döl yerinize istediğiniz biçimde yaklaşın; kendiniz için ileriye hazırlık yapın, Allah'a saygılı olun; O'na kavuşacağınızı bilin! İnananları müjdele.

4 Nisa/128. Eğer bir kadın kocasının sorumsuz davranmasından veya ilgisizliğinden yılsa, bir anlaşma ile barışmalarında kendilerine bir engel yoktur. Anlaşmak daha iyidir. Ama ruhlara tamahkârlık yerleştirilmiştir. Eğer iyi davranır ve Allah'a saygılı olursanız, şüphesiz Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

4 Nisa/19. Ey inananlar! Kadınlara zorla mirasçı olmanız size helal değildir. Apaçık edepsizlik yapmadıkça, onlara verdiğinizin bir kısmını geri almak için onları sıkıştırmayın. Onlarla iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmıyorsanız, hoşlanmadığınızı bir şeyi Allah çok hayırlı kılmış olabilir. 20. Eğer bir eşin yerine başka bir eş almak isterseniz, birincisine bir yük altın vermiş olsanız bile ondan bir şey almayın. Onu, iftira ederek ve açık günah işleyerek mi alacaksınız? 21. Onu nasıl alırsınız ki, birbirinizle kaynaşmışınız ve kadınlar da sizden sağlam güvence almışlardı.

4 Nisa/34. Allah'ın, bazılarını bazılarının üstün kılmasından ve erkeklerin mallarının harcamalarından dolayı, erkekler kadınları kollayıp gözetirler.³³¹ İyi kadınlar,

³³¹ Erkeklerin kadınlar karşısındaki statülerini belirten *kavvâm* kelimesi, 'kollayıp gözetin', 'koruyan', 'yöneten' gibi anlamlara gelir. Ayette erkeklerin aile içerisindeki bu statülerini iki hususla temellendirilmektedir. Birincisi, "Allah'ın bazılarını diğerlerinden üstün kılması"dır. Bu ifadeyi insan olma onuru ve haysiyeti açısından üstünlük olarak anlamak Kur'an'ın baştan sona kadar savunduğu temel düşünceye aykırıdır. Burada kastedilen, erkekle kadının yaratılıştan getirdikleri farklılıklardır. Erkeğe koruyuculuk ve reislik sorumluluğunu yükleyen, onun bedensel ve ruhsal yapısının dayanaklı

قَاتَنَاتٌ حَافِظَاتٌ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَاللَّاتِي
تَخَافُونَ يُشَوِّزْنَ فِعْظُوهُنَّ وَاحْجُرُوهُنَّ فِي
الْمَضَاجِعِ وَاصْرَبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ
سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا ﴿٣٤﴾ وَإِنْ عَنِمْتُمْ
شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَأَبْغُوا حَكْمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكْمًا مِنْ
أَهْلِهَا إِنْ يَرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ
عَلِيمًا خَبِيرًا ﴿٣٥﴾

gönülden saygılı olup Allah'ın kendilerini korumasına karşılık, saklı olanı muhafaza ederler. Sorumsuz davranmasından³³² korktuğunuz kadınlara öğüt verin, yataklarından ayrılın ve onlara vurun³³³. Eğer size itaat ederlerse, aleyhlerine başka bir yol aramayın. Allah yücedir, uludur. 35. Eğer karı kocanın aralarının açılmasından korkarsanız, erkeğin ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden bir hakem gönderin. Eğer onlar düzeltmek isterlerse, Allah aralarını bulur. Allah bilendir, haberdardır.

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُحَادِّثُكَ فِي زَوْجِهَا
وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ تَحَاوَرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ
سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿١﴾ الَّذِينَ يَظَاهِرُونَ مِنْكُمْ مِنْ نِسَائِهِمْ
مَا هُنَّ أُمَّهَاتُهُمْ إِنَّ أُمَّهَاتَهُمْ إِلَّا اللَّائِي وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ
لَيَقُولُونَ مُتَكَرَّرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ غَفُورٌ

58 **Mücadele/1.** (Ey Muhammed!) Kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikâyetle bulunan kadının sözünü Allah işitmiştir;³³⁴ zâten Allah konuşmanızı işitir. Doğrusu Allah işitendir, görendir. 2. İçinizde karılarına zihar³³⁵ yapanlar (bilsinler ki,) karıları anneleri değildir; anneleri, onları doğuranlardan başkası

oluşudur. Savaşmak, bedensel olarak çalışmak ve zor çevre şartlarına dayanmak böyle bir bedensel ve ruhsal yapıyı gerektirir. Bunlar da kadında olmayan, dolayısıyla erkekte 'fazla' olan şeylerdir. Başka açılardan da kadın erkekten üstündür (sevgi, merhamet, çocuk doğurma vs.). İkinci gerekçe ise, kadının bütün barınma, beslenme ve giyinme gibi ihtiyaçlarının erkek tarafından üstlenilmesidir. Bu ikinci gerekçe şartlı olduğu için, erkek geçim yükünü kadına paylaştığı ölçüde, kollayıp gözetme yükümlülüğünü / aile reisliğini de paylaşmış olmaktadır.

³³² Kur'an'da bir kez daha yer alan (4 Nisa/128) *nüşûz* kelimesi, esasen 'başkaldırmak' anlamına gelir. Bu ayette *nüşûz*, evli kadının sergileyebileceği bir olumsuz davranış olarak yer aldığı için, genellikle -kavâm kelimesinin 'yönetici olarak anlaşılmasına bağlı olarak- 'itaatsizlik etmek' şeklinde anlaşılmış ve çevrilmiştir. Oysa, Kur'an'da bu kelime karının kocaya veya eşlerden birinin diğerine karşı değil, taraflardan birinin aradaki evlilik akdine ve bu akdin gerektirdiği sorumluluklara karşı başkaldırısını ifade eden bir bağlamda kullanılmaktadır. Bu nedenle, kelimeyi 'sorumsuz davranma' şeklinde çevirdik. Bu sorumsuzluğun içeriği ise, hem bu ayette, hem de 4 Nisa/128. ayette, metnin bütünlüğünden anlaşılmaktadır.

³³³ Burada kocaya önerilen, bu cezaların hepsini birden veya dilediğini uygulaması değildir. Konuya aklı selim ile yaklaşıldığında, verilecek cezanın, kadının sorumsuzluğunun türüne ve derecesine göre değişmesi gerektiğinin belirtildiği anlaşılmaktadır. Bu ayetteki 'urma' tavsiyesinden dolayı Kur'an'a saldırmayı marifet sayanların, bu cezalandırma biçimlerinin tamamen Kur'an'ın indirdi dönemin toplum ve aile yapısını baz aldığı bilimleri gerekir. İkinci cezalandırma tarzı (cinsel boykot), bunun en açık göstergesidir. Hemen hemen bütün erkeklerin birden fazla kadınla evli bulunduğu bir toplumda, kocanın, eşlerinden herhangi birini cinsel ilişkiden mahrum bırakması, anlamlı bir ceza olabilir. Aynı şeyi tek kadınla evliliğin yaygınlaştığı bir toplumda uygulamanın, kadının yanısıra erkeğin kendisinin de cezalandırılması anlamına geleceği açıktır.

³³⁴ Kocasının kendine zihar yaptığı Havle binti Sa'lebe Hz. Muhammed'e gelip, kocasını şikâyet etmişti. Bu ve devam eden ayetler bu konuda inmiştir.

³³⁵ Cahiliye Arapları arasında yaygın olan 'zihar' adetinden sözedilmektedir. Karı ve koca herhangi bir nedenle kavga edip de erkek kızdığında, karısına "sen bana anamın sırtı gibisin" diyerek onu anasının yerine koyar ve onunla cinsel ilişkiden uzaklaşırdı. Fakat bu tam bir boşama olmadığı için kadın başkasıyla da evlenemezdi. Dolayısıyla, bu uygulama her halükarda kadına eziyetten başka bir şey değildi.

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهَنَا عَلَى وَهْنٍ
 وَفَصَّالَهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدِكَ إِلَيَّ
 الْمَصِيرُ ﴿١٤﴾ وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا
 لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا
 مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ
 فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِإِحْسَانٍ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا
 وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمَلُهُ وَفَصَّلَهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا حَتَّى
 إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ
 أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ وَأَنْ
 أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي دُرِّي ثُمَّ إِنِّي تَبْتُ
 إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٥﴾

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ
 الْحِسَابُ ﴿٤١﴾

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ
 بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ
 فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَآئِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ
 وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ
 وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ
 تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنتُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٨٣﴾

31 Lokman/14. Biz insana, ana-babasını tavsiye etmişizdir. Annesi onu güçsüzlükten güçsüzlüğe uğrayarak karnında taşıymıştı. Çocuğun süten kesilmesi ise iyi yalı sürer. "Bana ve ana-babana şükret!" diye ona öğütte bulunmuşuzdur. Dönüş Banadır. 15. Ey insanoğlu! Ana-baban, seni körü körüne Bana ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme; dünya işlerinde onlarla güzel geçin;³³⁰ Bana yönelen kimsenin yoluna uy; sonunda dönüşünüz Banadır. O zaman yaptıklarını size bildiririm.

46 Ahkaf/15. Biz insana, ana-babasına karşı iyi davranmasını tavsiye etmişizdir, zira annesi onu (karnında) güçlükle taşıymış ve güçlükle doğurmuştur. Taşınması ve süten kesilmesi otuz ay sürer. Sonunda (büyüyüp) olgunlaşıp da kırk yaşına varınca: "Rabbim! Bana ve ana-babama verdiği nimete şükretmemi ve Senin hoşnut olacağın yararlı işler yapmamı sağla; soyumu da iyi (insanlar) yap. Ben Sana yöneldim; ben kendini Sana verenlerdenim" der.

14 İbrahim/41. "Rabbimiz! Hesabın görüleceği günde, beni, ana-babamı ve inananları bağışla".

29 Ankebut/8. Biz insana, ana-babasına karşı iyi davranmasını tavsiye ettik. Eğer ana-baba, bir şeyi körü körüne Bana ortak koşman için seni zorlarlarsa, o zaman onlara itaat etme. Dönüşünüz Banadır. Yaptıklarınızı size bildiririm.

2 Bakara/83. İsrailoğulları'ndan, Allah'tan başkasına tapmayacaklarına; ana-babaya, yakınlara, yetimlere ve düşkünlere iyilik edeceklerine; insanlara güzel söz söyleyeceklerine; namaz kılacaklarına ve zekatı vereceklerine dâir sağlam söz almıştık. Sonra –pek azınız dışında– hep döndünüz. Sizler zaten döneksiniz.

³³⁰ Kur'an, ana-babaya itaati şarta bağlamakta, ancak onlarla iyi geçinmeyi ve onların gönüllerini hoş tutmayı hiçbir şarta bağlamamaktadır. Din ayrılığı bile, ana-babaya kötü muameleye mazeret teşkil etmemektedir.

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا
وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْخَارِجِي
الْقُرْبَىٰ وَالْخَارِجِ الْحَنْبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَالنَّ
السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن
كَانَ مُخْتَلًا فَخُورًا ﴿٣٦﴾

4 Nisa/36. Allah'a tapın, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, yakınlara, öksüzlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşla, yolda kalana ve elinizin altında bulunanlara (kölelerinize) iyi davranın. Doğrusu, Allah kendini beğenip böbürleneni sevmez.

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ
وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ
أَصْحَابُ الْحَجِيمِ ﴿١١٣﴾ وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ
إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ
أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ ﴿١١٤﴾

9 Tevbe/113. Cehennemlik oldukları anlaşıldıktan sonra, Allah'a ortak koşanlar için bağışlanma dilemek, -kendi yakınları da olsa- Peygamber'e ve inananlara yaraşmaz. 114. İbrahim'in babasına bağışlanma dilemesi, sadece ona vermiş olduğu bir sözden ötürü idi. Onun Allah'ın düşmanı olduğunu anlayınca, ondan uzaklaştı. İbrahim çok içli ve yumuşak huylu idi.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ
أَوْلِيَاءَ إِنْ اسْتَحْبَبُوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ
مِنْكُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾ قُلْ إِنْ كَانَ
آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ
وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَتَّخِذُونَ كَسَادًا
وَمَسَاكِينَ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ
لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٤﴾

9 Tevbe/23. Ey inananlar! İnkârcılığı inanmaya tercih ettikleri sürece babaları, inanmayanı ve kardeşlerinizi dost edinmeyin. Kim onları dost edinirse, işte onlar zalimlerdir. 24. (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, akrabanız, elde ettiğiniz mallar, durgun gitmesinden korktuğunuz ticaret ve hoşunuza giden evler size Allah'tan, Elçisi'nden ve O'nun yolunda cihad etmekten daha sevimli ise, Allah'ın buyruğu gelene kadar bekleyin. Allah, yoldan çıkan toplumu doğru yola koymaz.

2. Karı-Koca

Medeni bir hayat sürmenin temel öğelerinden olan aile kurumunun kurucu iki unsuru olarak, karı-kocanın, birbirine karşı hak ve sorumlulukları vardır. Kur'an'ın nazil olduğu toplumda aile vardı; ancak, Araplar ataerkil bir toplum olmaları hasebiyle, aile içinde kocanın, kuralsız ve keyfî uygulamalarına izin veren hakimiyeti söz konusu idi. Kur'an bu mutlak hakimiyet anlayışına son vererek, karı-koca arasındaki hiyerarşik ilişkiyi, eşitler arası bir ilişki olarak yeniden kurmuş ve bu ilişkiyi ahlaka ve hukuka bağlamıştır.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي
ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾

30 Rum/21. İçinizden, kendileriyle huzura kavuşacağınız eşler yaratıp, aranızda sevgi ve rahmet var etmesi, O'nun (varlığının) belgelerindendir. Bunlarda, düşünen toplum için dersler vardır.

A. AİLE HAYATI

Aile, insanoğlunun neslini devam ettirmek için geliştirdiği en eski/köklü kurumdur. Dinlerin hakim olduğu ortaçağda, dede-nine, anne-baba ve çocukların bir arada yaşadığı büyük aile tipi egemendi. Modern dönemde, insanlığın bütün geleneksel kurumları gibi, büyük aile tipi de terk edildi ve dede-nine dışarıda bırakılarak çekirdek aile yapısına geçildi. Günümüz Batı dünyasında çekirdek aile de sorgulanmaya başlanmış ve çocuk yapmama, birlikte yaşama, eşcinsellik vb. tutumlar tercih edildiğinden, o da dağılmanın eşiğine gelmiş durumdadır. Oysa, yanlış evliliklerin doğurduğu huzursuzluk riskine rağmen –kaldı ki, boşanmayla bu durum düzeltilebilir–, aile, insanoğlunun medenî bir hayat yaşaması için vazgeçemeyeceği bir kurumdur. Bu nedenle, kutsal kitapların dinî ahkâmının oldukça büyük bir kısmı bu alana ilişkindir. Bu durum, aynıyla Kur'an'da da variddir. Aşağıdaki ayetlerde yer alan, Kur'an'ın aile yaşamına ilişkin hukuki ve ahlaki tavsiyeleri, onun aile kurumuna verdiği önemi açıkça gözler önüne sermektedir.

1. Ana-Baba

Kur'an; ebeveynin (anne-baba veya dede-nine) aile içinde kalmasını, ailenin bir parçası olarak diğer aile fertleriyle birlikte yaşamasını istemektedir. Çağdaş yaşam biçimi ve egemen modernist dünya görüşü ise, önerdiği çekirdek aile tipiyle ebeveyni (yerine göre anne-baba, yerine göre dede-nine) ailenin dışına atmıştır. Bu, son derece vahşi ve gayri ahlaki bir uygulamadır. Sözde 'huzur evleri'nin nasıl bir huzursuzluk mekânı ve yarı hapisane olduğunu, orada yaşayan insanlardan dinlemek mümkündür. Şurası bir gerçektir ki, anne ve babayı yaşlılıklarında ailenin içinde tutmak, sabır gibi ahlaki bir olgunluğu, vefa ve minnettarlık gibi ahlaki erdemlere sahip olmayı gerektirir. Modern (yabancılaşmış) insanda da, yaşamın temposu ve gidişatı gereği, bunlar maalesef nadir bulunan hasletler hâline gelmiştir.

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا
إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ
لَهُمَا قَوْلٌ وَلَا تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿٢٣﴾
وَاحْفَظْ لَهُمَا صَبَاحَ الدُّلَىٰ مِنَ الرِّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ
ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴿٢٤﴾

17 İsra/23. Rabbin, yalnız kendisine tapmanıza ve ana-babaya iyi davranmanıza hükmetmiştir. Eğer ikisinden biri veya her ikisi senin yanında kocayacak olursa, onlara "Öf!" bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle. 24. Onlara acıyarak alçak gönüllülük kanatlarını ger ve: "Rabbim! Küçükken beni büyüttükleri gibi, Sen de onlara acı" de.

قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ
شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ
إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا
ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ
إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٥١﴾

6 En'am/151. De ki: "Gelin, size Rabbinizin haram kıldığı şeyleri anlatayım. O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya iyi davranın. Yoksulluktan korkarak çocuklarınızı öldürmeyin; –sizin ve onların rızasını Biz veriyoruz–. Kötülüğün gizlisine de, açığına da yanaşmayın. Allah'ın haram kıldığı cana –haksız yere– kıymayın. Düşünün diye Allah bunları size öğüt vermektedir.

اللَّهُ وَيَعْلَمُونَ مَا يُضِرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا
لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ وَلَيْسَ مَا
شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٢﴾ وَلَوْ
أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَثُبْتُ مِنَ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَوْ كَانُوا
يَعْلَمُونَ ﴿١٠٣﴾

lardı. Ne var ki, Allah'ın izni olmadıkça onunla kimseye zarar veremezlerdi. İnsanlar kendilerine zararı dokunacak ve fayda vermeyecek şeyleri öğreniyorlardı. Onlar büyüü satın alanların ahirette bir nasipleri olmadığını biliyorlardı. Keşke karşılığında kendilerini sattıkları şeyin ne kadar kötü olduğunu bilse-³²⁹ lerdı. 103. Eğer inansalar ve saygılı olsalardı, Allah katından alacakları ödül daha iyi olurdu. Keşke bunu bilselelrdi!

s) Rüşvet Almak ve Vermek

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْنُوا بِهَا إِلَى
الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ
تَعْلَمُونَ ﴿١٨٨﴾

2 Bakara/188. Birbirinizin malını haksızca yemeyin ve insanların mallarının bir kısmını yemek için onu, (yaptığınızın yanlış olduğunu) bile bile yargıçlara vermeyin!

³²⁹ Tefsirlerde bu ayet çok çeşitli şekillerde yorumlanmıştır. Fakat ortak olan bir şey varsa, İsrail-oğulları Hz. Süleyman'ın saltanatını sihirle kurduğuna inanıyorlardı. Kur'an bunu reddederek onun bir peygamber olduğunu bildirirdi.

YEDİNCİ BÖLÜM TOPLUMSAL DÜZEN VE HUKUK

Din, bir taraftan, Allah ile insan arasında, temeli itaat, saygı ve aşka dayanan gönüllü bir bağ iken; diğer taraftan, temeli ahlaka dayanan, insanlar arası ilişkileri düzenleyen dinamik bir sosyal nizamdır. Kur'an'ın getirmiş olduğu sosyal ahlak kendini siyasi, iktisadi ve hukuki süreçlerde gerçekleştirir. Kur'an yirmi küsur senelik nüzul tarihinde, eğittiği toplulukla kendi mesajının özüne bağlı, örnek bir toplumsal düzen oluşturdu. Toplumsal düzen, bir taraftan savunulan inanç ve ahlak değerlerinin zorunlu tezahürü, dışa vurumudur; diğer taraftan da, bu inanç ve ahlak değerlerinin koruyucu zarfıdır. Toplumsal düzen, doğası gereği değişken ve dinamik olduğundan, Kur'an'ın çerçevesini çizdiği toplumsal nizam, tabii olarak VII. Yüzyılın Arap toplumunun tarihsel, toplumsal, siyasal ve kültürel şartlarını dikkate alarak oluşturulmuştur. Kur'an'ın öncülüğünde, Hz. Muhammed'in Medine'de gerçekleştirdiği bu ilk tecrübe, Kur'an tarafından 'Örnek Toplum' (*Ümmet-i Vasa*) olarak, daha sonraki İslam toplumları tarafından Asr-ı Saadet (Mutluluk Çağı) olarak nitelenmiş olsa da, sonraki gelişmelerin temel ilkeler düzeyinde bu örneğe ne kadar uygun olduğu ve sonraki nesillerin bu tecrübeyi dinamik olarak hakkıyla yorumlayıp yorumlamadığı yine tartışılabilir. Toplum düzenine ilişkin iddia taşımayı, dinin özünden değil de, ikincil bir mesele olarak algılamak, dini, 'şeriat'ı olmayan salt 'akide', 'nizam'ı olmayan soyut bir 'tasavvur' ve 'amel' yönü olmayan yalın bir 'iman' olarak görmektir. Öte yandan, tarihin herhangi bir dönemde oluşturulmuş toplumsal bir düzeni ve hukuk yapısını değişmez asıl olarak kabul edip, bütün insanlığı bu yapının içine sokmaya çalışmak da, dini bir 'duruş' olmaktan çıkarp, onu tarihsel bir 'durum'a indirgemek anlamına gelir. Böyle statükocu ve dogmatik bir din anlayışı dini düşünceyi kurumsallaştırmakta, onu her türlü eleştiri ve değerlendirmeye kapalı, durağan ve sabit bir yapıya hapsedmektedir. Bu itibarla, bugünkü toplumsal sorunlarımızın çözümünde Kur'an'ın rehberliğine başvurabilmemizin temel şartı, Kur'an'da öngörülen toplumsal yapı ve hukuk düzeni üzerinden, Kur'an'ın, dönemin Araplarını nereden alıp, nereye götürdüğünü / götürmeye çalıştığını gözlemlemektir. Böyle bir gözlem, büyük ölçüde Cahilî toplum yapısı hakkında bilgilenmeyi de gerektirdiği için, gerekli gördüğümüz yerlerde sınırlı da olsa, bu kabil bilgilere dipnotlarda yer vermeye çalıştık.

مُسْمًى وَإِنْ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ لِبِقَاءِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ ﴿٨﴾ أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٩﴾ ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ أُسَاءُوا السُّوءَىٰ أَن كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ ﴿١٠﴾

ları ancak bir gaye ile ve belirli bir süre için yaratmış olduğunu düşünemiyorlar mı? İnsanların çoğu Rablerine kavuşacaklarını inkâr ederler. 9. Yeryüzünde dolaşıp, kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bakmıyorlar mı? (Kaldı ki,) onlar kendilerinden daha kuvvetli idiler ve yeryüzünü işleyip onlardan daha çok îmar etmişlerdi. Onlara da açık belgelerle elçiler gelmişti. Allah onlara haksızlık edecek değildi; ama onlar kendilerine haksızlık ediyorlardı. 10. Sonra Allah'ın âyetlerini yalanlayıp, onları alaya almak suretiyle kötülük yapanların sonu pek kötü oldu.

فَإِذَا قَضَيْتُم مَّنَاسِكَكُمْ فَادْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِن خَلَقٍ ﴿٢٠٠﴾

2 Bakara/200. Hac ibadetlerinizi bitirdiğinizde, babalarınızı andığınız gibi ya da daha kuvvetli bir anısla Allah'ı anın. İnsanlardan "Rabbimiz! Bize dünyada ver" diyenler vardır. Böylelerine, ahiretten bir pay yoktur.

مَن كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿١٣٤﴾

4 Nisa/134. Kim dünya iyiliğini isterse, bilsin ki, Allah katında hem dünya, hem ahiret sevabı vardır. Allah işitendir, görendir.

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُوٌّ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمُعَقَّرَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ﴿٢٠﴾

57 Hadid/20. Dünya hayatının bir oyun, oylanma, süslenme, birbirinize karşı övünme ve daha çok mal ve çocuk sahibi olma çabasından ibaret olduğunu bilin. Bunların durumu, yağmurun bitirdiği, ekicilerin de hoşuna giden bir bitkiye benzer; sonra kurur, sapsarı olduğu görülür, sonra çerçöp olur. Ahirette çetin azap da vardır, Allah'ın hoşnutluğu ve bağışlaması da vardır; dünya hayatı ise sadece aldatıcı bir geçimliktir.

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرِحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ ﴿٢٦﴾

13 Ra'd/26. Allah dilediğine rızık bol verir, dilediğine de ölçülü verir. Onlar dünya hayatıyla mutlu olurlar. Oysa dünya hayatı ahiretin yanında kısa bir geçimlikten ibarettir.

إِنَّ هَؤُلَاءِ لَيُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا ﴿٢٧﴾

76 İnsan/27. Doğrusu, insanlar çabuk olanı severler de, ağır(lığı çekilmez) bir günü arkalarına atarlar.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١٩﴾

59 **Haşr/19.** Allah'ı unutup da, Allah'ın da kendilerini kendilerine unutturduğu kimseler gibi olmayın; onlar, yoldan çıkmış kimselerdir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩﴾

63 **Münafikun/9.** Ey inananlar! Mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın; böyle olanlar ziyana uğrayanlardır.

قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تُرَضُّونَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنْ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَضُّوهُ حَتَّىٰ بَالِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٤﴾

9 **Tevbe/24.** (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, akrabanız, elde ettiğiniz mallar, durgun gitmesinden korktuğunuz ticaret ve hoşunuza giden evler, size Allah'tan, Elçisi'nden ve O'nun yolunda cihat etmekten daha sevimli ise, Allah'ın buyruğu gelene kadar bekleyin. Allah, yoldan çıkan toplumu doğru yola koymaz.

فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٥٥﴾

9 **Tevbe/55.** Onların malları ve çocukları seni imrendirmesin. Allah, bunlarla onlara dünya hayatında azap etmeyi ve inkârcı olarak can vermelerini ister.

r) Büyücülük ve Büyüye Başvurmak

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴿١﴾ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴿٣﴾ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ﴿٤﴾ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾

113 **Felak/1-5.** (Ey Muhammed!) De ki: "Yaratıklarının şerrinden, bastırdığı zaman karanlığın şerrinden, düğümlere üfüreren büyücülerin şerrinden, çekemezlik ettiği zaman kiskancın şerrinden, sabahın Rabbine sığınırım".

وَاتَّبِعُوا مَا تَتْلُو الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكٍ سَلِيمٍ ﴿٢٠﴾ كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينُ كَفَرُوا يَعْلَمُونَ أَنَّ السَّحَرَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ خَارُوتُ وَمَارُوتُ وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ قِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا يَتْلُونَ

2 **Bakara/102.** Onlar Süleyman'ın hükümdarlığı aleyhine şeytanların söylediklerine –oysa Süleyman kâfir değildi, fakat insanlara büyü-cülüğü öğreten şeytanlar kafir olmuşlardı– ve Babil'deki iki meleğe, Hârut ve Mârut'a indirilene uydular. Bu ikisi: "Biz ancak denemek içiniz; sakın inkâr etme!" demedikçe kimseye bir şey öğretmezlerdi. Ama insanlar bu ikisinden karı kocayı ayıracak şeyler öğreniyor-

دُونَ اللَّهِ وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعَ وَإِنْ تَعْدِلْ كُلُّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذُ مِنْهَا أُولَئِكَ الَّذِينَ أُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٧٠﴾

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ وَاسْمِعُوا يَوْمًا لَا يَجْزِي وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَارٌ عَنْ وَالِدِهِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ ﴿٣٣﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿٣٤﴾ وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ ﴿٣٥﴾ قُلْ إِنْ رَبِّي يَسْتَطِيعُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾ وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِندَنَا زُلْفَى إِلَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الضَّعْفِ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرَفَاتِ آمِنُونَ ﴿٣٧﴾

وَلَوْلَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَفَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ لِيَبْتَغِيَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ﴿٣٣﴾ وَيُبَيِّنُ لَهُمْ آيَاتِهِ وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَكَبَّرُونَ ﴿٣٤﴾ وَزُخْرُفًا وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٣٥﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ عَمَلًا شَرًّا لَنْ نَجْزِيَنَّهُ إِلَّا أَجْرًا قَلِيلًا ﴿٣٦﴾ وَإِلَهُمْ لَبَصُورَاتٌ مِنْ السَّمَاءِ يَنْظُرُونَ أَتَاهُمْ مَهْتَدُونَ ﴿٣٧﴾ حَتَّى إِذَا جَاءَهُمْ قَالَ يَالَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدُ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ ﴿٣٨﴾ وَلَنْ يَنْفَعَكَ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتَ أَنَّكَ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٣٩﴾

ğında, Allah'tan başka ne bir himaye eden, ne de aracılık eden çıkar. O her türlü fidyeyi verse de, kabul olunmaz. Yaptıklarına karşılık rehin alınanlara, inkâr etmiş olmalarına karşılık kızgın bir içecek ve can yakıcı bir azap vardır”.

31 **Lokman/33.** Ey insanlar! Rabbinize karşı saygılı olun. Babanın oğlu, oğulun da babası için bir şey ödeyemeyeceği günden korkun. Allah'ın verdiği söz şüphesiz gerçektir. Dünya hayatı sizinizi aldatmasın. Aldatıcı (Şeytan) sizi Allah hakkında aldatmasın.

34 **Sebe'/34.** Uyarıcı göndermiş olduğumuz her kasabanın varlıklı kimseleri, onlara: “Biz sizinle gönderilen şeyleri inkâr ediyoruz” diye gelmişlerdir. 35. Onlar: “Malları ve çocukları en çok olan bizleriz, azaba uğratılacak değiliz ya!” derlerdi. 36. De ki: “Şüphesiz Rabbiniz rızık dilediğine genişletir ve dilediğine bir ölçüye göre verir, fakat insanların çoğu bilmezler”. 37. Ey insanlar! Ne mallarınız, ne de çocuklarınız, katımızda sizin Bize yakınlaşmanızı sağlar. Ancak inanıp yararlı iş işleyenlere, yaptıklarının kat kat fazlası ödül vardır; onlar, yüksek saraylarda, güven içindedirler.

43 **Zuhruf/33-35.** Eğer insanlar (küfre meyleden) tek bir ümmet olmayacak olsaydı, Rahman'ı inkar edenlerin evlerinin tavanlarını, üzerinde yükseldikleri merdivenleri, evlerinin kapılarını, yaslandıkları kerevetleri gümüşten yapar ve altın bileziklerle işlerdik. Bunların hepsi ancak dünya hayatının geçimliğidir. Ahiret, Rabbinin katında (O'na karşı gelmekten) sakınanlardır. 36. Kim Rahman'ı anma konusunda körlük ederse, yanından ayrılacak bir şeytanı ona sardırırız. 37. Artık onlar bunları yoldan alıkoşurlar, bunlar da doğru yolda olduklarını sanırlar. 38-39. Sonunda Bize gelince (arkadaşına): “Keşke benimle senin aranda doğu ile batı arasındaki kadar uzaklık olsaydı; sen ne kötü arkadaşmışsın!” der. Artık bunun bugün size hiç faydası dokunmaz; zira haksızlık etmişsiniz, şimdi azapta birleştiniz.

إِنَّ هَؤُلَاءَ لَيَقُولُونَ ﴿٣٤﴾ إِنْ هِيَ إِلَّا مَوْتَتُنَا الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُنشَرِينَ ﴿٣٥﴾ قَالُوا بَلَيَاتِنَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٦﴾

وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا أَصْطَفَىٰ ﴿٢٤﴾ وَإِذَا ثُلِيَ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا نَيَّاتٍ مَا كَانَ حُجْمُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا اتَّبُوا بَلَاتِنَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾ وَاللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُجْمَعُكُمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾

مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِمَانِهِ إِلَّا مِنْ أَكْثَرِ ذُنُوبِهِ مُطْمَئِنِّينَ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مِنْ شَرَحَ بِالْكَفْرِ صُرًى فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٦﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اسْتَحْبَبُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿١٠٧﴾

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا الْآخِرَةِ وَأُتِرْفَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿٣٣﴾ وَلَكِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا مِثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذَا لَحَابِرُونَ ﴿٣٤﴾ أَيْعِدْكُمْ أَنْكُمْ إِذَا مِتُّمْ وَكُنْتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا أَنْكُمْ مُخْرَجُونَ ﴿٣٥﴾ هِيَئَاتِ هِيَئَاتِ لِمَا تُوعَدُونَ ﴿٣٦﴾ إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٣٧﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٣٨﴾

يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ ﴿٧﴾ أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ

44 Duhan/34-36. İnkarcılar: “İlk ölümümüzden sonra bir şey yoktur; bir daha diriltilecek değiliz. Eğer doğru sözlü iseniz, bize babalarımızı getirsenize?” derler.

45 Casiye/24. “Bu dünyadaki hayatımızdan sonra bir şey yoktur. Ölüyoruz ve yaşıyoruz; bizi ancak zamanın geçişi yokluğa sürükler” derler. Onların bu hususta bir bilgisi yoktur, sadece böyle sanırlar. 25. Ayetlerimiz onlara açıkça okunduğu zaman; delilleri yalnızca: “Doğru sözlü iseniz babalarımızı getirin bakalım” demek olur. 26. De ki: “Sizi Allah diriltir, sonra öldürür, sonra sizi şüphe götürmeyen kıyamet gününde toplar. Ama insanların çoğu bilmezler”.

16 Nahl/106. Kalbi imanla yatışmış bulunup da (inkara) zorlananın dışında, kim inandıktan sonra Allah’ı inkâr eder ve gönülünü inkârcılığa açarsa, bunlara Allah katından bir öfke vardır ve büyük azap da onlardır. 107. Bu, onların ahirete karşı dünya hayatını tercih etmelerinden ve Allah’ın, inkâr eden toplumu doğru yola getirmemesinden ötürüdür.

23 Mu’minun/33-38. (Nuh’un) kavminin inkârcı ve ahirete kavuşmayı yalanlayan ileri gelenleri –ki Biz kendilerine dünya hayatında nimet vermiştik– şöyle dediler: “Bu, yediğinizden yiyen, içtiğinizden içen, sizin gibi bir insandan başka bir şey değildir. Kendiniz gibi bir insana itaat ederseniz hüsrana uğrayacağınızda hiç şüphe yoktur. Sizi, öldüğünüz, toprak ve kemik yığını oduğunuz zaman tekrar dirilmenizle mi tehdit ediyor? Oysa tehdit edildiğiniz şey ne kadar, hem de ne kadar uzak! Hayatımız ancak bu dünyadadır. Ölüyoruz ve yaşıyoruz; tekrar diriltilmeyiz. Bu, ancak Allah’a karşı yalan uyduranın bir adamdır. Biz ona inanmayız”.

30 Rum/7. Onlar dünya hayatının görünen kısmını bilirler. Ahiret hayatından ise habersizdirler. 8. Kendi kendilerine Allah’ın gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunan-

يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَا لَا بُدَّ ﴿٦﴾ أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ
أَحَدٌ ﴿٧﴾

90 Beled/6. "Yığın yığın mal tüketmişimdir" diyor. 7. O, kendisini kimsenin görmediğini mi sanıyor?

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّكُمْ الْحَيَاةُ
الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ ﴿٥﴾

35 Fatır/5. Ey insanlar! Allah'ın verdiği söz şüphesiz gerçektir. Dünya hayatı sizi aldatmasın ve aldatıcı (Şeytan) sizi Allah hakkında aldatmasın.

وَلَا تُمَدِّنْ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ
زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ
وَأَبْقَىٰ ﴿١٣١﴾

20 Taha/131. Onlardan bir kısmına, kendilerini sınamak için, dünya hayatının süsü olarak bahsettiğimiz nimetlere sakın göz dikme. Rabbinin rızkı daha iyi ve daha kalıcıdır.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ زِينَتُهُمْ أَعْمَالُهُمْ فَهُمْ
يَعْمَهُونَ ﴿٤﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ وَهُمْ
فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْأَخْسَرُونَ ﴿٥﴾

27 Neml/4. Ahirete inanmayanların yaptıkları işleri kendilerine güzel göstermişizdir, bu yüzden körü körüne bocalarlar. 5. Azabın kötüsü bunlardır ve ahirette en çok kayba uğrayacaklar bunlardır.

إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَىٰ فَبَغَىٰ عَلَيْهِمْ وَآتَيْنَاهُ
مِنَ الْكُتُوبِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعَصْبَةِ أُولِيَ الْقُوَّةِ
إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ ﴿٧٦﴾
وَاتَّبَعَ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنسَ
نَفْسِكَ مِنَ الدُّنْيَا وَآحْسِنْ كَمَا آحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا
تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٧٧﴾
قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي أَوَلَمْ يَعْلَمْ
أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ
مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرَ جَمْعًا وَلَا يُسْأَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ
الْمُجْرِمُونَ ﴿٧٨﴾ فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ
الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَالِئْتِ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ
قَارُونُ إِنَّهُ لَكُوْ حَظٌّ عَظِيمٌ ﴿٧٩﴾ وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا
الْعِلْمَ وَلَكُمْ ثَوَابٌ مِنَ اللَّهِ خَيْرٌ لِّمَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا

28 Kasas/76-77. Kârun, Mûsa'nın kavmin-den biriydi, ama onlara karşı azdı. Biz ona, anahtarlarını güçlü bir topluluğun zor taşıdığı hazineler vermiştik. Toplumu ona: "Böbürlenme! Allah böbürlenlenleri sevmez. Allah'ın sana verdiği şeylerde, ahiret yurdunu da gözet, dünyadaki payını da unutma; Allah'ın sana yaptığı iyilik gibi sen de iyilik yap; yeryüzünde bozgunculuğu arzulama, çünkü Allah bozguncuları sevmez" demişlerdi. 78. Kârun: "Bu servet ancak, bendeki bir ilimden ötürü bana verilmiştir" demişti.³²⁸ Allah'ın ondan önce, ondan daha güçlü ve topladığı şey daha fazla olan nice nesilleri yok ettiğini bilmez mi? Suğuların günahları kendilerinden sorulmaz. 79. (Kârun) tüm debdebesiyle kavminin karşısına çıkınca, dünya hayatını isteyenler: "Keşke Kârun'a verildiği gibi bize de verilse, doğrusu o çok şanslı biri" demişlerdi. 80. Kendilerine ilim verilmiş olanlar ise: "Size yazıklar olsun; inanan ve

³²⁸ Karun'un iddiasının Türkçesi şöyledir: "Bu malı ben kazandım ve benimdir." Mülkiyetin aşkın ilahî kaynağını inkâr eden bu 'mutlak mülkiyet' anlayışı, bugün Kapitalizmin ve onun arkasındaki seküler Batı metafiziğinin de iddiasıdır. Bu anlayış için 'israf' ve 'infak' kavramının ciddi bir anlamı yoktur.

وَلَا يُلْقَاهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ ﴿٨٠﴾ فَحَسْبُنَا بِهِ وَبَارِدُ
الْأَرْضِ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ
وَمَا كَانَ مِنَ الْمُنتَصِرِينَ ﴿٨١﴾ وَأَصْبَحَ الَّذِينَ فَتَرُوا
مَكَانَهُ بِالْأُمْسِ يَقُولُونَ وَيَكَذِّبُ اللَّهُ بِنِسْطِ الرُّزْقِ لِمَنْ
يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَوْ أَنَّ مِنَ اللَّهِ عَلَيْنَا لَحَسَنًا
بِنَا وَيَكَاذِبُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٢﴾

إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَاطْمَأْنَنُوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ ﴿٨٣﴾
أُولَئِكَ مَاوَاهُمُ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٤﴾

مَنْ كَانَ يُرِيدِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزَيَّنَّا لَهَا لُؤْلُؤًا مِنْ
أَعْمَالِهِمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْخَرُونَ ﴿٨٥﴾ أُولَئِكَ
الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَبَّوْا
فِيهَا وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٦﴾

ذَرَهُمْ يَافِكُوا وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِهِمُ الْأَمَلُ فَهُمْ لَا
يَعْلَمُونَ ﴿٨٧﴾

يَا مَعْشَرَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ
عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا
شَهَدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَغَرَّبْنَاهُمْ دُونَهُمْ وَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ
عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿٨٨﴾

وَقَالُوا إِن هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٨٩﴾

وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا وَغَرَبْنَاهُمْ فِيهِمْ
الدُّنْيَا وَذَكَرَ بِهِ أَنْ تَبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ

yararlı iş işleyenler için Allah'ın ödülü daha iyidir. Ona da ancak sabredenler kavuşabilir" demişlerdi. 81. Sonunda, onu da, sarayını da yerin dibine geçirdik. Ne Allah'a karşı ona yardım edebilecek bir topluluk çıktı, ne de kendi kendini kurtarabildi. 82. Daha dün onun yerinde olmayı isteyenler bu sefer şöyle diyorlardı: "Demek ki, Allah kullarından dilediğinin rızasını genişletiyor ve dilediğine bir ölçüye göre veriyor. Eğer Allah bize lutfetmiş olmasaydı, bizi de yerin dibine geçirirdi. Demek ki, inkârcılar başarıya eremezler".

10 Yunus/7-8. Bize kavuşmayı ummayan, dünya hayatından hoşnut olup, ona gönülden bağlanan ve âyetlerimizden habersiz olanlar var ya; işte bunların kazandıklarına karşılık varacakları yer ateştir.

11 Hud/15. Dünya hayatını ve güzelliklerini isteyenlere, orada işlerinin karşılığını veririz ve onlar orada zarara uğratılmazlar. 16. İşte bunlara ahirette ateşten başka bir şey yoktur. Dünyada yaptıkları boşa gitmiştir ve yapmakta oldukları da boştur.

15 Hicr/3. Onları bırak; yesinler, menfaatlen-sinler ve emelleri onları avundursun; ilerde (böyle yaşamının sonucunu) bileceklerdir.

6 En'am/130. "Ey cin ve insan topluluğu! Size âyetlerimi anlatan ve bugünle karşılaşacağınızı bildiren, kendi içinizden elçiler gelmedi mi?" dediğinde: "Kendi aleyhimize tanığız" derler. Dünya hayatı onları aldattı da, inkârcı olduklarına dair kendi aleyhlerine tanıklık ettiler.

6 En'am/29. (Putperest Araplar:) "Hayatımız ancak bu dünyadakinden ibarettir. Biz diriltilecek değiliz" dediler.

6 En'am/70. Dinlerini oyun ve eğlenceye alanları ve dünya hayatının aldattığı kimseleri bırak da, Kur'an'la şu öğüdü ver: "Kişi, yaptıklarına karşılık rehin alındı-

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ
الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَحْسَبُوا وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا
أَيُّجِبُ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ
وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

49 **Hucurat/12.** Ey inananlar! Zanda bulunmaktan çokca sakının, zira zannın bir kısmı günahdır. Birbirinizin suçunu araştırmayın; kimse kimseyi çekıştirmesin; hangi birinin ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır? Ondan tiksiniirsiniz. Allah'a saygılı olun. Allah tövbeleri dâima kabul edendir, merhametlidir.

ö) Sarhoşluk ve Kumar

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ
وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِنَّهُمَا أَكْبَرُ مِّن نَّفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ
مَاذَا يَتَّبِقُونَ قُلِ الْغَوْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ
لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١٩﴾

2 **Bakara/219.** Sana içkiden ve kumardan soruyorlar; de ki: "Her ikisinde hem büyük bir günah, hem de bazı faydalar vardır. Ama ikisinin de günahları faydalarından daha büyüktür". Ve sana ne vereceklerini de soruyorlar; de ki: "Artanı". Dünya ve ahiret hakkında düşünün diye, Allah size ayetlerini böyle açıklıyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنصَابُ
وَالْأَرْلَامُ رَجَسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوا لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمْ
الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ
ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنتُمْ مُنْتَهُونَ ﴿٩١﴾

5 **Maide/90.** Ey inananlar! İçki, kumar, di-kili taşlar ve fal okları, yalnızca Şeytan işi birer pisliktir. Bundan kaçının ki kurtulasınız. 91. Şeytan, içki ve kumar yüzünden, yalnızca aranızda düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçecek misiniz?

p) Dünyaya Aşırı Düşkünlük (Sekülerlik)

Dinî, ilahî, aşkın âlemden uzaklaşma, kutsal olan ile bağıni koparma ve yeryüzüne kapanma anlamında 'dünyevileşme' modern Batı kültürünün en karakteristik özelliklerindendir. Önceleri Rönesans ve Reform, daha sonra Aydınlanma filozoflarının gayretiyle oluşturulan hümanist-laik batı kültürü ve medeniyetinin insan anlayışı veya dünya görüşünün özü olan 'dünyevilik' ile Kur'an'ın sık sık dikkat çektiği ve insanı uyarmaya çalıştığı bir tehlike olan dünyaya aşırı düşkünlük arasında sıkı bir bağ vardır. İbrahimi dinlerin insanı kendisine karşı korumaya, uyanık tutmaya çalıştıkları bu en büyük günah; bütün felaketlerin ve ahlâksızlıkların kaynağı olan bu en temel sapma, modern dünyada önce Batı'da ortaya çıkmış, daha sonra da bütün dünyaya yayılmıştır. Hz. Musa'nın savaştığı Karun ve Firavun'un dünyaya aşırı düşkünlük arasında sıkı bir bağ vardır. İbrahimi dinlerin insanı kendisine karşı korumaya, uyanık tutmaya çalıştıkları bu en büyük günah; bütün felaketlerin ve ahlâksızlıkların kaynağı olan bu en temel sapma, modern dünyada önce Batı'da ortaya çıkmış, daha sonra da bütün dünyaya yayılmıştır. Hz. Musa'nın savaştığı Karun ve Firavun'un dünyaya aşırı düşkünlük arasında sıkı bir bağ vardır. İbrahimi dinlerin insanı kendisine karşı korumaya, uyanık tutmaya çalıştıkları bu en büyük günah; bütün felaketlerin ve ahlâksızlıkların kaynağı olan bu en temel sapma, modern dünyada önce Batı'da ortaya çıkmış, daha sonra da bütün dünyaya yayılmıştır. Hz. Musa'nın savaştığı Karun ve Firavun'un dünyaya aşırı düşkünlük arasında sıkı bir bağ vardır. İbrahimi dinlerin insanı kendisine karşı korumaya, uyanık tutmaya çalıştıkları bu en büyük günah; bütün felaketlerin ve ahlâksızlıkların kaynağı olan bu en temel sapma, modern dünyada önce Batı'da ortaya çıkmış, daha sonra da bütün dünyaya yayılmıştır.

وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ وَمَهْلُكُمْ قَلِيلًا ﴿١١﴾ إِنَّ لَدُنَّا أَتْكَالًا وَحَجِيمًا ﴿١٢﴾ وَطَعْنَا نَارًا غَصَّةً وَعَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣﴾

ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ﴿١١﴾ وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا ﴿١٢﴾ وَبَيْنَ شُهُودًا ﴿١٣﴾ وَمَهْلُكُمْ قَلِيلًا ﴿١٤﴾ ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ ﴿١٥﴾ كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا ﴿١٦﴾

ثَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ﴿١﴾ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ﴿٢﴾ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ﴿٣﴾ وَنَارُهَا حَمَالَةَ الْحَطَبِ ﴿٤﴾ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ ﴿٥﴾

بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿١٦﴾ وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ وَأُنْفِقَى ﴿١٧﴾

فَأَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلَّىٰ عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٢٩﴾ ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدَىٰ ﴿٣٠﴾

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ﴿٢٠﴾ وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ ﴿٢١﴾

وَقُلْ لِكُلِّ هُمْزَةٍ لُّمَزَةٍ ﴿١﴾ الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ﴿٢﴾ يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ﴿٣﴾ كَلَّا لَيَكُونَنَّ فِي الْخُسْفَةِ ﴿٤﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْخُسْفَةُ ﴿٥﴾ تَارًا لِلَّهِ الْمُوقَدَةُ ﴿٦﴾ الَّتِي تَطْلُعُ عَلَى الْأُفُقِ ﴿٧﴾ إِنَّمَا عَلَيْهِمْ مُّوصَدَةٌ ﴿٨﴾ فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ ﴿٩﴾

73 Müzzemmil/11. (Ey Muhammed!) Varlık sahibi olup da yalanlayanları Bana bırak; onlara biraz mühlet ver. 12-13. Katımızda onlar için ağır boyunduruklar, cehennem, boğazdan geçmez bir yiyecek ve can yakan azap vardır.

74 Müddessir/11-14. (Ey Muhammed!) Tek olarak yaratıp, kendisine bol bol mal, çevresinde bulunan oğullar verdiğim ve nimetleri yaydıkça yaydığım o kimseyi Bana bırak! 15. Bir de (verdiğim nimetleri) artırmamı umar. 16. Hayır, hayır; o Bizim âyetlerimize karşı son derece inatçıdır.

111 Leheb/1. Ebû Leheb'in elleri korusun, kendisi yok olsun! 2. Malı ve kazandığı kendisine fayda vermesin. 3. O, alevli ateşte yanacaktır. 4-5. Karısı da, boynunda bir iple ona odun taşıyacaktır.

87 A'la/16. Siz dünya hayatını tercih ediyorsunuz. 17. Oysa âhiret daha iyi ve daha kalıcıdır.

53 Necm/29. (Ey Muhammed!) Bizi anmaktan yüz çevirenlere ve dünya hayatından başka bir şey istemeyenlere aldırma. 30. Onların ulaştıkları bilgi seviyesi budur. Rabbin, yolundan sapmış olanı da çok iyi bilir, doğru yolda olanı da çok iyi bilir.

75 Kıyamet/20. Hayır, hayır! Sizler çabuk olanı (bu dünyayı) seversiniz. 21. Daha sonrakini (Ahireti) ise bırakırsınız.

104 Hümeze/1. Mal toplayıp onu sayıp duran, diliyle çekiştirip, yüzüyle de alay eden kimsenin vay hâline! 3. Malının kendisini ölümsüz kılacağını sanmaktadır. 4. Hayır; o, kırıp geçiren yere atılacaktır. 5. Kırıp geçiren yerin ne olduğunu sen bilir misin? 6-7. Orası, yüreklere çökecek olan, Allah'ın tutuşturulmuş ateşidir. 8-9. Onlar, uzun direklere bağlanmış bir hâlde oraya kilitleneceklerdir.

فَقَرَّكَهٖ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ
لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٢٦٤﴾

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَرَاءَ النَّاسِ
وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿٤٧﴾

وَالَّذِينَ يُتَّقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا
بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ قَرِينًا
﴿٣٨﴾ وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَنفَقُوا
مِمَّا رَزَقَهُمُ اللَّهُ وَكَانَ اللَّهُ بِهِمْ عَلِيمًا ﴿٣٩﴾

de biraz toprak bulunan yalçın kayaya benzer. Üzerine sağanak yağdığında onu cascavlak bırakır. Böylece ellerinde, kazandıklarından bir şey kalmaz. Allah in-kârcı toplumu doğru yola erdirtmez.

8 Enfal/47. Yurtlarından, böbürlenerek ve insanlara gösteriş için çıkanlar ve Allah yolunda alıkoyanlar gibi olmayın! Allah onların yaptıklarını her yönüyle bilmektedir.

4 Nisa/38. Ve yine bunlar, mallarını, insanlara gösteriş olsun diye sarfederler; ne Allah'a, ne de ahiret gününe inanırlar. Kimin arkadaşı şeytansa, (bilsin ki) o kötü bir arkadaşdır. 39. Bunlar Allah'a ve ahiret gününe inanıp, Allah'ın kendilerine verdiği rızıktan sarfetmiş olsalardı, sanki onlara ne olurdu? Ama Allah onları bilmektedir.

m) Zina ve Fuhuş

وَلَا تَقْرَبُوا الزَّوْجَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿٣٢﴾

17 İsra/32. Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o, çirkin bir iş ve kötü bir yoldur.

قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِنَّهُمْ عَلِيمُونَ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٥١﴾

6 En'am/151. De ki: "Gelin, size Rabbinizin haram kıldığı şeyleri anlatayım. O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya iyi davranın. Yoksulluktan korkarak çocuklarınızı öldürmeyin; –sizin ve onların rızığını Biz veriyoruz–. Kötülüğün gizlisine de, açığına da yanaşmayın. Allah'ın haram kıldığı cana –haksız yere– kıymayın. Düşünün diye Allah bunları size öğüt vermektedir.

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٩٠﴾

16 Nahl/90. Allah, adaletle davranmayı, iyilik yapmayı ve akrabaya bakmayı emreder; çirkin işleri, kötülüğü ve azmayı yasaklar. Düşünürsünüz diye Allah size öğüt veriyor.

إِنَّ الَّذِينَ يُجِبُونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٩﴾

24 Nur/19. İnananlar arasında hayasızlığın yayılmasını arzu edenlere, işte onlara, dünya ve ahirette can yakıcı azap vardır. Allah bilir, siz ise bilmezsiniz.

الرَّأْيِي لَا يَنْكَحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكَحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرِّمَ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣٢﴾

24 Nur/3. Zinâ eden erkek, ancak zinâ eden veya putperest bir kadınla evlenebilir. Zinâ eden kadınla da, ancak zinâ eden veya putperest bir erkek evlenebilir. Bu, inanana yasak edilmiştir.

وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُعْطِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَآتُوهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلَا تُكْرِهُوا فَتِيَّتَكُمْ عَلَى الْبَيْعِ إِنْ أَرَادْتُمْ تَحْصِينَ لِبَنَاتِكُمْ لَتَنَبَّؤُنَّ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهِنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٣﴾

24 Nur/33. Evlenemeyenler ise, Allah kendilerini lütfu ile zenginleştirinceye kadar iffetli davransınlar. Kölelerinizden özgürlük akdi yapmak isteyenlerle –onlarda bir iyilik görürseniz– anlaşma yapın. Onlara Allah'ın size verdiği maldan verin. Dünya hayatının geçici menfaatini elde etmek için, namuslu kalmak isteyen bakire cariyelerinizi fuhsa zorlamayın. Kim onları buna zorlarsa, Allah, zorlandıkları için onları (cariyeleri) bağışlar ve merhamet eder.

n) Eşcinsellik

وَلَوْ طَا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٨٠﴾ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ مُسْرِفُونَ ﴿٨١﴾

7 A'raf/80-81. Lût da kavmine: "Âlemlerde sizden önce hiç kimsenin yapmadığı bir hayâsızlığı mı yapıyorsunuz? Siz kadınları bırakıp şehvetle erkeklere yaklaşıyorsunuz. Hayır, siz aşırı giden bir toplumsunuz" dedi.

وَلَوْ طَا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٥٤﴾ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ تَحْهَلُونَ ﴿٥٥﴾

27 Neml/54-55. Lût'u da gönderdik, kavmine: "Göz göre göre bir hayâsızlık mı yapıyorsunuz? Kadınları bırakıp, şehvetle erkeklere mi yaklaşıyorsunuz? Evet, siz cahilce davranan bir toplumsunuz" dedi.

o) Önyargılı Olmak (Sû-i Zan)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْفَى إِلَيْكُمْ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعَلَدَ اللَّهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنْ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوا إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٩٤﴾

4 Nisa/94. Ey inananlar! Allah uğrunda yola çıktığınız zaman iyice araştırın ve size barış önerene, dünya hayatının geçici menfaatini arzulayarak: "Sen mü'min değilsin" demeyin. Allah'ın katında çok ganimetler vardır. Önceleri siz de öyleydiniz. Ama Allah size iyilikte bulundu. Öyleyse iyice araştırın. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ
الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا ﴿٢٩﴾

17 **İsra/29.** Ne elini boynuna bağlayıp cimri kesil, ne de elini büsbütün açık tutumsuz ol; yoksa pişman olur, açıkta kalırsın.

i) Adam Öldürmek

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ
وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا ﴿٣١﴾

17 **İsra/31.** Yoksulluk korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Sizi de, onları da biz rızıklandırıyoruz. Doğrusu, onları öldürmek büyük günahtır.

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قَتَلَ
مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي
الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ﴿٣٣﴾

17 **İsra/33.** Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymayın. Haksız yere öldürülenin velisine kesin bir belge vermişizdir. Artık o da öldürmekte aşırı gitmesin; ne de olsa yardım görmüştür.

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا
وَعُذِيبُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ﴿٩٣﴾

4 **Nisa/93.** Kim bir mü'mini bile öldürürse, onun cezası, içinde temelli kalacağı cehennemdir. Allah ona öfkelenmiş, onu lânetlemiş ve ona büyük bir azap hazırlamıştır.

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَآئِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ
نَفْسًا يَغْتَرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ
النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا
وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ
ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ ﴿٣٢﴾

5 **Maide/32.** Bundan (Kabil'in Habil'i haksız yere öldürmesinden) dolayı, İsrailoğulları'na şöyle yazdık: "Kim bir cana kıymamış veya yeryüzünde bozgunculuk yapmamış olan bir kimseyi öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibidir. Kim de bir kimsenin hayatını kurtarırsa, bütün insanları kurtarmış gibidir". Andolsun, onlara elçilerimiz açık belgelerle gelmiştir, ama onların çoğu bundan sonra da yeryüzünde aşırı gitmişlerdir.

j) Yalan Söylemek

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا
كِرَامًا ﴿٧٢﴾

25 **Furkan/72.** Onlar, yalanlara tanık olmazlar, boş söze rastladıkları zaman, vakarla geçip giderler.

وَيَلِّ لِكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٧﴾ يَسْمَعُ آيَاتِ اللَّهِ تُثْلَىٰ عَلَيْهِ
ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا فَبَشْرُهُ بِعَذَابٍ
أَلِيمٍ ﴿٨﴾

45 **Casiye/7-8.** Kendine okunan Allah'ın âyetlerini dinleyip, sonra onları hiç duymamış gibi büyüklük taslamakta direnen, pek yalancı ve günahkâr kişinin vay hâline! Ona can yakıcı bir azabı müjdele.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾

ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظَمْ حُرْمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَأُحِلَّتْ لَكُمْ الْاَنْعَامُ إِلَّا مَا يُنْتَى عَلَيْكُمْ فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ ﴿٣٠﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٢٦﴾ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٢٧﴾

33 **Ahzap/70-71.** Ey inananlar, Allah'ı sayın ve dürüst söz söyleyin ki, Allah işlerinizi kendinize yararlı kılsın ve günahlarınızı size bağışlasın. Kim Allah'a ve Elçisi'ne itaat ederse, şüphesiz büyük bir başarı kazanmış olur.

22 **Hac/30.** İşte böyle; kim Allah'ın yasaklarına saygı gösterirse, bu Rabbinin katında onun iyiliğinedir. Size bildirilmiş olanların dışındaki hayvanlar size helal kılınmıştır. Putların pisliğinden kaçının, yamuk sözden de kaçının.

61 **Saf/2.** Ey inananlar! Yapmayacağınız şeyi niçin söylüyorsunuz? 3. Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Allah katında büyük öfkeye sebep olur.

k) İnsanları Küçük Düşürmek

وَبَلِّ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةً ﴿١﴾

104 **Hümeze/1.** Diliyle çekiştirip, yüzüyle de alay eden kimsenin vay hâline!

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَى أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ عَسَى أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْبِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْأَسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿١١﴾

49 **Hucurat/11.** Ey inananlar! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın, belki de onlar kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da başka kadınları alaya almasınlar, belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Birbirinizle alay etmeyin, birbirinizi kötü lâkaplarla çağırmayın; inandıktan sonra yoldan çıkmakla nitelenmek ne kötüdür! Tövbe etmeyenler, işte onlar zalimlerdir.

l) Gösteriş Yapmak (Riyâ)

قَوْلِيلٍ لِلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴿٥﴾ الَّذِينَ هُمْ يُرَاوُونَ ﴿٦﴾ وَيَتَّبِعُونَ الْمَأْغُونَ ﴿٧﴾

107 **Ma'un/4-7.** Namazlarından habersiz olarak namaz kılanların vay hâline! Onlar gösteriş yapmaktadırlar. Onlar eğreti bir şeyin verilmesine bile engel olurlar.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِثَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ ثَرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابٌ

2 **Bakara/264.** Ey inananlar! Allah'a ve ahiret gününe inanmayan ve malını insanlara gösteriş için sarfeden kimse gibi, iyiliklerinizi başa kakarak ve inciterek boşa çıkarmayın. Böyle olanın durumu, üzerin-

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ
وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا ﴿٣٧﴾

وَلَا تَصْعَرَ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا
إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿١٨﴾

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا
وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْحَارِ ذِي
الْقُرْبَىٰ وَالْحَارِ الْغَنِبِ وَالصَّابِرِينَ بِالْغَنِبِ وَابْنِ
السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ
كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا ﴿٣٦﴾

لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ
وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿٢٣﴾

17 **İsra/37.** Yeryüzünde böbürlenerek yürüme, ne yeri delebilsin, ne de boyca dağlara erişebilsin.

31 **Lokman/18.** (Lokman oğluna şöyle vasiyet etti:) "İnsanları küçümseyip yüz çevirme, yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Allah, kendini beğenip öğünen hiç kimseyi sevmez".

4 **Nisa/36.** Allah'a tapın, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, yakınlara, öksüzlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanındaki arkadaşla, yolda kalana ve elinizin altında olanlara (köleleri-nize) iyi davranın. Doğrusu, Allah kendini beğenip böbürleneni sevmez.

57 **Hadid/23.** Bu, kaybettiğinize üzülmemeniz ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şırmamanız içindir. Allah kendini beğenip öğünen hiç kimseyi sevmez.

g) Bozgunculuk (İfsâd)

وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا
وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾

وَاذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي
الْأَرْضِ تَتَخِفُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْجُونَ
الْجِبَالَ بَيُوتًا فَادْكُرُوا آيَةَ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ
مُفْسِدِينَ ﴿٧٤﴾

7 **A'raf/56.** Düzeltilmesinden sonra, yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. Korkarak ve umutla Allah'a yalvarın. Allah'ın rahmeti, iyi davrananlara yakındır.

7 **A'raf/74.** (Salih, kavmine şöyle dedi:) "Allah'ın sizi Âd kavminin ardından onların yerine getirdiğini, ovalarında köşkler kurup dağlarında kayadan evler yonttuğunuz buraya yerleştirdiğini hatırlayın. Öyleyse, Allah'ın nimetlerini anın ve yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın".

وَاتَّقِ فِيهَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ
الدُّنْيَا وَأَحْسِنَ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ فِي
الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٧٧﴾

28 **Kasas/77.** (Kavmi, Karun'a şöyle dedi:) "Allah'ın sana verdiği şeylerde, âhret yurdunu da gözet, dünyadaki payını da unutma; Allah'ın sana yaptığı iyilik gibi sen de iyilik yap; yeryüzünde bozgunculuğu arzulama, çünkü Allah bozguncuları sevmez".

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤١﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَتَخَوَّاهُ بِإِيمَانِكُمْ وَتَعْلَمُونَ أَنَّ الرُّسُولَ وَمَنْ حَمَلَهُ عَلَى الْبَرِّ وَالْقَوَىٰ وَأَتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩﴾

30 Rum/41. Karada ve denizde bozgun, insanların bizzat kendi elleriyle işledikleri yüzünden çıkar; Allah da belki dönerler diye yaptıklarının bir kısmını kendilerine tattırır.

58 Mücadele/9. Ey İnananlar! Gizli konuştuğunuz zaman, günah işlemeyi, düşmanlık etmeyi ve Peygamber'e karşı gelmeyi fısıldaşmayın; iyilik yapmayı ve (Allah'a karşı gelmekten) sakınmayı konuşun; kıyamet günü huzurunda toplanacağınız Allah'tan sakının.

h) Çekememezlik (Hased)

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴿١﴾ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴿٣﴾ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ﴿٤﴾ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾

113 Felak/1-5. (Ey Muhammed!) De ki: "Yarattıklarının şerrinden, bastırıldığı zaman karanlığın şerrinden, düğümlere üfürten büyücülerin şerrinden, çekememezlik ettiği zaman kıskancın şerrinden, sabahın Rabbine sığınırım".

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبْنَ وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بَكْلٌ شَيْءٌ عَلِيمًا ﴿٣٢﴾

4 Nisa/32. Allah'ın sizi birbirinizden üstün kıldığı şeyleri arzu etmeyin. Erkeklerle çalıştıklarından bir pay vardır, kadınlara da çalıştıklarından bir pay vardır. Allah'tan bolluğunu dileyin. Doğrusu Allah her şeyi bilmektedir.

i) Savurganlık (İsraf)

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣١﴾

7 A'raf/31. Ey Ademoğulları! Her secde mahallinde güzel elbiselerinizi giyin. Yiyein, için fakat israf etmeyin; Allah savurganları sevmez.

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا ﴿٦٧﴾

25 Furkan/67. Onlar harcadıkları zaman, ne israf ederler ne de cimrilik, ikisi arasında orta bir yol (tutarlar).

كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي وَمَنْ يَحْلِلْ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَىٰ ﴿٨١﴾

20 Taha/81. Size verdiğimiz rızıkların temizlerinden yiyein! Bunda aşırı gitmeyin ki, gazabımı haklemeyesiniz. Gazabımı hakeden kimse muhakkak mahv olur.

وَأْتِ دَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنِ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا ﴿٢٦﴾ إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ﴿٢٧﴾

17 İsra/26. Yakınlara, düşküne ve yolcuya hakkını ver, ama saçıp savurma. 27. Doğrusu, saçıp savuranlar, şeytanların kardeşleridir. Şeytan ise, Rabbine karşı çok nankördür.

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِّأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقْ شَحْ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٦﴾

64 **Teğabün/16.** Allah'a gücünüzün yettiği kadar saygılı olun, (O'nun buyruklarını) dinleyin, itaat edin, kendinizin iyiliğine olarak mallarınızdan sarfedin; nefsinin cimrilighinden korunan kimseler, işte onlar mutluluğa erenlerdir.

c) İftira

وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغْيٍ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا ﴿٥٨﴾

33 **Ahzap/58.** İnanan erkek ve kadınları yapmadıkları bir şeyden ötürü incitenler, şüphesiz iftira etmiş ve apaçık bir günah yüklenmiş olurlar.

وَمَنْ يَكْسِبْ عَطِيبَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا فَقَدْ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا ﴿١١٢﴾

4 **Nisa/112.** Kim bir yanlışlığa düşer veya bir günah işler de, sonra onu suçsuz birinin üzerine atarsa, apaçık bir iftira ve günah yüklenmiş olur.

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لَعُنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾
يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٤﴾

24 **Nur/23-24.** İffetli ve bir şeyden haberi olmayan mü'min kadınlara zina isnad edenler, dünya ve ahirette lanetlenmişlerdir. Kendi dilleri, elleri ve ayaklarının, yapmış olduklarına tanıklık edeceği gün, onlar büyük azaba uğrayacaklardır.

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤﴾

24 **Nur/4.** İffetli kadınlara zinâ isnad edip de, sonra dört tanık getiremeyenlere seksen değnek vurun; ebediyen onların tanıklığını kabul etmeyin. İşte onlar yoldan çıkmış kimselerdir.

d) Yapılan İyiliği Başa Kakmak

وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْبِرُ ﴿٦﴾

74 **Müddessir/6.** (Yaptığını) çoksunarak başa kakma!

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يَتَّبِعُونَ مَأْفَقُوا مَنَا وَلَا أَدَى لَهُمْ آخِرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٦٢﴾ قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَدَى وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ ﴿٢٦٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا

2 **Bakara/262.** Mallarını Allah yolunda veren ve başa kakıp incitmek için, verdikleri şeyin ardına düşmeyenlerin ödülleri, Rablerinin katındadır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir. 263. Uygun bir söz söylemek ve (bir şey veremediği için) özür dilemek, peşinden incitme gelen bir sadakadan daha iyidir. Allah muhtaç değil-

صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُثْفِقُ مَالَهُ رِثَاءَ
النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ
صَفْوَانَ عَلَيْهِ ثَرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا
يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الْكَافِرِينَ ﴿٢٦٤﴾

dir, hâlimdir. 264. Ey inananlar! Allah'a ve ahiret gününe inanmayan ve malını, insanlara gösteriş için sarfeden kimse gibi iyiliklerinizi başa kakarak ve inciterek boşa çıkarmayın. Böyle olanın durumu, üzerinde biraz toprak bulunan yalçın kayaya benzer. Üzerine sağanak yağdığında onu cascavlak bırakır. Böylece ellerinde, kazandıklarından bir şey kalmaz. Allah inkarcı toplumu doğru yola erdirmez.

وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا ﴿١٨﴾
إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا
﴿١٩﴾ إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبَّنَا يَوْمًا غَنُوسًا قَطِيرًا ﴿٢٠﴾

76 İnsan/8-10. Onlar içleri çektiği hâlde, yiyeceği yoksula, öksüze ve esire yedirirler. "Biz sizi ancak Allah rızası için doyuruyoruz, bir karşılık ve teşekkür beklemiyoruz. Biz çok asık suratların bulunacağı bir günde Rabbi-mizden korkarız" derler.

e) Başkalarını Çekiştirmek (Giybet)

وَلَيْ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٌ ﴿١﴾

104 Hümeze/1. Diliyle çekiştirip, yüzüyle de alay eden kimsenin vay hâline!

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ
الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَحْسَبُوا وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا
يُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ
وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

49 Hucurat/12. Ey inananlar! Zanda bulunmaktan çokca sakının, zira zannın bir kısmı günahdır. Birbirinizin suçunu araştırmayın; kimse kimseyi çekiştirmesin; hangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır? Ondan tiksiniyorsunuz. Allah'a saygılı olun. Allah tövbeleri dâima kabul edendir, merhametlidir.

f) Kendini Beğenmişlik (Kibir)

أَيَحْسَبُ أَنْ لَّنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ ﴿٥﴾

90 Beled/5. İnsanoğlu, kendisine kimsenin güç yetiremeyeceğini mi sanıyor?

إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِن قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ وَآتَاهُمُ
الْكُتُوبَ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ أُولَى الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ
لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ ﴿٧٦﴾
وَاتَّبَعَ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ
مِّنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَفْسَحْ
الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٧٧﴾

28 Kasas/76-77. Kârûn, Mûsa'nın kavmin-den biriydi, ama onlara karşı azdı. Biz ona, anahtarlarını güçlü bir topluluğun zor taşıdığı hazineler vermiştik. Toplumu ona: "Böbürlenme! Allah böbürleneni sevmez. Allah'ın sana verdiği şeylerde âhiret yurdunu da gözet, dünyadaki payını da unutma; Allah'ın sana yaptığı iyilik gibi sen de iyilik yap; yeryüzünde bozgunculuğu arzulama, çünkü Allah bozguncuları sevmez" demişlerdi.

بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٌ ﴿١٣﴾ أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ﴿١٤﴾
 إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٥﴾
 سَنَسِفُهُ عَلَى الْحَرُطُومِ ﴿١٦﴾

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ
 وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ
 بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ
 وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ﴿٣٦﴾ وَلَا
 تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ
 تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا ﴿٣٧﴾ كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ
 رَبِّكَ مَكْرُوهًا ﴿٣٨﴾ ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَى إِلَيْكَ رَبُّكَ
 مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي
 جَهَنَّمَ مَلُومًا مَدْحُورًا ﴿٣٩﴾

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ
 وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ
 تَذَكَّرُونَ ﴿٩٠﴾

لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظَلِمَ
 وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا ﴿١٤٨﴾

مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا وَمَنْ
 يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا وَكَانَ اللَّهُ
 عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُقِيتًا ﴿٨٥﴾

yemin eden, aşağılık zorbaya, bütün bunlar dışında bir de soysuzlukla damgalanmış hiçbir kimseye, malı ve oğulları vardır diye uymayasın. 15. Ayetlerimiz ona okunduğu zaman: "Öncekilerin masalları" der. 16. Onun havada olan burnunu yakında yere sürteceğiz.³²⁷

7 A'raf/33. De ki: "Rabbim, açığa çıkan ve gizli kalan kötülükleri, günah işlemeyi, haksız yere aşırı gitmeyi, hakkında hiçbir delil indirmedigi şeyi Allah'a ortak koşmanızı ve Allah'a karşı bilmediğiniz şeyi söylemenizi haram kılmıştır".

17 İsra/36. Bilmediğin şeyin ardına düşme. Doğrusu, kulak, göz ve gönül, işte bunların hepsi ondan sorguya çekilir. 37. Yeryüzünde böbürlenerek yürüme; ne yeri delebilirsin, ne de boyca dağlara erişebilirsin. 38. Bunların hepsi, Rabbinin katında beğenilmeyen kötü şeylerdir. 39. Bunlar, Rabbinin sana bildirdiği hikmetlerdir. Sakın, Allah'tan başka tanrı edinme, yoksa yerilmiş ve kovulmuş olarak cehenneme atılırsın.

16 Nahl/90. Allah, adaletle davranmayı, iyilik yapmayı ve akrabaya bakmayı emreder; çirkin işleri, kötülüğü ve azgınlığı yasaklar. Düşünürsünüz diye Allah size öğüt veriyor.

4 Nisa/148. Allah –haksızlığa uğrayanın dışında– kötü sözün açıkça söylenmesini sevmez. Allah işitendir, bilendir.

4 Nisa/85. Kim iyi bir işe aracı olursa, kendisine ondan bir pay vardır. Kim de kötü bir şeye aracılık yaparsa, kendisine onun bir benzeri vardır. Allah her şeyi gözetip karşılığını verir.

³²⁷ Bu ayetlerin, Mekke'nin ileri gelenlerinden Velid b. Muğire hakkında nazil olduğu rivayet edilmektedir. Ancak, ayetin hükmü, bu özellikleri taşıyan herkesi kapsar.

b) Cimrilik

وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ﴿٨﴾ وَكَذَّبَ بِالْحَسَنَى ﴿٩﴾ فَسَيُسْرُهُ لِيُغْشَى ﴿١٠﴾ وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى ﴿١١﴾

92 Leyl/8-10. Cimrilik eden, kendini yeterli gören ve en güzel sözü yalanlayan kimse-nin de, güçlüklerle uğramasını kolaylaştırırız. 11. O aşağıya yuvarlandığı zaman, malı onu kurtarmaz.

كَلَّا بَلْ لَا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ ﴿١٧﴾ وَلَا تَحَاضُونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴿١٨﴾ وَتَأْكُلُونَ الثَّرَاثَ أَكْلًا لَّمَّا ﴿١٩﴾ وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ﴿٢٠﴾

89 Fecr/17. Hayır; öksüze karşı cömert davranmıyorsunuz. 18. Yoksulu yedirme konusunda birbirinizi özendirmiyorsunuz. 19. Mirası hak gözetmeden yiyorsunuz. 20. Malı pek çok seviyorsunuz.

وَيَلِّ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةً ﴿١﴾ الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ﴿٢﴾ يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ﴿٣﴾

104 Hümeze/1. Mal toplayıp onu sayıp du-ran, diliyle çekıştirip, yüzüyle de alay eden kimsenin vay hâline! 3. Malının kendisini ö-lümsüz kılacağını sanmaktadır.

وَالَّذِينَ إِذَا أَنفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا ﴿٦٧﴾

25 Furkan/67. Onlar harcadıkları zaman, ne israf ederler ne de cimrilik, ikisi arasında or-ta bir yol (tutarlar).

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا ﴿٢٩﴾

17 İsra/29. Ne elini boynuna bağlayıp cimri kesil, ne de elini büsbütün açık tutumsuz ol; yoksa pişman olur, açıkta kalırsın.

إِنَّ الْإِنْسَانَ خَلِيقٌ هَلُوعًا ﴿١٩﴾ إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا ﴿٢٠﴾ وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ﴿٢١﴾

70 Mearic/19. İnsan gerçekten pek ta-hammülsüz yaratılmıştır. 20. Başına bir fe-nalık gelince feryad eder. 21. Kendisine bir iyilik dokununca pintileşir.

وَلَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخُلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٨٠﴾

3 Al-i İmran/180. Allah'ın lütfundan ken-dilerine verdiği şeylerde cimrilik edenler, onun kendilerinin iyiliğine olduğunu san-masınlar. Aksine bu onların kötülüğüdür. Cimrilik yaptıkları şeyler, kıyamet günü bo-yunlarına dolandırılacaktır. Göklerin ve ye-rin mirası Allah'ındır. Allah işledikleriniz-den haberdardır.

الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبَخْلِ وَيَكْمُنُونَ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا ﴿٣٧﴾

4 Nisa/37. Hem kendileri cimrilik edip, hem de insanlara cimriliği tavsiye edenler, Allah'ın lütfundan kendilerine verdiği şey-leri gizlerler. İnkârcılara aşağılayıcı bir azap hazırladık.

الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبَخْلِ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٤﴾

57 Hadid/24. Bunlar hem kendileri cimrilik ederler, hem de insanlara cimrilik yapma-larını tavsiye ederler. Allah'ın buyruğun-dan kim yüz çevirirse, (bilsin ki) Allah mu-h-taç değildir ve övülmeye layıktır.

وَمَا أَوْتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَّاعٌ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَبِّتَهَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٠﴾

إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ وَآتَيْنَاهُ مِنَ الْكُتُوبِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ أُولَى الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ ﴿٧٦﴾ وَاتَّبَعَ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنَ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُقْسِدِينَ ﴿٧٧﴾

وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّفَقُوا مَاذَا أَنْزَلْ رُبُّكُمْ قَالُوا خَيْرٌ لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنَعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٠﴾

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿٢٠١﴾ أُولَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٢٠٢﴾

إِنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ وَانْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا يُؤْتِيَكُمْ أَجُورَكُمْ وَلَا يَسْأَلْكُمْ أَمْوَالَكُمْ ﴿٣٦﴾

ö) İnsanlara İyi Davranmak ve Güzel Söz Söylemek

وَالْعَصْرِ ﴿١﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ﴿٢﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ ﴿٣﴾

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِنَّمَا يُلْغَنُ عِنْدَكَ الْكِبَرُ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ

28 **Kasas/60.** Size verilen herhangi bir şey, dünya hayatının bir geçimliği ve süsüdür. Allah katında olan ise daha iyi ve daha kalıcıdır. Aklınızı kullanmaz mısınız?

28 **Kasas/76-77.** Kârun, Mûsa'nın kavminden biriydi, ama onlara karşı azdı. Biz ona, anah-tarlarını güçlü bir topluluğun zor taşıdığı hazineler vermiştik. Toplumu ona: "Böbür-lenme! Allah böbürleneni sevmez. Allah'ın sana verdiği şeylerde, âhiret yurdunu da gö-zet, dünyadaki payını da unutma; Allah'ın sana yaptığı iyilik gibi sen de iyilik yap; yer-yüzünde bozgunculuğu arzulama, çünkü Al-lah bozguncuları sevmez" demişlerdi.

16 **Nahl/30.** (Allah'a karşı gelmekten) sakı-nanlara: "Rabbiniz ne indirdi?" dendiğinde: "İyilik" derler. İyi davrananlara bu dünyada iyilik vardır. Ahiret yurdu ise daha iyidir. Say-gılı olanların yurdu ne güzeldir!

2 **Bakara/201.** İnsanlardan "Rabbimiz! Bize dünyada güzel olanı ver, ahirette de güzel olanı ver, bizi ateşin azabından koru" diyen-ler vardır. 202. İşte onlara kazandıklarından bir pay vardır. Allah çabuk hesap görür.

47 **Muhammed/36.** Dünya hayatı bir oyun ve oyalanmadır. Eğer inanır ve (Allah'a karşı) saygılı olursanız, O size karşılıklarını verir; O sizden (bütün) malınızı istemiyor.

103 **Asr/1.** Vaktin bitimine andolsun. 2. İn-san, hiç şüphesiz ziyan içindedir. 3. Ancak inananlar, yararlı iş işleyenler, birbirine hakkı tavsiye edenler ve sabırlı olmayı tav-siye edenler (bunun dışındadır).

17 **İsra/23.** Rabbin, yalnız kendisine tap-manıza ve ana-babaya iyi davranmanıza hükmetmiştir. Eğer ikisinden biri veya her ikisi senin yanında kocayacak olursa, on-

لَهُمَا أَفْ وَلَا تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿٢٣﴾
وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْنِي صَغِيرًا ﴿٢٤﴾

وَأِمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمُ ابْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَيْسُورًا ﴿٢٨﴾

وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ بَرٌّ
بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُبِينًا ﴿٥٣﴾

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ
بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَىٰ مَرْجِعٍ
فَأَنْبِئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا
وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي
الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ
السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ
كَانَ مُخْتَلًا فَعُورًا ﴿٣٦﴾

lara "Öf!" bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle. 24. Onlara acıyarak alçak gönüllülük kanatlarını ger ve: "Rabbim! Küçükken beni büyüttükleri gibi, Sen de onlara acı" de.

17 İsra/28. Rabbinden umduğun bir rahmeti beklediğin için hak sahiplerinden yüz çevirecek olursan, (hiç değilse) onlara hoş söz söyle.

17 İsra/53. (Ey Muhammed!) Kullarıma söyle, en güzel olanı söylesinler. Şeytan onların aralarını bozar. Şüphesiz, Şeytan insanın apaçık düşmanıdır.

29 Ankebut/8. Biz insana, ana-babasına karşı iyi davranmasını tavsiye ettik. Eğer ana baba, bir şeyi körü körüne Bana ortak koşman için seni zorlarlarsa o zaman onlara itaat etme. Dönüşünüz Banadır. Yaptıklarınızı size bildiririm.

4 Nisa/36. Allah'a tapın, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, yakınlara, öksüzlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanındaki arkadaşına, yolda kalana ve elinizin altında bulunanlara (kölelerinize) iyi davranın. Allah kendini beğenip böbürleneni sevmez.

2. Kötü ve Yerilen Tutum ve Davranışlar

Kötülük veya yanlış tutum ve davranışlar, özü itibarıyla insanın kendinin ve ilişkide bulunduğu ötekinin onurunu zedeleyen, yapı bütünlüğünü bozan, onlara zarar veren, acıya sebebiyet veren tutum ve davranışlardır. Kur'an, hangi tür davranış ve tutumların bu kategoriye girdiğinin insanın akl-ı selimiyle bilebileceğini kabul ettiği için, ahlaki iyilikler konusunda olduğu gibi, bu konuda da muhataplarına bilgisel katkıda bulunmak yerine, hatırlatmalarda bulunup, caydırıcı bir dil kullanmakla yetinmektedir. Bunları yapmamak denemenin, dolayısıyla da dinin önemli bir parçasıdır. Aşağıdaki ayetlerde bunların en önemlileri hakkında Allah'ın insana uyarı ve hatırlatmalarını yer almaktadır.

a) Genel Olarak Kötülük

وَلَا تُطِيعْ كُلَّ حَلَافٍ مِثْنٍ ﴿١٠﴾ هَمَّازٍ مَشَاءٍ
بِمِيمٍ ﴿١١﴾ مَنَاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَيْمٍ ﴿١٢﴾ عُلُّ

68 Kalem/10-14. (Ey Muhammed!) Diliyle iğneleyen, kovuculuk eden, iyiliği sürekli olarak önleyen, saldırgan, suç işleyen, çok

فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عِلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَأَتَوْهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ
الَّذِي آتَاكُمْ وَلَا تُكْرِهُوا فَتَيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ إِنْ أَرَدْنَ
تَحْصِنًا لِيَتَنَبَّهُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهَنَّ فَإِنْ
اللَّهُ مِنْ بَعْدِ إِكْرَاهِهِمْ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٣﴾

وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا
فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا ذَلِكَمُ تُوْغَطُونَ بِهِ
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٣٤﴾

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ
يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ
مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ
أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ
كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ
يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٨٩﴾

n) Görgülü Olmak

وَإِذَا حَيَّيْتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ
اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ﴿٨٦﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى
تَسْتَأْذِنُوا وَاسْأَلُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا
تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا
فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ
﴿٢٨﴾ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ
مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَاعٌ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا
تَكْتُمُونَ ﴿٢٩﴾

görürseniz— anlaşıma yapın. Onlara Allah'ın size verdiği maldan verin. Dünya hayatının geçici menfaatini elde etmek için, namuslu kalmak isteyen bakire cariyelerinizi fuşşa zorlamayın. Kim onları buna zorlarsa, Allah, zorlandıkları için onları (cariyeleri) bağışlar ve merhamet eder.

58 **Mücadele/3.** Karılarına zihar yapıp, sonra sözlerinden dönenlerin, (karılarıyla) temas etmeden önce bir köle azat etmeleri gerekir. Size verilen öğüt budur. Allah, işlediklerinizden haberdardır.

5 **Maide/89.** Allah sizi kasıtsız yaptığınız yeminlerden dolayı sorumlu tutmaz. Ama, bilerek yaptığınız yeminlerden sorumlu tutar. Bunun keffareti ise, ailenize yedirdiğinizin orta derecesinden, on düşkünün yedirmek, yahut onları giydirmek veya bir köleyi özgürleştirmektir. Bunları bulamayan kimse üç gün oruç tutar. İşte yeminlerinizin keffareti budur. Yemin ettiğiniz zaman yeminlerinizi tutun. Şükredersiniz diye böylece Allah ayetlerini size anlatmaktadır.

4 **Nisa/86.** Size bir selâm verildiği zaman, siz de ondan daha güzeli ile selâm verin veya (en azından aynısını) tekrarlayın. Allah her şeyi hesaba katmaktadır.

24 **Nur/27.** Ey inananlar! Kendi evleriniz dışındaki evlere, sahiplerine seslenip selâm vermeden girmeyiniz. Eğer düşünürseniz bu sizin için daha iyidir. 28. Eğer evde kimseyi bulamazsanız, yine de size izin verilmedikçe içeriye girmeyiniz. Size "Dönün!" denirse dönün. Bu sizin için daha temizdir. Allah yaptıklarınızı bilir. 29. İçinde size bir yarar bulunan ıssız evlere girmenizde bir sorumluluk yoktur. Allah, açığa vurduğunuzu da, gizlediğinizi de bilir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنَكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ
وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ
صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهْرِ وَمِنْ
بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ
وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ
عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
حَكِيمٌ ﴿٥٨﴾ وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ
فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ
اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٩﴾

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا
عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ
بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ
بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ بُيُوتٍ
عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا إِذَا دَخَلْتُمْ
بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ
مُبَارَكَةٌ طَيِّبَةٌ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ
تَعْقِلُونَ ﴿٦١﴾

24 Nur/58. Ey inananlar! Ellerinizi altında olan köle ve cariyeler ve sizden henüz ergenliğe ermemiş olanlar, sabah namazından önce, öğle sıcaklığında ve yatışı namazından sonra soyunduğunuzda (yanınıza girmek için) üç defa izin istesinler. Bunlar, sizin açık bulunabileceğiniz üç vakittir. Bu vakitlerin dışında birbirinizin yanına girip çıkmakta size de, onlara da bir sorumluluk yoktur. Allah ayetlerini size böyle açıklar. Allah Bilgin'dir, Bilge'dir. 59. Çocuklarınız ergenlik çağına gelince, kendilerinden öncekilerin izin istediği gibi, onlar da izin istesinler. Allah size ayetlerini böyle açıklar. Allah bilgidir, bilgedir.

24 Nur/61. Körün sıkıntı duyması gerekmez. Topalın sıkıntı duyması gerekmez. Hastanın sıkıntı duyması gerekmez. Kendi evlerinizde, babalarınızın evlerinde, annelerinizin evlerinde, erkek kardeşlerinizin evlerinde, kız kardeşlerinizin evlerinde, amcalarınızın evlerinde, halalarının evlerinde, dayılarınızın evlerinde, teyzelerinizin evlerinde, anahtarları elinizde bulunan evlerde ya da dostlarınızın evlerinde yemek yeme konusunda sıkıntı duymanız gerekmez. Toplu olarak veya ayrı ayrı yemende sizin için bir sakınca yoktur. Evlere girdiğiniz zaman, kendi adamlarınıza Allah katından bereket, esenlik ve güzellik dileyerek selâm verin. Allah size ayetleri düşündürsünüz diye böyle açıklıyor.

o) Dünya-Ahiret Dengesini Korumak

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٥٦﴾ إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٥٧﴾
فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ ﴿٥٨﴾ وَإِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ ﴿٥٩﴾
أَمْ لِلْإِنْسَانِ مَا تَمْتَنَى ﴿٦٠﴾ فَلِلْآخِرَةِ وَالْأُولَى ﴿٦١﴾

94 İnşirah/5. Güçlüğün yanında bir kolaylık vardır. 6. Evet; güçlüğün yanında bir kolaylık vardır. 7. Onun için bir işi bitirince diğerine giriş. 8. Ve yalnız Rabbinden iste.

53 Necm/24. Yoksa, insan her umduğuna sahip mi olacak? 25. Başlangıç da, son da Allah'ındır.

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٩١﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ
نَفَضَتْ غَرْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَكَنَّاتُ تَتَّخِذُونَ
أَيْمَانَكُمْ دَخَالًا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْثَى مِنْ
أُمَّةٍ إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ وَلَيُبَيِّنَنَّ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا
كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٩٢﴾

dinize kefil göstermişsinizdir. Allah yaptıklarınızı bilmektedir. 92. Bir milletin diğer bir millettten daha çok olmasından dolayı, ipliğini iyice eğirip katladıktan sonra örgüsünü bozan kadın gibi, yeminlerinizi, birbirinize karşı dolap çevirmeye alet etmeyin.³²⁶ Allah onunla sizi denemektedir. Aranızda anlaşmazlığa düştüğünüz şeyi kıyamet günü elbette size açıklayacaktır.

وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَالًا بَيْنَكُمْ فَتَرِلَ قَدَمٌ بَعْدَ
ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا السُّوءَ بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٩٤﴾ وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ
ثَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
تَعْلَمُونَ ﴿٩٥﴾

16 Nahl/94. Yeminlerinizi, birbirinize karşı dolap çevirmeye alet etmeyin; yoksa, sağlam basmış olan ayak sürçer ve Allah'ın yolundan alıkoyduğunuz için kötülüğü tadarsınız ve büyük bir azaba uğrarsınız. 95. Allah'a verdiğiniz sözü az bir değere satmayın. Eğer bilmiş olsanız, Allah'ın katında olan, sizin için çok daha iyidir.

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٨﴾

23 Mu'minun/8. Emanetlerini gözeten ve sözlerini yerine getiren (mü'minler muraada ermişlerdir).

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٣٢﴾

70 Mearic/32. (Namazı kılanlar), emanetlerini ve sözlerini yerine getirenler (dir).

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ
بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٢٥﴾

2 Bakara/225. Allah sizi, boş yeminlerinizden dolayı sorumlu tutmaz; fakat gönüllerinizin kazandığı yeminlerden ötürü sizi sorumlu tutar. Allah çok bağışlayıcıdır, halimdir.

يُوفُونَ بِالَّذِذِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ﴿٧﴾

76 İnsan/7. Onlar verdikleri sözleri yerine getirirler, fenalığı yaygın olan bir günden korkarlar.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ
يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿١٥﴾

49 Hucurat/15. Gerçek mü'minler, ancak Allah'a ve Elçisi'ne inanan, ondan sonra şüpheye düşmeyen; Allah uğrunda mallarıyla, canlarıyla uğraş verenlerdir. İşte onlar, doğru sözlü olanlardır

³²⁶ Antlaşma yapan iki taraf arasındaki güç ilişkisi ne olursa olsun, temel ilke, verilen sözün yerine getirilmesidir. Kendinden güçlü olana verilen sözü yerine getirip, zayıf olana verilen söze riayet etmemek, ahlaksızca bir tutumdur. Bu ilke, bireysel ilişkilerde büyük-küçük arasında da riayet edilmesi gereken temel bir düzenleyici ilkedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٢٦﴾
كَبِيرٌ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٢٧﴾

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ
يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ
مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْفُ نَهْجٍ
أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ
كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ
يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٨٩﴾

m) Köleyi Özgürleştirmek

Köleliğin köklü bir sosyal kurum olduğu bir toplumda inen Kur'an'ın, köleliği doğrudan ortadan kaldırmaya yönelik ahlaki bir çağrıda bulunması, altyapısı olmayan (gerçekçi olmayan) bir talep olurdu. Kur'an, o şartlar altında, keffaret ve özendirme yoluyla köleleri özgürlüklerine kavuşturma gibi bir ahlaki erdemi topluma yerleştirmeye çalıştı.

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعُقْبَةُ ﴿١٢﴾ فَكَ رَقَبَةٌ ﴿١٣﴾

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ
مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ
إِلَّا أَنْ يَصَّدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُمْ
مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ
وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَلْيَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ
مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنْ
اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٩٢﴾

وَلْيَسْتَغْفِرِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ
مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ

61 Saf/2. Ey inananlar! Yapmayacağınız şeyi niçin söylüyorsunuz? 3. Yapmayacağınız şeyi söylemeniz Allah katında büyük öfkeye sebep olur.

5 Maide/89. Allah sizi kasıtsız yaptığınız yeminlerden dolayı sorumlu tutmaz. Ama, bilerek yaptığınız yeminlerden sorumlu tutar. Bunun keffareti ise, ailenize yedirdiğinizin orta derecesinden, on düşkünü yedirmek, yahut onları giydirmek veya bir köleyi özgürleştirmektir. Bunları bulamayan kimse üç gün oruç tutar. İşte yeminlerinizin keffareti budur. Yemin ettiğiniz zaman yeminlerinizi tutun. Şükredersiniz diye böylece Allah ayetlerini size anlatmaktadır.

90 Beled/12. O sarp geçidin ne olduğunu sen bilir misin? 13. (O geçit) bir köle özgürleştirmek(tir).

4 Nisa/92. Yanlışlık dışında bir mü'min diğer bir mü'mini öldüremez. Bir mü'mini yanlışlıkla öldüren kimsenin, bir mü'min köleyi hür yapması ve ölenin ailesi bağışlamadıkça onlara diyet ödemesi gerekir. Eğer o mü'min size düşman olan bir toplumdansa ise, yalnız mü'min bir köleyi hür yapmak yeter. Eğer aranızda anlaşma olan bir toplumdansa ise, ailesine diyet ödemek ve mü'min bir köleyi hür yapmak gerekir. Köle bulamayan kimsenin ise, Allah'ın, tövbesini kabul etmesi için, kesintisiz ardarda iki ay oruç tutması gerekir. Allah Bilen'dir, Bilge'dir.

24 Nur/33. Evlenemeyenler ise, Allah kendilerini lütfu ile zenginleştirenceye kadar ifteli davransınlar. Kölelerinizden özgürlük akdi yapmak isteyenlerle —onlarda bir iyilik

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٩١﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ
تَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا تَتَّخِذُونَ
أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَى مِنْ
أُمَّةٍ إِنَّمَا يُلْوِكُمُ اللَّهُ بِهِ وَيَكَيْتُنَّ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا
كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٩٢﴾

وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَتَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ
ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا السُّوءَ بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٩٤﴾ وَلَا تَتَشَرُّوا بِعَهْدِ اللَّهِ
ثَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
تَعْلَمُونَ ﴿٩٥﴾

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٨﴾

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٣٢﴾

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ
بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٢٥﴾

يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ﴿٧﴾

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ
يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿١٥﴾

dinize kefil göstermişsinizdir. Allah yaptıklarınızı bilmektedir. 92. Bir milletin diğer bir milletten daha çok olmasından dolayı, ipliğini iyice eğirip katladıktan sonra örgüsünü bozan kadın gibi, yeminlerinizi, birbirinize karşı dolap çevirmeye alet etmeyin.³²⁶ Allah onunla sizi denemektedir. Aranızda anlaşmazlığa düştüğünüz şeyi kıyamet günü elbette size açıklayacaktır.

16 **Nahl/94.** Yeminlerinizi, birbirinize karşı dolap çevirmeye alet etmeyin; yoksa, sağlam basmış olan ayak sürçer ve Allah'ın yolundan alıkoyduğunuz için kötülüğü tadarsınız ve büyük bir azaba uğrarsınız. 95. Allah'a verdiğiniz sözü az bir değere satmayın. Eğer bilmiş olsanız, Allah'ın katında olan, sizin için çok daha iyidir.

23 **Mu'minun/8.** Emanetlerini gözeten ve sözlerini yerine getiren (mü'minler muraada ermişlerdir).

70 **Mearic/32.** (Namazı kılanlar), emanetlerini ve sözlerini yerine getirenler (dir).

2 **Bakara/225.** Allah sizi, boş yeminlerinizden dolayı sorumlu tutmaz; fakat gönüllerinizin kazandığı yeminlerden ötürü sizi sorumlu tutar. Allah çok bağışlayıcıdır, halîmdir.

76 **İnsan/7.** Onlar verdikleri sözleri yerine getirirler, fenalığı yaygın olan bir günden korkarlar.

49 **Hucurat/15.** Gerçek mü'minler, ancak Allah'a ve Elçisi'ne inanan, ondan sonra şüpheye düşmeyen; Allah uğrunda mallarıyla, canlarıyla uğraş verenlerdir. İşte onlar, doğru sözlü olanlardır

³²⁶ Antlaşma yapan iki taraf arasındaki güç ilişkisi ne olursa olsun, temel ilke, verilen sözün yerine getirilmesidir. Kendinden güçlü olana verilen sözü yerine getirip, zayıf olana verilen söze riayet etmemek, ahlaksızca bir tutumdur. Bu ilke, bireysel ilişkilerde büyük-küçük arasında da riayet edilmesi gereken temel bir düzenleyici ilkedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٦١﴾ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٦٢﴾

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسْكِينٍ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَوْ كِسْفَتُهُ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فَإِنَّهَا كَفَّارَةٌ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذِبُ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٨٩﴾

m) Köleyi Özgürleştirmek

Köleliğin köklü bir sosyal kurum olduğu bir toplumda inen Kur'an'ın, köleliği doğrudan ortadan kaldırmaya yönelik ahlaki bir çağrıda bulunması, altyapısı olmayan (gerçekçi olmayan) bir talep olurdu. Kur'an, o şartlar altında köllere, keffaret ve özendirme yoluyla köleleri özgürlüklerine kavuşturma gibi bir ahlaki erdemi topluma yerleştirmeye çalıştı.

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ ﴿١٢﴾ ﴿١٣﴾ فَكَ رَقَبَةٍ ﴿١٤﴾

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَّدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُمْ لَا يَصُدُّوا فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَلْيَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٩٢﴾

وَلْيَسْتَغْفِرِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُغْفَرَ لَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْدِيكُمْ

61 Saf/2. Ey inananlar! Yapmayacağınız şeyi niçin söylüyorsunuz? 3. Yapmayacağınız şeyi söylemeniz Allah katında büyük öfkeye sebep olur.

5 Maide/89. Allah sizi kasıtsız yaptığınız yeminlerden dolayı sorumlu tutmaz. Ama, bilerek yaptığınız yeminlerden sorumlu tutar. Bunun keffareti ise, ailenize yedirdiğinizin orta derecesinden, on düşkünü yedirmek, yahut onları giydirmek veya bir köleyi özgürleştirmektir. Bunları bulamayan kimse üç gün oruç tutar. İşte yeminlerinizin keffareti budur. Yemin ettiğiniz zaman yeminlerinizi tutun. Şükredersiniz diye böylece Allah ayetlerini size anlatmaktadır.

90 Beled/12. O sarp geçidin ne olduğunu sen bilir misin? 13. (O geçit) bir köle özgürleştirmek(tir).

4 Nisa/92. Yanlışlık dışında bir mü'min diğer bir mü'mini öldüremez. Bir mü'mini yanlışlıkla öldüren kimsenin, bir mü'min köleyi hür yapması ve ölenin ailesi bağışlamadıkça onlara diyet ödemesi gerekir. Eğer o mü'min size düşman olan bir toplumdan ise, yalnız mü'min bir köleyi hür yapmak yeter. Eğer aranızda anlaşma olan bir toplumdan ise, ailesine diyet ödemek ve mü'min bir köleyi hür yapmak gerekir. Köle bulamayan kimsenin ise, Allah'ın, tövbesini kabul etmesi için, kesintisiz ardarda iki ay oruç tutması gerekir. Allah Bilendir, Bilge'dir.

24 Nur/33. Evlenemeyenler ise, Allah kendilerini lütfu ile zenginleştirmeye kadar iffetli davransınlar. Kölelerinizden özgürlük akdi yapmak isteyenlerle —onlarda bir iyilik

وَالْعَصْرِ ﴿١﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ﴿٢﴾ إِلَّا الَّذِينَ
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا
بِالصَّبْرِ ﴿٣﴾

103 **Asr/1.** Vaktin bitimine andolsun. 2. İnsan, hiç şüphesiz ziyan içindedir. 3. Ancak inananlar, yararlı iş işleyenler, birbirine hakkı tavsiye edenler ve sabırlı olmayı tavsiye edenler (bunun dışındadır).

ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا
بِالْمَرْحَمَةِ ﴿١٧﴾

90 **Beled/17.** Sonra, (sarp geçidi aşmak), inanıp birbirlerine dayanıklı olmayı öğütleyen ve birbirine merhametli olmayı salık verenlerden olmaktadır.

أُولَٰئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُم مَّرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَذَرُونَ
بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٥٤﴾

28 **Kasas/54.** İşte onlara, sabırlarından dolayı ecirleri iki defa verilir; onlar kötülüğü iyilikle savarlar, kendilerine verdiğimiz rızıktan da sarfederler.

إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ
مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١١﴾

11 **Hud/11.** Ancak, dayanıp yararlı işler işleyenlere, işte bunlara bağışlanma ve büyük ecir vardır.

وَاصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَضِيْعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿١١٥﴾

11 **Hud/115.** Dayan! Allah iyi davrananların ücretini zayı etmez.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَالصَّلَاةَ وَأَمْرًا بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ
عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزَمِ الْأُمُورِ ﴿١٧﴾

31 **Lokman/17.** (Lokman oğluna dedi ki:) "Ey oğulcuğum! Namazı kıl, uygun olanı buyurup kötülükten vazgeçir, başına gele-ne karşı dayanıklı ol; doğrusu bunlar, üzerinde durulmaya değer işlerdir".

وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ
لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ﴿١٢٦﴾ وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا
بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا
يَمْكُرُونَ ﴿١٢٧﴾

16 **Nahl/126.** Eğer cezalandırırsanız, size reva görülen eziyetin misliyle mukabele edin. Şayet kendinizi tutarsanız, bu kendini tutanlar için daha iyidir. 127. (Ey Muhammed!) Sabırlı ol! Sabretmen ancak Allah'ın yardımcıdır. Onlara üzülmeye ve kurdıkları düzenlerden de sıkıntı duyma.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ
مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٣﴾

2 **Bakara/153.** Ey inananlar! Sabır ve namazla (Allah'tan) yardım isteyin. Kuşkusuz, Allah sabredenlerden yanadır.

وَلَتَنَلُّوَكُمْ بَنِيَّاءَ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ
الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ
﴿١٥٥﴾ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا
إِلَيْهِ رَاغِبُونَ ﴿١٥٦﴾ أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ
رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ ﴿١٥٧﴾

2 **Bakara/155.** Andolsun ki, sizi biraz korkuyla, biraz açlıkla, mal, can ve ürün eksilmesiyle deneyeceğiz. Dayananları müjdele! 156. Onlar, başlarına bir musibet geldiği zaman: "Kuşkusuz biz Allah'a aittiz ve elbette O'na döneceğiz" derler. 157. İşte onlara, Rablerinden hayır dualar ve rahmet vardır. İşte onlar doğru yolu bulmuşlardır.

وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى
الْخَاشِعِينَ ﴿٤٥﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا
اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٢٠٠﴾

2 **Bakara/45.** Sabır ve namazla³²⁵ (Allah'tan) yardım isteyin. Bu, (Allah'a) derinden saygı duyanların dışındakilere ağır gelir.

3 **Al-i İmran/200.** Ey inananlar! Dayanın, direnin, tetikte olun ve (Allah'a) saygılı olun ki, başaraszınız.

k) Alçak Gönüllülük (Tevâzu)

وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا
خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ﴿٦٣﴾

25 **Furkan/63.** Rahmân'ın kulları yeryüzünde vakarlı, ağırbaşlı yürürler. Bilgisizler kendilerine takıldıkları zaman, onlara güzel söz söylerler.

وَاحْفَظْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْنِي صَغِيرًا ﴿٢٤﴾

17 **İsra/24.** Onlara (ana-babana) acıyarak, alçak gönüllülük kanatlarını ger ve: "Rabbim! Küçükken beni büyüttükleri gibi Sen de onlara acı" de.

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَن تَخْرِقَ الْأَرْضَ
وَلَن تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا ﴿٣٧﴾

17 **İsra/37.** Yeryüzünde böbürlenerek yürüme; ne yeri delebilsin, ne de boyca dağlara erişebilirsin.

وَلَا تَصْغُرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا
إِنَّ اللَّهَ لَا يَحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿١٨﴾ وَانْقِصْ
فِي مَشْيِكَ وَاعْضَضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنْ أَتَكَرَّ الْأَصْوَاتُ
لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ﴿١٩﴾

31 **Lokman/18-19.** (Lokman oğluna şöyle vasiyet etti:) "İnsanları küçümseyip yüz çevirme; yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Allah, kendini beğenip, övünen hiç kimseyi sevmez. Yürüyüşünde tabii ol, sesini kıs! Doğrusu, seslerin en çirkinini eşeklerin sesidir".

l) Sözünde Durmak ve Yeminini Yerine Getirmek

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ
أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا ﴿٣٤﴾

17 **İsra/34.** Yetim malına, (büyüyüp) olgunlaşmaya kadar, ancak en güzel şekilde yaklaşın. Antlaşmayı yerine getirin. Çünkü verilen söz(den dolayı) hesap sorulacaktır.

وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ
بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ

16 **Nahl/91.** Sözleştirdiğiniz zaman Allah'ın ahdini yerine getirin. Yeminleri, pekiştirdikten sonra bozmayın, çünkü Allah'ı ken-

³²⁵ Burada 'namaz' olarak çevirdiğimiz *salât* kelimesi 'dua' anlamına da gelir.

1) Kardeşlik

وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا
نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ
فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ
النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ
لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠٣﴾

3 **Al-i İmran/103.** Topluca Allah'ın ipine tutunun ve ayrılmayın! Allah'ın size olan nimetini anın! Sizler düşmandınız; O sizin gönüllerinizi uzlaştırdı ve O'nun nimeti sayesinde kardeş oldunuz. Ateş çukurunun kıyısında idiniz, sizi oradan kurtardı. Doğru yola gidersiniz diye Allah âyetlerini size böyle açıklıyor.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا
اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٠٤﴾

49 **Hucurat/10.** İnananlar kardeşlerdir; öyleyse (dargın olan) kardeşlerinizin arasını düzeltin; Allah'ı sayın ki, size merhamet edilsin.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ
شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ
إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١٣﴾

49 **Hucurat/13.** Ey insanlar! Biz sizleri bir erkekle bir dişiiden yarattık ve birbirinizi tanıyasınız diye sizi milletler ve kabileler hâline koyduk. Allah katında en değerliniz O'na en çok saygılı olanınızdır. Allah bilendir, haberdardır.

i) Hoşgörü ve Bağışlama

وَعِبَادَ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا
خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ﴿٦٣﴾

25 **Furkan/63.** Rahmân'ın kulları yeryüzünde vakarlı, ağırbaşlı yürürler. Bilgisizler kendilerine takıldıkları zaman, onlara güzel söz söylerler.

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا
كِرَامًا ﴿٧٢﴾

25 **Furkan/72.** Onlar, yalanlara tanık olmazlar, boş söze rastladıkları zaman, vakarla geçip giderler.

أُولَٰئِكَ يُؤْتُونَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَدْرَءُونَ
بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٥٤﴾

28 **Kasas/54.** İşte onlara, sabırlarından dolayı ecirleri iki defa verilir; onlar kötü-lüğü iyilikle savarlar, kendilerine verdiği-miz nızıktan da sarfederler.

وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿٤٣﴾

42 **Şura/43.** Ama sabredip bağışlayanın işi; işte bu (yaptığı), üzerinde durmaya değer işlerdendir.

وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ
لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ﴿١٢٦﴾

16 **Nahl/126.** Eğer cezalandıracaksanız, size reva görülen eziyetin misliyle mukabele edin. Şayet kendinizi tutarsanız, bu kendini tutanlar için daha iyidir.

قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أذى
وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ ﴿٢٦٣﴾

2 Bakara/263. Uygun bir söz söylemek ve (bir şey veremediği için) özür dilemek, peşinden incitme gelen bir sadakadan daha iyidir. Allah muhtaç değildir, halîmdir.

الَّذِينَ يُتَّقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَافِرِينَ الْعَظِيمِ
وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣٤﴾

3 Al-i İmran/134. Bunlar, bollukta ve darlıkta verirler, öfkelerini yutkunurlar, insanların kusurlarını affederler. Allah iyi davrananları sever.

إِنْ يُبْدُوا خَيْرًا أَوْ تُخْفَوْهُ أَوْ تُعْفُوا عَنْ سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ
كَانَ غَفُورًا قَدِيرًا ﴿١٤٩﴾

4 Nisa/149. Bir iyiliği açığa vurur veya onu gizlerseniz, ya da bir kötülüğü affederseniz, (bilin ki) Allah da çok affedici ve güçlüdür.

وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعْيُ أَنْ يَنْتَهِزُوا أَوْلَى
الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٢﴾

24 Nur/22. İçinizde lütuf ve servet sahibi olanlar, yakınlarına, düşkünlere ve Allah yolunda hicret edenlere vermemek üzere yemin etmesinler; affedip geçsinler. Allah'ın sizi bağışlamasına sevinmez misiniz? Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

ذَٰلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ ثُمَّ بُغِيَ عَلَيْهِ
لِيُظْهِرَهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌ غَفُورٌ ﴿٦٠﴾

22 Hac/60. Bu böyledir. Kim kendisine reva görülen eziyetin misliyle mukabele eder ve sonra kendisine yine de saldırırsa, Allah ona yardım edecektir. Allah çok affedici ve bağışlayıcıdır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنِّ مِنْ أَرْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَلَدٌ
لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِنْ تَعَفَّوْا وَتَصَفَّحُوا وَتَغْفُرُوا فَإِنَّ
اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤﴾

64 Teğabün/14. Ey inananlar! Eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşmanlık edenler olur, onlara karşı uyanık davranın, ama siz affeder, suçlarını hoşgörür ve bağışlırsanız, Allah da bağışlar ve acır.

j) Olumsuzluklara Karşı Dayanıklı Olma ve Direnme (Sabır)

Tarihsel süreç içerisinde Kur'an'daki anlamını yitirerek, yanlış anlaşılan temel kavramlardan birisi de 'sabır'dır. Kur'an'da, girişilen doğru, hayırlı bir çabada insanın karşılaşabileceği zorluklara ve olumsuzluklara karşı dayanıklı olmayı, direnmeyi, metaneti, azmi ve cesareti ifade eden sabır eylemi, halk arasında, başa gelen olumsuzluklara katlanma, baskıya boyun eğme, yoksunluğu olumlama ve hayata dair iddialardan vazgeçebilmenin ifadesi olarak algılanır hâle gelmiştir. Böyle bir hayat anlayışını Kur'an'ın onaylaması mümkün olmadığı gibi, aşağıdaki pasajlardan da anlaşılabileceği üzere, 'sabır' kavramının içeriğinin bu anlayışla bir ilgisi olduğu söylenemez.

وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا حَسِيلًا ﴿١٠﴾

73 Müzzemmil/10. (Ey Muhammed! Putpe-restlerin) söylediklerine karşı sabırlı ol; onların yanlarından güzellikle ayrıl.

وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِقِطَارٍ يُودِّهِ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِدِينَارٍ لَا يُودِّهِ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيِّينَ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾ بَلَى مَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ وَاتَّقَى فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٧٦﴾

3 **Al-i İmran/75.** Kitap Ehli arasında, bir yük altın emanet etsen onu sana ödeyecek olan da vardır; bir altın emanet bıraksan, tepesine dikilmedikçe onu sana ödemeyecek olan da vardır.³²³ Bu, onların "Kitapsızlar'a karşı üzerinize bir sorumluluk yoktur" demelerindendir. Onlar, bile bile Allah'a karşı yalan söylüyorlar. 76. Hayır, kim ah-dini yerine getirir ve Allah'tan sakınırsa, Allah sakınanları sever.

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٥٨﴾

4 **Nisa/58.** Allah size, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size bununla çok güzel bir öğüt veriyor. Allah işitmektedir, görmektedir.

h) Adil Olmak

Ahlak ve hukukun en temel kavramı adalettir. Adaletin söz konusu olduğu yer, insan-insan, insan-toplum ve toplum-toplum ilişkileridir. Adalet, çok genel olarak haklıya hakkını, suçluya cezasını vermek olarak tanımlanabilir. Adaleti, her tekil ilişkide görmek ve uygulamak, insanın bilgi birikimine ve değer duygusunun gücüne (vicdanına) kalmıştır. Bu nedenle, Kur'an sadece adil olmayı tavsiye etmiş, fakat onu tanımlamamış; bunun yerine adaletin pratik örneklerini vermiştir.

قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ ﴿٢٩﴾

7 **A'raf/29.** De ki: "Rabbim bana adaleti emretti. Her secde edişte yüzünüzü (O'na) doğrultun ve dini yalnız kendisine has kı-larak O'na yalvarın. Sizi ilk yarattığı gibi yine O'na döneceksiniz".

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا أَبْكَمُ لَا يَقْدِرُ عَلَىٰ شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَىٰ مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجَّهُ لَا يُاتِ بِخَيْرٍ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٧٦﴾

16 **Nahl/76.** Allah iki adamı örnek veriyor. Biri, hiçbir şeye gücü yetmeyen, efendisine yük olan, bir yere gönderse bir iyilik getirmeyen bir dilsizdir. Şimdi bu, doğru yolda olup, adaletle iş yapan kimse ile bir olur mu?

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٩٠﴾

16 **Nahl/90.** Allah, adaletle davranmayı, iyilik yapmayı ve akrabaya bakmayı emreder; çirkin işleri, kötülüğü ve azgınlığı yasaklar. Düşünürsünüz diye Allah size öğüt veriyor.

³²³ Bu ayet Kur'an'ın müminler dışındaki inanç guruplarına din bağlılarına karşı kategorik, bütünsel yaklaşma yerine kim olursa olsun doğru ve ahlaki davranışını takdir ettiğini, kabul ettiğini gösterir.

لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٨﴾

60 **Mümtehin**/8. Allah, din uğrunda sizinle savaşmayan ve sizi yurduvuzdan çıkarmayan kimselere iyilik yapmanızı ve onlara karşı adil davranmanızı yasaklamaz. Allah adil olanları sever.

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٥٨﴾

4 **Nisa**/58. Allah size, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size bununla çok güzel bir öğüt veriyor. Allah işitmektedir, görmektedir.

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٢٥﴾

57 **Hadid**/25. Elçilerimizi açık belgelerle gönderdik; insanların doğru hareket etmeleri için peygamberlerle beraber Kitab'ı ve ölçüyü indirdik; pek sert olan ve insanlara bir çok faydası bulunan demiri de indirdik. Bu, Allah'ın dinine ve elçilerine görmeksizin yardım edenleri bilmesi içindir. Allah güçlüdür, üstündür.

وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٩﴾

49 **Hucurat**/9. İnananlardan iki topluluk birbirleriyle savaşarlarsa, aralarını düzeltin. Eğer biri diğeri üzerine saldırırsa, Allah'ın buyruğuna dönmelerine kadar saldıranlarla savaşın; eğer dönerlerse aralarını adaletle bulun. Adil davranın; Allah âdil davrananları sever.

سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكْثَرُونَ لِلسَّخَةِ فَإِنْ جَانَوْكَ فَاحْكُم بَيْنَهُم أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٤٢﴾

5 **Maide**/42. Onlar yalana çok kulak veriler, pek haram yerler. Eğer sana gelirlerse, ister aralarında hükmet, ister onlardan yüz çevir. Onlardan yüz çevirirsen, sana bir zarar veremezler. Eğer hüküm verirsen aralarında adaletle hüküm ver. Allah, âdil olanları sever.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَحْرِمَنَّكُمْ شَنَا نَقَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

5 **Maide**/8. Ey inananlar! Allah için adaleti ayakta tutan gözcüler olun.³²⁴ Bir topluluğa olan kızgınlığınız size adaletsizlik suçunu işletmesin. Adaletli olun; bu (Allah'tan) sakınmaya daha yakındır. Allah'tan sakının. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

³²⁴ veya "Allah'ın huzurunda, adalet için tanıklık edenler olarak durun".

أَبْنَآءُ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْإِرَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الْطِفْلَ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بَأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾

وَلْيَسْتَغْفِرِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُعْهِمَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَابُوهُمْ إِنْ عُلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَأَتَوْهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلَا تُكْرِهُوا فَتِيَانَكُمْ عَلَى الْبِقَاءِ إِنْ أَرَدْتُمْ تَحَصُّنًا لِنَبْتِغُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهْهُنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٢﴾

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَغْفِرْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٦٠﴾

f) Arabuluculuk Yapmak

فَمَنْ خَافَ مِنْ مَوْصٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٨٢﴾

وَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٤﴾

derleri, oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, kadınları, köleleri, erkekliliği kalmamış hizmetçiler ya da kadınların mahrem yerlerini henüz anlamayan çocuklardan başkasına göstermesinler. Gizledikleri süslerin bilinmesi için ayaklarını yere vurmasınlar.³²¹ Ey inananlar! Başarıya ulaşmanız için, hepiniz Allah'a yönelin.

24 Nur/33. Evlenemeyenler ise, Allah kendilerini lütfu ile zenginleştirtinceye kadar ifteli davransınlar. Kölelerinizden özgürlük akdi yapmak isteyenlerle –onlarda bir iyilik görürseniz– anlaşma yapın. Onlara Allah'ın size verdiği maldan verin. Dünya hayatının geçici menfaatini elde etmek için, namuslu kalmak isteyen bakire cariyelerinizi fuşha zorlamayın. Kim onları buna zorlarsa, Allah, zorlandıkları için onları (cariyeleri) bağışlar ve merhamet eder.

24 Nur/60. Evlenme beklentisi kalmamış yaşlı kadınlara, süslerini açığa vurmamak şartıyla, (dış) giysilerini çıkarmaktan ötürü sorumluluk yoktur; ama sakınmaları kendileri için daha iyi olur. Allah iştir ve bilir.

2 Bakara/182. Vasiyet edenin haksızlık yapacağından veya günaha gireceğinden endişe eden varsa, ilgililerin aralarını bulmasında ona bir günah yoktur. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

2 Bakara/224. Yeminlerinizde Allah'ın adını iyilik etmenize, Allah'a karşı gelmekten sakınmanıza ve insanların arasını düzeltmenize engel kılmayın.

³²¹ Bu pasajda geçen 'süs' (zînet) kelimesi, takı anlamına geldiği gibi, kadının doğal süsü olan vücut güzelliğini de kapsar.

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١١٤﴾

4 Nisa/114. İnsanların arasını düzeltmeyi, iyilik yapmayı veya yardım etmeyi emreden kimselerin dışında, yapılan gizli konuşmaların çoğunda iyilik yoktur. Kim bunu Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için yapıyorsa, ona büyük bir ödül vereceğiz.

وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٩﴾ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٠﴾

49 Hucurat/9. İnananlardan iki topluluk birbirleriyle savaşırlarsa, aralarını düzeltin. Eğer biri diğeri üzerine saldırırsa, Allah'ın buyruğuna dönmelerine kadar saldıranlarla savaşın; eğer dönerlerse aralarını adâletle bulun. Adil davranın; Allah âdil davrananları sever. 10. İnananlar kardeşlerdir; öyleyse (dargın olan) kardeşlerinizin arasını düzeltin; Allah'ı sayın ki size merhamet edilsin.

g) Emanete Riayet Etmek

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٨﴾

23 Mu'minun/8. Emanetlerini gözeten, sözlerini yerine getiren (mü'minler muraada ermişlerdir.)

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٢٢﴾

70 Mearic/32-33. (Namazı kılanlar), emanetlerini ve sözlerini yerine getirenler, tanıklığı gereği gibi yapanlar(dır).

وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ ﴿٣٣﴾

وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي أُؤْتِمِنَ أَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آتِمٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨٣﴾

2 Bakara/283. Eğer yolculukta olup da (borç senedini) yazacak birini bulamazsanız, alınan rehin yeterli olur. Eğer birbirinize emanet bırakırsanız, kendisine emanet edilen kişi emaneti teslim etsin;³²² Rabbi Allah'tan korksun. Tanıklığı gizlemeyin. Tanıklığı gizleyenin kalbi günah işlemiş olur. Allah işlediklerinizi bilmektedir.

³²² Bu ayet, borçlaşma ile ilgili bir bağlamda geçtiği için genellikle bu cümle şöyle anlaşılmıştır: "Eğer birbirinize güvenirseniz (yani borç senedi yazmaya veya rehin almaya gerek duymayıp, söze itimad ederseniz), kendisine güvenilen kişi borcunu ödesin". Yukarıda verilen anlam ise, hem senetsiz/rehinsiz borç vermeyi, hem de emanet bırakmayı kapsamaktadır. Dikkat edilirse, bunun hemen ardından bir başka ahlaki görev olan tanıklık gündeme gelmektedir. Bunu da, borçlaşmayla ilgili tanıklıklarla sınırlandırmak yanlış olur. Bu ayette, peşpeşe bazı ahlaki ödevler sıralanmaktadır.

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٩٢﴾

3 **Al-i İmran/92.** Sevdığınız şeylerden vermedikçe asla iyiliğe erişemezsiniz. Ne verirseniz Allah onu bilir.

وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٨﴾

4 **Nisa/8.** Miras bölüşümünde yakınlar, öksüzler ve düşkünler de orada bulunursa, mirastan onlara da bir şey verin ve onlara uygun söz söyleyin.

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُّضَاعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿١٨﴾

57 **Hadid/18.** Sadaka veren erkeklerle ve kadınlara, Allah'a güzel bir ödünç verenlere, kat kat karşılık verilir; ayrıca onlara cömertçe verilecek bir ödül vardır.

آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَحْلِقِينَ فِيهِ فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿٧﴾

57 **Hadid/7.** Allah'a ve Peygamberi'ne inanın; sizi varis kıldığı şeylerden verin; aranızdan inanan ve iyilik için veren kimselere büyük bir ödül vardır.

وَيُطْعَمُونَ الْطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا ﴿٨﴾ إِمَّا نُنْطَعِمُكُمْ يَوْجَهُ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا ﴿٩﴾ إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبَّنَا يَوْمًا عَبَّوسًا قَمْطَرِيرًا ﴿١٠﴾

76 **İnsan/8.** Onlar içleri çektiği hâlde, yiyeceği yoksula, öksüze ve esire yedirirler. 9-10. "Biz sizi ancak Allah rızası için doyuruyoruz, bir karşılık ve teşekkür beklemiyoruz. Biz, çok asık suratların bulunacağı bir günde Rabbimizden korkarız" derler.

وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾

59 **Haşr/9.** Onlardan önce oraya (Medine'ye) ve imana yerleşmiş olanlar, kendilerine göç edip gelenleri severler; onlara verilenlere içlerinde bir arzu duymazlar, kendileri zorluk içinde bulunsalar bile, onları kendilerinden önde tutarlar. Kim nefsinin cimrililiğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa ulaşanlardır.

وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٢﴾

24 **Nur/22.** İçinizde lütuf ve servet sahibi olanlar, yakınlarına, düşkünlere ve Allah yolunda hicret edenlere vermemek üzere yemin etmesinler; affedip geçsinler. Allah'ın sizi bağışlamasına sevinmez misiniz? Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.³¹⁸

³¹⁸ Fakir sahabîlerden Mistah'a Hz. Ebu Bekir sürekli yardım yapıyordu. Mistah Hz. Aişe'ye atılan iftiraya inanınca, Hz. Ebu Bekir ona bir daha yardım yapmayacağına dair yemin etmişti. Ayet bu olay üzerine inmiştir.

وَأَتَّقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠﴾

إِنْ تَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يَضَاعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٧﴾

e) Namuslu Olmak (İffeti Korumak)

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجَكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُذْنِبْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ وَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥٩﴾

الْحَبِيبَاتُ لِلْحَبِيبِينَ وَالْحَبِيبُونَ لِلْحَبِيبَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ أُولَٰئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٢٦﴾

63 **Münafikun/10.** Birinize ölüm gelip de: "Rabbim! Beni yakın bir süreye kadar ertelen de, sadaka versem ve iyilerden ol-sam" diyeceği zaman gelmezden önce, size verdiğim rızıklardan sarfedin.

64 **Teğabün/17.** Eğer Allah'a güzel bir ödünç verirsiniz, onu sizin için kat kat yap-par ve sizi bağışlar. Allah halîmdir, yapılan iyiliğin değerini bilir.³¹⁹

33 **Ahzap/59.** Ey Peygamber! Eşlerine, kızlarına ve inananların kadınlarına, (dışarı çıkarken) üstlerine örtü almalarını söyle; bu onların tanınmasını ve incitilmesini daha iyi sağlar. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

24 **Nur/26.** Kötü kadınlar kötü erkeklerle, kötü erkekler kötü kadınlara yakışırlar. İyi kadınlar iyi erkeklerle, iyi erkekler de iyi ka-dınlarla yakışırlar. Bunlar, onların söyledik-lerinden uzaktırlar. İşte bunlara bağışlanma ve cömertçe verilmiş rızık vardır.

24 **Nur/30.** (Ey Muhammed!) İnanan er-keklere söyle, gözlerini dikerek bakmasın-lar, mahrem yerlerini korusunlar. Bu, onla-rın arınmasını daha iyi sağlar. Allah onların yaptıklarından haberdardır. 31. İnanan ka-dınlara da söyle, gözlerini dikmesinler, mahrem yerlerini korusunlar. Süslerini, kendiliğinden görünen dışında açmasınlar. Başörtülerini yakalarının üzerine salsın-lar.³²⁰ Süslerini kocaları, babaları, kayınpe-

³¹⁹ Kur'an'da Allah'ın sıfatlarından biri olarak kullanılan *şekûr* kelimesi, yapılan bir iyiliğe fazlasıyla minnettar olan, teşekkür eden kişi anlamına gelir. Bu sıfat tenzih endişesiyle Allah için uygun görülmemiş olmalı ki, 'Allah'ın şükretmesi'ni ifade eden benzer kelimeler, "Allah şükürün karşılığını verir" şeklinde yorumlanmış ve genellikle de bu şekilde tercüme edilmiştir. Oysa, Allah'a yardım etmek, borç vermek vb. antropomorfik ifadeler Kur'an'da oldukça yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Dolayısıyla, Allah'ın yapılan iyiliklere karşı nankörlük etmeyeceğini anlatmak için seçilen *şekûr* kelimesini, "Allah minnettar kalır" diye çevirmemek bile, "yapılan iyiliğin kadri, değerini bilir; yapılan iyiliği görür" gibi anlamlarla karşıladık.

³²⁰ Burada 'yaka' olarak çevrilen *ceyb* (çoğulu: *cuyûb*) kelimesi, elbisenin boyun ile göğüs arasında kalan yeri (gerdanı) gösteren yırtmacı, yani elbisenin yaka açıklığıdır.

وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿١٩﴾

قُلْ لِّعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا يَبْعُ فِيهِ وَلَا جِلَالٌ ﴿٣١﴾

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿٦٠﴾ أُولَئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ ﴿٦١﴾

وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٩٥﴾

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ قُلْ مَا أَنتَقِمُ مِنْ خَيْرِ فَلُولَدَيْنِ الْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٢١٥﴾

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْ تَأْتِيهِم مِّنْهُمَا كَبُرَ مِنْ تَفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١٩﴾

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٤٥﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا يَبْعُ فِيهِ وَلَا حِلَّةَ وَلَا شَفَاعَةَ وَالْكَافِرُونَ هُمْ الظَّالِمُونَ ﴿٢٥٤﴾

51 **Zariyat/19.** Onlar (cennetlikler, dünyada iken) mallarında muhtaç ve yoksula bir hak ayırmışlardı.

14 **İbrahim/31.** (Ey Muhammed!) İnanan kullarıma söyle, namazı kılınlar; alışveriş ve dostluğun olmayacağı günün gelmesinden önce, kendilerine verdiğimiz rızıktan açıkça ve gizlice versinler.

23 **Mu'minun/60-61.** Vereceklerini, - Rablerine dönecekleri için- kalpleri ürpeyerek verenler, işte onlar iyi işlerde yarış ederler ve o uğurda ileri geçerler.

2 **Bakara/195.** Allah yolunda harcamada bulunun. Kendi elinizle kendinizi tehlikeye atmayın. İyi davranın; Allah iyi davrananları sever.

2 **Bakara/215.** (Ey Muhammed!) Ne vereceklerini sana sorarlar. De ki: "Maldan yapacağınız harcamalar ana-baba, en yakınlar, öksüzler, yoksullar ve yolda kalmışlara olur. Allah yaptığınızı her iyiliği bilir".

2 **Bakara/219.** Sana içkiden ve kumardan soruyorlar; de ki: "Her ikisinde hem büyük bir günah, hem de bazı faydalar vardır. Ama ikisinin de günahları faydalarından daha büyüktür". Ve sana ne vereceklerini soruyorlar; de ki: "Artanı". Dünya ve ahiret hakkında düşünün diye, Allah size ayetlerini böyle açıklıyor.

2 **Bakara/245.** Kim Allah'a güzel bir ödünç verirse,³¹⁷ (Allah) ona, onun karşılığını kat kat artırır. Allah hem darlaştırır, hem bollastırır. Hepiniz O'na döneceksiniz.

2 **Bakara/254.** Ey inananlar! Alışverişin, dostluğun ve şefaatin olmayacağı gün gelmeden önce, size verdiğimiz rızıklardan verin. İnkâr edenler ancak haksızlık yapanlardır.

³¹⁷ İhtiyaç sahiplerine yapılan yardımın karşılığını vermeyi Allah üstlendiği için, Kur'an sadaka veya borç vermeyi 'Allah'a güzel bir borç/ödünç verme' olarak nitelemektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا مِنْ طَبَائِعِ مَا كُنْتُمْ وَمِمَّا
أَخْرَجْنَاكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَتِمَّمُوا الْخَيْرَ مِنْهُ
تُنْفِقُونَ وَلَكُمْ بِأَعْيُنِهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ وَاعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ عَنِّي حَمِيدٌ ﴿٢٦٧﴾ الشَّيْطَانُ يَدْعُوكُمُ الْفَقْرَ
وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا
وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦٨﴾

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ
يَعْلَمُهَا وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٢٧٠﴾ إِنْ تَبُلُّوا
الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهُمَا الْفَقْرَاءَ
فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيَكْفُرْ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا
تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٧١﴾ لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ
اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ
فَلَأَنْفُسُكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا
تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ
﴿٢٧٢﴾ لِلْفَقْرَاءِ الَّذِينَ أَحْضَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا
يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسِبُهُمُ الْحَاكِمُ
أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ
النَّاسَ الْإِحْفَافَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ
﴿٢٧٣﴾ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا
وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٤﴾

وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَى مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَلُّوا
خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ
وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣٤﴾

2 Bakara/267. Ey inananlar! Kazandıklarınızın temizlerinden ve size yerden yetiştirdiklerimizden verin. Vermek için, gözünüzü yummadan alamayacağınız pis şeyleri aramayın. Bilin ki, Allah muhtaç değildir ve övülendir. 268. Şeytan sizi fakirlikle tehdit eder ve size hayasızlığı emreder. Allah ise size kendi katından bağışlama ve bolluk vadeder. Allah'ın lütfu geniştir, her şeyi bilendir.

2 Bakara/270. Yaptığınız her türlü harcamayı ve adadığınızı her adağı Allah bilir. Haksızlık yapanların hiçbir yardımcısı yoktur. 271. Sadakaları açtıkten verirsiniz ne âlâ! Eğer onları yoksullara gizli gizli verirsiniz, sizin için daha iyi olur ve Allah günahlarınızı örter. Allah yaptıklarınızdan haberdardır. 272. (Ey Muhammed!) Onları doğru yola getirmek sana düşmez. Fakat, Allah dilediğini doğru yola getirir. İyilik olarak verdikleriniz kendinizdir. Aslında siz yalnızca Allah'ın rızasını elde etmek için verirsiniz, ama iyilik olarak her verdiğiniz, haksızlığa uğratılmaksızın size (geri) ödenecektir. 273. Sadakalarınızı, Allah yolunda kapanmış, yeryüzünde dolaşamayan ve utangaçlıklarından dolayı da bilmeyenlerin zengin sandıkları yoksullara verin. Onları yüzlerinden tanırısın, onlar yüzüstlük ederek insanlardan bir şey istemezler. İyilik olarak yaptığınız her harcamayı Allah şüphesiz bilir. 274. Mallarını gece gündüz, gizlice ve açıkça verenlerin ödülleri Rablehinin katındadır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülecek de değillerdir.

2 Bakara/280. Eğer (borçlu) darda ise, eli genişleyinceye kadar bekleyin; (alacağınızı) sadaka olarak bırakmanız sizin için ne kadar iyidir, bir bilerseniz.

3 Al-i İmran/134. Bunlar, bollukta ve darlıkta verirler, öfkelerini yutkunurlar, insanların kusurlarını affederler. Allah iyi davrananları sever.

وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ ﴿٣٩﴾

42 Şura/39. Bir haksızlığa uğradıklarında, aralarında yardımlaşır.

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾

3 Al-i İmran/104. Sizden, iyiye çağıran, uygun olanı emreden ve kötülüğü yasaklayan bir topluluk olsun.³¹⁵ İşte onlar başarılı olanlardır.

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ
الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ
الْفَاسِقُونَ ﴿١١٠﴾

3 Al-i İmran/110. Siz, uygun olanı emreden, kötülüğü yasaklayan ve Allah'a inanan, insanlar için ortaya çıkarılmış en iyi ümmetsiniz. Eğer Kitap Ehli de inanmış olsaydı, onların iyiliğine olurdu. Onların bir kısmı inanmış, çoğu da yoldan çıkmıştır.

يَسُوا سَوَاءً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ
اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ ﴿١١٣﴾ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَٰئِكَ مِنَ
الصَّالِحِينَ ﴿١١٤﴾

3 Al-i İmran/113-114. Onların da hepsi bir değildir. Kitap Ehli'nin içinde secdeye kapanarak, geceleri Allah'ın âyetlerini okuyup duran bir topluluk vardır, çünkü bunlar Allah'a ve ahiret gününe inanır, uygun olanı emreder, kötü olanı yasaklar ve iyiliklere koşarlar. İşte bunlar iyilerdendir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا
اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٢٠٠﴾

3 Al-i İmran/200. Ey inananlar! Dayanın, direnin, tetikte olun ve (Allah'a) saygılı olun ki başaraszınız.

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ
مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ
مَرْضَاةِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١١٤﴾

4 Nisa/114. İnsanların arasını düzeltmeyi, iyilik yapmayı veya yardım etmeyi emreden kimselerin dışında, yapılan gizli konuşmaların çoğunda iyilik yoktur. Kim bunu Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için yapıyorsa, ona büyük bir ödöl vereceğiz.

الَّذِينَ إِنْ مَكَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا
الزَّكَاةَ وَآمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوُا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ
عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٤١﴾

22 Hac/41. Onları orada iktidar sahibi kılsak, namazı kılarlar, zekatı verirler, uygun olanı emrederler ve fenalığı yasaklarlar. İşlerin sonucu Allah'a aittir.

³¹⁵ Bu ayete "Sizin aranızda, iyiliğe çağıran (...) bir topluluk bulunsun" şeklinde de anlam verilmektedir. Böyle bir anlam, ifadenin söz dizimine uygun düşse de, gerek Kur'an'ın bütün mesajı, gerekse tarihsel uygulama, yukarıda tercih ettiğimiz anlamı desteklemektedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَنَاجَوْا بِالْإِثْمِ
وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَى
وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩﴾

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ
وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ
سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾

d) Başkalarına Maddi Yardımda Bulunmak (İnfâk)

فَأَمَّا مَنْ أُعْطِيَ وَاتَّقَى ﴿٥﴾ وَصَدَقَ بِالْحَسَنَى ﴿٦﴾
فَسَيَسِّرُهُ لِيُيسِّرَى ﴿٧﴾

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْدينِ ﴿١﴾ فَلَيْكَ الَّذِي يُدْعَى
النَّيِّمَ ﴿٢﴾ وَلَا يَخْضُ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ ﴿٣﴾
فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ
﴿٥﴾ الَّذِينَ هُمْ يُرَاوُونَ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ﴿٧﴾

وَأَتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا
تُبْذَرِ تَبْذِيرًا ﴿٢٦﴾

وَأِمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمْ ائْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ تَرْجُومَهَا
فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مِيسُورًا ﴿٢٨﴾

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ
لَهُ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ
الرَّازِقِينَ ﴿٣٩﴾

58 Mücadele/9. Ey İnananlar! Gizli konuştu-
ğunuz zaman, günah işlemeyi, düşmanlık et-
meyi ve Peygamber'e karşı gelmeyi fısıldaş-
mayın; iyilik yapmayı ve (Allah'a karşı gel-
mekten) sakınmayı konuşun; kıyamet günü
huzurunda toplanacağınız Allah'tan sakının.

9 Tevbe/71. İnanmış erkekler ve inanmış
kadınlar birbirlerinin himayecisidirler. İyili-
ği emreder, kötülüğü yasaklarlar. Namazı
kılar, zekâtı verir, Allah'a ve Elçisi'ne itaat
ederler. İşte bunlara Allah rahmet edecek-
tir. Doğrusu Allah üstündür, bilgedir.

92 Leyl/5-7. (Elinde bulunan) verenin,
(Allah'a karşı) saygılı olanın ve en güzel sözü
doğrulayanın işlerini kolaylaştırırız.

107 Ma'un/1. (Ey Muhammed!) Dini yalan-
layana ne dersin? 2-3. Öksüzü kakıştıran,
yoksulu doyurmaya özendirmeyen kimse iş-
te odur. 4-7. Namazlarından habersiz olarak
namaz kılanların vay hâline! Onlar gösteriş
yapmaktadırlar. Onlar eğreti bir şeyin veril-
mesine bile engel olurlar.

17 İsra/26. Yakınlara, düşküne ve yolcuya
hakkını ver, ama saçıp savurma.

17 İsra/28. Rabbinden umduğun bir rah-
meti beklediğin için hak sahiplerinden yüz
çevirecek olursan, (hiç değilse) onlara hoş
söz söyle.³¹⁶

34 Sebe'/39. (Ey Muhammed!) De ki:
"Rabbim kullarımdan dilediğinin rızkını ge-
nişletir ve dilediğine de bir ölçüye göre
verir. (İyilik için) sarfettiğiniz herhangi bir
şeyin yerine, O başkasını verir. O, rızık ve-
renlerin en iyisidir.

³¹⁶ yani "İhtiyaç sahiplerine yardımcı olacak durumda olmasan da, en azından onlara kaba davranma
ve sözlerinle yardımcı olmaya çalış".

b) İyilerle Dost Olmak

Aşağıdaki pasajlarda 'dostluk' şeklinde tercüme edilen *velâyet* kelimesi, esasen birbirini himaye etmeye dayalı bir ilişkiyi ifade eder. Birini himayesi altına almak, onu sevmeyi ve onunla dost olmayı gerektirdiği için, bu kelimenin 'dostluk' olarak çevrilmesi, eksik olsa da, yanlış değildir. Bununla birlikte, aşağıdaki 'dostluk' ifadelerini, duygu, görüş ve bazı alanlarda düşünce birliğine dayalı birliktelik ve beraberlikler olarak anlamak gerekir.

وَلَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِن أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصِرُونَ ﴿١١٣﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَتَصَرَّوْا أُولَٰئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُم مِّنْ وَلَا تَنَّهُمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ يُهَاجِرُوا وَإِذَا اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِّيثَاقٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٧٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ حَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١٠١﴾

إِنْ يَتَّقُوكُمْ يُكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً وَيَسْطَوْا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتُهُم بِالسُّوءِ وَذُو لَوْ تَكْفُرُونَ ﴿٢٦﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئُوسُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ ﴿١٣﴾

الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَمِيتُوهُمْ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا ﴿١٣٩﴾

11 Hud/113. Haksızlık yapanlardan yana olmayın. Yoksa size de ateş dokunur, Allah'tan başka hiçbir destunuz bulunmaz. Sonra yardım da göremezsiniz.

8 Enfal/72. İnanıp, hicret eden ve canlarıyla, mallarıyla Allah yolunda cihat edenlerle (onları) barındırıp yardım edenler; işte bunlar birbirlerinin hâmisidirler. Ama inanıp da hicret etmemiş olanlarla, hicret etmelerine kadar, hiçbir dostluğunuz olamaz. Eğer din uğrunda sizden yardım isterlerse, aranızda antlaşma olmayan topluluktan başkasına karşı onlara yardım etmeniz gerekir. Allah yaptıklarınızı görmektedir.

60 Mümtehine/1. Ey inananlar! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin. Onlar, size gelen gerçeği inkâr ettikleri, Rabbiniz olan Allah'a inandığınız için sizi ve Allah'ın Elçisi'ni yurdunuzdan çıkardıkları hâlde, onlara sevgi gösteriyorsunuz. Sizler Benim yolumda savaşmak ve rızâmı kazanmak için çıkmışken, onlara nasıl sevgi gösterirsiniz? Ben sizin gizlediğinizi de, açığa vurduğunuz da bilirim. İçinizden onlara sevgi gösteren kimse, doğru yoldan sapmıştır. 2. Eğer sizi ele geçirirlerse, size düşman olurlar, ellerini ve dillerini fenalık etmek için uzatırlar, keşke inkâr etseniz isterler.

60 Mümtehine/13. Ey inananlar! Allah'ın öfkesine uğramış bir toplumu dost edinmeyin; zira onlar inkârcıların kabirde bulunan kimselerden umutlarını kestikleri gibi, ahiretten umutlarını kesmişlerdir.

4 Nisa/139. Bunlar (münafıklar), inananları bırakıp inkarcıları dost edinirler. Onların yanında bir onur mu umuyorlar? Oysa onur bütünü ile Allah'a aittir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَتُرِيدُونَ أَنْ تَحْمِلُوا لِلَّهِ غَلًّا سُلْطَانًا مَبِيتًا ﴿١٤٤﴾

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٢٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥١﴾

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾

c) İyilikte Yardımlaşmak ve Kötülüğe Karşı Koymak

وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعذِرَةٌ إِيَّا رَبَّكُمْ وَعَلَيْكُمْ يُتَّقُونَ ﴿١٦٤﴾

يَا أَيُّهَا أَقِمْ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزَمِ الْأُمُورِ ﴿١٧﴾

4 Nisa/144. Ey inananlar! İnananları bırakıp inkârcıları dost edinmeyin. Allah'a, aleyhinize olacak açık bir belge mi vermek istiyorsunuz?

58 Mucadele/22. Allah'a ve ahiret gününe inanan bir topluluğun –babaları, oğulları, kardeşleri ya da akrabaları olsa bile– Allah'a ve Peygamberi'ne karşı gelenlere sevgi beslediklerini görmezsin. İşte Allah, imanı bunların kalblerine yazmış, katından bir nur ile onları desteklemiştir. Onları, içlerinden ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetlere koyacaktır. Allah onlardan hoşnut olmuştur, onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır. İşte bunlar, Allah'ın taraftarlarıdır. İyi bilin ki, saadete erecek olanlar, Allah'ın taraftarlarıdır.

5 Maide/51. Ey inananlar! Yahudiler'i ve Hristiyanlar'ı dost edinmeyin. Onlar birbirlerinin dostudurlar. Sizden kim onları dost edinirse, o da onlardandır. Allah haksızlık eden toplumu doğru yola iletmez.

9 Tevbe/71. İnanmış erkekler ve inanan kadınlar birbirlerinin himayecisidirler. İyiliği emreder, kötülüğü yasaklarlar. Namazı kılar, zekâtı verir, Allah'a ve Elçisi'ne itaat ederler. İşte bunlara Allah rahmet edecek tir. Doğrusu Allah üstündür, bilgedir.

7 A'raf/164. Aralarından bir topluluk: "Allah'ın yok edeceği veya şiddetli azaba uğratacağı bir millete niçin öğüt veriyorsunuz" dedi. Öğüt verenler: "Rabbimize hiç değilse bir özur beyan etmiş olmak için; bir de, belki sakınırlar diye" dediler.

31 Lokman/17. (Lokman oğluna dedi ki:) "Ey oğulcuğum! Namazı kıl, uygun olanı buyurup kötülükten vazgeçir, başına gele-ne karşı dayanıklı ol; doğrusu bunlar, üzerinde durulmaya değer işlerdir".

إِلَّا الْمُصَلِّينَ ﴿٢٢﴾ الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ ذَاتُونَ
 ﴿٢٣﴾ وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ ﴿٢٤﴾ لِلسَّائِلِ
 وَالْمَحْرُومِ ﴿٢٥﴾ وَالَّذِينَ يُصَلُّونَ بِيَوْمِ الدِّينِ
 ﴿٢٦﴾ وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُتَّقُونَ ﴿٢٧﴾
 إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ﴿٢٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ
 لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٢٩﴾ إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا
 بَلَغَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٣٠﴾ فَمَنْ اتَّبَعَ
 وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٣١﴾ وَالَّذِينَ هُمْ
 لِأَمْوَالتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٣٢﴾ وَالَّذِينَ هُمْ
 بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ ﴿٣٣﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ
 يُحَافِظُونَ ﴿٣٤﴾ أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ ﴿٣٥﴾

70 Mearic/22-35. Ancak, namazı kılanlar ve namazlarında devamlı olanlar, mallarında muhtaca ve yoksula belirli bir hak tanıyanlar, ceza gününü doğrulayanlar, yalnız Rablerinin azabından korkanlar –Rablerinin azabından kimse güvende değildir–, eşleri ve ellerinin altında bulundurdıkları (cariyeleri) dışındakilere karşı ırzlarını koruyanlar –(bundan dolayı) onlar zaten kınanamazlar; ancak kim bunun ötesini özlerse, işte onlar haddi aşmış olurlar–, emanetlerini ve sözlerini yerine getirenler, tanıklığı gereği gibi yapanlar, namazlarına riayet edenler; işte onlar, cennetlerde kendilerine ikramda bulunulacak kimselerdir.

لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ
 وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ
 وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّ ذَوِي الْقُرْبَى
 وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينَ وَاتَّبَعَ السَّبِيلَ وَالسَّائِلِينَ وَفِي
 الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ
 بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ
 وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ
 الْمُتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾

2 Bakara/177. İyilik, yüzlerinizi doğudan ve batıdan yana çevirmeniz değildir. İyi olmak, insanın Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, Kitab'a ve peygamberlere inancı; sevdiği malı, yakınlığı olanlara, öksüzlere, yoksullara, yolda kalmışlara, isteyen düşkünlere ve kölelere harcaması; namazı kılması, zekatı vermesi; yaptıkları anlaşmaları yerine getirmeleri; zorlukta, darlıkta ve savaş anında sabretmeleridir. İşte bunlar doğru olanlardır ve işte (Allah'tan) sakınanlar da bunlardır.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ
 وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ
 مَنْ اتَّقَى وَأَتَى الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ
 تُفْلِحُونَ ﴿١٨٩﴾

2 Bakara/189. (Ey Muhammed!) Sana hilal hâlindeki ayları sorarlar. De ki: "Onlar, insanlar için ve hac için belirlenmiş zamanların işaretidir." İyilik, evlere arkalarından girmenizde değildir; iyi kimse, (Allah'a) saygılı olan kimsedir. Evlere kapılarından girin! Allah'a saygılı olun ki, başarıya ulaşasınız.

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ
 شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٩٢﴾

3 Al-i İmran/92. Sevdiğiniz şeylerden vermedikçe asla iyiliğe erişemezsiniz. Ne vererseniz, Allah onu bilir.

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّالِحِينَ وَالصَّالِحَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٣٥﴾

33 Ahzap/35. Müslüman erkekler ve Müslüman kadınlar, inanan erkekler ve inanan kadınlar, itaat eden erkekler ve itaat eden kadınlar; doğru sözlü erkekler ve doğru sözlü kadınlar, sabırlı erkekler ve sabırlı kadınlar, gönülden saygılı erkekler ve gönülden saygılı kadınlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, iffetlerini koruyan erkekler ve iffetlerini koruyan kadınlar, Allah'ı çok anan erkekler ve Allah'ı çok anan kadınlar; işte bunlara Allah bağış ve büyük bir ödül hazırlamıştır.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ مُبَایَعَاتٍ عَلَى أَنْ لَا يُبَشِّرَنَّ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِنِهَاطٍ يَفْتَرِيَنَّهُ بَيْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيَنَّكَ فِي مَعْرُوفٍ قَبَائِعُهُنَّ وَاسْتَغْفِرَنَّ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٢﴾

60 Mümtehhine/12. Ey Peygamber! İnanmış kadınlar, Allah'a hiçbir ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zinâ etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasında kendi attıkları bir bühthanla gelmemek³¹⁴ ve uygun olanı işlemek konusunda sana karşı gelmemek şartıyla, biat etmek üzere sana geldikleri zaman onların biatlarını kabul et; onlara Allah'tan bağışlanma dile; Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْخَارِجِي وَالْقُرْبَىٰ وَالْخَارِجِ الْحَنْبِ وَالصَّاحِبِ بِالْحَنْبِ وَالْبِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا ﴿٣٦﴾

4 Nisa/36. Allah'a tapın, ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, yakınlara, öksüzlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanındaki arkadaşta, yolda kalmış olana, yönetiminizde olanlara iyi davranın. Allah kendini beğenip böbürleneni sevmez.

مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقِيتًا ﴿٨٥﴾

4 Nisa/85. Kim iyi bir işe aracı olursa, kendisine ondan bir pay vardır. Kim de kötü bir şeye aracılık yaparsa, kendisine onun bir benzeri vardır. Allah her şeyi gözetip karşılığını verir.

³¹⁴ Bu deyim, müfessirler tarafından genellikle "başkasının çocuğunu sahiplenerek kocasına isnatta bulunmak" şeklinde yorumlanmıştır.

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ
اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٠﴾

مَنْ كَانَ يُرِيدِ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ
الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ
لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يُورُ ﴿١٠﴾

فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١٢﴾

قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ
شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ
إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِبَاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا
ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ
إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَقْتُلُونَ ﴿١٥١﴾
وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ
أَشَدُّهُ وَأَوْفُوا بِالْكَفْلِ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا تَكْلَفُ
نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى
وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٢﴾
تَتَّبِعُوا السَّبِيلَ فَتَفَرَّقَ بَيْنَكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٥٣﴾

وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ
إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ
بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْمًا عَلَى وَهْنٍ وَفَصَّلَهُ فِي عَامَتَيْنِ
أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ ﴿١٤﴾ وَإِنْ

25 **Furkan/70.** Ancak tövbe eden, inanan ve yararlı iş işleyen kimselerin; işte Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah bağışlar ve esirger.

35 **Fatır/10.** Kim güç (ve şeref) isterse (bil-sin ki), güç (ve şeref) tümüyle Allah'ındır. Güzel sözler O'na yükselir; o sözleri yararlı iş yükseltir. Kötülük yapmakta düzen ku-ranlar için çetin azap vardır. Bunların kur-dukları düzenler de boşa çıkar.

11 **Hud/112.** (Ey Muhammed!) Sana emro-lunduğu gibi dosdoğru ol. Sen ve seninle birlikte tövbe edenler, aşırı gitmeyin. Allah yaptıklarınızı görmektedir.

6 **En'am/151-153.** De ki: "Gelin, size Rabbi-nizin haram kıldığı şeyleri anlatayım. O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya iyi davranın. Yoksulluktan korkarak çocukları-nızı öldürmeyin; —sizin ve onların rızığını Biz veriyoruz—. Kötülüğün gizlisine de, açığına da yanaşmayın. Allah'ın haram kıldığı cana —haksız yere— kıymayın. Düşünün diye Allah bunları size öğüt vermektedir. Erginlik ça-ğına erişene kadar, en iyi şeklin dışında ök-süzün malına yaklaşmayın. Ölçüyü ve tartıyı adaletle yerine getirin —bir kimseye ancak gücünün yeteceği kadar yükümlülük veri-riz—. Akranız da olsa, konuştuğunuz za-man söylediginizde adil olun. Allah'ın ant-laşmasını yerine getirin. Allah bunları size, öğüt alıp düşünesiniz diye anlatmaktadır. Doğru olan bu yoluma uyun. Sizi Allah'ın yolundan ayrı düşürecek çeşitli yollara git-meyin. Bu, saygılı olmanız için Allah'ın size öğütlediği şeylerdir.

31 **Lokman/13.** Lokmân, oğluna öğüt vere-rek: "Ey oğulcuğum! Allah'a eş koşma! Doğ-rusu, şirk büyük zulümdür" demişti. 14. Biz insana, ana ve babasını tavsiye etmişizdir. Annesi onu güçsüzlükten güçsüzlüğe uğraya-rak karında taşımıştı. Çocuğun süttan ke-silmesi ise iki yıl sürer. "Bana ve ana-babana

جَاهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبَتُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبَعَ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ يَأْتِيهِ الْإِنَّمَاءُ بِكُنتَ مَقَالًا حَيْثُ مِنْ خَرَدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَاوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿١٦﴾ يَأْتِيهِ أَقِيمِ الصَّلَاةَ وَامْرُؤًا بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقِ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٧﴾ وَلَا تَصْعَقْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمُشْ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿١٨﴾ وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاعْظُمْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ﴿١٩﴾

فَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَّعِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَمَا عَدَدُ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَلْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٣٦﴾ وَالَّذِينَ يَحْتَسِبُونَ كِبَارَ الْإِنَّمَاءِ وَالْفَوَاحِشِ وَإِنَّمَا مَا غَضَبُوا هُمْ يَعْفِرُونَ ﴿٣٧﴾ وَالَّذِينَ اسْتَحْلَبُوا رَبَّهُمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَامْرُؤًا شُورَىٰ نَبْتَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٨﴾

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَفْتَاوْا فَلَا جُنْدَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٣﴾ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْحِجَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٩٠﴾

şükret" diye ona öğütte bulunmuşuzdur. Dönüş Banadır. 15. (Ey insanoğlu!) Ana-baban seni, körü körüne Bana ortak koşman için zorlarsa, onlara itaat etme; dünya işlerinde onlarla güzel geçin; Bana yönelen kim-senin yoluna uy; sonunda dönüşünüz Banadır. O zaman yaptıklarınızı size bildiririm. 16-19. Lokmân şöyle dedi: "Ey oğulcuğum! İşlediğin şey bir hardal tanesi ağırlığında da olsa, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde de bulunsa, Allah onu senin karşına getirir. Allah nüfuz edip, haber alandır. Ey oğulcuğum! Namazı kıl, uygun olanı buyurup kötülükten vazgeçir, başına gelene karşı dayanıklı ol. Bunlar, üzerinde durulmaya değer işlerdir. İnsanları küçümseyip yüz çevirme, yeryüzünde böbürlenerek yürüme; Allah kendini beğenip övünen hiç kimseyi sevmez. Yürüyüşünde tabii ol, sesini kıs! Seslerin en çirkin eşeklerin sesidir".

42 Şura/36-38. Size verilmiş bulunan herhangi bir şey, sadece dünya hayatının menfaatidir; inanıp Rablerine güvenenler, büyük günahlardan ve hayasızlıklardan çekinenler, öfkelenediklerinde bile bağışlayanlar, Rablerinin çağrısına cevap verenler, namazı kılanlar işleri(ni) aralarında danışma ile (görenler), kendilerine verdiğimiz rızıktan sarfedenler ve bir saldırıya uğradıklarında kazanmaya çalışanlar için Allah'ın katında bulunan daha iyi ve daha kalıcıdır.

46 Ahkaf/13. "Rabbimiz Allah'tır" deyip, sonra da dosdoğru olanlara korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir. 14. İşte onlar cennetliklerdir. İşlediklerine karşılık orada kalacaklardır.

16 Nahl/90. Allah, adaletle davranmayı, iyilik yapmayı ve akrabaya bakmayı emreder; çirkin işleri, kötülüğü ve azgınlığı yasaklar. Düşünürsünüz diye Allah size öğüt veriyor.

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبْدِلُ
اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٠﴾

مَنْ كَانَ يُرِيدِ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ
الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ
لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يُورُ ﴿١٠﴾

فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١٢﴾

قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ عَلَيَّكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ
شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ
إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا
ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ
إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٥١﴾
وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ
أَشُدَّهُ وَآوُفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا تَكْلَفُ
نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى
وَبِعَهْدِ اللَّهِ آوُفُوا بِذِكْمِ وَصِيَّتِكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ
﴿١٥٢﴾ وَأَنْ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا
تَتَّبِعُوا السَّبِيلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصِيَّتُكُمْ بِهِ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٥٣﴾

وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ
إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ
بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفَصَّالَهُ فِي تَامِنٍ
أَلَمْ نَشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ ﴿١٤﴾ وَإِنْ

25 **Furkan/70.** Ancak tövbe eden, inanan ve yararlı iş işleyen kimselerin; işte Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah bağışlar ve esirger.

35 **Fatır/10.** Kim güç (ve şeref) isterse (bil-sin ki), güç (ve şeref) tümüyle Allah'ındır. Güzel sözler O'na yükselir; o sözleri yararlı iş yükseltir. Kötülük yapmakta düzen kur-anlar için çetin azap vardır. Bunların kur-dukları düzenler de boşa çıkar.

11 **Hud/112.** (Ey Muhammed!) Sana emro-lunduğu gibi dosdoğru ol. Sen ve seninle birlikte tövbe edenler, aşırı gitmeyin. Allah yaptıklarınızı görmektedir.

6 **En'am/151-153.** De ki: "Gelin, size Rabbi-nizin haram kıldığı şeyleri anlatayım. O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya iyi davranın. Yoksulluktan korkarak çocukları-nızı öldürmeyin; –sizin ve onların rızkını Biz veriyoruz–. Kötülüğün gizlisine de, açığına da yanaşmayın. Allah'ın haram kıldığı cana –haksız yere– kıymayın. Düşünün diye Allah bunları size öğüt vermektedir. Erginlik ça-ğına erişene kadar, en iyi şeklin dışında ök-süzün malına yaklaşmayın. Ölçüyü ve tartıyı adaletle yerine getirin –bir kimseye ancak gücünün yeteceği kadar yükümlülük veri-riz–. Akrabanız da olsa, konuştuğunuz za-man söylediğinizde adil olun. Allah'ın ant-laşmasını yerine getirin. Allah bunları size, öğüt alıp düşünesiniz diye anlatmaktadır. Doğru olan bu yoluma uyun. Sizi Allah'ın yolundan ayrı düşürecek çeşitli yollara git-meyin. Bu, saygılı olmanız için Allah'ın size öğütlediği şeylerdir.

31 **Lokman/13.** Lokmân, oğluna öğüt vere-rek: "Ey oğulcuğum! Allah'a eş koşma! Doğ-rusu, şirk büyük zulümdür" demişti. 14. Biz insana, ana ve babasını tavsiye etmişizdir. Annesi onu güçsüzlükten güçsüzlüğe uğraya-rak karnında taşımıştı. Çocuğun süttan ke-silmesi ise iki yıl sürer. "Bana ve ana-babana

جَاهِدَكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ يَأْتِيَنِي إِنَّهَا إِن تَكُنْ مِنْهَا جَنَّةٌ مِّنْ غَرَدٍ لَّ فَتَكُنْ فِي صَحْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَاوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿١٦﴾ يَأْتِيَنِي أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿١٧﴾ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿١٨﴾ وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِن صَوْتِكَ إِنَّكَ أَنْتَ الْكَفُورُ الْأَصَوَاتُ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ﴿١٩﴾

فَمَا أُوْتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٣٦﴾ وَالَّذِينَ يَحْتَسِبُونَ كِبَاءَهُمُ الْإِنَّم وَالْفَوَاحِشُ وَإِنَّا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ﴿٣٧﴾ وَالَّذِينَ اسْتَحَالُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٨﴾

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَفْتَاهُوا فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٣﴾ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٩٠﴾

şükret" diye ona öğütte bulunmuşuzdur. Dönüş Banadır. 15. (Ey insanoğlu!) Ana-baban seni, körü körüne Bana ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme; dünya işlerinde onlarla güzel geçin; Bana yönelen kim-senin yoluna uy; sonunda dönüşünüz Banadır. O zaman yaptıklarınızı size bildiririm. 16-19. Lokmân şöyle dedi: "Ey oğulcuğum! İşlediğin şey bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde de bulunsa, Allah onu senin karşına getirir. Allah nüfuz edip, haber alandır. Ey oğulcuğum! Namazı kıl, uygun olanı buyurup kötülükten vazgeçir, başına gelene karşı dayanıklı ol. Bunlar, üzerinde durulmaya değer işlerdir. İnsanları küçümseyip yüz çevirme, yeryüzünde böbürlenerek yürüme; Allah kendini beğenip övünen hiç kimseyi sevmez. Yürüyüşünde tabii ol, sesini kıs! Seslerin en çirkin eşeklerin sesidir".

42 Şura/36-38. Size verilmiş bulunan herhangi bir şey, sadece dünya hayatının menfaatidir; inanıp Rablerine güvenenler, büyük günahlardan ve hayasızlıklardan çekinenler, öfkelenediklerinde bile bağışlayanlar, Rablerinin çağrısına cevap verenler, namazı kılanlar işleri(ni) aralarında danışma ile (görenler), kendilerine verdiğimiz rızıktan sarfedenler ve bir saldırıya uğradıklarında kazanmaya çalışanlar için Allah'ın katında bulunan daha iyi ve daha kalıcıdır.

46 Ahkaf/13. "Rabbimiz Allah'tır" deyip, sonra da dosdoğru olanlara korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir. 14. İşte onlar cennetliklerdir. İşlediklerine karşılık orada kalacaklardır.

16 Nahl/90. Allah, adaletle davranmayı, iyilik yapmayı ve akrabaya bakmayı emreder; çirkin işleri, kötülüğü ve azgınlığı yasaklar. Düşünürsünüz diye Allah size öğüt veriyor.

e) Dinde Aşırı Gitmek

Burada aşırı gitmekle kastedilen, dinin sınırlarının dışına çıkmak değil; dinin sınırları içinde kalmakla birlikte, kişinin lüzumsuz yere zorluk çıkartması, insanları/kendini Allah'ın yükümlü tutmadığı şeylere zorlaması; kısacası, dinî sorumluluklar konusunda kraldan fazla kralcı davranmasıdır. Bu tür bir dindarlık tezahürünün tarihsel olarak Hristiyanlık için geçerli olduğu söylenebilir. Hz. Peygamber zamanında da bazı Müslümanlar bu tür aşırılıklara yeltenmişler, ancak inen ayetlerle veya bizzat Hz. Peygamber tarafından uyarılmışlardır. Bu konuyla ilgili olarak, aşağıdaki pasajların yanısıra, Hz. Peygamber'in çokça bilinen, ancak pek riayet edilmeyen şu talimatlarının rehberliğinden şaşmamak gerekir: "Koylaylaştırın, zorlaştırmayın; müjdeleyin, korkutmayın!"

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نَفْصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرُّتُمْ عَلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لَيَفْسِدُونَ بَأْهْوَاءِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴿١١٩﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ تُبْدَ لَكُمْ تَسْأَلُكُمْ وَإِنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنَزَّلُ الْقُرْآنُ تُبْدَ لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٠١﴾ قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا كَافِرِينَ ﴿١٠٢﴾

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٧٧﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٨٧﴾

7 A'raf/32. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'ın, kulları için ortaya çıkardığı süsü ve temiz rızıkları haram kılan kimdir?" De ki: "Bunlar, dünya hayatında, özellikle kıyamet gününde inananlara aittir. Bilecek topluma âyetleri açıklıyoruz".

6 En'am/119. Allah'ın adının üzerine anıldığı şeylerden niye yemiyorsunuz? Oysa O, darda kalmanızın dışında size haram kıldığı şeyleri açıklamıştır. Doğrusu, çokları bilmeden hevalarına uyarak insanları şaşırtıyorlar. Senin Rabbin aşırı gidenleri çok iyi bilmektedir.

5 Maide/101. Ey inananlar! Size açıklandığı zaman hoşunuza gitmeyecek şeyleri sormayın. Kur'an indirilirken onları sorarsanız size açıklanır, oysa Allah onlardan geçmiştir. Allah bağışlayıcıdır, halimdir. 102. Sizden önce bir topluluk onları sormuş, sonra da onları inkar etmişti.

5 Maide/77. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey Kitaplılar! Haksız yere dîninizde aşırı gitmeyin ve daha önce kendileri sapıp, birçoklarını da saptıran ve düz yoldan şaşan bir topluluğun hevalarına uymayın".

5 Maide/87. Ey inananlar! Allah'ın size helal ettiği tertemiz şeyleri haram etmeyin, aşırı da gitmeyin. Allah, aşırı gidenleri sevmez.

C. İNSANIN KENDİSİNE VE ÇEVRESİNE KARŞI AHLAKİ SORUMLULUKLARI

Dini öğretinin yarısı, Allah'a karşı ahlaklı olmaya çağrı ise; diğer yarısı da, bunun yansıması olarak, insanlara karşı ahlakî sorumlulukların yerine getirilmesine çağrıdır. Kur'an'da iman ve salih amelin birlikte değerlendirilmesine bağlı olarak, insanın hemcinslerine ve Allah'a karşı ahlakî sorumlulukları da, bu ikisinin içerikleri farklı olmakla birlikte değer olarak birbirlerinden ayrı tutulmazlar. Bu anlamda, rahatlıkla, insanın kendisine ve hemcinslerine karşı ahlakî sorumluluklarının aynı zamanda Allah'a karşı birer ödev olarak karşımıza çıkması Kur'an'da ender rastlanan bir durum değildir. Kur'an, ahlakî kavramların (iyilikler-kötülükler) bilgisel tanımlarını yapmamaktadır. Bunları ayırtetme yeteneği, yaratışta insanın fitratına yerleştirilmiştir. İnsanlık, müşterek tecrübesiyle –ve gerektiğinde peygamberlerin yardımıyla– bunların içeriğine dair bilgiyi biriktirmiştir. Kur'an'ın çabası, insanların bildikleri/tanıdıkları ahlakî erdemleri pratiğe geçirmeleri için muhataplarını ikna ve teşvik etmeye yöneliktir.

1. İyi ve Övülen Tutum ve Davranışlar

Çok yaygın olarak sanıldığı gibi, Kur'an'ın asıl amacı, insanlara bilmedikleri ahlakî doğruları/iyileri, yanlışları/kötüleri öğretmek değildir. Kur'an'a göre, bunların bilgisi/duygusu, insan yaratıldığında ona verilmiştir (91 Şems/7-10). Kur'an'ın insanlara katkısı, bunları hatırlatmak (tezkire) ve daha önemlisi, bunları pratiğe geçirmesine moral yardım sağlamaktır. Bu nedenle Kur'an, genel ahlakî kavramlar kullanır (hasenât, seyyi'ât, salih amel, zulüm, adalet vb.); bunların ne anlama geldiğinin insan tarafından bilindiği öngörüldüğü için, bunları hiçbir yerde tanımlamaz. Kur'an'ın kullandığı bu ahlakî kavramların semantik açıdan irdelenmesi, bu kavramların Arap yaşam pratikleri ve zihin dünyası ile irtibatından hareketle daha iyi anlaşılmasını sağlasa da, esasen Arapça'da bu şekilde ifade edilen bu kavramların bütün dil ve kültürlerde karşılıkları vardır.

a) Genel Olarak İyilik ve Doğruluk

﴿فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ﴾ ۱۱ ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ﴾ ۱۲ ﴿فَكَرَّ بِرَقَبَةٍ﴾ ۱۳ ﴿أَوْ إِطْعَمَ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ﴾ ۱۴ ﴿يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ﴾ ۱۵ ﴿أَوْ مَسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ﴾ ۱۶ ﴿ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ﴾ ۱۷ ﴿أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَةِ﴾ ۱۸

90 Beled/11. O, sarp geçidi aşmaya girişemedi.³¹³ 12. O sarp geçidin ne olduğunu sen bilir misin? 13-16. (O geçit) bir köle öz-gürleştirmek veya açlık gününde, yakınlığı olan bir öksüzü, yahut toprağa serilmiş bir yoksulu doyurmaktır. 17. Sonra, inanıp birbirlerine dayanıklı olmayı öğütleyen ve birbirine merhametli olmayı salık verenlerden olma. 18. İşte bunlar amel defterleri sağdan verilenlerdir.

³¹³ Ayetler, beşerî, toplumsal ve ahlakî birtakım durumlara (*esbâb-ı nüzûl*) istinaden indiği için, bu ayette işaret edilen 'o' zamirinin kime tekabül ettiği müfessirler tarafından araştırılmış ve bu konuda çok farklı isim belirlemeleri söz konusu olmuştur (Ebû'l-Esed b. Kilde, Velid b. Muğîre, bütün Kureyşliler vb.). Kur'an'da yer alan bu tür zamirler, mutlaka nüzûl döneminde yaşayan somut bireylere veya topluluklara tekabül ediyordu. Ancak, benzer pasajlarda sözü edilen özelliğin evrenselliği ölçüsünde, yorum yoluyla genel geçer bir tesbit ve evrensel bir mesaj çıkarmak mümkündür. Bu anlamda, Kur'an'ın evrenselliğini, onun hitabının (söylemin) evrensel oluşu şeklinde değil de, getirdiği çözümlerin, teşhislerin ve tahlillerin, yani söylemde yüklü bulunan mesajın evrenselliği olarak anlamak daha doğrudur.

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَظَهُ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَيَنْعِمُ اللَّهُ هُمْ يَكْفُرُونَ ﴿٧٢﴾ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْئًا وَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٧٣﴾ فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧٤﴾

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ ﴿٦﴾ الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ ﴿٧﴾ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ ﴿٨﴾

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٩٧﴾ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ ﴿٩٨﴾

أَقِمْنَ اتَّبِعِ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٦٢﴾

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَسُوا اللَّهَ فَأَنسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١٩﴾

c) Allah'tan Ümit Kesmek

قَالُوا بَشِّرْنَاكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْقَانِطِينَ ﴿٥٥﴾ قَالَ وَمَنْ يَقْطَعْ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّي إِلَّا الضَّالُّونَ ﴿٥٦﴾

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٣﴾

16 **Nahl/72.** Allah size kendinizden eşler var eder. Eşlerinizden de oğullar ve torunlar var eder. Temiz şeylerden size rızık verir. Öyle iken, batılı mı inanıyorlar? Ve Allah'ın nimetini bilerek inkâr mı ediyorlar? 73. Allah'ı bırakıp, kendilerine göklerden ve yerden rızık veremeyen ve veremeyecek olan şeylere mi tapıyorlar? 74. Allah'a örnekler vermeye kalkışmayın. Allah bilir, siz ise bilmezsiniz.

82 **İnfitar/6-8.** Ey İnsan! Seni yaratıp sana şekil veren, seni düzgün ve ölçülü kılan, istediği şekilde seni terki eden, çok cömert olan Rabbine karşı seni aldatan nedir?

2 **Bakara/97-98.** De ki: "Kendinden öncekini doğrulayan, inananlara yol gösteren ve müjdeleyen Kur'an'ı senin kalbine Allah'ın izni ile indiren Cebrail'e kim düşman olursa; kim Allah'a, meleklerine, elçilerine, Cebrail'e ve Mikail'e düşman olursa, bilsin ki, Allah inkar edenlere düşmandır".

3 **Al-i İmran/162.** Allah'ın rızasına uyan kimse, hiç Allah'ın hışmına uğrayan gibi olur mu? Bunun varacağı yer cehennemdir. Ne kötü varılacak yerdir.

59 **Haşr/19.** Allah'ı unutup da, Allah'ın da kendilerini kendilerine unuttuğu kimseler gibi olmayın; onlar, yoldan çıkmış kimselerdir.

15 **Hicr/55.** (Elçiler İbrahim'e): "Sana gerçeği müjdeliyoruz. Umutsuzlardan olma" dediler. 56. İbrahim: "Rabbimin rahmetinden sapıklar dışında kim ümidini keser ki?" dedi.

39 **Zümer/53.** (Ey Muhammed! Benim adıma) de ki: "Ey kendilerine karşı tutumsuz davranan kullarım! Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin. Doğrusu, Allah günahların hepsini bağışlar. Çünkü çok bağışlayıcı ve merhametlidir".

لَا يَسْأَلُ الْإِنْسَانُ مِنْ دُعَاءِ الْخَيْرِ وَإِنْ مَسَّهُ الْفَقْرُ
فَيُؤَسِّ قُنُوطٌ ﴿٤٩﴾

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِيبْهُمْ
بِمَا قَدَّمْتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ ﴿٣٦﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ أُولَئِكَ يَكُونُ مِنْ
رَحْمَتِي وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٣﴾

مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ
يُدْهِينَ كَيْدُهُ مَا يَعِظُ ﴿١٥﴾

41 Fussilet/49. İnsan, iyilik istemekten usanmaz da, kendisine bir kötülük gelince umutsuzluğa düşer, meysus olur.

30 Rum/36. İnsanlara bir rahmet tattırdığımız zaman ona sevinirler, ama kendi elleriyle yaptıklarından ötürü başlarına bir kötülük gelince, hemen umutsuzluğa düşerler.

29 Ankebut/23. Allah'ın âyetlerini ve O'na kavuşmayı inkâr edenler, işte onlar, benim rahmetimden ümitlerini kesmişlerdir. Onlar için can yakıcı azap vardır.

22 Hac/15. Kim Allah'ın kendisine³¹¹ dünyada ve ahirette yardım etmeyeceğini düşünüyorsa, (başka) bir sebeple göğze uzanıp ilerlesin; sonra baksın bakalım, bu planı, kızgınlığına sebep olan şeyi giderecek mi?³¹²

d) Allah'ı ve İsmi İstismar Etmek

وَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا وَتَقْرُوا
وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٤﴾

2 Bakara/224. Yeminlerinizde Allah'ın adını iyilik etmenize, Allah'a karşı gelmekten sakınmanıza ve insanların arasını düzeltmenize engel kılmayın.

اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ
مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾

63 Münafikun/2. Onlar (ikiyüzlüler) yeminlerini kalkan edinerek (insanları) Allah'ın yolundan alıkoılar; işledikleri işler gerçekten ne kötüdür.

اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ
عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٦﴾

58 Mücadele/16. Onlar (ikiyüzlüler) yeminlerini kalkan edinerek, (insanları) Allah'ın yolundan alıkoılar; onlara alçaltıcı bir azap vardır.

³¹¹ Buradaki zamiri 'Peygamber' olarak yorumlayanlar da vardır. Şayet bu zamir Hz. Peygamber'e işaret ediyorsa, o zaman ayeti şöyle anlamak gerekir: "Kim, Allah'ın ona (Peygamber'e) dünyada ve ahirette de yardım etmeyeceğini sanıyorsa..."

³¹² Bu ayeti anlamak oldukça zordur. Buradaki "göğze ip uzatmak" veya "bir sebeple göğze uzanmak" ifadesi deyim olarak kullanılmış olabilir. Gerek metnin bağlamının, gerekse tefsirlerin ve Kur'an tercümelerinin yardımıyla bizim bu ayetten anladığımız şudur: "Kim bir zorluk içerisinde olduğu halde, Allah'ın kendisine yardım etmeyeceği gibi bir zanna sahip olursa, o zaman başkasının yardımına başvurursun; bakalım bu planı, onu zor duruma düşüren şeyi giderecek mi?"

فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ
رَبِّيَ أَكْرَمَنِ ﴿١٥﴾ وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ
رِزْقُهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ ﴿١٦﴾

89 **Fecr/15.** Rabbin, denemek için bir insana iyilik edip, nimet verdiği zaman: "Rabbim bana ikram etti" der. 16. Ama onu sınamak için rızıkını bir ölçüye göre verdiği zaman: "Rabbim beni hor düşürdü" der.

فَمَا يَكْذِبُكَ بَعْدَ بِالْدِّينِ ﴿٧﴾ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَكْهَمَ
الْحَاكِمِينَ ﴿٨﴾

95 **Tin/7.** (Ey insan!) Öyleyken, sana dini yalanlatan nedir? 8. Allah, hükmedenlerin en iyi hükmedenini değil midir?

أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ ﴿٨﴾ وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ ﴿٩﴾
وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ ﴿١٠﴾ فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ ﴿١١﴾
وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ ﴿١٢﴾ فَكُّ رَقَبَةٍ ﴿١٣﴾ أَوْ
إِطْعَامٌ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ ﴿١٤﴾ يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ
﴿١٥﴾ أَوْ مِسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ ﴿١٦﴾

90 **Beled/8-9.** Biz onun için iki göz, bir dil ve iki dudak var etmedik mi? 10. Biz ona iki yolu da göstermedik mi? 11. (Ama) o, sarp geçidi aşmaya girişemedi. 12. O sarp geçidin ne olduğunu sen bilir misin? 13-16. O geçit, bir köle azat etmek veya açlık gününde, yakınlığı olan bir öksüzü, yahut toprağa serilmiş bir yoksulu doyurmaktır.

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَاَ لِحَبِيهِ أَوْ فَاعِدًا أَوْ
قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّ كَأَن لَّمْ يَدْعُنَا
إِلَى ضُرِّ مَسَّهُ كَذَلِكَ زُينَ لِّلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٢﴾

10 **Yunus/12.** İnsana bir darlık değince, yan yatarken, otururken veya ayakta iken Bize yakarır durur. Ancak, Biz onun darlığını kaldırıncı, sanki başına gelen darlıktan ötürü Bize hiç yakarmamış gibi olur. İşlerinde aşırı gidenlere, yapmış oldukları böylece süslü gözükür.

قُلْ مَنْ يُنْحِيكُمْ مِنْ ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ تَدْعُونَهُ
تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً لَّيْنٍ أَفَلَا تَحْسِبُونَهُ هَدًى لَّنْكَوْنَنَّ مِنَ
الشَّاكِرِينَ ﴿٦٣﴾ قُلِ اللَّهُ يُنْحِيكُمْ مِنْهَا وَمِنْ كُلِّ
كَرْبٍ ثُمَّ أَنتُمْ تُشْرِكُونَ ﴿٦٤﴾

6 **En'am/63.** De ki: "Sizler gizlice ve açıkça: "Eğer bizi bundan kurtarırsa, andolsun, şükredenlerden oluruz", diye O'na yakarırken, sizi karanın ve denizin karanlıklarından kim kurtarır?" 64. De ki: "Sizi ondan ve her sıkıntıdan Allah kurtarır. Bir de tutup O'na ortak koşarsınız".

وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوَاجٌ كَاطِلٌ دَعَاُ اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ
الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمَا
يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ ﴿٣٢﴾

31 **Lokman/32.** Onları gölgeler gibi dalgalı kuşattığı zaman, dini sırf Allah'a has kılarak O'na yalvarırlar; onları karaya çıkarak kurtardığında, içlerinden bir kısmı geri durur³¹⁰. Zaten âyetlerimizi ancak hâin nankörler bile inkâr ederler.

³¹⁰ Burada *muktesid* kelimesi geçmektedir. Bu kelime, sıkıntı anında dini Allah'a has kılmak konusunda aşırı cömert davranan kâfirlerin, sıkıntıdan kurtulunca bu konuda daha cimri davranmaya başladıklarını ilginç bir biçimde dramatize etmektedir.

فَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا نُمَّ إِذَا حَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِّنَّا
قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ بَلْ هِيَ فَتْنَةٌ وَلَكِنِّي أَكْثَرُهُمْ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٩﴾ قَدْ قَالَهَا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَمَا
أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٥٠﴾

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا حَوَّلَهُ
نِعْمَةً مِّنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُو إِلَيْهِ مِن قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ
أُتَادًا يُضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا إِنَّكَ
مِنَ أَصْحَابِ النَّارِ ﴿٨﴾

وَلَئِنْ أَدْقْنَا رَحْمَةً مِّنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرْأٍ مِّسْتَهُ لَيَقُولُنَّ
هَذَا لِي وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُجِعْتُ إِلَىٰ
رَبِّي إِنَّ لِي عِنْدَهُ لَلْحُسْبَىٰ فَلَنَبْشِرَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا
عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٠﴾ وَإِنَّا
أَنعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَىٰ بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ
الشَّرُّ فَدُو دُعَاءٍ عَرِيضٍ ﴿٥١﴾

فَإِن أَعْرَضُوا فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا إِنْ عَلَيْكَ
إِلَّا الْبَلَاغُ وَإِنَّا إِذَا أَدْقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَرَحَ بِهَا
وَإِن تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمْت أَيْدِيَهُمْ فَإِنَّ الْإِنْسَانَ
كَفُورٌ ﴿٤٨﴾

وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ
تَجَآرُونَ ﴿٥٣﴾ ثُمَّ إِذَا كُشِفَ الضُّرُّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِحْتُمْ
بِمَنِّكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ﴿٥٤﴾ لَيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ
فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾

39 Zümer/49. İnsanın başına bir sıkıntı gelince Bize yalvarır, sonra katımızdan ona bir nimet verdiğimiz zaman: "Bu bana bilgidimden dolayı verilmiştir?" der. Hayır; o bir imtihandır, fakat çoğu bilmez. 50. Bunu onlardan öncekiler de söylemişti, ama kazandıkları şeyler onlara fayda vermedi.

39 Zümer/8. İnsanın başına bir sıkıntı gelince Rabbine yönelerek O'na yalvarır. Sonra Allah, katından bir nimet verince, önceden kime yalvarmış olduğunu unutturur; Allah'ın yolundan saptırmak için O'na eşler koşar. (Ey Muhammed!) De ki: "İnkârinla az bir müddet menfaatlen bakalım; şüphesiz sen cehennemliksin".

41 Fussilet/50. Başına gelen sıkıntıdan sonra, kendisine katımızdan bir rahmet tattırırsak: "Bu benim hakkımdır; kıyametin kopacağını da sanmıyorum. Rabbime döndürülsem bile, O'nun katında da benim için mutlaka daha güzel şeyler vardır" der. İnkâr edenlere, işlediklerini, bildireceğiz. Onlara çetin bir azap tattıracağız. 51. İnsana nimet verdiğimiz zaman yüz çevirerek yan çizer; başına bir kötülük gelince de uzun uzun yalvarır.

42 Şura/48. (Ey Muhammed!) Eğer yüz çevirirlerse, (bilsinler ki) Biz seni onlara bekçi göndermedik; sana düşen sadece duyurmaktır. Biz insana katımızdan bir rahmet tattırırsak ona sevinir; ama elleriyle yaptıklarından dolayı başlarına bir kötülük gelirse, işte o zaman insan pek nankör kesilir.

16 Nahl/53. Size gelen her nimet Allah'tandır. Sonra başınıza bir sıkıntı geldiği zaman, yalnız O'na yakarırınız. 54. Sonra sıkıntıyı sizden giderince, içinizden bir kısmı hemen Rablerine ortak koşarlar. 55. Böylece, kendilerine verdiklerimizi inkâr ederler. Öyleyse geçinin bakalım, yakında bileceksiniz.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَهُمْ مِنَ
الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
نَعْمَ أَجْرَ الْعَامِلِينَ ﴿٥٨﴾ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى
رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٥٩﴾

29 **Ankebut/58-59.** İnanan ve yararlı iş iş-
leyenleri, altlarından ırmaklar akan, içinde
temelli kalacakları cennetteki köşklere
yerleştiririz, (sıkıntılara karşı) dayanan ve
Rablerine güvenenlerin ecir ne güzeldir!

وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿٣﴾

33 **Ahzap/3.** Allah'a güven, vekil olarak
Allah yeter.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٣﴾

64 **Teğabün/13.** Allah (vardır), O'ndan
başka tanrı yoktur. İnananlar yalnız Allah'a
güvensinler.

2. Kötü ve Verilen Tutum ve Davranışlar

a) Allah'a Karşı Büyüklenmek ve Kendini Yeterli Görmek (Tekebbür ve İstiğnâ)

Tekebbür ve istiğnâ, insanın, sahip olduğu her şeyin varlık kaynağının Allah olduğunu unutması, Allah'a ihtiyaç duymadan kendini yeterli görerek, kendini bir bakıma Allah ye-
rine koymasidir. Şeytan ve Firavun'un Kur'an'da bahsedilen tutumları bunun birer örneği-
dir. "Titanik" gemisi ve "Callenger" (meydan okuyan) uzay gemisi böylesi bir ahlaki tu-
tumla yapılmıştı. Geminin mühendisi, "Bu gemiyi Tanrı bile batıramaz." diyordu; ancak,
her ikisinin akibetini de biliyoruz. Ama çağımız insanı öyle bir istiğnâ ve istikbar içindedir
ki, iki olaydan da neredeyse hiç kimse 'ibret' almadı. Kur'an, insanın temel zaaflarından
kaynaklanan bu ahlaksız tutum konusunda sergilediği duyarlılıkla, insanın ahlaki ödevle-
rinin en önemlilerinin kendi iç dünyasında olup bitenlerle ilgili olduğunu göstermektedir.

كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَافٍ ﴿٦﴾ أَن رَّاهُ اسْتَعْتَى ﴿٧﴾
إِنِّي إِلَىٰ رَبِّكَ الرَّجْعَىٰ ﴿٨﴾

96 **Alak/6-7.** İnsanoğlu (hiçbir şeye) muhtaç
olmadığını düşünmekle azgınlık etmektedir.
8. (Hâlbuki) dönüş Rabbindir.

أَيَحْسَبُ أَن لَّنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ ﴿٥﴾

90 **Beled/5.** İnsanoğlu, kendisine kimsenin
güç yetiremeyeceğini mi sanıyor?

وَإِذَا تُنْذِرَ عَلَيْهِ آيَاتُنَا وَلَّىٰ مُسْتَكْبِرًا كَانَ لَمْ يَسْمَعْهَا
كَانَ فِي أَذُنِهِ وَقَرَّ قَبْضُهُ بِعَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٧﴾

31 **Lokman/7.** Ayetlerimiz o (sapık) kim-
seye okunduğu zaman, kulaklarında ağırlık
varmış gibi ve işitmemişcesine büyükle-
rek sırt çevirir. İşte onu can yakıcı azap ile
müjdele.

بَلَىٰ قَدْ جَاءَكَ آيَاتِي فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتَ
وَكُنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٥٩﴾

39 **Zümer/59.** (Ey İnsan!) Hayır; âyetlerim
sana gelmişti de onları yalanlamış, bü-
yüklük taslamış ve inkârcılardan olmuştun.

لَا حَرَمَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّ اللَّهَ
يُحِبُّ الْمُسْتَخِيرِينَ ﴿٢٣﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مَاذَا أَرَادَ
رَبُّكُمْ قَالُوا أَتَسْأَلُنَا الْأَوَّلِينَ ﴿٢٤﴾ لِيُحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ
كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ
عِلْمٍ أَلَا سَاءَ مَا يَزُرُونَ ﴿٢٥﴾

إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الصَّمُّ الْكُفُّمُ الَّذِينَ لَا
يَعْقِلُونَ ﴿٢٢﴾ وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ
وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾

فِيمَا نَقَضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ وَكَفَرَهُمْ بآيَاتِ اللَّهِ وَقَتْلِهِمُ
الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ نَبَى طَعَنَ اللَّهُ
عَلَيْهَا بِكَفَرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٥٥﴾
وَبِكَفَرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا ﴿١٥٦﴾
وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ
وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ
اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا
اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ﴿١٥٧﴾ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ
إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٥٨﴾

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى
وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ ﴿٨﴾ ثَانِي عَطْفُهُ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ
اللَّهِ لَهُ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَتُذِيقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَذَابَ
الْحَرِيقِ ﴿٩﴾

16 Nahl/23. Şüphesiz, Allah onların gizle-
diklerini ve açığa vurduklarını bilir. Doğ-
rusu, O büyüklük taslayanları sevmez. 24.
Onlara: "Rabbiniz ne indirdi?" diye so-
rulsa: "Öncekilerin masalları" derler. 25.
Kıyamet günü kendi yüklerinin tamamını,
bilmeden saptırdıkları kimselerin yükleri-
nin de bir kısmını çekerler. Dikkat! Çektik-
leri yük ne kadar kötü!

8 Enfal/22. Allah katında, yeryüzündeki
canlıların en kötüsü düşünmeyen sağır ve
dilsizlerdir. 23. Eğer Allah onlarda bir iyilik
görseydi, onlara işittirirdi. İşittirmiş olsaydı,
onlar yine de yüz çevirip dönerlerdi.

4 Nisa/155-158. (Bu, İsrailoğulları'nın) söz-
leşmelerini bozmaları, Allah'ın âyetlerini inkâr
etmeleri, haksız olarak peygamberleri
öldürmeleri, "Kalplerimiz perdelidir" deme-
leri —oysa ki, Allah onların kalplerini inkârla-
rından dolayı mühürlemiştir; bunun için pek
az inanıyorlar—, bir de inkârları, Meryem'e
büyük iftiraları ve: "Biz Allah'ın Elçisi Mer-
yem'in oğlu İsa Mesih'i öldürdük" demele-
rinden ötürüdür. Oysa, onu öldürmediler ve
asmadılar, fakat kendileri öyle sandılar. Doğ-
rusu, onlar anlaşılmazlığa düştükleri şeyde
şüphededirler. Bu hususta zanna uymaktan
başka kesin bir bilgileri yoktur. Onu kesinkes
öldürmüş değillerdi. Bilakis Allah onu kendi-
sine yükseltti. Allah güçlüdür, bilgedir.

22 Hac/8-9. İnsanlardan kimi de, Allah'ın yo-
lundan saptırmak için, ne bir bilgisi, ne bir
rehberi, ne de aydınlatıcı bir kitabı olduğu
hâlde, yanını dönerek Allah hakkında tartışır.
Dünyada rezillik onadır; ona kıyamet günü
de yangın azabını tattıracağız.

b) Allah'a Karşı Nankörlük ve O'na Düşmanlık (Küfr)

Allah'ı inkar etmek en büyük nankörlüktür. Fakat unutmayalım ki, Kur'an'ın muhatapların-
dan hiçbirini (ne Mekkeli müşrikler ne de Ehl-i Kitap ve diğer dinî gruplar) Allah'ı inkâr etmi-
yordu; onlar, Allah'ın göndermiş olduğu rahmeti (vahiy/peygamber) inkâr ediyorlardı. Aşa-
ğıdaki ayetlerde de görüleceği gibi, zor durumlarda Allah'ı hatırlama, O'na sığınma; geniş
zamanlarda ise ne O'nu ne de emirlerini hatırlama, nankörlüğün (küfür) ta kendisidir ve
Allah'a karşı nankörlüğün bütün zamanlarda yaygın olan formu budur.

أَنْصَارَ ﴿١٩٢﴾ رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُتَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ
آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَأَمَّا رَبَّنَا فَأَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا
سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ ﴿١٩٣﴾ رَبَّنَا وَأَتِنَا مَا وَعَدْتَنَا
عَلَى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ
الْمِيعَادَ ﴿١٩٤﴾ فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ
عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ لَمْ يَذْكُرْ مِنْ بَعْضِكُمْ مَنْ بَعْضٍ
فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُوذُوا فِي سَبِيلِي
وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَأَكْفِرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ تَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ
عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ ﴿١٩٥﴾

رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ
الشَّاهِدِينَ ﴿٥٣﴾

رَبَّنَا لَا تُفْرِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ
رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿٨﴾ رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ
يَوْمَ لَا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿٩﴾

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا
وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا
غِلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٠﴾

اسْتَغْفِرُ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرُ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرُ لَهُمْ
سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا
بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٨٠﴾

hiçbir yardımcı bulunmaz. Rabbimiz! Biz: «Rabbimize inanın!» diye inanmaya çağırın bir çağırıcıyı duyduk da inandık. Rabbimiz günahlarımızı bize bağışla, kötülüklerimizi ört, iyilerle beraber olarak canımızı al. Rabbimiz! Elçilerin aracılığıyla bize vaadettiğini ver, bizi kıyamet günü rezil etme; doğrusu Sen sözünden caymazsın” derler. 195. Rableri bunların dualarını kabul etti. Sizlerden erkek, kadın –zaten birbirinizden meydana gelmişsinizdir– hiçbirinizin işini boşa çıkarmam. Hicret edenlerin, yurtlarından çıkarılanların, Allah yolunda incitilenlerin ve savaşarak öldürülenlerin kötülüklerini elbette örteceğim. Allah katından bir karşılık olarak, onları altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacağım. Karşılığın güzeli Allah katındadır.

3 Al-i İmran/53. (Havariler dediler ki: “Rabbimiz! İndirdiğine inandık, elçine uyduk, öyleyse bizi şahitlik edenlerle beraber yaz”.

3 Al-i İmran/8-9. (İlim sahipleri derler ki: “Rabbimiz! Bizi yola koyduktan sonra gönüllerimizi çarpıtma. Katından bize rahmet ver. Sen çok bağışta bulunursun. Rabbimiz! Geleceğinde şüphe olmayan günde insanları toplayacak olan Sensin”. Allah verdiği sözden kesinlikle caymaz.

59 Haşr/10. Onlardan sonra gelenler: “Rabbimiz! Bizi ve bizden önce inananlar kardeşlerimizi bağışla; kalbimizde müminlere karşı kin bırakma; Rabbimiz! Şüphesiz Sen çok şefkatlisin, çok merhametlisin” derler.

9 Tevbe/80. (Ey Muhammed!) İkiyüzlülerin bağışlanmasını ister dile, ister dileme; onlara yetmiş defa da bağışlanma dilesen, Allah onları bağışlamayacaktır. Bu, Allah'ı ve Elçisi'ni inkâr etmelerinden ötürüdür. Allah, yoldan çıkan topluluğu doğru yola getirmez.

g) Allah'a Güvenmek ve O'na Dayanmak (Tevekkül)

Tarihî süreç içerisinde Kur'an'daki anlamını kaybederek en fazla istismar edilen kavramlardan birisi 'tevekkül'dür. Tevekkül, oldukça yaygın bir biçimde, kişinin kendi sorumluluğunu Allah'ın üzerine yıkmasının, tembelliğin ve ataletin meşrulaştırılmasının bir aracı olarak kullanılmaktadır. Oysa tevekkül Kur'an'da, insanın herhangi bir konuda kendi üzerine düşen sorumluluğu sonuna kadar yerine getirdikten sonra, dışarıdan gelebilecek engelleyici unsurların bertaraf edilmesi için Allah'ı 'vekil' kılmak, yani O'na güvenmektir. Bu, halk arasında "Bineğini sağlam kazığa bağla, sonra tevekkül et!" deyişinde formüle edilmiş sahih bir anlayıştır.

رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ
وَكَيْلًا ﴿٩﴾

73 Müzzemmil/9. O, doğunun ve batının Rabbidir; O'ndan başka tanrı yoktur. Öyleyse O'nu vekil tut.

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَخِّ بِحِمْلِهِ
وَكَفَىٰ بِهِ بَذُنُوبٍ عِبَادٍ خَيْرًا ﴿٥٨﴾

25 Furkan/58. Ölümsüz ve daima diri olan Allah'a güven, O'nu överek yücelt. Kullarının günahlarından haberdar olarak O yeter.

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ
كُلُّهُ فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا
تَعْمَلُونَ ﴿١٢٣﴾

11 Hud/123. Göklerin ve yerin gaybı Allah'a aittir, bütün işler O'na götürülür. O'na kulluk et ve O'na güven. Rabbin yaptıklarınızdan habersiz değildir.

أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ
وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٦﴾

39 Zümer/36. Allah, kuluna yetmez mi? (Ey Muhammed!) Seni O'ndan başka şeylerle korkutuyorlar. Allah'ın sapırdığını doğru yola koyacak yoktur.

وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ
رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿١٠﴾

42 Şura/10. "Ayrılığa düştüğünüz herhangi bir şeyde hüküm vermek, Allah'a aittir. İşte bu Allah, benim Rabbimdir. O'na güvenirim ve O'na yönelirim".

وَلَا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَلِكُمْ غَدًا ﴿٢٣﴾ إِلَّا أَنْ
يَشَاءَ اللَّهُ وَادْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَىٰ أَنْ
يَهْدِيَنِي رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَذَا رَشَدًا ﴿٢٤﴾

18 Kehf/23-24. Allah dilemedikçe hiçbir şey için asla: "Ben onu yarın yapacağım" deme. Unuttuğun zaman Rabbini an ve: "Umarım ki, Rabbim beni doğruya bundan daha yakın olana ulaştırır" de.

وَمَا لَنَا أَلَّا تَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلًا
وَلَنُصَبِّرَنَّ عَلَىٰ مَا آذَيْتُمُونَا وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْتَتَوَكَّلِ
الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿١٢﴾

14 İbrahim/12. "Bize yollarımızı gösteren Allah'a niye güvenmeyelim? Bize eziyet etmenize elbette katlanacağız. Güvенеcek olanlar Allah'a güvensinler" dediler.

قُلْ مَا يَعْبَأُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ
فَسَوْفَ يَكُونُ لِوَامًا ﴿٧٧﴾

وَقُلْ رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ
صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا ﴿٨٠﴾

وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ
وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ ﴿٤٥﴾ قَالَ
يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا
تَسْأَلُنِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعْطُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ
الْجَاهِلِينَ ﴿٤٦﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ
مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْيِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ
الْخَاسِرِينَ ﴿٤٧﴾

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ
عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ﴿٦٠﴾

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ
رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا
وَسِعَتْ كُلُّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا
وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْحَجِيمِ ﴿٧﴾ رَبَّنَا
وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ
آبَائِهِمْ وَازْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ ﴿٨﴾ وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ
يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٩﴾

25 **Furkan/77.** (Ey Muhammed!) De ki: "Yakarışınız olmasa, Rabbim size ne diye değer versin?" Ey inkârcılar! Yalanladığınız için, azap yakanızı bırakmayacaktır.

17 **İsra/80.** (Ey Muhammed!) De ki: "Rabbim! Beni doğruluk girişiyle girdir ve beni doğruluk çıkışıyla çıkar; bana katından yardımcı bir güç ver".³⁰⁸

11 **Hud/45.** Nûh, Rabbine seslendi: "Rabbim! Oğlum benim ailemdendir. Doğrusu, senin sözün yegâne gerçektir. Sen hükmedenlerin hükmedenisin" dedi. 46. Allah: "Ey Nûh! O senin aileden değildir. Çünkü o, doğru olmayan bir iş yapmıştır. Öyleyse, hakkında bilgin olmayan şeyi Benden isteme. Sana cahiller gibi davranmamamı öğütlerim" dedi. 47. Nûh: "Rabbim! Hak-kında bilgin olmayan şeyi Senden istekten Sana sığınırım. Eğer beni bağışlamazsan ve bana acımazsan kaybedenlerden olurum" dedi.³⁰⁹

40 **Mu'min/60.** Rabbiniz: "Bana seslenin, size cevap vereyim; Bana kulluk etmeyi yük-lüklerine yediremeyenler, alçalmış olarak cehenneme gireceklerdir" buyurmuştur.

40 **Mu'min/7-9.** Arşı yüklenenler ve çevre-sinde bulunanlar, Rablerini övgü ile yücel-tirler, O'na inanırlar. Onlar, inananlar için (şöyle) bağışlanma dilerler: "Rabbimiz! İl-min ve rahmetin her şeyi kuşatmıştır. Tövbe edip Senin yoluna uyanları bağışla; onları cehennemin azabından kuru. Rab-bimiz! İnananları ve onların babalarından, eşlerinden, soylarından iyi olanları ken-dilerine söz verdiğin devamlı mutluluk cen-netlerine koy; şüphesiz Güçlü olan, Bilge olan ancak Sensin. Onları kötülüklerden kuru! O gün kötülüklerden kimi korursan ona şüphesiz rahmet etmiş olursun. Büyük kurtuluş budur".

³⁰⁸ Bu ayette büyük ihtimalle Hicret söz konusudur: Mekke'den çıkış ve Medine'ye giriş.

³⁰⁹ Kur'an'daki başka örneklerde de görüldüğü üzere (krş. 11 Hud/74-76), Allah kendisinden her isteneni yerine getirmeyeceğini bildirmektedir. Nasıl ki herhangi bir merciden, ilkelerine ters düşecek bir talebe cevap vermesi beklenemezse, Allah'ın da davranış tarzına (*sunnetulâh*) aykırı davranması beklenemez. Bu konuda talep sahibinin kimliği hiç önemli değildir.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ
وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٩﴾ رَبِّ
اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ
﴿٤٠﴾ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ
الْحِسَابُ ﴿٤١﴾

قَالَ رَبِّ احْكُم بِالْحَقِّ وَرَبَّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى
مَا تَصِفُونَ ﴿١١٢﴾

وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿١١٨﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ
مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٣﴾

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دُعَاةَ
الدَّاعِي إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ
يُرْشُدُونَ ﴿١٨٦﴾

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي
الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿٢٠١﴾

وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَأِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى
الْخَاشِعِينَ ﴿٤٥﴾ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ
وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿٤٦﴾

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ
وَيَذْكُرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ
هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٩١﴾ رَبَّنَا
إِنَّكَ مَنْ تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ

14 İbrahim/39-41. İbrahim: "Yaşlılığımda bana İsmâil'i ve İshâk'ı bağışlayan Allah'a övgüler olsun. Rabbim yakarışları duymaktadır. Rabbim! Beni ve soyumu namaz kılanlar eyle. Rabbimiz! Duâmı kabul buyur. Rabbimiz! Hesabın görüleceği günde, beni, ana-babamı ve inananları bağışla" demişti.

21 Enbiya/112. (Peygamber:) "Rabbim! Aramızda hak ile hükmet, Sizin nitelemele-
riniz karşısında tek yardım istenecek, Rahman'dır" dedi.

23 Mu'minun/118. (Ey Muhammed!) De ki: "Rabbim! Bağışla, merhamet et; Sen merhamet edenlerin en iyisisin".

2 Bakara/153. Ey inananlar! Sabır ve namazla yardım dileyin. Kuşkusuz Allah sabredenlerden yanadır.

2 Bakara/186. (Ey Muhammed!) Kullarım sana Beni sorarlarsa, Ben yakınım. Yakaranın çağrısına cevap veririm. Onlar da Benim çağrıma uysunlar, Bana inansınlar. Böylece doğru yolu bulurlar.

2 Bakara/201. İnsanlardan: "Rabbimiz! Bize dünyada güzel olanı ver, ahirette de güzel olanı ver, bizi ateşin azabından koru" diyenler vardır.

2 Bakara/45. Sabır ve namazla (Allah'tan) yardım isteyin. Bu, (Allah'a) derinden saygı duyanların dışındakilere ağır gelir. 46. Onlar, Rablerine kavuşacaklarını ve O'na döneceklerini bilirler.

3 Al-i İmran/191-194. Onlar, ayakta iken, otururken ve yan yatarken Allah'ı anarlar ve göklerin ve yerin yaratılmasını düşünürler de: "Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın, Sen eksiklikten uzaksın, bizi ateşin azabından koru. Rabbimiz! Sen kimi ateşe sokarsan, onu rezil etmiş olursun. Haksızlara

قُلْ مَا يَعْبَأُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ
فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا ﴿٧٧﴾

وَقُلْ رَبِّ اذْخُلْنِيْ مِنْدَحْلِ صِدْقٍ وَاُخْرِجْنِيْ مِنْخَرَجِ
صِدْقٍ وَاَجْعَلْ لِّيْ مِنْ لَّدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا ﴿٨٠﴾

وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ
وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ ﴿٤٥﴾ قَالَ
يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا
تَسْأَلُنِيْ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّيْ أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ
الْجَاهِلِينَ ﴿٤٦﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّيْ أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ
مَا لَيْسَ لِيْ بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِيْ وَتَرْحَمْنِيْ أَكُنْ مِنَ
الْخٰسِرِينَ ﴿٤٧﴾

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِيْ أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ
عَنْ عِبَادَتِيْ سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَٰخِرِينَ ﴿٦٠﴾

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ
رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا
وَسِعَتْ كُلُّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا
وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْحَجِيمِ ﴿٧﴾ رَبَّنَا
وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ
آبَائِهِمْ وَازْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ
الْحَكِيمُ ﴿٨﴾ وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ
يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَذَلِكِ هِيَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٩﴾

25 Furkan/77. (Ey Muhammed!) De ki: "Yakarışınız olmasa, Rabbim size ne diye değer versin?" Ey inkârcılar! Yalanladığınız için, azap yakanızı bırakmayacaktır.

17 İsra/80. (Ey Muhammed!) De ki: "Rabbim! Beni doğruluk girişiyle girdir ve beni doğruluk çıkışıyla çıkar; bana katından yardımcı bir güç ver".³⁰⁸

11 Hud/45. Nûh, Rabbine seslendi: "Rabbim! Oğlum benim ailemdendir. Doğrusu, senin sözün yegâne gerçektir. Sen hükmedenlerin hükmedenisin" dedi. 46. Allah: "Ey Nûh! O senin aileden değildir. Çünkü o, doğru olmayan bir iş yapmıştır. Öyleyse, hakkında bilgin olmayan şeyi Benden isteme. Sana cahiller gibi davranmamamı öğütlerim" dedi. 47. Nûh: "Rabbim! Hakında bilgim olmayan şeyi Senden istemekten Sana sığınırım. Eğer beni bağışlamazsan ve bana acımazsan kaybedenlerden olurum" dedi.³⁰⁹

40 Mu'min/60. Rabbiniz: "Bana seslenin, size cevap vereyim; Bana kulluk etmeyi büyüklüklerine yediremeyenler, alçalmış olarak cehenneme gireceklerdir" buyurmuştur.

40 Mu'min/7-9. Arşı yüklenenler ve çevresinde bulunanlar, Rablerini övgü ile yüceltirler, O'na inanırlar. Onlar, inananlar için (şöyle) bağışlanma dilerler: "Rabbimiz! İlmin ve rahmetin her şeyi kuşatmıştır. Tövbe edip Senin yoluna uyanları bağışla; onları cehennemin azabından koru. Rabbimiz! İnananları ve onların babalarından, eşlerinden, soylarından iyi olanları kendilerine söz verdiğin devamlı mutluluk cennetlerine koy; şüphesiz Güçlü olan, Bilge olan ancak Sensin. Onları kötülüklerden koru! O gün kötülüklerden kimi korursan ona şüphesiz rahmet etmiş olursun. Büyük kurtuluş budur".

³⁰⁸ Bu ayette büyük ihtimalle Hicret söz konusudur: Mekke'den çıkış ve Medine'ye giriş.

³⁰⁹ Kur'an'daki başka örneklerde de görüldüğü üzere (krş. 11 Hud/74-76), Allah kendisinden her isteneni yerine getirmeyeceğini bildirmektedir. Nasıl ki herhangi bir merciden, ilkelerine ters düşecek bir talebe cevap vermesi beklenemezse, Allah'ın da davranış tarzına (sunnatullah) aykırı davranması beklenemez. Bu konuda talep sahibinin kimliği hiç önemli değildir.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ
وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٩﴾ رَبِّ
اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ
﴿٤٠﴾ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ
الْحِسَابُ ﴿٤١﴾

قَالَ رَبِّ احْكُم بِالْحَقِّ وَرَبَّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى
مَا تَصِفُونَ ﴿١١٢﴾

وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿١١٨﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ
مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٣﴾

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دُعَاةَ
الدَّاعِي إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ
يَرْشُدُونَ ﴿١٨٦﴾

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي
الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿٢٠١﴾

وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى
الْخَاشِعِينَ ﴿٤٥﴾ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ
وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿٤٦﴾

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ
وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ
هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٩١﴾ رَبَّنَا
إِنَّكَ مَنْ تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ

14 İbrahim/39-41. İbrahim: “Yaşlılığımda bana İsmâil’i ve İshâk’ı bağışlayan Allah’a övgüler olsun. Rabbim yakarışları duymaktadır. Rabbim! Beni ve soyumu namaz kılanlar eyle. Rabbimiz! Duâmı kabul buyur. Rabbimiz! Hesabın görüleceği günde, beni, ana-babamı ve inananları bağışla” demişti.

21 Enbiya/112. (Peygamber:) “Rabbim! Aramızda hak ile hükmet, Sizin nitelemeleriniz karşısında tek yardım istenecek, Rahman’dır” dedi.

23 Mu’minun/118. (Ey Muhammed!) De ki: “Rabbim! Bağışla, merhamet et; Sen merhamet edenlerin en iyisisin”.

2 Bakara/153. Ey inananlar! Sabır ve namazla yardım dileyin. Kuşkusuz Allah sabredenlerden yanadır.

2 Bakara/186. (Ey Muhammed!) Kullarım sana Beni sorarlarsa, Ben yakıным. Yakarının çağrısına cevap veririm. Onlar da Benim çağrıma uysunlar, Bana inansınlar. Böylece doğru yolu bulurlar.

2 Bakara/201. İnsanlardan: “Rabbimiz! Bize dünyada güzel olanı ver, ahirette de güzel olanı ver, bizi ateşin azabından koru” diyenler vardır.

2 Bakara/45. Sabır ve namazla (Allah’tan) yardım isteyin. Bu, (Allah’a) derinden saygı duyanların dışındakilere ağır gelir. 46. Onlar, Rablerine kavuşacaklarını ve O’na döneceklerini bilirler.

3 Al-i İmran/191-194. Onlar, ayakta iken, otururken ve yan yatarken Allah’ı anarlar ve göklerin ve yerin yaratılmasını düşünürler de: “Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın, Sen eksiklikten uzaksın, bizi ateşin azabından koru. Rabbimiz! Sen kimi ateşe sokarsan, onu rezil etmiş olursun. Haksızlara

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿١﴾ اَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿٢﴾ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٣﴾ مَالِكِ يَوْمِ
الدِّينِ ﴿٤﴾ اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِيْنُ ﴿٥﴾ اِهْدِنَا
الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيْمَ ﴿٦﴾ صِرَاطَ الَّذِيْنَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ
غَيْرِ الْمَغْضُوْبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴿٧﴾

قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴿١﴾ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾
وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ ﴿٣﴾ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثِ
فِي الْعُقَدِ ﴿٤﴾ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾

قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ النَّاسِ ﴿٢﴾ اِلٰهِ النَّاسِ
﴿٣﴾ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ﴿٤﴾ الَّذِي يُّؤْمِسُ
فِي صُدُوْرِ النَّاسِ ﴿٥﴾ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ﴿٦﴾

وَاخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِّمِيقَاتِنَا فَلَمَّا
اَخَذْتَهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ اَهْلَكْتَهُمْ مِنْ قَبْلِ
وَاِيَّايَ اَتَهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا اِنْ هِيَ اِلَّا
فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَنْ تَشَاءُ وَتَهْدِي مَنْ تَشَاءُ اَنْتَ
وَلِيْنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَاَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِيْنَ
﴿١٥٥﴾ وَاَكْتُبْ لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي
الْآخِرَةِ اِنَّا هُنَا اِلَيْكَ قَالَ عَذَابِيْ يُصِيبُ بِهٖ مَنْ شَاءُ
وَرَحْمَتِيْ وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَاكُنْهَا لِلَّذِيْنَ يُتَّقُوْنَ
وَيُؤْتُوْنَ الزَّكٰوةَ وَالَّذِيْنَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿١٥٦﴾

وَالَّذِيْنَ يَقُولُوْنَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ اَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا
قُرَّةَ اَعْيُنٍ وَاجْعَلْ لَّنَا لِلْمُتَّقِيْنَ اِمَامًا ﴿٧٤﴾

1 **Fatiha/1-4.** Övgü, alemlerin Rabbi, esir-
geyen ve bağışlayan, hesap gününün sa-
hibi Allah'adır. 5-7. Allahım! Yalnız Sana
kulluk ederiz ve ancak Senden yardım dile-
riz. Bizi doğru yola, kendilerine iyilikte bu-
lunduklarının, öfkene uğramayanların ve
sapmayanların yoluna ilet.

113 **Felak/1-5.** (Ey Muhammed!) De ki:
"Yarattıklarının şerrinden, bastırıldığı za-
man karanlığın şerrinden, düğümlere üfü-
ren büyücülerin şerrinden, çekememezlik
ettiği zaman kıskancın şerrinden, sabahın
Rabbine sığınırım".

114 **Nas/1-6.** (Ey Muhammed!) De ki: "İn-
sanlardan ve cinlerden, insanların gönülleri-
ne fısıldayan o sinsî fısıltıcının şerrinden, in-
sanların Tanrısı, insanların Hükümranı ve İn-
sanların Rabbine sığınırım".

7 **A'raf/155.** Mûsa tayin ettiğimiz vakitte
kavminden yetmiş kişi seçti. Onları şiddetli
titreme tutunca Mûsa: "Rabbim, dileysey-
din onları ve beni daha önce yok ederdin.
Şimdi aramızdaki beyinsizlerin yaptıkların-
dan ötürü bizi yok mu edeceksin? Bu Se-
nin sinamandan başka bir şey değildir. Sen
onunla istediğini saptırır ve istediğini
doğru yola korsun. Sen bizim sahibimizsin;
bizi bağışla, bize merhamet et; Sen bağış-
layanların en iyisisin" dedi. 156. (Mûsa):
"Bu dünyada ve ahirette bize güzel olanı
yaz. Biz sana yöneldik" dedi. (Allah) şöyle
buyurdu: "Azabıma dilediğim kimseyi uğ-
ratırım. Ama rahmetim her şeyi kaplamış-
tır. Onu, sakınanlara, zekatı verenlere ve
âyetlerimize inanmış olanlara yazacağım".

25 **Furkan/74.** Onlar: "Rabbimiz! Bize
gözümüzü aydınlatacak eşler ve çocuklar
bağışla ve bizi (Sana karşı) saygılı olanlara
önder yap" derler.

وَمَا اَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ اِلَّا لِيُطَاعَ بِاِذْنِ اللَّهِ وَلَوْ اَنَّهٗمْ
اِذْ ظَلَمُوْا اَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ
لَهُمُ الرَّسُوْلُ لَوَجَدُوْا اللَّهَ تَوَّابًا رَّحِيْمًا ﴿٦٤﴾

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا تَوْبُوْا اِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوْحًا عَسَى
رَّحْمَتُكُمْ اَنْ يُكْفِرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ
وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهُ نُوْرُهُمْ يَسْعٰى بَيْنَ اَيْدِيْهِمْ
وَبِأَمْرِهِمْ يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا اَنْعِمْ لَنَا نُوْرًا وَاغْفِرْ لَنَا اِنَّكَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿٨﴾

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِيْنَ
وَلَوْ كَانُوْا اُولٰٓئِى قُرْبٰى مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ اَنَّهُمْ
اَصْحَابُ الْحَرِيْمِ ﴿١١٣﴾ وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ
اِبْرٰهِيْمَ لِاَبِيْهِ اِلَّا عَنْ مَّوْعِدَةٍ وَعَدَآءٍ اِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ
اَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ اِنَّ اِبْرٰهِيْمَ لَكَاۤءَةٌ حَسِيْمٌ ﴿١١٤﴾

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ اِنَّهٗ كَانَ تَوَّابًا ﴿٣﴾

فَاعْلَمْ اَنَّهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِيْنَ
وَالْمُؤْمِنٰتِ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ ﴿١٩﴾

f) Allah'ı Yardıma Çağırarak (Duâ)

Duâ insanın tekebbür ve istiğnâdan vazgeçip, Allah'ın mutlak kudretini, adaletini ve mer-
hametini kavramasından doğan bir boyun eğmedir. Allah kâinat nizamına (*kader*) ve fert
ve toplumların bağlı olduğu zorunlu yasalara (*sunnetullâh*) ters düşmeyen duaları kabul
edeceğini vaatetmektedir. Duâ insanın kendi ihmallerini ikmal eden bir ikbal kapısı değil-
dir. İnsan, kendi sorumluluğunu bütünüyle yerine getirdikten sonra, istediği neticeyi engel-
leyebilecek gelişmelerin aşılması hususunda Allah'tan yardım isteyebilir. Kur'an'daki duâ
örneklerinin büyük bir bölümü dünyevi bir haz, mal, menfaat talebi değil, bağışlanma, hi-
dayet ve Allah yolunda yardım isteme niteliğindedir. Kur'an'daki duâ örneklerinin öğretici
olacağı düşüncesiyle, aşağıda bunlardan bazılarına da yer verilecek.

4 **Nisa/64.** Biz her elçiyi ancak Allah'ın izni ile kendisine itaat olunması için gönderdik. Eğer onlar kendilerine yazık ettikleri zaman, sana gelerek Allah'tan bağışlanma dileselerdi ve Peygamber de onlar için bağışlanma dileyseydi, Allah'ın tövbeleri kabul ettiğini ve merhametli olduğunu görürlerdi.

66 **Tahrim/8.** Ey inananlar! Yürekten tövbe ederek Allah'a dönün ki, Rabbiniz kötülüklerinizi örtsün, sizi altlarından ırmaqlar akan cennetlere koysun. Allah'ın, Peygamberini ve onunla beraber olan inananları utandırmayacağı o gün, ışıkları önlerinde ve sağlarında koşar ve: "Rabbimiz! Işığımızı tamamlama, bizi bağışla. Doğrusu, Senin her şeye gücün yeter" derler.

9 **Tevbe/113.** Cehennemlik oldukları anlaşıldıktan sonra, Allah'a ortak koşanlar için bağışlanma dilemek, -kendi yakınları da olsa- Peygamber'e ve inananlara yaraşmaz. 114. İbrahim'in babasına bağışlanma dilemesi, sadece ona vermiş olduğu bir sözden ötürü idi. Onun Allah'ın düşmanı olduğunu anlayınca, ondan uzaklaştı. İbrahim çok içli ve yumuşak huylu idi.

110 **Nasr/3.** Rabbinizi överek yücelt, O'ndan bağışlanma dile! Çünkü O tövbeleri dâima kabul edendir.

47 **Muhammed/19.** (Ey Muhammed!) Bil ki, Allah'tan başka tanrı yoktur; kendinin, inanmış erkek ve kadınların günahlarının bağışlanmasını dile. Allah, gezip dolaştığınız ve duracağınız yeri bilir.

وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ خُنْفَاءً
وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ ﴿٥﴾

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ
وَأَمْوَالِهِمْ يَتَّغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿٨﴾

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَرِ
رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكْعًا سَحَدًا يَتَّغُونَ فَضْلًا مِنَ
اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَتَرِ
السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي
الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ
فَاسْتَوَى عَلَى سَوْقِهِ يُعْجِبُ الزَّرَّاعَ لِيَغِظَ بِهِمُ
الْكُفْرَارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٩﴾

98 **Beyyine/5.** Oysa, onlar doğruya yönelerek ve dini yalnız O'na has kılarak Allah'a kulluk etmek, namazı kılmak ve zekatı vermekle emrolunmuşlardı. Bu ise, doğru olan dindir.

59 **Haşr/8.** (Savaşmadan elde ettiğiniz ganimet malları) yurtlarından ve mallarından edilmiş olan, Allah'ın lütuf ve rızasını arayan, Allah'ın dinine ve Elçisi'ne yardım eden fakir muhacirleridir. İşte doğru kim-seler bunlardır.

48 **Fetih/29.** Muhammed Allah'ın Elçisi'dir. O'nun beraberinde bulunanlar, inkarcılara karşı sert, kendi aralarında merhametlidirler. Onların rükua varırken ve secde ederken Allah'tan bolluk ve hoşnutluk dilediklerini görürsün. Onlar, yüzlerindeki secde izi ile tanınırlar. İşte bu, onların Tevrat'ta anlatılan nitelikleridir. İncil'de de şöyle nitelendirilmişlerdi: Onlar filizini çıkarmış, onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş, ekincilerin hoşuna giden ekin gibidirler. Böylece Allah onlarla inkarcıları öfkelenendirir. Allah, onlardan inanan ve yararlı işler işleyenlere, bağışlama ve büyük ecir söz vermiştir.

e) Allah'tan Özür ve Bağışlanma Dilemek (Tevbe ve İstiğfâr)

Tövbe (*tevbe*) 'dönmek' anlamına gelen bir kelimedir; Kur'an'da kulun hatasından dönüp Allah'a yönelmesi ve Allah'ın kuluna bağışıyla yönelmesini ifade etmektedir. Bu nedenle, biz de genellikle yapıldığı gibi, kula izafe edilen tevbeyi, 'hatasından dönmek', 'Allah'a yönelmek' ve 'tövbe etmek' gibi anlamlarla; Allah'a izafe edilen tevbeyi ise, 'tövbeyi kabul etmek' veya 'bağışla yönelmek' gibi anlamlarla karşıladık. Özür dilemek anlamında hatadan dönmeyi (*tevbe*) bağışlanma talebi (*istiğfâr*) izler. Bu nedenle, her iki eylemi aynı başlık altında ele aldık.

فَأَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَعَسَىٰ أَنْ يَكُونَ
مِنَ الْمُفْلِحِينَ ﴿٦٧﴾

28 **Kasas/67.** Tövbe eden, inanan ve yararlı iş işleyen kimse, kurtuluşa erenler arasında bulunur.

وَأَنْ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُغْفِرْكُمْ مَتَاعًا
حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ
وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ ﴿٣﴾

11 **Hud/3.** Rabbinizden bağış dileyin, sonra O'na yönelin ki, sizi belli bir süreye kadar güzel bir geçimle geçindirsin ve her lütuf sahibine kendi lütfunu versin. Eğer yüz çevirirseniz, hakkınızda büyük günün azabından korkarım.

وَأَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ
وَدُودٌ ﴿٩٠﴾

وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ
كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ اللَّهُ مَنِ عَمِلَ مِنْكُمْ
سُوءًا بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ﴿٥٤﴾

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ
ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٩﴾

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّا فَاوْلِيكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ
وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٠﴾

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّا أَمَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِنَّا
عَذَابَ النَّارِ ﴿١٦﴾ الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَائِلِينَ
وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ ﴿١٧﴾

وَأَسْتَغْفِرِ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٠٦﴾

وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ
اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١١٠﴾

إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ
يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ
اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧﴾ وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ
يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ
إِنِّي تُوبْتُ الْآنَ وَلَا الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ وَهُمْ كَفَّارٌ أُولَئِكَ
أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٨﴾

11 Hud/90. (Şuayb:) "Rabbinizden bağış-
lanma dileyin, sonra O'na yönelin. Doğru-
su, Rabbim acır ve sever" dedi.

6 En'am/54. (Ey Muhammed!) Âyetlerimize
inanenlar sana geldiklerinde de ki: "Size se-
lâm olsun! Rabbiniz merhametli olmayı üst-
lenmiştir. Sizden kim bilmeyerek bir kötülük
yapar da, ardından hemen tövbe eder ve
kendini düzeltirse, (görecektir ki) O çok ba-
ğışlayıcı ve merhametlidir".

16 Nahl/119. Rabbin, bilmeyerek kötülük
işleyip, ardından tövbe eden ve (hatala-
rını) düzeltenlere karşı, bütün bunlardan
sonra, çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

2 Bakara/160. Ancak tövbe edip, (hatala-
rını) düzelten ve (Allah'ın indirdiklerini) a-
çıklayanlara gelince, işte onların tövbesini
kabul ederim. Tövbeleri kabul eden ve
merhametli olan Benim.

3 Al-i İmran/16-17. Bunlar, (sıkıntılara
karşı) dayananlar, doğru olanlar, gönülden
kul olanlar, (iyilik için) harcayanlar ve se-
her vakitlerinde: "Rabbimiz! Şüphesiz biz
inandık, günahlarımızı bize bağışla, bizi
ateşin azabından koru!" diye bağışlanma
dileğinde bulunanlardır.

4 Nisa/106. Allah'tan bağışlanma dile. Al-
lah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

4 Nisa/110. Kim bir kötülük işler veya ken-
dine yazık eder de, sonra Allah'tan bağış-
lanma dilerse, Allah'ı çok bağışlayıcı ve çok
merhametli bulur.

4 Nisa/17. Allah, ancak kötülüğü bilmeye-
rek yapıp hemen tövbe edenlerin tövbe-
sini kabul etmeyi üzerine almıştır. Allah
işte onların tövbesini kabul eder. Allah bi-
lendir, bilgedir. 18. Kötülükleri işleyip du-
rurken, ölüm kendisine geldiği zaman
"Şimdi tövbe ettim" diyenler ile inkârcı
olarak ölenlerin tövbesi kabul edilmez.
İşte onlara can yakıcı azap hazırladık.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١٣﴾

49 Hucurat/13. Ey insanlar! Biz sizleri bir erkek ve bir dişi'den yarattık ve birbirinizi tanıyasınız diye sizi milletler ve kabileler hâline koyduk. Allah katında en değerliniz O'na en çok saygılı olanınızdır. Allah bilendir, haberdardır.

d) Allah'a İçten Bağlılık (İhlâs)

وَاذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبْتَئِلْ إِلَيْهِ تَتَّبِعُوا ﴿٨﴾

73 Müzzemmil/8. Rabbinin adını an; bütün gönlünle O'na yönel.

وَمَا لِحَدِّ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى ﴿١٩﴾ إِلَّا أَتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى ﴿٢٠﴾

92 Leyl/19-20. O yaptığı iyiliği başkasının iyiliğine karşılık olarak değil, ancak yüce Rabbin hoşnutluğunu gözeterek yapmıştır.

قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٨٢﴾ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ ﴿٨٣﴾

38 Sad/82-83. (İblis:) "Senin kudretine andolsun ki, onlardan Sana içten bağlı olan kulların bir yana, onların hepsini azdıracam" dedi.

قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ ﴿٢٩﴾

7 A'raf/29. De ki: "Rabbim bana adaleti emretti. Her secde edişte yüzünüzü (O'na) doğrultun ve dini yalnız kendisine has kılarak O'na yalvarın. Sizi ilk yarattığı gibi yine O'na döneceksiniz".

قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٣٩﴾ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ ﴿٤٠﴾

15 Hicr/39-40. (İblis:) "Rabbim! Beni azgınlığa ittiğin için, andolsun, yeryüzünde olan şeyleri onlara süslü göstereceğim ve onların hepsini azdıracam. Ancak, Sana içten bağlanmış kulların bunların dışındadır" dedi.

وَمَنْ يُسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٢٢﴾

31 Lokman/22. İyi davranarak kendini Allah'a veren kimse, en sağlam kulpa tutunmuş olur. İşlerin sonucu Allah'a aittir.

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ﴿١١﴾

39 Zümer/11. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben dîni Allah'a hâlis kılarak O'na kulluk etmem emrolundu".

قُلِ اللَّهُ أَعْبُدْ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي ﴿١٤﴾

39 Zümer/14. De ki: "Ben dînimi Allah'a hâlis kılarak O'na kulluk ederim".

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ﴿٢﴾

39 Zümer/2. (Ey Muhammed!) Biz sana Kitab'ı hak ile indirdik. Öyleyse, dîni Allah'a has kılarak O'na kulluk et.

فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿١٤﴾

هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٥﴾

بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ
رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١١٢﴾

قُلْ أَتَحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَا أَعْمَالُنَا
وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ وَتَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ ﴿١٣٩﴾

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ وَاللَّهُ
رَعُوفٌ بِالْعِبَادِ ﴿٢٠٧﴾

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ وَتُبْتِئًا
مِّنْ أَنفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ
أَكْلَهَا ضِغْفِيرٌ فَإِنْ لَّمْ يَصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلَّ وَاللَّهُ بِمَا
تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٦٥﴾

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَنَا
عَذَابَ النَّارِ ﴿١٦﴾ الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِينَ
وَالْمُتَّقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ ﴿١٧﴾

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّنْ نَّجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَلَةٍ أَوْ
مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ
مَرْضَاةِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١١٤﴾

40 Mu'min/14. Ey İnananlar! İnkârcılar istemese de, dîni yalnız Allah'a has kılarak O'na yalvarın.

40 Mu'min/65. O diridir, O'ndan başka tanrı yoktur. Dîni yalnız O'na has kılarak O'na yalvarın. Övgü, Âlemlerin Rabbi Allah'adır.

2 Bakara/112. Hayır, iyi davranarak kendini Allah'a verenlerin ücretleri Rablerinin katındadır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir de.

2 Bakara/139. (Kitap Ehli'ne) de ki: "Bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbiniz olan Allah hakkında bizimle mi tartışıyorsunuz? Bizim işlerimiz bize, sizin işleriniz size aittir. Biz, O'na özden bağlıyız".

2 Bakara/207. Ve insanlar arasında, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için kendini feda edenler³⁰⁷ vardır. Allah da kullarına pek merhametlidir.

2 Bakara/265. Allah'ın rızasını elde etmek ve gönülleri pekiştirmek için mallarını verenlerin durumu, yüksekçe bir tepede bulunan, bol yağmur aldığında ürünlerini ikiye kat veren ve bol yağmur yağmasa bile, çisenti alan bir bahçeye benzer. Allah yaptıklarınızı görmektedir.

3 Al-i İmran/16-17. Bunlar, (sıkıntılara karşı) dayananlar, doğru olanlar, gönülden kul olanlar, (iyilik için) harcayanlar ve seher vakitlerinde: "Rabbimiz! Şüphesiz biz inandık, günahlarımızı bize bağışla, bizi ateşin azabından koru!" diye bağışlanma dileğinde bulunanlardır.

4 Nisa/114. İnsanların arasını düzeltmeyi, iyilik yapmayı veya yardım etmeyi emreden kimselerin dışında, yapılan gizli konuşmaların çoğunda iyilik yoktur. Kim bunu Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için yapıyorsa, ona büyük bir ödül vereceğiz.

³⁰⁷ Buradaki ifadenin tam karşılığı 'kendisini satanlar'dır. 'Kendini satmak' ifadesi Türkçe'de çok olumlu çağrışımlara yol açmayacağı için, 'satmak' yerine 'feda etmek' şeklinde çevirdik.

أَحْسِنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ ﴿١٠﴾
يُوقَى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٠﴾

فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا نِعْمَةَ
اللَّهِ إِنَّ كُنْتُمْ إِتْيَاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١١٤﴾

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَتَفَتَّحُ ظِلَالُهُ عَنِ
الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ ﴿٤٨﴾
وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ
دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةِ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٩﴾ يَخَافُونَ
رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٥٠﴾

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ لَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا
مَا تَشْكُرُونَ ﴿٧٨﴾

إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا
وَسَبِّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿١٥﴾
تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا
وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿١٦﴾ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا
أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قَرَّةٍ أَعْتِنَ جَزَاءُ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾

مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ﴿٣١﴾ مِنَ الَّذِينَ قَرَعُوا دِيبَهُمْ وَكَانُوا
شَيْعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٣٢﴾

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ ﴿١٥٢﴾

de ki: "Ey inanan kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının; bu dünyada iyilik yapanlara iyilik vardır. Allah'ın yarattığı yer- yüzü geniştir. Sabredenlere karşılıkları hesapsız olarak ödenecektir".

16 **Nahl/114.** Eğer yalnız Allah'a tapıyorsanız, Allah'ın size verdiği rızkı helal ve hoş olarak yiyin ve O'nun nimetine şükredin.

16 **Nahl/48.** Allah'ın yarattığı şeylerin göl- gelerinin yerde sürünerek ve Allah'a secde ederek sağa ve sola döndüklerini görmü- yorlar mı? 49. Göklerde bulunanlar, yerde bulunan bütün canlılar³⁰⁵ ve melekler bü- yüklük taslamaksızın Allah'a secde ederler. 50. Üstlerinde olan Rablerinden korkarlar, emrolundukları şeyleri yaparlar.

23 **Mu'minun/78.** Oysa sizin için kulaklar, gözler ve gönüller vareden O'dur. Ne az şükrediyorsunuz.

32 **Secde/15-16.** Ayetlerimize ancak, ken- dilerine hatırlatıldığı zaman secdeye kapa- nan, büyüklük taslamaksızın, Rablerini öv- erek yücelten, yanları yataklardan uzakla- şıp³⁰⁶, ürkererek ve umarak Rablerine yalva- ran ve kendilerine verdiğimiz rızıktan har- cayanlar inanırlar. 17. Bu yaptıklarının kar- şılığı olarak, onlar için gözlerini aydınla- cak nelerin saklandığını kimse bilmez.

30 **Rum/31-32.** Allah'a yönelerek O'na karşı saygılı olun, namazı kılın; dinlerini parçalayarak bölük bölük olan –her grup kendi elindekiyle sevinir– müşriklerden olmayın.

2 **Bakara/152.** Artık Beni hatırlayın! Ben de sizi hatırlayayım. Bana şükredin, Bana nankörlük etmeyin.

³⁰⁵ Bu cümle şöyle anlaşılmaya da elverişlidir: "Göklerde ve yerde bulunan bütün canlılar..."

³⁰⁶ yani "... uykudan kalkıp..."

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ
وَأَشْكُرُوا لِلَّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١٧٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَشْكُرُوا لِلَّهِ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا
وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ
الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾

أَفَمَن اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَن بَاءَ بِسَخَطِ مِنَ اللَّهِ
وَمَا وَاهُ جَهَنَّمَ وَيُسَّ الْمَصِيرِ ﴿١٦٢﴾ هُم دَرَجَاتُ
عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٣﴾

مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِن شَكَرْتُمْ وَآمَنْتُمْ وَكَانَ اللَّهُ
شَاكِرًا عَلِيمًا ﴿١٤٧﴾

أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا
نُزِّلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن
قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ
فَاسِقُونَ ﴿١٦﴾

ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظَمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِن تَقْوَى الْقُلُوبِ
﴿٣٢﴾

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِّيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَى مَا
رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَلَهُ
أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ ﴿٣٤﴾ الَّذِينَ إِذَا ذَكَرَ اللَّهُ
وَجَلَّتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّابِرِينَ عَلَى مَا أَصَابَهُمْ
وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٥﴾

2 Bakara/172. Ey inananlar! Size verdiğimiz rızıkların temizlerinden yiyin. Eğer yalnız O'na tapıyorsanız, o zaman Allah'a şükredin.

8 Enfal/29. Ey inananlar! Allah'a saygılı olursanız, O size (iyiyi kötüden) ayırdetme yeteneği verir, kötülüklerinizi örter ve sizi bağışlar. Allah büyük nimet sahibidir.

3 Al-i İmran/162. Allah'ın rızasına uyan kimse, hiç Allah'ın hışmına uğrayan gibi olur mu? Bunun varacağı yer cehennemdir. Ne kötü varılacak yerdir. 163. Onlar Allah katında farklı mertebelerdedirler. Allah onların işlediklerini görmektedir.

4 Nisa/147. Siz şükreder ve inanırsanız, Allah size niçin azabetsin? Kaldı ki, Allah yapılan iyiliği görür ve (yaptıklarınızı) bilir.

57 Hadid/16. İnananların, Allah'ı anmaya ve inen gerçeğe gönülden saygı duymalarının zamanı daha gelmedi mi? Onlar, daha önce kendilerine Kitab verilenler gibi olmasınlar; onların üzerinden uzun zaman geçmiş ve yürekleri katılaşmıştı. Onların çoğu, yoldan çıkmış kimselerdi.

22 Hac/32. İşte böyle; kim Allah'ın nişanelerine hürmet gösterirse, (bu yaptığı) kalplerin Allah'a karşı saygısındanandır.

22 Hac/34-35. Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği kurbanlık hayvanların üzerlerine O'nun adını anarak kurban kesmeyi, her ümmet için bir ibadet biçimi kıldık. Sizin Tanrınız tek bir Tannı'dır, O'na teslim olun. (Ey Muhammed!) Allah anıldığı zaman kalpleri titreyen, başlarına gelene daiman kalpleri titreyen, kendilerine verdiğimiz rızıktan veren (Allah'a) gönülden bağlanmış olanları müjdele.

أَحْسِنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَأَرْضَ اللَّهِ وَاسِعَةٌ إِنَّمَا يُؤْتِي الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٠﴾

فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ إِنَّ كُنتُمْ لَتَعْبُدُونَ ﴿١١٤﴾

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَتَّبِعُهُ ظُلَلٌ عَنِ الْعَيْنِ وَالسَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ ﴿٤٨﴾
وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةِ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٩﴾ يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٥٠﴾

وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٧٨﴾

إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿١٥﴾
تَتَخَفَى حُنُوفُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿١٦﴾ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾

مُتَّبِعِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٣١﴾ مِنَ الَّذِينَ قَرَعُوا دِيبَهُمْ وَكَانُوا شَيْعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٣٢﴾

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونَ ﴿١٥٢﴾

de ki: "Ey inanan kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının; bu dünyada iyilik yapanlara iyilik vardır. Allah'ın yarattığı yer-yüzü geniştir. Sabredenlere karşılıkları hesapsız olarak ödenecektir".

16 **Nahl/114.** Eğer yalnız Allah'a tapıyorsanız, Allah'ın size verdiği rızık helal ve hoş olarak yiyecek ve O'nun nimetine şükredin.

16 **Nahl/48.** Allah'ın yarattığı şeylerin gölgelerinin yerde sürünerek ve Allah'a secde ederek sağa ve sola döndüklerini görmüyorlar mı? 49. Göklerde bulunanlar, yerde bulunan bütün canlılar³⁰⁵ ve melekler bùyüklük taslamaksızın Allah'a secde ederler. 50. Üstlerinde olan Rablerinden korkarlar, emrolundukları şeyleri yaparlar.

23 **Mu'minun/78.** Oysa sizin için kulaklar, gözler ve gönüller vareden O'dur. Ne az şükrediyorsunuz.

32 **Secde/15-16.** Ayetlerimize ancak, kendilerine hatırlatıldığı zaman secdeye kapanan, bùyüklük taslamaksızın, Rablerini överek yücelten, yanları yataklardan uzaklaşıp³⁰⁶ ürkerek ve umarak Rablerine yalvaran ve kendilerine verdiğimiz rızıktan harcayanlar inanırlar. 17. Bu yaptıklarının karşılığı olarak, onlar için gözlerini aydınlatacak nelerin saklandığını kimse bilmez.

30 **Rum/31-32.** Allah'a yönelerek O'na karşı saygılı olun, namazı kılın; dinlerini parçalayarak bölük bölük olan –her grup kendi elindekiyle sevinir– müşriklerden olmayın.

2 **Bakara/152.** Artık Beni hatırlayın! Ben de sizi hatırlayayım. Bana şükredin, Bana nankörlük etmeyin.

³⁰⁵ Bu cümle şöyle anlaşılmalıya da elverişlidir: "Göklerde ve yerde bulunan bütün canlılar..."

³⁰⁶ yani "... uykudan kalkıp..."

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ
وَأَشْكُرُوا لِلَّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١٧٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَشْكُرُوا اللَّهُ يُعْزِلْ لَكُمْ فُرْقَانًا
وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ
الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾

أَفَمَن اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَن بَاءَ بِسَخَطِ اللَّهِ
وَمَا وَاهُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٦٢﴾ هُم دَرَجَاتُ
عِندَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٣﴾

مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِن شَكَرْتُمْ وَآمَنْتُمْ
وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا ﴿١٤٧﴾

أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَن تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا
نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن
قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ
فَاسِقُونَ ﴿١٦﴾

ذَٰلِكَ وَمَن يُعْظَمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِن تَقْوَى الْقُلُوبِ
﴿٣٢﴾

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنَسَكًا لِّذِكْرِهِمْ اسْمَ اللَّهِ عَلَى مَا
رَزَقْنَاهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَلَهُنَّ إِلَى وَاحِدَةٍ
أُسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ ﴿٣٤﴾ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ
وَجَلَّتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّابِرِينَ عَلَى مَا أَصَابَهُمْ
وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٥﴾

2 Bakara/172. Ey inananlar! Size verdiğimiz rızıkların temizlerinden yiyin. Eğer yalnız O'na tapıyorsanız, o zaman Allah'a şükredin.

8 Enfal/29. Ey inananlar! Allah'a saygılı olursanız, O size (iyiyi kötüden) ayırdetme yeteneği verir, kötülüklerinizi örter ve sizi bağışlar. Allah büyük nimet sahibidir.

3 Al-i İmran/162. Allah'ın rızasına uyan kimse, hiç Allah'ın hışımına uğrayan gibi olur mu? Bunun varacağı yer cehennemdir. Ne kötü varılacak yerdir. 163. Onlar Allah katında farklı mertebelerdedirler. Allah onların işlediklerini görmektedir.

4 Nisa/147. Siz şükreder ve inanırsanız, Allah size niçin azabetsin? Kaldı ki, Allah yapılan iyiliği görür ve (yaptıklarınızı) bilir.

57 Hadid/16. Inananların, Allah'ı anmaya ve inen gerçeğe gönülden saygı duymalarının zamanı daha gelmedi mi? Onlar, daha önce kendilerine Kitab verilenler gibi olmasınlar; onların üzerinden uzun zaman geçmiş ve yürekleri katılaşmıştı. Onların çoğu, yoldan çıkmış kimselerdi.

22 Hac/32. İşte böyle; kim Allah'ın nişanelerine hürmet gösterirse, (bu yaptığı) kalplerin Allah'a karşı saygısındanandır.

22 Hac/34-35. Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği kurbanlık hayvanların üzerlerine O'nun adını anarak kurban kesmeyi, her ümmet için bir ibadet biçimi kıldık. Sizin Tanrınız tek bir Tanrı'dır, O'na teslim olun. (Ey Muhammed!) Allah anıldığı zaman kalpleri titreyen, başlarına gelene dayanan, namazı kılan, kendilerine verdiğimiz rızıktan veren (Allah'a) gönülden bağlanmış olanları müjdele.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّبِعُكَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أُنَادَاً يُحِيطُ بِكُمْ
كُحِبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ يَرَى
الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرْوُونَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ حَمِيعًا
وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ﴿١٦٥﴾

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ
وَإِذَا ثَلِثَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ ﴿٢٠﴾

قُلْ إِن كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ
وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا ﴿٤١﴾
وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٤٢﴾

أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا
نَزَّلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ
قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ
فَاسِقُونَ ﴿١٦﴾

الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ
تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴿٢٨﴾

وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ﴿٢٦﴾

رِحَالٌ لَا تُلْهِمُهُمْ بُحَارَةً وَلَا يَتَّبِعُونَ يَوْمًا تَقَلَّبَ فِيهِ
الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ ﴿٣٧﴾ لِيُخْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا
عَمِلُوا وَيَزِيدَهُمُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ
حِسَابٍ ﴿٣٨﴾

2 Bakara/165. İnsanlar içinde Allah'tan başkasını (O'na) denk tutan ve onları Allah'ı sever gibi sevenler bulunmaktadır. Ama inananlar, en çok Allah'ı severler. Zâlimler, azabı gördüklerinde bütün kuvvetin Allah'a ait olduğunu ve Allah'ın azabının çetin olduğunu keşke bilseler.

8 Enfal/2. Inananlar öyle kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman kalpleri titrer ve Allah'ın âyetlerinin okunması onların imanlarını artırır. Onlar Rablerine güvenirlere.

3 Al-i İmran/31. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın". Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

33 Ahzap/41. Ey inananlar! Allah'ı çok anın. 42. O'nu sabah akşam tesbih edin.

57 Hadid/16. Inananların, Allah'ı anmaya ve inen gerçeğe gönülden saygı duymalarının zamanı daha gelmedi mi? Onlar, daha önce kendilerine Kitap verilenler gibi olmasınlar; onların üzerinden uzun zaman geçmiş ve yürekleri katılaşmıştı. Onların çoğu, yoldan çıkmış kimselerdir.

13 Ra'd/28. Bunlar, inanmış ve gönülleri Allah'ı anmakla yatıştır. Dikkat! Gönüller ancak Allah'ı anmakla huzur bulur.

76 İnsan/26. Geceleyin O'na secde et; O'nu geceleri uzun uzun tesbih et.

24 Nur/37. Bunları, ticaret de, alışveriş de Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan ve zekatı vermekten alıkoymaz. Bunlar, gönüllerin ve gözlerin fırlı fırlı döneceği günden korkarlar. 38. Allah onları işlediklerinin en güzeliyle mükafatlandırır ve lütfundan onlara fazlasıyla verir. Allah dilediğini hesapsız şekilde rızıklandırır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ
عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ
الْخَاسِرُونَ ﴿٩٩﴾

63 Münafikun/9. Ey inananlar! Mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın; böyle olanlar ziyana uğrayanlardır.

c) Allah'a Karşı Minnettarlık (Şükür)

وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ
الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ
الْغَافِلِينَ ﴿٢٠٥﴾

7 A'raf/205. Rabbini gönülden ve korkarak sesini yükseltmeksizin sabah akşam an. Gafil biri olma.

أَدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَإِنَّهُ لَا يَجِبُ الْمُتَعَبِينَ
﴿٥٥﴾ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا
وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ
الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾

7 A'raf/55. Rabbinize, gizlice ve gönülden yakarın. O aşırı gidenleri sevmez. 56. Düzeltildikten sonra, yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. Korkarak ve umutla Allah'a yalvarın. Allah'ın rahmeti, iyi davrananlara yakındır.

وَالَّذِينَ يَمِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا ﴿٦٤﴾

25 Furkan/64. Onlar, gecelerini Rablerinin huzurunda secdeye vararak ve ayakta durarak geçirirler.

وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا
وَعَمًيًا ﴿٧٣﴾

25 Furkan/73. Kendilerine Rablerinin âyetleri hatırlatıldığı zaman, onlara karşı sağır ve kör davranmazlar.

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٢﴾

37 Saffat/182. Övgü Alemlerin Rabbi Allah'adır.

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ
يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ
حَمِيدٌ ﴿١٢﴾

31 Lokman/12. "Allah'a şükret" diye, Lokmân'a hikmeti verdik. Kim şükrederse, ancak kendisi için şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse, (bilsin ki) Allah muhtaç değildir, övgüye layıktır.

أَمَّنْ هُوَ قَاتِلُ آلِ الْفِيلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَخْشَى
الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ
يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ
﴿٩﴾ قُلْ يَا عِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ لِلَّذِينَ

39 Zümer/9. Geceleyin secde ederek ve ayakta durarak boyun bükten, ahiretten çekinen, Rabbinin rahmetini dileyen kimse inkar eden kimse gibi olur mu? (Ey Muhammed!) De ki: "Bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar. 10. (Ey Muhammed! Benim adıma)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَنَظَرُ نَفْسٍ مَا قَدَّمَتْ
لِعَدِي وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ
عَظِيمٌ ﴿١٩﴾

لَنْ يَقَالَ اللَّهُ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَقَالُ التَّقْوَى
مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا
هَذَاكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٧﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَتَنَاجَوْا بِالْإِنِّمِ
وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَى
وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩٩﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٠٠﴾

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ
شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقَاكُمْ
إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١٣﴾

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا وَأَتَّقُوا
خَيْرًا لَأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقِ شَحْنَ نَفْسِهِ فَاُولَئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ ﴿١٦﴾

لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا
طَعَمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ
اتَّقَوْا وَآمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ
الْمُحْسِنِينَ ﴿٩٣﴾

59 **Haşr/18.** Ey inananlar! Allah'tan sakı-
nın! Herkes yarına ne hazırladığına basın,
Allah'tan sakının, çünkü Allah işledikleri-
nizden haberdardır.

22 **Hac/1.** Ey insanlar! Rabbiniz'den sakı-
nın; zira kıyamet gününün sarsıntısı büyük
bir şeydir.

22 **Hac/37.** Bu hayvanların ne etleri, ne de
kanları Allah'a ulaşacaktır. Allah'a ulaşacak
olan ancak sizin (O'na olan) saygınızdır. Size
doğru yolu gösterdiğinden, Allah'ı
yüceltmeniz için onları böylece sizin
buyruğunuza vermiştir. (Ey Muhammed!)
İyi davrananları müjdele.

58 **Mücadele/9.** Ey inananlar! Gizli konu-
şunuz zaman, günah işlemeyi, düşmanlık et-
meyi ve Peygamber'e karşı gelmeyi fısıldaş-
mayın; iyilik yapmayı ve (Allah'a karşı gel-
mekten) sakınmayı konuşun. Kıyamet günü
huzurunda toplanacağınız Allah'tan sakının.

49 **Hucurat/1.** Ey inananlar! Allah'tan ve
Elçisi'nden öne geçmeyin. Allah'a saygılı ol-
lun! Allah işitir ve bilir.

49 **Hucurat/13.** Ey insanlar! Biz sizleri bir
erkekle bir dişiiden yarattık ve birbirinizi
tanıyasınız diye sizi milletler ve kabileler
hâline koyduk. Allah katında en değerliniz
O'na en çok saygılı olanınızdır. Allah bilen-
dir, haberdardır.

64 **Teğabün/16.** Allah'a gücünüzün yettiği
kadar saygılı olun, (O'nun buyruklarını)
dinleyin, itaat edin, kendinizin iyiliğine ola-
rak mallarınızdan sarfedin; nefsinin cimri-
liğinden korunan kimseler, işte onlar
mutluluğa erenlerdir.

5 **Maide/93.** İnanıp yararlı işler yapmış olan-
lar, (Allah'a) saygılı oldukları, inandıkları ve
yararlı işler yaptıkları zaman, tatmış oldukları
şeylerde kendilerine bir sorumluluk olmaz.
Bunlar (Allah'a karşı) saygılı olmuşlar ve
inanmışlar, sonra saygılı olup iyi davranmış-
lardır. Allah iyi davrananları sever.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ ﴿١١٩﴾

9 **Tevbe/119.** Ey inananlar! Allah'a saygılı olun ve doğru sözlülerle beraber bulunun.

b) Allah'ı Sevmek ve O'nu Anmak (Zikr)

وَاذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبْتَغِ إِلَيْهِ تَتَّبِيلًا ﴿٨﴾

73 **Müzzemmil/8.** Rabbinin adını an; bütün gönlünle O'na yönel!

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا ﴿٩٦﴾

19 **Meryem/96.** İnanan ve yararlı işler işleyenleri Rahman sevgili kılacaktır.

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٦٣﴾ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٦٤﴾

10 **Yunus/62.** Bilin ki, Allah'ın dostlarına korku yoktur ve onlar üzölmeyeceklerdir. 63. Onlar Allah'a inanan ve saygılı olanlardır. 64. Onlara dünya hayatında da, ahirette de müjde vardır. Allah'ın sözleri değiştilmez. İşte büyük kurtuluş budur.

اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا مَتَابِي تَقْتَرِبُ مِنْهُ جُلُودَ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَىٰ اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٢٣﴾

39 **Zümer/23.** Allah sözün en güzelini, (âyetleri) birbirine benzeyen ve yer yer tek-rar eden Kitab'ı indirmiştir. Rablerinden kor-kanların, bu Kitap'tan derileri ürperir, sonra hem derileri ve hem de gönülleri Allah'ı an-maya yatıştır. İşte bu (Kitap), Allah'ın doğru-luk rehberidir, onunla dilediğini doğru yola kor. Allah kimi de saptırırsa artık ona yol gös-teren bulunmaz.

ذَلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ وَمَنْ يَقْرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ فِيهَا حُسْنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٢٣﴾

42 **Şura/23.** Allah inanan ve yararlı işler iş-leyen kullarını bununla (cennetle) müjde-ler. (Ey Muhammed!) De ki: "Buna karşılık sizden, akrabayı sevmekten başka bir üc-ret istemiyorum"³⁰⁴. Kim güzel bir iş işlerse onun güzelliğini artırırız. Allah çok bağışla-yan ve iyilikleri görendir.

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَّةٌ أَلْفَهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿٦٠﴾ أُولَٰئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْغَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ ﴿٦١﴾

23 **Mu'minun/60-61.** Vereceklerini, –Rab-lerine dönecekleri için– kalpleri ürpererek verenler, işte onlar iyi işlerde yarış ederler ve o uğurda ileri geçerler.

³⁰⁴ Burada 'akrabayı sevmek' şeklinde çevirdiğimiz *el-mevedde fi'l-kurbâ* ifadesine, "(Allah'a) yakın olmayı sevmek" anlamı da verilmektedir.

B. İNSANIN ALLAH'A KARŞI AHLAKİ SORUMLULUKLARI

Kur'an'da 'salih amel' olarak nitelenen ahlak, insanların birbirleri arasında gerçekleşir; 'iman' ise insan ile Allah arasında gerçekleşen bir olaydır. Kur'an'da 'iman' ve 'salih amel' kavramlarının ayrılmış olması, nihai tahlilde iman ve küfrün Allah'a yönelmiş bir ahlaki tutum olmasını ortadan kaldırmaz. Allah'a eş koşma veya onu inkâr etme anlamındaki 'küfür' öz itibarıyla bir tür ahlaksızlık olan 'nankörlük' demektir. Yine imanı engelleyen *istikbâr* (büyükleme) ve *istîğnâ* (kendini yeterli görme) de birer ahlaksızlıktır. Diğer taraftan, insanın Allah'a hakkıyla inanmasını sağlayan en temel unsur, bilgi değil, ahlaki değer duygusudur. Bu nedenle Kur'an'da birçok yerde Allah'a inanma ona şükretme ile yer değiştirir. En alt düzeyde Allah'a iman gerçekleştikten sonra, ona doğru sevgi, saygı, aşk ve minnettarlıkla yaklaşma (*kurb*) süreci başlar ki, bu da özü itibarıyla ahlaki bir süreçtir.

1. İyi ve Övülen Tutum ve Davranışlar

a) Allah'a Karşı Saygılı Olmak ve O'nun Azabından Sakınmak (Takvâ)

Takvâ kelimesinin türetildiği fiil kökü olan v-k-y, bir şeyi korumak anlamına gelir. Fiilin geçiş hâli olan *ittekā* (takvâ) ise, bir tehlikeden ve zarardan bir şey aracılığı ile korunmak, sakınmak, çekinmek ve korkmak anlamlarını içerir. Mekki ayetlerde müşriklere karşı Allah'ın ahiretteki azabından korkmaları, çekinmeleri bağlamında kullanılmıştır. Ancak, İzzet-su'nun da dediği gibi, medeni ayetlerde bu korku öğesi giderek dağılır ve kelime Allah'a duyulan derin saygı ve dindarlık anlamına gelir. Dolayısıyla çeviri yaparken son derece dikkatli olmak ve ilgili pasajın metinsel ve tarihsel bağlamından, fiilin hangi anlamda (saygı-korku) kullanıldığını anlamaya çalışmak gerekir.

وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَىٰ وَأَهْلُ
الْمَغْفِرَةِ ﴿٥٦﴾

74 Müddessir/56. Allah dilemeksizin öğüt alamazlar. O kendisinden korkulmaya daha layıktır ve bağışlamaya daha ehildir.

يَا أَيُّهَا آدَمُ قَدْ أُنْزِلْنَا عَلَيْكَ لِبَاسًا يُوَازِي سَوَاتِيكَم
وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَلِكَ خَيْرٌ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ
لَعَلَّكُمْ يَذْكُرُونَ ﴿٢٦﴾

7 A'raf/26. Ey Ademoğulları! Size, gizlenecek yerlerinizi örtecek ve sizi süsleyecek giysiler indirdik –takvâ giysisi bunlardan daha iyidir–; bunlar Allah'ın işaretlerindendir, düşünüp öğüt alınız diye.

وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْحَبْلَةَ الْأُولَىٰ ﴿١٨٤﴾

26 Şuara/184. (Şuayb onlara:) "Sizi ve daha önceki nesilleri yaratana saygılı olun!" dedi.

أَمَنْ هُوَ قَانَتْ آتَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ
الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ
يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَذْكُرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ
﴿٩﴾ قُلْ يَا عِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ لِلَّذِينَ
أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ إِنَّمَا
يُؤْتِي الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٠﴾

39 Zümer/9. Geceleyin secde ederek ve ayakta durarak boyun bükün, ahiretten çekin, Rabbinin rahmetini dileyen kimse, inkar eden kimse gibi olur mu? (Ey Muhammed!) De ki: "Bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar. 10. (Ey Muhammed! Benim adıma) de ki: "Ey inanan kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının; bu dünyada iyilik yapanlara iyilik vardır. Allah'ın yarattığı yeryüzü geniştir. Sabredenlere karşılıkları hesapsız olarak ödenecektir".

16 Nahl/52. Göklerde ve yerde olanlar O'nundur. Din de daima O'nun içindir. Allah'tan başkasından mı sakınacaksınız?

وَلَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ الدِّينُ وَاصِبًا أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَتَّقُونَ ﴿٥٢﴾

21 Enbiya/49. Onlar kimsenin olmadığı yerde Rablerinden korkarlar; onlar he-saplaşma saatinden de titrerler.

الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِنَ السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ ﴿٤٩﴾

23 Mu'minin/57-59. Onlar Rablerinin korkusundan titrerler; onlar Rablerinin âyetlerine inanırlar ve onlar Rablerine or-tak koşmazlar.

إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾

70 Mearic/27-28. (Namazı kılanlar) yalnız Rablerinin azabından korkanlar(dır) –Rab-lerin azabından kimse güvende değildir.

وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٢٧﴾ إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ﴿٢٨﴾

30 Rum/31-32. Allah'a yönelerek O'na karşı saygılı olun, namazı kılın; dinlerini parçalayarak bölük bölük olan –her grup kendi elindekiyle sevinir– müşriklerden olmayın.

مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٣١﴾ مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٣٢﴾

2 Bakara/103. Eğer inansalar ve Allah'a say-gılı olsalar, Allah katından alacakları ödül daha iyi olurdu. Keşke bunu kavrasalardı!

وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٣﴾

3 Al-i İmran/102. Ey inananlar! Allah'a ge-reği gibi saygılı olun. Ancak Müslüman ola-rak can vermeye bakın.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾

4 Nisa/131. Göklerde olanlar da yerde olan-lar da Allah'ındır. Andolsun, sizden önce Ki-tap verilenlere ve size, Allah'a saygılı olun diye öğüt verdik. Eğer inkâr ederseniz, göklerde ve yerde olanlar Allah'a aittir. Al-lah muhtaç değildir, övülmeye layıktır.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حَمِيدًا ﴿١٣١﴾

57 Hadid/28. Ey inananlar! Allah'a saygılı olun ve Elçisi'ne inanın ki, Allah size rah-metini iki kat versin; sizin için, kendisiyle yürüyeceğiniz bir ışık var etsin; sizi bağışla-sın. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَأَمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيُغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٨﴾

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ النَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَهِ النَّاسِ ﴿٣﴾ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ﴿٤﴾ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ﴿٥﴾ مِنَ الْغَيْبِ وَالنَّاسِ ﴿٦﴾

وَأَمَّا يَنْزَغُكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٠٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ ﴿٢٠١﴾ وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّوهُمْ فِي الْغَيِّ ثُمَّ لَا يُقْصِرُونَ ﴿٢٠٢﴾

يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُم مِّنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْآتِهِمَا إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٧﴾

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿٦﴾

وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنسِئِكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تُقْعَدْ بَعْدَ الذِّكْرِ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٦٨﴾

وَقِصْنَا لَهُمْ قُرْآنًا فَزَيَّنُوا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْغَنِّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿٢٥﴾

114 Nas/1-6. (Ey Muhammed!) De ki: "İn-sanlardan ve cinlerden, insanların gönülleri-ne fısıldayan o sinsi fısıltıcının şerrinden, in-sanların Tanrısı, insanların Hükümranı ve İnsanların Rabbi'ne sığınırım".

7 A'raf/200. Şeytan'dan sana bir dürtü ge-lirse, Allah'a sığın; çünkü O işitir ve bilir. 201. Allah'a saygılı olanlara Şeytan'dan bir vesvese dokunduğunda, hatırlarlar ve he-men (gerçeği) görürler. 202. (Şeytanların) kardeşleri onları azgınlığa sürüklerler, sonra da bundan hiç geri durmazlar.

7 A'raf/27. Ey Ademoğulları! Şeytan, gizle-necek yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak ana-babanızı cennetten çıkardığı gibi, sizi de asla şaşırtmasın. Zira o ve yandaşları, sizin onları göremeyeceğiniz yerden, sizi görürler. Biz şeytanları inanma-yanlara dost yaptık.

35 Fatır/6. Şeytan, sizin düşmanınızdır; siz de onu düşman sayın. O kendi taraftarla-rını çılgın ateşlik kimseler olmaya çağırır.

6 En'am/68. Ayetlerimize sataşanları gör-düğün zaman, başka bir söze dalmalarına kadar onlardan yüz çevir. Ancak, Şeytan sana unutturacak olursa, hatırladıktan sonra, artık o zalimlerle oturma.

41 Fussilet/25. Biz onlara birtakım yanaş-maları musallat ederiz de, geçmişlerini ve geleceklerini onlara güzel gösterirler. Ve-rilen söz, gelmiş geçmiş (bütün) insan ve cin toplulukları içinde de böylelerinin aley-hine gerçekleşmiştir.³⁰³ Çünkü onlar ziyan-da idiler.

³⁰³ Bu cümleyi şu şekilde çevirmek de mümkündür: "Verilen söz, gelmiş geçmiş (bütün) insan ve cin toplulukları arasında (yalnızca) onların aleyhine gerçekleşmiştir..." Ancak, Kur'an'ın aynı konuyla ilgili pasajları gözönünde bulundurulacak olursa, yukarıda verilen anlamın daha uygun olduğu görülür (krş. 7 Araf/ 38; 46 Ahkaf/18).

2 Bakara/268. Şeytan sizi fakırlıkla tehdit eder ve size hayasızlığı emreder. Allah ise size kendi katından bağışlama ve bolluk vadeder. Allah'ın lütfu geniştir, her şeyi bilendir.

3 Al-i İmran/175. Bu Şeytan, ancak kendi dostlarını korkutur; eğer inanıyorsanız onlardan değil, Benden korkun.

33 Ahzap/67-68. (İnkarcılar:) "Rabbimiz! Biz yöneticilerimize ve büyüklerimize itaat etmiştik, fakat onlar bizi yoldan saptırmışlar. Rabbimiz! Onlara iki kat azap ver, onları büyük bir lanete uğrat" derler.

4 Nisa/140. Allah Kitap'ta size şunu indirdi: "Allah'ın âyetlerinin inkar edildiğini ve alaya alındığını işittiğiniz zaman, başka bir söze geçmedikçe onlarla oturmayın, yoksa siz de onlar gibi olursunuz". Allah i-kiyüzlülerin ve inkarcıların hepsini cehennemde toplayacaktır.

4 Nisa/97. Melekler, kendilerine haksızlık edenlerin canlarını alacakları zaman onlara: "Ne yapardınız?" deyince: "Biz yeryüzünde güçsüz düşürülmüş kimselerdik" diyecekler. Melekler de onlara: "Allah'ın yeryüzü geniş değil miydi? Orada göç etseydiniz ya!" diyecekler. İşte bunların varacakları yer cehennemdir. Orası gidilecek ne kötü yerdir! 98. Ne var ki, hiçbir çareye gücü yetmeyen ve bir yol da bulamayan hor görülen erkekler, kadınlar ve çocuklar bunun dışındadır. 99. İşte bunları Allah'ın affetmesi umulur. Allah çok affedici ve bağışlayıcıdır.

24 Nur/21. Ey inananlar! Şeytan'a ayak uydurmayın. Kim Şeytan'ın ardına takılırsa, (bilsin ki) o hayasızlığı ve fenalığı emreder. Allah'ın size lütf ve merhameti olmasaydı, hiçbiriniz asla temize çıkamazdı. Fakat Allah dilediğini temize çıkarır. Allah işi- tir ve bilir.

الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦٨﴾

إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَائَهُ فَلَا تَخَافُوهُم وَخَافُوا اللَّهَ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٥﴾

وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَ رَبَّنَا آتِنَاهُمْ مِنْ عَذَابِ الْعَذَابِ وَلَعَنَهُمْ لَعْنًا كَبِيرًا ﴿٦٨﴾

وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتَ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَتَّبِعُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذَا مِثْلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا ﴿١٤٠﴾

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُم الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي الْأَنْفُسِ قَالُوا لِمَ كُنْتُمْ تَقُولُوا قَالُوا لَمْ نَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجَرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿٩٧﴾ إِلَّا الْمُسْتَضْعِفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ﴿٩٨﴾ فَأُولَئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَغْفِرَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا غَفُورًا ﴿٩٩﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُواتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢١﴾

وَعِبَادُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ فَضْلِهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ
الْكَافِرِينَ ﴿٤٥﴾

لَا تُكَلِّمُ اللَّهُ النَّفْسَ الَّتِي لَا تُوَافِقُنَا إِنْ لَسْنَا أَوْ
وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ لَسْنَا أَوْ
أَخْطَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا كَمَا حَمَلْتَ عَلَى
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ
وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا
عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٨٦﴾

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغْتِرًا نِعْمَةً أَعْطَاهَا عَلَى قَوْمٍ
حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٣﴾

أَدْعُوهُمْ لِأَيَّامِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا
آبَاءَهُمْ فَاِخْوَانَكُمْ فِيهِ الدِّينَ وَمَوَالِيكُمْ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ
جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ وَلَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ
وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥٥﴾

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ
فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ
كَانَ ظَلُومًا كَثُورًا ﴿٧٢﴾ لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ
وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ وَالتَّائِبِينَ وَالْمُؤْمِنِينَ
وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٢﴾

45. (Allah) inanan ve yararlı iş işleyen-
lere bol nimetinden karşılıklarını vere-
cektir. O, inkârcıları sevmez.

2 Bakara/286. Allah kişiye ancak gücünün
yeteceği kadar sorumluluk yükler. Herkesin
kazandığı iyi şeyler kendi yararına, yaptığı
kötülükler de kendi zararınadır. "Rabbimiz!
Unutacak veya yanılacak olursak, bizi so-
rumlu tutma. Rabbimiz! Bizden öncekilere
yüklediğin gibi, bize de ağır yük yükleme!"³⁰¹
Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmeyeceği bir
şey yükleme. Bizi affet, bizi bağışla, bize acı.
Sen bizim hâmimizsin; inkârcılara karşı bize
yardım eyle".

8 Enfal/53. Bu, bir toplum kendi içindekini
değiştirmedikçe, Allah'ın da o topluma
verdiği nimeti değiştirmeyeceğindedir.
Şüphesiz Allah iştir, bilir.

33 Ahzap/5. Onları (evlatlıkları) öz babaları
adına çağırın; böylesi, Allah katında daha
doğrudur. Eğer babalarını bilmiyorsanız, on-
ları din kardeşleriniz ve dostlarınız olarak ka-
bul edin. Yanılmalarınızda size bir sorumlu-
luk yoktur; fakat içinizden gelerek bile bile
yaptıklarınız (günahdır). Allah çok bağışlayıcı
ve merhametlidir.

33 Ahzap/72. Doğrusu, Biz sorumluluğu
göklere, yere ve dağlara sunmuşuzdur da,
onlar bunu yüklenmekten çekinmiş ve on-
dan korkup titremişlerdir. Onu insan yük-
lenmiştir. Gerçekten insan pek zalim ve çok
cahildir.³⁰² 73. Bunun sonucu olarak Allah
iki yüzlü erkek ve kadınlara, Allah'a ortak
koşan erkek ve kadınlara azap edecektir.
Allah inanan erkek ve kadınların ise tövbe-
lerini kabul buyuracaktır. Allah çok bağışla-
yıcı ve merhametlidir.

³⁰¹ Öncekilere yüklenen 'ağırlık' görev insanın gücünün yetmeyeceği görev demek değildir. Allah nimet
ve rahmet (peygamber) verdiği halde, buna nankörlükle cevap veren toplumlara (örneğin
Yahudiler'e) normalin biraz üstünde bir sorumluluk yüklemiştir. Bu da aslında cezalandırmadır.

³⁰² İnsanın yeryüzünde denirken tâbi tutulduğu sorumluluğun büyüklüğünün sembolik bir
anlatımı. Bu 'emanet' Kur'an'ın başka yerlerinde 'hilâfet' (Allah'ın yeryüzünde temsil edilmesi) olarak
nitelenir. Muhtevaşı ise ahlakidir (2 Bakara/30).

مَا أَصَابَكَ مِنْ خَسْفَةٍ فَهِيَ لِلَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيْلَةٍ
فَهِيَ نَفْسِكَ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا وَوَكَّلْنَا بِاللَّهِ
شَهِيدًا ﴿٧٩﴾

4 Nisa/79. Sana ne iyilik gelirse Allah'tandır, sana ne kötülük gelirse kendindendir. (Ey Muhammed!) Seni insanlara elçi olarak gönderdik. Şahit olarak Allah yeter.

أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ نَسِيٍّ مِنْ رَبِّهِ كَفَرَ ثُمَّ رَأَىٰ سَوَاءَ عَذَابِهِ
وَالْيَعْرَىٰ أَهْوَاءَهُمْ ﴿١٤﴾

47 Muhammed/14. Rabbinin katından bir belgesi olan kimse, kötü işi kendisine güzel gösterilen kimseye benzer mi? Bunlar heveslerine uymuşlardır.

لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِنْ تَبَعِهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ
أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا
بِأَنفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَ لَهُ وَمَا
لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ آلٍ ﴿١١﴾

13 Ra'd/11. (İnsanın) ardında ve önünde onu izleyenler vardır. Allah'ın buyruğundan ötürü onu gözetirler. Bir toplum kendini değiştir-medikçe, Allah da onların durumunu değiştirmez. Allah bir topluma kötülük dilediği zaman, artık o geri çevilemez. O'ndan başka bir koruyanları da yoktur.

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ﴿٣﴾

76 İnsan/3. Ona (insana) doğru yolu da gösterdik; artık ister şükreder, ister nankörlük eder.

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ
يَهْدِ اللَّهُ ذَنَبَهُ وَاللَّهُ يَكُلُ شَيْءًا عَلَيْهِ ﴿١١﴾

64 Teğabün/11. Başa gelen hiçbir olay Allah'ın izni olmadan gerçekleşmez. Kim Allah'a inanırsa, O onun gönlünü doğruya yöneltir. Allah her şeyi bilmektedir.

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢﴾

64 Teğabün/2. Sizi yaratan O'dur; kiminiz inkarcı kiminiz inançlıdır. Allah yaptıklarınızı görür.

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ لِمَ تَقُولُونَ
أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ
وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٥٠﴾

61 Saf/5. Mûsa, kavmine: "Ey kavmim! Benim size gönderilmiş bir Allah elçisi olduğumu bildiğiniz hâlde, bana niçin eziyet ediyorsunuz?" demişti. Ama onlar yoldan sapınca, Allah da onların gönüllerini saptırmıştı. Allah, yoldan çıkan toplumu doğru yola erdirmez.

3. Ahlaki Davranışın Oluşmasında Çevrenin Rolü

İnsan davranışlarının oluşmasında zorunlu bir olumsuz etken olarak İblis'in (eş-şeytân) ya-nısıra, beşerî-toplumsal çevre de ferdin ahlaki davranışlarının oluşumuna olumlu-olumsuz etki eden bir unsur olarak kabul edilmek durumundadır. Bu anlamda, çevre şartları ile insan davranışları arasında nisbî bir determinizmden söz edilebilir. Bundan dolayı Kur'an, ahlaki davranış konusunda bireyin özgür iradesine önem verdiği kadar, onu olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilen toplumsal/kültürel çevrenin önemine de dikkat çekmiştir. İnsanın manevî çevre şartlarını ıslah etme ve ahlaki bir toplum oluşturma yükümlülüğü de, insanın toplumdan ve onun etkilerinden bağımsız düşünülmeyeceği gerçeğiyle temellendirilebilir.

شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي
أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى
أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ
مَا تَدْعُوهُمْ إِلَهُ اللَّهِ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ
مَنْ يُنِيبُ ﴿١٣﴾

42 Şura/13. (Allah) Nuh'a buyurduğunu, sana indirdiğimizi, İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya buyurduğumuzu size din kıldı: "Dine bağlı kalın, onda ayrılığa düşmeyin". Put-perestleri çağırdığın şey onların gözünde büyümektedir. Allah ona dilediğini seçer, (kendisine) yöneleni ona erıştırir.

وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو
عَنْ كَثِيرٍ ﴿٣٠﴾

42 Şura/30. Başınıza gelen herhangi bir musibet ellerinizle işlediklerinizden ötürüdür. O, yine de çoğunu affeder.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يُدْخِلُ مَنْ
يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا
نَصِيرٍ ﴿٨﴾

42 Şura/8. Eğer Allah dilemiş olsaydı, onları tek ümmet yapardı; ama O, dilediğini rahmetine kavuşturur. Zalimlere gelince, onların bir koruyucu ve yardımcısı yoktur.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ثُمَّ إِلَى
رَبِّكُمْ تَرْجَعُونَ ﴿١٥﴾

45 Casiye/15. Kim yararlı iş işlerse kendi yararınadır, kim kötülük yaparsa kendi zararınadır. Sonra Rabbinize döndürülürsünüz.

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ
كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَحْيَاهُمْ
وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٢١﴾

45 Casiye/21. Yoksa kötülük işleyenler, yaşamlarında ve ölümlerinde kendilerini, inanan ve yararlı iş işleyenlerle bir tutacağımızı mı sandılar? Ne kötü hüküm veriyorlar!

وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ
فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادُهَا
وَأَنْ يَسْتَعِثُّوا يَعَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ
بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٢٩﴾

18 Kehf/29. (Ey Muhammed!) De ki: "Gerçek Rabbinizdendir. Dileyen inansın, dileyen inkar etsin. Haksızlık yapanlara, duvarları çepeçevre, onları içine alacak bir ateş hazırlamışsıdır. Onlar yardım isterlerse, kendilerine yüzlerini kavuran erimiş maden gibi bir su verilir. Bu ne kötü bir içecek ve ne kötü bir yardımdır!

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بَايَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٤﴾

16 Nahl/104. Allah'ın âyetlerine inanmayanları Allah yola getirmez. Onlara acı bir azap vardır.

مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مِنْ أَهْلِ الْاِثْمِ وَفُلَانٌ
مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صُدْرًا
فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٦﴾
ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اسْتَحْبُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَأَنَّ
اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿١٠٧﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ
طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَاسْتَرْهَقَهُمْ وَأُولَئِكَ
هُمْ الْغَافِلُونَ ﴿١٠٨﴾ لَا جَزَاءَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ
الْخَاسِرُونَ ﴿١٠٩﴾

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَخَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا
يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣٤﴾

وَلَا تُكَلِّفْ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَبْلُغُ
بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٢﴾

أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَا يَسْتَوُونَ ﴿١٨﴾

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ
ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ
بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ ﴿٢١﴾

أَفَمَنْ يَمْشِي مُكِبًّا عَلَى وَجْهِهِ أَهْدَى أَمَنْ يَمْشِي
سَوِيًّا عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢٢﴾

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ
لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤١﴾
قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ ﴿٤٢﴾

مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا
فَأَلْفُسِهِمْ يَمْهَدُونَ ﴿٤٤﴾ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا

16 Nahl/106. Kalbi imanla yatışmış bulunup da (inkara) zorlananın dışında, kim inandıktan sonra Allah'ı inkâr eder ve gönlünü inkârcılığa açarsa, bunlara Allah katından bir öfke vardır ve büyük azap da onlardır. 107. Bu, onların ahirete karşı dünya hayatını tercih etmelerinden ve Allah'ın, inkâr eden toplumu doğru yola getirmemesinden ötürüdür. 108. Allah'ın, gönüllerini, kulaklarını ve gözlerini mühürlediği kimseler işte bunlardır ve gafil olanlar da işte bunlardır. 109. Şüphesiz bunlar ahirette kaybedecek olanlardır.

16 Nahl/34. Bundan dolayı, işledikleri kötülükler başlarına geldi ve alay edip durdukları şeyle kuşatıldılar.

23 Mu'minun/62. Biz herkesi ancak gücü oranında yükümlü tutarız. Katımızda gerçeği söyleyen bir kitap vardır; onlar haksızlığa uğratılmazlar.

32 Secde/18. İnanan kimse yoldan çıkmış kimseye benzer mi? Onlar bir olamazlar.

52 Tur/21. İnanan ve soyları da inanca kendilerine uyan kimselere soylarını da katarız. Onların işlediklerinden hiçbir şey eksiltmeyiz. Herkes kendi kazandığının kefilidir.

67 Mülk/22. Yüzükoyun kapaklanarak yürüyen mi daha doğru yoldadır, yoksa doğru yolda dümdüz yürüyen mi?

30 Rum/41. Karada ve denizde bozgun, insanların bizzat kendi elleriyle işledikleri yüzünden çıkar; Allah da belki dönerler diye yaptıklarının bir kısmını kendilerine tattırır. 42. (Ey Muhammed!) De ki: "Yeryüzünü dolaşın da, çoğu putperest olan öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bir bakın".

30 Rum/44. Kim inkâr ederse, inkârı kendi aleyhinedir. Kim yararlı iş işlerse, kendisi için rahat bir yer hazırlamış olur.

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ ﴿١٧٢﴾ أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ ﴿١٧٣﴾ وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٧٤﴾

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْحَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٤٢﴾

وَلَا تَرَوْا وَازِرَةً وَزَرَ الْآخِرَىٰ وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ جَمِلِهَا لَا يَحْمِلُ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَمَنْ تَرَكَىٰ فَاِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿١٨﴾ وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ ﴿١٩﴾ وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ ﴿٢٠﴾ وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُورُ ﴿٢١﴾ وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَاءُ وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي الْقُبُورِ ﴿٢٢﴾

وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًّا ﴿٧٦﴾

قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَىٰ شَاكِلِيهِ فَرُبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَىٰ سَبِيلًا ﴿٨٤﴾

قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ ﴿١٠٤﴾

7 A'raf/172-173. Kıyamet günü: "Bizim bundan haberimiz yoktu" veya "Daha önce babalarımız ortak koşmuşlardı, biz de onlardan sonra gelen bir nesildik, (haklı) batıl sayanların yaptıklarından ötürü bizi yok mu edeceksin?" demeyesiniz diye, Rabbin Ademoğullarının bellerinden soylarını alıp onları kendilerine tanık tutmuş ve: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" (demişti). Onlar da: "Evet, (biz buna) tanığız" demişlerdi. 174. (Hakka) dönsünler diye âyetleri böyle açık açık anlatıyoruz.

7 A'raf/42. İnananlar ve yararlı işler yapanlar –ki kişiye ancak gücünün yeteceği kadar sorumluluk verilir–; işte bunlar cennetliklerdir, orada temelli kalacaklardır.

35 Fatır/18. Hiçbir günahkar başkasının günahını çekmez. Günah yükü ağır olan kimse, onun taşınmasını istese, –yakını bile olsa– yükünden bir şey taşınmaz. (Ey Muhammed!) Sen ancak, görülmediği hâlde, Rablerine yürekten saygı duyanları ve namazı kılanları uyarırsın. Kim arınırsa, ancak kendisi için arınmış olur, dönüş Allah'adır. 19-21. Kör ile gören, karanlıklarla aydınlık ve gölgelikle sıcaklık bir değildir. 22. Dirilerle ölümler de bir değildir. Doğrusu, Allah dilediğine işittirir. Sen kabirlerde olanlara işittiremezsin.

19 Meryem/76. Allah, doğru yolda olanların hidayetini artırır. Kalıcı olan yararlı işler, Rabbinin katında ödül açısından da daha iyidir, sonuç olarak da daha iyidir.

17 İsra/84. (Ey Muhammed!) De ki: "Herkes kendine uygun bir tarzda hareket eder. Kimin daha doğru yolda olduğunu en iyi bilen Rabbiniz'dir".

6 En'am/104. Rabbinizden size gözle görülecek belgeler gelmiştir. Kim görürse kendi yararına, kim görmemezlikten gelirse kendi zararına olur. Ben sizin bekçiniz değilim.

قُلْ لَا تُسْأَلُونَ عَمَّا أُحْرِمْنَا وَلَا نُسْأَلُ عَمَّا
تَعْمَلُونَ ﴿٢٥﴾

34 Sebe'/25. De ki: "Bizim işlediğimiz suç-
lardan siz sorumlu tutulacak değilsiniz, si-
zin yaptıklarınızdan da biz sorumlu tutula-
cak değildir".

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَى
فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَلِنَافْسِهِ فَاِذَا مَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
بِرَكِيلٍ ﴿٤١﴾

39 Zümer/41. (Ey Muhammed!) Biz sana
Kitab'ı insanlar için hak ile indirdik. Kim
doğru yolda giderse, kendi yararınadır;
kim de sapıtırsa, kendi zararına sapıtmış
olur. Sen onlardan sorumlu değilsin.

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ هَؤُلَاءِ
سَيُصِيبُهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٥١﴾

39 Zümer/51. Sonunda, işledikleri kötülükler
başlarına geldi. Bunların arasındaki zalimle-
rin de kazandıkları kötülükler başlarına gele-
cektir. Onlar Allah'ı âciz bırakamazlar.

إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَى لِعِبَادِهِ
الْكُفْرَ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ
أُخْرَى ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ
تَعْمَلُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٧﴾

39 Zümer/7. Eğer inkar ederseniz, (bilin ki)
Allah size muhtaç değildir. Ama O kulları i-
çin küfre razı olmaz. Eğer şükrederseniz
bundan hoşnut olur. Hiçbir günahkar baş-
kasının günahını yüklenmez. Sonunda dö-
nüştünüz Rabbinizedir; o zaman size yap-
tıklarınızı haber verir; çünkü O kalplerde
olanı bilir.

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ قَلِيلًا مَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾

40 Mu'min/58. Körle gören, inanıp yararlı
iş işleyenlerle kötülük yapanlar bir değil-
dir. Ne kadar az düşünüyorsunuz!..

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ
فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٤﴾

41 Fussilet/34. İyilikle kötülük bir değildir.
Sen (kötülüğü) en güzel şekilde sav; o za-
man, seninle arasında düşmanlık bulunan ki-
şinin sıcak bir dost gibi olduğunu görürsün.

إِنَّ الَّذِينَ يُلْجِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْهَا آمَنُوا
بِالْغَايَةِ ثُمَّ مَنْ يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ
اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤٠﴾

41 Fussilet/40. Ayetlerimizi inkar edenler
Bize gizli değildirler. Kıyamet gününde ate-
şe atılan mı, yoksa güven içinde gelen mi
daha iyidir? Dilediğinizi işleyin, O yaptıklar-
ımızı görmektedir.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ
بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿٤٦﴾

41 Fussilet/46. Kim yararlı iş işlerse kendi
lehinedir; kim de kötülük işlerse kendi aley-
hinedir. Rabbin, kullara karşı zalim değildir.

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٢٢﴾ لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿٢٣﴾

إِنْ هَدِيَ تَذَكُّرَةً فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٢٩﴾ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٣٠﴾

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١٥﴾

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٥١﴾

فَأَعْيَبْنَاهُمْ نَفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَىٰ يَوْمِ بَلَّغْنَاهُمْ بِمَا أَخْلَقُوا اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿٧٧﴾

57 **Hadid/22.** Ne yeryüzünde vuku bulan, ne de sizin başınıza gelen hiçbir musibet yoktur ki, onu yaratmamızdan önce, bir kitapta (yazılı) bulunmasın. Bu, Allah için kolaydır.²⁹⁷ 23. Bu, kaybettiğinize üzülmemeniz ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şırmarmanız içindir. Allah kendini beğenip öğünen hiç kimseyi sevmez.

76 **İnsan/29.** Bu sadece bir öğüttür; dileyen, Rabbine giden yolu tutar. 30. Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz. Doğrusu, Allah bilendir, Hakim'dir.

9 **Tevbe/115.** Allah, bir toplumu doğru yola koyduktan sonra, sakinmaları gereken şeyleri onlara açıklamadıkça onları saptıracak değildir. Doğrusu, Allah her şeyi bilir.

9 **Tevbe/51.** (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'ın bize yazdığından başkası başımıza gelmez."²⁹⁸ O bizim himayecimizdir. İnananlar Allah'a güvensinler".

9 **Tevbe/77.** Allah'a verdikleri sözden caydıkları ve yalancı oldukları için, kendisiyle karşılaşacakları güne kadar Allah onların kalplerine ikiyezlülük soktu.

2. İnsanın Davranış Özgürlüğü ve Sorumluluğu

Kur'an'a göre, insanoğlunun yeryüzündeki serüveninin nihai anlamı, onun denenmesidir. Ahlaki anlamda denenme, zorunlu olarak özgür iradeyi ve fiillerin seçiminde ve icrasında hürriyeti gerektirir. Ahirette insanları sorumlu tutmanın, dolayısıyla onlara mükafat olarak cenneti, ceza olarak cehennemi vermenin temeli budur. Aşağıdaki ayetler bu gerçeklere işaret etmektedir.

²⁹⁷ Bu ayetteki 'Kitap', 'Ana Kitap' anlamında, Allah'ın sonsuz ilmidir. İnsanın başına gelen hey şey Allah'ın bilgisi ve izni çerçevesinde oluşur. "Bu Allah'a kolaydır" ifadesiyle, önceden bilmenin imkânı hakkında insan zihninin kavrama gücüne dikkat çekiliyor.

²⁹⁸ Buradaki 'Allah'ın yazması' ifadesi, Allah'ın takdir etmesi, icad etmesi değil; birileri tarafından irade ile icad edilen bir musibetin Müslümanlar'a dokunmasına veya dokunmamasına hükmetmesi anlamına gelir. Buna göre, Hz. Peygamber'den, söylemesi istenen şey şudur: "Allah'ın bilgisi, izni olmadan müşriklere bize bir musibet gelip dokunmaz. Allah bizim dostumuz olduğuna göre O'na güvenelim. Allah'ın yardımını hak edecek bir cehdimiz olduğu için, bize isabet eden bir musibette O'nun yardımını umabiliriz".

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ
بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٧﴾

68 Kalem/7. Senin Rabbin, yolundan sapanları çok iyi bilir; O doğru yolda olanları da çok iyi bilir.

كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِيْنَةٌ ﴿٣٨﴾

74 Müddessir/38. Herkes kendi kazandığının kefilidir.

فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ﴿٦﴾
فَسَنِّيْسِرُهُ لِلْيُسْرَى ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ﴿٨﴾
وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ﴿٩﴾ فَسَنِّيْسِرُهُ لِلْعُسْرَى ﴿١٠﴾

92 Leyl/5-7. (Elinde bulunandan) verenin, (Allah'a karşı) saygılı olanın ve en güzel sözü doğrulayanın işlerini kolaylaştırırız. 8-10. Cimrilik eden, kendini yeterli gören ve en güzel sözü yalanlayan kimsenin de, güçlük-lere uğramasını kolaylaştırırız.²⁹⁹

أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ﴿٣٨﴾ وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ
إِلَّا مَا سَعَى ﴿٣٩﴾ وَأَنْ سَعْيُهُ سَوْفَ يَرَى ﴿٤٠﴾
ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءُ الْأَوْفَى ﴿٤١﴾

53 Necm/38. Hiçbir günahkar başkasının günah yükünü yüklenmez. 39. İnsan için kendi çabası dışında bir şey yoktur. 40. Onun çabası elbette görülecektir. 41. Sonra ona karşılığı eksiksiz verilecektir.

وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ﴿٧﴾ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا
﴿٨﴾ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ﴿٩﴾ وَقَدْ خَابَ مَنْ
دَسَّاهَا ﴿١٠﴾

91 Şems/7-10. Nefse ve onu şekillendirene, sonra da ona iyilik ve kötülük yapma kabiliyeti verene andolsun ki, kendini arıtan kurtuluşa ermiş; kendini kötülüğe düşüren de ziyana uğramıştır.

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٤﴾ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ
أَسْفَلَ سَافِلِينَ ﴿٥﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٦﴾

95 Tin/4. Biz insanı en güzel şekilde yarat-tık. 5. Sonra onu aşağıların en aşağısına yuvarladık.³⁰⁰ 6. Yalnız, inanıp yararlı iş işleyenler bunun dışındadır. Onlara kesin-tisiz ecir vardır.

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى ﴿٣٦﴾

75 Kiyamet/36. İnsanoğlu kendisinin başı-boş bırakılacağını mı sanır?

إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشَّمَالِ نَجِيَةً
﴿١٧﴾ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴿١٨﴾

50 Kaf/17-18. Çünkü onun sağında ve so-lunda oturan iki alıcı (melek), kaydetmek-tedir. Her ne söz söylese, yanında hazır bulunan bir gözcü vardır.

²⁹⁹ Görüldüğü gibi Allah'a izafe edilen 'kolaylaştırma' ve 'zorlaştırma', insanın hür iradesi ile tercih ettiği bir dizi olaydan sonra gelmektedir. Kolaylaştırmak ve zorlaştırmak, her iki yönde seçilen eylemlere bağlı bir sonuçtur.

³⁰⁰ Bu ayet bir sonraki ayetle birlikte düşünülmelidir. İnsan eğer Allah'a isyan eder ve kötülükleri işlemeye devam ederse, hayvanlardan da aşağı bir konuma yuvarlanır. Bu imkânı (kanuniyeti) Allah yarattığı için, fiil Allah'a izafe edilmiştir. İstisnadan sonraki ifade (6. ayet) insanın özgürlüğünün garanti etmektedir.

وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَى وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ ﴿٥٦﴾

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٩﴾

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٤﴾ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ﴿٥﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٦﴾

لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٧﴾ إِنَّا جَعَلْنَا فِيْ أَعْقَابِهِمْ أُغْلَالًا فَبَيَّ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُّ مُّصْحُونَ ﴿٨﴾ وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿٩﴾ وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَلَّذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾ إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنَ بِالْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ ﴿١١﴾

أَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَاتٍ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٨﴾

سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ كَذَبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّى دَافُوا بِأَسْفَلِ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ ﴿١٤٨﴾ قُلْ فَلِلَّهِ الْحُكْمُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَيْكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٤٩﴾

74 Müddessir/56. Allah dilemeksizsin öğüt alamazlar. O kendisinden korkulmaya daha layıktır ve bağışlamaya daha ehildir.

81 Tekvir/29. Alemlerin Rabbi olan Allah dilemedikçe sizler bir şey dileyemezsiniz.²⁹³

95 Tin/4. Biz insanı en güzel şekilde yarat-tık. 5. Sonra onu aşağıların en aşağısına yuvarladık. 6. Yalnız, inanıp yararlı iş işle-yenler bunun dışındadır. Onlara kesintisiz ecir vardır.

36 Yasin/7. Onların pek çoğu hakkında söz gerçekleşmiştir; artık inanmazlar. 8. Boyun-larına, çenelerine kadar varan demir hal-kalar geçirmiştir. Bunun için başları yukarı kalkıktır. 9. Önlerine bir sed ve arkalarına bir sed çekmiştir. Gözlerini perdelediği-mizden, artık göremezler. 10. (Ey Muham-med!) Onları uyarsan da, uyarmasan da birdir; onlar inanmazlar. 11. Sen ancak öğüt alan, söz dinleyen ve kimsenin olmadığı yerde Rahmân'dan korkan kimseyi uyari-lirsin. Artık o kimseyi, bağışlanma ve cömertçe verilecek bir ödülle müjdele.

35 Fatır/8. Kötü işi kendisine süslenip de onu güzel gören kimse (hiç kötülük işlemeyene benzer) mi? Allah dilediğini saptırır, dilediğini de doğru yola erdirtir. (Ey Muhammed!) Artık onlara üzülerek kendini yıpratma; Allah onların ne yaptıklarını bilmektedir.

6 En'am/148. Allah'a ortak koşanlar: "Al-lah dileseydi atalarımız ve biz ortak koş-maz ve hiçbir şeyi haram kılmazdık" diyecekler. Onlardan öncekiler de böyle de-mişlerdi de, azabımızı tatmışlardı. De ki: "Bize karşı ortaya koyabileceğiniz bir bilgi-niz var mı? Siz ancak zanna uyuyorsunuz ve siz sadece tahminde bulunuyorsunuz". 149. De ki: "Üstün delil, Allah'inkidir; dile-seydi, hepinizi doğru yola iletirdi".

²⁹³ Allah mutlak güce sahip olarak kainata ve insanlara egemen olduğuna göre, kimse Allah'a rağmen bir şey yapamaz.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا
وَمَا أَنتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٠٧﴾

6 En'am/107. Allah dileseydi, onlar ortak koşmazlardı. Biz seni onlara bekçi yapmadık; onların vekili de değilsin.

أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ أَفَأَنْتَ تُنْفِقُ مِنْ فِي
النَّارِ ﴿١٠٩﴾

39 Zümer/19. (Ey Muhammed!) Hakkında azap sözü gerçekleşmiş olan kimseyi, ateşte olanı sen mi kurtaracaksın?

وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ مَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ
عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿٢٠﴾

43 Zuhruf/20. "Eğer Rahman dilemiş olsaydı, biz bunlara (putlara) kulluk etmezdik" derler. Buna dair bir bilgileri yoktur; onlar sadece tahmin yürütüyorlar.

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ
مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمًا مِنْ دُونِهِ مِنْ
شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى الرَّسُولِ
إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٣٥﴾

16 Nahl/35. Allah'a ortak koşanlar: "Allah dileseydi, biz de atalarımız da O'ndan başka hiçbir şeye tapmazdık ve O'nsuz da hiçbir şeyi haram kılmazdık" dediler. Kendilerinden öncekiler de böyle yapmıştı.²⁹⁴ Elçilere düşen, sadece apaçık tebliğ değil mi?

وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدَاهَا وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ
مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٣﴾

32 Secde/13. Biz dileseydik herkese hidayeti verirdik, ancak Benden çıkan şu söz gerçekleşecektir: Cehennemi insanlar ve cinlerden bir kısmıyla tamamen dolduracağım.²⁹⁵

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ
لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ
وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾

8 Enfal/24. Ey inananlar! Allah ve Elçi sizi, size hayat verecek şeylere çağırıkları zaman, çağrılarına koşun. Allah'ın kişi ile kalbi arasında girdiğini ve O'nun huzurunda toplanacağınızı bilin.

أَيُّهَا تَكُونُوا يُدْرِكُكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ
مُشِيدَةٍ وَإِنْ تُصِيبَهُمْ حَسَـةٌ يَقُولُوا هَـذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ
تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَـذَا مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ
فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَقِّقًا ﴿٧٨﴾

4 Nisa/78. Nerede olursanız olun, sağlam kaleler içinde olsanız bile, ölüm size ulaşır. Onlara bir iyilik gelse: "Bu Allah katındandır" derler. Onlara bir kötülük gelse: "Bu senin yüzündendir" derler. De ki: "Hepsi Allah katındandır".²⁹⁶ Bunların nesi var; neredeyse hiçbir söyleneni anlamıyorlar?

²⁹⁴ İmanı ve küfür Allah'ın belirlediğini öne sürerek, bu konuda sorumluluktan kaçmaya yol açan kaderci anlayış, müşrikler arasında yaygındı. Kur'an bu telakkiiyi açıkça reddetmektedir. Kur'an'ın ana mesajı şudur: Allah dilerse, kafiri mü'min, mü'mini kafir yapmaya elbette güç yetirir; ancak O bu alanı insanın kendi iradesine bırakmıştır; bu yüzden insanlar imanlarından, küfürlerinden ve davranışlarından sorumludurlar.

²⁹⁵ Allah'tan çıkan söz şartlıdır: "Kim şöyle şöyle yaparsa, onları cehenneme sokacağım" şeklindedir; yoksa, önceden belirleyerek "şunları cehenneme dolduracağım" şeklinde değildir. Dolayısıyla, cehenneme kimse tayinle gitmiyor; hapishane gibi, layık olanlar oraya gönderiliyorlar.

²⁹⁶ Müşriklerin Hz. Muhammed'e izafe ettikleri kötülüğü, ayetin Allah'a izafe etmesi 'kanun' itibarıyla. Esasen, insana dokunan zarar, musibet ve acı veren şeyler, tarihsel düzlemde insanlara atılır. Kötülük, insanın ihmali, istighnası, isyanı ve menfaat çatışmaları gibi, iradî davranışlarından kaynaklanmaktadır. Allah kötülüğün ortaya çıkmasının yasalarını koymuştur.

A. İNSAN DAVRANIŞLARININ OLUŞMASI

Ahlaki davranışın oluşması, doğrudan doğruya insanın özgürlüğü ve kader tartışmalarını ilgilendirmektedir. Esasen Kur'an'da 'kader', kainatın Allah tarafından düzene konulması anlamında kullanılır. İnsanın 'alın yazısı' veya başına geleceklerin önceden Allah tarafından tayin edilmesi anlamında kader inancı, Ehli Sünnet'te bir inanç esası olarak belirlenmiştir. Bu sorun, Kur'an'da sarıh olarak bir inanç esası olarak tayin edilmediği ve özü itibarıyla da insanın davranış hürriyetini ilgilendirdiği için, bu konuyu Ahlak Bölümü'nde ele almayı uygun bulduk. Kader konusunda İslam tarihinde ortaya çıkan belli başlı üç görüş vardır:

1. Cebriye: İnsanın hiçbir davranış özgürlüğü yoktur. O rüzgarın sürüklediği bir yaprağa benzer. Her türlü fiili Allah tarafından önceden belirlenmiştir.
 2. Mutezile: Allah insanın hiçbir fiilini belirlememiştir. İnsan tamamen hürdür; herkes kendi fiilini kendisi yapar. Sorumluluk ve ahirette hesaba çekilmek için bu şarttır.
 3. Ehli Sünnet: İnsan hürdür. Ahirette insanın sorumlu tutulması için bu zorunludur. Ancak, insanın ne yapacağını Allah önceden bilir; bildiği için de belirlenmiştir.
- Ehli Sünnet'in itikad konusunda iki kanadı vardır: Eş'arilik ve Maturidilik. Kader konusunda Eş'arilik Cebriye'ye, Maturidilik ise Mutezile'ye daha yakındır. Ehli Sünnet'e hakim görüş Eş'ariliğin görüşü olmuştur. İslam tarihinde Cebriye gibi bir mezhebin doğmasını ve Ehli Sünnet'ten bir grup alimin buna yakın bir çözüme kaymasını kolaylaştıran temel unsurlardan biri de, Kur'an'da Allah'ın insanla ilgili bazı olayları anlatırken, kendini mutlak fal olarak ifade etmesidir. Ne var ki, Kur'an baştan sona dikkatle tetkik edilirse, bu ifadelere, kâinat nizamındaki kader gibi, birey olarak insanın ve toplumun uyduğu zorunlu yasaların (sünnetullah) anlatıldığı görülür. Örneğin, birçok ayet Allah'ın insanların kalplerini mühürlediğini veya dilediğini hidayete erdirdiğini, dilediğini de dalaletle sevkettiğini söyler. Bu tip ifadeler, Kur'an'ın ana fikrinden kopuk olarak ve Allah-âlem, Allah-insan ilişkisinde Kur'an'ın üslubu (mecaz, sembolik anlatım, istiare, teşbih, deyimler vs.) gözönünde bulundurulmadan lafzî olarak anlaşılırsa, Kur'an'dan cebriyeci bir anlayış rahatlıkla çıkarılabilir. Halbuki, bu ifadelerde Allah'ın kendi fiili olarak sahiplendiği şey, insanın özgür iradesiyle başlayan ve sebep-netice ilişkisiyle devam eden 'kanun'dur. Allah kendi hikmeti, adaleti ve merhametiyle koyduğu kanunu ihlal etmez; rastgele iş yapmaz. Bu anlamda kader, M. İkbal'in dediği gibi, çizilmiş bir çizgi değil, Allah ile insanın ortaklaşa çizdikleri bir çizgi olarak da algılanabilir.

1. İnsan Davranışlarının Allah Tarafından Belirlenmesi

Bu başlık altında, İslam tarihinde Kaderciliğin doğmasına yol açtığı öne sürülen, ancak yalnızca yanlış yorum neticesinde kaderci bir anlayışa sebebiyet verebilecek ifadeler içeren pasajlar ve kaderciliğe karşı çıkan ifadeler biraraya getirilmiştir. Yanlış anlaşılmış bulunan veya yanlış yorumlanmaya elverişli görülen yerlerde gerekli açıklamalar yapılmıştır. Allah'ın insan davranışlarını önceden belirlediği şeklinde yorumlanan pasajlar bu konuyu Allah'ın gücü açısından ele almaktadır: Allah dilediğini yapar, çünkü O insan ile kalbi arasında girmektedir. Ancak bu tür pasajlar birarada ve dikkatlice okunduğunda görülür ki, Allah gücünü bu yönde kullanmamış, ahlak alanını bireyin özgür tercihine bırakmıştır. Kur'an büyük ölçüde sıcak bir diyalogdur. Dolayısıyla Kur'an'da yer alan ifadelerin arkasında muhatapı etkileme, çözüme, bağlama gibi temel amaçlar yatmaktadır. Bu diyalog, yerleşik bir dini-kültürel ortamda gerçekleştiği için, Kur'an'ın üslubunda, bu arkaplana yönelik bir siyaset egemendir. Allah'a birçok ortakların koşulduğu, uluhiyetin parçalandığı bir ortamda, Allah'ın gücünün ve mutlak uluhiyetinin vurgulanması yolunda Allah'ın bütün olan bitenin (bu arada insan fiillerinin de) gerçek faili olduğunun söylenmiş olması, bu siyasetin bir sonucudur. Aşağıdaki pasajlar arasında, içinde *kadera* kökünden türeyen kelimelerin (*kader, takdir* vb.) geçtiği pasajlara yer verilmemiştir. Zira Kur'an'da bu kelimeler Allah'ın bir fiili olarak, hep tabii (fizik) varlık alanına ilişkin belirlemelere taalluk etmektedir.

KIRIKALE DISTRICT

UNIVERSITY
LIBRARY

ALTINCI BÖLÜM

AHLÂK

Kur'an'ın odak terimlerinden olan 'iman' ve 'islam', insanın Allah'a karşı ahlaki sorumluluğunu, salih amel kavramı ise, Allah'ı gözeterek, insanlara karşı ahlaki sorumluluklarını ifade eder. Arkasında güç (otorite) bulunan Hukuk'tan ayrı olarak Ahlâk, insanın hür iradesiyle, zorlama olmaksızın, niyete bağlı ve sürekli olarak ortaya koyduğu değer içerikli eylem, tutum ve davranışları ifade eder. Kur'an ahlaki göreceliliği (relativizm) ve biline-mezciliği (agnostisizm) reddeder, zira Kur'an'a göre Allah, insanı, ahlaki doğruyu (iyi) görebilecek güçte yaratmıştır. İnsanın içgüdüleri ve kabarmış arzuları (hevâ, şehevât) insanın iyi ile kötüyü ayırdetmesini engelleyebilir. İnsanın denenmeye tabi tutulmasının anlamı da, onun bu içgüdü ve arzularla donatılmış olmasından kaynaklanmaktadır; ona düşen, bu zaaflarını yenebilmesidir (91 Şems/9-10). Kur'an, önerdiği veya sakındırdığı ahlaki kavramların içeriklerinin insan tarafından bilindiğinden ve bunların duygusal değerlilik yaşantısının (acıma, adalet, sevgi, kin vb. duygular) insanda hazır bulunduğu-ndan hareketle, kullandığı ahlaki kavramları tanımlamaz. Ahlaki davranışı değerli ve istenilir kılan ise, çoğunlukla, insanlığa kattığı sevinç, mutluluk ve/veya yararadır. Bununla birlikte, birey Allah rızası için veya hiçbir saik gözetmeksizin de ahlaki eylemde bulunabilir. Bu bölümde, insanın olumlu-olumsuz ahlaki davranışlarının ortaya çıkmasında rol oynayan etkenler ve Allah'ın insanlardan kendine ve hemcinslerine karşı yapılmasını istediği (emrettiği) veya yapılmamasını istediği (nehyettiği) davranış, tutum ve ilişkileri içeren pasajlar biraraya getirilmiştir.

مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَنْفَعُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَىٰ أَنفُسِهِم بِالْكَفْرِ أُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿١٧﴾ إِنَّمَا يُغْمِزُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٨﴾ أَحَقَّكُمْ سِقَاةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَابِهِمْ هَذَا وَإِنْ حِفْظُ عَيْلَةٍ فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٨﴾

9 Tevbe/17. Kendi küfürlerini bile bile, Allah'ın mescidlerinin bakımını üstlenmek müşriklere düşmez.²⁹⁰ İşte bunların işleri boşa gitmiştir; onlar ateşte de temelli kalacaklardır. 18. Allah'ın mescitlerine, ancak Allah'a ve ahiret gününe inanan, namazı kılan, zekatı veren ve sadece Allah'tan korkan kim-seler bakarlar. İşte bunlar doğru yolda olabirler. 19. Hacılara su vermeyi ve Mescid-i Haram'ın bakımını, Allah'a ve ahiret gününe inanan ve Allah yolunda cihad eden(in yaptığı) ile bir mi tuttunuz? Bunlar Allah katında eşit olmazlar.²⁹¹ Allah haksız toplumu doğru yola koymaz.

9 Tevbe/28. Ey inananlar! Ortak koşanlar pistir. Bu yıllarından sora Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar. Fakirlikten korkacak olursanız, (bilin ki) inşaallah Allah sizi kendi lütfundan zengin kılacaktır. Allah bilgidir, bilgedir.

E. DİN ADAMLARI

İslam'dan önce Yahudilik ve Hristiyanlık'ta mabedlerde dinî ibadetleri (tapınmaları, ritü-elleri) yönetmek için bazı kişilerin görevlendirildiği sabittir. Kur'an böyle bir sınıfın oluşma-sını eleştirmemiş, bu insanların zamanla yozlaşan davranışları eleştirilmiştir. Bununla bir-likte, İslam'daki ibadetler böyle özel bir yöneticiyi gerektirmediği için daha ziyade 'ilim' ve 'ilim adamlığı' önemsenmiş ve vurgulanmıştır. Ancak, daha Hz Peygamber zamanında, ibadetleri (özellikle namazı) yönetmek üzere bir görevli (imam) tayin etme ihtiyacı hasil olmuştur. Hz. Peygamber ve erken dönem uygulamaları incelendiğinde, geçerli ölçütün ilim olduğu görülmektedir.

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ

5 Maide/82. İnananlara en acımasız düş-manlar olarak Yahudiler'i ve Allah'a ortak koşanları bulursun. İnsanların içinde inananlara en sevgili olanların da, "Biz Hristi-

²⁹⁰ Bu cümleyle şu şekilde de anlam verilmektedir: "Müşriklerin, (...) Allah'ın mescidlerinin bakımını üstlenmeleri mümkün değildir". Ancak tarihen biliyoruz ki, Araplar Hz. Muhammed'den önce de Kabe'nin bakımı ('imārah) görevini yerine getirmekteydiler. Bu yüzden bu ayette, olsa olsa, şirik ile bu görevin bağdaşamayacağı vurgulanıyor olabilir. Bu durum ve ayetin devamı gözönünde bulundurulduğunda, yukarıda verdiğimiz anlamın daha uygun olduğu görülmektedir.

²⁹¹ Bu ayet oldukça önemli bir mesaj içermektedir: İslam'ın ve insan olmanın yüklediği (zulme ve küfre karşı mücadele vermek gibi) temel görevlere karşı duyarsız olunduğu sürece, Allah'ın evine hizmet etmek gibi yüce ve nezi bir davranışın bile bir anlamı yoktur. Her dönemde olduğu gibi, günümüzde de mevcut bulunan farklı dindarlık anlayışlarının değerlendirilmesinde bu ayet bize rehberlik etmektedir.

قَالُوا إِنَّا نَصَارَى ذَلِكَ بَأْسٌ مِنْهُمْ فَأَسْمِعُوا نَارَهُمْ
وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٨٢﴾ وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنزِلَ
إِلَى الرَّسُولِ تَرَى أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا
مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ
﴿٨٣﴾ وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ
وَتَطْمَنَعُ أَنْ يُدْعِيَنَا رَبُّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ﴿٨٤﴾
فَأَنبَاهَهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا حَتَّى تَخْرِي مِنْ حُجَّتِهَا
الْأَنْهَارُ عَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٥﴾

إِتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ
وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣١﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ
لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ
اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُوهَا
فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣٤﴾ يَوْمَ
يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ
وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كُنْتُمْ تَأْتِسُكُمْ
فَدُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ ﴿٣٥﴾

yanınız" diyenler olduğunu görürsün. Çünkü onların içinde keşişler ve papazlar vardır ve bunlar büyüklük taslamazlar. 83-84. Allah'ın Elçisi'ne ineni dinledikleri zaman, tanıdıkları hakikatlardan dolayı, gözlerinin yaşla olduğunu ve şöyle dediklerini görürsün: "Rabbimiz! İnadık; bizi hazır bulunanlarla beraber yaz. Rabbimizin, bizi iyi insanlar arasına koymasını umarken, niçin Allah'a ve bize gelen gerçeğe inanmayalım?" 85. Onların (böyle) söylemelerinden dolayı, Allah onlara içinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetler verdi. İşte bu iyi davrananların ödülüdür.

9 Tevbe/31. Onlar, Allah'ı bırakıp hahamlarını, papazlarını ve Meryem oğlu Mesih'i rab olarak benimsiyorlar. Oysa, kendisinden başka tanımayan tek Tanrı'dan başkasına tapmamakla emrolunmuşlardır. Allah onların ortak koşmalarından yücedir.²⁹²

9 Tevbe/34. Ey inananlar! Bu hahamlar ve papazların çoğu, insanların mallarını haksızlıkla yer, Allah yolundan alıkoşur. Altın ve gümüşü yağın ve onları Allah yolunda sarfetmeyenlere can yakıcı bir azap müjdesi. 35. O gün bunlar (biriktirdikleri altın ve gümüşler) cehennem ateşinde kızdırılır; alınları, böğürleri ve sırtları onlarla dağlanır. "Bunlar, kendiniz için biriktirdiklerinizdir. Hadi, biriktirmiş olduğunuzu tadın" (denir).

²⁹² Hz. İsa bir insan olduğu halde, Hristiyanlar onu ilahlaştırdılar. Papazlar Allah'ın mesajını çarpıttıkları, insanların mallarını haksızca yedikleri halde, Hristiyanlar onları sorgulayacakları yerde, onların dediklerine Allah'ın emri gibi uydular. Kilise, bütün tarihi boyunca kendini sorgulanamaz bir konumda tutmuş ve bütün dinî alanın tek belirleyicisi olmuştur.

4. Yanlışlıkla Adam Öldürme Keffareti

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ
مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ
إِلَّا أَنْ يَصْلَوْهُ فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ
مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ
وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدْيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ
مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ
اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٩٢﴾

4 Nisa/92. Yanlışlıkla dışında bir mü'min di-
ğer bir mü'mini öldüremez. Bir mü'mini
yanlışlıkla öldüren kimsenin, bir mü'min
köleyi hür yapması ve ölenin ailesi bağışla-
madıkça onlara diyet ödemesi gerekir. E-
ğer o mü'min size düşman olan bir top-
lumdandır ise, yalnız mü'min bir köleyi hür
yapmak yeter. Eğer aranızda anlaşma olan
bir toplumdandır ise, ailesine diyet ödemek
ve mü'min bir köleyi hür yapmak gerekir.
Köle bulamayan kimsenin ise, Allah'ın,
tövbesini kabul etmesi için, kesintisiz
ardarda iki ay oruç tutması gerekir. Allah
Bilen'dir, Bilge'dir.

D. MABEDLER

Mabedler, ilahî dinin yaşayan üç versiyonunda da (Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam), resmi ibadetlerin yapıldığı tapınma mekanlarıdır. Buralar 'Allah'ın Evi'dir. Kur'an yalnızca nama-
zın kılındığı mescid/camilere değil, Yahudi ve Hristiyanlar'ın dinî ibadetlerini yerine getir-
dikleri tapınaklara da (Manastırlar, Kiliseler, Havralar) saygıyı ve buraların korunmasını
esas almıştır. Mabedler ve onlarda yapılan ayinler/ibadetler, ilahî olanın ve kutsal'ın yer-
yüzüne eklenmesi olarak yüce tutulmuştur. İslam, mabedi, yalnızca ilahi-uhrevi, kutsal
bir mekan olmaktan çıkarak, bunların yanı sıra toplumsal-dünyevi bir mekan hâline ge-
tirmiştir. Buna mukabil, uygulamada, Müslümanlar da mabedlerini bu aslı fonksiyonların-
dan uzaklaştırmışlardır. Örneğin, "Camide dünya kelamı edilmez." yargısı, geleneksel dinî
tasavvurda egemen bir yargıdır; hatta bu konuda mevzu hadisler de mevcuttur. Bu ve
benzeri yargıları besleyen kanaat, caminin tarihi işleviyle tamamen çelişmektedir. Özel-
likle ülkemizde, camiler, kilisenin doğuş ânındaki gibi tamamen kutsal-uhrevi mekanlar
hâline getirilmiştir. Sadece namaz vaktinde açılıp, namaz sonrasında hemen kapanan bu
mekanlarda insanlar birbirleriyle konuşma ve dertleşmenin, namazdan edinilen sevabı gi-
dereceğine inandıkları gibi, çoğu kez birbirlerinin yüzüne bile bakmadan dağılıvermekte-
dirler. Ne kadar ironik bir gerçektir ki, kilise bugün Hristiyan ülkelerde caminin doğuş
ânındaki işlevselliği üstlenmeye çalışmaktadır.

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا
وَشَرَبُوا وَلَا تَسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣١﴾

7 A'raf/31. Ey Ademoğulları! Her secde
mahallinde²⁸⁸ güzel elbiselerinizi giyin. Yi-
yin, için fakat israf etmeyin; Allah savur-
ganları sevmez.

وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ﴿١٨﴾

72 Cin/18. Mescidler Allah'ındır; öyleyse
(oralarda) Allahla birlikte başka birine yal-
varmayın!

²⁸⁸ 'Secde mahalli' olarak çevirdiğimiz mescid kelimesi, aynı zamanda 'secde vakti' ve 'secde ediş' anlamlarına da gelir. Burada hangi anlamda kullanıldığı çok açık değildir.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَتَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذَكَّرَ فِيهَا
اسْمُهُ وَسَعَى فِي خَرَابِهَا أُولَئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ
يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي
الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١٤﴾

فِي بُيُوتِ أَذُنَ اللَّهِ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ
لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ﴿٣٦﴾

الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا
رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ
لَهَدَمْتُ صَوَامِعَ وَبِيعَ وَصَلَوَاتٍ وَمَسَاجِدَ يُدْكَرُ
فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ
اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٤٠﴾

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ
الْمُؤْمِنِينَ وَإِرْصَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قُلُ
وَلَيَحْلِفْنَ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَى وَاللَّهُ يَشْهَدُ لَهُمْ
لَكَاذِبُونَ ﴿١٠٧﴾ لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لَمَسْجِدٍ أُسِّسَ عَلَى
التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ
يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ ﴿١٠٨﴾
أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَى تَقْوَى مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ
مَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَى شَفَا جُرْفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ
جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠٩﴾ لَا تَزَالُ
بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١١٠﴾

2 **Bakara/114.** Allah'ın mescitlerinde O'nun adının anılmasını engelleyen ve oraların yıkılmasına uğraşan kimseden daha zâlim kim vardır? Onların, oralara ancak korkarak girmeleri uygun düşer. Dünyada alçaklık onlaradır, onlara ahirette de büyük azap vardır.

24 **Nur/36.** Allah'ın, yüksek tutulmasına ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerde, insanlar sabah akşam O'nu yüceltirler.

22 **Hac/40.** Onlar yalnızca: "Rabbimiz Allah'tır" dediler diye, haksız yere yurtlarından çıkarılmışlardır. Allah insanların bir kısmını diğerleriyle savmasaydı, manastırlar, kiliseler, havralar ve içinde Allah'ın adı çokça anılan mescidler yıkılıp giderdi. Andolsun ki, Allah kendisine yardım edenlere yardım eder. Allah güçlüdür, üstündür.

9 **Tevbe/107.** Zarar vermek, inkâr etmek, inananların arasını açmak, Allah'a ve Elçisi'ne karşı savaşacak olanlara gözcülük yapmak üzere bir mescit kurup: "Biz sadece iyilik yapmak istedik" diye yemin edenlerin yalancı olduklarına Allah tanıklık eder.²⁸⁹ 108. (Ey Muhammed!) O mescitte asla bulunma! Daha ilk gününden beri, Allah'a saygı üzerine kurulan mescitte bulunman daha çok yaraşır. Orada arınmayı seven insanlar vardır. Allah da arınmak isteyenleri sever. 109. Yapısını, Allah'a saygı ve onun hoşnutluğu üzerine kurulan kimse mi daha iyidir; yoksa, yapısını, düşecek bir yarın kıyısına kurup da onunla cehennem ateşine yuvarlanan kimse mi? Allah haksızlık yapan topluluğu doğru yola iletmez. 110. Yaptıkları bu yapı, kalpleri paralanana kadar, gönüllerinde bir şüphe olarak kalacaktır. Allah bilgidir, bilgedir.

²⁸⁹ Ebû Âmir isimli bir papazın kışkırtmasıyla birtakım münafıklar, Müslümanlar'ın arasına fitne sokmak amacıyla, Kuba mescidinin yanına bir mescit yapıp Hz. Peygamber'i de kendilerine namaz kıldırma çağırışlardı. Olayın iç yüzünden haberdar olamayan Peygamberimiz bu mescide gitmeye hazırlanırken bu ayet inmiştir.

جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ ذَلِكَ لِتُقْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٩٧﴾

5 Maide/97. Allah saygın ev Kabe'yi, saygın ayı, Kabe'ye hediye edilen kurbanı ve boynu tasmalı kurbanlıkları insanlar için bir dayanak kıldı. Bu, Allah'ın göklerde olanları ve yerde olanları bildiğini ve Allah'ın her şeyi bildiğini bilmeniz içindir.

C. KEFFARETLER

Keffaretleri ceza olarak anlamamak gerekir. Çünkü keffaretin asıl amacı, insanın manevî dünyasına, ruhuna olumsuz etkiler yapan kötü bir davranıştan sonra, bu etkiyi yok etmek için suurun tekrar yenilenmesini sağlamaktır. Dikkat edilirse bu iş zaten birbirinin yerine kame edilebilecek ve herkeşe uygun bir faaliyetle gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, kelimenin anlamı da 'örtün, silen şey' demektir.

1. Yemin Keffareti

Yemin, bir sözü veya vaadi, Allah'ın ismini (vallaahi, billahi, tallahi) veya sıfatlarından birini anarak kuvvetlendirme girişimidir. Yemin eden kişi, yemininin gereğini yerine getirmelidir. Yeminden vazgeçildiği veya yeminin yerine getirilmediği durumlarda, buna ibadet cinsinden bir 'ceza' ahlaki bir eylem vaz edilmiştir. Bu cezanın amacı, müslümanları verdikleri sözleri yerine getirmeye zorlamak ve Allah'ın istismar edilmesini önleyerek, O'nun azametini, şanını, yüceliğini ve kutsiyetini korumaktır.

قَدْ قَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ وَاللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٢﴾

66 Tahrim/2. Allah size, yeminlerinizi keffaretle geri almanızı meşru kılmıştır. Allah sizin sahibinizdir. O bilendir, bilgedir.

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسْكِينٍ مِنْ أَوْسَطِ مَا طَعِمْتُمْ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٨٩﴾

5 Maide/89. Allah sizi kasıtsız yaptığınız yeminlerden dolayı sorumlu tutmaz. Ama, bilerek yaptığınız yeminlerden sorumlu tutar. Bunun keffareti ise, ailenize yedirdiğinizin orta derecesinden, on düşkünü yedirmek, yahut onları giydirmek veya bir köleyi özgürleştirmektir. Bunları bulamayan kimse üç gün oruç tutar. İşte yeminlerinizin keffareti budur. Yemin ettiğiniz zaman yeminlerinizi tutun. Şükredersiniz diye böylece Allah ayetlerini size anlatmaktadır.

2. İhram Keffareti

وَأْتِمُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُخْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَخْلَفُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِأَذًى مِنْ رَأْسِهِ

2 Bakara/196. Allah için hacı ve umreyi tamamlayın. Eğer alıkonursanız, kolayınıza gelen bir kurban gönderin. Kurban, yerine ulaşınca kadar başlarınızı traş etmeyin.

فَقِدْيَةٍ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا أَمِيتُمْ مِمَّنْ تَمْتَعُ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ يَلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلَهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٩٦﴾

Sizden biri hasta olur veya başında bir rahatsızlık bulunursa, fidye olarak ya oruç tutar, ya sadaka verir veya kurban keser. Gündüzde olduğunuz zaman ise, hacca kadar umreden faydalanmak isteyen kimse, kolayına gelen bir kurban keser. Bulamayan, hacda üç gün ve döndüğünüzde yedi gün – ki hepsi tam on gün eder– oruç tutar. Bu, Mescid-i Haram’da oturmayan kimselerdir. Allah’a saygılı olun ve Allah’ın cezalandırmasının çetin olacağını bilin.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمَّداً فَجَزَاءٌ مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ أَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسَاكِينَ أَوْ عَدْلُ ذَلِكَ صِيَامًا لِيَذُنَ وَبَالَ أَمْرِ عَفَا اللَّهُ عَنْمَا سَلَفَ وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمِ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ﴿٩٥﴾

5 Maide/95. Ey inananlar! İhramlı iken avı öldürmeyin. Sizden kim onu bile bile öldürürse, onun cezası, –sizden iki adil kimsenin, öldürdüğünün dengi olduğuna hükmedeceği– Kâbe’ye ulaşacak bir hayvan kurban etmek, yahut düşkünlere yemek yedirmek şeklinde keffaret vermek, ya da buna uygun bir oruç tutmaktır, ki böylece yaptığı işin vebalini tatmış olsun. Allah, geçmişte olanları affetmiştir; ama kim tekrar ederse Allah ondan öğ alır. Allah yücedir, öğ alıcıdır.

3. Zihar Keffaretı

وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا ذِكْرُكُمْ تَوْعَظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٣﴾ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فِإِطْعَامُ سِتِينَ مِسْكِينًا ذَلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَبِأَنَّكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤﴾

58 Mücadele/3. Karılarına zihar yapıp, sonra sözlerinden dönenlerin, (karılarıyla) temas etmeden önce bir köle azat etmeleri gerekir.²⁸⁷ Size verilen öğüt budur. Allah, işlediklerinizden haberdardır. 4. (Bunu) bulamayanın, temastan önce, iki ay kesintisiz oruç tutması gerekir. Buna gücü yetmeyen, altmış fakiri doyurur. Bu, Allah’a ve elçisine inanmanız içindir. Bunlar, Allah’ın koyduğu sınırlardır; inkâr edenlere can yakıcı bir azap vardır.

²⁸⁷ Araplar’daki zihar uygulaması hakkında bkz. Toplumsal Düzen 3. Dipnot

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَاكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ
وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَادِ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ
﴿٢٥﴾ وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ
بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ
السُّجُودِ ﴿٢٦﴾

جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ
الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَائِمَ ذَلِكَ لَتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ
مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ
شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٩٧﴾

22 Hac/25. İnkâr edenlere, insanları Allah'ın yolundan ve yerli-yolcu bütün insanlar için (ibadet yeri) kıldığımız Mescid-i Haram'dan alıkoyanlara ve orada zulm ile yanlış yola saptırmak isteyene, can yakıcı bir azap tattırırız. 26. "Bana hiçbir şeyi ortak koşma; tavaf edenler, (namazda) ayakta duranlar, rükû edenler ve secdeye varanlar için Evimi temiz tut" diye İbrâhim'i Kâbe'nin olduğu yere yerleştirmiştik.

5 Maide/97. Allah saygın ev Kâbe'yi, saygın ayı, Kabe'ye hediye edilen kurbanı ve boynu tasmalı kurbanlıkları insanlar için bir dayanak kıldı. Bu, Allah'ın göklerde olanları ve yerde olanları bildiğini ve Allah'ın her şeyi bildiğini bilmeniz içindir.

c) Kurban Kesmek

Aşağıdaki ayetlerden anlaşılacağı gibi Kurban kesme hacc ibadetini yerine getirenler için bir vecipdir. Türkiye'de 'zengin'lerin yerine getirmesi gereken bir ibadet olarak algılanmaktadır. Bununla birlikte, Kurban etinin bir kısmının fakirlere dağıtılması şartıyla, bunun hayırlı bir 'gelenek' olduğu söylenebilir.

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَالْحَرَّ ﴿٢﴾

108 Kevser/2. (Ey Muhammed) Rabbin için namaz kıl ve kurban kes!

وَأَيُّمُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُخْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ
مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ
مَحَلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ آذَى مِنْ رَأْسِهِ
فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا أَمِنتُمْ فَمَنْ
تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ
لَمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا
رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلُهُ
حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ
شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٩٦﴾

2 Bakara/196. Allah için haccı ve umreyi tamamlayın. Eğer alıkonursanız, kolayınıza gelen bir kurban gönderin. Kurban, yerine ulaşmaya kadar başlarınızı traş etmeyin. Sizden biri hasta olur veya başında bir rahatsızlık bulunursa, fidye olarak ya oruç tutar, ya sadaka verir veya kurban keser. Gündende olduğunuz zaman ise, hacca kadar umreden faydalanmak isteyen kimse, kolayına gelen bir kurban keser. Bulamayan, hacda üç gün ve döndüğünüzde yedi gün – ki hepsi tam on gün eder– oruç tutar. Bu, Mescid-i Haram'da oturmayan kimselerdir. Allah'a saygılı olun ve Allah'ın cezalandırmasının çetin olacağını bilin.

وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ
ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ﴿٢٧﴾ يَشْهَدُوا
مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَى
مَا رَزَقَهُمْ مِنَ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا
الْأَمْرَ الْفَقِيرَ ﴿٢٨﴾

ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظَمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى
الْقُلُوبِ ﴿٣٢﴾ لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى
ثُمَّ مَجْلُهَا إِلَى الْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴿٣٣﴾ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ
جَعَلْنَا مَنَسَكًا لِيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ
بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَإِنَّهُمْ إِلَهُ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلَمُوا وَبَشِّرِ
الْمُخْتَبِينَ ﴿٣٤﴾

وَالَّذِينَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ
فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافٍ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا
فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ كَذَلِكَ سَخَّرْنَا
لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٣٦﴾ لَنْ يَبَالَ اللَّهُ لِحُومِهَا
وَلَا دِمَائِهَا وَلَكِنْ يَبَالُ التَّقْوَى مِنْكُمْ كَذَلِكَ
سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتَكْبِرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَبَشِّرِ
الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٧﴾

وَأُتِلَ عَلَيْهِمْ نَبَأُ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ
مِنْ أَحَدِهِمَا وَتَمَّ تَقْبُلُ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ
إِنَّمَا تَقْبَلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٢٧﴾

22 Hac/27. İnsanları hacca çağır ki, yürü-
yerek veya uzak yollardan gelen idmanlı
binekler üstünde sana gelsinler. 28. Kendi-
leri için birtakım faydalar görsünler. Al-
lah'ın onlara rızık olarak verdiği hayvanları
belli günlerde kurban ederken O'nun adını
ansınlar. Siz de bunlardan yiysin; çaresiz
kalmış yoksulu da doyurun.

22 Hac/32. İşte böyle; kim Allah'ın
nişanelerine hürmet gösterirse, (bu yapı-
tığını) kalplerin Allah'a karşı saygısından-
dır. 33. Bu hayvanlarda sizin için belli bir sü-
reye kadar faydalar vardır. Sonra bunların
varacakları yer Eski Ev (Kâbe)'dir. 34. Al-
lah'ın kendilerine rızık olarak verdiği kur-
banlık hayvanların üzerlerine O'nun adını
anarak kurban kesmeyi, her ümmet için
bir ibadet biçimi kıldık. Sizin Tanrınız tek
bir Tanrı'dır, O'na teslim olun. (Ey Mu-
hammed! Allah'a) gönülden bağlanmış o-
lanları müjdele.

22 Hac/36. Kurbanlık devaleri (ve sığırları) da
sizin için Allah'ın nişaneleri kıldık. Onlarda
sizin için hayır vardır. Onlar (kesilmek üzere)
ön ayaklarından biri bağlanmış hâldeyken ü-
zerlerine Allah'ın adını anın. Yanları üstüne
düşüp canları çıkınca yiysin, isteyene de iste-
meyene de verin. Şükredersiniz diye onları
böylece sizin buyruğunuza verdik. 37. Bu
hayvanların ne etleri, ne de kanları Allah'a u-
laşacaktır. Allah'a ulaşacak olan ancak sizin
(O'na olan) saygınızdır. Size doğru yolu
gösterdiğinden, Allah'ı yüceltmeniz için onları
böylece sizin buyruğunuza vermiştir. (Ey
Muhammed!) İyi davrananları müjdele.

5 Maide/27. (Ey Muhammed!) Onlara
Adem'in iki oğlunun olayını doğru olarak an-
lat. İkisi birer kurban sunmuşlardı. Birininki
kabul edilmiş, diğerininki kabul edilmemişti.
(Kurbanı kabul edilmeyen:) "Andolsun, seni
öldüreceğim" demiş, (kardeşi de:) "Allah,
yalnız kendisine saygılı olanlarınkini kabul
eder" cevabını vermişti.²⁸⁶

²⁸⁶ Hz. Adem'in oğulları Habil ile Kabil'dir. Ayetten, o dönemde yapılacak önemli bir işin meşruluğunu
bir kurban keserek (şunarak) tesbit edildiği anlaşılmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرَّمٌ إِنْ اللَّهُ يُحْكُمُ مَا يُرِيدُ ﴿١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحِلُّوا سَعَايَرِ اللَّهِ وَلَا الشَّهَرِ الْحَرَامِ وَلَا الْهَدْيِ وَلَا الْقَلَائِدِ وَلَا آمِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَتَّبِعُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاَنُ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَقْتُلُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِنِّمِ وَالْعُدُوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيَلْوَنَّكُمْ اللَّهُ شَيْءٌ مِنَ الصَّيْدِ تَنَاءَلُ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَخَافُهُ بِالْغَيْبِ فَمَنْ أَعْتَدَى بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٤﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيِّدَ وَأَنْتُمْ حُرَّمٌ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمَّدًا فَجَزَاءٌ مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ أَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسَاكِينَ أَوْ عَدْلُ ذَلِكَ صِيَامًا لِيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِهُ غَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمِ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ﴿٩٥﴾ أُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ وَحَرَّمْ عَلَيْكُمْ صَيْدَ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩٦﴾ جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ ذَلِكَ لَتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٩٧﴾

5 Maide/1. Ey inananlar! Anlaşmaları yerine getirin. İhramdaki iken, avlanmayı helal saymamanız kaydıyla, size bildirilecek olanlar dışında kalan hayvanlar size helal kılındı. Allah istediği hükmü verir. 2. Ey inananlar! Allah'ın nişanelerine²⁸⁴, saygın aya²⁸⁵, kurbanlığa, gerdanlıklar takılan hayvanlara, Rablerinden bolluk ve hoşnutluk arzu ederek Beyt-i Harâm'a yönelenlere karşı hürmetsizlik etmeyin. İhramdan çıktığınız zaman avlanabilirsiniz. Sizi Mescid-i Harâm'dan alıkoydukları için bir topluluğa olan kininiz aşırı gitmenize sebep olmasın. İyilik ve Allah'a saygı konusunda yardımlaşın. Günah ve düşmanlık konusunda yardımlaşmayın. Allah'a saygılı olun. Allah'ın cezalandırması çetindir.

5 Maide/94. Ey inananlar! Allah kimsenin olmadığı yerde kendisinden korkanları öğrenmek için, ellerinizin ve mızraklarınızın ulaşacağı bir tür av ile sizi deneyecektir. Ondan sonra kim aşırı giderse, ona can yakıcı azap vardır. 95. Ey inananlar! İhramlı iken avı öldürmeyin. Sizden kim onu bile bile öldürürse, onun cezası, -sizden iki adil kimsenin, öldürdüğünün dengi olduğuna hükmedeceğe- Kâbe'ye ulaşacak bir hayvan kurban etmek, yahut düşkünlere yemek yedirmek şeklinde keffaret vermek, ya da buna uygun bir oruç tutmaktır, ki böylece yaptığı işin vebalini tatmış olsun. Allah, geçmişte olanları affetmiştir; ama kim tekrar ederse Allah ondan ölç alır. Allah yücedir, ölç alıcıdır. 96. Size ve yolculara bir geçimlik olmak üzere, deniz avı ve onu yemek size helal kılınmıştır. Ancak, ihramlı bulunduğunuz süreçte, kara avı size haram kılınmıştır. Huzurunda toplanacağınız Allah'a karşı saygılı olun. 97. Allah saygın ev Kabe'yi, saygın ayı, Kabe'ye hediye edilen kurbanı ve boynuz tasmalı kurbanlıkları insanlar için bir dayanak kıldı. Bu, Allah'ın göklerde olanları ve yerde olanları bildiğini ve Allah'ın her şeyi bildiğini bilmeniz içindir.

²⁸⁴ Hacc'ın sembolik ibadetlerine (menâsik) ve bu ibadetlerin yapıldığı yerlere.

²⁸⁵ 'Saygın aylar' (el-eşhuru'l-hurum), savaşmanın yasak olduğu Receb, Zilka'de, Zilhicce ve Muharrem aylarıdır. Bu aylardan herbirine de 'saygın ay' (şehr-i harâm) denir.

b) Kâbe

Ayetlerden anlaşıldığına göre, Kâbe, Hz. İbrahim döneminde Hac ibadetinin temel unsurları olan tavaf, itikaf ve namaz ibadetlerini yerine getirmek için ibadet evi olarak inşa edilmiştir (bkz. 22 Hacc/26). Giderek işlevsel yönü azalarak sembolik yönü ağırlaşmıştır. Onun Allah'a izafe edilmesi (Beytullah) salt orada Allah'ın anılması ve kendisine ibadet edilmesi nedeniyle değil, aynı zamanda Allah'ın kutsallığının ve yeryüzünde insanlar için korunmak istediği şirke ve zulme başkaldırı, güven, hidayet, bereket ve birlik gibi değerlerin de sembolik merkezi olmasından dolayıdır. Nitekim Haccın sembolik vecibeleri, insanı bu değerlerle meşbu ve mücehhez kılmaya yönelik eylemlerdir.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا آمِنًا وَيُتَخَطَّفُ النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِعِصْمَةِ اللَّهِ يُكْفَرُونَ ﴿٦٧﴾

29 Ankebut/67. Çevrelerinde insanlar kapılıp götürülürken Bizim, Mekke'yi güvenli ve saygın bir yer kıldığımızı görmediler mi? Hâla bâtıla inanıyor ve Allah'ın nimetini inkâr mı ediyorlar?

وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنَا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنَّ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿١٢٥﴾ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٢٦﴾ وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٢٧﴾ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِن ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُّسْلِمَةً لَّكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٨﴾

2 Bakara/125. Kâbe'yi insanlar için toplanma ve güven yeri kılmıştık ve: "İbrahim'in makamını namaz yeri yapın" demiştik. "Evimi, tavaf edenler, oraya kapananlar, rüku edenler ve secdeye varanlar için temiz tutun" diye İbrahim ve İsmail'e emir verdik. 126. İbrahim: "Rabbim! Burasını güvenli bir yer kıl, halkından Allah'a ve ahiret gününe inananları ürünlerle besle" demişti. Allah: "İnkâr edenin de az bir süre geçimini sağlar, sonra da onu ateşin azabına uğrattırım. Varılacak ne kötü yerdir" buyurmuştu. 127-128. İbrahim ve İsmail, Kâbe'nin temellerini yükseltirken: "Rabbimiz! Yaptığımızı kabul buyur; şüphesiz Sen hem işitensin, hem bilensin. Rabbimiz! İkimizi Sana teslim olanlar eyle, soyumuzdan da Sana teslim olan bir ümmet yap. Bize ibadet yollarımızı göster, tövbemizi kabul eyle! Tövbeleri çokça kabul eden, acıyan ancak Sensin" demişlerdi.

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِّلنَّاسِ لِلَّذِي بَكَتْهُ مَارِكَهُ وَمَعْدَىٰ لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٦﴾ فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٩٧﴾

3 Al-i İmran/96. İnsanlar için ilk kurulan ev Mekke'dekidir, toplumlar için mübarek ve rehber olarak (kurulmuştur). 97. Orada apaçık belgeler, İbrahim'in makamı vardır. Kim oraya girerse güvende olur. Yoluna güç yetirebilen herkesin o Ev'i haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim bunu inkâr ederse, (bilsin ki) Allah kimseye muhtaç değildir.

3. Hac

Hacc ibadeti, bütün menasikiyle (ihram, tavaf, kurban, vakfe, şeytan taşlama, sa'y vs.), sembolik olarak, aşkın hakikat ile (Allah, ahiret) irtibat kurma girişimidir. Bu sembolik davranışların anlamını bilmeden sadece şeklen yerine getirilmesi, kişide içsel bir dönüşüm gerçekleştirilmeyeceği için, anlamsızdır. Kendisiyle aynı inancı paylaşan milyonlarca insanla beraber olmanın doğuracağı duygusal coşku da sonuçları bakımından önemli olmakla birlikte, bu insanı tecrübeyi, sözü edilen deruni/dini tecrübeyle karıştırmamak gerekir.

a) Haccın Farziyeti ve Menasiki

إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ مَعَابِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ
اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ
خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ﴿١٥٨﴾

2 Bakara/158. Safa ile Merve Allah'ın nişanlarındandır.²⁸⁰ Kim Kâbe'yi hacceder veya umre yaparsa, bu ikisini de tavaf etmesinde bir günah yoktur. Kim içinden gelerek fazladan iyilik yaparsa, şüphesiz Allah karşılığını verir.

وَأْتِمُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُخْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ
مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ
مَحَلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ
فَقَدِّعْهُ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسْكَ فَإِذَا أَنتُم مَقَمٌ
تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ
لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا
رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلُهُ
حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ
شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٩٦﴾ الْحَجَّ أَشْهَرُ مَعْلُومَاتٍ فَمَنْ
فَرَضَ فِيهِِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفْتٍ وَلَا فَسْقَ وَلَا جِدَالَ
فِي الْحَجِّ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمَهُ اللَّهُ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ
خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى وَاتَّقُوا يَأْتِيهِ الْأَلْبَابُ ﴿١٩٧﴾
يَسْ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا

2 Bakara/196. Allah için haccı ve umreyi tamamlayın. Eğer alıkonursanız, kolayınıza gelen bir kurban²⁸¹ gönderin. Kurban, yerine ulaşınca kadar başlarınızı traş etmeyin. Sizden biri hasta olur veya başında bir rahatsızlık bulunursa, fidye olarak ya oruç tutar, ya sadaka verir veya kurban keser. Güvende olduğunuz zaman ise, hacca kadar umreden faydalanmak isteyen kimse, kolayına gelen bir kurban keser. Bulamayan, hacda üç gün ve döndüğünüzde yedi gün – ki hepsi tam on gün eder – oruç tutar. Bu, Mescid-i Haram'da oturmayan kimselerdir. Allah'a saygılı olun ve Allah'ın cezalandırmasının çetin olacağını bilin. 197. Hac bilinen aylardadır. Kim bu aylarda hac yapmayı kararlaştırırsa, hacda kadına yaklaşma, sövüşme ve tartışma yoktur. Yaptığınız herhangi bir iyiliği Allah bilir. Kendinize azık edinin. Ama azığın en iyisi Allah'a saygıdır. Ey akıl sahipleri! Bana saygılı olun. 198. Rabbinizin lütfunu aramanızda size bir

²⁸⁰ Safa ile Merve, Kabe'nin doğu tarafında iki küçük tepedir. Bugün şehrin içinde kalmış ve yapılarla örtülmüştür. Rivayetlere göre Hz. İsmail'in annesi Hacer, çocuğu ile su ararken onu bu yerlerden birine koyup diğer tepeye gitmiş, fakat çocuğuna bir zarar gelir endişesiyle koşarak geri gelmiştir. Daha sonra, Araplar bu iki tepeye birer put yaparak onlara tapınmışlardır. Bu ayetle Hz. İbrahim ve ailesinin anısını korumak için bu iki tepe arasında tavaf etmenin bir sakıncası olmadığı belirtilmiştir.

²⁸¹ Türkçe'ye 'Kurban' olarak çevrilen *hedy* kelimesi, kurban edilmesi adet olan (deve, davar ve sığır) hayvanlardan Kabe'ye 'hediye' olarak kesilenlere denir.

أَفْضَلُكُمْ مَنْ عَرَفَاتٍ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ
وَأَذْكُرُوهُ كَمَا هَدَاكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ
الضَّالِّينَ ﴿١٩٨﴾ ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ
وَأَسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٩٩﴾ فَإِذَا
قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ
أَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنْ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا
وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ ﴿٢٠٠﴾

وَأَذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْلُودَاتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ
فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَى وَاتَّقَى
اللَّهُ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٠٣﴾

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى
لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٦﴾ فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ
دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنْ
اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ
الْعَالَمِينَ ﴿٩٧﴾

وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ
ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ﴿٢٧﴾ لِيَشْهَدُوا
مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَى
مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا
أَمْرَ الرَّسُولِ الْفَقِيرَ ﴿٢٨﴾ ثُمَّ لْيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلْيُوفُوا
نُذُورَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴿٢٩﴾

günah yoktur.²⁸² Arafat'tan sökülün ettiğiniz zaman, Meş'ar-ı Haram'da Allah'ı anın. O'nun size yol gösterdiği gibi -önceleri yoldan çıkmışlardan idiniz-, siz de O'nun anın. 199. Sonra, insanların akın ettiği yerden siz de akın edin. Allah'tan bağışlanma dileyin. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 200. Hac ibadetlerinizi bitirdiğinizde, babalarınızı andığınız gibi, ya da daha kuvvetli bir anıyla Allah'ı anın. İnsanlardan: "Rabbimiz! Bize dünyada ver" diyenler vardır. Böylelerine, ahiretten bir pay yoktur.

2 Bakara/203. Sayılı bir kaç günde Allah'ı anın. (Allah'a karşı gelmekten) sakınan kimse için, iki günde bitirene de günah yoktur, geri kalana da günah yoktur. Allah'tan sakının ve O'nun huzurunda toplanacağınızı bilin.

3 Al-i İmran/96. İnsanlar için ilk kurulan ev Mekke'dekidir, dünyalar için mübarek ve rehber olarak (kurulmuştur). 97. Orada apaçık belgeler, İbrahim'in makamı vardır. Kim oraya girerse güvende olur. Yoluna güç yetirebilen herkesin o Ev'i hacetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim bunu inkâr ederse, (bilsin ki) Allah kimseye muhtaç değildir.

22 Hac/27. İnsanları hacca çağır ki, yürüyerek veya uzak yollardan gelen idmanlı binekler üstünde sana gelsinler. 28. Kendileri için birtakım faydalar görsünler. Allah'ın onlara rızık olarak verdiği hayvanları belli günlerde kurban ederken O'nun adını ansınlar. Siz de bunlardan yiyecek; çaresiz kalmış yoksulu da doyurun. 29. Sonra kirlerini gidersinler, adaklarını yerine getirsinler ve Kâbe'yi tavaf etsinler.²⁸³

²⁸² Cahiliye döneminde Hac mevsiminde panayırlar kurulurdu. Müslümanlar Cahiliye uygulaması olduğu gerekçesiyle Hac mevsiminde ticarete hoş bakmıyorlardı. Bu ayetle, Hac mevsiminde ticaret yapmanın bir sakıncası olmadığı bildirildi.

²⁸³ Bu talimatın Hz. Muhammed'e yönelik bir talimat mı olduğu, yoksa burada Hz. İbrahim'e verilen talimatın mı hikaye edildiği konusunda tefsirlerde farklı görüşlere yer verilmektedir. Ancak 26 ayetten itibaren bir bütünlük olduğunu kabul edecek olursak, burada Hz. İbrahim'e yönelik talimatın tekrarlanıldığı anlaşılmaktadır.

g) Zorluk hâlinde Namaz

وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ
تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ
كَفَرُوا إِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُبِينًا ﴿١٠١﴾
وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ
مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا
فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ
يَصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ وَدَّ
الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ
فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ
كَانَ بِكُمْ آذٌ مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَنْ تَضَعُوا
أَسْلِحَتَكُمْ وَخَذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ
عَذَابًا مُهِينًا ﴿١٠٢﴾ فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَادْخُلُوا
اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ
فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ
كِتَابًا مَوْقُوتًا ﴿١٠٣﴾

4 Nisa/101. Yolculuk yaptığınızda, inkar edenlerin size bir kötülük yapmasından korkarsanız, namazı kısaltmanızda size bir günah yoktur, çünkü inkârcılar size apaçık düşmandırlar. 102. (Ey Muhammed!) Sen içlerinde bulunup da onlara namaz kıldır-
dığın zaman, bir birlik seninle beraber na-
maza dursun ve silahlarını da yanlarına al-
sınlar; bunlar secde ettikten sonra ardınıza
geçsinler, (henüz) kılmamış bulunan öteki
birlik gelip, seninle beraber namaz kılsın-
lar; silahlarını da yanlarına alsınlar ve uya-
nık olsunlar. Zira inkar edenler isterler ki,
keşke silahlarınızdan ve eşyanızdan dalgın-
lık içinde olsanız da, size birden baskın
yapsalar. Eğer yağmur size bir eziyet verir-
se veya hasta iseniz, silahlarınızı bırakma-
nızda size bir sorumluluk yoktur. Ama ko-
runma tedbirini alın. Doğrusu, Allah inkar-
cılara aşağılık bir azap hazırlamıştır. 103.
Namazı bitirdiğiniz zaman, ayakta iken,
otururken ve yan yatarken Allah'ı anın.
Güvende olduğunuz zaman, namazı tam
kılın. Doğrusu, namaz inananlara belirli va-
kitlerde farz kılınmıştır.

2. Oruç

Ay takviminin dokuzuncu ayı olan Ramazan'da oruç tutmak, şafak vaktinden gün batı-
mina kadar, yeme, içme ve cinsî münasebetten kaçınmayı gerektiren bir ibadettir. Oruç,
farklı versiyonlarıyla, bütün dinlerde tarih boyunca karşılaşılagelen yaygın bir ibadet şekli-
dir. Bir ibadet olarak, temel amacı Allah'a bağlılığın ve teslimiyetin ifadesi olan orucun in-
sani sonuçları ise, irade eğitimi ve ruhsal arınmadır. Açlığı bizzat yaşayarak yoksul ve fa-
kirlerin hâllerine muttali olma ve onlara yardım duygusunu geliştirme gibi, orucun ikinci
amaçlarından/sonuçlarından söz etmek de mümkündür.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ
عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٨٣﴾ أَيَّامًا
مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ

2 Bakara/183-184. Ey inananlar! Oruç siz-
den öncekilere farz kılındığı gibi, Allah'a
karşı gelmekten sakınmanız için size de sa-
yıllı günlerde farz kılındı. Sizden hasta olan
veya yolculukta bulunan kimse (tutama-
dığı günlerin) sayısınca diğer günlerde

فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامَ
مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا
خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٤﴾ شَهْرُ رَمَضَانَ
الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ
الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ
وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ
يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا
الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَيْكُم وَلَعَلَّكُمْ
تَشْكُرُونَ ﴿١٨٥﴾

tutar.²⁷⁷ Oruca güçlkle dayananların oruç yerine, bir yoksulu doyuracak kadar fidye vermeleri gerekir; kim içinden gelerek, daha çok iyilik yaparsa, bu kendisi için daha iyi olur. Eğer bilerseniz, oruç tutmanız sizin için daha iyidir. 185. Ramazan ayında insanlara rehber olarak ve (doğruyu yanlıştan) ayırıcı ve yol gösterici belgelerle Kur'an indirilmiştir. Kim bu aya tanık olursa, onda oruç tutsun. Hasta olan veya yolculukta bulunan ise, (aynı) sayıda diğer günlerde tutar. Allah size kolaylık ister, zorluk istemez. (O hâlde) sayıyı tamamlayın ve size yol göstermesinden dolayı Allah'ı ululayın. Böylece minnettarlığınızı göstermiş olursunuz.

أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٌ
لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَلَوْنَ
أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالآنَ بَاشِرُوهُنَّ
وَابْتَغُوا مِمَّا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَسْمُنَ
لَكُمْ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ
اتَّمُوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ
فِي الْمَسَاجِدِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا كَذَلِكَ
يُبَيِّنُ اللَّهُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٨٧﴾

2 Bakara/187. Oruç gecesinde kadınlarınıza yaklaşmak size helal kılındı.²⁷⁸ Onlar sizin örtünüz siz de onların örtüsünüzdür. Allah, kendinize haksızlık etmeye uğraştığınızı gördü, tövbenizi kabul etti ve sizi bağışladı. Artık kadınlarınıza yaklaşabilir ve Allah'ın sizin için yazdığını arayabilirsiniz. Tan yerinde gündüzün beyaz çizgisini gecenin siyah çizgisinden ayırdedinceye kadar yiyin, için. Sonra orucu geceye kadar tamamlayın. Mescitlere kapandığınız zaman²⁷⁹ kadınlarınıza yaklaşmayın. Bunlar Allah'ın sınırlarıdır, onlara yaklaşmayın. Allah, kendisine karşı saygılı olsunlar diye, insanlara ayetlerini böylece açık bildirir.

²⁷⁷ Gerek bu ifade, gerekse 185. ayetteki ayrıntılı bilgiler, namaz gibi muayyen bir vakitte ifa edilmesi gereken orucun, namazdan farklı olarak, belirlenmiş zamanı dışında da yerine getirilebileceğini göstermektedir. Bu pasajda sayılan meşru mazeretler nedeniyle orucu Ramazan ayı dışında tutmaya 'kaza' denmektedir. Orucun kazasında esas olan, sayıyı tamamlamaktır, bedensel bakımdan buna güç yetiremeyenlere ise, başka kolaylıklar sağlanmıştır. 'Oruç keffareti' olarak bilinen iki ay üstüste oruç tutma gerekliliğinin dayanağı Kur'an değil, bazı müctehidlerin görüşleridir. Kesintisiz iki ay oruç tutma şeklindeki keffareti Kur'an yalnızca zihar ve yanlışlıkla adam öldürme keffareti olarak görmektedir (bkz. 4 Nisa/92; 58 Mücadele/3-4).

²⁷⁸ Bu ayetin inmesinden önce, oruç tutulan günlerin gecelerinde karı kocanın cinsel ilişki kurmaları asaktı.

²⁷⁹ İtikâf, geçici bir süre, ibadet ve nefis muhasebesi (kişinin kendisiyle hesaplaşması) amacıyla bir ascide veya uygun bir mekana kapanıp, yalnız kalma şeklinde bir uygulamadır. Hz. Peygamber'in Ramazan'ın son on günü itikafa çekildiği bilinmektedir.

سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَانَهُمْ عَنْ قِبَلِهِمُ النَّبِيُّ
كَانُوا عَلَيْهِمْ قُلُوبًا لِّلَّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ يَهْدِي مَنْ
يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٢﴾ وَكَذَلِكَ
جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ
وَيَكُونَ الرُّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي
كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعِ الرُّسُولَ أَمْ مِنْ قَبْلِ
هَذَا عَلَى عَقِبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى
اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ عَمَّا يَتَذَكَّرُ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ
لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٤٣﴾ قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي
السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ
شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ
مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٤﴾ وَلَئِنْ
أَتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَتَّبِعُوا فَبَلَّتْ
وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبَلَتِهِمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ
بَعْضٍ وَلَئِنْ أَتَيْتَ أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ
إِنَّكَ إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٥﴾ الَّذِينَ اتَّبَعْتَهُمْ
الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ آبَاءَهُمْ وَإِنْ فَرِيقًا
مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤٦﴾ الْحَقُّ
مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿١٤٧﴾ وَلِكُلِّ
وَجْهَةٍ هُوَ مَوْلَاهَا فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ أَلَيْسَ مَا تَكُونُوا
يَأْتِيَكُمْ مِنَ اللَّهِ جَمِيعًا إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
﴿١٤٨﴾ وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ
عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٩﴾ وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ

2 Bakara/142. (Ey Muhammed!) İnsanların beyinsizleri Müslümanlar için: "Bunları yö-
nelip durdukları yönden çeviren nedir" di-
yeceklerdir. De ki: "Doğu da, batı da Al-
lah'ındır. O, dilediğini doğru yola erıştırir".
143. Böylece, sizin insanlara örnek olma-
nız, Elçi'nin de size örnek olması için sizi
orta bir ümmet kıldık.²⁷³ Senin yönele-
diğin yönü, Elçi'ye uyanlarla, topluları
üzeri geri dönecekleri ayırt etmek için
kible yapmıştık. Bu, Allah'ın yola koyduğu
kimselerden başkasına elbette ağır gelir.
Allah, inancınızı boşa çıkaracak değildir.
Çünkü Allah insanlara karşı şefkatlidir,
merhametlidir. 144. Yüzünün göğe dönüp
durduğunu elbette görüyoruz ve elbette
seni, hoşnut olacağın kibleye çevireceğiz.
İşte yüzünü Mescid-i Haram'a doğru çevir.
Nerede bulunursanız bulunun, yüzlerinizi
onun yönüne çevirin. Kendilerine Kitap ve-
rilenler, bunun Rablerinden olan bir ger-
çek olduğunu elbette bilirler. Allah onların
yaptıklarından habersiz değildir. 145. Kitap
verilenlere her türlü delili getirmiş olsan,
yine de senin kiblene uymazlar. Sen de on-
ların kiblesine uyacak değilsin. Onlar bir-
birlerinin kiblesine de uymazlar. Eğer sana
gelen ilimden sonra onların hevalarına
uyarsan, o zaman haksızlık edenlerden biri
olursun. 146. Kendilerine Kitap verdikle-
rimiz, onu (Muhammed'i), kendi oğullarını
tanıdıkları gibi tanırlar. Ama kendilerine
yazık edenler; işte onlar inanmayanlardır.
147. (Ey Muhammed! Bu Kur'an) Rabbin
katından gelen gerçektir. Sakın şüphelen-
enlerden olmayasın. 148. Herkesin izle-
mek üzere yöneldiği bir yön²⁷⁴ vardır. Siz
iyi işlerde yarışın. Nerede olursanız olun,
Allah sizi bir araya getirecektir. Kuşkusuz,
Allah'ın gücü her şeye yeter. 149. Her ne-

²⁷³ Gerek bu ifade, gerekse kiblenin değiştirilmesine Yahudiler'in, takip eden ayetlerde işaret edilen tepkileri, bu olayın siyasî bakımdan önemini açıkça ortaya koymaktadır.

²⁷⁴ Burada yön (viche) ile kasdedilmiş olan, üç ilahî dinin önem verdikleri kutsal mekanlar (Ka'be, Ku-
düs, İlk Kilise) olabileceği gibi dinlerin bizzat kendileri de olabilir.

وَمِنْ هَكَذَا شَطْرُ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا
وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا
الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي وَالَّذِينَ
نَعِمْتِي عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٥٠﴾

reden yola çıkarsan çık, yüzünü Mescid-i Haram'a doğru çevir. Doğrusu, Rabbinden olan gerçek budur. Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir. 150. Her nereden yola çıkarsan çık, yüzünü Mescid-i Haram'a çevir. İnsanların size karşı bir delili olmaması için, her nerede olursanız yüzünüzü oraya doğru çevirin; birlik olun. İnsanlardan haksızlık edenlere gelince, onlardan korkmayın, Benden korkun ki, Ben de size olan nimetimi tamamlayayım; böylelikle doğru yola erersiniz.

e) Cuma Namazı

Cuma namazı, tapınma anlamında ibadet (namaz) ile toplumun dünyevi sorunlarını dile getirme, tartışma ve ahlaki ilkelere uygun olarak bu meselelere çözüm üretme anlamında ibadetin (hutbe) birbirine raptedilmesidir. Bu yönüyle, Cuma namazı, İslam dininin dünyevi tarafını ve toplumsallığını simgeleyen bir ibadet olarak görülebilir. Günümüzde icra/eda edilmiş biçimiyle Cuma namazlarının aslı içeriğini ne denli koruduğu ise tartışılır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ
فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ
كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩﴾ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي
الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾

62 Cuma/9. Ey inananlar! Cuma günü namaz çağrısı yapıldığı zaman, Allah'ı anmaya koşun; alışverişi bırakın; eğer bilirseniz, bu sizin için daha iyidir.²⁷⁵ 10. (Cuma günü) namaz bitince hemen yeryüzüne dağılın, Allah'ın lütfundan rızık isteyin; Allah'ı çok anın ki kurtulasınız.

f) Cenaze Namazı

وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ
إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَآثُورٌ لَهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨٤﴾

9 Tevbe/84. Onlardan (münafıklardan) ölenin namazını sakın kılma, mezarı başında da durma! Zira onlar Allah'ı ve elçisini inkâr ettiler ve yoldan çıkmış olarak öldüler.²⁷⁶

²⁷⁵ Cuma namazı, Peygamberimiz ve sahabenin ictihatlarıyla, Medine'de kılınmaya başlandı. Bu ayet cuma namazını ilk defa koymamakta, sadece cuma günü namaz vaktinde gevşeklik yapanları uyarılmaktadır. Bir başka yönüyle, bu pasaj Hz. Resul'un ve arkadaşlarının doğru ve hoş gördüğü bir şeyi, Allah'ın da doğru ve hoş görmesinin güzel bir örneğidir. Veya Musa Carullah'ın deyimiyle bazen 'harz'ın temelini bir 'sünnet' olabileceğinin bir örneğidir.

²⁷⁶ Kur'an'da cenaze namazını emreden bir ayet olmadığı halde, bu ayette kimlerin cenaze namazının kılınmayacağını belirtilmesi, Müslümanlar'ın ölülerine dua için namaz kıldıklarını ve

سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَّاهُمْ عَنْ قِبْلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٢﴾ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعِ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقْبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ إِمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٤٣﴾ قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٤﴾ وَلَيَنْ أَيْتِيَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا أَنتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَلَيَنْ أَيْتَعَ أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٥﴾ الَّذِينَ اتَّبَعْنَاهُمْ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ آبَاءَهُمْ وَإِنْ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤٦﴾ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿١٤٧﴾ وَلَكُلِّ وَجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيَهَا فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمْ اللَّهُ جَمِيعًا إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٤٨﴾ وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٩﴾ وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ

2 Bakara/142. (Ey Muhammed!) İnsanların beyinsizleri Müslümanlar için: "Bunları yö-nelip durdukları yönden çeviren nedir" di-yeceklerdir. De ki: "Doğu da, batı da Al-lah'ındır. O, dilediğini doğru yola erdirtir". 143. Böylece, sizin insanlara örnek olma-nız, Elçi'nin de size örnek olması için sizi orta bir ümmet kıldık.²⁷³ Senin yönele-ğün yönü, Elçi'ye uyanlarla, topukları üzeri geri dönecekleri ayırt etmek için kible yapmıştık. Bu, Allah'ın yola koyduğu kimselerden başkasına elbette ağır gelir. Allah, inancınızı boşa çıkaracak değildir. Çünkü Allah insanlara karşı şefkatlidir, merhametlidir. 144. Yüzünün göğe dönüp durduğunu elbette görüyoruz ve elbette seni, hoşnut olacağın kibleye çevireceğiz. İşte yüzünü Mescid-i Haram'a doğru çevir. Nerede bulunursanız bulunun, yüzlerinizi onun yönüne çevirin. Kendilerine Kitap ve-rilenler, bunun Rablerinden olan bir ger-çek olduğunu elbette bilirler. Allah onların yaptıklarından habersiz değildir. 145. Kitap verilenlere her türlü delili getirmiş olsan, yine de senin kiblene uymazlar. Sen de on-ların kiblesine uyacak değilsin. Onlar bir-birlerinin kiblesine de uymazlar. Eğer sana gelen ilimden sonra onların hevalarına uysan, o zaman haksızlık edenlerden biri olursun. 146. Kendilerine Kitap verdikle-rimiz, onu (Muhammed'i), kendi oğullarını tanıdıkları gibi tanırılar. Ama kendilerine yazık edenler; işte onlar inanmayanlardır. 147. (Ey Muhammed! Bu Kur'an) Rabbin katından gelen gerçektir. Sakın şüphelenenlerden olmayasın. 148. Herkesin izle-mek üzere yöneldiği bir yön²⁷⁴ vardır. Siz iyi işlerde yarışın. Nerede olursanız olun, Allah sizi bir araya getirecektir. Kuşkusuz, Allah'ın gücü her şeye yeter. 149. Her ne-

²⁷³ Gerek bu ifade, gerekse kiblenin değiştirilmesine Yahudiler'in, takip eden ayetlerde işaret edilen tepkileri, bu olayın siyasi bakımdan önemini açıkça ortaya koymaktadır.

²⁷⁴ Burada yön (viche) ile kasdedilmiş olan, üç ilahî dinin önem verdikleri kutsal mekanlar (Ka'be, Ku-düs, İlk Kilise) olabileceği gibi dinlerin bizzat kendileri de olabilir.

وَسَهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا
وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا
الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ فَلَا تَحْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي وَارْزُقُوا
نِعْمَتِي عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥٠﴾

reden yola çıkarsan çık, yüzünü Mescid-i Haram'a doğru çevir. Doğrusu, Rabbinden olan gerçek budur. Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir. 150. Her nereden yola çıkarsan çık, yüzünü Mescid-i Haram'a çevir. İnsanların size karşı bir delili olmaması için, her nerede olursanız yüzünüzü oraya doğru çevirin; birlik olun. İnsanlardan haksızlık edenlere gelince, onlardan korkmayın, Benden korkun ki, Ben de size olan nimetimi tamamlayayım; böylelikle doğru yola erersiniz.

e) Cuma Namazı

Cuma namazı, tapınma anlamında ibadet (namaz) ile toplumun dünyevi sorunlarını dile getirme, tartışma ve ahlaki ilkelere uygun olarak bu meselelere çözüm üretme anlamında ibadetin (hutbe) birbirine raptedilmesidir. Bu yönüyle, Cuma namazı, İslam dininin dünyevi tarafını ve toplumsallığını simgeleyen bir ibadet olarak görülebilir. Günümüzde icra/eda edilmiş biçimiyle Cuma namazlarının aslı içeriğini ne denli koruduğu ise tartışılır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ
فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ
كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩﴾ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي
الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾

62 Cuma/9. Ey inananlar! Cuma günü namaz çağrısı yapıldığı zaman, Allah'ı anmaya koşun; alışverişi bırakın; eğer bilerseniz, bu sizin için daha iyidir.²⁷⁵ 10. (Cuma günü) namaz bitince hemen yeryüzüne dağılın, Allah'ın lütfundan rızık isteyin; Allah'ı çok anın ki kurtulasınız.

f) Cenaze Namazı

وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ
إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨٤﴾

9 Tevbe/84. Onlardan (münafıklardan) ölenin namazını sakın kılma, mezarı başında da durma! Zira onlar Allah'ı ve elçisini inkâr ettiler ve yoldan çıkmış olarak öldüler.²⁷⁶

²⁷⁵ Cuma namazı, Peygamberimiz ve sahabenin ictihatlarıyla, Medine'de kılınmaya başlandı. Bu ayet cuma namazını ilk defa koymamakta, sadece cuma günü namaz vaktinde gevşeklik yapanları uyarılmaktadır. Bir başka yönüyle, bu pasaj Hz. Resul'ün ve arkadaşlarının doğru ve hoş gördüğü bir şeyi, Allah'ın da doğru ve hoş görmesinin güzel bir örneğidir. Veya Musa Carullah'ın deyiimiyle bazen 'arz'ın temelinin bir 'sünnet' olabileceğinin bir örneğidir.

²⁷⁶ Kur'an'da cenaze namazını emreden bir ayet olmadığı halde, bu ayette kimlerin cenaze namazının kılınmayacağı belirtilmesi, Müslümanlar'ın ölülerine dua için namaz kıldıklarını ve

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَآئِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ
وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ
وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ
تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنتُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٨٣﴾

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ
تُرحَمُونَ ﴿٨٦﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنَكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ
وَالَّذِينَ لَمْ يُلْغُوا إِلَيْكُمْ الْحَلْمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ
صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِنْ
بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَّكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ
وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ
عَلَىٰ بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
حَكِيمٌ ﴿٥٨﴾

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ
عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِّلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ
سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلِ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ
شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا
الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ
فَنِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٧٨﴾

c) Gusül, Abdest ve Teyemmüm

Aşağıdaki ayetlerde de açıkça görüleceği gibi, manevî pislik (hades)ten temizlenme yolları olan abdest ve gusül (veya su olmadığı zaman bunların yerine teyemmüm), yalnızca namaz için bir ön hazırlıktır. Genel olarak bilinenin aksine, abdestsizlik veya cünüplük hâli, utanılması, bir an önce kurtulunması gereken hâller değildir. Özellikle cünüplük üzerine üretilen edebiyatın Kur'an'da bir dayanağı yoktur. Cünüp veya abdestsiz iken yapılamayacak tek şey namaz kılmasıdır.

2 Bakara/83. İsrailoğulları'ndan Allah'tan başkasına tapmayacaklarına; ana-babaya, yakınlara, yetimlere ve düşkünlere iyilik edeceklerine; insanlara güzel söz söyleyeceklerine; namazı kılacaklarına ve zekatı vereceklerine dâir sağlam söz almıştı. Sonra pek azınız dışında hepiniz döndünüz. Sizler zaten döneksiniz.

24 Nur/56. Namazı kılın, zekâtı verin ve El-çi'ye itaat edin ki, size merhamet edilsin.

24 Nur/58. Ey inananlar! Ellerinizi altında olan köle ve cariyeler ve sizden henüz ergenliğe ermemiş olanlar, sabah namazından önce, öğle sıcağında ve yatsı namazından sonra soyunduğunuzda (yanınıza girmek için) üç defa izin istesinler. Bunlar, sizin açık bulunabileceğiniz üç vakittir. Bu vakitlerin dışında birbirinizin yanına girip çıkmakta size de, onlara da bir sorumluluk yoktur. Allah ayetlerini size böyle açıklar. Allah Bilgin'dir, Bilge'dir.

22 Hac/78. Allah uğrunda gereği gibi cihad edin. O sizi seçmiş, babanız İbrahim'in yolu olan dinde sizin için hiçbir zorluk kılmaştır. Daha önce ve bunda (Kur'an'da), Peygamber'in size örnek olması, sizin de insanlara örnek olmanız için O size 'Müslüman' adını vermiştir. Artık namazı kılın, zekâtı verin ve sahibiniz olan Allah'a tutunun. O ne güzel sahip ve ne güzel yardımcıdır!

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنتُمْ سُكَارَىٰ
حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ
حَتَّىٰ تَغْتَسِلُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ
مِّنْكُم مِّنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا
مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ
وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا غَفُورًا ﴿٤٣﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا
وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ
وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَرُوا وَإِنْ
كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِّنْكُمْ مِنَ
الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا
صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ مَا
يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ
لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١﴾

4 Nisa/43. Ey inananlar! Sarhoşken, ne dediğinizi bilir hâle gelinceye kadar ve cünüp iken, yıkanınca kadar –yolcu olan bunun dışındadır– namaza yaklaşmayın. Eğer hasta veya yolculukta iseniz, yahut biriniz tuvaletten gelmişse veya kadınlara yaklaşmışsanız ve su da bulamamışsanız, tertemiz bir toprağa yönelin (ve onu) yüzlerinize ve ellerinize sürün.²⁶⁹ Allah affeden ve bağışlayandır.

5 Maide/6. Ey inananlar! Namaza kalktığınız zaman, yüzlerinizi, dirsekler kadar ellerinizi ve –başlarınızı sıvayıp– topuklarınıza kadar ayaklarınızı yıkayın.²⁷⁰ Eğer cünüpseniz tüm temizlenin.²⁷¹ Şayet hasta veya yolculukta iseniz, yahut biriniz tuvaletten gelmiş veya kadınlara yaklaşmışsanız ve su da bulamamışsanız, temiz bir toprağa yönelin; onunla yüzlerinizi ve ellerinizi sıvayayın. Allah sizi zora sokmak istemez. Fakat sizi artırmak ve size nimetini tamamlamak ister. Umulur ki, şükredersiniz.

d) Kible

Müslümanlar Mekke'de iken namazlarında Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya yöneliyorlardı. Hz. Peygamber'in gönlünde, Tevhid Peygamberi Hz. İbrahim'in Allah'ın emri ile ibadet evi olarak inşa ettiği, fakat müşrik Araplar'ın puthaneye çevirdiği Kabe'ye dönmek vardı. Allah da onun bu arzusunu kabul etti. Daha sonra Hz. Peygamber orayı temizleyerek Hac ibadetini de aslî unsurlarına döndürdü. Kiblenin değiştirilmesi siyasi bir anlam da taşıyordu. Kiblenin Mescid-i Aksa'dan Mescid-i Haram'a çevrilmesiyle, Allah'ın dinini diğer milletlere taşıyacak "Vasat Ümmet" rolü, bu emanete riayet etmeyen İsrailoğulları'ndan alınarak, "Ben Müslüman'ım" diyenlerin teşkil ettiği Müslüman cemaate (o zaman için Araplara) verilmiş oldu.

وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهَ اللَّهِ إِنَّ
اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿١١٥﴾

2 Bakara/115. Doğu da, batı da Allah'ındır. Nereye dönerseniz dönün, Allah o yöndedir. Doğrusu, Allah her yanı kuşatır ve her şeyi bilir.²⁷²

²⁶⁹ Teyemmüm, suyun bulunmadığı yerde namaz için temizlik şuurunu sembolik hareketlerle devam ettirmektir. Amaç, temizlik şuurunu ve ibadet niyetini canlı tutmaktır.

²⁷⁰ Farklı bir okuyuşa göre, bu ayette emredilen ayakların da -baş gibi- meshedilmesi, yani ıslak elle sıvazlanmasıdır.

²⁷¹ yani "bütün bedeninizi yıkayın".

²⁷² İbadet için yeryüzünde bir yönün (örneğin Kabe'nin) belirlenmesi, Allah'ın o yönde olduğu anlamına gelmez. Dolayısıyla, kiblenin değiştirilmesi, ibadetin özünü ilgilili bir şey değil, sembolik anlamları olan bir unsurdur.

اللَّهُ قَرْضًا حَسَنًا لَّا تَكْفُرْنَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَا دُخِلَتْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١٢﴾

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مِنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿١٨﴾

وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَاتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ كُسَالَىٰ وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ ﴿٥٤﴾

b) Namazın Farziyeti ve Namaz Vakitleri

Tarihi bilgilere göre, Hz. Peygamber peygamberlikle görevlendirilmeden önce de namaz kılıyordu. Namaz o bölgede bilinen bir ibadetti. Kur'an bu ibadetin bütün inananlar üzerine bir vacibe olduğunu bildirmiştir. Kur'an'da namaz vakitlerine işaretler bulunmakla birlikte, bu vakitleri ayrıntılarıyla öğreten aslında Hz. Peygamber'dir. Dolayısıyla, günlük namaz vakitlerinin sayısı ile ilgili tartışmalarda Kur'an'ı delil göstermek, doğru bir davranış olmaz. Pek çok konuda olduğu gibi, bu konuda da gerçek başvuru kaynağı Hz. Peygamber'in fiili uygulamasıdır.

فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ﴿٣٩﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَارَ السُّجُودِ ﴿٤٠﴾

فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ آنَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَىٰ ﴿١٣٠﴾

niz ve Allah rızası için güzel ödünç verirsiniz, sizin kötülüklerinizi örteceğim, sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere yerleştireceğim. Artık bundan sonra, sizden kim inkâr ederse, düz yolda şaşırması olur".

9 **Tevbe/18.** Allah'ın mescitlerine, ancak Allah'a ve ahiret gününe inanan, namazı kılan, zekatı veren ve sadece Allah'tan korkan kimseler bakarlar. İşte bunlar doğru yolda olabilirler.

9 **Tevbe/54.** Onların (iyilik için) verdiklerinin kabul olmasına engel olan, Allah'ı ve Elçisi'ni inkâr etmeleri, namaza üşenerek gelmeleri ve istemeyerek vermeleridir.

50 **Kaf/39.** (Ey Muhammed!) Onların söylediklerine sabret; güneşin doğmasından önce ve batışından önce Rabbinin överek tesbih et. 40. Geceleyin ve secdelerin ardından O'nu tesbih et.

20 **Taha/130.** (Ey Muhammed!) Onların dediklerine sabret; güneşin doğmasından önce ve batmasından önce Rabbinin överek tesbih et; gece saatleri ve gündüzün iki ucunda da tesbih et ki, Rabbinin rızasına eresin.²⁶³

²⁶³ Tefsirlerdeki genel kabule göre, güneş doğmadan önceki vakit sabah namazına tekabül eder. Güneş batmadan önceki vakit ise ikinci namazıdır. 'Gece saatleri' yatsı namazına taalluk eder. 'Gündüzün iki ucu' ise, öğle ve akşam namazlarını ifade eder.

أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِكَ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا ﴿٧٨﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا ﴿٧٩﴾

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلْفًا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبُنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ ﴿١١٤﴾

فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ﴿١٧﴾ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ﴿١٨﴾

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١٠﴾

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ ﴿٢٣٨﴾ فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا فَإِذَا أَمِنتُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُمْ مَا لَمْ يَكُنُوا يَعْلَمُونَ ﴿٢٣٩﴾

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾

17 **İsra/78.** (Ey Muhammed!) Güneşin batmaya yüz tutmasından gecenin kararmasına kadar namazı kıl; sabah okumasını da²⁶⁴ Doğrusu, sabah okuması görülmeye değer şeydir. 79. Yalnız sana mahsus olmak üzere geceleyin onun (namaz kılmak) için uyan.²⁶⁵ Belki de Rabbin seni övülecek bir makama yükseltecektir.

11 **Hud/114.** Gündüzün iki ucunda ve gecenin erken vaktinde namaz kıl.²⁶⁶ Doğrusu, iyilikler kötülükleri giderir. Bu düşünlenlere bir öğüttü.

30 **Rum/17-18.** Sizler, akşamlarken ve sabahlarken, günün sonunda ve öğleye eriştiğinizde, göklerde ve yerde övgü kendisine mahsus olan Allah'ın şanı yüceltilir.²⁶⁷

2 **Bakara/110.** Namazı kılın, zekatı verin! Kendiniz için sunacağınız her türlü iyiliği Allah katında bulacaksınız. Çünkü Allah yaptıklarınızı görmektedir.

2 **Bakara/238.** Namazlara ve orta namaza²⁶⁸ devam edin. Gönülden saygı duyarak Allah'ın huzurunda durun. 239. Eğer (bir tehlikeden) korkuyorsanız yaya (yürürken) veya (bir hayvana) binmiş olarak kılın. Gündüzde olduğunuz zaman, bilmediklerinizi size öğrettiği biçimde Allah'ı anın.

2 **Bakara/43.** Namazı kılın, zekatı verin ve Allah'a boyun eğenlerle beraber boyun eğin.

²⁶⁴ Sabah namazında çokça Kur'an okunduğu için, birçok müfessir bu ifadenin sabah namazına delalet ettiği kanaatindeydi.

²⁶⁵ 'teheccüd', uykuyu bölüp kalkmak demektir. Hz. Peygamber geceleri uyanıp namaz kılardı. Bu yüzden gece namazına 'teheccüd namazı' denmektedir.

²⁶⁶ Sırasıyla sabah, akşam ve yatsı namazları.

²⁶⁷ Bu ayette beş namaz vakitinin de anıldığı kabul edilir: "Sizler, akşamlarken (akşam ve yatsı), sabahlarken (sabah), günün sonunda (ikindi) ve öğleye eriştiğinizde (öğle)..."

²⁶⁸ Tefsirlerde 'orta namaz', genellikle beş vakit namaz göz önünde bulundurularak ikinci namazı olarak yorumlanmıştır. Bunun yanı sıra, günün ortasına nispetle öğle namazı olarak yorumlandığı da olmuştur.

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءَ ﴿٤٠﴾

وَجَعَلْنَاهُمْ أئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ ﴿٧٣﴾

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ﴿٢﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ﴿٣﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ ﴿٤﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٥﴾ إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٦﴾ فَمَنْ اتَّقَى وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٧﴾

إِلَّا الْمُصَلِّينَ ﴿٢٢﴾ الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ﴿٢٣﴾ وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ ﴿٢٤﴾ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿٢٥﴾ وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بَيِّمَ الدِّينِ ﴿٢٦﴾ وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٢٧﴾ إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ﴿٢٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٢٩﴾ إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٣٠﴾ فَمَنْ اتَّبَعَ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٣١﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٣٢﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ ﴿٣٣﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٣٤﴾ أُولَئِكَ فِي حَسَنَاتٍ مُكْرَمُونَ ﴿٣٥﴾

أَقُلْ مَا أَوْحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ ﴿٤٥﴾

14 İbrahim/40. (İbrahim şöyle yakarmıştı:) "Rabbim! Beni ve soyumu namazı kılanlar eyle. Rabbimiz! Duâmı kabul buyur".

21 Enbiya/73. Onları (peygamberleri) buyruğumuza göre insanlara yol gösteren önderler yaptık; onlara, iyi işler yapmayı, namazı kılmayı ve zekâtı vermeyi vahyettik. Onlar bize kulluk eden kimselerdir.

23 Mu'minun/1-7. Namazlarında saygılı olan, boş sözden yüz çeviren, zekâtı veren, eşleri ve ellerinin altında bulundurdıkları (cariyeleri) dışındakilere karşı ırzlarını koruyan, – (bundan dolayı) onlar zaten kınanamazlar; ancak kim bunun ötesini arzularsa, işte onlar haddi aşmış olurlar– mura ermişlerdir.

70 Mearic/22-35. Ancak, namazı kılanlar ve namazlarında devamlı olanlar, mallarında muhtaca ve yoksula belirli bir hak tanıyanlar, ceza gününü doğrulayanlar, yalnız Rablerinin azabından korkanlar –Rablerinin azabından kimse güvende değildir–, eşleri ve ellerinin altında bulundurdıkları (cariyeleri) dışındakilere karşı ırzlarını koruyanlar –(bundan dolayı) onlar zaten kınanamazlar; ancak kim bunun ötesini özlerse, işte onlar haddi aşmış olurlar–, emanetlerini ve sözlerini yerine getirenler, tanıklığı gereği gibi yapanlar, namazlarına riayet edenler; işte onlar, cennetlerde kendilerine ikramda bulunulacak kimselerdir.

29 Ankebut/45. (Ey Muhammed!) Kiltap'tan sana vahyolunanı oku ve namazı kıl; muhakkak ki, namaz hayasızlıktan ve kötülükten alıkor. Allah'ı anmak ne büyük şeydir! Allah yaptıklarınızı bilir.

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣﴾

وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ ﴿٤٥﴾ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿٤٦﴾

إِنَّ الْمُتَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالً يُرَاعُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٤٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا ﴿٤٣﴾

رَجُلًا لَا تُلْهِمُهُمْ تِجَارَةً وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِي الْقُلُوبِ وَالْأَبْصَارِ ﴿٣٧﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَأَفْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٧٧﴾

وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَآئِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمْ

2 Bakara/3. Onlar, gayba inanır, namazı kılar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan harcarlar.

2 Bakara/45. Sabır ve namazla (Allah'tan) yardım isteyin. Bu, (Allah'a) derinden saygı duyanların dışındakilere ağır gelir. 46. Onlar, Rablerine kavuşacaklarını ve O'na döneceklerini bilirler.

4 Nisa/142. İkiyüzlüler Allah'ı aldatmaya çalışırlar; oysa, Allah onların tuzaklarını boşa çıkaracaktır. Onlar namaza kalktıkları zaman, üşenerek kalkarlar ve insanlara gösteriş yaparlar. Onlar Allah'ı çok az anarlar.

4 Nisa/43. Ey inananlar! Sarhoşken, ne dediğinizi bilir hâle gelinceye kadar ve cünüp iken, yıkanınca kadar –yolcu olan bunun dışındadır– namaza yaklaşmayın. Eğer hasta veya yolculukta iseniz, yahut biriniz tuvaletten gelmişse veya kadınlara yaklaşmışsanız ve su da bulamamışsanız, tertemiz bir toprağa yönelin (ve onu) yüzlerinize ve ellerinize sürün. Allah affeden ve bağışlayandır.

24 Nur/37. Bunları, ticaret de, alışveriş de Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan ve zekâtı vermekten alıkoymaz. Bunlar, gönüllerin ve gözlerin fırl fırl döneceği günden korkarlar.

22 Hac/77. Ey inananlar! Rükû edin, secdeye varın, Rabbinize kulluk edin ve iyilik yapın ki, başarıya erişesiniz.

5 Maide/12. Allah İsrailoğulları'ndan sağlam söz almıştı. Biz onlardan oniki önder²⁶² gönderdik. Allah onlara şöyle dedi: "Ben sizinleyim. Namazı kılsanız, zekâtı verirsiniz, elçilerime inanıp onları desteklerse-

²⁶² Bu oniki kişi, Yahudilerin toplam oniki kabilesinin lideri veya her kabilede kafası çalışan, cesaretlili bir kişidir. Bunların Hz. Musa'nın denetiminde Filistin'e ajan olarak gönderildikleri rivayet edilir.

وَالَّذِينَ يُبَيِّنُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا ﴿٦١﴾

25 Furkan/64. Onlar, gecelerini Rablerinin huzurunda secdeye vararak ve ayakta durarak geçirirler.

وَجَعَلْنَاهُ مَبَارَكًا إِنَّ مَا كُنْتَ وَائْتَابِي بِالصَّلَاةِ
وَالزَّكَاةِ مَا كُنْتُ حَيًّا ﴿٣١﴾

19 Meryem/31. (İsa beşikte iken şöyle konuştu:) "Nerede olursam olayım, (Rabbim) beni mübarek kıldı ve sağ oldukça bana namazı ve zekatı emretti".

وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ
وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ﴿٥٤﴾ وَكَانَ يُؤْتِيهِمُ الْغُلَّةَ بِالصَّلَاةِ
وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا ﴿٥٥﴾

19 Meryem/54. (Ey Muhammed!) Kitap'ta İsmail'i de an! O sözünde doğru biri ve (tarafımızdan) gönderilmiş bir peygamberdi. 55. Kendi adamlarına namazı ve zekatı emrederdi. O Rabbinin katında kendisinden hoşnut olunmuş birisiydi.

فَخَلَفَ مِنْ بَٰعِثِهِمْ خَلَفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا
الشَّهَوَاتِ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا ﴿٥٩﴾

19 Meryem/59. Onların (İsrailoğulları peygamberlerinin) ardından, namazı bırakan, şehvetlerine uyan bir nesil geldi.²⁵⁹ İşte bunlar azınlıklarının karşılığıdır.

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا تَسْأَلْ رِزْقًا
نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى ﴿١٣٢﴾

20 Taha/132. (Ey Muhammed!) Ailene namazı kılmalarını emret, kendin de onda devamlı ol. Biz senden rızık istemiyoruz, sana rızık veren Biziz. Sonuç Allah'a karşı gelmekten sakınanındır.

إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ
لِدُرْكَرِي ﴿١٤﴾

20 Taha/14. Kuşkusuz Ben Allah'ım; Benden başka tanrı yoktur. Bana kulluk et ve Beni anmak için namazı kıl!

قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ
الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَلَا تَحْزَنْ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافَتْ
بِهَا وَاتَّقِ بَيْنَ ذَلِكَ سُبُلًا ﴿١١٠﴾

17 İsra/110. De ki: "İster Allah diye seslenin, ister Rahman diye seslenin. Hangisiyle seslenirseniz seslenin, (bütün) güzel isimler O'nundur". (Ey Muhammed!) Namazında sesini ne yükselt, ne de kıs; bu ikisinin ortası bir yol ara.²⁶⁰

²⁵⁹ Burada namazı bırakmakla şehvetlere uyma arasında hem nedensel bir ilişki hem de zamansal bir ardışıklık vardır. Bu örnekte 29 Ankebut/45. ayette bildirilen namazın insanları kötülüklerden uzaklaştıracağı gerçeği, tersinden gerçekleşmiş oluyor.

²⁶⁰ Bu ayete göre bugün cemaatle kılınırken öğle ve ikindi; yalnız kılarken de beş vakit namazda bütününüyle 'gizli' okumamız yanlıştır. Namazda istenen huş'unun (saygı) sağlanması için ilkin insan ne okuduğunu duymalı; ikincisi de okuduğu şeylerin anlamını bilmelidir.

وَأَوْخِيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ أَنْ تَبُولُوا لِقَوْمِكُمْ بِعِصْرِ
يُوسَىٰ وَأَخْلَعُوا بُيُوتَكُمْ فَيَأْتِيَهُمْ الصَّلَاةُ وَأَنْتُمْ
الْمُؤْمِنُونَ ﴿٨٧﴾

10 Yunus/87. Mûsa ve kardeşine: "Mısır'da toplumunuza evler hazırlayın. Evlerinizi karşılıklı yapın, namazı kılın ve inananları müjdeleyin" diye vahyettik.

قَالُوا يَا شُعَيْبُ أَصْلَاحُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ تَتْرُكَ مَا يَدُوكُ
أَيِّدَاؤُكَ أَوْ أَنْ تَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ إِنَّكَ لَكُنَّ
الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ ﴿٨٧﴾

11 Hud/87. (Kavmi Şuayb'a) şöyle dedi: "Ey Şuayb! Babalarımızın taptığını bırakmamızı emreden veya mallarımız konusunda istediğimiz gibi davranmamızı yasaklayan senin namazın mıdır?²⁶¹ Sen aslında, akli başında yumuşak huylu birisin".

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ
يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ
يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ
يَحَافِظُونَ ﴿٩٢﴾

6 En'am/92. (Ey Muhammed!) Bu, ana kenti (Mekke'yi) ve dolayında olanları uyarman için indirdiğimiz, kendinden öncekileri doğrulayan, mübarek bir Kitap'tır. Ahirete inananlar ona da inanırlar ve onlar namazlarını korurlar.

يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ
الْأُمُورِ ﴿١٧﴾

31 Lokman/17. (Lokman, oğluna söyle vasiyet etti-): "Ey oğulcuğum! Namazı kıl, uygun olanı buyurup kötülükten vazgeçir ve başına gelene karşı dayanıklı ol. Bunlar, üzerinde durulmaya değer işlerdir".

فَمَا أَوْفَيْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَّاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ
اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٣٦﴾
وَالَّذِينَ يَحْتَسِبُونَ كِبَارَ الْإِسْمِ وَالْفَوَاحِشَ وَأَنَّا
مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ﴿٣٧﴾ وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا
لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا
رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣٨﴾

42 Şura/36-38. Size verilmiş bulunan herhangi bir şey, sadece dünya hayatının menfaatidir; inanıp Rablerine güvenenler, büyük günahlardan ve hayasızlıklardan çekinenler, öfkelendiklerinde bile bağışlayanlar, Rablerinin çağrısına cevap verenler, namazı kılanlar işleri(ni) aralarında danışma ile (görenler), kendilerine verdiğimiz rızıktan sarfedenler ve bir saldırıya uğradıklarında kazanmaya çalışanlar için Allah'ın katında bulunan daha iyi ve daha kalıcıdır.

قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا
رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا يَخْلُقُ
وَلَا يَخْلَقُ ﴿٣١﴾

14 İbrahim/31. (Ey Muhammed!) İnanan kullarıma söyle, namazı kılınlar, alışveriş ve dostluğun olmayacağı günün gelmesinden önce, kendilerine verdiğimiz rızıktan açıkça ve gizlice versinler.

²⁶¹ Namazın burada sayılan şeyleri yasaklaması veya men etmesi, herdin kişiliğinin oluşumuna ahlaki yönde katkı sağlayarak onu bunlardan uzaklaştırmasıdır.

رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ
لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿٦٥﴾

لَا تَحْمِلْ مَعَ اللَّهِ الْإِلَهَ آخَرَ فَتَقَعُدَ مَلْعُومًا مَخْلُوعًا
﴿٢٢﴾ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِلَهًا وَبِالْوَالِدَيْنِ
إِحْسَانًا إِنَّمَا تِلْغُنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحْلِفْنَا أَوْ كَلَفْنَا فَلَا
تَقُلْ لَهُمَا أَوْفَ وَلَا تَهْزُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿٢٣﴾

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ
الدِّينَ ﴿٢﴾ أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا
مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُغْنُوا عَنْهُمُ الْفُلُفُ
إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ
لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ ﴿٣﴾

فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿١٤﴾

وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ
عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ﴿٦٠﴾

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ
قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾

19 Meryem/65. O, göklerin, yerin ve ikisi a-
rasında bulunanların Rabbidir; öyleyse O'na
kulluk et ve O'na kullukta sabırlı ol. Hiç O'nun
adıylan anılan başka bir şey bilir misin?²⁵⁸

17 İsrâ/22. Allah'ın yanına başka tanrı koy-
ma, yoksa, yerilmiş ve tek başına, yardım-
cısız kalmış olursun. 23. Rabbin, yalnız
kendisine tapmanıza ve ana-babaya iyi
davranmanıza hükmetmiştir. Eğer iki-
sinden biri veya her ikisi senin yanında
kocayacak olursa, onlara "Öfi!" bile deme
ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle.

39 Zümer/2. (Ey Muhammed!) Biz sana Ki-
tab'ı hak ile indirdik. Öyleyse, dîni Allah'a
has kılarak O'na kulluk et. 3. Dikkat edin,
hâlis din Allah'ındır; O'ndan başka hima-
yeci edinenler: "Onlara, bizi Allah'a iyice
yaklaştırınsınlar diye kulluk ediyoruz" derler.
Doğrusu, Allah ayrılığa düşükleri konu-
larda aralarında hüküm verecektir. Allah,
yalancı ve pek inkarcı kimseyi doğru yola
eriştirmez.

40 Mu'min/14. Ey İnananlar! İnkârcılar is-
temese de, dîni yalnız Allah'a has kılarak
O'na yalvarın.

40 Mu'min/60. Rabbiniz: "Bana seslenin, si-
ze cevap vereyim; Bana kulluk etmeyi yük-
lüklerine yediremeyenler, alçalmış olarak
cehenneme gireceklerdir" buyurmuştur.

51 Zariyat/56. Ben cinleri ve insanları
bana kulluk etmelerinden başka bir şey
için yaratmadım.

2 Bakara/21. Ey insanlar! Sizi ve sizden
öncekileri yaratan Rabbinize kulluk ediniz.
Böylece saygılı olursunuz.

²⁵⁸ Araplar Allah'ın yanında putlara da tapmalarına rağmen, 'Allah' ismini Allah'tan başka tanrılar için kullanmıyorlardı.

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جُعِلَ
عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ
سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ
شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا
الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ
فَنِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٧٨﴾

22 Hac/78. Allah uğrunda gereği gibi cihad
edin. O sizi seçmiş, babanız İbrâhîm'in yolu
olan dinde sizin için hiçbir zorluk
kılmamıştır. Daha önce ve bunda
(Kur'an'da), Peygamber'in size örnek ol-
ması, sizin de insanlara örnek olmanız için
O size 'Müslüman' adını vermiştir. Artık
namazı kılın, zekâtı verin ve sahibiniz olan
Allah'a tutunun. O ne güzel sahip ve ne
güzel yardımcıdır!

B. DÜZENLİ İBADETLER (İBÂDÂT-I MERSÛME)

Namaz, oruç ve hac ibadetleri, Allah ile insan arasındaki manevî-ahlakî bağı muhafaza e-
der; insanın Allah'a olan saygısını diri tutarak insanı kötülüklerden uzaklaştırır ve sonuç o-
larak, onun fitratına (temiz doğasına, vicdanına ve sağduyusuna) yabancılaşmasının önü-
nü alır. Bu ibadetler farzdır (zorunludur), yani Allah insanlardan bu ibadetleri kendi irade-
leriyle özgürce yerine getirmelerini istemiştir. Allah, yapılan bu ibadetlerden bir şey kazan-
maz, bunlara ihtiyacı da yoktur; bunlara ihtiyacı olan insanın kendisidir. Nitekim ritüeller,
önemlerini insan açısından işlevselliklerinden almaktadırlar. Yani bu şekli ibadetler, kişi-
nin islah çizgisinde kalmasına katkısı nisbetinde anlamlı ve önemlidir. Bu katkı sıfır nok-
tasına indiği andan itibaren bu önem de ortadan kalkar (107 Ma'un/4-7). Islah çizgisinde
ritüellerin rolü ne ise, ifsad çizgisinde de küçük günahların rolü odur. Dolayısıyla bu iba-
detleri 'borç ödeme' mantığı ile yerine getirmek, ibadetlerin konuluş gayelerine tersdir.

1. Namaz

"Genel Olarak Namaz" başlığı altında toplanan pasajlarda da görüleceği gibi, Kur'an na-
maz konusunda çok titiz davranılmasını istemektedir. Namazın genellikle zekatla birlikte
anıldığı; bu pasajlar, bu iki ibadetin hemen her peygamberin öğretisinde yer aldığına ta-
nıklık etmeleri bakımından dikkat çekicidir.

a) Genel Olarak Namaz

قَوْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ
﴿٥﴾ الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُونَ ﴿٦﴾ وَيَتَذَكَّرُونَ الْمَاعُونَ ﴿٧﴾

107 Ma'un/4-7. Namazlarından habersiz
olarak namaz kılanların vay hâline! Onlar
gösteriş yapmaktadırlar. Onlar eğreti bir
şeyin verilmesine bile engel olurlar.

وَالَّذِينَ يُمْسِكُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا
نُضِيعُ آخَرَ الْمُصْلِحِينَ ﴿١٧٠﴾

7 A'raf/170. (Allah'a karşı gelmekten sakı-
nanlar) Kitab'a sınıksız sarılırlar ve namazı
kılarlar. Biz iyiliğe çalışanların mükâfatını
zâyi etmeyiz.

قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِندَ كُلِّ
مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ
تَعُودُونَ ﴿٢٩﴾

7 A'raf/29. De ki: "Rabbim bana adaleti
emretti. Her secde edişte yüzünüzü (O'na)
doğrultun ve dîni yalnız kendisine has kıla-
rak O'na yalvarın. Sizi ilk yarattığı gibi yine
O'na döneceksiniz".

A. ALLAH'A KULLUK

Kur'an'dan önceki Kutsal Kitaplarda ve onların gönderildiği dillerde (Aramca ve İbranca) Allah ile insan arasındaki ilişki mecazî olarak baba-oğul ilişkisine benzetilerek ifade edilmiştir. Bu benzetme, babanın oğluna duyduğu sevgi, şefkat ve merhamete istinaden yapılmıştır. Kur'an'da ise, bu ilişki, Kur'an dili Arapça'da 'sahip', 'efendi', 'mürebbi' anlamlarına gelen rabb ve 'köle', 'kul' anlamındaki 'abd' kelimeleriyle anlatılmıştır. Bu benzetmenin bilinen nedenlerinden birisi, dönemin Arap toplumunda sosyal bir olgu olarak kölelik kurumunun sahip olduğu yaygınlıktır. Kur'an bu Rab-Abd (Efendi-Köle) ilişkisini baz almış ve ona ahlaki bir boyut kazandırarak Allah-İnsan ilişkisini anlatmak için elverişli bir hâle getirmiştir. 'Allah'a kulluk' en genel anlamda, Allah'ın insana vermiş olduğu sonsuz nimetlere karşı insanın O'na boyun eğmesi, O'nun otoritesini tanınması ve O'nun bütün ahlaki buyruklarını yerine getirmesi ile gerçekleşmektedir.

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِن ثُلَاثِي اللَّيْلِ وَنُصْفَهُ
وَأَلْهَارَ عِلْمَ أَنَّ لَنُحْصِيَهُ فَنَابَ عَلَيْكُمْ فَأَقْرُبُوا مَا
تَسِرُّ مِنَ الْقُرْآنِ عِلْمَ أَنَّ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضَىٰ
وَأَخْرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِن فَضْلِ اللَّهِ
وَأَخْرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَأَقْرُبُوا مَا تَسِرُّ
وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا
حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِن خَيْرٍ تَحْبُوهُ عِنْدَ
اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمُ أَجْرًا وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٠﴾

73 Müzzemmil/20. (Ey Muhammed!) Rabbin, senin ve beraberinde bulunanlardan bir topluluğun gecenin üçte ikisinden biraz az, yarısı ve üçtebiri kadar vakit içinde kalktığınızı bilir. Gece ve gündüzü Allah ölçer; sizin bu vakitleri takdir edemeyeceğinizi bildiğinden, tövbeyi kabul etmiştir. Artık, Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Allah, içinde hasta olanlar, Allah'ın lütfundan rızık aramak üzere yeryüzünde dolaşacak olanlar ve Allah yolunda savaşacak olanlar bulunduğunu bilir. Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Namazı kılın, zekatı verin ve Allah'a güzel ödünç takdiminde bulunun; kendiniz için yaptığınız iyiliği daha iyi ve daha büyük ecir olarak Allah katında bulursunuz. Allah'tan bağışlanma dileyin; Allah elbette bağışlar ve merhamet eder.

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ فُتُولُوا
أَأَنْتُمْ أَضَلُّنَا عِبَادِي هَؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ
﴿١٧﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَتَّبِعَ
مِن دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِن مَّتَّعْتَهُمْ وَآبَاءَهُمْ
نَسُوا الذِّكْرَ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا ﴿١٨﴾ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ
بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَلَا تَنْصُرُونَ
يُظْلِمُ مِنْكُمْ نَذْفَةً عَذَابًا كَبِيرًا ﴿١٩﴾

25 Furkan/17. O gün Rabbin onları ve Allah'tan başka taptıkları şeyleri toplar ve: "Bu kul-larımı siz mi saptırdınız, yoksa kendi kendilerine mi yoldan saptılar?" der. 18. Putlar: "Hâşâ Seni bırakıp başka dostlar edinmek bize yaraşmaz; fakat Sen onlara ve babalarına nimetler verdin de sonunda Seni anmayı unuttular ve yok olmayı hak eden bir toplum oldular" derler. 19. Allah: "Putlarınız, söylediklerinizde sizi yalancı çıkardılar. Artık kendinizden azabı çeviremezsiniz, yardım da görmezsiniz. Haksızlık edenlerinize büyük bir azap tattıracağız" der.

BEŞİNCİ BÖLÜM İBADET

ibadet kelimesinin Türkçe'deki tam karşılığı 'kulluk'tur. Ancak bu kavram dilimizde, 'tapınma' anlamındaki şekli (muayyen bir zamana veya mekana bağlı, nasıl yapılacağı kesinleşmiş) ibadetlere (*ritüel*) indirgenmiş bir anlamda kullanılmaktadır. Kur'an'da kullanılan ibadet kavramı bunları içermekle birlikte, anlam alanı daha da geniştir; Allah'a imandan, O'nun iradesine uygun her türlü ahlaki doğru davranışa (salih amel) kadar bütün iradî eylemler ibadettir. Bu doğru davranış, günlük yaşamın bütün alanlarında (siyasî, iktisadî, hukukî, askerî vb.) gerçekleşebilir. Kur'an'da sözü edilen kulluk, günlük hayatta ritüellere de belli bir zaman ayırmaktan ibaret değildir. Önemli olan, bireyin tek tek davranışları değil, bir bütün olarak seçtiği hayat tarzının niteliğidir. İnsanın yaratılışından gelen çift kutupluluk, onun iki zıt yönde iki farklı yaşam sürmesine imkan vermektedir. Kişi, yapacağı tercih sonucunda kendisini, ya yeryüzünde insan onuruna yaraşır bir hayatı oluşturma / sürdürme (islâh) yolunda, ya da tam tersi bir yolda (ifsâd) bulacaktır. İnsanın kulluğunu gerçekleştirme sürecinde, şekli ibadetlerin yalnızca işlevsel bir rolleri vardır ("Sana Kitap'tan vahyolunanı oku, namazı kıl; zira namaz çirkin ve kötü şeylerden alıyor..." 29 Ankebül/45). Bu bölümde, önce 'ibadet'in genel anlamını ifade eden ayetler verilecek, daha sonra ibâdât-ı mersûme olarak isimlendirilen namaz, oruç ve hac gibi düzenli ibadetlerin (ritüeller) detaylarıyla ilgili pasajlar ele alınacaktır. Aşağıdaki pasajlarda görüleceği gibi, bu ibadetlerin her birinde, dinin kişiselliği ve vicdaniliği kadar, toplumsallığı da içkindir. Öte yandan, genel olarak bilindiğinin aksine, ibadetlerin özü, biçimlerinde değil (2 Bakara/177-215), bireysel ve toplumsal boyutlarıyla, insanın kendine yabancılaşmasını ve toplumdaki kopmasını (*anomi*) önleme amacıyla gizlidir; nitekim tarih içerisinde ibadet biçimleri toplumdaki topluma değişiklik gösterebilmiştir (22 Hacc/67).

الْوَقْفَى لَا الْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥٦﴾ اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولَئِكَ هُمُ الظُّلُمَاتُ يُخْرِجُهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥٧﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجَنَّةِ وَالطَّاعُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلَاءِ أَهْدَىٰ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلًا ﴿٥١﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَن يَتَحَكَّمُوا إِلَى الطَّاعُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَن يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَن يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿٦٠﴾

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاعُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيََاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ﴿٧٦﴾

قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِّنْ ذَلِكَ مُنُوبَةً عِندَ اللَّهِ مَنْ لَعَنَهُ اللَّهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْفِرَّةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاعُوتِ أُولَئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ عَن سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٦٠﴾

tutunmuş olur. Allah iştiridir, bendir. 257. Allah inananların hâmisidir, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkârcıların hâmleri ise Tağut'tur, onları aydınlıktan karanlıklara götürür. İşte bunlar ateşliklerdir, onlar orada kalıcıdır.

4 Nisa/51. Kendilerine Kitap'tan bir pay verilmiş olanların, puta ve Tağut'a inanıp inkâr edenler için: "Bunlar inananlardan daha doğru yoldadırlar" demelerine ne dersin?

4 Nisa/60. (Ey Muhammed!) Sana indirilene ve sende önce indirilene inandıklarını iddia edenleri görmedin mi? Tağut'un hâkimliğine gitmek isterler. Oysa onu inkâr etmekle emrolunmuşlardır. Şeytan onları derin bir sapıklığa sürüklemek ister.

4 Nisa/76. İnananlar Allah uğrunda çarpışırlar. İnkâr edenler ise, Tağut uğrunda çarpışırlar. Öyleyse Şeytan'ın dostlarıyla çarpışın. Doğrusu, Şeytan'ın düzeni zayıftır.

5 Maide/60. "Size, Allah katında bulunan bundan daha kötü bir karşılığı bildireyim mi?" de. Allah kime lanet eder, öfkelenir ve kimlerden maymunlar, domuzlar ve Tağut'a tapanlar yaparsa, işte onların yeri daha kötüdür ve düz yoldan da en çok onlar sapmıştır.

3. Hurafeler

Hurafeler, insanın bilgisiz kaldığı ve aklını aktif olarak kullanamadığı durumlarda ortaya çıkar. Bu zaaf, ancak eğitimle ortadan kaldırılabılır. Kur'an, nazil olduğu Arap toplumunda bu tip inançlarla mücadele etmiştir. Ancak, sonraki asırlarda Müslümanlar binlerce batıl itikad ve hurafe üretmişlerdir. Sanıldığı gibi aksine, hurafe üretme ile zamansal ilerleme arasında ters orantı yoktur; sadece çağdan çağa hurafelerin şekli değişmektedir. Aşağıdaki pasajlar, yalnızca Kur'an'ın nüzül döneminde yaygın olan hurafelerle ilgili olsa da, bütün çağlarda neyin hurafe olup olmadığının saptanması ve hurafelere karşı nasıl bir tutum sergilenmesi gerektiği konusunda rehberlik içermektedir.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِن ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِن أَبْوَابِهَا وَقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٨٩﴾

مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِيَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَثُرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠٣﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾

2 Bakara/189. Ey Muhammed! Sana hilal halindeki ayları sorarlar. De ki: "Onlar, insanlar için ve hac için belirlenmiş zamanların işaretidir". İyilik, evlere arkalarından girmenizde değildir; iyi kimse, (Allah'a) saygılı olan kimsedir. Evlere kapılarından girin!²⁵⁵ Allah'a saygılı olun ki, başarıya ulaşsınız.

5 Maide/103. Allah kulağı çentilen, saliverilen, erkek ve dişi olarak ikiz doğuran ve kendini koruyan hayvanları(n adanmasını) meşru kılmamıştır.²⁵⁶ Ama inkar edenler, Allah'a karşı yalan uyduruyorlar ve çocukları da düşünemiyor.

5 Maide/90. Ey inananlar! İçki, kumar, di-kili taşlar ve fal okları²⁵⁷ şüphesiz şeytan işi pisliktir. Bundan kaçının ki kurtulasınız.

²⁵⁵ Araplar Hac esnasında bir adet olarak, ihram giydikten sonra evlerine girmezlerdi. Eve girmelerini gerektiren bir şey olursa, evlerine kapılarından değil, arkadan açtıkları bir pencereden girerlerdi. Böylece, güya kendi koydukları yasağı çiğnememiş oluyorlardı. Bu ayette, bu geleneğin anlamsızlığı ortaya konmaktadır.

²⁵⁶ Araplar eğer deve beşinci yavrusunu dişi olarak doğursa onun kulağını çentip başıboş bırakırlardı (bahîre). Bazı devleri de saliverip putlara adıyorlardı. Bunlara "saibe" denir. Bir erkek, diğeri dişi olmak üzere ikiz doğuran koyun veya deveye ise "vasile" denir. Erkeği putlara adayıp dişi yavruyu kendileri alıyorlardı. On nesil doğuran deveye ise "ham" ismi verilir, bunlara binilmez ve otlaktan men edilmezdi. Bu develere belirli bir kutsallık atfediliyordu. Ayet bu boş inançları ortadan kaldırıyor.

²⁵⁷ Dikili taşlar (ensâb) : Arapların putlarına kurban kestikleri yer, putlarını koydukları tapınak. Fal okları (ezlâm) Kehanet yapmak için kullanılan oklar. Önemli ve büyük putların yanı başında çeşitli sayılarda, üzerinde değişik hükümler bulunan oklar vardı. Önemli bir iş yapılacağı veya karar verileceği zaman, bu oklar çekilir ve buradaki hüküm o putun hükmü olarak kabul edilirdi.

إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيُغَيِّرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١١٦﴾

إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيُغَيِّرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا ﴿١١٨﴾

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ فَعُتَا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿١١٦﴾

أَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَىٰ كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَمُّوهُمْ أَمْ تُنَبِّئُونَهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ أَمْ يَبْظَاهِرُ مِنْ الْقَوْلِ بَلْ زَيْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرَهُمْ وَصَلُّوا عَنِ السَّبِيلِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٣﴾

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنْ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٦٢﴾

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ ﴿٧١﴾

قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٧٦﴾

4 Nisa/116. Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz, ama bundan başkasını dilediğine bağışlar. Allah'a ortak koşan, derin bir sapıklığa sapmış olur.

4 Nisa/48. Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz, ama bundan başkasını dilediğine bağışlar. Allah'a ortak koşan kimse, şüphesiz büyük bir günah işleyerek iftira etmiş olur.

13 Ra'd/16. De ki: "Göklerin ve yerin Rabbi kimdir?" De ki: "Allah'tır". De ki: "Onu bırakıp kendilerine bile yarar ve zarar veremeyen hâmler mi edindiniz?" De ki: "Kör ile gören eşit olur mu? Ya da, karanlıklarla aydınlık bir olur mu?" Yoksa, Allah'a Allah gibi yaratması olan ortaklar buldular da, yaratmaları kendilerince birbirine mi benzedi? De ki: "Her şeyin yaratanı Allah'tır. O, tek ve karşı konulamazdır".

13 Ra'd/33. Herkesin elde ettiğini gözeten Allah'a kim (eşit olabilir)? Onlar Allah'a ortak koştular. (Ey Muhammed!) De ki: "Onlara bir ad bulun. Yoksa, Allah'a yeryüzünde bilmediği bir şeyi, ya da boş sözleri mi haber veriyorsunuz?" Hayır; inkâr edenlere, tuzak kurmaları güzel gösterildi de, yoldan alıkondular. Allah kimi sapırmış ise, onun yol göstereni bulunmaz.

22 Hac/62. Bu böyledir, çünkü gerçek yalnız Allah'tır; O'nu bırakıp tapıkları ise sadece bâtıldır. Doğrusu, Allah yücelerin yücesidir.

22 Hac/71. Onlar Allah'ı bırakıp da haklarında Allah'ın hiçbir delil indirmedeği, kendilerinin de hakkında bir bilgi sahibi olmadıkları şeylere taparlar. Haksızlık edenlerin yardımcısı olmaz.

5 Maide/76. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'tan başka size zarar da, fayda da veremeyecek birine mi tapacaksınız?" Allah işitmekte ve bilmektedir.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهِيُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَاتِلْهُمْ اللَّهُ أَلَمْ يُولَدْكُمْ ﴿٣٠﴾ إِنَّهُمْ لَأَعْدَاؤُكُمْ أَحْبَارُهُمْ وَرَهْبَانُهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣١﴾

9 Tevbe/30. Yahudiler: "Üzeyir Allah'ın oğludur" dediler. Hristiyanlar da: "Mesih Allah'ın oğludur" dediler. Bu, daha önce inkâr edenlerin sözlerine benzeterek ağır- larında geveledikleri sözleridir. Allah can- larını alsın! Nasıl da uyduruyorlar? 31. Onlar, Allah'ı bırakıp hahamlarını, papazla- rını ve Meryem oğlu Mesih'i rab olarak benimsiyorlar.²⁵⁴ Oysa, kendisinden başka tanrı olmayan tek Tanrı'dan başkasına tapmamakla emrolunmuşlardı. Allah onla- rın ortak koşmalarından yücedir.

2. Tağût

Tağût, 'aşırı tuğyankâr', 'azgın', 'haddi aşan' anlamlarına gelen bir kelime olup, zorla veya insanları şartlandırarak kendisine kulluk ettiren insan (Nemrut ve Firavun gibi) veya şey- tan, sihirbazlar, kâhinler ve putlar için kullanılan bir nitelemedir. Tağût kelimesi, bunların her birine isim olabileceği gibi, tümüne birden de denebilir. Eğer bir kimse Allah'a isyan eder ve onun kullarını kendine boyun eğmeye zorlarsa, o zaman Kur'an'daki 'tağût' nite- lemesi onun için uygun düşer. Böyle bir kişinin dinî veya politik lider, kral veya totaliter bir devlet olması, durumu değiştirmez.

وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فَبَشِّرْ عِبَادِ ﴿١٧﴾ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُ اللَّهُ وَأُولَٰئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ ﴿١٨﴾

39 Zümer/17-18. Tağût'a kulluk etmekten kaçınıp, Allah'a yönelenlere müjdelere ol- sun. (Ey Muhammed!) Sözleri dinleyip de en güzeline uyan kullanımı müjdele! İşte onlar, Allah'ın doğru yola erdirdiği kim- selerdir ve aklı selim sahipleridir.

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ﴿٣٦﴾

16 Nahl/36. Her millete: "Allah'a tapın; tağuttan kaçının!" (diyen) bir elçi gönder- mişizdir. Allah onlardan kimini doğru yola erdirdi, kimi de sapıklığı hak etti. Yeryü- zünde gezin ve yalanlayanların sonlarının nasıl olduğuna bakın.

لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ لِمَنْ نَكَرَ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنُ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ

2 Bakara/256. Dinde zorlama yoktur. Doğru olan eğri olandan ayrışıp, belirmiş- tir. Kim tağutu inkâr eder ve Allah'a ina- nırsa, kopmak bilmeyen, sağlam bir kulpa

²⁵⁴ Hz. İsa bir insan olduğu halde onu ilahlaştırıyorlar. Hahamlar ve papazlar Allah'ın mesajını çarpıt- tıkları halde, insanlar onları sorgulayacak yerde onların dediklerine Allah'ın emri gibi uyuyorlar. Kilise bütün tarih boyunca kendini *la yūs'el* (sorgulanamaz) bir konumda tutmuş ve dinî alanın tamamını (akaid, ahlak, ibadetler vb.) Kilise yetkilileri belirlemiştir.

مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ إِنَّ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا ﴿٥٥﴾

أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٧﴾

بَلْ تَقُولُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيُدْنِغُهُ فَأَإِذَا هُوَ زَائِقٌ وَلَكُمُ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ ﴿١٨﴾

أَمْ اتَّخَذُوا إِلَهًا مِنْ الْأَرْضِ هُمْ يُنشِرُونَ ﴿٢١﴾ لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٢٢﴾ لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ ﴿٢٣﴾ أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ إِلَهًا قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ هَذَا ذِكْرٌ مِنْ مَعِيَ وَذِكْرٌ مِنْ قَبْلِي بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٤﴾

وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ فَلْيُكْفِرْ بِهِمْ كَذَلِكَ نَحْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٢٩﴾

إِنَّكُمْ وَمَنْ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنتُمْ لَهَا وَارِدُونَ ﴿٩٨﴾ لَوْ كَانَ هَؤُلَاءَ إِلَهًا مَا وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٩٩﴾

وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا جِسْمَاهُ عِندَ رَبِّهِ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ﴿١١٧﴾

قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٤﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٨٥﴾ قُلْ مَنْ رَبُّ

18 Kehf/5. Allah'ın çocuk edindiğine dair kendilerinin de atalarının da bir bilgisi yoktur Ağızlarından ne büyük söz çıkıyor. Onlar sadece yalan söylüyorlar.

16 Nahl/17. Hiç yaratan, yaratamayan gibi olur mu? Düşünüp öğüt almaz mısınız?

21 Enbiya/18. Hakkı batılın başına çarparsın, onun beynini parçalar; böylece batıl ortadan kalkar. (Allah'a) yakıştırmalarınızdan ötürü yazıklar olsun size!

21 Enbiya/21. Yoksa, yeryüzü kökenli bir takım tanrılar edindiler de, onlar mı ölüleri diriltecek? 22. Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka tanrılar olsaydı, ikisi de bozulurdu. Arşın Rabbi olan Allah, onların nitelendirmelerinden yücedir. 23. O yaptıklarından sorguya çekilmez, onlar ise sorguya çekileceklerdir. 24. O'nu bırakıp başka tanrılar mı edindiler? De ki: "Delillinizi getirin. İşte benimle beraber olanlara öğüt ve benden öncekilere olan öğüt budur". Hayır; onların çoğu gerçeği bilmez de yüz çevirirler.

21 Enbiya/29. Bunlar içinde her kim: "Ben, O'ndan başka bir tanrıyım" derse, işte onu cehennemle cezalandırırız. Zulmedenlerin cezasını böylece veririz.

21 Enbiya/98. Siz ve Allah'tan başka tapıklarınız cehennemin yakacağısınız, oraya geleceksiniz. 99. Eğer bunlar tanrı olsaydı, cehenneme girmezlerdi. Hepsi orada temelli kalacaktır.

23 Mu'minun/117. Allah'la beraber, varlığına hiçbir delil olmayan başka tanrıya tapanın hesabını Rabbi görecektir. İnkârcılar kurtulamazlar.

23 Mu'minun/84. (Ey Muhammed!) De ki: "Biliyorsanız söyleyin; bu yeryüzü ve orada bulunanlar kimindir?" 85. "Allah'ındır" diyecekler. "Öyleyse, ders almaz mısınız?"

السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿٨٦﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٨٧﴾ قُلْ مَنْ يَبْدِئُ مَلَكُوتَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٨﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تُسْخَرُونَ ﴿٨٩﴾ بَلْ أَتَيْنَاهُمْ بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٩٠﴾ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ إِذَا لَتَفَبَّ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سِبْغَانِ اللَّهُ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿٩١﴾

أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمْ الْبَنُونَ ﴿٣٩﴾

أَمْ لَهُمْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٣﴾

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا أَدَّاهُمْ مِنْهُ رَحْمَةٌ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ﴿٣٣﴾ لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣٤﴾ أَمْ أَنْزَلْنَاهُ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا فَهُوَ يَتَكَلَّمُ بِمَا كَانُوا بِهِ يُشْرِكُونَ ﴿٣٥﴾ وَإِذَا أَدَقْنَا لِلنَّاسِ رَحْمَةً فَرَحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ ﴿٣٦﴾

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُعِينُكُمْ ثُمَّ يُخَيِّكُم هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَقُولُ مِنْ ذَلِكَ مِنْ شَيْءٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٠﴾

وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصْلِيَةً ﴿٣٥﴾ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٥﴾

de. 86. De ki: "Yedi göğün de Rabbi, yüce arşın da Rabbi kimdir?" 87. "Allah'tır" diyecekler. "Öyleyse, O'na karşı saygılı olmayacak mısınız?" de. 88. Onlara de ki: "Biliyorsanız söyleyin her şeyin hükümrânlığı elinde olan, barındıran, fakat barındırılmaya muhtaç olmayan kimdir?" 89. "Allah'tır" diyecekler. "Öyleyse, nasıl bü-yüleniyorsunuz?" de. 90. Hayır; Biz onlara gerçeği verdik, ama onlar yalanlıyorlar. 91. Allah çocuk edinmemiştir; O'nun yanında hiçbir tanrı yoktur; olsaydı, her tanrı kendi yarattığına sahip çıkar ve birbirinden üstün olmaya çalışırlardı. Allah, onların nitelendirmelerinden yücedir.

52 Tur/39. Demek kızlar Allah'ın, oğullar sizin öyle mi?

52 Tur/43. Yoksa Allah'tan başka bir tanrıları mı vardır? Allah, onların ortak koşmalarından münezzehdir.

30 Rum/33-34. İnsanlar bir darlığa uğrayınca Rablerine dönerek O'na yalvarırlar, sonra Allah onlara katından bir rahmet tattırınca, içlerinden bir kısmı kendilerine verdiklerimizi inkâr ederek Rablerine eş koşarlar. Tadını çıkarın bakalım; yakında bileceksiniz. 35. Yoksa onlara ortak koşmalarını söyleyen bir delil mi indirdik? 36. İnsanlara bir rahmet tattırdığımız zaman ona sevinirler, ama kendi elleriyle yaptıklarından ötürü başlarına bir kötülük gelince, hemen umutsuzluğa düşerler.

30 Rum/40. Sizi yaratan, sonra rızıklandıran, sonra öldürecek, daha sonra da diriltecek olan Allah'tır. O'na koştuğunuz ortaklarınızdan böyle bir şey yapan var mıdır? Allah onların ortak koştukları şeylerden uzak ve Yüce'dir.

8 Enfal/35. Kâbe'deki yalvarmaları da, ısıklık ve el çırpırmaktan başka bir şey değildir. "O hâlde inkar etmiş olmanızdan dolayı azabı tadın".

جَمِيعًا لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ إِلَهُ
تَرْجِعُونَ ﴿٤٤﴾

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى
عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٧﴾

تَدْعُونَنِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ لِي بِهِ
عِلْمٌ وَأَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْغَيْرِ الْغَفَّارُ ﴿٤٢﴾ لَا
حَرَمَ أَنَّمَا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا
وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَأَنْ مَرَدَّنَا إِلَى اللَّهِ وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ
هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ﴿٤٣﴾

ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ إِنَّ مَا كُنتُمْ تُنَادُونَ مِنْ دُونِ
اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَلْ لَمْ تَكُنْ تَدْعُونَ مِنْ قَبْلُ شَيْئًا
كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ ﴿٧٤﴾

إِلَيْهِ يُرْدُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخْرُجُ مِنْ تَفَرَاتٍ مِنْ
أَكْمَامِهِمَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ
وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ إِنْ شُرَكَائِي قَالُوا آذَنَّاكَ مَا سَأَلْنَا مِنْ
شَيْءٍ ﴿٤٧﴾ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَدْعُونَ مِنْ قَبْلُ
وَطَّغُوا مَا لَهُمْ مِنْ مَحْصٍ ﴿٤٨﴾

أَلَا إِنَّهُمْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَاءِ رَبِّهِمْ أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ
مُحِيطٌ ﴿٥٤﴾

قُلْ إِنَّا نَعْبُدُكَ تَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ
وَتَتَّخِذُونَ لَهُ أَندَادًا ذَلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٩﴾

"Bütün aracılık Allah'ındır. Göklerin ve yerin hükümrânlığı O'nundur. Sonra O'na döndürüleceksiniz".

39 Zümer/67. Onlar, Allah'ı gereği gibi değerlendiremediler. Bütün yeryüzü, kıyamet günü O'nun avucundadır; gökler O'nun kudretiyle dürlmüş olacaktır. Haşa; O, onların ortak koşmalarından yücedir.

40 Mu'min/42-43. (Firavun ailesinden bir mü'min:) "Siz beni Allah'ı inkâr etmeye, bilmediğim bir şeyi O'na ortak koşmaya çağırıyorsunuz; ben ise sizi, çok bağışlayıcı ve Üstün olan Allah'a çağırıyorum. Beni kendisine çağırdığınız şeyin, bu dünyada da, ahirette de kendisine çağırılacak bir şey olmadığında, hepimizin Allah'a döneceğinde, aşırı gidenlerin ateşlikler olduklarında şüphe yoktur." (dedi).

40 Mu'min/73-74. Sonra onlara: "Allah'ı bırakıp da koştüğunuz ortaklar nerededir?" denir. "Bizden uzaklaştılar; hayır, biz zâten önceleri hiçbir şeye kulluk etmiyorduk" derler. İşte Allah inkarcıları böyle şaşkına çevirir.

41 Fussilet/47. Kıyametin (ne zaman kopacağıının) bilgisi O'na aittir. O'nun bilgisi dışında hiçbir ürün kabuğundan çıkmaz, hiçbir dişi gebe kalmaz ve doğurmaz. Onlara: "Bana koştüğunuz ortaklar nereder?" diye seslendiği gün: "Sana, (buna dair) bizden hiçbir şahid olmadığını arzederiz" derler. 48. Önceden yalvarıp durdukları şeyler onlardan uzaklaşmıştır. Kendilerinin kaçacak yerleri olmadığını anlamışlardır.

41 Fussilet/54. Dikkat edin; onlar Rable-rine kavuşmaktan şüphededirler. Dikkat edin; Allah her şeyi bilgisiyle kuşatandır.

41 Fussilet/9. (Ey Muhammed!) "Siz, yeri iki günde yaratana mı inkâr ediyor ve O'na eşler koşuyorsunuz? O âlemlerin Rabbidir" de.

وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾ أَمْ أَلَمَ يَسْمَعْ بِمِثْلِ مَا يَفْعَلُ بِبَنَاتِهِ وَأَصْفَاهُمْ بِالْبَيْنِ ﴿١٦﴾ وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِمَا صَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ﴿١٧﴾ أَوَمَنْ يُنَشَّأُ فِي الْحِلْيَةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ ﴿١٨﴾ وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَنِ إِنَاثًا أَشَهِدُوا خَلْقَهُمْ سَتُكَبُّ شَهَادَتُهُمْ وَيُسْأَلُونَ ﴿١٩﴾

43 Zuhruf/15. Tutup, kullarından bazılarını O'nun bir parçası saydılar. İnsan gerçekten açıkça nankördür. 16. Demek, O yarattıkları arasından kızları kendisine alıp da, oğulları size verdi öyle mi? 17. Ama Rahman'a isnad ettiği kız evlat kendilerinden birine müjdeleninince, o kimsenin içi öfkeyle dolar ve yüzü simsiyah kesilir. 18. Demek, süs içinde yetiştirilip de, çekişmeyi bece-remeyecek olanı Allah'a öyle mi? 19. Onlar, Rahman'ın kulları olan melekleri de dışı saydılar. Yaratıldıklarını mı görmüşler? Onların bu tanıklıkları yazılacak ve onlar sorguya çekileceklerdir.

وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾ وَلَكِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٨٧﴾

43 Zuhruf/86. Allah'ın dışında yalvardıkları şeyler şefa'at edemezler. Ancak, hakkı bilip ona şahidlik edenler bunun dışındadır. 87. And olsun ki, onlara kendilerini kimin yarattığını sorsan: "Allah" derler. Öyleyken, nasıl da aldatılıp döndürülüyorlar?

فَلَوْلَا نَصَرَ لَهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ لَآ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ وَذَلِكَ إِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٢٨﴾

46 Ahkaf/28. Allah'tan başka, O'na yakınlık peyda etmek için edindikleri tanrılar kendilerine yardım etmeli değil miydi? Ama tanrılar onlardan uzaklaştılar. Bu, onların yalanı ve uydurup durdukları şeydir.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ إِنِّي يَكْتُبُ مِنْ قَبْلِ هَذَا أَوْ أَنَارَةً مِنْ عِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤﴾ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ ﴿٥﴾

46 Ahkaf/4. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'ı bırakıp taptığınız şeyler, yeryüzünde ne yaratmışlar, bana göstersenize! Yoksa Allah'la ortaklıkları göklerde midir? Eğer doğru sözlü iseniz, size indirilmiş bir kitap veya intikal etmiş bir bilgi kalıntısı varsa bana getirin". 5. Allah'ı bırakıp da kıyamet gününe kadar cevap veremeyecek şeylere yalvarandan daha sapık kim vardır? Yalvardıkları şeyler bunların yalvarışlarından bile habersizdirler.

وَرَبُّنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ نَدْعُو مِنْ دُونِ إِلَهِائِمْ لَقَدْ عَلَّمْنَا إِذَا شَطَطًا ﴿١٤﴾

18 Kehf/14. Onların (mağaradaki gençlerin) gönüllerini sağlamlaştırmıştık; kalkmış ve şöyle demişlerdi: "Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. O'ndan başkasına tannı olarak yalvarmayacağız. Yoksa, saçma söz söylemiş oluruz".

تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٥﴾ أَمْ لَكُمْ سُلْطَانٌ مُبِينٌ ﴿١٥٦﴾ فَاتُّوا بِكِتَابِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٥٧﴾ وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ نِسْبًا وَلَقَدْ عَلِمْتِ الْجِنَّ أَنَّهُمْ مُخَضَّرُونَ ﴿١٥٨﴾ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿١٥٩﴾ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿١٦٠﴾ فَلَنَكُفُّنَّ وَمَا تَعْبُدُونَ ﴿١٦١﴾ مَا أَنتُمْ عَلَيْهِ بِفَاعِلِينَ ﴿١٦٢﴾ إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِي الْحَنِيمِ ﴿١٦٣﴾

155. Hiç düşünmez misiniz? 156. Yoksa apaçık bir deliliniz mi var? 157. Doğru sözlerden iseniz, kitabınızı getirin bakalım. 158. Allah'la cinler arasında bir soy bağı icadettiler. Andolsun ki, cinler de kendilerinin hesap yerine götürüleceklerini bilirler. 159. Allah onların yakıştırmalarından münezzehtir. 160. Allah'ın içten bağlı kulları bunların dışındadır. 161-163. Sizler ve taptığınız putlar, cehennemde girecek olanlardan başkasını Allah'a karşı azdıramazsınız.

37 Saffat/85-87. (İbrahim) babasına ve kavmine: "Nelere kulluk ediyorsunuz? Allah'ı bırakıp da uydurma tanrılar mı istiyorsunuz. Alemlerin Rabbi hakkındaki zannınız nedir?" demişti. 88-89. (İbrahim) yıldızlara bir göz attı ve: "Ben rahatsızım" dedi. 90. Onu bırakıp gittiler. 91-92. O da onların tanrılarına yöneldi: "Sundukları yiyecekleri yemiyor musunuz? Ne o; konuşmuyor musunuz?" dedi. 93. Sonunda, üzerlerine yürüyüp kuvvetle vurdu. 94. Bunun üzerine putperestler koşarak ona geldiler. 95-96. (İbrahim) onlara: "Yonttuğunuz şeylere mi tapıyorsunuz? Oysa sizi de, yontuklarınızı da Allah yaratmıştır" dedi.

31 Lokman/10. Allah gökleri, sizin göreceğiniz direkler olmaksızın yaratmış, sizi salar diye yeryüzüne sabit dağlar koymuş ve orada her türlü canlıyı yaymıştır. Gökten su indirip orada her hoş çitften yetiştirmişizdir. 11. İşte bu, Allah'ın yarattığıdır. O'ndan başkasının ne yarattığını bana gösterin. Hayır; haksızlık edenler apaçık sapıklık içindedirler.

31 Lokman/13. Lokmân, oğluna öğüt vererek: "Ey oğlucuğum! Allah'a eş koşma! Doğrusu, şirk büyük zulümdür" demişti.

31 Lokman/20. Allah'ın göklerde olanları da, yerde olanları da buyruğunuz altına verdiğini ve nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmüyor musunuz? İnsanlar arasında, hiçbir bilgisi, rehberi ve aydınlatıcı bir kitabı bulunmadan Allah hakkında tartışanlar vardır.

أَمْ تَرَوْنَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٢٠﴾

وَلَكِن سَأَلْتَهُم مِّنْ خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فَنَقُولُ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٠﴾

قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شِرْكٍَ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ ﴿٢٢﴾

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ أَوْ يُبَايِعُكُمْ عَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٢٤﴾

قُلْ أَرُونِي الَّذِينَ أَلْحَقْتُمْ بِهِ شُرَكَاءَ كَلَّا بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٧﴾

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَقُولُوا: إِنِّي أَكُفِّرُكُمْ عَنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَأَنَا الْكَافِرُ ﴿٤٠﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ أَتَىٰ وَلَيْنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾ فَالْيَوْمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُم لِبَعْضٍ فَعُدُّوا وَلَا ضَرًّا وَقُولُوا لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ لَنَكُنَّ بِهِمْ تُكَدُّونَ ﴿٤٢﴾

أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أُلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَضَعُ فِي مَنَّهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ ﴿٣﴾ لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَن يَتَّخِذَ وَلَدًا لَاصْطَفَىٰ مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ سُبْحَانَ اللَّهِ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٤﴾

أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ قُلْ أَوَلَوْ كَانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٣﴾ قُلْ لِلَّهِ الشُّفَاعَةُ

31 Lokman/25. And olsun, onlara: "Gökleri ve yeri yaratan kimdir?" diye sorsan, "Allah'tır" derler. De ki: "Övgü Allah'a mahsustur". Hayır; onların çoğu bilmiyorlar.

34 Sebe'/22. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'ı bırakıp da, göklerde ve yerde zerre kadar bir şeye sahip olmadıkları, ikisinde de bir ortaklıkları bulunmadığı ve hiçbir Allah'a yardımcı olmadığı hâlde tanrı olduklarını ileri sürdüklerinizi çağırın".

34 Sebe'/24. (Ey Muhammed!) De ki: "Göklerden ve yerden sizi rızıklandıran kimdir?" De ki: "Allah'tır. Öyleyse, doğru yolda veya apaçık bir sapıklıkta olan ya bizzat, ya sizsiniz".

34 Sebe'/27. (Ey Muhammed!) De ki: "Ona kattığınız eşleri bana gösterin! Hayır; O Üstün ve Bilge (olan) Allah'tır".

34 Sebe'/40. Allah, o gün onların hepsini toplar, sonra meleklerle: "Bunlar mı size tapıyordu?" der. 41. Melekler: "Hâşâ; bizim dostumuz onlar değil, Sensin. Onlar cinlere tapıyorlardı, çoğu onlara inanmıştı" derler. 42. O gün birbirinize ne fayda, ne de zarar verebileceksiniz; haksızlık edenlere: "Artık yalanladığınız ateşin azabını tadın" diyeceğiz.

39 Zümer/3. Dikkat edin, hâlis din Allah'ındır; O'ndan başka himayeci edinenler: "Onlara, bizi Allah'a iyice yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz" derler. Doğrusu, Allah ayrılığa düşükleri konularda aralarında hüküm verecektir. Allah, yalancı ve pek inkarcı kimseyi doğru yola eristirmez. 4. Allah çocuk edinmek isteseydi, yaratıklarından dilediğini seçerdi. O bundan yücedir. O, karşı konulmaz güce sahip tek Allah'tır.

39 Zümer/43. Yoksa Allah'tan başka araçlar mı edindiler? De ki: "Onlar bir şeye sahip olmadıkları ve akıl da edemedikleri hâlde mi aracılık edecekler?" 44. De ki:

قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا ﴿٥٦﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ إِلَيْهِمْ أَقْرَبَ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا ﴿٥٧﴾

وَيَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ يَسْتَشِيرُ اللَّهُ مَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٨﴾

قُلْ خَلَّ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مِنْ يَدِّ الْخَلْقِ ثُمَّ يَعْبُدُ قُلْ اللَّهُ يَدِّ الْخَلْقِ ثُمَّ يَعْبُدُ فَأَنَّا نُفَكُّونَ ﴿٣٤﴾ قُلْ خَلَّ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ قُلْ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يَهْدِيَ قُلْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٥﴾ وَمَا يُتَّبَعُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَمَا يُتَّبَعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ إِنْ يَبْتَغُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿٦٦﴾

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾

فَلَا تَكُنْ فِي مِرَّةٍ بِمَا يُعَذِّبُ هَؤُلَاءِ مَا يَعْبُدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْبُدُ آبَاؤَهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِنَّا لَمَوُفُّوهُمْ نَضِيِّهِمْ غَيْرَ مَقْصُوفٍ ﴿١٠٩﴾

17 İsra/56. De ki: "Allah'tan başka (tanrı olduğunu) iddia ettiğiniz şeyleri çağırın. Sizin bir sıkıntınızı gidermeye de, onu değiştirmeye de güçleri yetmez". 57. İşte bunların yalvardıkları, Rablerine hangi aracının daha yakın olduğunu ararlar, onun merhametini umar ve onun azabından korkarlar. Doğrusu, Rabbinin azabı korkulmaya değer.

10 Yunus/18. Onlar, Allah'ı bırakıp kendilerine fayda da, zarar da veremeyen şeylere kulluk ederler. "Bunlar, Allah katında bizim aracılarımızdır" derler. De ki: "Göklerde ve yerde, Allah'ın bilmediği bir şeyi mi O'na haber veriyorsunuz?" Allah onların ortak koşmalarından yücedir ve uludur.

10 Yunus/34. De ki: "Koştüğunuz ortaklardan, önce yaratan sonra onu tekrar eden var mıdır?" De ki: "Allah önce yaratır, sonra onu tekrar eder. Nasıl da ayartılıp döndürülüyor-sunuz?" 35. De ki: "Ortaklarınızdan gerçeğe ileten var mıdır?" De ki: "Allah gerçeğe iletir". Gerçeğe ileten mi, yoksa birisi götürmezse kendi başına gidemeyen mi uyulmaya daha çok yaraşır? Size ne oluyor; nasıl hüküm veriyorsunuz?" 36. Onların çoğu ancak zanna uyarlar. Zan ise, gerçek karşısında hiçbir yarar sağlamaz. Doğrusu Allah onların yaptıklarını bilmektedir.

10 Yunus/66. Bilin ki, göklerde ve yerde kim varsa, Allah'ındır. Allah'ın dışında, koştukları ortaklara yalvaranlar, sadece zanna uymaktadırlar. Onlar yalnızca tahminde bulunuyorlar.

10 Yunus/68. "Allah çocuk edindi" dediler - Haşa, o muhtaç değildir, (çünkü) göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur; Buna dair elinizde bir belgeniz yoktur. Allah'a karşı bilmediğiniz şeyler mi söylüyorsunuz?

11 Hud/109. Bunların taptıkları şeyler konusunda şüphen olmasın; onlar da daha önce babalarının tapmış oldukları gibi (putlara) tapmaktadırlar. Hiç şüphesiz, onlara payla-rını eksiksiz olarak ödeyeceğiz.

يَا صَاحِبِي السَّحْنِ أَلَرَبَّابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ لِمَ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿٣٩﴾ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءَ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَحَسَرَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْبُدُونَ ﴿١٠﴾

وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُ بَنِينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُصِفُونَ ﴿١٠٠﴾

قُلْ أَرَأَيْتَكُمْ إِنْ أَتَيْكُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَتَتْكُمُ السَّاعَةُ أَغَيْرَ اللَّهِ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٠﴾ قُلْ لِلَّهِ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ ﴿٤١﴾

قُلْ أَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُحِيطُ بِأَعْيَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْنَا اللَّهَ كَالَّذِي اسْتَهْوَتْ الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانًا لَهُ أَصْحَابٌ يَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَى امْتَثِلْ قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَى وَالْغَايَةُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧١﴾

فَاسْتَفْتِهِمْ أَلِرَبِّكَ الْبَنَاتُ وَلَهُمُ الْبُتُونَ ﴿١٤٩﴾ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنَاثًا وَهُمْ شَاهِدُونَ ﴿١٥٠﴾ أَلَمْ يَكُنْ مِنْ إِنْكِهِمْ لَقَوْلُهُمْ قُلْ لِلَّهِ الْوَلَدُ الْمَنْحُوقُونَ ﴿١٥٢﴾ أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ ﴿١٥٣﴾ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿١٥٤﴾

12 Yusuf/39-40. (Yusuf dedi ki:) "Ey hapis arkadaşlarım! Ayrı ayrı bir sürü tanrılar mı daha iyi, yoksa, karşı konulmaz tek Allah mı? Allah'ı bırakıp taptıklarınız, sizin ve babalarınızın adlandırdığı boş isimlerden başka bir şey değildir. Allah onlara bir o-torite indirmemiştir. Hakimiyet yalnız Allah'a aittir. Kendisine tapmanızı emretmiştir. İşte dosdoğru din budur, fakat insanların çoğu bilmez".

6 En'am/1. Övgü, gökleri ve yeri yaratan, karanlıkları ve aydınlığı vareden Allah'adır. Bir de inkâr edenler, Rablerine başkalarını denk tutuyorlar.

6 En'am/100. Cinleri Allah yaratmışken, onları Allah'a ortak yaptılar. Ona, oğullar ve kızlar uydurdular. Hâşâ; O onların nite-lendirmelerinden yücedir.

6 En'am/40-41. (Ey Muhammed!) De ki: "Ne dersiniz; Allah'ın azabı size gelse veya kıyamet size gelip çatsa, Allah'tan başkasına mı yalvaracaksınız? Doğru sözlü iseniz (söyleyin)! Hayır, ancak O'na yalvarırsınız. O dilerse, (kaldırmasını) istediğiniz şeyi kaldırır ve siz de (O'na) ortak koştuklarınızı unutursunuz.

6 En'am/71. De ki: "Arkadaşları kendisini: 'Bize gel' diye doğru yola çağırırken, yeryü-zünde şeytanların ayartarak şaşkın bırak-tıkları kimse gibi, biz de, Allah bizi doğru yola koyduktan sonra geriye mi dönelim? Allah'tan başkasına, bize faydası da, zararı da olmayan şeylere mi yalvaralım?" De ki: "Yol ancak Allah'ın yoludur. Bize, alemlerin Rabbi'ne teslim olmamız emredildi".

37 Saffat/149. (Ey Muhammed!) Putpe-restlere sor; kızlar senin Rabbinin de, er-kekler onların mı? 150. Yoksa melekleri kız olarak yarattığımızda onlar orada mıydılar? 151-152. Hayır; doğrusu onlar yalan uydurup söylüyorlar. "Allah doğurdu" di-yorlar. Onlar şüphesiz yalancılardır. 153. Allah kızları, oğullara tercih mi etmiş? 154. Ne oluyorsunuz? Ne biçim hükmediyorsu-

يُولِجُ اللَّيْلُ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارُ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْعِيرٍ ﴿١٣﴾ إِنَّ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دَعَاءَكُمْ وَهُمْ يُحْسِنُونَ الْبَشِيرِ ﴿١٤﴾ وَلَا يَنْبِئُكَ مِنْهُ خَبِيرٌ ﴿١٥﴾

قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَاءَكُمُ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أُرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا فَهُمْ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْهُ بَلْ إِنْ يَدْعُوا الظَّالِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا ﴿٤٠﴾

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ﴿٨١﴾ كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِغَالًا ﴿٨٢﴾

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا ﴿٨٨﴾ لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا ﴿٨٩﴾ تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا ﴿٩٠﴾ أَنْ دَعَا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا ﴿٩١﴾ وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ﴿٩٢﴾ إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا ﴿٩٣﴾ لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿٩٤﴾

فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذِّبِينَ ﴿٢١٣﴾

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى اللَّهُ خَيْرٌ مِمَّا يَشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾ أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَبْلًا

35 **Fatır/13.** Allah, geceyi gündüze katar, gündüzü geceye katar; her biri belirli bir süre için hareket eden güneşi ve ayı buyruk altına almıştır. İşte bu Rabbiniz olan Allah'tır, hükümler O'nundur. O'nu bırakıp taptıklarınız ise, bir çekirdek kabuğuna bile sahip değildirler. 14. Onları çağırırsanız, çağırınızı işitmezler – işitmiş olsalardı bile, size cevap veremezlerdi; kıyamet günü sizin ortak koşmanızı inkâr edeceklerdir. Sana, her şeyden haberdar olan (Allah) gibi hiç kimse haber veremez.

35 **Fatır/40.** (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'ı bırakıp da taptığınız putlarınıza hiç baktınız mı? Yeryüzünde ne yaratmışlardı? Bana göstersenize!" Yoksa onların Allah'la ortaklığı göklerde midir? Yoksa Biz onlara kitap verdik de, ondaki delillere mi dayanıyorlar? Hayır; o zâlimler, birbirlerine sadece aldatıcı söz söylerler.

19 **Meryem/81.** Onlar kedilerine kuvvet kazandırın diye, Allah'ı bırakarak tanrılar edindiler. 82. Hayır; tanrılar onların ibadetlerini inkâr edecekler ve onların aleyhine dönecekler.

19 **Meryem/88.** Onlar: "Rahmân çocuk edindi" dediler. 89. Andolsun ki, ortaya pek kötü bir şey attınız. 90-91. Rahmân'a çocuk isnad etmelerinden ötürü, neredeyse gökler çatlayacak, yer yarılacak, dağlar göçecek. 92-93. Oysa, Rahmân'a çocuk edinmek yaraşmaz; göklerde ve yerde olan herkes, Rahmân'a ancak kul olarak gelecektir. 94. Andolsun, Allah onları numaralamış ve teker teker saymıştır.

26 **Şuara/213.** O hâlde, sakın Allah'ın yanında başka tanrı tutup ona yalvarma; yoksa azap göreceklere olursun.

27 **Neml/59-60.** (Ey Muhammed!) De ki: "Övgü Allah'adır. Seçtiği kullarına selam olsun". Allah mı daha iyidir, yoksa O'na koştuğuları ortaklar mı? Yoksa gökleri ve yeri yaratan, gökten size su indirip, onunla, bir ağacını bile bitirmeye gücünüzün yetmediği

ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا اللَّهُ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعِدُونَ ﴿٦٠﴾ أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِي وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦١﴾ أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ قَلِيلًا مَا تَذْكُرُونَ ﴿٦٢﴾ أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٣﴾ أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ قَلِيلٌ مَا تَدْرِكُونَ ﴿٦٤﴾

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بَضِيَاءَ أَفَلَا تَسْمَعُونَ ﴿٧١﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بَلْبَلٌ تُكَفِّرُونَ فِيهِ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٧٢﴾

لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعَدَ مَذْمُومًا مَخْذُولًا ﴿٢٢﴾

أَفَأَصْفَاكُمْ رَبُّكُم بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا ﴿٤٠﴾

قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذَا لَا تَعْبُورُ إِلَى ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا ﴿٤٢﴾

ferahlatıcı bahçeler meydana getiren mi? Allah'ın yanı sıra başka bir tanrı mı var? Hayır; onlar (haktan) sapan bir topluluktur. 61. Yeri yaratıklarının oturmasına elverişli kılan, aralarında ırmaklar meydana getiren, oraya sabit dağlar yerleştiren ve iki deniz arasına engel koyan kimdir? Allah'ın yanında başka bir tanrı mı? Hayır; çoğu bilmezler. 62. Darda kalana, kendisine yakardığı zaman karşılık veren, başındaki sıkıntıyı gideren ve sizi yeryüzünün sahipleri yapan kimdir? Allah'ın yanında başka bir tanrı mı? Pek az düşünüyorsunuz. 63. Karanın ve denizin karanlıklarında size yol bulduran, rüzgarları rahmetinin önünde müjdeci olarak gönderen kimdir? Allah'ın yanında başka bir tanrı mı? Allah, onların koştukları eşlerden yücedir. 64. Yaratmaya başlayan, sonra da onu tekrar edecek olan; size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Allah'ın yanında başka bir tanrı mı? De ki: "Eğer doğru sözlü iseniz, açık delilinizi getirin".

28 **Kasas/71.** (Ey Muhammed!) De ki: "Düşünmez misiniz? Eğer Allah geceyi üzerinize kıyamete kadar sürekli kılsa, Allah'tan başka hangi tanrı size ışık getirebilir? İşitmiyor musunuz?" 72. De ki: "Söyleyin; eğer Allah gündüzü üzerinize kıyamete kadar sürekli kılsa, Allah'tan başka hangi tanrı, içinde istirahat edeceğiniz geceyi size getirebilir? Düşünmüyor musunuz?"

17 **İsra/22.** Allah'ın yanına başka tanrı koyma! Yoksa, yerilmiş ve tek başına, yarıdımca kalmış olursun.

17 **İsra/40.** Rabbiniz, oğulları size seçti de, dişi olarak melekleri kendisine mi alıkoymdu? Doğrusu, siz büyük söz söylüyorsunuz.

17 **İsra/42.** (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer –onların dedikleri gibi– Allah'la beraber tanrılar bulunsaydı, o zaman hepsi arşın sahibine giden bir yol ararlardı".

253 Müşrik Araplar melekleri Allah'ın kızları olarak kabul ediyorlardı.

1. Allah'a Eş Koşma (Şirk)

Allah'tan başka varlıklara (insan, cin, melek, hayvan, taş, dağ, heykel vs.) ilahlık atfetmek veya onlara Allah'ın yanında ilahi bir güç atfetmek; insanın, düşünme ve bilgi kabiliyetlerini felç etmesi sonucunda veya çeşitli menfaat saikleriyle gerçekleşmektedir. Her iki durumda da insan kendine yabancılaşmakta, fıtratından uzaklaşmakta ve kendi özünü önmektedir. "... Kalpleri vardır, fakat onlarla anlamazlar; gözleri vardır, fakat onlarla görmezler; kulakları vardır, fakat onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidirler, hatta daha da aşağı..." (7 A'raf/179). Kur'an şirk koşmadaki menfaat saikini ise şöyle ifade eder: "Kendilerine destek olsun diye Allah'tan başka ilahlar edindiler" (19 Meryem/81), "Belki yardım olunurlar diye Allah'tan başka ilahlar edindiler" (36 Yasin/74).

إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴿١٨﴾ فَقِيلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿١٩﴾ ثُمَّ قِيلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ نَظَرَ ﴿٢١﴾ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْتَرُ ﴿٢٤﴾ إِنَّ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ﴿٢٥﴾

عِنْدَهَا حِجَّةُ الْمَأْوَى ﴿١٥﴾ إِذْ يَغْشَى السُّدُورَ مَا يَغْشَى ﴿١٦﴾ مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى ﴿١٧﴾ لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى ﴿١٨﴾ أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّى ﴿١٩﴾ وَمَنَاةَ الثَّالِثَةَ الْأُخْرَى ﴿٢٠﴾ أَلَكُمُ الذَّكْرُ وَلَهُ الْأُنثَى ﴿٢١﴾ تِلْكَ إِذًا قِسْمَةٌ ضِيزَى ﴿٢٢﴾ إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمِيَّتُوهَا أَنثًا وَأَبَاؤُكُمْ مَا أَزَلَّ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأُنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدَى ﴿٢٣﴾

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّاهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيًّا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلَتْ دَعَا اللَّهَ رَبَّهَا لَعَنَ اتَّبَعَتْهَا صَالِحًا لَنُكَوِّنَنَّ مِنَ الشَّائِكِينَ ﴿١٨٩﴾ فَلَمَّا آتَاهُمَا صَالِحًا جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا فَجَعَلَا اللَّهَ

74 Müddessir/18. O düşündü, ölçtü biçti. 19. Canı çıkası, ne biçim ölçüp biçti 20. Canı çıkası; sonra yine ne biçim ölçüp biçti 21. Sonra baktı. 22. Sonra kaşlarını çatdı, suratını astı. 23. Sonra da sırt çevirip büyüklük tasladı. 24-25. "Bu sadece öğretilегelen bir sihirdir. Bu Kur'an yalnızca bir insan sözüdür" dedi.

53 Necm/15. Orada varılacak olan cennet vardır. 16. O ağacı örten örtmüştü. 17. Muhammed'in gözü oradan ne kaydı, ne de onu astı. 18. Rabbinin en büyük delillerini gördü. 19-20. Ey inkarcılar! Şimdi Lât, Uzâ ve bundan başka üçüncüleri olan Menât'ın ne olduğunu söyler misiniz? 21. Demek, erkekler sizin, dişiler Allah'ın öyle mi? 22. Öyleyse bu haksız bir paylaşımdır. 23. Bunlar (putlar) sizin ve atalarınızın taktığı birtakım isimlerden başka bir şey değildir. Allah buna dair bir delil indirmemiştir. Kendilerine Rablerinden doğruluk rehberi gelmiş olduğu hâlde, onlar sadece zanna ve canlarının istediğine uymaktadırlar.

7 A'raf/189. Sizi tek bir nefisten yaratan ve gönlünün huzura kavuşacağı eşini de ondan var eden Allah'tır. (Erkek,) eşine sarılınca, eşini hafif bir yük yükledi ve onu taşıdı. Yükü ağırlaşınca, karı-koca birlikte Rableri Allah'a: "Bize kusursuz bir çocuk verirsen, andolsun, şükredenlerden olacağız" diye yalvardılar. 190. Allah onlara kusursuz bir çocuk verince, kendilerine verdiği şeyde Allah'a ortaklar koştular.²⁵² Al-

عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٩٠﴾ الْبَشَرُ كُونَ مَا لَا يُخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿١٩١﴾ وَلَا يَسْتَعِظُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿١٩٢﴾ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَتَّبِعُوكُمْ سَوَاءَ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَادِقُونَ ﴿١٩٣﴾ إِنْ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادُ أُنثَانٍ فادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٩٤﴾ أَلَهُمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا قُلِ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُونِي فَلَا تُنْظِرُونَ ﴿١٩٥﴾ إِنْ وَلِيَ اللَّهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَكَّى الصَّالِحِينَ ﴿١٩٦﴾ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَعِظُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿١٩٧﴾ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَسْمَعُوا وَتَرَاهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٩٨﴾

وَأَنْ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ﴿١٩٨﴾

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿٧٤﴾ لَا يَسْتَعِظُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُخَضَّرُونَ ﴿٧٥﴾

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا ﴿٣﴾

أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا ﴿٤٣﴾

lah onların ortak koşmalarından yücedir. 191. Kendileri yaratılmış olan ve bir şey yaratamayan putları mı Allah'a ortak koyuyorlar? 192. Oysa, putlar onlara da yardım edecek güçte değil, kendilerine de. 193-194. O putları doğru yola çağırırsanız size uymazlar. Onları çağırırsanız da, sussanız da sizin için birdir. Allah'tan başka yalvardıklarınız sizin gibi kullardır. Eğer doğru sözlü iseniz, onları çağırın da size cevap versinler. 195-197. Onların yürüyecek ayakları mı var, tutacak elleri mi var, görece gözleri mi var, yoksa işitecek kulakları mı var? De ki: "Ortaklarınızı çağırın; sonra bana tuzak kurun ve bana göz açtırtmayın. Çünkü ben Kitab'ı indiren Allah'ın himayesindeyim. O, iyileri himaye eder. O'nu bırakıp taptıklarınız, kendilerine de yardım edemezler, size de yardım etmeye güçleri yoktur". 198. Onları doğru yola çağırırsan, duymazlar. Sana baktıklarını görürsün, oysa onlar görmezler.

72 Cin/18. Mescidler Allah'ındır, öyleyse oralarda Allah'la birlikte başkasına yalvarmayın.

36 Yasin/74. Kendilerine yardımı dokunur diye, Allah'tan başka tanrılar edindiler. 75. Oysa onlar yardım edemezler, ancak kendileri o tanrılara koruyuculuk için nöbet beklerler.

25 Furkan/3. Putperestler O'nu bırakıp, bir şey yaratamayan, bilâkis kendileri yaratılmış olan; kendilerine zarar da fayda da veremeyen; öldürmeye, diriltmeye ve ölümden sonra tekrar canlandırmaya güçleri yetmeyen tanrılar edindiler.

25 Furkan/43. Ey Muhammed! Hevesini kendine tanı edineni gördün mü? Onun savunucusu sen mi olacaksın?

mantığının ahlaki-bilgisel süreci tasvir edilmektedir. Bir çok müfessir bu durumun farkına varmadığı için, şirk koşmayı Hz. Adem ile Havva'ya atfetmiş ve bir sürü yanlış hadise de bu kanaatini desteklemeye çalışmıştır.

²⁵² 189. Ayetin ilk cümlesi, insanın yaratılışı ile ilgili bir giriş cümlesidir. İkinci cümlede ise, şirk koşma

وَعَرَّكُم بِاللَّهِ الْغَرُورُ ﴿١٤﴾ قَالِيَوْمَ لَا يُخَالِفُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ فَيَذَرُكُم فِيهَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَأْوَاهُمُ النَّارُ هِيَ مَوْلَاهُمْ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٥﴾

يَعْرِفُ الْمُحْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالْأَوَاسِي وَأَلْفَادِمُ ﴿١٤﴾ فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٥﴾ هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُحْرِمُونَ ﴿١٦﴾ يَطُوفُونَ فِيهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ آتٍ ﴿١٧﴾ فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٨﴾

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَامِيًا وَأَعْلَآةً وَسَعِيرًا ﴿١٩﴾

هَذَانِ خَصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِعَتْ لَهُمْ نِيَابٌ مِنْ نَارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ ﴿١٩﴾ يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ ﴿٢٠﴾ وَلَهُمْ مَقَامِعٌ مِنْ حَدِيدٍ ﴿٢١﴾ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٢٢﴾

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْحَجِيمِ ﴿٢٣﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿٢٤﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاطٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٢٥﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَقْنَطُوا يَوْمَ يُنْفَخُ الْيَوْمِ إِثْمُ تُحْزَنُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٦﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هَٰئِلِينَ فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٢٧﴾

runtular sizi aldatmış ve aldatıcı (şeytan) da sizi Allah hakkında ayartmıştır” derler. 15. Bugün sizden ve inkar edenlerden fidye kabul edilmez. Varacağınız yer ateştir. Oraya lâiyksiniz, ne kötü bir gidiş yeridir.

55 Rahman/41. Suçlular simalarından tanınırlar da, alınlarından ve ayaklarından yakalanırlar. 42. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 43. İşte suçluların yakalandıkları cehennem budur. 44. Onlar, cehennem ateşiyle kaynar su arasında dolaşır dururlar. 45. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?

76 İnsan/4. Doğrusu, inkârcılar için zincirler, demir halkalar ve çılgın alevli cehennem hazırladık.

22 Hac/19-21. İşte Rableri hakkında tartışmaya giren iki taraf: O’nu inkâr edenlere ateşten elbiseler kesilmiştir, başlarına da kaynar su dökülür de bununla karınların-dakiler ve deriler eritilir. Demir topuzlar da onlar içindir. 22. Orada uğradıkları kaygıdan her çıkmak istediklerinde oraya geri çevirilirler: “Yakıcı azabı tadın” (denir).

22 Hac/51. Ayetlerimizi etkisiz kılmaya uğraşanlar, işte onlar cehennemliklerdir.

22 Hac/57. İnkâr ederek âyetlerimizi yalanlayanlar; işte onlar için hor düşüren azap vardır.

66 Tahrim/6. Ey inananlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başında, oldukça sert, şiddetli, Allah’ın buyruğuna karşı gelmeyen ve kendilerine emredilene yapan melekler vardır. 7. “Ey inkâr edenler! Bugün özür dilemeyin, ancak işlediklerinizin karşılığını görmektesiniz” (denir).

64 Teğabün/10. İnkâr edip, ayetlerimizi yalanlayanlar, işte onlar ateşliklerdir; orada temellidirler. Ne kötü bir gidiş yeridir.

يُرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجُوهَا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ ﴿٣٧﴾

يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جَهَنَّمُ وَجُوهُهُمْ وَطُؤُهُمْ هَذَا مَا كُنْتُمْ لَا تَفْقَهُمْ فُلُوقًا مَا كُنْتُمْ تَكْذِبُونَ ﴿٣٥﴾

5 Maide/37. Onlar ateşten çıkmak isterler, ama oradan çıkamazlar. Onlara sürekli bir azap vardır.

9 Tevbe/35. O gün bunlar (biriktirdikleri altın ve gümüşler) cehennem ateşinde kızdırılır; alınları, böğürleri ve sırtları onlarla dağlanır. “Bunlar, kendiniz için biriktirdiklerinizdir. Hadi, biriktirmiş olduğunuzu tadın” (denir).

d) A'râf

A'râf, yüksek yer, burç demektir. Kur'an'da, cennet ile cehennemi birbirinden ayıran duvar veya yükseklik için kullanılmıştır. Buranın üstünde bulunup da, cennetteki ve cehennemdeki insanlarla konuşan kişilerin kim oldukları konusunda müfessirler farklı yorumlar getirmişlerdir. Bu konuda başlıca üç görüş vardır: 1. Bunlar günah ve sevapları birbirine denk olan kimselerdir; bir müddet burada bekletildikten sonra cennete gireceklerdir. 2. Bunlar nebiler, şehidler, veliler ve insan gibi görünen meleklerdir. 3. Bu mecazî bir anlatımdır; dolayısıyla, getirilen yorumlar mutlak bir anlam ifade etmez. Gaybî en iyi bilen Allah'tır.

وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ وَنَادَوْا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلَامَ عَلَيْكُمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ ﴿٤٦﴾ وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾ وَنَادَى أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٨﴾ أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنْتَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٤٩﴾

7 A'raf/46. İki taraf arasında bir perde vardır. Burçlar üzerinde her iki tarafı da yüzle-rinden tanıyan adamlar bulunur. Bunlar cennetliklere: “Size esenlik olsun” diye seslenirler. Bunlar henüz cennete girmemiş, ama girmeyi uman kimselerdir. 47. Bunların gözleri ateşliklerin yönüne çevrilince: “Rabbimiz! Bizi haksız toplumla bulundurma” derler. 48-49. Burçlarda olanlar yüzlerinden tanıdıkları adamlara: “Topluluğunuz, mal toplamanız ve büyüklük taslamanız size hiçbir yarar sağlamadı. Allah’ın rahmetine erdirmeyeceğine yemin ettiğiniz kimseler bunlar mıydı?” diye seslenirler. Allah: “Hadi cennete girin, size korku yoktur ve siz üzülmeyeceksiniz de” der.

E. BATIL İNANÇLAR

Çeşitli alanlarda –özellikle de din konusunda– batıl inançlar edinme, insanlığın yüzeysel düşünmesi ve korkaklığı yüzünden içine düştüğü büyük bir zaaf hâlidir. İnsanlık tarihi ve modern çağdaki gelişmeler göstermektedir ki, zamanın geçmesi ve mekanın değişmesi ile, sanıldığı gibi batıl inançlar zayıflamıyor, sadece şekil değiştiriyorlar. İkel insanların tarladan ve taştan putlarının yerini, modern insanın etten ve kandan veya soyut putlar alabiliyor. Kur'an batıl inançların özellikle dinsel olanları ile mücadele etmiş; insanların sağlıklı bir ruh ve zihin yapısına sahip olmaları için bunu gerekli görmüştür.

جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَتَيْنَا إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ ﴿٩﴾ وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿١٠﴾ فَاعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ فَسُحِقُوا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿١١﴾

خُلِدُوا فَعُلُوه ﴿٣٠﴾ ثُمَّ الْحَجِيمَ صَلَوَهُ ﴿٣١﴾ ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ﴿٣٢﴾ إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ﴿٣٣﴾ وَلَا يَحْضُرُ عَلَى طَعَامِ الْمُسْكِينِ ﴿٣٤﴾ فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَافِنَا حَمِيمٌ ﴿٣٥﴾ وَلَا طَعَامَ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ ﴿٣٦﴾ لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ ﴿٣٧﴾

كَلَّا إِنَّهَا لَطَوَىٰ ﴿١٥﴾ نَزَاعَةً لِلنَّشْوَىٰ ﴿١٦﴾ تَذْغُوا مِنْ أَدَبٍ وَتَوَلَّى ﴿١٧﴾ وَجَمَعَ فَأَوْعَىٰ ﴿١٨﴾

إِنْ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ﴿٢١﴾ لِلطَّاغِينَ مَنَآبَا ﴿٢٢﴾ لَا يَبْرُؤُ فِيهَا أَخْقَابًا ﴿٢٣﴾ لَا يَدْخُلُونُ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا ﴿٢٤﴾ إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا ﴿٢٥﴾ جَزَاءً وَفَاقًا ﴿٢٦﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ﴿٢٧﴾ وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا ﴿٢٨﴾ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا ﴿٢٩﴾ فَاقْنُوهُ فَلَنْ تَرِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ﴿٣٠﴾

يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَىٰ ﴿٣٥﴾ وَبَرَزَتِ الْحَجِيمُ لِمَنْ تَرَىٰ ﴿٣٦﴾ فَأَمَّا مَنْ طَغَىٰ ﴿٣٧﴾ وَآثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٣٨﴾ فَإِنَّ الْحَجِيمَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿٣٩﴾

وَإِنَّ الْفَخَّارَ لَفِي حَجِيمٍ ﴿١٤﴾ يَصْلُوهَا يَوْمَ الدِّينِ ﴿١٥﴾ وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ ﴿١٦﴾

miydi?" diye sorarlar. 9. Onlar: "Evet; bize bir uyarıcı gelmişti, fakat biz yalanlamış ve: 'Allah hiçbir şey indirmemiştir, siz büyük bir sapıklık içindesiniz' demiştik" derler. 10. "Eğer kulak vermiş veya aklımızı kullanmış olsaydık, çılgın alevli cehennem halkı içinde olmazdık" derler. 11. Böylece, günahlarını itiraf ederler. Çılgın alevli cehennemdekiler yok olsunlar!

69 **Hakka/30-37.** (Şöyle buyrulur:) "Onu alin, bağlayın; sonra cehenneme yaslayın; sonra onu, boyu yetmiş arşın olan zincire vurun; çünkü o, yüce Allah'a inanmazdı, yoksulun yiyeceği ile ilgilenmezdi. Bu sebeple burada bugün onun bir acıyanı yoktur; günahkarların yiyeceği olan kanlı irinden başka bir yiyeceği de yoktur".

70 **Mearic/15-18.** Hayır, orada yüz çevirip geri döneni, malını toplayıp kimseye hakkını vermeden saklayanı çağırın, deriyi soyup kavuran alevli ateş vardır.

78 **Nebe'/21-22.** Cehennem, yalnız azgınları bekleyen yerdir. Döनेcekleri yer orasıdır. 23. Orada çağlarboyu kalacaklardır. 24-26. Orada serinlik ortamı bulamayacaklar, işlediklerine uygun olarak, ya kaynar veya pek soğuk içecek dışında bir içecek tadamayacaklardır. 27. Çünkü onlar hesaba çekileceklerini ummazlardı. 28. Ayetlerimizi yalanladıkça yalanlarlardı. 29. Biz de her şeyi yazıp saymışızdır. 30. Şöyle deriz: "Artık tadınız, bundan böyle size azaptan başka bir şey artırmayız".

79 **Naziat/35-36.** Cehennem her bakanın göreceği şekilde gösterilir. 37-39. İşte, azap da dünya hayatını tercih edenin varacağı yer şüphesiz cehennemdir.

82 **Infitar/14.** Allah'ın buyruğundan çıkarılan cehennemdedirler. 15. Hesaplaşma günü oraya girerler. 16. Oradan bir daha ayrılmazlar.

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ فَأُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿١٦﴾

كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ ﴿١٥﴾ لَئِنْ لَمْ يَنْصَلُوا الْحَجِيمَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ يُقَالْ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِكُمْ تُكَذِّبُونَ ﴿١٧﴾

وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿١٣١﴾

إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ﴿١٤﴾ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجِدُونَ وَثِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٥﴾ يَوْمَ تَقْلُبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ ﴿١٦﴾ وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَ ﴿١٧﴾ رَبَّنَا إِنَّا ضَلَعْنَا مِنْ الْعَذَابِ وَالْعَنْتِمْ لَعْنَا كَبِيرًا ﴿١٨﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كَلَّا نَضِخَتْ جُلُودُهُمْ بَدَلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا يَلْبَسُونَ الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٥٦﴾

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَىٰ نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾ يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا انظُرُونَا نَقْتِسِبَ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ ﴿١٣﴾ يُنادُونَ أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ الْأَمَانِيُّ حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ

30 **Rum/16.** İnkâr eden ve âyetlerimizi ve âhiret buluşmasını yalanlayanlara gelince, işte onlar azap içinde bırakılırlar.

83 **Mutaffifin/15.** Hayır; onlar o gün Rablerinden perdelenmiş olacaktırlar. 16. Sonra onlar, şüphesiz cehenneme gireceklerdir. 17. Sonra da: "Yalanlayıp durduğunuz işte budur" denecektir.

3 **Al-i İmran/131.** İnkâr edenlere hazırlanmış ateşten korunun.

33 **Ahzap/64-66.** Allah inkarcılara lânet etmiş ve onlar için, sonsuz olarak temelli kalacakları, çılgın alevli cehennemi hazırlamıştır. Onlar bir dost ve yardımcı bulamazlar. Yüzleri ateşte çevrildiği gün: "Keşke Allah'a itaat etseydik, keşke Elçi'ye itaat etseydik" derler. 67-68. "Rabbimiz! Biz yöneticilerimize ve büyüklerimize itaat etmiştik, fakat onlar bizi yoldan saptırmışlar. Rabbimiz! Onlara iki kat azap ver, onları büyük bir lanete uğrat" derler.

4 **Nisa/56.** Doğrusu, âyetlerimizi inkâr edenleri bir ateşe yaslayacağız. Derileri piştikçe, azabı tatmaları için onları başka derilerle değiştireceğiz. Doğrusu Allah yücedir, bilgedir.

57 **Hadid/12.** O gün mü'min erkek ve mü'min kadınlar görürsün; ışıkları önlerinde ve sağlarında gider; (onlara:) "Müjde; bugün altlarından ırmaklar akan, içinde temelli kalacağınız cennetler sizindir!" (denir). İşte bu büyük kurtuluştur. 13. İkiyüzlü erkekler ve ikiyüzlü kadınlar, inananlara: "Bizi de gözetin, ışığınızdan faydalanalım" dedikleri gün, onlara: "Ardınıza dönün de ışık arayın" denir. Inananlarla ikiyüzlüler arasında, kapısı olan bir sûr çekilir; iç tarafında rahmet, dışında azap vardır. 14. İki yüzlüler, inananlara: "Biz sizinle beraber değil miydik?" diye seslenirler. Onlar da: "Evet öyle, fakat sizler Allah'ın buyruğu gelinceye kadar kendinizi aldatıyor, bize pusu kuruyordunuz. (Dinde) şüpheye düşmüştünüz, ku-

إِنَّ شَجَرَةَ الزُّكُومِ ﴿٤٣﴾ طَعَامَ الْإِنْسِمْ ﴿٤٤﴾
كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ ﴿٤٥﴾ كَغَلْيِ الْحَمِيمِ
﴿٤٦﴾ خُذُوهُ فَاعْتِلُوهُ إِلَى سَوَاءِ الْحَمِيمِ ﴿٤٧﴾ ثُمَّ
صَبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ ﴿٤٨﴾ ذُقْ
إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ﴿٤٩﴾ إِنَّ هَذَا مَا كُنتُمْ بِهِ
تَمْتَرُونَ ﴿٥٠﴾

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَذْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ
فِي حَيَاتِكُمْ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا فَالْيَوْمَ تُجْزَوْنَ
عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ
الْحَقِّ وَبِمَا كُنتُمْ تَفْسُقُونَ ﴿٢٠﴾

يَسْأَلُونَ آيَانَ يَوْمِ الدِّينِ ﴿١٢﴾ يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ
يُقْتَنُونَ ﴿١٣﴾ ذُقُوا فِتْنَتَكُمْ هَذَا الَّذِي كُنتُمْ بِهِ
تَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٤﴾

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْعَاشِيَةِ ﴿١﴾ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ
﴿٢﴾ عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ ﴿٣﴾ تَصَلَّى نَارًا حَامِيَةً ﴿٤﴾
تُسْقَى مِنْ عَيْنِ آتِيَةٍ ﴿٥﴾ لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ
ضَرِيرٍ ﴿٦﴾ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ ﴿٧﴾

وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا ﴿١٠٠﴾
الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي وَكَانُوا لَا
يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا ﴿١٠١﴾

وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ
فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا
وَإِنْ يَسْتَعْشِرُوا يُعْأَنُوا بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ
بِمَسِّ الشَّرَابِ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٢٩﴾

44 **Duhan/43-46.** Doğrusu, günahkârların yiyeceği Zakkum ağacıdır; karınlarında suyun kaynaması gibi kaynayan, erimiş mâden gibidir. 47-50. "Suçluysu yakalayın, cehennemin ortasına sürükleyin, sonra başına, -azap olarak- kaynar su dökün" denir. Sonra ona: "Tat bakalım; hani şerefli olan, değerli olan yalnız sendin. İşte bu, şüphelenip durduğunuz şeydir" denir.

46 **Ahkaf/20.** İnkâr edenler, ateşe sunuldukları gün onlara: "Dünyadaki hayatınızda sizin için güzel olan her şeyi harcadınız, onların zevkini sürdünüz; ama bu gün, yeryüzünde haksız yere büyüklük taslamanızın ve yoldan çıkmanızın karşılığında alçaltıcı bir azap göreceksiniz" denir.

51 **Zariyat/12.** İşlerin karşılık göreceği günün zamanını sorarlar. 13. O, ateşte azap görecekları gündür. 14. Onlara: "Azabınızı tadın; işte acele beklediğiniz bu idi" denir.

88 **Gaşiye/1.** Her şeyi kaplayacak olayın haberi sana gelmedi mi? 2. O gün suçluların yüzleri zilletle bürünmüştür. 3. Zor işler altında bitkin düşmüşlerdir. 4. Yakıcı ateşe yaslanırlar. 5. Kızgın bir kaynaktan içirilirler. 6-7. Semirtmeyen, açlığı gidermeyen, kötü kokulu bir dikenden başka yiyecekleri yoktur.

18 **Kehf/100-101.** Gözleri Benim öğüdüme karşı kapalı olan ve öfkelerinden onu dinlemeye tahammül edemeyen kâfilere o gün cehennemi öyle bir gösteririz ki!

18 **Kehf/29.** De ki: "Gerçek Rabbinizdendir. Dileyen inansın, dileyen inkar etsin. Haksızlık yapanlara, duvarları çepeçevre, onları içine alacak bir ateş hazırlamışızdır. Onlar yardım isterlerse, kendilerine yüzlerini kavuran erimiş madden gibi bir su verilir. Bu ne kötü bir içecek ve ne kötü bir yarımdır!

وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَافِقُونَ
يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا ﴿٥٣﴾

18 **Kehf/53.** Suçlular ateşi görürler ve oraya düşeceklerini anlarlar. Ancak, ondan kaçacak yer bulamazlar.

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَلُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا
فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ ﴿٨٨﴾

16 **Nahl/88.** İnkâr edenler ve Allah yolundan alıkoyanlara, yaptıkları bozgunculuğa karşılık azap üstüne azap veririz.

مِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَى مِنْ مَاءٍ صَالِبٍ ﴿١٦﴾ يَتَجَرَّعُهُ
وَلَا يَكَادُ يُسِغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ
بِمَعْتَدٍ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴿١٧﴾

14 **İbrahim/16.** Onun (dünyadaki perişanlık) ardında da cehennem vardır. Orada kendisine irinli sudan içirilir. 17. Onu yudumlamaya uğraşır, ama boğazından geçiremez. Her taraftan ölüm ona gelecek, fakat ölemeyecektir. Arkasından, çetin bir azap vardır.

لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾

21 **Enbiya/100.** Orada onlara inleme vardır; orada bir şey de işitemezler.

لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكُونُونَ عَنْ وَجْهِهِ
النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ يَنْصُرُونَ ﴿٣٩﴾ لَ
تَأْتِيهِمْ بَغْةٌ فَيَنْهَبُوهَا فَلَا يَسْتَبْطِعُونَ دِفْءًا وَلَا هُمْ
يُنْظَرُونَ ﴿٤٠﴾

21 **Enbiya/39.** İnkâr edenler, ateşi yüzlerinden ve sırtlarından savamayacakları ve yarıdım da göremeyecekleri zamanı keske bil-seler. 40. Ama o ansızın gelecek ve onları şaşırtacaktır. Artık ne onu geri çevirebilecekler, ne de kendilerine süre verilecektir.

وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوَاهُمُ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَن
يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ
النَّارِ الَّذِي كُنْتُمْ بِكَذِّبَتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٠﴾

32 **Secde/20.** Yoldan çıkanlar var ya, işte onların varacağı yer ateştir. Oradan her çıkmak istediklerinde oraya geri çevrilirler. Onlara: "Yalanlayıp durduğunuz ateşin azabını tadın" denir.

يَوْمَ يُدْعَوْنَ إِلَى نَارِ جَهَنَّمَ دَعَا ﴿١٣﴾ هَذِهِ النَّارُ
الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٤﴾ أَفَسِحْرَ هَذَا أَمْ أَنْتُمْ
لَا تُبْصِرُونَ ﴿١٥﴾ اصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تُصْبِرُوا
سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ إِمَّا تُخْرَجُونَ مِمَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

52 **Tur/13-16.** Cehennem ateşine itilip kaskıldıkları gün onlara: "İşte yalanlayıp durduğunuz ateş budur. Bu bir büyü müdür, yoksa hâlâ görmüyor musunuz? Yalanın ateşe, dayansanız da dayanmasanız da artık birdir; ancak işlediklerinizin karşılığıyla cezalanıyorsunuz" denir.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَيُسْقَى
الْمُحَرَّمِ ﴿٦﴾ إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهْقًا وَمِمْ تَقُولُ
﴿٧﴾ تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ
سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ﴿٨﴾ قَالُوا بَلَى قَدْ

67 **Mülk/6.** Rablerini inkâr edenler için cehennem azabı vardır. Ne kötü bir gidiş yeridir! 7. Oraya atıldıkları zaman, onun kaynarken çıktığı uğultuyu işitirler. 8. Nere-deyse, cehennem öfkesinden paralanacak! Her bir topluluğun ona atılmasında, bekçileri onlara: "Size bir uyarıcı gelmemiş

﴿٦٥﴾ فَأَنبَهُمْ لَآكِلُونَ مِنْهَا فَمَالُونَ فِيهَا الطُّونَ
﴿٦٦﴾ ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِنْ حَجِيمٍ ﴿٦٧﴾
ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى الْحَجِيمِ ﴿٦٨﴾

وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَٰئِكَ فِي
الْعَذَابِ مُخَضَّرُونَ ﴿٣٨﴾

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ
مِنْ رَجْزِ آلِيمٍ ﴿٥٠﴾

لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ذَلِكَ
يُخَوِّفُ اللَّهَ بِهِ عِبَادَهُ يَا عِبَادِ فَاتَّقُوا اللَّهَ ﴿١٦﴾

وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وُجُوهُهُمُ
مُسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٦٠﴾

وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا
جَاءُوهَا فَتَحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ
رُسُلٌ مِنْكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ
لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ حَفَّتْ كَلِمَةُ
الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٧١﴾ قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ
جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٢﴾

وَإِذْ يَتَحَاوَنُونَ فِي النَّارِ يَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ
اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَمَا كُنْتُمْ مُقْتُونَ عَنَّا
نُصِيبًا مِنَ النَّارِ ﴿٤٧﴾ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ
فِيهَا إِنَّ اللَّهَ قَدْ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ ﴿٤٨﴾ وَقَالَ الَّذِينَ
فِي النَّارِ لَخَزَنَتُهُ جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا
مِّنَ الْعَذَابِ ﴿٤٩﴾ قَالُوا أَوْ لَمْ تَكُنْ تَأْتِيَكُمْ رُسُلُكُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَىٰ قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ
إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿٥٠﴾

66. İşte cehennemlikler bundan yerler, ka-
nırlarını onunla doldururlar. 67. Sonra bunun
üzerine, kaynar su katılmış içkileri vardır. 68.
Sonra dönecekleri yer yine cehennemdir.

34 Sebe'/38. Ayetlerimizi boşa çıkarmaya
çalışanlar ise, işte onlar, azap içinde bira-
kılırlar.

34 Sebe'/5. Ayetlerimiz konusunda Bizi
âciz bırakmaya yeltenenlere de, iğrenç ve
can yakıcı azap vardır.

39 Zümer/16. Onlara üstlerinden de, altla-
rından da kat kat ateş vardır. Allah kulla-
rını bununla korkutur. Ey Kullarım! Bana
saygılı olun.

39 Zümer/60. Allah'a karşı yalan uydu-
ranların, kıyamet günü yüzlerinin simsiyah
olduğunu görürsün. Böbürlenenler için
cehennemde bir durak olmasın mı?

39 Zümer/71. İnkâr edenler, bölük bölük
cehenneme sürülürler. Oraya vardıkların-
da cehennemin kapıları açılır; bekçileri
onlara: "Size içinizden Rabbinizin ayetle-
rini okuyan ve bugüne kavuşacağınızı ihtar
eden elçiler gelmemiş miydi?" derler.
"Evet, gelmişti" derler. Lakin azap sözü in-
kârcıların aleyhine gerçekleşir. 72. Onlara:
"Temelli kalacağınız cehennemin kapıla-
rından girin; böbürlenenlerin durağı ne kö-
tüdür" denir.

40 Mu'min/47. Ateşin içinde birbirleriyle tar-
tışırlarken, güçsüz görülenler, büyüklük
taslayanlara: "Biz size uymuştuk; şimdi ate-
şin bir parçasını olsun bizden savabilir misi-
niz?" derler. 48. Büyüklük taslayanlar: "Doğ-
rusu, hepimiz onun içindeyiz. Allah, kullar
arasında hüküm vermiştir" derler. 49. Ateşte
olanlar, cehennemin bekçilerine: "Rabbinize
yalvarın da, hiç değilse bir gün azabımızı ha-
fifletsin" derler. 50. Bekçiler: "Size belgelerle
elçileriniz gelmemiş miydi?" derler. Onlar da:
"Evet gelmişti" derler. Bekçiler: "O hâlde
kendiniz yalvarın" derler. İnkârcıların yalva-
rışı şüphesiz boşunadır.

إِذِ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلَاسِلُ يُسْحَبُونَ ﴿٧١﴾
فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ ﴿٧٢﴾ ثُمَّ فِي
لَهْمٍ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ تُشْرِكُونَ ﴿٧٣﴾ مِنْ تَوَلَّى
قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَلَىٰ لَمْ نَكُنْ نَدْعُو مِنْ قَبْلُ نَافِثًا
كَذَٰلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ ﴿٧٤﴾ ذَٰلِكُمْ بِمَا كُنْتُمْ
تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَفْرَحُونَ
﴿٧٥﴾ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ
مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٦﴾

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٩﴾

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرَنَا الَّذِينَ أَضَلَّاهُمْ
الْجَنِّ وَالْإِنْسَ نَجْعَلُهُمَا تَحْتَ أَفْدَانِنَا لِيَكُونُوا
الْأَسْفَلِينَ ﴿٢٩﴾

وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَلِيٍّ مِنْ بَعْدِهِ وَتَرَى
الظَّالِمِينَ لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ
سَبِيلٌ ﴿٤٤﴾ وَتَرَاهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَائِبِينَ مِنَ
الدَّلِّ يَنْظُرُونَ مِنْ طَرْفٍ خَفِيٍّ وَقَالَ الَّذِينَ آمَنُوا لَئِذَا
الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ قَدْ
الْقِيَامَةُ أَلَا إِنَّا الظَّالِمِينَ فِي عَذَابٍ مُّقيمٍ ﴿٤٥﴾ وَمَا
كَانَ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَاءَ يَنْصُرُونَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَنْ
يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤٦﴾

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابِ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿٧٤﴾ لَا
يُفْتَرُ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ مُبْسَوُونَ ﴿٧٥﴾ وَمَا ظَنَّمْتُمْ
وَلَكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ ﴿٧٦﴾ وَتَادُوا بِأَمْثَالِكُمْ لِيَعْلَمَ
عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَا كُنْتُمْ ﴿٧٧﴾ لَقَدْ جَاءَكُمْ
بِالْحَقِّ وَلَكِنْ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ ﴿٧٨﴾

40 Mu'min/71-72. Boyunlarında demir hal-
kalar ve zincirler olarak kaynar suya sürük-
lenirler, sonra ateşte yakılırlar. 73-74. Sonra
onlara: "Allah'ı bırakıp da koştuğunuz or-
taklar nerededir?" denir. "Bizden uzaklaş-
tılar; hayır, biz zâten önceleri hiçbir şeye
kulluk etmiyorduk" derler. İşte Allah inkar-
cıları böyle şaşkına çevirir. 75-76. Onlara:
"İşte bu, yeryüzünde haksız yere şımarma-
nız ve böbürlenmenizden ötürüdür. Temelli
kalacağınız cehennemin kapılarından girin"
denir. Büyüklemlenlerin durağı ne kötüdür!

41 Fussilet/19. Allah'ın düşmanları o gün
cehenneme sürülürler. Hepsini bir araya
toplanır.

41 Fussilet/29. İnkâr edenler: "Rabbimiz!
Cinlerden ve insanlardan, bizi saptıranları
göster; onları ayaklarımızın altına alalım da
altta kalanlardan olsunlar" derler.

42 Şura/44. Allah kimi saptırırsa, artık onun
bundan sonra bir sahip çıkkanı olmaz. Azabı
gördüklerinde, zalimlerin: "Dönecek bir yol
yok mudur?" dediklerini görürsün. 45. Aşa-
ğılıktan başları öne eğilmiş olarak, ateşe
sunulurlarken, göz ucuyla gizli gizli baktıkla-
rını görürsün. İnananlar: "Ziyanda olanlar,
kıyamet günü kendilerini de, ailelerini de
zararda bırakanlardır" derler. İyi bilin ki, za-
limler sürekli bir azap içindedirler. 46. Onla-
rın, Allah'tan başka kendilerine yardım ede-
cek himayecileri de yoktur. Allah'ın saptır-
dığı kimsenin çıkar yolu olmaz.

43 Zuhruf/74. Suçlular, temelli kalacakları
cehennemin azabı içindedirler. 75. Azaba
hiç ara verilmez, onlar orada tamamen
umutsuzdurlar. 76. Biz onlara zulmetme-
dik, ama onlar kendileri zalim kimselerdi.
77. Cehennemde şöyle seslenirler: "Ey
Nöbetçi! Rabbin hiç değilse canımızı al-
sın". Nöbetçi: "Siz böyle kalacaksınız" der.
78. Andolsun ki, size gerçeği getirdik; fakat
gerçek çoğunuzun hoşuna gitmiyor.

ثُبُورًا وَاجِدًا وَادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا ﴿١٤﴾ قُلْ أَذَلِكْ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءً وَمَعِيرًا ﴿١٥﴾

الَّذِينَ يُحْشَرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٣٤﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فِيمَوْثُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَفُورٍ ﴿٣٦﴾ وَهُمْ يَصْطَرِّخُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ ﴿٣٧﴾

وَأَصْحَابُ الشَّامِلِ مَا أَصْحَابُ الشَّامِلِ ﴿٤١﴾ فِي سَمُومٍ وَحَمِيمٍ ﴿٤٢﴾ وَظِلٍّ مِنْ تَحْتِهِمْ سَمُومٌ وَلَا جِرْمٍ ﴿٤٤﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ ﴿٤٥﴾ وَكَانُوا يُصِرُّونَ عَلَىٰ الْحِنثِ الْعَظِيمِ ﴿٤٦﴾ وَكَانُوا يَقُولُونَ إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿٤٧﴾ أَوْ آيَاؤُنَا الْأُولُونَ ﴿٤٨﴾ قُلْ إِنْ الْأُولَىٰ وَالْآخِرِينَ ﴿٤٩﴾ لَمَحْمُوعُونَ إِلَىٰ مِقَاتٍ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ﴿٥٠﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ إِلَيْهَا الصَّالُونَ الْمَكْتُوبُونَ ﴿٥١﴾ لَا تَكُونُوا مِنْ شَجَرٍ مِنْ رَقُومٍ ﴿٥٢﴾ فَتَلْوُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ ﴿٥٣﴾ فَتَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ ﴿٥٤﴾ فَتَشَارِبُونَ شَرْبَ الْهِيمِ ﴿٥٥﴾ هَذَا نُرِيدُكُمْ يَوْمَ الدِّينِ ﴿٥٦﴾

وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُكَذِّبِينَ الصَّالِينَ ﴿٩٢﴾ فَذَلِكُمْ خَيْرٌ مِنْ حَمِيمٍ ﴿٩٣﴾ وَتَصْلِيَةٌ جَمِيمٍ ﴿٩٤﴾ إِنْ هَذَا لَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ ﴿٩٥﴾

yerine atıldıkları zaman, orada yok olmak için yalvarırlar. 14. Bir kere yok olmayı değil, binbir defa yok olmayı isteyin! 15. De ki: "Bu mu iyidir, yoksa (Allah'a karşı) saygılı olanlara ödül ve gidilecek yer olarak söz verilen ebedî cennet mi?"

25 Furkan/34. Cehennemde yüzükoyun toplanacak olanlar, işte onların yerleri en kötü, yolları da en sapkıncıdır.

35 Fatır/36. İnkâr edenlere cehennem ateşi vardır. Ölümlerine hükmedilmez ki, ölsünler; kendilerinden cehennem azabı da hafifletilmez. Her inkârcıyı böyle cezalandırırız. 37. Onlar orada: "Rabbimiz! Bizi çıkar; yaptığımızdan başka, yararlı iş işleyelim" diye bağırsırlar. O zaman onlara: "Sizi, öğüt alacak kişinin öğüt alabileceği kadar bir süre yaşatmadık mı? Size uyarıcı da gelmişti. Artık azabı tadın; zalimlerin yardımcısı yoktur" deriz.

56 Vakıa/41. Defterleri soldan verilenler; ne yazık onlara! 42-44. Bunlar, içlerine işleyen bir sıcaklık ve kaynar su içinde, serinliği ve hoşluğu olmayan kara bir dumanın gölgesinde bulunurlar. 45-46. Çünkü onlar, bundan önce, dünyada varlık içinde şımarırlar ve büyük günah işlemekte direnir dururlardı. 47-48. Bunlar şöyle derlerdi: "Öldüğümüzde, toprak ve kemik yığını olduğumuzda mı, biz tekrar diriltileceğiz? Önceden gelip geçmiş babalarımız da mı?" 49-50. (Ey Muhammed!) De ki: "Şüphesiz öncekiler de, sonrakiler de belli bir zamanın belirli bir anında toplanacaklardır". 51. Sonra siz; ey sapıklar, yalanlayanlar! 52. Zakkum ağacından yiyeceksiniz. 53. Karınlarınızı onunla dolduracaksınız. 54. Onun üzerine kaynar su içeceksiniz. 55. Hem de, susamış develerin suya saldırdığı gibi içeceksiniz. 56. İşte onlara, ceza günü sunulacak konukluk budur.

56 Vakıa/92-93. Eğer sapıtmış yalanlayanlardan ise, ona kaynar sudan ziyafet sunulur. 94. Ve cehennemde yaslatılır. 95. İşte kesin gerçek budur.

فَكَذَّبُوا فِيهَا هُمْ وَالْعَاوُنُ ﴿٩٤﴾ وَحَتَّىٰ إِذَا لَاحِقُوا الْأَاصِفُونَ ﴿٩٥﴾ قَالُوا وَهْمٌ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ ﴿٩٦﴾ تَاللَّهِ إِنْ كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٩٧﴾ إِذْ نُسَوِّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٩٨﴾ وَمَا أَضَلُّنَا إِلَّا الْمُجْرِمُونَ ﴿٩٩﴾ فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ ﴿١٠٠﴾ وَلَا صَاحِبِينَ حَمِيمٍ ﴿١٠١﴾ فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونُ مِنَ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٠٢﴾ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانُوا أَكْثَرَهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٤﴾

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمِيًَّا وَيَكْمَأُ وَصُمًّا مَاؤُهُمْ جَهَنَّمُ تَكَادَتْ تَذْكُهُمْ سَعِيرًا ﴿٩٧﴾ ذَلِكَ جَزَاؤُهُمْ بِمَا كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا أَإِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا إِنْ لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٩٨﴾

فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُّوا فَنَفِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زُفَرٌ وَشُجُبٌ ﴿١٠٦﴾ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ ﴿١٠٧﴾

قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ﴿٤١﴾ إِنْ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ ﴿٤٢﴾ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٣﴾ لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَقْسُومٌ ﴿٤٤﴾

أَذَلِكْ خَيْرٌ نَزْلًا أَمْ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ ﴿٦٢﴾ إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ ﴿٦٣﴾ إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْحَمِيمِ ﴿٦٤﴾ طَلْعُهَا كَأَنَّهُ رِئَاسُ الشَّيْطَانِ

26 Şuara/94-95. Onlar (putlar), azgınlar ve İblis'in adamları, hepsi tepetaklak oraya atılırlar. 96-102. Orada putlarıyla çekişerek: "Vallahi biz apaçık bir sapıklıkta idik, çünkü biz sizi alemlerin Rabbine eşit tutmuştuk; bizi saptıranlar ancak suçlulardır; şimdi şefaathımız, yakın bir dostumuz yoktur; keşke geriye bir dönüşümüz olsa da, inananlardan olsak" derler. 103. Bunda şüphesiz bir ders vardır, ama çoğu inanmamıştır. 104. Rabbin şüphesiz güçlüdür, merhametlidir.

17 İsrâ/97. Allah kimi doğru yola koymuşsa, o yolundadır. Kimleri de şaşırtmışsa, onlara artık Allah'tan başka himayeciler bulamazsın. Onları kıyamet günü yüzleri üstüne, körler, dilsizler ve sağırlar olarak toplayacağız. Yurtları cehennemdir. (Onun ateşi) sönmeye yüz tuttukça biz onları tutuşturarak alevini arttırırız. 98. İşte onların bu cezası, ayetlerimizi inkar etmiş olmalarından ve: "Biz kemik ve ufalanmış toprak olduğumuz zaman mı yeniden yaratılacağız?" demelerindendir.

11 Hud/106. Bedbaht olanlar, ateştedirler; orada ah edip inlerler. 107. Rabbinin dilemesi dışında, gökler ve yer durdukça orada temelli kalırlar. Doğrusu, Rabbin her istediğini yapar.

15 Hicr/41-43. (Allah İblis'e) buyurdu: "Üzerime aldığım doğru yol şudur: Kullanımın üzerine senin bir gücün yoktur; ancak sana uyacak azgınlar hariç. Onların hepsinin toplanacağı yer cehennemdir". 44. Onun yedi kapısı olup her bir kapıda onların girecekleri ayrı bir bölüm vardır.

37 Saffat/62. Konukluk olarak bu mu iyidir, yoksa Zakkum ağacı mı? 63. Biz o ağacı, haksızlık yapanlar için bir sınama yaptık.²⁵¹ 64. O, cehennem dibinde yetişen bir ağaçtır. 65. Tomurcukları şeytanların başları gibidir.

²⁵¹ Rivayetlere göre, müşrikler "Cehennemde nasıl ağaç bitirmiş?" diye Kur'an'la alay etmekteydiler. Bu ayetin müşriklerin bu tavırlarıyla ilişkili olduğu söylenmektedir.

تِسْعَةَ عَشَرَ ﴿٣٠﴾ وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيَقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلَيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرَى لِلْبَشَرِ ﴿٣١﴾ كَلَّا وَالْقَمَرِ ﴿٣٢﴾ وَاللَّيْلِ إِذَا أَدْبَرَ ﴿٣٣﴾ وَالصُّبْحِ إِذَا اسْفَرَفَ ﴿٣٤﴾ إِنَّهَا لَإِحْدَى الْكُبَرِ ﴿٣٥﴾ نَذِيرًا لِلْبَشَرِ ﴿٣٦﴾ لِمَن شَاءَ مِنْكُمْ أَن يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ ﴿٣٧﴾

birakır ne de azaptan vazgeçer. 29. İnsanın derisini kavurur. 30. (Cehennemin) başında ondokuz (bekçi) vardır. 31. Cehennemin bekçilerini yalnız meleklerden yaptık. Onların sayılarıyla, ancak inkar edenlerin denemesini, kendilerine Kitap verilenlerin kesin bilgi edinmesini ve inananların da imanlarının artmasını sağladık. Kendilerine Kitap verilenler ve inananlar şüpheye düşmesinler. Kalblerinde hastalık bulunanlar ve inkarcılar: "Allah bu misalle neyi murad etti?" desinler. İşte Allah, böylece, dilediğini saptırır, dilediğini de doğru yola erdirtir. Rabbinin ordularını kendisinden başkası bilmez. Bu, insanoğluna bir öğütten ibarettir. 32-37. Hayır, hayır; öğüt almazlar. Aya, dönüp gelen geceye, ağarmakta olan sabaha and olsun ki, insanoğlu için, içinizden öne geçmek veya geri kalmak isteyen kimse için, bir uyarıcı olarak bu cehennem büyük olaylardan biridir.

الَّذِي يُصَلِّيُ النَّارَ الْكُبْرَى ﴿١٢﴾ ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَا ﴿١٣﴾

87 A'la/12. O, en büyük ateşe yaslanacaktır. 13. Sonra onun içinde ne ölecektir, ne de dirilecektir.

فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ ﴿٢٥﴾ وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ ﴿٢٦﴾

89 Fecr/25. O gün hiç kimse, Allahın azap ettiği gibi azap edemez. 26. Hiç kimse Onun vuracağı bağı vuramaz.

وَأَمَّا مَن خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ﴿٨﴾ فَأُمَّةٌ هَارِيَةٌ ﴿٩﴾ وَمَا أَذْرَاكَ مَا هِيَ ﴿١٠﴾ نَارٌ حَامِيَةٌ ﴿١١﴾

101 Kari'a/8-9. Tartıları hafif gelen ise, onun yeri bir çukurdur. 10. Nedir o (çukur) sen bilir misin? 11. O, kızgın bir ateştir.

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَتَقُولُ هَلْ مِن مَّزِيدٍ ﴿٣٠﴾

50 Kaf/30. Biz o gün cehenneme: "Doldun mu?" deriz, o: "Daha var mı?" der.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ﴿١٩﴾ عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّوصَدَّةٌ ﴿٢٠﴾

90 Beled/19. Ayetlerimizi inkâr edenler, işte onlar, amel defterleri sollarından verilenlerdir. 20. Onların üzeri ateşle kapatılacaktır.

هَذَا وَإِنَّ لِلطَّاغِينَ لَشَرَّ مَآبٍ ﴿٥٥﴾ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا فَنَسِ الْيَمَاهِدَ ﴿٥٦﴾ هَذَا فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ ﴿٥٧﴾ وَآخِرُ مِن شَكْلِهِ أَزْوَاجٌ ﴿٥٨﴾ هَذَا فَوْجٌ

38 Sad/55. Bu böyle; azgınlara kötü bir gelecek vardır. 56. Cehenneme girerler; ne kötü bir konaktır! 57. İşte bu kaynar su ve irdir; artık onu tatsınlar. 58. Bunlara benzer daha başkaları da vardır. 59. (Az-

مُقْتَنَجِمٌ مَعَكُمْ لَا مَرْحَبًا بِهِمْ إِنَّهُمْ
﴿٥٩﴾ قَالُوا بَلْ أَنْتُمْ لَا مَرْحَبًا بِكُمْ أَنْتُمْ
فَيْسَ الْقَرَارُ ﴿٦٠﴾ قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا
عَذَابًا ضِعْفًا فِي النَّارِ ﴿٦١﴾ وَقَالُوا مَا
رَجَاءُ كُنَّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ ﴿٦٢﴾
سِخْرِيًّا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ ﴿٦٣﴾
لَحَقَّ تَخَاصُّمُ أَهْلِ النَّارِ ﴿٦٤﴾

gınlara:) "İşte bu topluluk sizinle beraber
gerçeğe karşı direnenlerdir. Onlar rahat
yüzü görmesin. Behemehal ateşe girecek-
lerdir" (denir). 60. Onlar ise: "Hayır, asıl siz
rahat yüzü görmeyin; bunu başımıza geti-
ren sizsiniz; (bu) ne kötü bir duraktır!"
derler. 61. "Rabbimiz! Bunu kim başımıza
getirdiyse, ateşte onun azabını kat kat ar-
tır" derler. 62-63. Bunlar yine: "Kendilerini
dünyada iken, kötü saydığımız kimseleri
burada niçin görmüyoruz? Onları alaya
alırdık; yoksa şimdi göze görünmez mi ol-
dular?" derler. 64. İşte bu gerçektir; ce-
hennemlikler bu şekilde tartışacaklardır.

لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ قَوَّيْمِهِمْ غَوَافٍ وَ
نَحْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾

7 A'raf/41. Onlara cehennemden bir dö-
şek ve üstlerine de örtüler vardır. Zalimleri
böyle cezalandırırız.

وَتَأَذَى أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابُ الْحَرِّ أَنْ يَدَّ
عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ يُمْسَا رَزَقَكُمْ اللَّهُ قَالُوا إِنَّ
حَرَّمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾ الَّذِينَ كَانُوا
دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَغَرَّتْهُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا قَالُوا
نَنْسَاهُمْ كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا وَمَا كَانُوا
بَيَاتِنًا يَخْشَوْنَ ﴿٥١﴾

7 A'raf/50-51. Ateşlikler cennetliklere:
"Bize biraz su veya Allah'ın size verdiği ri-
zıktan gönderin" diye seslenirler. Cennet-
likler: "Allah, dinlerini oyun ve eğlenceye
alan, dünya hayatı kendilerini aldatmış
olan inkarcılara her ikisini de haram kıl-
mıştır" derler. Onların bugünle karşılaş-
mayı unuttukları ve ayetlerimizi bile bile
inkar ettikleri gibi, bugün de Biz onları
unuturuz.

وَأَمَّا زَاوَى الْيَوْمِ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ ﴿٥٩﴾ أَلَمْ يَنْهَ
إِلَيْكُمْ يَابْنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ
عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٦٠﴾ وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ
﴿٦١﴾ وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا
تَتَفَقَّلُونَ ﴿٦٢﴾ هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ
﴿٦٣﴾ اصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٦٤﴾

36 Yasin/59-64. Allah: "Ey suçlular! Bugün
ayrılın bakayım. Ey Ademoğulları! Ben
size: 'Şeytan'a kul olmayın; o size apaçık
bir düşmandır. Bana kulluk edin; bu doğru
yoldur' diye bildirmedim mi? Andolsun ki,
o sizden nice nesilleri saptırmıştı. Siz bunu
düşünmemiş miydiniz? İşte bu, size söz
verilen cehennemdir. Bugün inkarcılığınızın
karşılık oraya girin" der.

بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ
سَعِيرًا ﴿١١﴾ إِذَا رَأَتْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ سَبُّوا
تَعَبًا وَزَفِيرًا ﴿١٢﴾ وَإِذَا أُلْقُوا مِنْهَا مَكَانًا ضَعِيفًا
مَقْرِنِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا ﴿١٣﴾ لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ

25 Furkan/11. Hayır, onlar kıyameti de
yalanladılar. Kıyameti yalanlayanlara alevli
bir ateş hazırlanmıştır. 12. Bu ateş, onlara
uzak bir yerden görününce onlar onun
kaynamasını ve uğultusunu işitirler. 13.
Elleri boyunlarına bağlanarak Onun dar bir

lara kendilerinden önce ne bir insan, ne de bir cin dokunmuştur. 75. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 76. Cennetlikler orada yeşil yastıklara ve harikulade işlemeli döşeklere yaslanırlar. 77. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 78. Azamet ve cömertlik sahibi Rabbinin adı ne yücedir!

فَوَقَاهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا ﴿١١﴾ وَجَزَّاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَخَرِيرًا ﴿١٢﴾ مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ﴿١٣﴾ وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلَّتْ أَيْدِيهِمْ فِي جَنَّاتٍ مِّنْ نَّارٍ وَمِنْ نَّارٍ فَسُفْيٌ وَأُكُوبًا كَانَتْ قَوَارِيرًا ﴿١٥﴾ قَوَارِيرٌ مِّنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ﴿١٦﴾ وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا ﴿١٧﴾ عِثًّا فِيهَا نَسَمٌ لِّسِيلًا ﴿١٨﴾ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنثورًا ﴿١٩﴾ وَإِذَا رَأَيْتَ نَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا ﴿٢٠﴾ عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ سَلْسَلٌ خَضِرٌ أَسْوَدٌ مِّنْ فَضَّةٍ وَسَعَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا ﴿٢١﴾ إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُم مَّشْكُورًا ﴿٢٢﴾

إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا ﴿٥﴾ عِثًّا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا ﴿٦﴾

جَزَاءُكُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ حَسَنَ رَبُّهُ ﴿٨﴾

76 İnsan/11. Allah da onları bu yüzden o günün fenalığından korur; onların yüzüne parlaklık ve neşe verir. 12. Sabırlarının karşılığı, cennet ve oradaki ipeklerdir. 13. Orada tahtlara yaslanırlar; orada yakıcı sıcak ve dondurucu soğuk görmezler. 14. Meyve ağaçlarının gölgeleri üzerlerine sarkmış ve onların koparılması kolaylaştırılmıştır. 15. Çevrelerinde gümüş kaplar ve billur kaseler dolaştırılır. 16. Billurları gümüş gibi parlaktır, onları ölçüp ölçüp dağıtırlar. 17. Orada, zencefil karışık bir tasla içirilirler. 18. O pınara "Selsebil"²⁵⁰ denir. 19. Yanlarında ölümsüz gençler dolaşır; onları gördüğünde sağlanmış birer inci sanırsın. 20. Oranın neresine baksan, nimet ve büyük bir saltanat görürsün. 21. Üzerlerinde ince yeşil ipekli, parlak atlastan elbiseler vardır; gümüş bileziklerle süslenmişlerdir; Rableri onlara tertemiz içecekler içirir. 22. "İşte bu sizin işlediklerinizin karşılığıdır, çalışmalarınız şükre değer" (denir).

76 İnsan/5. Şüphesiz, iyiler kâfur katılmış bir tasta içerler. 6. Bu ancak Allah'ın kullarının taşra taşra içebileceği bir pınardır.

98 Beyyine/8. Onların Rableri katındaki ödülleri, içinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan Adn cennetleridir. Allah onlardan râzıdır; onlar da Allah'tan râzıdırlar. Bu, Rabbinden korkanlar içindir.

²⁵⁰ selsebil tatlı su demektir.

إِلَّا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٦٤﴾

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿١٤﴾

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسْوَدٍ مِزَّاهَبٍ وَلَوْثُوا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ﴿٢٣﴾ وَهَلْوَ إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ وَهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُبِينٍ ﴿٢٤﴾

فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٥٠﴾

يُدْخِلُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكَفِّرُ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ قَوْلًا عَظِيمًا ﴿٥٠﴾

c) Cehennem ve Cehennemlikler

Cehennem ve oradaki ceza çeşitleri, özellikle mekki surelerde oldukça yoğun olarak yer almıştır. Bunların aynıyle vuku bulup bulmayacağı, Kelamcılar arasında tartışma konusu olagelmıştır. Bazı kelamcılar Allah'ın -adaleti gereği- vaadinden (va'd) dönmeyeceği, ancak -rahmeti gereği- tehdidinden (va'id) dönebileceğini; Kur'an'daki cehennem tasvirlerinin bir kısmının caydırıcılığa yönelik ifadeler olduğunu savunmuşlardır (krş. 17 İsra/60, 39 Zümer/16).

وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولَى النَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا ﴿١١﴾ إِنَّ لَدُنَّا أَتْكَالًا وَحَجِيمًا ﴿١٢﴾ وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣﴾

سَأَصْلِيحُ سَفَرٌ ﴿٢٦﴾ وَمَا أَذْرَاكَ مَا سَفَرٌ ﴿٢٧﴾ لَا تَقْنِي وَلَا تَذَرُ ﴿٢٨﴾ لَوَاحَةٌ لِّلنَّارِ ﴿٢٩﴾ عَلَيْهَا

24 Nur/64. Dikkat edin! Göklerde ve yerde olanlar Allah'ındır. O, içinde bulunduğunuz durumu da, kendisine döndürüleceğiniz günü de bilir. Onlara işlediklerini haber verir. Allah her şeyi bilir.

22 Hac/14. Doğrusu, Allah inanan ve yararlı işler işleyenleri, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar. Allah istediğini yapar.

22 Hac/23. Doğrusu, Allah inanıp yararlı işler işleyenleri, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar. Orada altın bilezikler ve inciler takınırlar. Oradaki elbiseleri de ipektendir. 24. Bunlar, sözün güzeline ulaştırılmışlar ve övgüye lâyık olan Allah'ın yoluna erştirilmişlerdir.

22 Hac/50. Cömertçe verilmiş rızık ve bağışlama, inanan ve yararlı işler işleyenleridir.

48 Fetih/5. O, inanan erkek ve kadınları, içinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar, onların kötülüklerini örter. Allah katında olan büyük kurtuluş işte budur.

73 Müzzemmil/11. Varlık sahibi olup da, seni yalanlayanları Bana bırak; onlara biraz mühlet ver. 12-13. Katımızda onlar için ağır boyunduruklar, cehennem, boğazdan geçmez bir yiyecek ve can yakan azap vardır.

74 Müddessir/26. İşte bu adamı yakıcı bir ateşe yaslayacağım. 27. Yakıcı ateşin ne olduğunu sen nerden bilirsin? 28. O, ne geri

meleklerin gördüğü, yazılı bir kitaptır. 22-23. İyiler, şüphesiz, nimet içinde ve tahtlar üzerinde etrafı seyrederek. 24. Onları, yüzlerindeki nimet parıltısından tanırırsın. 25-26. Onlar, bitiminde misk kokusu olan, mühürlenmiş saf bir içecekten içerler. Yarışacak olanlar, bunun için yarışınlar. 27-28. Onun karışımı, gözdelelerin içtiği yüce kaynaktır. 29. Suçlular, inananlara gülerlerdi. 30. Yanlarından geçtikleri zaman da göz kırparlardı. 31. Taraftarlarına verdiklerinde bununla eğlenirlerdi. 32. İnananları gördükleri zaman: "Doğrusu, bunlar sapık olanlardır" derlerdi. 33. Oysa kendileri, inananlara gözcü olarak gönderilmemişlerdi. 34. Bugün de inananlar inkarcılara gülerler. 35-36. Tahtlar üzerinde, inkarcıların yaptıkları şeylerin karşılığının nasıl verildiğini seyrederek.

2 Bakara/25. İnanıp da yararlı işler yapanlara, kendileri için, yamaçlarından ırmaklar akan cennetler olduğunu müjdele! Orada rızık olarak kendilerine bir meyve verildiğinde: "Bu daha önce de rızıklandırıldığımızdır" derler. Çünkü bu rızık onlara dünyadakine benzer olarak sunulmuştur. Onlara orada, tertemiz eşler de vardır ve orada sürekli kalacaklardır.

3 Al-i İmran/133. Rabbinizden bir bağışa, O'na saygılı olanlara hazırlanmış, gökler ve yer arası kadar geniş olan cennete koşuşun.

3 Al-i İmran/15. (Ey Muhammed!) De ki: "Size bundan daha iyisini haber vereyim mi? Allah'a karşı saygılı olanlara, Rablerinin katında, altlarından ırmaklar akan, içlerinde temelli kalacakları cennetler, tertemiz eşler ve Allah'ın rızası vardır" Allah, kullarını görür.

3 Al-i İmran/197. Az bir geçimlinin ardından gidecekleri yer cehennemdir; orası ne kötü bir dölsektir. 198. Rablerine saygılı

günaha sokmayan içki kadehlerini elden ele dolaştırırlar. 24. Yanlarında, sedefteki inciler gibi gençler dolaşırlar. 25-28. Birbirlerine dönüp söyleşirler: "Bundan önce ailemizin yanında bile korku içindeydik; Allah lütfedip bizi kavurucu azaptan korudu; bundan önce de O'na yalvarıyorduk" derler. O iyilik yapandır, merhametlidir.

69 Hakka/19-20. Kitabı sağından verilen kimse: "Alın kitabımı okuyun; ben zaten hesabımla karşılaşacağımı umuyordum" der. 21-23. Artık o, meyveleri sarkmış, yüksek bir bahçede, hoş bir yaşayış içindedir. 24. (Onlara:) "Geçmiş günlerde, önceden işlediklerinize karşılık âfiyetle yiyeceğiniz" (denir).

78 Nebe'/31-34. (Allah'a karşı gelmekten sakınanlara kurtuluş, bahçeler, bağlar, göğüsleri tomurcuklanmış yaşıt kızlar ve dolu kadehler vardır. 35. Orada boş ve yalan söz işitmezler. 36. Bunlar Rabbinin katından, hesabları karşılığında verilenlerdir.

79 Naziat/40-41. Kim Rabbinin azemettinden korkup da, kendini kötülükten alıkoymuşsa, varacağı yer şüphesiz cennettir.

82 İnfitar/13. İyiler, şüphesiz, nimet içindedirler.

30 Rum/15. Ama inanan ve yararlı iş isteyenlere gelince; onlar bir cennette ağırlandılar.

29 Ankebut/58-59. İnanan ve yararlı iş isteyenleri, altlarından ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetdeki köşklere yerleştiririz. (Sıkıntılara karşı) dayanan ve Rablerine güvenenlerin eciri ne güzeldir!

83 Mutaffifin/18. İyilerin defteri yüksek yerlerdedir. 19. O yüksek yerlerin ne olduğunu sen bilir misin? 20-21. O, gözde

يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢١﴾ إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٢٢﴾ عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٢٣﴾ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ﴿٢٤﴾ يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيمٍ مَخْتُومٍ ﴿٢٥﴾ خِتَامُهُ مِسْكٌ وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَزَّلِ الْمُتَوَاضِعُونَ ﴿٢٦﴾ وَمِزَاجُهُ مِنْ تَسْنِيمٍ ﴿٢٧﴾ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ ﴿٢٩﴾ وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ ﴿٣٠﴾ وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ ﴿٣١﴾ وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُونَ ﴿٣٢﴾ وَمَا أُرْسِلُوا عَلَيْهِمْ خَافِينَ ﴿٣٣﴾ فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ﴿٣٤﴾ عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٣٥﴾ هَلْ تُؤْنَسُ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُفِعُوا مِنْهَا مِنْ نَعْمٍ رَزَقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأَنُوبُوا بِمِثْلَاهَا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥﴾

وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٣﴾

قُلْ أَؤْتِبُكُمْ بَخِيرٍ مِنْ ذَلِكَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَلَا يَزْغَوْنَ فِيهَا مَظْهَرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿١٥﴾

مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَفِيهَا يَثْبَغُونَ ﴿١٩٧﴾ لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ

44 **Duhan/51-52.** Allah'a karşı saygılı olanlar ise, güvenli bir yerde, bahçelerde ve pınar başlarındadırlar. 53. İnce ipekten ve parlak atlastan giyinerek karşılıklı otururlar. 54. Bu böyledir; onları iri siyah gözülülerle eşleştiririz. 55. Orada, güven içinde her yemişi isteyebilirler. 56-57. Orada ilk ölümden başka bir ölüm talmazlar. Rabbin lütfuyla onları cehennem azabından korumuştur. İşte büyük kurtuluş budur.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِي رَحْمَتِهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ ﴿٣٠﴾

45 **Zariyat/15-16.** (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlar, Rablerinin kendilerine verdiğini almış olarak bahçelerde ve pınar başlarındadırlar. Çünkü onlar, bundan önce iyi davrananlardı.

وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاعِمَةٌ ﴿٨﴾ لِّسَعْيَاهُمْ رَاضِيَةٌ ﴿٩﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿١٠﴾ لَا تَسْمَعُ فِيهَا لَاغِيَةً ﴿١١﴾ فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ﴿١٢﴾ فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ ﴿١٣﴾ وَأَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ ﴿١٤﴾ وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ ﴿١٥﴾ وَزَرَّابِيُّ مِثْوَةٌ ﴿١٦﴾

46 **Kehf/107.** İnanıp yararlı işler işleyenlerin konakları Firdevs cennetleridir. 108. Orada temelli kalırlar, başka bir yere gitmek istemezler.

47 **Kehf/31.** İşte onlar için altlarından ırmaklar akan Adn cennetleri vardır. Orada altın bilezikler takınırlar, ince ve kalın ipeklerden, yeşil elbiseler giyerek tahtları üzerinde otururlar. Ne güzel bir karşılık ve ne güzel bir rahatlık!

48 **Nahl/31.** Onlar, altlarından ırmaklar akan Adn cennetlerine girerler. Orada her diledikleri vardır. Allah böylece saygılı

49 **Casiye/30.** İnanıp, yararlı iş işleyenlere gelince, Rableri onları rahmetine alır. İşte bu apaçık kurtuluştur.

50 **Zariyat/15-16.** (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlar, Rablerinin kendilerine verdiğini almış olarak bahçelerde ve pınar başlarındadırlar. Çünkü onlar, bundan önce iyi davrananlardı.

51 **Gaşiye/8-16.** İnananların yüzleri o gün pırıl pırıldır. Yaptıklarından hoşnutturlar. Yüksek bir cennettedirler. Orada boş söz işitmezler. Orada akan bir kaynak vardır. Orada yükseltilmiş tahtlar vardır. Yerleştirilmiş kâseler, sıra sıra yastıklar ve serilmiş, yumuşak tüylü halılar vardır.

52 **Kehf/107.** İnanıp yararlı işler işleyenlerin konakları Firdevs cennetleridir. 108. Orada temelli kalırlar, başka bir yere gitmek istemezler.

53 **Kehf/31.** İşte onlar için altlarından ırmaklar akan Adn cennetleri vardır. Orada altın bilezikler takınırlar, ince ve kalın ipeklerden, yeşil elbiseler giyerek tahtları üzerinde otururlar. Ne güzel bir karşılık ve ne güzel bir rahatlık!

54 **Nahl/31.** Onlar, altlarından ırmaklar akan Adn cennetlerine girerler. Orada her diledikleri vardır. Allah böylece saygılı

الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُم ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٢﴾

55 **Nahl/96.** Sizde olanlar tükenir, ama Allah katında olan tükenmez! Sabredenlere ödülleri, yapmakta olduklarının en güzeli ile ödeyeceğiz. 97. Kadın olsun, erkek olsun, her kim mü'min olarak yararlı iş yaparsa, Biz ona hoş bir hayat yaşatacağız. Ödülleri yaptıklarının en güzeli ile ödeyeceğiz.

56 **İbrahim/23.** İnanıp, yararlı işler yapanlar Rablerinin izniyle içlerinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetlere konurlar. Orada dirlik temennileri 'Selam'dır.

57 **Enbiya/101.** Katımızdan kendileri için iyi şeyler yazılmış olanlar, işte onlar cehennemden uzak tutulurlar. 102. Cehennemün uğultusunu duymazlar. Canlarının istediği şeyler içinde temelli kalırlar. 103. En büyük dehşet bile onları üzmez; melekler onları: "Size söz verilen gün işte bugündür" diye karşılarlar.

58 **Secde/19.** İnanıp, yararlı işler işleyenlere gelince, onların yaptıklarına karşılık, varacakları cennet konakları vardır.

59 **Tur/17-18.** (Allah'a karşı) saygılı olanlar, Rablerinin kendilerine verdikleriyle zevk duyarak cennetlerde ve nimetler içindedirler. Rableri onları cehennem azabından korumuştur. 19-20. (Onlara:) "İşlediklerinizden ötürü, dizi dizi tahtlara yaslanarak afiyetle yiyeceğin için" (denir). Onlara, ceylan gözlü eşler veririz. 21. İnanan ve soyları da inançta kendilerine uyan kimselere soylarını da katarız. Onların işlediklerinden hiçbir şey eksiltmeyiz. Herkes kendi kazandığının kefilidir. 22. Cennette olanlara diledikleri meyve ve etten bol bol veririz. 23. Orada saçmalatmayan ve

60 **Nahl/96.** Sizde olanlar tükenir, ama Allah katında olan tükenmez! Sabredenlere ödülleri, yapmakta olduklarının en güzeli ile ödeyeceğiz. 97. Kadın olsun, erkek olsun, her kim mü'min olarak yararlı iş yaparsa, Biz ona hoş bir hayat yaşatacağız. Ödülleri yaptıklarının en güzeli ile ödeyeceğiz.

61 **İbrahim/23.** İnanıp, yararlı işler yapanlar Rablerinin izniyle içlerinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetlere konurlar. Orada dirlik temennileri 'Selam'dır.

62 **Enbiya/101.** Katımızdan kendileri için iyi şeyler yazılmış olanlar, işte onlar cehennemden uzak tutulurlar. 102. Cehennemün uğultusunu duymazlar. Canlarının istediği şeyler içinde temelli kalırlar. 103. En büyük dehşet bile onları üzmez; melekler onları: "Size söz verilen gün işte bugündür" diye karşılarlar.

63 **Secde/19.** İnanıp, yararlı işler işleyenlere gelince, onların yaptıklarına karşılık, varacakları cennet konakları vardır.

64 **Tur/17-18.** (Allah'a karşı) saygılı olanlar, Rablerinin kendilerine verdikleriyle zevk duyarak cennetlerde ve nimetler içindedirler. Rableri onları cehennem azabından korumuştur. 19-20. (Onlara:) "İşlediklerinizden ötürü, dizi dizi tahtlara yaslanarak afiyetle yiyeceğin için" (denir). Onlara, ceylan gözlü eşler veririz. 21. İnanan ve soyları da inançta kendilerine uyan kimselere soylarını da katarız. Onların işlediklerinden hiçbir şey eksiltmeyiz. Herkes kendi kazandığının kefilidir. 22. Cennette olanlara diledikleri meyve ve etten bol bol veririz. 23. Orada saçmalatmayan ve

فَمَا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُفْرَيْنِ ﴿٨٨﴾ فَرُوحٌ وَرَبَّحَانٌ وَجَنَّةٌ نَعِيمٌ ﴿٨٩﴾ وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ ﴿٩٠﴾ فَسَلَامٌ لَكَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ ﴿٩١﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يُهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٩٢﴾ دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٩٣﴾

وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فَنُفِيَ الْجَنَّةُ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرُ مَجْدُودٍ ﴿١٠٨﴾

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٤٥﴾ أُدْخِلُوهَا بِسَلَامٍ آمِينَ ﴿٤٦﴾ وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ﴿٤٧﴾ لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ ﴿٤٨﴾

وَمَا تُحْزَنُونَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٩﴾ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾ أُولَئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَعْلُومٌ ﴿٤١﴾ فَوَاقٍ وَهُمْ مِنْهُ مُكْرَمُونَ ﴿٤٢﴾ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٤٣﴾ عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ﴿٤٤﴾ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ ﴿٤٥﴾ يَصُبُّاءُ لَدُوٍّ لِلشَّارِبِينَ ﴿٤٦﴾ لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَوْنَ ﴿٤٧﴾ وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ عِينٌ ﴿٤٨﴾ كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَكْنُونٌ ﴿٤٩﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ ﴿٨٠﴾ خَالِدِينَ فِيهَا وَعْدَ اللَّهِ حَقًّا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٨١﴾

56 Vakıa/88-89. Eğer ölen kişi gözdelerden ise, rahatlık, hoşluk ve nimet cennetindedir. 90-91. Eğer defteri sağdan verilenlerden ise: "Ey uğurlu kişi, sana selâm olsun" (denir).

10 Yunus/9. İnananlar ve yararlı işler yapanlar var ya, inançlarından dolayı Rableri onları doğru yola iletir de, nimet cennetlerinde onların altlarından ırmaklar akar. 10. Oradaki yalvarışları "Yücesin Allah'ım", esenlik dilekleri "Selam size" ve yalvarışlarının sonu da: "Alemlerin Rabbi Allah'a övgüler olsun" demektir.

11 Hud/108. Mutlu kılınanlar ise, cennettedirler. Rabbinin dilemesi dışında, sonsuz bir bağış olarak, gökler ve yer sürdükçe orada kalıcıdır.

15 Hicr/45-46. (Allah'a) saygılı olanlar cennetlerde ve pınar başlarındadırlar. "Oraya güvenle ve esenlikle girin" denir. 47. Onların gönüllerindeki kini çıkardık artık, sedirler üzerinde karşılıklı oturan kardeşler olmuşlardır. 48. Orada onlara bir yorgunluk dokunmaz ve oradan çıkartılmazlar.

37 Saffat/39. Yaptığınızdan başka bir şeyle cezalandırılmayacaksınız. 40. Ancak Allah'a içten bağlı kullar bunun dışındadır. 41-44. İşte bildirilen rızık ve meyveler onlarıdır. Nimet cennetlerinde, karşılıklı tahtlar üzerinde kendilerine ikram olunur. 45-47. Baş ağrısı vermeyen, sarhoş etmeyen, içenlere zevk bahşeden bembeyaz bir kaynaktan doldurulmuş kadehler sunulur. 48-49. Yanlarında, el değmemiş, yumurta gibi, bakışlarını yalnız erkeklerine çevirmiş iri gözlü kadınlar vardır.

31 Lokman/8-9. İnanan ve yararlı işleyenlere Allah'ın verdiği söz gereğince, içinde temelli kalacakları nimet cennetleri vardır. O Güçlü'dür, Bilge'dir.

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٤٤﴾

لَكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِنْ فَوْقِهَا نُورٌ مَبِينَةٌ تُخْرِي مِنَ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَعَدَّ اللَّهُ لَا يَخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ ﴿٢٠﴾

وَيُنَجِّي اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمِيقَاتِهِمْ لَا يَمَسُّهُمُ السُّوءُ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦١﴾

وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ ﴿٧٣﴾ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَبْؤًا مِنْ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿٧٤﴾

تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُمْ لَا يَفْعَلُونَ ﴿٢١﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٢٢﴾ ذَلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى وَمَنْ يَقْرِضْ حَسَنَةً نَوْذَةً فِيهَا حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٢٣﴾

الَّذِينَ آمَنُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا مُسْلِمِينَ ﴿٦٩﴾ أُدْخِلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ ﴿٧٠﴾ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ وَفِيهَا مَا تُشْتَبِهُ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٧١﴾ وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٧٢﴾ لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٧٣﴾

34 Sebe'/4. İnanan ve yararlı işler işleyenleri ödüllendireceklerdir, onlara bağışlama ve cömertçe verilmiş rızık vardır.

39 Zümer/20. Rablerine saygılı olanlara, altlarından ırmaklar akan, üst üste bina edilmiş köşkler vardır. Bu, Allah'ın verdiği sözdür. Allah verdiği sözden caymaz.

39 Zümer/61. Allah kendisine karşı saygılı olanları, başarılarından ötürü kurtarır. Onlara hiçbir kötülük değmez, onlar üzülmezler.

39 Zümer/73. Rablerine karşı saygılı olanlar, bölük bölük cennete götürülürler. Oraya varıp da cennetin kapıları açıldığında, bekçileri onlara: "Selam size; hoş geldiniz! Temelli olarak buraya girin" derler. 74. Onlar: "Bize verdiği sözde duran ve bizi bu yere vâris kılan Allah'a övgüler olsun. Cennette istediğimiz yerde oturabiliriz. Yararlı iş işleyenlerin karşılığı ne güzeldir" derler.

42 Şura/22. Yaptıkları şeyler başlarına gelirken, haksızlık edenlerin korkudan titrediklerini görürsün. İnanan ve yararlı iş işleyenler ise cennet bahçelerindedirler. Rablerinin katında, onlara diledikleri verilir. İşte büyük erdem budur. 23. Allah inanan ve yararlı işler işleyen kullarını bununla (cennetle) müjdelir. (Ey Muhammed!) De ki: "Buna karşılık sizden, akrabayı sevmekten başka bir ücret istemiyorum". Kim güzel bir iş işlerse onun güzelliğini artırır. Allah çok bağışlayan ve iyilikleri görendir.

43 Zuhruf/69. Bunlar âyetlerimize inanmış ve kendilerini Bize teslim etmişlerdi. 70. Onlara: "Siz ve eşleriniz, ağırlanmış olarak cennete giriniz" denir. 71. Onlar için altın kadeh ve tepsiler dolaştırılır, canlarının istediği ve gözlerinin hoşlandığı her şey oradadır. Siz orada temellisiniz. 72. İşlediklerinize karşılık, size miras verilen işte bu cennettir. 73. Orada sizin için bol yemiş vardır, onlardan yersiniz.

19 Meryem/60-61. Ancak tövbe eden, inanıp yararlı iş yapanlar bunun dışındadır. Bunlar, hiçbir haksızlığa uğratılmadan, Rahman'ın kullarına gıyaben vadettiği cennete -O'nun sözü yerini bulur-, Adn cennetlerine gireceklerdir. 62. Orada boş sözler değil, sadece esenlik veren sözler işitirler. Orada rızıklarını sabah akşam hazır bulurlar. 63. Kullarımızdan (Allah'a karşı gelmekten) sakınanları mirasçı kıla-
cağımız cennet işte budur.

19 Meryem/96. İnanan ve yararlı işler iş-
leyenleri Rahman sevgili kılacaktır.

56 Vakıa/10. (İyilik işlemekte) önde olanlar, ileri geçenlerdir. 11-12. Nimet cennetlerinde gözde olacaklar da onlardır. 13-14. (Onların) çoğu öncekilerden, azı da sonrakilerdendir. 15-16. Altın ve değerli taşlarla işlenmiş tahtlara karşılıklı olarak yaslanırlar. 17-24. Ölümsüz gençler ve se-
defteki inciler gibi ceylan gözlüler, baş ağ-
rısı ve dönmesi vermeyen bir kaynaktan
doldurulmuş kâseler, ibrikler, kadehler,
seçecekleri meyveler ve arzulayacakları
kuş eti ile etraflarında dönerler. 25. Orada
boş ve günaha sokacak bir söz duymazlar.
26. Sadece 'Selam'a karşılık 'Selam' sözü
işitirler. 27. Defterleri sağdan verilenler;
ne mutlu onlara! 28-34. Onlar dikensiz ki-
raz ağaçları, salkımları sarkmış muz ağaç-
ları, uzamış gölgeler altında çağlayarak
akan suların kenarlarında; bitip tükenme-
yen ve yasak da edilmeyen bol meyveler
arasında; yüksek döşekler üzerindedirler.
35-38. Biz ceylan gözlüleri, defterleri sağ-
dan verilenler için yeniden yaratmışızdır;
onları bākire, eşlerine düşkün ve yaşıtlan
kılmışızdır. 39-40. (Bunların) bir kısmı ön-
cekilerden, bir kısmı da sonrakilerdendir.

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرٌ
الْحَنَّةُ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا ﴿٦٠﴾ حَتَّىٰ عَذَابِ النَّارِ
وَعَذَابِ الرَّحْمَنِ عِبَادَهُ بِالْعِيبِ إِلَهُ كَانَ وَعَذَابُهُ مُلْتَبِتًا
﴿٦١﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا وَلَهُمْ فِيهَا
فِيهَا بُكْرَةٌ وَعِشْيَا ﴿٦٢﴾ تِلْكَ الْحَنَّةُ الَّتِي نُوْرُ مِنْ
عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا ﴿٦٣﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ
الرَّحْمَنُ وُدًّا ﴿٩٦﴾

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ ﴿١٠﴾ أُولَٰئِكَ الْمُقَرَّبُونَ
﴿١١﴾ فِي حَتَّاتِ النَّعِيمِ ﴿١٢﴾ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ
﴿١٣﴾ وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ ﴿١٤﴾ عَلَىٰ سُرُرٍ
مَوْضُوْعَةٍ ﴿١٥﴾ مُتَّكِئِينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ ﴿١٦﴾
يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ ﴿١٧﴾ بِأَكْوَابٍ
وَأَبَارِقٍ وَكُلَّسٍ مِنْ مَعِينٍ ﴿١٨﴾ لَا يَصُدُّونَ
عَنْهَا وَلَا يَنْزِفُونَ ﴿١٩﴾ وَقَاكِهَ مِمَّا يَخْتَارُونَ
﴿٢٠﴾ وَلَحْمِ طَيْرٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٢١﴾ وَخَوْرُ
عَيْنٍ ﴿٢٢﴾ كَأَمْثَالِ اللَّوْلِيِّ الْمَكْنُونِ ﴿٢٣﴾ خَزَاءُ
بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٤﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا
وَلَا تَأْتِيهِمْ سَاعَةٌ وَلَا يَذَرُهَا كَلَامٌ ﴿٢٥﴾ إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا ﴿٢٦﴾
وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ ﴿٢٧﴾ فِي
سِدْرٍ مَخْضُودٍ ﴿٢٨﴾ وَطَلْحٍ مَّنْضُودٍ ﴿٢٩﴾ وَظِلٍّ
مَّمْدُودٍ ﴿٣٠﴾ وَمَاءٍ مَسْكُوبٍ ﴿٣١﴾ وَقَاكِهَ
كَثِيرَةٌ ﴿٣٢﴾ لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ ﴿٣٣﴾
وَفَرْشٍ مَّرْفُوعَةٍ ﴿٣٤﴾ إِنَّا أَنشَأْنَاهُنَّ إِنِشَاءً ﴿٣٥﴾
فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا ﴿٣٦﴾ غُرَابًا مَّتَرَاتٍ ﴿٣٧﴾
لِأَصْحَابِ الْبَاقِيَةِ ﴿٣٨﴾ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٩﴾
وَأُولَٰئِكَ مِنَ الْآخِرِينَ ﴿٤٠﴾

كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾ وَكَانَ أَصْحَابُ الْحَنَّةِ
أَصْحَابُ النَّارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدْنَاهُمْ حَقًّا وَقَدْ
وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا لَوْ أَنَّمَا فُتِنُوا
بَيْنَهُمْ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾ الَّذِينَ
يَصُلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَعْلَمُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ
كَافِرُونَ ﴿٤٥﴾

miş olduklarınıza karşılık mirasçısı yapıldığı-
nız cennet işte budur" diye seslenilir. 44-45.
Cennetlikler cehennemliklere: "Biz Rabbimi-
zin bize vadettiğinin gerçek olduğunu gör-
dük; siz de Rabbinizin size vadettiğinin ger-
çek olduğunu gördünüz mü?" diye seslenir-
ler. Onlar da: "Evet" derler. Bir çağırıcı, arala-
rında: "Allah'ın laneti, Allah yolundan alıko-
yan, onun eğriliğini isteyen ve ahireti inkar
eden zalimlerdir" diye çağırır.

36 Yasin/55. Bugün cennetlikler eğlen-
ceyle meşguldürler. 56. Onlar ve eşleri
gölgeliklerde, tahtlara kurulmuşlardır. 57.
Orada meyveler ve her istedikleri onların-
dır. 58. Merhametli olan Rab katından
onlara "Selâm" vardır.

25 Furkan/15. De ki: "Bu mu iyidir, yoksa
(Allah'a karşı) saygılı olanlara ödül ve gi-
dilecek yer olarak söz verilen ebedî cennet
mi?" 16. Temelli kalacakları cennette dile-
dikleri şeyleri bulurlar. Bu, Rabbin'in ye-
rine getirmesi gereken bir sözdür.

25 Furkan/24. O gün, cennetliklerin ka-
lacağı yer çok iyi, dinlenecekleri yer çok
güzelidir.

25 Furkan/75. İşte onlar, sabrettiklerinden
ötürü, cennetin en yüksek dereceleriyle
ödüllendirilirler. Orada esenlik ve dirlik ile
karşılanırlar. 76. Orada temellidirler. Ne
güzel bir yer ve ne güzel bir konaktır!

35 Fatır/33. Bunlar Adn cennetlerine gi-
rerler. Orada altın bilezikler ve incilerle
süslenirler. Oradaki giysileri de ipektir. 34-
35. Cennetlikler derler ki: "Bizden üzün-
tüyü giden Allah'a övgüler olsun. Doğ-
rusu, Rabimiz bağışlayandır, şükürün kar-
şılığını verendir. Bizi lütfuyla temelli kalı-
nacak cennete O yerleştirdi. Orada bize ne
bir yorgunluk gelecek, ne de bezginlik
gelecektir".

إِنَّ أَصْحَابَ الْحَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغُلٍ فَاكِهُونَ ﴿٥٥﴾
هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرْبَابِ مُتَّكِئُونَ
﴿٥٦﴾ لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا يَدْعُونَ ﴿٥٧﴾
سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ ﴿٥٨﴾

قُلْ أُولَٰئِكَ خَيْرٌ أَمْ حَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ كَانَتْ
لَهُمْ حَزَاءُ وَمَصِيرًا ﴿١٥﴾ لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ خَالِدِينَ
كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ وَعْدًا مُسْتَوْثَقًا ﴿١٦﴾

أَصْحَابُ الْحَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ
مَقِيلًا ﴿٢٤﴾

أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا
نَجِيَّةً وَسَلَامًا ﴿٧٥﴾ خَالِدِينَ فِيهَا حَسَنَتٌ مُسْتَقَرًّا
وَمَقَامًا ﴿٧٦﴾

حَتَّىٰ عَذَابِ يُدْخِلُونَهَا يُحَلِّونَ فِيهَا مِنْ سَاوِرٍ مِنْ
ذَهَبٍ وَوَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ﴿٣٣﴾ وَقَالُوا
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ
شَكُورٌ ﴿٣٤﴾ الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِن فَضْلِهِ لَا
يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ ﴿٣٥﴾

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَىٰ نُورُهُم بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ تُنْزَلُ الْأَنْهَارُ مِنَ الْجَنَّةِ تَبْحَثُ بِمَنَافِقِهَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِيهَا جَارُونَ ﴿١٢﴾

57 Hadid/12. O gün mü'min erkek ve mü'min kadınlar görürsün, ışıkları önlerinde ve sağlarında gider; (onlara:) "Müjde; bugün altlarından ırmaklar akan, içinde temelli kalacağınız cennetler sizindir!" (denir). İşte bu büyük kurtuluştur.

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالشَّاهِدَةُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١٩﴾

57 Hadid/19. Allah'a ve elçilerine inananlar, Rableri nezdinde dosdoğru ve şehit olanlar işte onlardır; onların ışıkları ve ödülleri vardır. İnkâr edip ayetlerimizi yalanlayanlar, işte onlar da cehennemlik olanlardır.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ ﴿١٢﴾

47 Muhammed/12. Allah, inanıp yararlı işler işleyenleri, yamaçlarından ırmaklar akan cennetlere koyar. Kafirler (dünyadan) yararlanırlar ve hayvanların yedikleri gibi yerler. Oysa, onların varacağı yer cehennemdir.

يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣١﴾

76 İnsan/31. (Allah) dilediğini rahmetine sokar; zalimler ise, can yakıcı bir azap hazırlamıştır.

لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾

59 Haşır/20. Cehennemlikler ile cennetlikler bir değildir. Kurtuluşa ermiş olanlar cennetliklerdir.

وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا ﴿١٣﴾

48 Fetih/13. Kim Allah'a ve Elçisi'ne inanmamışsa, (bilsin ki) Biz inkârcılar için çılgın bir alev hazırlamışızdır.

b) Cennet ve Cennetlikler

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى ﴿١٤﴾ وَتَذَكَّرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ﴿١٥﴾

87 A'la/14-15. Arınmış olan ve Rabbinin adını anıp yakaran saadete erişecektir.

يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً ﴿٢٨﴾ فَادْخُلِي فِي عِبَادِي ﴿٢٩﴾ وَادْخُلِي جَنَّتِي ﴿٣٠﴾

89 Fecr/27. Ey huzurlu insan! 28. Hoşnut olmuş ve hoşnut etmiş olarak Rabbine dön! 29-30. Kullarımın arasına karış ve cennetime gir!

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الَّذِي ﴿١١﴾

85 Buruc/11. İnanıp yararlı işler işleyenlere, altlarından ırmaklar akan cennetler vardır. Bu, büyük kurtuluştur.

فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ﴿٦﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴿٧﴾

101 Kar'a/6-7. Tartıları ağır gelen kimseye gelince, o hoş bir hayat içinde olacaktır.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مِلَالٍ وَعُيُونٍ ﴿٤١﴾ وَنَوَاقٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٤٢﴾ كَلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كَسَبْتُمْ لَكُمْ يَوْمَ الْخُلُودِ ﴿٤٣﴾ إِنَّا كَذَّلِكُ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٤٤﴾

77 Mürselat/41. (Allah'a karşı) saygılı olanlar, gölgeliklerde ve pınar başlarındadırlar. 42. Canlarının istediği meyveler arasındadırlar. 43. (Onlara:) "İşlediklerinize karşılık âfiyetle yiyiniz, içiniz" (denir). 44. Biz iyi davrananları işte böyle ödüllendiririz.

وَأَزْلَفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ ﴿٣١﴾ هَٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ ﴿٣٢﴾ مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ الْغَيْبَ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ ﴿٣٣﴾ ادْخُلُوا بِسَلَامٍ ذَٰلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ﴿٣٤﴾ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ﴿٣٥﴾

50 Kaf/31. Cennet, Allah'a karşı saygılı olanlara iyice yaklaştırılır. 32-34. (Onlara:) "İşte bu, Allah'a yönelen, O'nun buyruklarına riayet eden, kimsenin olmadığı yerde Rahman'dan korkan ve (Allah'a) yönelmiş bir gönülle gelen sizlere söz verilen yerdir. Oraya esenlikle girin; işte sonsuzluk günü budur" (denir). 35. Orada dilediklerini bulurlar. Katımızda fazlası da vardır.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ ﴿٥٤﴾ فِي مَقْعَدٍ صِدْقٍ عِندَ مِلْكٍ مُّقْتَدِرٍ ﴿٥٥﴾

54 Kamer/54-55. (Allah'a karşı) saygılı olanlar, cennetlerde ve ırmakların kıyılarında, güçlü hükümdarın huzurunda doğruluk meclisindedirler.

وَاذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِنَ الْأَخْيَارِ ﴿٤٨﴾ هَٰذَا ذِكْرٌ وَإِنَّا لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنُ مَابِ ﴿٤٩﴾ جَنَّاتٍ عَذْنٍ مَفْتَحَةٍ لَهُمْ فِيهَا الْأَنْبُوبُ ﴿٥٠﴾ مُتَكِّينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ﴿٥١﴾ وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ أَثَرَابٍ ﴿٥٢﴾ هَٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٥٣﴾ إِنَّا هَٰذَا لَرِزْقُنَا مَا لَمْ يَنْفَادِ ﴿٥٤﴾

38 Sad/48. İsmail'i, Elyesa'ı, Zülkifl'i de an. Hepsi iyilerdendir. 49. İşte bu güzel bir anmadır. Allah'a karşı gelmekten sakınanlara güzel bir gelecek vardır. 50. Kapıları onlara açılmış Adn cennetleri vardır. 51. Orada tahtlara yaslanmış olarak türlü meyveler ve içecekler isterler. 52. Yanlarında, gözlerini eşlerine dikmiş yaşit güzeller vardır. 53. İşte bunlar, hesap günü için size söz verilenlerdir. 54. Doğrusu, verdiğimiz bu rızıklar tükenecek değildir.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا لَكُمْ فِيهَا حَسَابٌ ﴿٢٧﴾ وَنُفُوسُهُمْ فِيهَا مُخْلَوْنَ ﴿٢٨﴾ وَنُزُوعًا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غُلٍّ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنَّ هَٰذَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلًا رَبَّنَا بِالْحَقِّ وَتَوَدُّوا أَنْ يَلْجَأَ الْجَنَّةُ أَوْ يُشْمَتُوا بِمَا

7 A'raf/42. İnananlar ve yararlı işler yapanlar –ki kişiye ancak gücünün yeteceği kadar sorumluluk veririz– işte bunlar cennetliklerdir, orada temelli kalacaklardır. 43. (Cennetliklerin) gönüllerinden kin adına ne varsa sökülüp çıkarınız; altlarından ırmaklar akar; "Bizi buraya gönderen Allah'a övgüler olsun. Eğer Allah bize yol göstermeseydi, biz (doğru) yolu bulamazdık. Andolsun, Rabbinizin elçileri gerçeği getirmiştir" derler. Onlara: "Yaptı-

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ وَاسْتَشُوا يَوْمًا لَا يَجْزِي وَالِدَ عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَارٌ عَنْ وَالِدِهِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ ﴿٣٣﴾

فَإِنْ يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ وَإِنْ يَسْتَعْتِبُوا فَمَا هُمْ مِنَ الْمُعْتَبِينَ ﴿٢٤﴾

فَلْيَذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَشْرَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾ ذَلِكَ جَزَاءُ عِبَادِ اللَّهِ النَّارُ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَاءً بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿٢٨﴾

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَفَامُوا تَنْزِيلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْشِرُوا بِالْحَقِّ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾ نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ ﴿٣١﴾ نَزَّلْنَا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ ﴿٣٢﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٨﴾

مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ ﴿٢٠﴾

31 Lokman/33. Ey insanlar! Rabbinize karşı saygılı olun. Babanın oğlu, oğulun da babası için bir şey ödeyemeyeceği günden korkun. Allah'ın verdiği söz şüphesiz gerçektir. Dünya hayatı sizinizi aldattı. Aldatıcı (Şeytan) sizi Allah hakkında ayartmasın.²⁴⁷

41 Fussilet/24. Eğer dayanabilirlerse, onların durağı ateştir. (Dünyaya) geri döndürülmek isteseler de, artık geri döndürülmezler.

41 Fussilet/27. İnkâr edenlere çetin bir azap tattıracağız. İşlediklerinin en kötüsü ile onların cezasını vereceğiz. 28. İşte böyle; Allah'ın düşmanlarının cezası ateştir. Ayetlerimizi bile bile inkâr etmelerine karşılık, orası onların temelli kalacakları yerdir.

41 Fussilet/30-32. "Rabbimiz Allah'tır" deyip, sonra da dosdoğru olanlara melekler (şöyle diyerek) inerler: "Korkmayın, üzülmeyin! Size söz verilen cennetle sevinin; biz dünya hayatında da, ahirette de sizin hâmlerinizi. Orada -çok başıslayıcı ve merhametli (Allah) katından bir ziyafet olarak- canlarınızın çektiği ve umduğunuz şeyler vardır".

41 Fussilet/8. İnanıp, yararlı iş işleyenlere; onlara, kesintisiz²⁴⁸ bir ecir vardır.

42 Şura/20. Ahiret kazancını isteyen kazancını artırırız; dünya gelirini isteyen de ondan veririz; ama onun ahirette bir payı bulunmaz.²⁴⁹

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبَّنَا قَالِ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٤﴾

فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخْرُجُ لِسَعْيِهِ وَإِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ ﴿٩٤﴾

فَذُوقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا إِنَّا نَسِينَاكُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١٢﴾

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٥﴾ يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكْفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٠٦﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ وُجُوهُهُمْ فَفِي رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٠٧﴾ تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَنْتَلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠٨﴾

فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَاعَذِّبْهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٥٦﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٥٧﴾

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنَفُوا وَاسْتَكْبَرُوا فَيَعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٧٣﴾

46 Ahkaf/34. İnkâr edenler ateşe sunuldukları gün: "Bu gerçek değil miymiş?" (denir); onlar: "Rabbimize andolsun ki, evet (gerçekmiş)" derler. (Allah:) "İnkâr etmenizden ötürü azabı tadın" der.

21 Enbiya/94. Mü'min olarak yararlı iş işleyeninin çabası inkâr edilmeyecektir. Biz onu yazmaktayız.

32 Secde/14. (Allah onlara:) "Bugüne kavuşmayı unutmanızın karşılığını görün; Biz de sizi unuttuk. Yaptıklarınıza karşılık ebedî azabı tadın" (der).

67 Mülk/12. Kimsenin olmadığı yerde Rablerinden korkanlara, işte onlara, başışlanma ve büyük ödül vardır.

3 Al-i İmran/105-106. Kendilerine açık belgeler geldikten sonra, ayrılığa düşen ve anlaşılamayanlar gibi olmayın. Birtakım yüzlerin ağaracağı ve birtakım yüzlerin kararacağı günde büyük azap işte onlardır. Yüzleri kararanlara: "İnanmanızdan sonra inkâr mı ettiniz? Öyleyse, inkâr etmiş olmanızdan dolayı azabı tadın" denecektir. 107. Yüzleri ağaranlar ise, Allah'ın rahmetindedirler; onlar orada temelli kalacaklardır. 108. İşte bunlar, sana doğru olarak okuduğumuz Allah'ın âyetleridir. Allah, âlemlerde kimseye haksızlık yapılmasını istemez.

3 Al-i İmran/56. İnkâr edenlere gelince, onlara dünya ve ahirette çetin bir azapla azap edeceğim. Onların hiçbir yardımcısı olmayacak. 57. Ama inanıp yararlı işler yapanlara gelince, (Allah) onların ücretlerini ödeyecektir. Allah, haksızlık yapanları sevmez.

4 Nisa/173. İnananlara ve yararlı işler işleyenlere gelince, (Allah) onlara hem karşılıklarını verecek, hem de kendi lütfundan onlara daha fazlasını verecek. Kulluk yapmaktan çekinenlere ve büyüklük taslayanlara ise, can yakıcı bir azapla azap edecek. Onlar kendilerine, Allah'tan başka ne bir hâmi, ne de bir yardımcı bulacaklar.

²⁴⁷ yani "... Allah'ın affedeceğini telkin ederek sizi ahlaksızlığa sevketmesine izin vermeyin".

²⁴⁸ 'Kesintisiz' olarak çevirdiğimiz kelime 'başa kakılmayacak' anlamına da gelebilir.

²⁴⁹ Bu ayette 'kazanç' ve 'gelir' şeklinde çevirdiğimiz hars kelimesi, aslında 'tarla' ve 'ekin' anlamlarına gelmektedir. Ancak, kelimenin burada mecazen kullanıldığı açıktır; krş. 3 Al-i İmran/145; 4 Nisa/134; 11 Hud/15-16; 17 İsra/18-19; 33 Ahzap/28-29.

5. Cezalandırma ve Ödüllendirme

Cezalandırma ve ödüllendirme, insanın dünyada hür iradesiyle Allah'ın buyruklarına uyması veya uymamasına karşılık hakettiği sonuçlardır. Cezalandırma, Allah'ın adalet sıfatının gereğidir. Ödüllendirme ise, O'nun adalet ve merhamet sıfatlarına taalluk eder. Çünkü Allah, salih amel işleyen kullarının amellerinin karşılığını vereceği gibi, onlara fazladan da nimet vereceğini bildirmiştir (4 Nisa/173).

a) Genel Olarak Cezalandırma ve Ödüllendirme

كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَالْعَذَابُ الْآخِرَةُ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾ إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٍ النَّارِ ﴿٣٤﴾ أَفَتَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْمُجْرِمِينَ ﴿٣٥﴾ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾

68 Kalem/33. İşte azap böyledir; ama ahiret azabı daha büyüktür. Keşke bilseler! 34. Allah'a karşı gelmekten sakınanlara Rableri katında nimet cennetleri vardır. 35. Kendilerini Allah'a vermiş olanları hiç suçlular gibi tutar mıyız? 36. Neyiniz var? Ne biçim hükmediyorsunuz?

إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ ﴿٣٩﴾ فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٤٠﴾ عَنِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٤١﴾ مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ ﴿٤٢﴾ قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ ﴿٤٣﴾ وَلَمْ نَكُ نُطْعِمِ الْمِسْكِينَ ﴿٤٤﴾ وَكُنَّا نَحْوُشَ مَعَ الْخَافِينَ ﴿٤٥﴾ وَكُنَّا نَكْذِبُ بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿٤٦﴾ حَتَّى آتَانَا الْيَقِينَ ﴿٤٧﴾

74 Müddessir/39-42. Ancak, defteri sağdan verilenler böyle değildir; onlar cennettedirler, suçlulara: "Sizi bu yakıcı ateşe sürükleyen nedir?" diye sorarlar. 43-47. Onlar da derler ki: "Namazı kılanlardan değildik, düşkün kimseyi doyurmazdık, batıla dalanlarla biz de daldık, ceza gününü yalanladık; ölüm bize o hâldeyken geldi".

فَأَنذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى ﴿١٤﴾ لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى ﴿١٥﴾ الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى ﴿١٦﴾ وَسَيَحْنَبُهَا ﴿١٧﴾ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى ﴿١٨﴾ وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُحْزَى ﴿١٩﴾ إِلَّا إِتْعَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى ﴿٢٠﴾ وَلَسَوْفَ يَرْضَى ﴿٢١﴾

92 Leyl/14. Sizi alevler saçan ateşe uyardım; 15-16. Oraya, yalanlayıp yüz çevirmiş olan o en azgından başkası yaslanmaz. 17-18. Arınmak için malını veren, (Allah'a karşı) çok saygılı olan kimse ise, ondan uzak tutulur. 19-20. O yaptığı iyiliği başkasının iyiliğine karşılık olarak değil, ancak yüce Rabbinin hoşnutluğunu gözeterek yapmıştır. 21. Elbette kendisi de hoşnut olacaktır.

فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّى ﴿٣١﴾ وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ﴿٣٢﴾ ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى أَهْلِهِ يَتَمَطَّى ﴿٣٣﴾ أَوَلَيْكَ فَاوِي ﴿٣٤﴾ ثُمَّ أَوَلَيْكَ فَاوِي ﴿٣٥﴾ أَيْحَسِبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يَتْرَكَ سُدًى ﴿٣٦﴾ أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَى ﴿٣٧﴾

75 Kiyamet/31-33. O, Peygamber'i doğrulamamış, namazı kılmamış, ama yalanlayıp yüz çevirmiş, sonra da salına salına ailesine gitmişti. 34. Sana yazıklar olsun, yazıklar! 35. Daha ne olsun, sana yazıklar olsun, yazıklar! 36. İnsanoğlu kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanır? 37. O, akıtılan bir meni damlası değil miydi?

الطَّلِقُوا إِلَى مَا كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٩﴾ الطَّلِقُوا إِلَى ظِلٍّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ ﴿٣٠﴾ لَا ظِلِيلَ وَلَا يُغْنِي مِنَ الْهَلَبِ ﴿٣١﴾ إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرِّ كَافٍ ﴿٣٢﴾ جَمَلَةً صُفْرَ ﴿٣٣﴾ وَيَلْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٤﴾ هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ ﴿٣٥﴾ وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيُتَكَلَّمُونَ ﴿٣٦﴾ وَيَلْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٧﴾ هَذَا يَوْمٌ الْفَصْلِ جَمْعًا كُمْ وَالْأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِ ﴿٣٩﴾ وَيَلْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٠﴾

الَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿٧﴾

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ مِنْ فَرْعٍ يُؤْتُونَ ﴿٨٩﴾ وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكَيْتٌ وَجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ تُحْزَنُونَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٠﴾

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُحْزَنُ لِلَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾

ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُحْزَنُونَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٥٢﴾ وَيَسْتَبْشِرُونَ أَهْلًا قُلْ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ وَمَا أَنتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٥٣﴾ وَلَوْ أَنَّ لَكُمْ نَفْسٌ ظَلَمْتَ مَا فِي الْأَرْضِ لَأَقْدَتُ بِهِ وَأَسْرَوُا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَفُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٥٤﴾

نَبِيُّ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٤٩﴾ وَأَنْ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ ﴿٥٠﴾

77 Mürselat/29-33. (İnkârcılara o gün şöyle denir:) "Yalanlayıp durduğunuz şeye gidin; gölge yapmayan ve ateşten de korumayan üç kollu gölgeye gidin; o gölgenin saçtığı her bir kıvılcım sanki birer sarı dedir, konak gibi de büyüktür". 34. Yalanlamış olanların vay hâline o gün! 35. Bu, onların konuşamayacakları gündür. 36. Onlara izin de verilmez ki, özür beyan etsinler. 37. Yalanlamış olanların vay hâline o gün! 38. Bu sizleri ve öncekileri topladığımız hüküm günüdür 39. Eğer bir tuzağınız varsa Bana kurun! 40. Yalanlamış olanların vay hâline o gün!

35 Fâtır/7. İnkâr eden kimselere çetin azap vardır. Fakat inanan ve yararlı iş işleyenlere ise bağışlanma ve büyük ödül vardır.

27 Neml/89. Kim bir iyilik getirirse, ona daha iyisi verilir. Onlar o günün korkusundan güvendedirler. 90. Kötülük getiren kimseler, yüzükoyun ateşe atılırlar. Onlara: "Yaptıklarınızdan başka bir şey için mi cezâlandırılıyorsunuz?" denir.

28 Kasas/84. Kim bir iyilik yaparsa ona daha iyisi verilir. Kim bir kötülük yaparsa, kötülükleri işleyenler ancak yaptıkları kadar ceza görürler.

10 Yunus/52. Sonra, haksızlık edenlere: "Sonsuz azabı tadın. Kazanmış olduklarınızdan başka bir şey için mi cezalandırılıyorsunuz?" denir. 53. "Sahi, bu gerçek mi?" diye, senden haber isterler. De ki: "Evet, Rabbin Hakkı için, o gerçektir. Siz onu önleyemezsiniz". 54. Her haksızlık etmiş olan, yeryüzündeki her şeye sahip olsa, onu feda ederdi. Azabı görünce, içlerinde pişmanlık duyarlar; ama aralarında adaletle hükmolunur; onlar bir haksızlığa uğramazlar.

15 Hicr/49-50. Kullarıma, Benim bağışlayıcı ve merhamet sahibi olduğumu ve azabımın da can yakıcı azap olduğunu haber ver.

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ ﴿١٢﴾ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ مِنْ شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاءٌ وَكَانُوا بِشُرَكَائِهِمْ كَافِرِينَ ﴿١٣﴾

وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنْفَعُهَا شَفَاعَةٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿١٢٣﴾

وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٨﴾

e) Allah'ın Bağışlaması (Af)

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبْدِلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٠﴾ وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا ﴿٧١﴾

نَبِيُّ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٤٩﴾ وَأَنْ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ ﴿٥٠﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ نَقَبَلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَتَتَجَاوَرُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ الْحَنَةِ وَعَدَّ الصَّدَقِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿١٦﴾

إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١٢﴾

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٧﴾

30 Rum/12. Kıyamet koptuğu gün, suçlular umutsuz kaliverirler. 13. Koştukları ortaklardan da kendilerine hiçbir şefaathçi çıkmaz. Onlar ortaklarını inkâr ederler.

2 Bakara/123. Kimsenin kimseye bir yararı dokunmayacağı, kimseden fidye alınmayacağı, kimseye şefaatin yarar sağlamayacağı ve kimsenin yardım görmeyeceği günden korunun.

2 Bakara/48. Kimsenin kimseye bir yararı dokunmayacağı, kimseden bir şefaath kabul edilmeyeceği, kimseden fidye alınmayacağı ve kimsenin yardım görmeyeceği günden korunun.

25 Furkan/70. Ancak tövbe eden, inanan ve yararlı iş işleyen kimselerin; işte Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah bağışlar ve esirger. 71. Kim tövbe edip yararlı iş işlerse, şüphesiz o, Allah'a gereği gibi yönelmiş olur.

15 Hicr/49-50. Kullarıma, Benim bağışlayıcı ve merhamet sahibi olduğumu ve azabımın da can yakıcı azap olduğunu haber ver.

46 Ahkaf/16. İşte, işlediklerini en güzel şekilde kabul ettiğimiz ve kötülüklerini geçtiğimiz bu kimseler, cennetlikler içindedirler. Bu, verilen doğru bir sözdür.

67 Mülk/12. Kimsenin olmadığı yerde²⁴⁵ Rablerinden korkanlara, işte onlara, bağışlanma ve büyük ödül vardır.

29 Ankebut/7. İnanan ve yararlı iş işleyenlerin kötülüklerini örteriz; onları, yaptıklarının en güzeliyle ödüllendiririz.

إِلَّا مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبْلُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوا يُحَاسِبُكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرْ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٨٤﴾

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١١٦﴾

إِنْ تَحْتَبُوا كِتَابِي مَا تَهْتُونَ عَنْهُ نَكُفِّرُ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلُكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا ﴿٣١﴾

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَى إِثْمًا عَظِيمًا ﴿٤٨﴾

إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ﴿٩٨﴾ فَأُولَئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَغْفِرَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا ﴿٩٩﴾

فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٩﴾

اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٨٠﴾

2 Bakara/284. Göklerde olanlar ve yerde olanlar Allah'ındır. İçinizdekini açıklasanız da, gizleseniz de Allah sizi onunla hesaba çeker. Ama dilediğini bağışlar ve dilediğine azap eder. Allah'ın gücü her şeye yeter.

4 Nisa/116. Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz, ama bundan başkasını dilediğine bağışlar. Allah'a ortak koşan, derin bir sapıklığa sapmış olur.

4 Nisa/31. Size yasaklananların büyüklelerinden uzak durursanız, (diğer) kusurlarınızı örteriz ve sizi ağırılanacağınız bir yere yerleştiririz.

4 Nisa/48. Allah kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz, ama bundan başkasını dilediğine bağışlar. Allah'a ortak koşan, şüphesiz büyük bir günah işleyerek iftira etmiş olur.

4 Nisa/98. Ne var ki, hiçbir çareye gücü yetmeyen ve bir yol da bulamayan hor görülen erkekler, kadınlar ve çocuklar bunun dışındadır.²⁴⁶ 99. İşte bunları Allah'ın affetmesi umulur. Allah affedendir, bağışlayandır.

5 Maide/39. Kim yaptığı haksızlıktan sonra tövbe eder ve düzelirse, Allah onun tövbesini kabul eder. Allah bağışlayandır, merhametlidir.

9 Tevbe/80. (Ey Muhammed!) İkiyüzlülerin bağışlanmasını ister dile, ister dileme, onlara yetmiş defa bağışlanma dilesen de, Allah onları bağışlamayacaktır. Bu, Allah'ı ve Elçisi'ni inkâr etmelerinden ötürüdür. Allah yoldan çıkan topluluğu doğru yola getirmez.

²⁴⁵ Bu pasajı "Allah'ı görmedikleri halde..." şeklinde çevirmek de mümkündür.

²⁴⁶ Bunlar, baskı altında kalıp da göç etmeyenlerden istisna edilenlerdir. Bu grubun mazeretleri meşru olduğu için Allah bunları affetmiştir.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ
مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ ﴿١٠﴾

3 Al-i İmran/10. İnkâr edenlerin ne malları ne de çocukları, Allah'a karşı kendilerine bir yarar sağlar. İşte onlar ateşin yakıtıdır.

لَا يُغْنِيكَ قَلْبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ ﴿١٩٦﴾
مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَا لَهُمْ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٩٧﴾

3 Al-i İmran/196. İnkâr edenlerin memleketleri dolaşmaları seni aldatmasın. 197. Az bir geçimliliğin ardından gidecekleri yer cehennemdir; orası ne kötü bir döşektir.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَا تُقْبَلُ
مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٣٦﴾

5 Maide/36. Yeryüzünde olanların hepsi ve onların bir katı daha inkâr edenlerin olsa da, kıyamet gününün azabından kurtulmak için onu fidye verseler, bu onlardan kabul edilmez. Onlara acıtıcı azap vardır.

d) Şefaât

Şefaât, otorite ve yetki sahibi birinden, bir başkasının hatasını affetmesini istemek; yani aracılık etmektir. Müşrikler putlara Allah diye tapmıyorlardı, fakat onları Allah ile kendi aralarında araçlar olarak görüyorlardı ve "Bunlar Allah katında bizim şefaâtçilerimizdir" diyorlardı (10 Yunus/18). Bu konuyla ilgili ayetleri topluca gözönünde bulundurursak, hesap gününde, Allah'ın izin verdiği bazı meleklerin insanlara şefaât etmesinin söz konusu olduğunu görüyoruz. Peygamberlerin şefaât edeceğine dair Kur'an'da hiçbir işaret yoktur. Şefaât konusunda ilişkin en temel soru şudur: Allah herkesin durumunu en iyi bir şekilde bildiğine ve mağfireti/rahmeti de sınırsız olduğuna göre, böyle bir aracılığa ne gerek var? Burada Allah'ın 'izin vermesi' ilkesi sorunu çözmektedir. Hesap gününün mutlak hakimi O olduğu için, kimler hakkında kimlerin aracılık yapabileceğine de O karar verecektir. Dolaşısıyla, olay bütünüyle Allah'ın mağfireti, affı ve merhameti çerçevesinde kalmaktadır. Bu durumda, şefaatten söz edilmesi de, olsa olsa, sadece şefaâtçıleri onurlandırmaya yönelik bir şey olabilir. Yoksa, Allah'ın mutlak adalete dayanan yargılamasında —haşa— Allah'ın kanaatini değiştirmeye yönelik bir şey değildir.

فَمَا تَتَّعِبُهُمْ شِغَاةُ الشَّاغِبِينَ ﴿٤٨﴾

74 Müddessir/48. Artık onlara, şefaâtçılerin şefaati fayda vermez.

وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ لَا تُغْنِي شِفَاعَتُهُمْ شَيْئًا
إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَى ﴿٢٦﴾

53 Necm/26. Allah, dilediğine ve hoşnut olduğuna izin vermedikçe, göklerde bulunan nice meleklerin şefaati bir şeye yaramaz.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلَهُ يَقُولُ الَّذِينَ
نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا
مِنْ شَفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلْ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا
نَعْمَلُ قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا
يَفْتَرُونَ ﴿٥٣﴾

7 A'raf/53. Onun gerçekleşmesinden başka bir şey mi bekliyorlar? Onun ortaya çıktığı gün, daha önce onu unutanlar: "Rabbimizin elçileri gerçeği getirmişlerdi. Şimdi bize şefaât edecek aracılarımız olabilir mi? Ya da, geri çevrilip yaptığımızdan başkasını yapabilir miyiz?" derler. Şüphesiz onlar kendilerine yazık ettiler; uyurup durdukları şeyler de kayıplara karıştı.

لَا يَمْلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنِ الْعَلَدُ عِنْدَ الرَّحْمَنِ
عَهْدًا ﴿٨٧﴾

19 Meryem/87. Rahmân'ın katından bir söz almış olandan başkası asla şefaatte bulunamayacaktır.

يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ
وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا ﴿١٠٩﴾

20 Taha/109. O gün Rahman'ın izin verdiği ve konuşmasına rıza gösterdiği²⁴⁴ kimse-den başkasının şefaati fayda vermez.

وَأُزْلِفَتِ النَّحْتُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٩٠﴾ وَوُزِنَتِ الْحَبِيبُ
لِلْغَاوِينَ ﴿٩١﴾ وَقِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٩٢﴾
مِنْ دُونِ اللَّهِ هَلْ يَنْصُرُونَكُمْ أَوْ يَنْتَصِرُونَ ﴿٩٣﴾

26 Şuara/90-91. O gün cennet (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlara yaklaştınlar. Cehennem de azgınlara gösterilir. 92-93. Onlara: "Allah'ı bırakıp taptıklarınız nerede? Size yardım ediyorlar veya kendilerine yardımları dokunuyor mu?" denilir.

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي
سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مَا مِنْ
شَيْعٍ إِلَّا أَمِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا
تَذَكَّرُونَ ﴿٣﴾

10 Yunus/3. Sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra tahtına kurulup işleri yöneten Allah'tır. O'nun izni olmadan kimse aracılık edemez. Rabbiniz Allah işte budur. O'na kulluk edin! Hâlâ düşünüp öğüt almayacak mısınız?

وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ حَتَّى إِذَا فُزِعَ
عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ
الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٢٣﴾

34 Sebe'/23. O'nun katında, O'nun izin verdikleri dışında kimsenin şefaati yarar sağlamaz. Sonunda gönüllerindeki korku giderilince (birbirlerine): "Rabbimiz ne söyledi?" diye sorarlar, "Hakkı söyledi; O yüce ve uludur" derler.

يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلًى عَنْ مَوْلًى شَيْئًا وَلَا هُمْ يَنْصُرُونَ
﴿٤١﴾ إِلَّا مَنْ رَحِمَ اللَّهُ إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٤٢﴾

44 Duhan/41. O gün, dostun dosta faydası olmaz; onlar bir yardım da görmezler. 42. Yalnız Allah'ın merhamet kimseler bunların dışındadır. O Üstün'dür, çok merhametlidir.

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا
لِمَنِ ارْتَضَى وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ ﴿٢٨﴾

21 Enbiya/28. (Allah) onların geçmişlerini ve geleceklerini bilir. Bunlar O'nun râzı olduğu kimseden başkası için aracılık edemezler, O'nun korkusundan titrerler.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي
سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ
وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٤﴾

32 Secde/4. Allah gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunanları altı günde yaratan, sonra tahta kurulandır. O'ndan başka bir dostunuz ve aracınız yoktur. Düşünüp öğüt almıyor musunuz?

²⁴⁴ Bu ifade genellikle "... sözünden hoşnut olduğu kimse" şeklinde tercüme edilmektedir; ancak, bu bağlam içerisinde yukarıda tercih ettiğimiz anlam daha uygun düşmektedir.

الْمُتَلَقِّينَ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشَّمَالِ قَعِيدٌ ﴿١٧﴾ مَا
يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَقِيدٌ ﴿١٨﴾

17-18. Çünkü onun sağında ve solunda oturan iki alıcı (melek), kaydetmektedir. Her ne söz söylese, yanında hazır bulunan bir gözcü vardır.

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ
حَفِیْظٌ ﴿٤﴾

50 Kaf/4. Onlardan kimlerin ölüp toprağa karıştığını biliyoruz. Katımızda her şeyi (unutulmaktan) koruyan bir kitap vardır.

لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿٩٤﴾ وَكُلُّهُمْ آتِيَةٌ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ قَوْمًا ﴿٩٥﴾

19 Meryem/94. Andolsun, Allah onları numaralamış ve teker teker saymıştır. 95. Kıyamet günü hepsi O'na teker teker gelecektir.

وَكُلُّ إِنْسَانٍ أَلْزَمَتْهُ طَائِرُهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنْشُورًا ﴿١٣﴾ أَفَرَأَى كِتَابًا كَفَى
بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ﴿١٤﴾

17 İsra/13. Her insanın boynuna işlediğini astık. Kıyamet günü önüne, açılmış bulacağı bir kitap çıkaracağız. 14. "Kitabını oku; bugün hesabını görmek için kendin yetersin".

أَمْ يَحْسِبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلَى
وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْفِيُونَ ﴿٨٠﴾

43 Zuhur/80. Yoksa kendilerinin sırlarını ve gizli görüşmelerini duymadığımızı mı sanırlar? Hayır, öyle değil; yanlarındaki bekçilerimiz yazmaktadırlar.

وَتَرَى كُلُّ أُمَّةٍ جَائِيَةً كُلُّ أُمَّةٍ يُدْعَى إِلَى كِتَابِهَا الْيَوْمَ
تُحْزَنُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾ هَذَا كِتَابُنَا يَنْطِقُ
عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٩﴾

45 Casiye/28. Her ümmeti diz üstü çökmüş olarak görürsün. Her ümmet kitabına çağırılır. Onlara denir ki: "Bugün size işlediğinin karşılığı verilecektir". 29. "İşte kitabımız; sizin aleyhinize konuşuyor. Biz yaptıklarınızı (oraya) kaydediyorduk".

فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَؤُلَاءِ أَقْرَبُوا كِتَابِيَّةً
﴿١٩﴾ إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَّةٍ ﴿٢٠﴾ فَهُوَ
فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴿٢١﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿٢٢﴾
فُطُوفُهَا دَائِمَةٌ ﴿٢٣﴾ كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ
فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ ﴿٢٤﴾

69 Hakka/19-20. Kitabı sağından verilen kimse: "Alın kitabımı okuyun; ben zaten hesabımla karşılaşacağımı umuyordum" der. 21-23. Artık o, meyveleri sarmış, yüksek bir bahçede, hoş bir yaşayış içindedir. 24. (Onlara:) "Geçmiş günlerde, önceden işlediklerinize karşılık âfiyetle yiyiniz içiniz" (denir).

وَرَبَّنَّ عَلَيْنَا لَحَافِظِينَ ﴿١٠﴾ كَرِيمًا كَاتِبِينَ ﴿١١﴾
يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿١٢﴾

82 İnfitar/10-12. Oysa, yaptıklarınızı bilen değerli yazıcılar sizi gözetlemektedirler.

وَلَا يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ
وَادِيًا إِلَّا كَتِبَ لَهُمْ يَحْزَنُهُمْ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٢١﴾

9 Tevbe/121. Küçük, büyük her harcamaları ve her vadiyi geçmeleri onlar için yazılır ki, Allah onları yaptıklarının en güzeliyle ödüllendirsin.

c) Dünya Varlığının Ahirette İşe Yaramaması

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٨٨﴾ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٩﴾

26 Şuara/88. O gün, (kimseye) mal ve oğullar fayda vermeyecektir. 89. Ancak, kim Allah'a temiz bir kalple gelirse (o yarar görür).²⁴³

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ وَأَسْرُوا الْقَدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَفُتِنَ بِهِمْ بِالنَّاسِطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٥٤﴾

10 Yunus/54. Her haksızlık etmiş olan, yeryüzündeki her şeye sahip olsa, onu feda ederdi. Azabı görünce, içlerinde pişmanlık duyarlar; ama aralarında adaletle hükümlölür; onlar bir haksızlığa uğramazlar.

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهُمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٣٢﴾

6 En'am/32. Dünya hayatı yalnızca bir oyun ve oyalanmadan ibarettir. Ahiret yurdu, Allah'a saygılı olanlar için daha iyidir. Düşünmüyor musunuz?

وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهُمْ وَغَرَّتُهُمُ الْهُيُوءُ الدُّنْيَا وَذَكَرَ بِهِ أَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ وَإِنْ تَعْدِلْ كُلُّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذُ مِنْهَا أُولَئِكَ الَّذِينَ أُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٧٠﴾

6 En'am/70. Dinlerini oyun ve eğlenceye alanları ve dünya hayatının aldattığı kimseleri bırak da, Kur'an'la şu öğüdü ver: "Kişi, yaptıklarına karşılık rehin alındığında, Allah'tan başka ne bir himaye eden, ne de aracılık eden çıkar. O her türlü fidyeyi verse de, kabul olunmaz. Yaptıklarına karşılık rehin alınanlara, inkâr etmiş olmalarına karşılık kızgın bir içecek ve can yakıcı bir azap vardır".

وَلَوْ أَنَّ لِّلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ ﴿٤٧﴾

39 Zümer/47. Yeryüzünde olanların hepsi ve bir o kadarı daha haksızlık edenlerin olmuş olsaydı, kıyamet günündeki kötü azaptan kurtulmak için onu fide verirdi. (Çünkü) Allah katından onlara, hiç hesaplamadıkları şeyler belirivermiştir.

وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابَتِي ﴿٢٥﴾ وَلَمْ أَذَرَ مَا حِسَابِي ﴿٢٦﴾ يَا لَيْتَنِي كَانَتِ الْقَاضِيَةَ ﴿٢٧﴾ مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِي ﴿٢٨﴾ هَلَكْتُ عَنِّي سُلْطَانَتِي ﴿٢٩﴾

69 Hakka/25-29. Kitabı kendine solundan verilen kimse ise: "Kitabım keşke bana verilmeseydi de, şu hesabımı hiç bilmemiş olsaydım. Keşke bu (ölümüm) her şeyin sonu olsaydı; malım bana fayda vermedi; gücüm de kalmadı" der.

²⁴³ Bu iki ayetin çevirisinde karşılaşılan zorluk, şöyle bir yanlış anlamaya yol açmaktadır: "Allah'a temiz bir kalple gelenler mal ve evladın yararını göreceklerdir". Oysa, söylenmek istenen şudur: Mal ve çocuklar kimseye yarar sağlamayacak, yalnızca ferdin kendi iç zenginliği ve iç güzelliği ona yarar sağlayacaktır.

لَّذِينَ اسْتَحَابُوا لِرَبِّهِمْ الْحُسْنَىٰ وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَحِبُوا
لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِثْلَ مَا
لَاَتَقَدُّوا بِهِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ
وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٨﴾

سَفَرُكُمْ لَكُمْ أَيُّهَا الثَّقَلَانِ ﴿٣١﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ ﴿٣٢﴾

هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ ﴿٦٠﴾

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ
لَعُنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾
يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٤﴾ يَوْمَئِذٍ يُؤْفِكُهُمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ
وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ ﴿٢٥﴾

ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ يَدَكَ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ
﴿١٠﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّالِحِينَ وَالنَّصَارَى
وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿١٧﴾

الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ إِلَهُ يُحْكُمُ بَيْنَهُمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٥٦﴾

يَوْمَ يَعْتَصِمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَبَيْنَهُمْ بِمَا عَمِلُوا أَخْصَاةَ اللَّهِ
وَسُوءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٦﴾

13 Ra'd/18. Rablerinin çağrısına karşılık ve-
renlere en güzel (ödül) vardır. O'nun çağrısı-
na karşılık vermeyenlere gelince, yeryüzün-
deki her şey ve bir o kadarı daha onların
olsa, kurtulmak için bunları feda ederlerdi.
Onlara hesabın kötüsü vardır. Varacakları
yer cehennemdir. O ne kötü döşektir!

55 Rahman/31. Ey iki topluluk (insanlar ve
cinler)! Size de vakit ayıracagız.²⁴¹ 32. Öy-
leyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini
yalanlarsınız?

55 Rahman/60. İyiliğin karşılığı ancak iyilik
değil midir?

24 Nur/23-24. İffetli ve bir şeyden haberi
olmayan mü'min kadınlara zina isnad eden-
ler, dünya ve ahirette lanetlenmişlerdir.
Kendi dilleri, elleri ve ayaklarının, yapmış ol-
duklarına tanıklık edeceği gün, onlar büyük
azaba uğrayacaklardır. 25. O gün, Allah on-
lara gerçek cezalarını verecek ve Allah'ın
apaçık gerçek olduğunu bilecekler.

22 Hac/10. (Bilgisizce Allah hakkında
tartışan kimseye:) "Bunlar senin kendi e-
linle yaptıklarından ötürüdür" (denir).
Allah kullarına haksızlık yapmaz.

22 Hac/17. Mü'minler, Yahudiler, Sabiiler,
Hristiyanlar, Mecusiler ve Müşrikler
arasında kıyamet günü Allah kesin hüküm
verecektir; Allah her şeye taniktir.

22 Hac/56. İşte o gün hükümlanlık Al-
lah'ındır. Aralarında O hükmeder. İnanıp ya-
rarlı iş işleyenler nimet cennetlerindedirler.

58 Mücadele/6. Allah, onların hepsini di-
rilttiği gün, kendilerine işlediklerini haber
verir. Onlar (yaptıklarını) unutmuşlardır
ama Allah onları birbir saymıştır. Allah her
şeye taniktir.

يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أُجِبْتُمْ قَالُوا لَا عِلْمَ
لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿١٠٩﴾

وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ أَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ
اتَّخِذُونِي وَأُمِّي إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا
يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ إِنْ كُنْتُ ثَقُلْتُهُ
فَقَدْ عَلِمْتُهُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ
إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾ مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا
أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ عِبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُمْ عَلَيْهِمْ
شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّبِّيبُ
عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿١١٧﴾ إِنْ
تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عُيَاذُكَ وَإِنْ تُغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ
الْحَكِيمُ ﴿١١٨﴾ قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمَ يَنْفَعُ الصَّالِحِينَ
صِلَتُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ
الْعَظِيمُ ﴿١١٩﴾

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ
وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٩﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١٠﴾

5 Maide/109. Allah, elçilerini toplayacağı
gün onlara: "Size ne cevap verildi?" der.
Onlar: "Bizim bir bildiğimiz yoktur; Sen ise
gaybı bilensin" derler.

5 Maide/116-118. Allah: "Ey Meryem oğlu
İsa! Sen mi insanlara: «Beni anamı tanrı edi-
nin» dedin?" demişti de, İsa: "Hâşâ; hakkım
olmayan bir sözü söylemek bana yaraşmaz.
Şayet (böyle bir şey) söylemiş olsaydım, Sen
onu bilirdin. Sen benim içimde olanı bilirsin,
ben Senin zatında olanı bilmem, çünkü gaybı
ancak Sen bilirsin. Ben onlara ancak: «Benim
de Rabbin, sizin de Rabbiniz olan Allah'a ta-
pın» diye, bana emrettiğini söyledim. Arala-
rında bulunduğum sürece onlara gözcü idim.
Beni öldürdüğün zaman, onları Sen gözlüyor-
dun. Zaten Sen her şeye tanıksın. Eğer onlara
azap edersen, onlar Senin kullarıdır. Eğer
onları bağışlarsan, şüphesiz Sen yücesin, bil-
gesin" demişti. 119. Allah: "Bugün, doğru o-
lan kimselere doğruluklarının yarar sağladığı
gündür. Onlara, altlarından ırmaklar akan, i-
çinde temelli kalacakları cennetler vardır. Al-
lah onlardan hoşnut olur, onlar da Allah'tan
hoşnut olurlar. İşte başarı budur" dedi.²⁴²

5 Maide/9. Allah, inananlara ve yararlı iş-
ler yapanlara bağışlama ve büyük ödül
sözü vermiştir. 10. İnkâr edenler ve ayetle-
rimizi yalanlayanlar, işte onlar cehennem-
liklerdir.

b) Amellerin Dünyada Tesbiti

وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرتْ ﴿١٠﴾ وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ
﴿١١﴾ وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِرَتْ ﴿١٢﴾ وَإِذَا النُّجُومُ
أُزْلِفَتْ ﴿١٣﴾ عَلِمْتَ نَفْسٌ مَا أُخْضِرَتْ ﴿١٤﴾

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسُّوْسُ بِهِ نَفْسُهُ
وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ﴿١٦﴾ إِذْ يَتَلَفَّى

81 Tekvir/10. Amel defterleri açıldığı zaman;
11. Gök yerinden oynatıldığı zaman. 12. Ce-
hennem alevlendirildiği zaman. 13. Cennet
yaklaştırıldığı zaman, 14. İnsan önceden ne
hazırladığını görecektir.

50 Kaf/16. İnsanı Biz yarattık, kendi ken-
dine ne fısıldadığını da biliriz; (çünkü) Biz
ona şah damarından daha yakınız.

²⁴¹ yani "... sizi de hesaba çekeceğiz".

²⁴² Bu pasaja, Hristiyanlar'ın Hesap günü yargılanmalarını canlandırdığı için burada yer verilmiştir.

إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوْا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ ﴿١٦٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّا كُنَّا نَدْرِكُهُمْ لَسَخَّطْنَا لَهُمْ عَمَلَهُمْ وَجَعَلْنَاهُمْ كَالْعِجَابِ ﴿١٦٧﴾

وَأَقْبُوا يَوْمًا نَرْجِعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ نُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٨١﴾

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبْلَوْا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخَفَوْهُ بِحَابِئِكُمْ بِهِ اللَّهُ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٨٤﴾

لَا يَكْلَفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِن سَبِّحْنَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٨٦﴾

ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿١٨٢﴾

كُلُّ نَفْسٍ دَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أَجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَن زُحِرَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْحَتَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ﴿١٨٥﴾

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِن خَيْرٍ مُّحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِن سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ﴿٣٠﴾

2 Bakara/166. Nitekim, kendilerine uyulanlar, uyanlardan uzaklaşacaklar ve azabı gördüklerinde aralarındaki bağlar kopacaktır. 167. Uymuş olanlar: "Keşke bize dünyaya bir dönüş olsaydı da, onların şimdi bizden uzaklaştıkları gibi, biz de onlardan uzaklaşsaydık" diyecekler. Allah, pişmanlık duymaları için, onlara işlerini böyle gösterecektir. Onlar ateşten de çıkamayacaklardır.

2 Bakara/281. Allah'a döneceğiniz ve sonra haksızlığa uğramadan, herkese kazandığının verileceği günden korunun.

2 Bakara/284. Göklerde olanlar ve yerde olanlar Allah'ındır. İçinizdekini açıklasanız da, gizleseniz de Allah sizi onunla hesaba çeker. O dilediğini bağışlar ve dilediğine azap eder. Allah'ın gücü her şeye yeter.

2 Bakara/286. Allah kişiye ancak gücünün yeteceği kadar sorumluluk yükler. Herkesin kazandığı iyi şeyler kendi yararına, yaptığı kötülükler de kendi zararına. "Rabbimiz! Unutacak veya yanılacak olursak, bizi sorumlu tutma. Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi, bize de ağır yük yüklemel! Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmeyeceği bir şey yükleme. Bizi affet, bizi bağışla, bize acı. Sen bizim hâmîmizsin; inkârcılara karşı bize yardım eyle".

3 Al-i İmran/182. Bu, ellerinizle sunduğunuz karşılığdır. Yoksa Allah kullara kesinlikle haksızlık etmez.

3 Al-i İmran/185. Herkes ölümü tadacaktır ve kıyamet günü (hakettiğiniz) karşılıklar kesinlikle ödenecektir. Kim ateşten uzaklaştırılıp cennete sokulursa, artık o kurtulmuştur. Bu (yaşadığınız) hayat ise, aldatıcı bir eğlence meden başka bir şey değildir.

3 Al-i İmran/30. Yaptığı her türlü iyiliği ve işlediği her türlü kötülüğü hazır bulacağı gün, herkes kendisi ile o kötülüğün arasında uzun bir mesafe olmasını diler. Allah sizi kendisine karşı uyandırıyor. Allah kullarına karşı şefkatlidir.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَعَلَى اللَّهِ حَقًّا وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا ﴿١٢٢﴾ لَيْسَ بِالنَّبِيِّ وَلَا أُمَّتِي أَحِلُّ الْكِتَابِ مَن يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَى وَلَا يَجِدْ لَهُ مِن دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٢٣﴾ وَمَن يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِثْ ذَرَّةٍ أَوْ أَتَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَبِيعًا ﴿١٢٤﴾

إِنَّ اللَّهَ لَا يُظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِن تَكُ حَسَنَةً بَضَائِعًا وَيُؤْتِ مِن لَّدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٤٠﴾ فَكَيْفَ إِذَا جَاءَ مِن كُلِّ أُمَّةٍ بَشِيرٌ وَجَنَّا بَكَ عَلَى هَؤُلَاءِ نَبِيًّا ﴿٤١﴾ يَوْمَئِذٍ يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصَوُا الرَّسُولَ لَوْ تُسَوَّى بِهِمُ الْأَرْضُ وَلَا يَكْتُمُونَ اللَّهَ حَدِيثًا ﴿٤٢﴾

فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴿٧﴾ وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿٨﴾

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ أَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ ﴿١﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَهُوَ الْحَقُّ مِن رَبِّهِمْ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ ﴿٢﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَأَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِن رَبِّهِمْ كَذَٰلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَالَهُمْ ﴿٣﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعَسَا لَهُمْ وَأَصْلُ أَعْمَالَهُمْ ﴿٨﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أُنْزِلَ اللَّهُ فَاحْطَبُوا أَعْمَالَهُمْ ﴿٩﴾

4 Nisa/122. Allah'tan gerçek bir söz olarak, inananları ve yararlı iş yapanları altlarından ırmaklar akan ve ebedi kalacakları cennetlere koyacağız. Allah'tan daha doğru sözlü kimdir? 123. Bu iş ne sizin kuruntularınıza, ne de Kitaplıların kuruntularına göre. Kim kötülük ederse, onun cezasını görecektir.²³⁹ Kendisine Allah'tan başka yardımcı da bulamaz. 124. Erkek olsun, kadın olsun, kim inanarak yararlı iş işlerse, işte onlar cennete girerler ve çekirdek lifi kadar bile haksızlığa uğratılmazlar.

4 Nisa/40. Allah zerre kadar haksızlık yapmaz. (Zerre kadar) bir iyilik olsa, onu kat kat artırır ve kendi katından da büyük bir ödül verir. 41. (Ey Muhammed!) Her ümmetten bir tanık getirdiğimiz ve seni de bunlara tanık getirdiğimiz zaman, durumları nice olur? 42. İnkâr edip Peygamber'e baş kaldırmış olanlar, o gün yerle bir olmayı isterler; Allah'tan bir söz de gizleyemezler.

99 Zilzal/7. Kim zerre kadar iyilik yapmışsa onu görür. 8. Kim de zerre kadar kötülük yapmışsa onu görür.

47 Muhammed/1. (Allah) inkâr edenlerin ve Allah'ın yolundan alıkoyanların işlerini boşa çıkarır. 2. İnananların, yararlı iş işleyenlerin ve Muhammed'e Rablerinden bir gerçek olarak indirilene inananların ise kötülüklerini örter ve durumlarını düzeltir. 3. Bu, inkâr edenlerin bâtıla uymaları ve inananların Rablerinden gelen gerçeğe uymalarından ötürü böyledir. İşte Allah, insanlara kendi durumlarını böyle anlatır.

47 Muhammed/8. İnkâr edenler onmasınlar!²⁴⁰ Allah onların işlerini boşa çıkarır. 9. Bu, Allah'ın indirdiğini beğenmediklerinden ötürüdür. Bunun için Allah onların yaptıklarını heder etmiştir.

²³⁹ Burada, genellikle bir dine mensup olanların, ahiret konusunda kendilerini güvende hissetmeleri eleştirilmekte ve bunun temelsizliğine dikkat çekilmektedir. Yahudiler ve Hristiyanlar, dini taassupları nedeniyle, cehennemde ancak geçici olarak kalacaklarına, sonra ebedi olarak cennete gireceklerine inanıyorlardı. Şimdi bazı Müslümanlar'ın devraldığı bu inanışın hiçbir Kur'anî temeli yoktur.

²⁴⁰ veya "... yüzüstü sürünsünler!"

وَلَا تُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَلَدَّتْهَا جَنَابٌ بِطَقِ الْحَقِّ وَهُمْ لَا يَظْلُمُونَ ﴿٦٢﴾ بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمْرَةٍ مِنْ هَذَا وَلَهُمْ أَعْمَالٌ مِنْ دُونِ ذَلِكَ هُمْ لَهَا عَامِلُونَ ﴿٦٣﴾ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذْنَا مُتْرَبِيَهُمْ بِالْعِزَابِ إِذَا هُمْ يَنجَارُونَ ﴿٦٤﴾ لَا تَحَارُوا الْيَوْمَ إِنَّكُمْ مِنْهُ لَا تَنْصُرُونَ ﴿٦٥﴾ قَدْ كَانَتْ آيَاتِي تُثَلِّي عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ عَلَىٰ آغْفَابِكُمْ تَنْكِصُونَ ﴿٦٦﴾ مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ سَامِرًا تَهْجُرُونَ ﴿٦٧﴾

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُحْرَمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ ﴿١٢﴾

يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنْكُمْ خَافِيَةٌ ﴿١٨﴾ فَلَمَّا مَنَّ أُوْتِي كِتَابَهُ يَمِينَهُ يَقُولُ مَاؤُمَ افْرِعُوا كِتَابِيهِ ﴿١٩﴾ إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيهِ ﴿٢٠﴾

رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنُ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا ﴿٣٧﴾ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا ﴿٣٨﴾ ذَلِكَ الْيَوْمَ الْحَقُّ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ مَا بَا ﴿٣٩﴾ إِنَّا أَثَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا ﴿٤٠﴾

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ﴿١﴾ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ ﴿٣﴾ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ ﴿٤﴾ عَلِمْتَ نَفْسَ مَا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ ﴿٥﴾

23 Mu'minun/62. Biz herkesi ancak gücü oranında yükümlü tutarız. Katımızda gerçeği söyleyen bir kitap vardır; onlar haksızlığa uğratılmazlar. 63. Ama, (inkârcıların) kalpleri bundan habersizdir. Bundan başka onların yapageldikleri işleri de vardır. 64. Sonunda varlıklarını azapla yakaladığımız zaman feryad ederler. 65-67. "Bugün feryad etmeyin; katımızdan bir yardım görmezsiniz. Size ayetlerim okunuyordu da, siz büyüklük taslayıp, gece ağzınıza geleni söyleyerek ardınıza dönüyordunuz."²³⁷

32 Secde/12. Suçluları Rablerinin huzurunda, başları öne eğilmiş olarak: "Rabbimiz! Gördük ve işittik; artık bizi dünyaya geri çevir de iyi iş işleyelim; artık gerçeği biliyoruz" (derlerken) bir görsen!

69 Hakka/18. O gün siz huzura alınırsınız, hiçbir sırrınız gizli kalmaz. 19-20. Kitabı sağından verilen kimse: "Alın kitabımı okuyun; ben zaten hesabımla karşılaşacağımı umuyordum" der.

78 Nebe'/37. O, göklerin, yerlerin ve ikisi arasında olanların Rabbi Rahman'dır. 38. Cebrail ve meleklerin dizi dizi durdukları gün, Rahman'ın izni olmadan kimse konuşamayacaktır. Konuştuğu zaman da, doğruyu söyleyecektir. 39. İşte gerçek gün budur. Dileyen, Rabbine götüreceği bir yol benimser. 40. Sizi, yakın gelecekteki bir azapla uyardık; o gün kişi elleriyle sunduğuna bakar ve inkarcı: "Keşke toprak olaydım" der.

82 Infitar/1. Gök yarıldığı zaman, 2. Yıldızlar dağıldığı zaman. 3. Denizler kaynaştığı zaman. 4. Kabirlerin içi dışına çıktığı zaman. 5. Önceden ne yaptığını ve neyi erteleyip sonraya bıraktığını bilecek.

²³⁷ Bu son ayeti şöyle çevirmek de mümkündür: "Ona karşı böbürlenerek, geceleri konuşandan (?) uzaklaşıyorsunuz". Ayetin söz dizimine daha uygun olan bu çevirideki 'geceleri konuşan' nitelemesinin kime delalet ettiği kapalı kalmaktadır. Kendisinden uzaklaşanların kınandığı kişi olsa olsa Hz. Peygamber olabilir, ancak bu durumda onun neden sâmir (gece konuşan) olarak nitelenmiş olabileceği sorusu cevapsız kalmaktadır.

وَمَا أَذْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ ﴿١٧﴾ ثُمَّ مَا أَذْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ ﴿١٨﴾ يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ ﴿١٩﴾

فَأَمَّا مَنْ أُوْتِي كِتَابَهُ يَمِينَهُ ﴿٧﴾ فَسَوْفَ يَحْسَابُ حِسَابًا يَسِيرًا ﴿٨﴾ وَيَتَّقِلْبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ مَسْرُورًا ﴿٩﴾ وَأَمَّا مَنْ أُوْتِي كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ ﴿١٠﴾ فَسَوْفَ يَدْعُو ثُبُورًا ﴿١١﴾ وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا ﴿١٢﴾ إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا ﴿١٣﴾ إِنَّهُ ظَنَّ أَن لَّنْ نَّجُورَ ﴿١٤﴾ بَلَىٰ إِنْ رَبُّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا ﴿١٥﴾

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطَايَاكُمْ وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٢﴾ وَلِيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيَسَّالُنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٣﴾

يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦﴾ كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفَجَارِ لَفِي سِجِّينَ ﴿٧﴾ وَمَا أَذْرَاكَ مَا سِجِّينَ ﴿٨﴾ كِتَابٌ مَرْفُومٌ ﴿٩﴾ وَيَلُ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ يُكْذِبُونَ يَوْمَ الدِّينِ ﴿١١﴾ وَمَا يُكْذِبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾

82 Infitar/17. Hesaplaşma gününün ne olduğunu sen nereden bilirsin? 18. Hem sen hesaplaşma gününün ne olduğunu nereden bileceksin? 19. O gün, kimsenin kimseye hiçbir yarar sağlayamayacağı bir gündür. O gün buyruk, yalnız Allah'ındır.

84 İnşikak/7-9. Amel defteri kendisine sağından verilen kimse, kolay bir hesaba çekilecek ve adamlarına²³⁸ sevinçle dönecektir. 10-12. Ama amel defteri kendisine arkasından verilen kimse âhuvâh edecek ve çılgın alevli cehennemde yenecektir. 13. Çünkü o kendi adamlarının arasında iken zevk içindiydi. 14. O, bir daha dirilip dönmeyeceğini sanıyordu. 15. Yoo! Rabbi onu görmekteydi.

29 Ankebut/12. İnkâr edenler inananlara: "Bizim yolumuza uyun da, sizin günahlarınızı biz çekelim" derler. Oysa onların günahlarından hiçbirini yüklenecek değildir. Doğrusu, onlar yalancılardır. 13. Onlar, kendi yüklerini, kendi yüklerinin yanında daha nice yükleri yükleneceler ve uydu-rup durdukları şeylerden kıyamet gününü sorguya çekileceklerdir.

83 Mutaffifin/6. O gün, insanlar âlemlerin Rabbinin huzurunda dururlar. 7. Yo! Allah'ın buyruğundan dışarı çıkanlar, muhakkak Siccin'de yazılıdır. 8. Siccin'in ne olduğunu sen nereden bilirsin? 9. O, yazılmış bir kitaptır. 10. O gün, yalanlayanların vay hâline! 11. Onlar hesaplaşma gününü yalanlamaktadırlar. 12. Oysa onu, saldırgan günahkarlardan başka kimse yalanlamaz.

2 Bakara/110. Namazı kılın, zekatı verin! Kendiniz için sunacağınız her türlü iyiliği Allah katında bulacaksınız. Çünkü Allah yaptıklarınızı görmektedir.

²³⁸ ehl kelimesi, 'aile', 'yandaş', 'arkadaş' gibi anlamlara gelmektedir. Buradaki bağlam, sözkonusu anlamlardan birini tercih etmeyi mümkün kılmamaktadır. Bu yüzden 'adamları' şeklinde çevirdik (ayrı surenin 1-3. ayetleriyle krş.).

elçilerine verdiği sözden cayacağını sakın sanma. Allah üstündür, öc alandır. 48-49. Yerin başka bir yerle ve göklerin (başka göklerle) değiştirildiği ve her şeye üstün gelen tek Allah'ın huzuruna çıktıkları gün, o gün suçluların zincirlerle birbirlerine bağlanmış olduğunu görürsün. 50. Giysileri katrandandır ve yüzlerini ateş kaplamaktadır. 51. Allah herkese elde ettiğinin karşılığını verecektir. Allah'ın hesap görmesi çabuktur.

21 Enbiya/23. O yaptıklarından sorguya çekilmez, onlar ise sorguya çekileceklerdir.

21 Enbiya/47. Kıyamet günü doğru teraziler kuracağız; hiç kimse hiçbir haksızlığa uğratılmayacak. Hardal tânesi kadar olsa bile, (yapılanı) ortaya koyarız. Hesap görecü olarak Biz yeteriz.

23 Mu'minun/101. Sûr'a üflendiğinde, o gün (artık) aralarında soy bağı yoktur ve birbirlerine bir şey de soramazlar. 102. Tartıları ağır gelenler, işte onlar başarıya ulaşanlardır. 103. Tartıları hafif gelenler, işte onlar, kendilerine yazık edenlerdir, (onlar) cehennemde kalıcıdır. 104. Ateş onların yüzlerini yalar, dişleri sırtıp kalır. 105. Allah: "Ayetlerim size okunurken onları yalanlıyordunuz değil mi?" der. 106-107. Onlar: "Rabbimiz! Bizi kötü bahtımız yenmişti; sapık bir toplum idik. Rabbimiz! Bizi buradan çıkar, (tekrar) günaha dönersen, o zaman haksızlık etmiş oluruz" derler. 108-111. Allah: "Sinin orada! Benimle konuşmayın. Kullanımdan bir topluluk: 'Rabbimiz! İnadık; artık bizi bağışla, bize acı. Sen acıyanların en iyisisin' diyorlardı; siz ise onları alaya alıyordunuz; sonunda onlar (la uğraşmanız) size Beni anmayı unutturdu. Siz onlara gülüyordunuz. Ben, sabretmelerine karşılık buğün onları ödüllendirdim; onlar kazandılar" der. 112. (Allah onlara): "Yeryüzünde kaç yıl kaldınız?" der. 113. "Bir gün veya daha az bir süre kaldık, sayanlara sor" derler. 114-115. (Allah cehennemliklere): "Pek az kaldınız; keşke (bunu) bilseydiniz. Yoksa sizi boşuna yarattığımızı ve Bize döndürülmeyeceğinizi mi sanıyordunuz?" der.

وإِذَا رَأَى الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يَخَفُ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٨٥﴾ وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ أَشْرَكُوا شُرَكَاءَهُمْ قَالُوا رَبُّنَا هَؤُلَاءِ شَرَكَاؤُنَا الَّذِينَ كُنَّا نَدْعُو مِنْ دُونِكَ فَأَلْقَوْا إِلَيْهِمُ الْقَوْلَ إِنَّكُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٨٦﴾ وَالْقَوْلُ إِلَى اللَّهِ يُؤْمِذُ السَّلَامَ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٨٧﴾

وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدٌ عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَى هَؤُلَاءِ وَتَرَىٰ عِلَّاكَ الْكِتَابَ يُثَبِّتُ لِكُلِّ شَيْءٍ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً وَيُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴿٨٩﴾

وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَمَا قُلْنَا مُتَّبِعُونَ عَمَّا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَوْ هَدَانَا اللَّهُ لَهْدَيْنَاكُمْ سَوَاءَ عَلَيْنَا أَعُزَّتْ أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحِيصٍ ﴿٢١﴾ وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنَا بِمُصْرِخِي إِيَّاهُمْ كَفَرْتُمْ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلِ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٢﴾

وَأَذِذْ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ يَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا إِلَىٰ أَهْلِ قَرِيبٍ نَحْبُ دَعَوْتَنَا وَتَبِعَ الرُّسُلَ أُولَئِكَ تَكُونُوا آفَئِسْتُمْ مِنْ قُلِّ مَا لَكُمْ مِنْ زَوَالٍ ﴿٤٤﴾ وَسَكَتُمْ فِي مَسَاكِينِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا لَكُمْ الْأَمْثَالَ ﴿٤٥﴾ وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ يُتَوَلَّىٰ مِنْهُ الْحَيَالُ ﴿٤٦﴾ فَلَا تَحْسِبَنَّ اللَّهُ مُخِلَّفَ وَعْدِهِ رُسُلُهُ إِنَّ اللَّهَ غَرِيبٌ دُو

16 Nahl/85. Haksızlık edenler azabı gördüklerinde, ne azapları hafifletilir, ne de onlara bir süre verilir. 86. Allah'a ortak koşanlar, ortaklarını gördükleri zaman, "Rabbimiz! Senden başka yalvardığımız ortaklarımız işte bunlardır" derler. Koştukları ortaklar onlara: "Doğrusu, siz tam yalancısınız" diye söz atarlar. 87. O gün, ortak koşanlar Allah'a teslim olurlar ve uyudurup durdukları ortaklar ortalıktan kaybolurlar.

16 Nahl/89. (Ey Muhammed!) Her milletin içinden, kendisine tanıklık edecek birini gönderdiğimiz gün, seni de bunlara tanık getireceğiz. Çünkü sana, her şeyi açıklayıcı, Müslümanlar'a rehber, rahmet ve müjde olarak Kur'an'ı indirdik.

14 İbrahim/21. Hepsi Allah'ın huzuruna çıkarlar. Güçsüzler, büyüklenele: "Biz size uymuştuk. Şimdi, Allah'ın azabından bizi kurtarabilir misiniz?" derler. Onlar ise: "Allah bizi doğru yola koysaydı, biz de sizi doğru yola ilettirdik. Artık sızlansak da, dayansak da birdir, çünkü kaçacak bir yerimiz yoktur" derler. 22. İş bittikten sonra, Şeytan der ki: "Allah size gerçek sözü vermişti. Ben de size söz verdim, ama caydım. Aslında sizi zorlayacak bir gücüm yoktu. Ben sadece sizi çağırdım; siz de geldiniz. O hâlde beni yermeyin, kendinizi kinayın. Ben sizi kurtaramam siz de beni kurtarmazsınız. Daha önce de beni (Allah'a) ortak koşmanızı inkâr etmiştim. Doğrusu, haksızlık yapanlara can yakıcı azap vardır".

14 İbrahim/44. (Ey Muhammed!) İnsanları kendilerine azabın geleceği gün ile uyar. (O gün) haksızlık edenler: "Rabbimiz! Bizi, yakın bir süreye kadar ertele de, çağrına gelelim ve elçilere uyalım" diyecekler. Siz daha önce, sonunuzun gelmeyeceğine yemin etmemiş miydiniz? 45. Üstelik, kendilerine yazık edenlerin yerlerinde oturmuşunuz. Onlara nasıl davrandığımız da sizce biliniyordu ve size örnekler de vermiştik. 46. Onlar tuzaklarını kurmuşlardı, oysa tuzakları, dağların yerlerinden oynamasını sağlayacak olsa bile, onların hepsi Allah'ın elindeydi. 47. Allah'ın

النِّقَامِ ﴿٤٧﴾ يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتُ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿٤٨﴾ وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُقَرَّبِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٤٩﴾ سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطِرَانٍ وَتَغْشَىٰ وَجُوهَهُمُ النَّارُ ﴿٥٠﴾ لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٥١﴾

لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ ﴿٢٣﴾

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكُنَّا بِنَا حَاسِبِينَ ﴿٤٧﴾

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿١٠١﴾ فَمَنْ قُلْتُ مَوَازِينَهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٢﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿١٠٣﴾ تَلْفَحُ وُجُوهُهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ﴿١٠٤﴾ أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُنْفَلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَلِّبُونَ ﴿١٠٥﴾ قَالُوا رَبَّنَا عَلَيْنَا مَثَلُ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ ﴿١٠٦﴾ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ ﴿١٠٧﴾ قَالَ اخْسِئُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ ﴿١٠٨﴾ إِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّا أَفْغَرْنَا لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَلَّاتِ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿١٠٩﴾ فَأَتَّخَذْنَاهُمْ سِجْرًا حَتَّىٰ آتَيْنَاهُمْ دُكْرًا وَكُنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ ﴿١١٠﴾ إِبْنِي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفَآئِزُونَ ﴿١١١﴾ قَالَ كَمْ لَبِثْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ ﴿١١٢﴾ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَاسْأَلِ الْعَادِينَ ﴿١١٣﴾ قَالَ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١٤﴾ أَنْحَسْتُمْ أَنْتُمُ الْفَاعِلُونَ ﴿١١٥﴾

ذَلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى وَمَنْ يَقْرِفْ حَسَنَةً نَّوْذِلْ لَهُ فِيهَا حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٢٣﴾

İN YÖM'Ü FİSİL MİFATİHİM AÇMİCİN ﴿٤٠﴾ YÖM'Ü LÂ YÛNİ MÖLİ EN MÖLİ ŞİFÂ VÂ LÂ HEM YİNSURON ﴿٤١﴾

وَتَرَى كُلَّ أُمَّةٍ جَآئَةٍ كُلِّ أُمَّةٍ تُدْعَى إِلَى كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُحْزَنُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾ هَذَا كِتَابُنَا يُنْطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٩﴾

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا أَفَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُنْذِرُ عَلَيْهِمْ فَاسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنْتُمْ قَوْمًا مُخْرِجِينَ ﴿٣١﴾ وَإِذَا قِيلَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا قُلْتُمْ مَا نَدْرِي مَا السَّاعَةُ إِنْ نَظُنُّ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُحْصِنِينَ ﴿٣٢﴾ وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣٣﴾ وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنْسَافُكُمْ كَمَا نَسَافْنَا لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا وَمَا وَكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٣٤﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّخَذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوءًا وَغَرَّتْكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَلْيَؤْمَرُوا لَمْ يَخْرُجُوا مِنْهَا وَلَا هُمْ يَسْتَعِينُونَ ﴿٣٥﴾

وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِمَّا عَمِلُوا وَتُؤْفِكُهُمْ أَعْمَالُهُمْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٩﴾

قُلْ هَلْ تُبْئِئُكُمْ بِالْآخِرِينَ أَعْمَالًا ﴿١٠٣﴾ الَّذِينَ صَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُعَا ﴿١٠٤﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ

42 Şura/23. Allah inanan ve yararlı işler işleyen kullarını bununla (cennetle) müjdeliler. (Ey Muhammed!) De ki: "Buna karışık sizden, akrabayı sevmekten başka bir ücret istemiyorum". Kim güzel bir iş işlerse onun güzelliğini artırırız. Allah çok bağışlayıcı ve iyilikleri görendir.

44 Duhan/40. Hüküm günü, hepsinin geleceği bir gündür. 41. O gün, dostun dosta faydası olmaz; onlar bir yardım da görmeyiz.

45 Casiye/28. Her ümmeti diz üstü çökmüş olarak görürsün. Her ümmet kitabına²³⁶ çağırılır. Onlara denir ki: "Bugün size işlediğinizin karşılığı verilecektir". 29. "İşte kitabımız; sizin aleyhinize konuşuyor. Biz yaptıklarınızı (oraya) kaydediyorduk".

45 Casiye/31-32. İnkâr edenlere (denir ki): "Ayetlerim size okunmuş, siz de büyükleşip suçlu bir millet olmuştunuz, değil mi? «Allah'ın verdiği söz gerçektir, kıyamet saatinde şüphe yoktur» dediği zaman: «Kıyametin ne olduğunu bilmiyoruz, yalnız tahminde bulunuyoruz, buna dair kesin bir bilgi elde etmiş değiliz» derdiniz". 33. Yaptıkları işlerin kötü olanları kendilerine belli olmuş ve alaya aldıkları şeyler onları çepeçevre sarmıştır. 34-35. (Onlara) denir ki: "Sizin bugüne kavuşacağınızı unuttuğunuz gibi, Biz de sizi unuttuk; varacağınız yer ateştir, yardımcılarınız da yoktur. Bu, Allah'ın ayetlerini alaya almanızdan ve dünya hayatının sizi aldatmış olmasından ötürüdür". O gün, ne oradan çıkarılırlar, ne de özürleri dinlenir.

46 Ahkaf/19. İşlediklerinden ötürü herkesin bir derecesi vardır. Herkese, haksızlığa uğratılmaksızın, işlediklerinin karşılığı ödenir.

18 Kehf/103-104. (Ey Muhammed!) "Size, amelce en çok kayıpta bulunanları; dünya hayatındaki çabaları boş giden, ama kendileri güzel iş yaptıklarını sananları bildireyim mi?" de. 105. Bunlar, Rablerinin ayetlerini ve

رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا تُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنًا ﴿١٠٥﴾ ذَلِكَ جَزَاؤُهُمْ جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوا وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوءًا ﴿١٠٦﴾

İN'İ LİZİN'İ AMN'U VE EMİLU'U VİSİLİH'İ İN'İ LÂ YÛNİC'İ AŞ'İ MİN'İ AŞŞİN'İ EMİLÂ ﴿٣٠﴾

وَيَوْمَ نُسِيرُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً وَحَشَرْنَا لَهُمْ قُلُوبَهُمْ فَهُمْ لَا يَأْتُونَ بِحُجَّةٍ وَأَعْرَضُوا عَلَى رَبِّكَ صَافِلًا جَمْعُومًا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ أَنَّ نَحْنُ لَكُمْ مَوْعِدًا ﴿٤٨﴾ وَوَضِعَ الْكِتَابَ قَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَالِ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَّهْنَا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظُنُّ رَبُّكَ أَحَدًا ﴿٤٩﴾

وَيَوْمَ يَقُولُ ثَاوُوا شُرَكَائِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَذَعَبْتُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا ﴿٥٢﴾

يَوْمَ ثَائِي كُلِّ نَفْسٍ تُجَادِلُ عَنْ نَفْسِهَا وَتُوْفَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا عَمِلَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١١١﴾

لِيُخْلَوْا أَوْزَارُهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّوهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ أَلَا سَاءَ مَا يَزِيدُونَ ﴿٢٥﴾

نَمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُخْرِجُهُمْ وَيَقُولُ آيْنُ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تُشَاقِقُونَ فِيهِمْ قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ إِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ وَالسُّوءَ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٢٧﴾ الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَالَعِي أَلْفُسِهِمْ فَلَقُوا السَّلَامَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ شَوْءٍ بَلَى إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾ فَادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٢٩﴾

O'na kavuşmayı inkar edenlerdir. Bu yüzden işleri boş girmiştir. Kıyamet günü Biz onlara değer veremeyeceğiz. 106. İşte onların cezası, peygamberlerimi ve ayetlerimi alaya almalarına ve inkarlarına karşılık cehennemdir.

18 Kehf/30. İnanan ve yararlı iş yapanlara gelince; doğrusu Biz iyi iş işleyenin ödülünü zayıf etmeyeceğiz.

18 Kehf/47. Dağları yürüteceğimiz ve senin yeryüzünü dümdüz göreceğin gün, hiçbirini bırakmaksızın insanların hepsini bir araya getiririz. 48. İnsanlar dizi dizi Rablerine sunulurlar. "Sizi ilk defa yaratmış olduğumuz gibi Bize geldiniz. Fakat, size bir buluşma sözü verdiğimizizi sanmıştınız, değil mi?" 49. Amel defteri ortaya konunca, suçluların onda bulunanlardan ürküklerini ve: "Vay hâlimize! Ne oluyor bu deftere ki, küçük-büyük hiçbir şey bırakmadan hepsini sayıyor?" dediklerini görürsün. Yaptıklarını karşılarda bulmuşlardır. Rabbin kimseye haksızlık yapmaz.

18 Kehf/52. O gün Allah: "Benim ortağım olduğunu öne sürdüklerinize seslenin!" der; onları çağırırlar, fakat hiçbirini çağırılma cevap vermez, aralarına bir uçurum korur.

16 Nahl/111. Herkesin kendisi için uğraş vermeye geldiği gün, herkese yaptığı -hiçbir haksızlığa uğratılmaksızın- ödenir.

16 Nahl/25. Kıyamet günü kendi yüklerinin tamamını, bilmeden sapırdıkları kimselerin yüklerinin de bir kısmını çekerler. Dikkat! Çektikleri yük ne kadar kötü!

16 Nahl/27. Sonra kıyamet günü (Allah) onları rezil eder ve: "Uğruna çatıştığınız ortaklarımız nerede?" der. Kendilerine ilim verilenler şöyle derler: "Doğrusu, bugün rezillik ve iğrençlik inkarcılarıdır". 28. Kendilerine haksızlık ederken meleklerin canlarını aldığı bu kimseler: "Biz hiçbir kötülük yapmıyorduk" diyerek teslim olurlar. Hayır; yapmakta olduklarınızı Allah biliyor. 29. İçinde temelli kalacağınız cehennem kapılarında girin. Büyüklemlerin durağı ne kadar kötüdür!

²³⁶ Burada 'kitap', amel defteridir.

قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبَّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَاتِحُ
الْعَلِيمُ ﴿٢٦﴾

أَفَمَنْ يَتَّقِي بِوَجْهِهِ سُوءَ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَقِيلَ
لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا مَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٢٤﴾

قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمُ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِي مَا كَانُوا فِيهِ
يَخْتَلِفُونَ ﴿٤٦﴾ وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْأَرْضِ
جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ
﴿٤٧﴾ وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا
كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٤٨﴾

وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِيءَ
بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءُ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا
يُظْلَمُونَ ﴿٦٩﴾ وَوَقِفْتَ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ
أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٧٠﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا ينادونَ لَمَقَّتْ اللَّهُ أَكْبَرُ مِنْ مَقْتِكُمْ
أَنْفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ ﴿١٠﴾
قَالُوا رَبَّنَا آمَنَّا أَتَيْنَاكَ أَتَيْنَا أَتَيْنَا فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا
فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ مِنْ سَبِيلٍ ﴿١١﴾ ذَلِكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا

34 Sebe/26. De ki: "Rabbimiz hepimizi top-
layacak, sonra aramızda adaletle hükmede-
cek. O (adaletle) hükmeden ve bilendir.

39 Zümer/24. Kıyamet günü kötü azabdan
yüzünü (kendisini) korumaya çalışan
kimse, (güven içinde olan gibi) midir? Hak-
sızlık edenlere: "Kazandıklarınızın karşılı-
ğını tadın" denir.

39 Zümer/46. De ki: "Ey göklerin ve yerin
Yaratan'ı, görülmeveni ve görüleni bilen
Allah'ım! Kullarının ayrılığa düştükleri
şeyler hakkında, aralarında Sen hükmede-
ceksin". 47. Yeryüzünde olanların hepsi ve
bir o kadarı daha haksızlık edenlerin olmuş
olsaydı, kıyamet günündeki kötü azabtan
kurtulmak için onu fide verirdi.
(Çünkü) Allah katından onlara, hiç hesap-
lamadıkları şeyler belirivermiştir. 48. Onla-
ra, yaptıkları işlerin kötü olanları belirmiş-
tir; alaya aldıkları şeyler de kendilerini çe-
peçevre sarmıştır.

39 Zümer/69. Yeryüzü Rabbinin ışığıyla
aydınlanmış, kitap ortaya konmuş, pey-
gamberler ve tanıklar getirilmiş ve onlara
haksızlık yapılmadan, aralarında adaletle
hüküm verilmiştir. 70. Herkese işlediği
ödenmiştir. O (Allah) onların yaptıklarını
en iyi bilendir.

40 Mu'min/10. İnkâr edenlere: "Allah'ın
öfkesi, sizin birbirinize olan öfkenizden
daha büyüktür; zira inanmaya çağırıldığı-
nızda inkâr ederdiniz" diye seslenilir. 11.
Onlar: "Rabbimiz! Bizi iki defa öldürdün,
iki defa dirilttin.²³⁵ Biz de suçlarımızı itiraf
ettik; bir daha çıkmaya yol var mıdır?"

²³⁵ Arapça'da cansızlık durumu (cemâd) mecaz olarak ölümlük diye nitelenir. Örneğin: "Allah'ın gökten
su indirip onunla ölü olan yerleri diriltilerek üzerinde her çeşit canlıyı yaymasında (...) düşünen bir toplum
için deliller vardır" (2 Bakara/164). Aynı şekilde, 2 Bakara/28. ayetinde insanın canlı olarak
oluşmadan önceki inorganik durumu 'ölü' olarak nitelenmiştir. İnsanın hayata geçişten önceki
durumu birinci ölüm, doğumu birinci hayat, dünyadaki yaşamının sona ermesi ikinci ölüm, ahirette
yeniden dirilmesi ise ikinci hayattır. Bu ayetin tenasüh (reenkarnasyon) inanışı ile uzaktan yakından
bir ilişkisi yoktur. Tam aksine, ayetin devamında kafirlerin tenasüh (yeryüzüne yeniden gelme)
istekleri kesinlikle reddedilmektedir. Kur'an'ın hiçbir yerinde bir akide olarak sorun edililip
tartışılmamış bir konuyu, birtakım ifadeleri eğip bükerek Kur'an'a yamamak, ancak Kur'an'ın dünya
görüşünden, metafizikinden ve ahlakından habersiz olmakla mümkündür.

دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ يُشْرَكَ بِهِ نُؤْمِنُ
فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ ﴿١٢﴾

يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ لَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لَبِئْسَ
الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿١٦﴾ الْيَوْمَ نُخَذِّقُ
كُلَّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ
الْحِسَابِ ﴿١٧﴾

مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَمَنْ عَمِلَ
صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ
يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٤٠﴾
يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذِرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ
سُوءُ الدَّارِ ﴿٥٢﴾

حَتَّى إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ
وَحُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾ وَقَالُوا لَوْلَا دُعِينَا
لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقْنَا اللَّهَ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ
شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢١﴾
وَمَا كُنتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا
أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ
كَيْفًا مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٢﴾ وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ
بِرَبِّكُمْ أَرَأَيْتُمْ فَاصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾

إِلَيْهِ يُرْدُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخْرُجُ مِنْ تَمَرَاتٍ مِنْ
أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ
وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَائِيَ قَالُوا أَدْرَاكَ مَا مِمَّا مِنْ
شَهِيدٍ ﴿٤٧﴾ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَدْعُونَ مِنْ قُلٍ
وَضُتُّوا مَا لَهُمْ مِنْ مَحِيصٍ ﴿٤٨﴾

derler. 12. Onlara: "Yalnız Allah'a çağırıldığı
zaman inkâr ederdiniz de, O'na eş koşu-
lunca inanırdınız. Bugün hüküm yüce ve
ulu Allah'ındır" denir.

40 Mu'min/16. O gün onlar meydana çı-
karlar; onların hiçbir şeyi Allah'a gizli kal-
maz. "Bugün Hükümlanlık kimindir?" (de-
nir) "Yegane güç sahibi tek Allah'ındır"
(derler). 17. Bugün herkese, kazandığının
karşılığı verilir. Bugün haksızlık yoktur. Al-
lah hesabı çabuk görür.

40 Mu'min/40. "Kim bir kötülük işlerse,
onun kadar ceza görür. Kadın veya erkek,
kim inanarak yararlı iş işlerse, işte onlar
hesapsız şekilde rızıklandırılacakları cen-
nete girerler".

40 Mu'min/52. O gün haksızlık edenlere
özür beyan etmeleri yarar sağlamaz; on-
lara lanet ve yurdun kötüsü vardır.

41 Fussilet/20. Sonunda oraya varınca, ku-
lakları, gözleri ve derileri, yaptıkları hakkında
onlar aleyhine tanıklık ederler. 21. Derile-
rine: "Niçin aleyhimize tanıklık ettiniz?" der-
ler. "Her şeyi konuşuran Allah bizi de konu-
şturdu. Sizi önce yaratan O'dur ve O'na dön-
dürülüyorsunuz" derler. 22. Siz, gözleriniz,
kulaklarınız ve derilerinizin aleyhinize tanıklık
edeceğinden çekinmiyordunuz. Ama siz,
yaptıklarınızın çoğunu Allah'ın bilmediğini
sanıyordunuz. 23. İşte, Rabbiniz hakkındaki
bu zannınız sizi mahvetti de, kayba uğra-
yanlardan oldunuz.

41 Fussilet/47. Kıyametin (ne zaman kopa-
cağının) bilgisi O'na aittir. O'nun bilgisi dı-
şında hiçbir ürün kabuğundan çıkmaz, hiçbir
dişi gebe kalmaz ve doğurmaz. Onlara:
"Bana ortak koştuklarınız nerede?" diye
seslendiği gün: "Sana, (buna dair) bizden
hiçbir şahid olmadığını arzederiz" derler. 48.
Önceden yalvarıp durdukları şeyler onlardan
uzaklaşmıştır. Kendilerinin kaçacak yerleri
olmadığını anlamışlardır.

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا آتِنِ شُرَكَاءُكُمْ الَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ لَمْ يَكُنْ فَتَنْصُرُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا وَاللَّهِ رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ ﴿٢٣﴾ أَظُنُّ كَيْفَ كَذَبُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا حَتَّى إِذَا جَاءَهُكَ يُخَادِلُونَكَ يَقُولُ الَّذِينَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٢٥﴾ وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْأَوْنَ عَنْهُ وَإِنْ يُهْلِكُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾ وَلَوْ تَرَى إِذْ يَقُولُوا عَلَى الثَّارِ فَقَالُوا يَالَيْتَنَّا نُرَدُّ وَلَا نَكْذِبُ بَيَّاتٍ رَبَّنَا وَتَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٧﴾ بَلْ بَدَأَ لَهُمْ مَا كَانُوا يُخْفُونَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٢٨﴾ وَقَالُوا إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٢٩﴾ وَلَوْ تَرَى إِذْ يَقُولُوا عَلَى رَبِّهِمْ قَالَ الْإِنْسُ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَى وَرَبَّنَا قَالِ فَذُقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٠﴾ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ حَتَّى إِذَا جَاءَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا يَا خَسِرْتُنَا عَلَى مَا قَرَضْنَا فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْرَاسَهُمْ عَلَى ظُهُورِهِمْ أَلَا سَاءَ مَا يَرُونَّ ﴿٣١﴾

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فَرَادَى كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرْكُكُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ وَمَا نَرَى مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٩٤﴾

6 En'am/22. Onların hepsini topladığımız gün, ortak koşanlara: "İddia ettiğiniz ortaklarınız nerede?" deriz. 23. Sonra: "Rabbimiz Allah'a andolsun, biz ortak koşan değildik" demekten başka çareleri kalmaz. 24. Kendilerine karşı nasıl yalan söylediklerine bir bak. Uydurup durdukları şeyler de ortadan kayboldu. 25. İçlerinde seni dinleyenler vardır. Ama Kur'an'ı anlarlar diye kalplerine örtüler ve kulaklarına ağırlık koyduk. Onlar her belgeyi görseler, yine de ona inanmazlar. Sana geldiklerinde seninle tartışılır. İnkâr edenler ise: "Bu, öncekilerin masallarından başka bir şey değildir" derler. 26. Onlar Kur'an'dan mendederler ve kendileri de ondan uzaklaşırlar. Onlar yalnızca kendilerini heder etmektedirler, ama bunun farkında değiller. 27. Onlar ateşin önünde durdurulduklarında: "Keşke geri çevrilsek de, Rabbimizin ayetlerini yalanlamasak ve inananlardan olsak" dediklerini bir görsen! 28. Hayır; daha önce gizlemekte oldukları şeyler kendilerine belli oldu. Eğer geri döndürülecek olsalardı, yine kendilerine yasak edilen şeye dönerlerdi. Doğrusu onlar yalancılardır. 29. "Hayatımız ancak bu dünyadakinden ibarettir. Biz diriltilecek değiliz" dediler. 30. Onları, Rablerinin huzurunda durdurulmuş iken bir görsen! Allah onlara: "Bu gerçek değil mi?" der. Onlar: "Rabbimize andolsun ki öyle" derler. Allah: "Öyleyse, inkâr etmenizden ötürü azabı tadın" der. 31. Allah'a kavuşmayı yalanlayanlar, kaybetmişlerdir. Ansızın, kıyamet onlara gelip çattığı zaman, ağırlıklarını sırtlarına yüklenerek: "Dünyada yaptığımız eksikliklerden dolayı, yazıklar olsun bize" derler. Dikkat! Yüklendikleri ağırlık ne kadar kötüdür.

6 En'am/94. Bize, size verdiklerimizi ardynıza bırakarak ve sizi ilk defa yarattığımız gibi teker teker geleceksiniz. Size (Allah'la birlikte) ortak olduğunu öne sürdüğünüz araçılarınızı sizinle beraber görmüyoruz. Aranızdaki bağlar kopmuş ve (Allah'ın ortağı olduklarını) iddia ettikleriniz sizden uzaklaşıp kaybolmuşlardır.

وَقَالُوا يَا زَيْنَبُ هَذَا يَوْمَ الدِّينِ ﴿٢٠﴾ هَذَا يَوْمَ الْقِيَامِ الَّذِي كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢١﴾ أَخْسِرُوا الَّذِينَ ظَنُّوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ ﴿٢٢﴾ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْحَجِيمِ ﴿٢٣﴾ وَفَقَهُهُمْ لَيْسَ لَهُمْ مَسْئُولُونَ ﴿٢٤﴾ مَا لَكُمْ لَا تَنْصَرُونَ ﴿٢٥﴾ نَالِ هُمُ الْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ ﴿٢٦﴾ وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٧﴾ قَالُوا إِنَّكُمْ كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى الْيَمِينِ ﴿٢٨﴾ قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٢٩﴾ وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنتُمْ قَوْلًا طَافِينَ ﴿٣٠﴾ فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا إِنَّا لَأَقْتُلُونَ ﴿٣١﴾ فَأَعْوَيْنَاكُمْ إِنَّا كُنَّا غَاوِينَ ﴿٣٢﴾ فَوَيْلٌ لِيَوْمِيذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٣٣﴾ إِنَّا كَلِيلُ نَفْعٍ بِالْمُحْرِمِينَ ﴿٣٤﴾

يَا زَيْنَبُ إِنَّكَ تَكُن مَقَال حَبَّةً مِنْ خَرْدَلٍ فَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَاوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ بَلَى يَا اللَّهُ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿١٦﴾

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ وَاسْخَرُوا يَوْمًا لَا يَجْزِي وَالِدَ عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَارٌ عَنْ وَالِدِهِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّكُمْ بِاللَّهِ الْعُرُورُ ﴿٣٣﴾

37 Saffat/20. (Müşrikler:) "Vay bize! İşte bu ceza günüdür" derler. 21. (Onlara:) "İşte bu yalanladığınız hüküm günüdür" (denir). 22-24. (Meleklerle emredilir:) "Haksızlık edenleri, eşlerini²⁵¹ ve Allah'ı bırakıp da taptıklarını derleyin. Onları cehennem yoluna koyun. Onları tutuklayın, çünkü onlar sorguya çekileceklerdir". 25. (Onlara sorulur:) "Size ne oldu ki, birbirinizle yardımlaşmıyorsunuz?" 26. Hayır; bugün onların hepsi teslim olmuşlardır. 27. Birbirlerine dönüp sorarlar. 28. "Siz bize sağdan gelirdiniz"²⁵² derler. 29-32. Onlar da şöyle derler: "Hayır; siz zaten inanmış kimseler değildiniz. Bizim sizin üstünüzde bir otoritemiz yoktu; ama siz kendiniz azgın bir millettiniz. Bu sebeple, Rabbimizin sözü aleyhimizde gerçekleşti; (azabı) tadacağız. Biz sizi azdırmış olduk, çünkü biz kendimiz azgındık"²⁵³. 33. O gün hepsi azaba ortaklırlar. 34. İştî Biz suçlulara böyle yaparız.

31 Lokman/16. Lokmân: "Ey oğulcuğum! İşlediğin şey, bir hardal tanesi ağırlığına da olsa, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde de bulunsa, Allah onu senin karşına getirir. Doğrusu, Allah her şeyin özüne nüfuz eder, haber alır."

31 Lokman/33. Ey insanlar! Rabbinize karşı saygılı olun. Babanın oğlu, oğulun da babası için bir şey ödeyemeyeceği günden korkun. Allah'ın verdiği söz şüphesiz gerçektir. Dünya hayatı sakın sizi aldatmasın. Aldatıcı (Şeytan) sizi Allah hakkında aldatmasın.²⁵⁴

²⁵¹ yani "onların işbirlikçilerini...".

²⁵² yani "... bizim güvenimizi kazanacak şekilde davranır, sûret-i haktan görünür, sonra bizi yanıltırız".

²⁵³ Bu diyalog, toplumun önde gelenleriyle, onlara uyan halk arasında geçmektedir (krş. 34 Sebe/31 vd.; 14 İbrahim/21; 40 Mü'min/47).

²⁵⁴ Şeytan, insanı Allah'ı inkara teşvik ederek aldattığı gibi, Allah'a inanan birini de Allah hakkında aldatabilir. Bunu, insanı yanlış bir Allah tasavvuruna iterek yapar. Örneğin, Allah'ın bağışlayıcılık sıfatını istismar ederek onu her türlü ahlaksızlığa itebilir. Despot bir Allah imajı ile, kadarcı bir düşünce oluşturarak insanı sorumsuzluğa itebilir. Bu durumlarda elbette sorumluluk insanlardandır, fakat Şeytan sapkıncı bir rol üstlenir; bu sadece İblis'in (eş-şeytan) bir fonksiyonu değildir; kötü arkadaş vb. de aynı misyonu yerine getirebilir.

هَآؤُلَآ بُرْهَآئِكُمْ فَعَلِمُوْآ اَنَّ الْحَقَّ لِلّٰهِ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوْا يَفْتَرُوْنَ ﴿٧٥﴾

şâhit çıkarır ve: "Kesin delilinizi ortaya koyun" deriz. O zaman, gerçeğin Allah'a ait olduğunu, uydurdıklarının kendilerini bırakıp kaçtığını anlarlar.

وَكُلُّ الْاِنْسَانِ اِلَٰهَآءَ خَالِدٍ فِيْ عَنَفٍ وَّلَا تُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَآءُ مَنشُورًا ﴿١٣﴾ اِقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ﴿١٤﴾ مَن اَعْتَدَىٰ قَالِمًا يَهْتَدِيْ لِنَفْسِهِ وَمَن ضَلَّ قَالِمًا يَضِلَّ عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ اُخْرَىٰ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِيْنَ حَتّٰى نُبْعَثَ رَسُوْلًا ﴿١٥﴾

17 İsra/13. Her insanın boynuna işlediğini astık.²²⁸ Kıyamet günü önüne, açılmış bulacağı bir kitap çıkaracağız. 14. "Kitabını oku; bugün hesabını görmek için kendin yetersin". 15. Kim doğru yola gelirse ancak kendisi için yola gelmiş olur; kim de saparsa, ancak kendi zararına sapmış olur. Kimse kimsenin yükünü taşımaz. Biz bir elçi göndermedikçe (kimseye) azap etmeyiz.

يَوْمَ نَدْعُو كُلَّ اُنَاسٍ بِاِمَامِهِمْ فَمَنْ اُوْتِيَ كِتَابَهُ يَمِينًا فَاُولٰٓئِكَ يَفْرَحُوْنَ بِكِتَابِهِمْ وَلَا يَظْلُمُوْنَ فِتْنًا ﴿٧١﴾

17 İsra/71. Bütün insanları kayıt kütükle-riyle²²⁹ çağıracağımız gün, amel defteri kendisine sağından verilenler, işte onlar amel defterlerini okurlar ve kıl kadar haksızlığa uğratılmazlar.

لِّلَّذِيْنَ اَحْسَنُوْا الْحُسْنٰى وَزِيَادَةً وَّلَا يَرْهَقُوْهُ وُجُوْهُهُمْ قَتَرٌ وَّلَا ذِلَّةٌ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْخَنَدُوْنِ هُمْ فِيْهَا خَالِدُوْنَ ﴿٢٦﴾ وَاَلَّذِيْنَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَآءُ سَيِّئَةٍ يَّعْتَلٰهَا وَتَرٰهُمْ فِيْهَا عَاصِمٌ كَلَمًا اَعْلٰشِيْتُ وُجُوْهُهُمْ قِطْعًا مِّنَ اللَّيْلِ مُظْلِمًا اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيْهَا خَالِدُوْنَ ﴿٢٧﴾ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيْعًا ثُمَّ نَقُوْلُ لِلَّذِيْنَ اٰمَرُوْا مَكَانَكُمْ اَنْتُمْ وَشُرَكَآؤُكُمْ فَوَيْلٌ لَّكُمْ مِّنْهُمْ وَكَآلَ شُرَكَآؤُهُمْ مَا كُنْتُمْ اِيَّانَا تَعْبُدُوْنَ ﴿٢٨﴾ فَكَفٰ بِاللّٰهِ شَهِيدًا يَّبَيِّنُ

10 Yunus/26. İyi davrananlara en güzeli ve bir fazlası vardır. Onların yüzlerini ne bir karalık, ne de bir horluk bürür. İşte onlar cennetliklerdir. Orada temelli kalacaklardır. 27. Kötülük kazananlara gelince, kötülüğün karşılığı bir benzeridir; onların yüzlerini zillet bürür. Onları Allah'tan koruyacak kimse de yoktur. Sanki yüzleri karanlık bir gece parçası ile örtülmüştür. İşte bunlar cehennemliklerdir. Orada temelli kalacaklardır. 28-29. Onların hepsini topladığımız gün, ortak koşanlara: "Siz ve koştuğunuz ortaklarınız yerlerinize!" der ve onların arasını ayırırız. Ortak koştukları derler ki: "Siz bize tapmıyordunuz. Allah

²²⁸ Bu ayette geçen *elzennâhu tâirahû fi 'unukih* ifadesinin latfî manası "...kuşunu boynuna astık..." demektir. Pekçok mealde bu ayetin karşılığı bu şekilde verilmektedir. Ancak, böyle bir ifadenin Türkçe'de hiçbir anlama gelmediği de ortadadır. Zira burada kullanılan bir deyimdir. *tâ'ir* (kuş), Cahilliye kültüründe insanın talihiyle yakından ilişkili bir kavramdır. Kur'an burada kelimenin anlam dünyasından hareketle, insanın ahlaki tercihleriyle kendi davranışlarını kendisinin belirlediğini bildirmektedir.

²²⁹ Bu ayette geçen *imâm* kelimesine 'önder' anlamı da verilmektedir. Bu durumda ayetin anlamı şöyle olur: "Bütün insanları önderleriyle çağıracağımız gün". Ancak, *imâm* kelimesi Kur'an'da önemli bilgilerin kaydedildiği kütük, sicil anlamlarında da kullanılmaktadır (krş. 36 Yasin/12). Kelimenin bu pasajda da bu anlamda kullanılmış olması daha muhtemeldir.

وَيَبَيِّنُكُمْ اِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِيْنَ ﴿٢٩﴾ هٰذَا كِتَابُكَ كُلُّ نَفْسٍ مَّا اَسْلَفَتْ وَرُدُّوْا اِلَى اللّٰهِ مَوْلَاكُمْ الْحَقُّ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوْا يَفْتَرُوْنَ ﴿٣٠﴾

sizinle bizim aramızda tanık olarak yeter. Doğrusu, bizim sizin tapmanızdan haberi-miz yoktu". 30. İşte orada herkes, daha önce yaptıkları ile karşılaşır. Onlar gerçek sahipleri Allah'a götürülürler ve uydurup durdukları putlar ortadan kaybolur.

اَللّٰهُ مَرْجِعُكُمْ جَمِيْعًا وَعَدَّ اللّٰهُ حَقًّا اِنَّهُ يَبْدُؤُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيْدُهُ لِيُحْزِي الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيْمٍ وَعَذَابٌ اَلِيْمٌ بِمَا كَانُوْا يَكْفُرُوْنَ ﴿٤﴾

10 Yunus/4. Hepinizin dönüşü O'nadır. Bu, Allah'ın verdiği gerçek sözdür. O, önce yaratmaya başlar; sonra, inanıp yararlı iş yapanları adaletle ödüllendirmek için onu tekrarlar. İnkârcılara, inkâr etmelerinden ötürü kızgın bir içecek ve can yakıcı bir azap vardır.

وَإِنْ كُنَّا لَمَّا لَيُوَفِّيْنَهُمْ رُبُّكَ اَعْمَالَهُمْ اِنَّهٗ بِمَا يَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ ﴿١١١﴾

11 Hud/111. Rabbin onların hepsine işle-rinin karşılığını tam ödeyecektir; O onların yaptıklarından haberdardır.

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُوْنَ عَلَيْكُمْ اٰيَاتِيْ وَيُنذِرُوْكُمْ لِقَآءِ يَوْمِكُمْ هٰذَا قَالُوْا شَهِدْنَا عَلٰى اَنْفُسِنَا وَغَرَّبْنَاهُمْ الْحَيٰةَ الدُّنْيَا وَشَهِدُوْا عَلٰى اَنْفُسِهِمْ اَنَّهُمْ كَانُوْا كَافِرِيْنَ ﴿١٣٠﴾

6 En'am/130. "Ey cin ve insan topluluğu! Size ayetlerimi anlatan ve bugünle karşıla-şacağınızı bildiren, kendi içinizden elçiler gelmedi mi?" dediğinde: "Kendi aleyhi-mize tanığız" derler. Dünya hayatı onları aldattı da, inkârcı olduklarına dair kendi aleyhlerine tanıklık ettiler.

وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِّمَّا عَمِلُوْا وَمَا رُبُّكَ بِغَافِلٍ عَنَّا يَعْمَلُوْنَ ﴿١٣٢﴾

6 En'am/132. Her birinin derecesi yaptık-larına göredir. Rabbin onların yaptıkların-dan habersiz değildir.²³⁰

مَّنْ جَآءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ اَمْثَالِهَا وَمَن جَآءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُخْزٰى اِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يَظْلُمُوْنَ ﴿١٦٠﴾

6 En'am/160. Kim bir iyilik getirirse, ona on katı verilir. Kötülük getiren ise, ancak benze-riyle ceza görür. Onlara haksızlık yapılmaz.

قُلْ اَغْيِرَ اللّٰهُ اٰتٰبِيْ رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ اِلَّا عَلٰیهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ اُخْرٰى ثُمَّ اِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُبَيِّنُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿١٦٤﴾

6 En'am/164. De ki: "Allah her şeyin Rabbi iken, O'ndan başka bir Rab mi arayayım?" Herkesin kazandığı sadece kendisindir. Hiçbir günahkar başkasının günah yükünü yüklenmez. Sonra dönüşünüz Rabbinize-dir. O, ayrılığa düştüğünüz şeyleri size bildirecektir.

²³⁰ Bu ayet cennet ve cehennemin kendi içinde homojen birer mekan olmadıklarını, insanların yeryü-zündeki salih amellerinin veya isyanlarının derecesine göre, nimet ve azabın da derece derece olduğunu göstermektedir.

وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزَّيْرِ ﴿٥٢﴾ وَكُلُّ صَغِيرٍ
وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ ﴿٥٣﴾

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ
هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٧﴾

وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا
نُضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ ﴿١٧٠﴾

قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ
وَالْإِنْسِ فِي النَّارِ كَلِمًا دَخَلَتْ أُمَةٌ لَعَنَتْ أَخْتَهَا حَتَّى
إِذَا آدَرَكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أَخْرَاهُمْ لَأُولَاهُمْ رَبَّنَا
هَؤُلَاءِ أَصْلُونا قَاتِهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ
ضِعْفٍ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٨﴾ وَقَالَتْ أُولَاهُمْ
لَأَخْرَاهُمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ فذُوقُوا
الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٣٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تَفْتَحُ لَهُمْ أَبْوَابَ السَّمَاءِ
وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْحَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ
وَكَذَلِكَ نَحْزِي الْمُحْزِينَ ﴿٤٠﴾

فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦٦﴾
فَلَنَقْضَنَّ عَلَيْهِمْ بِعَلَمٍ وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ ﴿٧٧﴾ وَالْوَزْنَ
يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ ﴿٨٨﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ
خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ ﴿٩٩﴾

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ
أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٦٥﴾ وَلَوْ نَشَاءُ
لَطَمَسْنَا عَلَى أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّى يُصِيرُونَ
﴿٦٦﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَى مَكَانَتِهِمْ فَمَا
اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ ﴿٦٧﴾

54 Kamer/52-53. (İnsanların) yaptıkları her şey, küçük-büyük hepsi satır satır kitaplarda kayıtlıdır.

7 A'raf/147. Ayetlerimizi ve ahirette karşılaşmayı yalanlayanların işleri boşa gitmiştir. Yine de yapmış olduklarından başka bir şeyle cezalandırılmayacaklardır.

7 A'raf/170. (Allah'a karşı gelmekten sakınanlar) Kitab'a sımsıkı sarılırlar ve namazı kılarlar. Biz iyiliğe çalışanların mükâfatını zâyi etmeyiz.

7 A'raf/38. Allah (kafirlerle): "Sizden önce geçmiş cin ve insan toplulukları ile birlikte ateşe girin" der. Her millet girdikçe yoldasına lânet eder. Hepsı birbirine orada yetiştigi zaman, sonrakiler öncekiler için: "Rabbimiz işte şunlar bizi saptırdı. Onlara ateşten kat kat azap ver" derler. Allah: "Her biri için kat kat azap vardır, fakat siz bilmezsiniz" der. 39. Öncekiler, sonrakilere: "Sizin bize bir üstünlüğünüz yoktur. Siz de kazandıklarınıza karşılık azabı tadın" derler. 40. Doğrusu, âyetlerimizi yalanlayan ve onlara karşı büyüklük taslayanlara göğün kapıları açılmaz ve deve iğnenin deliğinden geçmedikçe cennete de giremezler. Suçluları böyle cezalandırırız.

7 A'raf/6. Andolsun, kendilerine elçi gönderilenlere de soracağız, gönderilenlere de soracağız. 7. Andolsun, onlara bir bilgiye dayanarak anlatacağız. Biz onlardan uzak değildik. 8. O gün doğru tartılır. Kimlerin tartılan ağırlı gelirse, işte onlar kurtuluşa erişmişlerdir. 9. Kimlerin tartıları hafif gelirse, âyetlerimize karşı yaptıkları haksızlıklardan dolayı kendilerini kayıp vermişlerdir.

36 Yasin/65. İşte o gün ağızlarını mühürlüyoruz de, Bizimle elleri konuşur, ayakları da yaptıklarına tanıklık eder. 66. Dilesek onların gözlerini kör ederdik de, yol bulmaya çalışırlardı. (O zaman) nasıl görürlerdi? 67. Dilesek, onları oldukları yerde dondururduk da, ne ileri gidebilirler, ne de geri dönebilirlerdi.

يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ لَا بُشْرَى يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ
وَيَقُولُونَ حِجْرًا مَحْجُورًا ﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ مَتْنَا إِلَى مَا
عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَعَجَلْنَا هَبَاءً مُنثَوْرًا ﴿٢٣﴾

الْمَلَكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمَنِ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى
الْكَافِرِينَ عَسِيرًا ﴿٢٦﴾ وَيَوْمَ يَعْصُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ
يَقُولُ يَالَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا ﴿٢٧﴾
يَاوَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا ﴿٢٨﴾ لَقَدْ
أَضَلَّنِي عَنْ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ
لِلْإِنْسَانِ خَدُولًا ﴿٢٩﴾ وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ
قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا ﴿٣٠﴾

وَعَنْتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ
ظُلْمًا ﴿١١١﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ
مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا ﴿١١٢﴾

فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴿٨٨﴾
وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ﴿٩٩﴾

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنتُمْ
تَزْعُمُونَ ﴿٦٢﴾ قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا
هَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَاهُمْ كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ
مَا كَانُوا إِلَّا بَنَاءَ يَعْبُدُونَ ﴿٦٣﴾ وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ
فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ
كَانُوا يَهْتَدُونَ ﴿٦٤﴾ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا
أَجَبْتُمْ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦٥﴾ فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءُ فَنَظَرُوا
فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿٦٦﴾

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنتُمْ
تَزْعُمُونَ ﴿٧٤﴾ وَنَزَعْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا

25 Furkan/22. Melekleri gördükleri gün, işte o gün, suçlulara iyi haber yoktur. Melekler: "İyi haber size yasaktır yasak!" derler. 23. Yaptıkları her işi ele alır, onu toz duman ederiz.

25 Furkan/26. O gün gerçek hükümdarlık Rahmân'ındır. (O gün) inkârcılar için yaman bir gündür. 27-29. O gün zâlim kimse ellerini ısırıp: "Keşke ben Peygamber'le beraber bir yol tutsaydım, vay başıma gelenler; keşke falancayı dost edinmeseydim. Andolsun ki, beni, bana gelen Kur'an'dan o saptırdı. Zaten Şeytan insanı (ihtiyaç anında) hep yalnız bırakır" der. 30. Elçi: "Ey Rabbim! Kavmim bu Kur'an'ı terketti" der.

20 Taha/111. Yüzler, diri ve her an yaratıklarını gözetken Allah'a boyun eğmiştir. Yükü zulüm olan kaybetmiştir. 112. İnanmış olarak, yararlı işler işleyen ise, ne haksızlıktan ne de hakkının yenmesinden korkar.

56 Vakia/8. (Amel defterleri) sağdan verilenler; kimdir o (defterleri) sağdan verilenler? 9. (Amel defterleri) soldan verilenler; kimdir o (defterleri) soldan verilenler?

28 Kasas/62. (Allah) o gün onlara seslenerek: "Benim ortağım olduklarını iddia ettikleriniz neredeler?" der. 63. Haklarında verilen söz gerçekleşenler: "Rabbimiz! Şu azdırdıklarımız var ya; kendimiz azdığımız gibi onları da biz azdırdık. Onlardan uzaklaşıp sana geldik, zaten onlar bize tapmıyorlardı" derler. 64. "Ortak koştuğunuzu çağırın" denir, onları da çağırırlar, ama (çağırdıkları şeyler) kendilerine cevap vermezler ve azabı görürler. 65. O gün Allah onlara seslenir: "Elçilere ne cevap verdiniz?" der. 66. O gün verilecek cevapları kalmaz; birbirlerine de soramazlar.

28 Kasas/74. O gün Allah onlara seslenir: "Benim ortağım olduklarını iddia ettikleriniz nerede?" der. 75. Her ümmetten bir

4. Yargılanma (Hesap)

Adalet, yargı ve hesaplaşma, ahiret olgusunun en önemli unsurlarıdır. Bazı dinî çevrelerin (özellikle, Hristiyanlar ve mistik akımların) Allah'ın merhamet ve sevgisini öne çıkararak, adalet, yargı ve hesaplaşmayı sulandırmaları, uzun vadede dinin lehine olmamıştır. Bu yaklaşım, lâkaytlığı, zayıflığı ve ahlaksızlığı beslemiştir. Oysa Tevrat ve Kur'an sürekli yaşamın gerçekleri olan zulüm ve haksızlıklara, tekebbür ve istignaya karşı Allah'ın intikamını, gazabını, cezasını ve adaletini ön planda tutmuşlardır. Kur'an'da ortaya konan Allah tasavvuru, Hristiyanlığın (Kilise'nin) adaleti dışlayacak tarzda odaklandığı merhamet ve sevgiyi de kapsayan "Adaletin Allahı"dır.

a) Genel Olarak Hesap

كَلَّا إِذَا دُفَّتِ الْأَرْضُ دَكًا دَكًا ﴿٢١﴾ وَجَاءَ رَبُّكَ
وَالْمَلَائِكُ صَفًا صَفًا ﴿٢٢﴾ وَجِيءَ يَوْمُئِذٍ بِحِجَابٍ
يَوْمُئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى ﴿٢٣﴾
يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَاثِي ﴿٢٤﴾

89 **Fecr/21-22.** Yer çarpılıp çarpılıp paralandığı zaman ve Melekler sıra sıra dizilip, Rabbi geldiği zaman. 23. O gün, cehennem ortaya konur. O gün insan dersini alır; artık (bundan sonra) ders almak neye yarayacaksa. 24. "Keşke bu hayatım için bir şeyler yapsaymışım" der.

أَلَا تَرَىٰ وَرَأْرَأَ أُخْرَىٰ ﴿٣٨﴾ وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ
إِلَّا مَا سَعَىٰ ﴿٣٩﴾ وَأَن سَعِيَ سَوْفَ يُرىٰ ﴿٤٠﴾
ثُمَّ يُخْرَأُ الْخِرَاءَ الْأَوْفَىٰ ﴿٤١﴾

53 **Necm/38.** Hiç kimse, bir başkasının yükünü yüklenmez.²²⁴ 39. İnsan için kendi çabası dışında bir şey yoktur. 40. Onun çabası elbette görülecektir. 41. Sonra, ona karşılığı eksiksiz verilecektir.

فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ﴿٦﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ
﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ﴿٨﴾ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ
﴿٩﴾ وَمَا أَذْرَاكَ هَيِّئَةً ﴿١٠﴾ نَارَ حَامِيَةٍ ﴿١١﴾

101 **Kari'a/6-7.** Tartıları ağır gelen kimseye gelince, o hoş bir hayat içinde olacaktır. 8-9. Tartıları hafif gelen ise, onun yeri bir çukurdur. 10. Nedir o (çukur) sen bilir misin? 11. O, kızgın bir ateştir.

إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ ﴿١٢﴾ مَبْنِىَ الْإِنْسَانِ يَوْمَئِذٍ
بِمَا قَدَّمَ وَآخَرُ ﴿١٣﴾ بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ
﴿١٤﴾ وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُ ﴿١٥﴾

75 **Kiyamet/12.** O gün varılacak yer, Rabbinin huzurudur. 13. O gün insanoğluna sunduğu ve geriye bıraktığı ne varsa bildirilir.²²⁵ 14-15. Özürlerini sayıp dökse de, insanoğlu, artık kendi kendinin şahididir.

²²⁴ yani "kimse bir başkasının günahını çekmez".

²²⁵ veya "... yapıp takdim ettiği ve yapmayıp geride bıraktığı ne varsa bildirir".

وَحُوءَ يَوْمَئِذٍ نَاصِرَةٌ ﴿٢٢﴾ إِلَى رَبِّهَا نَاطِقَةٌ ﴿٢٣﴾ وَوَحُوءَ يَوْمَئِذٍ نَاصِرَةٌ ﴿٢٤﴾ نَطُنُّ أَنْ يَفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ ﴿٢٥﴾

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٤﴾

75 Kıyamet/22. O gün birtakım yüzler parlamaktadır. 23. Rablerini beklemektedirler.²²⁶ 24. O gün birtakım yüzler de asıktır. 25. Belkemiğinin kırılacağını sanar.

77 Mürselat/24, 28, 45. O gün, yalanlamış olanların vay hâline!

كُلُوا وَامْتَعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ مُجْرِمُونَ ﴿٤٦﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ارْجِعُوا إِلَىٰ رُكُوعٍ ﴿٤٨﴾ يَرْكَعُونَ ﴿٤٩﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾ قَبَائِلُ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٠﴾

77 Mürselat/46. Biraz daha yararlanın bakalım; sizler suçlularsınız. 47. Yalanlamış olanların vay hâline o gün! 48. Onlara: "Rükû edin" denildiğinde rükûa varamazlar. 49. Yalanlamış olanların vay hâline o gün! 50. Bu Kur'an'dan başka hangi söze inanacaklar?²²⁷

وَحَآتَ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ ﴿٢١﴾ لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ ﴿٢٢﴾ وَقَالَ قَرِينُهُ هَذَا مَا لَدَيَّ عَيْنٌ ﴿٢٣﴾ أَلَقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٢٤﴾ مِّنَ الْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُّرِيبٍ ﴿٢٥﴾ الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ ﴿٢٦﴾ قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْعَمْتَهُ وَلَكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿٢٧﴾ قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا لَدَيَّ وَقَدْ قَدَمْتُ إِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ ﴿٢٨﴾ مَا يُبْدِلُ الْقَوْلَ لَدَيَّ وَمَا أَنَا بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ ﴿٢٩﴾

50 Kaf/21. Herkes kendisiyle beraber bir sürücü ve tanıkla gelir. 22. (Ona:) "Sen bundan gafildin; işte senden dalgınlık perdesini kaldırdık, bugün artık görüşün keskindir" (denir). 23. Beraberindeki: "İşte bu yanımdaki hazırdır" der. 24-26. (Allah:) "Saldırgan, şüpheye düşüren, Allah'ın yanında başka tanrı benimseyen, iyiliklere devamlı engel olan ve inatçı her inkârcıyı cehenneme atın, onu çetin azaba sokun" buyurur. 27. Yanındaki: "Rabbimiz! Onu ben azdırmadım, fakat kendisi derin bir sapıklıktaydı" der. 28-29. Allah: "Benim katımda çekişmeyin; size bunu önceden bildirmiştım. Benim katımda söz değişmez; Ben kullara asla haksızlık etmem" der.

إِنَّهُ عَلَىٰ رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ﴿٨﴾ يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ ﴿٩﴾ فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ﴿١٠﴾

86 Tank/8-9. Allah, gizliliklerin ortaya çıkarılacağı gün onu (insanı) tekrar yaratmaya güç yetirir. 10. (O gün) onun gücü de, yardımcısı da olmaz.

²²⁶ nazara filli, 'bakmak' anlamına geldiği gibi, 'beklemek' anlamına da gelmektedir. Burada tasvir edilen sahne açısından 'beklemek' anlamı daha uygundur. Sünnî Müslümanlar arasında, ahirette müminlerin Allah'ı göreceklere dair yaygın bir inanç vardır. Bu inancı temellendirmek için bu ayete de başvurulmakla birlikte, esasen bu kanaat hadislerden kaynaklanmaktadır. Ahirette Allah'ın görülüp-görülmeceği (ru'yettullâh) sorunu çerçevesinde başvuru ayetlerinin hiçbirinin bu konuyla ilgili yoktur. Kur'an böyle bir şeyi ne olumlamakta, ne de reddetmektedir. Bu konuda sağlıklı bir kanaate ulaşmak için izlenmesi gereken yol, konuyla ilgili görüşleri ve hadis olarak rivayet edilen sözleri Kur'an'ın Allah tasavvuru açısından ele almaktır.

²²⁷ Son ayetteki hadis (söz) kelimesi, zaman zaman 'Hadis' şeklinde çevrilmektedir. Böyle bir çeviriyle hedeflenen ne olursa olsun, 'hadis' kelimesi Türkçe'de yalnızca Hz. Peygamber'in sözlerine delalet etmektedir. Bu durumda ortaya çıkan anlamın çıkaracağı teolojik sorunlar bir yana, dil açısından onaylanması mümkün değildir. Kur'an'ın, sonraki dönemlerde ortaya çıkacak Hadis sorunuyla ilgilendiğini düşünmek, ancak tarih bilincinden ve zaman anlayışından yoksun (anaksronik) olmakla mümkün olabilir.

مَلَكَ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴿١١﴾

قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾

فَذَرَهُمْ يَخْوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يَوْمَعُونَ ﴿٤٢﴾ يَوْمَ يُخْرِجُونَ مِنَ الْأَحْدَاثِ سِرَاعًا كَانَهُمْ إِلَىٰ نُضْبٍ يُوفِضُونَ ﴿٤٣﴾ خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهُهُمْ ذِلَّةٌ ذَلِكَ الْيَوْمُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٤٤﴾

يَقُولُونَ أَئِنَّا لَمَرُدُّونَ فِي الْحَافِرَةِ ﴿١٠﴾ أَيْنَا كُنَّا عِظَامًا تَحْرَقُ ﴿١١﴾ قَالُوا بَلْكَ إِذَا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ ﴿١٢﴾ فَاِئْمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿١٣﴾ فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ ﴿١٤﴾

اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١١﴾

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُخَيِّ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ ﴿١٩﴾

فَاقْظِرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَةِ اللَّهِ كَيْفَ يُخَيِّ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذَلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتِ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٥٠﴾

وَيَوْمَ يَقُومُ السَّاعَةُ يُنْسَفُ الْمُجْرِمُونَ مَا يَبْنُونَ غَيْرَ سَاعَةٍ كَذَلِكَ كَانُوا يُؤْفَكُونَ ﴿٥٥﴾ وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ لَقَدْ لَبِثْنَا فِي كِتَابِ اللَّهِ إِلَىٰ يَوْمِ الْبَئِثِ فَهَذَا يَوْمُ الْبَئِثِ وَلَكِنَّا كُنَّا لَا نَعْلَمُونَ ﴿٥٦﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَعَادِرُهُمْ وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٥٧﴾

hammed!) De ki: "Sizden sorumlu olan ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz".

67 Mülk/24. De ki: "Sizi yeryüzünde yayan O'dur ve Sizler O'na toplanacaksınız".

70 Meariç/42. (Ey Muhammed!) Onları bırak; kendilerine söz verilen güne kavuşmalarına kadar dalıp oynasınlar. 43-44. Dikili taşlara seğirttikleri gibi, kabirlerden koşarak çıkacakları gün, gözleri düşmüş, aşağılanmış bir hâledirler. İşte bu, onlara söz verilmiş olan gündür.

79 Naziat/10-11. "Biz delik değişik kemikler olduktan sonra gömüldüğümüz yerden geri mi döndürüleceğiz?"²²³ derler. 12. Derler ki: "O taktirde bu zararına bir dönüştür". 13. Doğrusu, o bir tek çığıktır. 14. Hemen, uyanıverirler.

30 Rum/11. Allah, önce yaratır sonra onu tekrar eder, sonra O'na döndürülürsünüz.

30 Rum/19. O, ölüden diri çıkarır ve diriden ölü çıkarır, ölümünden sonra yeryüzünü O canlandırır. İşte siz de böyle diriltileceksiniz.

30 Rum/50. Allah'ın rahmetinin belirtirine bir bak; yeryüzünü ölümünden sonra nasıl diriltiyor! Şüphesiz, O ölüleri de diriltir. O'nun her şeye gücü yeter.

30 Rum/55. Kıyamet koştığı gün, suçlular yemin ederler. Böylece ayartılıp döndürülürler. 56. Kendilerine ilim verilenler: "And olsun ki, siz Allah'ın kitabında yazılan yenden dirilme gününe kadar kaldınız. İşte bu, yenden dirilme günüdür, fakat sizler anlamıyordunuz" derler. 57. O gün zalimlere ne özür beyan etmeleri fayda verir, ne de kendilerine (yaptıkları yanlışları) düzeltme fırsatı tanınır.

²²³ veya "... eski halimize geri mi döndürüleceğiz?"

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زُلْزَالَهَا ﴿١﴾ وَأُخْرِجَتِ الْأَرْضُ أَنْفَالُهَا ﴿٢﴾ وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ﴿٣﴾ يُنَبِّئُ مُحَمَّدٌ أَخْبَارَهَا ﴿٤﴾ بَانَ رَبُّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ﴿٥﴾ يَوْمَئِذٍ يُصْدِرُ النَّاسُ أَفْتَاتًا لِّيرَوُا أَعْمَالَهُمْ ﴿٦﴾

إِعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُخَيِّ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا فَذُنُّ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٧﴾

وَإِنْ تَعْجَبَ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ إِذْ كُنَّا ثُرَابًا لِّمَا لَفِي خَلْقِي حَازِبٍ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَٰئِكَ الْأَغْلَالُ فِي أَعْتَاقِهِمْ وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٥﴾

إِنَّ هَؤُلَاءِ لَيُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا ﴿٢٧﴾ نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِنَّا شِيتَانًا يَدْلُو أَمْثَالَهُمْ تَبْدِيلًا ﴿٢٨﴾

وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُخَيِّكُمْ إِنْ الْإِنْسَانُ لَكَفُورٌ ﴿٦٦﴾

وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ فِي الْقُبُورِ ﴿٧﴾

رَعِمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبِّئُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَلِكَ عَلَىٰ اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧٧﴾

يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ يَوْمَ الْجَمْعِ ذَلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ وَمَنْ يُؤْمِنِ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُنَبِّئُ النَّاسَ بِخَيْرِهِمْ مِنَ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَٰئِكَ الْقَوْمُ الْعَظِيمُ ﴿٩﴾

99 Zilzal/1-3. Yeryüzünün sarsıldıkça sarsıldığı; yeryüzünün ağırlıklarını dışarıya çıkardığı ve insanın: "Buna ne oluyor?" dediği zaman. 4-5. İşte o gün, Rabbinin kendisine seslenmesiyle kendi haberlerini anlatır. 6. O gün, insanlar amellerinin kendilerine gösterilmesi için bölük bölük çıkarlar.

57 Hadid/17. Bilin ki, ölümünden sonra yere Allah can vermektedir; aklınızı kullanırsınız diye, size belgeleri açıkladık.

13 Ra'd/5. Eğer şaşacaksan, onların: "Biz toprak olduğumuz zaman mı? Biz mi yenden yaratılacağız?" demelerine şaşmak gerekir. Bunlar, Rablerini inkâr edenlerdir ve işte bunların boyunlarında demir halkalar vardır. Bunlar ateşliklerdir; orada temelli kalacaklardır.

76 İnsan/27. Doğrusu, insanlar çabuk olanı severler de, ağır (hıg) çekilmez bir günün arkalarına atarlar. 28. Onları Biz yaratık ve mafsallarını pekiştirdik. Dilersek onları benzerleri ile değiştiriveririz.

22 Hac/66. Size can veren, sonra öldürecek, sonra yine diriltecek olan O'dur. İnsan gerçekten pek inkarcıdır.

22 Hac/7. Kıyamet vakti elbette gelecek –bunda bir şüphe yok– ve Allah kabirlerde olanları diriltecek.

64 Teğabün/7. İnkâr edenler, tekrar dirilmeyeceklerini ileri sürerler. (Ey Muhammed!) De ki: "Hayır; Rabbime andolsun ki, diriltileceksiniz ve sonra yaptıklarınız size bildirilecektir. Bu, Allah'a kolaydır".

64 Teğabün/9. Sizi toplanma gününde topladığı zaman; işte o, kimin alandığının ortaya çıkacağı gündür. Kim Allah'a inanmış ve yararlı iş işlemişse, Allah onun kötülüklerini örter; onu, içinde temelli kalacağı, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar. Büyük kurtuluş işte budur.

16 Nahl/38. "Allah ölen kimseyi diriltmez" diye, bütün güçleriyle Allah'a yemin ettiler. Hayır, (bu) Allah'ın verdiği gerçek bir sözdür. Fakat insanların çoğu bilmezler. 39. (Bu,) hakkında ayrılığa düştükleri şeyin onlara anlatılması ve inkârcıların yalancı olduklarını öğrenmeleri içindir. 40. Bir şeyin olmasını istediğimiz zaman, ona sözümüz sadece "Ol!" dememizdir; o da hemen olur.

16 Nahl/84. Her millettten bir tanık getireceğimiz gün, artık inkar edenlere ne (özür dilemeleri için) izin verilir²²¹, ne de (yaptıkları yanlışları) düzeltme fırsatı tanınır.²²²

14 İbrahim/42. (Ey Muhammed!) Sakın Allah'ı bu zalimlerin işlediklerinden habersiz sanma. O onları, gözlerin (faltaşı gibi) açılacağı bir güne ertelemektedir. 43. (O gün) boyunlarını uzatmış, başlarını dikmişlerdir; bakışları kendilerine geri dönmeyen ve yürekleri boş bir hâlededir.

21 Enbiya/93. Ne var ki, kendi aralarında parçalandılar; hepsi de bize dönecektir.

23 Mu'minun/114-115. (Allah cehennemliklere): "Pek az kaldınız; keşke (bunu) bilseydiniz. Yoksa sizi boşuna yarattığımızı ve Bize döndürülmeyeceğinizi mi sanıyordunuz?" der.

23 Mu'minun/16. Şüphesiz kıyamet günü tekrar diriltileceksiniz.

23 Mu'minun/79. Sizi yeryüzünde yayan O'dur ve Sizler O'na toplanacaksınız.

32 Secde/10. (Putı tapanlar:) "Toprağa karışıp yok olduktan sonra yeniden mi yaratılacağız?" diyorlar; hayır, onlar (aslında) Rablerine kavuşmayı inkar ediyorlar. 11. (Ey Mu-

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ بَلَىٰ وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٨﴾ لَيَبْيَنَّ لَهُمْ الَّذِي يَخْتَلِفُونَ فِيهِ وَلَيَعْلَمَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَاذِبِينَ ﴿٣٩﴾ إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٠﴾

وَيَوْمَ يَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا ثُمَّ لَا يُؤْذَنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٨٤﴾

وَلَا تَحْسِبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ ﴿٤٢﴾ مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْقِدْتُهُمْ هَوَاءَ ﴿٤٣﴾

وَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلَّ إِلِيمَا رَاجِعُونَ ﴿٩٣﴾

قَالَ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١٤﴾ أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١١٥﴾

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ ﴿١٦﴾

وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٧٩﴾

وَقَالُوا إِذَا ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ أَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ حَدِيدٍ بَلْ هُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ كَافِرُونَ ﴿١٠﴾ قُلْ يَتَوَفَّاكُم

²²¹ Krş. 77 Mürselat/36.

²²² Bu ayetteki son kelime (yusta'tabûn) için tefsirlerde pek çok anlam önerilir: "geri döndürülmezler", "memnun etme taleplerine olumlu cevap verilmez", "özür dilemeleri istenmez" vb. Bunların hepsinde ortak olan yön, yapılan hataların farkına varıp ondan dolayı özür dileme veya (dünyaya) geri dönüp, aynı hataları işlememe arzusunun karşılıksız kalacağıdır. Kelimenin anlamının daha iyi açığa çıkması için krş. 30 Rum/57; 41 Fussilet/24; 45 Casiye/35.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ فُرَعُوا فَأَلْفُوتٌ وَأُحْذَرُوا مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ ﴿٥١﴾ وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ وَأَنَّى لَهُمُ التَّنَادُ بَيْنَ مَكَانٍ بَعِيدٍ ﴿٥٢﴾ وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ وَيَقْذِفُونَ بِالْغَيْبِ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ ﴿٥٣﴾ وَجِئِلْ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُعِلَ بِأَشْيَاعِهِمْ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُرِيبٍ ﴿٥٤﴾

34 Sebe'/51-52. Onları korktukları zaman bir görsen; artık kurtuluş yoktur; yakın bir yerde yakalanmışlardır. O zaman: "Allah'a inandık" derler ama, uzak bir yerden (imana) nasıl ulaşabilsinler ki? 53. Oysa onu daha önce inkar etmişler, uzak bir yerden (dünyadan) gayba dil uzatmışlardı. 54. Kendileriyle, arzuladıkları şeyler arasına artık engel konmuş; nitekim daha önce, kendilerine benzeyenlere de aynı şey yapılmıştı. Çünkü onlar kuşku veren bir şüphe içindeydiler.

39 Zümer/30. (Ey Muhammed!) Şüphesiz sen de öleceksin, onlar da ölecekler. 31. Sonra siz, kıyamet günü Rabbinizin huzurunda çekeşeceksiniz.

42 Şura/47. Allah katından, geri çevrilmeyecek günün gelmesinden önce, Rabbinizin çağırısına gelin. O gün hiçbirinize sığınacak yer bulunmaz; inkâr da edemezsiniz.

43 Zuhuruf/67. O gün, Allah'a karşı saygılı olanlar dışında, dostlar birbirine düşman olurlar. 68. (Allah:) "Ey kullarım! Bugün size korku yoktur, siz üzülmeceksiniz" der.

45 Casiye/26. De ki: "Allah sizi yaşatıyor, sonra öldürecek, sonra sizi şüphe götürmeyen kıyamet gününde toplayacak. Ama insanların çoğu bilmezler."

46 Ahkaf/33. Gökleri ve yeri yaratan ve onları yaratmaktan yorulmayan Allah'ın, ölüleri diriltmeye de güç yetireceğini görmeyenler mi? Evet, O'nun her şeye gücü yeter.

46 Ahkaf/6. İnsanların bir araya toplandığı zaman, (putları) onlara düşman olurlar ve kendilerine tapınmalarını inkâr ederler.

51 Zariyat/1-6. Saçıp savuranlara, ağır yük taşıyanlara, kolayca akıp gidenlere ve iş-bölümü yapanlara andolsun ki, size vaad edilen şey doğrudur; ödeme günü mutlaka gelecektir.

وَالَّذَارِيَاتِ ذُرُوءًا ﴿١﴾ فَالْحَامِلَاتِ وُجُوهًا ﴿٢﴾ فَالْمَقْسَمَاتِ أَمْرًا ﴿٣﴾ فَالْحَارِيَاتِ صُرُورًا ﴿٤﴾ وَإِنَّ الدِّينَ لَوَاقِعٌ ﴿٥﴾

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴿٧٩﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنتُم مِّنْهُ تُوقَدُونَ ﴿٨٠﴾ أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَن يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٨١﴾ إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَن يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٨٢﴾ فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

فَاحْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَّشْهَدِ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٣٧﴾ أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا لَكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾ وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٩﴾ إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْهَا يُرْجَعُونَ ﴿٤٠﴾

وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ إِذَا مَا مِثْلُ لَسَوْفَ أَخْرَجَ حَيًّا ﴿٦٦﴾ أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِن قَبْلُ وَلَمْ يَكُنْ شَيْئًا ﴿٦٧﴾ فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثًّا ﴿٦٨﴾ ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّهُ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَشَدَّ عَلَى الرَّحْمَنِ عَيْنًا ﴿٦٩﴾ ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلِيلًا ﴿٧٠﴾ وَإِن مِّنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَّقْضِيًّا ﴿٧١﴾ ثُمَّ لَنُنَحِّيَ الَّذِينَ أَتَقُوا وَنَزِدُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثًّا ﴿٧٢﴾

kalkar. 79. (Ey Muhammed!) De ki: "Onları, ilk defa yaratan diriltilecektir. O, her türlü yaratmayı bilendir". 80. "Yaş ağaçtan size ateş çıkarandır. Ondan ateş yakarsınız". 81. "Gökleri ve yeri yaratan, onların benzerini yaratmaya güç yetiremez mi? Elbette yetirir, çünkü O yaratıcı olandır ve bilendir. 82. Bir şeyi dilediği zaman O'nun buyruğu sadece, o şeye "Ol!" demektir; o hemen olur. 83. Her şeyin hükümlerini elinde olan ve sizin de kendisine döndürüleceğiniz Allah Yüce'dir.

19 Meryem/37. Fıkalar, kendi aralarında anlaşmazlığa düştüler. O büyük günü görececek kafirlerin vay hâline! 38. Bize geldikleri gün ne güzel görüp ne güzel işitecekler! Ama o zalimler bugün apaçık bir sapıklık içindedirler. 39. (Ey Muhammed!) Onları, onlar hâla gaflet içinde ve inanmaz bir hâldeyken işin bitmiş olacağı o pişmanlık günü ile uyar! 40. Şüphesiz, bütün yüzüne ve üzerinde bulunanlara Biz varis olacağız; onlar Bize dönecekler.

19 Meryem/66. İnsan: "Ben öldüğüm zaman diriltilecek miyim?" der. 67. İnsan, kendisini önceden bir şey değilken yaratmış olduğumuzu hatırlamaz mı? 68. Rabbine and olsun ki, Biz onları şeytanlarla beraber, kesinkes toplayacağız. Sonra cehennemin çevresinde onları çömelmiş olarak hazır bulunduracağız. 69. Sonra her toplumdaki Rahmân'a en çok kimin başkaldırdığını ayırıp ortaya koyacağız. 70. Sonra, ona (cehenneme) en lââyık olanları en iyi Biz biliriz. 71. Sizden cehenneme uğramayacak hiç kimse yoktur.²¹⁹ Bu, Rabbinin üzerine aldığı kesinleşmiş bir hükümdür. 72. Sonra Biz, Allah'a karşı saygılı olanları kurtaracak, zâlimleri de orada çömelmiş olarak bırakacağız.

²¹⁹ Bir yere uğramak (vurûd) oraya girmek (duhûl) anlamına gelmez. Bir sonraki ayette zaten bu ayırım yapılmaktadır. Müttakiler bu uğramadan sonra cennete girecekler, kafirler ise orada yüzüstü kalacaklardır.

يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْدًا ﴿٨٥﴾
وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ إِلَى جَهَنَّمَ وَرِثًا ﴿٨٦﴾

لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿٩٤﴾ وَكُلَّمَا أَتَيْهِ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ قَرْدًا ﴿٩٥﴾

يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْفًا ﴿١٠٢﴾
يَخَافَتُونَ بَيْنَهُمْ إِنْ لَبِثُمْ إِلَّا عَشْرًا ﴿١٠٣﴾
نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ
طَرِيقَةً إِنْ لَبِثُمْ إِلَّا يَوْمًا ﴿١٠٤﴾

وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا
وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى ﴿١٢٤﴾ قَالَ رَبِّ لِمَ
حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا ﴿١٢٥﴾ قَالَ
كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيَتْهَا كَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَى
﴿١٢٦﴾ وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ
بِآيَاتِ رَبِّهِ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَى ﴿١٢٧﴾

وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ
فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ وَكُلُّ أَتَوِّهٍ دَاخِرِينَ ﴿٨٧﴾

وَقَالُوا إِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا أَيْنَا لِمَبْعُوثُونَ خَلْقًا
جَدِيدًا ﴿٤٩﴾ قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ﴿٥٠﴾
أَوْ خَلْقًا مِمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ فَسَيَقُولُونَ مَنْ

19 Meryem/85. (Allah'a karşı) saygılı olan-
ları, Rahmân'ın huzurunda O'na gelmiş ko-
nuklar olarak topladığımız gün. 86. Suçluları
suya götürür gibi cehenneme süreceğiz.

19 Meryem/94. Andolsun, Allah onları nu-
maralamış ve teker teker saymıştır. 95. Kıya-
met günü hepsi O'na teker teker gelecektir.

20 Taha/102. Sur'a üflendiği gün, işte o gün,
suçluları gözleri göğermiş olarak toplarız.
103. Aralarında saklı saklı: "(Dünyada) sa-
dece on gün eğleştiniz" diye konuşurlar. 104.
Söylediklerini Biz daha iyi biliriz. (O gün) on-
ların yolca en düzgünleri: "Sadece bir gün
eğleştiniz" der.

20 Taha/124. Kim Beni anmaktan yüz çevi-
rirse, onun için darlık vardır²²⁰ ve kıyamet
günü onu kör olarak haşrederiz. 125. O
zaman: "Rabbim! Beni niçin kör olarak
haşrettin? Oysa, ben gören bir kimseydim"
der. 126. Allah: "Böyledir, ayetlerimiz sana
gelmişti de sen onları unutmuştun, bugün
de sen öyle unutulmuş bulunuyorsun"
der. 127. İşte haddi aşanları ve Rabbinin
ayetlerine inanmayanları böyle cezalandı-
racağız. Hem, ahiretin azabı (bu dünya
azabından) daha şiddetli ve daha kalıcıdır.

27 Neml/87. Sur'a üfürüldüğü gün, Alah'ın
diledikleri bir yana, göklerde olanlar da,
yerde olanlar da, korku içinde kalırlar.
Hepsi Allah'a boyunları bükülmüş olarak
gelirler.

17 İsra/49. Onlar: "Kemik ve ufalanmış top-
rak olmuşken, biz mi yeni bir yaratık olarak
diriltileceğiz?" derler. 50-51. De ki: "İster taş,
ister demir veya gönlünüzde büyüyen (daha
sert) bir şey olun". "Bizi kim geri getirecek?"

²²⁰ Buradaki darlığı fakirlik olarak almak yanlış olur; 'darlık' en geniş anlamıyla, sıkıntılı bir yaşantı de-
mekdir. Bu ise, dinsiz hayatın tabiatında vardır. Böyle bir hayatta insan genellikle bedensel hazların
peşinde koşar. Bu hazlar ise hep anlıktır. Dolayısıyla, hayat sürekli zevklerle doldurulamaz; zevklerin
bittiği anda da sıkıntı zorunlu olarak başlar. Böyle bir dünya görüşüne sahip olan kişinin şuurlarındaki
ihlialık ve ölüm korkusu, Demokles'in kılıcı gibi kişinin tepesinde sallanır durur.

فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاعَةُ ﴿٣٣﴾ يَوْمَ يَأْتِي الْعَمْرُءَ مِنْ آخِيهِ ﴿٣٤﴾ وَأُمُّهُ وَأَبِيهِ ﴿٣٥﴾ وَصَاحِبَتَهُ وَبَنِيهِ ﴿٣٦﴾ لِكُلِّ أَمْرٍ أَمْرٌ يَوْمَئِذٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنُ بَعْضِهِ ﴿٣٧﴾ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُسْفَرَةٌ ﴿٣٨﴾ ضَاحِكَةٌ مُسْتَبْشِرَةٌ ﴿٣٩﴾ وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ ﴿٤٠﴾ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ ﴿٤١﴾ أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرَةُ الْفَجَرَةُ ﴿٤٢﴾

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ﴿١﴾ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ﴿٢﴾ وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ ﴿٣﴾

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ نَجْمَعَ عِظَامَهُ ﴿٣﴾ بَلَىٰ قَادِرِينَ عَلَىٰ أَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهُ ﴿٤﴾

أَلَمْ يَكُنْ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُعْتَمَىٰ ﴿٣٧﴾ ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٣٨﴾ فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ﴿٣٩﴾ أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُخَيَّرَ الْمَوْتَىٰ ﴿٤٠﴾

أَفَعَيَّبْنَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٥﴾

بَلْ عَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ فَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ ﴿٢﴾ إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ذَلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ ﴿٣﴾ قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِظٌ ﴿٤﴾

وَأَسْمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادِي مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ ﴿٤١﴾ يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ ﴿٤٢﴾ إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَإِنَّا لَمُصِيرٌ ﴿٤٣﴾ يَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ ﴿٤٤﴾

80 **Abese/33.** Kulakları sağırлаştıracak gü-rültü kopup geldiği zaman. 34-36. O gün adam, kardeşinden, ana-babasından, kar-sından ve oğullarından kaçır. 37. O gün, herkesin kendine yeter derdi vardır. 38-39. O gün birtakım yüzler aydınlıktır, gülmekte ve sevinmektedir. 40-41. O gün birtakım yüzler de tozlanmış ve onları karanlık bü-rümüştür. 42. İşte bunlar Allah'ın buyru-gundan çıkan inkarcılardır.

85 **Buruc/1-3.** Burçları bulunan göğ-e andolsun; söz verilen güne andolsun; tanık olana ve tanık olunana andolsun.

75 **Kiyamet/3.** İnsan, kemiklerini bir araya toplayamayacağımızı mı sanıyor? 4. Evet; Biz onun parmaklarını (yeniden) düzenle-meye kadirdir.

75 **Kiyamet/37.** O, akıtılan bir damla değil miydi? 38. Sonra yapışkan bir nesne oldu, (Allah) onu yaratıp, ona şekil verdi. 39. Ondandır iki cinsi, erkeği ve dişiği yarattı. 40. O'nun ölüleri diriltmeye gücü yetmez mi?

50 **Kaf/15.** Biz ilk yaratışta yorgun mu düşmüşüz? Hayır, onlar yeniden yaratıl-maktan şüphe etmektedirler.

50 **Kaf/2-3.** İnkarcılar, aralarından bir uya-rıcının gelmesine şaşırlar da: "Bu şaşılacak bir şey; öldüğümüz ve toprak olduğumuz zaman dirilecek miyiz? Bu, ihtimali olma-yan bir dönüştür" dediler. 4. Onlardan kimlerin ölüp toprağa karıştığını biliyoruz. Katımızda her şeyi (unutulmaktan) koru-yan bir kitap vardır.

50 **Kaf/41.** Bir çağırıcının yakın bir yerden çağıracağı güne kulak ver. 42. O gün çiğliği gerçekten duyarlar. İşte o, (kabirden) çıkış günüdür. 43. Biz can verir, Biz öldürürüz; dönüş Bize'dir. 44. O gün, yer yarılıp çabu-cak onlardan ayrılır; bu Bize göre kolay bir toplamadır.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا ﴿٤٢﴾ قُلْ إِنَّمَا أَعْلَمُ أَنَّهَا آتِيَةٌ أَمَّا أَتَىٰ مِنْ دِكْرَاهَا ﴿٤٣﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ مُتَهَيِّئَاتٌ ﴿٤٤﴾ إِنَّمَا أَعْلَمُ مُنْذِرٌ مَّنْ يَخْشَاهَا ﴿٤٥﴾ كَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِهَا لَنَاسٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ الْبَرَارِ ﴿٤٦﴾

إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ ﴿١﴾ وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَخِفَتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ ﴿٣﴾ وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ﴿٤﴾ وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَخِفَتْ ﴿٥﴾ يَالْإِنْسَانَ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدًّا فَلَمَّا لَقِيَہٗ ﴿٦﴾

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُنْفِثُ السَّحَرُونَ ﴿١٢﴾ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ مِنْ شُرَكَائِهِمْ شُعَاعٌ وَكَانُوا بِشُرَكَائِهِمْ كَافِرِينَ ﴿١٣﴾ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُنْفِثُونَ ﴿١٤﴾

يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةُ تَكُونُ قَرِيبًا ﴿٦٣﴾

فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا فَأَنَّىٰ لَهُمْ إِذَا جَاءَهُمْ دِكْرَاهُمْ ﴿١٨﴾

يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شَوَاظٌ مِّن نَّارٍ وَنَحَاسٌ فَلَا تَنْتَصِرَانِ ﴿٣٥﴾ فَبَآئِيَ الْآءِ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٦﴾ قُلْ إِنَّمَا السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةٌ كَذَّالَهُنَّ ﴿٣٧﴾ فَبَآئِيَ الْآءِ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٨﴾ قِيَوْمَئِذٍ لَا يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ إِنْسٌ وَلَا جَانٌ ﴿٣٩﴾ فَبَآئِيَ الْآءِ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٠﴾

79 **Naziat/42.** (Ey Muhammed!) Senden kıyameti, onun ne zaman gelip çatacağını sorarlar. 43. Sen kim, onu bildirmek kim! 44. Onun bilgisi Rabbine aittir. 45. Sen sadece ondan (kıyametten) korkanları uyarırsın. 46. Kıyameti gördükleri gün, sanki dünyada ancak bir akşam yahut bir kuşluk vakti kalmış gibidirler.

84 **İnsikak/1-2.** Göğün yarılip kendine yakışır biçimde Rabbine kulak verdiği zaman. 3-5. Yerin sündürüldüğü, içindekileri atarak boşaldığı ve kendine yakışır biçimde Rabbine kulak verdiği zaman! 6. Ey insan! Sen, Rabbin'e (varmak için) çalışıp çabaladın, işte O'na kavuşmaktasın.

30 **Rum/12.** Kıyamet koptuğu gün, suçlular umutsuz kalırlar. 13. Koştuıkları ortaklardan da kendilerine hiçbir şefaataçı çıkmaz. Onlar ortaklarını inkâr ederler. 14. Kıyamet koptuğu gün, işte o gün (birbirlerinden) ayrılırlar.

33 **Ahzap/63.** (Ey Muhammed!) İnsanlar sana kıyametin vaktini soruyorlar. De ki: "Onun bilgisi ancak Allah'ın katındadır". Kimbilir, belki de kıyamet vakti yaklaşmaktadır.

47 **Muhammed/18.** Onlar kıyametin kendilerine ansızın gelmesini mi bekliyorlar? İşte onun şartları geldi! Kendilerine gelip çatınca nasıl ibret alacaklar ki?²¹⁶

55 **Rahman/35.** (Ey insanlar ve cinler!) Üzerinize dumsansız bir alev ve ateşsiz bir duman gönderilir de yardımlaşamazsınız. 36. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlıyorsunuz? 37. Gök yarılip da, gül gibi kızardığı, yağ gibi eridiği zaman hâliniz nice olur? 38. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlıyorsunuz? 39. O gün ne insana ne de cine suçu sorulur.²¹⁷ 40. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlıyorsunuz?

²¹⁶ veya "... kendilerine gelip çattıktan sonra ibret almaları neye yarar ki?"

²¹⁷ Katip melekler (82 İnfitar/10-11) herşeyi kaydettikleri için, o gün yargılamada sorgu aşaması yoktur. "Her insanın amel defterini boynuna astık. İnsan için kıyamet gününde açılmamış olarak önüne konacak bir kitap çıkarırız. 'Kitabını oku! Bugün sana hesap sorucu olarak kendin yetersin' denilir" (17 İsra/13-14).

22 Hac/1. Ey insanları Rabbiniz'den sakının; zira kıyamet gününün sarsıntısı büyük bir şeydir. 2. Onu gördüğünüz gün, her emzikli emzirmekte olduğunu unutur, her gebe bebeğini düşürür. İnsanları sarhoş bir hâlde görürsün, oysa sarhoş değildirler, fakat Allah'ın azâbı çetindir.

22 Hac/7. Kıyamet vakti elbette gelecek – bunda bir şüphe yok– ve Allah kabirlerde olanları diriltecek.

﴿٧﴾

3. Yeniden Dirilme ve Allah'ın Huzurunda Toplanma (Haşir)

Haşir; el-kıyâmet(t) veya es-sâ'a(t) olayından sonra gerçekleşecek ikinci aşamadır. Dünyada yaşamış, sorumluluk üstlenmiş (bülûğ çağını aşmış) insanların Allah'ın kudretiyle yeniden diriltilmelerini ve mükafat ya da cezalandırmak amacıyla bir yere toplanmalarını ifade eder. Aşağıdaki ayetler, bazı İslam filozoflarının te'vil yoluyla geliştirdikleri, haşirin ruhani olacağı görüşüne ilişkin hiçbir ipucu içermemektedir.

96 Alak/8. Dönüş Rabbinedir.

﴿٨﴾

68 Kalem/42-43. O gün (işin dehşetinden) baldırlar açılır; secdeye çağırılırlar, ama buna güçleri yetmez; gözleri düşmüş, aşağılanmış bir hâldedirler. Oysa, onlar sapasağlamken de secdeye çağırılmışlardı.

81 Tekvir/7-14. Nefisler eşleştirildiği²¹⁸ zaman; diri diri toprağa gömülen kız çocuğuna hangi suçtan ötürü öldürüldüğü sorulduğu zaman; amel defterleri açıldığı zaman; gök yerinden oynatıldığı zaman; cehennem alevlendirildiği zaman; cennet yaklaştırıldığı zaman, insan önceden ne hazırladığını görecekler.

100 Adiyat/9-11. O bilmez mi ki, kabirlerde bulunanların çıkarılacağı ve gönüllerde olanların ortaya konulacağı zaman; Rableri o gün onların her şeyinden haberdardır.

يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٤٢﴾ خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهُفُهُمْ وَثَلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ ﴿٤٣﴾

وَإِذَا الثُّفُوسُ زُوِّجَتْ ﴿٧﴾ وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ ﴿٨﴾ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ ﴿٩﴾ وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ﴿١٠﴾ وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ ﴿١١﴾ وَإِذَا الْحَجِجُ سُعِرَتْ ﴿١٢﴾ وَإِذَا الْجَنَّةُ أُنْفِلَتْ ﴿١٣﴾ عَلَيْنَا نَفْسٌ مَّا أَحْضَرْتِ ﴿١٤﴾

أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعِثَ مَا فِي الْقُبُورِ ﴿٩﴾ وَخُصِّلَ مَا فِي الصُّلُورِ ﴿١٠﴾ إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ ﴿١١﴾

²¹⁸ nefis kelimesini 'cins' anlamında değerlendirsek bu ifade "Cinsler eşleştirildiği zaman" şeklinde de anlaşılabilir. Ayrıca "İnsanlar gruplara ayrıldığı zaman" veya "Ruhlar (bedenlerle) birleştirildiği zaman" anlamlarına da yorumlanmıştır. Bu son yorumun, ruh-beden ayırımına dayandığı açıktır.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ آذَنْتُكُمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ وَإِنْ أَدْرَىٰ أَقْرَبُ
أَمْ بَعِيدُ مَا تُوعِدُونَ ﴿١٠٩﴾ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْخَفِيَّ مِنَ
الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تُكْتُمُونَ ﴿١١٠﴾ وَإِنْ أَدْرَىٰ لَعَلَّهُ
فِتْنَةٌ لَكُمْ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ﴿١١١﴾

حَتَّىٰ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ
حَدَبٍ يَنْسِلُونَ ﴿٩٦﴾ وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْخَلْقُ فَإِذَا
هِيَ شَاحِصَةٌ أَصْأَرُ الَّذِينَ كَفَرُوا تَابَوْا فَمَا كُنَّا
فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٩٧﴾ إِنَّكُمْ وَمَا
تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنتُمْ لَهَا
وَارِدُونَ ﴿٩٨﴾

وَالطُّورِ ﴿١﴾ وَكِتَابٍ مُنْقُورٍ ﴿٢﴾ فِي رَقٍّ مَنُشُورٍ
﴿٣﴾ وَالنِّبْتِ الْمَعْمُورِ ﴿٤﴾ وَالسَّعْفِ الْمَرْفُوعِ ﴿٥﴾
وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ ﴿٦﴾ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ ﴿٧﴾ مَا
لَهُ مِنْ دَافِعٍ ﴿٨﴾ يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا ﴿٩﴾ وَتَسِيرُ
الْجِبَالُ سَيْرًا ﴿١٠﴾ قَوْلٌ يُوعَذِّبُ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١١﴾
الَّذِينَ هُمْ فِي غَوْضٍ يَعْبُونَ ﴿١٢﴾

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾
قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٢٦﴾
فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سِيئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا
الَّذِي كُنْتُمْ بِوَعْدِكُمْ بَلْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ ﴿٢٧﴾

الْحَاقَّةُ ﴿١﴾ مَا الْحَاقَّةُ ﴿٢﴾ وَمَا أَذْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ ﴿٣﴾

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿١٣﴾ وَخُلِيتِ
الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً ﴿١٤﴾ فَيَوْمَئِذٍ

21 Enbiya/109-111. Eğer yüz çevirirlerse, de ki: "Size açık seçik ilan ettim"²¹⁵; tehdit olunduğunuz şeyin yakın mı, uzak mı olduğunu bilemem. O, açığa vurulan sözü de bilir, gizlediklerinizi de bilir. Bilmem; belki bu gecikme sizi denemek ve bir süreye kadar geçindirmek içindir".

21 Enbiya/96-97. Ye'cüc ve Me'cüc'ün (sedleri) açıldığı, her tepeden boşaldıkları ve verilen gerçek söz yaklaştığı zaman, inkâr edenlerin gözleri açılır: "Vah bize! Bundan önce dalgınlık içindeydik, hayır zâlimdik" (derler). 98. Siz ve Allah'tan başka taptıklarınız cehennemin yakacağısınız, oraya geleceksiniz.

52 Tur/1-7. Tûr'a, yayılmış ince deri üzerine yazılmış Kitab'a, Ma'mur Ev'e (Kâbe'ye), yükseltilmiş tavana (göğe) ve kaynayan denize andolsun ki, Rabbinin azabı hiç şüphesiz gelecektir. 8. Onu sava- cak yoktur. 9-12. Göğün sarsıldııkça sarsıla- cağı, dağların yürüdükçe yürüyeceğı gün; işte o gün, daldıkları yerde oyalanarak (kı- yameti) yalanlayanlara yazıklar olsun!

67 Mülk/25. (İnkârcılar): "Doğru sözlü ise- niz, bu söz verilen (azap) ne zamandır?" derler. 26. De ki: "O'nu bilmek ancak Al- lah'a mahsustur, Ben sadece apaçık bir uyarıcıyım". 27. Azabı yaklaşırken gör- dükleri zaman, inkar edenlerin yüzleri çir- kinleşip kararır; onlara: "Sizin arayıp dur- duğunuz işte budur" denir.

69 Hakka/1-2. Gerçekleşecek olan! Nedir o gerçekleşecek olan? 3. Gerçekleşecek olanın ne olduğunu sen ne bilirsin?

69 Hakka/13-15. Sur'a bir üfürül- düğü, yer ve dağların kaldırılıp bir vuruşla birbirine çarpıldığı zaman, işte o gün ola-

وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿١٥﴾ وَالشَّقَقَتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ
وَاهِيَةٌ ﴿١٦﴾ وَالْمَلَكُ عَلَىٰ أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشُ
رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ ﴿١٧﴾

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ﴿١﴾ لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ
دَافِعٌ ﴿٢﴾ مِنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ ﴿٣﴾

فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا ﴿٥﴾ إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا ﴿٦﴾
وَيَرَاهُ قَرِيبًا ﴿٧﴾ يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْهَيْلِ ﴿٨﴾
وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ ﴿٩﴾ وَلَا يَسْأَلُ حِمِيمٌ
حَمِيمًا ﴿١٠﴾ يَبْصُرُونَهُ يَوْمَ الْمُجْرِمِ كَوْفِيذِي بَنٍ
عَذَابٍ يَوْمَئِذٍ بَيْنِيَّةٍ ﴿١١﴾ وَصَاحِبِيَّةٍ وَأَخِيهِ ﴿١٢﴾
وَفَصِيلَتِهِ الَّتِي تُؤْوِيهِ ﴿١٣﴾ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ حَبِيبًا
ثُمَّ يُنْجِيهِ ﴿١٤﴾

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ﴿١﴾ عَنِ النَّبِيِّ الْعَظِيمِ ﴿٢﴾ الَّذِي هُمْ
فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ﴿٣﴾ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ ثُمَّ كَلَّا
سَيَعْلَمُونَ ﴿٥﴾

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا ﴿١٧﴾ يَوْمَ يُفْعَلُ فِي
الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا ﴿١٨﴾ وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ
أَبْوَابًا ﴿١٩﴾ وَسِيرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ﴿٢٠﴾

وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا ﴿١﴾ وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا ﴿٢﴾
وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا ﴿٣﴾ فَالْسَّابِقَاتِ سَبْقًا ﴿٤﴾
فَالْمُدْبِرَاتِ أَمْرًا ﴿٥﴾ يَوْمَ تُرْجَفُ الرَّابِجَةُ ﴿٦﴾
تَتْبَعُهَا الرَّادِفَةُ ﴿٧﴾ قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ ﴿٨﴾
أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ ﴿٩﴾

فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَةُ الْكُبْرَى ﴿٣٤﴾ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ
مَا سَعَى ﴿٣٥﴾ وَبُرْزَتِ الْحَجِيمُ لِمَنْ بَرَى ﴿٣٦﴾

cak olur (kıyamet kopar). 16. O gün gök yarılır ve gevşer. 17. Melekler onun çevre- sindedirler. O gün Rabbinin tahtını onlar- dan sekizi başları üstünde taşıyor.

70 Mearic/1-3. Birisi, (yükselinecek) dere- celere sahip olan Allah katından inkârcı- lara gelecek ve kimsenin savamayacağı azabı soruyor.

70 Mearic/5. (Ey Muhammed!) Güzelce sabret. 6. Onlar azabı uzak görüyorlar. 7. Ama Biz onu yakın görmekteyiz. 8. Gök, o gün erimiş mâden gibi olur. 9. Dağlar da (atılmış) yüne döner. 10. Hiçbir dost, dos- tunu sormaz. 11-14. Onlar birbirlerine gösterilirler. Suçlu kimse, o günün azabın- dan kurtulmak için oğullarını, karısını, kar- deşini, kendisini barındırmış olan sülâlesini ve yeryüzünde bulunan herkesi feda etse ister.

78 Nebe'/1. Birbirine neyi sorup duruyorlar? 2-3. Üzerinde anlaşmazlığa düştükleri büyük haberi mi? 4. Hayır; şüphesiz görüp bilecek- lerdir. 5. Hayır; elbette görüp bileceklerdir.

78 Nebe'/17. Hüküm günü tesbit edilmiş bir vakittir. 18. Sûr'a üfürüldüğü gün, he- piniz bölük bölük geleceksiniz. 19. Gökler kapı kapı açılacaktır. 20. Dağlar yürütülüp serap olacaktır.

79 Naziat/1-7. Söküp çıkanlara, dipdiri kalanlara, süzülerek yüzenlere, öne ge- çenlere ve işi düzenleyenlere andolsun ki, o gün sarsıntı sarsacak ve onu bir benzeri izleyecektir. 8. İşte o gün yürekler titrer. 9. İnsanların gözleri yere dikilir.

79 Naziat/34. En büyük baskın geldiği za- man; o gün, insan ne uğurda çalıştığını anlar. 35-36. Cehennem her bakanın göre- ceği şekilde gösterilir.

²¹⁵ veya "(hepinize) eşit biçimde bildirdim".

فَالَمَّا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ يَنْظُرُونَ ﴿١٩﴾

37 Saffat/19. O iş tek bir çığlıktır; (o zaman) bakakalırlar.

إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مِمَّا تُكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿٣٤﴾

31 Lokman/34. Kıyamet saatini bilmek Allah'a mahsustur. Yağmuru O indirir, O rahimlerde bulunanı bilir. Kimse yarın ne kazanacağını bilmez, hiç kimse nerede öleceğini bilmez. Şüphesiz, Allah bilendir, (her şeyden) haberdardır.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِيَنَا السَّاعَةُ فُلْ بَلَى وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَكُمُ عَذَابُ الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِيقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٣﴾

34 Sebe'/3. İnkâr edenler: "Kıyamet bize gelmeyecektir" dediler. (Ey Muhammed!) De ki: "Hayır; gaybı bilen Rabbime andolsun ki, kıyamet size muhakkak gelecektir. Göklerde ve yerde zerre kadar olanlar bile O'nun ilminin dışında değildir. Bundan daha küçüğü de, daha büyüğü de, apaçık bir kitaptadır".

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا بِيَضْتِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٧﴾ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ صَاحِقٌ مِنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَى فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ﴿٦٨﴾

39 Zümer/67. Onlar, Allah'ı gereği gibi değerlendiremediler. Bütün yeryüzü, kıyamet günü O'nun avucundadır; gökler O'nun kudretiyle dürlmüş olacaktır. Haşa; O, onların ortak koşmalarından yücedir. 68. Sûra üflenince, Allah'ın dilediği bir yana, göklerde olanlar ve yerde olanlar bayılırlar. Sonra ona bir daha üflenince hemen ayağa kalkıp bakışır dururlar.

وَأَنذَرْنَاهُمْ يَوْمَ الْأَرْفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَاطِمِينَ مَالٍ لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٌ بَطَّاعٌ ﴿١٨﴾

40 Mu'min/18. (Ey Muhammed!) Onları, yüreklerin ağzına geleceği, tasadan yutkunacakları, yaklaşan kıyamet günü ile uyar. (O gün) haksızlık edenlerin ne bir dostu, ne de (sözü) dinlenecek bir aracısı vardır.

إِنَّ السَّاعَةَ لَأَتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٩﴾

40 Mu'min/59. Kıyamet günü mutlaka gelecektir. Bunda şüphe yok; fakat insanların çoğu inanmıyorlar.

اللَّهُ الَّذِي أَنزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ ﴿١٧﴾ يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ آمَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يُعَارُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿١٨﴾

42 Şura/17. Kitab'ı ve ölçüyü hak ile indiren Allah'tır. Ne bilirsin, belki de kıyamet vakti yakındır. 18. Ona inanmayanlar, onu acele isterler; inananlar ise, ondan (korkularından) titrerler ve onun gerçek olduğunu bilirler. İyi bilin ki, kıyamet hakkında tartışanlar derin bir sapıklık içindedirler.

وَأَنَّهُ لَعَلَّ السَّاعَةَ فَلَا تَمْتَرُنَ بِهَا وَاتَّبِعُونِ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٦١﴾

43 Zuhruf/61. O, kıyameti bildirir,²¹⁴ sakın ondan şüphe etmeyin. Bana uyun, bu doğru yoldur.

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُومِئِدُ بِخَسِرٍ الْمُطَّلُونَ ﴿٢٧﴾

45 Casiye/27. Göklerin ve yerin hükümlaranlığı Allah'ındır. Kıyamet kopacağı gün, işte o gün (Kur'an'ı) batıl sayanlar kayba uğrayacaklardır.

وَيَوْمَ نُسَيِّرُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً وَخَشَرَتْنَا فَلَمَّ تُعَادِرُ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٤٧﴾

18 Kehf/47. Dağları yürüteceğiz ve senin yeryüzünü dümdüz göreceğin gün, hiçbirini bırakmaksızın insanların hepsini bir araya getiririz.

وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا ﴿٨﴾

18 Kehf/8. Şüphesiz, Biz yeryüzünde olanları kupkuru bir toprak hâline getireceğiz.

وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا ﴿٩٩﴾

18 Kehf/99. Biz o gün onları bırakırız, dalgalar hâlinde birbirlerine girerler, sonra sura üflenir ve hepsini bir araya toplarız.

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٦١﴾

16 Nahl/61. Eğer Allah insanları haksızlık yapmalarından ötürü hemen yakalayacak olsaydı, yeryüzünde bir canlı bırakmazdı. Fakat onları belli bir süreye kadar erteler. Süreleri geldiği zaman onu ne bir an geciktirebilirler, ne de bir an öne alabilirler.

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٧٧﴾

16 Nahl/77. Göklerin ve yerin gaybı Allah'a aittir. Kıyametin kopuşu bir göz kırpması kadar veya daha kısa bir zaman işidir. Allah'ın gücü her şeye yeter.

اقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ ﴿١﴾

21 Enbiya/1. İnsanların hesabını görme (zamanı) yaklaştı, fakat onlar hâla dalgınlık içinde yüz çeviriyorlar.

يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجْلِ لِلْكِتَابِ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نَعِيدُهُ وَعَدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ ﴿١٠٤﴾

21 Enbiya/104. Göğü, kitap sayfalarını düzler gibi dürdüğümüz zaman, yaratmaya ilk başladığımız gibi, katımızdan verilmiş bir söz olarak, yaratmayı tekrar edeceğiz. Şüphesiz Biz bunu yapacağız.

²¹⁴ Bu ayetteki 'o' zamirinin neye delalet ettiği konusunda kapalıdır. Ayetin içinde bulunduğu bağlamı dikkate alacak olursak, bunun Hz. İsa'ya işaret ettiğini söylemek gerekir. Bir kıraate göre ayetin anlamı şöyledir: "O (İsa) kıyametin alametidir". Bu arada, bu zaminin Kur'an'a işaret ettiğini düşünenler de vardır.

وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ ﴿٩﴾ وَإِذَا الْجِبَالُ سُفَّتْ ﴿١٠﴾ وَإِذَا الرَّسُلُ أَقْتَتْ ﴿١١﴾ لَأَيُّ يَوْمٍ أَهْلَتْ ﴿١٢﴾ لِيَوْمِ الْفَصْلِ ﴿١٣﴾ وَمَا أَذْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ ﴿١٤﴾ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٥﴾ أَلَمْ تُهْلِكِ الْأُولَئِينَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ تَتَّبِعُهُمُ الْآخِرِينَ ﴿١٧﴾ كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿١٨﴾ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٩﴾

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمَ الْوَعْدِ ﴿٢٠﴾

إِقْرَبْتَ السَّاعَةَ وَالشَّقَّ الْقَعْرَ ﴿١﴾ وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ ﴿٢﴾

بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَهْدَى وَأَمْرٌ ﴿٤٦﴾ إِنْ الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٤٧﴾ يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ﴿٤٨﴾

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُحِيطُ بِهَا بَشَرٌ إِلَّا هُوَ يُفَصِّلُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةً يَسْأَلُونَكَ كَذَلِكَ خَافِي عَنِهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٧﴾

وَيَوْمَ تَشْقَى السَّمَاءُ بِالدَّمَارِ وَتُرَى الْمَلَائِكَةُ تَنْزِيلًا ﴿٢٥﴾

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا ﴿١٠٥﴾ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿١٠٦﴾ لَا تَرَى فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا ﴿١٠٧﴾ يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لَا عِوَجَ لَهُ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا ﴿١٠٨﴾

zaman. 10. Dağlar ufalandığı zaman. 11. Elçilere vakit belirlendiği zaman. 12. Hangi güne ertelenmiştir? 13. Hüküm gününe! 14. Hüküm gününün ne olduğunu sen ne bilirsin? 15. O gün, yalanlamış olanların vay hâline! 16. Öncekileri yok etmedik mi? 17. Ardından, sonrakileri de onlara katarız. 18. Suçlulara böyle yaparız. 19. O gün, yalanlamış olanların vay hâline!

50 Kaf/20. Sûra üförlörlö; işte bu, söz verilen gündür.

54 Kamer/1-2. Kıyamet vakti yaklaşıp, ay yanılır. Onlar bir delil görönce yüz çevirirler ve: "Süregelen bir büyü" derler.

54 Kamer/46. Kıyamet saati onlara söz verilmiştir. O ne korkunç, ne acı bir saattir! 47. Suçlular sapıklık ve çılgınlık içindedirler. 48. Ateşe yüzüstü süröldükleri gün: "Cehennemin tadını çıkarın" (denir).

7 A'raf/187. (Ey Muhammed!) Sana kıyamet saatinin ne zaman gelip çatacağını soruyorlar. De ki: "Onun bilgisi ancak Rabbinin katındadır. Onu zamanında açığa ancak O çıkarır. Göklerin ve yerin ağırlığını çekemeyeceği o saat size ansızın gelecektir". Sanki sen onu biliyormuşsun gibi sana soruyorlar. De ki: "Onun bilgisi Allah katındadır. Fakat insanların çoğu bunu bilmez".

25 Furkan/25. O gün, gök beyaz bulutlar halinde parçalanacak ve melekler bölük bölük indirilecekler.

20 Taha/105-108. (Ey Muhammed!) Sana dağları sorarlar; de ki: "Rabbim onları ufalayıp savuracak, yerlerini düz, kuru bir toprak hâline getirecek; orada ne çukur, ne tümsek göreceksin. O gün (insanlar) hiçbir tarafa sapmadan bir davetçiye uyarlar. Sesler Rahman'ın huzurunda kısılmıştır; ancak bir fısıltı işitirsin".

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿١﴾ لَيْسَ لَهَا لَوْفَعَةٌ كَذَائِبَةٍ ﴿٢﴾ نَخِافُصَةَ رَافِعَةٍ ﴿٣﴾ إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا ﴿٤﴾ وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًا ﴿٥﴾ فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًا ﴿٦﴾ وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً ﴿٧﴾ فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴿٨﴾ وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ﴿٩﴾ وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ ﴿١٠﴾

وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ ﴿٨٢﴾ وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِن كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِّمَّنْ يُكَذِّبُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٨٣﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوا قَالَ أَكَذَّبْتُم بِآيَاتِي وَلَمْ تُحِطُوا بِهَا عِلْمًا أَمْ آذَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾ وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ لَا يَنْطِقُونَ ﴿٨٥﴾

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ فَاصْصَبْ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ ﴿٨٥﴾

56 Vakıa/1-3. Kıyamet koptuğu zaman, onun gerçekleştiğini yalanlayacak kimse yoktur. O, alçaltacak ve yükseltecektir. 4-7. Ey insanlar! Yer sarsıldıkça sarsıldığı, dağlar ufalandıkça ufalanıp, toz duman hâline geldiği zaman, siz de üç sınıf olursunuz. 8. (Amel defterleri) sağdan verilenler; kimdir o (defterleri) sağdan verilenler? ²¹⁰ 9. (Amel defterleri) soldan verilenler; kimdir o (defterleri) soldan verilenler? ²¹¹ 10. (İyilik işlemekte) önde olanlar, ileri geçenlerdir. ²¹²

27 Neml/82. (Kendilerine) söylenmiş olan başlarına geldiği zaman, yerden bir hayvan çıkarırız; o onlara, insanların ayetlerimize kesin olarak inanmadıklarını söyler. ²¹³ 83. O gün her ümmetin ayetlerimizi yalanlayanlarını bir bölük hâlinde toplarız. Onlar (hesap yerine) sevk edilirler. 84. Geldikleri zaman (Allah): "Ayetlerimizi bilgice kavramadığınız hâlde yalanladınız öyle mi? Yoksa, yaptığınız neydi?" der. 85. Haksızlıklarından ötürü, söylenilen söz başlarına gelir. Artık konuşamaz olurlar.

15 Hicr/85. Biz gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri bir gaye için yarattık. Şüphesiz kıyamet saati gelecektir. Onun için güzel ve yumuşak davran.

²¹⁰ Krş. 56 Vakıa/26-40, 90-91; 90 Beled/12-18; 74 Müddessir/39.

²¹¹ veya "soldakiler ..."; krş. 56 Vakıa/41-56, 92-94; 90 Beled/19-20.

²¹² Kur'an'daki *ashâbu'l-yemîn* / *ashâbu'l-meymene* ve *ashâbu's-şimâl* / *ashâbu'l-meş'eme* ifadeleri, 'sağdolar' ve 'solcular' şeklinde tercüme edildiğinde, çağdaş siyasal tutumlar olan sağcılık ve solculuk olgularını çağırıştıracağı için bu şekilde çevirdik. Buradaki 'sağdakiler' ve 'soldakiler' ile kastedilen, muhtemelen amel defterleri sağlarından verilen talihliler ve amel defterleri sollarından verilen talihsizlerdir. Ayrıca, *yemîn* ve *şimâl* ifadeleri 'sağ' ve 'sol' anlamına geldiği gibi, 'uğur' ve 'uğursuzluk' anlamına da gelebilmektedir.

²¹³ Bu ayetin anlaşılmasında epeyce ihtilaf edilmiştir. Çünkü Arapça metindeki *el-kavî* kelimesi bu ayette de olduğu gibi, bazen Allah'ın önceden vaad etmiş olduğu bir karardır. Bu ayette kelimenin kıyamet anlamına mı, yoksa normal olarak azabı hakeden bir toplumun başına gelecek olan azaba mı delalet ettiği belli değildir. İkincisi, yerden çıkarılan bu canlı, hareket eden varlığın (*dâbbe*) ne olduğu belli değildir. Burada bu varlığın söylediği söz, bir durum tespittir. Bunu da Allah hem bizzat, hem de melekleri vasıtasıyla zaten bilmektedir. Diğer bir husus, bu ayetin sembolik bir anlatım tarzı olduğunu varsayak bile, ne anlattığı açık değildir. Bu konuda üretilen hadis edebiyatına itibar edilemez. Zira Kur'an'ın delaletine göre, Hz. Peygamber'in geleceğe ait gayb bilgisi yoktur. Dolayısıyla, *dâbbetu'l-arz* konusundaki klasik ve çağdaş spekülasyonları ihtiyatla karşılamak gerekir. En doğrusunu Allah bilir.

وَإِذَا السَّمَاءُ فُرجَتْ ﴿٩﴾ وَإِذَا الْجِبَالُ سُفَّتْ ﴿١٠﴾ وَإِذَا الرَّسْلُ أَقْتَتْ ﴿١١﴾ لَأَيُّ يَوْمٍ أَهْلَتْ ﴿١٢﴾ يَوْمَ الْفَصْلِ ﴿١٣﴾ وَمَا أَذْرَاكَ مَا يَوْمَ الْفَصْلِ ﴿١٤﴾ وَيَلْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٥﴾ أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ نُنْعِمُ الْآخِرِينَ ﴿١٧﴾ كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُحْرِمِينَ ﴿١٨﴾ وَيَلْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٩﴾

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمَ الْوَعِيدِ ﴿٢٠﴾

اِقْرَبْتَ السَّاعَةَ وَالشَّقَّ الْقَمَرِ ﴿١﴾ وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ ﴿٢﴾

بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَهَى وَأَمْرٌ ﴿٤٦﴾ إِنَّ الْمُحْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٤٧﴾ يَوْمَ يُحْمَلُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُقُوا مَسَّ سَفَرٍ ﴿٤٨﴾

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْعِهَا إِلَّا هُوَ نَقُلْتُ فِي السَّمَاءَاتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةً يَسْأَلُونَكَ كَذَلِكَ حَتَّىٰ عَنَّا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٧﴾

يَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَاءُ بِالْغَمَامِ وَنُزِّلُ الْمَلَائِكَةُ تَنْزِيلًا ﴿٢٥﴾

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا ﴿١٠٥﴾ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿١٠٦﴾ لَا تَبْقَىٰ فِيهَا جُودًا ﴿١٠٧﴾ يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لَا عِوَجَ لَهُ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا ﴿١٠٨﴾

zaman. 10. Dağlar ufalandığı zaman. 11. Elçilere vakit belirlendiği zaman. 12. Hangi güne ertelenmiştir? 13. Hüküm gününe! 14. Hüküm gününün ne olduğunu sen ne bilirsin? 15. O gün, yalanlamış olanların vay hâline! 16. Öncekileri yok etmedik mi? 17. Ardından, sonrakileri de onlara katarız. 18. Suçlulara böyle yaparız. 19. O gün, yalanlamış olanların vay hâline!

50 Kaf/20. Sûra üfürülür; işte bu, söz verilen gündür.

54 Kamer/1-2. Kıyamet vakti yaklaşır, ay yarılr. Onlar bir delil görünce yüz çevirirler ve: "Süregelen bir büyü" derler.

54 Kamer/46. Kıyamet saati onlara söz verilmiştir. O ne korkunç, ne acı bir saattir! 47. Suçlular sapıklık ve çılgınlık içindedirler. 48. Ateşe yüzüstü sürüldükleri gün: "Cehennemini tadını çıkarın" (denir).

7 A'raf/187. (Ey Muhammed!) Sana kıyamet saatinin ne zaman gelip çatacağını soruyorlar. De ki: "Onun bilgisi ancak Rabbinin katındadır. Onu zamanında açığa ancak O çıkarır. Gökerlerin ve yerin ağırlığını çekemeyeceği o saat size ansızın gelecektir". Sanki sen onu biliyormuşsun gibi sana soruyorlar. De ki: "Onun bilgisi Allah katındadır. Fakat insanların çoğu bunu bilmez".

25 Furkan/25. O gün, gök beyaz bulutlar halinde parçalanacak ve melekler bölük bölük indirilecekler.

20 Taha/105-108. (Ey Muhammed!) Sana dağları sorarlar; de ki: "Rabbim onları ufalayıp savuracak, yerlerini düz, kuru bir toprak hâline getirecek; orada ne çukur, ne tümsek göreceksin. O gün (insanlar) hiçbir tarafa sapmadan bir davetçiye uyarlar. Sesler Rahman'ın huzurunda kısılmıştır; ancak bir fısıltı işitirsin".

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿١﴾ لَيْسَ لَوْعَتِهَا كَاذِبَةٌ ﴿٢﴾ خَافِضَةً رَافِعَةً ﴿٣﴾ إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا ﴿٤﴾ وَيُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًا ﴿٥﴾ فَكَانَتْ حَبَاءً مُنْبَثًا ﴿٦﴾ وَكُنُفًا أَرْوَاجًا ثَلَاثَةً ﴿٧﴾ فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴿٨﴾ وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ﴿٩﴾ وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ ﴿١٠﴾

وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ ﴿٨٢﴾ وَيَوْمَ نَخْشِرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِّمَّنْ يُكَذِّبُ بآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٨٣﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوا قَالَ أَكَذَّبْتُم بِآيَاتِي وَلَمْ تُحِطُوا بِهَا عُلَمَاءُ بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿٨٤﴾ وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ لَا يَظْطَرُّونَ ﴿٨٥﴾

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ ﴿٨٥﴾

56 Vakıa/1-3. Kıyamet koptuğu zaman, onun gerçekleştiğini yalanlayacak kimse yoktur. O, alçaltacak ve yükseltecektir. 4-7. Ey insanlar! Yer sarsıldıkça sarsıldığı, dağlar ufalandıkça ufalanıp, toz duman hâline geldiği zaman, siz de üç sınıf olursunuz. 8. (Amel defterleri) sağdan verilenler; kimdir o (defterleri) sağdan verilenler? ²¹⁰ 9. (Amel defterleri) soldan verilenler; kimdir o (defterleri) soldan verilenler? ²¹¹ 10. (İyilik işlemekte) önde olanlar, ileri geçenlerdir. ²¹²

27 Neml/82. (Kendilerine) söylenmiş olan başlarına geldiği zaman, yerden bir hayvan çıkarırız; o onlara, insanların ayetlerimize kesin olarak inanmadıklarını söyler. ²¹³ 83. O gün her ümmetin ayetlerimizi yalanlayanlarını bir bölük hâlinde toplarız. Onlar (hesap yerine) sevk edilirler. 84. Geldikleri zaman (Allah): "Ayetlerimizi bilgince kavramadığınız hâlde yalanladınız öyle mi? Yoksa, yaptığınız neydi?" der. 85. Haksızlıklarından ötürü, söylenilen söz başlarına gelir. Artık konuşamaz olurlar.

15 Hicr/85. Biz gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri bir gaye için yarattık. Şüphesiz kıyamet saati gelecektir. Onun için güzel ve yumuşak davran.

²¹⁰ Krş. 56 Vakıa/26-40, 90-91; 90 Beled/12-18; 74 Müddessir/39.

²¹¹ veya "soldakiler ..."; krş. 56 Vakıa/41-56, 92-94; 90 Beled/19-20.

²¹² Kur'an'daki *ashâbu'l-yemin* / *ashâbu'l-meymene* ve *ashâbu'l-şimâl* / *ashâbu'l-meş'eme* ifadeleri, "sağdıklar" ve "solcular" şeklinde tercüme edildiğinde, çağdaş siyasal tutumlar olan sağcılık ve solculuk olgularını çağrıştıracak için bu şekilde çevirdik. Buradaki "sağdakiler" ve "soldakiler" ile kast edilen, muhtemelen amel defterleri sağlarından verilen talihliler ve amel defterleri sollarından verilen talihsizlerdir. Ayrıca, *yemin* ve *şimâl* ifadeleri "sağ" ve "sol" anlamına geldiği gibi, "uğur" ve "uğursuzluk" anlamına da gelebilmektedir.

²¹³ Bu ayetin anlaşılmasında epeyce ihtilaf edilmiştir. Çünkü Arapça metindeki *el-kavf* kelimesi bu ayette de olduğu gibi, bazen Allah'ın önceden vaad etmiş olduğu bir karardır. Bu ayette kelimenin Kıyamet anlamına mı, yoksa normal olarak azabı hakeden bir toplumun başına gelecek olan azaba mı delalet ettiği belli değildir. İkincisi, yerden çıkarılan bu canlı, hareket eden varlığın (*dâbbet*) ne olduğu belli değildir. Burada bu varlığın söylediği söz, bir durum tespittir. Bunu da Allah hem bizzat, hem de melekleri vasıtasıyla zaten bilmektedir. Diğer bir husus, bu ayetin sembolik bir anlatım tarzı olduğunu varsayacak bile, ne anlattığı açık değildir. Bu konuda üretilen hadis edebiyatına itibar edilemez. Zira Kur'an'ın delaletine göre, Hz. Peygamber'in geleceğe ait gayb bilgisi yoktur. Dolayısıyla, *dâbbetu'l-arz* konusundaki klasik ve çağdaş spekülasyonları ihtiyatla karşılamak gerekir. En doğrusunu Allah bilir.

الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا ﴿٤٦﴾

18 Kehf/46. Mal ve çocuklar dünya hayatının süsüdür. Kalıcı olan yararlı işler, Rabbinin katında sevapça ve ümit bakımından daha iyidir.

فَلَا أَقْسِمُ بِالشَّفَعِ ﴿١٦﴾ وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ﴿١٧﴾ وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ ﴿١٨﴾ لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ ﴿١٩﴾

84 İnşikak/16-19. Hayır; akşamın alaca karanlığına, geceye ve yüklendiklerine ve dolgunlaşmış dolunaya yemin ederim ki, siz durumdan duruma geçeceksiniz.²⁰³

وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌّ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٦٤﴾

29 Ankebut/64. Bu dünya hayatı sadece oyun ve oyalanmadır. Asıl hayat ahiret yurdundaki hayattır. Keşke bilseler!

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرَحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ ﴿٢٦﴾

13 Ra'd/26. Allah dilediğine rızık bol verir, dilediğine de ölçülü verir. Onlar dünya hayatıyla mutlu olurlar. Oysa dünya hayatı ahiretin yanında kısa bir geçimlikten ibarettir.

2. Kiyamet

Allah'ın bu dünya için belirlediği sürenin sonunda kainat ve dünya düzeninin bozulma anına Kur'an'da es-sâ'at, bundan sonra insanların hesap vermek için kalkacakları ana da yevmu'l-kiyâme (kalkış günü) denir. Fakat Türkçe'de yaygın bir yanlış olarak 'kiyamet' Kur'an'daki es-sâ'at yerine kullanılmaktadır. Yaygınlığı nedeniyle biz de bu kullanıma uyduk. Mekki ayetlerde kiyamet sahneleri mükemmel bir edebî üslûbla yoğun olarak tekrarlanmaktadır. Bütün bu tasvirlerin hedefi, bir haz ve menfaat aşının içine gömülmüş muannit müşrikleri korkutarak, onları psikolojik olarak çözmektedir.

يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَيْبًا مَهِيلاً ﴿١٤﴾

73 Müzzemmil/14. Yeryüzünün ve dağların sarsıldığı gün, dağlar yumuşak kum yığını hâline gelir.

فَإِذَا نَفَرَ فِي الثَّقُورِ ﴿٨﴾ فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ عَسِيرٌ عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ ﴿٩﴾

74 Müddessir/8-10. Sûr'a üflendiği vakit, işte o gün, inkârcılara kolay olmayan zorlu bir gündür.

²⁰³ Bu ayetlerde evrendeki değişimlere yeminle dikkat çekilen husus, ölümün de mutlak bir son olmayıp bir durumdan başka bir duruma geçiş olduğudur. Bazı yorumcular 19. ayetteki "tabakadan tabakaya bineceksiniz" ifadesinin, insanlığın yeryüzünden diğer gezegenlere gideceğine işaret ettiğini söylemektedirler. Lafız olarak ayet böyle bir yoruma da elverişlidir. Ancak, gerek Kur'an'ın bütünü, gerekse ayetin içinde bulunduğu bağlam gözönünde bulundurulduğunda, dünya hayatından ahiret hayatına geçişten söz edilmekte olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, Kur'an'ın ilk muhataplarının bu ayeti duyduklarında, bunu gelecekteki uzay yolculuklarına bir işaret olarak algılamış olmaları mümkün değildir. Böyle olunca, Kur'an'ın da muhataplarının anlayamayacağı bir şeyden söz etmesi söz konusu olamaz.

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ﴿١﴾ وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ﴿٢﴾
وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ﴿٣﴾ وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ ﴿٤﴾
وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ﴿٥﴾ وَإِذَا الْبِحَارُ
سُجِّرَتْ ﴿٦﴾

81 **Tekvir/1.** Güneş dürüldüğü zaman; 2. Yıldızlar düşüp söndüğü zaman; 3. Dağlar yürütüldüğü zaman. 4. Doğurması yaklaştırmış develer başıboş bırakıldığı zaman; 5. Yabanî hayvanlar bir araya toplandığı zaman; 6. Denizler kaynaştırıldığı zaman.

الْقَارِعَةُ ﴿١﴾ مَا الْقَارِعَةُ ﴿٢﴾ وَمَا أَزْكَ مَا
الْقَارِعَةُ ﴿٣﴾ يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمُتَرِّثِ ﴿٤﴾
وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ﴿٥﴾

101 **Kari'a/1.** Gürültü çıkaracak olan (olay)! 2. Nedir o gürültü çıkaracak olan? 3. O gürültü çıkartacak olanın ne olduğunu sen ne bilirsin? 4. O gün, insanlar (yere) serilmiş pervaneye dönecekler. 5. Dağlar, atılmış renkli yüne dönecekler.

لَا أَقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ ﴿١﴾ وَلَا أَقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ ﴿٢﴾
أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُسَوِّيَ بَنَانَهُ ﴿٣﴾ بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ
لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ ﴿٤﴾ يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ﴿٥﴾ فَإِذَا
بَرَاقَ الْبَصَرُ ﴿٦﴾ وَخَسَفَ الْقَمَرُ ﴿٧﴾ وَجُمِعَ
الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ﴿٨﴾ يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ
الْمَقَرُّ ﴿٩﴾ كَلَّا لَا زَوْرَ ﴿١٠﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ
الْمُسْتَقَرُّ ﴿١١﴾ يُنَبِّئُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ ﴿١٢﴾
بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ ﴿١٣﴾ وَلَوْ
أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُ ﴿١٤﴾

75 **Kiyamet/1.** Hayır; kıyamet gününe yemin ederim. 2. Hayır; nedamet çeken nefse yemin ederim. 3. İnsan, kemiklerini bir araya toplayamayacağımızı mı sanıyor? 4. Evet, Biz onun parmaklarını (yeniden) düzenlemeye kadiriz. 5-6. Ama insanoğlu ileride de suç işlemek ister²⁰⁴ de: "Kıyamet günü ne zamanmış!" der. 7-10. Gözün kamaştığı, ayın tutulduğu, güneş ve ayın bir araya getirildiği zaman, işte o gün insan: "Kaçacak yer neresi?" der. 11. Hayır, hayır; bir sığınak yoktur. 12. O gün varılacak tek yer Rabbinin huzurudur. 13. O gün insanoğluna sunduğu ve geriye bıraktığı²⁰⁵ ne varsa bildirilir. 14-15. Özürlerini sayıp dökse de, insanoğlu, artık kendi kendinin şahididir.²⁰⁶

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ﴿١﴾ فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا ﴿٢﴾
وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا ﴿٣﴾ فَالْفَارِقَاتِ فَرْقًا ﴿٤﴾
فَالْمُلْقِيَاتِ ذِكْرًا ﴿٥﴾ عُذْرًا أَوْ نَذْرًا ﴿٦﴾ إِذَا
تُوعِدُونَ لَوَاقِعَ ﴿٧﴾ فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ ﴿٨﴾

77 **Mürselat/1-7.** Birbiri ardından gönderilenlere, estikçe esenlere, yaydıkça yayanlara, ayırdıkça ayıranlara²⁰⁷ ve bir mazeret veya uyarı olsun diye öğüt bırakanlara²⁰⁸ andolsun ki,²⁰⁹ size söz verilen şey muhakkak gerçekleşecektir. 8. Yıldızların ışığı giderildiği zaman. 9. Gök yarıldığı

²⁰⁴ veya "... önünü yarmak (ve geleceği görmek) ister..."

²⁰⁵ veya "... önce ve sonra yaptığı..."

²⁰⁶ veya "... kendi kendinin şahididir".

²⁰⁷ krş. 51 Zariyat/4.

²⁰⁸ krş. 37 Saffat/3.

²⁰⁹ Burada kendilerine yemin edilen varlıklar büyük ihtimalle meleklerdir (krş. 37 Saffat/1-3; 79 Naziat/1-5).

بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿١٦﴾ وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ
وَأَبْقَى ﴿١٧﴾

وَأَنْ إِلَى رَبِّكَ الْمُنْتَهَى ﴿٤٢﴾ وَأَلَّهُ هُوَ أَضْحَكٌ
وَأَبْكَى ﴿٤٣﴾ وَأَلَّهُ هُوَ أَمَاتٌ وَأَحْيَا ﴿٤٤﴾

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ
عَرَضَ هَذَا الْأَثَرِ وَيَقُولُونَ سِيفُهُ لَنَا وَإِنَّا بِأَيْهِمْ
عَرَضٌ مِثْلُهُ يَأْخُذُهُ أَلَمْ يَأْخُذْ عَلَيْهِمْ مِثْلُ
الْكِتَابِ أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا
مَا فِيهِ وَالْدَّارُ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا
تَعْقِلُونَ ﴿١٦٩﴾

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي
الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٨٣﴾

مَنْ كَانَ يُرِيدِ الْعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ
نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَدْمُومًا مَذْجُورًا
﴿١٨﴾ وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَى لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ
مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ﴿١٩﴾ كَلَّا نُبَدِّلُ
هَؤُلَاءِ وَهَؤُلَاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ
مَحْظُورًا ﴿٢٠﴾ أَنْظِرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى
بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا ﴿٢١﴾

وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَى فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى
وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٧٢﴾

وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَقْتُلُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا
يَشْكُرُونَ ﴿٦٠﴾

87 A'la/16. Siz dünya hayatını tercih ediyorsunuz. 17. Oysa ahiret daha iyi ve daha kalıcıdır.

53 Necm/42. Son varış Rabbinedir. 43. Güldüren de, ağlatan da O'dur. 44. Dirilten de, öldüren de O'dur.

7 A'raf/169. Onların ardından, Kitab'a varis olan sonrakiler geldiler. Bunlar: "Biz nasıl olsa affedileceğiz" diyerek, bu en aşağı olanın (dünyanın) geçici olanını alırlar ve onun benzeri geçici bir şey daha gelse, ona da sarılırlar. Allah'a karşı ancak gerçeği söyleyeceklerine dair, Kitap üzerine onlardan söz alınmamış mıydı? Üstelik Kitap'ta olanları okuyup öğrenmişlerdi. Ahiret yurdu Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için daha iyidir. Düşünmüyor musunuz?

28 Kasas/83. Bu ahiret yurdunu, yeryüzünde böbürlenmek ve bozgunculuk çıkarmak istemeyen kimselere veririz. Sonuç (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlarındır.

17 İsra/18. Kim çabuk olanı (bu dünyayı) isterse, orada dilediğimize istediğimiz kadar çabuklaştırırız. Sonra ona cehennemi hazırlarız; yerilmiş ve kovulmuş olarak oraya girer. 19. Kim ahireti ister ve mü'min olarak onun için bir çaba gösterirse, işte bunların çabaları görülür. 20. Onların ve bunların her birine Rabbinin bağışından ulaştırırız. Rabbinin bağışı yasak kılınmış değildir. 21. Ey Muhammed! Kimine kiminden fazla iyilikte bulunduğumuza bir bak! Ama ahiret merteye olarak da, nimetler açısından da daha büyüktür.

17 İsra/72. Bu dünyada kör olan, ahirette de kör ve yolca daha şaşkındır.

10 Yunus/60. Allah'a karşı yalan uyduranların, kıyamet günü hakkındaki zanları nedir? Doğrusu Allah'ın insanlara karşı nemeti boldur. Fakat, çokları şükretmez.

إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِمَنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ ذَلِكَ يَوْمٌ مَحْجُومٌ لَهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَشْهُودٌ ﴿١٠٣﴾ وَمَا يُؤْتِرُهُ إِلَّا لِأَحَلِّ مَعْدُودٍ ﴿١٠٤﴾ يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلِّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ﴿١٠٥﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوحِي إِلَيْهِمْ مِنْ أَمْرِ الْقُرَى أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠٩﴾

يَا قَوْمِ إِنَّمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ ﴿٣٩﴾

فَمَا أُوْتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٣٦﴾ وَالَّذِينَ يَحْتَسِبُونَ كِبَارِيَ الْإِنِّمِ وَالْفَوَاحِشِ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ﴿٣٧﴾ وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣٨﴾

وَلَوْ لَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ لِبُيُوتِهِمْ سُقْفًا مِنْ فُضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ﴿٣٣﴾ وَلِبُيُوتِهِمْ أَبْوَابًا وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَكَبَّرُونَ ﴿٣٤﴾ وَزَخْرَفًا وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٣٥﴾

11 Hud/103. Bunda, ahiret azabından korkana ibret vardır. O, insanların toplanacağı gündür. O güne tanık olunacaktır. 104. Biz o günü ancak sayılı bir süre için erteleriz. 105. O gün gelince hiç kimse Allah'ın izni olmadan konuşamaz. İnsanların kimisi bedbaht, kimi mutludur.

12 Yusuf/109. Senden önce de, yalnızca kasabalar halkının içinden, kendilerine vahyettiğimiz birtakım adamlar göndermişizdir. Yeryüzünde dolaşıp kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bakmazlar mı? Ahiret yurdu, Allah'a karşı saygılı olanlar için daha iyidir. Düşünmez misiniz?

40 Mu'min/39. (Firavun ailesinden bir mü'min:) "Ey kavmim! Bu dünya hayatı (geçici) bir menfaattir; ama ahiret, işte o kalınacak yurttur".

42 Şura/36-38. Size verilmiş bulunan herhangi bir şey, sadece dünya hayatının menfaatidir; inanıp Rablerine güvenenler, büyük günahlardan ve hayasızlıklardan çekinenler, öfkelendiklerinde bile bağışlayanlar, Rablerinin çağrısına cevap verenler, namazı kılanlar işleri(ni) aralarında danışma ile (görenler), kendilerine verdiğimiz rızıktan sarfedenler ve bir saldırıya uğradıklarında kazanmaya çalışanlar için Allah'ın katında bulunan daha iyi ve daha kalıcıdır.

43 Zuhruf/33-35. Eğer insanlar (küfre meyleden) tek bir ümmet olmayacak olsaydı, Rahman'ı inkar edenlerin evlerinin tavanlarını, üzerinde yükseldikleri merdivenleri, evlerinin kapılarını, yaslandıkları kerevetleri gümüşten yapar ve altın bileziklerle işlerdik.²⁰² Bunların hepsi ancak dünya hayatının geçimliğidir. Ahiret, Rabbinin katında (O'na karşı gelmekten) sakınanlarındır.

²⁰² Burada tasvir edilen konfor sağlanınca insanlar Allah'ı ve ahireti unutarak, tamamen dünyevi (seküler) bir hayat yaşama temayülü taşıyorlar. Bugün zengin Avrupa ülkelerinde, ayette tasvir edilene benzer bir konfor sağlanmıştır ve hakikaten bu insanlar yaşam tarzı ve dünya görüşü itibarıyla küfürde birleşmiş 'tek bir millet' oluşturmaktadır.

سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْعِزِّ يُغْلِبُوا سَبِيلًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿١٤٦﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءَ الْآخِرَةِ حَبِطَتْ أُعْمَالُهُمْ هَلْ يُحْزَنُونَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٧﴾

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَسْرِ بِعَبَادِي فَاضْرِبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لَا تَخَافُ دَرَكًا وَلَا تَخْشَى ﴿٧٧﴾ فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ يَتْلُو دُورَهُ فَنَفْسِهِمْ مِنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ﴿٧٨﴾

فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَأْمُوسَى إِلَهِي أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٠﴾ وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تُهَنُّرُ كَأَنَّهُا جَذٌّ وَلَى مُذَبَّرًا وَلَمْ يُعْقَبْ يَأْمُوسَى أَقْبَلَ وَلَا تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ ﴿٣١﴾ أَسْلَكَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجُ بِيضًا مِنْ غَيْرِ سُوءٍ وَأَضْمَمَ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذَلِكَ بَرْهَانَانِ مِنْ رَبِّكَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٣٢﴾

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَاسْتَأْنَسَ بَنِي إِسْرَءِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَأْمُوسَى مَسْحُورًا ﴿١٠١﴾

7 A'raf/146. Yeryüzünde haksız yere büyüklenenleri, belgelerimden yüz çevirteceğim. Her belgeyi²⁰⁰ görseler, yine ona inanmayacaklar. Doğru yolu görseler, onu yol olarak benimsemeyecekler. Azgınlık yolunu görseler, hemen onu yol edinecekler. Bu, âyetlerimizi yalanlamaları ve ondan habersiz olmalarından ileri gelir. 147. Âyetlerimizi ve ahirette karşılaşmayı yalanlayanların işleri boşa gitmiştir. Yine de yapmış olduklarından başka bir şeyle cezalandırılmayacaklardır.

20 Taha/77. Musa'ya: "Kullarımı geceleyin yürüt, denizde onlara kuru bir yol aç; düşmanların yetişmesinden korkma ve endişe etme" diye vahyettik. 78. Firavun, orduyu onları takib etti, deniz de onları içine alıverdi, hem de ne alış!

28 Kasas/30-31. Oraya gelince, kutlu yerdeki vâdinin sağ yanındaki ağaç cihetinden (Mûsa'ya): "Ey Mûsa! Ben alemlerin Rabbi olan Allah'ım. Değneğini at" diye seslendi. Mûsa, değneğin yılan gibi hareketler yaptığını görünce, dönüp arkasına bakmadan kaçtı. "Ey Mûsa! Dön gel; korkma; şüphesiz güvende olanlardansın" (denildi). 32. "Elini koynuna koy; lekesiz, bembeyaz çıksın. Ellerini koltuk altına çek, korkun kalmasın. Bu ikisi Firavun ve ileri gelenlerine karşı Rabbinin iki delilidir. Doğrusu onlar yoldan çıkmış bir topluluktur".

17 İsra/101. (Ey Muhammed!) Musa'ya dokuz apaçık mucize verdik.²⁰¹ İsrailoğulları'na sor. Kendine Musa geldiği zaman Firavun: "Ey Musa! Ben senin büyülenmiş olduğunu düşünüyorum" demişti.

²⁰⁰ âyet kelimesi, 'belge', 'işaret', 'emare', 'belirti' anlamlarına geldiği için, Kur'an'da Allah'ın varlığını ve peygamberin elçiliğini teyiden bazı peygamberlere bahsedilen olağanüstülükler (mucizelere) de âyet (belge) denilmektedir.

²⁰¹ Mucizeler mütekebbir insanları korkutmak (17 İsra/59), müttakileri ise hayran bırakmak içindir. Bu nedenle, Allah'ın Firavun'a çekirge, kan, kurbağa ve bit afetlerini göndermesi mucizedir. Bu ayette geçen dokuz mucizenin neliğinde müfessirler değişik sıralamalar yapmışlardır. Bunlardan bazıları şöyle sıralayabiliriz: 1. Allah'ın Tur dağına tecelli ederek Musa ile konuşması. 2. Denizi geçmesi. 3. Vahiy alması. 4. Asasının yılan olması. 5. Sağ elinin parlaması. 6. Çocuk iken Firavun'un evinde büyümesi. 7. Firavun'un üzerine gönderilen su baskını, bit, kurbağa, kan ve çekirge. Bu sayılanların bir kısmının (Musa'nın vahiy alması gibi) mucize olarak değerlendirilemeyeceği açıktır. Ancak müfessirler, bu dokuz mucizenin tamamının Kur'an'da zikredilmiş olması gerektiğini düşündüklerinden, sayıyı tamamlamak için bazı zorlamalara girmişlerdir.

وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ وَآتَيْنَا ثَمُودَ مُبْصِرَةً مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا ﴿٥٩﴾

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٧٦﴾

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ فُضِّي بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ ﴿٧٨﴾

وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٦﴾

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ ﴿٣٨﴾

17 İsra/59. Bu mucizeleri göndermekten Bizi alıkoyan, öncekilerin onları yalanlamış olmasıdır. Semud kavmine, gözle görüle-bilen bir dişi deve vermiştik de ona zulmetmişlerdi. Oysa Biz mucizeleri yalnız korkutmak için göndeririz.

10 Yunus/76. Katımızdan gerçek onlara gelince: "Bu düpedüz bir büyüdür" dediler.

40 Mu'min/78. (Ey Muhammed!) Senden önce birçok elçiler gönderdik; sana onların kimini anlattık, kimini anlatmadık; hiçbir elçi Allah'ın izni olmadan bir mucize getiremez. Allah'ın buyruğu gelince hak ile hüküm verilir. İşte o zaman, (Kur'an'ı) batıl sayanlar, zarar ederler.

3 Al-i İmran/46. (İsa) insanlarla beşikte iken de, yetişkin iken de konuşacaktır; o iyilerdendir.

13 Ra'd/38. Senden önce de nice elçiler gönderdik. Onlara da eşler ve çocuklar verdik. Allah'ın izni olmadan hiçbir elçi bir mucize getiremez. Her sürenin bir kaydı vardır.

D. AHİRET

Ahret hayatı Allah'ın adaletinin gereği ve insanın denenmesinin zorunlu sonucudur. Amaçsız ve sonuçsuz bir deneme anlamsız olur. Kur'an'da sürekli olarak, insanın imanı ve küfürü, salih ameli ve günahına, cennet veya cehennemle karşılık göreceği vurgulanarak, yeryüzünde yapacağı tercih ve davranışları etkilenmeye çalışılmaktadır. Hatta birçok ayette peygamberlerin yegane görevleri 'inzar ve tebşir' (yani kötü amellere karşılık cehennemle uyarma ve iyi amellere karşılık cennetle müjdeleme) olarak belirlenmektedir.

1. Genel Olarak Ahiret Hayatı

Bu bölümdaki ayetlerde, ahirete inanmayan Araplara, ahiretin varlığının delilleri gösterilmekte; bu dünya ile ahiretin nimetlerinin mukayesesi yapıp, oranın ve oradaki nimetlerin daha değerli ve daha kalıcı olduğu aktarılmakta ve insanların bu dünyadaki amellerine göre orada cennet veya cehennemi hak edeceği vurgulanmaktadır.

أَوَلَوْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ بَعَثْنَا مِنْهُمُ فُهْدَى
اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِ اللَّهِ
يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢١٣﴾

فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ
وَقُلْ لِلَّذِينَ آمَنُوا الْكِتَابَ وَالْأَمِينَ أَسْلَمْتُمْ فَإِنْ
أَسْلَمُوا فَقَدِ احْتَدُوا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ
وَاللَّهُ بِصِيرِ الْبَلَاغِ بَصِيرٌ ﴿٢٠﴾

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَبَيْنَ نُوْحٍ
وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ
مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿٧﴾

وَإِنْ مَا تُرِيدُكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ تَتَوَقَّعُكَ فَإِنَّمَا
عَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ﴿٤٠﴾

b) Tebliğde Yöntem

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ﴿١٩٩﴾

فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيْسَ لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى ﴿٤٤﴾

وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ﴿٢١٤﴾ وَخَفِضْ جَنَاحَكَ
لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢١٥﴾ فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ
إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢١٦﴾

¹⁹⁸ *İslâm* kelimesi bu ayette fiil olarak üç kez geçmektedir. İlkinde, açıkça görüleceği gibi, kişinin özünü (Allah'a) teslim etmesi anlamında kullanılmaktadır. Peygamberlerin tebliğ ettikleri dinin esası da Allah'a teslimiyet olduğu için evrensel din (*ed-dîn*) bu ismi almaktadır: *el-islâm*. Bu itibarla, gerek bu ayette, gerekse Kur'an'ın başka pasajlarında geçen *esleme* fiili, yerine göre 'Müslüman olmak' veya 'İslam'a girmek' şeklinde çevrilebilir.

¹⁹⁹ "Birine kanat indirmek", Arapça'da bir deyimdir. Ne anlama geldiği konusunda bir kesinlik olmadığı için, olduğu gibi çevirdik. Tefsirlerde yer alan bilgilere göre bu deyim 'himaye altına almak', 'esirgemek', 'tevazu göstermek' veya 'dostça davranmak' anlamlarına gelebilmektedir.

gelmişken aralarındaki çekememezlikten dolayı onda anlaşmazlığa düşenler, yalnızca (Kitap) kendilerine verilenler oldu. İnananlar ise, Allah kendi izniyle, onların hakkında anlaşmazlığa düştükleri gerçeğe iletti. Allah dillediğini doğru yola iletir.

3 Al-i İmran/20. (Ey Muhammed!) Seninle tartışmaya girişirlerse de ki: "Ben, bana uyanlarla birlikte kendimi Allah'a teslim ettim". Kitap verilenlere ve Kitapsızlara: "Siz de (Allah'a) teslim oldunuz mu?"¹⁹⁸ de. Eğer kendilerini (Allah'a) teslim ederlerse, doğru yolu bulmuş olurlar. Eğer yüz çevirirlerse, sana düşen ancak bildirmedir. Allah kulları görmektedir.

33 Ahzap/7. (Ey Muhammed!) Hani Biz peygamberlerden söz almıştık. Senden, Nuh'dan, İbrahim'den, Musa'dan ve Mer-yem oğlu İsa'dan... Bunlardan sağlam bir söz almışızdır.

13 Ra'd/40. Sana, onlara vaat ettiklerimizin bir kısmını göstersek de, seni öldürsek de görevin tebliğ etmektir. Hesap görmek bize düşer.

7 A'raf/199. Sen affetme yolunu tut! Uygun olanı emret, bilgisizlere aldırış etme!

20 Taha/44. Ona (Firavun'a) yumuşak söz söyleyin, ki öğüt alsın veya korksun.

26 Şuara/214. En yakınların olan kabileni uyar. 215. İnananlardan sana uyanlara kanadını indir.¹⁹⁹ 216. Sana başkaldırırlarsa: "Ben sizin yaptıklarınızdan uzağım" de.

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا
أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٩٩﴾

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ
عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ كَذَلِكَ زَيَّنَّا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلَهُمْ ثُمَّ إِلَى
رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٠٨﴾

وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ قُلْ لَسْتُ عَلَيْكُمْ
بِوَكِيلٍ ﴿٦٦﴾ لِكُلِّ نَبِيٍّ مُسْتَفَرٍّ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ
﴿٦٧﴾ وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا
فَاعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِنَّمَا
يُنْسِيكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرِى مَعَ الْقَوْمِ
الظَّالِمِينَ ﴿٦٨﴾ وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ جُنَادِهِمْ
مِنْ شَيْءٍ وَلَكِنْ ذِكْرَى لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٦٩﴾

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ
أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ
﴿٣٤﴾ وَمَا يُلْقَاهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقَاهَا إِلَّا
ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿٣٥﴾

فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ ﴿٢١﴾ لَسْتُ عَلَيْكَ
بِمُسَيِّطِرٍ ﴿٢٢﴾

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ
وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَا
تَصِلُ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١٢٥﴾

ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ
﴿٩٦﴾ وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ
﴿٩٧﴾ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ ﴿٩٨﴾

10 Yunus/99. Rabbin dileyseydi yeryüzünde bulunanların hepsi inanırdı. Öyle iken, sen insanları inanmaya mı zorlayacaksın?

6 En'am/108. Onların Allah'tan başka yalvardıklarına sövmeyin ki, onlar da bilmeden aşırı gidip Allah'a sövmesinler. Biz böylece her millete yaptıklarını süslü gösteririz. Sonra dönüşleri Rablerinedir. O, yapmakta olduklarını kendilerine bildirecektir.

6 En'am/66. (Ey Muhammed!) Senin kavmin, gerçek olduğu hâlde onu (Kur'an'ı) yalanladı. "Ben sizden sorumlu değilim" de. 67. Her haberin gerçekleşeceği bir zaman vardır, (yakında) bileceksiniz. 68. Ayetlerimize sataşanları gördüğün zaman, başka bir söze dalmalarına kadar onlardan yüz çevir. Ancak, Şeytan sana unutturacak olursa hatırladıktan sonra, artık o zalimlerle oturma. 69. (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlara, onları (kafirleri) hesaba çekmek düşmez; onlara düşen, sakınmaları için (kafirlerle) öğüt vermektir.

41 Fussilet/34. İyilikle kötülük bir değildir. Sen (kötülüğü) en güzel şekilde sav; o zaman, seninle arasında düşmanlık bulunan kişinin sıcak bir dost gibi olduğunu görürsün. 35. Bu, ancak sabredenlere verilmiştir; bunun verildiği kimseler büyük bir pay sahibidirler.

88 Gaşiye/21. (Ey Muhammed!) Sen öğüt ver! Esasen sen sadece öğüt vericisin. 22. Sen, onlara zor kullanacak değilsin.

16 Nahl/125. Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır; onlarla en güzel biçimde tartış. Rabbin kendi yolundan kimin saptığını en iyi bilendir. Doğru yolda olanları en iyi bilen de O'dur.

23 Mu'minun/96. Kötülüğü en iyi olan ile sav. Onların nitelendirmelerini Biz daha iyi biliriz. 97-98. De ki: "Rabbim! Şeytanların kışkırtmalarından sana sığınırım ve onların bana yaşmalarından sana sığınırım Rabbim!"

4. Tebliğ

Tebliğ, peygamberlerin temel görevlerinden biridir. Peygamberler, Allah'ın kendilerine vahyettiği hakikatleri çevrelerindeki insanlara, toplumlarına duyurmakla, iletmekle yükümlüdürler. Tebliğ; beyin yıkama, propaganda ve ajitasyon olmadığı gibi, şiddet ve zorlamayı da içermez; yalnızca, dinlemeyi becerebilen insanlara ayetlerin okunması ve muhtevalarının anlatılmasıdır. Bunun ise, ancak barış ortamında, barışçıl yollarla yapılabileceği aşıkârdır. Bu nedenle, yaygın olarak bilinenin aksine, savaş, tebliğin bir parçası veya vasıtası olarak görülemez. Kur'an'a göre, meşru savaşın tebliğle tek irtibatı, savaşın, tebliğ ortamının ortadan kaldırılması nedeniyle başvurmak zorunda kalınan geçici bir durum olmasıdır.

a) Peygamberlerin Tebliğ Görevi

فَذَكِّرْ إِن نَّفَعَتِ الذِّكْرَى ﴿٩﴾ سَيَذَكِّرُ مَنْ نَخَشَى

﴿١٠﴾ وَيَتَحَنَّنُ الْأَشَقَى ﴿١١﴾

87 A'la/9. (Ey Muhammed!) Öğütün bir yararı varsa öğüt ver. 10. (Allah'tan) korkan öğüt alacaktır. 11. Bedbaht olan ise ondan kaçınacaktır.

يَا أَيُّهَا آدَمُ إِنَّا يَا بُنَيَّكُمْ رَسُولٌ مِنْكُمْ يَقْضُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي فَمَنْ أَتَقَى وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٥﴾

7 A'raf/35. Ey Ademoğulları! Aranızdan âyetlerimizi size okuyan elçiler geldiği zaman kim sakınır ve (kendini) düzeltirse, onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رَسُولٌ مِنْكُمْ يَقْضُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَغَرَّبْنَاهُمْ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَاذِبِينَ ﴿١٣٠﴾

6 En'am/130. "Ey cin ve insan topluluğu! Size âyetlerimi anlatan ve bugünle karşılaşacağınızı bildiren, kendi içinizden elçiler gelmedi mi?" dendiğinde: "Kendi aleyhimize tanığız" derler. Dünya hayatı onları aldattı da, inkârcı olduklarına dair kendi aleyhlerine tanıklık ettiler.

وَمَا تُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٤٨﴾

6 En'am/48. Elçileri sadece müjdeci ve uyarıcı olarak gönderiyoruz. Kim inanır ve iyi davranırsa, onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَقْتُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَلَكِنْ ذِكْرٌ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٦٩﴾

6 En'am/69. (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlara, onları (kafirleri) hesaba çekmek düşmez;¹⁹⁶ onlara düşen, sakınmaları için (kafirlerle) öğüt vermektir.

¹⁹⁶ Bu ayetin ilk cümlesi genellikle "Sakınanlara, kafirlerin hesaplarından bir pay yoktur" şeklinde anlaşılmaktadır. Ancak, ayetin tamamı bir bütün olarak görülürse, yukarıda verdiğimiz anlam doğrudur. Yani, inananlara düşen, kafirleri hesaba çekmek değil, onlara öğüt vermek ve hakikatı hatırlatmaktır (krş. 13 Ra'd/40).

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا إِنْ عَلِمْتَ إِلَّا الْبَلَاغَ وَإِلَّا إِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَوَرَّحَ بِهَا وَإِنْ نُصِيبْهُمْ سَيْئَةً بِمَا قَدَّمْتَ إِلَيْهِمْ فَبِإِذَا الْإِنْسَانُ كَفُورٌ ﴿٤٨﴾

42 Şura/48. (Ey Muhammed!) Eğer yüz çevirirlerse, (bilsinler ki) Biz seni onlara bekçi göndermedik; sana düşen sadece duyurmaktır. Biz insana katımızdan bir rahmet tattırırsak ona sevinir; ama elleriyle yaptıklarından dolayı başlarına bir kötülük gelirse, işte o zaman insan pek nankör kesilir.

وَأْتِلْ مَا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مَبْدَلُ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿١٧﴾

18 Kehf/27. (Ey Muhammed!) Rabbinin Kitabı'ndan sana vahyolunanı oku! O'nun sözlerini değiştirecek yoktur. O'ndan başka sığınılacak birini bulamazsın.

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَيُجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنْذِرُوا هُزُوًا ﴿٥٦﴾

18 Kehf/56. Biz elçileri sadece müjdeleyici ve uyarıcı olarak göndeririz; inkarcılar ise, onunla hakkı tepelemek için batıl uğruna mücadele verirler. Ayetlerimizi ve uyarı-dıkları şeyleri alaya alırlar.

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَن هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَن حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسَبِّحُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ﴿٣٦﴾

16 Nahl/36. Her millete: "Allah'a tapın; tağuttan kaçının!" (diyen) bir elçi göndermişizdir. Allah onlardan kimini doğru yola erdirdi, kimi de sapıklığı hak etti. Yeryüzünde gezin ve yalanlayanların sonlarının nasıl olduğuna bakın.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٤﴾

14 İbrahim/4. Kendilerine açıkça anlatabilmesi için, her peygamberi kendi kavminin dili ile gönderdik. Allah dilediğini şaşırtır ve dilediğine yol gösterir. O Üstün'dür, Bilge'dir.

وَإِنْ تَكْذِبُوا فَقَدْ كَذَّبَ أَمَمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿١٨﴾

29 Ankebut/18. Eğer yalanlıyorsanız (bilin ki), sizden önce de bazı ümmetler yalanlamışlardı. Elçi'ye düşen, sadece apaçık duyurmaktır.

كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَأُنْزِلَ مَعَهُمُ الْكِتَابُ بِالْحَقِّ لِيُحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ

2 Bakara/213. İnsanlar tek bir ümmet idi.¹⁹⁷ Allah müjdeciler ve uyanıcılar olarak peygamberleri gönderdi. Anlaşmazlığa düştükleri hususlarda insanların arasında hüküm vermek için, onlarla birlikte, gerçeği içeren Kitab'ı indirdi. Ancak, kendilerine belgeler

¹⁹⁷ Bu ifade, sosyalist/komünist toplum projelerinin bazı mitolojilere dayanarak iddia ettikleri gibi, insanların (toplumların) ilk dönemlerinde bilinçli bir anlaşmaya dayanarak oluşturdukları bir birlikteliği, bir altın çağı ima etmemektedir. Daha ziyade ilkel bir homojenliğe, içgüdüsel bir kavrayışa, duygudaşığa delalet eder. İhtilaflar, entellektüel (zihni) ve toplumsal gelişmenin ürünüdür.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأُنْزِلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا ﴿١٧٤﴾

4 Nisa/174. Ey insanlar! Rabbinizden size kesin bir delil geldi; size, aydınlatıcı bir ışık indirdik.

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا ﴿٨٢﴾

4 Nisa/82. Kur'an üzerinde düşünmüyorlar mı? Şayet (o) Allah dışında birinin katından olsaydı, onda çok çelişkiler bulurlardı.

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا وَعَرَبِيًّا وَلَئِنْ أَتَيْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ ﴿٣٧﴾

13 Ra'd/37. Böylece, biz Kur'an'ı arabî¹⁹¹ bir yasa olarak indirdik. Sana ilim geldikten sonra onların hevalarına uyarsan, Allah'a karşı ne bir himayecin, ne de bir koruyanın bulunur.

لَوْ أَنزَلْنَاهُ هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾

59 Haşr/21. (Ey Muhammed!) Eğer Biz Kur'an'ı bir dağa indirmiş olsaydık, sen onun gönülden baş eğerek Allah korkusuyla parça parça olduğunu görürdün. Bu misalleri, düşünsünler diye veriyoruz.¹⁹²

سُورَةٌ أَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَأُنْزِلْنَا فِيهَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿١﴾

24 Nur/1. (Bu,) indirip belirleyici kıldığımız bir sûredir. Öğüt alasınız diye, onda apaçık âyetler indirdik.

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُبِينَاتٍ وَمَثَلًا مِنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٣٤﴾

24 Nur/34. Biz size açıklayıcı âyetler, sizden önce gelip geçenlerden bir örnek ve Allah'a karşı saygılı olanlara bir öğüt indirdik.

لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُبِينَاتٍ وَاللَّهُ يَهْدِي مَن يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٦﴾

24 Nur/46. Biz size, açıklayıcı âyetler indirdik. Allah dilediğini doğru yola erdirtir.

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يُرِيدُ ﴿١٦﴾

22 Hac/16. İşte böylece onu (Kur'an'ı) apaçık âyetler olarak indirdik. Şüphesiz Allah, dilediğine¹⁹³ yol gösterir.

¹⁹¹ Genellikle 'Arapça' olarak tercüme edilen bu ifadeyi biz kasıtlı olarak 'arabî' şeklinde çevirdik. Çünkü 'Arapça' nitelemesi Türkçe'de sadece dile ait bir nitelemedir. Oysa, Arapça'daki 'arabî' sıfatı Kur'an'ı yalnızca dil açısından değil, aynı zamanda mensup olduğu, içinde doğduğu kültür açısından da nitelemektedir. Bu kelimenin Türkçe'ye tam çevirisi 'arapsal' (Arab'a ait, Arap'la ilgili) kelimesi olabilir. Dolayısıyla, bu ayette Kur'an'ın arabî bir hüküm olduğu belirtilirken, sadece onun Arapça olduğu değil, Araplar'ın kendilerine yabancı hissetmeyecekleri, onların durumunu gözönünde bulundurarak belirlenmiş hükümler içerdiği anlatılmaktadır.

¹⁹² Bu ayet Kur'an'ın insana yeryüzünde yüklemiş olduğu ahlaki sorumluluğun, sembolik bir tarzda çok güzel bir anlatımıdır.

¹⁹³ Bu cümle gramer bakımından "Allah isteyene yol gösterir" anlamına da gelebilir. Ancak, Kur'an'da

وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ أَلَكُمُ رِزْقٌ هَٰذَا
لِيَمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَرَأَدْنَاهُمْ إِلَيْنَا وَهُمْ يَكْتُمُونَ
﴿١٢٤﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادْنَاهُمْ رِجْسًا
إِلَىٰ رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿١٢٥﴾

9 Tevbe/124. Ne zaman bir sûre indirilse, onlardan kimi: "Bu hanginizin imanını artırdı?" der. İnananlara gelince, bu onların imanını artırır ve onlar (bununla) sevinirler. 125. Kalplerinde hastalık bulunanlara gelince, bu onların pisliklerine pislik katar ve onlar inkârcı olarak ölürler.

cd) Nesh

'Nesh' kelimesinin sözlük anlamı, bir şeyi izale etmek veya yerini değiştirmektir. Kur'an ilimlerinde ise bir ayetin hükmünün yürürlükten kalkarak yerine bir başkasının gelmesidir. Tefsir Tarihinde bu sorun tartışmalıdır. Kimi Kur'an yorumcuları neshi kabul etmezken, çoğunluk kabul etmektedir. Neshi kabul etmeyenler, mensuh addedilen hükmün geçici olarak uygulanabileceğini söylerler. Onlar teolojik olarak da, Allah'ın evrensel konuştuğunu, dolayısıyla onun hükmünün de evrensel olması gerektiğini ileri sürerler. Neshi kabul edenler ise, neshin hukukî ve toplumsal alanda vuku bulduğuna işaret ederek, bunu, Allah'ın vahyederken zamanı, mekanı ve insanî gerçekliği dikkate almış olmasının bir sonucu olarak değerlendirirler. Kur'an'ın, kendinden önceki şeriatların kimi hükümlerini neshettiği kesindir. Ancak, tartışmalı olan, Kur'an'ın kendi içinde neshin olup olmadığıdır. Sonuç olarak, Allah'ın yirmi küsur senelik tarih diliminde insânî zaafı, gerilimleri, iniş-çıkışları ve çalkantıları gözetererek ayet indirmesi, dolayısıyla bazen hükümlerin kolaydan zorda doğru şiddetlenmesi, bazen de zordan kolayla doğru hafiflemesi, vahyin dinamikliğini ortaya koyar.

وَإِذَا بَلَغْنَا آيَةَ مَكَانٍ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا نُنْزِلُ قَالُوا
إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠١﴾

16 Nahl/101. Biz bir ayetin yerini başka bir ayeti koyduğumuz zaman –ki ne indirdiğini en iyi bilen Allah'tır– onlar (Muhammed'e): "Sen sadece uyduruyorsun" derler. Hayır; onların çoğu bilmiyorlar.

مَا تَنْسَخُ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسَخْهَا تَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ يُلَاقِ
أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٠٦﴾ أَلَمْ
تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ
دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١٠٧﴾ أَمْ تَرِيدُونَ أَنْ
تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سَأَلَ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِعِ
الْكَفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١٠٨﴾

2 Bakara/106. Biz herhangi bir âyeti hüküm-süz kılar¹⁹⁴ veya onu unutturursak¹⁹⁵, öncekiden daha iyisini veya bir benzerini getiririz. Allah'ın her şeye gücü yettiğini bilmez misin? 107. Göklerin ve yerin hükümlerinin Allah'a ait olduğunu bilmez misin? Allah'tan başka dostunuz da, yardımcınız da yoktur. 108. Yoksa daha önce Mûsa'nın soruya çekilmesi gibi siz de elçinizi sorguya mı çekmek istiyorsunuz? İmanı inkârla değiştiren, düz yoldan sapmış olur.

yaygın olan "Allah dilediğine yol gösterir" ifade kalıbı gözönünde bulundurulduğunda, burada da aynı manayı vermek daha isabetli görünmektedir.

¹⁹⁴ veya: "... izale eder..."

¹⁹⁵ Başka bir kıraate göre, 'ertelersek' anlamına gelmektedir.

وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَى إِمَامًا وَرَحْمَةً وَهَذَا كِتَابٌ مُصَدِّقٌ لِّسَانِ عَرَبِيٍّ لِّتُنْذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَيُنْذِرَ لِّلْمُحْسِنِينَ ﴿١٢﴾

46 Ahkaf/12. Bundan (Kur'an'dan) önce, önder ve rahmet olarak Musa'nın Kitabı vardı. Bu (Kur'an) onu doğrulayan ve hak-sızlık edenleri uyararak ve iyi davrananlara müjde olmak üzere Arap diliyle (indirilen) bir Kitap'tır.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ﴿١﴾ قَيِّمًا لِّيُنذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا مِّمَّنْ لَّدُنْهُ وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا ﴿٢﴾ مَا كُنَّ فِيهِ آبَدًا ﴿٣﴾ وَيُنذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ﴿٤﴾

18 Kehf/1-4. Övgü, O'nun katından çetin bir azabı bildirmesi, iyilikler işleyen mü'minlere, içinde temelli kalacakları güzel bir ödül olduğunu müjdelemesi ve "Allah çocuk edindi" diyenleri uyararak için, eğri bir yan bırakmadığı dosdoğru Kitab'ı kuluna (Muhammed'e) indiren Allah'adır.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَٰذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا ﴿٥٤﴾

18 Kehf/54. Biz bu Kur'an'da insanlar için her çeşit örneğe yer verdik. (Ama) insan tartışmaya en düşkün varlıktır.

هَٰذَا بَلَاغٌ لِّلنَّاسِ وَلِيُنذِرُوا بِهِ وَيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٥٢﴾

14 Ibrahim/52. Bu (Kur'an insanların) kendisiyle uyarılmaları, O'nun tek bir Tanrı olduğunu bilmeleri ve akıl sahiplerinin öğüt almaları için insanlara bir bildiridir.

لَقَدْ أَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠﴾

21 Enbiya/10. Size, içinde size öğüt¹⁸⁶ olan bir Kitap indirdik; hiç düşünmüyor musunuz?

وَهَٰذَا ذِكْرُ مَبَٰرِكٍ أَنزَلْنَاهُ أَفَأَنْتُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٥٠﴾

21 Enbiya/50. Bu (Kur'an) Bizim indirdiğimiz mübarek bir öğüttür. Siz mi onu inkâr ediyorsunuz?¹⁸⁷

فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٨﴾ وَمَا لَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٩﴾ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿٤٠﴾ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾ وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَّا تَذْكُرُونَ ﴿٤٢﴾ تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٣﴾

69 Hakka/38-40. Hayır; Görebildikleriniz ve göremedikleriniz üzerine yemin ederim ki, Kur'an şerefli bir elçinin (getirdiği) sözdür. 41. O, şair sözü değildir; ne az inanıyorsunuz! 42. Kâhin sözü de değildir; ne az düşünüyorsunuz! 43. O, alemlerin Rabbin-den indirilmedir.

¹⁸⁶ *Zikr* kelimesi, 'öğüt', 'hatırlatma' anlamlarına geldiği gibi, 'anma', 'şan' vb. anlamlara da gelen bir kelimedir. Bu ikinci anlamda kullanıldığını düşünenler ayete şöyle anlam vermektedirler: "... içinde anıldığınız bir kitap..." veya "... içinde şanınız olan..."

¹⁸⁷ Bu ayetin son cümlesinin anlamı, telaffuz ederken yapılan vurguya göre değişebilmektedir. Yazılı metinden bu vurguyu çıkarma imkanı yoktur. Kur'an'da buna benzer pek çok örnek vardır. Bu ifade "siz mi onu inkar ediyorsunuz?" anlamına gelebileceği gibi, "siz onu inkar mı ediyorsunuz?" anlamına da gelebilir.

وَأِنَّهُ لَنَذِيرٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾ وَإِنَّهُ لَنَعْلَمُ أَنَّكُمْ مَّكَذِبِينَ ﴿٤٩﴾ وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾ وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ﴿٥١﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٥٢﴾

69 Hakka/48. Bu (Kur'an) Allah'a karşı gelmekten sakınanlara bir öğüttür. 49. İçinizde yalanlayanlar bulunduğunu şüphesiz bilmekteyiz. 50. Bu, inkarcılar için de bir üzüntüdür. 51. O şüphesiz kesin gerçektir. 52. Öyleyse, çok büyük Rabbinin adını tesbih et!

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَٰذَا الْقُرْآنِ مِن كُلِّ مَثَلٍ وَلَئِن جِئْتَهُمْ بِآيَةٍ لَّيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّا أَنتُمُ الْإِطْبَلُونَ ﴿٥٨﴾

30 Rum/58. Bu Kur'an'da insanlar için her türlü örneği vermişizdir. Sen onlara bir mucize getirmiş olsan, inkar edenler: "Siz ancak saçma şeyler ortaya atanlırsınız" derler.

آلَمْ ﴿١﴾ ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٢﴾

2 Bakara/1. Elif, Lâ, Mim. 2. Şüphe götürmeyen bu Kitap, (Allah'tan) sakınanlara bir rehberdir.

هَٰذَا بَيَانٌ لِّلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٨﴾

3 Al-i İmran/138. Bu, insanlara bir açıklama, sakınanlara bir rehber ve bir öğüttür.

هُوَ الَّذِي أَنزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٧﴾

3 Al-i İmran/7. Sana Kitab'ı indiren O'dur. Onda kesin (anlamalı)¹⁸⁸ ayetler –ki bunlar Kitab'ın esasları– ve benzeşen¹⁸⁹ diğerleri vardır. Gönüllerinde eğrilik bulunan kimse-ler, karışıklık çıkarmak arzusu ve (kendilerine göre) yorumunu¹⁹⁰ yapmak amacıyla, ondaki benzeşen âyetlere uyarlar. Oysa onların yorumunu ancak Allah bilir. İlimde derinleşmiş olanlar: "Ona inandık; hepsi Rabbinizin katındandır" derler. Ancak akıl sahipleri ders alırlar.

¹⁸⁸ Krş. 11 Hud/1; 22 Hac/52; 47 Muhammed/20.

¹⁸⁹ Krş. 39 Zümer/23. 'Benzeşen' diye motamot çevirdiğimiz kelime 'müteşâbih'dir. Bu kelimeyi 'muhekemât' (kesin anlamalı) kelimesinin karşısı olarak ve cümle içinde düşündüğümüzde anlamı, mahiyeti bilinmeyen (gayb) şey ve hakikatlerin, şehadet aleminden alınan şey ve hakikatlere benzetilerek ifade edilmesidir. Birçok müfessir ve çevirmen, bu ayetin Arapça metninde geçen müteşâbih ifadesine 'çok anlamalı' diye anlam vermiştir. Hâlbuki, bu 'çok anlamlılık' ayetin istediği şeye uymamaktan doğan bir sonuçtur. Nitekim ayette, ilimde derinleşmiş olanların (râsîhûn) bu ayetlerin hakikatlerinin Allah katında olduğunu bilerek "hepsi Allah katındadır" dedikleri belirtilmektedir. Bilindiği gibi, Kur'an gayb aleminden (Allah'ın sıfatlarından, ahiretten, kıyametten, cennet ve cehennemden, melek ve cinlerden, Hz. Adem'in yaratılışından vs.) bahsederken, benzetmeler (teşbih) kullanılmaktadır. Kullanılan kelimeler, algı dünyamızın içinde bulunan şeyleri nitelemek için üretilmiş, bu kelimelerle gayb alemini nitelemek, ancak benzetme ile mümkündür.

¹⁹⁰ Bu ayette geçen 'tevil' kelimesi İslam düşüncesinde çok istismar edilerek, negatif bir anlam yükülü hale gelmiştir. Te'vil, aslına irta etmek, gerçekleştirmek, olacağına varmak anlamlarına gelir. İlk dönemlerde bu anlamını korurken daha sonra, 'mesnetsiz yorum' gibi tamamen olumsuz bir anlama çekilmiştir. Bu ayetteki anlamı şudur: Müteşâbih olarak sizin zihinlerinize yaklaşılmaya çalışılan gayb alemine ait olay ve varlıkların gerçek mahiyetlerini yalnız Allah bilir.

وَهَذَا كِتَابُ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُصَدِّقٌ لِّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ
وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٩٢﴾

آلَمْ ﴿١﴾ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ﴿٢﴾ هُدًى
وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ ﴿٣﴾

اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا مَّثَانِيَ تَقْشَعِرُّ
مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ
وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدًى لِّلَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ
يَشَاءُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٢٣﴾

قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٢٨﴾

حَمْدٌ ﴿١﴾ نُنَزِّلُ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٢﴾ كِتَابٌ
فُصِّلَتْ آيَاتُهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ بَشِيرًا
وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٤﴾ وَقَالُوا
قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ وَفِي آذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ
بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَاعْمَلْ إِنَّا نَحْمِلُ غَلْلَهُمْ ﴿٥﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّ لِكِتَابٍ
عَزِيزٍ ﴿٤١﴾ لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ

6 En'am/92. (Ey Muhammed!) Bu, ana kenti (Mekke'yi) ve dolayında olanları uyarmak için indirdiğimiz, kendinden öncekileri doğrulayan, mübarek bir Kitap'tır. Ahirete inananlar ona da inanırlar ve onlar namazlarını korurlar.

31 Lokman/1. Elif, Lâ, Mîm. 2-3. Bunlar iyi davranan kimselere rahmet ve rehber olan hikmetli Kitab'ın âyetleridir.

39 Zümer/23. Allah, en güzel sözü, (âyetleri) birbirine benzeyen ve tekrar eden¹⁸³ Kitab'ı indirmiştir. Rablerinden korkanların, bu Kitab'dan derileri ürperir, sonra Allah'ı anmakla hem derileri, hem de gönülleri yatışır. İşte bu Kitap, Allah'ın yol göstermesidir; onunla istediğini doğru yola kor. Allah kimi de saptırırsa, artık ona yol gösteren bulunmaz.

39 Zümer/28. (Bu insanlar) sakınsınlar diye, pürüzsüz, Arapça bir okuyuş...

41 Fussilet/1. Hâ. Mîm. 2-5. (Bu Kitap) Esirgeyen ve merhamet eden (Allah) katından indirilmiştir; anlayan bir toplum için müjdeci ve uyarıcı olmak üzere, âyetleri Arapça bir okuyuş¹⁸⁴ olarak açıklanmıştır. Ama çoğu yüz çevirmiştir, onlar işitmezler de: "(Ey Muhammed!) Bizi çağırдыңın şeye karşı kalplerimiz kapalıdır; kulaklarımızda ağırlık, bizimle senin aranda anlaşmamıza engel vardır; (istediğini) yap, biz de yapacağız" derler.

41 Fussilet/41-42. Zikr (Kur'an) kendilerine gelince, onlar onu inkar etmişlerdir;¹⁸⁵ oysa o, değerli bir Kitap'tır. Geçmişte ve

¹⁸³ Burada 'tekrar eden' şeklinde çevirdiğimiz *mesânî* kelimesi Kur'an'da bir kez daha geçmektedir (15 Hicr/87). Her iki pasajda da kelimenin ne anlamda kullanıldığı konusunda farklı görüşler serdedilmiştir. Bu çerçevede önerilen bir diğer anlam da, 'ikili' veya 'ikişerli'dir. Kur'an'da ikili bir üslubun (tehdit-müjde, rahmet-azap, iyi-kötü, cennet-cehennem, iman-küfür vb.) hakim olduğu düşüncesiyle bu anlamı tercih edenler de vardır.

¹⁸⁴ Kur'an kelimesi 'okuma', 'okuyuş', 'okunan', 'devşirilmiş', 'toplanan' gibi anlamlara gelir. Kelimenin sözlük anlamına bağlı kalarak bu ifadeyi "Arapça bir okuyuş olarak..." veya "Arapça okunuşla..." şeklinde çevirmek doğru olur. Kur'an'da *kur'ân* kelimesi ancak belli bir dönemden sonra Kur'an'a delalet edecek şekilde kullanılmıştır.

¹⁸⁵ Bu cümle, Kur'an'daki anlaşılması zor ifadelerden birisidir. İbare, yazılı bir metin olarak adeta yarım bırakılmış bir cümle izlenimi vermektedir. Bu zorluk, büyük bir ihtimalle sözlü bir ifadenin yazıya aktarılmasının yol açtığı anlam kaybından kaynaklanmaktadır, ki Kur'an'da bunun örnekleri çoktur. Metnin tam çevirisi şöyledir: "Zikir (Kur'an) kendilerine geldiğinde onu inkar edenler..."

سَلَفِهِ نُنَزِّلُ مِنَ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴿٤٢﴾ مَا يَقَالُ لَكَ
إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَنُورٌ مُّطَهَّرٌ
وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴿٤٣﴾ وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا أَعْجَبًا
لَقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ أَأَعْجَبِي وَعَرَبِي قُلْ هُوَ
لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي
آذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى أُولَٰئِكَ يُنَادُونَ مِنْ
مَكَانٍ بَعِيدٍ ﴿٤٤﴾

اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ وَمَا يُدْرِيكَ
لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ ﴿١٧﴾

حَمْدٌ ﴿١﴾ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾ إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا
عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٣﴾

حَمْدٌ ﴿١﴾ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي
لَيْلَةِ مَبْرُورَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ﴿٣﴾ فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ
أَمْرٍ حَكِيمٍ ﴿٤﴾ أَمْرًا مِنْ عِنْدِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ
﴿٥﴾ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦﴾
رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنَّ كُنُوزَ
مُوقِنِينَ ﴿٧﴾

فَإِنَّمَا يَسْتَرْاهُ بِلِسَانِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾
فَارْتَقِبْ إِنَّهُمْ مُرْتَقِبُونَ ﴿٥٩﴾

هَذَا هُدًى وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ
مِنْ رَجَزٍ أَلِيمٍ ﴿١١﴾

هَذَا بَصَائِرُ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٢٠﴾

gelecekte onu batıl kılacak yoktur. Bilge ve övülmeye layık olan (Allah) katından indirilmedi. 43. (Ey Muhammed!) Senin için söylenenler senden önceki peygamberler için de söylenenlerden farklı değildir. Senin Rabbin hem bağışlayan, hem de can yakıcı azab verendir. 44. Onu yabancı dilde bir Kur'an yapmış olsaydık: "Âyetleri açıklanmalı değil miydi? Bir Arab'a yabancı bir dille (söylenir) mi?" derlerdi. Ey Muhammed! De ki: "Bu, inananlara doğruluk rehberi ve gönüllerine şifadır". İnanmayanların kulaklarında ağırlık vardır ve onlara kapalıdır; sanki bunlara uzak bir mesafeden sesleniliyor da anlamıyorlar.

42 Şura/17. Kitab'ı ve ölçüyü hak ile indiren Allah'tır. Ne bilirsin, belki de kıyamet vakti yakındır.

43 Zuhuruf/1. Hâ, Mîm. 2-3. Apaçık Kitab'a andolsun ki, anlamanız için biz onu (Kur'an'ı) Arapça bir okuyuş kıldığımızdır.

44 Duhan/1. Hâ, Mîm. 2-7. Apaçık Kitab'a andolsun. Biz onu kutlu bir gecede indirdik. Biz insanları uyarmaktayız. Her hikmetli işe o gecede hükmedilir. (Kur'an) Bizim katımızdan bir iştir. Biz (elçiler) göndermekteyiz. Eğer kesin olarak biliyorsanız, (Kur'an) senin Rabbinden –O İşiten'dir, Bilen'dir–, göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbin-den bir rahmettir.

44 Duhan/58-59. (Ey Muhammed!) Biz, düşünüp öğüt alsınlar diye, Kur'an'ı senin dilinde (indirerek) kolaylaştırdık. Sen bekle, onlar da beklemektedirler.

45 Casiye/11. İşte bu (Kur'an) doğruluk rehberidir. Rablerinin âyetlerini inkâr edenlere, tiksindiren, can yakan bir azab vardır.

45 Casiye/20. Bu (Kur'an), insanlar için belgeler, kesin olarak bilen toplum için bir rehber ve rahmettir.

وَهَذَا كِتَابُ أَنْزَلَهُ مُبَارَكٌ مُصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٩٢﴾

آلَمْ ﴿١﴾ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ﴿٢﴾ هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ ﴿٣﴾

اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا مَّثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ هُذًى ذَٰلِكَ هُدًى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنِ يَشَاءُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٢٣﴾

قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٢٨﴾

حَمْدٌ ﴿١﴾ نُنَزِّلُ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٢﴾ كِتَابٌ فُصِّلَتْ آيَاتُهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ نَبِيرًا وَنَذِيرًا فَاعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٤﴾ وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ وَفِي آذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَاعْمَلْ إِنَّا نَحْمِلُ غَرَامَهُ ﴿٥﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ ﴿٤١﴾ لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ

6 En'am/92. (Ey Muhammed!) Bu, ana kenti (Mekke'yi) ve dolayında olanları uyarmak için indirdiğimiz, kendinden öncekileri doğrulayan, mübarek bir Kitap'tır. Ahirete inananlar ona da inanırlar ve onlar namazlarını korurlar.

31 Lokman/1. Elif, Lâ, Mîm. 2-3. Bunlar iyi davranan kimselere rahmet ve rehber olan hikmetli Kitab'ın âyetleridir.

39 Zümer/23. Allah, en güzel sözü, (âyetleri) birbirine benzeyen ve tekrar eden¹⁸³ Kitab'ı indirmiştir. Rablerinden korkanların, bu Kitab'dan derileri ürperir, sonra Allah'ı anmakla hem derileri, hem de gönülleri yatıştır. İşte bu Kitap, Allah'ın yol göstermesidir; onunla istediğini doğru yola kor. Allah kimi de saptırırsa, artık ona yol gösteren bulunmaz.

39 Zümer/28. (Bu insanlar) sakınsınlar diye, pürüzsüz, Arapça bir okuyuş...

41 Fussilet/1. Hâ. Mîm. 2-5. (Bu Kitap) Esirgeyen ve merhamet eden (Allah) katından indirilmiştir; alayan bir toplum için müjdeci ve uyarıcı olmak üzere, âyetleri Arapça bir okuyuş¹⁸⁴ olarak açıklanmıştır. Ama çoğu yüz çevirmiştir, onlar iştmezler de: "(Ey Muhammed!) Bizi çağırdığın şeye karşı kalplerimiz kapalıdır; kulaklarımızda ağırlık, bizimle senin aranda anlaşmamıza engel vardır; (istediğini) yap, biz de yapacağız" derler.

41 Fussilet/41-42. Zikir (Kur'an) kendilerine gelince, onlar onu inkar etmişlerdir;¹⁸⁵ oysa o, değerli bir Kitap'tır. Geçmişte ve

¹⁸³ Burada 'tekrar eden' şeklinde çevirdiğimiz *mesânî* kelimesi Kur'an'da bir kez daha geçmektedir (15 Hicr/87). Her iki pasajda da kelimenin ne anlamda kullanıldığı konusunda farklı görüşler serdedilmiştir. Bu çerçevede önerilen bir diğer anlam da, 'ikili' veya 'ikişerli'dir. Kur'an'da ikili bir üslubun (tehdit-müjde, rahmet-azap, iyi-kötü, cennet-cehennem, iman-küfür vb.) hakim olduğu düşüncesiyle bu anlamı tercih edenler de vardır.

¹⁸⁴ Kur'an kelimesi 'okuma', 'okuyuş', 'okunan', 'devşirilmiş', 'toplanan' gibi anlamlara gelir. Kelimenin sözlük anlamına bağlı kalarak bu ifadeyi "Arapça bir okuyuş olarak..." veya "Arapça okunuşla..." şeklinde çevirmek doğru olur. Kur'an'da *kur'an* kelimesi ancak belli bir dönemden sonra Kur'an'a delalet edecek şekilde kullanılmıştır.

¹⁸⁵ Bu cümle, Kur'an'daki anlaşılması zor ifadelerden birisidir. İbare, yazılı bir metin olarak adeta yarım bırakılmış bir cümle izlenimi vermektedir. Bu zorluk, büyük bir ihtimalle sözlü bir ifadenin yazıya aktarılmasının yol açtığı anlam kaybından kaynaklanmaktadır, ki Kur'an'da bunun örnekleri çoktur. Metnin tam çevirisi şöyledir: "Zikir (Kur'an) kendilerine geldiğinde onu inkar edenler..."

سَلَفِهِ نُنَزِّلُ مِنَ حَكِيمٍ خَمِيدٍ ﴿٤٢﴾ مَا يَقُولُكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَدُونُ مَعْفَرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴿٤٣﴾ وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا أَعْجَبًا لَقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ أَأَعْجَمِي وَعَرَبِي قُلْ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى أُولَٰئِكَ يُنَادُونَ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ ﴿٤٤﴾

اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ ﴿١٧﴾

حَمْدٌ ﴿١﴾ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾ إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٣﴾

حَمْدٌ ﴿١﴾ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ﴿٣﴾ فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ﴿٤﴾ أَمْرًا مِنْ عِنْدِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ﴿٥﴾ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦﴾ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنَّ كُنُوزَ مُوقِنِينَ ﴿٧﴾

فَإِنَّمَا يَسْتَرْئَاهُ يَلِيسَانِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾ فَارْتَقِبْ إِنَّهُمْ مُرْتَقِبُونَ ﴿٥٩﴾

هَٰذَا هُدًى وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ رَجْزِ أَلِيمٍ ﴿١١﴾

هَٰذَا نَصَائِرُ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾

gelecekte onu batıl kılacak yoktur. Bilge ve övülmeye layık olan (Allah) katından indirilmedi. 43. (Ey Muhammed!) Senin için söylenenler senden önceki peygamberler için de söylenenlerden farklı değildir. Senin Rabbin hem bağışlayan, hem de can yakıcı azab verendir. 44. Onu yabancı dilde bir Kur'an yapmış olsaydık: "Âyetleri açıklanmalı değil miydi? Bir Arab'a yabancı bir dille (söylenir) mi?" derlerdi. Ey Muhammed! De ki: "Bu, inananlara doğruluk rehberi ve gönüllerine şifadır". İnanmayanların kulaklarında ağırlık vardır ve onlara kapalidir; sanki bunlara uzak bir mesafeden sesleniliyor da anlamıyorlar.

42 Şura/17. Kitab'ı ve ölçüyü hak ile indiren Allah'tır. Ne bilirsin, belki de kıyamet vakti yakındır.

43 Zuhuruf/1. Hâ, Mîm. 2-3. Apaçık Kitab'a andolsun ki, anlamamız için biz onu (Kur'an'ı) Arapça bir okuyuş kılmışızdır.

44 Duhan/1. Hâ, Mîm. 2-7. Apaçık Kitab'a andolsun. Biz onu kutlu bir gecede indirdik. Biz insanları uyarmaktayız. Her hikmetli işe o gecede hükmedilir. (Kur'an) Bizim katımızdan bir iştir. Biz (elçiler) göndermekteyiz. Eğer kesin olarak biliyorsanız, (Kur'an) senin Rabbinden –O İştien'dir, Bilen'dir–, göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbinden bir rahmettir.

44 Duhan/58-59. (Ey Muhammed!) Biz, düşünüp öğüt alsınlar diye, Kur'an'ı senin dilinde (indirerek) kolaylaştırdık. Sen bekle, onlar da beklemektedirler.

45 Casiye/11. İşte bu (Kur'an) doğruluk rehberidir. Rablerinin âyetlerini inkâr edenlere, tiksindiren, can yakan bir azab vardır.

45 Casiye/20. Bu (Kur'an), insanlar için belgeler, kesin olarak bilen toplum için bir rehber ve rahmettir.

فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِ
قَوْمًا لَّدَا ﴿٩٧﴾

19 Meryem/97. (Ey Muhammed!) Biz onu (Kur'an'ı), onunla (Allah'tan) sakinanları müjdelemen ve inatçı toplumu uyarman için, senin dilinde (indirerek) kolaylaştırdık.

طه ﴿١﴾ مَا أُنزِلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى ﴿٢﴾ إِلَّا
تَذْكِرَةً لِّمَن يَخْشَى ﴿٣﴾ تَنزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ
وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَى ﴿٤﴾

20 Taha/1. Ta, Ha. 2-4. (Ey Muhammed!) Biz sana Kur'an'ı, sen sıkıntıya düşesin diye değil, ancak (Allah'tan) korkanlara bir öğüt olarak, yeri ve yüce gökleri Yaratan'ın katından indirdik.

وَكَذَلِكَ أُنزِلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ
لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا ﴿١١٣﴾

20 Taha/113. Böylece onu Arapça bir okuyuş olarak indirdik ve onda her türlü tehdide yer verdik ki, sakinsınlar yahut bu onlara ibret versin.

فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ ﴿٧٥﴾ وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لَّوْ
تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ﴿٧٦﴾ إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ ﴿٧٧﴾ فِي
كِتَابٍ مَّكْنُونٍ ﴿٧٨﴾ لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ ﴿٧٩﴾
تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨٠﴾ أَفَهَذَا
الْحَدِيثُ أَتَمُّ مُدْهِنُونَ ﴿٨١﴾ وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ
أَكْكُمْ تُكَذِّبُونَ ﴿٨٢﴾

56 Vakıa/75-80. Hayır; yıldızların yerleri üzerine yemin ederim ki –bunun ne büyük bir yemin olduğunu bir bilseniz–, bu, sadece arındırılmış olanların dokunabileceği, saklı bir Kitap'ta bulunan değerli bir Kur'an'dır ve âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir. 81. Siz bu sözü mü küçümsüyorsunuz? 82. Bundan payınızı yalanlamakla mı alıyorsunuz?

وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَىٰ بَعْضِ الْأَعْمَى ﴿١٩٨﴾ فَقَرَأَهُ
عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهٖ مُؤْمِنِينَ ﴿١٩٩﴾

26 Şuara/198-199. Biz onu (Kur'an'ı) yabancı dil konuşan birine indirseydik de, onlara onu okusaydı, ona yine inanmazlardı.

طس تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُبِينٍ ﴿١﴾ هُدًى
وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٢﴾ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ
وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٣﴾

27 Neml/1. Tâ, Sîn. Bunlar Kur'an'ın ve apaçık Kitab'ın âyetleridir. 2-3. (Bunlar) namazı kılan, zekâtı veren ve âhiretten kesin olarak emin olan mü'minler için bir rehber ve müjdedir.

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَفُصُّ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَٰئِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي
هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٧٦﴾ وَإِنَّهُ لَهْدًى وَرَحْمَةٌ
لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾

27 Neml/76. Bu Kur'an, İsrailoğulları'na, ayrılığa düştükleri şeylerin çoğunu anlatmaktadır. 77. Bu (Kur'an), inananlar için bir rehber ve rahmettir.

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ﴿٨١﴾ وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ
لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴿٨٢﴾

17 İsra/81. De ki: "Hak geldi, batıl yok oldu. Zaten batıl yok olucudur". 82. Biz, Kur'an'ı inananlara şifa ve rahmet olarak indiriyoruz. O haksızlık yapanların ise sadece kaybını artırır.

قُلْ لِّمَنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِشَيْءٍ
هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِشَيْءٍ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ
ظَهِيرًا ﴿٨٨﴾ وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ
كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ﴿٨٩﴾

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ
الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴿٩٠﴾ وَأَنَّ
الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَغْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا لَيْسَ ﴿٩١﴾

يَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَبِقَاءِ
لِمَا فِي الصُّدُورِ وَهَذَى وَرَحْمَةً لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٩٢﴾
قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ
مِمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٩٣﴾

الْأَرْكَانِ أَحْكَمَتْ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ
خَبِيرٍ ﴿٩٤﴾ أَلَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ إِنِّي لَكُمْ بَشِيرٌ
وَنَذِيرٌ ﴿٩٥﴾

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٩٦﴾

وَكَذَلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٩٧﴾
لَقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٩٨﴾

وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٩٩﴾
الْمُحَرِّمِينَ ﴿١٠٠﴾

17 İsra/88. De ki: “İnsanlar ve cinler bu Kur'an'ın bir benzerini ortaya koymak üzere bir araya gelseler ve birbirlerine arka çıksalar da, onun bir benzerini ortaya koyamazlar”. 89. Biz bu Kur'an'da insanlara her çeşit örneğe yer verdik. Öyle iken, insanların çoğu yalnızca küfre razı oldular.

17 İsra/9-10. Bu Kur'an en doğru olana iletir ve yararlı işler yapan mü'minlere, kendileri için büyük bir ödül olduğunu ve ahirete inanmayanlara acı bir azap hazırladığımızı müjdeler.

10 Yunus/57. Ey insanlar! Rabbinizden size bir öğüt, gönüllerde olana bir şifa, inanlanlara bir rehber ve rahmet gelmiştir. 58. De ki: “Bunlar Allah'ın bol nimeti ve acımasıyladır”. Buna sevininler. Bu, onların topladıklarından daha iyidir.

11 Hud/1. Elif, Lâ, Râ. Bu, âyetleri kesinleştirilmiş, sonra da uzun uzun açıklanmış, Haberdar ve Bilge olan Allah katından bir kitaptır. 2. (Ey Muhammed!) “Ondan başkasına tapmayasınız diyer; ben de O'ndan size bir uyarıcı ve müjdeciyim” (de).

12 Yusuf/2. Düşünesiniz diye onu (Kur'an'ı) Arapça bir okuyuş olarak indirdik.¹⁸²

6 En'am/105. Sana: “Sen okumuşsun” desinler diye ve bilen bir topluma onu (Kur'an'ı) açıklamak için âyetleri böyle türlü türlü anlatıyoruz.

6 En'am/55. Suçluların yolu açığa çıksın diye, âyetleri böylece açıklıyoruz.

¹⁸² Bu ayette, Allah'ın kitap indirmesinin amacı belirtilmektedir: Muhatap alınan insanların gönderilen mesaj üzerinde ve o mesajın hatırlatmalarıyla eşya üzerinde düşünüp doğruyu bulmalarını sağlamak. Bu katkı, doğal olarak muhatapın diliyle gerçekleşecektir; bu dil, Kur'an vahyi için Arapça'dır, çünkü Kur'an'ın ilk muhatapları ve Elçi'nin kendisi Arap'tır. Yoksa Kur'an'ın Arapça oluşunun nedeni –tarihte ve günümüzde bazıların önüne sürdükleri gibi–, Arapça'nın, Allah'ın mesajını anlatmasına ve bütün insanların anlamasına en elverişli dil olması değildir.

نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ﴿٣﴾ مِنْ قَبْلِ هَٰذَا هَدَىٰ لِلنَّاسِ وَأَنزَلَ الْفُرْقَانَ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ﴿٤﴾

وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّمًا عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلْنَا أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يُبَيِّنُ لَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ فَاسْتَقِيمُوا الْخَيْرَاتِ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٤٨﴾

cc) Kur'an'ın Nitelikleri

Kur'an'da Hz. Peygamber'e gönderilen vahiy çok değişik açılardan nitelenmektedir. Bunlardan kimi onu kaynağı açısından, kimi amacı ve işlevi açısından vb. nitelemektedir. Bu nitelikler çoğu kez ayetlerde içiçe geçmiş olduğundan, Kur'an'ı niteleyen pasajları kendi aralarında gruplandırmak pek çok tekrara yol açardı; bu nedenle Kur'an'ı niteleyen pasajların hepsine birden bu başlık altında yer vermek zorunda kaldık. Aşağıdaki pasajları okurken, Kur'an'ı niteleyen ifadelerin her birisinin gerisinde, Kur'an'ın indiği dönemde ona karşı takınılan tutumun ve onunla ilgili şüphelerin dikkate alındığını unutmamak gerekir.

وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٥٢﴾

كَذَٰلِكَ يُذَكِّرُ ﴿٥٤﴾ فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ ﴿٥٥﴾

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ﴿٢٥﴾ فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ ﴿٢٦﴾ إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٢٧﴾ لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ ﴿٢٨﴾

3 Al-i İmran/3-4. (Ey Muhammed! Allah) sana, kendinden öncekileri doğrulayan Kitab'ı hak ile indirdi. İnsanlara yol göstermek üzere daha önce de Tevrat'ı ve İncil'i indirmişti. Furkan'ı da indirdi. Allah'ın âyetlerini inkâr edenlere çetin bir azap vardır. Allah üstündür, öc alandır.

5 Maide/48. (Ey Muhammed!) Kendinden önceki Kitab'ı doğrulayıcı ve onu gözetleyici olarak sana Kitab'ı indirdik. Öyleyse, aralarında Allah'ın indirdiği ile hüküm ver. Sana gelen gerçekten (ayrılarak) onların heveslerine uyma. Her biriniz için bir yol ve yöntem ortaya koyduk. Allah dileseydi sizi tek bir ümmet yapardı. Lâkin size verdiği şeylerde sizi sınamak için (böyle yaptı). Siz iyi işlerde yarışın. Hepinizin dönüşü Allah'adır ve O sizin anlaşılamadığınızı hususları size haber verecektir.

68 Kalem/52. Bu (Kur'an), alemler için bir öğütten başka bir şey değildir.

74 Müddessir/54. Hayır; şüphesiz bu Kur'an bir öğüttür.¹⁸⁰ 55. Dileyen kimse öğüt alır.

81 Tekvir/25. Bu (Kur'an), kovulmuş Şeytan'ın sözü değildir. 26. Nereye gidiyorsunuz? 27-28. Kur'an âlemler içinde, ancak aranızdan doğru yola girmeyi dileyene bir öğüttür.

فِي صُحُفٍ مُّكَرَّمَةٍ ﴿١٣﴾ مَرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ ﴿١٤﴾ بِأَيْدِي سَفَرَةٍ ﴿١٥﴾ كِرَامٍ بَرَرَةٍ ﴿١٦﴾

وَالسَّمَاءَ ذَاتَ الرَّجْعِ ﴿١١﴾ وَالْأَرْضَ ذَاتَ الصُّدُغِ ﴿١٢﴾ إِنَّهُ لَقَوْلُ فَصْلٍ ﴿١٣﴾ وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ ﴿١٤﴾

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ ﴿١٧﴾

كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِّيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَذْكُرُوا أُولَٰئِ الْأَلْبَابِ ﴿٢٩﴾

قُلْ هُوَ نَبَأٌ عَظِيمٌ ﴿٦٧﴾ أَنْتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ ﴿٦٨﴾

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٨٧﴾ وَلَتَعْلَمُنَّ نَبَأَهُ بَعْدَ حِينٍ ﴿٨٨﴾

وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بَآيَةٌ قَالُوا لَوْلَا اجْتَبَيْنَاهَا قُلْ إِنَّمَا أُتِيَ مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ مِنْ رَبِّي هَٰذَا بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ وَهَٰذَا وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠٣﴾ وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٢٠٤﴾

وَلَقَدْ جَنَانَهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ هَدَىٰ وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذَٰلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا ﴿٣٢﴾

80 Abese/13-14. O, kutsal kılınmış, yüceltilmiş, arındırılmış sahafeler üzerindedir. 15-16. İyi kimselerin, saygıdeğer elçilerin elindedir.¹⁸¹

86 Tank/11-13. Dönüşü olan göğe ve yarılacak yeryüzüne andolsun ki, bu (Kur'an) kesin bir sözdür. 14. O eğlence için değildir.

54 Kamer/17, 22, 32, 40. And olsun ki, Kur'an'ı, öğüt olsun diye kolaylaştırdık; öğüt alan yok mudur?

38 Sad/29. (Ey Muhammed! Bu,) ayetleri üzerinde düşünsünler ve aklı olanlar ders alsınlar diye sana indirdiğimiz mübarek bir kitaptır.

38 Sad/67-68. De ki: "Bu Kur'an büyük bir haberdır, ama siz ondan yüz çeviriyorsunuz".

38 Sad/87. Bu Kur'an ancak dünyalara bir öğüttür. 88. Onun verdiği haberi bir zaman sonra öğreneceksiniz.

7 A'raf/203. (Ey Muhammed!) Onlara bir ayet getirmediğin zaman "Bir tane derleyseydin ya!" derler. De ki: "Ben ancak Rab-bim tarafından bana vahyolunana uyarım. Bu (kitap) Rabbinizden gelen belgeler olup, inanmış bir toplum için bir rehber ve rahmettir. 204. Kur'an okunduğu zaman ona kulak verin ve susun ki, merhamet olunasınız.

7 A'raf/52. Biz onlara, bir bilgiye göre açıkladığımız, inanan bir topluma rahmet ve rehber olan bir kitap getirdik.

25 Furkan/32. İnkâr edenler: "Kur'an ona bir defada indirilmeli değil miydi?" dediler. Oysa, Biz onunla senin kalbini pekiştirmek için, onu ağır ağır okuyoruz.

¹⁸⁰ zikr ve tezkire kelimeleri 'öğüt' anlamına geldiği gibi 'hatırlatma' anlamına da gelir. Kur'an'ın işlevinin, daha önceki kitaplarla duyurulan ilahî mesajı hatırlatma olduğu gözönünde bulundurulursa, bu kelimeleri 'hatırlatma' şeklinde çevirmek de mümkündür.

¹⁸¹ veya "... elçilerin eliyle (yazılmıştır)".

﴿٩٧﴾ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ
وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ ﴿٩٨﴾

lah'in izni ile indiren Cebrail'e kim düşman olursa; kim Allah'a, meleklerine, elçilerine, Cebrail'e ve Mikail'e düşman olursa, bilsin ki, Allah inkar edenlere düşmandır".

هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَى عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَؤُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٩٩﴾

57 Hadid/9. Sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için kuluna (Muhammed'e) apaçık âyetler indiren O'dur. Allah size karşı çok şefkatli ve merhametlidir.

الْمَرَّةِ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٠﴾

13 Ra'd/1. Elif, Lâm, Mîm, Râ. İşte bunlar Kitab'ın âyetleridir. Rabbinden sana indirilen gerçektir. Fakat, insanların çoğu inanmazlar.

الرَّحْمَنُ ﴿١٠١﴾ عَلَّمَ الْقُرْآنَ ﴿١٠٢﴾

55 Rahman/1-2. Rahmân, Kur'an'ı öğretti.

إِنَّا نَحْنُ نُزِّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا ﴿١٠٣﴾

76 İnsan/23. (Ey Muhammed!) Kur'an'ı sana parça parça indiren elbette Biziz.

cb) Kur'an'ın Kendinden Önceki Kitaplarla Bağlantısı

Kur'an, net olarak Tevrat ve İncil ile olan kaynak birlikteliğini, ana çizgi ortaklığını ısrarla vurgular; bu kitaplar arasındaki söylem ve konu benzerliğinin temeli de budur. Bu benzerlikten kalkarak birçok Yahudi ve Hristiyan oryantalist, Hz. Muhammed'in Kur'an'ı Tevrat ve İncil'den aldığı öne sürmüştür. Kur'an'ın amacı, olduğu tarih itibarıyla hemen ya-ziya geçirilememiş ve tarihi süreç içinde çeşitli nedenlerden dolayı (gerek metin olarak, gerekse anlam itibarıyla) tahrif olmuş bulunan ilahî mesajı asıl mecrasına sokmaktır. "Sana da kendinden öncekileri doğrulayıcı ve onları koruyucu olarak bu Kitab'ı hak ile indirdik..." (5 Maide/48).

إِنَّ هَذَا لَنَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى ﴿١٠٤﴾ صُحُفِ
إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى ﴿١٠٥﴾

87 A'la/18-19. Bu (hükümler), ilk sahifelerde, İbrâhim ve Mûsa'nın sahifelerinde de vardır.

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ
مَكْنُونًا عِنْدَهُمْ فِي الْوُقُوفِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ
وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ
وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَاَلَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ
وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٦﴾

7 A'raf/157. Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları, kendilerine uygun olanı emreden ve kötülüğü yasaklayan; onlara temiz şeyleri helal eden, murdar şeyleri haram eden; ağır yüklerini ve üzerlerindeki zincirleri kaldıran ümmî Peygamber Elçî'ye inanan, onu destekleyen, ona yardım eden ve ona indirilen ışığa uyan kim-seler, işte bunlar kurtulacaklardır.

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنْذِرَ يَوْمَ الْخُسُوفِ لَا رَيْبَ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْحَشَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴿٧٧﴾

42 Şura/7. (Ey Muhammed!) Böylece ana kenti (Mekke) ve çevresinde bulunanları uyarman¹⁷⁹ ve hiçbir şüphe bulunmayan toplanma günü ile uyarman için, sana Arapça bir okuyuş vahyettik. (O gün) insanların birtakımı cennette, birtakımı da çilgin alevli cehennemdedir.

فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٣﴾ وَإِنَّ لَكَ لَأَعْيُنًا عَلَىٰ رَحْمَتِنَا لَا تُبْصِرُهَا وَإِنَّهُ هُوَ الْبَصِيرُ ﴿٤٤﴾

43 Zuhruf/43. (Ey Muhammed!) Sana vahyolunana sarıl! Sen, şüphesiz doğru yol üzerindesin. 44. Bu Kur'an sana ve kavmine bir öğüttür; (ondan) sorguya çekileceksiniz.

حَمْدٌ ﴿١﴾ تَنْزِيلَ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿٢﴾

45 Casiye/1; 46 Ahkaf/1. Hâ, Mîm. 2. Bu Kitab'ın indirilmesi Güçlü ve Bilge olan Allah katındandır.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنَ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِ قَامَنَ وَاسْتَكْبَرْتُمْ إِنْ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠﴾

46 Ahkaf/10. De ki: "Ya (bu Kitab) Allah katından olduğu hâlde onu inkâr ediyorsanız; İsrailoğulları'ndan bir tanık bunun bir benzerine tanıklık edip inandığı hâlde, siz büyüklük taslıyorsunuz?" Doğrusu, Allah haksızlık eden kavmi doğru yola erdirmez.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنزَلَ عَلَىٰ عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ﴿١﴾ قِيمًا يُنْذِرُ بِأَسَا شَدِيدًا مِنْ لَدُنْهُ وَيُنَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنْ لَهُمْ أُجْرًا حَسَنًا ﴿٢﴾ مَا كَيْفَ فِيهِ آيَاتُ ﴿٣﴾ وَيُنْذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ﴿٤﴾

18 Kehf/1-4. Övgü, O'nun katından çetin bir azabı bildirmesi, iyilikler işleyen mü'minlere, içinde temelli kalacakları güzel bir ödül olduğunu müjdelemesi ve "Allah çocuk edindi" diyenleri uarması için, eğri bir yan bırakmadığı dosdoğru Kitab'ı kuluna (Muhammed'e) indiren Allah'adır.

وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَىٰ هَؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ بَيِّنَاتٍ لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴿٨٩﴾

16 Nahl/89. (Ey Muhammed!) Her milletin içinden, kendisine tanıklık edecek birini gönderdiğimiz gün, seni de bunlara tanık getireceğiz. Çünkü sana, her şeyi açıklayıcı, Müslümanlar'a rehber, rahmet ve müjde olarak Kur'an'ı indirdik.

¹⁷⁹ Bu ayet mekkî olup, peygamberliğin erken dönemlerinde inmiştir. Elbette ki, peygamberlerin ilk hitap çevreleri, kendi sosyal çevreleri ve ilk planda kendi kavimleridir. Bu ifadelerden Kur'an mesajının sadece Araplar'a has olduğu sonucu çıkarılamaz. Şayet mesajın özü evrensel ise, onun ulaştırıldığı insan kitlesi arttıkça, mesajın biçimi de evrenselleşecektir. Nitekim öyle olmuştur. Ayrıca Kur'an mesajının evrenselliğini açıkça vurgulayan ayetler de vardır (örn. bkz. 25 Furkan/1, 34 Sebe'/28).

﴿١﴾ كَذَٰلِكَ أُنزِلَتْ إِلَيْكَ الْكِتَابُ الْغَرِيبُ مِنَ الْعُلَمَاءِ
إِلَى الشُّرَى بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ
﴿٢﴾ اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٣﴾

14 İbrahim/1-2. Elif, Lâm, Râ. (Ey Muhammed!) Bu, Rablerinin izniyle, insanları karanlıklardan aydınlığa, yüce ve büyüye layık (Allah'ın) yoluna götürmen için, sana indirdiğimiz kitaptır. Allah, göklerde ve yerde olanların sahibidir. Çetin azaptan dolayı vay inkârcıların hâline!

﴿١﴾ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿٢﴾ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ
رَبِّكَ لَتُنذِرَ قَوْمًا مِمَّا أَتَاهُمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ
يَهْتَدُونَ ﴿٣﴾

32 Secde/1. Elif, Lâm, Mîm. 2. Ey Muhammed! İçinde şüphe olmayan bu Kitap, alemlerin Rabbî'nin indirmesidir. 3. Yoksa "Onu kendisi uydurdu" mu diyorlar? Hayır; o senden önce kendilerine bir uyarıcı gelmemiş olan bir kavmi doğru yola getsinler diye uyarman için, Rabbinden gelen gerçektir.

﴿١﴾ أَمْ يَقُولُونَ نَقَّلَهُ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢﴾ فَلْيَأْوَ
يَحْدِثْ مِثْلَهُ بِمَا كَانُوا يَصَادِقُونَ ﴿٣﴾

52 Tur/33. Yoksa: "Onu (Muhammed) kendi uydurdu" mu diyorlar? Hayır; onlar inanmıyorlar. 34. Eğer iddialarında samimî iseler, Kur'an'ın benzeri bir söz meydana getirsinler.

وَكَذَٰلِكَ أُنزِلَتْ إِلَيْكَ الْكِتَابُ فَلْيَذِيقْ آيَاتِهِمُ الْكِتَابِ
يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمِنْ هَؤُلَاءِ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمَا يَجْحَدُ
بِآيَاتِنَا إِلَّا الْكَافِرُونَ ﴿١﴾ وَمَا كُنْتَ تَتْلُو مِنْ قَبْلِهِ
مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخُطُّهُ بِيَمِينِكَ إِذًا لِآرْتَابِ الْمُبِطُونَ ﴿٢﴾
﴿٣﴾ بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُورِ الذِّكْرِ أَوْثَرُ
الْعِلْمِ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الظَّالِمُونَ ﴿٤﴾

29 Ankebut/47. (Ey Muhammed!) Böylece sana Kitab'ı indirdik, işte, kendilerine Kitap verdiklerimiz ona inanırlar; bunlardan (müşriklerden) da ona inananlar vardır. Ayetlerimizi, ancak kafirler (bile bile) inkar ederler. 48. (Ey Muhammed!) Sen daha önce bir kitaptan okumuş ve elinle de onu yazmış değildin. Öyle olsaydı, (Kur'an'ı) batıl sayanlar (haklı olarak) şüpheye düşerlerdi. 49. Hayır; bu (Kur'an), kendilerine ilim verilenlerin gönüllerinde bulunan apaçık ayetlerdir. Ayetlerimizi de zalimlerden başka kimse (bile bile) inkâr etmez.

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا
بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ
كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١﴾ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا
فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ
لِلْكَافِرِينَ ﴿٢﴾

2 Bakara/23. Kulumuza (Muhammed'e) indirdiğimizden (Kur'an'dan) şüphede iseniz ve eğer bunda samimî iseniz, Allah'tan başka tanidiklarınızı da çağırın ve onun sûrelerine benzer bir sûre getirin. 24. Şayet yapamazsanız, -ki yapamayacaksınız- o hâlde inkârcılar için hazırlanan, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten sakının.

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَىٰ قَلْبِكَ بِإِذْنِ
اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ

2 Bakara/97-98. De ki: "Kendinden öncekini doğrulayan, inananlara yol gösteren ve müjdeleyen Kur'an'ı senin kalbine Al-

وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَى مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٧﴾ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٨﴾ بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٣٩﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٤٠﴾

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِثْلِهِ مُفْتَرَاتٍ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٣﴾ فَإِلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا أُنْزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ وَأَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٤﴾

وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَتَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ ﴿٨٧﴾

إِنَّا نَحْنُ نُزِّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٩﴾

أَفَعَبَّرَ اللَّهُ أُنْبُغِي حَكَمًا وَهُوَ الَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنْزَلٌ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿١١٤﴾

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مَبَآرَكٌ فَاصْبِرْهُ وَأَتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٥٥﴾ أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أُنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى

10 Yunus/37. Bu Kur'an, Allah'tan başkası tarafından ortaya konacak bir şey değildir. O, ancak kendinden öncekinin doğrulanması ve Kitab'ın açıklanmasıdır; onda şüphe yoktur ve o alemlerin Rabbi katındandır. 38. (Ey Muhammed! Senin hakkında:) "Onu uydurdu" mu? diyorlar. De ki: "Doğru sözlü iseniz, ona benzer bir sûre getirin ve Allah'tan başka kime gücünüz yeterse onu da çağırın". 39. Onlar, ilmini kavrayamadıkları şeyi yalanladılar, çünkü o henüz başlarına gelmedi. Onlardan öncekiler de böyle yalanlamışlardı. Haksızlık yapanların sonlarının nasıl olduğuna bir bak! 40. Aralarında ona inanan da vardır, inanmayan da. Bozguncuları en iyi bilen Rabbidir.

11 Hud/13. (Ey Muhammed!) Yoksa "Onu (Muhammed) uydurdu" mu diyorlar? De ki: "Sözünüzde doğru iseniz, onun sûreleri gibi on uydurma sûre getirin. Allah'tan başka kime gücünüz yetiyorsa onu da çağırın". 14. Eğer bu talebinizi yerine getiremezlerse, bilin ki, o ancak Allah'ın ilmiyle indirilmiştir ve O'ndan başka tanrı yoktur. Artık (Bana) teslim oldunuz, değil mi?

15 Hicr/87. (Ey Muhammed!) Sana, tekrarlanan yediyl¹⁷⁷ ve yüce Kur'an'ı verdik.

15 Hicr/9. Doğrusu, Kur'an'ı Biz indirdik, elbette onun koruyucusu da Bizizdir.

6 En'am/114. "Allah size Kitab'ı açıklanmış biçimde indirmişken, O'ndan başka hakem mi arayayım?" de. Kendilerine Kitap verdiklerimiz, Kur'an'ın, gerçekten Rabbin katından indirilmekte olduğunu bilirler. Öyleyse, hiç şüpheye düşenlerden olma.

6 En'am/155. Bu, indirdiğimiz mübarek Kitab'tır, ona uyun ve (Allah'a) saygılı olun ki, size merhamet edilsin. 156-157. "Bizden önce ancak iki gruba Kitap indirildi.¹⁷⁸ Bizim onların okumalarından

طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَافِلِينَ ﴿١٥٦﴾ أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّا أَهْدَى مِنْهُمْ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ آيَاتِ اللَّهِ وَصَدَّقَ عَنْهَا سَخِرَ مِنَ الَّذِينَ يَصْدِفُونَ عَنْ آيَاتِنَا سُوءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ ﴿١٥٧﴾

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿١﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ﴿٢﴾

إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَى فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهِ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿٤١﴾

حَمْدٌ ﴿١﴾ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٢﴾

سَتَرْنَاهُمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفُرْ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٥٣﴾

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا يَهْدِي بِمَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٢﴾ صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ ﴿٥٣﴾

haberimiz yoktu" veya: "Bize Kitap indirilseydi, onlardan daha doğru yolda olurduk" demeyesiniz diye, size de Rabbinizden açık bir belge, rehber ve rahmet gelmiştir. Allah'ın âyetlerini yalanlayan ve onlardan yüz çevirenden daha zalim kim vardır? Ayetlerimizden yüz çevirmelerinden ötürü azabın kötüsü ile cezalandıracağız.

39 Zümer/1. Bu Kitab'ın indirilmesi, Güçlü ve Bilge olan Allah katındandır. 2. (Ey Muhammed!) Biz sana Kitab'ı hak ile indirdik. Öyleyse, dini Allah'a has kılarak O'na kulluk et!

39 Zümer/41. (Ey Muhammed!) Biz sana Kitab'ı insanlar için hak ile indirdik. Kim doğru yolda giderse, kendi yararınadır; kim de sapıtırsa, kendi zararına sapıtmış olur. Sen onlardan sorumlu değilsin.

40 Mu'min/1. Hâ, Mîm. 2. Kitab'ın indirilmesi, Güçlü ve Bilgin olan Allah katındandır.

41 Fussilet/53. O'nun hak olduğu meydana çıkıncaya kadar, onlara hem uzaklardaki, hem de kendi içlerindeki belgelerini göstereceğiz. Rabbinin her şeye şahid olması yetmez mi?

42 Şura/52-53. (Ey Muhammed!) İşte sana da kendi işimizden olan Ruh'u vahyettik; sen önceleri Kitap nedir, îman nedir bilmezdin, fakat Biz onu, kullarımızdan dileğimizi kendisiyle doğru yola erdirdiğimiz bir ışık kıldık. Şüphesiz, sen de (insanlar) doğru yolu, göklerde olanlar ve yerde olanlar kendisinin olan Allah'ın yolunu göstermektedirsin. İyi bilin ki, işler sonunda Allah'a döner.

¹⁷⁷ Kur'an yorumcularının çoğuna göre, namazlarda tekrarlanan yedi ayetlik 'Fatiha' suresi.

¹⁷⁸ Yahudiler'e ve Hristiyanlar'a.

c) Kur'an

Kur'an'da en çok bahsi geçen konulardan birisi de Kur'an'ın kendisidir. Kur'an'dan sözeden pasajları çok farklı şekillerde tasnif etmek mümkündür. Biz, tekrara en az yol açacağını ve Kur'an'ın tanınmasına katkıda bulunacağını düşündüğümüz bir tasnife yer verdik.

ca) Genel Olarak Kur'an ve Hz. Peygamber'e İndirilişi

سَنُفَرِّقُكَ فَلَا تَنسَى ﴿٦﴾ إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ
الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى ﴿٧﴾ وَيَسْرُكُ لَيْسَرَى ﴿٨﴾

87 A'la/6. (Ey Muhammed!) Sana (Kur'an'ı) Biz okutacağız ve Allah'ın dilediğinden başkasını asla unutmayacaksın.¹⁷³

7. O, açığı da, gizli olanı da bilir. 8. Senin için kolay olsun diye (bu Kur'an'ı) kolaylaştıracız.¹⁷⁴

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ﴿١﴾ وَمَا أَذْرَاكَ مَا لَيْلَةُ
الْقَدْرِ ﴿٢﴾ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴿٣﴾

97 Kadir/1. Biz Kur'an'ı ölçüm gecesini¹⁷⁵ indirmişizdir.¹⁷⁶ 2. Ölçüm gecesinin ne olduğunu sen bilir misin? 3. Ölçüm gecesini bin aydan daha hayırlıdır.

الْمَصِّ ﴿١﴾ كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ
حَرَجٌ مِنْهُ لِشُبُهَرٍ بِهِ وَذَكَرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٢﴾ إِنَّبِعُوا مَا
أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ
قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴿٣﴾

7 A'raf/1. Elif, Lâ, Mîm, Sâd. 2. (Ey Muhammed! Bu) kendisiyle uyarman ve inanlanlara öğüt olması için sana indirilen bir kitaptır. Bu yüzden gönlüne bir darlık gelmesin. 3. Rabbinizden size indirilene uyun ve O'ndan başka himayeciler edinmeyin. Ne kadar az öğüt alıyorsunuz!

تَنْزِيلَ الْغَزِيرِ الرَّجِيمِ ﴿٥﴾ لِيُنْذِرَ قَوْمًا مِمَّا أُنْذِرَ
آيَاتُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ ﴿٦﴾

36 Yasin/5-6. (Bu,) babaları uyarılmayan bir kavmi uyarman için Üstün ve Merhametli olan (Allah)'ın indirmesidir.

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ
وَقُرْآنٌ مُبِينٌ ﴿٦٩﴾ لِيُنْذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحِقِّ الْقَوْلُ
عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٧٠﴾

36 Yasin/69. Biz ona (Muhammed'e) şiir öğretmedik, zaten bu ona yaraşmazdı. Bu bir öğüt ve apaçık bir Kur'an'dır. 70. Yaşayanları uyarın ve verilen söz inkarcıların aleyhine gerçekleşsin diye...

¹⁷³ Buradaki istisnadan ("Allah'ın dilediğinden başkası..."), Allah'ın bazı ayetleri unutturduğu sonucu çıkarılamaz. İstisnaıyla vurgulamak istenen, Allah'ın mutlak gücüdür. Sözün gramer mantığı dışında, bir de edebî yönü vardır.

¹⁷⁴ krş. 92 Leyl/7, 10.

¹⁷⁵ "Ölçüm gecesini" anlamındaki *leyletu'l-kadr* ifadesinin 'Kadir Gecesi' şeklinde kavramlaşması daha sonraki dönemlere ait bir gelişmedir. Bu nedenle yukarıdaki ayeti "Biz Kur'an'ı Kadir Gecesi indirdik" şeklinde tercüme etmenin doğru olmayacağını düşündük. Ayrıca, bu ifadeye "değerli bir gece" şeklinde anlam verenler de vardır.

¹⁷⁶ Kur'an'ın hepsi bir anda inmediğine göre, burada sözü edilen 'indirme' —müfessirlerin de genel olarak kabul ettikleri gibi— Kur'an'ın indirilmeye başlaması anlamındadır.

بَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ
نَذِيرًا ﴿١﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ
يَسْجُدُ وَلَذَا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ
كُلَّ شَيْءٍ فَقْدَرَهُ تَقْدِيرًا ﴿٢﴾

25 Furkan/1-2. Göklerin ve yerin hükümrancılığı kendisinin olan, çocuk edinmeyen, hükümrancılıkta ortağı bulunmayan, her şeyi yaratıp bir ölçüye göre düzenleyen ve dünyaları uyarmak üzere kuluna (Muhammed'e) Furkân'ı indiren Allah yücelerin yücesidir.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ افْتَرَاهُ وَأَعَانَهُ
عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا ﴿١﴾
وَقَالُوا أَطَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ اكْتَتَبَهَا فَهِيَ تُمْلَى عَلَيْهِ بُكْرَةً
وَأَصِيلًا ﴿٥﴾ قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٦﴾

25 Furkan/4. İnkâr edenler: "Bu Kur'an ancak onun (Muhammed'in) uydurduğu bir yalandır; başka bir topluluk da kendisine yardım etmiştir" dediler; böylece bir haksızlık ve iftira etmiş oldular. 5. "(Kur'an) öncekilerin masallarıdır; onları yazdırmış sabah akşam kendisine okunuyor" dediler. 6. (Ey Muhammed!) De ki: "Onu, göklerdeki ve yerdeki gizlilikleri bilen indirmiştir. O çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

طَسَمَ ﴿١﴾ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾

26 Şuara/1. Tâ, Sîn, Mîm. 2. Bunlar apaçık bir Kitab'ın âyetleridir.

وَأَنَّكَ لَكَلَّمْتَ الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ﴿١﴾

27 Neml/6. (Ey Muhammed!) Şüphesiz, sen Kur'an'ı Bilge ve Bilgin olan (Allah) katından almaktasın.

وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا
وَنَذِيرًا ﴿١٠٥﴾ وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى
مَكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا ﴿١٠٦﴾ قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لَا
تُؤْمِنُوا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ
يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُحُودًا ﴿١٠٧﴾

17 İsra/105. Kur'an'ı hak olarak indirdik ve o da hak olarak indi. (Ey Muhammed!) Seni yalnız müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik. 106. (Bu,) insanlara ağır ağır okuman için bölüm bölüm ayırdığımız ve parça parça indirdiğimiz bir Kur'an'dır. 107. "Ona (Kur'an'a) ister inanın, ister inanmayın" de. Ondan önce kendilerine ilim verilenlere okunduğu zaman, onlar çeneleri üzeri secdeye kapanırlar.

وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُوا
لِقَاءَنَا أَنْتَ بَقْرَانٍ غَيْرٍ هَذَا أَوْ يَدُلُّهُ قُلٌ مَا يَكُونُ
لِي أَنْ أَدْبُلَهُ مِنْ تِلْقَاءِ نَفْسِي إِنْ تُبْعِ إِلَّا مَا يُوْعَى
إِلَى إِلَهِي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتَ رَبِّي عَذَابٌ يَوْمٌ عَظِيمٌ
﴿١٠٥﴾ قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا
أَذْرَاكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلَا
تَعْقِلُونَ ﴿١٠٦﴾

10 Yunus/15. (Ey Muhammed!) Ayetlerimizi, onlara açık açık okunduğu zaman Bize kavuşmayı ummayanlar (sana): "Bundan başka bir Kur'an getir veya bunu değiştir" dediler. Sen de ki: "Onu kendiliğimden değiştiremem. Ben ancak bana vahyolunana uyarım. Rabbime karşı gelecek olursam, büyük bir günün azabından korkarım". 16. De ki: "Allah dileseydi, onu size ne ben okurdum, ne de size bildirilirdi. Nitekim daha önce yıllarca aranızda bulundum. Aklinizi kullanmıyor musunuz?"

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاحْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ﴿١١٠﴾

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْهُدَى وَأَوْرَثْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ الْكِتَابَ ﴿٥٣﴾ هُدًى وَذِكْرًا لِلَّذِينَ الْأَلْبَابِ ﴿٥٤﴾

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاحْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ﴿٤٥﴾

وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّوْرَ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾ وَآتَيْنَاهُمْ بَيِّنَاتٍ مِنَ الْأَمْرِ فَمَا اخْتَلَفُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَعِيَّا يَنْهَكُمْ إِنْ رَبُّكَ لَقَضِيَ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٧﴾ نَمْ جَعَلْنَاكَ عَلَى شَرِيعَةٍ مِنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨﴾

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْفُرْقَانَ وَحُبِّيَّاهُ وَذِكْرًا لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿٢٣﴾

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رَسُولٌ مِنْ قَبْلِكَ جَاءُوا بِبَيِّنَاتٍ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿١٨٤﴾

11 Hud/110. Musa'ya Kitab'ı vermiştik de onda ayrılığa düşülmüştü. Rabbinin verilmiş bir sözü olmasaydı, aralarında hükmedilmiş olurdu. Doğrusu onlar, onun hakkında kuşku verici bir şüphe içindedirler.

40 Mu'min/53-54. Biz Mûsa'ya doğruluk rehberi verdik ve, akıl sahipleri için bir öğüt ve doğruluk rehberi olan Kitab'a ve Tevrat'a İsrailoğulları'nı vâris kıldık.

41 Fussilet/45. Musa'ya Kitab'ı vermiştik de onda ayrılığa düşmüşlerdi. Rabbinin verilmiş bir sözü olmasaydı, aralarında hükmedilmiş olurdu. Doğrusu onlar, onun hakkında kuşku verici bir şüphe içindedirler.

45 Casiye/16. Biz İsrailoğulları'na Kitab'ı, hükümleri ve peygamberliği verdik; onları temiz şeylerle rızıklandırdık; onlara (bütün) insanlardan fazla iyilikte bulunduk. 17. İşler konusunda onlara açık belgeler verdik; ancak, onlar kendilerine ilim geldikten sonra aralarında (doğan) çekeme-zlikten dolayı ayrılığa düştüler. (Ey Muhammed!) Rabbin, kıyâmet günü, ayrılığa düştükleri şeyler hakkında aralarında hükmedecektir. 18. Sonra, seni de bu işler konusunda bir şeriat sahibi kıldık, ona uy; bilmeyenlerin hevalarına uyma.

21 Enbiya/48. Biz Mûsa'ya ve Hârun'a (doğruyu yanlış) ayıran (Kitab'ı), sakınanlar için bir ışık ve öğüt olarak verdik.

23 Mu'minin/49. Mûsa'ya Kitab'ı, onlar doğru yola girsinler diye vermiştik.

32 Secde/23. Biz Mûsa'ya Kitab'ı verdik. (Ey Muhammed!) Sakın ona kavuşmaktan şüphe etme. Onu İsrailoğulları'na da doğruluk rehberi kıldık.

3 Al-i İmran/184. Ey Muhammed! Eğer seni yalancı sayıyorlarsa, senden önce açık belgeler, sayfalar ve aydınlatıcı Kitab'ı getiren elçiler de yalanlanmışlardı.

إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالشَّيْنِ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُوشَعَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا ﴿١٦٣﴾

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمِمَّا يُرْسُولُ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٦٦﴾

وَكَيْفَ يُحْكُمُونَكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَقُولُونَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٣﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يُحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّابُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُخْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَالُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِي وَلَا تُنْشَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٤٤﴾ وَكُتِبَ عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنْ تَقْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنِ وَاللِّغْوِ وَالْأَلْفِ بِالْأَلْفِ وَالْأَذْنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصًا فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٤٥﴾ وَقَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٦﴾ وَلِيَحْكُمَ أَهْلُ الْإِنْجِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤٧﴾

4 Nisa/163. Ey Muhammed! Biz, Nûh'a ve ondan sonraki peygamberlere vahyettiğimiz gibi, sana da vahyettik. İbrahim'e, İsmâ'il'e, İshâk'a, Yâkub'a, (İsrailî) boylara, İsa'ya, Eyyûb'a, Yunus'a, Hârun'a ve Süleyman'a da vahyettik –Dâvud'a da Zebur'u vermiştik–.

61 Saf/6. Meryem oğlu İsa: "Ey İsrailoğulları! Ben, benden önce gelmiş olan Tevrat'ı doğrulayan, benden sonra gelecek ve adı Ahmed olacak bir elçiye müjdeleyen, Allah'ın size gönderilmiş bir elçisiyim" demişti. Ama o (Muhammed) kendilerine açık belgelerle geldiği zaman: "Bu apaçık bir büyüdü" dediler.

5 Maide/43. Allah'ın hükmünün bulunduğu Tevrat¹⁷² yanlarında iken nasıl seni hakem yapar, sonra da ondan vazgeçerler. Bunlar inanıyor değiller. 44. İçinde rehberlik ve ışık olan Tevrat'ı Biz indirdik. Kendini (Allah'a) teslim etmiş peygamberler, Hahamlar ve bilginler –Allah'ın Kitab'ını korumakla görevlendirildikleri ve onun gözetleyicisi oldukları için– Yahudiler'e Tevrat'la hüküm verirlerdi. Artık insanlardan korkmayın, Benden korkun; âyetlerimi pek az bir değere satmayın! Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar inkârcılardır. 45. Tevrat'ta onlara, cana karşı can, göze karşı göz, buruna karşı burun, kulağa karşı kulak, dişe karşı diş ve yaralara karşılık ödeme yazdık. Kim onu bağışlarsa, kendi günahına örtü olur. Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar zalimlerdir. 46. Onların izleri üzerine, önünde bulunan Tevrat'ı doğrulamak üzere Meryem oğlu İsa'yı gönderdik. Ona içinde yol gösterici ve ışık bulunan önündeki Tevrat'ı doğrulayan, (Allah'a karşı) saygılı olanlara yol gösteren ve öğüt olan İncil'i verdik. 47. İncil sahipleri Allah'ın onda indirdiği ile hüküm versinler. Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar yoldan çıkanlardır.

¹⁷² Gerek buradaki gerek diğer ayetlerdeki Tevrat, bütün Benî İsrail peygamberlerine verilmiş olan vahiyleri içeren kitaptır. Kur'an'daki Tevrat lafızıyla, sadece Hz. Musa'ya verilen kitap kastedilmemektedir.

بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَجِيدٌ ﴿٢١﴾ فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ ﴿٢٢﴾

85 **Buruc/21-22.** (Ey Muhammed!) Bu (Kur'an), korunmuş bir levhada¹⁶⁷ bulunan şanlı bir okumadır.

إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ ﴿٧٧﴾ فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ ﴿٧٨﴾ لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ ﴿٧٩﴾ تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨٠﴾

56 **Vakia/77-80.** Bu, sadece arındırılmış olanların dokunabileceği,¹⁶⁸ saklı bir Kitap'ta bulunan değerli bir Kur'an'dır ve âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir.

طَسَّ تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابِ مُبِينٍ ﴿١﴾

27 **Neml/1.** Tâ, Sîn. Bunlar Kur'an'ın ve apaçık bir Kitab'ın âyetleridir.¹⁶⁹

طَسَّمَ ﴿١﴾ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾

28 **Kasas/1-2.** Tâ, Sîn, Mîm. Bunlar apaçık bir Kitab'ın âyetleridir.

الرَّ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ﴿١﴾

10 **Yunus/1.** Elif, Lâm, Râ. İşte bunlar, hikmetli Kitab'ın âyetleridir.

وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَى مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٧﴾

10 **Yunus/37.** Bu Kur'an, Allah'tan başkası tarafından ortaya konacak bir şey değildir. O, ancak kendinden öncekinin doğrulanması ve Kitab'ın açıklanmasıdır; onda şüphe yoktur ve o âlemlerin Rabbi katındandır.

الرَّ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿١﴾

12 **Yusuf/1.** Elif, Lâm, Râ. Bunlar apaçık Kitab'ın âyetleridir.

الرَّ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُبِينٍ ﴿١﴾

15 **Hicr/1.** Elif, Lâm, Râ. Bunlar Kitab'ın ve apaçık Kur'an'ın âyetleridir.

وَرِئُهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلَّيْ حَكِيمٌ ﴿٤﴾

43 **Zuhruf/4.** Şüphesiz o (Kur'an), Bizim katımızdaki Ana Kitab'tadır; yüce ve hikmetlidir.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿٢٣﴾

32 **Secde/23.** Biz Mûsa'ya Kitab'ı verdik. (Ey Muhammed!) Sakın ona kavuşmaktan şüphe etme.¹⁷⁰ Onu İsrailoğulları'na da doğruluk rehberi kıldık.

¹⁶⁷ Kur'an'ın da yazılı bulunduğu yer olarak zikredilen 'korunmuş (bir) levha' (*levh mahfûz*) ve 'saklı Kitap' (*kitâb meknûn*) gibi ifadeler, vahyin cinlerin tasallutundan korunmuşluğunu anlatmaya yönelik sembolik ifadeler olmakla birlikte, aynı zamanda, vahyolunan kitapların müşterek kaynağına atıfta bulunmaktadır.

¹⁶⁸ Buradaki "arındırılmış/arınmış olanlar" meleklerdir. Bu ifadeyle, gayb haberlerine ve vahye cinlerin ve şeytanların ulaşamayacağı ve bir müdahalede bulunamayacağı vurgulanmaktadır. Bu ayetten, Kur'an'a abdestsiz dokunulamayacağı hükmünü çıkarmak, ancak ayetin kasdının ne olabileceğinin soruşturulmamasından kaynaklanmaktadır.

¹⁶⁹ Bu ayet, Kur'an'da 'Kitab' tabirinin kullanımıyla ilgili çok önemli ipuçları içermektedir. Çoğu kez Kur'an için kullanılan *Kitab* ifadesi burada, Kur'an'ın ve daha önce vahyedilen kitapların hepsinin özünü içeren, Allah katındaki 'Aslî Kitab'a' işaret etmektedir.

¹⁷⁰ Bu cümleye farklı anlamlar vermek mümkündür: "... Musa'nın onu almış olmasından şüphe etme" veya ara cümle olarak "... Allah'a kavuşacağından şüphe etme". Ancak gerek metinsel bağlam,

وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ
تَهْتَدُونَ ﴿٥٣﴾

2 Bakara/53. Doğru yola giresiniz diye, Mûsa'ya Kitab'ı¹⁷¹ ve (doğruyu yanlış) ayı-
rabilme gücü vermiştik.

الْمَرَّا بِكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ
الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾

13 Ra'd/1. Elif, Lâ, Mîm, Râ. İşte bunlar
Kitab'ın âyetleridir. Rabbinden sana indiri-
len gerçektir. Fakat, insanların çoğu
inanmazlar.

b) Kur'an'dan Önce Vahyedilen Kitaplar

إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى ﴿١٨﴾ صُحُفِ
إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى ﴿١٩﴾

87 A'la/18-19. Bu (hükümler), ilk sahife-
lerde, İbrâhim ve Mûsa'nın sahifelerinde
de vardır.

أَمْ لَمْ يَنْبَأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى ﴿٣٦﴾ وَإِبْرَاهِيمَ
الَّذِي وَقَى ﴿٣٧﴾

53 Necm/36-37. Yoksa, Musa'nın ve sö-
zünü yerine getiren İbrahim'in sahifele-
rinde olanlar, ona bildirilmedi mi?

وَقَالُوا لَوْلَا يَأْتِينَا بِآيَةٍ مِنْ رَبِّهِ أَوَلَمْ نَأْتِهِمْ بَيِّنَةً مَا فِي
الصُّحُفِ الْأُولَى ﴿١٣٣﴾

20 Taha/133. "(Muhammed) Rabbinden
bize bir mucize getirseydi ya" dediler. On-
lara, önceki kitaplarda bulunan belgeler
gelmedi mi?

وَلِئَلَّهُ لَفِي زُبُرِ الْأُولَى ﴿١٩٦﴾

26 Şuara/196. Bu (Kur'an'ın anlattığı şey)
daha öncekilerin kitaplarında da vardır.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا
الْقُرُونَ الْأُولَى بَصَائِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَعَلَّهُمْ
يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٣﴾

28 Kasas/43. Biz, ilk nesilleri yok ettikten
sonra, öğüt alsınlar diye insanlar için açık
deliller, rehber ve rahmet olarak Mûsa'ya
Kitab'ı verdik.

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا
بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا ﴿٥٥﴾

17 İsra/55. Göklerde ve yerde olanları en
iyi Rabbin bilir. Peygamberlerin kimine
kiminden fazla iyilikte bulunduk ve
Davud'a Zebur'u verdik.

gereke Hz. Peygamber'in Hz. Musa'ya Kitab'ın ulaşip ulaşmadığı konusunda bir kuşku beslemiş
olmasının ihtimal dışı olması, yukarıda tercih ettiğimiz anlamı desteklemektedir.

¹⁷¹ Buradaki *el-kitâb* hemen bütün tefsirlerde 'Tevrat' olarak açıklanmıştır. Hâlbuki, Kur'an'ın hiçbir a-
yetinde Hz. Musa'ya Tevrat'ın verildiği belirtilmemektedir. Hz. Musa'ya kitap verildiğini bildiren onaltı
ayette de Tevrat lafzı geçmez. Tevrat'ın Hz. Musa'ya verilmiş bir kitap olduğuna dair Kur'an'da en
ufak bir ipucu yoktur. Tevrat, bütün Benî İsral peygamberlerine indirilmiş vahiylerin genel adıdır. Hz.
Musa'ya verilen kitap, Tevrat'ın bir bölümüdür, fakat bütünyle Tevrat'ın kendisi değildir.

تَعْلَمُوا أَنَّهُمْ وَلَا آهَابُكُمْ قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي
خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ ﴿٩١﴾

size öğretildiği Kitab'ı indiren kimdir?" De ki: "Allah'tır". Sonra onları, daldıkları çık-maz tartışmalarda bırak oyalansınlar.¹⁶³

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ
إِلَيَّ وَلَمْ يُوْحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَأُنْزِلُ بِمِثْلِ مَا
أُنْزِلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ
وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمْ الْيَوْمَ
نُخْرِجُونَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ
الْحَقِّ وَكُنتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٩٣﴾

6 En'am/93. Allah'a karşı yalan uydurandan veya kendisine bir şey vahyolunmamışken "Bana vahyolundu" diyenden ve: "Allah'ın indirdiği gibi ben de indiririm" diyenden daha zalim kimdir? Ölüm sancıları çekerken, meleklerin ellerini uzatıp kendilerine: "Can-larınızı çıkarıp verin! Allah'a karşı gerçek dışı konuşmanızdan, O'nun âyetlerine büyüklük taslayıp durmanızdan ötürü, bugün alçaltıcı bir azapla cezalandırılacaksınız" dediklerinde bu zalimlerin hâlini bir görsen!

رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى
مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنْذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ ﴿١٥﴾

40 Mu'min/15. Mertebeleri yükselten, ar-şın sahibi (Allah), buluşma gününe karşı uyarması için, kendi işi olan Ruh'u kulla-rından dilediğine indirir.

حَمَّ ﴿١﴾ عَسَى ﴿٢﴾ كَذَلِكَ يُوحِي إِلَيْكَ وَإِلَى
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣﴾

42 Şura/1. Hâ, Mîm. 2. Ayn, Sîn, Kâf. 3. (Ey Muhammed!) Üstün ve Bilge (olan Allah), sana da, senden öncekilere de işte böyle vahyeder.

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكْلِمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ
حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ
عَلِيُّ حَكِيمٌ ﴿٥١﴾

42 Şura/51. Allah bir insanla ancak vahiy suretiyle veya perde arkasından konuşur, yahut bir elçi gönderip, izniyle dilediğini vahyeder. Doğrusu, O yücedir, bilgedir.

قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ
آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ ﴿١٠٢﴾ وَلَقَدْ نَعْلَمُ
أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ
إِلَيْهِ أَعِجْمِي وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ ﴿١٠٣﴾

16 Nahl/102. (Ey Muhammed!) De ki: "Kur'an'ı, inananları pekiştirmek ve Müs-lümanlar'a rehber ve müjde olmak üzere Rabbinin katından hak ile Kutsal Ruh¹⁶⁴ indirmiştir. 103. Onların: "Ona (Muham-med'e) bir insan öğretiyor" dediklerini bi-liyoruz. İma ettiklerinin dili yabancıdır; oysa bu (Kur'an) düpedüz Arapça'dır¹⁶⁵.

¹⁶³ Hz. Muhammed'e vahiy gelmeye başlayınca, müşrikler bu konuda Yahudiler'i otorite kabul ettikleri için durumu onlara sordular. Onlar da ayette yer verilen birinci cümledeki cevabı verdiler. Burada Kur'an onların salt inat, kin ve kıskançlıktan kaynaklanan bu cevaplarına bizzat 'Tevrat'ı delil getirecek karşılık vermektedir.

¹⁶⁴ Yani vahiy meleği Cebrail, Cebrail, meleklerin insanlarda bulunan zaafılardan uzak olduğunu vur-gulamak için böyle nitelenmiştir. O Allah'tan aldığı vahyi, olduğu gibi Hz. Muhammed'e iletmıştır.

¹⁶⁵ Bu kişinin kim olduğuna dair tefsirlerde bir çok isim vardır. Fakat ortak özellikleri yabancı kökenli oluşlarıdır. Mekkeli müşrikler, Hz. Muhammed'in Tevrat ve İncil okuyan bir insanla ilişki kurmasını veya bir iki defa konuşmasını, ona iftira atmak için basitçe kullanmaya kalkışmışlardır.

وَلَوْ قَوْلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ ﴿٤٤﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ﴿٤٥﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٤٦﴾ فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِيزٍ ﴿٤٧﴾

69 Hakka/44-47. Eğer (Muhammed) Bize (kendi uydurduğu) birtakım sözler isnad etseydi, Biz onu kuvvetle yakalardık, sonra onun şah damarını koparırdık; hiçbiriniz de onu koruyamazdınız.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٢﴾ لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿٥٣﴾ وَلَيَعْلَمَنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّ الْحَقَّ مِنْ رَبِّكَ يُقُومُنَا بِهِ فَتَخِثُ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٤﴾

22 Hac/52. (Ey Muhammed!) Senden önce gönderdiğimiz hiçbir elçi ve peygamber yoktur ki, bir şeyi arzuladığı zaman, Şeytan onun arzusuna (kendinden bir şey) katmamış olsun. Allah, Şeytan'ın kattığını giderir, sonra Allah kendi âyetlerini sağlamlaştırır. Allah Bilgin'dir, Bilge'dir. 53-54. Bu, Allah'ın Şeytan'ın kattığı şeyi, kalplerinde hastalık bulunan ve kalpleri kaskatı olan kimseleri sınamaya vasıta kılması –zâlimler şüphesiz derin bir ayrılık içindedirler– ve kendilerine ilim verilenlerin Kur'an'ın Rabbinden bir gerçek olduğunu bilip ona inanmaları ve gönülleri onlara bağlamaları içindir. Allah inananları şüphesiz doğru yola eristirecektir.¹⁶⁶

3. Kitaplar

Kutsal kitaplar, Allah'ın peygamberlerine vahyettiği buyrukları içeren belgelerdir. Sözlü kültürün ve mitolojik düşüncenin egemen olduğu eski çağlarda bu buyruklar korunamamıştır. Eski ve Yeni Ahit (Kitab-ı Mukaddes) çalışmalarının ortaya koyduğu üzere, bu kitaplara insan sözü ve mitoloji karışmıştır; fakat bu kitaplar, içinde ilahi vahiy unsurlarının da bulunduğu kitaplardır. Kur'an ise, korunmuşluğu, tarihsel ve bilimsel olarak kesinleşmiş yegâne vahiy metnidir. Bu bölümde genel olarak kitaplardan, özel olarak da Tevrat, İncil ve Kur'an'dan bahseden pasajlara yer verilmektedir.

a) Aslî Kitap (el-Kitâb)

Kur'an'da tahlil ve tasnif edilmesi en zor ifadelerden birisi de *kitâb* kelimesidir. Çünkü bu kelime, birbirine yakın ama farklı birçok anlamda kullanılmıştır. 'Ana Kitap' veya 'Levh-i Mahfuz' Allah'ın sonsuz ilmini sembolize eder. Fakat *el-kitâb* tabiri, son vahiy olan Kur'an'ı ifade ettiği gibi, tarih boyunca peygamberlere indirilen bütün vahiyleri de ifade eder. "Sonra Kitap'a kullarımız arasından seçtiklerimizi varis kıldık" (35 Fatır/32) ayetinde olduğu gibi... *el-kitâb*, çoğu kez bütün kitapların vahyedildiği kaynağı ifade etmektedir. Aşağıdaki pasajların yanı sıra, peygambere (hikmetle birlikte) verildiği belirtilen kitap da bu 'Aslî Kitap'dır.

¹⁶⁶ Bu pasaj, dinin tek kaynağının vahiy olduğunu öğretmektedir. Vahyin menşei ise, tamamen ve doğrudan doğruya Allah'tır. Vahiy alan peygamber'in de, din üzerine kişisel düşünceleri olabilir, ancak bu düşünceler beşerî olduğu için yanılığa (Şeytan'ın müdahalesine) açıktır. Bu yüzden, Allah tarafından teyid edilmedikçe, peygamberlerin görüşleri vahiy olarak değerlendirilemez.

يَعْنَى ﴿١٦﴾ مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَعَى ﴿١٧﴾ لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى ﴿١٨﴾

daha) görmüştü. 15. Orada varılacak olan cennet vardır. 16. O ağacı örten örtmüştü. 17. Muhammed'in gözü (oradan) ne kaydı, ne de (onu) aştı. 18. Rabbinin en büyük delillerini gördü.

لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَفْغَلْ بِهِ ﴿١٦﴾ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ ﴿١٧﴾ فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ ﴿١٨﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيِّنَاتٍ ﴿١٩﴾

75 Kıyamet/16. (Ey Muhammed!) Onu (Kur'an'ı) acele okumak için onunla dilini oynatma. 17. Onu toplamak ve onu okumak Bize düşer. 18. Biz onu okuduğumuz zaman, onun okunuşunu izle. 19. Sonra onu açıklamak yine Bize düşer.¹⁵⁹

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا ﴿٣٢﴾

25 Furkan/32. İnkâr edenler: "Kur'an ona bir defada indirilmeli değil miydi?" dediler. Oysa Biz onunla senin kalbini pekiştirmek için, onu ağır ağır okuyoruz.

فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ﴿١١٤﴾

20 Taha/114. Gerçek Hükümdar olan Allah Yüce'dir. (Ey Muhammed!) Sana vahyedilmesi bitmeden önce, Kur'an'ı okumada acele etme ve: "Rabbim! İlmimi artır" de.¹⁶⁰

وَإِنَّهُ لَنَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٩٢﴾ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿١٩٣﴾ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ ﴿١٩٤﴾ بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ ﴿١٩٥﴾

26 Şuara/192. Şüphesiz, Kur'an alemlerin Rabbi'nin indirmesidir. 193-195. (Ey Muhammed!) Uyarılardan olman için onu senin kalbine apaçık Arap diliyle Cebrail indirmiştir.

وَمَا تَنْزَلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ ﴿٢١٠﴾ وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٢١١﴾ إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعْزُولُونَ ﴿٢١٢﴾

26 Şuara/210. Onu (Kur'anı) şeytanlar indirmemiştir. 211. Bu onlara düşmez; zaten buna güçleri de yetmez. 212. Doğrusu, onlar (vahyi) dinlemekten uzak tutulmuşlardır.

فَلَمَّا آتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَأْمُرْسِيَ إِلَيَّ أَنَا اللَّهُ رَبُّ

28 Kasas/30-31. Oraya gelince, kutlu yerdeki vâdinin sağ yanındaki ağaç cihetinden Mûsa'ya: "Ey Mûsa! Şüphesiz Ben alemlerin Rabbi olan Allah'ım. Deyneğini at" diye

¹⁵⁹ Bu ayetler çok yaygın olarak bu şekilde anlaşılmaktadır; bu nedenle biz de bu yaygın ve muhtemel anlamı verdik. Fakat az sayıda müfessir tarafından dikkat çekilen bir diğer muhtemel anlama göre, bu ayetlerde, Hz. Peygamber'e vahiy alırken unutma endişesiyle dilini oynatmaması değil, hesap günü mazeretlerini saymak için konuşmaya yeltenmemesi, zira hesabı görenin Allah'a ait bir iş olduğu, onun ise sessizce izlemekle yetinmesi gerektiği söylenmektedir. Metinsel bağlam da bu anlamı daha uygun kılmaktadır.

¹⁶⁰ Anlaşılan Cebrail getirdiği vahyi Hz. Muhammed'e iletir iletmez, Peygamberimiz büyük bir korku ve sorumluluk duygusuyla, hemen tekrar ederek ezberlemeye çalışıyordu. Halbuki, ayetin sonunda tavsiye edilen duadan da anlaşılacağı gibi, Allah'ın istediği, vahyedilenin önce şuurda iyice anlaşılması, kavranması ve sonra da tam olarak hafızaya yerleştirilmesidir.

الْعَالَمِينَ ﴿٣٠﴾ وَأَنْ أَلْقِي عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تُهْتَزُّ كَانَهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَٰمُوسَىٰ أَفَلَا تَخَفُ إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ ﴿٣١﴾ أَسْأَلُكَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجُ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ وَاضْمُمْ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ مِنْ رَبِّكَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٣٢﴾

وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥١﴾

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٥﴾

وَإِذَا ثُلِّيَ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا ائْتِ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَذَا أَوْ بَدِّلْهُ قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَاءِ نَفْسِي إِنْ أَتَّبِع إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابٌ يَوْمَ عَظِيمٍ ﴿١٥﴾ قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا ثَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَذْرَاكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٦﴾

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ بَشَرٍ مِنْ شَيْءٍ قُلْ مَنْ أَنزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَىٰ نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ تَحْمِلُونَهُ قَرَاتِيسٍ تُبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا وَعُلِّمْتُمْ مَا لَمْ

seslenildi.¹⁶¹ Mûsa, (deyneğin) yılan gibi hareketler yaptığını görünce, dönüp arkasına bakmadan kaçtı. "Ey Mûsa! Dön gel; korkma; şüphesiz güvende olanlardasın" (denildi). 32. "Elini koynuna koy; lekesiz, bembeyaz çıksın. Ellerini koltuk altına çek, korkun kalmasın. Bu ikisi Firavun ve ileri gelenlerine karşı Rabbinin iki delilidir. Doğrusu onlar yoldan çıkmış bir toplumdur".

28 Kasas/51. Düşünsünler diye, Biz vahyi onlara ardarda yetiştirdik.

17 İsra/85. (Ey Muhammed!) Sana Ruh'un ne olduğunu soruyorlar. De ki: "Ruh Rabbinin işidir. Size (bu konuda) az bir bilgi verilmiştir".¹⁶²

10 Yunus/15. (Ey Muhammed!) Ayetlerimiz, onlara açık açık okunduğu zaman Bize kavuşmayı ummayanlar (sana): "Bundan başka bir Kur'an getir veya bunu değiştir" dediler. Sen de ki: "Onu kendiliğimden değiştiremem. Ben ancak bana vahyolunana uyarım. Rabbime karşı gelecek olursam, büyük bir günün azabından korkarım". 16. De ki: "Allah dileseydi, onu size ne ben okurdum, ne de size bildirilirdi. Nitekim daha önce yıllarca aranızda bulundum. Aklınızı kullanmıyor musunuz?"

6 En'am/91. "Allah hiçbir insana bir şey indirmedir" demekle Allah'ı gereği gibi değerlendiremediler. De ki: "Mûsa'nın insanlara aydınlık ve rehber olarak getirdiği –ki siz onu kağıtlara yazıp bir kısmını gösteriyor ve bir çoğunu gizliyorsunuz– ve atalarınızın ve sizin bilmediğiniz şeylerin

¹⁶¹ 42 Şura/51'de Allah'ın peygamberlerle nasıl konuştuğu (vahyin biçimleri) öğretilmektedir. Bunlardan birisi de, Allah'ın peygamberiyle bir perde arkasından konuşmasıdır. Musa'ya bir ağaç cihetinden seslenilmesi, vahyin bu türüne bir örnektir.

¹⁶² Kur'an'da 'ruh' nitelemesi vahiy meleği Cebrail için yapılır: *er-rûhu'l-emîn* (26 Şuara/193), *rûhu'l-kuds* (2 Bakara/87) ve bizzat *er-rûh*. Bu ayet geçtiği bağlamda ana tema Kur'anla ilgili olduğu için, burada sorulan 'ruh'un Cebrail olması kuvvetle muhtemel ama vahiyle ilişkili olduğu kesindir. Belki Araplar 'can' da 'ruh' diyorlardı, ama Kur'an'da bu anlamda kullanılmamıştır. Allah insanı yaratırken ona kendi 'ruh'undan (15 Hicr/29, 38 Sad/72) üflemiştir, fakat Allah'ın ruhunun bazı İslam filozoflarındaki, bedenden ayrı varlığa sahip bulunan 'insan ruhu' olmadığı kesindir.

وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ وَيَعْسَى وَيُوسَى وَيُوحَنَّا
وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ دَاوُدَ زَبُورًا ﴿١٦٣﴾ وَرُسُلًا قَدْ
قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ
عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا ﴿١٦٤﴾ رُسُلًا
مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ
بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٦٥﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَلَوْ أَنَّهُمْ
إِذْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ
لَهُمُ الرُّسُلُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا ﴿١٦٤﴾

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ
وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ
شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ وَرُسُلُهُ
بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٢٥﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا
وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ
مُهْتَدٍ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٢٦﴾ ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَى
آثَارِهِمْ بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ
وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهَابَانِيَّةً
ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا
رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ
وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٢٧﴾

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا
وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرُسُلِنَا أَنْ يَأْتِيَهُ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ

Eyyüb'a, Yunus'a, Hârûn'a ve Süleyman'a da vahyettik –Dâvud'a da Zebur'u verdik–. 164. Daha önce sana anlattığımız elçilere ve sana anlatmadığımız elçilere de (vahyetmiştik). Allah Musa'yla ise konuşmuştu. 165. (Onları) müjdeleyici ve uyarıcı elçiler olarak (gönderdik) ki, elçilerin gelmesinden sonra insanların Allah'a karşı bahaneleri kalmasın. Allah üstün ve bilgedir.

4 Nisa/64. Biz her elçiyi ancak Allah'ın izni ile kendisine itaat olunması için gönderdik. Eğer onlar kendilerine yazık ettikleri zaman, sana gelerek Allah'tan bağışlanma dileselerdi ve Peygamber de onlar için bağışlanma dileyseydi, Allah'ın tövbeleri kabul ettiğini ve merhametli olduğunu görürlerdi.

57 Hadid/25. Elçilerimizi açık belgelerle gönderdik; insanların doğru hareket etmeleri için peygamberlerle beraber Kitab'ı ve ölçüyü indirdik; pek sert olan ve insanlara bir çok faydası bulunan demiri de indirdik. Bu, Allah'ın dine ve elçilerine görmeksizin yardım edenleri bilmesi içindir. Allah güçlüdür, üstündür. 26. Nûh'u ve İbrahim'i Biz gönderdik; ikisinin soyundan gelenlere peygamberliği ve Kitab'ı verdik; onların kimi doğru yoldadır, çoğu da yoldan çıkmıştır. 27. Onların izleri üzerinden elçilerimizi ardarda gönderdik; Meryemoğlu İsa'yı da peşlerinden gönderdik ve ona İncil'i verdik; ona uyanların gönüllerine şefkat ve merhamet duyguları ve kendilerine Bizim yazmadığımızı, fakat Allah'ın rızasını kazanmak için kendilerinin icat ettikleri Ruhbanlığı –ona da gereği gibi riayet etmediler– koyduk. İçlerinde inanmış olanlara karşılıklarını verdik; ama onların çoğu yoldan çıkmıştır.

13 Ra'd/38. Senden önce de nice elçiler gönderdik. Onlara da eşler ve çocuklar verdik. Allah'ın izni olmadan hiçbir elçi bir mucize getiremez. Her sürenin bir kaydı

لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ ﴿٣٨﴾ يَمْحُوهُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُنَبِّئُ
وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ ﴿٣٩﴾

vardır. 39. Allah dilediğini siler, dilediğini bırakır. Ana kitap onun katındadır.

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ يُظَاهِرُهُ
عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٩﴾

61 Saf/9. Ortak koşanlar istemeseler de, dinini bütün dinlerden üstün kılmak için, Elçisi'ni doğruluk rehberiyle (Kur'an'la) ve hak dinle gönderen O'dur.

2. Vahiy

Vahiy, Allah'ın kullarına, onlar arasından seçtiği elçiler aracılığıyla mesajını iletme biçimidir. Vahiy ile Kitap birbirinden farklıdır. Her peygambere vahyedilmiş olmakla birlikte, her peygambere kitap verilmemiştir. Kur'an'ın vahiyden sözededen pasajlarında işlenen ana konular, Allah'ın vahiy yoluyla tarih boyunca insanlara mesaj gönderdiği ve vahyin yegane kaynağının Allah olduğudur.

إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا ﴿٥﴾

73 Müzzemmil/5. (Ey Muhammed!) Biz sana, ağır bir söz indireceğiz.

فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنُوسِ ﴿١٥﴾ الْخَوَارِ الْكُنُوسِ ﴿١٦﴾
وَاللَّيْلِ إِذَا عَسَسَ ﴿١٧﴾ وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ ﴿١٨﴾
إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿١٩﴾ ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي
الْعَرْشِ مَكِينٍ ﴿٢٠﴾ مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ ﴿٢١﴾

81 Tekvir/15-21. Hayır! O gizlenenlere, akıp gidenlere ve sinenlere;¹⁵⁷ karmaya başlayan geceye ve ağarmaya başlayan sabaha andolsun ki, bu Kur'an, arşın Sâhibi katında değerli, güçlü, sözü dinlenen ve güvenilir bir elçinin sözüdür.

وَالْحَمْدُ إِذَا هَوَىٰ ﴿١﴾ مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ﴿٢﴾
وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ﴿٣﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ
يُوحَىٰ ﴿٤﴾ عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ ﴿٥﴾ ذُو مِرَّةٍ
فَاسْتَوَىٰ ﴿٦﴾ وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ ﴿٧﴾ ثُمَّ دَنَا
فَتَدَلَّى ﴿٨﴾ فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ ﴿٩﴾
فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ ﴿١٠﴾ مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ
مَا رَأَىٰ ﴿١١﴾ أَفَتَمَارُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَىٰ ﴿١٢﴾ وَلَقَدْ
رَأَاهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ ﴿١٣﴾ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ ﴿١٤﴾
عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَىٰ ﴿١٥﴾ إِذْ يَخْمَسُ السَّمَاءَ مَا

53 Necm/1-2. Batmakta olan yıldız andolsun ki, arkadaşınız Muhammed saptamış ve azmamıştır. 3. O hevasından konuşmamaktadır.¹⁵⁸ 4. O (Kur'an) ancak, vahyedilmekte olan bir vahiydir. 5-8. Onu çok güçlü ve sağlam kavrayışlı olan (Cebrail) öğretmiştir; en yüksek ufukta iken doğruluğunu vermiş, sonra yaklaşmış ve aşağı inmiştir. 9. (İkisinin arası) iki yay aralığı kadar, belki daha da az kalmıştı. 10. (Allah) o anda kuluna vahyedeceğini vahyetti. 11. Onun gördüğü, gönlünün uydurması değildi. 12. (Ey inkarcılar!) Gördüğü şey hakkında ondan kuşkuluyor musunuz? 13-14. Andolsun ki, (Muhammed) onu (Cebrail'i) en uzaktaki sedir ağacının yanında, başka bir inişinde (bir kere

¹⁵⁷ Gök cisimleri kastedilmektedir.

¹⁵⁸ Bu ayet zaman zaman, Hz. Peygamber'in bütün konuşmalarını niteleyen bir beyan olarak iktibas edilir. Oysa burada kastedilenin Kur'an'ın kendisi olduğu, başka delille gerek duyurmayacak kadar açıktır.

وَمَا كَانَ لَنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا عَلَ نَوْمٍ
الْقِيَامَةِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا
يُظْلَمُونَ ﴿١٦١﴾

إِن كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ جَاءُوا
بِالْبَيِّنَاتِ وَالزَّبْرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿١٨٤﴾

إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ
عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٣٣﴾ ذُرِّيَّةً بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ وَاللَّهُ
سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾

وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبِعَ دِينَكُمْ قُلْ إِنَّ الْهُدَى هُدَى
اللَّهِ أَنْ يُؤْتَى أَحَدٌ مِثْلَ مَا أُوتِيتُمْ أَوْ يُحَاجُّكُمْ عَنْدَ
رَبِّكُمْ قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ
وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٧٣﴾ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ
ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾

مَا كَانَ لِشَيْءٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنَّبَاةَ
ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ
كُونُوا رَبَّائِيَ يَمَّا كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ
تَدْرُسُونَ ﴿٧٩﴾ وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ

3 Al-i İmran/161. Hiçbir peygambere (ganimetten) aşırması yakışmaz. Kim aşırırsa, kıyamet günü aşırıldığı ile gelir. Sonra her-kese kazandığı ödenir. Onlara haksızlık da yapılmaz.¹⁵¹

3 Al-i İmran/184. (Ey Muhammed!) Eğer seni yalancı sayıyorlarsa, senden önce açık belgeler, sayfalar ve aydınlatıcı Kitab'ı getiren elçiler de yalanlanmışlardır.

3 Al-i İmran/33-34. Allah Âdem'i, Nuh'u, İbrahim ailesini ve İmran ailesini –birbirlerinden gelen bir soy olarak– bütün insanların başına seçti.¹⁵² Allah iştir, bilir.

3 Al-i İmran/73-74. Kitaplılar'dan bir grup: "İnananlara indirilmiş olana günün başında inanın ve günün sonunda inkâr edin! Belki dönerler. Dininize uyandan başkasına inanmayın" demişti. De ki: "Yol göstermek, ancak Allah'a mahsustur. (Sorun) size verilmiş olan şeyin bir benzerinin başkasına da verilmiş olması veya Rabbinizin katında size karşı deliller getirecek olmalarıdır".¹⁵³ De ki: "Lütuf Allah'ın elindedir. Ondan dilediğine verir. Allah her şeyi kuşatan ve bilendir. Rahmetini dilediğine özel kılar. Allah, büyük ve bol kerem sahibidir".

3 Al-i İmran/79. Allah'ın kendisine Kitap, hükümlerlik ve peygamberlik verdiği kim-senin, insanlara : "Allah'ı bırakıp bana kul olun" demesi yakışmaz. Ancak, Kitab'ı öğ-rettiğinize ve okumakta olduğunuza göre: "Rabbe kul olun" (demesi yaraşır).¹⁵⁴ 80. O size, melekleri ve peygamberleri rab ola-

¹⁵¹ Uhud savaşında stratejik bir tepeye yerleştirilen okçular İslam ordusunun savaşı kazanma belirtisi göstermesi üzerine peygamberin alınan ganimetleri adil olmayan bir tarzda dağıtacağı endişesiyle yerlerini terketmişlerdi. Bu ayet bu kişilerin peygamber hakkındaki kötü zanlarını reddetmektedir.

¹⁵² Buradaki 'seçme' onların genetik özelliklerinden dolayı değil, aldıkları aile terbiyesi ve taşıdıkları asaletten dolayıdır. Unutulmamalı ki, babasının misyonuna ters düşen peygamber evladları da olmuştur.

¹⁵³ Bu cümlelerin Kitaplılar'a ait bir ifade olduğu düşünülürse, şöyle çevrilmesi gerekir: "Size verilmiş olanın bir benzerinin başkasına da verildiğine veya Rabbinizin katında size karşı deliller getireceklerine (inanmayın dediler)".

¹⁵⁴ Hz. İsa'nın gerçek mesajı da bu olmuştur.

وَالنَّبِيِّنَ أَرْبَابًا أَمَأْمُرُكُمْ بِالْكَفْرِ بَعْدَ إِذْ أَتَيْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٨٠﴾ وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّنَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٨١﴾ فَمَنْ تَوَلَّىٰ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٨٢﴾

مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَقْضُورًا ﴿٣٨﴾ الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿٣٩﴾

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّنَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَبَيْنَ نُوْحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿٧﴾ لِيَسْأَلَ الصَّادِقِينَ عَنْ صُلُوبِهِمْ وَأَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٨﴾

إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَىٰ نُوحٍ وَالنَّبِيِّنَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ

rak benimsemenizi de emredemez. Siz Müslüman olduktan sonra size inkâr etmeyi mi emredecek? 81. Allah peygamberlerden "Ben size Kitab'ı ve hikmeti verdikten sonra size, sizde bulunanı doğrulayan bir peygamber geldiğinde, ona inancaksınız ve ona yardım edeceksiniz" diye ahit aldığında onlara: "Kabul ediyor ve buna dair Bana söz veriyor musunuz?" demiş, (onlar da:) "Kabul ettik" demişlerdi. (Allah:) "O hâlde, Benim de sizinle beraber şahitlerden olduğuma tanıklık edin" dedi.¹⁵⁵ 82. Kim bundan sonra yüz çevirirse, işte onlar yoldan çıkanlardır.

33 Ahzap/38. Allah'ın Peygamber için öğördüğü şeylerde ona bir güçlük yoktur. Bu, Allah'ın öncekilere ilişkin uygulamasıdır -Allah'ın emri şüphesiz gereği gibi yerine gelir-. 39. Onlar Allah'ın göndermiş olduklarını tebliğ ederler, Allah'tan korkarlar ve O'ndan başka kimseden korkmazlar. Allah hesap görücü olarak yeter.

33 Ahzap/7. (Ey Muhammed!) Hani Biz peygamberlerden söz almıştık; senden, Nuh'dan, İbrahim'den, Musa'dan ve Mer-yem oğlu İsa'dan. Biz bunlardan sağlam bir söz almışızdır. 8. (Allah) doğrulardan doğruluklarını soracaktır. İnkarcılara ise can yakıcı bir azap hazırlamıştır.

4 Nisa/163. (Ey Muhammed!) Biz, Nuh'a ve ondan sonraki peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik; İbrahim'e, İsmail'e, İshâk'a, Yâkub'a, (İsraili) boylara¹⁵⁶, İsa'ya,

¹⁵⁵ Bu ayet üzerinde tefsirlerde çok değişik yorumlara yer verilir. Burada sorun şudur: Bir peygamber, kendinden sonra gelecek bir peygambere nasıl yardım edebilir? Bu ahit her peygamber için geçerli midir? (Bilindiği gibi, son yüzyıl da dahil olmak üzere tarih boyunca, bu ayete dayanarak peygamberlik iddiasında bulunanlar olmuştur). Bir diğer sorun da, 82. ayetin içeriğiyle ilgilidir. Eğer kendilerinden söz alınanlar peygamberler ise, "Kim bundan yüz çevirirse, işte onlar fasiklerdir" ifadesi de peygamberlere yönelik bir ifade olmaktadır. Hâlbuki Übeyy ve İbn Mes'ud kuraati benimsenmek suretiyle bütün bu zorluklar ortadan kaldırılabilir, zira bu okuyuş biçimine göre kendilerinden söz alınanlar peygamberler değil, Ehl-i Kitap'tır: *misâka illezzine ütu f-kitâb*. Eğer ayetin metni önyargısız okunacak olursa, peygamberlerden, kendilerinden sonra gelecek bir peygambere desteklemeleri değil, tam aksine kendi dönemlerinde bir peygamber gelmesi durumunda onu desteklemelerinin istendiği görülür. Tarihte bunun bilinen örnekleri vardır: Hz. İbrahim ile Lut, Hz. Musa, Harun ve Şuayb vb. 82. ayetin içeriğine gelince, burada bir şart cümlesi vardır; kaldı ki, benzer ifadeler defaatle Hz. Muhammed'e de yöneltilmiştir (örneğin bkz. 3 Ali İmran/101).

¹⁵⁶ Bu ayetteki *esbât* kelimesi, torun, boy anlamlarına gelen *sibt* kelimesinin çoğulu olup, Hz.

رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أَعْيُنُهُمْ فِي آلِهَاتِهِمْ وَقَالُوا لَا
كُفْرًا بَمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ وَإِنَّ أَلْفَى شَكًّا مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ
مُرْسِبَ ﴿٩﴾ قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَلِيَّ اللَّهِ شَكٌّ فَأَطِ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ تَدْفَعُوكُمْ لِيُغَيِّرَ لَكُمْ مِنْ دُونِكُمْ
وَيُخْرِجَكُمْ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى قَالُوا إِنْ أَنتُمْ إِلَّا بَشَرٌ
مِثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا قَالُوا
بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿١٠﴾ قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا
بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُنْزِلُ عَلَيْنَا مِنْ شِئَانٍ مِنْ غَيْرِهِ
وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى
اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ اللَّهُ لَا
إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿٢٥﴾

وَلَقَدْ اسْتَهْزَأَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَخَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا
مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٤١﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رَجُلًا نُوحِي إِلَيْهِمْ فَاسْأَلُوا
أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧﴾ وَمَا جَعَلْنَاهُمْ
حَسَدًا لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ ﴿٨﴾
ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَاءُ وَأَهْلَكْنَا
الْمُسْرِفِينَ ﴿٩﴾

ثُمَّ أَنزَلْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرْآنًا آخِرِينَ ﴿٣١﴾ فَآرْسَلْنَا
فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ أَوْ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ
غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣٢﴾ وَقَالَ النَّاسُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ
كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ
وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿٣٣﴾ وَلَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا
مِثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذَا لَخَاسِرُونَ ﴿٣٤﴾ أَعْبُدْكُمْ أَتُكْمَلُونَ

rin haberi size gelmedi mi? Onlara elçileri açık belgelerle geldiklerinde hemen ellerini ağızlarına götürerek: "Biz sizinle gönderilen şeyi inkâr ediyoruz ve biz bizi çağırdığınız şeye karşı kuşku verici bir şüphe içindeyiz" dediler. 10. Peygamberleri: "Gökleri ve yeri yaratan, sizi günahlarınızdan bağışlamaya ve belli bir süreye kadar size süre vermeye çağıran Allah hakkında mı şüphedesiniz?" dediler. Onlar: "Siz de sadece bizim gibi insansınız. Bizi babalarımızın taptığından alıkoymak istiyorsunuz. Bize kesin bir delil getirsenize" dediler. 11. Elçileri onlara: "Evet, biz de ancak sizin gibi insanız, ama Allah kullarından dilediğine iyilikte bulunur. Allah'ın izni olmadan biz size bir delil getiremeyiz. İnananlar Allah'a güvensinler" dediler.

21 Enbiya/25. (Ey Muhammed!) Senden önce gönderdiğimiz her elçiye "Benden başka tanrı yoktur, Bana kulluk edin" diye vahyetmişizdir.

21 Enbiya/41. (Ey Muhammed!) Senden önce bir çok elçi alaya alınmıştı da, onları alaya alanları, alay ettikleri şey çevreleyivermişti.

21 Enbiya/7. (Ey Muhammed!) Senden önce de, ancak kendilerine vahyettiğimiz adamlar gönderdik –bilmiyorsanız, Zikr'i (Kitab'ı) bilenlere sorun—. 8. Biz onları yemek yemez birer ceset kılmadık, onlar ölümsüz de değillerdi. 9. Sonra Biz onlara verdiğimiz sözü yerine getirdik, kendilerini ve dilediklerimizi kurtardık; aşırı gidenleri ise yok ettik.

23 Mu'minun/31. Bunların (Nuh kavminin) ardından başka nesiller varetтік. 32. Onlara aralarından: "Allah'a kulluk edin, O'ndan başka tanrınız yoktur, O'na saygılı olmaz mısınız?" diyen bir elçi gönderdik. 33-38. Kavminin inkârcı ve ahirete kavuşmayı yalanlayan ileri gelenleri –ki Biz kendilerine dünya hayatında nimet vermiştik– şöyle dediler: "Bu, yediğinizden yiyecek, içtiğinizden içecek sizin gibi bir insandan başka bir şey değildir. Kendiniz gibi bir insana itaat ederseniz hüsrana

وَكُنْتُمْ لِرَبِّكُمْ أَعْمَىٰ ۖ وَنَسِيتُمْ مِلَّةَ الْكُفْرِ الَّتِي كُنْتُمْ تُعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾
 مَهَيَّاتُ مَهَيَّاتُ لِمَا تُوعَدُونَ ﴿٣٦﴾ إِنَّ هِيَ إِلَّا
 حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٣٧﴾
 إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا
 نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٣٨﴾ قَالَ رَبِّ الصُّرْثِي بِمَا
 كَذَّبُونَ ﴿٣٩﴾ قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لَيُصْبِحُنَّ نَادِينَ ﴿٤٠﴾
 فَأَخَذْتُهُمُ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ فَعَلَّلْنَاهُمْ غَاءً
 فَبَعْدًا لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾ ثُمَّ أَرْسَلْنَا مِنْ بَعْدِهِمُ
 فِرْعَوْنَ آخِرِينَ ﴿٤٢﴾ مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَهْلَهَا وَمَا
 يَسْتَأْخِرُونَ ﴿٤٣﴾ ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرَىٰ كُلٌّ مَّا
 جَاءَ أُمَّةً رَّسُولُهَا كَذَّبُوهُ فَاقْتَبَعْنَا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ
 وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ فَبَعْدًا لِّلْقَوْمِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٤٤﴾

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَ مِنَ الْمُفْتَرِينَ ﴿٤٥﴾

كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ مُبَشِّرِينَ
 وَمُنذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيُحْكُمَ بَيْنَ
 النَّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ
 أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ بَعَا بَيْنَهُمْ فُهَذَى
 اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِ اللَّهِ
 يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢١٣﴾

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ
 اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ
 الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتُلَ
 الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ
 اخْتَلَفُوا فَعُتِبْتُمْ مِنْ آَمَنَ وَبَيْنَهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ
 مَا اقْتُلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿٢٥٣﴾

uğrayacağınızda hiç şüphe yoktur. Sizi, öldüğünüz, toprak ve kemik yığını olduğunuz zaman tekrar dirilmenizle mi tehdit ediyor? Tehdit edildiğiniz şey ne kadar, hem de ne kadar uzak! 37. "Hayat ancak bu dünyadadır. Ölürsüz ve yaşarsız; tekrar diriltilecek değiliz. Bu sadece Allah'a karşı yalan uyduranın biridir. Biz ona inanmayız" dediler. 39. (O peygamber:) "Rabbim! Beni yalanlamalarına karşılık bana yardım et" dedi. 40. (Allah:) "Az sonra pişman olacaklar" buyurdu. 41. Gerçekten, onları bir çığlık yakaladı ve onları süpürüntü yığını hâline getirdik. Bu zalim kavim kahrolsun! 42. Ardlarından başka nesiller var ettik. 43. Hiçbir ümmet, kendi süresini ne öne alabilir, ne de geciktirebilir. 44. Sonra birbiri peşinden elçilerimizi gönderdik. Her ümmete elçisi geldikçe onu yalanladılar. Onları birbiri peşinden yok edip, hepsini birer efsane yaptık. İnanmayan kavim irak olsun!

2 Bakara/147. (Ey Muhammed! Bu Kur'an) Rabbin katından gelen gerçektir. Sakın şüphelenenlerden olmayasın.

2 Bakara/213. İnsanlar tek bir ümmet idi. Allah müjdeciler ve uyarıcılar olarak peygamberleri gönderdi. Anlaşmazlığa düştükleri hususlarda insanların arasında hüküm vermek için, onlarla birlikte, gerçeği içeren Kitab'ı indirdi. Ancak, kendilerine belgeler gelmişken aralarındaki çekememezlikten dolayı onda anlaşmazlığa düşenler, yalnızca (Kitap) kendilerine verilenler oldu. İnananları ise, Allah kendi izniyle, onların hakkında anlaşmazlığa düştükleri gerçeğe iletti. Allah dillediğini doğru yola iletir.

2 Bakara/253. Biz bu elçilerin kimine kiminden fazla iyilikte bulunduk. Allah, içlerinden kimine konuştu, kimini de mertebe bakımından yükseltti. Meryem oğlu İsa'ya açık belgeleri verdik ve onu Kutsal Ruh'la destekledik. Allah dileseydi, onlardan sonrakiler kendilerine açık belgeler geldikten sonra birbirlerini öldürmezlerdi. Fakat anlaşmazlığa düştüler ve onlardan kimi inandı, kimi de inkâr etti. Allah dileseydi, birbirlerini öldürmezlerdi; ama Allah istediğini yapar.

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ
يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا
قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَغَرَّبْنَاهُمْ حَيَاةَ الدُّنْيَا
وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَاذِبِينَ ﴿١٣٠﴾
ذَلِكَ أَنْ لَمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى
بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا غَافِلُونَ ﴿١٣١﴾

وَمَا تُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ فَمَنْ آمَنَ
وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٤٨﴾

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا
مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ
وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٤﴾
وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ
﴿٨٥﴾ وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا
فَضَلَّنا عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٨٦﴾ وَمِنْ آيَاتِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ
وَإِخْوَانِهِمْ وَاجْتِنِبَتْهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
﴿٨٧﴾ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبَطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٨﴾
أُولَئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ فَإِنْ
يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءُ فَقَدْ وَكَلْنَا بِهَا قَوْمًا لَيَسُوا بِهَا
يَكْفِيرِينَ ﴿٨٩﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدْلِهِمْ
اقْتَدِهِ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ
لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٠﴾

قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرِي مَا يُفْعَلُ بِي
وَلَا بِكُمْ إِنْ أَتَيْتُمْ إِلَّا مَا يُوحَى إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ
مُبِينٌ ﴿٩﴾

6 En'am/130. "Ey cin ve insan topluluğu! Size ayetlerimi anlatan ve bugünle karşılaşacağınızı bildiren, kendi içinizden elçiler gelmedi mi?" dendiğinde: "Kendi aleyhimize tanıgız" derler. Dünya hayatı onları aldattı da, inkârcı olduklarına dair kendi aleyhlerine tanıklık ettiler. 131. Bu, Allah'ın, kasabaların halkını haberleri yokken haksız yere yok etmeyeceğinden dolayıdır.

6 En'am/48. Elçileri sadece müjdeci ve uyarıcı olarak gönderiyoruz. Kim inanır ve iyi davranırsa, onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

6 En'am/84-86. Ona (İbrahim'e) işhâk'ı ve Yakub'u bağışladı; her birini doğru yola erıştirdik. Daha önce Nuh'u ve onun soyundan olan Dâvud'u, Süleyman'ı, Eyyûb'u, Yûsuf'u, Mûsa'yı ve Hârun'u –Biz iyileri böyle ödüllendiririz–; Zekeriya'yı, Yahyâ'yı, İsa'yı ve İlyâs'ı –hepsi de iyilerdendi–; İsmail'i, Elyesa'ı, Yunus'u ve Lût'u da doğru yola erıştirmiştik. Bunların hepsini bütün insanlardan üstün tuttuk. 87. Onların atalarından, soylarından ve kardeşlerinden bazılarını da... Onları seçtik ve doğru yola ilettik. 88. Bu, Allah'ın yol göstermesidir; kullarından dilediğine onunla yol gösterir. Eğer ortak koşsalardı, işleri boşa çıkardı. 89. İşte kendilerine Kitap, hüküm ve peygamberlik verdiklerimiz bunlardır. Şimdi şunlar (Ehl-i Kitap) bunu inkâr ederlerse, onun savuncululuğunu, onu inkâr etmeyecek bir topluma veriz. 90. (Ey Muhammed!) İşte bunlar (peygamberler), Allah'ın doğru yola koyduğu kimselerdir. Sen de onların yolundan git. De ki: "Sizden buna karşılık bir ücret istemem. O, sadece alemlere bir hatırlatmadır".

46 Ahkaf/9. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben (diğer) elçilerden (farklı) türedi biri değilim; ne benim ne de sizin başınıza gelecekleri bilirim; ben ancak bana vahyolunana uymaktayım; ben sadece apaçık bir uyarıcıyım".

يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣٠﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ بَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا ﴿٢٠﴾

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ وَكَفَى بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا ﴿٣١﴾

وَلَوْ شِئْنَا لَغَنَّا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا ﴿٥١﴾

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ﴿٥١﴾ وَنَادَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا ﴿٥٢﴾ وَوَهَبْنَا لَهُ مِنْ رَحْمَتِنَا آخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا ﴿٥٣﴾ وَادْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ﴿٥٤﴾ وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا ﴿٥٥﴾ وَادْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ﴿٥٦﴾ وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ﴿٥٧﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَائِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا إِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرَوْا سُجَّدًا وَبُكِيًّا ﴿٥٨﴾ فَخَلَفَ مِنْ بَعدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا ﴿٥٩﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْحَنَّةَ وَلَا يَظْلَمُونَ شَيْئًا ﴿٦٠﴾ حَتَّىٰ

36 Yasin/30. Bu kullara yazıklar olsun! Kendilerine ne zaman bir elçi gelse onu alaya alıyorlardı.

25 Furkan/20. (Ey Muhammed!) Senden önce gönderdiğimiz bütün elçiler de yemek yerler, sokaklarda yürürlerdi. Sabre-decek misiniz diye sizi birbirinizle sınarız. Rabbin (her şeyi) görmektedir.

25 Furkan/31. (Ey Muhammed!) Her peygamber için, böylece suçlulardan bir düşman ortaya koyarız. Yolgösterici ve yarıdımıcı olarak Rabbin yeter.

25 Furkan/51. Dileseydik, her kasabaya bir uyarıcı gönderirdik.¹⁵⁰

19 Meryem/51. (Ey Muhammed!) Kitap'ta Musa'yı da an! O seçkin kılınmış biri ve (tarafımızdan) gönderilmiş bir peygamberdi. 52. Ona Tur'un sağ yanından seslenmiş ve konuşmak için onu yaklaştırmıştık. 53. Rahmetimizden, kardeşi Harun'u bir peygamber olarak ona bağışlamıştık. 54. Kitap'ta İsmail'i de an! O sözünde doğru biri ve (tarafımızdan) gönderilmiş bir peygamberdi. 55. Kendi adamlarına namazı ve zekatı emrederdi. O Rabbinin katında kendisinden hoşnut olunmuş birisiydi. 56. Kitap'ta İdris'i de an! O dosdoğru bir insan ve bir peygamberdi. 57. Onu yüce bir yere yükseltmiştik. 58. İşte onlar Âdem'in ve Nuh'un beraberinde taşıdıklarımızın soyundan; İbrahim ve İsrail'in (Yakub'un) soyundan gelen, kendilerini seçip doğru yola erştirdiğimiz, Allah'ın kendine nimet verdiği peygamberlerdendir. Rahman'ın ayetleri onlara okunduğu zaman, ağlayarak secdeye kapanırlardı. 59. Onların ardından, namazı bırakan, şehvetlerine uyan bir nesil geldi. İşte bunlar azgınlıklarının karşılığını göreceklerdir. 60-61. Ancak tövbe eden, inanıp yararlı iş yapanlar bunun dışındadır. Bunlar, hiçbir haksızlığa uğratılmadan,

¹⁵⁰ Bu ayet her kavme bir peygamber gönderilmediğini göstermektedir. Allah her topluma ayrı bir peygamber göndermek yerine, peygamber gönderdiği toplumlara, peygamberin mesajını diğer yerleşim bölgelerine ve diğer milletlere tebliğ etme sorumluluğu yüklemektedir. Son olarak Müslümanlar Hz. Muhammed'in mesajını bütün insanlığa duyurmakla yükümlü tutulmuşlardır.

عَذْرَ النَّبِيِّ وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّهُ كَانَ
وَغَدَهُ مَا نَرَا ﴿٦١﴾

Rahman'ın kullarına gıyaben vadettiği cennete -O'nun sözü yerini bulur-, Adn cennetlerine gireceklerdir.

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَتَنَّا
بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا ﴿٥٥﴾

17 İsra/55. Göklerde ve yerde olanları en iyi Rabbin bilir. Peygamberlerin kimine kiminden fazla iyilikte bulunduk ve Davud'a Zebur'u verdik.

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَى إِلَّا أَنْ
قَالُوا آيَاتُ اللَّهِ بِشَرًّا رَسُولًا ﴿٩٤﴾ قُلْ لَوْ كَانَ فِي
الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ
السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا ﴿٩٥﴾

17 İsra/94. İnsanlara doğruluk rehberi geldiği zaman, inanmalarına engel olan "Allah elçi olarak bir insan mı gönderdi?" demeleridir. 95. De ki: "Eğer yeryüzünde yerleşip dolaşanlar melek olsalardı, Biz de onlara gökten elçi olarak bir melek gönderirdik".

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا يُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ
كَذَلِكَ نَطْغِعُ عَلَى قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ ﴿٧٤﴾

10 Yunus/74. Onun (Nuh'un) ardından, bir çok elçiyi kendi kavmine gönderdik de, onlara açık belgeleri getirdiler. Önceden yalanlamış oldukları şeye inanacak değillerdi. Aşırı gidenlerin gönüllerini böyle mühürleriz.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوحِي إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ
الْقُرَى أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ
عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا
أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠٩﴾

12 Yusuf/109. Senden önce de yalnızca, kasabalar halkının içinden, kendilerine vahyettiğimiz birtakım adamlar göndermişizdir. Yeryüzünde dolaşıp kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bakmazlar mı? Ahiret yurdu, saygılı olanlar için daha iyidir. Düşünmez misiniz?

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شِعَابِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٠﴾ وَمَا
يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿١١﴾
كَذَلِكَ نَسْلُكُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٢﴾ لَا
يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سَنَةُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾

15 Hicr/10. Senden önce de önceki bazı topluluklara (elçiler) gönderdik. 11. Onlar, gelen her elçiyi mutlaka alaya alırlardı. 12. Biz onu (Kur'an'ı) suçluların kalplerine böyle sokarız. 13. Öncekilerle ilgili uygulamamız ortada iken, yine de ona inanmazlar.

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ
وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ
غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا
يَفْعَلُونَ ﴿١١٢﴾

6 En'am/112. Böylece, aldatmak için birbirine yaldızlı sözler fısıldayan cinlerin ve insanların şeytanlarını, her peygambere düşman yaptık. Rabbin dilerse, bunu yapamazlar. Öyleyse, onları uydurdıkları şeylerle başbaşa bırak.

يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ
وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤﴾

64 Teğabün/4. (O) göklerde ve yerde olanları bilir; gizlediklerinizi de açığa vurduklarınızı da bilir; Allah gönüllerde olanı da bilendir.

إِعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ﴿٩٨﴾

5 Maide/98. Bilin ki, Allah hem cezalandırmada serttir, hem çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ
وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١١٦﴾

9 Tevbe/116. Göklerin ve yerin hükümlerini Allah'ındır. Dirilten de öldüren de O'dur. Allah'tan başka ne bir hâminiz, ne de bir yardımcınız vardır.

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ
عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿٧٨﴾

9 Tevbe/78. (İkiyüzlüler) Allah'ın, onların sırlarını ve gizli görüşmelerini bildiğini ve Allah'ın bütün gizlilikleri çok iyi bildiğini bilmiyorlar mı?

4. Allah'ın İsimleri

Allah'ın özel ismi 'Allâh'tır. Kur'an'da *el-esmâ'u'l-husnâ* (güzel isimler) olarak nitelenen isimler aslında fiil kökenli sıfatlardır. Yani bunların her biri O'nun mükemmel zatının bir yönünü anlatmaktadır. Halk arasında 99 isim olarak yaygınlık kazanmış bulunan isimlerin hepsi Kur'an'da yer almamakta olup, bir kısmı hadislerden derlenmiştir. Bu başlık altında bu isim/sıfatların tamamına yer vermemiz mümkün değildir. Burada sadece Allah'ın isminden ve isimlerinden sözeden pasajlar derlenmiş bulunmaktadır.

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ﴿١﴾

87 A'la/1. Ey İnsan! Yüce Rabbinin adını tesbih et!

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ
يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨٠﴾

7 A'raf/180. En güzel isimler Allah'ındır. O'na o isimlerle seslenin. O'nun isimleri hususunda eğrilige sapanları bırakın. Onlar yaptıklarının cezasını göreceklerdir.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ ﴿٨﴾

20 Taha/8. Allah'tan başka tanrı yoktur, en güzel isimler O'nundur.

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٩٦﴾

56 Vakia/96. Yüce Rabbinin adını tesbih et!

قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ
الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرْ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتْ
بِهَا وَاتَّبِعْ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١١٠﴾

17 İsra/110. De ki: "İster Allah diye seslenin, ister Rahman diye seslenin. Hangisiyle seslenirseniz seslenin, (bütün) güzel isimler O'nundur". (Ey Muhammed!) Namazında sesini ne yükselt, ne de kıs; bu ikisinin ortası bir yol ara.

تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْغَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ﴿٧٨﴾

55 Rahman/78. Azamet ve cömertlik sahibi Rabbinin adı ne yücedir!

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿٢٢﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْحَبِيرُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾ هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٤﴾

59 Haşr/22. O, görüleni de, görülmeyeni de bilen, kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır. O, esirgeyen ve merhamet edendir. 23. O, kendisinden başka tanrı olmayan, hükümrân, çok kutsal, esenlik veren, güvenlik veren, görüp gözeten, güçlü, buyruğunu her şeye geçiren, ulu Allah'tır. Allah onların koştukları eşlerden yücedir. 24. O, yaratan, vareden, biçim veren, en güzel adlar kendisinin olan Allah'tır. Göklerde ve yerde olanlar O'nu yüceltirir. O Güçlü'dür, Bilge'dir.

C. PEYGAMBERLİK (NÜBÜVET)

Kur'an'dan anladığımız kadariyle, tarih boyunca Allah peygamberler göndermek suretiyle insanlara sürekli yardımda bulunmuştur. Kur'an'ın peygamberler ve peygamberlikle ilgili pasajları okunduğunda, Allah'ın peygamber göndermesinin sebebinin insanoğlunun doğruyu bulma konusunda aklî yetersizliği değil, ahlakî yetersizliği ve irade zayıflığı olduğunu görürüz. İnsan kolayı ve hoşuna gideni tercih etmeye eğilimlidir. Doğruyu bulmak ve iyi olmak ise bazı yükler getirmektedir. Bunların başında, bireyin bilgi vasıtalarını etkin kullanması ve tercihini bu istikamette yapması gelmektedir. İşte peygamberler Allah'ın desteği (vahiy) ile insanın bu zorlukları aşmasına yardımcı olmuşlardır. Ne yazık ki, tarih boyunca eleştirir geleneğinin en büyük ustaları olan peygamberlerin mesajları, zamanla bāğnazlığın ve şiddetin malzemesi hâline getirilmiştir. Kur'an'ın 'tahrif' olarak nitelediği bu sapmalar, geri dönüşü olmayan bir hâl alınca da, peygamberler zincirine yeni halkalar eklenmiştir. Ta ki, getirdiği mesaj bir belge olarak elimizde bulunan son Peygamber'e gelinceye kadar.

1. Genel Olarak Peygamberlik

Kur'an, Hz. Muhammed'in peygamberliğini temellendirirken, Arapların da dahil olduğu Sami kültürün peygamberlik kurumuna yoğun atıflar yapar. Bu çerçevede, Yahudilere ve Hristiyanlara, Hz. Peygamber'in köksüz bir türedi, bir bidatçı olmadığı söylenir. Ona birtakım olağanüstü nitelikler arayıp, onun beşer olmasını garipseyen Araplar da, bu tutumlarından dolayı eleştirilirler. Ayrıca, geçmiş peygamberlerin verdiği mücadeleler, Hz. Muhammed'e, Müslümanlara ve diğer dinî topluluklara örnek ve ibret olsun diye anlatılır. Aşağıda, Allah'tan aldığı mesajı insanlara iletmek üzere Allah tarafından elçiler gönderilmesi anlamında 'peygamberlik' kurumu ile ilgili ayetler bir araya getirilmiş bulunmaktadır.

يَا أَيُّهَا آدَمُ إِنَّا بَايَعْتُكَ رَسُولَ رَبِّكَ بِقُصُونِ عِلْمِكَ
يَا أَيُّهَا قَمَنُ اتَّقِ وَأَصْلَحْ فَلَا خَوْفَ عَلَيْنَا وَلَا هُمْ
يَحْزَنُونَ ﴿٣٥﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بَايَعْنَا وَاسْتَكْبَرُوا
عَنْهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٦﴾

7 A'raf/35. Ey Ademoğulları! Aranızdan âyetlerimizi size okuyan elçiler geldiği zaman, kim sakınır ve (kendini) düzeltirse, onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir. 36. Âyetlerimizi yalanlayıp onlara karşı büyüklük taslayanlar, işte onlar cehennemliklerdir, orada temelli kalacaklardır.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا ثَقْنِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا وَاللَّهُ يَخُكِّمُ لَا مَعْجَبَ لِحُكْمِهِ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٤١﴾ وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسِعِلْمُ الْكُفَّارِ لِمَنْ عَقَبَى الدَّارِ ﴿٤٢﴾

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ﴿٨﴾ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ ﴿٩﴾ سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسْرَ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ ﴿١٠﴾

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ﴿٢٦﴾ وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْإِلَاحِ وَالْإِكْرَامِ ﴿٢٧﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٨﴾

سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿٢٢﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْحَبِيرُ الْمُنْكَرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾

اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ

13 Ra'd/41. Yeryüzünü yanlarından eksiltmeye aldığımızı görmüyorlar mı?¹⁴⁸ Allah hükmediyor. Onun hükmünü bozacak kimse bulunmaz. O hesaplaşmayı çabuk görür. 42. Onlardan önce geçenler de düzenbazlık yaptılar. Oysa düzenler bütünüyle Allah'a aittir, (çünkü) O herkesin ne elde ettiğini bilir. İnkarıcılar da dünyanın sonunun kimin olduğunu bileceklerdir.

13 Ra'd/8. Allah, her dışının taşıdığını, döl yataklarının attığını ve alıkoyduğunu bilir. O'nun katında her şey bir ölçüye göredir. 9. O, görüleni de, görülmeeyeni de bilen, yücelerin yücesidir. 10. Sözü gizleyen ile açığa vuran ve geceleyn gizlenen ile gündüzün açıkta yürüyenin arasında (O'nun açısından) fark yoktur.

55 Rahman/26. Onun (yeryüzünün) üzerinde bulunan her şey fanidir. 27. Ancak, yüce ve cömert olan Rabbinin varlığı bakidir. 28. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlıyorsunuz?

59 Haşr/1. Göklerde olanlar da yerde olanlar da Allah'ı yüceltirler. O Güçlü'dür, Bilge'dir.

59 Haşr/22. O, görüleni de, görülmeeyeni de bilen, kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır. O, esirgeyen ve merhamet edendir. 23. O, kendisinden başka tanrı olmayan, hükümler, çok kutsal, esenlik veren, güvenlik veren, görüp gözetin, güçlü, buyruğunu her şeyi geçiren, ulu Allah'tır. Allah onların koştuğunu eşlerden yücedir.

24 Nur/35. Allah göklerin ve yerin ışığıdır. O'nun ışığı, içinde lamba bulunan bir oyuğa benzer. O lamba bir cam içindedir; cam ise,

¹⁴⁸ Müfessirlerin çoğu, bu ayetteki *etrâf* kelimesine 'yan, kenar' anlamı vererek, ayeti Medine'deki Müslümanlar'ın Allah'ın yardımıyla Mekke'li müşriklerin topraklarını kendi hakimiyetlerine almalarına yorumlamışlardır. Bazı müfessirler ise, *etrâf* kelimesinin 'eşraf' (ileri gelenler) anlamında kullanılmış olabileceği düşüncesinden hareketle, ayeti Allah'ın Müslümanlar eliyle müşriklerin önde gelenlerini ortadan kaldırmasına yorumlamışlardır. Ayetin nüzul dönemi ve içinde bulunduğu metinsel bağlam (siyak ve sibak) her iki anlama da elverişlidir.

دُرِّيُّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا
غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارُ نُورٍ عَلَى
نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَنفَالِ
لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣٥﴾

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا
أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٦٤﴾

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُحْيِي الْمَوْتَى وَأَنَّهُ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦٦﴾

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ
ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنْ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ سِيرٌ ﴿٧٠﴾

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَإِلَى اللَّهِ رُجْعُ
الْأُمُورِ ﴿٧٦﴾

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ
إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ
مَعَهُمْ إِنْ مَا كَانُوا ثُمَّ يَنْبِئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ
إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧٧﴾

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ
بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾

عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

sanki inciden bir yıldızdır; bu, doğuya da batıya da ait olmayan, kutlu bir zeytin ağacından yakılır. Ateş değmese bile, neredeyse yağının kendisi aydınlatır! Pırıl pırıldır. Allah dilediğini ışığına iletir; Allah insanlara örnekler verir. O her şeyi bilir.¹⁴⁹

24 Nur/64. Dikkat edin! Göklerde ve yerde olanlar Allah'ındır. O, içinde bulunduğunuz durumu da, kendisine döndürüleceğiniz günü de bilir. O gün onlara işlediklerini haber verecektir. Allah her şeyi bilir.

22 Hac/6. Bunlar, yalnız Allah'ın hak olduğunu gösterir. O, ölüleri diriltir. O'nun her şeye gücü yeter.

22 Hac/70. Gökte ve yerde olanı Allah'ın bildiğini bilmez misin? Bunlar, hiç şüphesiz bir kitaptadır ve bunlar Allah'a kolaydır.

22 Hac/76. O, geçmişlerini ve geleceklerini bilir. Bütün işler Allah'a götürülür.

58 Mücadele/7. Allah'ın göklerde olanları da, yerde olanları da bildiğini görmüyor musun? Üç kişinin gizli görüştüğü yerde dördüncüleri mutlaka O'dur; beş kişinin gizli görüştüğü yerde altıncıları mutlaka O'dur; bundan az olsunlar, çok olsunlar ve nerede bulunurlarsa bulunsunlar, O mutlaka onlarla beraberdir. Sonra, kıyamet günü, işlediklerini onlara haber verecektir. Doğrusu Allah her şeyi bilendir.

49 Hucurat/18. Allah, göklerin ve yerin gaybını bilir. Allah yaptıklarınızı görmektedir.

64 Teğabün/18. (Allah) görüleni ve görül-meyeni bilendir; Üstün'dür, Bilge'dir.

¹⁴⁹ Burada Allah'ın varlığı, filleri ve tezahürü güzel bir sembol ile mecazi olarak anlatılmaktadır. Benzerde kullanılan unsurların (nur, lamba, cam, inci, yıldız ve zeytinyağı), Allah'ın mahiyeti ve filleri ile ilgili neye takabül ettiği noktasında, yüzlerce değişik edebî, tasavvufî, kelamî yorumlar yapılmıştır. En doğrusunu Allah bilir.

وَأَسِرُّوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٣﴾ أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿١٤﴾

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَنْ يَشَاءُ وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ ﴿٢١﴾ وَمَا أَنتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٢٢﴾

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٤٢﴾

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ لَمْ يَكُنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلٌّ لَهُ قَانُونَ ﴿١١٦﴾

بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿١١٧﴾

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾

الَمْ ﴿١﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ﴿٢﴾

67 Mülk/13. Sözlerinizi ister gizleyin, ister açığa vurun; O gönüllerde olanı bilmektedir. 14. Yaratan bilmez olur mu?¹⁴⁵ Kaldı ki, O nüfuz eden ve bilgi Allah'tır.

29 Ankebut/20-21. De ki: "Yeryüzünde dolaşın; Allah'ın yaratmaya nasıl başladığına bir bakın. İşte Allah son yaratmayı da yapacaktır. Allah'ın her şeye gücü yeter. O dilediğine azap eder, dilediğine merhamet eder. Sizler O'na çevrileceksiniz. 22. Siz yeryüzünde de, gökte de (Allah'ı) âciz bırakamazsınız. Allah'tan başka ne bir himayeciniz, ne bir yardımcınız vardır".

29 Ankebut/42. Allah, onların Kendini bırakıp da yalvardıkları şeyleri bilir. O Güçlü'dür, Bilge'dir.

2 Bakara/116. Onlar: "Allah oğul edindi" dediler. Haşa; bilakis, göklerde ve yerde olanlar O'nundur; hepsi O'na boyun eğler.

2 Bakara/117. Gökleri ve yeri (örneksiz) var eden O'dur. O, bir işin olmasını dileyince ona ancak "ol!" der; o da olur.

2 Bakara/255. (O) kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır. O diridir, varlıkları ayakta tutarak gözetip durandır. O'nu ne uyuklama, ne de uyku tutar. Göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur. O'nun izni olmadan katında aracılık edecek kimdir? Onların geçmişlerini ve geleceklerini bilir. O'nun dilemesinin dışında ilminden bir şey kavrayamazlar. O'nun tahtı gökleri ve yeri kuşatmıştır ve onların korunması Allah'a yük olmaz. O Yüce'dir, Ulu'dur.

3 Al-i İmran/1. Elîf, Lâ, Mîm. 2. Kendisinden başka tanrı olmayan Allah diridir, her an varlıkları gözetip durandır.¹⁴⁶

¹⁴⁵ Bu ibare "O yarattığını bilmez mi?" şeklinde anlaşılmaya da elverişlidir.

¹⁴⁶ kavyûm kelimesi "(tek başına) ayakta duran" veya "varlığını (tek başına) sürdürülebilen" şeklinde de çevrilebilir.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢٩﴾

قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَن تَشَاءُ وَتَنزِعُ الْمُلْكَ مِمَّن تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَن تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَن تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٦﴾ تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَمِيتِ وَتُخْرِجُ الْمَمِيتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرَفُّقُ مَن تَشَاءُ يَغْفِرُ حِسَابٍ ﴿٢٧﴾

قُلْ إِن تُخَفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْذَوْهُ يُعْلَمَهُ اللَّهُ وَيَعْلَمَ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾

إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٥٠﴾ هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦٠﴾

هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ﴿٤٣﴾

إِن تُبْذَوْهُ شَيْئًا أَوْ تُخَفَوْهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٥٤﴾

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا ﴿٨٧﴾

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣﴾

3 Al-i İmran/129. Göklerde olan ve yerde olan Allah'a aittir. Dilediğini bağışlar ve dilediğine azap eder. Allah bağışlayıcı ve merhametlidir.

3 Al-i İmran/26-27. (Ey Muhammed!) De ki: "Mülkün sahibi Allah'ım! Sen hükümranlılığı dilediğine verirsın, hükümranlılığı dilediğinden çekip alırsın. Dilediğini yükseltirsin, dilediğini alçaltırsın. iyilikler Senin elindedir. Senin her şeye gücün yeter. Geceyi gündüze sokarsın, gündüzü geceye sokarsın. Ölüden diri çıkarırsın ve diriden ölü çıkarırsın ve dilediğini de hesapsız rızıklandırırırsın".

3 Al-i İmran/29. De ki: "İçinizde olanı gizleseniz de, açıklasanız da, Allah onu bilir. O, göklerde ve yerde bulunanları da bilir ve Allah'ın gücü her şeye yeter".

3 Al-i İmran/5. Yerde ve gökte Allah'a hiçbir şey gizli değildir. 6. Rahimlerde sizi dilediği gibi biçimlendiren O'dur. O'ndan başka tanrı yoktur. O Üstün'dür, Bilge'dir.

33 Ahzap/43. O sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size melekleriyle birlikte hayır dua okuyan ve inananlara merhamet edendir.

33 Ahzap/54. Bir şeyi açıklasanız da gizleseniz de (bilin ki), Allah her şeyi bilmektedir.

4 Nisa/87. (O), kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır. Andolsun ki, O (geleceğinden) şüphe olmayan kıyamet gününde sizi toplayacaktır. Kim Allah'tan daha doğru sözlüdür?

57 Hadid/3. O hem İlk'tir, hem Son'dur; hem Aşikar'dır, hem Gizli'dir; O her şeyi bilir.¹⁴⁷

¹⁴⁷ Bu ayet daha açık bir biçimde şu şekilde tercüme edilmektedir: "O herşey kendisinden olan İlk'tir ve herşeyin kendisine varacağı Son'dur; varlığının delilleri aşikardır; gerçek mahiyeti gizlidir. O herşeyi bilir."

وَأَسِرُّوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٣﴾ أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿١٤﴾

67 Mülk/13. Sözlerinizi ister gizleyin, ister açığa vurun; O gönüllerde olanı bilmektedir. 14. Yaratana bilmez olur mu?¹⁴⁵ Kaldı ki, O nüfuz eden ve bilgi alandır.

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَنْ يَشَاءُ وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ ﴿٢١﴾ وَمَا أَنتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٢٢﴾

29 Ankebut/20-21. De ki: "Yeryüzünde dolaşın; Allah'ın yaratmaya nasıl başladığına bir bakın. İşte Allah son yaratmayı da yapacaktır. Allah'ın her şeye gücü yeter. O dilediğine azap eder, dilediğine merhamet eder. Sizler O'na çevrileceksiniz. 22. Siz yeryüzünde de, gökte de (Allah'ı) âciz bırakamazsınız. Allah'tan başka ne bir himayeciniz, ne bir yardımcınız vardır".

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٤٢﴾

29 Ankebut/42. Allah, onların Kendini bırakıp da yalvardıkları şeyleri bilir. O Güçlü'dür, Bilge'dir.

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ لَمْ يَكُن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْءٌ لَمْ يَقْنُتْ لَهُ فَرَادَىٰ

2 Bakara/116. Onlar: "Allah oğul edindi" dediler. Haşa; bilakis, göklerde ve yerde olanlar O'nundur; hepsi O'na boyun eğerler.

بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿١١٧﴾

2 Bakara/117. Gökleri ve yeri (örneksiz) var eden O'dur. O, bir işin olmasını dileince ona ancak "ol!" der; o da olur.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾

2 Bakara/255. (O) kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır. O diridir, varlıkları ayakta tutarak gözetip durandır. O'nu ne uyuklama, ne de uyku tutar. Göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur. O'nun izni olmadan katında aracılık edecek kimdir? Onların geçmişlerini ve geleceklerini bilir. O'nun dilemesinin dışında ilminden bir şey kavrayamazlar. O'nun tahtı gökleri ve yeri kuşatmıştır ve onların korunması Allah'a yük olmaz. O Yüce'dir, Ulu'dur.

أَلَمْ يَلَمْ ﴿١﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ﴿٢﴾

3 Al-i İmran/1. Elif, Lâ, Mîm. 2. Kendisinden başka tanrı olmayan Allah diridir, her an varlıkları gözetip durandır.¹⁴⁶

¹⁴⁵ Bu ibare "O yarattığını bilmez mi?" şeklinde anlaşılmaya da elverişlidir.

¹⁴⁶ *kayyûm* kelimesi '(tek başına) ayakta duran' veya 'varlığını (tek başına) sürdürebilen' şeklinde de çevrilebilir.

وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢٩﴾

قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَن تَشَاءُ وَتَنزِعُ الْمُلْكَ مِمَّن تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَن تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَن تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٦﴾ تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرزُقُ مَن تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢٧﴾

3 Al-i İmran/129. Göklerde olan ve yerde olan Allah'a aittir. Dilediğini bağışlar ve dilediğine azap eder. Allah bağışlayıcı ve merhametlidir.

3 Al-i İmran/26-27. (Ey Muhammed!) De ki: "Mülkün sahibi Allahımı! Sen hükümrânlığı dilediğine verirsın, hükümrânlığı dilediğinden çekip alırsın. Dilediğini yükseltirsın, dilediğini alçaltırsın. iyilikler Senin elindedir. Senin her şeye gücün yeter. Geceyi gündüze sokarsın, gündüzü geceye sokarsın. Ölüden diri çıkarırsın ve diriden ölü çıkarırsın ve dilediğini de hesapsız rızıklandırırsın".

3 Al-i İmran/29. De ki: "İçinizde olanı gizleseniz de, açıklasanız da, Allah onu bilir. O, göklerde ve yerde bulunanları da bilir ve Allah'ın gücü her şeye yeter".

3 Al-i İmran/5. Yerde ve gökte Allah'a hiçbir şey gizli değildir. 6. Rahimlerde sizi dilediği gibi biçimlendiren O'dur. O'ndan başka tanrı yoktur. O Üstün'dür, Bilge'dir.

33 Ahzap/43. O sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size melekleriyle birlikte hayır dua okuyan ve inananlara merhamet edendir.

33 Ahzap/54. Bir şeyi açıklasanız da gizleseniz de (bilin ki), Allah her şeyi bilmektedir.

4 Nisa/87. (O), kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır. Andolsun ki, O (geleceğinden) şüphe olmayan kıyamet gününde sizi toplayacaktır. Kim Allah'tan daha doğru sözlüdür?

57 Hadid/3. O hem İlk'tir, hem Son'dur; hem Aşikar'dır, hem Gizli'dir; O her şeyi bilir.¹⁴⁷

قُلْ إِن تَخْشَوْا مَا فِي صُورِكُمْ أَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمَ اللَّهُ وَيَعْلَمَ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾

إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٥﴾ هُوَ الَّذِي يَصُورُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦﴾

هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ﴿٤٣﴾

إِن تُبْدُوا شَيْئًا أَوْ تَخْفَوْهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٥٤﴾

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَا يَجْمَعُكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِلَّا رَحْمَةً فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا ﴿٨٧﴾

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣﴾

¹⁴⁷ Bu ayet daha açık bir biçimde şu şekilde tercüme edilmektedir: "O herşey kendisinden olan İlk'tir ve herşeyin kendisine varacağı Son'dur; varlığının delilleri aşikardır; gerçek mahiyeti gizlidir. O herşeyi bilir."

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا
مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ
الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٣﴾

يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ﴿١٩﴾ وَاللَّهُ
يَقْضِي بِالْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَقْضُونَ
بِشَيْءٍ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٢٠﴾

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٢﴾ غَافِرِ
الذُّبِّ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لَا إِلَهَ
إِلَّا هُوَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿٣﴾

إِلَيْهِ يُرْدُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخْرُجُ مِنْ نَمَرَاتٍ مِنْ
أَكْمَامِهِمَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ
وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ إِبْنُ سُرْقَاتٍ قَالُوا أَذْنَاكَ مَا مِنَّا مِنْ
شَيْءٍ ﴿٤٧﴾

فَاطِرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنفُسِكُمْ
أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأُلْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرُّكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ
شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١١﴾

اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ رَزَقُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْقَوِيُّ
الْعَزِيزُ ﴿١٩﴾

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ
وَيَعْلَمُ مَا تُفْعَلُونَ ﴿٢٥﴾ وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَالْكَافِرُونَ
لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿٢٦﴾

وَمَا أَنتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ
مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٣١﴾

39 Zümer/53. (Ey Muhammed! Benim a-
dıma) de ki: "Ey kendilerine karşı tutum-
suz davranan kullarım! Allah'ın rahmetin-
den umudunuzu kesmeyin. Doğrusu, Allah
günahların hepsini bağışlar. Çünkü çok ba-
ğışlayıcı ve merhametlidir."

40 Mu'min/19. (Allah) hain gözleri ve gö-
nüllerin gizlediğini bilmektedir. 20. Allah,
hakka göre hükmeder. O'nu bırakıp da
yalvardıkları putlar ise, hiçbir şeye göre
hüküm vermezler. Şüphesiz, Allah işi-
ten'dir, Gören'dir.

40 Mu'min/2. Kitab'ın indirilmesi, Güçlü
ve Bilgin olan Allah katındandır. 3. O,
günâhı bağışlayan, tövbeyi kabul eden, ce-
zası şiddetli, lütfu bol olandır. O'ndan
başka tanrı yoktur, dönüş O'nadır.

41 Fussilet/47. Kıyametin (ne zaman kopa-
cağının) bilgisi O'na aittir. O'nun bilgisi dı-
şında hiçbir ürün kabuğundan çıkmaz, hiçbir
dişi gebe kalmaz ve doğurmaz. Onlara:
"Bana ortak koştuklarınız nerede?" diye
seslendiği gün: "Sana, (buna dair) bizden
hiçbir şahid olmadığını arzederiz" derler.

42 Şura/11. Göklerin ve yerin Yaratanı,
size kendi cinsinizden eşler ve çift çift hay-
vanlar var etmiş –O'nun benzeri hiçbir şey
yoktur ve O işitendir, görendir– ve bu su-
retle, çoğalmanızı sağlamıştır.

42 Şura/19. Allah, kullarına lütfu bol olan-
dır; dilediğini rızıklandırır. O Güçlü'dür,
Üstün'dür.

42 Şura/25-26. Kullarının tövbesini kabul
eden, kötülükleri affeden, yaptıklarınızı
bilen, inanıp yararlı iş işleyenlere karşılık
verecek, lütfuyla onlara fazla verecek
olan O'dur. İnkârcılara gelince, onlar için
çetin bir azap vardır.

42 Şura/31. Yeryüzünde (O'nu) âciz bira-
kamazsınız, Allah'tan başka bir sahip çıka-
nınız da, yardımcınız da yoktur.

لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَهَبُ
لِمَنْ يَشَاءُ إِنَآثًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذَّكَوْرَ ﴿٤٩﴾

42 Şura/49. Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'ındır; dilediğini yaratır. O, dilediğine kız çocuk, dilediğine de erkek çocuk verir; yâhut hem kız, hem erkek çocuk verir; dilediğini de kısır bırakır. O bilendir, (her şeye) gücü yetendir.

أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ أُولَآئِكَ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِي
الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٩﴾

42 Şura/9. Yoksa onlar, Allah'tan başka hâmileler mi edindiler? Oysa, himaye eden O'dur. O ölüleri diriltir. O'nun her şey gücü yeter.

وَبَارِكِ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا
بَيْنَهُمَا وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٥﴾

43 Zuhruf/85. Göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların hükümranlığı kendisinin olan Allah ne yücedir! Kiyamet saatini bilmek O'na aittir. O'na döndürüleceksiniz.

فَلِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿٣٦﴾ وَلَهُ الْكِبَرِيَاءُ فِي السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣٧﴾

45 Casiye/36. Övgü, göklerin Rabbi, yerin Rabbi ve alemlerin Rabbi olan Allah içindir. 37. Göklerde ve yerde azamet O'nundur. O Güçlü'dür, Bilge'dir.

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ
أَنْ تُفَدَّ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا ﴿١٠٩﴾

18 Kehf/109. De ki: "Rabbimin sözlerini yazmak için denizler mürekkep olsa ve bir o kadarını da katsak, Rabbimin sözleri tükenmeden denizler tükenirdi".

وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿١٩﴾

16 Nahl/19. Allah gizlediğinizi de, açığa vurduğunuzu da bilir.

رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفَى عَلَى
اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٢٨﴾

14 İbrahim/38. (İbrahim şöyle demişti:) "Rabbimiz! Sen gizlediğimizi ve açığa vurduğumuzu bilirsin. Yerde ve gökte hiçbir şey Allah'a gizli değildir".

إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ ﴿١٠﴾

21 Enbiya/110. O, sözün açığa vurulanını da bilir, gizlediklerinizi de bilir.

لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ ﴿٢٣﴾

21 Enbiya/23. O yaptıklarından sorguya çekilmez, onlar ise sorguya çekileceklerdir.

فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ
الْكَرِيمِ ﴿١١٦﴾

23 Mu'minun/116. Gerçek hükümdar olan Allah yücedir. O'ndan başka Tanrı yoktur, O şanlı arşın Rabbidir.

عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٩٢﴾

23 Mu'minun/92. O görülmeeyeni de, görüleni de bilir. Koştukları ortaklardan yücedir.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
قَادِرٌ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلَ لَا رَيْبَ
فِيهِ فَأَنَّى الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا ﴿٩٩﴾

وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ
يُرِيدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ
عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٧﴾

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنفُسُهُمْ
يَظْلِمُونَ ﴿٤٤﴾

وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا
تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ
فِيهِ وَمَا يَغْرِبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ
وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي
كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٦١﴾

لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا تَبْدِيلَ
لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٦٤﴾ وَلَا يَحْزَنُكَ
قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦٥﴾

وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمُ وَلَقَدْ عَلِمْنَا
الْمُسْتَأْخِرِينَ ﴿٢٤﴾

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٨٦﴾

بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَلَيْسَ يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ
لَهُ صَاحِبَةً وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ
﴿١٠١﴾ ذَلِكَُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ
شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿١٠٢﴾

17 İsra/99. Gökleri ve yeri yaratan Allah'ın, onların benzerlerini de (tekrar) yaratabileceğini görmüyorlar mı? Allah onlara şüphe götürmeyen bir süre belirledi. Böyleyken, bu zalimler inkarcılıktan başka bir şey istemezler.

10 Yunus/107. Allah, sana bir sıkıntı verirse, onu O'ndan başkası gideremez. Sana bir iyilik dilerse, O'nun nimetini engelleyecek yoktur. Onu kullarından dilediğine verir. O çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

10 Yunus/44. Allah insanlara hiç zulmetmez. Fakat insanlar kendilerine zulmetmektedirler.

10 Yunus/61. (Ey Muhammed!) Hangi durumda olursan ol ve Kur'an'dan ne okursan oku, siz de ne iş yaparsanız yapın, yaptıklarınıza daldığınız an, şüphesiz Biz sizi görmekteyizdir. Yerde ve gökte hiçbir zerre Rabbin gizli değildir. Bundan daha küçüğü de, daha büyüğü de, apaçık bir kitaptadır.

10 Yunus/64. Onlara dünya hayatında da, ahirette de müjde vardır. Allah'ın sözleri değiştirilmez. İşte büyük kurtuluş budur. 65. (Ey Muhammed!) Onların sözü seni üzmesin. Güç (ve şeref) bütünüyle Allah'a aittir. O İhten'dir, Bilendir.

15 Hicr/24. Andolsun, sizden önce geçenleri biliriz ve andolsun geri kalanları da biliriz.

15 Hicr/86. Senin Rabbin çok bilgili Yararıdır.

6 En'am/101. Gökleri ve yeri yoktan var eden, O'dur. O'nun karısı olmadan nasıl çocuğu olabilir? Oysa her şeyi O yaratmıştır ve O her şeyi bilir. 102. Rabbiniz Allah, işte budur. O'ndan başka tanrı yoktur, O her şeyin yaratıcısıdır. Öyleyse O'na tapın.

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ الْغَنِيُّ
الْغَنِيُّ ﴿١٠٣﴾

O her şeyin vekilidir. 103. Gözler onu algılayamaz, O ise gözleri kavrar, çünkü O (her şeye) nüfuz eder¹⁴⁴ ve haberdar olur.

وَنَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبْدَل لِكَلِمَاتِهِ
وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١١٥﴾

6 En'am/115. Rabbinin sözü doğruluk ve adalet bakımından tamamlanmıştır. O'nun sözlerini değiştirebilecek yoktur. O İşiten'dir, Bilen'dir.

قُلْ لِمَنْ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ كَسْبُ عَلَى
نَفْسِهِ الرَّحْمَةِ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِي
الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٢﴾ وَلَهُ مَا
سَكَنَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٣﴾
قُلْ أَغْنَى اللَّهُ أَتَّخِذُ وَلِيًّا فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَهُوَ يُطْعَمُ وَلَا يُطْعَمُ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ
مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٤﴾

6 En'am/12. De ki: "Göklerde ve yerde olanlar kimindir?" De ki: "Allah'ındır". O, merhameti kendi üzerine almıştır. O sizi, şüphe götürmeyen kıyamet gününde toplayacaktır. (O gün) kendilerini yitirenler ise inanmayanlardır. 13. Gece ve gündüz barınan her şey O'nundur. O İşiten'dir, Bilen'dir. 14. De ki: "Gökleri ve yeri yaratan, beslemeyip besleyen Allah'tan başka himayeci mi edineyim?" De ki: "Bana Müslümanlar'ın ilki olmam emrolundu". Asla Allah'a ortak koşanlardan olma!

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ وَلَا يُرَدُّ
بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٤٧﴾

6 En'am/147. Seni yalanlıyorlarsa, de ki: "Rabbiniz geniş rahmet sahibidir. Ama onun azabı da suçlu toplumdan geri çevrilemez".

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿١٨﴾

6 En'am/18. O, kullarının üstünde karşı konulmaz güce sahiptir. O Bilge'dir, Haberdar'dır.

وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ يَعْلَمُ سِرُّكُمْ
وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ ﴿٣﴾

6 En'am/3. Göklerde ve yerde Allah O'dur, gizlinizi, açığınızı bilir, kazandıklarınızı da bilir.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَيَوْمَ يَقُولُ
كُنْ فَيَكُونُ قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يَنْفَعُ فِي الصُّورِ
عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿٧٣﴾

6 En'am/73. Gökleri ve yeri bir gaye ile yaratan O'dur. Ve "ol" dediği gün, hemen olur. O'nun sözü gerçektir. Sûr'a üfleneceği gün hükümrânlık O'nundur; görül-meyeni de, görüleni de bilir. O Bilge'dir, Haberdar'dır.

يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ
مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ ﴿٢١﴾

34 Sebe'/2. (O) yere gireni ve oradan çıkan, gökten ineni ve oraya yükseleni bilir. O merhametli ve çok bağışlayıcıdır.

¹⁴⁴ Latif kelimesi, letâfet anlamında kullanıldığında 'kavranması güç olan' veya 'nüfuz eden' anlamlarına gelir. Bu kelime genellikle 'lütuf sahibi' olarak çevrilmektedir; oysa, buradaki bağlamı açısından düşünüldüğünde, yukarıda verilen anlamın daha doğru olduğu görülmektedir.

الْمُتَلَقِّينَ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشَّمَالِ قَعِيدٌ ﴿١٧﴾ مَا
يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴿١٨﴾

alıcı (melek), kaydetmektedir. Her ne söz söylese, yanında hazır bulunan bir gözcü vardır.

وَكَتُبْنَا لَكَ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هَذَا إِلَيْكَ قَالِ عَذَابِي أَصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ
الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٦﴾

7 A'raf/156. (Mûsa:) "Bu dünyada ve ahirette bize güzel olanı yaz. Biz sana yöneldik" dedi. (Allah şöyle buyurdu:) "Azabıma dilediğim kimseyi uğrattırım. Ama rahmetim her şeyi kaplamıştır. Onu, sakinanlara, zekatı verenlere ve âyetlerimize inanmış olanlara yazacağım".

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَرَهُمْ
وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ ﴿١٢﴾

36 Yasin/12. Şüphesiz ölüleri diriltlen, işlediklerini ve bıraktıkları eserleri yazan Biziz. Biz her şeyi apaçık bir sicilde (bir bir) saydık.

إِنَّ اللَّهَ عَالِمُ غَيْبِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ عَلِيمٌ
بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٣٨﴾

35 Fatır/38. Allah, göklerin ve yerin gaybını bilir. O gönüllerde olanı bilendir.

مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَانَهُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٣٥﴾ وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي
وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٣٦﴾

19 Meryem/35. Çocuk edinmek Allah'a yaraşmaz. O (bundan) yücedir. Bir işe hükmederse, ona sadece "ol" der, o da olur. 36. Doğrusu, Allah benim de Rabbinizdir. Bu yüzden O'na tapın. Bu, dosdoğru yoldur.

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ
عِلْمًا ﴿١١٠﴾

20 Taha/110. (Allah) onların geçmişlerini de, geleceklerini de bilir. Onların ilmi ise O'nu kuşatamaz.

وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ
اهْتَدَىٰ ﴿٨٢﴾

20 Taha/82. Ben, tövbe edeni, inanıp yararlı iş işleyerek doğru yola gireni bağışlarım.

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿٢١٧﴾ الَّذِي يَرَاكَ
حِينَ تَقُومُ ﴿٢١٨﴾ وَتَقْلُبُ فِي السَّاجِدِينَ ﴿٢١٩﴾
إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٢٢٠﴾

26 Şuara/217-220. (Ey Muhammed!) Senin (namazda) durduğunu ve secde edenler arasında dolandığını gören Üstün ve merhamet sahibi Allah'a güven. O işiten'dir Bilendir.

قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٧٥﴾ أَتُنْتُمُ الْآفَكُونَ ﴿٧٦﴾ فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِي إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٧﴾ الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ﴿٧٨﴾ وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ ﴿٧٩﴾ وَإِذَا مَرَضْتُ فَهُوَ يَشفِينِ

26 Şuara/75-83. (İbrâhim şöyle demişti:) "Eski atalarınızın ve sizin nelere taptıklarını görüyor musunuz? Doğrusu, onlar benim düşmanımdır. Dostum ancak âlemlerin Rabbidir. Beni yaratan da, doğru yola erıştiren de O'dur. Beni yediren de, içiren

﴿٨٠﴾ وَالَّذِي يُضَيِّتُنِي ثُمَّ يُنْقِضُنِي ﴿٨١﴾ وَالَّذِي
أَمْسَحَ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ ﴿٨٢﴾ رَبِّ
هَبْ لِي حُكْمًا وَالْجَنَّةَ بِالصَّالِحِينَ ﴿٨٣﴾

de O'dur. Hasta olduğumda bana O şifâ verir. Beni öldürecek, sonra da dirilecek olan O'dur. Ceza gününde yanlışlarımı bana bağışlamasını umduğum O'dur. Rab- birimi Bana hüküm (gücü) ver ve beni iyiler arasına kat".

وَأَنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٩﴾

26 Şuara/9. Rabbin şüphesiz Üstün'dür, Merhametli'dir.

وَأَنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا
يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾ وَأَنَّ رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ
وَمَا يُغْلِثُونَ ﴿٧٤﴾

27 Neml/73. Rabbin, insanlara karşı lütuf sahibidir. Fakat onların çoğu şükretmezler. 74. Şüphesiz, Rabbin onların gönüllerinin gizlediklerini de, açığa vurduklarını da bilmektedir.

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ
سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٨﴾ وَرَبُّكَ
يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُغْلِثُونَ ﴿٦٩﴾ وَقُلْ اللَّهُ
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْحَمْدُ فِي الْأُولَى وَالْآخِرَةِ وَمَا
الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٧٠﴾

28 Kasas/68. Rabbin dilediğini yaratır ve se- çer; onlar için seçim hakkı yoktur. Allah onla- rın koştukları ortaklardan uzaktır ve Yüce'dir. 69. Rabbin, gönüllerinin gizlediklerini ve açığa vurduklarını bilir. 70. Allah O'dur, O'ndan başka tanrı yoktur. Övgü dünyada da, ahirette de O'nadır; hüküm O'nundur. Sizler O'na döndürüleceksiniz.

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنَّ تَكُونُوا صَالِحِينَ
فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا ﴿٢٥﴾

17 İsra/25. İçinizde olanı en iyi bilen Rab- binizdir. Eğer iyi kimselerseniz, (bilin ki) O kendisine başvuranları bağışlar.

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنَّ يَشَاءُ يَرْحَمَكُم أَوْ إِنَّ يَشَاءُ
يُعَذِّبَكُم وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿٥٤﴾ وَرَبُّكَ
أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا نَعْمًا
الَّتِيَّ عَلَى بَعْضٍ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا ﴿٥٥﴾

17 İsra/54. Sizi en iyi Rabbiniz bilir. Dilerse size acır, dilerse size azap eder. (Ey Mu- hammed!) Biz seni onlara koruyucu gön- dermedik. 55. Göklerde ve yerde olanları en iyi Rabbin bilir. Peygamberlerin kimine kiminden fazla iyilikte bulunduk ve Da- vud'a Zebur'u verdik.

وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا الرَّبَّ
الَّتِيَّ أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ
وَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا ﴿٦٠﴾

17 İsra/60. Sana: "Rabbin insanları kuşatmış- tır" demistik. Sana gösterdiğimiz rüyayı ve Kur'an'da lanetlenen ağacı, sadece insanları sınamak için meydana getirdik.¹⁴³ Biz onları korkutuyoruz, ama bu, ancak onların büyük azgınlığını artırıyor.

¹⁴³ Bu ayet mekkî olduğundan dolayı, bahsi geçen 'Rüya Olayı' Mîrac olmalı. Bilindiği gibi Miracın bedenlenmediğini ileri sürerler onun bir 'rüya' olduğunu kabul ederler. Hz. Muhammed bunu anlatırken müşrikler inkâr etmişlerdi. Ayette bahsi geçen 'lanetli ağaç' ise 'zakkum'dur. Cehennemde ağaç olduğunu bildiren bu ayet inince müşrikler Hz. Muhammed ile alay etmeye başladılar. Teimîh bu olaydır.

وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌ وَفِي الْأَرْضِ إِلَهٌ وَهُوَ
الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ﴿٨٤﴾

43 Zuhruf/84. Gökte de Tanrı, yerde de Tanrı O'dur. O Bilge'dir, Bilen'dir.

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمْ
الْأَوَّلِينَ ﴿٨٥﴾

44 Duhan/8. O'ndan başka tanrı yoktur; diriltir ve öldürür. O sizin de Rabbiniz, önceki babalarınızın da Rabbidir.

فَقَرِّءُوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٥٠﴾
وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ
مُبِينٌ ﴿٥١﴾

51 Zariyat/50-51. (Ey Muhammed! De ki: "Öyleyse, Allah'a koşuşun; ben sizin için O'nun katından bir uyarıcıyım. Allah'ın yanında başkasını tanrı kılmayın; ben sizin için O'nun katından bir uyarıcıyım".

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌ
وَاحِدٌ فَعَمَّا كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا
صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ﴿١١٠﴾

18 Kehf/110. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Ancak, bana Tanrınız'ın tek bir Tanrı olduğu vahyolunuyor. Rabbine kavuşmayı uman kimse yararlı iş işlesin ve Rabbine kullukta (O'na) kimseyi ortak koşmasın".

إِلَهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُمْ
مُنْكَرَةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٢٢﴾

16 Nahl/22. Tanrınız tek bir tanrıdır. Ama, ahirete inanmayanların kalpleri inkar içindedir ve kendileri de büyüklük taslamaktadırlar.

وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَخَذُوا إِلَهِينَ اثْنَيْنِ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ
فَإِذَا يَافَوْهُ فَاَرْتَابُوا ﴿٥١﴾

16 Nahl/51. Allah: "İki tanrı edinmeyin. O, tek bir Tanrı'dır; yalnız Benden korkun" dedi.

قُلْ إِنَّمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَعَلِمْتُمْ
مُسْلِمُونَ ﴿١٠٨﴾

21 Enbiya/108. De ki: "Bana Tanrınız'ın tek bir Tanrı olduğu vahyolundu. Artık Müslüman olacak mısınız?"

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ
الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٢٢﴾

21 Enbiya/22. Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka tanrılar olsaydı, ikisi de bozulurdu. Arşın Rabbi olan Allah, onların titeltirmelerinden yücedir.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا
إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿٢٥﴾ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ
وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ ﴿٢٦﴾

21 Enbiya/25. (Ey Muhammed!) Senden önce gönderdiğimiz her elçiye: "Benden başka tanrı yoktur, Bana kulluk edin" diye vahyetmişizdir. 26. Onlar: "Rahmân çocuk edindi" dediler. Haşâ; melekler şerefli kılınmış kullardır.

وَاللَّهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٣﴾

2 Bakara/163. Tanrınız tek bir Tanrı'dır. O esirgeyen ve merhamet edenden başka tanrı yoktur.

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

3 Al-i İmran/18. Allah, melekler ve adaleti yerine getiren ilim sahipleri, Allah'tan başka tanrı olmadığına tanıklık ederler. O Üstün ve Bilge olandan başka tanrı yoktur.

3. Allah'ın Sıfatları (Ne Olduğu, Neler Yaptığı)

Kur'an'ın anlatımına uygun bir Allah tasavvuruna sahip olmak, Müslüman bireyin ahlaki dinî yaşamı açısından çok önemlidir. Tenzih gayretiyle haddinden fazla aşkınlaştırılmış bir Allah tasavvuru ferdin duygusal ve düşünsel dünyasını zayıflatır. Halbuki, Kur'an'a göre O hem göklerde, hem de yeryüzünde ilahtır (43 Zuhruf/84) ve O insana şah damarından daha yakındır (50 Kaf/16). Yine 'tenzih' uğruna Allah'ı her türlü ahlaki kayıttan bağımsız olarak tasavvur etmek, mutlak anlamda ahlaki zatiyete sahip bir Allah tasavvurunu zayıflatır. İslam ümmeti, hiç tenzih kaygısı taşımayanın doğurduğu çarpıklıkları da yaşayarak görmüştür. Ancak Müslüman kitlenin en büyük kesiminin inaniş biçimi olan Ehl-i Sünnet'in Allah tasavvurunun oluşmasında, Maturidî gelenekten çok, yukarıda anılan zaafı taşıyan Eş'arilik belirleyici olmuştur. Kelam ekollerinin düşünce yapıları üzerinde tarihsel şartların ve siyasi gelişmelerin etkisi de gözönünde bulundurulacak olursa, Müslüman ferdin, kültürel mirasın kendisine sunmuş olduğu Allah tasavvurunu, sık sık Kur'an'ın vermek istediği Allah tasavvuruyla karşılaştırma zarureti kendisini gösterir. Allah'ın sıfatlarını kelamcılar genellikle zatî sıfatlar ve subutî sıfatlar olarak iki grupta tasnif etmişlerdir. Allah'ın sıfatları burada da tasnif edilerek verilebilirdi. Ne var ki, bir ayette genellikle birkaç sıfat birden ifade edildiğinden, böyle bir tasnif çok sayıda tekrara yol açardı. Bu yüzden, Allah'ın sıfatlarını konu edinen pasajların hepsini toplu hâlde vermek zorunda kaldık.

وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى ﴿٤٣﴾ وَأَنَّهُ هُوَ أُنْزِلَ وَأَحْيَا ﴿٤٤﴾ وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ﴿٤٥﴾ مِن تُطْفَئَةِ إِذَا تُنْمَتَى ﴿٤٦﴾ وَأَن عَلَيْهِ الشَّاهِدَ الْآخَرَى ﴿٤٧﴾ وَأَنَّهُ هُوَ أَعْنَى وَأَقْنَى ﴿٤٨﴾ وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ الشَّعَرَى ﴿٤٩﴾ وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا الْأُولَى ﴿٥٠﴾ وَنُوحًا فَمَا أَتَى ﴿٥١﴾ وَقَوْمَ نُوحٍ مِن قُلِّ إِنَّهُمْ كَانُوا هُمُ أَظْلَمَ وَأَطَى ﴿٥٢﴾ وَالْمُؤْتَفِكَةَ أَهْوَى ﴿٥٣﴾ فَغَشَاهَا مَا غَشَى ﴿٥٤﴾

53 Necm/43. Güldüren de, ağlatan da O'dur. 44. Dirilten de, öldüren de O'dur. 45-46. Akıtılan damladan iki çifti, erkek ve dişi yaratma O'dur. 47. Son yaratma O'nun işidir. 48. Doğrusu, zengin eden de, varlıklı kılan da O'dur. 49. Şi'râ yıldızının Rabbi O'dur. 50-54. İlk Âd'ı ve Semûd'u yok edip, geri bırakmayan, daha önce de Nûh toplumunu (yok eden) –onlar daha zalim ve daha azgındı– ve altüst olmuş kasabaları yere batıran, onları gömdükçe gömen O'dur.

إِنِّ بَطِشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ﴿١٢﴾ إِنَّهُ هُوَ يَبْدَأُ وَيُعِيدُ ﴿١٣﴾ وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ ﴿١٤﴾ ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ﴿١٥﴾ فَعَالٌ لِّمَا يُرِيدُ ﴿١٦﴾

85 Buruc/12. Rabbinin yakalaması şiddetlidir. 13. Önce yaratıp sonra tekrar eden O'dur. 14-16. Her dilediğini mutlaka yapan, Arşin Yüce sahibi, çok seven, bağışlayan O'dur.

50 Kaf/16. İnsanı Biz yarattık, kendi kendine ne fısıldadığını da biliriz; (çünkü) Biz ona şah damarından daha yakınız. 17-18. Çünkü onun sağında ve solunda oturan iki

ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنبِتُوا شَجَرَهَا إِنَّ اللَّهَ مَعَ
 الَّذِينَ يَتَّقُونَ ﴿٦٠﴾ أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّ اللَّهَ
 يَقُولُ لَهُمْ نَحْنُ الْمَوْلَاةُ وَمَنْ لَنَا مِنْ دُونِ اللَّهِ
 أَنْ يُبْعَثَ مُضِرًّا ﴿٦١﴾ أَمْ يُحِبُّونَ الْمَرْءَ
 عَلَى اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَكْثَرُ ﴿٦٢﴾ أَمْ يَحْسَبُونَ
 أَنَّ اللَّهَ يَقُولُ لَهُمْ نَحْنُ الْمَوْلَاةُ وَمَنْ لَنَا
 مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْ يُبْعَثَ مُضِرًّا ﴿٦٣﴾ أَمْ يُحِبُّونَ
 الْمَرْءَ عَلَى اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَكْثَرُ ﴿٦٤﴾ أَمْ يُحِبُّونَ
 الْمَرْءَ عَلَى اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَكْثَرُ ﴿٦٥﴾

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ
 شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِّ وَكَبِيرٌ
 تَكْبِيرًا ﴿١١١﴾

قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَآتَيْنَهُوا إِلَى
 ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا ﴿٤٢﴾ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا
 يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤٣﴾

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي
 السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنَّ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ
 بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾

onunla, bir ağacını bile bitirmeye gücünü-
 zün yetmediği ferahlatıcı bahçeler mey-
 dana getiren mi? Allah'ın yanında bir tanrı
 mı?" Hayır; onlar (haktan) sapan bir top-
 luluktur. 61. Yeri, oturmaya elverişli kılan,
 arasında imarlar meydana getiren, oraya
 sabit dağlar yerleştiren ve iki deniz arasında
 engel koyan kimdir? Allah'ın yanında bir
 tanrı mı? Hayır; çoğu bilmezler. 62. Darda
 kalana, kendisine yakardığı zaman karşılık
 veren, başındaki sıkıntıyı gideren ve sizi
 yeryüzünün sahipleri yapan kimdir? Al-
 lah'ın yanında bir tanrı mı? Pek az düşü-
 nüyorsunuz. 63. Karanın ve denizin karan-
 lıklarında size yol bulduran ve rüzgarları
 rahmetinin önünde müjdeci olarak gönde-
 ren kimdir? Allah'ın yanında başka bir
 tanrı mı? Allah onların koştukları eşlerden
 Yüce'dir. 64. Yaratmaya başlayan, sonra
 da onu tekrar edecek olan; size gökten ve
 yerden rızık veren kimdir? Allah'ın yanında
 bir tanrı mı?¹³⁹ De ki: "Eğer doğru sözlü
 iseniz, açık delilinizi getirin!"

17 İsrâ/111. De ki: "Övgü, çocuk edinme-
 miş olan, hükümrانlığında ortağı bu-
 lunmayan, acizlikten ötürü bir himayeciye
 ihtiyacı olmayan Allah'adır". O'nu gereğin-
 ce yücelt.

17 İsrâ/42. (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer
 onların dedikleri gibi- Allah'la beraber
 tanrılar bulunsaydı, o durumda hepsi arşın
 sahibi olmaya yol ararlardı". 43. Haşa; O,
 onların söylediklerinden çok çok yücedir.

10 Yunus/68. "Allah çocuk edindi" dediler -
 Haşa, o muhtaç değildir, (çünkü) göklerde
 olanlar ve yerde olanlar O'nundur-; Buna
 dair elinizde bir belgeniz yoktur. Allah'a
 karşı bilmediğiniz şeyler mi söylüyorsunuz?

¹³⁹ Bu pasajdaki *em-men* ifadelerini isim-i mevsul olarak kabul edecek olursak, "... eden kimdir?" şek-
 lindeki bütün ifadeleri 59. ayetteki "Allah mı daha iyidir, yoksa onların koştukları ortaklar mı?"
 sorusunun devamı olarak çevirmek gerekir: "(onlar mı daha iyidir) yoksa ... eden mi?" Bu durumda *e-
 l-lâhun ma'a'llâh* sorularını da, "Allah'ın yanında (başka) bir tanrı daha mı var?" şeklinde çevirmek
 mümkündür.

قُلْ أَغْيَرَ اللَّهُ أَبْعِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ يَفْعَلُونَ ﴿١٦٤﴾

6 En'am/164. De ki: "Allah her şeyin Rabbi iken, O'ndan başka bir Rab mı arayayım?" Herkesin kazandığı sadece kendisininindir. Hiçbir günahkar başkasının günah yükünü yüklenmez. Sonra dönüşünüz Rabbinizedir. O, ayrılığa düştüğünüz şeyleri size bildirecektir.

وَالصَّافَّاتِ صَفًّا ﴿١﴾ فَالزَّاجِرَاتِ زَجْرًا ﴿٢﴾ فَالتَّالِيَاتِ ذِكْرًا ﴿٣﴾ إِنَّ إِلَهُكُمْ لَوَاحِدٌ ﴿٤﴾ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ الْمَشَارِقِ ﴿٥﴾

37 Saffat/1-5. Sıra sıra dizilenlere¹⁴⁰, bir haykırış koparanlara¹⁴¹ ve uyarı okuyanlara¹⁴² andolsun ki, sizin Tanrınız birdir; O göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbi'dir. O doğuların Rabbidir.

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾

37 Saffat/180. Senin izzet sahibi Rabbin, onların vasıflandırmalarından münezzehtir.

لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَاصْطَفَىٰ مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ سُبْحَانَهُ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٤﴾

39 Zümer/4. Allah çocuk edinmek isteseydi, yaratıklarından dilediğini seçerdi. O bundan yücedir. O, karşı konulmaz güçle sahip tek Allah'tır.

ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَالَّذِينَ كَفَرُوا فُتِنُوا ﴿٦٢﴾

40 Mu'min/62. İşte her şeyin yaratıcısı olan Rabbiniz Allah budur. O'ndan başka tanrı yoktur. Nasıl ayartılıyorsunuz?

هُوَ الْحَيُّ لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٥﴾

40 Mu'min/65. O diridir, O'ndan başka tanrı yoktur. Dini yalnız O'na has kılarak O'na yalvarın. Övgü, Âlemlerin Rabbi Allah'adır.

وَأَسْأَلُ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَخْلَقْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِلَهًا يُعْبَدُونَ ﴿٤٥﴾

43 Zuhruf/45. (Ey Muhammed!) Senden önce gönderdiğimiz peygamberlerimize sor; Biz, Rahman'dan başka, kulluk edecekleri tanrılar (meşru) kılmış mıyız?

قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ ﴿٨١﴾ سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٨٢﴾

43 Zuhruf/81. (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer Rahman'ın çocuğu olsaydı, (ona) kulluk edenlerin ilki ben olurum". 82. Göklerin ve yerin Rabbi, arş'ın Rabbi, onların vasıflandırmalarından münezzehtir.

¹⁴⁰ Melekler kastediliyor olmalı; krş. 37 Saffat/165; 78 Nebe'/38.

¹⁴¹ krş. 37 Saffat/19.

¹⁴² krş. 77 Mürselat/5-6. Bu ifadeye şöyle de anlam verilebilir: "(Allah'ı) andıkça ananlara" (krş. 39 Zümer/75; 41 Fussilet/38 vb.).

ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُبْنُوا شَجَرًا إِلَهُ مَعَ
 اللَّهُ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ ﴿٦٠﴾ أَمْنَ جَعَلَ الْأَرْضَ
 قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِي وَجَعَلَ
 بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا إِلَهُ مَعَ اللَّهُ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا
 يَعْلَمُونَ ﴿٦١﴾ أَمْنَ يُحِبُّ الْمُنْظَرُ إِذَا دَعَاهُ
 وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ إِلَهُ مَعَ
 اللَّهُ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ ﴿٦٢﴾ أَمْنَ يَهْدِيكُمْ فِي
 ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلِ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ
 يَدَيْ رَحْمَتِهِ إِلَهُ مَعَ إِلَهٍ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ
 ﴿٦٣﴾ أَمْنَ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْفُكُم مِّنَ
 السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَهُ مَعَ اللَّهُ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ
 كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

onunla, bir ağacını bile bitirmeye gücünü-
 zün yetmediği ferahlatıcı bahçeler mey-
 dana getiren mi? Allah'ın yanında bir tanrı
 mı? Hayır; onlar (haktan) sapan bir top-
 luluktur. 61. Yeri, oturmaya elverişli kılan,
 arasında ırmaklar meydana getiren, oraya
 sabit dağlar yerleştiren ve iki deniz arasında
 engel koyan kimdir? Allah'ın yanında bir
 tanrı mı? Hayır; çoğu bilmezler. 62. Darda
 kalana, kendisine yakardığı zaman karşılık
 veren, başındaki sıkıntıyı gideren ve sizi
 yeryüzünün sahipleri yapan kimdir? Al-
 lah'ın yanında bir tanrı mı? Pek az düşü-
 nüyorsunuz. 63. Karanın ve denizin karan-
 lıklarında size yol bulduran ve rüzgarları
 rahmetinin önünde müjdeci olarak gönde-
 ren kimdir? Allah'ın yanında başka bir
 tanrı mı? Allah onların koştıkları eşlerden
 Yüce'dir. 64. Yaratmaya başlayan, sonra
 da onu tekrar edecek olan; size gökten ve
 yerden rızık veren kimdir? Allah'ın yanında
 bir tanrı mı?¹³⁹ De ki: "Eğer doğru sözlü
 iseniz, açık delilinizi getirin!"

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ
 شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِّ وَكَبْرَهُ
 تَكْبِيرًا ﴿١١١﴾

17 İsrâ/111. De ki: "Övgü, çocuk edinme-
 miş olan, hükümranlılığında ortağı bu-
 lunmayan, acizlikten ötürü bir himayeciye
 ihtiyacı olmayan Allah'adır". O'nu gereğinin-
 ce yücelt.

قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذَا لَابْتَغَوْا إِلَى
 ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا ﴿٤٢﴾ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا
 يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤٣﴾

17 İsrâ/42. (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer
 —onların dedikleri gibi— Allah'la beraber
 tanrılar bulunsaydı, o durumda hepsi arşın
 sahibi olmaya çok ararlardı". 43. Haşa; O,
 onların söylediklerinden çok çok yücedir.

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا وَلَوْلَا هُوَ الْعَنِيُّ لَهُ مَا فِي
 السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنَّ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ
 بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾

10 Yunus/68. "Allah çocuk edindi" dediler –
 Haşa, o muhtaç değildir, (çünkü) göklerde
 olanlar ve yerde olanlar O'nundur–; Buna
 dair elinizde bir belgeniz yoktur. Allah'a
 karşı bilmediğiniz şeyler mi söylüyorsunuz?

¹³⁹ Bu pasajdaki *em-men* ifadelerini ism-i mevsul olarak kabul edecek olursak, "... eden kimdir?" şek-
 lindeki bütün ifadeleri 59. ayetteki "Allah mı daha iyidir, yoksa onların koştıkları ortaklar mı?"
 sorusunun devamı olarak çevirmek gerekir: "(onlar mı daha iyidir) yoksa ... eden mi?" Bu durumda *e-*
ilâhun ma'a'llâh sorularını da, "Allah'ın yanında (başka) bir tanrı daha mı var?" şeklinde çevirmek
 mümkündür.

قُلْ أَغْيَرَ اللَّهُ آبِئِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿١٦٤﴾

6 En'am/164. De ki: "Allah her şeyin Rabbi iken, O'ndan başka bir Rab mi arayayım?" Herkesin kazandığı sadece kendisindir. Hiçbir günahkar başkasının günah yükünü yüklenmez. Sonra dönüşünüz Rabbinizedir. O, ayrılığa düştüğünüz şeyleri size bildirecektir.

وَالصَّافَّاتِ صَفًّا ﴿١﴾ فَالزَّاجِرَاتِ زَجْرًا ﴿٢﴾ فَالتَّالِيَاتِ ذِكْرًا ﴿٣﴾ إِنَّ إِلَهَكُمْ لَوَاحِدٌ ﴿٤﴾ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ الْمَشَارِقِ ﴿٥﴾

37 Saffat/1-5. Sıra sıra dizilenlere¹⁴⁰, bir haykırış koparanlara¹⁴¹ ve uyarı okuyanlara¹⁴² andolsun ki, sizin Tanrınız birdir; O göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbi'dir. O doğuların Rabbidir.

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾

37 Saffat/180. Senin izzet sahibi Rabbin, onların vasıflandırmalarından münezzehtir.

لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَخْلُقَ وَلَدًا لَاصْطَلَفَىٰ مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ سُبْحَانَهُ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٤﴾

39 Zümer/4. Allah çocuk edinmek isteseydi, yaratıklarından dilediğini seçerdi. O bundan yücedir. O, karşı konulmaz güce sahip tek Allah'tır.

ذِكْرُكَ اللَّهُ رَبُّكُمْ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّقُوا اللَّهَ تَوْفَقُونَ ﴿٦٢﴾

40 Mu'min/62. İşte her şeyin yaratıcısı olan Rabbiniz Allah budur. O'ndan başka tanrı yoktur. Nasıl ayartılıyorsunuz?

هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٥﴾

40 Mu'min/65. O diridir, O'ndan başka tanrı yoktur. Dini yalnız O'na has kılarak O'na yalvarın. Övgü, Âlemlerin Rabbi Allah'adır.

وَأَسْأَلُ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ آلِهَةً يُعْبَدُونَ ﴿٤٥﴾

43 Zuhruf/45. (Ey Muhammed!) Senden önce gönderdiğimiz peygamberlerimize sor; Biz, Rahman'dan başka, kulluk edecekleri tanrılar (meşru) kılmış mıyız?

قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ ﴿٨١﴾ سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٨٢﴾

43 Zuhruf/81. (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer Rahman'ın çocuğu olsaydı, (ona) kulluk edenlerin ilki ben olurudum". 82. Göklerin ve yerin Rabbi, arş'ın Rabbi, onların vasıflandırmalarından münezzehtir.

¹⁴⁰ Melekler kastediliyor olmalı; krş. 37 Saffat/165; 78 Nebe'/38.

¹⁴¹ krş. 37 Saffat/19.

¹⁴² krş. 77 Mürselat/5-6. Bu ifadeye şöyle de anlam verilebilir: "(Allah'ı) andıkça ananlara" (krş. 39 Zümer/75; 41 Fussilet/38 vb.).

أَلْفُسُكُمُ أَزْوَاجًا لِّتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلْ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾
وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافَ أَلْسِنَتِكُمْ وَالْوِلْدَانِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ ﴿٢٢﴾
وَمِنْ آيَاتِهِ مَتَاعُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَإِغْفَاؤُكُمْ مِّنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٢٣﴾
وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْرِجُ بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٢٤﴾
وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنتُمْ تَخْرُجُونَ ﴿٢٥﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ مُبَشِّرَاتٍ وَلِيُذِيقَكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَلِتَحَرِيَّ الْفُلْكَ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٤٦﴾

أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١٩﴾ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَنْ يَشَاءُ وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ ﴿٢١﴾

خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٤﴾

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَحْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَّاءٍ فَأَخْرَجَ بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَّاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَجَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٦٤﴾

vuşacağıınız eşler yaratıp, aranızda sevgi ve rahmet var etmesi, O'nun belgelerinden-
dir. Bunlarda, düşünen toplum için dersler
vardır. 22. Gökleri ve yeri yaratması, dille-
rinizin ve renklerinizin değişik olması,
O'nun belgelerindendir. Bunlarda bilenler
için dersler vardır. 23. Geceleyin uyuma-
nız, gündüz de lütfundan (rızk) aramanız,
O'nun (varlığının) belgelerindendir. Bun-
larda, dinleyen toplum için dersler vardır.
24. Size korku ve ümit veren şimşegi gös-
termesi, gökten su indirip ölümünden
sonra yeri onunla diriltmesi, O'nun (varlı-
ğının) belgelerindendir. Bunlarda, aklını
kullanan toplum için dersler vardır. 25.
O'nun buyruğu ile göğün ve yerin ayakta
durması, O'nun belgelerindendir. Sonra O
sizi kabirlerinizden bir çağırmayagörsün;
hemen çıkıverirsiniz.

30 Rum/46. Size rahmetini tattırması,
buyruğu ile gemileri yürütmesi, lütfundan
rızk istemeniz ve (O'na) şükretmeniz için
rüzgarları müjdeciler olarak göndermesi
O'nun (varlığının) belgelerindendir.

29 Ankebut/19. Allah'ın yaratmaya nasıl
başlayıp, sonra onu nasıl tekrar ettiğini
görmüyorlar mı? Şüphesiz, bu Allah'a ko-
laydır. 20-21. De ki: "Yeryüzünde dolaşın;
Allah'ın yaratmaya nasıl başladığına bir ba-
kın. İşte Allah son yaratmayı da yapacaktır.
Allah'ın her şey gücü yeter. O dilediğine
azap eder, dilediğine merhamet eder. Sizler
O'na çevrileceksiniz.

29 Ankebut/44. Allah gökleri ve yeri ge-
rektiği gibi yaratmıştır. Doğrusu, bunda
inanana ders vardır.

2 Bakara/164. Göklerin ve yerin yaratılma-
sında, gece ile gündüzün gidip gelmesinde,
insanlara yarar sağlayan şeyleri denizde taşı-
yan gemilerde, Allah'ın gökten su indirip,
ölümünden sonra yeri onunla diriltmesinde
ve orada her türlü canlıyı yaymasında, rüz-
garları ve gökle yer arasında boyun eğdirilen
bulutları yönetmesinde, aklını kullananlar
için belgeler vardır.

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿١٩٠﴾

3 Al-i İmran/190. Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün gidip gelişinde, akıllı olanlara dersler vardır.

اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٧﴾

57 Hadid/17. Bilin ki, ölümünden sonra yere Allah can vermektedir; aklınızı kullanırsınız diye, size belgeleri açıkladık.

2. Allah'ın Birliği (Tevhîd)

Müşrik bir ortamda nazil olan Kur'an'ın en temel tezi, evrensel İslam öğretisinin ve vahiy geleneğinin temeli olan Allah'ın birliği (tevhîd) ilkesidir. Kur'an'ın da açıkça tanıklık ettiği gibi, putperest Araplar Allah'ın varlığına inanıyorlardı (23 Mü'minûn/84-89). Kur'an'ın onlara yönelik en temel eleştirilerinden birisi, Allah'ı gereği gibi takdir edemeyişleri idi (6 En'am/91). Onlar Allah'ı kabul etmekle birlikte, Allah'ın bazı sıfatlarını putlara vermekle Allah'ın ulûhiyyetini parçalamışlardı. Kur'an, Mekki ayetler başta olmak üzere çok yoğun bir biçimde, başından sonuna kadar Tevhîd'i kökleştirmeye çalışmıştır.

رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا ﴿٩﴾

73 Müzzemmil/9. O, doğunun ve batının Rabbidir; O'ndan başka tanrı yoktur. Öyleyse O'nu vekil tut!

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ﴿١﴾ اللَّهُ الصَّمَدُ ﴿٢﴾ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴿٣﴾ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴿٤﴾

112 İhlas/1. De ki: "O Allah biriciktir". 2-4. "Allah, doğurmamış, doğmamış olan, hiçbir dengi bulunmayan, hiçbir şeye muhtaç olmayan ve her şey kendisine muhtaç olandır".

قُلْ إِنَّمَا أَنَا مُنذِرٌ وَمَا مِن إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٦٥﴾

38 Sad/65. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben sadece bir uyarıcıyım. Gücü her şeye yeten tek Allah'tan başka tanrı yoktur".

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَالِقِ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَآلَيْ تُؤْفِكُونَ ﴿٣﴾

35 Fâtır/3. Ey insanlar! Allah'ın size olan nimetini anın; size gökten ve yerden rızık veren Allah'tan başka bir yaratan mı var? O'ndan başka tanrı yoktur. Nasıl da ayartıyorsunuz?

إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿٩٨﴾

20 Taha/98. Sizin Tanrınız, ancak, kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır. O bilgice her şeyi kuşatmıştır.

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى أَلِلَّهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾ أَمِنْ خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْبَثْنَا بِهِ حَدَاقًا

27 Neml/59-60. (Ey Muhammed!) De ki: "Övgü Allah'adır. Seçtiği kullarına selam olsun". Allah mı daha iyidir, yoksa O'na koştukları ortaklar mı? Yoksa gökleri ve yeri yaratan, gökten size su indirip,

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ ثَبَّتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ﴿٧﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ سِيرِكُمْ آيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾

إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُتَّقُونَ ﴿٦﴾

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلْكَ تَخْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَةِ اللَّهِ لِيُرِيَكُمْ مِنْ آيَاتِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣١﴾

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعُ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لَأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿٢١﴾

وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَآيَ آيَاتِ اللَّهِ تُنْكِرُونَ ﴿٨١﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٧﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنَّكَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَّتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِي الْمَوْتِ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾

سَتَرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٥٣﴾

26 **Şuara/7.** Yeryüzüne bakmazlar mı? Orada, bitkilerden nice güzel çiftler yetiştirmişizdir. 8. Şüphesiz, bunlarda (Allah'ın kudretine) işaret vardır, ama onların çoğu inanmazlar.

27 **Neml/93.** De ki: "Övgü Allah'adır. O âyetlerini size gösterecek, siz de onları tanıyacaksınız". Rabbin yaptıklarınızdan habersiz değildir.

10 **Yunus/6.** Gece ile gündüzün gidiş gelişinde, Allah'ın göklerde ve yerde yarattıklarında, sakınanlar için ibretler vardır.

31 **Lokman/31.** Gemilerin denizde Allah'ın lütfuyla yürüdüğünü görmez misin? Allah böylece size varlığının delillerini gösterir. Bunlarda, çok sabreden ve çok şükreden herkese dersler vardır.

39 **Zümer/21.** Allah'ın, gökten bir su indirip, onu yerdeki kaynaklara yerleştirdiğini, sonra onunla türlü türlü ekinler yetiştirdiğini görmez misin? Sonra onlar gürleşir, kurur ve sen de onları sapsarı görürsün, sonra da onları çer çöpe çevirir. Şüphesiz, bunlarda, aklı olanlar için bir öğüt vardır.

40 **Mu'min/81.** Allah size delillerini gösteriyor. Allah'ın delillerinden hangisini inkar edersiniz?

41 **Fussilet/37.** Gece ile gündüz, güneş ile ay Allah'ın belgelerindendir. Güneşe ve aya secde etmeyin; eğer O'na kulluk etmek istiyorsanız, bunları yaratan Allah'a secde edin.

41 **Fussilet/39.** Yeryüzünü kupkuru görmen, Allah'ın belgelerindendir. Biz ona su indirdiğimiz zaman harekete geçip, kabarır. Ona can veren Allah, şüphesiz ölüleri de diriltir. O her şeye kadirdir.

41 **Fussilet/53.** Onun hak olduğu meydana çıkıncaya kadar onlara hem uzaklardaki, hem de kendi içlerindeki delillerimizi göstereceğiz. Rabbinin her şeye şahid olması yetmez mi?

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا
مِنْ دَابَّةٍ وَهُوَ عَلَى جَمْعِهِمْ إِذَا يَشَاءُ قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ الْخَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ﴿٣٢﴾
يَشَأُ يُسْكِنُ الرِّيحَ فَيَظْلِلْنَ رَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ إِنَّ فِي
ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣٣﴾ أَوْ يُوقِنُ
بِمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ ﴿٣٤﴾

إِنَّ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٣٥﴾
وَفِي خَلْقِكُمْ وَمَا يَبُتُّ مِنْ دَابَّةٍ آيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ
﴿٣٦﴾ وَاختِلَافَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ
السَّمَاءِ مِنْ رِزْقٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
وَتَصْرِيفِ الرِّيَّاحِ آيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٣٧﴾ تِلْكَ
آيَاتُ اللَّهِ تَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ
وَأَيَاتِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٣٨﴾

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ﴿١٧﴾ وَإِلَى
السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ﴿١٨﴾ وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ
نُصِبَتْ ﴿١٩﴾ وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ﴿٢٠﴾

أَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوْاءِ السَّمَاءِ مَا
يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ
يُؤْمِنُونَ ﴿٧٩﴾

وَهُوَ الَّذِي يُخَيِّ وَيُبَيِّتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٨٠﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ
تُنْتَشِرُونَ ﴿٢٠﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ

42 Şura/29. Gökleri, yeri ve ikisinde yay-
dığı canlıları yaratması, O'nun delillerin-
dendir. O dileyince bunları bir araya topla-
maya da güç yetirir.

42 Şura/32. Denizde yüce dağlar gibi yü-
rüyen (gemi)ler O'nun delillerindendir. 33.
O dilerse rüzgarı durdurur da yelkenliler
denizin yüzünde durakalırlar. Bunlarda,
çok sabırlı ve çok şükreden herkes için de-
liller vardır. 34. Yahut yaptıklarına karşılık
onları ortadan kaldırır bir ve çoğunu da
bağışlar.

45 Casiye/3. Göklerin ve yerin yaratılma-
sında, inananlara dersler vardır. 4. Sizin yara-
tılmanızda ve canlıların yeryüzünde yayılma-
sında, kesin olarak inanan kimseler için
âyetler vardır. 5. Gece ile gündüzün birbiri
ardından gelmesinde, gökten Allah'ın rızık
vermek için yağmur indirip, ölümünden
sonra yeri onunla diriltmesinde ve rüzgârları
yönetmesinde, aklını kullanan kimseler için
dersler vardır. 6. (Ey Muhammed!) İşte bu
sana gerçek olarak anlattıklarımız, Allah'ın
varlığının delilleridir. Artık Allah'tan ve O'nun
delillerinden sonra hangi söze inanırlar?

88 Gaşiye/17-20. Devenin nasıl yaratıldı-
ğına, göğün nasıl yükseltildiğine, dağların
nasıl dikildiğine, yerin nasıl düzeltildiğine
hiç bakmazlar mı?

16 Nahl/79. Göğün boşluğunda buyruk al-
tında (uçan) kuşları görmüyorlar mı? On-
ları Allah'tan başka kimse tutamaz. Bun-
larda inanan topluma dersler vardır.

23 Mu'minun/80. Diriltten de, öldüren de
O'dur. Gece ile gündüzün birbiri ardından
gitmesi de O'nun eseridir. Düşünmez
misiniz?

30 Rum/20. Sizi topraktan yaratması,
O'nun (varlığının) belgelerindendir. Sonra
hemen birer insan olup yeryüzüne yayılır-
sınız. 21. İçinizden kendileriyle huzura ka-

وَيَرْبِطُونَ أَنْ يُتَّخِذُوا مِنْ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١٥٠﴾
أَوَّلِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا
مُهِينًا ﴿١٥١﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا
بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ أَوَّلِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرُهُمْ وَكَانَ
اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٥٢﴾

inkâr ederiz” diyenler, ikisi arasında bir yol tutmak isteyenler; işte bunlar gerçekten inkârcılardır. Biz de inkârcılara aşağılık bir azap hazırladık. 152. Ancak, Allah’a ve elçilerine inananlar ve onlardan hiçbirini diğerlerinden ayırmayanlar, işte onlara ödülleri veracağız. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

بِآيَاتِهَا التَّاسِ قَدْ جَاءَكُمْ الرُّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَآمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧٠﴾

4 Nisa/170. Ey insanlar! Elçi, size Rabbinizden gerçeği getirdi. Kendi iyiliğiniz için inanın. Eğer inkâr ederseniz, (bilin ki) göklerde ve yerde olanlar Allah'a aittir. Allah bilgidir, bilgedir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ
كَفَالَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ
وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٨﴾

57 **Hadid/28.** Ey inananlar! Allah'a saygılı olun ve Elçisi'ne inanın ki, Allah size rahmetini iki kat versin; sizin için, kendisiyle yürüyeceğiniz bir ışık var etsin; sizi bağlasın. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالرَّسُولِ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا
بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾

57 **Hadid/8.** Peygamber, sizi Rabbinize inanmaya çağırdığı hâlde niçin Allah'a inanmazsınız? Hem O sizden inanacaksınız diye sağlam söz almıştı.

فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٨﴾

64 **Teğabün/8.** Öyleyse, Allah'a, Peygamberi'ne ve indirdiğimiz ışığa (Kur'an'a) inanın! Allah işlediklerinizden haberdardır.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِقُونَ وَالنَّصَارَى
مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٩﴾

5 Maide/69. Mü'minler, Yahudî olanlar, Sabiiler ve Hristiyanlar'dan, Allah'a ve ahiret gününe inanan ve yararlı iş işleyen kimselere korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

B. ALLAH

Allah ve insan iki temel odaklıdır. Cahiliyyenin dünya görüşü insan merkezli iken, Kur'an'ın dünya görüşü Allah merkezlidir. İnsan, Allah'ın karşısında sorumlu olan, ikincil bir varlıktır. Kainatta Allah'a denk ikinci bir varlık yoktur. Kur'an, Hz. Nuh ve Hz. İbrahim ile başlatılan monoteist devrimi sürdürür. Allah birdir, aşkındır ve kozmik yaratıcı olmanın yanında insana ahlaki ve siyasi buyruklar (şeriat) veren ahlaki bir öznedir. Allah, panteist teorilerde olduğu gibi, evrenin içinde erimiş değildir; ondan ayrıdır, onunla sürekli yaratma, tedbir ve takdir ilişkisi içindedir. Aynı şekilde, O insanı da yaratmıştır ve onunla haberleşmektedir (vahiy). O, insanın Efendisidir (rabb) ve insanla ilişkisi ahlaki bir temele dayanmaktadır (*sunnetullâh*): Yukarıdan aşağıya rahmet, şefkat, insan, gazap ve her hâlükârda adalet; aşağıdan yukarıya ise, minnettarlık ve takvâ veya nankörlük ve azgınlık.

1. Allah'ın Varlığı ve Varlığının Delilleri

İslam düşünürleri (özellikle kalamcılar) Allah'ın varlığı hakkında birtakım deliller geliştirmişlerdir. Bunların bir bölümü halkın anlayabileceği seviyede olmayıp birçok teknik bilgiyi öngörmektedir. Kur'an'da Allah'ın varlığını doğrudan bir sorun olarak ele alındığı söylenemez, çünkü Kur'an'ın doğrudan muhatapları olan müşrikler Allah'a inanıyorlardı. Fakat Kur'an, insanların Allah'ı doğru olarak takdir etmelerini ve onların içinde bulundukları negatif ahlaki konularından çözülerek Hz. Peygamber'e ve Kur'an'a inanmalarını sağlamak amacıyla, 'nedenellik/düzen delili' ile 'inayet delili'ni kullanmıştır. İnayet delili, tabiattaki (yeryüzündeki) bütün nimetlerin insanın emrine verilmesinin (insanın yaşamasına imkân sağlamasının) Allah'ın işi olduğudur.

وَأَيَّةٌ لَهُمُ الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا
فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ ﴿٣٣﴾ وَجَعَلْنَا فِيهَا حَبَاتٍ مِنْ نَجِيلٍ
وَأَعْنَابٍ وَفَجْرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ ﴿٣٤﴾ لِيَأْكُلُوا مِنْ
ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٣٥﴾ سُبْحَانَ
الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ
أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾ وَأَيَّةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ
نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ ﴿٣٧﴾ وَالشَّمْسُ
تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٣٨﴾
وَالْقَمَرَ قَدَرْنَا مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ
﴿٣٩﴾ لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا
اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٤٠﴾
وَأَيَّةٌ لَهُمُ أَنَّا حَمَلْنَا دُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ
﴿٤١﴾ وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ﴿٤٢﴾ وَإِنْ
نَشَاءُ نَعْرِفُهُمْ فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنْقَذُونَ ﴿٤٣﴾
إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ﴿٤٤﴾

36 Yasin/33. İşte şu ölü yeryüzü onlara bir delildir. Onu diriltir ve oradan taneler çıkartırız da ondan yerler. 34-35. Orada hurmalıklar ve üzüm bağları var ederiz, aralarından pınarlar fışkırtırız ki, onun ve elleriyle yaptıklarının ürünlerini yesinler; hiç şükretmezler mi? 36. Yerin yetiştirdiklerinden, kendi cinslerinden ve daha bil-mediklerinden çift çift yaratan Allah Yüce'dir. 37. Onlara bir delil de gecedir: Gündüzü ondan sıyrırız da, karanlıkta kaliverirler. 38. Güneş de yörüngesinde yürüyüp gitmektedir. Bu, güçlü ve bilin olan Allah'ın kânunudur. 39. Ay için de sonunda kuru bir hurma dalına döneceği konaklar tayin etmişizdir.¹³⁸ 40. Aya erişmek güneşe yaramaz. Gece de gündüzü geçemez. Her biri belli bir yörüngede yüzerler. 41-42. Onlara bir delil de, soylarını dolu giymiyle taşımamız ve kendileri için bunun gibi nice binekleri yaratmış olmamızdır. 43. Dilesek, onları suda boğarız; ne (kimseyi) çağırabilir, ne de kurtarırlılar. 44. Ama katımızdan bir rahmet ve bir süreye kadar geçinmeleri için (onları boğmuyoruz).

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ
مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيضٌ وَحُمْرٌ
مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ ﴿٢٧﴾ وَمِنَ الثَّمَرِ
وَالدَّوَابِّ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى
اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ﴿٢٨﴾

¹⁹⁸ 'urcûn, 'hurma salkımının sapı' veya 'hurma dalı' demektir. Eski bir hurma dalının biçimi, ayın aldığı hilal şeklini andırdığı için bu benzetme kullanılmıştır.

وَيُرِيدُونَ أَنْ يُتَحَدَّثُوا بَيْنَ ذَلِكَ سُبُلًا ﴿١٥٠﴾
 أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا
 مُهِينًا ﴿١٥١﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُقْرِفُوا
 بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ أُولَئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرُهُمْ وَكَانَ
 اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٥٢﴾

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَآمِنُوا
 خَيْرًا لَكُمْ وَإِنْ تَكَفَّرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ
 وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧٠﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ
 كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ
 وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٨﴾

وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالرَّسُولِ يَدْعُوكُمْ لِقَائِهِمْ
 بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾

فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ بِمَا
 تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٨﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِقُونَ وَالصَّاحِبُونَ
 مِنَ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلُوا صَالِحًا فَلَا خَوْفَ
 عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٩﴾

inkâr ederiz" diyenler, ikisi arasında bir yol tutmak isteyenler; işte bunlar gerçekten inkârcılardır. Biz de inkârcılara aşağılık bir azap hazırladık. 152. Ancak, Allah'a ve elçilerine inananlar ve onlardan hiçbirini diğerlerinden ayırmayanlar, işte onlara ödülleri vereceğiz. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

4 Nisa/170. Ey insanlar! Elçi, size Rabbinizden gerçeği getirdi. Kendi iyiliğiniz için inanin. Eğer inkâr ederseniz, (bilin ki) göklerde ve yerde olanlar Allah'a aittir. Allah bilgindir, bilgedir.

57 Hadid/28. Ey inananlar! Allah'a saygılı olun ve Elçisi'ne inanın ki, Allah size rahmetini iki kat versin; sizin için, kendisiyle yürüyeceğiniz bir ışık var etsin; sizi bağışlasın. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

57 Hadid/8. Peygamber, sizi Rabbinize inanmaya çağırdığı hâlde niçin Allah'a inanmazsınız? Hem O sizden inanacaksınız diye sağlam söz almıştı.

64 Teğabün/8. Öyleyse, Allah'a, Peygamberi'ne ve indirdiğimiz ışığa (Kur'an'a) inanın! Allah işlediklerinizden haberdardır.

5 Maide/69. Mü'minler, Yahudî olanlar, Sabiiler ve Hristiyanlar'dan, Allah'a ve ahiret gününe inanan ve yararlı iş işleyen kimselere korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

B. ALLAH

Allah ve insan iki temel odaklıdır. Cahiliyyenin dünya görüşü insan merkezli iken, Kur'an'ın dünya görüşü Allah merkezlidir. İnsan, Allah'ın karşısında sorumlu olan, ikincil bir varlıktır. Kalnatta Allah'a denk ikinci bir varlık yoktur. Kur'an, Hz. Nuh ve Hz. İbrahim'le başlatılan monoteist devrimi sürdürür. Allah birdir, aşkındır ve kozmik yaratıcı olmanın yanında insana ahlaki ve siyasi buyruklar (şeriat) veren ahlaki bir öznedir. Allah, panteist teorilerde olduğu gibi, evrenin içinde erimiş değildir; ondan ayırır, onunla sürekli yaratma, tedbir ve takdir ilişkisi içindedir. Aynı şekilde, O insanı da yaratmıştır ve onunla haberleşmektedir (vahiy). O, insanın Efendisidir (rabb) ve insanla ilişkisi ahlaki bir temele dayanmaktadır (sunnnetullâh): Yukarıdan aşağıya rahmet, şefkat, ihsan, gazap ve her hâ-lükârda adalet; aşağıdan yukarıya şükretme, minnetkarlık ve takvâ veya nankörlük ve azgınlık.

1. Allah'ın Varlığı ve Varlığının Delilleri

İslam düşünürleri (özellikle kelimacılar) Allah'ın varlığı hakkında birtakım deliller geliştirmişlerdir. Bunların bir bölümü halkın anlayabileceği seviyede olmayıp birçok teknik bilgiyi öngörmektedir. Kur'an'da Allah'ın varlığının doğrudan bir sorun olarak ele alındığı söylenemez, çünkü Kur'an'ın doğrudan muhatapları olan müşrikler Allah'a inanıyorlardı. Fakat Kur'an, insanların Allah'ı doğru olarak takdir etmelerini ve onların içinde bulundukları negatif ahlaki konumlarından çözülerek Hz. Peygamber'e ve Kur'an'a inanmalarını sağlamak amacıyla, 'nedensellik/düzen delili' ile 'inayet delili'ni kullanmıştır. Inayet delili, tabiatteki (yeryüzündeki) bütün nimetlerin insanın emrine verilmesinin (insanın yaşamasına imkân sağlamasının) Allah'ın işi olduğudur.

وَأَيَّةٌ لَهُمُ الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ أَحْيَيْتَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ ﴿٣٣﴾ وَجَعَلْنَا فِيهَا حَبَاتٍ مِنْ نَجِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجْرَتْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ ﴿٣٤﴾ لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٣٥﴾ سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾ وَأَيَّةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مَظْلُمُونَ ﴿٣٧﴾ وَالشَّمْسُ تَحْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٣٨﴾ وَالْقَمَرَ قَدَرْتَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ ﴿٣٩﴾ لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٤٠﴾ وَأَيَّةٌ لَهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفَلَكِ الْمَشْحُونِ ﴿٤١﴾ وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ﴿٤٢﴾ وَإِنْ نَشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيحَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنْقَذُونَ ﴿٤٣﴾ إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ﴿٤٤﴾

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودَ ﴿٢٧﴾ وَمِنَ النَّبْلِ وَالذَّوَابِّ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ﴿٢٨﴾

36 Yasin/33. İşte şu ölü yeryüzü onlara bir delildir. Onu diriltir ve oradan taneler çıkartırız da ondan yerler. 34-35. Orada hurmalıklar ve üzüm bağları var ederiz, aralarından pınarlar fışkırtırız ki, onun ve elleriyle yaptıklarının ürünlerini yesinler; hiç şükretmezler mi? 36. Yerin yetiştirdiklerinden, kendi cinslerinden ve daha bilmediklerinden çift çift yaratan Allah Yüce'dir. 37. Onlara bir delil de gecedir: Gündüzü ondan sıyrırız da, karanlıkta kalıverirler. 38. Güneş de yörüngesinde yürüyüp gitmektedir. Bu, güçlü ve bilgin olan Allah'ın kânunudur. 39. Ay için de sonunda kuru bir hurma dalına döneceği konaklar tayin etmişizdir.¹³⁸ 40. Aya erişmek güneşe yaramaz. Gece de gündüzü geçemez. Her biri belli bir yörüngede yülerler. 41-42. Onlara bir delil de, soylarını dolu gemiyle taşımamız ve kendileri için bunun gibi nice binekleri yaratmış olmamızdır. 43. Dilesek, onları suda boğarız; ne (kimseyi) çağırabilir, ne de kurtarırlar. 44. Ama katımızdan bir rahmet ve bir süreye kadar geçinmeleri için (onları boğmuyoruz).

35 Fâtır/27. Allah'ın gökten su indirdiğini görmez misin? Biz onunla renkleri çeşit çeşit ürünler yetiştiririz, dağlarda da beyaz, kırmızı ve siyah, değişik renklerde tabakalar varetmişizdir. 28. İnsanlar, yerde yürüyenler ve davarlar da böyle çeşit çeşit renktedirler. Kulları arasında, Allah'tan (gerçekten) korkanlar ancak bilginlerdir. Allah üstündür, çok bağışlayıcıdır.

¹³⁸ 'urcûn, 'hurma salkımının sapı' veya 'hurma dalı' demektir. Eski bir hurma dalının biçimi, ayın aldığı hilal şeklini andığı için bu benzetme kullanılmıştır.

A. İMAN ESASLARI

Kur'an'da, genel anlamda iman edilmesi istenen hususlar beş tanedir: 1. Allah'ın Varlığı ve Birliği, 2. Peygamberlik ve Peygamberler, 3. Kitaplar, 4. Melekler ve 5. Ahiret Hayatı. Meleklerle ve Kitaplara inanmanın, Peygamberlik kurumuna imanın zorunlu unsurları oldukları düşünülerek iman esaslarının üç ana unsura indirildiği de olmuştur: Tevhid (Allah'ın Birliği), Nübüvvet (Peygamberlik) ve Me'ad (Yeniden Dirilme ve Hesap). Bunlardan Meleklerle ilgili pasajlara I.Bölüm'de yer verildi. Bu bölümde ise, önce genel olarak iman esaslarını belirleyen pasajlara yer verilecek, daha sonra her bir iman esası müstakil olarak ele alınacaktır.

أَمَّنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ
أَمَّنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا تَفَرُّقَ بَيْنَ أَحَدٍ
مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ
الْمَصِيرُ ﴿٢٨٥﴾

2 Bakara/285. Rabbinden kendisine indirilene, Allah'ın Elçisi de, inananlar da inandı. Hepsî Allah'a, meleklerine, kitaplarına, elçilerine inandı. "Biz elçilerinden hiçbirini diğerinden ayırmayız. İşittik, itaat ettik. Rabbimiz bizi bağışlamayı dileriz; dönüş ancak Sanadır" (dediler).

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى وَالصَّابِئِينَ
مَنْ أَمَّنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ
يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾

2 Bakara/62. Mü'minler, Yahudiler, Hristiyanlar ve Sabiiler'den Allah'a ve ahiret gününe inanıp yararlı iş yapanların ecirleri Rablerinin katındadır. Artık onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir de.

قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ
مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا تَفَرُّقَ بَيْنَ أَحَدٍ
مِنْهُمْ وَتَحَنُّنٌ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٨٤﴾

3 Al-i İmran/84. (Ey Muhammed!) "Biz, Allah'a, bize indirilene, İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a ve (İsraillî) boylara indirilenlere, Musa'ya, İsa'ya ve peygamberlere Rableri tarafından verilenlere inandık, onlardan hiçbirini diğerlerinden ayırmayız. Biz Allah'a teslim olmuşuzdur" de.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي
نُزِّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أُنْزِلَ مِنْ قَبْلُ وَتَمَنَّ
تَكْفُرَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ
ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١٣٦﴾

4 Nisa/136. Ey inananlar! Allah'a, Elçisi'ne, Elçisi'ne indirilen Kitab'a ve daha önce indirilen Kitab'a inanın! Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, elçilerini ve ahiret gününü inkar ederse, derin bir sapıklığa sapmış olur.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا
بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ

4 Nisa/150-151. Allah'ı ve elçilerini inkar edenler ve Allah ile elçilerinin arasını ayırmak isteyerek: "Kimine inanır ve kimini

ذَٰلِكَ وَمَنْ يُعْظَمْ حُرْمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ
وَأُحِلَّتْ لَكُمُ الْأَنْعَامُ إِلَّا مَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَاجْتَنِبُوا
الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ ﴿٣٠﴾
حُنْفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكَينَ بِهِ وَمَنْ يَشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا
خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتُخَطَّفُ الطَّيْرُ أَوْ يُتَهَيَّرُ بِهِ الرِّيحُ فِي
مَكَانٍ سَحِيقٍ ﴿٣١﴾

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ
عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ
سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلِ وَفِي هَٰذَا لَيَكُونُ الرَّسُولُ
شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا
الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ
فَنِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٧٨﴾

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ
عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٩﴾

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْمُتَّيَّمَةُ وَلَحْمُ الْخَنزِيرِ وَمَا أَهَلَ
لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالطَّيْحَةُ
وَمَا أَكَلَ السَّبْعُ إِلَّا مَا ذُكِّرْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ
وَأَنْ تَسْتَفْسِمُوا بِالْأَرْزَامِ ذَٰلِكُمْ فَسُقِ الْيَوْمَ نَفْسُ الدِّينِ
كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تُخْشَوْهُمْ وَاجْتَنِبُوا الْيَوْمَ
أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ
لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْصَصَةٍ غَيْرِ
مُتَحَافِظٍ لِإِيمَانِهِ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٠﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئُونَ وَالنَّصَارَىٰ
مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفَ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يُحْزَنُونَ ﴿٦٩﴾

22 Hac/30-31. İşte böyle; Allah'ın yasaklarına kim saygı gösterirse, bu Rabbinin katında onun iyiliğinedir. Size, size bildirilenlerin dışındaki hayvanlar helal kılınmıştır. Allah'a yönelmiş olarak ve O'na ortak koşmaksızın putların pislighinden kaçının, yamuk sözden de kaçının. Allah'a ortak koşan kimse, gökten düşüp de kuşların kapıştığı veya rüzgarın bir derin uçuruma attığı şeye benzer.

22 Hac/78. Allah uğrunda gereği gibi cihad edin. O sizi seçmiş, babanız İbrahim'in yolu olan dinde sizin için hiçbir zorluk kılmamıştır. Daha önce ve bunda (Kur'an'da), Peygamber'in size örnek olması, sizin de insanlara örnek olmanız için, O size 'Müslüman' adını vermiştir. Artık namazı kılın, zekâtı verin, ve sahibiniz olan Allah'a tutunun. O ne güzel sahip, ne güzel yardımcıdır!

61 Saf/9. Ortak koşanlar istemeseler de, dinini bütün dinlerden üstün kılmak için, Elçisi'ni doğruluk rehberiyle (Kur'an'la) ve hak dinle gönderen O'dur.

5 Maide/3. Size leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkası uğrunda kesilenler, —canları çıkmadan kesmemişseniz— boğulmuş, vurularak öldürülmüş, düşüp ölmüş, süsülerek ölmüş, yırtıcı hayvan tarafından yenmiş hayvanların ve dikili taşlar üzerine boğazlanan hayvanların etlerini yemeniz ve fal oklarıyla kismet aramanız haram kılındı. Bunları işlemek yoldan çıkmadır. Bugün, inkâr edenler dininizden umutlarını kesmişlerdir. Artık onlardan korkmayın, Benden korkun. Bugün size dininizi ikmâl ettim ve size olan nimetimi tamamladım. Size din olarak İslâmı beğendim. Açlıktan darda kalan, isteyerek günaha yönelmeden bunlardan yiyebilir. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

5 Maide/69. Mü'minler Yahudî olanlar, Sabiiler ve Hristiyanlar'dan, Allah'a ve ahiret gününe inanan ve yararlı iş işleyen kimselere korku yoktur ve onlar üzülmeceklerdir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM İTİKAD

İslam'da inanç esasları, örneğin Hristiyanlık'ta olduğu gibi irrasyonel birtakım dogmalar değildir. İnsan, iman edilecek hususları aklı ile bedahetle görür ve onlara kalbiyle coşkulu bir biçimde yönelir ("Rahman'ın ayetleri onlara okunduğu zaman ağlayarak secdeye kapanırlar" 19 Meryem/58). Ebû Hanîfe bu alanı incelemeyi *Fıkıh-ı Ekber* olarak isimlendirmektedir. Bu isimlendirme/niteleme işin anlama ve kavrama boyutuna verilen önemin bir göstergesidir. Kur'an dikkatle okunduğunda, onun iman ve amelî farklı ama birbirine etkileri kaçınılmaz iki unsur olarak gördüğü hemen farkedilir. İman, insanın yeryüzündeki serüveninin dinamosudur. İlk Müslümanlar da bunu böyle algılamışlardı. Ancak zaman içerisinde, olumsuz birtakım siyasi gelişmeler sonucunda ortaya çıkan Haricilik, bu iman-amel birlikteliğini, büyük günah işleyenin kafir olduğu ve dolayısıyla öldürülmesi gerektiği noktasına kadar götürmek suretiyle istismar etmişti. Buna karşı, iman ile amelînin farklı şeyler olduğu tezini öne sürerek, bu terörün önünü almaya çalışanlar oldu (Mürciiler). Ne var ki, bunun uzun vadeli sonucu da, imanla amel arasındaki bağın yitirilmesi oldu. M. İkbâl'in dediği gibi, "Tevhid, yeryüzünde hayat için bir kuvvet iken, Kelâm ilminde üzerinde tartışılan teorik bir konu hâline geldi". Kur'an'da inanç esasları irrasyonel ve kör inancı şart koşan bir yapıdan uzaktır. Muharref Hristiyanlık'ta olduğu şekliyle, sorgulamadan kabul anlamında kör inanç, tarihte bağnazlığı ve Ortaçağ boyunca görülen şiddeti üretmiştir. Kur'an'da insanın inanması beklenen şeyler, insanın mantığında ve vicdanında temelini bulan, bilgi temelli inanç ilkeleridir. Böyle bir itikad ise, özgüven, anlayış ve Ortaçağ İslam tarihinde görüldüğü gibi, hoşgörü üretir.

فَأَنفِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقِيمَ وَلَكِنْ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾ مُبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٣١﴾ مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٣٢﴾

فَأَنفِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ الْقِيمَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ يُصْعَدُونَ ﴿٤٣﴾

وَمَنْ يَرْغَبْ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٣٠﴾ إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٣١﴾ وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمْ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُوا إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٢﴾ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتَ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَإِلَهَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٣﴾

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٣٥﴾ قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٦﴾ فَإِنْ آمَنُوا بِحُجَّتِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٣٧﴾ صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ غَائِبُونَ ﴿١٣٨﴾ قُلْ اتَّحَضَرْتُمْ فِي اللَّهِ

30 Rum/30. (Ey Muhammed!) Hakka yönelerek kendini Allah'ın insanları yaratış biçimi olan dine ver. Allah'ın yaratışında değişme yoktur. İşte dosdoğru din budur, fakat insanların çoğu (bunu) bilmiyorlar. 31-32. Allah'a yönelerek O'na karşı saygılı olun, namazı kılın; dinlerini perçalayarak bölük bölük olan –her grup kendi elinde kiyle sevinir– müşriklerden olmayın.

30 Rum/43. Allah katından, kaçınılmaz günün gelmesinden önce, kendini dosdoğru dine yönelt. O gün (insanlar iki gruba) ayrılırlar.

2 Bakara/130. Kendini bayağılaştırandan başka kim İbrahim'in dininden yüz çevirir? Biz dünyada onu seçtik, şüphesiz o ahirette de iyilerdendir. 131. Zira, Rabbi ona: "Teslim ol!" buyurduğunda, o da: "Alemlerin Rab-bine teslim oldum" demişti. 132. İbrahim, bunu kendi oğullarına da vasiyet etti. Yakup da: "Oğullarım! doğrusu size bu dini Allah seçti. Siz de ancak Allah'a teslim olarak canverin!" dedi. 133. Yoksa Yakub'a ölüm geldiğinde siz yanında mıydınız? Oğullarına: "Benden sonra neye tapacaksınız?" diye sormuştu. Onlar da: "Senin Tanrına, ataların İbrahim, İsmail, İshâk'ın Tanrısı olan Tek Tanrı'ya tapacağız ve biz O'na teslim olmuşuzdur" demişlerdi.

2 Bakara/135. (Ey Muhammed!) "Yahudi veya Hristiyan olursanız doğru yolda olursunuz" derler. "Hayır, doğruya yönelen İbrahim'in dininden oluruz; o müşriklerden değildir" de. 136. (Ey Müslümanlar!) "Allah'a, bize indirilene, İbrahim'e, İsmail'e, İshâk'a, Yakub'a ve (İsrailî) boylara indirilene, Musâ'ya ve İsâ'ya verilen, Rableri tarafından peygamberlere verilenlere inandık. Onları birbirinden ayırmayız. Biz Allah'a teslim olmuşuzdur" deyin. 137. Eğer sizin inanmış olduğunuza aynen inanırlarsa, şüphesiz, doğru yolda olurlar. (Yok eğer) yüz çevirirlerse, yalnızca anlaşmazlığa düşerler. Onlara karşı Allah sana yetecektir. O hem işitir, hem bilir. 138. Allah'ın boyası (ile boyanın) –bo-

وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ وَتَعْلَمُونَ
لَهُ مُخْلَصُونَ ﴿١٣٩﴾ أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا
أَوْ نَصَارَى قُلْ أَنتُمْ أَعْلَمُ أَمْ اللَّهُ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ
كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا
تَعْمَلُونَ ﴿١٤٠﴾

yası Allah'inkinden daha güzel olan var mıdır?— ve "İşte biz O'na taparız" (deyin)! 139-140. (Deyin ki:) "Bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbiniz olan Allah hakkında bizimle mi tartışıyorsunuz? Bizim işlerimiz bize, sizin işleriniz de size aittir. Biz O'na özden bağlıyız. Yoksa, İbrâhim, İsmâil, İshak, Yâkub ve (İsrailî) boyların, Yahudî veya Hristiyan olduklarını mı söylüyorsunuz?" De ki: "Siz mi daha iyi biliyorsunuz, yoksa Allah mı?" Allah'ın kendisine verdiği tanıklığı gizleyenden daha zâlim var mıdır? Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir.

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُولُوا
الْكِتَابِ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَعِيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ
يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩﴾

3 Al-i İmran/19. Allah katında din İslâm'dır. Kitap verilenler, ilim kendilerine geldikten sonra aralarındaki çekememezlikten ötürü anlaşmazlığa düştüler. Allah'ın âyetlerini kim inkâr ederse, doğrusu Allah'ın hesaba çekmesi çabuk olur.

مَا كَانَ إِبْرَاهِيمَ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ
حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٦٧﴾

3 Al-i İmran/67. İbrahim Yahudî de, Hristiyan da değildi. O ancak, doğruya yönelmiş bir Müslümandı; o Putatapanlar'dan da değildi.

أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْتَغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾ قُلْ
آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُنْزِلَ
مُوسَى وَعِيسَى وَالنَّبِيِّينَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ
مِنْهُمْ وَتَعْلَمُونَ ﴿٨٤﴾ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُفْرَ
الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ
الْخَاسِرِينَ ﴿٨٥﴾

3 Al-i İmran/83. Onlar Allah'ın dininden başkasını mı arzu ediyorlar? Oysa göklerde ve yerde kim varsa, ister istemez O'na teslim olmuştur. Zaten O'na döndürüleceklerdir. 84. (Ey Muhammed!) "Biz Allah'a, bize indirilene, İbrahim'e, İsmâil'e, İshak'a, Yâkub'a ve (İsrailî) boylara indirilenlere, Musa'ya, İsa'ya ve peygamberlere Rableri tarafından verilenlere inandık; onlardan hiçbirini diğerinden ayırmayız. Biz Allah'a teslim olmuştuk" de. 85. Kim İslâm'dan başka bir din arzu ederse, o din ondan kabul edilmeyecektir. O, ahirette kaybedenlerden olacaktır.

قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٥﴾

3 Al-i İmran/95. De ki: "Allah doğru söyledi. Öyleyse, doğruya yönelik olan İbrahim'in dinine uyun! O, Putatapanlar'dan değildi".

وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ
مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللَّهُ
إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا ﴿١٢٥﴾

4 Nisa/125. İyi davranarak, kendisini Allah'a teslim eden ve doğruya yönelen İbrahim'in dinine uyandan, din bakımından daha güzel kim olabilir? Allah İbrahim'i dost edinmişti.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِقُونَ وَالنَّبَارَى
مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٩﴾

5 Maide/69. Mü'minler, Yahudiler, Sabiiler ve Hristiyanlar'dan Allah'a ve ahiret gününe inanan ve yararlı iş işleyen kimselere korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

D. FITRAT DİNİ İSLAM (HANİFLİK)

İslam, özel anlamda Hz. Muhammed'e vahyedilen dini gerçekliklerin ismi olduğu gibi, genel anlamda Hz. Adem'den beri vahiy yoluyla tekrar edilegelen dinin de ismidir. Kur'an, Yahudiler'i, Hristiyanlar'ı ve Müslümanlar'ı Hz. İbrahim'in tebliğ ettiği evrensel islami gerçekler (Hanifilik) ortak paydasında birleştirmeye çalışmıştır. Fakat o tarihteki mevcut Yahudi ve Hristiyan inanışları o kadar dogmatik idi ki, Kur'an'ın tüm çabalarına rağmen, bu ideal gerçekleştirilemedi. Evrensel İslam, tarih ve toplum içinde, peygamberlerin somut şeriatlarında tebellür eden, her nebevi çağrıda tekrar edilen metafizik ve ahlaki özdür: Şirk ve küfürden uzak olarak Allah'a yönelme (Haniflik). Fakat bu özün formu (şeriat), her tarihsel ve toplumsal duruma göre farklılık arzemiştir. "Sizden her biriniz için bir şeriat ve bir yol belirledik. Allah isteseydi, hepinizi bir tek ümmet yapardı. Fakat size verdikleriyle sizi sınamak istedi..." (5 Maide/48).

وَالْعَصْرِ ﴿١﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ﴿٢﴾ إِلَّا الَّذِينَ
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّصُوا
بِالصَّبْرِ ﴿٣﴾

103 Asr/1. Vaktin bitimine¹³⁵ andolsun. 2. İnsan, hiç şüphesiz ziyan içindedir. 3. Ancak inananlar, yararlı iş işleyenler, birbirine hakkı tavsiye edenler ve sabırlı olmayı tavsiye edenler (bunun dışındadır).

وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ فَصَّلْنَا آيَاتٍ لِقَوْمٍ
يَذْكُرُونَ ﴿١٢٦﴾ لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُمْ
وَلَهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٧﴾

6 En'am/126. Rabbinin doğru yolu işte budur. Düşünen topluma ayetleri açık açık anlatmaktayız. 127. Rablerinin katında onlara barış yurdu vardır; O, yaptıklarından dolayı onların hâmisidir.

قُلْ إِنِّي هَدَيْتُ رَبِّيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيمًا
مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٦١﴾
قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿١٦٢﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا
أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٦٣﴾

6 En'am/161. (Ey Muhammed!) De ki: "Rabbim beni doğru yola, gerçek dine, doğruya yönelen İbrahim'in dinine koymuştur". O ortak koşanlardan değildi. 162-163. De ki: "Yakarmam, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi Allah emrindedir. O'nun hiçbir ortağı yoktur. Böyle emrolundum ve ben Müslümanlar'ın ilkiyim".

قُلْ أَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ
عَلَىٰ أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْنَا اللَّهُ كَالَّذِي اسْتَهْوَتْهُ

6 En'am/71-72. De ki: "Arkadaşları kendisini: «Bize gel» diye doğru yola çağırırken, yeryüzünde şeytanların ayartarak şaşkın bıraktıkları kimse gibi biz de, Allah bizi

¹³⁵ Burada 'vaktin bitimi' olarak çevrilen 'asr' kelimesi, 'zaman', 'devir (çağ)' ve 'ikinci vakti' anlamlarına da gelir.

الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانٌ لَّهُ أَصْحَابٌ يَدْعُوهُ إِيَّاهُ
الْهُدَىٰ اثْنَانِ قُلْ إِنْ هُدَىٰ اللَّهُ هُوَ الْهُدَىٰ وَأَمَّا إِنَّا
لَنُسَلِّمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧١﴾ وَأَنْ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَاتَّقُوا هُوَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٧٢﴾

doğru yola koyduktan sonra, geriye mi dönelim? Allah'tan başkasına; bize faydası olmayan ve zarar da veremeyenlere mi yalvaralım?" De ki: "Yol ancak Allah'ın yoludur. Bize alemlerin Rabbine teslim olmamız emredildi ve (bize): «Namazı kılın ve Allah'a saygılı olun, çünkü O'nun huzurunda toplanacaksınız» (buyuruldu)".

وَمَنْ يُسَلِّمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ
بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٢٢﴾

31 Lokman/22. İyi davranarak kendini Allah'a veren kimse, en sağlam kulpa tutunmuş olur. İşlerin sonucu Allah'a aittir.

شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِ نُوحًا وَالَّذِي
أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ
أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ
مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ
مَنْ يُنِيبُ ﴿١٣﴾

42 Şura/13. (Allah) Nuh'a buyurduğunu, sana indirdiğimizi, İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya buyurduğumuzu size din kıldı¹³⁶: "Dine bağlı kalın,¹³⁷ onda ayrılığa düşmeyin". Putperestleri çağırdığın şey onların gözünde büyümektedir. Allah ona dilediğini seçer, (kendisine) yöneleni ona erdştirir.

ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ
مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٢٣﴾

16 Nahl/123. (Ey Muhammed!) Sana: "Doğruya yönelen İbrahim'in dinine uy!" diye vahyedyoruz. O, ortak koşanlardan değildi.

إِنْ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّبِعُونِ
﴿٩٢﴾ وَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلُّ إِلَهَةٍ رَاجِعُونَ
﴿٩٣﴾ فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا
كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ وَإِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ ﴿٩٤﴾

21 Enbiya/92. İşte sizin bu dininiz (İslâm), tek dindir ve Ben de Rabbinizim, öyleyse Bana kulluk edin. 93. Ne var ki, kendi aralarında parçalandılar; hepsi de bize döner. 94. Mü'min olarak yararlı iş işleyenin çabası inkâr edilmeyecektir. Biz onu yazmaktayız.

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي
بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٥١﴾ وَإِنْ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً
وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُوا ﴿٥٢﴾ فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ
بَيْنَهُمْ زُبُرًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٥٣﴾

23 Mu'minun/51. Ey elçiler! Temiz şeylerden yiyin, yararlı iş işleyin! Doğrusu, Ben yaptığınızı bilirim. 52. İşte sizin bu dininiz (İslam) tek dindir ve Ben de Rabbinizim, öyleyse Bana saygılı olun. 53. Ne var ki, kendi aralarında kitap kitap parçalandılar. Her bölük kendisinininkiyle sevinmektedir.

¹³⁶ Bu pasaj şöyle de anlaşılabilir: " (Allah) din'den Nuh'a buyurduğunu, sana indirdiğimizi (...) size de yol olarak belirledi".

¹³⁷ veya "Dini doğru tutun".

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١٤﴾

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَأُمُّهُ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَرْنَا عَنْهُمْ سِقَاتِهِمْ وَلَا دُخْلَانَاهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٦٥﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكْلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ ﴿٦٦﴾

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٧٢﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهٌ وَاحِدٌ وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٣﴾ أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٧٤﴾ مَا الْمَسِيحُ

5 Maide/14. "Biz Hristiyanız" diyenlerden de sağlam söz almıştık. Onlar da kendilerine hatırlatıldan hisse almayı unuttular. Biz de kıyamete kadar aralarında düşmanlığı ve kini kıskırttık.¹³⁴ Allah, yapmakta olduklarını kendilerine bildirecektir.

5 Maide/17. Andolsun "Allah ancak Meryem oğlu Mesih'tir" diyenler kafir olmuşlardır. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah, Meryem oğlu Mesih'i, anasını ve yeryüzünde olanların hepsini yok etmek istese, kim Allah'a karşı koyabilir? Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin hükümrânlığı Allah'a aittir. O dilediğini yaratır. Allah'ın gücü her şeye yeter".

5 Maide/65. Şayet Kitaplılar insansalar ve Allah'a saygılı olsalardı, onların kötülüklerini silerdik ve onları nimet cennetlerine korduk. 66. Eğer onlar Tevrat'ı, İncil'i ve Rablerinden kendilerine indirileni gereğince uygulasalardı üstlerinden ve ayaklarının altından yiyecek elde ederlerdi. İşlerinde orta yolu tutan bir ümmet vardı. Ama onların çoğunluğu öyle kötü işler yapıyorlardı ki..

5 Maide/72. Andolsun "Allah, Meryem oğlu Mesih'in kendisidir" diyenler kâfir olmuştur. Oysa Mesih: "Ey İsrailoğulları! Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a tapın; kim Allah'a ortak koşarsa, Allah cenneti ona haram eder; onun varacağı yer ateştir; haksızlık edenlerin yardımcıları yoktur" demişti. 73. Andolsun, "Allah üç taneden biridir" diyenler kâfir olmuştur. Oysa tek Tanrı'dan başka tanrı yoktur. Onlar dediklerinden vazgeçmezlerse, onlardan inkar edenlere can yakıcı bir azap dokunacaktır. 74. Allah'a dönüp O'ndan bağışlanma dilemeyecekler mi? Allah bağışlayandır, esirgeyendir. 75. Mer-

¹³⁴ Bu, dalalette olmaktan doğan tabii bir sonuçtur. Burada yine, Allah'ın kendi şanına ve adaletine bağlı olarak koyduğu bir ahlaki kuraldan söz edilmektedir. Bir başka ayette şöyle deniyor: "Kafirlerin aralarında çatışmaları şiddetlidir. Sen onları toplu sanırsın. Oysa onların kalpleri dağınıktır. Bu böyledir, çünkü onlar aklını kullanmayan bir topluluktur" (59 Haşr/14). Nitekim tarih boyunca Hristiyanlığın üç büyük mezhebi ve Hristiyan toplumları, savaşmadan birarada yaşamanın yolunu bulamamışlardır. Sadece son iki dünya savaşında 20 milyon insan ölmüştür.

ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ
صِدْقَةً كَانُوا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ أَنْظِرْ كَيْفَ تُنِينَ
الْآيَاتِ ثُمَّ أَنْظِرْ أَتَى يُؤْفَكُونَ ﴿٧٥﴾ قُلْ أَتَعْبُدُونَ
مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَهُوَ
السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٧٦﴾

yem oğlu Mesîh sadece bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçmiştir. Onun annesi de dosdoğrudur. Her ikisi de yemek yedi. Onlara âyetleri nasıl açıkladığımıza bir bak; sonra, nasıl (ayartılarak) döndürüldüklerine de bir bak. 76. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'tan başka size zarar da, fayda da veremeyecek birine mi tapacaksınız?" Allah işitmekte ve bilmektedir.

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ
أَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ
قَالُوا إِنَّا تَصَارَى ذَلِكَ بِأَن مِنْهُمْ قِسْيِينَ وَرُسُلًا
وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٨٢﴾ وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُرْسِلَ
إِلَى الرَّسُولِ تَرَى أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا
مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ
﴿٨٣﴾ وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْخُبُرِ
وَنَطْمَعُ أَنْ يُدْخِلَنَا رَبُّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ﴿٨٤﴾
فَأَنبَأَهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٥﴾

5 Maide/82. İnananlara en acımasız düşmanlar olarak Yahudiler'i ve Allah'a ortak koşanları bulursun. İnsanların içinde inananlara en sevgili olanların da, "Biz Hristiyanız" diyenler olduğunu görürsün. Çünkü onların içinde keşişler ve papazlar vardır ve bunlar büyüklük taslamazlar. 83-84. Allah'ın Elçisi'ne ineni dinledikleri zaman, tanıdıkları hakikatlardan dolayı, gözleminin yaşla dolduğunu ve şöyle dediklerini görürsün: "Rabbimiz! İnadık; bizi hazır bulunanlarla beraber yaz. Rabbimizin, bizi iyi insanlar arasına koymasını umarken, niçin Allah'a ve bize gelen gerçeğe inanmayalım?" 85. Onların (böyle) söylediklerinden dolayı, Allah onlara içinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetler verdi. İşte bu iyi davrananların ödülüdür.

3. Sâbiiler ve Mecûsiler

Kur'an'da Sâbiiler hakkında, sadece isim olarak yapılan üç atfın dışında, hiçbir bilgi verilmemektedir. Mufessirler bu dinî grubun kimliği ve tam olarak nerede yaşadıkları konularında farklı bilgilere yer verirler. Onların, Müslüman, Hristiyan ve Yahudiler'in dışında olup, hiçbir dine bağlı olmadıkları (tabîî din); Kitap Ehli'nden bir fırka olup, Zebur'u okudukları; Hz. İbrahim'in soyundan gelip, zamanla yıldızlara tapan bir topluluk oldukları, gibi değişik iddialar vardır. Mecûsiler ise sadece bir ayette anılmaktadır.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى وَالصَّابِئِينَ
أَمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلُوا صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ
رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾

2 Bakara/62. Mü'minler, Yahudiler, Hristiyanlar ve Sabiiler'den Allah'a ve ahiret gününe inanıp yararlı iş yapanların ecirleri Rablerinin katındadır. Artık onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir de.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئِينَ وَالنَّصَارَى
وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿١٧﴾

22 Hac/17. Mü'minler, Yahudiler, Sabiiler, Hristiyanlar, Mecusiler ve Müşrikler arasında kıyamet günü Allah kesin hüküm verecektir; Allah her şeye tanıktır.

النَّصَارَى لَيْسَتْ الْيَهُودَ عَلَى شَيْءٍ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ
كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللَّهُ يَحْكُمُ
بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١١٣﴾

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ لَّهُ مَا فِي
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ قَانُونٌ ﴿١١٦﴾

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ
اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ
الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتُلَ
الَّذِينَ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ
اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ
مَا اقْتُلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿٢٥٣﴾

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوْتُوا
الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَعِيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ
يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩﴾

وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ
إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خَافِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتُرُونَ بِآيَاتِ
اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ نَهَمَّ آخِرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِنَّ اللَّهَ
سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩٩﴾

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى
اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ

dediler. Hristiyanlar da: "Yahudiler'in bir temeli yoktur" dediler. Oysa, hepsi de Kitab'ı okuyor. Bilmeyenler de tıpkı onların konuştuğu gibi konuşur. Ancak, Allah anlaşılamayıp durdukları şeylerde kıyamet günü aralarında hüküm verecektir.

2 Bakara/116. Onlar: "Allah oğul edindi" dediler. Haşa; bilakis, göklerde ve yerde olanlar O'nundur; hepsi O'na boyun eğmiştir.

2 Bakara/253. Biz bu elçilerin kimine kiminden fazla iyilikte bulunduk. Allah, içlerinden kimine konuştu, kimini de merteye bakımından yükseltti. Meryemoğlu İsa'ya açık belgeleri verdik ve onu Kutsal Ruh'la destekledik. Allah dileseydi, onlardan sonrakiler kendilerine açık belgeler geldikten sonra birbirlerini öldürmezlerdi. Fakat anlaşmazlığa düştüler ve onlardan kimi inandı, kimi de inkâr etti. Allah dileseydi, birbirlerini öldürmezlerdi, fakat Allah istediğini yapar.¹³³

3 Al-i İmran/19. Allah katında din İslâm'dır. Ne var ki, Kitap verilenler, kendilerine bilgi geldikten sonra, sırf aralarındaki çekememezlikten ötürü anlaşmazlığa düştüler. Allah'ın âyetlerini kim inkâr ederse (bilsin ki), Allah'ın hesaba çekmesi çabuk olur.

3 Al-i İmran/199. Kitaplılar'dan, Allah'a, size indirilene ve kendilerine indirilene, –Allah'a saygıyla boyun bükerek– inanan ve Allah'ın âyetlerini az bir değere satmayanlar vardır. İşte onların ödülleri Rablerinin katındadır. Allah hesabı çabuk görür.

4 Nisa/171. Ey Kitap Ehli! Dininizde taşkınlık etmeyin. Allah hakkında ancak gerçek olanı söyleyin. Meryem oğlu İsa Mesîh,

¹³³ Ayette geçen *irâde* ve *meşî'et* filleri arasındaki ince fark dikkate alındığı zaman, Allah için –tabiri caizse– canının istediğini veya aklına geleni yapmak gibi bir irade-kudret ilişkisi düşünülmemeyeceği sonucuna ulaşılır. Kur'an bu pasajda olduğu gibi, sık sık "Allah dileseydi (şâ'ë)..." ifadelerine yer verir; ancak burada açıkça belirtildiği gibi, O'nun ezeli 'irade'siyle koyduğu kanunlara aykırı hareket etmesi beklenemez: "Allah istediğini (*irâde*) yapar".

اللَّهُ وَكَلِمَتُهُ أُنْفَاها إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَامْنُوا بِاللَّهِ
وَرَسُولِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةَ إِلَهَاتٍ خِيراً لَكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ
وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿١٧١﴾ مَنْ
يَسْتَكْفِ الْمَسِيحَ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةَ
الْمُقَرَّبِينَ وَمَنْ يَسْتَكْفِ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْفِ
فَيَسْخَرُهُمْ إِلَهُهُ جَمِيعًا ﴿١٧٢﴾

Allah'ın Elçisi, Meryem'e verdiği kelimesi ve kendinden bir rûhtur. Allah'a ve elçilerine inanın. "Üçtür" demeyin; iyiliğiniz için bundan vazgeçin. Allah, ancak tek bir Tanrı'dır, O çocuk sahibi olmaktan yücedir. Göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur. Vekil olarak Allah yeter. 172. Mesih de, gözde melekler de Allah'a kul olmaktan çekinmezler. Ona tapmaktan kim çekinir ve büyüklük taslarsa, (bilsin ki) O onların hepsini huzurunda toplayacaktır.

أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا
نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ
قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ
فَاسِقُونَ ﴿١٦﴾

57 Hadid/16. İnananların, Allah'ı anmaya ve inen gerçeğe gönülden saygı duymalarının zamanı daha gelmedi mi? Onlar, daha önce kendilerine Kitap verilenler gibi olmasınlar; onların üzerinden uzun zaman geçmiş ve yürekleri katılaşmıştı. Onların çoğu, yoldan çıkmış kimselerdi.

ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِم بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ
وَأَتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأًى
وَرَحْمَةً وَرَهَابَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا
إِثْمَاءَ رِضْوَانٍ لِلَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا
الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٢٧﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ
يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ
بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٨﴾ لَا أَلْفَافٌ
أَهْلُ الْكِتَابِ إِلَّا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ
وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ
الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾

57 Hadid/27. Onların izleri üzerinden elçilerimizi ardarda gönderdik; Meryemoğlu İsa'yı da peşlerinden gönderdik ve ona İncil'i verdik; ona uyanların gönüllerine şefkat ve merhamet duyguları ve kendilerine Bizim yazmadığımız, fakat Allah'ın rızasını kazanmak için kendilerinin icat ettikleri Ruhbanlığı –ona da gereği gibi riayet etmediler– koyduk. İçlerinde inanmış olanlara karşılıklarını verdik; ama onların çoğu yoldan çıkmıştır. 28. Ey inananlar! Allah'a saygılı olun ve Elçisi'ne inanın ki, Allah size rahmetini iki kat versin; sizin için, kendisiyle yürüyeceğiniz bir ışık var etsin; sizi bağışlasın. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 29. (Böylece) Kitap Ehli de bilmiş ola ki; onlar, Allah'ın lütfundan bir şeye güç yetiremezler ve lütuf Allah'ın elindedir; onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir.

وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا
جَاءَهُمُ الْبَيِّنَةُ ﴿٤﴾ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيُعْبَدُوا اللَّهَ
مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا
الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ ﴿٥﴾

98 Beyyine/4. Kitap verilenler, ancak apaçık belgenin kendilerine gelmesinden sonra ayrılığa düştüler. 5. Oysa, onlar doğruya yönelerek ve dini yalnız O'na has kılarak Allah'a kulluk etmek, namazı kılmak ve zekatı vermekle emrolunmuşlardı. Bu ise, dosdoğru olan dindir.

عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنْ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ
بِالْأَنْفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْخُرُوجَ فَصَاصٌ
فَمَنْ تَصَدَّقْ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ
اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٤٥﴾

وَقَالَتِ الْيَهُودُ نَدَّى اللَّهُ مَغْلُولَةَ غُلَّتْ أَلْبَابُهُمْ وَاعْتَدُوا بِمَا
قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ وَلَيَزِيدَنَّ
كَثِيرًا مِنْهُمْ مِمَّا أَنْزَلَ إِلَهِكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا
وَأَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ كُلَّمَا
أَوْقَفُوا نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ
فَسَادًا وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُنْفِسِينَ ﴿٦٤﴾ وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ
الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ
وَلَا دَخَلْنَاَهُمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ ﴿٦٥﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا
التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أَنْزَلَ إِلَهُيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكْمَلُوا
مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ
وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٦٦﴾

ile hüküm vermezse, işte onlar inkarcılardır. 45. Tevrat'ta onlara, cana karşı can, göze karşı göz, buruna karşı burun, kulağa karşı kulak, dişe karşı diş ve yaralara karşılık ödeşme yazdık. Kim onu bağışlarsa, kendi günahına örtü olur. Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar zalimlerdir.

5 Maide/64. Yahudiler: "Allah'ın eli sıkıdır" dediler. Dediklerinden ötürü elleri bağlandı ve lânetlendiler. Hayır, onun iki eli de açıktır, nasıl dilerse öyle verir. Andolsun, Rabbinden sana indirilen onların azgınlığını ve inkârını artıracaktır. Onların arasına, kıyamet gününe kadar sürecektir düşmanlık ve kin saldık. Her ne zaman savaş ateşini körükleseler, Allah onu söndürür. Yeryüzünde bozgunculuğa çalışırlar. Oysa Allah bozguncuları sevmez. 65. Kitaplılar inansalar ve Allah'a saygılı olsalardı, onların kötülüklerini silerdik ve onları nimet cennetlerine korduk. 66. Eğer onlar Tevrat'ı, İncil'i ve Rablerinden kendilerine indirileni gereğince uygulasalardı üstlerinden ve ayaklarının altından yiyecek elde ederlerdi. İçlerinde orta yolu tutan bir ümmet vardı. Ama onların çoğunluğu öyle kötü işler yapıyorlardı ki..

لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُودَ
وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٧٨﴾
كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُكْرَمِ فَعْلُوهُ لَيْسَ مَا
كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧٩﴾ تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَقُولُونَ الَّذِينَ
كَفَرُوا لَيْسَ مَا قَدَّمْتَ لَهُمْ أَتُفْسِدُهُمْ أَنْ سَخِطَ اللَّهُ
عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ لَهُمْ خَالِدُونَ ﴿٨٠﴾ وَلَوْ كَانُوا
يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ مَا اخْتَدَوْهُمُ أُولَئِكَ
وَلَكِنْ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨١﴾ لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ
الَّذِينَ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا
وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا
نُصَارَى ذَلِكَ بَانَ مِنْهُمْ فَمِيسَرِينَ وَرَهْبَانًا وَآلَهُمْ لَا
يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٨٢﴾

5 Maide/78. İsrailoğulları'ndan inkâr edenler, başkaldırmış ve (haddi) aşmış bulunmalarından dolayı Dâvud'un ve Meryem oğlu İsa'nın dilinde lânetlenmişlerdi. 79. Yaptıkları kötülükten geri durmuyorlardı. Ne kötü şey yapıyorlardı. 80. Onların çoğunun, inkâr edenleri günden dost edindiklerini görürsün. Nefislerinin onlara önerdiği şeyler ne kötüdür. Allah onlara öfkelenmiştir. Azapta da onlar temelli kalacaklardır. 81. Eğer onlar Allah'a, Peygamber'e ve ona indirilene inanmış olsalardı, onları candan dost edinmezlerdi. Fakat onların çoğu yoldan çıkmıştır. 82. İnananlara en acımasız düşmanlar olarak Yahudiler'i ve Allah'a ortak koşanları bulursun. İnsanların içinde inananlara en sevgili olanların da, "Biz Hristiyanız" diyenler olduğunu görürsün. Çünkü onların içinde keşişler ve papazlar vardır ve bunlar büyüklük taslamazlar.

b) Hristiyanlar

Kur'an'ın nazil olduğu esnada Medine'de Yahudilerin yanı sıra, hatırı sayılır oranda bir Hristiyan topluluk vardı. Nüzûl döneminde Müslümanlarla Hristiyanlar arasındaki ilişkiler, Yahudilerle olduğu kadar sorunlu olmamıştır. Bu durumun Kur'an'daki yansımaları gözden kaçmayacak kadar açıktır. Kur'an Hristiyanlardan bazen 'Kitap Ehlî' (ehlul-kitâb) olarak, bazen de 'Hristiyanlar' (Nasârâ) olarak söz eder. Teslis gibi yanlış bir ilkhada sahip olmaları -ki, Kur'an bu yüzden onları bazen müşrik olarak niteleyecek kadar sert bir şekilde eleştirir- dışında, genel olarak dindarlıkları nedeniyle takdir ifadeleriyle anılırlar. Kabilevi bir toplumsal dokunun hakim olduğu nüzûl dönemi Arap Yarımadasında Hristiyanlar da farklı gruplardan oluşmaktaydı. Bu nedenle, Kur'an'da Hristiyanlarla ilgili pasajların her birinin nüzûl döneminde yaşayan bütün Hristiyanlara atıfta bulunduğunu düşünmek yanıltıcı olur. Bu nedenle, diğer dinî topluluklarla ilgili pasajlar gibi, bu tür pasajları da nüzûl dönemi tarihi (siyer) bilgisi eşliğinde okumak bir gereklilik teşkil etmektedir.

ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ
طَائِفَةٌ لَتَفْسِرْنَ مُحْصِدًا وَمِنْهُمْ مَقْتَصِدٌ وَسَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ
يَاذُنَ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٣٢﴾

35 Fatır/32. Sonra bu Kitab'ı kullarımızdan seçtiğimiz kimselere miras bırakmışızdır - onlardan kimi kendine yazık eder, kimi orta davranır, kimi de Allah'ın izniyle iyiliklere koşar-; işte bu büyük lütuftur.

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَ اللَّهِ وَلَدًا سُبْحَانَ اللَّهِ هُوَ الْعَزِيزُ لَهُ مَا فِي
السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنَّ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ
بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾ قُلْ إِنْ
الَّذِينَ يَقْتُرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يَفْلِحُونَ ﴿٦٩﴾
مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نُذِيقُهُمُ الْعَذَابَ
الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٧٠﴾

10 Yunus/68. "Allah çocuk edildi" dediler -Haşa, o muhtaç değildir, (çünkü) göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur-; Buna dair elinizde bir belgeniz yoktur. Allah'a karşı bilmediğiniz şeyler mi söylüyorsunuz? 69. De ki: "Allah'a karşı yalan uyduranlar, kurtuluşa erişemezler". 70. Dünyada (bir süre) geçindikten sonra dönüşleri Bizedir. İnkâr etmiş olmaları karşılığında onlara çetin azabı tattıracağız.

وَمَا تَفْقَهُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَعَثْنَا نَبِيًّا
وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ إِلَى أَهْلِ مِصْرَ
لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ أُورِثُوا الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِهِمْ
لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ﴿١٤﴾

42 Şura/14. Onlar yalnızca kendilerine ilim geldikten sonra aralarında (doğan) çekememezlikten dolayı ayrılığa düştüler. Eğer Rabbinin belirli bir süre için verilmiş bir sözü olmasaydı, aralarında hemen hükmedilirdi. Onların ardından Kitab'a varis kılınanlar da, ondan kuşku verici bir şüphe içindedirler.

وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْحَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَى
تِلْكَ أَمَانَتُهُمْ قُلْ خَالُوا بِرَهَانِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ
﴿١١١﴾ بَلَى مَنْ أَسْلَمَ وَخَفَى لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ
عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١١٢﴾
وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَسْتَ النَّصَارَى عَلَى شَيْءٍ وَقَالَتِ

2 Bakara/111. "Yahudi veya Hristiyan olmayan kimse elbette cennete girmeyecek" dediler. Bu, onların kuruntulandır. De ki: "Doğru sözlü iseniz, delilinizi getirin". 112. Hayır, iyi davranarak kendini Allah'a verenin ücreti Rabbi'nin katındadır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir de. 113. Yahudiler: "Hristiyanlar'ın bir temeli yoktur"

لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٤٦﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ آمِنُوا بَمَا تَزَلْنَا مُصَدِّقًا لِمَا
مَعَكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَطْلِسَ وَجُوهًا قَرْدُهَا عَلَى
أَذْيَارِهَا أَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعْنَا أَصْحَابَ السَّبْتِ وَكَانَ
أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٤٧﴾

deselerdi, onlar için daha iyi ve daha doğru olurdu. Fakat, inkârları yüzünden Allah onları lânetlemiştir; onlardan pek azı inanır. 47. Ey Kitap verilenler! Birtakım yüzleri enselere çevirerek dümdüz yapmadan ve Cumartesi sahiplerini lânetlediğimiz gibi sizi de lânetlemeden önce, sizde olan Kitap'ı doğrulayıcı olarak indirdiğimiz Kur'an'a inanın, Allah'ın buyruğu daima yapılagelmıştır.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْكُونَ أَنْفُسَهُمْ بِلِلَّهِ يُرْسِي مَنْ
يَشَاءُ وَلَا يُظْلَمُونَ قَبِيلًا ﴿٤٨﴾ أَنْظُرْ كَيْفَ يَفْتَرُونَ
عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَفَى بِهِ إِثْمًا مُبِينًا ﴿٥٠﴾ أَلَمْ تَرَ
إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْحَبِيبِ
وَالطَّاعُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلَاءِ أَهْدَى مِنَ
الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلًا ﴿٥١﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ وَمَنْ
يَلْعَنُ اللَّهُ فَلَنْ تَحْدَ لَهُ نَصِيرًا ﴿٥٢﴾ أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ
مِنَ الْمُلْكِ فَإِذَا لَا يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا ﴿٥٣﴾ أَمْ
يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ
آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا
عَظِيمًا ﴿٥٤﴾ فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَّ
عَنْهُ وَكَفَى بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا ﴿٥٥﴾

4 Nisa/49. Kendilerini temize çıkaranları görmedin mi? Oysa Allah istediğini temize çıkarır ve onlara kıl kadar haksızlık yapılmaz. 50. Bir bak, nasıl Allah'a karşı yalan uyduruyorlar. Bu, apaçık bir günah olarak (onlara) yeter. 51. Kendilerine Kitap'tan bir pay verilmiş olanların, puta ve Tağut'a inanıp inkâr edenler için: "Bunlar inananlardan daha doğru yoldadırlar" demelerine ne dersin? 52. İşte bunlara Allah lanet eder. Allah kime lanet ederse, ona bir yardımcı bulamazsın. 53. Yoksa, onların hükümlardan bir payı mı vardır? Öyle olsa insanlara, çekirdeğin çukuru kadar bile vermezler. 54. Yoksa Allah lütfundan kendilerine bahsettiği için bu insanları mı çekemiyorlar? Biz, İbrahim ailesine de Kitap'ı ve hikmeti vermiştik, onlara büyük bir hükümlanlık vermiştik. 55. Onlardan kimi ona inanmış, kimi de ondan yüz çevirmişti. Artık çalın bir alev olarak cehennem yeter.

أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا
نَزَّلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ
قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ
فَاسِقُونَ ﴿١٦﴾

57 Hadid/16. İnananların, Allah'ı anmaya ve inen gerçeğe gönülden saygı duymalarının zamanı daha gelmedi mi? Onlar, daha önce kendilerine Kitap verilenler gibi olmasınlar; onların üzerinden uzun zaman geçmiş ve yürekleri katılaşmıştı. Onların çoğu, yoldan çıkmış kimselerdi.

وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا
جَاءَهُمُ الْبَيِّنَةُ ﴿٤﴾ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ
مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حَفَافًا وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا
الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ ﴿٥﴾

98 Beyyine/4. Kitap verilenler, ancak apaçık belgenin kendilerine gelmesinden sonra ayrılığa düştüler. 5. Oysa, onlar doğruya yönelerek ve dini yalnız O'na has kılarak Allah'a kulluk etmek, namazı kılmak ve zekatı vermekle emrolunmuşlardı. Bu ise, dosdoğru olan dindir.

قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِن زَعَمْتُمْ أَنكُمُ الْوَلِيَّةُ لِلَّهِ مِن دُونِ النَّاسِ فَتَمَتَّعُوا الْمَوْتَ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٦﴾ وَلَا يَتَمَتَّعُونَ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْتُمْ لِأَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٦٧﴾ قُلْ إِن الْمَوْتَ الَّذِي تَتَّقُونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مَلَأْتُكُمْ ثُمَّ تَرُدُّونَ إِلَىٰ عَالَمِ الْغَيْبِ وَالْمُشَاهَدَةِ فَيَنْفِكُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٦٨﴾

62 Cuma/6. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey Yahudî olanlar! Bütün insanlar bir yana, (yalnız) sizin Allah'ın dostları olduğunuzu iddia ediyorsanız ve bunda samimî iseniz, ölümü dileseniz!" 7. Yaptıklarından ötürü, ölümü asla dileyemezler. Allah haksızlık edenleri bilir. 8. De ki: "Kendisinden kaçtığınız ölüme mutlaka yakalanacaksınız; sonra görüleni de, görülmeyeni de bilen Allah'a döndürüleceksiniz. O size işlediklerinizi haber verecektir.

فِيمَا تَقْضِيهِمْ مِثْقَاهُمْ لَعَنَاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣﴾

5 Maide/13. Verdikleri sözde durmamalarından dolayı onları lanetledik ve kalplerini katılaştırdık. Onlar sözcükleri yerlerinden kaydırmakta ve kendilerine hatırlatılardan hisse almayı unutmuş bulunmaktadırlar. Pek azı dışında, onlardan hainlik görüp durursun. Onları geç ve aldırma. Allah iyi davrananları sever.

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَقْوَامِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِن قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْمُرْكَ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِن أَوْثَقْنَا هَذَا فَنُخْذُوهُ وَإِن لَمْ نُؤْتُوهُ فَاخْذُرُوا وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٤١﴾ سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَلُونَ لِلسُّحْتِ فَإِن جَاءَكَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِن تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِن حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٤٢﴾ وَكَيْفَ يُحْكُمُ لَكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَٰئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٣﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يُحْكُمُ بَهَا الشُّبُهَاتِ الَّذِينَ اسْتَلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّائِيُونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتَخَفُوا مِنَ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِي وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٤٤﴾ وَكَانُوا

5 Maide/41. Ey Elçi! Kalpleri inanmamışken ağızlarıyla inandık diyenlerden ve yalana çok kulak veren, sana gelmeyen topluluğa kulak kesilen, kelimeleri yerlerinden kaydıran Yahudîler'den inkâra koşanlar seni üzmesin. "Size verilirse alın; verilmezse kaçının" derler. Allah kimin şaşırmasını dilerse, Allah'a karşı onun için bir şeye gücün yetmez. İşte onlar, Allah'ın gönüllerini arıtmak istemediği kimselerdir. Dünyada aşağılık onlardır. Ahirette de onlara büyük bir azap vardır. 42. Onlar yalana çok kulak verirler, hep haram yerler. Eğer sana gelirse, ister aralarında hükmet, ister onlardan yüz çevir. Onlardan yüz çevirirsen, sana bir zarar veremezler. Eğer hüküm verirsen aralarında adaletle hüküm ver. Allah, âdil olanları sever. 43. Allah'ın hükmünün bulunduğu Tevrat yanında iken nasıl seni hakem yapar, sonra da ondan vazgeçerler? Bunlar inanıyor değil. 44. İçinde rehberlik ve ışık olan Tevrat'ı Biz indirdik. Kendini (Allah'a) teslim etmiş peygamberler, Hahamlar ve bilginler –Allah'ın Kitabı'nı korumakla görevlendirildikleri ve onun gözetleyicisi oldukları için– Yahudîler'e Tevrat'la hüküm verirdi. Artık insanlardan korkmayın, Benden korkun; âyetlerimi pek az bir değere satmayın! Kim Allah'ın indirdiği

بِعَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٢١﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ خَبِلَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٢٢﴾ أَلَمْ تَر إِلَى الَّذِينَ أَوْتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ تَوَلَّى فُرْقَانُهُمْ وَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَنْ نَمَسَّ الشَّارَ إِلَّا أَهْلًا مَعْدُودَاتٍ وَغَرَّهُمْ فِي دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْتُرُونَ ﴿٢٤﴾ فَكَيْفَ إِذَا جُمِعْتَهُمْ يَوْمَ لَا رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّتَ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٥﴾

وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِعَقَابِ يَوْمِ الْيَوْمِ وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِدِينَارٍ لَا يُؤَدِّي إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمَمِ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾ بَلَى مَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ وَاتَّقَى فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٧٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٧﴾ وَإِنْ مِنْهُمْ لَفَرِيقٌ يَلْوُونَ أَلْسِنَتَهُمْ بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٨﴾

يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُثَرِّلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَى أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا أَرَأَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ فَعَفَوْنَا عَنْ ذَلِكَ وَأَتَيْنَا مُوسَى سُلْطَانًا مُبِينًا ﴿١٥٣﴾ وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ

öldürenlere can yakıcı bir azabı bildir. 22. İşte, dünya ve ahirette işleri boşa çıkacak olanlar bunlardır. Onların bir yardımcısı da olmayacaktır. 23. Kitap'tan kendilerine bir pay verilmiş olanlar, aralarında hüküm vermek için Allah'ın Kitabı'na çağrıldıklarında, onlardan bir kısmının yüz çevirerek dönüp gittiğini görmedin mi? 24. Bu, onların: "Ateş bize ancak sayılı birkaç gün degecektir" demelerindendir. Uydurup durdukları şeyler, onları dinlerinde yanıltmıştır. 25. Pekî, şüphe götürmeyen günde kendilerini topladığımızda ve herkese kazandığı haksızlığa uğratılmaksızın öndendiğinde nasıl olacak?

3 Al-i İmran/75. Kitap Ehli arasında, bir yük altın emanet etsen onu sana ödeyecek olan da vardır; bir altın emanet bıraksan, tepesine dikilmedikçe onu sana ödemeyecek olan da vardır. Bu, onların "Kitapsızlar'a karşı üzerinize bir sorumluluk yoktur" demelerindendir. Onlar, bile bile Allah'a karşı yalan söylüyorlar. 76. Hayır, kim ahdini yerine getirir ve Allah'tan sakınırsa, Allah sakınanları sever. 77. Allah'ın antlaşmasını ve yaptıkları yeminleri az bir değere satanlar, işte onların ahirette bir payları olmayacaktır. Allah kıyamet günü onlarla konuşmayacak, onlara bakmayacak ve onları temize çıkarmayacaktır. Elem verici azap da onlardır. 78. Kitaplılar'dan birtakımı, Kitap'ta olmadığı hâlde Kitap'tan olduğunu sanmanız için, dilleri ile Kitab'ı çarpıtırlar ve o Allah katından olmadığı hâlde "Bu Allah katındandır" derler ve bilerek Allah'a karşı yalan söylerler.¹³²

4 Nisa/153. Kitaplılar, gökten kendilerine bir kitap indirtmeni isterler. Andolsun, Mûsa'dan, bundan daha büyüğünü istemişlerdi de: "Allah'ı bize apaçık göster" demişlerdi. Haksızlıklarından dolayı onları yıldırım çarpmıştı. Daha sonra, açık belgeler kendilerine geldikten sonra, buzağıyı (tanrı olarak) benimsediler. Ama bunu da affettik ve

¹³² Yahudi din bilgileri olan Hahamlar (Rabbiler), kendi Tevrat yorumları olan Mişna ve Talmud'u Allah'a attetmişler ve bu kitapların Hz. Musa'ya Allah tarafından sözlü olarak vahyedildiğini söylemişlerdir. Yahudi Hahamlar, kendi yorumlarını ihtiva eden bu kitapların Tevrat'tan daha üstün ve daha değerli olduğunu bile iddia etmişlerdir.

أَقْطَعُمُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ
يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ
وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾ وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا
وَإِذَا خَلَا بِبَعْضِهِمْ إِلَى بَعْضٍ قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا
فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاوِرَكُمْ بِهِ عَنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا
تَعْقِلُونَ ﴿٧٦﴾ أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ
وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٧﴾ وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ
إِلَّا أَمَانِيَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٧٨﴾ قَوْلِ الَّذِينَ
يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ
لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا قَوْلِ لَهُمْ مِمَّا كَتَبْتُ بِيَدِيهِمْ
وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ ﴿٧٩﴾ وَقَالُوا لَنْ نَسْتَأْذِنَكَ
الْثَّارُ إِلَّا آيَامًا مَعْلُومَةً قُلْ أَتُحَدِّثُونَ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا
فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا
تَعْلَمُونَ ﴿٨٠﴾

2 Bakara/75. Bunların size inanacaklarını mı umuyorsunuz? Onlardan bir grup Allah'ın sözünü dinler, ona akılları yattıktan sonra da, onu bile bile tahrif ederlerdi. 76. İnananlarla karşılaştıkları zaman "İnandık" derler, birbirleri ile yalnız kaldıklarında ise: "Rabbimizin katında size karşı delil getirsinler diye mi Allah'ın size bildirdiğini onlara anlatıyorsunuz. Buna aklınız ermiyor mu?" derler. 77. Bunlar, gizlediklerini ve açığa vurduklarını Allah'ın bildiğini bilmiyorlar mı? 78. Onların bir kısmı, birtakım kuruntular dışında Kitap bilmeyen ümmî kimselerdir; onlar sadece zannedip durmaktadırlar. 79. Elleriyle Kitab'ı yazıp, sonra onu az bir bedel karşılığında satmak için: "Bu Allah katındandır" diyenlerin vay hâline! Ellerin yazdıklarından dolayı onlara yazıklar olsun! Kazandıklarından dolayı onlara yazıklar olsun! 80. "Bir kaç sayılı günün dışında ateş bize değmeyecektir" derler. De ki: "Allah katından bir söz mü aldınız –(eğer öyleyse) Allah sözünden caymaz–, yoksa Allah'a karşı bilmediğiniz bir şey mi söylüyorsunuz?"¹²⁹

قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمْ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِنْ
دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٤﴾
وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْتُمْ بِيَدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
بِالظَّالِمِينَ ﴿٩٥﴾ وَلَتَجِدَنَّ أَحْرَاصَ النَّاسِ عَلَى
حَيَاتِهِ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوَدُّ أَحَدُهُمْ أَنْ يُعَمَّرَ أَلْفَ
سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُرْضِيٍّ مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعَمَّرَ وَاللَّهُ
بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾

2 Bakara/94. De ki: "Eğer ahiret yurdu başka insanlara değil de, yalnız size özel ise ve (bunda) samimî iseniz, o hâlde ölümü dileseniz!" 95. Önceden işlediklerinden ötürü, bunu dilemeyeceklerdir. Allah zalimleri bilir. 96. Andolsun, onları yaşamaya en düşkün insanlar –(Allah'a) ortak koşanlardan bile düşkün– bulursun. Her biri ömrünün bin yıl olmasını ister. Oysa uzun ömürlü olması onu azaptan uzaklaştırmaz. Allah onların yaptıklarını görmektedir.

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ
أَغْنِيَاءُ سَنَكُتُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ

3 Al-i İmran/181. Andolsun ki, "Allah fakir biz zenginiz" diyenlerin sözünü Allah işittiştir.¹³⁰ Dediklerini ve haksız yere peygamber-

¹²⁹ Yahudiler'in vahiy mahsulü saydıkları Talmud'un Roş Ha-Şana bölümünde, günah işleyen bir Yahudi'nin cehennemde oniki ay kalacağı ve sonra cennete gireceği belirtilir. Burada bu inanca işaret edilmektedir.

¹³⁰ Bakara suresinin 215. ayeti: "İçinizde Allah'a güzel bir borç veren kimse..." diye başlamaktadır. Bu ayet inince, Yahudiler Müslümanlar'la alay etmeye başladılar. Şöyle diyorlardı: "Allah servetini kaybetti, şimdi de insanlardan borç istiyor". Ayet bu olay üzerine inmiştir.

وَقُولُوا ذُقُوا عَذَابَ الْعَذَابِ ﴿١٨١﴾ ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ إِلَيْنَا فَمَا نُنْفِئُكُمْ وَاللَّهُ لَمُسَّ بِطِلَافِ الْمُبِيدِ ﴿١٨٢﴾ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهْدُ إِلَيْنَا أَلَّا نُؤْمِنَ بِرَسُولٍ حَتَّى يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَاللَّذِي فَلْتُمْ فَلِمَ فَتُنْتَمُوهُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٨٣﴾ فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رَسُولٌ مِنْ قَبْلِكَ جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزَّبْرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿١٨٤﴾

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَبَيَّنَّا مَا يُشْتَرُونَ ﴿١٨٧﴾ لَا تَحْسِنَ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُجَوِّنُونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسِبْنَهُمْ بِمَقَارِعٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٨٨﴾

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَعِيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩٠﴾

وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خَاشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩٩﴾

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ بَشَرُهُمْ

leri öldürdüklerini yazacağız ve: "Yakıcı azabı tadını" diyeceğiz. 182. Bu, ellerinizle sunduğunuzun karşılığıdır. Yoksa Allah kullara kesinlikle haksızlık etmez. 183. Onlar: "Ateşin yiyeceği bir kurbanı getirmediği sürece hiçbir elçiyi inanmamamız konusunda Allah bize ahid verdi"¹³¹ dediler. Sen de de ki: "Benden önce elçiler size açık belgeleri ve bu deddiğiniz şeyi getirmişti. Doğru sözlü idiyerseniz, onları niçin öldürdünüz?" 184. Ey Muhammed! Eğer seni yalancı sayıyorlarsa, senden önce açık belgeler, sayfalar ve aydınlatıcı Kitap getiren elçiler de yalanlanmışlardı.

3 Al-i İmran/187. Allah, Kitap verilenlerden, "Onu gizlemeden mutlaka insanlara anlatacaksınız" diye kesin söz almıştı, ama onlar o Kitab'ı arkalarına attılar ve az bir paraya sattılar; satın aldıkları şey ne kötüdür. 188. Sanmayasın ki, yaptıklarına sevenler ve yapmadıkları şeylerle övülmeyi sevenler azaptan kurtulacaklardır. Onlar için can yakıcı bir azap vardır.

3 Al-i İmran/19. Allah katında din İslâm'dır. Ne var ki, Kitap verilenler, kendilerine bilgi geldikten sonra sırf aralarındaki çekememezlikten ötürü anlaşmazlığa düştüler. Allah'ın âyetlerini kim inkâr ederse, (bilsin ki) Allah'ın hesaba çekmesi çabuk olur.

3 Al-i İmran/199. Kitaplılar'dan, Allah'a, size indirilene ve kendilerine indirilene, - Allah'a saygıyla boyun bükerek- inanan ve Allah'ın âyetlerini az bir değere satmayanlar vardır. İşte onların ödülleri Rablerinin katındadır. Allah hesabı çabuk görür.

3 Al-i İmran/21. Allah'ın âyetlerini inkâr edenlere, haksız yere peygamberleri öldürenlere ve insanlardan adaleti emredenleri

¹³¹ Kitab-ı Mukaddes'te, sunulan kurbanların kendiliğinden sunakta yanması, kurbanın kabul edildiğinin işareti veya peygamberin bir mucizesi olarak anlaşılmaktadır: "...Allah'ın nuru kurbanı yakmış ve bütün İsrail bunu seyretti. Yine de İlyas'a karşı çıktılar ve o hayabını kurtarmak için kaçmak zorunda kaldı" (I. Krallar, 18,19). Böyle bir mucizeye rağmen, İlyas Peygamber'i öldürmeye kalkışan İsrailoğulları, aynı mucizeyi samimiysenizce Hz. Muhammed'den de isteme cürretini göstermişlerdir.

أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾ وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَا بِغُسْطِهِمْ إِلَى بَعْضٍ قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاوِرَكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٦﴾ أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٧﴾ وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِيٍّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٧٨﴾ قَوْلٌ لِلَّذِينَ يُكْتَبُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا قَوْلٌ لَهُمْ مِمَّا كُتِبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ ﴿٧٩﴾ وَقَالُوا لَنْ نَمَسَّا النَّارَ إِلَّا أَيَّامًا مَعْلُودَةً قُلْ أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٠﴾

قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمْ النَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَتَّعُوا بِالْمَوْتِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٤﴾ وَلَنْ يَتَمَتَّعُوا أَبَدًا بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٩٥﴾ وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاةٍ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرَ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُرَزَّحٍ مِنْهُ مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعَمَّرَ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلُهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ

2 Bakara/75. Bunların size inanacaklarını mı umuyorsunuz? Onlardan bir grup Allah'ın sözünü dinler, ona akılları yattıktan sonra da, onu bile bile tahrif ederlerdi. 76. İnananlarla karşılaştıkları zaman "İnadık" derler, birbirleri ile yalnız kaldıklarında ise: "Rabbimizin katında size karşı delil getirsinler diye mi Allah'ın size bildirdiğini onlara anlatıyorsunuz. Buna aklınız ermiyor mu?" derler. 77. Bunlar, gizlediklerini ve açığa vurduklarını Allah'ın bildiğini bilmiyorlar mı? 78. Onların bir kısmı, birtakım kuruntular dışında Kitap bilmeyen ümmî kimselerdir; onlar sadece zannedip durmaktadırlar. 79. Elleriyle Kitab'ı yazıp, sonra onu az bir bedel karşılığında satmak için: "Bu Allah katındandır" diyenlerin vay hâlîne! Ellerin yazdıklarından dolayı onlara yazıklar olsun! Kazandıklarından dolayı onlara yazıklar olsun! 80. "Bir kaç sayılı günün dışında ateş bize değmeyecektir" derler. De ki: "Allah katından bir söz mü aldınız -(eğer öyleyse) Allah sözünden caymaz-, yoksa Allah'a karşı bilmediğiniz bir şey mi söylüyorsunuz?"¹²⁹

2 Bakara/94. De ki: "Eğer ahiret yurdu başka insanlara değil de, yalnız size özel ise ve (bunda) samimî iseniz, o hâlde ölümü dileseniz!" 95. Önceden işlediklerinden ötürü, bunu dilemeyeceklerdir. Allah zâlimleri bilir. 96. Andolsun, onları yaşamaya en düşkün insanlar -(Allah'a) ortak koşanlardan bile düşkün- bulursun. Her biri ömrünün bin yıl olmasını ister. Oysa uzun ömürlü olması onu azaptan uzaklaştırmaz. Allah onların yaptıklarını görmektedir.

3 Al-i İmran/181. Andolsun ki, "Allah fakir biz zenginiz" diyenlerin sözünü Allah işitmiştir.¹³⁰ Dediklerini ve haksız yere peygamber-

¹²⁹ Yahudiler'in vahiy mahsulü saydıkları Talmud'un Roş Ha-Şana bölümünde, günah işleyen bir Yahudi'nin cehennemde oniki ay kalacağı ve sonra cennete gireceği belirtilir. Burada bu inanca işaret edilmektedir.

¹³⁰ Bakara suresinin 215. ayeti: "İçinizde Allah'a güzel bir borç veren kimse..." diye başlamaktadır. Bu ayet inince, Yahudiler Müslümanlar'la alay etmeye başladılar. Şöyle diyorlardı: "Allah servetini kaybetti, şimdi de insanlardan borç istiyor". Ayet bu olay üzerine inmiştir.

وَقُولُوا دُعُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿١٨١﴾ ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ ﴿١٨٢﴾ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَاهِدَ إِلَيْنَا أَلَّا نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ حَتَّىٰ يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُ فَلَمَّا جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَالْبَذِي قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٨٣﴾ فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رَسُولٌ مِنْ قَبْلِكَ جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿١٨٤﴾

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنَهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهِ تَمَنَّا قَلِيلًا فَيُحْسِنَ مَا يَشْتَرُونَ ﴿١٨٧﴾ لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُجِبُونَ أَنَّ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبْنَهُمْ بِنِعْمَةِ اللَّهِ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٨٨﴾

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَعْيَا بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩﴾

وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خَاشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتَرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ تَمَنَّا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩٩﴾

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ

leri öldürdüklerini yazacağız ve: "Yakıcı azabı tadın!" diyeceğiz. 182. Bu, ellerinizle sunduğunuzun karşılığıdır. Yoksa Allah kullara kesinlikle haksızlık etmez. 183. Onlar: "Ateşin yiyeceği bir kurbanı getirmediği sürece hiçbir elçiye inanmamamız konusunda Allah bize ahid verdi"¹³¹ dediler. Sen de de ki: "Benden önce elçiler size açık belgeleri ve bu dediğiniz şeyi getirmişti. Doğru sözlü idiyerseniz, onları niçin öldürdünüz?" 184. Ey Muhammed! Eğer seni yalancı sayıyorlarsa, senden önce açık belgeler, sayfalar ve aydınlatıcı Kitap getiren elçiler de yalanlanmışlardı.

3 Al-i İmran/187. Allah, Kitap verilenlerden, "Onu gizlemeden mutlaka insanlara anlatacaksınız" diye kesin söz almıştı, ama onlar o Kitab'ı arkalarına attılar ve az bir paraya sattılar; satın aldıkları şey ne kötüdür. 188. Sanmayasın ki, yaptıklarına sevenenler ve yapmadıkları şeylerle övülmeyi sevenler azaptan kurtulacaklardır. Onlar için can yakıcı bir azap vardır.

3 Al-i İmran/19. Allah katında din İslâm'dır. Ne var ki, Kitap verilenler, kendilerine bilgi geldikten sonra sırf aralarındaki çekememezlikten ötürü anlaşmazlığa düşerler. Allah'ın âyetlerini kim inkâr ederse, (bilsin ki) Allah'ın hesaba çekmesi çabuk olur.

3 Al-i İmran/199. Kitaplılar'dan, Allah'a, size indirilene ve kendilerine indirilene, – Allah'a saygıyla boyun bükerek– inanan ve Allah'ın ayetlerini az bir değere satmayanlar vardır. İşte onların ödülleri Rablerinin katındadır. Allah hesabı çabuk görür.

3 Al-i İmran/21. Allah'ın ayetlerini inkâr edenlere, haksız yere peygamberleri öldürenlere ve insanlardan adaleti emredenleri

¹³¹ Kitab-ı Mukaddes'te, sunulan kurbanların kendiliğinden sunakta yanması, kurbanın kabul edildiğinin işareti veya peygamberin bir mucizesi olarak anlatılmaktadır: "...Allah'ın nuru kurbanı yakıtı ve bütün İsraili bunu seyretti, Yine de İlyas'a karşı çıktılar ve o hayatını kurtarmak için kaçmak zorunda kaldı" (I. Krallar, 18,19). Böyle bir mucizeye rağmen, İlyas Peygamber'i öldürmeye kalkışan İsrailoğulları, aynı mucizeyi samimiyetsizce Hz. Muhammed'den de isteme cüretini göstermişlerdir.

إِنَّمَا جُعِلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ وَإِنْ رَبُّكَ لَيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٢٤﴾

16 Nahl/124. Cumartesi (yasağı), yalnızca o-nun hakkında ayrılığa düşenlere konulmuştu.¹²⁷ Rabbin, ayrılığa düştükleri hususta, kıyamet günü aralarında hükmedecektir.

وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَى تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١١١﴾ بَلَى مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١١٢﴾ وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارَى عَلَى شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصَارَى لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١١٣﴾

2 Bakara/111. "Yahudî veya Hristiyan olmayan kimse elbette cennete girmeyecek" dediler. Bu, onların kuruntularıdır. De ki: "Doğru sözlü iseniz, delilinizi getirin". 112. Hayır, iyi davranarak kendini Allah'a verenin ücreti Rabbi'nin katındadır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir de. 113. Yahudiler: "Hristiyanlar'ın bir temeli yoktur" dediler. Hristiyanlar da: "Yahudiler'in bir temeli yoktur" dediler. Oysa hepsi de Kitab'ı okuyorlar. Bilmeyenler de tıpkı onların konuştuğu gibi konuşur. Ancak Allah, anlaşılamayıp durdukları şeylerde kıyamet günü aralarında hüküm verecektir.

يَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٢٢﴾ وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنْفَعُهَا شَفَاعَةٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿١٢٣﴾

2 Bakara/122. Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimeti ve insanlardan fazla olarak size iyilikte bulunduğumu hatırlayın. 123. Kimsenin kimseye bir yararı dokunmayacağı, kimseden fidye alınmayacağı, kimseye şefaatin yarar sağlamayacağı ve kimsenin yardım görmeyeceği günden korunun.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ ﴿١٥٩﴾

2 Bakara/159. İndirdiğimiz açık belgeleri ve yol göstericiyi –onu Kitap'ta insanlara açıklamamızdan sonra– gizleyenlere hem Allah lânet eder, hem lânet edebilecekler lânet eder.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٤﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَى وَالْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ

2 Bakara/174. Allah'ın Kitap'tan indirdiklerini gizleyen ve onu az bir bedel karşılığında satanlara gelince, işte onların yedikleri, karınlarında ancak ateş olur. Kıyamet günü Allah onlarla ne konuşur, ne de onları temize çıkarır. Can yakıcı azap onlarıdır. 175. İşte bunlar, doğru yola karşılık sapıklığı ve bağışlanma yerine azabı satın

¹²⁷ Cumartesi gününü saygı ve ibadet günü yapmak Yahudiler'e farz kılınıştır.

﴿١٧٥﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُ لَوْلَا الْكِتَابُ بِالْحَقِّ وَإِنَّ
الَّذِينَ اسْتَفْلَحُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿١٧٦﴾

alanlardır. Ateşe ne kadar da dayanıklı-
mışlar! 176. Bu böyledir, çünkü Allah
Kitab'ı gerçek olarak indirmiştir. Kitap
hakkında anlaşmazlığa düşenler ise, kuş-
kusuz, derin bir ayrılık içindedirler.

سَلِّ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ كَمْ آتَيْنَاهُم مِّنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ وَمَنْ
يُذِلُّ نِعْمَةَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ
الْعِقَابِ ﴿٢١١﴾

2 Bakara/211. İsrailoğulları'na bir sor:
Onlara apaçık nice belgeler verdik. Allah'ın
nimetini, kendisine geldikten sonra kim
değiştirirse, şüphesiz Allah'ın onu cezala-
ndırması çetin olur.

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ
وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ
﴿٤٠﴾ وَأَمِنُوا بِمَا أُنزِلْتُ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ وَلَا
تَكُونُوا أُولَٰ كَافِرٍ بِهِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا
وَإِيَّايَ فَاتَّقُونِ ﴿٤١﴾ وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ
وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤٢﴾ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَاتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرََّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾ أَتَأْمُرُونَ
النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ
أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٤٤﴾ وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا
لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ ﴿٤٥﴾ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ
مُلَاقُوا رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿٤٦﴾ يَا بَنِي
إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَلِّي
فَضْلَتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾ وَأَتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي
نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ
مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٨﴾

2 Bakara/40. Ey İsrailoğulları! Size verdi-
ğim nimetimi anın, sözleşmemi yerine ge-
tirin, Ben de size verdiğim sözü yerine ge-
tireyim. Yalnız Benden korkun. 41. Sizde
olanı onaylayarak indirdiğim Kur'an'a ina-
nın, onu ilk inkâr eden siz olmayın! Ayetle-
rimi az bir bedel karşılığında satmayın.
Benden sakının. 42. Hakkı batılla karıştır-
mayın ve bile bile gerçeği gizlemeyin. 43.
Namazı kılın, zekatı verin ve Allah'a boyun
eğenlerle beraber boyun eğin. 44. Siz,
Kitab'ı okuyup dururken, kendinizi unuta-
rak, insanlara mı iyilik yapmalarını emre-
diyorsunuz? Hiç düşünmez misiniz? 45-46.
Sabrederek ve namazı kılarak Allah'tan
yardım isteyin. Doğrusu, namaz, Rablerine
kavuşacaklarını ve O'na döneceklerini
uman alçak gönüllülerden başkasına ağır
gelir. 47. Ey İsrailoğulları! Size verdiğim
nimetimi ve sizi diğer toplumlara tercih et-
tiğimi hatırlayın.¹²⁸ 48. Kimsenin kimseye
bir yararı dokunmayacağı, kimseden bir
şefaata kabul edilmeyeceği, kimseden fide
alınmayacağı ve kimsenin yardım görme-
yeceği günden korunun.

¹²⁸ Allah'ın diğer toplumlardan fazla olarak İsrailoğulları'na verdiği nimetlerin başında, onlardan peygamberler göndermesi gelir. Bu ayrıcalık onlara bir sorumluluk da yüklemiştir. Allah'ın vahyini ve dinini diğer insanlara tebliğ etmesi için neden Yahudiler'i seçtiği sorusuna gelince; bu seçim elbette sebepsiz yere bir imtiyaz tanıma değildir. Allah rahmetini, nimetini dilediğine verir, fakat O rahmetini kime vereceğini de bilir. Yani, bireyin veya toplumun kendi kazanımı olan bazı olumlu ve yüksek özellikler, Allah'ın tercihi belirler. Yoksa Allah hikmetsiz, rastgele hareket etmemektedir. Bu görev için seçilmişliği, Yahudiler bir ırka tahsis edip, mutlak seçkinlik olarak yorumladıkları için, görev Hz. Muhammed'le birlikte onlardan alınıp, Müslümanlar'a verilmiştir.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١١٦﴾ إِنَّ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهَا إِنَاتًا وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًا ﴿١١٧﴾

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ﴿١١٨﴾ يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُ وَمَا لَا نُنْفَعُهُ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ﴿١١٩﴾ يَدْعُوا لَمَنْ ضَرُّهُ أَقْرَبُ مِنْ نَفْعِهِ لَيْسَ الْمَوْلَى وَلَيْسَ الْعَشِيرُ ﴿١٢٠﴾

مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٧٤﴾

وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتُ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنُّ السُّوءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السُّوءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿٦٦﴾

4 Nisa/116. Allah, kendisine ortak koşulmasını başışlamaz, ama bundan başkasını dilediğine başışlar. Kim Allah'a ortak koşarsa, derin bir sapıklığa sapmış olur. 117. Onlar, Allah'ı bırakıp yalnızca dişilere¹²⁵ yalvarıyorlar ve yalnız dik kafalı şeytana yalvarıyorlar.

22 Hac/11. İnsanların içinde Allah'a bir kenardan kulluk eden vardır. Başına bir iyilik gelirse gönlü yatışır, başına bir kötülük gelirse yüz üstü döner. Dünyayı da ahireti de kaybeder. İşte apaçık kayıp budur. 12. Allah'ı bırakıp, kendisine fayda da zarar da veremeyen şeylere yalvarır. İşte derin sapıklık budur. 13. Kendisine zararı faydasından daha yakın olana yalvarır. (Yalvardığı şey) ne kötü bir dost, ne kötü yoldaştır.

22 Hac/74. Allah'ı gereği gibi değerlendiremediler. Allah güçlüdür üstündür.

48 Fetih/6. Allah hakkında kötü zanda bulunan ikiyüzlü erkek ve kadınlara, ortak koşan erkek ve kadınlara Allah azap etsin; kötülükler kendi başlarına gelsin! Allah onlara öfkelenmiş, onları lânetlemiş ve onlara cehennemi hazırlamıştır. Ne kötü gidış yeridir.

2. Ehl-i Kitap

Kur'an'da İslam dışında hiçbir din ismiyle anılmaz. Dolayısıyla, Yahudilik ve Hristiyanlık, Kur'an'ın konuları arasında yer almamaktadır. Kur'an yalnızca bu dinlerin müntesipleri ile ilgilenmekte ve onlarla polemige girmektedir. Kur'an'ın doğrudan dinlerin kendileriyle değil de, bağlalarıyla ilişkiye girmesi, onun bu din mensupları hakkında söyledikleri arasında farklılıklara yol açmıştır. Bu farklılığı doğuran, mensuplarının davranış ve düşünüş biçimlerinden başkası değildir. Dolayısıyla, Kur'an'ın bu dinlerin mensupları hakkında söylediklerinin genelgeçer bir yargı niteliği taşıdığı söylenemez. Kur'an'ın Kitap Ehl-i ile ilgili ifadelerini doğru anlayabilmek için, bunların her birinin tarihsel arka-planını tahlil etmek gerekir. Bununla birlikte, Kur'an'ın itikad noktasında Yahudiler'i, amel ve ahlaki davranış noktasında da Hristiyanlar'ı İslam'a daha yakın gördüğünü rahatlıkla söyleyebiliriz. Aşağıda da görüleceği gibi, Kur'an Yahudiler'le daha çok davranışları konusunda, Hristiyanlar'la ise, daha çok itikadî yapıları konusunda polemige girmektedir.

¹²⁵ Putlara.

a) Yahudiler

Mekki ayetlerde Yahudilere herhangi bir atfın bulunmayışına ve tarihî belgelerin şahitliğine dayanarak, nüzûl dönemi Mekkesinde bir Yahudi topluluk bulunmadığını söyleyebiliriz. O dönemde Yahudilerin yoğun olarak Medine'de oturdıkları bilinmektedir. Müslümanlar Medine'ye gelince Hz. Peygamber, onlarla bir antlaşma imzaladı (Medine Sözleşmesi). Aradan bir zaman geçince Yahudiler Müslümanlarla yaptıkları anlaşmalarını ihlal edip Mekkeli müşriklerle aktif işbirliğine giriştiler. Aşağıdaki ayetler, Yahudilerin din konusunda Müslümanlara itirazları ve Kur'an'ın bu konuda onları eleştirilerini içermektedir. Kur'an'da Yahudiler yer yer 'Yahudiler' (*yehûd*) yer yer de Kitap Ehli (*ehlul-kitâb*) olarak anılırlar. Kur'an'da Yahudilere yapılan atıflar, çoğu zaman da, bölgede yaşayan bütün Yahudi toplulukları değil, belli bir topluluğu kastetmektedir. Bu nedenle, Kur'an'ın Yahudilerle ilgili pasajlarını doğru anlayabilmek için, nüzûl dönemi tarihi (*siyer*) bilgisi eşliğinde okumak bir gereklilik teşkil etmektedir.

ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ يُذِنُ اللَّهُ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٣٢﴾

35 **Fatır/32.** Sonra bu Kitab'ı kullarımızdan seçtiğimiz kimselere miras bırakmışızdır – onlardan kimi kendine yazık eder, kimi orta davranır, kimi de Allah'ın izniyle iyiliklere koşar-. İşte bu büyük lütuftur.¹²⁶

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾ قُلِ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿٦٩﴾ مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نُذِيقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٧٠﴾

10 **Yunus/68.** "Allah çocuk edindi" dediler –Haşa, o muhtaç değildir, (çünkü) göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur–; Buna dair elinizde bir belgeniz yoktur. Allah'a karşı bilmediğiniz şeyler mi söylüyorsunuz? 69. De ki: "Allah'a karşı yalan uyduranlar, kurtuluşa erişemezler". 70. Dünyada (bir süre) geçindikten sonra dönüşleri Bizedir. İnkâr etmiş olmaları karşılığında, onlara çetin azabı tattıracağız.

وَمَا تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَعَثْنَا نَبِيًّا وَكَلَّمَا كَلِمَةً سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ إِلَى آخِلٍ مِنْهُمْ لَقَضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ أَوْرَثُوا الْكِتَابَ مِنْ بَعْلِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَرِيبٌ ﴿١٤﴾

42 **Şura/14.** Onlar yalnızca kendilerine ilim geldikten sonra aralarında (doğan) çekeme-mezlikten dolayı ayrılığa düştüler. Eğer Rabbinin belirli bir süre için verilmiş bir sözü olmasaydı, aralarında hemen hükmedilirdi. Onların ardından Kitab'a varis kılınanlar da, ondan kuşku verici bir şüphe içindedirler.

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمًا مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٨﴾

16 **Nahl/118.** Yahudi olanlara, sana daha önce anlatmış olduklarımızı haram kılmış-tık. Biz onlara haksızlık yapmadık, fakat onlar kendilerine yazık ettiler.

¹²⁶ Bu ayetin son cümlesindeki *zâlike* (bu) işaret zamiri, iyiliğe koşma fiiline atfedilecek olursa, cümleye şöyle anlam vermek gerekir: "İşte bu büyük erdemdir".

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١١٦﴾ إِنَّ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا إِنْتَا وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًا ﴿١١٧﴾

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فَتْنَةٌ أَلْقَى عَلَى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ﴿١١١﴾ يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُ وَمَا لَا نَنْفَعُهُ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ﴿١١٢﴾ يَدْعُوا لِمَنْ ضَرُّهُ أَقْرَبُ مِنْ نَفْعِهِ لَيْسَ الْمَوْلَى وَلَيْسَ الْعَشِيرُ ﴿١١٣﴾

مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٧٤﴾

وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنُّ السُّوءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السُّوءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَوَعَدَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿٦﴾

4 Nisa/116. Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz, ama bundan başkasını dilediğine bağışlar. Kim Allah'a ortak koşarsa, derin bir sapıklığa sapmış olur. 117. Onlar, Allah'ı bırakıp yalnızca dişilere¹²⁵ yalvarıyorlar ve yalnız dik kafalı şeytana yalvarıyorlar.

22 Hac/11. İnsanların içinde Allah'a bir kenardan kulluk eden vardır. Başına bir iyilik gelirse gönlü yatışır, başına bir kötülük gelirse yüz üstü döner. Dünyayı da âhireti de kaybeder. İşte apaçık kayıp budur. 12. Allah'ı bırakıp, kendisine fayda da zarar da veremeyen şeylere yalvarır. İşte derin sapıklık budur. 13. Kendisine zarar faydasından daha yakın olana yalvarır. (Yalvardığı şey) ne kötü bir dost, ne kötü yoldaştır.

22 Hac/74. Allah'ı gereği gibi değerlendiremediler. Allah güçlüdür üstündür.

48 Fetih/6. Allah hakkında kötü zanda bulunan ikiyüzlü erkek ve kadınlara, ortak koşan erkek ve kadınlara Allah azap etsin; kötülükler kendi başlarına gelsin! Allah onlara öfkelenmiş, onları lânetlemiş ve onlara cehennemi hazırlamıştır. Ne kötü gidış yeridir.

2. Ehl-i Kitap

Kur'an'da İslam dışında hiçbir din ismiyle anılmaz. Dolayısıyla, Yahudilik ve Hristiyanlık, Kur'an'ın konuları arasında yer almamaktadır. Kur'an yalnızca bu dinlerin müntesipleri ile ilgilenmekte ve onlarla polemige girmektedir. Kur'an'ın doğrudan dinlerin kendileriyle değil de, bağlılarıyla ilişkiye girmesi, onun bu din mensupları hakkında söyledikleri arasında farklılıklara yol açmıştır. Bu farklılığı doğuran, mensuplarının davranış ve düşünüş biçimlerinden başkası değildir. Dolayısıyla, Kur'an'ın bu dinlerin mensupları hakkında söylediklerinin genelgeçer bir yargı niteliği taşıdığı söylenemez. Kur'an'ın Kitap Ehl-i İttefaki ile ilgili ifadelerini doğru anlayabilmek için, bunların her birinin tarihsel arka-planını tahlil etmek gerekir. Bununla birlikte, Kur'an'ın itikad noktasında Yahudiler'i, amel ve ahlaki davranış noktasında da Hristiyanlar'ı İslam'a daha yakın gördüğünü rahatlıkla söyleyebiliriz. Aşağıda da görüleceği gibi, Kur'an Yahudiler'le daha çok davranışları konusunda, Hristiyanlar'la ise, daha çok itikadî yapıları konusunda polemige girmektedir.

¹²⁵ Putlara.

a) Yahudiler

Mekki ayetlerde Yahudilere herhangi bir atfın bulunmayışına ve tarihî belgelerin şahitliğine dayanarak, nüzûl dönemi Mekkesinde bir Yahudi topluluk bulunmadığını söyleyebiliriz. O dönemde Yahudilerin yoğun olarak Medine'de oturdukları bilinmektedir. Müslümanlar Medine'ye gelince Hz. Peygamber, onlarla bir antlaşma imzaladı (Medine Sözleşmesi). Aradan bir zaman geçince Yahudiler Müslümanlarla yaptıkları anlaşmalarını ihlal edip Mekke'li müşriklerle aktif işbirliğine giriştiler. Aşağıdaki ayetler, Yahudilerin din konusunda Müslümanlara itirazları ve Kur'an'ın bu konuda onları eleştirilerini içermektedir. Kur'an'da Yahudiler yer yer 'Yahudiler' (*yehûd*) yer yer de Kitap Ehli (*ehlu'l-kitâb*) olarak anılırlar. Kur'an'da Yahudilere yapılan atıflar, çoğu zaman da, bölgede yaşayan bütün Yahudi toplulukları değil, belli bir topluluğu kastetmektedir. Bu nedenle, Kur'an'ın Yahudilerle ilgili pasajlarını doğru anlayabilmek için, nüzûl dönemi tarihi (*siyer*) bilgisi eşliğinde okumak bir gereklilik teşkil etmektedir.

ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْغَيْرَاتِ يُادِنُ اللَّهُ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٣٢﴾

35 **Fatır/32.** Sonra bu Kitab'ı kullarımızdan seçtiğimiz kimselere mîras bırakmışızdır – onlardan kimi kendine yazık eder, kimi orta davranır, kimi de Allah'ın izniyle iyiliklere koşar-. İşte bu büyük lütuftur.¹²⁶

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنَّ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾ قُلْ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُلْحِقُونَ اللَّهَ مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نُلْقِيهِمُ النَّارَ الشَّيْءِ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٧٠﴾

10 **Yunus/68.** "Allah çocuk edindi" dediler –Haşa, o muhtaç değildir, (çünkü) göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur–; Buna dair elinizde bir belgeniz yoktur. Allah'a karşı bilmediğiniz şeyler mi söylüyorsunuz? 69. De ki: "Allah'a karşı yalan uyduranlar, kurtuluşa erişemezler". 70. Dünyada (bir süre) geçindikten sonra dönüşleri Bizedir. İnkâr etmiş olmaları karşılığında, onlara çetin azabı tattıracağız.

وَمَا تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿١٤﴾

42 **Şura/14.** Onlar yalnızca kendilerine ilim geldikten sonra aralarında (doğan) çekememezlikten dolayı ayrılığa düştüler. Eğer Rabbinin belirli bir süre için verilmiş bir sözü olmasaydı, aralarında hemen hükmedilirdi. Onların ardından Kitab'a varis kılınanlar da, ondan kuşku verici bir şüphe içindedirler.

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١٨﴾

16 **Nahl/118.** Yahudi olanlara, sana daha önce anlatmış olduklarımızı haram kılmıştık. Biz onlara haksızlık yapmadık, fakat onlar kendilerine yazık ettiler.

¹²⁶ Bu ayetin son cümlesindeki *zâlike* (bu) işaret zamiri, iyiliğe koşma fiiline atfedilecek olursa, cümleye şöyle anlam vermek gerekir: "İşte bu büyük erdemdir".

وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَالٌ
وَهَذَا حَرَامٌ لِيَتَفَتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ إِنَّ الَّذِينَ
يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿١١٦﴾ مَتَاعٌ
قَلِيلٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١٧﴾

وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ
يُخْلَقُونَ ﴿٢٠﴾ أَمْوَاتٌ غَيْرُ أَحْيَاءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ
يُحْيَوْنَهُمْ ﴿٢١﴾

وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ تَاللَّهِ
لَتَسْأَلَنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَفْتَرُونَ ﴿٥٦﴾ وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ
الْبَنَاتَ سَبْحَانَهِ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ ﴿٥٧﴾ وَإِذَا بُشِّرَ
أَحَدُهُمْ بِالْأُنثَى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ
﴿٥٨﴾ يَتَوَارَى مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ
أَيُّسْكُهُ عَلَى هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلَا سَاءَ مَا
يَحْكُمُونَ ﴿٥٩﴾

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ وَتَصِفُ أَلْسِنَتُهُمُ الْكَذِبَ
أَنْ لَهُمُ الْحُسْنَى لَا جَرَءَ أَنْ لَهُمُ التَّارَ وَلَهُمُ
مُفْرَطُونَ ﴿٦٢﴾

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِنْ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْئًا وَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٧٣﴾

وَجَعَلُوا لِلَّهِ أُنْدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتُّعُوا فَإِنَّ
مَصِيرَكُمْ إِلَى التَّارِ ﴿٣٠﴾

16 Nahl/116. Allah'a karşı yalan uydurmak için¹²¹ dillerinizin yalan yere nitelemesiyle: "Şu helaldir, bu haramdır" demeyin! Allah'a karşı yalan uyduranlar kurtuluşa eremezler. 117. Az bir geçinme, (ardından) onlara can yakıcı bir azap vardır.

16 Nahl/20. Allah'ın dışında taptıkları şeyler hiçbir şey yaratamazlar. Aslında kendileri yaratılmaktadırlar. 21. Onlar ölüdürler, diri değildirler. Ne zaman diriltileceklerini de bilmezler.

16 Nahl/56. Kendilerine verdiğimiz rızıktan ne olduğunu bilmedikleri tanrılarına pay ayırırlar. Vallahi, uydurup durduğunuz şeylerden sorulacaksınız. 57. Allah'a, haşa kızları veriyor, kendilerine erkekleri ayırıyorlar.¹²² 58. Onlardan birine kızı olduğu müjdelendiği zaman, yüzü kapkara kesilir ve yutkunur. 59. Kendisine verilen kötü müjde yüzünden, millettten gizlenmeye çalışır; şimdi onu utana utana tutsun mu, yoksa onu toprağa mı gömsün? Ne kötü hüküm veriyorlar!

16 Nahl/62. Beğenmedikleri şeyleri Allah'a malederler. En güzel şeylerin kendilerinin olduğunu dilleri yakıştırır. Şüphesiz onlara ateş vardır ve onlar orada unutulacaklardır.

16 Nahl/73. Allah'ı bırakıp, kendilerine göklerden ve yerden rızık veremeyen ve vermeyecek olan şeylere (mi) tapıyorlar?

14 İbrahim/30. Allah'ın yolundan saptırmak için ona eşler koşmuşlardı. De ki: "Geçinin bakalım. Ama varacağınız yer ateş olacaktır".

¹²¹ Dillerin yalana alışmış olmasından dolayı "Şu helaldir, bu haramdır" demekle; bir şeye, mahiyetini araştırarak helaldir veya haramdır demek birbirinden farklı şeylerdir. Bu ayeti dar yorumlayanlar bir şeyi 'helal' veya 'haram' kılma yetkisini yalnız Allah'a has kılarlar -bazıları buna Hz. Peygamber'i de dahil ederler-. Halbuki, ister yenecek şeylerde olsun, isterse davranışlarda olsun, önemli olan Allah'ın haram ve helal kılma hikmetini kavramaktır. Bundan sonra, Kur'an'ın veya Sünnet'in bahsetmediği yeni sorunlar karşısında da rahatça hüküm verilebilir. İslam sadece Kur'an ve Sünnet'in helal ve haram kıldıkları değil, tüm tarih boyunca bu helal ve haram kılma faaliyetinin, yani hayatın tanımlanmasının ümmet tarafından dinamik olarak sürdürülmesidir.

¹²² Burada da müşriklerin melekleri Allah'ın kızları olarak nitelemeleri, kendi değer yargıları açısından sorgulanmaktadır. Kendileri kız çocuk sahibi olmak istemezken, Allah'a kız çocukları isnad etmeleri, Allah'a karşı tutumlarındaki samimiyetsizlik ve O'na karşı saygısızlık olarak değerlendirilmektedir.

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ
الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٦١﴾

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنبَتَ
بِهِ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٦٣﴾

فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلِكِ دَعَاوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ
فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٦٥﴾
لَيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ وَلَيَسْتَمْتَعُوا فَسَوْفَ يَكْفُلُونَ
﴿٦٦﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا آمِنًا وَيَتَخَفَتِ
النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِغِنَةِ اللَّهِ
يَكْفُرُونَ ﴿٦٧﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ
كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي هَٰذَا
مَثْوًى لِلْكَافِرِينَ ﴿٦٨﴾

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّهُمْ
كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ يَرَى
الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا
وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ﴿١٦٥﴾

سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا
بِاللَّهِ مَا لَمْ يَنْزَلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ وَفِي
مَثْوًى الظَّالِمِينَ ﴿١٥١﴾

29 **Ankebut/61.** Andolsun ki onlara: "Gökleri ve yeri yaratan, güneşi ve ayı buyruğu altında tutan kimdir?" diye sorsan, şüphesiz: "Allah'tır" derler. Öyleyse niçin döndürülüyorlar?¹²³

29 **Ankebut/63.** Andolsun ki, onlara: "Gökten su indirip onunla, ölümünden sonra yeri diriltten kimdir?" diye sorsan, şüphesiz: "Allah'tır" derler. De ki: "Övgü Allah'a aittir", fakat çoğu bunu düşünmezler.

29 **Ankebut/65-66.** Gemiye bindikleri zaman, dini yalnız Allah'a has kılarak O'na yalvarırlar; ama Allah onları karaya çıkararak kurtarıncı, kendilerine verdiklerimizi inkâr edip, hemen O'na eş koşarlar. Menfaatlenedursunlar; yakında bileceklerdir. 67. Çevrelerinde insanlar kapılıp götürülürken Bizim, (Mekke'yi) güvenli ve kutsal bir yer kıldığımızı görmediler mi? Hâla bâtıla inanıyor ve Allah'ın nimetini inkâr mı ediyorlar? 68. Allah'a karşı yalan uydurandan veya gerçek kendisine gelmişken onu yalanlayandan daha zâlim kimdir? Cehennemde inkârcılar için bir durak yok mudur?

2 **Bakara/165.** İnsanlar içinde Allah'tan başkasını (O'na) denk tutan ve onları Allah'ı sever gibi sevenler bulunmaktadır. Ama inananlar, en çok Allah'ı severler. Zâlimler, azabı gördüklerinde, bütün kuvvetin Allah'a ait olduğunu ve Allah'ın azabının çetin olduğunu keşke bilseler.

3 **Al-i İmran/151.** (Allah'ın,) hakkında hiçbir delil indirmedığı şeyi¹²⁴ Allah'a ortak koşmalarından ötürü, inkâr edenlerin kalplerine korku salacağız. Onların varacağı yer ateştir. Haksızlık edenlerin yerleri ne kötüdür.

¹²³ Bilindiği gibi, müşrikler Allah'ı inkar etmiyorlardı. Hatta Kur'an'da kıssası anlatılan peygamberli toplumların hiçbirisi Allah'ı inkâr etmemektedir. Ancak, tevhid inancı, soyut düşünceyi ve aklı kullanmayı gerektirir. Bunu başaramayanlar, Allah'ın bazı sıfatlarını attettikleri mücessem varlıkları (putları) aracı yapmışlardır.

¹²⁴ Burada 'delil' olarak çevirdiğimiz *sultân* kelimesi 'otorite' ve 'güç' anlamlarına da gelir. Dolayısıyla bu pasajın anlamı şöyle de olabilir: "(Allah'ın) kendilerine hiçbir otorite indirmedığı şeyleri Allah'a ortak koşmalarından ötürü..."

وَحَرِّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا
وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٤٠﴾

den, körü körüne çocuklarını öldürenler ve Allah'ın kendilerine verdiği rızıkları –Allah'a iftira ederek– haram sayanlar kaybetmişlerdir. Onlar (yollarını) şaşırmışlardır; doğru yolda değildirler.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ
بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢١﴾

6 En'am/21. Allah'a karşı yalan uyduran veya O'nun âyetlerini inkâr edenden daha zalim kim vardır? Zalimler kurtuluşa ulaşamazlar.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا
وَمَا أَنتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٠٧﴾

6 En'am/107. Allah dileseydi, onlar ortak koşmazlardı. Biz seni onlara bekçi yapmadık; onların vekili de değilsin.

فَاسْتَفْتِهِمْ أَهَمْ أَسَدٌ خَلَقْنَا أَمْ مِنْ خَلْقِنَا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ
مِنْ طِينٍ لَازِبٍ ﴿١١﴾ بَلْ عَجِبْتَ وَيَسْخَرُونَ
﴿١٢﴾ وَإِذَا ذُكِّرُوا لَا يَذْكُرُونَ ﴿١٣﴾ وَإِذَا رَأَوْا
آيَةً يَسْتَسْخَرُونَ ﴿١٤﴾ وَقَالُوا إِن هَذَا إِلَّا سِحْرٌ
مُبِينٌ ﴿١٥﴾ أَئِنذًا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَئِنَّا
لَمَمْعُوثُونَ ﴿١٦﴾ أَوَأَبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ﴿١٧﴾ قُلْ نَعَمْ
وَأَنْتُمْ دَاخِرُونَ ﴿١٨﴾ فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ
فَإِذَا هُمْ يَنْظُرُونَ ﴿١٩﴾ وَقَالُوا يَا وَيْلَنَا هَذَا يَوْمُ
الَّذِينَ ﴿٢٠﴾ هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ
تُكَذِّبُونَ ﴿٢١﴾

37 Saffat/11. Onlara sor; kendilerini yaratmak mı daha zordur, yoksa Bizim yarattığımız (gökleri yaratmak) mı? Biz onları yapışkan çamurdan yaratmışızdır. 12. Evet sen onlara şaşıyorsun, onlar da seni alaya alıyorlar. 13. Onlara öğüt verildiğinde, öğüdü dinlemezler. 14. Bir mucize gördüklerinde onu eğlenceye alırlar. 15-17. "Bu apaçık bir büyüdür; biz öldüğümüz, toprak ve kemik olduğumuz zaman mı diriltileceğiz, önceki atalarımızda mı?" derler. 18. Ey Muhammed! De ki: "Evet; hem de horlanmış olarak (diriltileceksiniz)". 19. O iş tek bir çığıktır; (o zaman) bakakalırlar. 20. (Müşrikler:) "Vay bize! İşte bu ceza günüdür" derler. 21. (Onlara:) "İşte bu, yalanladığınızın hüküm günüdür" (denir).

إِنَّهُمْ أَلَفُوا آبَاءَهُمْ ضَالِينَ ﴿٦٩﴾ فَهُمْ عَلَى آثَارِهِمْ
يُهْرَعُونَ ﴿٧٠﴾ وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ
﴿٧١﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ مُنذِرِينَ ﴿٧٢﴾ فَانظُرْ
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنذَرِينَ ﴿٧٣﴾ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ
الْمُخْلِصِينَ ﴿٧٤﴾

37 Saffat/69. Onlar, babalarını sapık kimseler olarak bulmuşlardı. 70. Öyleyken yine de onların izlerinden kovalanırçasına koşuyorlardı. 71. Onlardan önce geçenlerin çoğu sapmıştı. 72. Kendi aralarından (onlara) uyarılar göndermiştik. 73. (Ey Muhammed!) Uyarılan fakat yola gelmeyenlerin sonunun nasıl olduğuna bir bak! 74. Allah'ın (O'na) içten bağlanan kulları bunun dışındadır.

فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ قُلْ إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ
خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا ذَلِكَ هُوَ
الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ﴿١٥﴾

39 Zümer/15. (De ki:) "Siz de O'ndan başka dilediğinize kulluk edin". De ki: "Kıyamet günü kendilerini ve ailelerini ziyana uğratanlar, ziyadadırlar". Dikkat edin, işte apaçık ziyan budur.

وَحَرِّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا
وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٤٠﴾

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ
بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢١﴾

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا
وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٠٧﴾

فَاسْتَفْتِهِمْ أَهُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ مَنِ خَلَقْنَا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ
مِنْ طِينٍ لَازِبٍ ﴿١١﴾ بَلْ عَجِبْتَ وَيَسْخَرُونَ
﴿١٢﴾ وَإِذَا ذُكِّرُوا لَا يَذْكُرُونَ ﴿١٣﴾ وَإِذَا رَأَوْا
آيَةً يَسْتَسْخِرُونَ ﴿١٤﴾ وَقَالُوا إِن هَذَا إِلَّا سِحْرٌ
مُبِينٌ ﴿١٥﴾ إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَإِنَّا
لَمَبْعُوثُونَ ﴿١٦﴾ أَوَآبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ﴿١٧﴾ قُلْ نَعَمْ
وَأَنْتُمْ دَاخِرُونَ ﴿١٨﴾ فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ
فَإِذَا هُمْ يَنْظُرُونَ ﴿١٩﴾ وَقَالُوا يَا وَيْلَنَا هَذَا يَوْمُ
الدِّينِ ﴿٢٠﴾ هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ
تُكَذِّبُونَ ﴿٢١﴾

إِنَّهُمْ أَقْبَرُوا أَبَاءَهُمْ ضَالِينَ ﴿٦٩﴾ فَهُمْ عَلَى آثَارِهِمْ
مُهْرَعُونَ ﴿٧٠﴾ وَلَقَدْ ضَلَّ قَلْبُهُمْ أَكْثَرَ الْأَوَّلِينَ
﴿٧١﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ مُنْذِرِينَ ﴿٧٢﴾ فَانْظُرْ
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذِرِينَ ﴿٧٣﴾ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ
الْمُخْلَصِينَ ﴿٧٤﴾

فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ قُلْ إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ
خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا ذَلِكَ هُوَ
الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ﴿١٥﴾

den, körü körüne çocuklarını öldürenler ve Allah'ın kendilerine verdiği rızıkları -Allah'a iftira ederek- haram sayanlar kaybetmişlerdir. Onlar (yollarını) şaşırmışlardır; doğru yolda değillerdir.

6 En'am/21. Allah'a karşı yalan uyduran veya O'nun âyetlerini inkâr edenden daha zalim kim vardır? Zalimler kurtuluşa ulaşamazlar.

6 En'am/107. Allah dileseydi, onlar ortak koşmazlardı. Biz seni onlara bekçi yapmadık; onların vekili de değilsin.

37 Saffat/11. Onlara sor; kendilerini yaratmak mı daha zordur, yoksa Bizim yaratığımız (gökleri yaratmak) mı? Biz onları yapışkan çamurdan yaratmışızdır. 12. Evet sen onlara şaşıyorsun, onlar da seni alaya alıyorlar. 13. Onlara öğüt verildiğinde, öğüdü dinlemezler. 14. Bir mucize gördüklerinde onu eğlenceye alırlar. 15-17. "Bu apaçık bir büyüdür; biz öldüğümüz, toprak ve kemik olduğumuz zaman mı diriltileceğiz, önceki atalarımızda mı?" derler. 18. Ey Muhammed! De ki: "Evet; hem de horlanmış olarak (diriltileceksiniz)". 19. O iş tek bir çığlıktır; (o zaman) bakakalırlar. 20. (Müşrikler:) "Vay bize! İşte bu ceza günüdür" derler. 21. (Onlara:) "İşte bu, yalanladığınız hüküm günüdür" (denir).

37 Saffat/69. Onlar, babalarını sapık kimseler olarak bulmuşlardı. 70. Öyleyken yine de onların izlerinden kovalanırçasına koşturuyorlardı. 71. Onlardan önce geçenlerin çoğu sapmıştı. 72. Kendi aralarından (onlara) uyarılar göndermiştik. 73. (Ey Muhammed!) Uyarılan fakat yola gelmeyenlerin sonunun nasıl olduğuna bir bak! 74. Allah'ın (O'na) içten bağlanan kulları bunların dışındadır.

39 Zümer/15. (De ki:) "Siz de O'ndan başka dilediğinize kulluk edin". De ki: "Kıyamet günü kendilerini ve ailelerini ziyan uğratanlar, ziyandadırlar". Dikkat edin, işte apaçık ziyan budur.

وَلَقَدْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ
اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ
اللَّهُ بِضَرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ
هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ
يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٣٨﴾

39 Zümer/38. (Ey Muhammed!) Andolsun ki, onlara: "Gökleri ve yeri yaratan kimdir?" diye sorsan, kesinlikle: "Allah'tır" derler. De ki: "Öyleyse bana bildirin, Allah bana bir zarar vermek isterse, Allah'ı bırakıp da taptıklarınız, O'nun verdiği zararı giderebilirler mi? Yahut O bana bir rahmet dilerse, O'nun rahmetini önleyebilirler mi?" De ki: "Allah bana yeter; güvenenler ancak O'na güvenir".

وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا
يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ
يَسْتَشِيرُونَ ﴿٤٥﴾

39 Zümer/45. Allah, tek olarak anıldığı zaman, âhirete inanmayanların yürekleri nefretle çarpar, ama Allah'tan başka putlar anıldığı zaman hemen yüzleri güler.

الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿٧﴾

41 Fussilet/7. Onlar zekâtı vermezler; âhireti inkâr edenler de onlardır.

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ اللَّهُ حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ وَمَا
أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿٦﴾

42 Şura/6. Allah'tan başka hâmler edenlerin işlediklerini Allah gözetlemektedir. (Ey Muhammed!) Sen, onları savunacak değilsin.

وَلَقَدْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ
خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿٩﴾

43 Zuhruf/9. (Ey Muhammed!) Onlara: "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye sorsan, kesinlikle: "Onları Üstün ve Bilen (Allah) yaratmıştır" derler.

وَالَّذِي قَالَ لِيُؤْتِيَنِي أَفْ لَكُمْ أَنْتَعِدَانِي أَنْ أَخْرَجَ
وَقَدْ خَلَّتْ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي وَهُمْ لَا يَسْتَفْهِمُونَ اللَّهَ
وَتِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ أَنْ يُخَالِطُوا ظُفُوفَهُمْ لِيُبْلَا
أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٧﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ هُوَ حَقُّ عَلَيْهِمْ
الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ
إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿١٨﴾

46 Ahkaf/17. Ana-babasına: "Öf size! Benden önce nice nesiller gelip geçmişken, beni tekrar diriltmemle mi tehdit ediyorsunuz?" diyen kimse, (ana-babası) Allah'a sığınarak: "Sana yazıklar olsun! İnan; Allah'ın sözü gerçektir" dedikleri hâlde: "Bu, öncekilerin masallarından başka bir şey değildir" diye cevap verir. 18. İşte onlar kendilerinden önce cinlerden ve insanlardan gelip geçmiş ümmetler içinde, Allah'ın azab va'dinin aleyhlerinde gerçekleştirdiği kimselerdir. Doğrusu onlar hüsranda olanlardır.

1. Putatapanlar (Müşrikler)

Şirk, Allah'a inanmak ile birlikte Allah'ın bazı sıfatlarının kendilerine atfedildiği nesne ve semboller, Allah ile insan arasında aracı (şefaatçi) kılma halidir. Bu durum, ahlaki ve zihni düzlemde bir insanı zaaftır. Tevhid inancına ulaşabilmek de bu anlamda ahlaki ve zihni düzeye bir cesaret ve başarıdır. Şirk, bir anlamda, insanın kendi kendine yabancılaşmasıdır. İnsanın kendi kudretini ve yeteneğini dışındaki bir nesneye aktararak onu yüceltmesi, sonra da ona tapınmasıdır. Kur'an, sahte ilah yaratmanın, insanın 'arzu'sunun (heva) ürünü olduğunu söyler (25 Furkân/43). Dolayısıyla, bu, insanın sınırsız bir şekilde ilah üretme yeteneği (yeteneksizliği) olduğunu gösteriyor. Nitekim, devlet, lider, ırk, ülke, para, altın, kadın, star, makam, mevki vb. pek çok şey birer put hâline gelerek insanın yeteneklerini felç edebilmektedir. Aşağıdaki ayetlerde müşrik Arapların inançları ve Hz. Muhammed'e itirazları aktarılmakta; onlara yönelik cevap ve eleştirilere yer verilmektedir.

وَلَا تُطِيعُ كُلَّ حَلَافٍ مِثْنِ ﴿١٠﴾ هَمَّازٍ مَشَّاءٍ
بَيِّنٍ ﴿١١﴾ مَشَّاءٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَيْمٍ ﴿١٢﴾ عَتَلُ
بَعْدَ ذَلِكَ رَنِيمٍ ﴿١٣﴾ أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ﴿١٤﴾
إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٥﴾
سَنَسِفُهُ عَلَى الْخُرُطُومِ ﴿١٦﴾

68 Kalem/10-14. (Ey Muhammed!) Diliyle iş neleyen, kovuculuk eden, iyiliği sürekli olarak önleyen, saldırgan, suç işleyen, çok yemin eden, aşagılık zorbaya, bütün bunlar dışında bir de soysuzlukla damgalanmış hiçbir kimseye, malı ve oğulları vardır diye uymayasın. 15. Ayetlerimiz ona okunduğu zaman: "Öncekilerin masalları" der. 16. Onun havada olan burunu yakında yere sürteceğiz.¹¹⁹

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ
بِآيَاتِهِ أَوَّلًا يُكَلِّمُهُمْ نَصِيحُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ حَتَّىٰ إِذَا
جَاءَهُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَهُمْ قَالُوا أَيْنَ مَا كُنْتُمْ تُدْعُونَ
مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ
أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿٣٧﴾

7 A'raf/37. Allah'a karşı yalan uyduran veya âyetlerini yalanlayanlardan daha zalim kim vardır? İşte bunlara kitaptan payları ulaşır. Elçilerimiz canlarını almak üzere onlara geldiği zaman: "Allah'tan başka taptıklarınız ne redeler?" derler. Onlar da: "Bizden kayboldular" derler ve böylece inkârcı olduklarına kendi aleyhlerine tanıklık ederler.

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ
وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَىٰ رَبِّهِ ظَهِيرًا ﴿٥٥﴾

25 Furkan/55. Allah'ı bırakıp, kendilerine fayda da zarar da veremeyen şeylere kuluk ederler. İnkâr eden, Rabbine karşı (durana) arka çıkar.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ
أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ تُفُورًا ﴿٦٠﴾

25 Furkan/60. Onlara: "Rahmân'a secdeye varın" dendiği zaman "Rahmân'a nedir? (Ey Muhammed!) Emrettiğine secde mi edeceğiz?" derler. Bu onların uzak durmalarını artırır.

بَلِ ادَّارَكَ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْهَا
بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ ﴿٦٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّا
إِذَا دُعِيتُمْ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لَتَقُولَنَّ عِندَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ

27 Neml/66. Hayır; âhirete dair bilgileri kendilerine erişmiştir; ama onlar ondan şüphe etmektedirler; hatta ona karşı kördürler.

¹¹⁹ Bu şahıs Mekkenin ileri gelenlerinden Velid bin. Muğîre'dir. Fakat bu kişilik aynı zamanda tarihin her döneminde karşılaşılabilecek bir tiptir.

كُنَّا لِرَأْيَا وَأَبَاؤُنَا إِنَّا لِلْمُحْرِمِينَ ﴿٦٧﴾ لَقَدْ وَعَدْنَا
هَذَا نَحْنُ وَأَبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ
﴿٦٨﴾ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَالْتَرَوْا كَيْفَ كَانَ
عَاقِبَةُ الْمُحْرِمِينَ ﴿٦٩﴾

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا
تُفُورًا ﴿٤١﴾

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٦﴾

وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا
فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِزَعْمِهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا فَمَا كَانَ
لِشُرَكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ وَمَا كَانَ لِلَّهِ فَهُوَ
يَصِلُ إِلَى شُرَكَائِهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿١٣٦﴾
وَكَذَلِكَ زَيْنٌ لِكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَتَلَ أَوْلَادَهُمْ
شُرَكَائُهُمْ لِيُرَدُّوهُمْ وَلَيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ
شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوا قَدْرَهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١٣٧﴾
وَقَالُوا هَذِهِ أَنْعَامٌ وَحَرْتُ حِرَّتَ لَا يَطْعَمُهَا إِلَّا
مَنْ نَشَاءُ بِزَعْمِهِمْ وَأَنْعَامٌ حُرِّمَتْ ظُهُورُهَا وَأَنْعَامٌ
لَا يَذْكُرُونَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا افْتِرَاءً عَلَيْهِ سَيِّئُهُمْ
بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٣٨﴾ وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ
هَذِهِ الْأَنْعَامِ خَالِصَةٌ لِدُكُورِنَا وَمَحْرَمٌ عَلَى
أَزْوَاجِنَا وَإِنْ يَكُنْ مِثْقَلُ ذَرَّةٍ مِنْهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ
سَيِّئُهُمْ وَصَفْنَاهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿١٣٩﴾ قَدْ
حَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ

67-68. İnkâr edenler: "Biz ve babalarımız toprak olmuşken tekrar mı çıkarılacağız? Andolsun ki, bununla biz de, önceki atalarımız da tehdit ediliştik. Bu, öncekilerin masallarından başka bir şey değildir" dediler.
69. De ki: "Yeryüzünde gezin, suçluların sonunun nasıl olduğuna bir bakın".

17 İsra/41. Andolsun, bu Kur'an'da düşünüp öğüt almaları için, (bunları) türlü biçimlerde anlattık, fakat bu, onların sadece uzak durmalarını artırdı.

12 Yusuf/106. Onların çoğu, ortak koşmaksızın Allah'a inanmazlar.

6 En'am/136. Allah'ın yarattığı ekinlerden ve hayvanlardan Allah'a pay çıkardılar. Zanlarınca: "Bu Allah'ın, bu da (Allah'a koştuğumuz) ortaklarımızın" dediler. Ortakları için olan Allah'a erişmez. Ama Allah için olan ortaklarına ulaşıyor. Ne kötü hüküm veriyorlar.¹²⁰ 137. Böylece ortak koşanların çoğuna (Allah'a koştukları) ortakları, onları mahvetmek ve dinlerini karma karışık etmek için, çocuklarını öldürmelerini iyi gösterdiler. Allah dileseydi, bunu yapamazlardı. Öyleyse, onları uydurdukları ile başbaşa bırak. 138. Onlar zanlarına göre: "Bunlar dilediğimizden başkasının yemesi yasak olan hayvanlar ve ekinlerdir" dediler. Birtakım hayvanların sırtlarına yük vurulmasının yasaklanmasını ve geri kalan hayvanlar üzerine de Allah'ın adının anılmamasını uydurdular. (Bunları) uydurmalarına karşılık (Allah) onları cezalandıracaktır. 139. Onlar: "Bu hayvanların karında olan yavrular yalnız erkeklerimize özeldir, eşlerimize yasaktır, eğer ölü doğarsa hepsi ona ortak olur" dediler. (Allah) bu niyetlemelerini cezalandıracaktır. Çünkü O, bilgedir, bilendir. 140. Beyinsizlikleri yüzün-

¹²⁰ Müşrikler tüm tabiat olayları gibi, ürünlerin de Allah tarafından bitirildiğine inandıklarından, O'na şükürlerini ifade etmek için bu ürünlerin bir kısmını hayır işlerine sarfetmek üzere ayınyorlardı. Putları da Allah katında şefaatçiler olarak gördükleri için, bir kısmını da onlara ayınyorlardı; bunları da putların huzurunda yaptıkları ayinlerde kendileri tüketiyorlardı. Gerekliğinde, Allah'a ayrılan paydan ayinlerde kullanıyorlar, ama putların payından öbür tarafa aktarmama konusunda itizlik gösteriyorlardı. Bu pasajlar, aslısı da olsa, kendi uydurdukları bu uygulamada gösterdikleri samimiyezsizlikten dolayı, onları kinamaktadır.

1. Putatapanlar (Müşrikler)

Şirk, Allah'a inanmak ile birlikte Allah'ın bazı sıfatlarının kendilerine atfedildiği nesne ve semboller, Allah ile insan arasında aracı (şefaatçi) kılma halidir. Bu durum, ahlaki ve zihni düzlemde bir insani zaafıdır. Tevhid inancına ulaşabilmek de bu anlamda ahlaki ve zihni düzeye bir cesaret ve başarıdır. Şirk, bir anlamda, insanın kendi kendine yabancılaşmasıdır. İnsan kendi kudretini ve yeteneğini dışındaki bir nesneye aktararak onu yüceltmesi, sonra da ona tapınmasıdır. Kur'an, sahte ilah yaratmanın, insanın 'arzu'sunun (heva) ürünü olduğunu söyler (25 Furkân/43). Dolayısıyla, bu, insanın sınırsız bir şekilde ilah üretme yeteneği (yeteneksizliği) olduğunu gösteriyor. Nitekim, devlet, lider, ırk, ülke, para, altın, kadın, star, makam, mevki vb. pek çok şey birer put hâline gelerek insanın yeteneklerini felç edebilmektedir. Aşağıdaki ayetlerde müşrik Arapların inançları ve Hz. Muhammed'e itirazları aktarılmakta; onlara yönelik cevap ve eleştirilere yer verilmektedir.

وَلَا تُطْعُ كُلَّ حَلَاَفٍ مَّهِنٍ ﴿١٠﴾ هَمَّازُ مَشَاءٍ
بَنِيمٍ ﴿١١﴾ مَنَاعٌ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَيْمٍ ﴿١٢﴾ عَتْلٌ
بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٌ ﴿١٣﴾ أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ﴿١٤﴾
إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٥﴾
سَتَسِمُهُ عَلَى الْخُرُطُومِ ﴿١٦﴾

68 Kalem/10-14. (Ey Muhammed!) Diliyle iğneleyen, kovuculuk eden, iyiliği sürekli olarak önleyen, saldırgan, suç işleyen, çok yemin eden, aşağılık zorbaya, bütün bunlar dışında bir de soysuzlukla damgalanmış hiçbir kimseye, malı ve oğulları vardır diye uymayasın. 15. Ayetlerimiz ona okunduğu zaman: "Öncekilerin masalları" der. 16. Onun havada olan burununu yakında yere sürteceğiz.¹¹⁹

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ
بِآيَاتِهِ أَوَّلًا يُكَلِّمُهُمْ نَصِيحُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ حَتَّىٰ إِذَا
جَاءَهُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَهُمْ قَالُوا هَذَا مَا كُنْتُمْ تَدْعُونَ
مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ
أَلَهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿٣٧﴾

7 A'raf/37. Allah'a karşı yalan uyduran veya âyetlerini yalanlayanlardan daha zalim kim vardır? İşte bunlara kitaptan payları ulaşır. Elçilerimiz canlarını almak üzere onlara geldiği zaman: "Allah'tan başka taptıklarınız ne redeler?" derler. Onlar da: "Bizden kayboldular" derler ve böylece inkarcı olduklarına kendi aleyhlerine tanıklık ederler.

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ
وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَىٰ رَبِّهِ ظَهِيرًا ﴿٥٥﴾

25 Furkan/55. Allah'ı bırakıp, kendilerine fayda da zarar da veremeyen şeylere kul-luk ederler. İnkâr eden, Rabbine karşı (du-rana) arka çıkar.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ
أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نُفُورًا ﴿٦٠﴾

25 Furkan/60. Onlara: "Rahmân'a secdeye varın" dendiği zaman "Rahmân da nedir? (Ey Muhammed!) Emrettiğine secde mi edeceğiz?" derler. Bu onların uzak dur-malarını artırır.

بَلْ أَدْرَاكَ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْهَا
بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ ﴿٦٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِذَا

27 Neml/66. Hayır; âhirete dair bilgileri ken-dilerine erişmiştir; ama onlar ondan şüp-he etmektedirler; hatta ona karşı kördürler.

¹¹⁹ Bu şahıs Mekkenin ileri gelenlerinden Velid bin. Muğire'dir. Fakat bu kişilik aynı zamanda tarihin her döneminde karşılaşılabilecek bir tiptir.

كُنَّا ثُرَائِيًا وَآبَاؤُنَا إِنَّا لَمُخْرَجُونَ ﴿٦٧﴾ لَقَدْ وَعَدْنَا هَذَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ إِنَّ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٦٩﴾

67-68. İnkâr edenler: “Biz ve babalarımız toprak olmuşken tekrar mı çıkarılacağız? Andolsun ki, bununla biz de, önceki atalarımız da tehdit edilmiştik. Bu, öncekilerin masallarından başka bir şey değildir” dediler. 69. De ki: “Yeryüzünde gezin, suçluların sonunun nasıl olduğuna bir bakın”.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤١﴾

17 İsra/41. Andolsun, bu Kur'an'da düşünüp öğüt almaları için, (bunları) türlü biçimlerde anlattık, fakat bu, onların sadece uzak durmalarını artırdı.

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٦﴾

12 Yusuf/106. Onların çoğu, ortak koşmaksızın Allah'a inanmazlar.

وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ نَيْبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِزَعْمِهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا فَمَا كَانَ لِشُرَكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ وَمَا كَانَ لِلَّهِ فَهُوَ يَصِلُ إِلَى شُرَكَائِهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿١٣٦﴾ وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَتْلَ أَوْلَادِهِمْ شُرَكَائُهُمْ لِيَرُدُّوهُمْ وَلِيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١٣٧﴾ وَقَالُوا هَذِهِ أَنْعَامٌ وَحَرْتُ حِرَّتَ لَا يَطْعَمُهَا إِلَّا مَنْ نَشَاءَ بِزَعْمِهِمْ وَأَنْعَامٌ حُرِّمَتْ ظُهُورُهَا وَأَنْعَامٌ لَا يَذْكُرُونَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا افْتِرَاءً عَلَيْهِ سَيَحْزِبُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٣٨﴾ وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ خَالِصَةٌ لِدُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلَى أَزْوَاجِنَا وَإِنْ يَكُنْ مَيْتَةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ سَيَحْزِبُهُمْ وَصَفَّهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿١٣٩﴾ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ

6 En'am/136. Allah'ın yarattığı ekinlerden ve hayvanlardan Allah'a pay çıkardılar. Zanlarınca: “Bu Allah'ın, bu da (Allah'a koştuğumuz) ortaklarımızın” dediler. Ortakları için olan Allah'a erişmez. Ama Allah için olan ortaklarına ulaşıyor. Ne kötü hüküm veriyorlar.¹²⁰ 137. Böylece ortak koşanların çoğuna (Allah'a koştukları) ortakları, onları mahvetmek ve dinlerini karma karışık etmek için, çocuklarını öldürmelerini iyi gösterdiler. Allah dileseydi, bunu yapamazlardı. Öyleyse, onları uydurdukları ile başbaşa bırak. 138. Onlar zanlarına göre: “Bunlar dilediğimizden başkasının yemesi yasak olan hayvanlar ve ekinlerdir” dediler. Birtakım hayvanların sırtlarına yük vurulmasının yasaklanmasını ve geri kalan hayvanlar üzerine de Allah'ın adının anılmamasını uydurdular. (Bunları) uydurmalarına karşılık (Allah) onları cezalandıracaktır. 139. Onlar: “Bu hayvanların karında olan yavrular yalnız erkeklerimize özeldir, eşlerimize yasaktır, eğer ölü doğarsa hepsi ona ortak olur” dediler. (Allah) bu ni telemelerini cezalandıracaktır. Çünkü O, bilgedir, bilendir. 140. Beyinsizlikleri yüzün-

¹²⁰ Müşrikler tüm tabiat olayları gibi, ürünlerin de Allah tarafından bitirildiğine inandıklarından, O'na tükürlerini ifade etmek için bu ürünlerin bir kısmını hayır işlerine sarfetmek üzere ayırıyorlardı. Putları da Allah katında şefaatçiler olarak gördükleri için, bir kısmını da onlara ayırıyorlardı; bunları da putların huzurunda yaptıkları ayinlerde kendileri tüketiyorlardı. Gerektiğinde, Allah'a ayrılan paydan ayinlerde kullanıyorlar, ama putların payından öbür tarafa aktarmama konusunda titizlik gösteriyorlardı. Bu pasajlar, asılsız da olsa, kendi uydurdukları bu uygulamada gösterdikleri samimiyetsizlikten dolayı, onları kınamaktadır.

لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ
وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ ﴿٣٤﴾

13 Ra'd/34. Onlara dünya hayatında azap vardır. Ama ahiret azabı daha ağırdır. Allah'a karşı onları bir koruyan da yoktur.

وَإِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ إِذَا كُنَّا تُرَابًا إِنَّا لَفِي
خَلْقٍ جَدِيدٍ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ
الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ﴿٥﴾

13 Ra'd/5. Eğer şaşacaksan, onların: "Biz toprak olduğumuz zaman mı? Biz mi yeniden yaratılacağız?" demelerine şaşmak gerekir. Bunlar, Rablerini inkâr edenlerdir ve işte bunların boyunlarında demir halkalar vardır. Bunlar ateşliklerdir, orada temelli kalacaklardır.

لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ
مُنْفَكِينَ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ ﴿١﴾ رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يَتْلُوا
صُحُفًا مُطَهَّرَةً ﴿٢﴾ فِيهَا كُتِبَ قِيمَةٌ ﴿٣﴾

98 Beyyine/1-3. Kitaplılar'dan ve ortak koşanlardan inkâr edenler, kendilerine açık bir belge, içinde değerli kitapların, bulunduğu arınmış sayfeleri okuyan, Allah katından bir elçi gelene kadar (inkârlarını) bırakacak değillerdi.¹¹⁸

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي
نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ ﴿٦﴾

98 Beyyine/6. Kitab Ehli'nden ve ortak koşanlardan inkâr edenler, içinde temelli kalacakları cehennem ateşindedirler. İşte bunlar yaratıkların en kötüsüdürler.

لَا تَحْسِنُ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ
وَمَا وَهُمْ النَّارُ وَلَيْسَ الْمَصِيرُ ﴿٥٧﴾

24 Nur/57. Inkâr edenlerin Bizi yeryüzünde âciz bırakacaklarını sanmayasın. Varacakları yer ateştir. Ne kötü gidiş yeridir.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً
الْعَاجِزِ فِيهِ وَالْبَادِ وَمَنْ يَرِذْ فِيهِ بِالْحَادِ بِظُلْمٍ لُدْقُهُ
مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٥﴾

22 Hac/25. Inkâr edenlere, insanları Allah'ın yolundan ve yerli-yolcu bütün insanlar için (ibadet yeri) kıldığımız Mescid-i Haram'dan alıkoyanlara ve orada zulm ile yanlış yola saptırmak isteyenlere, can yakıcı bir azap tattırırız.

وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ
السَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ يَوْمٍ عَقِيمٍ ﴿٥٥﴾

22 Hac/55. Inkâr edenler, kendilerine o saat ansızın gelene veya gecesi olmayan günün azabı çatana kadar, Kur'an'dan şüphe etmeye devam ederler.

وَإِذَا تَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا نَعْرِفُ فِي وُجُوهِ الَّذِينَ
كَفَرُوا الْمُنْكَرَ يَكَادُونَ يَسْطِفُونَ بِالَّذِينَ يَقُولُونَ عَلَيْهِمْ

22 Hac/72. Onlara âyetlerimiz apaçık okunduğu zaman, inkâr edenlerin memnuniyetsizliklerini yüzlerinden anlarsın.

¹¹⁸ 1. ayetteki *munfekkîn* ifadesinin ism-i fail veya ism-i mef'ul kalıbında kabul edilmesine göre anlam değişmektedir. Dolayısıyla bu pasaja şöyle anlam vermek de mümkündür: "... kadar bırakılacak değillerdi".

آيَاتِنَا قُلْ أَفَأَتَّبِعُكُمْ بِضُرٍّ مِنْ دَلِكُمْ النَّارُ وَعَدَنَا اللَّهُ
الَّذِينَ كَفَرُوا وَبَشِّرِ الصَّامِرِينَ ﴿٧٢﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ
خَالِدِينَ فِيهَا وَبَشِّرِ الصَّامِرِينَ ﴿١٠﴾

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَىٰ
إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٧﴾
يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ
وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٨﴾

لِيُدْخِلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ حَتَّىٰ تُخْرِجَهُنَّ مِنَ النَّارِ
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَكَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَكَانَ
ذَٰلِكَ عِنْدَ اللَّهِ قَوْلًا عَظِيمًا ﴿٥﴾ وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ
وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ
ظَنَّ السَّوْءَ عَلَيْهِمْ ذَاتُ السَّوْءِ وَاللَّهُ غَضِيبٌ عَلَيْهِمْ
وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿٦﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ
الْحَرِّ ﴿٨٦﴾

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا
أَنْ يَتِمَّ نُورُهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٣٢﴾

Neredeyse, kendilerine âyetlerimizi okuyanlara saldıracaklardır. De ki: "Size bundan daha kötüsünü haber vereyim mi? Allah'ın inkâr edenlere vâdettiği ateş! Gidilecek ne kötü yerdir!"

64 Teğabün/10. İnkâr edip, âyetlerimizi yalanlayanlar, işte onlar da ateşliklerdir, orada temellidirler. Ne kötü gidiş yeridir.

61 Saf/7. İslam'a çağırılmışken, Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim kim vardır? Allah zalim toplumu doğru yola erdirmez. 8. Ağızlarıyla Allah'ın ışığını söndürmek isterler. İnkârcılar istemeseler de, Allah ışığını tamamlayacaktır.

48 Fetih/5. O, inanan erkek ve kadınları, içinde temelli kalacakları, altlarından ırmaqlar akan cennetlere koyar, onların kötülüklerini örter. Allah katında olan büyük kurtuluş işte budur. 6. Allah hakkında kötü zanda bulunan ikiyüzlü erkek ve kadınları, ortak koşan erkek ve kadınlara Allah azap etsin; kötülükler kendi başlarına gelsin! Allah onlara öfkelenmiş, onları lânetlemiş ve onlara cehennemî hazırlamıştır. Ne kötü gidiş yeridir.

5 Maide/86. İnkâr edip âyetlerimizi yalanlayanlar, işte onlar cehennemliklerdir.

9 Tevbe/32. Allah'ın ışığını ağızlarıyla söndürmek isterler. Kafirler hoşlanmasalar da, Allah nurunu tamamlamaktan başka bir şey istememektedir.

C. MEVCUT DİNİ GRUPLAR

Kur'an, indiği Arap yarımadasında (öncelikle Mekke ve çevresinde), o tarihte hangi dinî gruplar varsa onlarla polemige girmiş; bu polemik zaman zaman siyasî mücadeleye dönüşmüştür. Kur'an'ın nazil olduğu dönemde, o bölgede mevcut dinî gruplarla yürütülen siyasî mücadeleyi yansıtan pasajlar VIII. Hz. Muhammed bölümünde ele alınacaktır. Burada, yalnızca, söz konusu grupların inanış ve davranış biçimlerinden ve zamanla dinî hakikatleri nasıl çarpıttıklarından sözeden pasajlara yer verilmiştir.

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا
الْفَاسِقُونَ ﴿٩٩﴾ أَوَكَلَّمَا عَاهَدُوا عَهْدًا بَيْنَهُ فَرِيقٌ
مِنْهُمْ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٠﴾ وَلَمَّا جَاءَهُمْ
رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ بَيِّنَاتٍ فَرِيقٌ مِنَ
الَّذِينَ أُوْتُوا الْكِتَابَ كَتَابَ اللَّهِ وَرَأَوْا ظُهُورِهِمْ
كَأَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠١﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصْدُقُوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلِبُونَ وَالَّذِينَ
كَفَرُوا إِلَى جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ ﴿٣٦﴾ لَيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ
مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضَهُ عَلَى بَعْضٍ فَيَرْكُمُهُ
جَمِيعًا فَيَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٣٧﴾
قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ
يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾

إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا
يُؤْمِنُونَ ﴿٥٥﴾

وَلَا يَحْسِنُ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا إِيَّاهُمْ لَا
يُحْزَنُونَ ﴿٥٩﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا
أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ
﴿١٠﴾ كَذَّابِ آلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأَحْذَرُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَاللَّهُ شَدِيدُ
الْعِقَابِ ﴿١١﴾ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْلَبُونَ
وَيُحْشَرُونَ إِلَى جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٢﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا
أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ هُمْ

2 Bakara/99. (Ey Muhammed!) Sana apa-
cık âyetler indirdik. Onları ancak yoldan
çıkış olanlar inkâr eder. 100. Onlar her
ne zaman bir antlaşma yapmışlarsa, işle-
rinden bir bölük onu bir kenara atmamış
mıdır? Doğrusu, onların çoğu inanmaz.
101. Ellerinde olanı doğrulayan bir pey-
gamber Allah katından onlara gelince, Ki-
tap verilenlerden bir bölük, bilmiyorlarmış
gibi, Allah'ın Kitabı'nı arkalarına attılar.

8 Enfal/36. İnkâr edenler, mallarını (in-
sanları) Allah yolundan çevirmeye harcı-
yorlar; daha da harcayacaklar. Sonra bu
onlara yürek acısı olacak, mağlup olacak-
lar. İnkâr edenler cehennemde toplan-
caklardır. 37. Bu, Allah'ın temizi pisten
ayırması ve pis olanı üst üste koyup yığa-
rak hepsini cehenneme koyması içindir.
İşte bunlar kaybedeceklerdir. 38. İnkâr
edenlere, eğer vazgeçerlerse, geçmişleri-
nin bağışlanacağını; yok yine devam
ederlerse, öncekilerle ilgili uygulamamızın
geçerli olduğunu söyle.

8 Enfal/55. Allah katında yeryüzünde ya-
şayanların en kötüsü, inkâr edenlerdir.
Onlar artık inanmazlar.

8 Enfal/59. İnkâr edenler, asla öne geçtik-
lerini sanmasınlar. Doğrusu, onlar aciz bı-
rakamayacaklardır.

3 Al-i İmran/10. İnkâr edenlerin ne malları
ne de çocukları, Allah'a karşı kendilerine
bir yarar sağlar. İşte onlar ateşin yakıtıdır-
lar. 11. Tıpkı Firavun'un adamları ve on-
lardan öncekilere yapılan gibi; onlar bel-
gelerimizi yalanlamışlar, Allah da onları
suçüstü yakalamıştı. Allah'ın cezalandır-
ması çetindir. 12. (Ey Muhammed!) İnkâr
edenlere şöyle söyle: "Yenileceksiniz ve
cehennemde toplanacaksınız. Orası ne
kötü düşektir!"

3 Al-i İmran/116. İnkâr edenlerin malları
ve çocukları onları Allah'a muhtaç olmak-
tan asla kurtaramaz. İşte onlar ateşlikler-
dir ve orada temelli kalacaklardır.

فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١٦﴾ مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ مَرْجَ
قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُمْ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ
وَلَكِنْ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٧﴾

وَلَا يَخْرُجُكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ عَنْهُمْ لَنْ
يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا يُرِيدُ اللَّهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ خَطَأًا فِي
الْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ
اشْتَرَوْا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَلَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١٧﴾ وَلَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا
نُعْطِي لَهُمْ خَيْرٌ لَأَنْفُسِهِمْ إِنَّمَا نُلْمِیْ لَهُمْ لِيُذْذَبُوا إِنَّمَا
وَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١١٨﴾

لَا يَغْرِبُكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ ﴿١١٦﴾
مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١١٧﴾

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَن يُقْرَبُوا
بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُوا نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ
أَن يُتَخَذُوا مِنْ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١٥٠﴾ أُولَئِكَ هُمُ
الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿١٥١﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا
بَعِيدًا ﴿١٦٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنْ لِلَّهِ
لِيَغْفِرْ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا ﴿١٦٨﴾ إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ
خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿١٦٩﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ
كَفَّارٌ قَلْبًا يَغْفِرُ اللَّهُ لَهُمْ ﴿٣٤﴾

وَالَّذِينَ يَنْفَقُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ
مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَن يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ
أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ﴿٢٥﴾

117. Onların bu dünya hayatında sarf-
ettikleri şeylerin durumu, kendilerine hak-
sızlık eden topluluğun ekinlerine vurup
yok eden soğuk rüzgarın durumu gibidir.
Allah onlara zulmetmemiş, ama onlar
kendilerine zulmetmişlerdir.

3 Al-i İmran/176. (Ey Muhammed!) Kü-
fürde koşuşanlar seni üzmesin. Şüphesiz,
onlar Allah'a bir zarar veremezler. Allah
onlara ahirette bir pay vermemek istiyor.
Ayrıca, onlara büyük bir azap vardır. 177.
İmana karşılık inkârı satın alanlar, şüphesiz
Allah'a bir zarar veremezler. Onlara elem
verici bir azap vardır. 178. İnkâr edenler,
kendilerine süre vermemizin kesinlikle ken-
dilerinin iyiliğine olduğunu sanmasınlar. Biz
onlara yalnızca günahları çoğalsın diye süre
veriyoruz. Onlara aşağılayıcı bir azap vardır.

3 Al-i İmran/196. İnkâr edenlerin memleket-
lerde dolaşmaları seni aldatmasın. 197. Az
bir geçimliğin ardından gidecekleri yer
cehennemdir; orası ne kötü bir döşektir.

4 Nisa/150-151. Allah'ı ve elçilerini inkâr e-
denler, Allah ile elçilerinin arasını ayırmak is-
teyerek: "Kimine inanır ve kimini inkâr ederiz"
diyenler ve ikisi arasında bir yol tutmak iste-
yenler; işte bunlar gerçekten inkârolardır. Biz
de inkârolara aşağılık bir azap hazırladık.

4 Nisa/167. İnkâr edenler ve Allah yolun-
dan alıkoyanlar derin bir şaşkınlığa sap-
lanmışlardır. 168-169. İnkâr edenleri ve
haksızlık yapanları Allah bağışlayacak de-
ğildir ve onları, içinde temelli kalacakları
cehennem yolundan başka bir yola koya-
cak da değildir.

47 Muhammed/34. İnkâr edip Allah yolun-
dan alıkoyanları, sonra da inkârcı olarak
ölenleri Allah kesinlikle bağışlamayacaktır.

13 Ra'd/25. Akdedilmesinden sonra Allah'la
olan antlaşmayı bozanlar, Allah'ın birleştiril-
mesini emrettiği bağı koparanlar, yeryü-
zünde bozgunculuk yapanlar; işte bunlar la-
netlenmişlerdir ve kötü yurt da onlarındır.

أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَآثَرُوا الْأَرْضَ وَعَمَرَوْهَا أَكْثَرَ مِمَّا
عَمَرَوْهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ
لِيُظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٩﴾ ثُمَّ
كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ آسَأُوا السُّوءَ أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ
اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ ﴿١٠﴾

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا
وَنَحْمِلْ خَطَايَاكُمْ وَمَا هُمْ بِخَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُمْ
مِنْ شَيْءٍ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٢﴾ وَلِيَحْمِلُوا أُنْفَالَهُمْ
وَأَنْفَالًا مَعَ أَنْفَالِهِمْ وَلِيَسْأَلَنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا
يَفْعَلُونَ ﴿١٣﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ أُولَئِكَ يَكُونُ مِنْ
رَحْمَتِي وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٣﴾

إِذَا ثَلَّى عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾ كَلَّا
بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾

إِنَّ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ الدِّينِ آمَنُوا بِصَحَابِكُمْ
﴿٢٩﴾ وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ ﴿٣٠﴾ وَإِذَا انْقَلَبُوا
إِلَى أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ ﴿٣١﴾ وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا
إِنْ هَؤُلَاءِ لَفُصَّالُونَ ﴿٣٢﴾ وَمَا أُرْسِلُوا عَلَيْهِمْ
خَافِظِينَ ﴿٣٣﴾

مَا يُوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ
أَنْ يُزِيلَ عَلَيْهِمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَحْمَتِ اللَّهِ وَبَخْتِصُ
بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿١٠٥﴾

yüzünü işleyip onlardan daha çok îmar etmişlerdi. Onlara da açık belgelerle elçiler gelmişti. Allah onlara haksızlık edecek değildi; ama onlar kendilerine haksızlık ediyorlardı. 10. Sonra Allah'ın âyetlerini yalanlayıp, onları alaya almak suretiyle kötülük yapanların sonu pek kötü oldu.

29 Ankebut/12. İnkâr edenler inananlara: "Bizim yolumuza uyun da, sizin günahlarınızı biz çekelim" derler. Oysa onların günahlarından hiçbirini yüklenecek değillerdir. Onlar yalancıdır. 13. Onlar, kendi yüklerini, kendi yüklerinin yanında daha nice yükleri yüklenecekler¹¹⁷ ve uydurup durdukları şeylerden kıyamet günü soruya çekileceklerdir.

29 Ankebut/23. Allah'ın âyetlerini ve O'na kavuşmayı inkâr edenler, işte onlar, benim rahmetimden ümitlerini kesmişlerdir. Onlar için can yakıcı azap vardır.

83 Mutaffifin/13. Âyetlerimiz ona okunduğu zaman: "Öncekilerin masalları" der. 14. Hayır, hayır; onların kazanıp durdukları kalplerini paslandırmıştır.

83 Mutaffifin/29. Suçlular, inananlara güçlerlerdi. 30. Yanlarından geçtikleri zaman da göz kırparlardı. 31. Taraftarlarına vardıklarında bununla eğlenirlerdi. 32. Inananları gördükleri zaman: "Doğrusu bunlar sapık olanlardır derlerdi. 33. Oysa kendileri, inananlara gözcü olarak gönderilmemişlerdi.

2 Bakara/105. Ne Kitaplılar'dan olan inkârcılar, ne de Putatapanlar, Rabbinizden size bir iyilik immesini isterler. Oysa Allah rahmetini dilediğine tahsis eder. Allah büyük nimet sahibidir.

¹¹⁷ Ahlakî bakımdan iyi ve kötü davranışlar toplumda aynı cinsten davranışlar doğurur. Dolayısıyla, sorumlu bir insan, bunlardan hangisine sebebiyet verirse, o davranışın veya fiilin etkinliği ve yaygınlığı ölçüsünde sorumluluk yüklenir (mükafat veya ceza alır).

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذَكَّرَ فِيهَا
اسْمُهُ وَسَعَى فِي خَرَابِهَا أُولَئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ
يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي
الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١٤﴾

2 Bakara/114. Allah'ın mescitlerinde O'nun adının anılmasını engelleyen ve oralara yıkılmasına uğraşan kimseden daha zâlim kim vardır? Onların, oralara ancak korkarak girmeleri uygun düşer. Dünyada alçaklık onlarıdır, onlara ahirette de büyük azap vardır.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَرَاءَ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ
اللَّهُ وَالْمَلَائِكَةُ وَالنَّاسُ أَجْمَعِينَ ﴿١٦١﴾ خَالِدِينَ فِيهَا
لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يَنْظُرُونَ ﴿١٦٢﴾

2 Bakara/161. İnkâr edenler ve inkârcı olarak ölenler, işte Allah'ın, meleklerin ve tüm insanların laneti onlarıdır. 162. Onlar ebediyyen lânetlikdirler. Onlardan ne azap eksiltilir, ne de kendilerine süre verilir.

زَيْنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ
آمَنُوا وَالَّذِينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ
يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢١٢﴾

2 Bakara/212. Dünya hayatı inkarcılara süslü görülür. Onlar da inananlarla alay ederler. Oysa (Allah'a) saygılı olanlar, kıyamet gününde onlardan üstün olacaklardır. Allah dilediğine hesapsız şekilde rızık verir.

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى
النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولَئِكَ هُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُهُم
مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ
فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥٧﴾

2 Bakara/257. Allah inananların hâmisidir, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkârcıların hamileri ise Tağut'tur, onları aydınlıktan karanlıklara götürür. İşte bunlar ateşliklerdir, onlar orada kalıcıdır.

الَّذِينَ يَتَّقُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْضُونَ مَا
أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ
هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٢٧﴾ كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ
أُمُوتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِنَّكُمْ
تُرْجَعُونَ ﴿٢٨﴾

2 Bakara/27. Onlar, akdedilmesinden sonra Allah'la olan antlaşmayı bozarlar, Allah'ın birleştirilmesini buyurduğu bağı koparırlar ve yeryüzünde bozgunculuk yaparlar. İşte onlar, kaybedenlerdir. 28. Can-sız iken size can veren, sonra sizi öldürüp sonra tekrar diriltecek olan ve en sonunda Kendisine götürüleceğiniz Allah'ı nasıl inkâr edersiniz?

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ
تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾ حَتَّمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ
وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةً وَلَهُمْ
عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٧﴾

2 Bakara/6. İnkâr edenleri uyarırsan da, uyarırsan da onlara göre eşittir, onlar inanmazlar. 7. Allah onların kalblerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Gözlerinde de perde vardır. Artık büyük azap onlarıdır.

بَلَىٰ مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ قَالَ ذُوقْ
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨١﴾

2 Bakara/81. Evet, her kim suçu kendisini kuşatacak kadar kötülük işlerse, işte bunlar cehennemliklerdir. Onlar orada temelli kalırlar.

بَايَاتِ رَبِّهٖ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا ﴿٥٧﴾

âyetleri kendisine hatırlatılmışken onlardan yüz çeviren ve önceden yaptıklarını unutan kimseden daha zalim kim vardır? (Kur'an'ı) anlarlar diye Biz onların yüklerine örtüler ve kulaklarına ağırlık koyduk. Sen onları doğru yola çağırırsan da, artık asla doğru yola girmezler.

إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٠٥﴾

16 Nahl/105. Yalanı, ancak Allah'ın âyetlerine inanmayanlar uydururlar. İşte yalancılar onlardır.

يَعْرِفُونَ نِعْمَةَ اللَّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٣﴾

16 Nahl/83. Allah'ın nimetini bilirler, sonra da inkar ederler. Onların çoğu zaten nankördür.

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ ﴿٨٨﴾

16 Nahl/88. İnkâr edenler ve Allah yolundan alıkoyanlara, yaptıkları bozgunculuğa karşılık azap üstüne azap verimiz.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَنزَلْنَا إِلَيْهِمُ الرُّهْمَ أَنْهَلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ﴿١٣﴾ وَلَنَسَكِّتَنَّكَ الْأَرْضُ مِنْ بَعْلِهِمْ ذَلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ ﴿١٤﴾ وَاسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿١٥﴾

14 İbrahim/13-14. İnkâr edenler, elçilerine: "Ya bizim dinimize dönersiniz, ya da sizi yurdumuzdan çıkarırız" dediler. Rableri, peygamberlere: "Andolsun, Biz haksızlık edenleri yok edeceğiz ve sizi onlardan sonra yeryüzüne yerleştireceğiz. Bu, makamımdan korkan ve tehdidimden korkan içindir" diye vahyetti. 15. (Peygamberler) Rablerinden yardım istediler ve her inatçı zorba kaybett.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَةَ اللَّهِ كُفْرًا وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبُورِ ﴿٢٨﴾ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا وَبِئْسَ الْقَرَارُ ﴿٢٩﴾

14 İbrahim/28. Allah'ın nimetini nankörlükle değiştirenleri ve toplumlarını helak olacakları yere götürmeleri görmedin mi? 29. Bir cehennem ki, hepsi oraya atılacaklar. Orası ne kötü duraktır!

الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿٣﴾

14 İbrahim/3. Onlar dünya hayatını ahirete tercih ederler, Allah'ın yolundan alıkoşurlar ve onun eğriliğini arzularlar; işte onlar derin bir şaşkınlık içindedirler.

لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكُونُونَ عَنْ وُجُوهِهِمُ النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٣٩﴾ بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدًّا وَلَا يَخْرُجُونَ ﴿٤٠﴾

21 Enbiya/39. İnkâr edenler ateşi yüzlerinden ve sırtlarından savamayacakları ve yardım da göremeyecekleri zamanı keşke bilseler. 40. Ama o ansızın gelecek ve onları şaşırtacaktır. Artık ne onu geri çevirebilecekler, ne de kendilerine süre verilecektir.

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ ﴿٩٩﴾ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٠٠﴾

23 **Mu'minun/99-100.** Onlardan birine ölüm gelince: "Rabbim! Beni geri çevirin de, bıraktığım yerde iyilik edeyim" der. Hayır; bu sadece onun söylediği bir sözdür. Tekrar diriltilecekleri güne kadar ar-kalarında (geriye dönmekten alıkoyan) bir engel vardır.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا ﴿٢٢﴾ مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُتَّقِمُونَ ﴿٢٣﴾

32 **Secde/22.** Rabbinin âyetleri kendisine hatırlatılıp da, onlardan yüz çevirenden daha zalim var mıdır? Şüphesiz suçlulardan öc alacağız.

كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالَّذِينَ ﴿٩﴾ وَإِنْ عَلِمْنَا لِحَافِظِينَ ﴿١٠﴾ كِرَامًا كَاتِبِينَ ﴿١١﴾ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿١٢﴾

82 **İnfitar/9.** Hayır, hayır; doğrusu, siz dini yalanlıyorsunuz. 10-12. Oysa, yaptıklarınızı bilen, değerli yazıcılar sizi gözetlemekte-dirler.

فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾ وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٢١﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يَكْذِبُونَ ﴿٢٢﴾ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ﴿٢٣﴾ فَتَرْهَمُ بِعَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٢٤﴾

84 **İnşikak/20.** Onlara ne oluyor da inan-mıyorlar? 21. Onlara Kur'an okunduğu zaman neden secde etmiyorlar? 22. Ak-sine, inkarcılar yalanlıyorlar. 23. Oysa, Al-lah onların sakladıklarını çok iyi bilir. 24. Ey Muhammed! Onlara can yakıcı azabı müjde et.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رِجَالًا مِّنْهُم مُّصَفَّرًا لِّظُلْمٍ مِّنْ بَعْدِهِ يَكْفُرُونَ ﴿٥١﴾ فَإِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْمُؤْمِنِينَ وَلَا تَسْمَعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ﴿٥٢﴾ وَمَا أَنتَ بِهَادِي الْعُمَىٰ عَنْ ضَلَالَتِهِمْ إِنْ تُسْمِعُ إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُّسْلِمُونَ ﴿٥٣﴾

30 **Rum/51.** Bir rüzgâr göndersek de (ye-şillikleri) sararmış görseler, ardından he-men inkâr etmeye başlarlar. 52. (Ey Mu-hammed!) Sen ölümlere işittiremezsin; dö-nüp giden sağırlara da çağırını duyuramaz-sın. 53. Sen körleri sapıklıklarından doğru yola döndüremezsin; sen ancak âyetleri-mize inananlara duyurabilirsin ve onlar da teslim olurlar

يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ ﴿٧﴾ أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ ﴿٨﴾ أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا

30 **Rum/7.** Onlar dünya hayatının görünen kısmını bilirler. Ahiret hayatından ise ha-bersizdirler. 8. Kendi kendilerine Allah'ın gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunan-ları ancak bir gaye ile ve belirli bir süre için yaratmış olduğunu düşünemiyorlar mı? İnsanların çoğu Rablerine kavuşacaklarını inkâr ederler. 9. Yeryüzünde dolaşıp, ken-dilerinden öncekilerin sonlarının nasıl ol-duğuna bakmıyorlar mı? (Kaldı ki,) onlar kendilerinden daha kuvvetli idiler ve yer-

وَلَلْبَاسُ عَلَيْهِمْ مَا يُلَيِّسُونَ ﴿٩﴾ وَلَقَدْ اسْتَهْزَأُوا
بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا
كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿١٠﴾ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ
انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ﴿١١﴾

miş olsaydık, iş bitirilmiş olurdu ve artık hiç bekletilmezlerdi. 9. Ama şayet onu bir melek yapacak olsaydık, adam (suretinde) yapardık ve onları yine (şu anda) içinde bulundukları şüpheye düşürürdük. 10. Senden önce de bir çok elçi alaya alınmıştı, ama onlarla alay edenleri, alaya aldıkları şey çeviriverdi. 11. De ki: "Yeryüzünde dolaşın da yalanlayanların sonunun nasıl olduğuna bir bakın".

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا يَمَسُّهُمُ الْعَذَابُ بِمَا كَانُوا
يَفْسُقُونَ ﴿٤٩﴾

6 En'am/49. Ayetlerimizi yalanlayanlara, yoldan çıkmış olmalarından dolayı azap degecektir.

وَمَنْ النَّاسُ مَنْ يَشْرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ
سَبِيلِ اللَّهِ يَبْعَثُ عَلِيمٌ وَيُنْجِزُنَا هَؤُلَاءِ أَوْلَئِكَ لَهُمْ
عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿٦٠﴾ وَإِذَا تَنَادَىٰ آتَانَا وَلَّىٰ
مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا كَأَن فِي أُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَسَّرَهُ
بِعَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٧٠﴾

31 Lokman/6. İnsanlar arasında, bir bilgisi olmadığı hâlde, insanları Allah'ın yolundan saptırmak için, gerçeği boş sözlerle değişenler ve Allah'ın yolunu alaya alanlar vardır. İşte alçaltıcı azap onlar içindir. 7. Ayetlerimiz o (sapık) kimseye okunduğu zaman kulaklarında ağırlık varmış gibi ve işitmemişcesine büyükenerek sırt çevirir. İşte onu can yakıcı azap ile müjdele.

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَّبَ بِالْحَقِّ إِذْ
جَاءَهُ الْبَيِّنَاتُ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾

39 Zümer/32. Allah'a karşı yalan söyleyenden ve kendisine gelmiş olan doğruyu yalanlayanandan daha zalim var mıdır? İnkârcılar için cehennemde bir durak olmak olur mu?

مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْرُرُكَ
تَقْلُبُهُمْ فِي الْبِلَادِ ﴿٤٩﴾

40 Mu'min/4. (Ey Muhammed!) Allah'ın âyetleri üzerinde, inkâr edenlerden başkası tartışmaya girişmez. İnkârcıların memlekette gezip dolaşması seni aldatmasın.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنَّى
يُصْرَفُونَ ﴿٦٩﴾ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَمِمَّا أَرْسَلْنَا
بِهِ رَسُولَنَا فَسَوْفَ يُلْعَمُونَ ﴿٧٠﴾

40 Mu'min/69. (Ey Muhammed!) Allah'ın âyetleri üzerinde tartışanları görmez misin? Nasıl da çevriliyorlar? 70. Kitab'ı ve elçilerimizle gönderdiklerimizi yalanlayanlar, elbette bileceklerdir.

وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِيْ أَكْثَةٍ مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ وَفِي آذَانِنَا وَقْرٌ
وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَاعْمَلْ إِنَّا نَحْمِلُ غَرَامَكَ ﴿٥٠﴾

41 Fussilet/5. Onlar: "(Ey Muhammed!) Bizi çağırdığın şeye karşı kalplerimiz kapalıdır; kulaklarımızda ağırlık, bizimle senin aranda anlaşmamıza engel vardır; (istediğini) yap, biz de yapacağız" derler.

وَالَّذِينَ يُحَاجُّونَ فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا اسْتَجِيبَ لَهُ
خُحَّتْهُمْ دَاحِضَةٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ
عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿١٦﴾

وَيَعْلَمُ الَّذِينَ يُحَادُّونَ فِي آيَاتِنَا مَا لَهُمْ مِنْ
مَخِصٍ ﴿٣٥﴾

وَيْلٌ لِكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٧﴾ يَسْمَعُ آيَاتِ اللَّهِ تُنْثَى عَلَيْهِ
ثُمَّ يَصِرُ مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ
أَلِيمٍ ﴿٨﴾ وَإِذَا عَلِمَ مِنْ آيَاتِنَا شَيْئًا اتَّخَذَهَا هُزُوًا
أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿٩﴾ مِنْ وَرَثَتِهِمْ جَهَنَّمُ
وَلَا يُغْنِي عَنْهُمْ مَا كَسَبُوا شَيْئًا وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِنْ
دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠﴾

وَمَنْ لَا يُحِبِّ دَاعِيَ اللَّهِ فَالَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ
وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءُ أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٢١﴾

إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ ﴿٢٣﴾ فَيَعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ
الْأَكْبَرَ ﴿٢٤﴾ إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا
حِسَابَهُمْ ﴿٢٦﴾

وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا ﴿١٠٠﴾
الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي وَكَانُوا لَا
يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا ﴿١٠١﴾ أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّا
يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ
لِلْكَافِرِينَ نُزُلًا ﴿١٠٢﴾

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مَبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَمُجَادِلِينَ
الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ يُدْخِلُونَهُمْ فِي النَّارِ وَاتَّخَذُوا
آيَاتِي وَمَا أُنْذِرُوا هُزُوًا ﴿٥٦﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ

42 Şura/16. Allah'ın çağrısına icabet edil-
dikten sonra, hâla O'nun hakkında tartış-
maya girişenlerin delilleri, Rableri katında
hükümsüzdür. Onlara öfkelenilmiştir, on-
lara çetin bir azap vardır.

42 Şura/35. Ayetlerimiz üzerinde tartışan-
lar, kaçacak yerleri olmadığını bilsinler.

45 Casiye/7-8. Kendine okunan Allah'ın
âyetlerini dinleyip, sonra onları hiç duy-
mamış gibi büyüklük taslamakta direnen,
pek yalancı ve günahkâr kişinin vay hâline!
Ona can yakıcı bir azabı müjdele. 9-10.
Âyetlerimizden bir şey öğrendiğinde onu
alaya alır. İşte bunlara alçaltıcı bir azap ve
ardından da cehennem vardır. Kazandık-
ları şeyler de, Allah'ı bırakıp edindikleri
dostlar da onlara bir fayda vermez. Büyük
azâb onlarıdır.

46 Ahkaf/32. Kim Allah'a çağırana (Mu-
hammed'e) karşılık vermezse, ne (Allah'ı)
yeryüzünde aciz bırakabilir, ne de O'ndan
başka bir hâmisi vardır. İşte onlar apaçık
sapıklıktadırlar.

88 Gaşiye/23-24. Kim yüz çevirir, inkâr
ederse, Allah onu en büyük azaba uğratar.
25. Doğrusu, onların dönüşü Bizedir. 26.
Sonra onların hesabını görmek de Bize aittir.

18 Kehf/100-101. Gözleri Benim öğüdime
karşı kapalı olan ve öfkelerinden onu din-
lemeye tahammül edemeyen kafirlere o
gün cehennemi öyle bir gösteririz ki 102.
İnkâr edenler, Beni bırakıp da kullarımı
hâmi edindiklerini mi sandılar? Biz cehen-
nemi inkarcılara konak olarak hazırladık.

18 Kehf/56. Biz elçileri sadece müjdeleyici
ve uyarıcı olarak göndeririz; inkarcılar ise,
onunla hakkı tepelemek için batıl uğruna
mücadele verirler. Âyetlerimizi ve uyarı-
dıkları şeyleri alaya alırlar. 57. Rabbinin

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ
الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ
يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَئِكَ
هُوَ يَوْمٌ ﴿١٠﴾

أَلَمْ تَرَ أَنَّا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَؤْزُهُمْ أَزًّا
﴿٨٣﴾ فَلَا تَحْعَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا تَعُدُّ لَهُمْ عَذَابًا ﴿٨٤﴾

وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَى بَعْضِ الْأَعْجِينَ ﴿١٩٨﴾ فَقَرَأَهُ
عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِمُؤْمِنِينَ ﴿١٩٩﴾ كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ
فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٢٠٠﴾ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّى
يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٢٠١﴾ فَيَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا
يَشْعُرُونَ ﴿٢٠٢﴾

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَبِهِدْهُ وَمَنْ يَضِلْ فَلَنْ تُحْدِلَهُ
أُولَئِكَ مِنْ دُونِهِ وَتَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى
وُجُوهِهِمْ عُمًى وَنُكْمًا وَصُمًّا مَاوَاهُمْ جَهَنَّمَ كُلَّمَا
خَبَّتْ زِدَانُهُمْ نَجِيرًا ﴿٩٧﴾

إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ
﴿٩٦﴾ وَلَوْ جَاءَهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ
الْأَلِيمَ ﴿٩٧﴾

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أُولَئِكَ يُعْرَضُونَ
عَلَى رَبِّهِمْ وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى
رَبِّهِمْ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٨﴾ الَّذِينَ
يَصْنَعُونَ غِيبَ اللَّهِ وَيُفْتَوْنَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ
هُمْ كَافِرُونَ ﴿١٩﴾ أُولَئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي
الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ يُضَاعَفُ

35 **Fatır/10.** Kim güç (ve şeref) isterse (bil-
sin ki), güç (ve şeref) tümüyle Allah'ındır.
Güzel sözler O'na yükselir, o sözleri yararlı
iş yükseltir. Kötülük yapmakta düzen ku-
ranlar için çetin azap vardır. Bunların kur-
dukları düzenler de boşa çıkar.

19 **Meryem/83.** Kâfirlerin üzerine, kışkırt-
tıkça kışkırtan şeytanlar gönderdiğimizi
bilmiyor musun? 84. Öyleyse, onlar için
acele etme, Biz onların günlerini saydıkça
sayıyoruz.

26 **Şuara/198-199.** Biz onu (Kur'an'ı) yabancı
dil konuşan birine indirseydik de, onlara onu
okusaydı, ona yine inanmazlardı. 200-202.
Suçluların kalplerine onu böyle sokarsın da,
yine can yakıcı azabı görmedikçe ona inan-
mazlar. Bu azap onlara farkında değillerken
ansızın geliverecektir.

17 **İsra/97.** Allah kimi doğru yola koy-
muşsa, o yolundadır. Kimi de şaşırtmışsa,
onlara artık Allah'tan başka himayeciler
bulamazsın. Onları kıyamet günü körler,
dilsizler ve sağırılar olarak yüzleri üstüne
toplarız. Yurtları cehennemdir. (Onun
ateşi) sönmeye yüz tuttukça onları alevi
arttırırız.

10 **Yunus/96-97.** Rabbinin söz verdiği
azabı hakedenler, can yakıcı azabı görene
kadar, her türlü belge kendilerine gelse
bile inanmazlar.

11 **Hud/18.** Allah'a karşı yalan uydurandan
daha zalim kimdir? Bunlar, Rablerine su-
nulacaklar ve tanıklar: "Rablerine karşı
yalan söyleyenler bunlardır" diyecekler.
Bilin ki, Allah'ın lâneti bu zalimleredir. 19.
Bunlar, Allah'ın yolundan alıkoşlar ve onun
eğriliğini arzularlar. Ve bunlar ahireti de
inkar etmektedirler. 20. İşte bunlar, yeryü-
zünde (Allah'ı) âciz bırakamazlar. Onların
Allah'tan başka himayecileri de yoktur.

لَهُمُ الْعَذَابُ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا
يُبْصِرُونَ ﴿٢٠﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ
عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٢١﴾ لَا حَرَمَ أَنَّهُمْ فِي
الْآخِرَةِ هُمْ الْآخَسِرُونَ ﴿٢٢﴾

Onlara azap kat kat olacaktır. Çünkü onlar işitemiyorlardı ve görmüyorlardı. 21. İşte bunlar kendilerine yazık edenlerdir. Uydu-
rup durdukları şeyler de yanlarından kay-
bolmuştur. 22. Kuşkusuz ahirette de en
çok kaybedenler bunlar olacaktır.

أَلَا إِنَّهُمْ يَشْنُونَ صُدُورَهُمْ يَسْتَخْفُوا مِنْهُ أَلَا حِينَ
يَسْتَعِشُونَ بَيْنَهُمْ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنْ
عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٥﴾

11 Hud/5. Haberinizi olsun ki, onlar, Kur'an okunurken gizlenmek için iki büküm olurlar. Bilin ki, elbiselerine büründüklerinde bile, Allah onların gizlediklerini ve açığa vurduklarını bilmektedir. O gönüllerde olanı bilir.

رُبَّمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ ﴿٢﴾
ذَرَهُمْ يَأْكُلُوا وَيَمْتَعُوا وَيُلْهِمِ الْأَمَلُ فَسَوْفَ
يَعْلَمُونَ ﴿٣﴾

15 Hicr/2. Belki de inkâr edenler: "Keşke Müslüman olsaydık" diye arzulayacaklardır. 3. Onları bırak; yesinler, menfaatlenin ve emelleri onları avundursun; ilerde (böyle yaşamının sonucunu) bileceklerdir.

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ
يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ
شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ قَدْ زُكِّرْتَهُمْ وَمَا يَفْقَهُونَ ﴿١١٢﴾
وَلَتَصْنَعِيَ إِلَهُهُ أَفْعَدُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَلَيَرْضَوْهُ
وَلَيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ ﴿١١٣﴾

6 En'am/112-113. Böylece, aldatmak için birbirine yaldızlı sözler fısıldayan cinlerin ve insanların şeytanlarını, her peygambere düşman yaptık. Rabbin dilerse, bunu yapamazlar. Öyleyse, onları uydurdukları şeylerle başbaşa bırak ki, ahirete inanmayanların kalpleri bu fısıltılara kansın, onlardan hoşnut olsunlar ve işlemekte oldukları suçları işleyip dursunlar.

وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا
مُعْرِضِينَ ﴿٤﴾ فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ
فَسَوْفَ يَأْتِيهِمْ أَنْبَاءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٥﴾ أَلَمْ
يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ مَكَّاهُمْ فِي
الْأَرْضِ مَا لَمْ يَمُكِّنْ لَكُمْ وَأَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ
مِدْرَارًا وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ
بِذُنُوبِهِمْ وَأَلْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ ﴿٦﴾ وَلَوْ
نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فِي قِرْطَاسٍ فَلَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ لَقَالُوا
الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٧﴾ وَقَالُوا
لَوْلَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهِ مَلَكٌ وَلَوْ أَنْزَلْنَا مَلَكًا لَقُضِيَ الْأَمْرُ لَكُمْ
لَا يُنْظَرُونَ ﴿٨﴾ وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا

6 En'am/4. Onlara ne zaman Rablerinin âyetlerinden bir âyet gelse ondan yüz çevirirlerdi. 5. Gerçek kendilerine gelince onu yalanladılar. Alaya alıp durdukları şeyin haberleri kendilerine gelecektir. 6. Kendilerinden önce nice nesilleri yok ettiğimizi görmediler mi? Onlara yeryüzünde, size vermediğimiz imkanlar vermiş, gökten üzerlerine bol bol yağmur göndermiş ve altlarından ırmaklar akıtmıştı. Ama onları günahlarından ötürü yok ettik ve onlardan sonra başka bir nesil yarattık. 7. (Ey Muhammed!) Sana kağıtta yazılı bir kitap indirseydik de elleriyle ona dokunsalardı, inkâr edenler yine de "Bu apaçık bir büyüdür" derlerdi. 8. Ona bir melek indirilmeli değil miydi? dediler. Eğer bir melek indir-

لَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ
يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿٤٤﴾

9 Tevbe/44. Allah'a ve ahiret gününe inan-
anlar, canları ve malları ile savaştan
geri kalmak için senden izin istemezler.
Allah sakınanları bilir.

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ
يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ
الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾
وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ حَتَّى تُخْرِجَهُنَّ
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارَ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسَاكِينَ طَبَقَ فِي
حَتَّى تُخْرِجَهُنَّ مِنْ رِضْوَانٍ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرَ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ
الْعَظِيمُ ﴿٧٢﴾

9 Tevbe/71. İnanmış erkekler ve inanmış
kadınlar birbirlerinin himayecisidirler. İyi-
liği emreder, kötülüğü yasaklarlar. Namazı
kılar, zekâtı verir, Allah'a ve Elçisi'ne itaat
ederler. İşte bunlara Allah rahmet edecek-
tir. Doğrusu Allah üstündür, bilgedir. 72.
Allah inanmış erkeklere ve inanmış kadın-
lara, altlarından ırmaklar akan, içinde te-
melli kalacakları cennetler ve Adn cen-
netlerinde hoş konutlar söz vermiştir. Al-
lah'ın hoşnutluğu (bunlardan) daha yüce-
dir. İşte büyük kurtuluş budur.

لَكِنَّ الرُّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهِدُوا
بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ
وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٨٨﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ
حَتَّى تُخْرِجَهُنَّ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارَ خَالِدِينَ فِيهَا
ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٨٩﴾

9 Tevbe/88. Elçi ve onunla beraber bu-
lunan mü'minler, mallarıyla, canlarıyla
cihad ederler. Bütün iyilikler bunlarındır
ve işte bunlar mutluluğa erişeceklerdir.
89. Allah, onlara içinde temelli kalacak-
ları, altlarından ırmaklar akan cennetler
hazırlamıştır. Büyük kurtuluş işte budur.

b) İnanmayanlar (Kafirler) ve Nitelikleri

أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى ﴿٩٠﴾ عَبْدًا إِذَا صَلَّى ﴿٩١﴾
أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى ﴿٩٢﴾ أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَى
﴿٩٣﴾ أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ﴿٩٤﴾ أَلَمْ يَعْلَمْ
بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى ﴿٩٥﴾

96 Alak/9-13. Rabbine yakaran kulu bun-
dan alıkoymak isteyen ne dersin? Ne
dersin, ya o doğru yol üzere idi veya (Al-
lah'tan) sakınmayı emrettiyse; ve ne der-
sin, (diğeri de) yalanlayıp yüz çevirdiy-
se¹¹⁵ 14. (Peki o) Allah'ın görmekte oldu-
ğunu bilmiyor muydu?

¹¹⁵ Bu metin, anlaşılması en güç Kur'an pasajlarından birisidir. Bu güçlük, cümlelerdeki zamirlerin sözkonusu iki şahıstan hangisine ait olduğunun kapalılığından ve in edatı ile e-ra'ye ifadesinin pek çok anlama gelebilmesinden kaynaklanmaktadır. Bütün bu ihtimaller hesaplanarak yukarıdaki pasaja çok sayıda anlam verilebilir. Ancak, ilgili pasajın tarihsel bağlamı gözönünde bulundurulduğunda, yukarıda tercih edilen anlamın yanısıra şöyle bir anlamın da uygun düştüğü görülür: "... Ne dersin, (şimdi) bu doğru yol üzere miydi, yoksa (Allah'tan) sakınmayı mı emreliyordu? Ne dersin, (yoksa) o yalanlayıp yüz mü çevirmişti?"

وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ﴿٨﴾ وَكَذَّبَ بِالْحَسَنَى ﴿٩﴾ فَسَيُسَرُّهُ لِلْعُسْرَى ﴿١٠﴾

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْذِّنِّ ﴿١﴾ فَذَلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ ﴿٢﴾ وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ ﴿٣﴾

وَمَا تَقَمُّوْا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٨﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ قَتَلُوا الْمُرْسَلِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ ﴿١٠﴾

فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّى ﴿٣١﴾ وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ﴿٣٢﴾ ثُمَّ دَهَبَ إِلَى أَهْلِهِ يَمُتْ ﴿٣٣﴾ أَوَلَيْكَ فَاؤُلَى ﴿٣٤﴾ ثُمَّ أَوَلَى لَكَ فَاؤُلَى ﴿٣٥﴾

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٢﴾ وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿١٨٣﴾

إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَى حِينٍ ﴿٤٤﴾ وَإِذَا قَالَ لَهُمْ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٤٥﴾ وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٤٦﴾ وَإِذَا قَالَ لَهُمْ اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَقُونَ فَكَرُّوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْطَعُمْ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطَعْتُمْ إِنْ كُنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٤٧﴾

92 **Leyl/8-10.** Cimrilik eden, kendini yeterli gören ve en güzel sözü yalanlayan kimsenin de, güçlüklerle uğramasını kolaylaştırırız.¹¹⁶

107 **Ma'un/1.** (Ey Muhammed!) Dini yalanlayana ne dersin? 2-3. Öksüzü kakıştıran, yoksulu doyurmaya özendirilmeyen kimse işte odur.

85 **Buruc/8-9.** Sadece göklerin ve yerin hükümrانlığı kendisinin olan övgüye layık ve Üstün Allah'a inanmış olmalarından dolayı onlardan öc alıyorlardı. Allah her şeye tanıktır. 10. İnanmış erkek ve kadınları dinlerinden çevirmeye uğraşanlar, eğer tövbe etmezlerse onlara cehennem azabı vardır. Yakıcı azap da onlarıdır.

75 **Kiyamet/31-33.** O, Peygamber'i doğrulamamış, namazı kılmamış, ama yalanlayıp yüz çevirmiş, sonra da salına salına ailesine gitmişti. 34. Sana yazıklar olsun, yazıklar! 35. Daha ne olsun, sana yazıklar olsun, yazıklar!

7 **A'raf/182.** Ayetlerimizi yalanlayanları, bilmedikleri yönden ağır ağır sonuca yaklaştıracğız. 183. Onlara süre veriyorum; Benim tuzağıım çetindir.

36 **Yasin/44.** Ama katımızdan bir rahmet ve bir süreye kadar geçinmeleri için (onları boğmuyoruz). 45. Onlara: "Önünüzdekinden de arkanızdakinden de sakının, belki size acınır" dendiği zaman (yüz çevirirler). 46. Zaten onlara ne zaman Rabbinin ayetlerinden bir ayet gelse, ondan hep yüz çeviregelmişlerdir. 47. Kendilerine: "Allah'ın size verdiği rızıktan sarfedin" denildiğinde, inkâr edenler inananlara: "İstese Allah'ın doyuracağı kimseyi, biz mi doyuralım? Doğrusu, siz apaçık bir sapıklıktasınız" derler.

¹¹⁶ Bahsi geçen ahlaksızlıkları gerçekleştiren kişi, bu davranışları her yapışında onu tekrarlamaşı kolaylaştırır, terk etmesi güçleşir; çünkü anılan davranışlar insanın hevasına uygundur. Ancak, bu davranışların sonuçları insanın fıtratıyla çelişki olduğu için, güçlüklerle karşılaşmak kaçınılmazdır. Örneğin, içki içen bir kişi giderek buna alışır (kolaylaşır), fakat bu davranışın sonucu felâketlidir.

لَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ
يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿٤٤﴾

9 Tevbe/44. Allah'a ve ahiret gününe inan-
anlar, canları ve malları ile savaşmaktan
geri kalmak için senden izin istemezler.
Allah sakınanları bilir.

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ
يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ
الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾
وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ حَتَّى تُخْرِجَهُنَّ
مِنْ خُجُرِهِنَّ إِلَى الْأَنْهَارِ فَتُزَوِّجَهُنَّ فِي
حَيَاتِ عَدْنٍ وَرِضْوَانٍ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ
الْعَظِيمُ ﴿٧٢﴾

9 Tevbe/71. İnanmış erkekler ve inanmış
kadınlar birbirlerinin himayecisidirler. İyiliği
emreder, kötülüğü yasaklarlar. Namazı
kılar, zekâtı verir, Allah'a ve Elçisi'ne itaat
ederler. İşte bunlara Allah rahmet edecektir.
Doğrusu Allah üstündür, bilgedir. 72. Allah
inanmış erkeklerle ve inanmış kadınlara,
altlarından ırmaklar akan, içinde temelli
kalacakları cennetler ve Adn cen-
netlerinde hoş konutlar söz vermiştir. Al-
lah'ın hoşnutluğu (bunlardan) daha yüce-
dir. İşte büyük kurtuluş budur.

لَكِنَّ الرُّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهِدُوا
بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ
وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٨٨﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ
حَتَّى تُخْرِجَهُنَّ مِنَ الْأَنْهَارِ فَتُزَوِّجَهُنَّ فِيهَا
ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٨٩﴾

9 Tevbe/88. Elçi ve onunla beraber bu-
lunan mü'minler, mallarıyla, canlarıyla
cihad ederler. Bütün iyilikler bunlarındır
ve işte bunlar mutluluğa erişeceklerdir.
89. Allah, onlara içinde temelli kalacak-
ları, altlarından ırmaklar akan cennetler
hazırlamıştır. Büyük kurtuluş işte budur.

b) İnanmayanlar (Kafirler) ve Nitelikleri

أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى ﴿٩٠﴾ عَبْدًا إِذَا صَلَّى ﴿١٠﴾
أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى ﴿١١﴾ أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَى
﴿١٢﴾ أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ﴿١٣﴾ أَلَمْ يَعْلَمْ
بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى ﴿١٤﴾

96 Alak/9-13. Rabbine yakaran kulu bu-
ndan alıkoymak isteyen ne dersin? Ne
dersin, ya o doğru yol üzere idi veya (Al-
lah'tan) sakınmayı emrettiyse; ve ne der-
sin, (diğeri de) yalanlayıp yüz çevirdi-
yse?¹¹⁵ 14. (Peki o) Allah'ın görmekte oldu-
ğunu bilmiyor muydu?

¹¹⁵ Bu metin, anlaşılması en güç Kur'an pasajlarından birisidir. Bu güçlük, cümlelerdeki zamirlerin sözkonusu iki şahıstan hangisine ait olduğunun kapalılığından ve *in* edatı ile *e-ra* aye ifadesinin pek çok anlama gelebilmesinden kaynaklanmaktadır. Bütün bu ihtimaller hesaplanarak yukarıdaki pasaja çok sayıda anlam verilebilir. Ancak, ilgili pasajın tahrîki bağlamı gözönünde bulundurulduğunda, yukarıda tercih edilen anlamın yanısıra şöyle bir anlamın da uygun düştüğü görülür: "... Ne dersin, (şimdi) bu doğru yol üzere miydi, yoksa (Allah'tan) sakınmayı mı emreliyordu? Ne dersin, (yoksa) o yalanlayıp yüz mü çevirmişti?"

وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ﴿٨﴾ وَكَذَّبَ بِالْحَقِّ ﴿٩﴾ فَسَيُسَرُّهُ لَلْعُسْرَى ﴿١٠﴾

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْدينِ ﴿١﴾ فَذَلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ ﴿٢﴾ وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ ﴿٣﴾

وَمَا تَقْصُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٨﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ قَتَلُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ ﴿١٠﴾

فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّى ﴿٣١﴾ وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ﴿٣٢﴾ ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى أَهْلِهِ يَمْكُنُ ﴿٣٣﴾ أَوَّلَى لَكَ فَأَوَّلَى ﴿٣٤﴾ ثُمَّ أَوَّلَى لَكَ فَأَوَّلَى ﴿٣٥﴾

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٢﴾ وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿١٨٣﴾

إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَى حِينٍ ﴿٤٤﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٤٥﴾ وَمَا تُأْنِسُهُمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٤٦﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْطَعِمُ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطْعَمَهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٤٧﴾

92 **Leyl/8-10.** Cimrilik eden, kendini yeterli gören ve en güzel sözü yalanlayan kimsenin de, güçlüklerle uğramasını kolaylaştırırız.¹¹⁶

107 **Ma'un/1.** (Ey Muhammed!) Dini yalanlayan ne dersin? 2-3. Öksüzü kakıştıran, yoksulu doyurmaya özendirmeyen kimse işte odur.

85 **Buruc/8-9.** Sadece göklerin ve yerin hükümrânlığı kendisinin olan övgüye layık ve Üstün Allah'a inanmış olmalarından dolayı onlardan öc alıyorlardı. Allah her şeye taniktir. 10. İnanmış erkek ve kadınları dinlerinden çevirmeye uğraşanlar, eğer tövbe etmezlerse onlara cehennem azabı vardır. Yakıcı azap da onlaradır.

75 **Kıyamet/31-33.** O, Peygamber'i doğrulamamış, namazı kılmamış, ama yalanlayıp yüz çevirmiş, sonra da salına salına ailesine gitmişti. 34. Sana yazıklar olsun, yazıklar! 35. Daha ne olsun, sana yazıklar olsun, yazıklar!

7 **A'raf/182.** Ayetlerimizi yalanlayanları, bilmedikleri yönden ağır ağır sonuca yaklaştıracğız. 183. Onlara süre veriyorum; Benim tuzağıma çetindir.

36 **Yasin/44.** Ama katımızdan bir rahmet ve bir süreye kadar geçinmeleri için (onları boğmuyoruz). 45. Onlara: "Önünüzdekinden de arkanızdakinden de sakının, belki size acınır" dendiği zaman (yüz çevirirler). 46. Zaten onlara ne zaman Rabbinin ayetlerinden bir ayet gelse, ondan hep yüz çeviregelmişlerdir. 47. Kendilerine: "Allah'ın size verdiği rızıktan sarfedin" denildiğinde, inkâr edenler inananlara: "İstese Allah'ın doyuracağı kimseyi, biz mi doyuralım? Doğrusu, siz apaçık bir sapıklatasınız" derler.

¹¹⁶ Bahsi geçen ahlaksızlıkları gerçekleştiren kişi, bu davranışları her yapışında onu tekrarlaması kolaylaştır, terk etmesi güçleşir; çünkü anılan davranışlar insanın hevasına uygundur. Ancak, bu davranışların sonuçları insanın fıtratıyla çelişkili olduğu için, güçlüklerle karşılaşmak kaçınılmazdır. Örneğin, içki içen bir kişi giderek buna alışır (kolaylaşır), fakat bu davranışın sonucu felâkettir.

وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَآتَاهُمْ تَقْوَاهُمْ ﴿١٧﴾

47 Muhammed/17. Doğru yolu bulanların ise, (Allah) doğruluklarını artırır ve (karşı gelmekten) sakınmalarını sağlar.

أَفَمَنْ يَعْلَمُ إِنَّمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمْ هُوَ أَعْمَى إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿١٩﴾ وَالَّذِينَ يُوقُونَ بَعْدَ اللَّهِ وَلَا يَتَّقُونَ الْمِثَاقَ ﴿٢٠﴾ وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخْلِفُونَ سِوَاءَ الْحِسَابِ ﴿٢١﴾ وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوْا الزَّكَاةَ مِنْ رِزْقِنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَذَرُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ أُولَئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٢٢﴾ جَنَّاتٌ عِدْنُ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ﴿٢٣﴾ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٢٤﴾

13 Ra'd/19. (Ey Muhammed!) Rabbinden sana indirilenin gerçek olduğunu bilen kimse, kör kimse gibi midir? Ancak akıl sahipleri, öğüt alırlar. 20. Onlar Allah'la antlaşmalarını yerine getirir ve sözleşmeyi bozmazlar. 21. Onlar Allah'ın birleştirilmesini emrettiği bağları birleştirirler. Rablelerinden korkarlar ve hesabın kötüsünden de ürkerler. 22-24. Onlar Rablerinin rızasını isteyerek zorluklara dayanırlar, namazı kılarlar, kendilerine verdiğimiz rızıktan gizlice ve açıktan verirler, kötülüğü iyilikle savarlar. İşte bunlara bu (dünya) evinin sonucu olarak, ana-babalarından, eşlerinden ve soylarından iyi olanlarla birlikte girecekleri Adn cennetleri vardır. Melekler her kapıdan yanlarına girip: "Sabretmenizden dolayı size selam olsun. Burası dünyanın ne güzel sonucudur" derler.

الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَى لَهُمْ وَحَسَنَ مَا بَ ﴿٢٩﴾

13 Ra'd/29. İnanan ve yararlı işler işleyenlere ne mutlu; (onlara) güzel bir gidecek yer vardır.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ﴿٧﴾ جَزَاءُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عِدْنُ يَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَوَرَّضُوا عَنْ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ﴿٨﴾

98 Beyyine/7. İnaniş yararlı iş işleyenler, işte onlar yaratıkların en iyileridirler. 8. Onların Rableri katındaki ödülleri, içinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan Adn cennetleridir. Allah onlardan râzıdır; onlar da Allah'tan râzıdırlar. Bu, Rabbinden korkanlar içindir.

وَالَّذِينَ يَتَّبِعُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحْسِنُ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجْعَلُونَ فِي مَسْجِدِهِمْ حَاجَةً مِمَّا آوُوا وَيُؤْتُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شَحْنًا فَلْيُكَلِّمْهُمْ الْمَلِئِكُونَ ﴿٩﴾ وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٠﴾

59 Haşr/9. Onlardan önce oraya (Medine'ye) ve imana yerleşmiş olanlar, kendilerine göç edip gelenleri severler; onlara verilenlere içlerinde bir arzu duymazlar, kendileri zorluk içinde bulunsalar bile, onları kendilerinden önde tutarlar. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa ulaşanlardır. 10. Onlardan sonra gelenler: "Rabbimiz Bizi ve bizden önce inanmış olan kardeşlerimizi bağışla; kalbimizde mü'minlere karşı kin bırakma. Rabbimiz Şüphesiz Sen çok şefkatlisin, çok merhametlisin" derler.

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيُؤْتَ مِنَ اللَّهِ فَتًى فَاُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٥٢﴾

24 Nur/51. İnananlar Allah'a ve aralarında hüküm vermesi için O'nun Elçisi'ne çağrıldıklarında, sözleri sadece: "İşittik ve itaat ettik" demekten ibarettir; işte saadete erenler onlardır. 52. Kim Allah'a ve Elçisi'ne itaat eder, Allah'ı sayar ve O'na karşı gelmekten sakınırsa, işte onlar kurtulmuşlardır.

الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَاللَّهُ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٤١﴾

22 Hac/41. Onları orada iktidar sahibi kılsak, namazı kılarlar, zekatı verirler, uygun olanı emrederler ve fenalığı yasaklarlar. İşlerin sonucu Allah'a aittir.

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَزَقَهُمْ عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٢٢﴾

58 Mücadele/22. Allah'a ve ahiret gününe inanan bir topluluğun –babaları, oğulları, kardeşleri ya da akrabaları olsa bile– Allah'a ve Peygamberi'ne karşı gelenlere sevgi beslediklerini görmezsin. İşte Allah, imanı bunların kalblerine yazmış, katından bir nur ile onları desteklemiştir. Onları, içlerinden ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetlere koyacaktır. Allah onlardan hoşnut olmuştur, onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır. İşte bunlar, Allah'ın taraftarlarıdır. İyi bilin ki, saadete erecek olanlar, Allah'ın taraftarlarıdır.

وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ الَّذِي وَاثَقَكُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٧﴾

5 Maide/7. Allah'ın size olan nimetini ve "işittik, itaat ettik" dediğinizde size bağladığı anlaşmayı hatırlayın. Allah'tan sakının. Allah gönüllerde olanı bilmektedir.

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لِيُقَاتِلَ اللَّهُ فِيهِ أُولَئِكَ هُمْ حَقُّهُ فِي الثَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١١١﴾ أَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ الْغَابِثِينَ الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّهَّرِينَ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ يَلْمِزْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ يَلْمِزُكَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١١٢﴾

9 Tevbe/111. Allah, Tevrat, İncil ve Kur'an'da üzerine aldığı gerçek bir söz olarak, Allah yolunda çarpışıp öldürülen ve öldüren mü'minlerin canlarını ve mallarını cennete karşılık satın almıştır. Verdiği sözü, Allah'tan daha çok tutan kim vardır? Öyleyse, yaptığınız bu alışverişe sevinin. İşte bu, büyük kurtuluştur. 112. Bunlar, tövbe edenler, kullukta bulunanlar, Allah'ı övenler, gezenler, rükû edenler, secde edenler, uygun olanı emredenler, kötü olanı yasaklayanlar ve Allah'ın yasalarını koruyanlardır. Mü'minleri müjdele!

عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٥﴾ يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكْفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٠٦﴾

raracağı günde büyük azap işte onlardır. Yüzleri kararanlara: "İnanmanızdan sonra inkâr mı ettiniz? Öyleyse, inkâr etmiş olmanızdan dolayı azabı tadın" denecektir.

لَيْسُوا سَوَاءً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْحَدُونَ ﴿١١٣﴾ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١١٤﴾ وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿١١٥﴾

3 Al-i İmran/113-114. Onların da hepsi bir değildir. Kitap Ehli'nin içinde secdeye kapanarak, geceleri Allah'ın âyetlerini okuyup duran bir topluluk vardır, çünkü bunlar Allah'a ve ahiret gününe inanır, uygun olanı emreder, kötü olanı yasaklar ve iyiliklere koşarlar. İşte bunlar iyilerdendir. 115. Yaptıkları herhangi bir iyilikleri inkar edilmeyecektir. Allah saygılı olanları bilir.

الَّذِينَ يُتَّقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِبِينَ الْعِظُ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣٤﴾ وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاجِسَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرِ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٣٥﴾ أُولَئِكَ حِزَابُ اللَّهِ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَحِثَّاتٌ تُخْرِى مِنْ لَحْنِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿١٣٦﴾

3 Al-i İmran/134. Bunlar, bollukta ve darlıkta verirler, öfkelerini yutkunurlar, insanların kusurlarını affederler. Allah iyi davrananları sever. 135. Onlar, kötü bir şey yaptıkları veya kendilerine haksızlık yaptıkları zaman, Allah'ı anarlar ve günahlarının bağışlanmasını dilerler. -Allah'tan başka günahları kim bağışlayabilir?- Onlar yaptıkları işlerde bile bile diretmezler. 136. İşte bunların ödülleri, Rablerinden bağışlanma ve temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetlerdir. Çalışanların ne güzel ödülleri vardır!

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّا أَمَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِنَّا

3 Al-i İmran/16-17. Bunlar, (sıkıntılara karşı) dayananlar, doğru olanlar, gönülden kul olanlar, (iyilik için) harcayanlar ve seher vakitlerinde: "Rabbimiz! Şüphesiz biz inandık, günahlarımızı bize bağışla, bizi ateşin azabından koru!" diye bağışlanma dileğinde bulunanlardır.

فَاسْتَحَبَّ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَلَى لَا أُضِيعَ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى تَعْضَضَكُمْ مِنْ غَضَبِ الَّذِينَ هَاجَرُوا وَأَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَوْفُوا فِي سَبِيلِي وَقَاتِلُوا وَقَاتِلُوا لَأَكْفِرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ حِثَّاتٍ تُخْرِى مِنْ لَحْنِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَ حَسَنِ الثَّوَابِ ﴿١٩٥﴾

3 Al-i İmran/195. Rableri bunların dualarını kabul etti. Sizlerden erkek, kadın -zaten birbirinizden meydana gelmişsinizdir- hiçbirinizin işini boşa çıkarmam. Hicret edenlerin, yurtlarından çıkarılanların, Allah yolunda incitilenlerin ve savaşarak öldürülenlerin kötülüklerini elbette örteceğim. Allah katından bir karşılık olarak, onları altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacağım. Karşılığın güzeli Allah katındadır.

لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نُزُلًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ
خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ ﴿١٩٨﴾

3 Al-i İmran/198. Rablerine saygılı olanlara, altlarından ırmaklar akan, içinde Allah katından nimetler bulunan ve temelli kalacakları cennetler vardır. Allah katında olanlar, iyi insanlar için daha iyidir.

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ
وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ
وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ
وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ
كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا
عَظِيمًا ﴿٣٥﴾

33 Ahzap/35. Müslüman erkekler ve Müslüman kadınlar, inanan erkekler ve inanan kadınlar, itaat eden erkekler ve itaat eden kadınlar; doğru sözlü erkekler ve doğru sözlü kadınlar, sabırlı erkekler ve sabırlı kadınlar, gönülden saygılı erkekler ve gönülden saygılı kadınlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, iffetlerini koruyan erkekler ve iffetlerini koruyan kadınlar, Allah'ı çok anan erkekler ve Allah'ı çok anan kadınlar; işte bunlara Allah bağış ve büyük bir ecir hazırlamıştır.

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يَفْرُقُوا بَيْنَ أَخَدٍ مِنْهُمْ
أُولَئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرُهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
رَحِيمًا ﴿١٥٢﴾

4 Nisa/152. Ancak, Allah'a ve elçilerine inananlar ve onlardan hiçbirini diğerlerinden ayırmayanlar, işte onlara ödülleri vereceğiz. Allah çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir.

لَكِنَّ الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ
بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ
وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
أُولَئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٦٢﴾

4 Nisa/162. Fakat onlardan ilimde derinleşmiş olanlar ve sana indirilene ve senden önce indirilenlere inanıp, namazı kılan, zekatı veren, Allah'a ve ahiret gününe inanan mü'minler (var ya), işte bunlara büyük bir ödül vereceğiz.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ
فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ﴿١٧٥﴾

4 Nisa/175. Allah'a inananları ve O'na bağlananları, (Allah) kendi rahmetine ve bolluğuna kavuşuracak ve onları kendisine varan doğru yola koyacaktır.

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ
عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ
وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا ﴿٦٩﴾ ذَلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ
وَكَفَى بِاللَّهِ عَلِيمًا ﴿٧٠﴾

4 Nisa/69. Allah'a ve Elçisi'ne kim itaat ederse, işte onlar, Allah'ın kendilerine nimet verdiği peygamberler, dosdoğru olanlar, şehitler ve iyi kimselerle beraber olurlar. Bunların yoldaşlığı ne kadar güzeldir. 70. Bu nimet Allah'tandır ve Allah'ın bilmesi yeter.

وَالَّذِينَ هُمْ لِلرُّكُوتِ فَاعِلُونَ ﴿٤﴾ وَالَّذِينَ هُمْ
لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٥﴾ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا
مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٦﴾ فَمَنِ ابْتَغَىٰ
وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٧﴾ وَالَّذِينَ هُمْ
لَأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ
صَلَاتِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٩﴾ أُولَٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ ﴿١٠﴾
الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١﴾

إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٥٧﴾
وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ
بِرَبِّهِمْ لَا يَسُرُّكَوْنَ ﴿٥٩﴾ وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا
وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَّةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿٦٠﴾ أُولَٰئِكَ
يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ ﴿٦١﴾

إِلَّا الْمُصَلِّينَ ﴿٢٢﴾ الَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ
دَائِمُونَ ﴿٢٣﴾ وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ
﴿٢٤﴾ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿٢٥﴾ وَالَّذِينَ
يُصَدِّقُونَ بَيَّومَ الدِّينِ ﴿٢٦﴾ وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ
رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٢٧﴾ إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ
﴿٢٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٢٩﴾ إِلَّا
عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ
مَلُومِينَ ﴿٣٠﴾ فَمَنِ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ
الْعَادُونَ ﴿٣١﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ
رَاعُونَ ﴿٣٢﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ
﴿٣٣﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ
﴿٣٤﴾ أُولَٰئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ ﴿٣٥﴾

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ
مَمْنُونٍ ﴿٢٥﴾

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي
الصَّالِحِينَ ﴿٩﴾

ruyan, -(bundan dolayı) onlar zaten kına-
namazlar; ancak kim bunun ötesini arzu-
larsa, işte onlar haddi aşmış olurlar-,
emanetlerini gözeten, sözlerini yerine ge-
tiren ve namazlarını koruyan mü'minler
murada ermişlerdir. İşte onlar, temelli ka-
lacakları Firdevs'e varis olan mirasçılardır.

23 **Mu'minun/57-61.** Rablerinin korku-
sundan titreyenler, Rablerinin âyetlerine
inanırlar, Rablerine ortak koşmayanlar,
vereceklerini, -Rablerine dönecekleri
için- kalpleri ürpererek verenler, işte on-
lar iyi işlerde yarış ederler ve o uğurda
ileri geçerler.

70 **Mea'ric/22-35.** Ancak, namazı kılanlar
ve namazlarında devamlı olanlar, mallarında
muhtaca ve yoksula belirli bir hak
taniyanlar, ceza gününü doğrulayanlar,
yalnız Rablerinin azabından korkanlar -
Rablerinin azabından kimse güvende de-
ğildir-, eşleri ve ellerinin altında bulundurdıkları
(cariyeleri) dışındakilere karşı
ırzlarını koruyanlar -(bundan dolayı) on-
lar zaten kınanamazlar; ancak kim bunun
ötesini özlense, işte onlar haddi aşmış
olurlar-, emanetlerini ve sözlerini yerine
getirenler, tanıklığı gereği gibi yapanlar,
namazlarına riayet edenler; işte onlar,
cennetlerde kendilerine ikramda bulu-
nacak kimselerdir.

84 **İnşakak/25.** Yalnız, inanıp yararlı işler
işleyenlere; onlara kesintisiz ecir vardır.

29 **Ankebut/9.** İnanan ve yararlı iş işleyen-
leri, kesinlikle iyilerin arasına katacağız.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
أُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢١٨﴾

2 Bakara/218. İnananlar ve hicret edip Allah yolunda savaşanlar, işte bunlar Allah'ın rahmetini umarlar. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَاتَوَّأُوا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٧﴾

2 Bakara/277. İnananlar, yararlı işler yapanlar, namazı kılanlar ve zekatı verenlerin ödülleri Rableri katındadır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
يُنْفِقُونَ ﴿٣﴾ وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمِمَّا أُنزِلَ
مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٤﴾ أُولَئِكَ عَلَى
هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥﴾

2 Bakara/3. Onlar, gayba inanır, namazı kılar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan harcarlar. 4. (Muhammed!) Onlar sana indirilene ve senden önce indirilenlere inanırlar. Ve bunlar ahireti kesinkes bilirler. 5. Rablerinin gösterdiği yolda olanlar bunlardır. Ve işte bunlar murada ermişlerdir.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَالتَّوَّابِينَ
مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ
يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾

2 Bakara/62. Mü'minler, Yahudiler, Hristiyanlar ve Sabiiler'den Allah'a ve ahiret gününe inanıp yararlı iş yapanların ecirleri Rablerinin katındadır. Artık onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir de.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ
الْحَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨٢﴾

2 Bakara/82. İnanıp yararlı işler yapanlar, işte onlar cennetliklerdir. Onlar orada kalıcıdırlar.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ
وَإِذَا قِيلَ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ ﴿٢﴾ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
يُنْفِقُونَ ﴿٣﴾ أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ
دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٤﴾

8 Enfal/2. İnananlar öyle kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman kalpleri titrer ve Allah'ın âyetleri kendilerine okunduğunda imanlarını artırır; onlar Rablerine güvenirler. 3. Onlar namazı kılarlar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan verirler. 4. İşte gerçekten inanmış olanlar bunlardır. Rablerinin katında onlar için dereceler, bağışlanma ve bol bol rızık vardır.

وَلَنُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَنَجْزِيَنَّ أَجْرَكُمْ أَتَمًّا
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا
وَاتَّخَذُوا بَيْنَهُمْ عَاقِلِينَ تَقْرَبُوا الْقُلُوبَ
وَمَا يَحْتَفِلُ فِيهَا مِنْ لَدُنْكُمْ وَلَئِنْ كُنْتُمْ
إِنَّمَا تَحْسَبُونَهَا لَهْزًا وَهْزًا فَإِنَّهَا أُولَئِكَ
بِأَعْيُنِنَا إِنَّمَا جَعَلْنَاهَا لَكُمْ آيَةً لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

3 Al-i İmran/104. Sizden, iyiye çağıran, uygun olanı emreden ve kötülüğü yasaklayan bir topluluk olsun. İşte onlar başarıya ulaşanlardır. 105-106. Kendilerine açık belgeler geldikten sonra, ayrılığa düşen ve anlaşılamayanlar gibi olmayın. Birtakım yüzlerin ağaracağı ve birtakım yüzlerin ka-

وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٥٤﴾ وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَا تَبْتَغِي الْحَاهِلِينَ ﴿٥٥﴾

onlar kötülüğü iyilikle savarlar, kendilerine verdiğimiz rızıktan da sarfederler. 55. (Onlar,) boş söz işittikleri vakit ondan yüz çevirirler. "Bizim işlediğimiz bize, sizin işlediğiniz sizedir. Size selam olsun; cahillerle ilgilenmeyiz" derler.

قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا ﴿١٠٧﴾ وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ﴿١٠٨﴾ وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَسْكُونُونَ ﴿١٠٩﴾ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا ﴿١٠٩﴾

17 İsra/107-109. De ki: "Kur'an'a ister inanın, ister inanmayın. O, kendinden önce bilgi verilenlere okunduğu zaman, çene üstü secdeye kapanırlar ve: «Rabbimiz uludur. Rabbimizin sözü yerine gelecektir» derler. Ağlayarak yüzleri üzerine kapanırlar ve bu onların Allah'a saygılarını artırır".

أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ يَتِيمَةٍ مِنْ رَبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ فَالنَّارُ مَوْعِدُهُ فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٧﴾

11 Hud/17. Rabbinin katından bir belgesi ve onu okuyan, O'ndan gelen bir tanığı bulunanlar ve önlerrinde önder ve rahmet olarak Mûsa'nın Kitabı bulunanlar (kafirlerle bir olur mu)? İşte onlar Kur'an'a inanırlar. Hangi grup onu inkâr ederse, ona söz verilen yer ateştir. Senin de bundan şüphelen olmasın. O, Rabbinden bir gerçektir. Fakat insanların çoğu inanmaz.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٣﴾

11 Hud/23. İnanıp yararlı işler yapanlar ve Rablerine saygıyla boyun eğenler, işte onlar cennetliklerdir. Onlar orada kalıcıdırlar.

وَمَا تُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مَبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٤٨﴾

6 En'am/48. Elçileri sadece müjdeci ve uyarıcı olarak gönderiyoruz. Kim inanır ve düzeltirse, onlara korku yoktur ve onlar üzülmeceklerdir.

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿٨٢﴾

6 En'am/82. İnananlar ve inançlarına bir zulüm¹¹⁴ karıştırmayanlar, işte onlara güven vardır ve onlar doğru yoldadırlar.

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٤﴾ أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥﴾

31 Lokman/4. O kimseler ki, namazı kılarlar, zekatı verirler. Ahireti de kesinkes bilirler. 5. Onlar Rablerinin yolunda olanlardır. İşte onlar murada erenlerdir.

¹¹⁴ Rivayetlere göre, bu ayette geçen zulmün ne olduğu Hz. Peygamber'e sorulduğunda, bunun 'şirk' olduğunu belirtmiş ve şu ayeti okumuşlardır: "... gerçekten şirk büyük bir zulümdür" (31 Lokman/13).

وَالَّذِي جَاءَ بِالصَّدَقِ وَصَدَقَ بِهِ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٣٣﴾ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٤﴾ لِيُكَفِّرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾

وَمَنْ أَحْسَنَ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٣﴾

فَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٣٦﴾ وَالَّذِينَ يَحْتَنِبُونَ كِبَآئِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشِ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ﴿٣٧﴾ وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ ﴿٣٩﴾

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٥﴾ آخِذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ ﴿١٦﴾ كَانُوا قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ ﴿١٧﴾ وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿١٨﴾ وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿١٩﴾

وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا خَيْرٌ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَنَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنَعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٠﴾

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ﴿٢﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ﴿٣﴾

39 Zümer/33. Doğruyu getirene ve onu doğrulayana gelince, işte onlar, saygılı olanlardır. 34-35. Onlara, Rablerinin katında diledikleri şeyler vardır, iyi davrananların ödülüdür, ki (böylece) Allah, onların yaptıklarının en kötüsünü örtsün, onlara işledikleri şeylerin en güzeli ile karşılık versin.

41 Fussilet/33. Allah'a çağırın, yararlı iş işleyen, ve "Ben ancak Müslümanlar'danım" diyen kimseden daha güzel sözlü kim vardır?

42 Şura/36-39. Size verilmiş bulunan herhangi bir şey, sadece dünya hayatının menfaatidir; inanıp Rablerine güvenenler, büyük günahlardan ve hayasızlıklardan çekinenler, öfkelenediklerinde bile bağışlayanlar, Rablerinin çağırısına cevap verenler, namazı kılanlar işleri(ni) aralarında danışma ile (görenler), kendilerine verdiği-miz rızıktan sarfedenler ve bir saldırıya uğradıklarında kazanmaya çalışanlar için Allah'ın katında bulunan daha iyi ve daha kalıcıdır.

51 Zariyat/15-16. (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlar, Rablerinin kendilerine verdiğini almış olarak bahçelerde ve pınar başlırlarındadırlar. Çünkü onlar, bundan önce iyi davranırlardı. 17. Onlar, geceleri az uyurlardı. 18. Seher vakitlerinde bağışlanma dilerlerdi. 19. Onlar (dünyada iken) mallarında muhtaç ve yoksula bir hak ayırmışlardı.

16 Nahl/30. (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlara: "Rabbiniz ne indirdi?" dendiğinde: "İyilik" derler. İyi davrananlara bu dünyada iyilik vardır. Ahiret yurdu ise daha iyidir. Saygılı olanların yurdu ne güzeldir!

23 Mu'minun/1-11. Namazlarında saygılı olan, boş sözden yüz çeviren, zekatı veren, eşleri ve ellerinin altında bulundurdıkları (cariyeleri) dışındakilere karşı ırzlarını ko-

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَاكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ
وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَادِ بِظُلْمٍ نُزِقْهُ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٢٥﴾

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّبِعُ كُلَّ
شَيْطَانٍ مَرِيدٍ ﴿٣﴾ كَبِيبٌ عَلَيْهِ أَنَّهُ مَنْ تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُ
يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿٤﴾

اسْتَحْذَرُوا الشَّيْطَانَ فَإِنَّ سَأْلَهُمْ ذَكَرَ اللَّهُ أُولَئِكَ
حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَّا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ
الْخَاسِرُونَ ﴿١٩﴾

إِنَّهُمْ أَكْفَرُوا بِآبَائِهِمْ ضَالِّينَ ﴿٦٩﴾ فَهُمْ عَلَى آثَارِهِمْ
يَهْرَعُونَ ﴿٧٠﴾

22 **Hac/25.** İnkâr edenlere, Allah'ın yolundan ve yerli-yolcu bütün insanlar için (ibadet yeri) kıldığımız Mescid-i Haram'dan alıkoyanlara ve orada zulm ile yanlış yola saptırmak isteyenlere, can yakıcı bir azap tattırırız.

22 **Hac/3.** Allah hakkında bilmeden tartışan ve her azılı şeytana uyan insanlar vardır. 4. Onun hakkında şöyle yazılmıştır: O kendisini dost edinen kimseyi saptıracak ve alevi azâba götürecektir.

58 **Mücadele/19.** Şeytan, onların başlarına dikilip Allah'ı nımayı unutturmuştur. İşte onlar Şeytan'ın yandaşlarıdır. İyi bilin ki, Şeytan'ın yandaşları ziyandadırlar.

37 **Saffat/69.** Onlar, babalarını sapık kim-seler olarak bulmuşlardı. 70. Öyleyken yine de onların izlerinden kovalanırçasına koşturuyorlardı.

2. İki Temel İnanç Grubu

İslam geleneğinde, 'İman' ile 'İslam'ı birbirinden ayırma eğilimi vardır. Genel kabule göre, *islâm* (müslüman oluş) sosyal bir aidiyetin ifadesi iken, *îmân* (mü'min oluş) aşağıdaki pasajlarda da rahatlıkla gözlemlenebileceği gibi, birinci derecede insanın Allah ile ilişkisini O'nunla arasındaki varoluşsal bağı ifade etmektedir. Aşağıda, mü'minler ve kafirlerin en genel anlamda inanç yapıları, buna bağlı olarak ortaya koydukları ahlaki davranışları ve bu davranışlarının uhrevi sonuçlarını konu edinen Kur'an pasajlarına yer verilmektedir.

a) İnananlar (Mü'minler) ve Nitelikleri

فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ﴿٦﴾
فَسَنِّيَرُهُ لِلْيُسْرَى ﴿٧﴾

وَالْعَصْرِ ﴿١﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ﴿٢﴾ إِلَّا الَّذِينَ
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا
بِالصَّبْرِ ﴿٣﴾

92 **Leyl/5-7.** (Elinde bulunandan) verenin, (Allah'a karşı) saygılı olanın ve en güzel sözü doğrulayanın işlerini kolaylaştırırız.

103 **Asr/1.** Vaktin bitimine andolsun. 2. İnsan, hiç şüphesiz ziyan içindedir. 3. Ancak inananlar, yararlı iş işleyenler, birbirine hakkı tavsiye edenler ve sabırlı olmayı tavsiye edenler (bunun dışındadır).

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ
مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ

7 **A'raf/157.** Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları, kendilerine uygun olanı emreden ve kötülüğü yasaklayan; onlara

يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ
اسْتَضَعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ
﴿٣١﴾ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا أَنْتُمْ
صَدَدْتُمْ عَنْ الْهُدَى بَعْدَ إِذْ جَاءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ
مُجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾ وَقَالَ الَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا لِلَّذِينَ
اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكَرَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ
بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوْا
الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ
يُحْزَنُونَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٣﴾

وَأَمَّا يَنْزِعَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ
السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٦﴾

وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُفِضَ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ
لَهُ قَرِينٌ ﴿٣٦﴾ وَإِلَهُمْ لِيَصُدُّوهُمْ عَنِ السَّبِيلِ
وَيَحْسِبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿٣٧﴾

وَلَا يَصُدُّكُمُ الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٦٢﴾

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
﴿٩٨﴾ إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى
رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٩٩﴾ إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ
يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٠﴾

وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ
الْحَقِّ وَوَعَّدْتُكُمْ فَاخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ
سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي
وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ
بِمُصْرِخِي إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلِ إِنَّ
الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٢﴾

runda tutulduklarında, birbirine laf atıp dururken bir görsen! Horlananlar büyüklenenlere: "Siz olmasaydınız biz inanmış olacaktık" derler. 32. Büyüklenenler horlananlara: "Size doğruluk rehberi geldikten sonra, ondan sizi biz mi alıkoymduk? Hayır, siz zaten suçlu kimselerdiniz" derler. 33. Horlananlar büyüklenenlere: "Hayır; gece gündüz hile kuruyor ve bize Allah'ı inkâr etmemizi, O'na eşler koşmamızı emrediyordunuz" derler. Büyüklenenler ve horlananlar, azabı gördüklerinde, ettiklerine içleri yanar. İnkâr edenlerin boyunlarına demir halkalar vururuz. Yaptıklarından başka bir şeyin cezasını mı çekerler?

41 Fussilet/36. Şeytandan sana bir dürtü gelirse, Allah'a sığın! Çünkü O İşiten'dir, Bilendir.

43 Zuhruf/36. Kim Rahman'ı anma konusunda körlük ederse, yanından ayrılmayacak bir şeytanı ona sardırırız. 37. Artık onlar bunları yoldan alıkoılar, bunlar da doğru yolda olduklarını sanırlar.

43 Zuhruf/62. Sakın Şeytan sizi alıkoymasın; şüphesiz o size apaçık bir düşmandır.

16 Nahl/98. Kur'an okuduğun zaman, taşlanmış Şeytan'dan Allah'a sığın. 99. Doğrusu, onun inananlar ve sadece Rablerine güvenenler üzerinde bir otoritesi yoktur. 100. Onun otoritesi ancak onu dost edinenler ve Allah'a ortak koşanlar üzerindedir.

14 İbrahim/22. İş bittikten sonra, Şeytan der ki: "Allah size gerçek sözü vermişti. Ben de size söz verdim, ama caydım. Aslında sizi zorlayacak bir gücüm yoktu. Ben sadece sizi çağırdım; siz de geldiniz. O hâlde beni yermeyin, kendinizi kınayın. Ben sizi kurtaramam siz de beni kurtaramazsınız. Daha önce de beni (Allah'a) ortak koşmanızı inkâr etmiştim. Doğrusu, haksızlık yapanlara can yakıcı azap vardır".

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٦٨﴾ إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٦٩﴾

2 Bakara/168. Ey insanlar! Yeryüzündeki pâk ve temiz şeylerden yiyin. Şeytan'a ayak uydurmayın. O sizlere apaçık bir düşmandır. 169. O size ancak kötülüğü, hayasızlığı ve Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemenizi tavsiye eder.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَطِيعُوا فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ ﴿١٠٠﴾ وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُثَلَّىٰ عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ وَلِلَّهِ رُسُلُهُ وَمَنْ يَعْصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٠١﴾

3 Al-i İmran/100. Ey inananlar! Kitap verilenlerin birtakımına itaat ederseniz, inanmanızdan sonra sizi inkârcılığa döndürürler. 101. Size Allah'ın âyetleri okunurken ve Elçisi de aranızda bulunurken, nasıl inkâr edersiniz? Kim Allah'a sımsıkı tutunursa, doğru yola iletilmiş olur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يَرُدُّوكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿١٤٩﴾ بَلِ اللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ ﴿١٥٠﴾

3 Al-i İmran/149. Ey inananlar! İnkâr edenlere itaat ederseniz, sizi gerisin geriye çevirirler de, kaybedenlere dönersiniz. 150. Oysa, sahibiniz Allah'tır ve yardımcıların en iyisi de O'dur.

يَعِدُّهُمْ وَيُمْنِيهِمْ وَمَا يَعِدُّهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ﴿١٢٠﴾ أُولَٰئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا ﴿١٢١﴾

4 Nisa/120. (Şeytan) onlara söz verir, onları umutlandırır, (fakat) Şeytan'ın onlara verdiği söz sadece aldatmacadır. 121. İşte onların varacağı yer cehennemdir. Oradan kaçacak yer bulamayacaklardır.

وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَفْعَلُوا مَعَهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذَا مِثْلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا ﴿١٤٠﴾

4 Nisa/140. Allah Kitap'ta size şunu indirdi: "Allah'ın âyetlerinin inkar edildiğini ve alaya alındığını işittiğiniz zaman, başka bir söze geçmedikçe onlarla oturmayın, yoksa siz de onlar gibi olursunuz". Allah ikiyüzlülerin ve inkarcıların hepsini cehennemde toplayacaktır.

وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّىٰ يُهَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وُليًا وَلَا تَصِيرُوا ﴿٨٩﴾

4 Nisa/89. (Münafıklar) keşke onların inkâr ettikleri gibi siz de inkâr etseniz de, kendileriyle aynı olsanız isterler. Öyleyse, onlar Allah yolunda göç etmedikçe onlardan dost tutmayın. Eğer yüz çevirirlerse, onları yakalayın, bulduğunuz yerde öldürün. Onlardan dost ve yardımcı edinmeyin.

c) Çevrenin Etkisi

İnsan, irade özgürlüğüne sahip olmakla birlikte, çevresi tarafından da belirlenmektedir. Kur'an'a göre görünmeyen varlıklar da (şeytanlar, melekler) ona etki etmeye çalışmaktadırlar. Bu nedenle Kur'an, taklit yoluyla topluma uymayı şiddetle reddederken, kendi idealleri çerçevesinde manevi ve kültürel bir yapı oluşturmaya çalışmaktadır. Kur'an bir misalle bunu şöyle anlatır. "Güzel olan memleketin bitkisi Rabbin izniyle çıkar, kötü olandan ise yararsız olan bitkiden başka bir şey çıkmaz. İşte şükreden bir toplum için ayetlerimizi böyle açıklıyoruz". (7 A'raf/58)

وَمَا يَنْزَعُكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٠٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ ﴿٢٠١﴾ وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّوهُمْ فِي الْغَيِّ ثُمَّ لَا يُقْصِرُونَ ﴿٢٠٢﴾

7 A'raf/200. Şeytan'dan sana bir dürtü gelirse, Allah'a sığın, çünkü O işitir ve bilir. 201. Allah'a saygılı olanlara Şeytan'dan bir vesvese dokunduğunda hatırlarlar ve hemen (gerçeği) görürler. 202. (Şeytanların) kardeşleri onları azgınlığa sürüklerler, onlar bundan hiç geri durmazlar.

فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿٣٠﴾

7 A'raf/30. (Allah insanlardan) bir kısmını doğru yola koydu. Bir kısmı da şaşkınlığı haketti. Çünkü bunlar, Allah'ı bırakıp şeytanları dost kabul ettiler. Bir de kendilerinin doğru yolda olduklarını sanıyorlar.

وَامْتَأْزُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ ﴿٥٩﴾ أَلَمْ أَعْهِدْ إِلَيْكُمْ يَابَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٦٠﴾ وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٦١﴾ وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ ﴿٦٢﴾

36 Yasin/59-61. (Allah:) "Ey suçlular! Bugün ayrılın bakayım. Ey Âdemoğulları! Ben size: «Şeytan'a kul olmayın, o size apaçık bir düşmandır. Bana kulluk edin, bu doğru yoldur» diye bildirmedim mi? 62. O sizden nice nesilleri saptırmıştı. Siz bunu düşünmemiş miydiniz?

أَلَمْ تَرَ أَنَّا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَوْرُثُهُمْ أَرْثًا ﴿٨٣﴾ فَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَذَابًا ﴿٨٤﴾

19 Meryem/83. Kâfirlerin üzerine kışkırtıkça kışkırtan şeytanlar gönderdiğimizizi bilmiyor musun? 84. Öyleyse, onlar için acele etme! Biz onların günlerini saydıkça sayıyoruz.

قَالَ هَلْ يُسْمِعُوكُمْ إِذْ تَدْعُونَ ﴿٧٢﴾ أَوْ يَنْفَعُوكُمْ أَوْ يُضَرُّونَ ﴿٧٣﴾ قَالُوا بَلْ وَحَدَّثَنَا آبَاءُنَا كَذَلِكَ يَقْعُلُونَ ﴿٧٤﴾

26 Şuara/72-73. (İbrâhim: "Bu putlar), çağırduğunuz zaman sizi duyarlar mı veya size bir fayda ve zarar verirler mi?" demişti. 74. Onlar: "Hayır, ama babalarımızı da böyle yaparken bulduk" demişlerdi.

وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا يَامْعَمَرُ الْجَنِّ قَدِ اسْتَكْبَرْتُمْ
مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْمَعْ
بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا أَمْرَنَا الَّذِي أَجَلْتَنَا قَالَ الثَّارُ
مَتَّوِيكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ
عَلِيمٌ ﴿١٢٨﴾ وَكَذَلِكَ نُوَلِّي بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا
بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٢٩﴾

فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ
وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾

وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ قُلْ لَسْتُ عَلَيْكُمْ
بِوَكِيلٍ ﴿٦٦﴾ لِكُلِّ نَبِيٍّ مُسْتَفَرٍّ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ
﴿٦٧﴾ وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا
فَاعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا
يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرِى مَعَ الْقَوْمِ
الظَّالِمِينَ ﴿٦٨﴾ وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَقْتُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ
مِنْ شَيْءٍ وَلَكِنْ ذِكْرَى لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٦٩﴾

قُلْ أَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ
عَلَىٰ أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْنَا اللَّهُ كَالَّذِي اسْتَهْوَتْهُ
الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانٌ لَهُ أَصْحَابٌ يَدْعُوهُ إِلَى
الْهُدَىٰ أَيْنَمَا قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ وَأُمِّرْنَا
لِنُسَلِّمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧١﴾

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي
بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ

6 En'am/128. Allah hepsini toplayacağı gün: "Ey cin topluluğu! İnsanlardan çok kimseyi ayartıp kendi tarafınıza aldınız" der. İnsanlardan cinlerle dost olanlar: "Rabbimiz! Birbirimizden geçindik ve bize verdiği sürenin sonuna ulaştık" derler. Allah: "Allah başka türlü dilemedikçe, temelli kalacağınız yer ateştir" der. Doğrusu Rabbin bilge ve bilendir. 129. Haksızlık yapanları kazanıp durduklarından dolayı birbirinin dostu yaparız.

6 En'am/43. Onlara baskınımız geldiğinde olsun yakarsalardı ya! Ama kalpleri katılaştı ve Şeytan da onların yaptıklarını kendilerine süslü gösterdi.

6 En'am/66. (Ey Muhammed!) Senin kavmin, gerçek olduğu hâlde onu (Kur'an'ı) yalanladı. "Ben sizden sorumlu değilim" de. 67. Her haberin gerçekleşeceği bir zaman vardır, (yakında) bileceksiniz. 68. Ayetlerimize sataşanları gördüğün zaman, başka bir söze dalmalarına kadar onlardan yüz çevir. Ancak, Şeytan sana unutturacak olursa, hatırladık-tan sonra, artık o zalimlerle oturma. 69. (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlara, onları hesaba çekmek düşmez, onlara düşen, sakınmaları için öğüt vermektir.

6 En'am/71. De ki: "Arkadaşları kendisini «Bize gel!» diye doğru yola çağırırken, yüzünde şeytanların¹¹³ ayartarak şaşkın bıraktıkları kimse gibi biz de, Allah bizi doğru yola koyduktan sonra geriye mi dönelim, Allah'tan başkasına, bize faydası olmayan ve zarar da veremeyenlere mi yalvaralım?" De ki: "Yol ancak Allah'ın yoludur. Bize aylemlerin Rabbine teslim olmamız emredildi".

34 Sebe'/31. İnkâr edenler: "Bu Kur'an'a da, ondan öncekilere de inanmayacağı" dediler. Sen bu zalimleri, Rablerinin huzu-

¹¹³ Pek çok pasajda olduğu gibi, burada da 'şeytanlar' ibaresi, İblis ve onun soyundan gelenleri değil, onlarla aynı misyonu üstlenmiş bulunan kötülüğe çağırın insanları ifade etmektedir.

وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَبَىٍّ مِنْ بَعْدِهِ وَتَرَى
الظَّالِمِينَ لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِنْ
سَبِيلٍ ﴿٤٤﴾

وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَاءَ يَنْصُرُونَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ
وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤٦﴾

أَفَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهُهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ
وَتَحْتَمَّ عَلَىٰ سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِ غِشَاوَةً
فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٣﴾

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا
وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ
يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى
فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا ﴿٥٧﴾

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٤﴾

إِنْ تَخَرَّصْ عَلَىٰ هَذَاهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ
وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٣٧﴾

يَقِئْتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ
مَا يَشَاءُ ﴿٢٧﴾

42 Şura/44. Allah kimi saptırırsa, artık onun bundan sonra bir sahip çıkkanı olmaz. Azabı gördüklerinde, zalimlerin: "Dönecek bir yol yok mudur?" dediklerini görürsün.

42 Şura/46. Onların, Allah'tan başka kendilerine yardım edecek himayecileri de yoktur. Allah'ın saptırdığı kimsenin çıkar yolu olmaz.

45 Casiye/23. Heva ve hevesini tanrı edinen, bilgili olmasına rağmen Allah'ın şaşırttığı, kulağını ve kalbini mühürlediği, gözünü perdelediği kimseyi görüyor musun? O'nu Allah'tan sonra kim doğru yola eriştirebilir? Hiç ders almaz mısınız?

18 Kehf/57. Rabbinin âyetleri kendisine hatırlatılmışken onlardan yüz çeviren ve önceden yaptıklarını unutan kimseden daha zalim kim vardır? (Kur'an'ı) anarlar diye Biz onların yüreklerine örtüler ve kulaklarına ağırlık koyduk. Sen onları doğru yola çağırırsan da, artık asla doğru yola girmezler.¹¹⁰

16 Nahl/104. Allah'ın âyetlerine inanmayanlara Allah yol göstermez. Onlara acı bir azap vardır.

16 Nahl/37. (Ey Muhammed!) Sen onların doğru yola gelmelerini ne kadar arzulasan da, Allah saptırdığına yol göstermez ve onların yardımcıları da yoktur.

14 İbrahim/27. Allah, inananları, dünya hayatında ve ahirette sarsılmaz bir sözle pekiştirir. Allah, zalimleri de saptırır. Allah dilediğini yapar.

¹¹⁰ Allah burada hidayete erme ve dalalette kalma kanununa sahip çıkmaktadır. Ayette de ifade edildiği gibi önyargı, inat ve ahlaksızlığı nedeniyle Peygamber'den ve çağırısından yüz çevirmiş bir şahsı doğru yola çağırma onun üzerinde hiçbir etki yaratmamaktadır.

وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدَاهَا وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٣﴾

كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٩﴾

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٦٩﴾

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥٧﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَلَّذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾ خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٧﴾

وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَّأَسْمَعَهُمْ وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾

وَاعْلَمُوا أَن فَيْكُمُ رَسُولُ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبِيبٌ إِلَيْكُمْ الْإِيمَانُ وَزِينَةُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّةٌ إِلَيْكُمْ الْكُفْرُ وَالْفُسُوقُ وَالْعِصْيَانُ أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ ﴿٧﴾ فَضَلًّا مِنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٨﴾

مَا أَصَابَ مِنْ مُّصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١﴾

32 Secde/13. Biz dileydik herkese hidayetini verirdik, ancak Benden çıkan şu söz gerçekleşecektir: "Cehennemi insanlar ve cinlerden bir kısmıyla tamamen dolduracağım."¹¹¹

30 Rum/59. Allah bilmeyenlerin kalblerine işte böylece mühür basar.

29 Ankebut/69. Bizim uğrumuzda gayret edenleri elbette yollarımıza eristireceğiz. Allah şüphesiz, iyi davrananlarla beraberdir.

2 Bakara/257. Allah inananların hâmisidir, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkârcıların hâmilileri ise Tağut'tur¹¹², onları aydınlıktan karanlıklara götürür. İşte bunlar ateşliklerdir, onlar orada kalıcıdır.

2 Bakara/6. İnkâr edenleri uyarırsan da, uyarırsan da onlara göre eşittir; onlar inanmazlar. 7. Allah onların kalblerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Gözlerinde de perde vardır. Artık büyük azap onlardır.

8 Enfal/23. Eğer Allah onlarda bir iyilik görsaydı onlara işittirirdi. İşittirmiş olsaydı, onlar yine de yüz çevirip dönerlerdi.

49 Hucurat/7-8. Bilin ki, içinde Allah'ın Elçisi bulunmaktadır. Eğer o bir çok işlerde size uymuş olsaydı, şüphesiz kötü duruma düşerdimiz; ama Allah size imanı sevdirmiş, onu gönüllerinizde süslemiştir; inkârcılığı, yoldan çıkmayı ve baş kaldırmayı ise size iğrenç göstermiştir. İşte böyle olanlar, Allah katından bir lütuf ve nimet sayesinde doğru yolda bulunanlardır. Allah bilendir, bilgedir.

64 Teğabün/11. Başa gelen hiçbir olay Allah'ın izni olmadan gerçekleşmez. Kim Allah'a inanırsa, O onun gönlünü doğruya yöneltir. Allah her şeyi bilmektedir.

¹¹¹ Allah insanlara hidayete ulaşacak gücü vermiştir. Eğer herkese hidayeti verseydi o zaman insanın özgürlüğü ortadan kalktığı gibi denenmesinin de bir anlamı kalmazdı. Cehennem cinler ve insanlardan özgür iradesiyle hidayet yerine dalaleti seçenlerle doldurulacaktır (krş. 7 A'raf/18, 11 Hud/119).

¹¹² bkz. IV. bölüm, E. 2. Tağut

﴿١٢﴾ إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَى

92 Leyl/12. Bize düşen sadece doğru yolu göstermektir.

مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِي وَمَنْ يُضِلِّ فَأُولَئِكَ هُمُ

7 A'raf/178. Allah'ın doğru yola koyduğu kimse, yolunda olur. Ama kimi saptırır, işte onlar kaybedenlerdir.

الْخَاسِرُونَ ﴿١٧٨﴾

مَنْ يُضِلِّ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ

7 A'raf/186. Allah'ın saptırdığına yol gösteren çıkmaz. Onları taşkınlıkları içinde bocalamaya bırakır.

يَعْمَهُونَ ﴿١٨٦﴾

فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا

7 A'raf/30. (Allah insanlardan) bir kısmını doğru yola koydu. Bir kısmı da şaşkınlığı haketti. Çünkü bunlar, Allah'ı bırakıp şeytanları dost kabul ettiler. Bir de kendilerinin doğru yolda olduklarını sanıyorlar.

الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ

مُهْتَدُونَ ﴿٣٠﴾

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ تَخْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ

7 A'raf/43. (Cennetliklerin) gönüllerinden kin adına ne varsa söküp çıkarınız; altlarından ırmaklar akar; "Bizi buraya gönderen Allah'a övgüler olsun. Eğer Allah bize yol göstermeseydi, biz (doğru) yolu bulamazdık. Andolsun, Rabbimizin elçileri gerçeği getirmiştir" derler. Onlara: "Yapmış olduklarınıza karşılık mirasçısı yapıldığınız cennet işte budur" diye seslenilir.

الْأَنْهَارُ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا

لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رَسُولٌ رَبِّنَا

بِالْحَقِّ وَتُودُوا أَنْ تُلَكُمُ الْحَنَةَ أَوْرَثْتُمُوهَا بِمَا كُنتُمْ

تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِي وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ

17 İsra/97. Allah kimi doğru yola koymuşsa, o yolundadır. Kimleri de şaşırtmışsa, onlara artık Allah'tan başka himayeciler bulamazsın. Onları kıyamet günü yüzleri üstüne, körler, dilsizler ve sağırlar olarak toplayacağız. Yurtları cehennemdir. (Onun ateşi) sönmeye yüz tutukça biz onları tutuşturarak alevini arttırırız.

أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ وَيَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ

وُجُوهِهِمْ عُمْيًا وَبُكْمًا وَصُمًّا مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ كُلَّمَا

خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا ﴿٩٧﴾

وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

17 İsra/45. Kur'an okuduğun zaman, seninle ahirete inanmayanlar arasına gizli bir perde koyarız. 46. Kur'an'ı anlarlar diye kalplerine örtüler ve kulaklarına da ağırlık koyarız.¹⁰⁹ Kur'an'da yalnız Rabbinin andığı zaman, onlar artlarına dönüp kaçarlar.

بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَسْتُورًا ﴿٤٥﴾ وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ

أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِذَا ذُكِّرْتُ بِهِمْ

فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَوْ أَنَّ عَلَىٰ أَذْيَارِهِمْ نُفُورًا ﴿٤٦﴾

¹⁰⁹ Kureys kabilesinin bazı önderleri, Hz. Peygamber kendilerine Kur'an'ı tebliğ ederken ona: "Senin söylediklerine kulaklarımız tıkalı, kalplerimiz kapalı" vs. gibi laflar ediyordular. Ayetlerde bu

وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢٥﴾

10 Yunus/25. Allah esenlik yurduna çağırır ve dilediğini doğru yola erdştirir.

فَذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّا تُصِرُّونَ ﴿٣٢﴾ كَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٣﴾

10 Yunus/32. İşte gerçek Rabbiniz Allah, budur. Haktan sonra sapıklık dışında ne var? Öyleyse, nasıl döndürülüyorsunuz. 33. Böylece yoldan çıkanların inanmayacaklarına dair Rabbinin sözü gerçekleşti.

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَآمَنَ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٩٩﴾ وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠٠﴾

10 Yunus/99. Rabbin dileyseydi yeryüzünde bulunanların hepsi inanırdı. Öyle iken, sen insanları inanmaya mı zorlayacaksın? 100. Allah'ın izni olmadan hiç kimse inanamaz. O, düşünmeyenlere iğrenç bir azap verir.

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٢٥﴾

6 En'am/125. Allah kimi doğru yola koymak isterse onun gönlünü İslam'a açar. Kimi de şaşırtmak isterse, göğe yükseliyormuş gibi onun gönlünü dar ve sıkıntılı yapar. İşte Allah inananların üzerine pisliği böylece koyar.

وَالَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِنَا صُمُّ وَبُكْمٌ فِي الظُّلُمَاتِ مَنْ يَشَأِ اللَّهُ يُضِلَّهُ وَمَنْ يَشَأْ يَجْعَلْهُ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٣٩﴾

6 En'am/39. Ayetlerimi yalanlayanlar, karanlıklarda kalmış sağır ve dilsizdirler. Allah, dilediğini şaşırtır ve dilediğini doğru yola kor.

أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِنْ رَبِّهِ فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٢٢﴾

39 Zümer/22. Allah kimin gönlünü İslam'a açmışsa, o, Rabbi katından bir ışık üzere olmaz mı? Kalpleri Allah'ı anmak hususunda katılaştırmış olanlara yazıklar olsun, işte bunlar apaçık sapıklık içindedirler.

أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ وَمَنْ يَضِلَّ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٦﴾ وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْتِقَامٍ ﴿٣٧﴾

39 Zümer/36. Allah, kuluna yetmez mi? Ey Muhammed! Seni O'ndan başka şeylerle korkutuyorlar. Allahın saptırdığını doğru yola koyacak yoktur. 37. Allah'ın doğru yola erdştirdiğini de saptıracak yoktur. Allah, Güçlü ve öd alan değıl midir?

konuşmalara telmih vardır. "Kulaklarına ağırılık koyduk" ifadesi, özgür iradesiyle Allah'a isyan eden kişinin bir hidayet çağrısı karşısındaki psikolojisini, ahlaki ve bilgisel tutumunu ifade etmektedir. Bu bir kuraldır: Her ahlaki özgür karar, ona bağılı bilgisel bir şuur durumunu ortaya çıkarır.

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَهُمْ صُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ
الْمُحْسِنِينَ ﴿٦٩﴾

كَأَلَّا بَلَ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾

إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الصُّمُّ الْبُكْمُ الَّذِينَ لَا
يَعْقِلُونَ ﴿٢٢﴾ وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ
وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ
وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ
هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٩١﴾

فِيمَا نَقُضُهُمْ مِنَّا قَوْمًا وَكَفَرَهُمْ بآيَاتِ اللَّهِ وَقَتْلِهِمُ
الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ طَبَعَ اللَّهُ
عَلَيْهَا بِكَفَرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٥٥﴾
وَيَكْفُرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا ﴿١٥٦﴾
وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ
وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ
اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا
اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ﴿١٥٧﴾ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ
إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٥٨﴾

أَفَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ
أَعْمَى إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿١٩﴾

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى
وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ ﴿٨﴾ ثَانِي عَظُمَ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ
اللَّهِ لَهُ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَنُذِيقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَذَابَ
الْحَرِيقِ ﴿٩﴾

29 Ankebut/69. Bizim uğrumuzda gayret edenleri elbette yollarımıza eristireceğiz. Allah şüphesiz, iyi davrananlarla beraberdir.

83 Mutaffin/14. Hayır, hayır; onların kazanıp durdukları kalplerini paslandırmıştır.

8 Enfal/22. Allah katında, yeryüzündeki canlıların en kötüsü, düşünmeyen sağır ve dilsizlerdir. 23. Eğer Allah onlarda bir iyilik görsedydi onlara iştirirdi. İştirirmiş olsaydı, onlar yine de yüz çevirip dönerlerdi.

3 Al-i İmran/191. Onlar ayakta iken, otururken ve yan yatarken Allah'ı anarlar ve göklerin ve yerin yaratılmasını düşünürler. "Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın, Sen eksiklikten uzaksın, bizi ateşin azabından koru" (derler).

4 Nisa/155-158. (Bu, İsrailoğulları'nın) sözleşmelerini bozmaları, Allah'ın ayetlerini inkâr etmeleri, haksız olarak peygamberleri öldürmeleri, "Kalplerimiz perdelidir" demeleri, -oysa ki, Allah onların kalplerini inkârlarından dolayı mühürlemişti; bunun için pek az inanıyorlar- bir de inkârları, Meryem'e büyük iftiraları ve: "Biz Allah'ın Elçisi Meryem'in oğlu İsa Mesih'i öldürdük" demelerinden ötürüdür. Oysa, onu öldürmediler ve asmadılar, fakat kendileri öyle sandılar. Doğrusu, onlar anlaşmazlığa düştükleri şeyde şüphededirler. Bu hususta zanna uymaktan başka kesin bir bilgileri yoktur. Onu kesinkes öldürmüş değillerdi. Bilakis Allah onu kendisine yükseltti. Allah güçlüdür, bilgedir.

13 Ra'd/19. (Ey Muhammed!) Rabbinden sana indirilenin gerçek olduğunu bilen kimse, kör kimse gibi midir? Ancak akıl sahipleri, öğüt alırlar.

22 Hac/8-9. İnsanlardan kimi de, Allah'ın yolundan saptırmak için, ne bir bilgisi, ne bir rehberi, ne de aydınlatıcı bir kitabı olduğu hâlde, yanını dönerek Allah hakkında tartışır. Dünyada rezillik onadır; ona kıyamet günü de yangın azabını tattıracağız.

صَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَةٌ نُوحَ وَامْرَأَةٌ لُوطُ
كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا
فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ
الدَّاعِلِينَ ﴿١٠﴾ وَصَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَةٌ
فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ
وَتَجْنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَتَجْنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ
﴿١١﴾ وَمَرْيَمَ ابْنَتْ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَيْنَا فَرْجَهَا
فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ
وَكَانَتْ مِنَ الْقَانِنِينَ ﴿١٢﴾

66 Tahrim/10. Allah, inkar edenlere Nûh'un karısıyla Lût'un karısını misal gösterir. Bunlar, kullarımızdan iki iyi kulun nîkâhında iken, onlara ihanet etmişlerdi de, onlar (iki peygamber) Allah'a karşı bunlar için hiçbir şey yapamamışlardı. Bunlara: "Cehenneme girenlerle beraber siz de girin" dendi. 11. Allah, inananlara da Fırvun'un karısını misal gösterir. O: "Rabbim! Katında, cennette bana bir ev yap; beni Fırvun'dan ve onun işlediklerinden kurtar; beni bu zâlim milletten kurtar" demişti. 12. Yasak yerini korumuş olan İmran kızı Meryem de bir misaldir. Ona ruhumuzdan üflemişti; Rabbinin sözlerini ve kitaplarını tasdik etmişti; o Bize gönülden itaat edenlerdendi.¹⁰⁸

وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَرَأَدَتْهُمْ إِيمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿١٢٤﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَرَأَدَتْهُمْ رِجْسًا إِلَى رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿١٢٥﴾ أُولَئِكَ يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذْكُرُونَ ﴿١٢٦﴾ وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ نَظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ هَلْ يَرَاكُمْ مِنْ أَحَدٍ ثُمَّ انصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٢٧﴾

9 Tevbe/124. Ne zaman bir sûre indirilse, onlardan kimi: "Bu hanginizin imanını artırdı?" der. İnananlara gelince, bu onların imanını artırır ve onlar (bununla) sevinirler. 125. Kalplerinde hastalık bulunanlara gelince, bu onların pisliklerine pislik katar ve onlar inkârcı olarak ölürlər. 126. Onlar yılda bir iki defa (sıkıntıyla) denendiklerini görmüyorlar mı ki, ne tövbe ediyorlar, ne de öğüt alıyorlar? 127. Bir sûre indiği zaman: "Hiç kimse sizi görüyor mu?" diye birbirlerine bakarlar, sonra dönüp giderler. Anlamaz bir topluluk olduklarından, Allah onların kalplerini çevirmiştir.

b) Allah'ın Yol Göstermesi ve Saptırması

Yol gösterme ve saptırma fiillerinin Allah'a izafe edildiği ayetleri okurken dikkat edilmesi gereken en önemli nokta şudur: Söz konusu yol gösterme veya saptırma, aşağıdaki pasajlarda da görüleceği gibi, mutlak surette, öncelikle insanın özgür iradesi ve seçimiyle başlayan bir yönelime bağlanmaktadır (Nitekim aşağıdaki pasajların bir kısmının bir önceki bölümde de zikredilmiş olduğu görülecektir). Dolayısıyla, Allah'ın yol göstermesi veya saptırması, insanla Allah arasında, temeli ilahî adalete dayanan evrensel ahlak kurallarını ihlal etmemektedir.

¹⁰⁸ Burada, imanı veya küfrü tercih etmede -çevrenin olumlu ve olumsuz şartlarına rağmen- ferdi iradenin önceliği, çok çarpıcı üç örnekle ortaya konmaktadır.

وَإِذَا نُفِثَ عَلَيْهِ آبَاؤُنَا وَلَّى مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا
كَأَن فِي أُذُنِهِ وَقْرًا فَبَسَّرَهُ بَغْضَابِ أَلِيمٍ ﴿٧﴾

بَلَى قَدْ جَاءَكَ آيَاتِي فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتَ
وَكُنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٥٩﴾

الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ كَبِيرٌ
مَقْنَا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ
عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُّكْتَرِبٍ جَبَّارٍ ﴿٣٥﴾

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ
إِن فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ مَا هُمْ بِبَالِغِيهِ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ
إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٥٦﴾

كَذَلِكَ يُؤْفِكُ الَّذِينَ كَانُوا آيَاتِ اللَّهِ يُخْلَعُونَ ﴿٦٣﴾

بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَى أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَى آثَارِهِمْ
مُهْتَدُونَ ﴿٢٢﴾ وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي
قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَى
أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَى آثَارِهِمْ مُقْتَدُونَ ﴿٢٣﴾ قَالَ أُولُو
جُنُوحِكُمْ بِأَهْدَى مِمَّا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ آبَاءَكُمْ قَالُوا إِنَّا
بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿٢٤﴾ فَاتَّقِمْنَا مِنْهُمْ فَانْطَرُ
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ﴿٢٥﴾

أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ أَوْ تَهْدِي الْأَعْمَى وَمَنْ كَانَ فِي
ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٤٠﴾

31 Lokman/7. Ayetlerimiz o (sapık) kim-
seye okunduğu zaman kulaklarında ağırlık
varmış gibi ve işitmemişçesine büyükle-
rek sırt çevirir. İşte onu can yakıcı azap ile
müjdele.

39 Zümer/59. (Ey İnsan!) Hayır; âyetlerim
sana gelmişti de, onları yalanlamış, bü-
yüklük taslamış ve inkârcılardan olmuştun.

40 Mu'min/35. (Firavun ailesinden bir
mü'min:) Bunlar, Allah'ın âyetleri üzerinde
kendilerine gelmiş bir delil bulunmadan
tartışıyorlar. Bu, Allah katında da, inanan-
ların yanında da öfkeyi artırır. Allah, bü-
yüklük taslayan her zorba kalbi işte böyle
mühürler" (dedi).

40 Mu'min/56. Allah'ın âyetleri üzerinde
kendilerine gelen bir delil olmadan tartı-
şanların gönüllerinde, ulaşamayacakları
bir büyükleme vardır. Sen Allah'a sığın.
Çünkü O İşiten'dir, Gören'dir.

40 Mu'min/63. Allah'ın âyetlerini bilerek
inkâr edenler işte böyle döndürülüyorlar.

43 Zuhruf/22. Hayır, sadece: "Biz babala-
rımızı bir din üzerinde bulduk, biz de onla-
rın izlerinden gitmekteyiz" diyorlar. 23. (Ey
Muhammed!) Senden önce, herhangi bir
kasabaya uyarıcı gönderdiğimizizde, o kasa-
banın varlıklıları da sadece: "Doğrusu, ba-
balarımızı bir din üzerinde bulduk, biz de
onların izlerini izlemekteyiz" derlerdi. 24.
(Gönderilen uyarıcı:) "Ben size, babaları-
nızı üzerinde bulduğunuz dinden daha
doğrusunu getirmiş olsam da mı?" derdi.
(Onlar:) "Biz size gönderilen şeyi inkâr edi-
yoruz" derlerdi. 25. Bunun üzerine Biz de
onlardan öc aldık. Yalancılardan sonunun
nasıl olduğuna bir bak!

43 Zuhruf/40. (Ey Muhammed!) Sağirlara
sen mi duyuracaksın? Körleri ve apaçık
sapıklıkta olanları doğru yola sen mi
eriştireceksin?

أَفَرَأَيْتَ مَنْ أَعَدَّ إِلَهُهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ
وَتَوَكَّمَتْ عَلَى سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ غِشَاوَةً
فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنَ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٣﴾

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَى
وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ
الْعَذَابُ قُبُلًا ﴿٥٥﴾

لَا حَرَمَ أَنْ اللَّهُ يَعْلَمَ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُ لَا
يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ ﴿٢٣﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مَادَا نُزِّلَ
رَبُّكُمْ قَالُوا أَطَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٢٤﴾ لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ
كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ
عِلْمٍ أَلَا سَاءَ مَا يَزِيدُونَ ﴿٢٥﴾

أَوَلَمْ يَرَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا
رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا
يُؤْمِنُونَ ﴿٣٠﴾

وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَخْفُوظًا وَهُمْ عَنْ آيَاتِنَا
مُعْرِضُونَ ﴿٣٢﴾

قَدْ كَانَتْ آيَاتِي تُثَلَّى عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ عَلَى آعْقَابِكُمْ
تَنْكِصُونَ ﴿٦٦﴾ مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ سَامِرًا تَهْجُرُونَ
﴿٦٧﴾ أَفَلَمْ يَذْكُرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ
آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾ أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ
مُنْكَرُونَ ﴿٦٩﴾

فَإِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَى وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا
وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ﴿٥٢﴾ وَمَا أَنتَ بِهَادِي الْعُمَى عَنْ
ضَلَالَتِهِمْ إِنْ تُسْمِعُ إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ
مُسْلِمُونَ ﴿٥٣﴾

45 Casiye/23. Heva ve hevesini tanımlan, bilgili olmasına rağmen Allah'ın şaşırttığı, kulağını ve kalbini mühürlediği, gözünü perdelediği kimseyi görüyor musun? O'nu Allah'tan sonra kim doğru yola erişirebilir? Hiç ders almaz mısınız?

18 Kehf/55. İnsanlara doğruluk rehberi gelmişken, onları inanmaktan ve Rablerinden bağışlanma dilemekten alıkoyan, önceliklere uygulananın kendilerine de gelmesini veya azabın karşlarına gelmesini beklemeleridir.

16 Nahl/23. Şüphesiz, Allah onların gizlediklerini ve açığa vurduklarını bilir. Doğrusu, O büyüklük taslayanları sevmez. 24. Onlara: "Rabbimiz ne indirdi?" diye sorulsa: "Öncekilerin masalları" derler. 25. Kıyamet günü kendi yüklerinin tamamını, bilmeden saptırdıkları kimselerin yüklerinin de bir kısmını çekerler. Dikkat! Çektikleri yük ne kadar kötü!

21 Enbiya/30. İnkâr edenler, gökler ve yer bitişik iken onları ayırdığımızı ve her canlı şeyi sudan meydana getirdiğimizi görmezler mi? Hâla inanmıyorlar mı?

21 Enbiya/32. Göğü korunmuş bir tavan kıldık, oysa onlar bundaki delillerden yüz çeviriyorlar.

23 Mu'minin/66-67. Size ayetlerim okunuyordu da, siz büyüklük taslayıp, gece ağzınıza geleni söyleyerek ardınıza dönüyordunuz. 68. Onlar söyleneni hiç düşünmezler mi? Yoksa, onlara önceki atalarına gelmeyen bir şey mi geldi? 69. Veya elçilerini tanımıyorlar da, bu yüzden mi onu inkâr ediyorlar?

30 Rum/52. (Ey Muhammed!) Sen ölülere işittiremezsin; dönüp giden sağırlara da çağırını duyuramazsın. 53. Sen körleri sapıklıklarından doğru yola döndüremezsin; sen ancak ayetlerimize inananlara işittirebilirsin ve onlar da teslim olurlar.

يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَمَنْ تَزَكَّى
فَأَلِمْنَا تَزَكَّى لِنَفْسِهِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿١٨﴾ وَمَا
يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ ﴿١٩﴾ وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا
النُّورُ ﴿٢٠﴾ وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُورُ ﴿٢١﴾ وَمَا
يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَنْ يُشَاءُ
وَمَا أَنتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي الْقُبُورِ ﴿٢٢﴾

هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ كَفَرَ
فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَلَا يُزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِلَّا
مَقْتًا وَلَا يُزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا خَسَارًا ﴿٣٩﴾

مَنْ اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ
عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ
حَتَّى يَبْعَثَ رَسُولًا ﴿١٥﴾

قُلْ أَنْظِرُوا مَاذَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا تُعْجِي
الْآيَاتِ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠١﴾

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ
اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ
عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٠٨﴾

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ
السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ
وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ
اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ فَذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ الْحَقُّ
فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّا تُصْرَفُونَ ﴿٣٢﴾

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصَّمَّ وَلَوْ
كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ ﴿٤٢﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ
أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْأَعْمَى وَلَوْ كَانُوا لَا يُبْصِرُونَ ﴿٤٣﴾

olsa yükünden bir şey taşınmaz. (Ey Muhammed!) Sen ancak, görülmediği hâlde, Rablerine yürekten saygı duyanları ve namazı kılanları uyarırsın. Kim arınırsa, ancak kendisi için arınmış olur, dönüş Allah'adır. 19-21. Kör ile gören, karanlıklarla aydınlık ve gölgelikle sıcaklık bir değıldir. 22. Dirilerle ölüler de bir değıldir. Doğrusu, Allah dilediğine işittirir. Sen kabirlerde olanlara işittiremezsin.

35 **Fatır/39.** Sizleri yeryüzünde halifeler kılan O'dur. Kafirin küfrü kendi aleyhinedir. Kafirlerin küfürleri Rableri katında yalnız kendilerine olan öfkeyi artırır. Kafirlerin küfürleri ancak kayıplarını artırır.

17 **İsra/15.** Kim doğru yola gelirse ancak kendisi için yola gelmiş olur; kim de saparsa, ancak kendi zararına sapmış olur. Kimse kimsenin yükünü taşımaz. Biz bir elçi göndermedikçe (kimseye) azap etmeyiz.

10 **Yunus/101.** De ki: "Göklerde ve yerde olanlara bakın!" İnanmayan bir topluma âyetler ve uyarılar fayda vermez.

10 **Yunus/108.** De ki: "Ey insanlar! Rabbinizden size gerçek gelmiştir. Doğru yola giren kendisi için doğru yola girmiş, sapan da, kendi zararına sapmış olur. Ben, sizin beğiniz değılim".

10 **Yunus/31.** (Ey Muhammed!) De ki: "Gökten ve yerden size rızık veren kimdir? Kulak ve gözlerle hükmeden kimdir? Diriği ölüden çıkaran ve ölüyü diriden çıkaran kimdir? Her işi yöneten kimdir?" Onlar: "Allah'tır" diyecekler. "O hâlde, (O'na) saygılı olmaz mısınız?" de. 32. İşte gerçek Rabbiniz Allah, budur. Haktan sonra sapıklık dışında ne var? Öyleyse, nasıl döndürüyorsunuz.

10 **Yunus/42.** İçlerinden seni dinleyenler vardır. Onlar akıllarını kullanmıyorsa, sen hiç sağırlara işittirebilir misin? 43. İçlerinden sana bakanlar vardır. Onlar görmüyorsa, sen hiç körlere yol gösterebilir misin?

إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٦٦﴾

﴿١٦﴾ وَإِنَّا لَنَدِينُكَ خَيْبًا حَقًّا عَلَيْنَا مَثَلُ الْآيَةِ
﴿١٧﴾

أُولَئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانَ لَهُمْ
مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ يُضَاعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ مَا
كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ ﴿٢٠﴾
أُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَصُلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا
يَفْعَلُونَ ﴿٢١﴾

وَكَايْنِ مِنْ آيَةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا
وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ ﴿١٠٥﴾ وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ
بِالْبَلَاءِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٦﴾

قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ
عَمِيَ فَعَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِظٍ ﴿١٠٤﴾

إِنَّمَا يَسْتَحِبُّ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ
ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٣٦﴾

وَالَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِنَا ضُفُّوا فِي الظُّلُمَاتِ مِنْ يَسَاءٍ
اللَّهُ يُضِلُّهُ وَمَنْ يَشَاءُ يُعْزِلْهُ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٣٩﴾

الْمَ تَقْرَأُوا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِيهَا
الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ
الشَّيْءِ مَنْ يُنَادِي فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا

كتاب مُبِينٍ ﴿٢٠﴾

10 Yunus/6. Gece ile gündüzün gidiş gelişinde, Allah'ın göklerde ve yerde yarattıklarında, sakinanlar için ibretler vardır.

10 Yunus/96-97. Rabbinin söz verdiği azabı hakedenler, can yakıcı azabı görene kadar, her türlü belge kendilerine gelse bile inanmazlar.

11 Hud/20. İşte bunlar, yeryüzünde (Allah'ı) aciz bırakamazlar. Onların Allah'tan başka himayecileri de yoktur. Onlara azap kat kat olacaktır. Çünkü onlar işite-miyorlardı ve onlar görmüyorlardı. 21. İşte bunlar kendilerine yazık edenlerdir. Uydurup durdukları şeyler de yanlarından kaybolmuştur.

12 Yusuf/105. Göklerde ve yerde, yanlarından yüzlerini çevirerek geçtikleri nice işaretler vardır. 106. Onların çoğu, ortak koşmaksızın Allah'a inanmazlar.

6 En'am/104. Rabbinizden size gözle görülecek belgeler gelmiştir. Kim görürse kendi yararına, kim görmemezlikten gelirse kendi zararına olur. Ben sizin beğiniz değilim.

6 En'am/36. Ancak işitenler çağrıyla cevap verir. Ölülerini ise, Allah diriltir ve sonra O'na döndürülürler.

6 En'am/39. Ayetlerimi yalanlayanlar, karanlıklarda kalmış sağır ve dilsizdirler. Allah, dilediğini şaşırtır ve dilediğini doğru yola kor.

31 Lokman/20. Allah'ın göklerde olanları da, yerde olanları da buyruğunuz altına verdiğini ve nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmüyor musunuz? İnsanlar arasında, hiçbir bilgisi, rehberi ve aydınlatıcı bir kitabı bulunmadan Allah hakkında tartışanlar vardır.

a) İnsanın Kendinden Kaynaklanan Etkenler

﴿٧٦﴾ كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَافٍ ﴿٧٧﴾

96 Alak/6-7. İnsanoğlu (hiçbir şeye) muhtaç olmadığını düşünmekle azgınlık etmektedir.

﴿١٩﴾ إِنَّ هَذِهِ تَذَكُّرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اخْتِذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٢٠﴾

73 Müzzemmil/19. Bu bir öğüttür. Dileyen, Rabbine varan bir yol tutar.

﴿١١﴾ وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْلُوءًا ﴿١٢﴾ وَبَنِينَ شُهُودًا ﴿١٣﴾ وَمَهْدُتٌ لَهُ تَمْهِيدًا ﴿١٤﴾ ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ ﴿١٥﴾ كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا ﴿١٦﴾ سَأَرْفَعُهُ صَعُودًا ﴿١٧﴾ إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴿١٨﴾ فَقَتِلَ كَيْفَ قَدَرٌ ﴿١٩﴾ ثُمَّ قِيلَ كَيْفَ قَدَرٌ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ نَظَرَ ﴿٢١﴾ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ إِنَّ هَذَا لِلَّهِ بِسْمٌ يُدْرِكُ ﴿٢٤﴾ إِنَّ هَذَا لِلَّهِ نَقْلٌ يُدْرِكُ ﴿٢٥﴾ سَأُصْلِيهِ سَقَرًا ﴿٢٦﴾

74 Müddessir/11-14. (Ey Muhammed!) Tek olarak yaratıp, kendisine bol bol mal, çevresinde bulunan oğullar verdiğim ve nimetleri yaydıkça yaydığım kimseyi Bana bırak! 15. Bir de (verdiğim nimetleri) artırmamı umar. 16. Hayır, hayır; o, Bizim âyetlerimize karşı son derece inatçıdır. 17. Ben onu sarp bir yokuşa sardıracağım. 18. O düşündü, ölçtü biçti. 19. Canı çıkası; ne biçim ölçüp biçti! 20. Canı çıkası; sonra yine ne biçim ölçüp biçti! 21. Sonra baktı. 22. Sonra kaşlarını çatdı, suratını astı. 23. Sonra da, sırt çevirip büyüklük tasladı. 24-25. "Bu sadece öğretilегelen bir sihiridir. Bu Kur'an yalnızca bir insan sözüdür" dedi. 26. İşte bu adamı yakıcı bir ateşe yaslayacağım.¹⁰⁵

﴿٤﴾ إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّىٰ ﴿٥﴾ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ ﴿٦﴾ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ ﴿٧﴾ فَسَنَسِرُهُ لِلْعُسْرَىٰ ﴿٨﴾ وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ ﴿٩﴾ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ ﴿١٠﴾ فَسَنَسِرُهُ لِلْعُسْرَىٰ ﴿١١﴾

92 Leyl/4. Ey insanlar! doğrusu sizin çalışmalarınız çeşitlidir. 5-7. Elinde bulunandan verenin, Allah'a karşı saygılı olanın ve en güzel sözü doğrulayanın işlerini kolaylaştırırız. 8-10. Ama, cimrilik eden, kendini zengin sayan, en güzel sözü yalanlayan kimsenin de güçlüklerle uğramasını kolaylaştırırız.

﴿١٤٦﴾ سَأَصْرَفُ عَنْ آيَاتِي الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْعِزِّ يُؤْمِنُوا بِهِ سَبِيلًا ﴿١٤٧﴾

7 A'raf/146. Yeryüzünde haksız yere büyüklenenleri, belgelerimden yüz çevirteceğim. Her belgeyi görseler, yine ona inanmayacaklar. Doğru yolu görseler, onu yol olarak benimsemeyecekler. Azgınlık yolunu görseler, hemen onu yol edinecekler. Bu, onların âyetlerimizi yalanlamaları ve ondan habersiz olmalarından ileri gelir.

¹⁰⁵ Bu şahıs, Mekke'nin ileri gelenlerinden Velîd b. Muğîre'dir.

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ ﴿١٧٢﴾ أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ ﴿١٧٣﴾ وَكَذَلِكَ نَقُصُّ الْأَيَّاتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٧٤﴾

7 A'raf/172-173. Kayamet günü: "Bizim bundan haberimiz yoktu" veya "Daha önce babalarımız ortak koşmuşlardı, biz de onlardan sonra gelen bir nesildik, boş çalışanların yaptıklarından ötürü bizi yok mu edeceksin?" demeyesiniz diye, Rabbin Ademoğullarının bellerinden soylarını alıp onları kendilerine tanık tutmuş ve: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" (demmişti). Onlar da: "Evet, (biz buna) tanığız" demişlerdi. 174. (Hakka) dönsünler diye âyetleri böyle açık açık anlatıyoruz.¹⁰⁶

وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهَا بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِنْ تَحْمِلَ عَلَيْهِ يَلْهَثُ أَوْ تَتَرَكَّهُ يَلْهَثُ ذَلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بَايَاتِنَا فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٧٦﴾

7 A'raf/176. Dileseydik onu¹⁰⁷ âyetlerimizle üstün kılardık. Fakat o dünyaya meyletti ve hevasına uydu. Bunun durumu, köpeğin durumuna benzer; üstüne varsan da dilini sarkıtıp solur, bıraksan da dilini sarkıtıp solur. İşte, âyetlerimizi yalanlayanların durumu budur. Bu kıssaları anlat da düşünsünler.

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٧٩﴾

7 A'raf/179. Andolsun, cehennem için, bir çok cin ve insan yarattık. Onların kalpleri vardır, onlarla anlamazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte bunlar hayvanlar gibidirler; hayır, hayır, bunlar daha da şaşkındır. İşte bunlar bön kimselerdir.

أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٤﴾

25 Furkan/44. Yoksa sen onların çoğunun söz dinlediklerini veya akıllarının erdiğini mi sanırsın? Onlar davarlar gibidirler, hatta yolca daha da sapıktırlar.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يَذْكُرْ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا ﴿٦٢﴾

25 Furkan/62. Düşünüp öğüt almak isteyen veya şükretmek isteyenler için gece ile gündüzü birbiri ardınca getiren O'dur.

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ جِهْلَاهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ

35 Fâtır/18. Hiçbir günahkar başkasının günahını çekmez. Günah yükü ağır olan kimse, onun taşınmasını istese, yakını bile

¹⁰⁶ Bu ayetlerde, insanın hangi kültürel/dini kapalı ortamda olursa olsun, evrensel dinin en temel hakikatlarını görebilecek donanımda yaratıldığı ve bunlardan ahirette sorumlu tutulacağı, sembolik bir dille anlatılmaktadır.

¹⁰⁷ Rivayetlere göre bu şahıs Hz. Musa'nın kavminden Bel'am isimli biridir. Önceden dindar birisi iken daha sonra yoldan çıkmıştır.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَحَمَلَكُمُ امَّةً وَّاحِدَةً وَلَكِنْ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ
وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَلَتَسْأَلُنَّ عَمَّا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾

قَالَ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا لَوْ أَنَّكُمْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ
﴿١١٤﴾ أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا
تَرْجِعُونَ ﴿١١٥﴾

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ
عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٢﴾

الْم ﴿١﴾ أَحَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا
وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ ﴿٢﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ﴿٣﴾
أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْبِقُونَا سَاءَ
مَا يَحْكُمُونَ ﴿٤﴾ مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنْ
أَجَلَ اللَّهُ لَاتٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٥﴾ وَمَنْ
جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ
الْعَالَمِينَ ﴿٦﴾

وَلَيَبْلُوَكُمْ بَشْيَاءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ
الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالشَّرَاطِ وَبَشِيرِ الصَّابِرِينَ
﴿١٥٥﴾ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا
إِلَيْهِ رَاغِبُونَ ﴿١٥٦﴾

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ عِندَهُ
آخِرُ عَظِيمٍ ﴿٢٨﴾

16 Nahl/93. Allah dilesseydi, sizi tek bir millet yapardı. Ama O, dilediğini saptırır ve dilediğini doğru yola kor. Andolsun ki, yapmakta olduklarınızdan sorgulanacaksınız.

23 Mu'minin/114-115. (Allah cehennemliklere): "Pek az kaldınız; keşke (bunu) bilseydiniz. Yoksa sizi boşuna yarattığımızı ve Bize döndürülmeyeceğinizi mi sanıyordunuz?" der.

67 Mülk/2. Hanginizin daha iyi iş işleyeceğine denemek için, ölümü ve yaşamı yaratan O'dur. O güçlüdür, çok bağışlayıcıdır.

29 Ankebut/1. Elif, Lâ, Mîm. 2-3. Biz kendilerinden öncekileri denemişken, insanlar denenmeden, "İnadık" demekle bırakılacaklarını mı sanırlar? Elbette, Allah doğruları bilecek ve elbette, yalancıları da bilecektir. 4. Yoksa kötülükleri işleyenler Bizi geçeceklerini mi sanırlar? Ne kötü hüküm veriyorlar! 5. Kim Allah'a kavuşmayı umuyorsa (bilsin ki), Allah'ın (belirttiği) süresi mutlaka gelecektir. O iştendir, bilendir. 6. Kim çaba gösterirse, ancak kendisi için çaba göstermiş olur. Allah kimseye muhtaç değildir.

2 Bakara/155. Andolsun ki, sizi biraz korkuyla, biraz açlıkla, mal, can ve ürün eksilmesiyle deneyeceğiz.¹⁰² Dayananları müjdele! 156. Onlar, başlarına bir musibet geldiği zaman: "Kuşkusuz biz Allah'a aیتiz ve elbette O'na döneceğiz" derler.

8 Enfal/28. Mallarınızın ve çocuklarınızın bir sinama (vesilesi) olduğunu ve büyük ödölün Allah katında bulunduğunu bilin.

¹⁰² Burada sayılan imtihan konuları hayatın gerçekleridir ve bu anlamda insanlığın kaderidir. Ancak, bunlara dıçar olmak, toplumsal, siyasal, ekonomik vb. birtakım insanı nedenlere dayanır. Ayetin ortaya koyduğu gerçek, bu sınavın, karşılaşılan bütün bu durumlarda doğruyu ve ahlaki olanı seçerek kazanılacağıdır.

لَتَبْلُوَنَّ فِيْ أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيْرًا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿١٨٦﴾

3 Al-i İmran/186. Mallarınız ve canlarınız konusunda sınanacaksınız ve sizden önce kendilerine Kitap verilenlerden ve (Allah'a) ortak koşanlardan, incitici çok söz işiteceksiniz. Eğer buna dayanır ve Allah'a saygılı olursanız, (bilin ki) bunlar, üzerinde durulmaya değer işlerdir.

وَلَتَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّى تَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ وَتَبْلُوَ أَعْيَارَكُمْ ﴿٣١﴾

47 Muhammed/31. İçinizden cihad edenleri¹⁰³ ve dayananları öğrenmek ve durumunuza ortaya koymak için sizi deneyeceğiz.

إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَخْرٌ عَظِيْمٌ ﴿١٥﴾

64 Teğabün/15. Doğrusu, mallarınız ve çocuklarınız bir imtihandır. Büyük ödül ise Allah katındadır.

B. İNSANIN İKİ TEMEL TERCİHİ: İMAN VE KÜFÜR

V. AHLAK bölümünde ele alacağımız olumlu ve olumsuz ahlaki tutum ve davranışlar, bundan daha öncelikli ve daha önemli, birbirine karşıt iki dinî-ahlaki değere dayanmak-tadır. Bunlar iman ve küfürdür. İman ve küfür, Allah'ın vahdaniyetine, ahirete ve Hz. Muhammed'in peygamberliğine (nübüvvet) yöneliktir. Bu iki temel ayırım, Kur'an'ın baştan sona hemen her sayfasına, her satırına sinmiştir. Kur'an'ın kullandığı diğer tüm ahlaki terminoloji, bu iki kavram ve kategori etrafında dönmektedir. Bu iki inanış biçimi/tercih anlaşılabilir mahiyettedir; yani her ikisinin de kültürel, ahlaki, psikolojik, ekonomik ve ilahî nedenleri vardır. Aşağıda, önce bunları belirleyen pasajlara, daha sonra da, bu tercihleri yapanların (mü'min-kafir) ahlaki niteliklerinin serdedildiği pasajlara yer verilecek.

1. İmanı (Hidâyet) ve Küfrü (Dalâlet) Doğuran Etkenler¹⁰⁴

Tarih ve ahlak felsefesi çerçevesinde süregelen tartışmalarda, insanın davranışlarını ve bu davranışlarının gerisinde yatan tercihlerini belirleyen-etkileyen faktörler konusunda çok farklı tezler ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda kimi düşünce okulları insan iradesinin haricî faktörler tarafından belirlendiğini öne sürerken, kimi ekoller insan iradesi için bir özgürlük alanı aralamaya çalışmışlardır. Aynı tartışma Müslüman kelimacılar arasında da yapılmış ve yapılagelmektedir. Kur'an'da bu soruna ıskı tutacak nitelikte pek çok pasaj vardır. Ancak bu pasajları okurken, Kur'an'ın bu felsefî/kelamî sorunu çözme gibi bir hedefi olmadığını unutmamak gerekir. Onun ifadelerini biçimlendiren temel amacı, dindar bir dünya görüşü telkin etmektir. Aşağıdaki pasajları, bu özellikleri gözönünde bulundurarak okuduğumuzda görüyoruz ki, insan inanma veya inanmama konusunda tamamen özgürdür ve bu yüzden, yaptığı tercihten dolayı hesap verecektir.

¹⁰³ Cihad, kısaca didinmek, çaba sarfetmek anlamına gelmektedir. Kur'an'da bu kelime, vahiy tarihinin ilk dönemlerinde, ('Allah uğrunda') didinmek ve çaba sarfetmek' anlamında kullanılmış olmakla birlikte, belli bir dönemden sonra ve Medine dönemi boyunca, Allah için didinmenin o zaman için en gerekli biçimi olan ('Allah uğrunda') savaş'ı ifade etmek için kullanılmıştır. Bu kelimeyi sürekli 'savaşmak' veya 'didinmek' şeklinde çevirmek, kelimenin kullanımındaki bu farklılaşmayı görmezden gelmek olur. Cihad kelimesi Türkçe'de sadece ("Allah uğrunda") çarpışmak" anlamına geldiği için, gerek yukarıdaki pasajın gerekse diğer pekçok pasajın çevirisini esnasında 'savaşmak' yerine 'cihad etmek' fiilini kullandık.

¹⁰⁴ kış. VI, A: Ahlakî Davranışın Oluşması.

الْمُبْطُلُونَ ﴿١٧٣﴾ وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿١٧٤﴾

"Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" (de-
mişti). Onlar da: "Evet, (biz buna) tanışız"
 demişlerdi.⁹⁹ 174. (Hakka) dönsünler diye
 âyetleri böyle açık açık anlatıyoruz.

هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ كَفَرَ
فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ عِنْدَ
رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتًا وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا
خَسَارًا ﴿٣٩﴾

35 **Fatır/39.** Sizleri yeryüzünde halifeler
kılan O'dur. Kafirin küfrü kendi aleyhine-
dir. Kafirlerin küfürleri Rableri katında yal-
nız kendilerine olan öfkeyi artırır. Kafirle-
rin küfürleri ancak kayıplarını artırır.¹⁰⁰

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ
مُخْتَلِفِينَ ﴿١١٨﴾ إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ وَلِذَلِكَ
خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ
وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١١٩﴾

11 **Hud/118-119.** Rabbin dileseydi, insan-
ları tek bir millet yapardı. Ama Rabbinin
esirgedikleri hariç esasen onları bunun için
yaratmıştır, onlar hâla ayrılmaktadırlar. Rab-
binin: "Andolsun cehennemi hep insanlar
ve cinlerle dolduracağım" sözü yerine
gelmiştir.¹⁰¹

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ
وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيُبْلِغَكُمْ إِلَهُكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا
وَلَكِنْ قُلْتَ إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولُنَّ
الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٧﴾

11 **Hud/7.** Hanginizin daha güzel iş işleyece-
ğini denemek için, arşı su üzerinde iken
gökleri ve yeri yaratan O'dur. (Ey Muham-
med!) "Siz ölümden sonra dirileceksiniz" de-
sen, inkar edenler: "Bu apaçık büyüden
başka bir şey değildir" derler.

⁹⁹ Bazı Kur'an yorumcuları bu olayın aynıyle gerçekleştiği kanaatindedir. Fakat bu yorum Platoncu
felsefenin ruh-beden ayırımına dayanmaktadır. Oysa, Kur'an'a dayanarak ruh-beden ayırımı yapmak
pek mümkün görünmemektedir. Ayrıca, ayete dikkatle bakıldığında, insanların ruhları alınıp da
onlara hitap edilmediği, bellerinden soyları alınıp, onlara hitap edildiği görülür. Bu itibarla, burada,
Kur'an'da sık sık başvurulan sembolik anlatımın sözkonusu olduğu söylenebilir. Her halükarda,
âyetin işlediği fikir şudur: İnsanoğlu Allah'ın varlığını ve en temel ahlaki gerçekleri görebilme
yeteneğine sahiptir; Allah ona bu yeteneği yaratışta vermiştir. Dolayısıyla, peygamberle
karşılaşmasa da, her insan denenmenin konusu olan en temel gerçekleri aklıyla, vicdanıyla
görebilecek donanımdadır ve bunlardan ahirette sorumlu tutulacaktır.

¹⁰⁰ 'kufır' kelimesi, Kur'an'ın başka dillere çevrilmesi en zor kelimelerindendir. Bu kelime esasen bir
şeyi örtmek anlamına gelir. Örneğin, tohumun üzerini toprakla örttüğü için 'çiftçi', yapılan iyiliği
görmezden geldiği için 'nankör', başkalarının ayıbını örttüğü için 'bağışlayan' kâfir olarak nitelenir.
Aynı şekilde Kur'an, ilahî hakikatları tanımadıkları ve Allah'ın kendilerine bahsettiği nimetlere karşı
nankörlük ettikleri için inkarcıları da kâfir olarak nitelemektedir. Arapça kullanımda bu kelimenin farklı
anlamlarından biri ön plana çıksa da, kelime diğer anlamları da bünyesinde barındırmaktadır; ancak
çeviride yalnızca bir anlamı seçme ve kelimeyi 'inkarcı' veya 'nankör' şeklinde çevirme zorunluluğu
ortaya çıkmaktadır. Yukarıdaki pasajın çevirisinde her iki anlam da uygun düştüğü için, kâfir ve küfür
kelimelerini çevirmedik.

¹⁰¹ Allah insanları, özgür iradeleriyle O'na yönelsinler, O da yardım ederek onları cennetine koysun
diye yaratmıştır. Fakat Allah ısyanı seçenleri de cehenneme dolduracağını ta başından
bildirmektedir. Son ifade, bu vaadin tarihsel olarak gerçekleştiğini, birçok insanın cehennemi hak
ettiğini ifade etmektedir.

الْمُطْعَلُونَ ﴿١٧٣﴾ وَكَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ الْقِصَّةَ وَمَا كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٧٤﴾

"Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" (demmişti). Onlar da: "Evet, (biz buna) tanığız" demişlerdi.⁹⁹ 174. (Hakka) dönsünler diye âyetleri böyle açık açık anlatıyoruz.

هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا رُبُّهُمْ إِلَّا مَقْتًا وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا خَسَارًا ﴿٣٩﴾

35 Fatır/39. Sizleri yeryüzünde halifeler kılan O'dur. Kafirin küfrü kendi aleyhine. Kafirlerin küfürleri Rableri katında yalnız kendilerine olan öfkeyi artırır. Kafirlerin küfürleri ancak kayıplarını artırır.¹⁰⁰

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ ﴿١١٨﴾ إِلَّا مَنْ رَجِمَ رَبُّكَ وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١١٩﴾

11 Hud/118-119. Rabbin dileseydi, insanları tek bir millet yapardı. Ama Rabbinin esirgedikleri hariç esasen onları bunun için yaratmıştır, onlar hâlâ ayrılıktadırlar. Rabbinin: "Andolsun cehennemi hep insanlar ve cinlerle dolduracağım" sözü yerine gelmiştir.¹⁰¹

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيُبْلِغَكُمْ إِلَيْكُمْ أَحْسَنَ عَمَلًا وَلَئِنْ قُلْتَ إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٧﴾

11 Hud/7. Hanginizin daha güzel iş işleyeceğini denemek için, arşı su üzerinde iken gökleri ve yeri yaratan O'dur. (Ey Muhammed!) "Siz ölümden sonra dirileceksiniz" desen, inkar edenler: "Bu apaçık büyüden başka bir şey değildir" derler.

⁹⁹ Bazı Kur'an yorumcuları bu olayın aynıyle gerçekleştiği kanaatindedir. Fakat bu yorum Platoncu felsefenin ruh-beden ayırımına dayanmaktadır. Oysa, Kur'an'a dayanarak ruh-beden ayırımı yapmak pek mümkün görünmemektedir. Ayrıca, ayete dikkatle bakıldığında, insanların ruhları alınıp da onlara hitap edilmediği, bellerinden soyları alınıp, onlara hitap edildiği görülür. Bu itibarla, burada, Kur'an'da sık sık başvuru olan sembolik anlatımın sözkonusu olduğu söylenebilir. Her halükarda, ayetin işlediği fikir şudur: İnsanoğlu Allah'ın varlığını ve en temel ahlaki gerçekleri görebilme yeteneğine sahiptir; Allah ona bu yeteneği yaratışta vermiştir. Dolayısıyla, peygamberle karşılaşmasa da, her insan denenmenin konusu olan en temel gerçekleri aklıyla, vicdaniyla görebilecek donanımdadır ve bunlardan ahirette sorumlu tutulacaktır.

¹⁰⁰ "kufr" kelimesi, Kur'an'ın başka dillere çevrilmesi en zor kelimelerindendir. Bu kelime esasen bir şeyi örtmek anlamına gelir. Örneğin, tohumun üzerini toprakla örttüğü için 'çiftçi', yapılan iyiliği görmezden geldiği için 'nankör', başkalarının ayıbını örttüğü için 'bağışlayan' kâfir olarak nitelenir. Aynı şekilde Kur'an, ilahî hakikatları tanımadıkları ve Allah'ın kendilerine bahşettiği nimetlere karşı nankörlük ettikleri için inkarcıları da kâfir olarak nitelemektedir. Arapça kullanımda bu kelimenin farklı anlamlarından biri ön plana çıksa da, kelime diğer anlamları da bünyesinde barındırmaktadır; ancak çeviride yalnızca bir anlamı seçme ve kelimeyi 'inkarcı' veya 'nankör' şeklinde çevirme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Yukarıdaki pasajın çevirisinde her iki anlam da uygun düştüğü için, kafir ve küfür kelimelerini çevirmedik.

¹⁰¹ Allah insanları, özgür iradeleriyle O'na yönelsinler, O da yardım ederek onları cennetine koysun diye yaratmıştır. Fakat Allah isyanı seçenleri de cehenneme dolduracağını ta başından bildirmektedir. Son ifade, bu vadin tarihsel olarak gerçekleştiğini, birçok insanın cehennemi hak ettiğini ifade etmektedir.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ سَلَافًا عَلَى الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَيْتُمْ إِنْ رَبُّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِلَهُ الْعُقُورِ رَحِيمٌ ﴿١٦٥﴾

6 En'am/165. Sizi yeryüzünün halifeleri kılan ve size verdikleri ile sizi denemek için, mer-tebe bakımından kiminizi kiminizden üstün kılan O'dur. Rabbin cezalandırmada çabuktur. O bağışlar ve merhamet eder.

فَلَمَّا تَسَاءَلُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ﴿٤٤﴾

6 En'am/44. Kendilerine hatırlatılan şeyi unuttuklarında, her şeyin kapısını onlara açtık. Kendilerine verilenlerle sevindikleri sırada, ansızın onları yakalayiverdik; şaşkın kalakaldılar.

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِّيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ ﴿٥٣﴾

6 En'am/53. "Allah, aramızdan bunlara mı iyilikte bulundu?" desinler diye, onları bir-biriyle denedik. Şükredenleri en iyi bilen Allah'tır, değil mi?

وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلَئِنْ خِزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

45 Casiye/22. Allah gökleri ve yeri bir amaç için yaratmıştır; herkese, kazandığının karşılığı verilir, onlara haksızlık edilmez.

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾

51 Zariyat/56. Ben cinleri ve insanları bana kulluk etmelerinden başka bir şey için yaratmadım.

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا لِيَبْلُوَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ عَمَلًا ﴿٧﴾

18 Kehf/7. (İnsanların) hangisinin daha iyi iş işleyeceğini denemek için, yeryüzünde olan şeyleri oranın süsü yaptık.

وَاللَّهُ أَنَزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٦٥﴾ وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ ﴿٦٦﴾ وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾ وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنْ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ ﴿٦٨﴾ ثُمَّ كُلِي مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلَالًا يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٦٩﴾

16 Nahl/65. Allah gökten su indirir ve onunla, yere ölümünden sonra (yeniden) hayat verir. İşitenler için bunda bir ibret vardır. 66. Hayvanlarda da sizin için bir ibret vardır. Size onların kanlarındaki fişkı ile kan arasından, içimi kolay, hâlis bir süt içiriyoruz. 67. Kendisinden içki ve güzel n-zık elde ettiğiniz hurma ağacının ürünle-rinden ve üzümlerden (de içiriyoruz). Ak-lını kullananlar için bunda bir işaret vardır. 68-69. Rabbin bal arısına: "Dağlarda, ağaçlarda ve (insanların) kurdukları ko-vanlarda yuvalar edin; sonra her türlü ürünün ye ve Rabbinin işlek olan yollarından yürül" diye seslendi. Onların ka-rınlarından, insanlara şifa olan farklı renk-lerde bir içecek çıkar. Düşünenler için bunda bir ibret vardır.

A. İNSANIN YARATILIŞ AMACI: DENENME (İMTİHAN)

İslamî dünya görüşünün temel tezi, insanın yeryüzünde denenmekte olduğudur. Denenme, Kur'an'a göre, insanoğlunun yeryüzündeki serüveninin adıdır. Bu ise, denenmekte olan 'insan' açısından zorunlu olarak birtakım donanımları gerektirmektedir. Bunların başında ahlaki özgürlük ve denemenin konusunu gerçekleştirebilme kabiliyeti gelir. Kur'an'ın, yeryüzünde denendiğini/sınandığını belirttiği insan bu iki donanıma da sahiptir. O, ahlaki anlamda iyi ve kötü davranışları tanıma, tasarlama, seçme ve yapma konusunda hem yetkin, hem de özgürdür. Kur'an'da insanoğlunun yeryüzünde nelerle denendiğine de temas edilir. Bunların hepsini 'darlık/sıkıntı' ve 'bolluk/rahatlık' şeklinde özetleyebiliriz. Denemenin zorunlu sonucu ise, kazanma veya kaybetme, dolayısıyla da ödüllendirilme veya cezalandırılmadır. Ahiret hayatı, işte bu denenme dolayısıyla vardır.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لِيَجْزِيَ
الَّذِينَ أَسَاءُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا
بِالْحُسْنَى ﴿٣١﴾ الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِنْمِ
وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ هُوَ
أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجِنَّةٌ
فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ فَلَا تُزَكُّوْا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ
بِمَنْ أَنْقَى ﴿٣٢﴾

53 Necm/31. Göklerde olanlar ve yerde olanlar Allah'ındır. O, kötü davrananlara, işlediklerinin karşılığını verir; iyi davrananlara ise, daha iyisiyle karşılık verir. 32. Ufak tefek kabahatler bir yana, büyük günahlardan ve hayasızlıklardan sakınanlar(a gelince), Rabbinin bağışı boldur. Sizi yerden var ederken ve siz annelerinizin karınlarında cenin hâlinde iken sizleri en iyi bilen O'dur. Kendinizi temize çıkarmayın; O kimin sakındığını en iyi bilendir.

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ ﴿١﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ
﴿٢﴾ النَّجْمُ الثَّاقِبُ ﴿٣﴾ إِنَّ كُلَّ نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا
حَافِظٌ ﴿٤﴾

86 Tark/1. Göğe ve gece ortaya çıkana andolsun. 2. Gece ortaya çıkana ne olduğunu sen bilir misin? 3. O, ışıyla karanlığı delen yıldızdır. 4. Üzerinde gözeticisi bulunmayan kimse yoktur.

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ
وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى
شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا
غَافِلِينَ ﴿١٧٢﴾ أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ
قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ

7 A'raf/172-173. Kıyamet günü: "Bizim bundan haberimiz yoktu" veya "Daha önce babalarımız ortak koşmuşlardı, biz de onlardan sonra gelen bir nesildik, (hakko) batıl sayanların yaptıklarından ötürü bizi yok mu edeceksin?" demeyesiniz diye, Rabbin Ademoğullarının bellerinden soylarını alıp onları kendilerine tanık tutmuş ve:

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİN

Din, en geniş anlamıyla dünya görüşüdür. Ferdin hayatını anlamlandıran, ona meşruiyet kazandıran bir bilgi-inanç sistemidir. İlahî din (*ed-dîn*), Hz. Adem ile Hz. Muhammed arasında çok sayıda peygamberin Allah'tan vahiy yoluyla alıp, insanlara açıkladıkları öğretidir. Garaudy'nin ifade ettiği gibi, "Hepsi için ortak olan şey, sık sık tahrif olan, fakat çok sade bir öğreti olarak yeniden getirilen ilahî mesajdır. Bu mesaj şudur: Tevhid, O'nsuz dünyanın kaos olacağı; Allah'ın birliği; takva dışında hiçbir insanın diğerinden üstün olmadığı insanların birliği; tabiat olaylarından ve tarihî olgulardan peygamberlerin sözlerine kadar ayetleriyle Allah'ın bize işaret ettiği hayatın anlamının birliği; Allah'ın iradesine uyarak insan toplumlarını ve dünyayı yeniden şekillendirmek için insanın sorumluluğu ve eylem yapma ödevi". Bu dinin evrensel ismi, Kur'an'a göre 'İslam'dır. Bu bölümde, Kur'an'ın indiği dönemde o coğrafyadaki dinî grupların genel yapılarını ele alan pasajlara yer verilecektir. Hz. Muhammed'in bu ilahî dinî son defa diriltici çağrısına müspet cevap veren Müslümanlar, daha önce bu dinin özünden uzaklaşmış iki fraksiyonuna müntesip olan Yahudiler, Hristiyanlar ve asıl ana gövdeyi oluşturan müşriklerin aldıkları karşıt tutumlar. İslam dininin özünü oluşturan İtikat, İbadet, Ahlak ve Toplumsal Düzen ise, bundan sonraki bölümlerde müstakil olarak ele alınacaktır.

KUR'ANIN İLHAM KAYNAĞI
MÜSTAKİL BÖLÜMLER

أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيْتِهِ مِن رَّبِّهِ كَذِبٌ لَّهُ سَوْءٌ عَلَيْهِ
وَأَتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ﴿١٤﴾

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ
بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ
وَلَكِن تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ ﴿٤٦﴾

47 Muhammed/14. Rabbinin katından bir belgesi olan kimse, kötü işi kendisine güzel gösterilen kimseye benzer mi? Bunlar heveslerine uymuşlardır.

22 Hac/46. Yeryüzünde dolaşmıyorlar mı ki, akledecekleri kalpleri, işitecekleri kulakları olsun. Görmeyen, gözler değil, fakat göğüslerde olan gönüller görmemektedir.

H. BİLGİNİN GETİRDİĞİ SORUMLULUKLAR

Kur'an, teori-pratik ayırımını aşan, bu ikisinin birlikteliğini (praksis) öngören takvâ ilkesini getirmiştir. Ne davranışa yansımayan sözde imanın, ne de insanın ahlaki gelişimine katkısı olmayan bilginin Kur'an açısından bir önemi vardır. İnsanın yeryüzündeki imtihanının konusunu, onun 'insan' olma potansiyelini gerçekleştirmesi olarak tanımlayacak olursak, bu sürecin yarısı doğru bilgiyi elde etme çabası, diğer yarısı da, bu doğru bilginin gerektirdiği pratiktir (sâlih amel). Bu açıdan bakıldığında, Ahlak bölümünde ele alınacak konular, baştan sona bilginin getirdiği sorumluluklar olarak görülebilir. Bu başlık altında ise, sadece Kur'an'ın bilgi sahiplerine kendi toplumlarına karşı ne gibi sorumluluklar yüklediğine işaret eden pasajlara yer verilmiştir.

وَأَثَلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَا آيَاتِنَا فَالْسَّلَخَ مِنْهَا فَأَتَّبَعَهُ
الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْعَاوِينَ ﴿١٧٥﴾ وَلَوْ شِئْنَا
لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَمَثَلُهُ
كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِنْ تَحْمِلَ عَلَيْهِ يَلْهَثْ أَوْ تَتْرَكهُ يَلْهَثْ
ذَلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا فَاقْصُصْ
الْقِصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٧٦﴾ سَاءَ مَثَلًا الْقَوْمُ
الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا وَأَنفُسَهُمْ كَانُوا يَظْلُمُونَ
﴿١٧٧﴾ مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِي وَمَنْ يُضِلِّ
فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٧٨﴾

7 A'raf/175. (Ey Muhammed!) Onlara, kendisine ayetlerimizi verdiğimiz, sonra onlardan sıyrılan ve Şeytan'ın kendi peşine taktığı ve böylece azgınlardan olan kişinin haberini de oku. 176. Dileseydik onu ayetlerimizle üstün kılardık. Fakat o dünyaya meylettirdi ve hevasına uydu. Bunun durumu, köpeğin durumuna benzer; üstüne varsan da dilini sarkıtırıp solur, bıraksan da dilini sarkıtırıp solur. İşte, ayetlerimizi yalanlayanların durumu budur. Bu kıssaları anlat da düşünsünler.⁹⁷ 177. Ayetlerimizi yalanlayan ve kendilerine yazık eden topluluk ne kötü bir örnektir. 178. Allah'ın doğru yola koyduğu kimse, yolunda olur. Ama kimi saptırır, işte onlar kaybedenlerdir.

وَمِنَ النَّاسِ وَالْدَوَابِّ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ
إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ
غَفُورٌ ﴿٢٨﴾

35 Fatır/28. İnsanlar, yerde yürüyenler ve hayvanlar da böyle çeşit çeşit renktedirler. Kulları arasında, Allah'tan (gerçekten) korkanlar ancak bilginlerdir. Allah üstündür, çok bağışlayıcıdır.

⁹⁷ Tefsirlerde yer alan rivayetlerde, bu ayetlerde söz konusu edilen kişinin Umeyye b. Ebi's-Salt olduğu zikredilmektedir. Ancak, bu tipten bunun kıyamete kadar karşılaşılabilecek bir tip ve tutum olduğu da bir gerçektir.

فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿٧٩﴾ وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيَلَكُمْ نَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِمَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا يُفَاهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ ﴿٨٠﴾

28 Kasas/79. (Kârun) tüm debdebesiyle kavminin karşısına çıkınca, dünya hayatını isteyenler: "Keşke Kârun'a verildiği gibi bize de verilse; gerçekten o çok şanslı biri" demişlerdi. 80. Kendilerine ilim verilmiş olanlar ise: "Size yazıklar olsun; inanan ve yararlı iş işleyenler için Allah'ın ödülü daha iyidir. Ona da ancak sabredenler kavuşabilir" demişlerdi.

فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةٍ يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أُتْرِفُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿١١٦﴾

11 Hud/116. Sizden önceki nesillerin içinde, kendilerini kurtardıklarımızdan bir kısmı dışında da yeryüzünde bozgunculuğa engel olacak erdem sahipleri⁹⁸ bulunmalı değil miydi? Ama zalimler, kendilerine verilen bolluğa kapılıp azdılar ve suçlu oldular.

أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٤٤﴾

2 Bakara/44. Siz, Kitab'ı okuyup dururken, kendinizi unutarak, insanlara mı iyilik yapmalarını emrediyorsunuz? Hiç düşünmez misiniz?

وَلَعَلَّمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادٍ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٤﴾

22 Hac/54. Bu, kendilerine ilim verilenlerin, Kur'an'ın Rabbinden bir gerçek olduğunu bilip de, ona inanmaları ve gönüllerini bağlamaları içindir. Allah inananları şüphesiz doğru yola erdirtir.

مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْجِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٠﴾

62 Cuma/5. Kendilerine Tevrat yüklediği hâlde, onu taşıyamayanların durumu, sırtına kitap yüklenmiş eşeğin durumu gibidir. Allah'ın âyetlerini yalanlayan topluluğun durumu ne kötü bir örnektir. Allah haksızlık eden toplumu doğru yola erdirtmez.

لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرَّبَّائُونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِنَّمَا أَكَلْنَاهُمُ السُّخْتِ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿٦٣﴾

5 Maide/63. Rabbanilerin ve Hahamların, onlara günah söz söylemeyi ve haram yemeyi yasak etmeleri gerekmez miydi? Yapmakta oldukları şey ne kötüdür.

⁹⁸ Burada 'erdem sahipleri' olarak çevirdiğimiz *ulû bakıyye* ifadesindeki *bakıyye* kelimesine, akıl, ahlaki güç, üstünlük gibi anlamlar da verilmiştir. Bu kelime her halükarda toplumun bütün bireylerinde bulunmayan, ancak kendisine sahip olanların da topluma rehberlik etmelerini gerektiren bilgisel/ahlaki bir donanımı ifade etmektedir.

إِنَّ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنزَلَ
اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنَّ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى
الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدَى ﴿٢٣﴾

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيَسْمُوعْنَ الْمَلَائِكَةَ
تَسْمِيعَ الْإِنْسَانِ ﴿٢٧﴾ وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ
إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ الظَّنُّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا ﴿٢٨﴾

وَمَا يَتَّبِعْ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ
الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي
السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ
بِهَذَا اتَّقُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾

وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ مَا لَهُمْ بِذَلِكَ
مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿٢٠﴾

bb) Aklın, Arzuların Güdümüne Girmesi (Hevâya Uymak)

فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ ﴿٤٩﴾ كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ
مُسْتَنْفِرَةٌ ﴿٥٠﴾ فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ ﴿٥١﴾

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِنَ الْجِنَّةِ وَالْإِنْسِ لَهُمْ
قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا
وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ
أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٧٩﴾

53 **Necm/23.** Bunlar (putlar) sizin ve atalarınızın taktığı birtakım isimlerden başka bir şey değildir. Allah buna dair bir delil indirmemiştir. Kendilerine Rablerinden doğruluk rehberi gelmiş olduğu hâlde, onlar sadece zanna ve canlarının istediğine uymaktadırlar.

53 **Necm/27.** Ahirete inanmayanlar, melekeler dışı adları takarlar. 28. Oysa onların bu hususta bir bilgileri yoktur, sadece zanna uymaktadırlar, zan ise gerçek karşısında hiçbir yarar sağlamaz.

10 **Yunus/36.** Onların çoğu ancak zanna uyarlar. Zan ise, gerçek karşısında hiçbir yarar sağlamaz.⁹² Doğrusu Allah onların yaptıklarını bilmektedir.

10 **Yunus/68.** "Allah çocuk edindi" dediler – Haşa, o muhtaç değildir, (çünkü) göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur–; Buna dair elinizde bir belgeniz yoktur. Allah'a karşı bilmediğiniz şeyler mi söylüyorsunuz?

43 **Zuhruf/20.** "Eğer Rahman dilemiş olsaydı, biz bunlara (putlara) kulluk etmezdik" derler. Buna dair bir bilgileri yoktur; onlar sadece tahmin yürütüyorlar.

74 **Müddessir/49.** Bunlara ne oluyor ki, öğütten yüz çeviriyorlar? 50-51. Arslardan ürkerek kaçan yabani merkeplere benzerler.

7 **A'raf/179.** Andolsun, cehennem için, bir çok cin ve insan yarattık.⁹³ Onların kalpleri vardır, onlarla anlamazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte bunlar hayvanlar gibidirler; hayır, hayır, bunlar daha da şaşkındır. İşte bunlar bön kimselerdir.

⁹² Bu pasaj genellikle "... zan ise, gerçeklikten bir şey ifade etmez" şeklinde çevrilmiştir. Oysa, *ağnâ* fiili hiçbir zaman "bir şey ifade etmek" anlamına gelmez. Kur'an'da bu fiilin (*min* ve '*an* harf-i cerleriyle) kullanıldığı ifade kalıbının pekçok örneği vardır ve hepsinde de, "bir şeye karşı korumak, yarar sağlamak" veya "bir şeyden müstağni kılmak" gibi anlamlara gelmektedir.

⁹³ Bazı cinler ve insanların cehennemi hak etmelerinin nedenleri ayetin devamında belirtilmektedir.

فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ
وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ اتَّبَعَ هَوَاهُ بَعِيرٌ هُذًى مِنَ اللَّهِ إِنْ لَمْ يَهْدِ
لَا يَهْدِ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٠﴾

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ وَلَوْ
كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٢﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ
أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعُمْى وَلَوْ كَانُوا لَا يَبْصُرُونَ ﴿٤٣﴾

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ
فُضِّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْهِمْ إِلَّا مَا اضْطُرُّرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنْ
كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَاءِهِمْ بَعِيرٌ عَلِيمٌ إِنْ رَبُّكَ هُوَ أَعْلَمُ
بِالْمُعْتَدِينَ ﴿١١٩﴾

وَلَقَدْ مَكَّنَاهُمْ فِيمَا إِنْ مَكَّنَّاكُمْ فِيهِ وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا
وَأَبْصَارًا وَأَفْئِدَةً فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَا أَبْصَارُهُمْ
وَلَا أَفْئِدَتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِذْ كَانُوا يَجْحَدُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ
وَحَقَّ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٢٦﴾

أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَخْلَامُهُمْ بِهَذَا أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٣٢﴾

بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَمَنْ يَهْدِي
مَنْ أَضَلُّ اللَّهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٢٩﴾

28 Kasas/50. (Ey Muhammed!) Eğer senin bu talebine karşılık veremezlerse,⁹⁴ onların sadece heveslerine uyduklarını bil. Allah'tan bir yol gösterici olmadan hevesine uyandan daha sapık kim vardır? Şüphesiz Allah, haksızlık edenleri doğru yola erdirmez.

10 Yunus/42. İçlerinden seni dinleyenler vardır. Onlar akıllarını kullanmıyorsa, sen hiç sağirlara işittirebilir misin? 43. İçlerinden sana bakanlar vardır. Onlar görmüyorlarsa, sen hiç körlere yol gösterebilir misin?⁹⁵

6 En'am/119. Allah'ın adının üzerine anıldığı şeylerden niye yemiyesiniz ki? Oysa, zorunlu kalmanız dışında, size haram kıldığı şeyleri (Allah) size açıklamıştır. Çoğu kimse bilmeden hevalarına uyarak insanları şaşırtıyorlar. Şüphesiz senin Rabbin aşırı gidenleri çok iyi bilir.

46 Ahkaf/26. (Ey Mekke'li putperestler!) Biz onları (Ad kavmini), sizi yerleştirmedimiz yerlere yerleştirmiş ve onlara kulaklar, gözler ve kalpler bahşetmiştik; ama Allah'ın ayetlerini bile bile inkar ettikleri için kulakları, gözleri ve kalpleri onlara bir fayda sağlamadı ve alaya aldıkları şeyler onları kuşatıp yokediverdi.

52 Tur/32. Bunu⁹⁶ onlara akılları mı buyuruyor? Yoksa onlar azgın bir millet midirler?

30 Rum/29. Hayır; haksızlık edenler, bilgisizce kendi heveslerine uymuşlardır. Allah'ın sapırdığını kim yola getirebilir? Onların yardımcıları da yoktur.

⁹⁴ Müşriklerden talep edilen şey, Hz. Musa'ya ve Hz. Muhammed'e verilenlerden daha doğru bir kitap getirmeleridir (bkz. 28 Kasas/48-49).

⁹⁵ Mekke müşrikleri Hz. Peygamber'i tanıyor, tebliğ ettiği Kur'an'ı dinliyorlardı. Ancak, onu ve mesajını kabul etmeme konusunda peşin hüküm vermiş olanlar, Kur'an'ın söyledikleri kendilerine ne kadar makul ve haklı gelse de, inançlarını ve yaşamlarını değıştirmiyorlardı.

⁹⁶ Burada söz konusu olan, Hz. Peygamber'in şair olduğu yolundaki iddialardır. Kur'an bu iddianın bilgisel bir temeli olmadığını hatırlatmaktadır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ ﴿٦٩﴾

49 **Hucurat/6.** Ey inananlar! Eğer yoldan çıkmışın biri, size bir haber getirirse, onu araştırın; yoksa, bilmeden bir topluma çatarsınız da, yaptığınızın pişman olursunuz.

2. Bilgisizliğin (Gehâlet) Kaynakları

a) Sorgulama Yetersizliği (Taklit)

aa) Çoğunluğa (Topluma) Uymak

وَأِنْ تُطِعْ أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿١١٦﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١١٧﴾

6 **En'am/116.** Yeryüzündekilerin çoğuna uyarsan, seni Allah'ın yolundan saptırırlar. Onlar ancak zanna uymaktadırlar ve onlar sadece tahminde bulunuyorlar. 117. Rabbin, yolundan sapanları en iyi bilendir; yolunda olanları da en iyi bilen O'dur.

قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ فَاتَّبِعُوا اللَّهَ يَأُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ ﴿١٠٠﴾

5 **Maide/100.** De ki: "Kötü şeylerin çokluğu seni cebzetsede de, kötü ile iyi bir değildir". Ey akıl sahipleri! Allah'a saygılı olun ki, kurtulasınız.

ab) Atalara (Geleneğe) Uymak

وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَحَدَّثَنَا عَلَيْهِمْ آبَاءُنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ اتَّقُوا اللَّهَ تَتَّقُوا اللَّهَ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾

7 **A'raf/28.** Onlar, çirkin bir şey yaptıkları zaman, "Babalarımızı böyle yapar bulduk; Allah da bize bunu emretti" derler. De ki: "Allah çirkin şeyler emretmez. Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?"

قَالُوا أَجِئْنَا لِنَتْلِفَنَّا عَمَّا وَحَدَّثَنَا عَلَيْهِمْ آبَاءُنَا وَتَكُونُ لَكُمْ الْكِبَرِيَاءُ فِي الْأَرْضِ وَمَا نَحْنُ لَكُمْ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٧٨﴾

10 **Yunus/78.** Onlar (Musa'ya): "Siz bizi babalarımızı üzerinde bulduğumuz yoldan çeviresiniz de, bu ülkede⁹¹ ululuk sizin olsun diye mi bize geldiniz? Biz size inanmıyoruz" dediler.

فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِمَّا يَعْبُدُ هَؤُلَاءِ مَا يَعْبدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْبُدُ آبَاؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِنَّا لَمَوْفُوهُمْ نُصِيبُهُمْ غَيْرَ مَنقُوصٍ ﴿١٠٩﴾

11 **Hud/109.** Bunların taptıkları şeyler konusunda şüphen olmasın; onlar da daha önce babalarının tapmış oldukları gibi (putlara) tapmaktadırlar. Hiç şüphesiz, onlara paylarını eksiksiz olarak ödeyeceğiz.

⁹¹ Arapça'da arz kelimesi yeryüzü anlamına geldiği gibi, herhangi bir yeryüzü parçası için de kullanılmaktadır. Kur'an'da her iki kullanımın da örnekleri vardır.

إِنَّهُمْ أَلْفَوْا آبَاءَهُمْ ضَالِّينَ ﴿٦٩﴾ فَهُمْ عَلَى آثَارِهِمْ يُهْرَعُونَ ﴿٧٠﴾

37 Saffat/69. Onlar, babalarını sapık kimseler olarak bulmuşlardı. 70. Öyleyken yine de onların izlerinden kovalanırcasına koşturuyorlardı.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَحَدَتْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿٢١﴾

31 Lokman/21. Onlara: "Allah'ın indirdiğine uyun!" denince: "Hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız" derler. Ya Şeytan, atalarını alevli ateşin azabına çağırmış idiyse!

أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ ﴿٢١﴾ بَلْ قَالُوا إِنَّا وَحَدَّثَنَا أَبَاءَنَا عَلَى أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَى آثَارِهِمْ مُهْتَدُونَ ﴿٢٢﴾

43 Zuhruf/21. Yoksa onlara daha önce bir kitap verdik de ona mı sarılıyorlar? 22. Hayır, sadece: "Biz babalarımızı bir din üzerinde bulduk, biz de onların izlerinden gitmekteyiz" diyorlar.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٧٠﴾

2 Bakara/170. Onlara: "Allah'ın indirdiğine uyun!" denildiği zaman: "Hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız" derler. Ya ataları bir şey düşüneyen ve doğru yolda olmayan kimseler idiyse!

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٠٤﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا تَضُرُّكُمْ مِنْ ضَلٍّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَبِئْسَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٠٥﴾

5 Maide/104. Onlara: "Allah'ın indirdiğine ve Allah'ın elçisine gelin!" dendiği zaman: "Atalarımızı üzerinde bulduğumuz yol bize yeter" derler. Ya ataları bir şey bilmeyen ve doğru yolda olmayan kimseler idiyse! 105. Ey inananlar! Siz kendinize bakın. Siz doğru yolda olduktan sonra, (yoldan) sapanın size bir zararı dokunmaz. Hepinizin dönüşü Allah'adır, O yapmakta olduklarınızı size bildirecektir.

b) Bilgi Vasıtalarını Etkin Kullanmamak

ba) Zanna Uymak

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾ أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ ﴿٣٧﴾ إِنْ لَكُمْ فِيهِ لَمَّا تَحْيُرُونَ ﴿٣٨﴾ أَمْ لَكُمْ أَيْمَانٌ عَلَيْنَا بِاللَّغَةِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِنْ لَكُمْ لَمَّا تَحْكُمُونَ ﴿٣٩﴾ سَلِّمُوا إِلَيْهِمْ بِذَلِكَ زَعِيمٌ ﴿٤٠﴾ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ﴿٤١﴾

68 Kalem/36. Neyiniz var? Ne biçim hükmediyorsunuz? 37-38. Yoksa okuduğunuz ve her istediğiniz şeyi içinde bulduğunuz bir kitabınız mı var? 39. Yoksa size: "Dilediğiniz gibi hükmedin" diye, kıyamete kadar sürecek bir ahit mi verdik? 40. (Ey Muhammed!) Onlara sor, bunu hangisi üzerine alır? 41. Yoksa onların ortakları mı vardır? Doğru sözlü iseler ortaklarını getirsinler.

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَنْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ
بَعْدَ اللَّهِ وَآيَاتِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾

45 **Casiye/6.** Ey Muhammed! İşte sana gerçek olarak bu anlattıklarımız, Allah'ın (varlığının) delilleridir. Artık Allah'tan ve O'nun delillerinden sonra hangi söze inanırlar?

بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ
وَلَكُمْ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ ﴿١٨﴾

21 **Enbiya/18.** Hakkı batılın başına çarpalım, onun beynini parçalar; böylece batıl ortadan kalkar. (Allah'a) yakıştırmalarınızdan ötürü yazıklar olsun size!

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿١٤٧﴾

2 **Bakara/147.** (Ey Muhammed! Bu Kur'an) Rabbin katından gelen gerçektir. Sakın şüphelenenlerden olmayasın.

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿٦٠﴾

3 **Al-i İmran/60.** Ey Muhammed! Bu, Rabbin katından gelen gerçektir; şüphelenenlerden olma!

b) Bilgi Vasıtalarını Etkin Kullanmak

İnsanın bilgi vasıtaları beş duyusu ile sınırlı değildir. İnsanın doğru bilgiye ulaşabilmek için kullanabileceği her imkan, onun için bilgi vasıtasıdır. Olaylar üzerinde düşünmesi, okuduğu ve duyduğu fikirlerin doğruluğunu araştırması vs. hep bu cümledendir. Kur'an insanoğlundan, doğru bilgiye ulaşabilmesi için, bütün bu bilgi edinme yollarını etkin bir biçimde kullanmasını beklemektedir.

كَلَّا إِنَّهُ تَذَكُّرٌ ﴿٥٤﴾ فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ ﴿٥٥﴾

74 **Müddessir/54.** Hayır; şüphesiz bu Kur'an bir öğüttür. 55. Dileyen kimse öğüt alır.

وَلَقَدْ يَسْرَتْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿١٧﴾

54 **Kamer/17, 22, 32, 40.** And olsun ki Kur'an'ı, öğüt olsun diye kolaylaştırdık; öğüt alan yok mudur?

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ
وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ﴿٣٦﴾

17 **İsra/36.** Bilmediğin şeyin ardına düşme. Doğrusu, kulak, göz ve yürek, işte bunların hepsi ondan sorguya çekilir.⁸⁸

إِنَّمَا يَسْتَحْيِبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ
ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٣٦﴾

6 **En'am/36.** Ancak işitenler çağrıya cevap verir. Ölüleri ise, Allah diriltir ve sonra O'na döndürülürler.

⁸⁸ Bu ayeti bazı Kur'an yorumcuları "bilmediğin şey hakkında soru sorma" şeklinde anlamaktadırlar. Bu yorum, "... şayet bilmiyorsanız Kitab'ı bilenlere sorun" diyen Kur'an'ın bilgi konusundaki temel tezine aykırıdır. Genel olarak, Kur'an'ın insanı öğrenmeye, bilmediğini bilenlere sormaya, düşünmeye ve soruşturmaya yönelttiği çok açıktır. Yukarıdaki ayet, hakkında bilgi vasıtalarını etkin olarak kullanıp sağlam bilgi edinmeden herhangi bir şeye uymayı, bir görüşü benimsemeyi veya bir şeye inanmayı eleştirmektedir ve bilgi vasıtalarının bundan sorumlu tutulacağını bildirmektedir.

يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعَ شِدَادٍ يَأْتِيَنَّ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ
إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَحْصُونَ ﴿٤٨﴾ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ
ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يَحَارُّ النَّاسُ وَيَفِيَّ يُعْصِرُونَ ﴿٤٩﴾

niz. Biçtiğiniz ekinin yediğinizden arta kalanını başağında bırakın. Bunun ardından yedi kurak yıl gelecek ve saklayacağınız bir miktarı dışında, bu yıllar için önceden biriktirdiklerinizin tamamını yiyip bitirecektir. Sonra onun ardından insanların bol yağmura kavuşacağı bir yıl gelecek ve o zaman kurtulacaklar”.

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَأْتِيَنَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ
أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانْطَرَى مَاذَا تَرَى قَالَ يَأْتِيَنَّ أَفْعَلْ مَا
تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ ﴿١٠٢﴾
فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ ﴿١٠٣﴾ وَتَادَيْنَاهُ أَنْ
يَأْبُرَاهِيمُ ﴿١٠٤﴾ قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا إِنَّا كَذَلِكَ
نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٠٥﴾ إِنْ هَذَا لَهُوَ الْبَلَاءُ
الْمُبِينُ ﴿١٠٦﴾

37 Saffat/102. (İsmail) onunla beraber yürümeye başlayınca (İbrahim): “Bak oğlum, ben uyumda seni boğazladığımı görüyorsun; bir düşün, ne dersin?” dedi. (İsmail): “Babacığım, sana emredileni yap; inşaallah, sabredenlerden olduğumu göreceksin” dedi. 103-105. İkiisi de (Allah’a) teslimiyet gösterip, (babası) onu alını üzerine yatırınca, Biz: “Ey İbrahim! Rüüyâ doğruladın, işte Biz iyi davrananları böyle ödüllendiririz” diye seslendik. 106. Gerçekten, bu apaçık bir deneme idi.

إِذْ يُرِيكُهُمُ اللَّهُ فِي مَنَامِكَ قَلِيلًا وَلَوْ أَرَاكَهُمْ كَثِيرًا
لَفَتَيْتَهُمْ وَلَنُقَاتِلَنَّهُمْ فِي الْأَمْرِ وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ إِنَّهُ عَلِيمٌ
بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤٣﴾

8 Enfal/43. Uykunda Allah onları (sayılarını) sana az gösteriyordu. Eğer sana onları çok göstermiş olsaydı, yılacak ve bu konuda (onlarla savaşma konusunda) çekişecektiniz. Ama Allah sizi (çekişmekten) kurtardı. Çünkü O, gönüllerde olanı bilir.

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ
الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ
رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا
فَجَعَلَ مِنْ ذَلِكَ فِتْنَةً قَرِيبًا ﴿٢٧﴾

48 Fetih/27. Allah, Elçisi’nin rüyasının gerçek olduğunu doğruladı. İnşaallah, siz güven içinde, başlarınızı tıraş etmiş veya saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescidi Harâm’a gireceksiniz. O, sizin bilmediğinizi bilir. Size, bundan başka, yakın bir zafer verecektir.

G. BİLGİ EDİNME YOLLARI

Tabiat kanunları, tecrübe, sağduyu ve vicdana dayanma anlamında akıl, vahyin (Kur’an’ın) temelidir. Vahiy, Allah’ın insan aklını ve insan dilini kullanarak insana hitap etmesidir. Vahiyle insan aklı arasında bir mahiyet farkı yoktur; olsa olsa derece farkı olabilir. Bundan dolayı, dinî veya tabii gerçeklik, açıklık sınırları içindedir; idrak edilebilir, kavranabilir, muhakeme edilebilir. Cehalet, şüphe, zan, hayal, vehim ve ilham, bilgi kaynağı olarak reddedilmiştir. Kur’an’da iman, aklın ve iradenin ortak bir aksiyonu olarak betimlenir; heva (arzular) akıldan ayrılmış; geleneğe, yerleşik kültüre ve dogmaya bağlılık reddedilmiş; eleştiri, sorgulama ve bilgi aktarını etkin bir şekilde kullanma teşvik edilmiş ve vakia (esbâb-ı nüzûl) alabildiğine dikkate alınmıştır. Vahiy, kendini ilim, kitap, furkan, hidayet ve okuma gibi isim-sıfatlarla nitelemektedir.

1. Doğru Bilginin (İlm) Kaynakları

a) Bilgi Kaynağı Olarak Vahiy⁸⁷

96 **Alak/3-5.** Oku! Kalemle öğreten, insana bilmediğini öğreten Rabbin en büyük kere-m sâhibidir.

10 **Yunus/108.** De ki: "Ey insanlar! Rabbinizden size gerçek gelmiştir. Doğru yola giren kendisi için doğru yola girmiş, sapan da, kendi zararına sapmış olur. Ben, sizin bekçiniz değilim".

10 **Yunus/94.** (Ey Muhammed!) Sana indirdiğimizden şüphede isen, senden önce Kitab'ı okuyanlara sor. Andolsun, sana Rabbinden gerçek geldi. Sakın, şüphelenlerden olma. 95. Asla Allah'ın âyetlerini de yalanlayanlardan olma. Yoksa kaybedenlerden olursun.

6 **En'am/91.** "Allah hiçbir insana bir şey indirmedir" demekle Allah'ı gereği gibi değerlendiremediler. De ki: "Mûsa'nın insanlara aydınlık ve rehber olarak getirdiği –ki siz onu kağıtlara yazıp bir kısmını gösteriyor ve bir çoğunu gizliyorsunuz– ve atalarını-zın ve sizin bilmediğiniz şeylerin size öğretiliği Kitab'ı indiren kimdir?" De ki: "Allah'tır". Sonra onları, daldıkları çıkmaz tartışmalarda bırak oyalansınlar.

39 **Zümer/23.** Allah sözün en güzelini, (âyetleri) birbirine benzeyen ve yer yer tekrar eden Kitab'ı indirmiştir. Rablerinden korkanların, bu Kitap'tan derileri ürperir, sonra hem derileri ve hem de gönülleri Allah'ı anmaya yatkındır. İşte bu (Kitap), Allah'ın doğruluk rehberidir, onunla dilediğini doğru yola kor. Allah kimi de saptırırsa artık ona yol gösteren bulunmaz.

إِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ﴿٣﴾ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿٤﴾ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٥﴾

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٠٨﴾

فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنزَلْنَا إِلَيْكَ فَاسْأَلِ الَّذِينَ يَقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿٩٤﴾ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونَنَّ الْخَاسِرِينَ ﴿٩٥﴾

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ بَشَرٍ مِنْ شَيْءٍ قُلْ مَنْ أَنزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَىٰ نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ تَحْمِلُونَهُ قَرَّاطِيسَ يُبْدُونَهَا وَيُخْفُونَ كَثِيرًا وَعَلَّمْتُمْ مَا لَمْ تَعْلَمُوا أَنتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ ﴿٩١﴾

اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَابًا تَقْوِيَةً مِنْهُ جُلُودَ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدًى لِلَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٢٣﴾

⁸⁷ Krş. IV. bölüm, C, 2: Vahiy

هَلْ أَتَيْتُكُمْ عَلَىٰ مَن تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ ﴿٢٢١﴾ تَنَزَّلُ
عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٢٢٢﴾ يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْثُرُهُمْ
كَاذِبُونَ ﴿٢٢٣﴾ وَالشُّعْرَاءَ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ ﴿٢٢٤﴾
أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ﴿٢٢٥﴾
وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ ﴿٢٢٦﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ
بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ
يَنْقَلِبُونَ ﴿٢٢٧﴾

26 Şuara/221. Şeytanların kime indiğini size haber vereyim mi? 222. Onlar, her günahkâr yalancıya iner. 223. Bunlar (şeytanlara) kulak verirler, çoğu da yalancıdır. 224. Şairlere ancak azgınlara uyar. 225-226. Baksana, onlar her vâdide şaşkın şaşkın dolaşırlar ve yapmayacakları şeyleri söylerler.⁸⁵ 227. Ancak, inanan ve yararlı iş işleyenler, Allah'ı çok çok ananlar ve haksızlığa uğratıldıklarında haklarını arayanlar bunun dışındadır. Haksızlık edenler nasıl bir dönüşle (Allah'a) döneceklerini göreceklerdir.⁸⁶

F. RÜYA YORUMU

Bilindiği kadarıyla rüyayı ortaya çıkaran iki sebep vardır. Bunlardan biri 'şuuraltı'dır. Çağdaş psikoloji bu olayın nasıl meydana geldiğini araştırmaktadır. Diğeri de aşağıdaki ayetlerde görüleceği gibi, Allah'ın emri ile meleklerin gayba ait bazı bilgileri sembolik olarak insana bazı senaryolarla vermesidir. Çağdaş batılı araştırmacılar dini önemsemedikleri için, böyle bir ayırım yapmadan bütün rüyaları aynı kategoride görmektedirler. Hâlbuki, İslam kültüründe bu tip rüyaları yorumlamak için ayrı bir ilim oluşturulmuştur. Müslümanlar'a göre, Allah insanlara ahlaki gidişatlarıyla ilgili birçok uyarıyı rüya ile yapmaktadır. Bu tip ilahî kaynaklı rüyalar doğru yorumlandığı takdirde bir tür subjektif 'bilgi' kaynağıdır.

وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا
الَّتِي أَرْتَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ
وَنُحَوِّثُهُمْ فَمَا يَرِيدُهُمْ إِلَّا طُعْيَانًا كَبِيرًا ﴿٦٠﴾

17 İsra/60. Sana: "Rabbin insanları kuşatmıştır" demiştik. Sana gösterdiğimiz rüyayı ve Kur'an'da lânetlenen ağacı sadece insanları sinamak için meydana getirdik. Biz onları korkutuyoruz, ama bu, ancak onların büyük azgınlığını artırıyor.

وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لِامْرَأَتِهِ أَكْرِمِي مَنَوَاهُ
عَسَىٰ أَن يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ
فِي الْأَرْضِ وَتَعْلَمَنَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَاللَّهُ غَالِبٌ
عَلَىٰ أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢١﴾

12 Yusuf/21. Onu satın alan Mısırlı, karsına: "Ona iyi bak, belki bize yararı dokunur, belki de onu evlat ediniz" dedi. Böylece Biz Yusuf'u o yere yerleştirdik ve ona rüyaların yorumunu öğrettik. Allah, işine hakimdir. Fakat, insanların çoğu bilmez.

⁸⁵ Veya "yapmadıkları şeyleri (yaptıklarını) söylerler". Burada eleştirilen, sanat ve edebiyatın bir kolu olan 'şir' değildir. Eleştirilen, onun insanı saptırıcı, insanın manevî-duygusal yanının gelişmesine katkıda bulunmayan ideolojik özüdür. Bu arada, şir'in Cahiliyye Arabı nezdindeki anlamını da gözden uzak tutmamak gerekir.

⁸⁶ Bu ayetin son cümlesi "Zalimler nasıl bir devrimle devrileceklerini göreceklerdir" şeklinde de çevrilmiştir. Böyle bir çeviri içerik bakımından ne kadar cazip gelse de, kanımızca inkalebe fiilinin Kur'an'da kullanış biçimi ve 'devrim' olgusunun Kur'an'a bakarak çok geç bir zamanda ortaya çıkmış olması, bu çevirinin kabul edilebilirliğini ortadan kaldırmaktadır. Bununla birlikte, böyle bir çeviriyle verilmek istenen mesaj Kur'an'ın anlam dünyasına yabancı değildir.

وَدَخَلَ مَعَهُ السَّجْنَ فَتَيَانِ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرَانِي أَعْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أُحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْرًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبُنَّا بِنُؤْيِلَ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٦﴾

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَيُّهُ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ ﴿٤١﴾ قَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ عَلَى إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٤٢﴾ وَكَذَلِكَ يَحْتَبِكُ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَى آلِ يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَى أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٤٦﴾

يَا صَاحِبِي السَّجْنَ أَمَا أَحَدُكُمَا فَيَسْقِي رَبَّهُ خَمْرًا وَأَمَّا الْآخَرُ فَيُصْلَبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ فَفِي الْأَمْرِ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ ﴿٤١﴾ وَقَالَ الَّذِي طَرَأَ نَاجٍ مِنْهُمَا أَذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنَسِبَ الشَّيْطَانُ دُخْرَ رَبِّهِ فَلَبِثَ فِي السَّجَنِ بَضْعَ سِنِينَ ﴿٤٢﴾ وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلْنَ سَبْعَ عَجَافٍ وَسَبْعَ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي رُؤْيَايَ إِن كُنْتُمْ لِلرُّؤْيَا تَعْبُرُونَ ﴿٤٣﴾ قَالُوا أَضْغَاتٌ أَلْخَامَ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَلْخَامِ بِعَالَمِينَ ﴿٤٤﴾ وَقَالَ الَّذِي نَحَا بَيْنَهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ ﴿٤٥﴾ يُوسُفُ أَيُّهَا الصَّادِقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلْنَ سَبْعَ عَجَافٍ وَسَبْعَ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ لَعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٤٦﴾ قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأَبًا فَمَا حَصَنْتُمْ فَذُرُّوهُ فِي سَنِيَّةٍ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَأْكُلُونَ ﴿٤٧﴾ ثُمَّ

12 Yusuf/36. Onunla (Yusuf'la) beraber hapse iki genç daha girmişti. Biri: "Rüyamda şaraplık üzüm sıkığımı görüyorum" dedi. Öbürü de: "Başımın üzerinde, kuşların yediği bir ekmek taşıdığımı gördüm" dedi. "Bize bunu yorumla, senin güzel davrananlardan olduğunu görüyoruz" (dediler).

12 Yusuf/4. Yusuf babasına: "Babacığım! (Rüyamda) onbir yıldız, güneş ve ayın bana secde ettiklerini gördüm" demişti. 5-6. (Babası:) "Oğlum! Rüyanı kardeşlerine anlatma, sonra sana tuzak kurarlar. Şeytan insanın apaçık düşmanıdır. Böylece, Rabbin seni seçecek, sana rüyaları yorumlamayı öğretecek, daha önce ataların İbrâhim ve İshâk'a nimetlerini tamamladığı gibi sana ve Yâkub soyuna da tamamlayacaktır. Senin Rabbin bilendir ve bilgedir" dedi.

12 Yusuf/41. (Yusuf): "Ey hapis arkadaşlarım! Biriniz efendisine şarap sunacak, diğeri ise asılacak ve kuşlar başından yiyecek. Sorduğunuz işin olacağı budur" dedi. 42. İkisinden, kurtulacağını sandığı kimseye: "Efendinin yanında beni an" dedi. Ama Şeytan, efendisine hatırlatmayı ona unutturdu ve Yûsuf, bir kaç yıl daha hapistekaldı. 43. Hükümdar: "Ben yedi semiz ineği, yedi cılız ineğin yediğini, yedi yeşil başak ve bir o kadar da kuru başak görüyorum. Ey ileri gelenler! Eğer rüya yorumlamasını biliyorsanız, şu rüya hakkında bana bilgi verin!" dedi. 44. "Birtakım karma karışık düşler, biz böyle düşleri yorumlamayı bilmeyiz" dediler. 45. İki kişiden kurtulmuş olanı, nice zaman sonra Yusuf'u hatırladı ve "Ben bunu size yorumlayacağım, ama beni gönderin!" dedi. 46. "Yûsuf! Ey doğru sözlü! Yedi cılız ineğin yediği, yedi semiz inek; yedi yeşil başak ve o kadar da kuru başak hakkında bize bilgi ver ki, insanlara döneyim ve onlar da öğrensinler" dedi. 47-49. (Yûsuf) dedi ki: "Yedi sene, adet olduğu üzere ekin ekersi-

قُلْ أَعوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴿١﴾ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾
وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴿٣﴾ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ
فِي الْعُقَدِ ﴿٤﴾ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ
﴿١١١﴾ يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَاجِرٍ عَلِيمٍ ﴿١١٢﴾ وَجَاءَ
السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ
الْغَالِبِينَ ﴿١١٣﴾ قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ
﴿١١٤﴾ قَالُوا يَا مُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ
نَحْنُ الْمُقْلِبِينَ ﴿١١٥﴾ قَالَ أَلْقُوا فَلَمَّا أَلْقَوْا
سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرِ
عَظِيمٍ ﴿١١٦﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ
فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿١١٧﴾ فَوَقَعَ الْحَقُّ
وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٨﴾ فَغُلِبُوا هُنَالِكَ
وَانْقَلَبُوا صَاغِرِينَ ﴿١١٩﴾ وَأَلْقَى السَّحَرَةُ
سَاجِدِينَ ﴿١٢٠﴾

وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنْسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِنَ
الْحَنَ فِرَادُوهُمْ رَهَقًا ﴿٦﴾ وَأَلَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ
أَنْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا ﴿٧﴾

قَالُوا يَا مُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ
أَلْقَى ﴿٦٥﴾ قَالَ بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ
يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَى ﴿٦٦﴾ فَأَوْجَسَ
فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُوسَى ﴿٦٧﴾ فَلَمَّا لَا تَخَفْ إِنَّكَ
أَنْتَ الْأَعْلَى ﴿٦٨﴾ وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا
صَنَعُوا إِمَّا صَغُوعًا كِيدٌ سَاجِرٍ وَلَا يَفْلِحُ السَّاجِرُ

113 Felak/1-5. (Ey Muhammed!) De ki:
"Yaratıklarının şerrinden⁸¹, bastırıldığı za-
man karanlığın şerrinden, düğümlere üf-
ren⁸² büyücülerin şerrinden, çekememez-
lik ettiği zaman kıskancın şerrinden, saba-
hın Rabbine sığınırım".

7 A'raf/111-112. Firavun'un adamları:
"Onu ve kardeşini egle, şehirlere bütün
bilgin büyücülerini getirecek toplayıcılar
gönder" dediler. 113. Büyücüler, Firavun'a
gelip: "Yenen biz olursak, bize bir ödül var,
değil mi?" dediler. 114. (Firavun:) "Evet, o
zaman siz de gözdelelerden olacaksınız"
dedi. 115. (Büyücüler:) "Ey Mûsa! (Önce)
sen mi atacaksın, yoksa biz mi atalım?"
dediler. 116. (Mûsa:) "Siz atın!" dedi. (Bü-
yücüler) atınca, insanların gözlerini büyü-
lediler, onları ürküttüler ve büyük bir büyü
ortaya koydular. 117. "Asânı ativer!" diye
seslendik. Asâ, birden onların uydurdukla-
rını yutmaya başladı. 118. Gerçek ortaya
çıktı ve onların yapmış oldukları boşa gitti.
119. İşte orada yenildiler ve küçük düştü-
ler. 120. Büyücüler secdeye kapandılar.

72 Cin/6-7. "Gerçekten, birtakım insanlar,
bazı cinlere sığınarlardı da, onların kötü-
lüklerini artırırlardı. Onlar da sizin sandığı-
nız gibi, Allah'ın kimseyi yeniden diriltme-
yeceğini sanırlardı".

20 Taha/65. (Büyücüler:) "Ey Musa! Sen
mi atacaksın, yoksa önce biz mi atalım?"
dediler. 66. Musa: "Siz atın" dedi. Birden,
değnekleri ve ipleri, sihirleri yüzünden,
Musa' ya sanki yürüyorlarmış gibi gö-
ründü. 67. Musa bu yüzden içinde bir
korku hissetti. 68-69. "Korkma, sen mu-
hakkak daha üstünsün. Sağ elindekini at
da, onların yaptıklarını yutsun; onların
yaptıkları sadece sihirbaz düzenidir. Sihir-

⁸¹ Dikkat edilirse, burada şerr (zarar, eziyet, acı, elem, keder vb.) Allah'a değil, onun yaratıklarına
izafe edilmiştir. Şerrin kaynakları, doğa olayları, hayvanlar ve insanların iradî fiilleridir. Allah ise bu
kötülükler karşısında sığınılacak mutlak iyilik ve güvenlik kaynağıdır.

⁸² 'Düğümlere üfürme' ifadesi 'sihir' olayını anlatır.

حَيْثُ أَنَّى ﴿٦٩﴾ فَأَلْقَى السَّحْرَ سَحْجًا قَالُوا آمَنَّا
بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى ﴿٧٠﴾

baz nereye giderse gitsin başarı kazanamaz” dedik. 70. Sonunda sihirbazlar: “Biz Musa ve Harun’un Rabbine inandık” deyip secdeye kapandılar.

وَاتَّبِعُوا مَا تُلُوهُ الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكٍ سَلِيمٍ وَمَا
كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينُ كَفَرُوا يَعْلَمُونَ النَّاسُ
السَّحْرَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَارُوتَ
وَمَارُوتَ وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ
فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ
الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ
اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلَّمُوا
لَمَنْ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ وَلَبِئْسَ مَا
شَرُّوا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٢﴾ وَلَوْ
أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَّو كَانُوا
يَعْلَمُونَ ﴿١٠٣﴾

2 Bakara/102. Onlar Süleyman’ın hükümdarlığı aleyhine şeytanların söylediklerine uydular oysa Süleyman kâfir değildi, fakat insanlara büyücülüğü öğreten şeytanlar kâfir olmuşlardı ve Babil’deki iki meleğe, Hârut ve Mârut’a indirilene uydular. Bu ikisi: “Biz ancak denemek içiniz; sakın inkâr etme!” demedikçe kimseye bir şey öğretmezlerdi. Ama insanlar bu ikisinden karı kocayı ayıracak şeyler öğreniyorlardı. Ne var ki, Allah’ın izni olmadıkça onunla kimseye zarar veremezlerdi. İnsanlar kendilerine zarar dokunacak ve fayda vermeyecek şeyleri öğreniyorlardı. Onlar büyüü satın alanların ahirette bir nasipleri olmadığını biliyorlardı. Keşke karşılığında kendilerini sattıkları şeyin ne kadar kötü olduğunu bilselerdi. 103. Eğer inansalar ve saygılı olsalardı, Allah katından alacakları ödül daha iyi olurdu. Keşke bunu bilselerdi!⁸³

E. ŞİİR

Cahiliye Arapları, şiiri bir bilgi türü olarak görmekteydiler. Onlar, şairlerin cinlerle ve şeytanlarla bir tür ilişki içinde bulunduklarına ve onlardan gaybe dair bilgiler aldıklarına inanıyorlardı. Kur’an’ın cinlerin gaybı bilmedikleri konusunu çok yoğun bir şekilde vurgulamasının önemli bir hedefi de, şairlerin halk üzerindeki bu otoritelerinin sarsılmasıdır. Kur’an’ın şiir ve şairler hakkındaki bu olumsuz tutumunu, o dönemin şiir ve şair olgusundan soyutlayıp bugüne taşımak, kuşkusuz önemli yanılgılara yol açar.

وَمَا عَلَّمَاهُ الشَّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ
وَقُرْآنٌ مُبِينٌ ﴿٦٩﴾

36 Yasin/69. Biz ona (Muhammed’e) şiir öğretmedik, zaten bu ona yaraşmazdı. Bu bir öğüt ve apaçık bir Kur’an’dır.⁸⁴

⁸³ Hz. Peygamber döneminde yaşayan Yahudiler Hz. Süleyman’ın krallığını ve bütün servetini sihirle elde ettiğine, onun cinlere ve hayvanlara büyü ile hükmettiğine inanıyorlardı. Bu iki ayet bu konu hakkında imişti. Ayetler bu inancı reddediyor. Fakat o dönemde Harut ve Marut adında iki meleğin sihrin mahiyetini insanlara açıkladıklarını, insanları bunu kötü amaçlara alet etmemeleri noktasında uyardıkları bildiriliyor.

⁸⁴ Müşriklerin Hz. Peygamber’i reddederken öne sürdükleri gerekçelerden birisi de, onun deli bir ‘şair’ olduğu şeklindeydi. Kur’an bu iddiayı reddetmekte ve bu iddiada Hz. Peygamber’i tanıyan müşriklerin samimi olamayacaklarını belirtmektedir (krş. 21 Enbiya/5; 37 Saffat/36; 52 Tur/30; 69 Hakka/41).

إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي
الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي
نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿٣٤﴾

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ
الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَتَهُ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَ الْجِنَّ أَنَّ لَوْ كَانُوا
يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ ﴿١٤﴾

قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ
فِي حُكْمِهِ أَحَدًا ﴿٢٦﴾

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا
كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٧٧﴾

أَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ فَلَيَأْتِ مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ
مُبِينٍ ﴿٣٨﴾

أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُمُونَ ﴿٤١﴾ أَمْ يُرِيدُونَ
كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمْ الْمَكِيدُونَ ﴿٤٢﴾

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحٍ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا
لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ ﴿٥٥﴾

31 Lokman/34. Kıyamet saatini bilmek Allah'a mahsustur. Yağmuru O indirir, O rahimlerde bulunanı bilir. Kimse yarın ne kazanacağını bilmez, hiç kimse nerede öleceğini de bilmez.⁷⁸ Şüphesiz Allah, bilendir, (her şeyden) haberdardır.

34 Sebe'/14. (Süleyman'ın) ölümüne hükmettiğimiz zaman, onun ölümünü cinlere, onun dayneğini yiyen bir ağaç kurdu farkettiler. O ölü olarak yere düşünce ortaya çıktı ki, şayet cinler gaybı bilmiş olsalardı, bu alçak düşüren azap içinde kalmazlardı.

18 Kehf/26. De ki: "Onların (Ashâb-ı Kehf'in mağarada) ne kadar kaldığını, göklerin ve yerin gaybı kendisinin olan Allah bilir. O ne kadar güzel görür ve ne kadar güzel işitir. İnsanların O'ndan başka himayecileri yoktur. O kendi hükmüne kimseyi ortak etmez".

16 Nahl/77. Göklerin ve yerin gaybı Allah'a aittir. Kıyametin kopuşu bir göz kırpması kadar veya daha kısa bir zaman içindedir. Allah'ın gücü her şeye yeter.

52 Tur/38. Yoksa (müşriklerin) üzerine çıkıp (vahiy) dinledikleri bir merdivenleri mi var? Öyleyse, onların dinleyenleri açık bir delil getirsin.

52 Tur/41. Gayb(ın bilgisi) kendilerinin katında da, onlar mı yazıyorlar? 42. Yoksa bir tuzak mı kurmak istiyorlar? Ama o tuzağa yakanacak olanlar inkar edenlerdir.

67 Mülk/5. And olsun ki, en yakın göğü ışıklarla donattık, onlarla şeytanların taşlanmasını sağladık ve onlara çılgın alev azabını hazırladık.

melekler alemine yaklaşırsalar bile, Allah'ın meleklerine verdiği bilgiye erişemedikleri Kur'an'ın çok yerinde açıkça belirtilmektedir.

⁷⁸ Burada insanın şu üç hususu bilemeyeceği bildirilmektedir: 1. Kıyametin ne zaman kopacağı, 2. Yarın ne olacağı, 3. Kişinin nerede öleceği. Dikkat edilirse, yağmurun ne zaman yağacağını ve rahimlerde olan çocukların erkek mi, kız mı olacağını insanların 'bilmediği' söylenmemektedir. Burada söylenen, bugün bilinebilir -en azından tahmin edilebilir- olan bu hususları Allah'ın bildiğidir. O dönemin insanları bunları kuşkusuz bilmiyorlardı.

غَلَبَتِ الرُّومُ ﴿٢﴾ فِي آدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ
غَلَبِهِمْ سَيَعْلُونَ ﴿٣﴾

مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّى
يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ
عَلَى الْغَيْبِ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِي مِنْ رُسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ
فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا فَلَكُمْ أَجْرٌ
عَظِيمٌ ﴿١٧٩﴾

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ
إِذْ يُلْقُونَ أَقْلَامَهُمْ أَتَاهُمْ أَمَّهُمْ إِنْ كَفَلَ مَرْيَمَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ
إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٤٤﴾

يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ
وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا ﴿٦٣﴾

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ
عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿٧٨﴾

30 Rum/2-3. Rumlar en yakın bir yerde yenildiler; onlar, bu yenilgilerinden sonra birkaç yıl içinde yeneceklerdir.⁷⁹

3 Al-i İmran/179. Allah, inananları, şimdi şu bulunduğunuz durumda bırakacak değildir. Temizi pisten ayıracaktır. Allah gaybı size bildirecek değildir. Ama, elçilerinden istediğini seçer. Öyleyse, Allah'a ve elçilerine inanın. İnanırsanız ve (Allah'a karşı) saygılı olursanız, size büyük ödül vardır.

3 Al-i İmran/44. Ey Muhammed! Bu, sana bildirdiğimiz gayb haberlerindendir. Meryem'e hangisi bakacak diye oklarıyla kurra çekerlerken sen yanlarında değildin. Onlar çekişirlerken de yanlarında bulunmadın.⁸⁰

33 Ahzap/63. (Ey Muhammed!) İnsanlar sana kıyametin vaktini soruyorlar. De ki: "Onun bilgisi ancak Allah'ın katındadır. Kimbilir, belki de kıyamet vakti yaklaşmaktadır".

9 Tevbe/78. (İkiyüzlüler) Allah'ın, onların sırlarını ve gizli görüşmelerini bildiğini ve Allah'ın bütün gizlilikleri çok iyi bildiğini bilmiyorlar mı?

D. BÜYÜ (SİHİR)

Büyü, İslam'la ilgili en çok istismar edilen konulardan biri olagelmıştır. Adeta Kur'an'ın büyü yapmayı ve yaptırmayı onayladığı gibi temelsiz bir anlayış, çeşitli çevrelerce sürekli gündeme getirilir. Oysa, aşağıdaki pasajlarda açıkça görüleceği gibi, Kur'an 'büyü' diye bir olgunun varlığını kabul etmekte, ancak onun kullanılmasını onaylamamaktadır.

⁷⁹ Bu haber Allah'ın Hz. Peygamber'e bildirdiği geleceğe ilişkin bir 'gayb' haberidir. Ayet, Kur'an'ın müşriklere karşı Kitap Ehli'ni -birçok noktada yanlış yolda olsalar da- ortak cephede tuttuğunu gösteriyor ve bu yenilgi karşısında, kendileri de Kitap Ehli olan Müslümanlar'ı teselli etmek için, yakında onların başka bir savaşta galip geleceklerini bildiriyor.

⁸⁰ Hz. Meryem, annesi tarafından Allah yolunda Mabel'e adanmış bir kız olduğu için, cinsiyeti nedeniyle onun koruyuculuğunu kimin yapacağı konusu Mabel'deki görevliler arasında bir problem olmuş, görevliler sorunu çözmek için kurra çekmişlerdi.

أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٧﴾ قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَاسْتَكْنَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٨﴾

عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا ﴿٢٦﴾ إِلَّا مَنِ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَيَمْنُنْ خَلْفَهُ رَصْدًا ﴿٢٧﴾ لِيَعْلَمَ أَنَّ قَدْ أَتْلَعُوا رِسَالَاتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا ﴿٢٨﴾

وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلْتِ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهُبًا ﴿٨﴾ وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَسْمَعُ أَلَنْ يَجِدَ لَهُ شُهَابًا رَصْدًا ﴿٩﴾ وَأَنَّا لَا نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدَ بِمَنْ فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ﴿١٠﴾

إِنَّ اللَّهَ عَالِمُ غَيْبِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٣٨﴾

قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴿٦٥﴾

وَمَا كُنْتَ بِحَاثِبِ الْعَرَبِيِّ إِذْ قَضَيْتَ إِلَى مُوسَى الْأَمْرَ وَمَا كُنْتَ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٤٤﴾ وَلَكِنَّا أَنْشَأْنَا قُرُونًا فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ وَمَا كُنْتَ ثَاوِيًا فِي أَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَلَكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ﴿٤٥﴾ وَمَا كُنْتَ بِحَاثِبِ الطُّورِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَكِنْ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ

soruyorlar. De ki: "Onun bilgisi Allah katındadır. Fakat insanların çoğu bunu bilmez". 188. De ki: "Allah dilemedikçe ben kendime bir fayda ve zarar verecek güce sahip değilim. Eğer gaybı bilseydim, daha çok iyilik yapardım ve bana kötülük de dokunmazdı. Ben ancak, inanan insanlar için bir uyarıcı ve müjdeciyim".

72 Cin/26-28. O, gaybı bilendir ve gaybını, kendisinden razı olduğu elçileri dışında kimseye bildirmez. (Onların da) Rablerinin elçiliğini yerine getirip getirmediklerini bilmek için, (herbirinin) önünden ve ardından gözcüler salar; onların yaptıklarını çepçevre kuşatır ve herşeyi bir bir sayar.

72 Cin/8-10. (Cinler şöyle dediler:) "Biz göğü yokladık, onu sert bekçiler ve alevlerle doldurulmuş bulduk. Hâlbuki, biz göğün dinlenebileceği bir yerde oturuyorduk, ama şimdi kim dinlemeye yeltense, kendisini gözleyen bir ateş buluyor. Yeryüzünde olanlara kötülük mü istendi, yoksa Rableri onlara bir iyilik mi dilemiştir, biz bilmeyiz."

35 Fatır/38. Allah, göklerin ve yerin gaybını bilir. O gönüllerde olanı bilendir.

27 Neml/65. De ki: "Göklerde ve yerde, gaybı Allah'tan başka bilen yoktur". Ne zaman diriltileceklerini de bilemezler.

28 Kasas/44. (Ey Muhammed!) Mûsa'ya emrimizi bildirdiğimiz zaman sen batı yönünde (Mûsa'yı bekleyenler arasında) değildin, onu görenler arasında da yoktun. 45. Ama Biz (ondan sonra) nice nesiller var ettik. Üzerlerinden yıllar geçti. Medyen halkı arasında bulunup onlara âyetlerimizi okumuyordun, fakat (seni) Biz elçi olarak gönderdik.⁷³ 46. Sen (Mûsa'ya) seslendiğimiz

⁷³ Ayetin son cümlesine "fakat (sana bu haberleri) Biz göndermekteyiz" şeklinde anlam verenler de vardır. Biz 46. ayetin bitiş cümlesini gözönünde bulundurarak yukarıdaki anlamı tercih ettik.

لَتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَاهُمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ
يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٦﴾

zaman Tûr'un yanında da değildin. Ama Rabbinden bir rahmet olarak senden önce kendilerine uyarıcı gelmeyen bir toplumu, düşünüp ders alsınlar diye uyarman için (gönderildin).

بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ
كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ
عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٣٩﴾

10 Yunus/39. Onlar, ilmini kavrayamadıkları şeyi yalanladılar. Çünkü o henüz başlarına gelmedi.⁷⁴ Onlardan öncekiler de böyle yalanlamışlardı. Haksızlık yapanların sonlarının nasıl olduğuna bir bak!

تِلْكَ مِنْ آيَاتِ الْغَيْبِ الَّتِي كُنْتَ تَعْلَمُهَا
أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَاقِبَةَ
لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٩﴾

11 Hud/49. (Ey Muhammed!) Bunlar, sana bildirdiğimiz, gayb haberlerindendir.⁷⁵ Sen de kavmin de bundan önce bunları bilmezsiniz. Öyleyse sabret; çünkü sonuç, (Alah'a) saygılı olanlarındır.

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ
هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ ﴿٣﴾

12 Yusuf/3. Ey Muhammed! Biz, bu Kur'an'ı sana vahyederek, sana kıssaların en güzelini anlatıyoruz. Oysa, daha önce, sen bunlardan habersiz olanlardan idin.

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي
الْبُرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ
فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي
كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٥٩﴾

6 En'am/59. Gaybin anahtarları⁷⁶ Allah'ın katındadır. Onları O'ndan başkası asla bilemez. O, karada ve denizde olanı bilir. O'nun bilgisi dışında bir yaprak düşmez. Yerin karanlıklarında olan tane, yaş ve kuru hiçbir şey yoktur ki, bunlar apaçık bir kitapta olmasın.

إِنَّا زَيْنًا السَّمَاءِ الدُّنْيَا بِزِينَةِ الْكَوَاكِبِ ﴿٦﴾ وَحِفْظًا
مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ ﴿٧﴾ لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ
الْأَعْلَى وَيُقَذَّفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ﴿٨﴾ دُحُورًا وَلَهُمْ
عَذَابٌ وَاصِبٌ ﴿٩﴾ إِلَّا مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَأَتْبَعَهُ
شِهَابٌ ثَاقِبٌ ﴿١٠﴾

37 Saffat/6. Biz, yakın göğü bir süsle, yıldızlarla süsledik. 7. Onu, her isyankar şeytandan koruduk. 8-9. Onlar en yüce topluluğu asla dinleyemezler. Her yönden kovularak atılırlar. Onlara sürekli bir azap vardır.10. Hele bir tek söz kapan olsun; delici bir alev onun peşine düşüverir.⁷⁷

⁷⁴ Burada "henüz başlarına gelmedi" diye çevrilen *fe-lemmâ ye'tihim te'viluh* ifadesine, "henüz yorumu onlara gelmedi" şeklinde anlam verildiği de olmaktadır. Kur'an'ın burada işaret ettiği şeyin, Müşriklerle yönelik azap tehdidi olduğu düşünülecek olursa, 'yorumunun gelmesi'nin ne anlama geldiği kapalı kalmaktadır. Te'vil kelimesi yorum anlamına geldiği gibi, bir rüyanın veya bir haberin gerçekleşmesi, çıkması anlamlarına da gelmektedir. Ayetin devamı da bizim verdiğimiz anlama uygun düşmektedir.

⁷⁵ Bu ayetten önce, Hz. Nuh kıssasının anlatıldığı bir bölüm yer almaktadır. Burada da olduğu gibi, geçmiş dönem olayları Kur'an'da "gayb haberleri" olarak nitelenmektedir.

⁷⁶ Bkz. 3 nolu dipnot.

⁷⁷ Araplar cinlerin Allah'tan bilgi çalarak gayba muttali olduklarına inanıyorlardı. Cinler yapıları gereği

رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٢٩﴾

2 Bakara/129. "Rabbimiz! İçlerinden kendilerine, senin ayetlerini okuyacak, kitabı ve düşünmeyi öğretecek ve onları arıtaacak bir elçi gönder. Çünkü Yüce ve Bilge olan ancak Sensin.

فَهَرَمُوهُمْ يَإِذْنِ اللَّهِ وَقَتْلَ دَاوُدَ جَالُوتَ وَآفَاةَ اللَّهِ الْمُلْكِ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٢٥١﴾

2 Bakara/251. Allah'ın izni ile onları bozguna uğrattılar. Dâvud da Calût'u öldürdü. Allah Dâvud'a hükümdarlık, bilgelik verdi ve ona dilediğinden öğretti. Allah, insanları birbirleriyle savmamış olsaydı, yeryüzü bozgunculukla dolardı. Fakat, Allah âlemlere karşı bol lütuf sahibidir.

يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٢٦٩﴾

2 Bakara/269. O hikmeti dilediğine verir. Kime de hikmet verilmişse, ona çok iyilik verilmiştir. Bunu ancak akıl sahipleri anlar.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾

8 Enfal/29. Ey inananlar! Allah'a saygılı olursanız, O size (iyiyi kötüden) ayırdetme yeteneği verir, kötülüklerinizi örter ve sizi bağışlar. Allah büyük nimet sahibidir.

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿١٦٤﴾

3 Al-i İmran/164. Allah inananlara, kendi aralarından, onlara âyetlerini okuyan, onları temize çıkaran, onlara Kitab'ı ve hikmeti öğreten bir elçi göndermekle iyilik yapmıştır. Oysa onlar, önceleri apaçık şaşkınlık içinde idiler.⁷¹

مَا كَانَ لِشَيْءٍ أَنْ يُوْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ﴿٧٩﴾

3 Al-i İmran/79. Allah'ın kendisine Kitap, hükümdarlık ve peygamberlik verdiği kimsenin, insanlara : "Allah'ı bırakıp bana kul olun" demesi yakışmaz. Ancak Kitab'ı öğrettiğinize ve okumakta olduğunuza göre: "Rabbe kul olun" (demesi yaraşır).

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنَاكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ

3 Al-i İmran/81. Allah peygamberlerden "Ben size Kitab'ı ve hikmeti verdikten sonra size, sizde bulunanı doğrulayan bir peygamber geldiğinde, ona inanacaksınız

⁷¹ Kur'an'da Hz. Peygamber'e Kitap'la birlikte hikmetin de verildiğine dair başka pasajlar da vardır. Ancak bunlara, gerek Peygamberlik, gerekse Hz. Muhammed'in Peygamberliği başlıkları altında yer verileceğinden, burada hepsi derlenmemiştir (bkz. 2 Bakara/151, 231; 4 Nisa/113; 62 Cuma/2).

لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ
إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ
الشَّاهِدِينَ ﴿٨١﴾

وَأَذْكُرَنَّ مَا بُنِيَ فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا ﴿٣٤﴾

أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ
آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا
عَظِيمًا ﴿٥٤﴾

ve ona yardım edeceksiniz" diye ahit aldı-
ğında onlara: "Kabul ediyor ve buna dair
Bana söz veriyor musunuz?" demiş, (onlar
da:) "Kabul ettik" demişlerdi. (Allah:) "O
hâlde, Benim de sizinle beraber şahitler-
den olduğuma tanıklık edin" dedi.

33 Ahzap/34. Evlerinizde okunan Allah'ın
âyetlerini ve hikmetini hatırdı tutun. Şüp-
hesiz Allah her şeyin özüne nüfuz eder,
haber alır..

4 Nisa/54. Yoksa Allah lütfundan kendile-
rine bahsettiği için bu insanları mı çekemi-
yorlar? Biz, İbrahim ailesine de Kitab'ı ve
hikmeti vermiştik, onlara büyük bir hü-
kümranlık vermiştik.

C. GAYB BİLGİSİ

Kur'an'da varlık, bilgiye konu olması itibarıyla iki ana kategoriye ayrılır: *Şehâdet* (görü-
nenler alemi) ve *ğayb* (görünmeyenler alemi). Bu bakımdan gayb kelimesi yer yer, 'gö-
rünmeyen' şeklinde çevrilmiştir. Kur'an, Allah'ın peygamberlere vahiy yoluyla verdiği bil-
giler dışında, hiç kimsenin gaybı bilemeyeceği konusunu ısrarla vurgulamaktadır. Bu
noktada gaybın tanımı önem arz etmektedir. Gayb kelimesi, müşahede alanı dışında ka-
lan her şeyi ifade etmekle birlikte, Allah'tan başka kimsenin bilemeyeceği gayb, ahiret ah-
vali, melekût aleminin mahiyeti ve istikbalde vuku bulacak olaylar şeklinde belirmektedir.

أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُمُونَ ﴿٤٧﴾

68 Kalem/47. Yoksa, gayb yanlarında da,
onlar yazıyorlar mı?

مَا كَانَ لِيَ مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَأِ الْأَعْلَىٰ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٦٩﴾
إِنْ يُوحَىٰ إِلَيَّ إِلَّا أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٧٠﴾

38 Sad/69. "En yüce toplulukta geçen tar-
tışmalara dâir bir bilgim yoktur".⁷² 70.
"Bana sadece benim ancak apaçık bir uya-
rıcı olduğum vahyolunuyor".

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا
عِنْدَ رَبِّي لَا يُحِيطُ بِهَا بَشَرٌ إِلَّا هُوَ يُقَلِّدُ فِي
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةً يَسْأَلُونَكَ
كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ

7 A'raf/187. (Ey Muhammed!) Sana kıya-
met saatinin ne zaman gelip çatacağını so-
ruyorlar. De ki: "Onun bilgisi ancak Rab-
bimin katındadır. Onu zamanında açığa
ancak O çıkarır. Göklerin ve yerin ağırlığını
çekemeyeceği o saat size ansızın gelecek-
tir". Sanki sen onu biliyormuşsun gibi sana

⁷² 'En yüce topluluk' (*el-mele'u'l-a'lâ*) melekler alemidir. Burada melekler kendi aralarında veya Allah
ile çeşitli işleri görüşmektedirler. Örnek olarak, insan türünün atası olan Hz. Adem'in yaratılması hu-
susundaki tartışmaya bakılabilir (2 Bakara/30-33). Bu pasajda ayrıca, Hz. Peygamber'in bu gibi
gaybî bilgilerden doğrudan haberi olmadığı ve gayb konusunda kendisine ne vahyediliyorsa sadece
onu bildirdiği hususu da vurgulanmaktadır.

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَالشَّمْسُ الْقَمَرُ ﴿١﴾ وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ ﴿٢﴾ وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ وَكُلُّ أَمْرٍ مُسْتَقَرٌّ ﴿٣﴾ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْآلَاءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ﴿٤﴾ حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ فَمَا تُغْنِ التُّدْرُ ﴿٥﴾

يَايَحْيَى خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَآتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا ﴿١٢﴾ وَحَنَانًا مِنْ لَدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا ﴿١٣﴾ وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا ﴿١٤﴾

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٌ وَلَا تُنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿٢٣﴾ وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴿٢٤﴾ رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا ﴿٢٥﴾ وَآتَٰ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تَبْذُرْ تَبْذِيرًا ﴿٢٦﴾ إِنْ الْمُدْنَرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ﴿٢٧﴾ وَإِمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمْ اِتِّعَاءً رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَيَّسُورًا ﴿٢٨﴾ وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا ﴿٢٩﴾ إِنْ رَبُّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٣٠﴾ وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ حَشِيَّةً إِلَاقًا نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنْ قَتَلْتُمْ كَانَ خَطِئًا كَبِيرًا ﴿٣١﴾ وَلَا تَقْرَبُوا الزَّوْجَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿٣٢﴾ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلَاهُ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ﴿٣٣﴾ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالْبَالِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ

54 Kamer/1-2. Kıyamet vakti yaklaşır, ay yarılr. Onlar bir delil görünce hâlâ yüz çevirirler ve: "Süregeleyen bir büyü" derler. 3. Yalanlarda kendi heveslerine uyarlar. Ama her işin varacağı bir sonucu vardır. 4-5. Oysa onlara caydırıcı (olaylar ve) engin bir hikmet içeren haberler gelmiştir. Yine de (bütün) bu uyarımlar fayda vermiyor.

19 Meryem/12-14. "Ey Yahya! Kitab'a kuvvetle sarılı!" deyip daha çocuk iken ona hikmet, katımızdan bir gönül inceliği ve temizlik verdik. O (Allah'a) saygılı ve ana-babasına iyilik eden biriydi; başkaldıran bir zorba değildi.

17 İsrâ/23. Rabbin, yalnız kendisine tapmanıza ve ana-babaya iyi davranmanıza hükmetmiştir. Eğer ikisinden biri veya her ikisi senin yanında kocayacak olursa, onlara "Öf!" bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle. 24. Onlara acıyarak alçak gönüllülük kanatlarını ger ve "Rabbim küçükken beni büyüttükleri gibi sen de onlara acı" de. 25. İçinizde olanı en iyi bilen Rabbinizdir. Eğer iyi kimselerseniz, (bilin ki) O kendisine başvuruları bağışlar. 26. Yakınlara, düşküne, yolcuya hakkını ver, ama saçıp savurma. 27. Doğrusu, saçıp savuranlar, şeytanların kardeşleridir. Şeytan ise, Rabbine karşı çok nankördür. 28. Rabbinden umduğun iyiliği elde etmek için bir şey veremeyeceğinden ötürü hak sahiplerinden yüz çevirecek olursan, hiç değilse onlara hoş söz söyle. 29. Elini boynuna bağlayıp cimri kesilme ve büsbütün de açıp tutumsuz olma, yoksa pişman olur, açıkta kalırsın. 30. Rabbin, dilediği kimsenin rızkını genişletir, dilediğine de yetecek kadar verir. O kullarını görmektedir, onlardan haberdardır. 31. Yoksulluk korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Sizi de onları da biz rızıklandırıyoruz. Doğrusu, onları öldürmek büyük günahdır. 32. Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o, çirkin bir iştir ve kötü bir yoldur. 33. Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymayın. Haksız yere öldürülenin velisine kesin bir belge vermişizdir. Artık o da öldürmekte aşırı gitmesin; ne de olsa yardım görmüştür.

أَشَدُّ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا ﴿٣٤﴾
وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ بِالْقِسْطِ الْمُسْتَقِيمِ
ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٣٥﴾ وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ
لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ
كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ﴿٣٦﴾ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا
إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا ﴿٣٧﴾
كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ﴿٣٨﴾ ذَلِكَ
مِمَّا أَوْحَى إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ
إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَى فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَدْحُورًا ﴿٣٩﴾

34. Yetim malına, (büyüyüp) olgunlaşınca ya kadar, ancak en güzel şekilde yaklaşın. Antlaşmayı yerine getirin. Çünkü verilen söz(den dolayı) hesap sorulacaktır. 35. Bir şeyi ölçtüğünüz zaman, tam ölçün ve doğru terazi ile tartın. Bu en iyisi ve sonuç bakımından en güzeldir. 36. Bilmediğin şeyin ardına düşme. Doğrusu, kulak, göz ve yürek, işte bunların hepsi ondan sorguya çekilir. 37. Yeryüzünde böbürlenerek yürüme; ne yeri delebilsin, ne de boyca dağlara erişebilirsin. 38. Bunların hepsi, Rabbinin katında beğenilmeyen kötü şeylerdir. 39. Bunlar, Rabbinin sana bildirdiği hikmetlerdir. Sakın, Allah'tan başka tanrı edinme, yoksa yerilmiş ve kovulmuş olarak cehenneme atılırsın.

أُولَئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنَّبُوءَةَ فَاِنْ
يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَلْنَا بِهَا قَوْمًا لَيْسُوا بِهَا
بِكَافِرِينَ ﴿٨٩﴾

6 En'am/89. İşte kendilerine Kitap, hüküm ve peygamberlik verdiklerimiz bunlardır. Şimdi şunlar (Ehl-i Kitap) bunu inkâr ederlerse, onun temsilciliğini, onu inkâr etmeyecek bir topluma veririz.

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا
يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿١٢﴾

31 Lokman/12. "Allah'a şükret" diye Lokmân'a hikmeti verdik. Şükreden kimse ancak kendisi için şükretmiş olur. Kim inkâr ederse (bilsin ki), Allah muhtaç değildir, övgüye lâyıktır.

وَلَمَّا جَاءَ عِيسَى بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ
وَلَايَتٍ لَكُمْ بَعْضُ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ فَاتَّقُوا اللَّهَ
وَأَطِيعُوا أَوْطِيعُونَ ﴿٦٣﴾

43 Zuhruf/63. İsa açık belgeleri getirdiği zaman: "Size hikmeti getirdim ve ayrılığa düştüğünüz şeylerin bir kısmını açıklamak üzere geldim. Allah'a karşı saygılı olun ve bana itaat edin" demişti.⁷⁰

وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنَّبُوءَةَ
وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾

45 Casiye/16. Biz İsrailoğulları'na Kitap'ı, hükümleri ve peygamberliği verdik; onları temiz şeylerle rızıklandırdık; onlara (bütün) insanlardan fazla iyilikte bulunduk.

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ
وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ
ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١٢٥﴾

16 Nahl/125. Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütlerle çağır; onlarla en güzel biçimde tartış. Rabbin, kendi yolundan kimin saptığını en iyi bilendir. Doğru yolda olanları da en iyi bilen O'dur.

⁷⁰ Hz. İsa'ya hikmet verildiğine dair diğer pasajlar şunlardır: 3 Al-i İmran/48; 5 Maide/110

وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَآءِ فِي الْكِتَابِ لَنُفْسِدَنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَنَعْلُنَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤١﴾

17 İsrâ/4. Kitap'ta İsrailoğulları'na: "Andolsun, yeryüzünde iki defa bozgunculuk yapacaksınız ve kibirlendikçe kibirleneceksiniz" diye bildirmiştik.

وَأِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٥٨﴾

17 İsrâ/58. Kıyamet gününden önce yok etmeyeceğimiz veya çetin bir azaba uğratmayacağımız hiçbir kasaba yoktur. Bu, Kitap'ta yazılıdır.⁶⁸

وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُو مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٦١﴾

10 Yunus/61. (Ey Muhammed!) Hangi durumda olursan ol ve Kur'an'dan ne okursan oku, siz de ne iş yaparsanız yapın, yaptıklarınıza daldığınız an, şüphesiz Biz sizi görmekteyizdir. Yerde ve gökte hiçbir zerre Rabbine gizli değildir. Bundan daha küçüğü de, daha büyüğü de, apaçık bir kitaptadır.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٦٦﴾

11 Hud/6. Yeryüzünde yaşayan bütün canlıların rızıkı, şüphesiz Allah'a aittir. O, canlıların durup dinlenecek yerlerini ve saklanacak yerlerini bilir. Hepsisi apaçık bir kitaptadır.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ مَا فَرَقْنَاهُ فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ﴿٣٨﴾

6 En'am/38. Yerde yürüyen hayvanlar ve iki kanadıyla uçan kuşlar da, sizin gibi birer toplumdurlar. Kitap'ta Biz hiçbir şeyi eksik bırakmadık. Sonra onlar Rablerine toplanacaklardır.

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٥٩﴾

6 En'am/59. Görünmeyenin anahtarları⁶⁹ Allah'ın katındadır. Onları O'ndan başkası asla bilemez. O, karada ve denizde olanı bilir. O'nun bilgisi dışında bir yaprak düşmez. Yerin karanlıklarında olan tane, taş ve kuru hiçbir şey yoktur ki, bunlar apaçık bir kitapta olmasın.

⁶⁸ Burada kıyametten önce yerleşim merkezlerinin insanlarıyla birlikte maruz kalacağı iki durumdan bahsedilmektedir. Birinci ihtimal günahlarından dolayı cezalandırılmaları, ikinci durum ise yeryüzündeki herşeyin geçici, sınırlı ve yokolmaya mahkum olması hasebiyle tabii olarak yok olması.

⁶⁹ Gayb alemi, kapağı veya kapısı kilitli bir mekana benzetilerek anahtarlarının Allah'ta olduğu, dolayısıyla ondan başka veya onun müade verdiklerinden başka hiç kimsenin buna muttali olmadığı vurgulanmaktadır. Fakat gayb aleminin sınırlarının nerede başladığı her zaman soruludur.

وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ
مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٧﴾

31 Lokman/27. Eğer yeryüzündeki her bir ağaç kalem, yedi denizle desteklenen bir deniz de mürekkep olsaydı, yine de Allah'ın sözleri yazmakla bitmezdi. Doğrusu Allah güçlüdür, bilgedir.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي
لَتَأْتِيََنَّكُمْ عَالِمِ الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي
السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا
أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٣﴾

34 Sebe'/3. İnkâr edenler: "Kıyamet bize gelmeyecektir" dediler. (Ey Muhammed!) De ki: "Hayır; gaybı bilen Rabbime andolsun ki, kıyamet size muhakkak gelecektir. Göklerde ve yerde zerre kadar olanlar bile O'nun ilminin dışında değildir. Bundan daha küçüğü de, daha büyüğü de, apaçık bir kitaptadır".

وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾ إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٣﴾ وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا
لَعَلِّي حَكِيمٌ ﴿٤﴾

43 Zuhruf/2-3. Apaçık Kitab'a andolsun ki, anlamanız için biz onu (Kur'an'ı) Arapça bir okuyuş kılmışızdır. 4. Şüphesiz o (Kur'an), Bizim katımızdaki Ana Kitap'tadır; yüce ve hikmetlidir.

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِي كِتَابِ
اللَّهِ إِلَىٰ يَوْمِ الْبَعْثِ فَهَذَا يَوْمُ الْبَعْثِ وَلَكِنَّكُمْ كُنْتُمْ لَا
تَعْلَمُونَ ﴿٥٦﴾

30 Rum/56. Kendilerine ilim verilenler "And olsun ki siz Allah'ın kitabında yazılan yeniden dirilme gününe kadar kaldınız. İşte bu, yeniden dirilme günüdür, fakat sizler anlamıyordunuz" derler.

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي
كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٢٢﴾

57 Hadid/22. Ne yeryüzünde vuku bulan, ne de sizin başınıza gelen hiçbir musibet yoktur ki, onu yaratmamızdan önce, bir kitapta (yazılı) bulunmasın. Bu, Allah için kolaydır.

يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ مَا يُعِذُّهُ أُمُّ الْكِتَابِ ﴿٣٩﴾

13 Ra'd/39. Allah dilediğini siler, dilediğini bırakır. Ana Kitap onun katındadır.

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ
ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧٠﴾

22 Hac/70. Gökte ve yerde olanı Allah'ın bildiğini bilmez misin? Bunlar hiç şüphesiz Kitap'tadır ve şüphesiz bunlar Allah'a kolaydır.

B. HİKMET

Kur'an'da kullanılan 'hikmet' kavramını bütünlük içinde değerlendirecek olursak, onun doğru inanç, doğru pratik (amel) ve doğru düşünme kabiliyeti olduğunu söyleyebiliriz. Bu anlamda peygamberlerin bildirdiği vahyin içeriği aynı zamanda hikmettir (bkz. 17 İsrâ/23-39). Bu anlamda hikmet vahyedilmiş ve vahyedilmemiş bütün sahih inanç, iyi amel ve sağlıklı düşünceleri kapsar. Zira bazı ayetlerde 'hikmet'in 'Kitap'tan ayrı olarak anılması, onun ahlaken ve aklın cesaret gösterip Allah'a yönelen insanlara verilmiş bir doğru muhakeme, keskin görüş ve ince düşünme kabiliyeti olduğunu çağırıştırılmaktadır.

100

The first part of the book is devoted to a general survey of the history of the world, from the beginning of time to the present day. The author discusses the various stages of human development, from the earliest forms of life to the modern era. He also touches upon the different cultures and civilizations that have shaped the world as we know it. The second part of the book is more detailed, focusing on the specific events and figures that have influenced the course of history. The author provides a comprehensive overview of the major historical events, from the ancient world to the modern era. He also discusses the role of individual figures in shaping the course of history. The third part of the book is a critical analysis of the various historical theories and interpretations. The author examines the strengths and weaknesses of different historical perspectives, and offers his own conclusions. The fourth part of the book is a summary of the main points discussed in the previous parts. The author concludes by emphasizing the importance of history in understanding the world and ourselves. The book is written in a clear and concise style, making it accessible to a wide range of readers. It is a valuable resource for anyone interested in the history of the world.

The book is written in a clear and concise style, making it accessible to a wide range of readers. It is a valuable resource for anyone interested in the history of the world. The author provides a comprehensive overview of the major historical events, from the ancient world to the modern era. He also discusses the role of individual figures in shaping the course of history. The third part of the book is a critical analysis of the various historical theories and interpretations. The author examines the strengths and weaknesses of different historical perspectives, and offers his own conclusions. The fourth part of the book is a summary of the main points discussed in the previous parts. The author concludes by emphasizing the importance of history in understanding the world and ourselves. The book is written in a clear and concise style, making it accessible to a wide range of readers. It is a valuable resource for anyone interested in the history of the world.

A. İLAHÎ BİLGİ

Kur'an'da ilahî bilgi, zaman zaman Allah'ın ezeli ve her şeyi kapsayan bilgisinin yazılı bulunduğu bir 'kitap' veya 'korunmuş levhalar' (*levh-i mahfûz*) benzetmesiyle anlatılır. Burada amaç, Allah'ın bilgisindeki kesinliğin ve O'nun bilgisinin değişmeyeceğinin vurgulanmasıdır. Bilgi bölümü altında yer verdiğimiz bu başlıkta bu tür pasajlar derlenmiştir. Allah'ın bilme (*ilm*) sıfatına ilişkin pasajlar ise, IV. İTİKAD Bölümü'nde "Allah'ın Sıfatları" başlığı altında yer almaktadır.

﴿٢٢﴾ بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَجِيدٌ ﴿٢١﴾ فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ ﴿٢٢﴾

85 Buruc/21-22. (Ey Muhammed!) Bu (Kur'an), korunmuş bir levhada bulunan şanlı bir okumadır.

﴿٤﴾ قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيفٌ ﴿٤﴾

50 Kaf/4. Onlardan kimlerin ölüp toprağa karıştığını biliyoruz. Katımızda her şeyi unutulmaktan koruyan bir kitap vardır.

﴿١١﴾ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَمَا يُعَمِّرُ مِنْ مَعْمَرٍ وَلَا يَفْقِصُ مِنْ عُمرَةٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١١﴾

35 Fâtır/11. Allah sizi topraktan, sonra bir damla sudan yaratmış, sonra da sizi çiftler hâlinde var etmiştir. Dişinin gebe kalması ve doğurması, ancak O'nun bilgisine göredir. Ömrü uzun olanın çok yaşaması ve ömürlerinin kısalması şüphesiz bir kitaptadır. Doğrusu, bu Allah'a kolaydır.

﴿٧﴾ وَإِنْ تَحْتَرَبِ الْفُقُولِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى ﴿٧﴾

20 Taha/7. Sen sözü ister açığa vur (ister vurma); O, gizli tutulana da, daha gizlisini de bilir.

﴿٥٢﴾ قَالِ عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى ﴿٥٢﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سَبِيلًا وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتَّى ﴿٥٣﴾

20 Taha/52-53. Mûsa: "Onların bilgisi Rabbimin katında bir kitaptadır. Rabbim şaşırmasın ve unutmasın. Sizin için yeryüzünü döşeyen, onda yollar açan, gökten su indiren O'dur." dedi. Biz o su ile türlü türlü, çift çift bitkiler yetiştiririz.

﴿٧٨﴾ إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ ﴿٧٧﴾ فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ ﴿٧٨﴾ لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ ﴿٧٩﴾ تَنْزِيلُ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨٠﴾

56 Vakia/77-80. Bu, sadece arındırılmış olanların dokunabileceği, saklı bir Kitap'ta iken âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiş olan değerli bir Kur'an'dır.

﴿٧٥﴾ وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٧٥﴾

27 Neml/75. Gökte ve yerde, gizli olan her şey apaçık Kitap'tadır.

عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ﴿٤١﴾ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ
سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ ﴿٤٢﴾ وَإِنَّ جَهَنَّمَ
لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٣﴾

kulların bunların dışındadır" dedi. 41-43. (Allah şöyle) buyurdu: "Üzerime aldığım doğru yol şudur: Kullarımın üzerine senin bir gücün yoktur. Ancak sana uyacak azgınlar bunun dışındadır ve onların hepsinin toplanacağı yer cehennemdir".

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا
إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ
أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي وَهُمْ لَكُمْ
عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا ﴿٥٠﴾ مَا أَشْهَدْتُهُمْ خَلْقَ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَا خَلْقَ أَنْفُسِهِمْ وَمَا كُنْتُ
مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَصَدًا ﴿٥١﴾

18 Kehf/50. Bir zamanlar meleklerle: "Ade-m'e secde edin!" demiştik. İblis'ten başka hepsi secde etmişti. O cinlerdendi ve Rabbinin buyruğu dışına çıkmıştı. Ey insanlar! Beni bırakıp size düşman olan İblis'i ve soyunu mu dost ediniyorsunuz? Kendilerine yazık edenler için bu ne kötü bir değiş tokuştur! 51. Ben onları, ne göklerin ve yerin yaratılmasında, ne de kendilerinin yaratılmasında hazır bulundurdum. Saptıranları (hiçbir işte) yardımcı tutmuş değilim.

ثَالِثٌ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَرِيقٌ لَّهُمْ
الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ فَعُوُّهُمْ وَلَهُمْ يَوْمَهُمْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾

16 Nahl/63. (Ey Muhammed!) Allah'a ye-min olsun ki, senden önce de milletlere elçiler gönderdik. Şeytan o milletlerin yaptıklarını kendilerine süsledi. Bugün de onların yakın dostudur. Ama onlara acıklı azap vardır.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ
أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٤﴾ وَقُلْنَا يَا آدَمُ
اسْكُنْ أَثَرًا وَزَوْجُكَ الْحَوَّةُ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ
شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَكُنتُمَا مِنَ الظَّالِمِينَ
﴿٣٥﴾ فَآوَاهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا
فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي
الْأَرْضِ مُسْتَغَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ﴿٣٦﴾

2 Bakara/34. Bir zamanlar meleklerle: "Âdem'e secde edin!" demiştik. İblis'in dışında hepsi secde ederken, o kaçındı, bü-yüklük tasladı ve inkarcılardan oldu. 35. "Ey Âdem! Eşin ve sen cennete yerleşin ve orada olanlardan istediğiniz yerde bol bol yiyein, fakat şu ağaca yaklaşmayın, yoksa haksızlık edenlerden olursunuz" dedik. 36. Şeytan ikisinin ayağını da oradan kaydırdı ve onları bulundukları yerden çıkardı. Biz de: "Birbirinize düşman olarak inin! Yeryüzünde yerleşip bir süreye kadar geçineceksiniz" dedik.

لَعَنَهُ اللَّهُ وَقَالَ لَلْآخِذِينَ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا
﴿١١٨﴾ وَلَا تُلْهِكُمْ فِي الدِّينِ وَلَا فِي الْمَالِ وَلَا فِي النِّسَاءِ
آذَانَ الْأَنْعَامِ وَلَا تَمْتَثِلُوا خَلْقَ اللَّهِ وَمَنْ
يَتَّبِعِ الشَّيْطَانَ وَتِلْكَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ
خَسِرَاتًا مُبِينًا ﴿١١٩﴾

4 Nisa/118-119. Allah onu (Şeytan'ı) lan-netlemiş, o da: "Kulların arasından belli bir pay alacağım, onlara yollarını şaşırtacağım, onlara kuruntu vereceğim ve onlara develerin kulaklarını kesmelerini emredeceğim ve onlara Allah'ın yaratışını değiştirmelerini emredeceğim" demişti. Kim Allah'ı bırakıp da Şeytan'ı dost edinirse, apaçık bir kayba uğramış olur.

İKİNCİ BÖLÜM BİLGİ

Kur'an başka bilgi türlerinden de söz etmekle birlikte, 'ilm kelimesini Hz. Peygamber'e vahiy yoluyla verilen bilgi anlamında ve zannın zıddı olarak kullanmaktadır. Müşrikler bu anlamda zanna (kitabî bir dayanağı olmayan yanlış bilgiye) uydukları için kınanmakta ve ilme (Kur'an'ın getirdiği ve sağduyunun onayladığı bilgiye) uymaya çağırılmaktadırlar. Kur'an, insanların kendi çabalarıyla ve beşerî yetileriyle elde edebilecekleri bilgi türleri (bilimsel bilgi) ile ilgilenmemekte; bu alanı tamamen insanlara bırakmaktadır. Bu konuda Kur'an'ın ilgilendiği tek konu işin ahlaki yönü, yani bilginin nasıl bir amaç için kullanıldığıdır. Kur'an'ın amacı insanlara ahlak, hukuk, teknik vs. alanlarda bilgi vermek değil onları özellikle itikad, ahlak alanlarında akıllarını doğru kullanmaya teşvik ve doğru davranışa ikna faaliyetidir (*inzâr, tenzîr*); Kur'an'da aynı temaların çokça tekrarı bunun kanıtıdır. Fakat tarih boyunca ona genellikle hukuk ve ahlak alanında bir bilgi kaynağı olarak bakıldığı için ayetler, cümleler, ifadeler, kelimeler haddinden fazla istismar edilmiş, onlar birer anlam hazinesi olarak görülerek binlerce anlamlar yüklenmiş; böylece yalın, açık ve basit ifadeler içinden çıkılmaz bir hâle sokulmuştur. Bunun temelinde insanın küçümsenmesi yatmaktadır. Hâlbuki Kur'an'ın vurgusu insanın bilgi yeteneklerinin zayıflığına değil, ahlaki iradesinin zayıflığınaadır. Kur'an insana adil olmayı tavsiye eder. Fakat her tekil ahlaki ilişkide adil olanın ne olduğunun tesbiti insana aittir. Son iki yüzyıldır Kur'an'ın bilimsel yorumu da yukardaki gibi onun lafızlarının bir tür istismarıdır. Aklını kullanarak teknik ve bilimsel bilgiyi geliştiremeyen, iktisab edemeyen Müslümanlar onu hazır olarak Kur'an'da aramaya kalkmışlardır. Dikkat edilirse Kur'an Allah'ın insana öğretmesinden ('*alleme*') ziyade, ona yol göstermesinden (*hedâ*) bahseder. Bu da Kur'an'ın bilgi kaynağı bir kitap olmaktan çok, akli doğru kullanmak için bir tür usûl kaynağı olduğunu gösterir. Bu nedenle Kur'an her çağda insanların ihtiyaç duyacakları bilgileri şifreli olarak taşıyan bir kitap değil, her çağda insanların hakikati bulmalarına rehberlik eden bir kitaptır.

تَكْبَرُ فِيهَا فَخَرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاعِرِينَ ﴿١٣﴾ قَالَ
أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٤﴾ قَالَ إِنَّكَ مِنَ
الْمُنْظَرِينَ ﴿١٥﴾ قَالَ فِيمَا أُغْوَيْتَنِي لَأَتَّعِدَنَّ لَهُمْ
صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ لَأَنْتَهُمْ مِنْ بَيْنِ
أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ
وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ﴿١٧﴾ قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا
مَذْمُومًا مَذْحُورًا لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ
مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٨﴾ وَبِأَدَمِ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ
الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ
فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾ فَوَسَّوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ
لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوَاتِهِمَا وَقَالَ مَا
نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا
مَلَائِكَةً أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ ﴿٢٠﴾ وَقَاسَمَهُمَا
إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ ﴿٢١﴾ فَدَلَّاهُمَا بِغُرُورٍ
فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوَاتُهُمَا وَطَفِقَا
يَخِصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ
أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَأَقُلْتُ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ
لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٢٢﴾ قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ
لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾
قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ
مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ ﴿٢٤﴾ قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ
وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ ﴿٢٥﴾

يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُمُ
مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوَاتِهِمَا إِنَّهُ

düşmez. Defol; sen alçaklardansın" dedi. 14. İblis: "İnsanların tekrar dirilecekleri güne kadar beni beklet" dedi. 15. Allah: "Artık sen bekletileceklerdensin" dedi. 16-17. İblis: "Öyleyse, beni azgınlığa ittiğin için⁶⁷, Senin doğru yolunda onlara karşı oturacağım. Sonra, önlерinden, ardlarından, sağlarından ve sollarından onlara sokulacağım ve çoğunu sana şükredenler olarak bulamayacaksın" dedi. 18. Allah: "Yerilmiş ve kovulmuş olarak oradan çık! Andolsun, onlardan sana kim uyarırsa, hepinizi cehenneme dolduracağım" dedi. 19. Allah: "Ey Âdem! Sen ve eşin cennette kalın ve istediğiniz yerden yiyein, yalnız şu ağaca yaklaşmayın, yoksa, haksızlık edenlerden olursunuz" dedi. 20. Şeytan, gizlenecek yerlerini kendilerine göstermek için onlara fısıldadı ve: "Rabbimizin, bu ağacı size yasaklaması, melek olmanızı veya burada temelli kalmanızı önlemek içindir" dedi. 21. "Ben size öğüt verenlerdenim" diye onlara yemin etti. 22. Böylece onları aldatı. Ağaçtan tattıklarında, gizlenecek yerlerini kendilerine göründü ve cennet yapraklarıyla kendilerini örtmeye koyuldular. Rableri onlara: "Ben size o ağacı yasaklamamış mıydım? Şeytan'ın size apaçık bir düşman olduğunu söylememiş miydim?" diye seslendi. 23. "Rabbimiz! Kendimize yazık ettik. Bizi bağışlamaz ve bize acımazsan, şüphesiz kaybedenlerden olursun" dediler. 24-25. "Birbirinize düşman olarak aşağı inin! Yeryüzünde yerleşecek ve bir süreye kadar geçineceksiniz; orada yaşayacak, orada ölecek ve oradan (dirilti-lip) çıkartılacaksınız" dedi.

7 A'raf/27. Ey Ademoğulları! Şeytan, gizlenecek yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak sana babanı cennetten çıkardığı gibi, sakın sizi de şaşırtmasın.

⁶⁷ Bu, İblis'in kendi kanaatidir. Allah onu azgınlığa itmemiş, o kendi özgür iradesi ile Allah'ın bir buyruğuna yanlış bir kıyasla karşı gelmiştir. Bu yanlışından sonra şayet Hz. Âdem'in yaptığı gibi tövbe etseydi, affedilebilirdi; fakat o direndi, büyüklendi ve kâfirlerden (inkarcılardan/nankörlerden) oldu (2 Bakara/34).

يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَمَعْنَا
الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٧﴾

أَلَمْ تَرَ أَنَّا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَؤْزُهُمْ
أُزًّا ﴿٨٣﴾

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ
قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتُ طِينًا ﴿٦١﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ
هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَئِنْ أُخِّرْتُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ
لَأُحْتَكِنَ ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٢﴾ قَالَ أَهْبَأْ فَمَنْ
تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ جَزَاءً مَوْفُورًا
﴿٦٣﴾ وَاسْتَغْفِرُ مَنْ اسْتَعْطَفَ مِنْهُمْ بَصُوكَ
وَأَحْلِبُ عَلَيْهِمْ بِخَلْقِكَ وَرِجْلِكَ وَاسْتَغْفِرُكَ فِي
الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعِدَّتِهِمْ وَمَا يَعْلَمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا
غُرُورًا ﴿٦٤﴾ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ
وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ وَكِيلًا ﴿٦٥﴾

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ صَلْصَالٍ
مِنْ حَمِإٍ مَسْنُونٍ ﴿٢٨﴾ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ
رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴿٢٩﴾ فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ
كُلُّهُمْ أَسْمَعُونَ ﴿٣٠﴾ إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ أَنْ يَكُونَ مَعَ
السَّاجِدِينَ ﴿٣١﴾ قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ
السَّاجِدِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ لَمْ أَكُنْ لَأَسْجُدَ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُ
مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمِإٍ مَسْنُونٍ ﴿٣٣﴾ قَالَ فَاعْرُجْ
مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٣٤﴾ وَإِنْ عَلَيْكَ اللَّعْنَةُ إِلَى يَوْمِ
الدِّينِ ﴿٣٥﴾ قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ
﴿٣٦﴾ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿٣٧﴾ إِلَى يَوْمِ
الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿٣٨﴾ قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ
لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٣٩﴾ إِلَّا
عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾ قَالَ هَذَا صِرَاطٌ

Zira o ve yandaşları, sizin onları göreme-
yeceğiniz yerden, sizi görürler. Biz şeytan-
ları, inanmayanlara dost yaptık.

19 Meryem/83. Kâfirlerin üzerine, kışkırt-
tıkça kışkırtan şeytanlar gönderdiğimizizi
bilmiyor musun?

17 İsra/61. Bir zamanlar meleklere:
"Adem'e secde edin!" demiştik. İblis'ten
başka hepsi secde etmişti. O ise: "Çamur
olarak yarattığına mı secde edeceğim?"
demişti. 62. Şeytan: "Şu benden çok değer
verdiğin var ya, eğer kıyamet gününe ka-
dar beni bekletirsen, andolsun, -azı bir
yana- onun soyunu tırpanlayacağım" dedi.
63-64. (Allah:) "Çekil git! Onlardan kim
sana uyar, yaptığının karşılığı, tam bir
ceza olacak olan cehennemdir. Onlardan
gücünün yettiğini sesinle yerinden oynat,
yayalarınla ve atlılarınla onlara haykır,
onların mallarına ve çocuklarına ortak ol,
onlara vaadlerde bulun" dedi. Şeytan sa-
dece onları aldatmak için vaadde bulunur.
65. "Doğrusu, Benim kullarıma senin bir
etkin olmaz. Rabbin vekil olarak yeter".

15 Hicr/28-29. Rabbin meleklere: "Düzgün
çamurun kuru balçığından bir insan
yaratacağım. Onu kılığına koyduğum ve
ruhumdan ona üflediğim zaman ona sec-
deye kapanın!" demişti. 30-31. Bunun üze-
rine bütün melekler topluca secde ettiler.
Ancak İblis secde edenlerle beraber ol-
mayı reddetti. 32. Allah: "Ey İblis! Secde
edenlerle beraber olmaktan seni alıkoyan
nedir?" dedi. 33. İblis: "Düzgün çamurun
kuru balçığından yarattığın insana secde
edecek değilim" dedi. 34-35. Allah: "Öy-
leyse yıkıl oradan! Şüphesiz, sen kovulmuş
bulunuyorsun. Ceza gününe kadar lânet
sanadır" dedi. 36. İblis: "Rabbim! Beni, di-
riltilecekleri güne kadar beklet" dedi. 37-
38. Allah: "Sen, bilinen gün gelene kadar
bekletileceklerdensin" dedi. 39-40. (İblis):
"Rabbim! Beni azgınlığa ittiğin için,
andolsun, yeryüzünde olan şeyleri onlara
süslü göstereceğim ve onların hepsini az-
dıracağım. Ancak, Sana içten bağlanmış

تَكْبَرُ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاعِرِينَ ﴿١٣﴾ قَالَ
أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٤﴾ قَالَ إِنَّكَ مِنَ
الْمُنْظَرِينَ ﴿١٥﴾ قَالَ فِيمَا أُغْوَيْتَنِي لِأَقْعِدَنَّ لَهُمْ
صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ لَا تَجِدُنَهُمْ مِنْ بَيْنِ
أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ
وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ﴿١٧﴾ قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا
مَذْهُومًا مُدْحَوْرًا لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ
مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٨﴾ وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ
الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ
فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾ فَوَسَّوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ
لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوَاتِحِهِمَا وَقَالَ مَا
نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا
مَلَائِكَةً أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ ﴿٢٠﴾ وَقَسَمَهُمَا
إِلَيَّ لَكُمَْا لَمِنَ النَّاصِحِينَ ﴿٢١﴾ فَذَلَّاهُمَا بِغُرُورٍ
فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوَاتِحُهُمَا وَطِفَافًا
يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ
أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَأَقُلْتُ لَكُمَْا إِنَّ الشَّيْطَانَ
لَكُمَْا عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٢٢﴾ قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ
لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾
قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ
مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ ﴿٢٤﴾ قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ
وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ ﴿٢٥﴾

düşmez. Defol; sen alçaklardansın" dedi. 14. İblis: "İnsanların tekrar dirilecekleri güne kadar beni bekle!" dedi. 15. Allah: "Artık sen bekletileceklerdensin" dedi. 16-17. İblis: "Öyleyse, beni azgınlığa ittiğin için⁶⁷, Senin doğru yolunda onlara karşı oturacağım. Sonra, önlerinden, ardlarından, sağlarından ve sollarından onlara sokulacağım ve çoğunu sana şükredenler olarak bulamayacaksın" dedi. 18. Allah: "Yerilmiş ve kovulmuş olarak oradan çık! Andolsun, onlardan sana kim uyarsa, hepinizi cehenne me dolduracağım" dedi. 19. Allah: "Ey Âdem! Sen ve eşin cennette kalın ve istediğiniz yerden yiyeğin, yalnız şu ağaca yaklaşmayın, yoksa, haksızlık edenlerden olursunuz" dedi. 20. Şeytan, gizlenecek yerlerini kendilerine göstermek için onlara fısıldadı ve: "Rabbinizin, bu ağacı size yasaklaması, melek olmanızı veya burada temelli kalmanızı önlemek içindir" dedi. 21. "Ben size öğüt verenlerdenim" diye onlara yemin etti. 22. Böylece onları aldattı. Ağaçtan tattıklarında, gizlenecek yerlerini kendilerine gördünde ve cennet yapraklarıyla kendilerini örtmeye koyuldular. Rableri onlara: "Ben size o ağacı yasaklamamış mıydım? Şeytan'ın size apaçık bir düşman olduğunu söylememiş miydim?" diye seslendi. 23. "Rabbimiz! Kendimize yazık ettik. Bizi bağışlamaz ve bize acımazsan, şüphesiz kaybedenlerden olursun" dediler. 24-25. "Birbirinize düşman olarak aşağı inin! Yeryüzünde yerleşecek ve bir süreye kadar geçineceksiniz; orada yaşayacak, orada ölecek ve oradan (dirilti- lip) çıkartılacaksınız" dedi.

يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُمُ
مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوَاتِحَهُمَا إِنَّهُ

7 A'raf/27. Ey Ademoğulları! Şeytan, gizlenecek yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak ana babanızı cennetten çıkardığı gibi, sakın sizi de şaşırtmasın.

⁶⁷ Bu, İblis'in kendi kanaatidir. Allah onu azgınlığa itmemiştir, o kendi özgür iradesi ile Allah'ın bir buyruğuna yanlış bir kıyasla karşı gelmiştir. Bu yanlışından sonra şayet Hz. Âdem'in yaptığı gibi tövbe etseydi, affedilebilirdi; fakat o direndi, büyüklendi ve kâfirlerden (inkarcılardan/nankörlerden) oldu (2 Bakara/34).

بَرَأَكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا
الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٧﴾

Zira o ve yandaşları, sizin onları görme-
yeceğiniz yerden, sizi görürler. Biz şeytan-
ları, inanmayanlara dost yaptık.

أَلَمْ تَرَ أَنَّا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَؤْزُهُمْ
أَزًّا ﴿٨٣﴾

19 Meryem/83. Kâfirlerin üzerine, kışkırt-
tıkça kışkırtan şeytanlar gönderdiğimizizi
bilmiyor musun?

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ
قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتُ طِينًا ﴿٦١﴾ قَالَ أَرَأَيْتَكَ
هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَئِنْ أُحْزِنْتُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ
لَأَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٢﴾ قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ
تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاؤُكُمْ جَزَاءً مَوْفُورًا
﴿٦٣﴾ وَاسْتَفْرَزَ مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْهُمْ بِصَوْتِهِ
وَأَجْلِبْ عَلَيْهِمْ بِخِيلِكَ وَرَجِلِكَ وَشَارِكْهُمْ فِي
الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعَدْتُهُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا
غُرُورًا ﴿٦٤﴾ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ
وَكَفَىٰ بَرْبُكَ وَكِيلًا ﴿٦٥﴾

17 İsra/61. Bir zamanlar meleklerle:
"Adem'e secde edin!" demiştik. İblis'ten
başka hepsi secde etmişti. O ise: "Çamur
olarak yarattığına mı secde edeceğim?"
demişti. 62. Şeytan: "Şu benden çok değer
verdiğin var ya, eğer kıyamet gününe ka-
dar beni bekletirsen, andolsun, -azı bir
yana- onun soyunu tırpanlayacağım" dedi.
63-64. (Allah:) "Çekil git! Onlardan kim
sana uyarırsa, yaptığının karşılığı, tam bir
ceza olacak olan cehennemdir. Onlardan
gücünün yettiğini sesinle yerinden oynat,
yayalarınla ve atlılarınla onlara haykır,
onların mallarına ve çocuklarına ortak ol,
onlara vaadlerde bulun" dedi. Şeytan sa-
dece onları aldatmak için vaadde bulunur.
65. "Doğrusu, Benim kullarıma senin bir
etkin olmaz. Rabbin vekil olarak yeter".

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ صَلْصَالٍ
مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ﴿٢٨﴾ فِإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ
رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴿٢٩﴾ فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ
كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٣٠﴾ إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ أَنْ يَكُونَ مَعَ
السَّاجِدِينَ ﴿٣١﴾ قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ
السَّاجِدِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ لَمْ أَكُنْ لَأَسْجُدَ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُ
مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ﴿٣٣﴾ قَالَ فَاهْرُجْ
مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٣٤﴾ وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى يَوْمِ
الدِّينِ ﴿٣٥﴾ قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يَبْعَتُونَ
﴿٣٦﴾ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿٣٧﴾ إِلَى يَوْمِ
الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿٣٨﴾ قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ
لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٣٩﴾ إِلَّا
عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ ﴿٤٠﴾ قَالَ هَذَا صِرَاطٌ

15 Hicr/28-29. Rabbin meleklerle: "Düzgün
çamurun kuru balçığından bir insan
yaratacağım. Onu kılığına koyduğum ve
ruhumdan ona üflediğim zaman ona sec-
deye kapanın!" demişti. 30-31. Bunun üze-
rine bütün melekler topluca secde ettiler.
Ancak İblis secde edenlerle beraber ol-
mayı reddetti. 32. Allah: "Ey İblis! Secde
edenlerle beraber olmaktan seni alıkoyan
nedir?" dedi. 33. İblis: "Düzgün çamurun
kuru balçığından yarattığın insana secde
edecek değilim" dedi. 34-35. Allah: "Öy-
leyse yıkıl oradan! Şüphesiz, sen kovulmuş
bulunuyorsun. Ceza gününe kadar lânet
sanadır" dedi. 36. İblis: "Rabbim! Beni, di-
rililecekleri güne kadar beklet" dedi. 37-
38. Allah: "Sen, bilinen gün gelene kadar
bekletileceklerdensin" dedi. 39-40. (İblis:)
"Rabbim! Beni azgınlığa ittiğin için,
andolsun, yeryüzünde olan şeyleri onlara
süslü göstereceğim ve onların hepsini az-
dıracağım. Ancak, Sana içten bağlanmış

وَيُنذِرُوكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُوا شَٰهَدْنَا عَلَىٰ
أَنفُسِنَا وَغَرَّبْنَاهُمْ حَيَاةَ الدُّنْيَا وَشَٰهَدُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ
أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿١٣٠﴾

anlatan ve bugünle karşılaşacağınızı bildiren, kendi içinizden elçiler gelmedi mi?" dendiğinde: "Kendi aleyhimize tanığız" derler. Dünya hayatı onları aldattı da, inkârcı olduklarına dair kendi aleyhlerine tanıklık ettiler.

إِنَّا زَيْنَا السَّمَاءِ الدُّنْيَا بِزِينَةِ الْكَوَاكِبِ ﴿٦﴾ وَحَفَظْنَا
مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَّارِدٍ ﴿٧﴾ لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَاِ
الْأَعْلَىٰ وَيُقَدِّفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ﴿٨﴾ دُحُورًا وَلَهُمْ
عَذَابٌ وَاصِبٌ ﴿٩﴾ إِلَّا مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَأَتْبَعَهُ
شَيْهَابٌ ثَائِبٌ ﴿١٠﴾

37 Saffat/6. Biz, yakın göğü bir süsle, yıldızlarla süsledik. 7. Onu, her isyankar şeytandan koruduk. 8-9. Onlar en yüce topluluğu asla dinleyemezler. Her yönden kovalarak atılırlar. Onlara sürekli bir azap vardır. 10. Hele bir tek söz kapan olsun; delici bir alev onun peşine düşüverir.

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَىٰ مَوْتِهِ إِلَّا
دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنسَأَتَهُ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنَّ
أَن لَّو كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ
الْمُهِينِ ﴿١٤﴾

34 Sebe'/14. (Süleyman'ın) ölümüne hükmettiğimiz zaman, onun ölümünü cinlere, onun deynegini yiyen bir ağaç kurdu farkettiler. O ölü olarak yere düşünce ortaya çıktı ki, şeyet cinler gaybı bilmiş olsalardı, bu alçak düşüren azap içinde kal-mazlardı.

وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ
فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَوْ إِلَى
قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ ﴿٢٩﴾ قَالُوا يَاقَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا
كِتَابًا أَنْزَلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ
يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٣٠﴾
يَاقَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ يَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ
ذُنُوبِكُمْ وَيَجْرِكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣١﴾

46 Ahkaf/29. (Ey Muhammed!) Bir zamanlar Kur'an'ı dinlemek üzere cinlerden bir grubu sana yöneltmiştik; ona geldiklerinde (birbirlerine): "Susun!" dediler; (Kur'an'ın okuması) bitince, birer uyarıcı olarak milletlerine döndüler. 30-31. Şöyle dediler: "Ey kavmi-miz! Biz, Mûsa'dan sonra indirilen, kendinden öncekileri doğrulayan, gerçeği ve doğru yolu gösteren bir kitap dinledik. Ey kavmimiz! Allah'a çağırın Muhammed'e uyun ve ona inanın ki, (Allah da) sizin günahlarınızı bağışlasın ve sizi can yakıcı azabdan korusun".⁶⁶

وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يُوْصُوْنَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا دُونَ
ذَٰلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَ ﴿٨٢﴾

21 Enbiya/82. Onun (Süleyman) için dal-gıçlık ve bundan başka işler de yapan bazı şeytanları da (onun emrine vermiştik). Onların hepsini gözetiyorduk.

⁶⁶ Rivayetlere göre bu olay Hz. Peygamber Taif'ten üzgün olarak Mekke'ye dönerken 'Batn-ı Nahle' denen yerde vuku bulmuştur. Cinlerin dinledikleri Kur'an'ı Hz. Peygamber namazda okumuş olabileceği gibi, tilavet amacıyla da okumuş olabilir. Ancak, onun cinleri karşısına alarak, onlara öğretmek veya tebliğ etmek amacıyla Kur'an takrir etmediği açıktır, çünkü o, okuduğu Kur'an'ın cinler tarafından dinlenildiğinin farkında değildir (72 Cin/1-2).

وَخَلَقَ الْحَاثَ مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَارٍ ﴿١٥﴾ فَبَإِي آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٦﴾

55 Rahman/15. Cini de yalın bir ateşten yaratmıştır. 16. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız.

2. İblîs (eş-Şeytân)

İblis, Hz. Âdem'in yeni bir iradeli varlık olarak yaratılmasından sonra, Allah'ın melekleri ve cinleri ona saygıya ve onun üstünlüğünü kabule çağırdığında, bunu reddederek Allah'a isyan eden ilk cinin ismidir. Kur'an'ın açık beyanına göre o cinlerdendir (18 Kehf/50). İblis, insanın yaratılmasından sonra, insanın denenme sürecinde sapıtırıcı, negatif bir rol oynamış; Allah da buna müsaade etmiştir. İlk denemesinde de başarılı olup, Hz. Âdem ve eşinin cennetten çıkmasına vesile olmuştur. Kur'an onun soyundan olsun, insan cinsinden olsun, onunla aynı rolü üslenenleri de "şeytan" olarak nitelemektedir.

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ طِينٍ ﴿٧١﴾ فَإِذَا سَوَّيْتَهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴿٧٢﴾ فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٧٣﴾ إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٧٤﴾ قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيدِيَّ اسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ ﴿٧٥﴾ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ﴿٧٦﴾ قَالَ فَاعْرِضْ مِنْهَا فَإِنَّا رَجِيمٌ ﴿٧٧﴾ وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ﴿٧٨﴾ قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٧٩﴾ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿٨٠﴾ إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿٨١﴾ قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٨٢﴾ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ ﴿٨٣﴾ قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقُّ أَقُولُ ﴿٨٤﴾ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٨٥﴾

38 Sad/71-72. Hani Rabbin meleklerle şöyle demişti: "Ben çamurdan bir insan yaratacağım. Onu yapıp rûhumdan ona üflediğim zaman ona secdeye kapanın!" 73-74. İblis'ten başka bütün melekler topluca secde etmişlerdi. O büyüklük taslamış ve nankörlerden olmuştu. 75. (Allah:) "Ey İblis! Benim kendi ellerimle yarattığıma secde etmekten seni alıkoyan nedir? Bu yaptığın büyüklük taslamak mı, yoksa sen zaten ululardan mısın?" dedi. 76. İblis: "Ben ondan daha üstünüm. Beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın" dedi. 77-78. Allah: "Çık oradan! Sen artık kovulmuş birisin. Ceza gününe kadar lânetim senin üzerinedir" buyurdu. 79. (İblis:) "Rabbim! Dirilecekleri güne kadar beni beklet" dedi. 80-81. (Allah:) "Sen bilinen güne kadar bekletileceklerdensen" dedi. 82-83. (İblis:) "Senin kudretine andolsun ki, onlardan Sana içten bağlı olan kulların bir yana, onların hepsini azdıracağım" dedi. 84-85. (Allah:) "İşte bu doğru; Ben de gerçeği söylüyorum, seni ve sana uyanların hepsini cehenneme dolduracağım" dedi.

وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ﴿١١﴾ قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ﴿١٢﴾ قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ

7 A'raf/11. Sizi yarattık, sonra size şekil verdik, sonra meleklerle: "Adem'e secde edin" dedik. Hemen secde ettiler. Ancak, İblis secde edenlerden olmadı. 12. Allah İblis'e: "Sana emrettiğim hâlde seni secde etmekten alıkoyan nedir?" dedi. O: "Beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın. Ben ondan üstünüm" dedi. 13. Allah ona: "In oradan! Orada büyükmek sana

بِأَنفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ ﴿١١﴾

medikçe, Allah da onların durumunu değiş-tirmez. Allah bir topluma kötülük dilediği zaman, artık o geri çevrilemez. O'ndan başka bir koruyanları da yoktur.

اللَّهُ يُصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِمَّنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٧٥﴾

22 **Hac/75.** Allah meleklerden ve insanlardan elçiler seçer.⁶⁵ Allah işitir ve görür.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٦٦﴾

66 **Tahrim/6.** Ey inananlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başında, oldukça sert, şiddetli, Allah'ın buyruğuna karşı gelmeyen ve kendilerine emredileni yapan melekler vardır.

F. CİNLER

Kur'an'da cinler, Allah'ın dumansız (yanıp karbondioksit çıkarmayan) bir ateşten (*nâr*) yarattığı, insanları gören, fakat onlara görünmeyen bir varlık kategorisi olarak anılmaktadır. Aşağıdaki ayetlerde de görüleceği gibi, cinler irade sahibi varlıklardır ve onlar da insanlar gibi denemektedirler. Onların yer yer insanlarla ilgilendikleri, Kur'an'ın haberlerinden ve bu ilişki üzerine üretilen edebiyattan anlaşılmaktadır. Cahiliyye döneminde yaygın olan, cinlerin yüksek semalara çıkarak Allah'tan bilgi aldıkları veya çaldıkları, dolayısıyla gaybî bilgilere muttali oldukları yolundaki yanlış inancı Kur'an şiddetle reddetmiştir. Kur'an'da cinlerden bahseden pasajlarda, üzerinde en fazla titizlik gösterilen konu, onların gaybî bilemeyecekleridir.

1. Genel Olarak Cinler

قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا ﴿١﴾ يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا ﴿٢﴾ وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا ﴿٣﴾ وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَمِيحًا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا ﴿٤﴾ وَأَنَّا ظَنَنَّا أَنْ لَنْ تَقُولَ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿٥﴾ وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنْسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ﴿٦﴾ وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا

72 **Cin/1-15.** (Ey Muhammed!) De ki: "Cinlerden bir topluluğun Kur'an'ı dinleyip şöyle dedikleri bana vahyolundu: «Biz, doğru yolu gösteren, harika bir Kur'an dinledik ve ona inandık; biz Rabbimize hiçbir şeyi ortak koşmayacağız. Rabbimizin şanı yücedir. O eş ve çocuk edinmemiştir. Meğer bizim be-yinsiz, Allah hakkında saçmalayıp duruyor-muş. Hâlbuki, biz insanların ve cinlerin Al-lah'a karşı yalan uyduramayacaklarını sanı-rdık. Gerçekten, birtakım insanlar, bazı cinlere sığınarlardı da, onların kötülüklerini artır-ırlardı. Onlar da sizin sandığınız gibi,

⁶⁵ Peygamberlere Allah'ın vahyini melekler getirmektedir. Hz. Muhammed'e vahiy getiren meleğin ismi *Cibril* (Cebrail)'dir.

﴿٧﴾ وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُدِغَةً حَرَامًا
شَدِيدًا وَشَهُبًا ﴿٨﴾ وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ
لِلْمَسْمُوعِ فَمَنْ يَسْمَعُ آلَانَ يَجِدُ لَهُ شِهَابًا رَصَدًا ﴿٩﴾
وَأَنَّا لَا تَدْرِي أَشَرُّ أَرِيدَ يَمَنٍ فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ
رَبُّهُمْ رَشَدًا ﴿١٠﴾ وَأَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ
ذَلِكَ كُنَّا طَرَائِقَ قِدَادًا ﴿١١﴾ وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّنْ نُعْجِزَ
اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَن نُّعْجِزَهُ هَرَبًا ﴿١٢﴾ وَأَنَّا لَمَّا
سَمِعْنَا الْهُدَى آمَنَّا بِهِ فَمَنْ يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ فَلَا يَخَافُ
بَخْسًا وَلَا رَهَقًا ﴿١٣﴾ وَأَنَّا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا
الْقَاسِطُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا ﴿١٤﴾
وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ﴿١٥﴾

Allah'ın kimseyi yeniden diriltmeyeceğini sanırlardı. Biz göğü yokladık, onu sert bekçiler ve alevlerle doldurulmuş bulduk. Hâlbuki, biz göğün dinlenebileceği bir yerde oturuyorduk, ama şimdi kim dinlemeye yeltense, kendisini gözleyen bir ateş buluyor. Yeryüzünde olanlara kötülük mü istendi, yoksa Rableri onlara bir iyilik mi dilemiştir, biz bilmeyiz. Aramızda iyiler de vardır, başka türlü olanlar da. Biz çeşitli yollara ayrıldık. Yeryüzünde (kalsak da) Allah'ı aciz bırakamayacağımızı, (başka yere) kaçsak da O'nu aciz kılamayacağımızı anladık. Doğruluk rehberini (Kur'an'ı) dinlediğimizde ona inandık. Kim Rabbine inanırsa, ne hakkının yenmesinden, ne de (başka bir) kötü muamele görmekten korkar. İçimizde kendini Allah'a vermiş olanlar da var, yoldan çıkanlar da. Kendini Allah'a verenler, işte onlar doğru yolu aramaktadırlar; yoldan çıkanlar ise, cehenneme odun oldular”.

قَالَ عِزْرِيتُ مِنَ الْجِنِّ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ
مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ ﴿٣٩﴾

27 Neml/39. Cinlerden bir İfrîr (Süleyman'a): "Sen yerinden kalkmadan önce, onu (Saba kraliçesinin tahtını) sana ben getiririm; ben buna gücü yetecek güvenilir biriyim" dedi.

وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السَّمُومِ ﴿٢٧﴾

15 Hicr/27. Cinleri de daha önce kavurucu bir ateşten yaratmıştık.

وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُ بَنِينَ
وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿١٠٠﴾

6 En'am/100. Cinleri Allah yaratmışken, onları Allah'a ortak yaptılar. Ona, oğullar ve kızlar uydurdular. Hâşâ; O onların nitelemelerinden yücedir.

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا يَامَعْشَرَ الْجِنِّ قَدِ اسْتَكْبَرْتُمْ
مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ
بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا أَمَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَ لَنَا قَالَ النَّارُ
مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ
عَلِيمٌ ﴿١٢٨﴾ وَكَذَلِكَ نُوَلِّي بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا
بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٢٩﴾ يَامَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ
أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي

6 En'am/128. Allah hepsini toplayacağı gün: "Ey cin topluluğu! İnsanlardan çok kimseyi ayartıp kendi tarafınıza aldınız" der. İnsanlardan cinlerle dost olanlar: "Rabbimiz! Birbirimizden geçindik ve bize verdiğin sürenin sonuna ulaştık" derler. Allah: "Allah başka türlü dilemedikçe, temelli kalacağınız yer ateştir" der. Doğrusu Rabbin bilgi ve bilendir. 129. Haksızlık yapanları kazanıp durduklarından dolayı birbirinin dostu yaparız. 130. "Ey cin ve insan topluluğu! Size ayetlerimi

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْحَجِيمِ ﴿٧﴾ رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٨﴾ وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٩﴾

فَإِنْ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ ﴿٣٨﴾

تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَّقَطْنَ مِنْ فَوْقَيْنَ وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْأَرْضِ أَلَا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٠﴾

أَمْ يَحْسِبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلَىٰ وَرُسُلْنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ ﴿٨٠﴾

وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةُ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٩﴾ يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٥٠﴾

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلَىٰ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ ﴿٢٦﴾ لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ ارْتَضَىٰ وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ ﴿٢٨﴾

وَأَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ ﴿١٦﴾ وَالْمَلَكُ عَلَىٰ أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ ﴿١٧﴾

40 Mu'min/7-9. Arşı yüklenenler ve çevresinde bulunanlar, Rablerini övgü ile yüceltirirler, O'na inanırlar. Onlar, inananlar için (şöyle) bağışlanma dilerler: "Rabbimiz! İlmün ve rahmetin her şeyi kuşatmıştır. Tövbe edip Senin yoluna uyanları bağışla; onları cehennemden koru. Rabbimiz! İnananları ve onların babalarından, eşlerinden, soylarından iyi olanları kendilerine söz verdiğin devamlı mutluluk cennetlerine koy; şüphesiz Güçlü olan, Bilge olan ancak Sensin. Onları kötülüklerden koru! O gün kötülüklerden kimi korursan ona şüphesiz rahmet etmiş olursun. Büyük kurtuluş budur".

41 Fussilet/38. Eğer büyüklük tasarlarsa (bilsinler ki), Rabbinin katında bulunanlar hiç usanmadan, O'nu gece gündüz yüceltirirler.

42 Şura/5. Melekler Rablerini överek yüceltip, yeryüzünde bulunanlar için O'ndan bağışlanma dilerlerken, neredeyse gökler üstünden parçalanacak! İyi bilin ki, Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

43 Zuhruf/80. Yoksa kendilerinin sırlarını ve gizli görüşmelerini duymadığımızı mı sanırlar? Hayır, öyle değil; yanlarındaki bekçilerimiz yazmaktadırlar.

16 Nahl/49. Göklerde bulunanlar ve yerde bulunan bütün canlılar ve melekler büyüklük taslamadan Allah'a secde ederler. 50. Üstlerindeki Rablerinden korkarlar ve kendilerine emredileni yaparlar.

21 Enbiya/26. Onlar: "Rahmân çocuk edindi" dediler. Haşâ; melekler şerefli kılınmış kullardır. 27. Allah'tan önce söz söylemezler; O'nun emrini yerine getirirler. 28. (Allah) onların geçmişlerini ve geleceklerini bilir. Bunlar O'nun râzı olduğu kimseden başkası için aracılık edemezler, O'nun korkusundan titrerler.

69 Hakka/16. O gün gök yarılr ve gevşer. 17. Melekler onun çevresindedirler. O gün Rabbinin tahtını onlardan sekizi başları üstünde taşır.

تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ
خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ﴿٤﴾

وَإِنْ عَلَيْكُمْ لِحَافِظِينَ ﴿١٠﴾ كِرَامًا كَاتِبِينَ ﴿١١﴾
يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿١٢﴾

وَاتَّبِعُوا مَا تَتْلُو الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكٍ سَلِيمٍ وَمَا
كَفَرَ سَلِيمًا وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ
السَّحْرَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِ بَابِلَ هَارُوتَ
وَمَارُوتَ وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ
فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ
الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا يَذِّنُ
اللَّهُ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلَّمُوا
لَمَنْ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ وَلَبِئْسَ مَا
شَرُّوا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٢﴾

قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ
الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٣٢﴾

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ
اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ
﴿٩٧﴾ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ
وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ ﴿٩٨﴾

لَهُ مُعَقَّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ
أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُعَيِّرُوا مَا

70 **Mearic/4.** Melekler ve Ruh (Cebrâil), miktarı ellibin yıl olan bir gün içinde O'na yükselirler.

82 **İnfitar/10-12.** Yaptıklarınızı bilen değerli yazıcılar sizi gözetlemektedirler.

2 **Bakara/102.** Onlar Süleyman'ın hükümdarlığı aleyhine şeytanların söylediklerine – oysa Süleyman kâfir değildi, fakat insanlara büyücülüğü öğreten şeytanlar kafir olmuşlardı– ve Babil'deki iki meleğe, Hârut ve Mârut'a indirilene uydular. Bu ikisi: “Biz ancak denemek içiniz; sakın inkâr etmel!” demedikçe kimseye bir şey öğretmezlerdi. Ama insanlar bu ikisinden karı kocayı ayıracak şeyler öğreniyorlardı. Ne var ki, Allah'ın izni olmadıkça onunla kimseye zarar veremezlerdi. İnsanlar kendilerine zararı dokunacak ve fayda vermeyecek şeyleri öğreniyorlardı. Onlar büyüü satın alanların ahirette bir nasıpları olmadığını biliyorlardı. Keşke karşılığında kendilerini sattıkları şeyin ne kadar kötü olduğunu bilselerdi.

2 **Bakara/32.** Melekler: “Sen yücesin! Senin öğrettiğinden başka bir bilgimiz yoktur.”⁶³ Bilen Sensin, bilge Sensin” dediler.

2 **Bakara/97-98.** De ki: “Kendinden öncekini doğrulayan, inananlara yol gösteren ve müjdeleyen Kur'an'ı senin kalbine Allah'ın izni ile indiren Cebrail'e kim düşman olursa; kim Allah'a, meleklerine, elçilerine, Cebrail'e ve Mikail'e düşman olursa, bilsin ki, Allah inkar edenlere düşmandır”.

13 **Ra'd/11.** (İnsanın) ardında ve önünde onu izleyenler vardır. Allah'ın buyruğundan ötürü onu gözetirler.⁶⁴ Bir toplum kendini değiştir-

⁶³ Bu pasajın bağlamı gözönünde bulundurulduğunda, meleklerin “Senin öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur” şeklindeki yakarışları, onların tabiatlarının ve yeteneklerinin, -kendisine verilen bilgiden hareketle- bilgi üretebilen insandan farklı olduğunu göstermektedir.

⁶⁴ Sayısı belli olmamakla beraber insanın ahlaki muhtevalı bütün fiillerini meleklerin yazarak kaydettikleri ve -şeytanın aksine- insanı korumaya çalıştıkları, inanılması gereken bir husustur (ayrıca bkz. 82 İnfitar/ 10-12).

﴿٢٦﴾ كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ

55 **Rahman/26.** Onun (yeryüzünün) üzerinde bulunan her şey fanidir.

وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١١﴾

63 **Münafikun/11.** Bir kimsenin eceli gelip çatınca Allah onu asla geri bırakmaz⁶¹; Allah işlediklerinizden haberdardır.

E. MELEKLER

Melekler Kur'an'da, varlıklarına inanılması gereken gaybî varlıklar olarak yer aldıkları için, geleneksel Akâid kitaplarında bu konu bir iman ilkesi olarak işlenmiştir. Kur'an'da meleklerin aynı zamanda bir varlık kategorisi olarak karşımıza çıkması hasebiyle, biz bu bölümde ele aldık. Melekler Allah'ın varlığı yaratması ve kainattaki düzeni sürdürmesinde görev yapan memur varlıklardır. Onların mahiyetleri, bünyeleri (neden yaratıldıkları, nasıl oldukları) ve sayıları hakkında detaylı bilgilere sahip değiliz. Kur'an'da sadece bazı meleklerin isimleri geçmektedir. Araplar cahiliyye döneminde melekler ve onların Allah ile ilişkisi hakkında bir sürü batıl itikat ve hurafe üretmişlerdi. Kur'an bunları temizleyerek onlar hakkında sağlam bir inanç oluşturmuştur.

عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ ﴿٣٠﴾ وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَرْدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلَيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنِ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جَنَّاتُ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرَى لِلْبَشَرِ ﴿٣١﴾

74 **Müddessir/30.** (Cehennemin) başında ondokuz (bekçi) vardır. 31. Cehennemin bekçilerini yalnız meleklerden yaptık. Onların sayılarıyla, ancak inkar edenlerin denenmesini, kendilerine Kitab verilenlerin kesin bilgi edinmesini ve inananların da imanlarının artmasını sağladık. Kendilerine Kitab verilenler ve inananlar şüpheye düşmesinler. Kalblerinde hastalık bulunanlar ve inkarcılar: "Allah bu misalle neyi murad etti?" desinler. İşte Allah, böylece, dilediğini saptırır, dilediğini de doğru yola erdirtir. Rabbinin ordularını kendisinden başkası bilmez. Bu, insanoğluna bir öğütten ibarettir.

وَسَمَّ مِنْ مَلَكَ فِي السَّمَاوَاتِ لَا تُعْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَى ﴿٢٦﴾

53 **Necm/26.** Allah, dilediğine ve hoşnut olduğuna izin vermedikçe, göklerde bulunan nice meleklerin aracılık etmeleri bir şeye yaramaz.

عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى ﴿٥٠﴾ ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَى ﴿٦٠﴾ وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَى ﴿٧٠﴾ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى ﴿٨٠﴾ فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى ﴿٩٠﴾ فَأَوْحَى إِلَى عَبْدِهِ مَا

53 **Necm/5-8.** Onu (Kur'an'ı) çok güçlü ve sağlam kavrayışlı olan (Cebrâil) öğretmiştir; en yüksek ufukta iken doğruluvermiş, sonra yaklaşmış ve aşağı inmiştir. 9. (İkisi-

⁶¹ Ölüm nedenleri insanın kendisi ve çevresi tarafından hazırlanmış ise Allah koyduğu kanunu bozmaz.

أَوْحَى ﴿١٠﴾ مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى ﴿١١﴾
 أَفَتَمَارُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَى ﴿١٢﴾ وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَى
 ﴿١٣﴾ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى ﴿١٤﴾

nin arası) iki yay aralığı kadar, belki daha da az kalmıştı. 10. (Allah) o anda kuluna vahyedeceğini vahyetti. 11. Onun gördüğü, gönlünün uydurması değildi. 12. Ey inkârcılar! Gördüğü şey hakkında ondan kuşkulaniyor musunuz? 13-14. Andolsun ki, (Muhammed) onu (Cebrail'i) en uzak-taki sedir ağacının yanında⁶², başka bir inişinde (bir kere daha) görmüştü.

لَيْلَةَ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴿٣﴾ تَنْزِيلُ الْمَلَائِكَةِ
 وَالرُّوحُ فِيهَا يَأْتِي رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرِ ﴿٤﴾ سَلَامٌ
 هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ ﴿٥﴾

97 Kadir/3. Ölçüm gecesi bin aydan daha hayırlıdır. 4. Melekler ve Ruh (Cebrâil) o gecede Rablerinin izniyle her türlü iş için iner dururlar. 5. O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir.

إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ
 وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ ﴿٢٠٦﴾

7 A'raf/206. Rabbinin katında olanlar, ona kulluk etmekte kibirlenmezler. O'nu yüceltirler ve O'na secde ederler.

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ
 رُسُلًا أُولَىٰ أَجْنَحَةٍ مَّتَنًى وَثَلَاثَ وَرَبَاعَ يَزِيدُ فِي
 الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾

35 Fatır/1. Övgü, gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikiye, üçer, dörder kanatlı elçiler kılan Allah'adır. O yaratmada, dilediğini artırır. Allah'ın gücü her şeye yeter.

وَمَا نَنْزِلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا
 وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ﴿٦٤﴾

19 Meryem/64. Biz ancak Rabbinin buyruğuyla ineriz. Önümüzde, arkamızda ve bunların arasında ne varsa hepsi O'na aittir. Rabbin aslâ unutmaz.

وَمَا مِنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَعْلُومٌ ﴿١٦٤﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ
 الصَّافُّونَ ﴿١٦٥﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُونَ ﴿١٦٦﴾

37 Saffat/164-166. (Melekler şöyle derler:) "Bizim her birimizin bilinen bir makamı vardır. Şüphesiz biz sıra sıra duranlar, şüphesiz biz (Allah'ı) tesbih edenleriz".

وَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ
 بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ
 رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٥﴾

39 Zümer/75. Melekleri, arşın etrafını çevirmiş oldukları hâlde, Rablerini överek yüceltirken görürsün. Artık insanların aralarında adaletle hükmolunmuştur. "Övgü, dünyaların Rabbi olan Allah'adır" denir.

⁶² sidretu'l-muntehânın mahiyetine ilişkin çok şey söylenmiştir (görme sınırı, beşerî bilginin sınırı vb.). "Sıra sıra dizili ağaçların en sonundaki ağaç" anlamındaki bu ifadenin, sembolik bir dille, insanın ulaşabileceği en son sınırı anlatmak için kullanıldığı anlaşılmaktadır.

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ لَمَعْرُونٌ ﴿٢٦﴾

6 En'am/2. Sizi çamurdan yaratan, sonra bir süre koyan O'dur. Belirli bir süre de kendi katındadır.⁵⁷ Bir de tutup şüphe edersiniz.

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفْرَطُونَ ﴿٦١﴾ ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقُّ أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ ﴿٦٢﴾

6 En'am/61. O, kullarının üstünde yegâne güç sahibidir. Size koruyucular gönderir. Birinize ölüm geldiği zaman, elçilerimiz onun canını bir eksiklik yapmadan alırlar.⁵⁸ 62. Sonra, onlar gerçek sahipleri olan Allah'a geri verilirler. Hüküm yalnız O'nundur ve O hesaba çekenlerin en hızlısıdır.

اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَمِيسَلٌ لِّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾

39 Zümer/42. Allah, insanların canlarını ölümleri anında, ölmeyenlerini de uyuklarında alır; sonra, ölmesine hükmettiklerinin (ölümünü gerçekleştirdiklerinin) ruhlarını tutar, diğerlerini ise bir süreye kadar salverir. Doğrusu bunda düşünen kimseler için dersler vardır.

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ ثُمَّ لَتَكُونُوا شِوْعًا وَمِنْكُمْ مَنْ يَتَوَفَّى مِنْ قَبْلِ وَلِتَبْلُغُوا أَجَلًا مُّسَمًّى وَلَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٦٧﴾

40 Mu'min/67. Sizi topraktan, sonra bir damla sıvıdan, sonra yapışkan bir nesneden yaratıp, sonra ergenlik çağına ulaşmanız, sonra da yaşlanmanız için bebek olarak dünyaya getiren O'dur. Kiminiz daha önce öldürülür, kiminiz de belirtilmiş bir süreye⁵⁹ ulaşırsınız. Belki artık aklınızı kullanırsınız.

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَتَوَفَّاكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْ لَا يَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٧٠﴾

16 Nahl/70. Allah sizi yaratmıştır, sonra sizi öldürecektir. İçinizden kimileri, biraz bilginin ardından, hiçbir şey bilmez hale gelecekleri, ömrün en güçsüz çağına ulaştırılırlar. Doğrusu, Allah bilir ve her şeye güç yetirir.

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِنَّ مِتَّ فَهُمْ الْخَالِدُونَ ﴿٣٤﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَٰئِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٣٥﴾

21 Enbiya/34. (Ey Muhammed!) Senden önce de hiçbir insana ölümsüzlük vermedik. Sen öleceksin de, onlar temelli mi kalacaklar? 35. Ölümü herkes tadacak. Bir imtihan olarak sizi iyilik ve kötülükle deneriz. Sonunda Bize geri döndürüleceksiniz.

⁵⁷ Birinci süre insan cinsinin ömrü için tayin edilmiş maksimum sınırdır, tek tek bireylerin yaşama süreleri değil; ikinci süre ise, (ecel musemmâ) dünyanın ömrüdür.

⁵⁸ Ölüm meleği (Azrail), kişinin ölümünün nedenlerini hazırlayan fail değildir; o ancak kişinin kendinin, başka insanların veya doğal gelişmelerin hazırlamış olduğu nedenler sonucu (ölüm geldiği zaman) Allah'ın izniyle canı (ruh) almayı gerçekleştirmektedir.

⁵⁹ İnsan cinsi için tayin edilen tabii sınırı.

ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَيِّتُونَ ﴿١٥﴾

23 Mu'minun/15. Sizler, bütün bunlardan sonra öleceksiniz.

قُلْ يَتُوقَاكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴿١١﴾

32 Secde/11. De ki: "Sizden sorumlu olan ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbî-nize döndürüleceksiniz".

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٥٧﴾

29 Ankebut/57. Herkes ölümü tadacaktır. Sonunda Bize döndürüleceksiniz.

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كِتَابًا مُّجَلًّا وَمَنْ يَرِثْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِيهِ مِنْهَا وَمَنْ يَرِثْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِيهِ مِنْهَا وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٥﴾

3 Al-i İmran/145. Hiçbir kimse, Allah'ın izni olmadan ölmez. O, belli bir süreye bağlanmıştır.⁶⁰ Kim dünya kazancını isterse, ona ondan veririz. Kim de ahiret kazancını isterse, ona da ondan veririz. Şükredenleri ödüllendireceğiz.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّقُونَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ﴿١٨٥﴾

3 Al-i İmran/185. Herkes ölümü tadacaktır ve kıyamet günü (hakettiğiniz) karşılıklar kesinlikle ödenecektir. Kim ateşten uzaklaştırılıp cennete sokulursa, artık o kurtulmuştur. Bu (yaşadığınız) hayat ise, aldatıcı bir eğlenmeden başka bir şey değildir.

قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنِ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوْ الْقَتْلِ وَإِذَا لَا تُمْتَعُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٦﴾ قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِمُكُمْ مِنَ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٧﴾

33 Ahzap/16. (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer ölmekten veya öldürülmekten kaçırıyorsanız, (bilin ki) kaçmak size fayda vermeyecektir; kaçsanız bile az bir zamandan fazla yaşatılmazsınız". 17. De ki: "Allah size bir kötülük dileyecek veya bir rahmet dileyecek olsa, sizi O'na karşı kim koruyabilir?" Kendilerine Allah'tan başka ne bir dost, ne de bir yardımcı bulabilirler.

أَنَّمَا تَكُونُوا يُدْرِكُكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشَيَّةٍ وَإِنْ تُصِيبُهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا ﴿٧٨﴾

4 Nisa/78. Nerede olursanız olun, sağlam kaleler içinde olsanız bile, ölüm size ulaşır. Onlara bir iyilik gelse: "Bu Allah katındandır" derler. Onlara bir kötülük gelse: "Bu senin yüzündendir" derler. De ki: "Hepsi Allah katındandır". Bunların nesi var; ne-redeyse hiçbir söyleneni anlamıyorlar?

⁶⁰ Yani hiçbir ölüm olayı Allah'ın bilgisi, iradesi ve izni dışında değildir. Ömrün süresi ve ölüm anının bilgisi Allah katında kesindir. Çok kere yapıldığı gibi, bu ayetten ömrün süresini ve dolayısıyla ölümün şeklini Allah'ın önceden 'belirlediği' sonucunu çıkarmak yanlıştır. Burada sadece ölüm olayının, Allah'ın onayı ile ve bilgisi dahilinde gerçekleştiği vurgulanmaktadır.

الدِّمَاءَ وَتَحْنُ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَلَقَدْ لَكَ قَالَ إِلَيَّ
أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾

biz Seni överek yüceltiyor ve Seni ulu tutuyoruz" dediler. (Allah:) "Ben sizin bilmediklerinizi bilirim" dedi.

زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ
وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ
الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَبَإِ ﴿١٤﴾

3 Al-i İmran/14. Kadınlara, oğullara, kantar kantar altın ve gümüşe, nişanlı atlara, hayvanlara ve ekinlere karşı düşkünlük insanlara süslü gösterilmiştir. Bunlar dünya hayatının nimetleridir.⁵² Oysa dönüp gidilecek en güzel yer Allah katındadır.

يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخَلَقَ الْإِنْسَانَ
ضَعِيفًا ﴿٢٨﴾

4 Nisa/28. Allah yükünüzü hafifletmek istiyor; çünkü insan zayıf yaratılmıştır.

إِنَّ هَؤُلَاءِ يُجِبُونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا
ثَقِيلًا ﴿٢٧﴾

76 İnsan/27. Doğrusu, insanlar çabuk olanı severler de, ağır(lığı çekilmez) bir günü aralarına atarlar.

وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ إِنَّ
الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ ﴿٦٦﴾

22 Hac/66. Size can veren, sonra öldürecek, sonra yine diriltecek olan O'dur. İnsan gerçekten pek inkarcıdır.

3. İnsanın Eceli ve Ölüm

ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ ﴿٢١﴾ ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنْشَرَهُ ﴿٢٢﴾

80 Abese/21. Sonra (Allah) onu öldürür⁵³ ve kabre koyar. 22. Sonra, dilediği zaman onu (tekrar) diriltir.

⁵² Aslında dünya hayatının nimetleri cazibelerini, insanın fitrî (yaratılışından gelen) ihtiyaçlarına cevap verici olmalarından almaktadırlar; bu itibarla, bizzat kötü ve kötülüğe itici değildirler. Bunların ahlaki değerini belirleyecek olan, insanın hürriyetini kullanma biçimidir. Insandan beklenen, dünya nimetlerinin cazibesinin peşine takılıp, onları varoluş gayesi haline getirmesi değil, bunlara, görevini yerine getirmesi için emrine verilmiş araçlar olmanın ötesinde bir değer atfetmemesidir. Kur'an, insandan, dünya nimetlerine karşı olumsuz bir tavır takınmasını istememektedir; aksine, onun önerdiği hayat tarzı, bu nimetlerden yararlanmanın belli bir ölçüye göre olmasıdır. Aksini iddia etmek, Kur'an'ın insanı kendisiyle karşı karşıya getirdiğini söylemekten farksız olur. Oysa, Kur'an tam aksine, getirdiği ölçüler ve sınırlamalarla, insanın kendisiyle, toplumla ve tabiatla zıtlaşmasının önünü almayı hedeflemektedir.

⁵³ Arapça'da öldürme fiili üç türlü ifade edilir. Ölüm nedenlerini hazırlayarak canın çıkmasını sağlayacak bir fiili gerçekleştirmek anlamında öldürme, *katl* kelimesiyle ifade edilir. Organizmanın tabii ölümünün Allah tarafından gerçekleştirilmesi ise, *mevt* (doğal ölüm) kelimesiyle aynı kökten gelen *imâte* kelimesiyle ifade edilir. Bir de *vefât* kökünden gelen *teveffâ* fiili vardır. Bu da "can almak" anlamına gelir ve Kur'an'da genellikle ölüm meleğinin yaptığı işi ifade etmek için kullanılır. Bu ayette *emâtehu* ifadesi kullanılmıştır; bütün insanların sonuç itibarıyla Allah'ın kanununa uyarak ölmesi demektir.

﴿٢٧﴾ كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ الرَّاقِي ﴿٢٦﴾ وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ ﴿٢٧﴾
وَوَظَنَ أَنَّهُ الْفِرَاقُ ﴿٢٨﴾ وَالتَّقَتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ
﴿٢٩﴾ إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ ﴿٣٠﴾

75 Kiyamet/26-27. Dikkat edin; can (boğaza gelip) köprücük kemiklerine dayandığı zaman: "Çare bulan yok mudur?" denir. 28. Artık ayrılık vaktinin geldiğini anlar. 29. Bacaklar birbirine dolaşır. 30. O gün sevk Rabbinin huzurudur.

وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ
تَحِيدُ ﴿١٩﴾

50 Kaf/19. Ölüm sarhoşluğu gerçekten gelir.⁵⁴ (Ey insan!) İşte bu, senin öteden beri kaçtığın şeydir.

وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٦٨﴾

36 Yasin/68. Biz kimi uzun ömürlü kılsak onun yaratılışını tersine çeviririz.⁵⁵ Akıllarını kullanmazlar mı?

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ
أَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَمَا
يَعْمُرُ مِنْ مُعَمَّرٍ وَلَا يُنْقِصُ مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ
إِنْ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١١﴾

35 Fatır/11. Allah sizi topraktan, sonra bir damla sudan yaratmış, sonra da sizi çiftler hâlinde var etmiştir. Dişinin gebe kalması ve doğurması, ancak O'nun bilgisine göredir. Ömrü uzun olanın çok yaşaması ve ömürlerinin kısaltılması şüphesiz bir kitapta- dır. Doğrusu, bu Allah'a kolaydır.

نَحْنُ قَدَرْنَا بَيْنَكُمْ الْمَوْتَ وَمَا تَحْنُ بِمُسْبِقِينَ ﴿٦٠﴾
عَلَى أَنْ يُبَدَّلَ أَمْثَالَكُمْ وَنُشِيعَكُمْ فِي مَا لَا
تَعْلَمُونَ ﴿٦١﴾

56 Vakıa/60-61. Ölümü aranızda Biz tayin ettik⁵⁶; sizin yerinize benzerlerinizi getirme ve sizi de bilmediğiniz şekilde (yeniden) var etme konusunda kimse önümüze geçemez.

فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُقُومَ ﴿٨٣﴾ وَأَنتُمْ حِينِيذٍ
تَنْظُرُونَ ﴿٨٤﴾ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا
تُبْصِرُونَ ﴿٨٥﴾ فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ ﴿٨٦﴾
تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٨٧﴾

56 Vakıa/83-87. Can boğaza dayanınca –ki siz o zaman bakıp kalırken, Biz ona sizden daha yakınızdır, ama siz göremezsiniz–, siz de aynı ölüm kanununa tâbî değilseniz ve eğer bu sözünüzde samimi iseniz, o (çık- mak üzere olan) canı geri çevirsenize!

⁵⁴ Kur'an'da anlam verilmesi en zor ifadelerden birisi de *bi'l-hakk* kullanımıdır. Bu zorluk hem *hakk* kelimesinin, hem de başındaki *bâ* harf-i cerinin pek çok anlama gelebilmesinden kaynaklanmaktadır. Örneğin, bu pasajı "... gerçekten gelir" şeklinde çevirebileceğimiz gibi, "... bir ölçüye göre gelir (rasgele gelmez)" şeklinde çevirmek de mümkündür. Aynı şekilde, buradaki harf-i ceri *câ'e* fiiliyle bağlantılı düşünülürse, ayete şöyle bir anlam vermemiz de mümkün olur: "Ölüm sarhoşluğu şu hakikati beraberinde getirir: İşte kaçıp durduğunuz şey budur!"

⁵⁵ Uzun yaşama hırslı taşıyanlara, uzun yaşayan insanın, yaşlandıkça çocuklaştığı gerçeği hatırlatılmaktadır.

⁵⁶ Bu ifadeyi birçok çevirmen ve yorumcu, "ne zaman öleceğinizi tayin eden Biziz" şeklinde anlamaktadır. Oysa, ibarenin yalın anlamı şöyledir: "Ölme kanununu ve ölüm gerçeğini insanların arasına koyan Biziz". Yani, insanların belli sebepler ve hastalıklar sonucu veya metabolizmanın maksimum süresini doldurduktan sonra tabii olarak –mumun yanarak bitmesi gibi– ölmesi kanununu koyan, insan yaşamı için belli bir üst sınır belirleyen (takdir eden) Allah'tır.

وَيَذُغُ الْإِنْسَانَ بِالْمِثْرِ دُعَاةً بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا ﴿١١﴾

17 İsrâ/11. İnsan iyiliği istercesine kötülüğü ister. İnsan gerçekten çok acelecidir.

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَلْعُونُ إِلَّا إِيَّاهُ فَلَمَّا نَجَّكُمُ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا ﴿٦٧﴾

17 İsrâ/67. Denizde bir sıkıntıya düştüğünüz zaman O'ndan başka yalvardıklarınız ortadan kaybolur. Ama O sizi karaya çıkarıp kurtardığı zaman, yine yüz çevirirsiniz. Zaten insan pek nankördür.

وَإِذَا أَعْمَنَّا عَلَى الْإِنْسَانِ آغْرَضَ وَتَأَى بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يَئُوسًا ﴿٨٣﴾

17 İsrâ/83. İnsana iyilikte bulunduğumuz zaman yüz çevirir ve yan çizer. Ona bir kötülük dokununca da, umutsuz kesilir.

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَا لِحِثْبِهِ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّ كَأَن لَّمْ يَذْعُنَا إِلَى ضُرِّ مَسَّهُ كَذَلِكَ زَيْنٌ لِّلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢﴾

10 Yunus/12. İnsana bir darlık değince, yan yatarken, otururken veya ayakta iken Bize yakarır durur. Ancak, Biz onun darlığını kaldırıncı, sanki başına gelen darlıktan ötürü Bize hiç yakarmamış gibi olur.⁴⁹ İşlerinde aşırı gidenlere, yapmış oldukları böylece süslü gözükür.

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ مَسَّتْهُمْ إِذَا لَهُمْ مَكْرٌ فِي آيَاتِنَا قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ ﴿٢١﴾ هُوَ الَّذِي يُسِرُّكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّى إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلْكِ وَجَرَيْنَ بِهِمْ بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنْ أَنجَيْتَنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٢٢﴾ فَلَمَّا أَنجَاهُمْ إِذَا هُمْ يَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ يَأْتِيهَا النَّاسُ إِيْمًا يَعْجُبُكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٣﴾

10 Yunus/21. Kendilerine dokunan bir darlığın ardından insanlara bir bolluk tattırdığımızda, hemen âyetlerimize yönelik bir tuzak kurarlar. De ki: "Allah tuzak kurmakta daha çabuktur". Elçilerimiz kurduğunuz tuzakları yazıyorlar. 22. Sizi karada ve denizde yürüten O'dur. Bulduğunuz gemi, içindekileri hoş bir rüzgarla götürürken, yolcular neşelenirler. Bir kasırga çıkıp da onları her yönden dalgaların sardığı ve çepeçevre kuşatıldıklarını sandıkları anda ise, dîni sırf Allah'a halis kılarak: "Bizi bu tehlikeden kurtarır-san, andolsun ki, şükredenlerden olacağız" diye O'na yalvarırlar. 23. Allah onları kurtarıncı, hemen yeryüzünde haksız yere taşkınlıklara başlarlar. Ey insanlar! Bu hayatınızda menfaat (elde etmek) için yaptığınız taşkınlık kendi aleyhinizedir. Sonra dönüşünüz bizedir; yapmış olduklarınızı size bildireceğiz.

⁴⁹ İnsanın en büyük zaafılarından birisi de, başı darda kaldığında Allah'ı hatırlayıp, O'na sığınması; işler yoluna girince de, O'nu unutmakta gecikmeyişiştir.

وَلَقَدْ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَكَفُورٌ كَفُورٌ ﴿٩﴾ وَلَقَدْ أَذَقْنَاهُ نَعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَاءٍ مَسَّتَهُ لَيَقُولُنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ ﴿١٠﴾

وَمَا أُبْرِئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٣﴾

وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ ﴿٤﴾

خُلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ سَأَرِيكُمْ آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ ﴿٣٧﴾

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا أَذَقَهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يَشْكُرُونَ ﴿٣٣﴾ لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣٤﴾

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِيبِهِمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ ﴿٣٦﴾

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ

11 Hud/9. İnsana katımızdan bir rahmet tattırıp, sonra da onu ondan çekip alsak, umutsuz bir nanköre döner. 10. Başına gelen bir sıkıntıdan sonra, ona bir nimet tattırsak: "Kötülükler benden gitti" der. Gerçekten, o böbürlenlen bir şımarıktır.

12 Yusuf/53. (Yusuf:) "Ben kendimi temize çıkarmam, çünkü Rabbimin esirgemesi dışında, nefis kötülüğü emreder. Rabbim çok bağışlayıcı ve merhametlidir" dedi.⁵⁰

43 Zuhruf/15. Tutup, kullarından bazılarını O'nun bir parçası saydılar.⁵¹ İnsan gerçekten açıkça nankördür.

16 Nahl/4. O, insanı bir damla sudan yarattı, ama o apaçık bir hasım olup çıktı.

21 Enbiya/37. İnsan acelecî olarak yaratılmıştır. Size âyetlerimi göstereceğim, bunu Benden acele istemeyin.

30 Rum/33-34. İnsanlar bir darlığa uğrayınca Rablerine dönerek O'na yalvarırlar, sonra Allah, katından onlara bir rahmet tattırınca, içlerinden bir kısmı kendilerine verdiklerimizi inkâr ederek Rablerine eş koşarlar. Zevklenin bakalım; yakında bileceksiniz.

30 Rum/36. İnsanlara bir rahmet tattırdığımız zaman ona sevinirler, ama kendi elleriyle yaptıklarından ötürü başlarına bir kötülük gelince, hemen umutsuzluğa düşerler.

2 Bakara/30. Rabbin, meleklerle: "Ben yer-yüzünde bir halife var edeceğim" demişti. Onlar: "Orada bozgunculuk yapacak, kanlar akıtacak birini mi yaratacaksın? Oysa,

⁵⁰ Hz. Yusuf kıssasında geçen bu cümlelin Hz. Yusuf'a mı yoksa Melik'in karısına mı ait olduğu noktasında yorumcular arasında ihtilaf vardır. Sözün içeriğini göz önünde bulunduranlar cümlelin Hz. Yusuf'a ait olduğunu, konuşmanın bağlamını göz önünde tutanlar ise Melik'in karısına ait olduğunu iddia etmişlerdir.

⁵¹ Bilindiği gibi, Hristiyanlar Hz. İsa'ya, Yahudiler'den bir grup Uzeyr'e 'Allah'ın oğlu', müşrikler de meleklerle 'Allah'ın kızları' diyorlardı.

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى ﴿١﴾ وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى ﴿٢﴾ وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ﴿٣﴾ إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى ﴿٤﴾

وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا ﴿١﴾ وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَاهَا ﴿٢﴾ وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَاهَا ﴿٣﴾ وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا ﴿٤﴾ وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَاهَا ﴿٥﴾ وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَاهَا ﴿٦﴾ وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ﴿٧﴾ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ﴿٨﴾ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ﴿٩﴾

وَالَّتَيْنِ وَالزَّيْتُونِ ﴿١﴾ وَطُورِ سِينِينَ ﴿٢﴾ وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ﴿٣﴾ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٤﴾ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ﴿٥﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٦﴾

لَا أَقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ ﴿١﴾ وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ ﴿٢﴾ وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدَ ﴿٣﴾ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ ﴿٤﴾

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ لَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٧٨﴾

الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ ﴿٧﴾ ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ ﴿٨﴾ ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٩﴾

قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾

92 Leyl/1. Kararıp ortalığı бүрүдүгү zaman geceye andolsun. 2. Açılıp aydınlatıldığı zaman gündüze andolsun. 3. Erkeği ve dişiği yaratana andolsun. 4. Ey insanlar! Doğrusu, sizin çalışmalarınız çeşitlidir.

91 Şems/1-9. Güneşe ve onun ışığına, onu izleyen aya, güneşi ortaya koyan gündüze, onu örten geceye, göğe ve onu bina edene, yere ve onu yayana, nefse ve onu şekillendirene, sonra da ona iyilik ve kötülük yapma kabiliyeti verene andolsun ki, kendini arıtan kurtuluşa ermiştir.

95 Tin/1. Andolsun incire ve zeytine 2. Andolsun Sina dağına 3. Andolsun bu güvenli Mekke şehrine. 4. Biz insanı en güzel şekilde yarattık. 5. Sonra onu aşağıların en aşağısına yuvarladık.⁴⁶ 6. Yalnız, inanıp yararlı iş işleyenler bunun dışındadır. Onlara kesintisiz ecir vardır.

90 Beled/1-4. Hayır hayır, senin oturduğun bu şehre, babaya ve oğluna yemin ederim ki, Biz insanı sıkıntı içinde⁴⁷ yarattık.

23 Mu'minun/78. Oysa sizin için kulaklar, gözler ve gönüller var eden O'dur. Ne az şükrediyorsunuz.

32 Secde/7-9. (Allah) yarattığı her şeyi güzel yapan, insanı başlangıçta çamurdan yaratan, sonra onun soyunu bayağı bir suyun özünden yapan, sonra onu şekillendirip ona ruhundan üfleyen, size kulaklar, gözler ve gönüller verendir. Öyleyken pek az şükrediyorsunuz.

67 Mülk/23. (Ey Muhammed!) De ki: "Sizi yaratan, sizin için kulaklar, gözler ve kalpler var eden O'dur. Ne az şükrediyorsunuz!"

⁴⁶ "Aşağıların en aşağısına yuvarladık" ifadesinin tefsirlerdeki en muteber yorumu şöyledir: İnsan, kendisine verdiğimiz irade ile, isyanı, küfrü ve ahlaksızlığı seçerek en adi bir varlık konumuna düşebilir.

⁴⁷ Yani insanoğlu yaratılışı gereği, hayatta çeşitli sıkıntılarla içiçe yaşayacaktır.

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣١﴾

2 Bakara/31. Ve Âdem'e isimlerin tümünü öğretti, sonra onları meleklerle gösterip: "Eğer doğru sözlü iseniz şunların isimlerini Bana söyleyin!" dedi.⁴⁸

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴿٧٢﴾

33 Ahzap/72. Doğrusu, Biz sorumluluğu göklere, yere ve dağlara sunmuşuzdur da, onlar bunu yüklenmekten çekinmiş ve ondan korkup titremişlerdir. Onu insan yüklenmiştir. Gerçekten insan pek zalim ve çok cahildir.

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٢﴾ إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ﴿٣﴾

76 İnsan/2. Biz insanı katışık bir damladan yarattık; onu deneyeceğiz. Bu yüzden, onun işitmesini ve görmesini sağladık. 3. Ona (insana) doğru yolu da gösterdik; artık ister şükreder, ister nankörlük eder.

b) İnsanın Zaafırları

وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا ﴿١﴾ فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا ﴿٢﴾ فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا ﴿٣﴾ فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا ﴿٤﴾ فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ﴿٥﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ﴿٦﴾ وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ﴿٧﴾ وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ﴿٨﴾

100 Adiyat/1-5. Nefes nefese koştukça koşanlara, kıvılcımlar saçanlara, sabah sabah akın edenlere, toz kaldıranlara ve topluluğun ortasına girenlere and olsun. 6. İnsan Rabbine karşı gerçekten pek nankördür. 7. Buna kendisi de tanıktır. 8. Ve insan mala çok düşkündür.

قُلِ الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرَهُ ﴿١٧﴾

80 Abese/17. Canı çıksın insanın, o ne nankördür!

وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ﴿٧﴾ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ﴿٨﴾ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ﴿٩﴾ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ﴿١٠﴾

91 Şems/7-10. Nefse ve onu şekillendirene, sonra da ona iyilik ve kötülük yapma kabiliyeti verene andolsun ki, kendini arıtan kurtuluşa ermiş; kendini kötülüğe düşüren de ziyana uğramıştır.

كَلَّا بَلْ تُجِئُونَ الْعَاجِلَةَ ﴿٢٠﴾ وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ ﴿٢١﴾

75 Kıyamet/20. Hayır, hayırl! Sizler çabuk olanı (bu dünyayı) seversiniz. 21. Daha sonrakini (Ahireti) ise bırakırsınız.

قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ عَرَائِينَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذَا لَا أَمْسَکَتْكُمْ خَشْيَةُ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَفُورًا ﴿١٠٠﴾

17 İsra/100. De ki: "Rabbimin rahmet hazinelerine siz sahip olsaydınız, harcamaktan korkarak (elinizde) tutardınız. İnsan gerçekten pek cimridir.

⁴⁸ İnsanın en ayırdedici özelliği, şuuru (aklı) ile çevresindeki şeylere isim vermesidir. Allah insanın bu kabiliyetini meleklerle göstererek, "insan" diye ayrı bir varlık yaratmasının hikmetini onlara iktıa yoluyla kabul ettirmektedir.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ ﴿١٤﴾

خَلَقَ الْإِنْسَانَ ﴿٣﴾ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ﴿٤﴾

هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا ﴿١﴾ إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٢﴾ إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ﴿٣﴾

نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَالَهُمْ تَبْدِيلًا ﴿٢٨﴾

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقَرُّ فِي

4 Nisa/1. Ey insanlar! Sizi tek bir nefisten yaratan, ondan eşini⁴² yaratan ve ikisinden pek çok erkek ve kadın türeten Rabbinize saygılı olun. Adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'a ve yakın hısımlara saygılı olun. Doğrusu sizi Allah gözetmektedir.

55 Rahman/14. O, insanı pişmiş çamur gibi kuru balçıktan yaratmıştır.

55 Rahman/3-4. İnsanı yarattı, ona konuşmayı öğretti.

76 İnsan/1. İnsanın üzerinden, onun henüz anılmaya değer bir şey olmadığı uzun bir zaman geçmemiş midir?⁴³ 2. Biz insanı katışık bir damladan yaratık; onu deneyeceğiz. Bu yüzden, onun işitmesini ve görmesini sağladık. 3. Ona (insana) doğru yolu da gösterdik; artık ister şükreder, ister nankörlük eder.

76 İnsan/28. Onları Biz yarattık ve mafsallarını pekiştirdik. Dilersek onları benzerleri ile değiştiririz.

22 Hac/5. Ey insanlar! Tekrar dirilmekten şüphede iseniz, (bilin ki) Biz sizi topraktan⁴⁴, sonra bir damla sudan, sonra yapışkan bir nesneden, sonra da yaratılışı belli belirsiz bir çiğnemlik etten yaratık ki, size (kudretimizi) açıkça göstereyim.⁴⁵ Dile-

⁴² Müfessirlerin çoğu, bu ayetteki *nefs* kelimesini Hz. Âdem, zevce (eş) kelimesini de Havva olarak yorumlamaktadırlar. Kitab-ı Mukaddes'teki, Havva'nın Âdem'in ege kemiğinden yaratıldığı yolundaki ifade esas alınacak olursa, bu yorum doğru kabul edilebilir. Ancak, Ebu Muslim'den rivayet edildiği şekliyle *minhâ* (ondan) ifadesini *min cinsihâ* (aynı cinsten) olarak yorumlayacak olursak, kadın ve erkeğin, bir tek biyolojik varlıktan yaratıldığı sonucuna varabiliriz. Bu yoruma göre, önce Âdem sonra ondan eşi Havva yaratılmış değildir. Ancak, yaratılışla ilgili diğer Kur'an pasajları da gözönünde bulundurulacak olursa (bkz. 7 A'raf/189), klasik yorumun da bir çırpıda atılamayacağı görüldür.

⁴³ Önce kainat, sonra yeryüzü ve içinde insanın yaşamasına imkan sağlayacak bütün canlı-cansız mahlukat yaratılıp hazırlandıktan sonra insan yaratılmıştır.

⁴⁴ Bazı İslam bilginlerine göre toprak, çamur, süzölmüş çamur, kuru balçık, su vs. gibi, insanın yaratıldığı ham maddeye ilişkin ifadeler, ilk insan Hz. Âdem'in Allah'ın iradesiyle kemale erişinceye kadar bir evrim geçirdiğini ifade etmektedir. Yoksa insanın yaratılışı, heykel çamurundan heykel yapma gibi olmamıştır. Bu görüşü, insanın maymundan evrildiği şeklindeki Darwinci evrim kuramı ile karıştırmamak gerekir.

⁴⁵ Herbir insanın yaratılışındaki aşamaları anlatan *nutfе*, *'alaka*, *mudğ'a* gibi kelimelere çok çeşitli anlamlar verilir (*nutfе*: sperma, *'alaka*: embrio vb.). Bu anlamlar genellikle, bu kelimelerin neye delalet ettiği sorusuna çağdaş biyolojinin verileri ışığında verilen cevaplardır. Müslüman müfessirler öteden beri böyle bir tutumu

الْأَرْحَامَ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخَرِّجُكُمْ طِفْلًا
ثُمَّ لِنَبْلُوَكُمْ أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفَّىٰ وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ
إِلَىٰ أَرْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا وَتَرَى
الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ
وَأَبْتَتَ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ﴿٥﴾

diğimizi belli bir süreye kadar rahimlerde tutarız; sonra sizi çocuk olarak çıkarırız, böylece yetişip ergenlik çağına varırsınız. Kiminiz öldürülür, kiminiz de ömrünün en fena zamanına ulaştırılır da, bilir hâldeyken, bir şey bilmez olur. Yeryüzünü kupkuru görürsün, fakat biz ona su indirdiğimiz zaman yeryüzü kıpırdanır, kabarır ve her güzel türden yetiştirir.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَحَجَلْنَاكُمْ
شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ
إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١٣﴾

49 Hucurat/13. Ey insanlar! Biz sizleri bir erkekle bir dişiden yaratık ve birbirinizi tanıyasınız diye sizi milletler ve kabileler hâline koyduk. Allah katında en değerliniz O'na en çok saygılı olanınızdır. Allah bilendir, haberdardır.

خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ
صُورَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿٣﴾

64 Teğabün/3. O, gökleri ve yeri gerektiği gibi yaratmıştır. Size şekil vermiş ve şeklinizi de güzel yapmıştır. Dönüş O'nadır.

2. İnsanın Donanımı

Kur'an'a göre insanoğlu, Allah'ın yeryüzündeki halifesi/temsilcisidir. Yani, insanoğlu yeryüzünü imar ve ıslah etmek görevini üstlenmiştir. İnsanın yüklendiği bu emaneti anlamlı kılan hürriyeti, onun olumlu ve olumsuz birtakım güçlerle (yetenekler ve zaafarla) donatılmış olmasının sonucudur. İnsanda bu iki zıt kutubun potansiyel olarak içiçe bulunması, onun yeryüzündeki sınava açısından kaçınılmazdır. Şöyle ki, insanın bir şeyle sorumlu tutulması, o şeyi yapmaya kabiliyetli olması hâlinde anlamlıdır. Bir şeyi yapma kabiliyetine sahip olmak ise, o şeyi yapmama özgürlüğünü de beraberinde getirir. Şayet bu içiçelik söz konusu olmasaydı, bir sınavdan değil, zorunlu bir rolden söz etmek gerekirdi.

a) İnsanın Yetenekleri

Kur'an'da insan cinsi hakkındaki değerlendirmeler, Hz. Adem'den başlayarak tarihsel bir perspektiften bakarak, onun en genel ahlaki yapı özellikleri üzerinde durmaktadır. Bu yüzden "insanların çoğu..." veya "insan....dır" şeklindeki cümleler, aynı zamanda antropolojik tespitlerdir. Aşağıda görüleceği gibi, Kur'an'ın tasvir ettiği insan, ne pesimist filozofların ve Hristiyanlığın iddia ettiği gibi bütünüyle günahkar ve olumsuz bir varlıktır ne de hümanistlerin güvendiği kadar pür olumlu ve yüceltilecek bir yerededir; belki ikisinin arasında bir yeredir.

benimsemişlerdir. Nitekim, insanın geçirdiği aşamalar arasında 'kan pıhtısı' evresinin de bulunduğu inanıldığı dönemlerde, bugün 'embrio'ya tekabül ettiği düşünülen 'alaka' kelimesine 'kan pıhtısı' anlamı verilmekteydi. İnsanın ana karında böyle bir safha geçirmediği ilmen ortaya konduktan sonra, bu anlam belirlenmesinin yanlışlığı ortaya çıktı (bununla birlikte 'alaka' kelimesi hala çok yaygın bir biçimde 'kan pıhtısı' olarak çevrilebilmektedir). Sadece Kur'an çevirisiyle ilgili olarak değil, aynı zamanda Kur'an'a yaklaşımla ilgili çok temel bir sorun teşkil ettiğini düşündüğümüz bu konuda biz, Kur'an'ın ilk muhataplarının bu kelimelerden anlamış olabilecekleri şeyi, yani kelime karşılığını vermeyi tercih ettik (nutfе: bir damla su/sıvı, 'alaka: yapışkan bir nesne, mudğa: bir çiğnemlik et).

فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٣٠﴾ إِلَّا إِبْلِيسَ
أَبَىٰ أَن يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿٣١﴾

30-31. Bunun üzerine bütün melekler topluca secde ettiler. Ancak İblis secde edenlerle beraber olmayı reddetti.

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلًا وَأَجَلٌ
مُّسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ تَمْتَرُونَ ﴿٢٢﴾

6 En'am/2. Sizi çamurdan yaratan, sonra bir süre koyan O'dur. Belirli bir süre de kendi katındadır. Bir de tutup şüphe edersiniz.

وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ
وَمُسْتَوْذَعٌ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ ﴿٩٨﴾

6 En'am/98. Sizi, tek bir nefisten yaratan O'dur. Sizin, bir sürekli ve bir de süreli bulunacağınız yer vardır. Anlayacak olanlara bu belgeleri açık açık anlatıyoruz.

خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا
وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ يَخْلُقْكُمْ فِي
بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ
ثَلَاثٍ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَآفَىٰ
تُصْرَفُونَ ﴿٦٦﴾

39 Zümer/6. Sizi bir tek nefisten yaratmış, sonra ondan eşini var etmiştir; sizin için hayvanlardan sekiz çift indirmiştir; sizi de annelerinizin karınlarında üç karanlık içinde, yaratılıştan yaratılışa geçirecek yaratıyor. İşte bu, Rabbi'niz olan Allah'tır. Hükümlerlik O'nundur, O'ndan başka tanrı yoktur. Öyleyken, nasıl olur da (O'nu bırakıp başkasına) döndürülürsünüz?

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ
عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ثُمَّ
لِتَكُونُوا شِيعًا وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَّىٰ مِنْ قَبْلٍ وَلِتَبْلُغُوا
أَجَلًا مُّسَمًّى وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾

40 Mu'min/67. Sizi topraktan, sonra bir damla sıvıdan, sonra yapışkan bir nesneden yaratıp, sonra ergenlik çağına ulaşmanız, sonra da yaşlanmanız için sizi bebek olarak dünyaya getiren O'dur. Kiminiz daha önce öldürülür, kiminiz de belirtilmiş bir süreye ulaşırsınız. Belki artık aklınızı kullanırsınız.

لِلَّهِ الْمُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَبْ
لِمَنْ يَشَاءُ إِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذَّكَوْرَ ﴿٤٩﴾ أَوْ
يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ
عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٥٠﴾

42 Şura/49-50. Göklerin ve yerin hükümlerliği Allah'ındır; dilediğini yaratır. O, dilediğine kız çocuk, dilediğine de erkek çocuk verir; yahut hem kız, hem erkek çocuk verir; dilediğini de kısır bırakır. O bilendir, (her şeye) gücü yetendir.³⁹

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ ﴿١٢﴾ ثُمَّ
جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ﴿١٣﴾ ثُمَّ خَلَقْنَا
النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ

23 Mu'minin/12. Andolsun ki, insanı süzme çamurdan yarattık. 13. Sonra onu bir damla su olarak sağlam bir yere yerleştirdik. 14. Sonra bir damla suyu yapışkan

³⁹ Dikkat edilirse bu iki ayette çocuğun doğumu ve cinsiyetiyle ilgili kanunun bütün alternatifleri sayılmıştır (kız, erkek, hem kız hem erkek, kısırılık). Bu kanunu koyan ve işlemesini sağlayan Allah'tır.

عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ
فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴿١٤﴾ ثُمَّ إِنِّكُمْ بَعْدَ
ذَلِكَ لَمَيِّتُونَ ﴿١٥﴾

bir nesneye çevirdik, yapışkan nesneden bir çiğnemlik et yarattık, bir çiğnemlik et-ten kemikler yarattık, kemiklere de et giydirdik. Sonra onu bambaşka bir yaratık olarak inşa ettik. Yaratılanların en güzeli olan Allah ne uludur. 15. Sizler, bütün bunlardan sonra öleceksiniz.⁴⁰

الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ
مِنْ طِينٍ ﴿٧﴾ ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ مَاءٍ
مَهِينٍ ﴿٨﴾ ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ وَجَعَلَ
لَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا
تَشْكُرُونَ ﴿٩﴾

32 Secde/7-9. Allah yarattığı her şeyi güzel yapan, insanı başlangıçta çamurdan yaratan, sonra onun soyunu, bayağı bir suyun özünden yapan, sonra onu şekillendirip ruhundan ona üfleyen, size kulaklar, gözler ve gönüller verendir. Öyleyken, pek az şükrediyorsunuz.

أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴿٣٥﴾

52 Tur/35. Onlar, bir yaratan olmaksızın mı yaratıldılar yoksa yaratanlar kendileri midir?

قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ
وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾ قُلْ هُوَ الَّذِي
ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾

67 Mülk/23. (Ey Muhammed!) De ki: "Sizi yaratan, sizin için kulaklar, gözler ve kalpler var eden O'dur. Ne az şükrediyorsunuz!" 24. De ki: "Sizi yeryüzünde yayan O'dur ve sizler O'na toplanacaksınız".

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ
ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً يَخْلُقُ
مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ ﴿٥٤﴾

30 Rum/54. Sizi güçsüz olarak yaratan, güçsüzlükten sonra kuvvetli kılan, sonra da kuvvetliliğin ardından güçsüz ve ihtiyar yapan Allah'tır. O dilediğini yaratır. O bilendir, kudretli olandır.

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ
خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ
الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي
أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾

2 Bakara/30. Rabbin meleklerle: "Ben yeryüzünde bir halife⁴¹ yapacağım" demişti. Onlar: "Orada bozgunculuk yapacak, kanlar akıtacak birini mi yaratacaksın? Oysa, biz Seni överek yüceltiyor ve Seni ulu tutuyoruz" dediler. (Allah:) "Ben sizin bilmediklerinizi bilirim" dedi.

⁴⁰ 12. Ayet ilk insanın yaratılışını; 13-14. ayetler ise insanın ana rahmindeki gelişim sürecini anlatmaktadır.

⁴¹ halife, otorite sahibi tarafından kendisine verilen yetkileri, onun yerine kullanan kişidir. O halde insan Allah'ın temsilcisidir ve kendisine gerçek Hâkim tarafından verilenler dışında hiçbir güce sahip değildir. Allah kendinde sınırsız bir düzeyde bulunan sıfatlarından sınırlı bir seviyede vererek insanı yaratmıştır.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ
مُخْضِرَةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿٦٣﴾

22 **Hac/63.** Allah'ın gökten su indirdiğini ve yerin yeşerdiğini görmez misin? Doğrusu Allah lutfeden, haberdâr olandır.

D. İNSAN

1. İnsanın Yaratılışı

Kur'an'da ilk insanın yaratılışı ve insan cinsinin yaratılışı ile ilgili ifadeler çoğu kez içiçe girmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla, insanın yaratılışından bahseden bir pasajı okurken, söz konusu olanın, Hz. Âdem mi, yoksa insan türü mü olduğuna dikkat etmek gerekir.

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿١﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ
عَلَقٍ ﴿٢﴾

96 **Alak/1-2.** (Ey Muhammed!) Yaranan, insanı yapışkan bir nesneden yaratan Rabbinin adıyla oku!

وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ﴿٤٥﴾ مِنْ نُطْفَةٍ
إِذَا تُمَّتْ ﴿٤٦﴾

53 **Necm/45-46.** Akıtılan damladan iki çiftti, erkek ve dişi yaratan O'dur.

مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ﴿١٨﴾ مِنْ نُطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَرَهُ
﴿١٩﴾ ثُمَّ السَّبِيلَ يَسْرَهُ ﴿٢٠﴾

80 **Abese/18.** (Allah) onu hangi şeyden yaratmış? 19-20. Onu bir damla sudan yaratıp ona şekil vermiş; sonra ona yolu kolaylaştırmıştır.

أَلَمْ يَكْ نُطْفَةٍ مِنْ مَنِيِّ يُمْنَىٰ ﴿٣٧﴾ ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً
فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٣٨﴾ فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ
وَالْأُنثَىٰ ﴿٣٩﴾

75 **Kıyamet/37.** O, akıtılan bir meni damlası değil miydi? 38. Sonra yapışkan bir nesne oldu, (Allah) onu yaratıp, ona şekil verdi. 39. Ondan iki cinsi, erkeği ve dişi yarattı.

أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَّاءٍ مَهِينٍ ﴿٢٠﴾ فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ
مَكِينٍ ﴿٢١﴾ إِلَىٰ قَدَرٍ مَعْلُومٍ ﴿٢٢﴾ فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ
الْقَادِرُونَ ﴿٢٣﴾

77 **Mürselat/20-23.** Sizi bayağı bir sudan yaratmadık mı? Sonra onu belli bir süreye kadar sağlam bir yere yerleştirdik, sonra biçim verdik, biz ne güzel biçim vereniz!

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعَّمْنَا مَا نُؤْتِسُ بِهِ نَفْسَهُ
وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ﴿١٦﴾

50 **Kaf/16.** İnsanı Biz yarattık, kendi kendine ne fısıldadığını da biliriz; (çünkü) Biz ona şah damarından daha yakınız.

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ﴿٥﴾ خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ
﴿٦﴾ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ﴿٧﴾

86 **Tarik/5.** Öyleyse insan hangi şeyden yaratıldığına bir baksın. 6-7. O, belkemikleri ile kaburga kemikleri arasından çıkan bir sudan yaratılmıştır.

﴿٧١﴾ إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَأِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِّن طِينٍ ﴿٧٢﴾ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴿٧٣﴾ فَسَجَدَ الْمَلَأِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٧٤﴾ إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٧٥﴾

وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَأِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُن مِّن السَّاجِدِينَ ﴿١١﴾

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّاهَا حَمَلًا خَفِيفًا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَتَتْكَ دَعَاكَ اللَّهُ رَبَّهُمَا لَئِنْ آتَيْنَا صَالِحًا لَتَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿١٨٩﴾

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا ﴿٥٤﴾

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَمَا يُعَمِّرُ مِنْ مَّعْمَرٍ وَلَا يَنْقُصُ مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١١﴾

نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ ﴿٥٧﴾ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ ﴿٥٨﴾ أَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ ﴿٥٩﴾

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِن حَمَإٍ مَسْنُونٍ ﴿٢٦﴾ وَالْجَنَّ خَلَقْنَاهُ مِن قَبْلُ مِن نَّارِ السَّمُومِ ﴿٢٧﴾ وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَأِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِّن صَلْصَالٍ مِن حَمَإٍ مَسْنُونٍ ﴿٢٨﴾ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴿٢٩﴾

38 Sad/71-72. Rabbin meleklere şöyle demişti: "Ben çamurdan bir insan yaratacağım. Onu yapıp rûhumdan ona üflediğim zaman ona secdeye kapanın!" 73-74. İblis'ten başka bütün melekler secde etmişlerdi. O büyüklük taslamış ve inkârcılardan olmuştu.

7 A'raf/11. Andolsun, sizi yarattık, sonra size şekil verdik, sonra meleklere: "Adem'e secde edin!" dedik, hemen secde ettiler; ancak İblis secde edenlerden olmadı.

7 A'raf/189. Sizi tek bir nefisten yaratan ve gönlünün huzura kavuşacağı eşini de ondan var eden Allah'tır. (Erkek,) eşine sarılınca, eşi hafif bir yük yüklendi ve onu taşıdı. Yükü ağırlaşınca, karı-koca birlikte Rableri Allah'a: "Bize kusursuz bir çocuk verirsen, andolsun, şükredenlerden olacağız" diye yalvardılar.

25 Furkan/54. Sudan insan yaratarak ona soy sop veren O'dur. Rabbinin her şeye gücü yeter.

35 Fatır/11. Allah sizi topraktan, sonra bir damla sudan yaratmış, sonra da sizi çiftler hâlinde var etmiştir. Dişinin gebe kalması ve doğurması, ancak O'nun bilgisine göredir. Ömrü uzun olanın çok yaşaması ve ömürlerinin kısalması şüphesiz bir kitaptadır. Doğrusu, bu Allah'a kolaydır.

56 Vakıa/57. Sizi yaratan Biziz; (bunu) tasdik etseniz olmaz mı? 58-59. Söyleyin; akıttığınız meniden insanı yaratan siz misiniz, yoksa Biz mi yaratmaktayız?

15 Hicr/26. Andolsun, biz insanı düzgün çamurun kuru balçığından yarattık. 27. Cinleri de daha önce kavurucu bir ateşten yaratmıştık. 28-29. Rabbin meleklere: "Kara düzgün çamurun tıkrıdayan balçığından bir insan yaratacağım. Onu kılığına koyduğum ve ruhumdan ona üflediğim zaman ona secdeye kapanın!" demişti.

وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴿٣٣﴾ وَأَنَّا كُنَّا مِنْ كُلِّ مَا
سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعْلُوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ
الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿٣٤﴾

ayı sizin için boyunduruk altında tutan, gece ile gündüzü sizin hizmetinize koyan, size kendisinden istediğiniz her şeyden veren, Allah'tır. Allah'ın nimetini sayacak olursanız, onu numaralayamazsınız. Doğrusu, insan pek zalim ve çok nankördür.

وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تُمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا
فِجَاجًا سُبُلًا لَّعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٣١﴾

21 **Enbiya/31.** Yeryüzüne, insanlar sarsılır diye dağlar yerleştirdik; doğru gitsinler diye geniş yollar var ettik.

وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَّاهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا
عَلَى ذَهَابٍ بِهِ لَقَادِرُونَ ﴿١٨﴾ فَأَنشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ
مِنْ نَحِيلٍ وَآتَيْنَا لَكُمْ فِيهَا فَوَاكِهُ كَثِيرَةً وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿١٩﴾
وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ طُورٍ سَيِّئَةٍ مَنبُتٍ بِاللُّغْنِ
وَصُنِيعٍ يُلَاقِيكَ ﴿٢٠﴾ وَإِن لَّكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةٌ
تُؤْتِيكُمْ مِنْهَا فِي بَطْنِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا
تَأْكُلُونَ ﴿٢١﴾ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٢٢﴾

23 **Mu'minin/18.** Gökten suyu ölçüyle indirdik de, onu yerde durdurduk. Şüphesiz onu gidermeye de gücümüz yeter. 19-20. Onunla, yediğiniz birçok meyvanın bulunduğu hurma ve üzüm bağlarını ve Tûr-i Sinâ'da yetişen, yiyeceklere yağ ve katık veren (zeytin) ağacı var ettik. 21. Hayvanlarda size ibret vardır; karınlarındakinden size içiririz; onlarda daha birçok menfaatiniz vardır; onlardan yersiniz. 22. Hem onların, hem de gemilerin üzerinde taşınırsınız.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ
زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَتُفْسِمُهُمْ أَفَلَا يَصْبُرُونَ ﴿٢٧﴾

32 **Secde/27.** Kuru yerlere suyu gönderip onunla hayvanlarının ve kendilerinin yedikleri ekinleri çıkardığımızı görmediler mi? Bunlar hiç görmezler mi?

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَأَمْشُوا فِي
مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ﴿١٥﴾

67 **Mülk/15.** Yeryüzünü size boyun eğdiren O'dur. Öyleyse, yerin sırtlarında dolaşın ve Allah'ın verdiği rızıktan yiyin; sonunda dönüş O'nadır.

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا ﴿٦﴾ وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا ﴿٧﴾
وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا ﴿٨﴾ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ وَاقْتِ
سَبَاتًا ﴿٩﴾ وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِيَاسًا ﴿١٠﴾ وَجَعَلْنَا
النَّهَارَ مَعَاشًا ﴿١١﴾ وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ﴿١٢﴾
وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا ﴿١٣﴾ وَأَنزَلْنَا مِنَ
الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا ﴿١٤﴾ لِّنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا
وَنَبَاتًا ﴿١٥﴾ وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا ﴿١٦﴾

78 **Nebe'/6-7.** Yeryüzünü bir beşik, dağları da onun için birer direk kılmadık mı? 8. Sizi çift çift yarattık. 9. Uygunuzu dinlenme vakti kıldık. 10. Geceyi bir örtü yaptık. 11. Gündüzü çalışma vakti kıldık. 12. Üstünüze yedi kat sağlam gök bina ettik. 13. Işık veren bir kandil (güneş) var ettik. 14-16. Taneler, bitkiler, ağaçları sarmaş dolaş bahçeler yetiştirmek için, yoğunlaşmış bulutlardan bolca su indirdik.

أَلَيْسَ أَشَدَّ خَلْقًا أَمِ السَّمَاءُ بَنَاهَا ﴿٢٧﴾ رَفَعَ سَمَكَهَا
فَسَوَّاهَا ﴿٢٨﴾ وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا

79 **Naziat/27.** Ey inkarcılar! Sizi yaratmak mı daha zordur, yoksa Allah'ın diktiği göğü yaratmak mı? 28. Onun tavanını yükselt-

﴿٢٩﴾ وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا ﴿٣٠﴾ أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا ﴿٣١﴾ وَالْحَبَّالَ أَرْسَاهَا ﴿٣٢﴾ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَعْيُنِكُمْ ﴿٣٣﴾

miş ve ona şekil vermiştir. 29. Gecesini karanlık yapmış, gündüzünü aydınlatmıştır. 30. Ardından yeri düzenlemiştir. 31. On-
dan suyunu çıkarmış ve otlaklarını meydana
getirmiştir. 32. Dağları yerleştirmiştir. 33.
Sizin ve hayvanlarınızın istifadesi için.

اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ فَتَنِيْرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي
السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسْفًا فَتَرَى الْوَدْقَ
يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٨﴾ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ
يُنْزَلَ عَلَيْهِمْ مِنَ قُبُلِهِ لَعَالِيْنَ ﴿٤٩﴾

30 Rum/48. Allah, bulutları kaldırmaları
için rüzgarları gönderip, onları gökte dile-
diği gibi yayan ve onları bölük bölük ya-
pandır. Artık sen de, onların arasından
yağmurun çıktığını görürsün. (Allah) onu
kullarından dilediğine uğrattınca hemen
sevinirler. 49. Hâlbuki, daha önceden ken-
dilerine yağmur indirilmesinden ümitlerini
kesmişlerdi.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ
وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ
مَنْ أَتَى أَتَى الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ اللَّهُ عَلَمُكُمْ
تُفْلِحُونَ ﴿١٨٩﴾

2 Bakara/189. Ey Muhammed! Sana hilal
halindeki ayları sorarlar. De ki: "Onlar, in-
sanlar için ve hac için belirlenmiş zamanlar-
ın işaretidir"³⁸ İyilik, evlere arkalarından
girmenizde değildir; iyi kimseler, (Allah'a)
saygılı olan kimsedir. Evlere kapılarından
girin! Allah'a saygılı olun, ki başarıya
ulaşsınız.

الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ
مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا
تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

2 Bakara/22. O, yeryüzünü size döşek ve
göğü bina yapan, gökten su indirip onunla
size rızık olarak ürünler yetiştirendir. Artık
bile bile Allah'a ortaklar koşmayın.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَى
إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ ﴿٢٩﴾

2 Bakara/29. Yerde olanların hepsini sizin
için yaratan, sonra göğe doğru yönelip
onları yedi gök olarak düzenleyen O'dur. O
her şeyi bilir.

وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنْعَامِ ﴿١٠﴾ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَالنَّخْلُ
ذَاتُ الْأَكْمَامِ ﴿١١﴾ وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ
﴿١٢﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٣﴾

55 Rahman/10. (Allah) yeri de insanlar için
meydana getirmiştir. 11-12. Orada mey-
veler, salkımlı hurma ağaçları, yapraklı ta-
neler, güzel kokulu otlar vardır. 13. Ey in-
sanlar ve cinler! Öyleyken, Rabbinizin ni-
metlerinden hangisini yalanlıyorsunuz?

³⁸ Araplar, ayın duraklarıyla ilgili bir çok batıl itikat üretmişlerdi. Kur'an bu durakların, insanın zamanı
bölümleme ve ölçme ihtiyacı açısından işlevine dikkat çekmektedir (krş. 10 Yunus/5).

وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴿٣٣﴾ وَأَنَّا كُنْمْ مِنْ كُلِّ مَا
سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ
الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿٣٤﴾

ayı sizin için boyunduruk altında tutan, gece ile gündüzü sizin hizmetinize koyan, size kendisinden istediğiniz her şeyden veren, Allah'tır. Allah'ın nimetini sayacak olursanız, onu numaralayamazsınız. Doğrusu, insan pek zalim ve çok nankördür.

وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا
فِجَاجًا سُبُلًا لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٣١﴾

21 Enbiya/31. Yeryüzüne, insanlar sarsılır diye dağlar yerleştirdik; doğru gitsinler diye geniş yollar var ettik.

وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَّاهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا
عَلَى ذَهَابٍ بِهِ لِقَادِرُونَ ﴿١٨﴾ فَأَنشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ
مِنْ تَحِيلٍ وَأَعْتَابَ لَكُمْ فَوَاكِهَ كَثِيرَةً وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿١٩﴾
وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ طُورٍ سَبَّأً ثَبَتَ بِالذُّهْنِ
وَصُنِيعَ زُلَافِكِينَ ﴿٢٠﴾ وَإِن لَّكُمْ فِي الْأَعْلَامِ لَعِبْرَةٌ
لِّتُتَّقُوا ﴿٢١﴾ وَتَلَوْنَهَا وَعَلَى أَلْفَاكِكُمْ لَحْمُونَ ﴿٢٢﴾

23 Mu'minun/18. Gökten suyu ölçüyle indirdik de, onu yerde durdurduk. Şüphesiz onu gidermeye de gücümüz yeter. 19-20. Onunla, yediğiniz birçok meyvanın bulunduğu hurma ve üzüm bağlarını ve Tûr-i Sinâ'da yetişen, yiyeceklere yağ ve katık veren (zeytin) ağacı var ettik. 21. Hayvanlarda size ibret vardır; karnınlarındakinden size içiririz; onlarda daha birçok menfaatiniz vardır; onlardan yersiniz. 22. Hem onların, hem de gemilerin üzerinde taşınırsınız.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْحَرَّةِ فَنُخْرِجُ بِهِ
زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَلْفُسُهُمْ أَفَلَا يُبْصِرُونَ ﴿٢٧﴾

32 Secde/27. Kuru yerlere suyu gönderip onunla hayvanlarının ve kendilerinin yedikleri ekinleri çıkardığımızı görmediler mi? Bunlar hiç görmezler mi?

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَأَمْشُوا فِيهَا
مَنَاجِبَها وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ﴿١٥﴾

67 Mülk/15. Yeryüzünü size boyun eğdiren O'dur. Öyleyse, yerin sırtlarında dolaşın ve Allah'ın verdiği rızıktan yiyein; sonunda dönüş O'nadır.

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا ﴿٦﴾ وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا ﴿٧﴾
وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا ﴿٨﴾ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ
سَبَاتًا ﴿٩﴾ وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا ﴿١٠﴾ وَجَعَلْنَا
النَّهَارَ مَعَاشًا ﴿١١﴾ وَبَيْنَبْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ﴿١٢﴾
وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا ﴿١٣﴾ وَأَنزَلْنَا مِنَ
الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا ﴿١٤﴾ لِّنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا
وَنَبَاتًا ﴿١٥﴾ وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا ﴿١٦﴾

78 Nebe'/6-7. Yeryüzünü bir beşik, dağları da onun için birer direk kılmadık mı? 8. Sizi çift çift yarattık. 9. Uygunuzu dinlenme vakti kıldık. 10. Geceyi bir örtü yaptık. 11. Gündüzü çalışma vakti kıldık. 12. Üstünüze yedi kat sağlam gök bina ettik. 13. Işık veren bir kandil (güneş) var ettik. 14-16. Taneler, bitkiler, ağaçları sarmaş dolaş bahçeler yetiştirmek için, yoğunlaşmış bulutlardan bolca su indirdik.

أَلَمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ السَّمَاءُ بَنَاءًا ﴿٢٧﴾ رَفَعَ سَمَكِهَا
فَسَوَّاهَا ﴿٢٨﴾ وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا

79 Naziat/27. Ey inkarcılar! Sizi yaratmak mı daha zordur, yoksa Allah'ın diktiği göğü yaratmak mı? 28. Onun tavanını yükselt-

﴿٢٩﴾ وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا ﴿٣٠﴾ أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا ﴿٣١﴾ وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا ﴿٣٢﴾ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ ﴿٣٣﴾

miş ve ona şekil vermiştir. 29. Gecesini karanlık yapmış, gündüzünü aydınlatmıştır. 30. Ardından yeri düzenlemiştir. 31. On-
dan suyunu çıkarmış ve otlağını meydana getirmiştir. 32. Dağları yerleştirmiştir. 33. Sizin ve hayvanlarınızın istifadesi için.

اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ فَتُبْرِ سَحَابًا فَيَنْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كَيْسَفًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٨﴾ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ يُنْزَلَ عَلَيْهِمْ مِنَ قَبِيلِهِ لُمُيْسِينَ ﴿٤٩﴾

30 Rum/48. Allah, bulutları kaldırmaları için rüzgarları gönderip, onları gökte dilediği gibi yayan ve onları bölük bölük yapandır. Artık sen de, onların arasından yağmurun çıktığını görürsün. (Allah) onu kullarından dilediğine uğrattınca hemen sevinirler. 49. Hâlbuki, daha önceden kendilerine yağmur indirilmesinden ümitlerini kesmişlerdi.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ أَتَى إِلَى الْبُيُوتِ مِنْ أَبْوَابِهَا وَأَتَقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٨٩﴾

2 Bakara/189. Ey Muhammed! Sana hilal halindeki ayları sorarlar. De ki: "Onlar, insanlar için ve hac için belirlenmiş zamanların işaretidir"³⁸ İyilik, evlere arkalarından girmenizde değildir; iyi kimse, (Allah'a) saygılı olan kimsedir. Evlere kapılarından girin! Allah'a saygılı olun, ki başarıya ulaşasınız.

الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَحْسَبُوهَا لِلَّهِ أَنْذَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

2 Bakara/22. O, yeryüzünü size döşek ve göğü bina yapan, gökten su indirip onunla size rızık olarak ürünler yetiştirendir. Artık bile bile Allah'a ortaklar koşmayın.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٩﴾

2 Bakara/29. Yerde olanların hepsini sizin için yaratan, sonra göğe doğru yönelip onları yedi gök olarak düzenleyen O'dur. O her şeyi bilir.

وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنْعَامِ ﴿١٠﴾ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ ﴿١١﴾ وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ ﴿١٢﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٣﴾

55 Rahman/10. (Allah) yeri de insanlar için meydana getirmiştir. 11-12. Orada meyveler, salkımlı hurma ağaçları, yapraklı taneler, güzel kokulu otlar vardır. 13. Ey insanlar ve cinler! Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlıyorsunuz?

³⁸ Araplar, ayın duraklarıyla ilgili bir çok batıl itikat üretmişlerdi. Kur'an bu durakların, insanın zamanı bölümleme ve ölçme ihtiyacı açısından işlevine dikkat çekmektedir (krş. 10 Yunus/5).

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَنْعَامَ لِتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا
تَأْكُلُونَ ﴿٧٩﴾ وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا
حَاجَةً فِي صُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ
تُحْمَلُونَ ﴿٨٠﴾

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا
لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٨١﴾ وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
بِقَدَرٍ فَأَنْشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيِّتًا كَذَلِكَ نُخْرِجُوهَا ﴿٨٢﴾
وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْفُلْكِ
وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ ﴿٨٣﴾ لَيْسَتُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ
تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا
سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ
﴿٨٤﴾ وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ ﴿٨٥﴾

اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمْ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ
وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٨٦﴾ وَسَخَّرَ
لَكُمْ مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ حَمِيمًا مِنْهُ إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٨٧﴾

وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنَافِعُ وَمِنْهَا
تَأْكُلُونَ ﴿٨٨﴾ وَلَكُمْ فِيهَا حَمَالٌ حِينَ تُرِيدُونَ وَحِينَ
تَسْرَحُونَ ﴿٨٩﴾ وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا
بَالِغِيهِ إِلَّا بِشِقِّ الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَّءُوفٌ رَّحِيمٌ
﴿٩٠﴾ وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً
وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٩١﴾ وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ
وَمِنْهَا جَائِرٌ وَلَوْ شَاءَ لَهْدَاكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩٢﴾ هُوَ
الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ
شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ﴿٩٣﴾ يُنَبِّئُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ
وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٩٤﴾ وَسَخَّرَ لَكُمْ

40 Mu'min/79. Binek olarak kullanasınız diye hayvanları sizin için yaratan Allah'tır; onlardan bazısını da yersiniz. 80. Onlarda sizin için daha nice faydalar vardır; gönüllerinizdeki arzulara, onlara binerek ulaşır-sınız. Onlarla ve gemilerle taşınırsınız.

43 Zuhruf/10. O, size yeri beşik kılmış ve orada, doğru gidesiniz diye yollar var etmiştir. 11. O, suyu gökten bir ölçüye kadar indirir. Biz onunla ölü memleketi diriltiriz. İşte siz de böyle diriltileceksiniz. 12-14. Her sınıf varlığı yaratan O'dur. O, gemiler ve hayvanlardan size binekler var etmiştir. Bütün bunlar, üzerlerine oturunca Rabbini-nizin nimetini anarak: "Bunları buyruğu-muza veren ne yücedir; zaten bizim takatımız bunlara yetmezdi. Şüphesiz, biz Rabbimize döneceğiz" demeniz içindir.

45 Casiye/12. Buyruğu gereğince orada gemilerin yüzmesi, lutfedip verdiği rızık a-ramanız ve (kendisine) şükretmeniz için denizi buyruğunuz altına veren Allah'tır. 13. O, göklerde olanların ve yerde olanlar-ın hepsine sizin için boyun eğdirmiştir. Doğrusu, bunlarda, düşünen kimseler için dersler vardır.

16 Nahl/5. O, hayvanları da yaratmıştır. Onlarda sizi sıcak tutacak ve daha bir çok faydalı şeyler vardır. Onlardan kimini de yersiniz. 6. Onları (akşamleyin) getirirken ve (sabahleyin) salıverirken onlarda sizin için bir güzellik vardır. 7. Onlar, (kendi ba-şınıza) ancak meşakkatle varacağınız kentlere sizin ağırlıklarınızı taşırlar. Rabbini-z şefkatli ve merhametlidir. 8. Atları, katırları ve eşekleri binmeniz ve süs için yarattı. O sizin bilmediğiniz nice şeyler ya-ratmaktadır. 9. Yolun doğrusu Allah'ındır. Yolun eğrisi de vardır. O dileseydi, hepinizi doğru yola ilettirdi. 10. Gökten size su indiren O'dur; ondan içersiniz; hayvanları ot-lattığınız bitkiler de onunla biter. 11. Allah o suyla size ekinler, zeytin ve hurma ağaçları, bağlar ve her türlü ürünü yetişt-i-

الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالشَّمْسِ وَالْقَمَرِ وَالشُّجُومِ مُسَخَّرَاتٍ
بِأَمْرِ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٢﴾ وَمَا
دَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَانًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً
لِّقَوْمٍ يَذْكُرُونَ ﴿١٣﴾ وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ
لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حَبْلَةً
تَلْبُسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَازِيرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ
وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٤﴾ وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ
أَنْ تَعْمِدَ بَكُمْ وَأَنْهَارًا وَسُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥﴾
وَعَلَامَاتٍ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ ﴿١٦﴾ أَفَمَنْ يَخْلُقُ
كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذْكُرُونَ ﴿١٧﴾ وَإِنْ تَعْلُوا
نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُخْصَوْهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٨﴾

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ
جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ
إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثْنَا
وَمِئَةً إِلَى حِينَ ﴿٨٠﴾ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْهَا مِمَّا يَخْلُقُ
ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا وَجَعَلَ لَكُمْ
سَرَائِلَ تَقِيكُمْ الْحَرَّ وَسَرَائِلَ تَقِيكُمْ بِأَسْنَمِكُمْ كَذَلِكَ
يُمِثُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْلِمُونَ ﴿٨١﴾

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ
السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ
لَكُمْ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمْ
الْأَنْهَارَ ﴿٣٢﴾ وَسَخَّرَ لَكُمْ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبِينَ

rir. Düşünen topluma bunda ders vardır. 12. O geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı sizin için boyunduruk altına almıştır. Yıldızlar onun buyruğuna boyun eğmektedir. Aklını kullananlara bunlarda ibretler vardır. 13. Yeryüzünde sizin için bitirdiği rengârenk şeyleri de (boyunduruk altına almıştır). Öğüt alacak olanlar için bunlarda bir işaret vardır. 14. Oradan taze et yemeniz, takınacağınız süsler çıkarmanız, Allah'ın bol nimetini aramanız ve O'na şükretmeniz için, gemilerin yara yara gittiğini gördüğün denize boyun eğdiren de O'dur. 15-16. Sizi salları diye yeryüzüne sabit dağlar, doğru yolda olarsınız diye ırmaklar, yollar ve işaretler yerleştirdi. Onlar yıldızlarla da yol bulurlar. 17. Hiç yaratan, yaratamayan gibi olur mu? Düşünüp öğüt almaz mısınız? 18. Allah'ın nimetini sayacak olsanız onu numaralayamazsınız. Muhakkak ki Allah çok bağışlayan ve merhamet edendir.

16 Nahl/80. Allah, evlerinizi sizin için huzur yeri kılmıştır. Hayvanların derilerinden size yolculuk günlerinizde ve ikamet günlerinizde size yük olmayacak barınaklar; yünlerinden, tüylerinden ve kıllarından, bir süreye kadar kullanabileceğiniz giyimlikler ve geçimlikler varetmiştir. 81. Allah, yarattıklarından size gölgeler yapmış, dağlarda barınaklar var etmiş, sizi sıcaktan koruyacak giysiler ve sizi savaşta koruyacak giysiler var etmiştir. O, (kendisine) teslim olarsınız diye, size olan nimetini böyle tamamlıyor.³⁷

14 İbrahim/32-34. Gökleri ve yeri yaratan, gökten su indirip onunla size rızık olarak ürünler yetiştiren, emri gereğince denizde yüzsünler diye gemileri buyruğunuza veren, ırmaklara da sizin için boyun eğdiren, daimi yörüngelerinde yürüyen güneşi ve

³⁷ Bu pasajda da açıkça görüldüğü gibi, oluşumunda ve işleyişinde insanın hiçbir katkıda bulunmadığı evrenin parçaları ve tabiatın yanısıra, insanın kendi çabasıyla elde ettiği şeyler de Kur'an'da Allah'ın insana olan nimetleri arasında sayılmakta ve Allah'ın fiili olarak anılmaktadır. Bu Allah merkezli üslub Kur'an'ın insan fiilleriyle ilgili diğer konuları ele aldığı pasajlarda da hakim olan bir anlatım tarzıdır. Bunun Kur'an'a özgü bir ifade biçimi olduğu unutulduğunda, tarihin ve insan fiillerinin işleyişiyle ilgili yanlış yorumları Kur'an'a maletme tehlikesi ortaya çıkmaktadır.

سُبُلًا وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ
تَحْتِ شَجَرٍ ﴿٥٣﴾ كُلُوا وَارْعَوْا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَآيَاتٍ لِّأُولِي النَّهْيِ ﴿٥٤﴾ مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا
نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ﴿٥٥﴾

döşeyen, onda yollar açan, gökten su indiren O'dur." dedi. Biz o su ile türlü türlü, çift çift bitkiler yetiştiririz. 54. İster yiyin, ister hayvanlarınızı otlatın, onlarda akıl sahipleri için dersler vardır. 55. Sizi yerden yarattık; oraya döndüreceğiz ve sizi tekrar oradan çıkaracağız.

أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا اللَّيْلَ لَيْسَكُنَا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٨٦﴾

27 Neml/86. Geceyi dinlenmelerine elverişli, gündüzü de aydınlık kıldığımızı görmediler mi? Doğrusu bunda, inanan millet için dersler vardır.

وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ
وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾

28 Kasas/73. (Allah) rahmeti gereği, dinlenmeniz ve lütfunu arayıp (kendisine) şükretmeniz için geceyi ve gündüzü var etmiştir.

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آتَيْنِ فَمَحْوًا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ
النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ
السِّنِينَ وَالْحِسَابِ وَكُلُّ شَيْءٍ فَصْلَانُهُ تَفْصِيلًا ﴿١٢﴾

17 İsra/12. Gece ve gündüzü iki işaret yaptık. Gecenin belirtisini karartıp, gündüzün belirtisini aydınlık kıldık ki, Rabbinizin bolluğunu arayasınız ve yılların sayısını ve hesaplamayı bilesiniz. Her şeyi açık açık anlatıyoruz.

رَبُّكُمُ الَّذِي يُزْجِي لَكُمُ الْفُلْكَ فِي الْبَحْرِ لِتَبْتَغُوا مِنْ
فَضْلِهِ إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٦٦﴾

17 İsra/66. Bol nimetinden elde edesiniz diye, Rabbiniz sizin için denizde gemiler yüzdürür. Doğrusu, O size acır.

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ
وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ
خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ﴿٧٠﴾

17 İsra/70. Andolsun, Biz Ademoğullarına değer verdik. Onları karada ve denizde taşıdık ve onları temiz şeylerle rızıklandırdık. Onlara yarattıklarımızın bir çoğundan daha çok iyilikte bulunduk.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ
مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابِ مَا خَلَقَ اللَّهُ
ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥﴾

10 Yunus/5. O, güneşi ışık kaynağı ve ayı aydınlık yapan, yılların sayısını ve hesaplamayı bilmeniz için aya konak yerleri belirleyendir. Allah, bunları ancak hikmeti uyarınca yaratmıştır. O, bu belirtileri, bilecek olanlar için açık açık anlatmaktadır.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لَيْسَكُنَا فِيهِ وَالنَّهَارَ
مُبْصِرًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٦٧﴾

10 Yunus/67. Sizin için, geceyi dinlenmeye elverişli, gündüzü de (göresiniz diye) aydınlık yaratan O'dur. Bunlarda (söz) dinleyenler için işaretler vardır.

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاطِلِينَ ﴿١٦﴾ وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ﴿١٧﴾ إِلَّا مَنْ اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ مُبِينٌ ﴿١٨﴾ وَالْأَرْضُ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَتْبَقْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ ﴿١٩﴾ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَاشٍ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ ﴿٢٠﴾ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ﴿٢١﴾ وَأَرْسَلْنَا الرِّيَّاحَ لَوَاقِحَ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاسْتَفْتَاكُمْوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ ﴿٢٢﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ ﴿٢٣﴾

15 Hicr/16. Andolsun, gökte burçlar meydana getirdik ve seyredenler için onları donattık. 17. Onları, kovulmuş her türlü şeytandan koruduk. 18. Ancak, kulak hırsızlığı yapan olursa, parlak bir alev onu kovalar. 19. Yeryüzünü yaydık, oraya sabit dağlar diktik ve orada her şeyi ölçülü bitirdik. 20. Orada sizin için ve rızık veremeyeceğiniz kimseler için geçimlikler varedtik. 21. Hazine-leri katımızda olmayan hiçbir şey yoktur. Biz onu ancak bilinen bir ölçüye göre indiririz. 22. Biz rüzgarları aşılayıcı olarak gönderdik ve böylece gökten su indirdik de, sizi onunla suladık; o suyu siz depolamadınız. 23. Doğrusu, Biz diriltiriz, öldürürüz ve (hepsinin gerisinde) varis olarak Biz kalırız.

وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرَجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ انظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٩٩﴾

6 En'am/99. Gökten su indiren O'dur. Her çeşit bitkiyi onunla bitirdik. Ondan yetiştirdiğimiz yeşilden, benzeşen ve benzeşmeyen yığın yığın taneler, hurmanın tohumcuklarından sarkan salkımlar, üzüm bağları, zeytin ve nar çıkardık. Ürün verdikleri zaman ürünlerine ve olgunlaşmalarına bakın. İşte bunlarda, inanan toplum için belirtiler vardır.

أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مِمَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمِمَّا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٢٠﴾

31 Lokman/20. Allah'ın göklerde olanları da, yerde olanları da buyruğunuz altına verdiğini ve nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmüyor musunuz? İnsanlar arasında, hiçbir bilgisi, rehberi ve aydınlatıcı bir kitabı bulunmadan Allah hakkında tartışanlar vardır.

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٦١﴾

40 Mu'min/61. Sizin için, geceyi dinlenmeye elverişli ve gündüzü aydınlık kılan Allah'tır. Doğrusu, Allah insanlara karşı lütufkârdır, ama insanların çoğu şükretmezler.

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ قَرَارًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَتَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٤﴾

40 Mu'min/64. Sizin için yeri durak, göğü bina yapan, size şekil veren –ki şeklinizi güzel yapmıştır– ve sizi temiz şeylerle rızıklandıran Allah'tır. İşte sizin Rabbiniz olan Allah budur. Âlemlerin Rabbi Allah yücedir.

السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيَقِصِّبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ
وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَآ بَرْقُهُ يَذَّكَّبُ بِالْأَبْصَارِ ﴿٤٣﴾
يُقَلِّبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً
لَأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿٤٤﴾ وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ
فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى
رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا
يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٥﴾

murun çıktığını görürsün. Gökten, içinde dolu bulunan (bulut) dağları indirir, onu dilediğine uğratar, dilediğinden de uzak tutar; şimşeginin parıltısı neredeyse gözleri alır! 44. Allah geceyi gündüze, gündüzü geceye çevirir. Doğrusu, görebilenler için bunlarda ibretler vardır. 45. Allah bütün canlıları sudan yaratmıştır. Bunların kimi karnı üzerinde sürünür, kimi iki ayakla yürür, kimi dört ayakla yürür. Allah dilediğini yaratır. Şüphesiz Allah her şeye güç yetirir.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ وَالْفَلَكَ
تَجَرَّى فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ
عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَعَوُفٌ
رَحِيمٌ ﴿٦٥﴾

22 Hac/65. Allah'ın yerde olanları ve emriyle denizlerde yüzen gemileri buyruğunuz altına vermiş olduğunu ve kendi izni olmadan yerin üzerine düşmesin diye göğü tuttuğunu görmüyor musun? Doğrusu, Allah insanlara karşı şefkatli ve merhametlidir.

3. Tabiatın İnsanın Hizmetine Verilmesi

Kur'an, evrenin insanın hizmetine sunulduğu fikrini çok yoğun bir biçimde işlemektedir. Henüz insanlığın ulaşmadığı ve belki hiç ulaşamayacağı parçalarıyla bütün bir evrenin insan içinliği ne israf, ne de insanın abartılmasıdır. Evrenin insan içinliğinin anlamı, insanın yaşamasına elverişli bir dünyanın varoluşunda, evrendeki her bir cüzün ihmal edilemez rolü bulunduğuudur. O hâlde, bu durum, evrende insan dışında sorumlu yaratıklar bulunmasını ilke olarak engellemez. Öte yandan, kendisi de yaratılmış olması itibarıyla, insan da bu gâi sebebler zincirinin son halkası değildir. Evrenin niçinliğinin cevabı, insanın niçinliğinde aranmalıdır: "Ben insanları ve cinleri, ancak Bana kulluk etmeleri için yaratım".

ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ﴿١١﴾ وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا
مَمْدُودًا ﴿١٢﴾ وَبَنِينَ شُهُودًا ﴿١٣﴾ وَمَهْدَتْ لَهُ
تَمْهِيدًا ﴿١٤﴾

74 Müddessir/11-14. (Ey Muhammed!) Tek olarak yaratıp, kendisine bol bol mal, çevresinde bulunan oğullar verdiğim ve nimetleri yaydıkça yaydığım kimseyi Bana bırak!

كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَا أَمَرُهُ ﴿٢٣﴾ فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى
طَعَامِهِ ﴿٢٤﴾ أَتَا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا ﴿٢٥﴾ ثُمَّ
شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا ﴿٢٦﴾ فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا ﴿٢٧﴾
وَعَبًّا وَقَضْبًا ﴿٢٨﴾ وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا ﴿٢٩﴾
وَحَدَائِقَ غُلْبًا ﴿٣٠﴾ وَفَاكِهَةً وَأَبًّا ﴿٣١﴾ مَتَاعًا
لَكُمْ وَلِأَعْمَالِكُمْ ﴿٣٢﴾

80 Abese/23. Hayır; (Allah'ın) kendisine buyurduğunu, (insan) hâla yerine getirmemiştir. 24. İnsan, yiyeceğine bir bak-sın; 25. Suyu bol bol indirmektediriz. 26-32. Sonra yeryüzünü iyice yarıp sizin ve hayvanlarınızın istifadesi için orada taneli ekinler, üzüm, sebzeler, zeytin ve hurma ağaçları, koca koca ağaçlı bahçeler, meyveler ve çayırılar bitirmektediriz.

أَلَمْ نُحْمِلْ الْأَرْضَ كِفَاتًا ﴿٢٥﴾ أَحِبَاءَ وَامْوَاتًا
﴿٢٦﴾ وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ وَأَسْقَيْنَاكُمْ
مَاءً قُرًاتًا ﴿٢٧﴾

وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ
قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿١٠﴾

يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوَآتِكُمْ
وَرِيشًا وَلِبَاسَ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ
لَعَلَّكُمْ يَذْكُرُونَ ﴿٢٦﴾

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ
لَهَا مَالِكُونَ ﴿٧١﴾ وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ
وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ﴿٧٢﴾ وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ
أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَىٰ رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا
تَحْتِ مَقْعَدِ الشَّمْسِ عَلَيْهِ دَلِيلًا ﴿٤٥﴾ ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا
قَبْضًا يَسِيرًا ﴿٤٦﴾ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِبَاسًا
وَالنَّوْمَ سُبَاتًا وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا ﴿٤٧﴾ وَهُوَ الَّذِي
أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ
مَاءً طَهُورًا ﴿٤٨﴾ لِيُحْيِيَ بِهِ بَلْدَةً مَيِّتًا وَنُسْقِيَهُ مِمَّا
خَلَقْنَا أَنْعَامًا وَأَنَاسِيَّ كَثِيرًا ﴿٤٩﴾ وَلَقَدْ صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ
لِيَذْكُرُوا قَائِمَ أَكْثَرِ النَّاسِ إِلَّا كَفُورًا ﴿٥٠﴾

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ
وَهَٰذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمِنْ كُلِّ تَاكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا
وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبُسُونَهَا وَتَرَىٰ الْفُلْكَ فِيهِ
مَوَاحِرَ يُبْتَغَوْنَ مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾

قَالَ عَلِمْتُهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى
﴿٥٢﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا

77 Mürselat/25-26. Biz yeryüzünü, dirile-
rin ve ölülerin toplantı yeri yapmadık mı?
27. Orada yüksek yüksek sabit dağlar var
edip sizi tatlı sularla sulamadık mı?

7 A'raf/10. Biz sizi yeryüzünde yerleştirdik
ve orada size geçimlikler verdik. Öyle iken
pek az şükrediyorsunuz.

7 A'raf/26. Ey Ademoğulları! Size, gizlene-
cek yerlerinizi örtecek ve sizi süsleyecek
giysiler indirdik –takvâ giysisi bunlardan
daha iyidir–; bunlar Allah'ın işaretlerin-
dendir, düşünüp öğüt alınız diye.

36 Yasin/71. Onlar için kendi elimizle hay-
vanlar yarattığımızı görmezler mi? Onlara
sahip de olmaktadırlar. 72. Onları kendile-
rinin buyruğuna verdik; kimine binerler,
kiminin etini yerler. 73. Onlarda kendileri
için (daha) nice faydalar ve içecekler var-
dır. Şükretmezler mi?

25 Furkan/45-46. Rabbinin gölgeyi nasıl
uzattığını –isteseydi onu durdururdu–, sonra
güneşi ona delil kılp, onu yavaş yavaş ken-
dimize çektiğimizi görmez misin? 47. Size
geceyi örtü, uykuyu dinlenme, gündüzü de
dağılıp çalışma zamanı yapan O'dur. 48-49.
Rüzgârları rahmetinin önünde müjdeci ola-
rak gönderen de O'dur. Ölü bir yeri diriltmek
ve yarattığımız nice hayvan ve insanları su-
lamak için gökten tertemiz su indirmişizdir.
50. Düşünüp öğüt almaları için, suyu arala-
rında dağıtmışızdır. Buna rağmen insanların
çoğu inkârcılıkta direnmiştir.

35 Fatır/12. İki deniz bir değildir. Birinin suyu
tatlı, serinletici ve içilmesi kolay; diğerininki
tuzlu ve acıdır. Her birinden taze et yersiniz
ve takındığınız süsler çıkarırsınız; Allah'ın
bolluğunu aramanız ve (O'na) şükretmeniz
için gemilerin onu yararak gittiğini görürsün.

20 Taha/52-53. Mûsa: "Onların bilgisi
Rabbimin katında bir kitabdır. Rabbim
şaşırmaz ve unutmaz. Sizin için yeryüzünü

وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ﴿٤٧﴾ وَالْأَرْضَ
فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ ﴿٤٨﴾ وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ
خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٤٩﴾

وَالسَّمَاءَ ذَاتَ الْجُبُلِ ﴿٧﴾ إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ
مُخْتَلِفٍ ﴿٨﴾

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ
السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ
لَكُمْ الْفَلَكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمْ
الْأَنْهَارَ ﴿٣٢﴾ وَسَخَّرَ لَكُمْ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَآئِبِينَ
وَسَخَّرَ لَكُمْ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴿٣٣﴾

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ
فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٣٣﴾

وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَاهُ فِي الْأَرْضِ
وَإِنَّا عَلَى ذَهَابٍ بِهِ لَقَادِرُونَ ﴿١٨﴾

يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي
يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ﴿٥﴾ ذَلِكَ
عَالَمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿٦﴾

الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرَى فِي خَلْقِ
الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَوتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ
فُطُورٍ ﴿٣﴾ ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ
الْبَصَرُ حَاسِبًا وَهُوَ حَسِيرٌ ﴿٤﴾ وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ

51 Zariyat/47. Göğü gücümüzle Biz kurduk ve Biz onu genişletmekteyiz.³² 48. Yeryüzünü biz yayıp döşedik; ne güzel döşeyiciyiz! 49. İbret alınız diye her şeyi çift çift yaratmışızdır.

51 Zariyat/7-8. İçinde yollar³³ bulunan göğe andolsun ki, (ey inkarcılar!) siz, şüphesiz farklı görüşlerdesiniz.³⁴

14 İbrahim/32-33. Gökleri ve yeri yaratan, gökten su indirip onunla size rızık olarak ürünler yetiştiren, emri gereğince denizde yüzsünler diye gemileri buyruğunuza veren, ırmaklara da sizin için boyun eğdiren, daimi yörüngelerinde yürüyen güneşi ve ayı sizin için boyunduruk altında tutan, gece ile gündüzü sizin hizmetinize koyan Allah'tır.

21 Enbiya/33. Geceyi ve gündüzü, güneşi ve ayı yaratan O'dur. Her biri bir yörüngede yüzer.

23 Mu'minin/18. Gökten suyu ölçüyle indirdik de, onu yerde durdurduk. Şüphesiz onu gidermeye de gücümüz yeter.

32 Secde/5. Gökten yere kadar, işleri Allah düzenleyip yönetir; sonra, saydığınızdan bin yıl kadar tutan bir gün içinde işler O'na yükselecektir. 6. O görülmeveni de, görüleni de bilendir; O güçlüdür, merhametlidir.

67 Mülk/3. Yedi göğü, kat kat yaratan O'dur. Rahman'ın yaratmasında bir düzensizlik göremezsin. Gözünü bir çevir bak, bir çatlaklık görebilir misin? 4. Gözünü tekrar tekrar çevir bak; göz umduğunu bulamamış ve bitkin bir hâlde sana dönecektir. 5. Andolsun ki, en yakın göğü ışıklarla donat-

³² Aynı sistem içindeki gezegenlerin arasındaki mesafe değişmediği halde diğer sistem ve gök cisimleriyle aralarındaki mesafe artmakta yani kainat genişlemektedir.

³³ Gök cisimlerinin yörüngeleri kastedilmektedir.

³⁴ Hz. Muhammed'in peygamberliği ve onun okuduğu Kur'an'ın mahiyetine ilişkin çeşitli görüşler ileri sürüyorsunuz.

الدُّنْيَا بِمَصَابِيحٍ وَجَعَلْنَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ ﴿٥٥﴾

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا ﴿٦﴾ وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا ﴿٧﴾

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٨٩﴾

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ﴿٢﴾

مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ﴿١٩﴾ بَيْنَهُمَا بَرْخٌ لَا يَبْعِيَانِ ﴿٢٠﴾ فَبِأَيِّ آيَةٍ رَّبُّكُمْ تُكَذِّبَانِ ﴿٢١﴾

الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ ﴿٥﴾ وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ﴿٦﴾ وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ ﴿٧﴾

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزْجِي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ وَيُنْزِلُ مِنْ

tık, onlarla şeytanların taşlanmasını sağladık ve onlara çılgın alev azabını hazırladık.³⁵

78 Nebe'/6-7. Yeryüzünü bir beşik, dağları da onun için birer direk kılmadık mı?

2 Bakara/189. Ey Muhammed! Sana hilal halindeki ayları sorarlar. De ki: "Onlar, insanlar için ve hac için belirlenmiş zamanların işaretidir"³⁶ İyilik, evlere arkalarından girmenizde değildir; iyi kimse, (Allah'a) saygılı olan kimsedir. Evlere kapılarından girin! Allah'a saygılı olun, ki başarıya ulaşasınız.

13 Ra'd/2. Gökleri, sizin göreceğiniz direkler olmaksızın yükselten, sonra tahtına kurulup, her biri belli bir süreye kadar hareket edecek olan güneşe ve aya boyun eğdiren, işleri yöneten Allah, Rabbinize kavuşacağınızı kesinkes bilebilmeniz için, (kendi varlığının delili olan) bu işaretleri açık açık anlatıyor.

55 Rahman/19. O, acı ve tatlı sulu iki denizi birbirine kavuşmamak üzere salıvermiştir. 20. Aralarında bir engel vardır, aşamazlar. 21. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?

55 Rahman/5. Güneş ve ayın hareketleri bir hesaba göredir. 6. Yıldızlar ve ağaçlar O'na boyun eğderler. 7. O, göğü yükseltmiş ve dengeyi koymuştur.

24 Nur/43. Bilmez misiniz ki, Allah bulutları sürer, sonra onları bir araya getirir, sonra üstüste yağar; sen de onların arasından yağı-

³⁵ Araplar şeytanların kahinlere hizmet ettiklerine, onlara semadan dinledikleri gayb haberlerini getirdiklerine ve kahinlerin de bu bilgiler sayesinde insanların geleceğini bildiklerine inanırlardı. Kur'an bunun mümkün olmadığını belirtmek için bu tip sembolik anlatımlara başvurmaktadır. Yoksa meteor taşlarının uzayda şeytan kovaladığı düşünülmemelidir.

³⁶ Araplar, ayın duraklarıyla ilgili bir çok batıl itikat üretmişlerdi. Kur'an bu durakların, insanın zamanı bölümleme ve ölçme ihtiyacı açısından işlevine dikkat çekmektedir. Bu ayet şimdilerde moda olan Bilimsel Tefsirin anlamsızlığını en güzel bir şekilde ortaya koymaktadır. Çünkü soru, ayın büyümesi ile ilgili bilgi amaçlı bir soru iken cevap 'işlevsel'dir.

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَلْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ ﴿١٩﴾ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ ﴿٢٠﴾ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ﴿٢١﴾ وَأَرْسَلْنَا الرِّيَّاحَ لَوَاقِحَ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ ﴿٢٢﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ ﴿٢٣﴾

فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٩٦﴾

خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بَعِيرٍ عَمَدٍ تَرْوَاهَا وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَيَتَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ﴿١٠﴾

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي إِلَىٰ آحِلٍ مُّسَمًّى وَأَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٩﴾

خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يُكَوِّرُ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَحِلٍ مُّسَمًّى أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ ﴿٥﴾

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِّلسَّائِلِينَ ﴿١٠﴾ ثُمَّ

19. Yeryüzünü yaydık, oraya sabit dağlar diktik ve orada her şeyi ölçülü bitirdik. 20. Orada sizin için ve rızık veremeyeceğiniz kimseler için geçimlikler varedtik. 21. Hazineleri katımızda olmayan hiçbir şey yoktur. Biz onu ancak bilinen bir ölçüye göre indiririz. 22. Biz rüzgarları aşılayıcı olarak gönderdik ve böylece gökten su indirdik de, sizi onunla suladık; o suyu siz depolamadınız. 23. Doğrusu, Biz diriltiriz, öldürürüz ve (hepsinin gerisin-ge) varis olarak Biz kalırız.

6 En'am/96. Tan yerini ağartan, geceyi dinlenme zamanı, güneşi ve ayı vakit ölçüsü yapan O'dur. İşte bu, Yüce ve Bilen Allah'ın düzenlemesidir.

31 Lokman/10. Allah gökleri sizin görebileceğiniz direkler olmaksızın yaratmış, sizi salar diye yeryüzüne sabit dağlar koymuş ve orada her türlü canlıyı yaymıştır. Gökten su indirip orada her hoş çitten yetiştirmiştir.

31 Lokman/29. Allah'ın, geceyi gündüze ve gündüzü geceye kattığını, her biri belirli bir süreye kadar hareket edecek olan güneşi ve ayı buyruk altında tuttuğunu ve Allah'ın yaptıklarınızdan haberdar olduğunu bilmiyor musun?

39 Zümer/5. (O) gökleri ve yeri gereğince yaratmıştır. Geceyi gündüze dolar gündüzü geceye dolar. Her biri belirli bir süreye kadar hareket edecek olan güneşi ve ayı buyruk altında tutar. Dikkat edin; güçlü olan, çok bağışlayan O'dur.

41 Fussilet/10. O dört gün içinde yeryüzüne sabit dağlar yerleştirdi, orayı bereketli kıldı²⁸ ve (rızıklarını) arayanlar için yeryüzünün bitkilerini takdir etti.²⁹

²⁸ Bereketle kastedilen, yeryüzünü insanın yaşaması için elverişli kılan hava, su, güneş, hayvanlar, bitkiler ve bütün yeraltı zenginlikleridir.

²⁹ Bu pasaja şöyle anlam verener de olmuştur: "... yeryüzünün bitkilerinin dört mevsimde yetişmesini takdir etti". Ancak bu ayetle bütün teşkil eden sonraki ayetler de gözönünde bulundurulursa, dört günde yeryüzünün, izleyen iki günde de göklerin yaratıldığının, dolayısıyla evrenin yaratılmasının

اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ
إِنِّي أَنَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ ﴿١١﴾
فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَواتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ
سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا
ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿١٢﴾

11. Sonra, duman hâlinde bulunan göğe yöneldi, ona ve yeryüzüne: "İsteyerek veya istemeyerek gelin!" dedi. İkisi de: "İsteyerek geldik" dediler.³⁰ 12. (Allah bunu izleyen) iki gün içinde onları yedi gök olarak öngördü ve her göğün işini kendisine bildirdi. Yakın göğü süslemek ve korumak amacıyla ışıklarla donattı.³¹ İşte bu, bilen ve güçlü olan Allah'ın kanunudur.

فَاطِرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ
أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرُّكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ
شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١١﴾

42 Şura/11. Göklerin ve yerin Yaratanı, size kendi cinsinizden eşler ve çift çift hayvanlar var etmiş –O'nun benzeri hiçbir şey yoktur ve O işitendir, görendir– ve bu suretle, çoğalmanızı sağlamıştır.

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا
لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠﴾ وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
بَقْدَرٍ فَأَنشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَّيْتًا كَذَٰلِكَ تُخْرَجُونَ ﴿١١﴾

43 Zuhruf/10. O, size yeri beşik kılmış ve orada, doğru gidesiniz diye yollar var etmiştir. 11. O, suyu gökten bir ölçüye kadar indirir. Biz onunla ölü memleketi diriltiriz. İşte siz de böyle diriltileceksiniz.

اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لَتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ
وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾

45 Casiye/12. Buyruğu gereğince orada gemilerin yüzmesi, lutfedip verdiği rızkı aramanız ve (kendisine) şükretmeniz için denizi buyruğunuz altına veren Allah'tır.

مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ
وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُتُوا مُعْضُونٌ ﴿٣﴾

46 Ahkaf/3. Biz, gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunanları ancak bir gayeyle ve belirli bir süre için yarattık; inkâr edenler uyarıldıkları şeylerden yüz çevirmektedirler.

وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٠﴾ وَفِي أَنفُسِكُمْ
أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٢١﴾ وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا
تُوعَدُونَ ﴿٢٢﴾ فَوَرَبَّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقُّ
مِثْلَ مَا أَنتُمْ تَنطِقُونَ ﴿٢٣﴾

51 Zariyat/20-21. Kesin olarak inananlara, yeryüzünde ve kendinizde Allah'ın varlığına nice deliller vardır; görmez misiniz? 22. Rızığınız da, size söz verilen azap da gökyüzündendir. 23. Göğün ve yerin Rabbine andolsun ki, bu, sizin konuşuyor olmanız kadar (kesin bir) gerçektir.

toplam altı günde tamamlandığının anlatılmakta olduğu görülecektir.

³⁰ Bu pasajın tamamı, sembolik olarak kainatın teşekkülünü anlatmaktadır.

³¹ Yakın gök ile çıplak gözle görülebilen gökyüzü kastedilmektedir. Arapça metindeki "koruma amacıyla" (hıfzan) ifadesi, yeryüzünün atmosferle korunması, yeryüzünde yaşamı mümkün kılan güneş sistemindeki çekim dengesinin korunması gibi anlamlara da yorumlanmıştır. Ancak, Kur'an'da yıldızların genellikle gayb haberlerini dinlemek isteyen şeytanlara karşı bir koruma unsuru olarak nitelendiğini biliyoruz (krş. 67 Mülk/5, 15 Hicr/17). Bununla birlikte Kur'an'daki bu anlatım tarzının gezegenlerin işlevlerini açıklamayı değil, müşriklerin, şeytanların gayb haberlerini dinlediklerine dair batıl inançlarını ortadan kaldırmayı amaçladığını da unutmamak gerekir.

وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ فَعَالَهُمْ مِنْ بَعْشِي عَلَى
بَعْطِيهِ وَمِنْهُمْ مَنْ بَعْشِي عَلَى رَجُلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ
بَعْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٥﴾

24 Nur/45. Allah bütün canlıları sudan yaratmıştır. Bunların kimi karni üzerinde sürünür, kimi iki ayakla yürür, kimi dört ayakla yürür. Allah dilediğini yaratır. Şüphesiz Allah her şeye güç yetirir.

2. Tabiatın Düzeni

Tabiatın düzenine ilişkin aşağıdaki ayetler, Allah'ın varlığına ilişkin kanıt sunma amacı taşımaz; zira nüzûl döneminde Allah'ın varlığına inanmayan hiçbir topluluk yoktur. Tabiatın düzenine atıfta bulunan ayetler, Allah'ın insana karşılıksız inayetini, rahmetini, lütfunu ortaya koymayı ve insanı hidayete, imana ve Allah'a şükran duymaya teşvik etmeyi hedeflemektedir.

الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى ﴿٢﴾ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى ﴿٣﴾

87 A'la/2. O yaratıp şekil vermiştir. 3. O her şeyi ölçüyle yapıp, ona yolunu göstermiştir.

أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا
وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ ﴿٦﴾

50 Kaf/6. Onlar, üstlerindeki göğü nasıl yapmışız ve süslemişiz, bakmazlar mı? Onda hiçbir çatlak yoktur.

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾ وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا
وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ﴿٥٠﴾

54 Kamer/49. Şüphesiz, Biz her şeyi bir ölçüye göre yaratmışızdır. 50. Bizim işimiz bir göz kırpması gibi anidir.

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ
نَذِيرًا ﴿١﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ
يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ
كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا ﴿٢﴾

25 Furkan/1-2. Göklerin ve yerin hükümranlığı kendisinin olan, çocuk edinmeyen, hükümranlıkta ortağı bulunmayan, her şeyi yaratıp bir ölçüye göre düzenleyen ve dünyaları uyarmak üzere kuluna (Muhammed'e) Furkân'ı indiren Allah yücelerin yücesidir.

أَلَمْ تَرَ إِلَى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظَّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ
سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسُ عَلَيْهِ ذَلِيلًا ﴿٤٥﴾ ثُمَّ
قَبَضْنَا إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ﴿٤٦﴾

25 Furkan/45-46. Rabbinin gölgeyi nasıl uzattığını –isteseydi onu durdururdu–, sonra güneşi ona delil kılıp, onu yavaş yavaş kendimize çektiğimizi görmez misin?

وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ
أَجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَخْجُورًا ﴿٥٣﴾

25 Furkan/53. Birinin suyu tatlı ve serinletici, diğerinki tuzlu ve acı olan iki denizi salverip, aralarına, karışmalarını önleyen bir sınır koyan Allah'tır.

بَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا ﴿٦١﴾

25 Furkan/61. Gökte burçlar vareden, orada bir kandil (güneş) ve (gece) ayı aydınlatan bir ay vareden Allah yücedir.

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلًّا يَجْرِى لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ فِطْمِيرٍ ﴿١٣﴾

35 Fatır/13. Allah, geceyi gündüze katar, gündüzü geceye katar; her biri belirli bir süre için hareket eden güneşi ve ayı buyruk altına almıştır. İşte bu Rabbiniz olan Allah'tır, hükümlerlik O'nundur. O'nu bırakıp taptıklarınız ise, bir çekirdek kabuğuna bile sahip değillerdir.

قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ حَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى ﴿٥٠﴾

20 Taha/50. (Musa:) "Rabbimiz her şeye ayrı bir özellik veren, sonra ona yol gösterendir" dedi.

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسِبُهَا جَمَادَةً وَهِيَ ثَمَرٌ مَّرَّ السَّحَابِ صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي أَتَقَنَ كُلَّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ ﴿٨٨﴾

27 Neml/88. Dağları, görür de donmuş (gibi durur) sanırsın, oysa onlar bulutlar gibi geçerler. Bu, her şeyi sağlam yapan Allah'ın yapısıdır. Doğrusu, O yaptıklarınızdan haberdardır.

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ فَمَحْوًا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِّ وَالْحِسَابِ وَكُلَّ شَيْءٍ فَصَّلْنَاهُ تَفْصِيلًا ﴿١٢﴾

17 İsrâ/12. Gece ve gündüzü iki işaret yaptık. Gecenin belirtisini karartıp, gündüzün belirtisini aydınlık kıldık ki, Rabbinizin bolluğunu arayasınız ve yılların sayısını ve hesaplamayı bilesiniz. Her şeyi açık açık anlatıyoruz.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِّ وَالْحِسَابِ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥﴾

10 Yunus/5. O, güneşi ışık kaynağı ve ayı aydınlık yapan, yılların sayısını ve hesaplamayı bilmeniz için aya konak yerleri belirleyendir. Allah, bunları ancak hikmeti uyarınca yaratmıştır. O, bu belirtileri, bilecek olanlar için açık açık anlatmaktadır.

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ ﴿١٦﴾ وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ﴿١٧﴾ إِلَّا مِنْ اسْتَرَقَّ السَّمْعَ فَاتَّبَعَهُ شَيْهَابٌ مُبِينٌ ﴿١٨﴾

15 Hicr/16. Andolsun, gökte burçlar meydana getirdik²⁶ ve seyredenler için onları donattık. 17. Onları, kovulmuş her türlü şeytandan koruduk.²⁷ 18. Ancak, kulak hırsızlığı yapan olursa, parlak bir alev onu kovalar.

²⁶ Büyük takım yıldızları.

²⁷ Bu ayet, cinlerin de içinde bulunduğu şeytanların, dünyada bulunduklarını ve uzaya yükselmeklerini ifade etmektedir. Bu bilginin verilmesinin amacı ise, cinlerin ve şeytanlarının gayb bilgisine sahip olabilecekleri inancını yıkmaktır.

وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٥﴾

24 Nur/45. Allah bütün canlıları sudan yaratmıştır. Bunların kimi karnı üzerinde sürünür, kimi iki ayakla yürür, kimi dört ayakla yürür. Allah dilediğini yaratır. Şüphesiz Allah her şeye güç yetirir.

2. Tabiatın Düzeni

Tabiatın düzenine ilişkin aşağıdaki ayetler, Allah'ın varlığına ilişkin kanıt sunma amacı taşımaz; zira nüzül döneminde Allah'ın varlığına inanmayan hiçbir topluluk yoktur. Tabiatın düzenine atıfta bulunan ayetler, Allah'ın insana karşılıksız inayetini, rahmetini, lütfunu ortaya koymayı ve insanı hidayete, imana ve Allah'a şükran duymaya teşvik etmeyi hedeflemektedir.

الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى ﴿٢﴾ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى ﴿٣﴾

87 A'la/2. O yaratıp şekil vermiştir. 3. O her şeyi ölçüyle yapıp, ona yolunu göstermiştir.

أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ ﴿٦﴾

50 Kaf/6. Onlar, üstlerindeki göğü nasıl yapmışız ve süslemişiz, bakmazlar mı? Onda hiçbir çatlak yoktur.

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾ وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ﴿٥٠﴾

54 Kamer/49. Şüphesiz, Biz her şeyi bir ölçüye göre yaratmışızdır. 50. Bizim işimiz bir göz kırpması gibi anidir.

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ﴿١﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا ﴿٢﴾

25 Furkan/1-2. Göklerin ve yerin hükümlerinin kendisinin olan, çocuk edinmeyen, hükümlerinde ortağı bulunmayan, her şeyi yaratıp bir ölçüye göre düzenleyen ve dünyaları uyarmak üzere kuluna (Muhammed'e) Furkân'ı indiren Allah yücelerin yücesidir.

أَلَمْ تَرَ إِلَى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظَّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا ﴿٤٥﴾ ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ﴿٤٦﴾

25 Furkan/45-46. Rabbinin gölgeyi nasıl uzattığını –isteseydi onu durdururdu–, sonra güneşi ona delil kılp, onu yavaş yavaş kendimize çektiğimizi görmez misin?

وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أَحْجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَحْجُورًا ﴿٥٣﴾

25 Furkan/53. Birinin suyu tatlı ve serinletici, diğerkinki tuzlu ve acı olan iki denizi salıverip, aralarına, karışmalarını önleyen bir sınır koyan Allah'tır.

تَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا
سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا ﴿٦١﴾

25 Furkan/61. Gökte burçlar vareden, orada bir kandil (güneş) ve (gece) aydınlatan bir ay vareden Allah yücedir.

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ
الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ذَلِكُمُ اللَّهُ
رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ
مِنْ قُطْمِيرٍ ﴿١٣﴾

35 Fâtır/13. Allah, geceyi gündüze katar, gündüzü geceye katar; her biri belirli bir süre için hareket eden güneşi ve ayı buyruk altına almıştır. İşte bu Rabbiniz olan Allah'tır, hükümlanlık O'nundur. O'nu bırakıp taptıklarınız ise, bir çekirdek kabuğuna bile sahip değillerdir.

قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى ﴿٥٠﴾

20 Taha/50. (Musa:) "Rabbimiz her şeye ayrı bir özellik veren, sonra ona yol gösterendir" dedi.

وَنَرَى الْجِبَالَ تَحْسِبُهَا جَمَادًا وَهِيَ ثَمَرٌ مَّر
السَّحَابِ صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي أَتَقَنَ كُلُّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَبِيرٌ
بِمَا تَفْعَلُونَ ﴿٨٨﴾

27 Neml/88. Dağları, görür de donmuş (gibi durur) sanırsın, oysa onlar bulutlar gibi geçerler. Bu, her şeyi sağlam yapan Allah'ın yapısıdır. Doğrusu, O yaptıklarınızdan haberdardır.

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَةً فَمَحْوَتَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ
النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ
السِّنِينَ وَالْحِسَابِ وَكُلُّ شَيْءٍ فَضْلُنَا تَفْصِيلًا ﴿١٢﴾

17 İsra/12. Gece ve gündüzü iki işaret yaptık. Gecenin belirtisini karartıp, gündüzün belirtisini aydınlık kıldık ki, Rabbinizin bolluğunu arayasınız ve yılların sayısını ve hesaplamayı bilesiniz. Her şeyi açık açık anlatıyoruz.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ
مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابِ مَا خَلَقَ اللَّهُ
ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥﴾

10 Yunus/5. O, güneşi ışık kaynağı ve ayı aydınlık yapan, yılların sayısını ve hesaplamayı bilmeniz için aya konak yerleri belirleyendir. Allah, bunları ancak hikmeti uyarınca yaratmıştır. O, bu belirtileri, bilecek olanlar için açık açık anlatmaktadır.

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ
﴿١٦﴾ وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ﴿١٧﴾ إِلَّا
مَنْ اسْتَرَقَّ السَّمْعَ فَاتَّبَعَهُ فَشِهَابٌ مُبِينٌ ﴿١٨﴾

15 Hicr/16. Andolsun, gökte burçlar meydana getirdik²⁶ ve seyredenler için onları donattık. 17. Onları, kovulmuş her türlü şeytandan koruduk.²⁷ 18. Ancak, kulak hırsızlığı yapan olursa, parlak bir alev onu kovalar.

²⁶ Büyük takım yıldızları.

²⁷ Bu ayet, cinlerin de içinde bulunduğu şeytanların, dünyada bulunduklarını ve uzaya yükselmeklerini ifade etmektedir. Bu bilginin verilmesinin amacı ise, cinlerin ve şeytanlarının gayb bilgisine sahip olabilecekleri inancını yıkmaktır.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ
أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ ﴿٣٨﴾

50 Kaf/38. Gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunanları altı günde yarattık ve bir yorgunluk da duymadık.

أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا
لَهَا مِنْ فُرُوجٍ ﴿٦٦﴾ وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا
رَوَاسِيَ وَأَلْبَسْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ﴿٧٧﴾ تَبْصِرَةً
وَذِكْرَى لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ ﴿٨٨﴾ وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
مُبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَبَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ ﴿٩٩﴾ وَالنَّخْلَ
بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ ﴿١٠٠﴾ رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِ
بَلَدَةً مَيِّتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ ﴿١١١﴾

50 Kaf/6. Onlar, üstlerindeki göğü nasıl yapmışız ve süslemişiz, bakmazlar mı? Onda hiçbir çatlak yoktur. 7-8. Allah'a yönelen her kula bir öğüt ve bir belge olarak yeryüzünü yaydık, oraya sabit dağlar yerleştirdik, orada gönül açıcı her güzel türden yetiştirdik. 9-11. Gökten bereketli bir su indirdik, kullara rızık olmak üzere onunla bahçeler, biçilecek taneli ekinler, küme küme tomurcukları olan boylu hurma ağaçları yetiştirdik. O suyla ölü yeri dirilttik. İşte (yeniden) diriliş de böyledir.

تَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا
سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا ﴿٦١﴾

25 Furkan/61. Gökte burçlar vareden, orada bir kandil (güneş) ve (geceleri) aydınlatan bir ay vareden Allah yücedir.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ
وَإِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْحَمِيلَ ﴿٨٥﴾

15 Hicr/85. Biz gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri bir gaye ile yarattık. Şüphesiz kıyamet saati gelecektir. Onun için, güzel ve yumuşak davran!

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا
أُمِّمٌ أَمَّاكُكُمْ مَا فَرَقْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَى
رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ﴿٣٨﴾

6 En'am/38. Yerde yürüyen hayvanlar ve iki kanadıyla uçan kuşlar da, sizin gibi birer toplumdurlar. Kitap'ta Biz hiçbir şeyi eksik bırakmadık. Sonra onlar Rablerine toplanacaklardır.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ
الْبَرِّ وَالْبَحْرِ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٩٧﴾

6 En'am/97. Karanın ve denizin karanlıklarında yolunuzu kendileriyle bulduğunuz yıldızları var eden O'dur. Anlayacak olan bir topluma belgeleri uzun uzun açıklıyoruz.

وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْعَجْنَا بِهِ نَبَاتَ
كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا
مُتَرَكِّبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ
مِنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُشْتَبِهٍ
أُنْظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ إِنَّ فِي ذَلِكُمْ لَآيَاتٍ
لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٩٩﴾

6 En'am/99. Gökten su indiren O'dur. Her çeşit bitkiyi onunla bitirdik. Ondan yetiştirdiğimiz yeşilden, benzeşen ve benzeşmeyen yığın yığın taneler, hurmanın tomurcuklarından sarkan salkımlar, üzüm bağları, zeytin ve nar çıkardık. Ürün verdikleri zaman onların ürünlerine ve olgunlaşmalarına bakın. İşte bunlarda, insan toplumu için belirtiler vardır.

خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَالْأَرْضِ فِي رَوَاسِيٍّ أَنْ تَجِيعَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ﴿١٠﴾ هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿١١﴾

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ ﴿١٦﴾ لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهْوًا لَآتَخَذْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا إِنْ كُنَّا فَاعِلِينَ ﴿١٧﴾

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٤﴾

مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ﴿١٩﴾ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ ﴿٢٠﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢١﴾ يَخْرُجُ مِنْهُمَا النُّوْلُ وَالْمَرْجَانُ ﴿٢٢﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٣﴾ وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ﴿٢٤﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٥﴾

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿١٢﴾

31 Lokman/10. Allah gökleri sizin görebileceğiniz direkler olmaksızın yaratmış, sizi salları diye yeryüzüne sabit dağlar koymuş ve orada her türlü canlıyı yaymıştır. Gökten su indirip orada her hoş çiftten yetiştirmişizdir. 11. İşte bu Allah'ın yarattığıdır. O'ndan başkasının ne yarattığını bana gösterin. Hayır; haksızlık edenler apaçık sapıklık içindedirler.

21 Enbiya/16. Biz gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri oyun olsun diye yaratmadık. 17. Eğlence edinmek dileseydik, kendi katımızda bir eğlence edinirdik; şayet (böyle bir şey) yapacak olsaydık.

32 Secde/4. Allah gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunanları altı günde yaratan, sonra tahta kuruldur. O'ndan başka bir dostunuz ve aracınız yoktur. Düşünüp öğüt almıyor musunuz?

55 Rahman/19. O, iki denizi birbirine kavuşmamak üzere salıvermiştir.²⁴ 20. Aralarında bir engel vardır, aşamazlar. 21. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 22. İkisinden de inci ve mercan çıkar. 23. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 24. Denizde yüzen, dağlar gibi kocaman gemiler O'nundur. 25. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?

65 Talak/12. Yedi göğüs²⁵ ve yerden de bir o kadarını yaratan Allah'tır. Allah'ın gücünün her şeye yettiğini ve Allah'ın ilminin her şeyi kuşattığını bilmeniz için, Allah'ın buyruğu bunlar arasında iner durur.

²⁴ 'Deniz' olarak çevrilen *bahr* kelimesi arapçada deniz, su kütlesi, nehir ve göl anlamlarına da gelir. 25 Furkan/53 ayetinde bu iki su kütlesinin nitelikleri verilmiştir. "Birinin suyu tatlı ve susuzluğu giderici, diğerinin tuzlu ve acı". Bu ayet tuzlu okyanus sularından buharlaşma-yağmur yoluyla tatlı su kaynaklarının oluşumunu anlatmış olabileceği gibi, yeraltı sularının denizlere aktığı yerlerde bizzat iki su kütlesinin ayrı duruşlarını da ifade edebilir. Bazı sufi yorumcular, bu ayetin sembolik olarak iyi ve kötü insanın özelliklerini anlattığını belirtmişlerdir.

²⁵ Yedi Gök (*Seb'u Semâvât*) tabiri lafzi anlamında anlaşılarak birçok yorum yapılmıştır. Yedi ve yedili sayılar (70, 700) Arapça ve bağlı olduğu semitik dillerde kesretten kinayedir. Nitekim Kur'an'da da 7 ile ifade edilmiş başka kullanımlar vardır. (2 Bakara/261; 12 Yusuf/43; 23 Mu'minin/17; 15 Hicr/87)

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَالطَّيْرِ صَافَاتٍ كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٤١﴾ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَالِىَ اللَّهُ الْمَصِيرُ ﴿٤٢﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزْجِي سَحَابًا
ثُمَّ يُؤْتِي مِنْهُ ثَلَاثًا ثُمَّ يَجْعَلُ رَعَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ
بَيَاضٍ وَإِزْزُلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ
فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنِ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا
بَرْقِهِ يَنْهَبُ بِالْأَبْصَارِ ﴿٤٣﴾ يُقَلِّبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ
إِنْ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةٌ لَأُولَى الْأَبْصَارِ ﴿٤٤﴾

24 Nur/41. Göklerde ve yerde olanların ve kanatlarını açmış (süzülerek uçan) kuşların Allah'ı yücelttiğini görmeyi misin? Her biri kendi yakarışını ve yüceltmesini bilir. Allah da onların yaptıklarını bilmektedir. 42. Göklerin ve yerin hükümrânlığı Allah'ındır. Dönüş Allah'adır. 43. Bilmez misiniz ki, Allah bulutları sürer, sonra onları biraraya getirir, sonra üstüste yığar; sen de onların arasından yağmurun çıktığını görürsün. Gökten, içinde dolu bulunan (bulut) dağları indirir, onu dilediğine uğratar, dilediğinden de uzak tutar; şimşeginin parıltısı neredeyse gözleri alır! 44. Allah geceyi gündüze, gündüzü geceye çevirir. Görebilenler için bunlarda ibretler vardır.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي
الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ
وَالْدَّابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ كَثِيرٌ حَقٌّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ
يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿١٨﴾

22 Hac/18. Göklerde olanlar ve yerde olanların; güneş, ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar, hayvanlar ve birçok insanın Allah'a boyun eğdiklerini görmüyor musun? İnsanlardan bir çoğu da azabı hakettiği. Allah'ın alçalttığı kişiye kimse değer vermez. Allah dilediğini yapar.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي
اللَّيْلِ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٦١﴾

22 Hac/61. Bu böyledir. Çünkü Allah geceyi gündüze katar, gündüzü geceye katar. Allah işitir ve görür.

لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ
الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٦٤﴾

22 Hac/64. Göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur. Allah zengindir, övgüye layıktır.

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ
الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾

64 Teğabün/1. Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar Allah'ı yüceltirler. Hükümrânlık O'nundur, övgü O'nadır. O'nun her şeye gücü yeter.

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ
يَهْدِ اللَّهُ ذَلِيلَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١﴾

64 Teğabün/11. Başa gelen hiçbir olay Allah'ın izni olmadan gerçekleşmez. Kim Allah'a inanırsa, O onun gönülünü doğruya yöneltir. Allah her şeyi bilmektedir.

سَبِّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾

61 Saf/1. Göklerde olanlar da, yerde olanlar da Allah'ı yüceltirler. O Güçlü'dür, Bilge'dir.

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكُ
الْقُدُّوسُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾

62 Cuma/1. Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar, hükümrân, çok kutsal, güçlü ve bilge olan Allah'ı yüceltirler.

وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا
حَكِيمًا ﴿٧﴾

48 Fetih/7. Göklerdeki ve yerdeki ordular Allah'ındır. Allah güçlüdür, bilgedir.

لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٢٠﴾

5 Maide/120. Göklerin, yerin ve onlarda bulunanların hükümrânlığı Allah'a aittir. O'nun her şeye gücü yeter.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ
قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ
الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ حَيِّيمًا وَلِلَّهِ
مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ
وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾

5 Maide/17. Andolsun "Allah ancak Meryem oğlu Mesih'tir" diyenler kafir olmuşlardır. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah, Meryem oğlu Mesih'i, anasını ve yeryüzünde olanların hepsini yok etmek istese, kim Allah'a karşı koyabilir? Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin hükümrânlığı Allah'a attir. O dilediğini yaratır. Allah'ın gücü her şeye yeter".

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ مَنْ
يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٠﴾

5 Maide/40. Göklerin ve yerin hükümrânlığının Allah'a ait olduğunu bilmiyor musun? O dilediğine azap eder, dilediğini bağışlar. Allah'ın gücü her şeye yeter.

C. TABİAT (GÖKLER VE YER)

Kur'an'ın tabiatın sözederken en çok üzerinde durduğu konular, tabiatın yaratılışı, insanın hizmetine verilmesi ve orada bir nizamın varlığıdır. Kur'an, tabiatdaki nizamı, evreni yöneten gücün birliğine bağlamaktadır. Bu nizam, yaratılışla birlikte her şeye hareket kanunlarının ve potansiyel güçlerinin verilmesiyle kurulmuştur (20 Taha/50). Evrendeki bu düzenlilik, onun insanlığın hizmetine sunulmuş olması itibarıyla bir nimettir. Diğer yönüyle de, insanın imtihanında iki zıt işlevi yerine getirebilen bir müşahade alanıdır. Zira evrendeki bu düzenlilik, insanı Allah'a ulaştırabileceği gibi, bu düzenin gerisindeki mutlak gücü gölgeleyebilmektedir de. İşte, Kur'an'da evrenden sözeden pasajların büyük bölümü, aşağıda da görüleceği gibi, muhataplarını bu konuda uyarmaktadır.

1. Tabiatın Yaratılışı

Tabiatçı filozofların ve materyalist felsefenin, tabiatın kadim olduğu, sonradan yaratılmadığı iddiasının aksine, Kur'an, tabiatın ve evrenin, Allah tarafından, yok iken, sonradan yaratıldığını söyler. Yalnız, yaratmanın bir defada âniden mi olduğu yoksa bir süreç (evrim) içinde mi gerçekleştiği, İslam filozofları ve kelimacıları arasında tartışılmaktadır. Evrimi kabul eden Müslüman alimlere göre, örneğin, "De ki: 'Yeryüzünde dolaşın ve Allah'ın yaratmaya nasıl başladığına bir bakın...'" (29 Ankebût/20) ve "Gökleri, yeri ve her ikisinin arasında bulunanları altı günde yarattık..." (50 Kâf/38) gibi ayetler, yaratmanın bir süreç içinde gerçekleştiğinin Kur'anı ipuçlarıdır.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِلَيْكُمْ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ
وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حَمِيدًا ﴿١٣١﴾ وَلِلَّهِ مَا فِي
السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا
﴿١٣٢﴾ إِنَّ يَسْأَلُ بَعْضَكُمْ أَهْلُهَا النَّاسَ وَتَأْتِيهِمْ بَأْخَرِينَ
وَكَانَ اللَّهُ عَلَى ذَلِكَ قَدِيرًا ﴿١٣٣﴾

سَبِّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ ﴿١﴾ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُخَيِّ
وَيُجِيبُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢﴾

هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ
اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا
يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا
وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ
﴿٤﴾ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ
الْأُمُورُ ﴿٥﴾ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي
اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٦﴾

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنشِئُ السَّحَابَ
الثَّقَالَ ﴿١٢﴾ وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ
خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ
يُحَادِّثُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ ﴿١٣﴾

4 Nisa/131. Göklerde olanlar ve yerde olanlar Allah'ındır. Andolsun, sizden önce Kitap verilenlere ve size, Allah'a saygılı olun diye öğüt verdik. Eğer inkâr ederseniz, (bilin ki) göklerde ve yerde olanlar Allah'a aittir. Allah muhtaç değildir, övülmeğe lâyıktır. 132. Göklerde olanlar ve yerde olanlar Allah'ındır. Allah vekil olarak yeter. 133. Ey insanlar! Allah dilerse, sizi yok eder ve başkalarını getirir. Allah'ın buna gücü yeter.

57 Hadid/1-2. Göklerde ve yerde olanlar Allah'ı yüceltirler. O Güçlü'dür, Bilge'dir. Göklerin ve yerin hükümrانlığı O'nundur; diriltir ve öldürür. O'nun her şeye gücü yeter.

57 Hadid/4. Gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra arşa kurulan, yere gireni ve ondan çıkan, gökten ineni ve oraya yükseleni bilen O'dur. Nerede olursanız olun, O sizinle beraberdir. Allah yaptıklarınızı görür. 5. Göklerin ve yerin hükümrانlığı O'nundur. Bütün işler Allah'a döndürülür. 6. O geceyi gündüze katar, gündüzü geceye katar; O kalplerde olanı bilir.

13 Ra'd/12. Korku ve ümide düşüren şimşegi size gösteren ve ağır bulutları yaratan O'dur. 13. Gökğürlemesi ve melekler, O'nun korkusuyla O'nu övgüyle yüceltirler. O yıldırımları gönderir de, onlarla dilediğini çarpar.²² Yine de onlar Allah hakkında tartışmaktadırlar. Oysa ki, O'nun tuzağı çetindir.

²² Bu ve bunu izleyen pasajda (13 Ra'd/15 ayrıca bkz. 17 İsra/44) iradesiz tabiat varlıklarının tümünün Allah'ı övdüğü, ona secde ettiği ifade ediliyor. 'Övmek' ve 'secde etmek' aslında iradî varlık olan insanın fiilleridir. Fakat bu fiiller mecaz yolu ile tabiata atfedilerek, tabiatın Allah'ın buyruklarına boyun eğdiği, onun emrinde olduğu belirtiliyor. Amaç ise, sembolik anlatımlarla dinsel bir şuur, manevi bir atmosfer yaratmaktır. Fakat hayvanların Allah'ı övmesi cansız maddenin O'na boyun eğmesinden farklı olabilir. Onların Allah idraklerinin olup olmadığını bilemiyoruz. "Sıra sıra uçan kuşların Allah'ı yücelttiğini görmez misiniz?" (24 Nur/41).

وَلِلّٰهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا
وَكَرْهًا وَظِلَالُهُمْ بِالْأَصْدَالِ ﴿١٥﴾

13 Ra'd/15. Göklerde ve yerde bulunanlar ve onların gölgeleri, sabah akşam, ister istemez Allah'a secde ederler.

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ
اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ
يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ
لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ﴿٢٠﴾ وَهُوَ الَّذِي مَدَّ
الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ
الْجِبَالِ جَعَلَ فِيهَا رُجُومًا ثَمِينًا يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٣٠﴾ وَفِي
الْأَرْضِ قَطْعٌ مَّتَجَاوِرَاتٍ وَحِثَّاتٍ مِنْ أَغْطَابٍ وَزُرُوعٌ
وَبَحَائِلٌ وَوُجُوهُ صَوْنٍ وَغَيْرُ صَوْنٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ
وَنُفُضٌ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأُكُلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٤٠﴾

13 Ra'd/2. Gökleri, sizin göreceğiniz direkler olmaksızın yükselten, sonra tahtına kurulup, her biri belli bir süreye kadar hareket edecek olan güneşe ve aya boyun eğdiren, işleri yöneten Allah, Rabbinize kavuşacağınızı kesinkes bilebilmeniz için, (kendi varlığının delili olan) bu işaretleri açık açık anlatıyor. 3. Yeri yayan ve orada sabit dağlar, ırmaklar var eden, her türlü üründen çift çift yetiştiren ve gündüzü geceye çeviren O'dur. Bunlarda, düşünen toplum için belirtiler vardır. 4. Yeryüzünde, birbirine komşu toprak parçaları, üzüm bağları, ekinler, çatalı ve çalsız hurma ağaçları vardır. Hepsisi de aynı su ile sulanır, fakat onları lezzetçe birbirinden farklı kılarız. Bunlarda, aklını kullanan toplum için işaretler vardır.

رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ ﴿١٧﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ
رَبِّكُمْ تُكَذِّبُونَ ﴿١٨﴾

55 Rahman/17. O iki doğunun Rabbidir, iki batının Rabbidir.²³ 18. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlıyorsunuz?

يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي
شَأْنٍ ﴿٢٩﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمْ تُكَذِّبُونَ ﴿٣٠﴾

55 Rahman/29. Göklerde ve yerde olanlar her şeyi O'ndan isterler; O her an bir iştedir. 30. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlıyorsunuz?

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ
أَفْطَارِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ إِلَّا
بِإِذْنِ رَبِّكُمْ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمْ تُكَذِّبُونَ ﴿٣٤﴾

55 Rahman/33. Ey cin ve insan toplulukları! Göklerin ve yerin çevresini aşip geçmeye gücünüz yetiyorsa geçin! Ama (Allah'ın verdiği) bir güç olmaksızın geçemezsiniz. 34. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlıyorsunuz?

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنْ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ
يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿١٢﴾

65 Talak/12. Yedi göğü ve yerden de bir o kadarını yaratan Allah'tır. Allah'ın gücünün her şeye yettiğini ve Allah'ın ilminin her şeyi kuşattığını bilmeniz için, Allah'ın buyruğu bunlar arasında iner durur.

²³ 'İki doğu' ve 'iki batı', farklılaşmanın en belirgin olduğu yaz ve kış mevsimlerinde güneşin doğubattığı yerler olsa gerektir.

هُوَ الَّذِي يُخَيِّ وَيُعِثُّ فَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ
كُنْ فَيَكُونُ ﴿٦٨﴾

40 **Mu'min/68.** Dirilten ve öldüren O'dur. Bir şeye karar verirse "Ol!" der ve dediği hemen olur.

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَنْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن
يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٢﴾

42 **Şura/12.** Göklerin ve yerin anahtarları O'nundur. Rızkı dilediğine yayar, dilediğine kısıp bir ölçüye göre verir. O her şeyi bilir.

لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَلِيُّ
الْعَظِيمُ ﴿٤﴾

42 **Şura/4.** Göklerde olanlar da, yerde olanlar da O'nundur. O yücelerin yücesidir.

قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
أُنْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ
فِي حُكْمِهِ أَحَدًا ﴿٢٦﴾

18 **Kehf/26.** De ki: "Onların (Ashâb-ı Kehf'in mağarada) ne kadar kaldığını, göklerin ve yerin gaybı kendisinin olan Allah bilir. O ne kadar güzel görür ve ne kadar güzel işitir. İnsanların O'ndan başka himayecileri yoktur. O kendi hükmüne kimseyi ortak etmez".

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا
يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ﴿١٩﴾
يُسْحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ﴿٢٠﴾

21 **Enbiya/19.** Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur. O'nun katında olanlar O'na kul-luk etmekten büyüklemezler ve bıkmazlar. 20. Gece gündüz, hiç ara vermeksizin O'nu yüceltirler.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقَ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ
غَافِلِينَ ﴿١٧﴾

23 **Mu'minun/17.** Andolsun ki, üstünüzde yedi tabaka yarattık. Biz yarattığımızdan habersiz değiliz.

يُدِيرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي
يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ﴿٥٠﴾ ذَلِكَ
عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْغَزِيرُ الرَّحِيمُ ﴿٦﴾

32 **Secde/5.** Gökten yere kadar, işleri Allah düzenleyip yönetir; sonra, saydığınızdan bin yıl kadar tutan bir gün içinde işler O'na yükselecektir. 6. O görülmeyeni de, görüleni de bilir; O üstündür, merhametlidir.

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمْ الْمُسْبِطُونَ ﴿٣٧﴾

52 **Tur/37.** Yoksa Rabbinin hazineleri onların yanında mıdır? Yoksa onlar mı işe hakimdirler?

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿١﴾

67 **Mülk/1.** Hükümraniği elinde bulunduran (Allah) yücedir ve O'nun gücü her şeye yeter.

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَفَاتٍ وَيَقْبِضْنَ مَا
يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ﴿١٩﴾

67 **Mülk/19.** Üzerlerinde kanat çırpıp kuşları görmeyenler mi? Onları havada Rahmân'dan başkası tutmuyor; O her şeyi gör-

أَمَّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ جَدُّكُمْ يَنْصُرُكُمْ مِنْ دُونِ
الرَّحْمَنِ إِنَّ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي غُرُورٍ ﴿٢٠﴾

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَهُ قَائِمُونَ
﴿٢١﴾ وَهُوَ الَّذِي يُبْدِئُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ
عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَى فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٢﴾

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ
تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿١٠٩﴾

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿١٨٩﴾

قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ
الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ
يَبْدَأُ الْخَيْرَ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٦﴾ تُولِجُ
الَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ
مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ
تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢٧﴾

أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ
بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطًا ﴿١٢٦﴾

mektedir. 20. Rahmân dışında size yardım-
da bulunabilecek ordularınız kimlerdir?
İnkârcılar sadece bir aldanış içindedirler.

30 Rum/26. Göklerde ve yerde olanlar
O'nundur, hepsi O'na boyun eğmiştir. 27.
Yaratmaya başlayan ve sonra onu tekrar
eden O'dur; bu O'nun için daha kolaydır.
Göklerde ve yerde en üstün sıfatlar
O'nundur. O Güçlü'dür, Bilge'dir.

3 Al-i İmran/109. Göklerde olanlar ve
yerde olanlar Allah'ındır. İşler Allah'a
götürülür.

3 Al-i İmran/189. Göklerin ve yerin hü-
kümrânlığı Allah'a aittir. Allah'ın gücü her
şeye yeter.

3 Al-i İmran/26-27. De ki: "Mülkün²⁰ sa-
hibi Allahım! Hükümrânlığı dilediğine ve-
rirsın, hükümrânlığı dilediğinden çekip
alırsın. Dilediğini yükseltirsin, dilediğini al-
çaltırsın. İylilikler Senin elindedir, Senin her
şeye gücün yeter. Geceyi gündüze sokar-
sın, gündüzü geceye sokarsın. Ölüden diri
çıkarsın, diriden ölü çıkarırsın; dilediğini
de hesapsız rızıklandırırsın".²¹

3 Al-i İmran/83. Onlar Allah'ın dininden baş-
kasını mı arzu ediyorlar? Oysa göklerde ve
yerde kim varsa, ister istemez O'na teslim
olmuştur. Zaten O'na döndürüleceklerdir.

4 Nisa/126. Göklerde olanlar ve yerde olan-
lar Allah'ındır. Allah her şeyi kuşatmıştır.

²⁰ *mulk*, "hükümrânlık" demektir. Allah için sözkonusu edildiğinde, bütün evrenin yönetimi anlamına gelir.

²¹ Bu pasajdan, hiçbir ahlaki kurala dikkat etmeden, sadece gücüyle hareket eden despot bir Tanrı imajı çıkarmak yanlıştır. Evet, bu pasaj Allah'ın mutlak gücünü ifade eder; fakat o, "hükümrânlığı" birilerine verirken veya birlerinden alırken, bu kişilerde bulunan ahlaki niteliklere ve onların hakedişlerine bakar. Burada, Allah'ın tasarrufunun ahlaki gerekçeleri anılmamıştır, çünkü Kur'an'ın hitap ettiği müşrik toplumda Allah'ın gücü gereği gibi değerlendirilmemektedir. Bu ve benzeri ayetler Allah'ın mutlak gücünü ön plana çıkarmaya yöneliktir.

قُلْ مَنْ يُرِزُّكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ
السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ
وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ
اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَلَا إِنَّ وَعْدَ
اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾ هُوَ يُحْيِي
وَيُمِيتُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٥٦﴾

وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ يَعْلَمُ سِرُّكُمْ
وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ ﴿٣﴾

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا
فِي الْبُرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْطُرُ مِنْ رَرْقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا
وَلَا حَبَّةٌ فِي ظِلْمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ
إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٥٩﴾ وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم
بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُمْ بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ
لِيُقَضَىٰ أَجَلٌ مُّسَمًّى ثُمَّ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنَبِّئُكُمْ
بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٦٠﴾ وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ
وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمْ
الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ ﴿٦١﴾ ثُمَّ
رُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقُّ أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ
أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ ﴿٦٢﴾ قُلْ مَنْ يُنْحِكُمْ مِنَ
ظُلُمَاتِ الْبُرِّ وَالْبَحْرِ تَدْعُونَهُ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً لَّئِنْ
أُنْجِيَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٣﴾ قُلْ

10 Yunus/31. (Ey Muhammed!) De ki: "Gökten ve yerden size rızık veren kimdir? Kulak ve gözlerle hükmeden kimdir? Diriyi ölüden çıkaran ve ölüyü diriden çıkaran kimdir? Her işi yöneten kimdir?" Onlar: "Allah'tır" diyecekler. "O hâlde, (O'na) saygılı olmaz mısınız?" de.

10 Yunus/55. İyi bilin ki, göklerde ve yerde olanlar Allah'ındır ve iyi bilin ki, Allah'ın verdiği söz gerçektir. Fakat onların çoğu (bunu) bilmez. 56. Yaşatan da öldüren de O'dur. Sizler O'na götürüleceksiniz.

6 En'am/3. Göklerde ve yerde Allah O'dur; gizlinizi, açığınızı bilir; kazandıklarınızı da bilir.¹⁶

6 En'am/59. Gaybın anahtarları Allah'ın kaidesidir. Onları O'ndan başkası asla bilemez. O, karada ve denizde olanı bilir. O'nun bilgisi dışında bir yaprak düşmez. Yerin karanlıklarında olan tane, yaş ve kuru hiçbir şey yoktur ki, bunlar apaçık bir kitapta olmasın. 60. O sizi geceleyin öldürür¹⁷, gündüzün yaptıklarınızı bilir. Sonra belirli süre¹⁸ bitsin diye, sizi gündüzün canlandırır. Sonra dönüşünüz O'na olur ve sonra da yapmış olduklarınızı size bildirir. 61. O kullarının üstünde yegâne güç sahibidir. Size koruyucular gönderir. Birinize ölüm geldiği zaman, elçilerimiz onun canını, bir eksiklik yapmadan alırlar. 62. Sonra onlar gerçek sahipleri olan Allah'a geri verilirler. Hüküm yalnız O'nundur ve O hesaba çekenlerin en hızlısıdır. 63. De ki: "Sizler gizlice ve açıkça: «Eğer bizi bundan kurtarırsa, andolsun, şükredenlerden oluruz» diye O'na yakarırken, sizi karanın ve

¹⁶ Bu ayet, Allah'ın kainat ve yeryüzü ile olan ilişkisindeki içkinliği ifade etmektedir. Ne yazık ki, İslam uleması, geleneksel olarak Allah'ın aşkınlığını vurgulayarak (*tenzih*) Kur'an'da kurulmuş olan aşkınlık-içkinlik dengesini içkinlik aleyhine bozmuştur. "O, hem göklerde, hem yerde Allah'tır" ifadesi, Allah'ı yeryüzüne içkin kılmakta ve oradaki ahlaki muhtevalı her insan/toplum fiilinde O'nu bir taraf yapmaktadır.

¹⁷ Uyku da insan şuursuz olduğu için uyku hali ölüme benzetilmiştir.

¹⁸ Tabii ömrünüz.

اللَّهُ يُنَجِّيكُمْ مِنْهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنْتُمْ
تُشْرِكُونَ ﴿٦٤﴾ قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أَنْ يَبْعَثَ
عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ
يَلْبِسَكُمْ شِيْعًا وَيُدْخِلَ بَعْضَكُمْ فِي بَعْضٍ أَنْظُرْ
كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ ﴿٦٥﴾

denizin karanlıklarından kim kurtarır?" 64. De ki: "Sizi ondan ve her sıkıntıdan Allah kurtarır. Bir de tutup O'na ortak koşarsınız". 65. De ki: "O üstünüzden ve ayaklarınızın altından size azap göndermeye, sizi fırka fırka yapıp kiminize kiminizin hıncını tattır-maya güç yetirir". Anlasınlar diye hükümleri nasıl yerli yerince açıkladığımıza bak!

إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ
وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ ذَلِكُمْ اللَّهُ فَأَنَّا نُفَوِّكُونَ
﴿٩٥﴾ فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسُ
وَالْقَمَرُ حُسْبَانًا ذَلِكُمْ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٩٦﴾

6 En'am/95. Taneyi ve çekirdeği yaran, Al-lah'tır. O, ölüden diriyi çıkarır ve diriden ölüyü çıkarır. İşte Allah budur; öyleyse na-sıl ayartılıyorsunuz? 96. Tan yerini ağartan, geceyi dinlenme zamanı, güneşi ve ayı va-kit ölçüsü yapan O'dur. İşte bu, Yüce ve Bilen Allah'ın düzenlemesidir.

رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ
الْمَشَارِقِ ﴿٥﴾

37 Saffat/5. O göklerin, yerin ve ikisi ara-sında bulunanların Rabbi'dir; O doğuların Rabbidir.¹⁹

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ
الْحَمِيدُ ﴿٢٦﴾

31 Lokman/26. Göklerde ve yerde olanlar Allah'ındır. Allah hiçbir şeye muhtaç değil-dir, övgüye lâyıktır.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي
اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي إِلَىٰ أَجَلٍ
مُسَمًّى وَأَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٩﴾ ذَلِكُمْ بَأَن
اللَّهُ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْبَاطِلُ وَأَنَّ
اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٣٠﴾

31 Lokman/29. Allah'ın geceyi gündüze ve gündüzü geceye kattığını, her biri belirli bir süreye kadar hareket edecek olan güneşi ve ayı buyruk altında tuttuğunu ve Allah'ın yaptıklarınızdan haberdar olduğunu bilmi-yor musun? 30. Bu böyledir; çünkü yal-nızca Allah haktır, onların O'nun dışında taptıkları ise batıldır. Allah yüce ve uludur.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿١﴾

34 Sebe'/1. Övgü, göklerde ve yerde bulu-nanlar kendisinin olan Allah içindir. Övgü ahirette de O'nadır. O bilgedir, her şeyden haberdardır.

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ
اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٦٣﴾

39 Zümer/63. Göklerin ve yerin kilitleri O'nundur. Allah'ın âyetlerini inkâr edenler, işte onlar ziyandadırlar.

¹⁹ 'Doğular', güneşin bir senelik 360 ayrı doğuş yeri olsa gerektir. Bilindiği gibi, her gün güneşin doğuş yeri değişmektedir. Bu olay çölde kolay farkedildiği ve bir olağanüstünlük şeklinde görüldüğü için, Allah'ın 'Rabb' sıfatıyla ilişkilendirilmiştir.

قُلْ يَٰٓأَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥٨﴾

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَبِثًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِ ٱلَّهِ لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلْعَالَمِينَ ﴿٥٤﴾

وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّنْ نُعْجِزَ ٱللَّهَ فِي ٱلْأَرْضِ وَلَن نُّعْجِزَهُ هَرَبًا ﴿١٢﴾

فَسَبِّحَانَ الَّذِي فِي يَدَيْهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ ٱلْفُرْقَانَ عَلَىٰ عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ﴿١﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَكَا وَكَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي ٱلْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا ﴿٢﴾

ٱلَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ٱلرَّحْمَنُ فَسَأَلُ بِهِ خَبِيرًا ﴿٥٩﴾

7 A'raf/158. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey insanlar! Ben, göklerin ve yerin hükümranı, kendisinden başka tanrı bulunmayan, dirilti ve öldüren Allah'ın hepiniz için gönderdiği Elçisi'yim. Öyleyse Allah'a inanın, Allah'a ve O'nun sözlerine inanan, O'nun ümmi¹³ Elçisi Peygamber'e de inanın ve doğru yolda olabilmemiz için ona uyun!"

7 A'raf/54. Sizin Rabbiniz gökleri ve yeri altı günde yaratan;¹⁴ sonra tahtına kurulup gündüzü, onu durmadan kovalayan gece ile örten; güneşi, ayı ve yıldızları buyruğuna baş eğdiren Allah'tır. İyi bilin, yaratma ve buyruk O'na aittir. Alemlerin Rabbi Allah yücedir.

72 Cin/12. (Cinler şöyle dediler:) "Yeryüzünde (kalsak da) Allah'ı aciz bırakamayaçağımızı, (başka yere) kaçsak da O'nu aciz kılamayacağımızı anladık".

36 Yasin/83. Her şeyin hükümranlığı elinde olan ve sizin de kendisine döndürüleceğiniz Allah Yüce'dir.

25 Furkan/1-2. Göklerin ve yerin hükümranlığı kendisinin olan, çocuk edinmeyen, hükümranlıktaki ortağı bulunmayan, her şeyi yaratan bir ölçüye göre düzenleyen ve dünyaları uyarmak üzere kuluna (Muhammed'e) Furkân'ı¹⁵ indiren Allah yücelerin yücesidir.

25 Furkan/59. Gökleri, yeri ve ikisi arasında-kileri altı günde yaratan, sonra da tahtına kurulan, Rahmân'dır. Bunu, bir bilene sor!

¹³ *ummî*, 'anasından doğduğu gibi duran kişi' anlamında okur-yazar olmayanlar için kullanılan bir kelimedir; dilimize de bu anlamıyla geçmiştir. Ancak, Kur'an'ın nazil olduğu dönemde, Ehl-i Kitab (özellikle Yahudiler) herhangi bir 'kitab'a inanmayan müşrik Araplar'ı 'ummî' olarak nitelemekteydiler. Kur'an da bu kelimayı bu anlamda kullanmıştır. Dolayısıyla, Hz. Peygamber'in *ummî* olarak nitelenmesinin anlamı, onun herhangi bir kitabı din (Yahudilik ve Hristiyanlık) geleneğine mensup olmadığını vurgulamaktır.

¹⁴ 'Altı gün'ün bizim zaman ölçümüne göre altı gün mü, yoksa "...Rabbin katında bir gün, sizin saymakta olduğunuzdan bin yıl gibidir" (22 Hacc/47) ayetinde ifade edildiği gibi, Allah'ın ölçüsüne göre altı gün mü olduğu belli değildir. Her iki durumda da, bu ifade yaratmanın belli bir süreç içinde gerçekleştiğini ifade etmektedir. 'Altı gün'ün, kainatın yaratılmasında geçirilen altı ayrı aşama olduğu yorumu da yapılmıştır.

¹⁵ *furkân*, 'ayrılan, farkı ortaya koyan' demektir. Hakkı batıldan ayırma vasfından dolayı Kur'an böyle isimlendirilmiştir.

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولِي أَجْنِحَةٍ مَثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ يُرِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾ مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢﴾

35 **Fatır/1.** Övgü, gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikiye, üçer, dörder kanatlı elçiler kılan Allah'adır. O yaratmada dilediğini artırır. Allah'ın gücü her şeye yeter. 2. Allah'ın insanlara verdiği rahmeti önleyebilecek yoktur. O'nun önlediğini de ardından salıverecek yoktur. O Güçlü'dür, Bilge'dir.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْغِزَةَ فَلِلَّهِ الْغِزَةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يُورُ ﴿١٠﴾

35 **Fatır/10.** Kim güç (ve şeref) isterse (bilsin ki), güç (ve şeref) tümüyle Allah'ındır. Güzel sözler O'na yükselir; o sözleri yararlı iş yükseltir. Kötülük yapmakta düzen kuranlar için çetin azap vardır. Bunların kurdukları düzenler de boşa çıkar.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿١٥﴾ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٦﴾ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿١٧﴾

35 **Fatır/15.** Ey insanlar! Siz Allah'a muhtaçsınız; Allah ise müstağnidir, övülmeye lâyıktır. 16. Dilerse sizi yok eder, yeniden başkalarını yaratır. 17. Bu, Allah'a göre zor değildir.

إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا وَلَئِنْ زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤١﴾

35 **Fatır/41.** Yok olurlar diye gökleri ve yeri tutan Allah'tır. Eğer onlar bozulurlarsa, onları O'ndan başka kimse tutamaz. Şüphesiz, O halîmdir, bağışlayıcıdır.

إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَنِ عَبْدًا ﴿٩٣﴾

19 **Meryem/93.** Göklerde ve yerde olan herkes, Rahmân'a ancak kul olarak gelecektir.

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ﴿٥﴾ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى ﴿٦﴾

20 **Taha/5.** Rahman arşa kurulmuştur. 6. Göklerde, yerde, bu ikisinin arasında ve toprağın altında bulunanlar O'nundur.

نُسِجَ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٤﴾

17 **İsra/44.** Yedi gök, yer ve bunlarda bulunanlar O'nu yüceltirler. O'nu övgüyle yüceltmeyen hiçbir şey yoktur. Fakat siz onların yüceltmelerini anlamazsınız. O halîmdir, çok bağışlayıcıdır.

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣﴾

10 **Yunus/3.** Sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra tahtına kurulup işleri yöneten Allah'tır. O'nun izni olmadan kimse aracılık edemez. Rabbiniz Allah işte budur. O'na kulluk edin! Hâlâ düşünüp öğüt almayacak mısınız?

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ
وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوكُمْ إِلَهُكُمْ أَحْسَنَ عَمَلًا
وَلَئِنْ قُلْتُمْ إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولُنَّ
الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٧﴾

فَاسْتَفْتِهِمْ أَهَمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ مَنْ خَلَقْنَا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ
مِنْ طِينٍ لَازِبٍ ﴿١١﴾

اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿٦٢﴾

لَخَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ
وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ
﴿٣٨﴾ مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا
يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ
وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنذِرُوا مُّعْرِضُونَ ﴿٣﴾

خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ تَعَالَى عَمَّا
يُشْرِكُونَ ﴿٣﴾

أَوَلَمْ يَرَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا
رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا
يُؤْمِنُونَ ﴿٣٠﴾

11 Hud/7. Arşı su üzerinde iken¹¹, hangini-
zin daha güzel iş işleyeceğini denemek
için, gökleri ve yeri yaratan O'dur. Ey Mu-
hammed! Andolsun ki, "Siz ölümden sonra
dirileceksiniz" desen, inkar edenler "Bu
apaçık büyüden başka bir şey değildir"
derler.

37 Saffat/11. Onlara sor; kendilerini yarat-
mak mı daha zordur, yoksa Bizim yarattığı-
mız (gökleri yaratmak) mı? Biz onları ya-
pışkan çamurdan yaratmışızdır.

39 Zümer/62. Allah her şeyin Yaratanı'dır.
O her şeyin vekilidir.

40 Mu'min/57. Göklerin ve yerin yaratıl-
ması, insanların yaratılmasından daha bü-
yük bir şeydir. Fakat insanların çoğu
bilmezler.

44 Duhan/38. Biz gökleri, yeri ve ikisinin
arasında bulunanları oyun olsun diye ya-
ratmadık. 39. Biz onları, ancak ve ancak bir
gayeyle yarattık, ama (insanların) çoğu
bilmezler.

46 Ahkaf/3. Biz, gökleri, yeri ve ikisinin ara-
sında bulunanları ancak bir gayeyle ve be-
lirli bir süre için yarattık; inkâr edenler uya-
rıldıkları şeylerden yüz çevirmektedirler.

16 Nahl/3. O, gökleri ve yeri gerektiği gibi
yarattı. O, onların ortak koşmalarından
yücedir.

21 Enbiya/30. İnkâr edenler, gökler ve yer
bitişik iken onları ayırdığımızı ve her canlı
şeyi sudan meydana getirdiğimizi gör-
mezler mi? Hâla inanmıyorlar mı?

¹¹ 'arş, 'taht' demektir. Kur'an'da sık geçen "tahta oturdu" (istevâ 'alâ'l-'arş) ifadesi klasik tefsirlerin hemen hepsinde, Allah'ın yaratıkları üzerindeki mutlak hakimiyetini, kontrol ve yönetim gücünü ifade eden mecazi bir anlatım olarak ele alınmıştır. "Arşı su üzerinde iken..." ifadesi de, 21 Enbiya/30. ayeti ("İnkâr edenler görmediler mi ki, göklerle yer bitişik idi, Biz onları ayırdık ve her canlı şeyi sudan yarattık") ile birarada düşünüldürse, bu ayetin Allah'ın bütün varlığı sudan yaratmasıyla ilgili olduğu görülür.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٣٣﴾

21 Enbiya/33. Geceyi ve gündüzü, güneşi ve ayı yaratan O'dur. Her biri bir yörünge de yüler.

أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴿٣٥﴾ أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ ﴿٣٦﴾

52 Tur/35. Onlar, bir yaratan olmaksızın mı yaratıldılar, yoksa yaratanlar kendileri midir? 36. Yoksa gökleri ve yeri kendileri mi yarattılar? Hayır; onlar (Allah'a) kesin olarak inanmıyorlar.

B. VARLIĞIN YÖNETİMİ (MÜLK)

Kur'an'a göre, Allah'ın kendisine ortak kabul etmediği alanlardan birisi de, 'varlığın yönetimi'dir. Bütün varlık alemini yöneten, mutlak ilim, kudret ve hikmet sahibi Allah'tır. Kur'an'da genellikle *mulk/mâlik* ve *hukm/hâkim* kelimeleriyle ifade edilen Allah'ın kainat üzerindeki egemenliği, Kur'an'da bir 'kral' benzetmesiyle anlatılır: O kraldır (*melik*), tahtı vardır ('arş, *kursi*), yönetiminde (*mulk*) ortağı yoktur, kendisine mutlak itaat gösteren, emrine amade görevlileri vardır (*melâ'ike*) ve evreni bu görevlileri aracılığıyla ve buyruklarıyla (*emr*) yönetmektedir. Canlı, cansız bütün varlık üzerinde Allah'ın mutlak egemenliği fikrini –aşağıda görüleceği gibi– çok yoğun olarak işleyen Kur'an, biyolojik yönüyle Allah'ın egemenliği dışına çıkamayan insanoğlunu, iradî boyutuyla da Allah'a teslim olmaya çağırmaktadır. İnsanın bu çağrı karşısında direnmesi, onun kendi öz varlığına yabancılaşması ve beşeri bütünlüğünü parçalamasıyla sonuçlanmaktadır.

وَأَن لَّنَا لِلْآخِرَةِ وَالْأُولَىٰ ﴿١٣﴾

92 Leyl/13. Şüphesiz, son da, başlangıç da Bize aittir.¹²

لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴿٣﴾ تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ ﴿٤﴾ سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ ﴿٥﴾

97 Kadir/3. Ölçüm gecesi bin aydan daha hayırlıdır. 4. Melekler ve Rûh (Cebrâil) o gecede Rablerinin izniyle her türlü iş için iner dururlar. 5. O gece, tanyerinin ağarmasına kadar süren bir esenliktir.

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ ﴿٤٣﴾

50 Kaf/43. Biz can verir, Biz öldürürüz; dönüş Bizedir.

وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ﴿٥٠﴾

54 Kamer/50. Bizim işimiz bir göz kırpması gibi anidir.

رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ ﴿٦٦﴾

38 Sad/66. Göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbi güçlüdür, çok bağışlayandır.

¹² Başlangıç ve son, her işin başı ve sonu olabileceği gibi, özellikle dünya ve ahiret olarak da anlaşılabilir.

A. YARATMA

الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى ﴿٢﴾ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى ﴿٣﴾
وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُ غَنَاءً أَحْوَى ﴿٥﴾

87 A'la/2. O, yaratıp şekil vermiştir. 3. O, her şeyi ölçüyle yapıp, ona yolunu göstermiştir. 4. O, yeşillikleri bitirmiştir. 5. Sonra da onları siyah çerçöpe çevirmiştir.

أَفَعَيَّبْنَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي نَبْسٍ مِّنْ خَلْقٍ
حَدِيدٍ ﴿١٥﴾

50 Kaf/15. Biz ilk yaratışta yorgun mu düşmüştük? Hayır, onlar yeniden yaratılmaktan şüphe etmektedirler.

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾ وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا
وَأَحَدَةٌ كَلِمَةٍ بَالِصَرِّ ﴿٥٠﴾

54 Kamer/49. Şüphesiz, Biz her şeyi bir ölçüye göre yaratmışızdır. 50. Bizim işimiz bir göz kırpması gibi anidir.

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٨٢﴾

36 Yasin/82. Bir şeyi dilediği zaman O'nun buyruğu sadece, o şeye "Ol!" demektir; o hemen olur.

مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَانَهُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا
فَقَالَمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٣٥﴾

19 Meryem/35. Çocuk edinmek Allah'a yaraşmaz. O (bundan) yücedir. Bir işe hükmederse, ona sadece "ol" der, o da olur.

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٦٢﴾
أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ ﴿٦٣﴾ أَأَنْتُمْ تَرْزُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ
الَّذِينَ نَرْزُقُهُ قُلْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ
تَفَكَّهُونَ ﴿٦٤﴾ إِنَّا لَمَعْرِضُونَ ﴿٦٥﴾ بَلْ نَحْنُ
مَحْرُومُونَ ﴿٦٦﴾ أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ ﴿٦٧﴾
أَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ ﴿٦٨﴾
قُلْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ نَاحِلًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ﴿٦٩﴾
أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ﴿٧٠﴾ أَأَنْتُمْ
أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ نَحْنُ الْمُنْشِئُونَ ﴿٧١﴾ نَحْنُ
جَعَلْنَاهَا تَذَكُّرًا وَفِتْنًا لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٢﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ
رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾

56 Vakia/62. Andolsun ki, siz ilk yaratmayı bilirsiniz. Düşünüp ders almanız gerekmez mi? 63-64. Söyleyin; ektiklerinizi yerden bitirenler sizler misiniz, yoksa Biz mi bitiriyoruz? 65-67. Dilesek Biz onu çerçöp yaparız; şaşar kalırsınız da, şöyle dersiniz: "Doğrusu, borç altına girdik, hatta yoksun kaldık". 68-69. Söyleyin; içtiğiniz suyu bulttan indirenler sizler misiniz, yoksa onu Biz mi indiriyoruz? 70. Dileseydik onu acılaştırırdık; hâla şükretmez misiniz? 71-72. Söyleyin; yaktığınız ateşin ağacını var eden sizler misiniz, yoksa onu Biz mi var ederiz? 73. Biz onu hem bir ibret, hem de çölde konaklayanlar için yararlı kıldık. 74. Ey Muhammed! Çok büyük Rabbinin adını tesbih et!

Müelliflerin hangisinin nerede ne kadar katkıda bulunduğunun gösterilmesinin neredeyse imkansız olduğu böyle bir çalışmada, zorunlu olarak, ancak her iki müellifin de uzlaştığı fikirler yansıtılabilirdi. Bu nedenle, gerek konu başlıklarının altındaki, gerekse dipnotlardaki açıklamalarda, yalnızca, her iki müellifin de üzerinde uzlaştıkları bilgi ve yorumlara yer verilmiştir. Dolayısıyla, bu çalışmanın sistematizasyonunu, konu başlıklarının, konu başlıkları altında yer alması gereken ayetlerin tesbitinden, açıklamaların içeriklerine varıncaya kadar, müellifler müştereken sorumluluk üstlenmektedirler. Kuşkusuz, uzun bir süreye yayılan böyle bir çalışmada müelliflerin dışında da pek çok kişinin doğrudan veya dolaylı katkısı olmuştur. Gerek eleştirileri, gerek teşvikleri, gerekse bilgisel katkılarını esirgemyen bütün dostlarımızın yanı sıra, çalışmamızın bilgisayarla ilgili aşamalarında gece gündüz demeden yardıma koşan değerli meslekdaşımız Dr. İbrahim Özdemir ve Osman Selvi'ye, Arapça metinlerin tashihini gerçekleştiren sevgili M. Akif Koç'a, kitabın mizanpajını titizlikle yürüten sevgili Kürşat Demirtaş ve bu çalışmanın basım ve yayımını üstlenen Fecr Yayınevi editörü Osman Kayaer dostumuza kalbî şükranlarımızı arz ediyoruz.

Konularına Göre Kur'an, Şeyh el-Hüli'nin gereğine haklılıkla işaret ettiği tefsir girişimi için mütevazı bir adım olmaya taliptir ve okuyucusuna Kur'an'ın dünyasını yakınlaştırdığı ve Kur'an'ın anlaşılması yolunda hizmet sunabildiği ölçüde müellifleri kendilerini başarılı addedeceklerdir.

Eylül 1996

BİRİNCİ BÖLÜM YARATILIŞ VE VARLIKLAR

Kur'an'a göre, kâinatın yaratıcısı, sonsuz ilim, kudret ve hikmet sahibi Allah'tır. Yaratma, O'na aittir. Allah'ın yaratması, Kur'an'da ayrıntılarıyla ele alınan bir konu değildir. Kur'an'ın bu konuda sık sık tekrarladığı tek nokta, Allah'ın bir şeyi yaratmayı dilediğinde ona "Ol!" demesinin yeterli olduğudur. Allah'ın mutlak yaratma gücünü ifade etmeyi amaçlayan Kur'an ifadeleri, İslam düşünce tarihinde, yaratma sürecini tasvire yönelik açıklamalar olarak değerlendirilmek suretiyle, anlaşılması güç metinler hâline getirilmiştir. Bu çerçevede bütün mahlukatın aslı olan ilk şeyin (heyule) 'yok'tan mı yaratıldığı, yoksa zât bakımından Allah'tan sonra, fakat zaman bakımından Allah ile birlikte ezeli mi olduğu sorunu da, tarih boyunca kelimacılarla felsefeciler arasında tartışma konusu olagelmıştır. Dikkat edildiğinde, bu pasajlarda genellikle, yeniden dirilmeye yönelik itirazlara cevap verilmekte olduğu görülür. Bununla birlikte, yaratma/yaratılış ile ilgili ayetlerin bütünü birlikte göz önünde bulundurulduğunda, yaratılışın bir anda yokluktan varlığa çıkma şeklinde değil de, bir süreç içinde tedrici olarak gerçekleştiği şeklindeki yorumun Kur'an'daki anlatıma daha uygun düştüğü görülür. "Görmüyorlar mı, Allah yaratmaya nasıl başlıyor ve onu tek-rarlıyor? Şüphesiz bu Allah'a kolaydır" (29 Ankebut/19). Kur'an'da Allah'ın yaratma fiilinin nesnesi olarak anılan yeryüzü (*el-ard*) ve gökler (*es-semâvât*) bütün yaratılmış varlıkları içermektedir. Kur'an, yeryüzündeki bütün varlık kategorilerini / katlarını (insan, hayvan, cinn, tabiat vb.) Allah'ın kudretinin ve iradesinin bir ürünü olarak yarattığını belirtir. Uzun sistemleri içerisinde güneş sistemi teşekkül edip, yeryüzü yaşamaya elverişli bir hâle geldikten sonra yeryüzündeki türler ve en son insan yaratılmıştır.

hukuk, iktisat, siyaset vb. ile sınırlıdır. Büyük alim Şâtîbî'nin tesbît etmiş olduğu gibi, Kur'an'da, nüzul dönemi Arabî'na yabancı olan hiçbir şey yer almamaktadır.¹⁰ Kur'an'ın hitabının bu anlamda indiği dönem ve toplumun gerçekliğiyle sınırlı olması, bu söylemin dilirmeye çalıştığı içeriğin (mesajın) başka zaman ve mekanlara taşınabilirliğini (evrenselliğini) engellemektedir. Örneğin, Kur'an'ın konu edindiği Bedir savaşı, tarihsel bir olgudur; ancak, Bedir'de savaşan tarafların ideolojik ve ahlakî saikleri, haklılıkları-haksızlıkları vb. insanî olgular olmaları itibarıyla, her tarih diliminde karşılaşılabilecek öğeler taşımaktadırlar. Aynı şekilde, Kur'an'da zikri geçen Ebû Leheb, tarihsel bir kişiliktir, yani yaşamış ve ölmüş bir bireydir; ancak, onun Kur'an'a ve Hz. Peygamber'e karşı ahlakî ve ideolojik tutumu ve Kur'an'ın onun bu tutumunu değerlendiriş biçimi, yorum (*te'vîl*) yoluyla evrensel ilkeler çıkarabilmemize elvermektedir.

Bu çalışmanın amacı, okuyucuya Kur'an'ın belli başlı konulara bakışını yansıtmak, takibi kolay bir kompozisyon sunmak değildir. Böyle bir amaca hizmet etmek için Kur'an metninin çok elverişli olduğu söylenemez. Nitekim, elinizdeki çalışmaya son şekli vermeden önce, herbir başlık altında yer alan pasajları, kendi aralarında belli bir kompozisyon esasına göre sıralamayı denediğimizde, bu konuda başarılı bir sonuç alınamayacağını gördük (Şüphesiz, bunun bir nedeni de, çalışmaya başlarken ilke olarak, ayetlerden ilgili ifadeyi çekip almak yerine, ayet metinlerini bütün olarak vermeyi tercih etmiş olmamızdı). Bir başka ve en kolay seçenek de, ayetleri mushaf tertibine göre sıralamaktır. Ancak böyle bir tertip de, okura bu anlamda bir kolaylık sağlamamış olacaktı. Bu mülahazalarla ve herhangi bir konuyu ele alırken Kur'an'ın izlediği seyir hakkında okuyucuya bir fikir vermek amacıyla, herbir konu başlığı altındaki pasajları kendi aralarında kronolojik olarak sıralamanın, bizler için çok yorucu olsa da, daha yerinde ve anlamlı bir hizmet olacağını düşündük. Hiç kuşkusuz, bunun objektif ve mutlak doğru bir sıralama olduğu iddia edilemez. Bununla birlikte, böyle bir sıralamanın, Kur'an'a, sıradan bir okurun ötesinde bir ilgiyle yaklaşan okurlara önemli bir kolaylık sağlayacağı gibi, ayetlerden çıkarılacak fikrî bir kompozisyonun sakıncalarından uzak olacağı da açıktır. Zira pek çok örnekte gördüğümüz gibi, belli bir konudaki ayetleri, adeta o konuda ardarda söylenmiş 'sözler' veya bütünlüklü bir biçimde yazılmış bir 'metin' gibi, belli bir mantığa göre peşpeşe sıralama yöntemi, Kur'an'ın mahiyetine ilişkin yanlış tasavvurları beslemektedir. Oysa, herkesçe malum olduğu üzere, Kur'an bir çırpıda söylenmiş bir söz veya bir anda kaleme alınmış bir metin değildir. Onu teşkil eden ayetler ve ayet grupları (pasajlar), belli olaylar veya durumlarla ilgili olarak farklı zamanlarda inmiş, ancak Kur'an metninde bu iniş sırasına göre dizilmemiştir. Kitapta her bir pasajın hangi durumla ilgili olarak ve ne zaman indiğine dair ayrıntılı bilgi verilmemiş olmakla birlikte, en azından birbiriyle ilgili gördüğümüz ayetlerin kendi aralarındaki kronolojik sırayı görmeye imkan tanıyan bir sıralama yapmaya ve imkan ölçüsünde, ilgili pasajın iniş sebebine veya tarihsel bağlamına ilişkin kısa açıklamalar yapmaya çalıştık. Bu sıralama klasik kaynaklarımızda Osman mushafının nüzul sıralaması olarak bilinen tertibe göre yapıldı. Bu sıralamada, teknik

¹⁰ el-Muvâfakât fî Usûl'il-Ahkâm, Dâru'l-Fikr 1341, II, 52 vd.

zorunluluklar nedeniyle, yalnızca sureler-arası sırayı esas aldık. Oysa, -nüzulü Mekke'de başladığı için- mekkî olarak nitelenen pek çok surenin, Medine döneminde nazil olan ayetler de içerdiği bilinmektedir. Okurun bu konudaki ihtiyacını giderebilmek amacıyla, Ekler bölümünde farklı nüzul sıralamalarının yanısıra, mekkî surelerde yer alan medenî ayetleri gösteren bir tablo ekledik.

Konularına Göre Kur'an'ın en özgün ve okuyucuya önemli katkıda bulunacağını düşündüğümüz bir özelliği de, gerekli gördüğümüz yerlerde kısa açıklamalar eklemiş olmamızdır. Konu başlıklarının pekçoğunun altında, o konuyla ilgili kısa açıklamalara yer vermekle yetinmeyip, ayetlerdeki kapalılıkları, muhtemel yanlış anlamaları giderebilmek için gerekli gördüğümüz yerlerde dipnotlara da yer verdik. Okuyucunun hangi ayetlerin dipnotla açıklandığını ve birden fazla yerde geçen ayetlerin dipnotlarının nerede bulunacağını görmesini teminen Ekler bölümünde bir dipnotlar dizinine yer verdik. Açıklamaları ve dipnotları hazırlarken, mevcut birikimimizin yanısıra, kaynak tefsirlerden ve diğer çalışmalardan imkan ölçüsünde yararlanmaya çalıştık. Bu çerçevede Taberî, Zemahşerî, Mevdudî, Hamdi Yazır ve Derveze'nin tefsirleri ve Fazlur Rahman'ın *Ana Konularıyla Kur'an'ı* (çev. A. Açıkgöç - M. H. Kırbaçoğlu, Ankara 1993), Derveze'nin *Kur'an'a Göre Hz.Muhammed'in Hayatı* (çev. M. Yolcu, İstanbul 1989) adlı eseri ve T. İzutsu'nun çalışmaları sık başvurduğumuz referanslar arasında sayılabilir.

Bu tür çalışmalarda önemli konulardan birisi de, kullanılan Kur'an çevirisi/meâl sorunudur. Biz kendimizi Kur'an'ın tamamını sağlıklı bir biçimde Türkçe'ye çevirme konusunda yeterli görmediğimiz için, çalışmalarımıza başlarken çevirenin izini alarak, mevcut Kur'an çevirilerinden birisini kullanmanın yerinde olacağını düşündük. Nitekim saygıdeğer Hocalarımızdan Prof. Dr. Hüseyin Atay ve mealinin naşiri Sayın Mustafa Çakır'dan böyle bir izin aldık; bu vesileyle kendilerine şükranlarımızı arz ederiz. Ancak, çalışmamızın ilerleyen safhalarında, bazı pasajların, ifadelerin veya kelimelerin çevirisinde Sayın Hocamız'la mutabık kalmadığımızı gördük. Durumu kendilerine arz ederek, gerekli gördüğümüz değişiklikleri yapma konusunda izin talep ettik; kendileri birçok noktada bize katılmasalar da, bize bu yetkiyi verdiler. Sonuçta, kullanmış olduğumuz çeviri metninde özellikle sözdizimi bakımından kısmî değişiklikler yapılmış bulunmaktadır. Bu esnada müracaat ettiğimiz pek çok kaynak arasından Râğib'in *Mufredât*'ını, Taberî ve Mevdudî'nin tefsirlerini, Muhammed Esed'in İngilizce, Rudi Paret'in Almanca ve Sayın Süleyman Ateş Hocamız'ın Türkçe Kur'an çevirilerini ve Mısır'da yetkin bir komisyon tarafından hazırlanmış bulunan *Mu'cemu Elfâzî'l-Kur'ânî'l-Kerim* adlı Kur'an sözlüğünü özellikle anmak durumundayız. Bu esnada, Kur'an çevirilerine ilişkin yazılı ve sözlü eleştirileri de gözönünde bulundurmaya özen gösterdiğimizizi belirtmeliyiz. Amacımız, emek verdiğimiz bu çalışmayı, asla uygunluk ve dil açısından mümkün olduğunca sağlıklı ve fihristimizin sistematigi ile bağdaşacak bir çeviriyle sunmaktı. Bu itibarla, değerli okurlardan alacağımız eleştirilerin, gerek kurduğumuz sistematigi, gerekse çeviriyi daha da yetkinleştirmeye katkıda bulunacağını belirtmeliyiz. Bütün bu çabalarımıza rağmen, Kur'an pasajlarının orijinal metinlerini de vermenin, Arapça bilen okurlar açısından gerekli, başka meallerle karşılaştırmak isteyen okurlar için de yararlı olacağını düşündük.

Kur'an'ın konularına göre incelenmesi tarzındaki çalışmalar ise, çok daha yeni bir gelişmedir ve bu tarz çalışmalara, büyük ölçüde edebî tefsir akımı öncülük etmiştir. Bu akımın önde gelen ismi Şeyh Emîn el-Hûlî, hazırlanacak bir Kur'an tefsirinin taşınması gereken nitelikleri gerekçeleriyle şöyle sıralamaktadır: "Kur'an'ın muraftaki tertibi, ne konu bütünlüğüne riayet etmektedir, ne de ayetlerin ortaya çıkışlarının kronolojik sırasını gözetmektedir. Bir tek konuyla ilgili söylenenler, farklı ortamlarda ortaya çıkan farklı bölümler ve bağlamlarda ve dağınık olarak yer almaktadır. Bütün bunlar, açıkça, Kur'an'ın konularına göre tefsir edilmesini, aynı konuyla ilgili ayetlerin eleştirel ve istatistiksel olarak bir araya getirilmesini, bunların kronolojik sıralarının ve onları çevreleyen şartların bilinmesini ve ondan sonra incelenmesini gerektirmektedir. İşte bu tefsir, 'anlam'a ulaşmak için daha elverişli ve anlamın belirlenmesi bakımından daha güvenilir bir yoldur"⁹.

Bugüne kadar, Kur'an'ın tamamını içermemekle birlikte, belli başlı konularla ilgili Kur'an pasajlarını bir araya toplayan çeşitli hacimlerde fihristler hazırlanmıştır. Bunlar arasında en kapsamlısı Jules La Beaume'un *Le Coran Analyse* adlı çalışmasıdır. Bu eser, M. Fu'âd 'Abdûlbâkî tarafından 1924'de Arapça'ya çevrilmiş ve 1935'de yayınlanmıştır (*Tafsîlu Âyâtî'l-Kur'ânî'l-Hakîm*); bütün Arap dünyasında yaygın bir tarzda kullanılan Arapça fihristin ikinci baskısına (1954) Edouard Montet'in Fransızca Kur'an çevirisi için hazırlamış olduğu Kur'an fihristi de eklenmiştir (*Mustedrek*). İslam dünyasında, mezkur çalışmadan sonra en kapsamlı Kur'an fihristi Dr. Ahmed İbrâhîm Muhannâ'nın hazırladığı *Tebvîbu Âyi'l-Kur'ânî'l-Kerîm mine'n-Nâhiyetî'l-Mevdû'îyye* (Kahire, Dârû's-Şa'b) adlı çalışmadır. Söz konusu çalışmanın başında (s. 7-62) La Beaume'un fihristinin geniş bir eleştirisi ve değerlendirilmesine de yer verilmektedir.

Türkiye açısından bakıldığında, dinî düşüncenin kaynağı olarak Kur'an'a başvurma eğiliminin tarihi daha gerilere gitse de, son onbeş yirmi yılda bu eğilimin daha yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Türkçe olarak yayınlanan gerek Meâl ve Tefsirlerin, gerekse Kur'an üzerine yapılmış çalışmaların sayılarının giderek artması, bunun bir sonucu ve göstergesidir. Kuşkusuz, yüzyıllardır Kur'an'ı Arapça olarak, anlamaksızın, ibadet veya dua amacıyla okuyan ve dinleyen ülkemiz insanı için bu hayırlı bir gelişmedir. Bu çerçevede Kur'an'ı konularına göre ele alan çalışmalar da yapılmıştır. Bunların en kapsamlıları olarak, La Beaume'un hazırladığı fihristin *Mevzularına Göre Ayet-i Kerimeler ve Mealleri* adıyla 2 cilt halinde yayınlanan Türkçe çevirisini ve Nevzat Yüksel tarafından hazırlanan *Kur'an Fihristi*ni zikredebiliriz. Bu ikinci çalışmada, çok sayıda başlık altında, o konuyla ilgili görülen ayet veya ayet gruplarının numaraları verilmekte olup, metin verilmemektedir. Bunların dışında da farklı hacim ve biçimlerde, telif ve tercüme Kur'an fihristleri okuyucunun hizmetine sunulmuş bulunmaktadır.

Bizi yeni bir Kur'an fihristi hazırlama düşüncesine sevkeden, hem bu tür eserlerin azlığı, hem de mevcut örneklerin içerik açısından yetersizliğidir. Zira, herşeyden önce, yukarıda anılan çalışmaların hiçbirisi Kur'an'ın tamamını tasnif etme-

⁹ Menâhicu't-Tecdîd fî'n-Nahv ve'l-Belâğa ve't-Tefsîr ve'l-Edeb, Kahire 1961, s. 306.

mektedir. Ayrıca, adı geçen çalışmalar dikkatle incelendiğinde, bunların 'konularına göre' Kur'an fihristi olmaktan çok, Kur'an'da bahsi geçen bütün unsurları içerdikleri görülür. Bu ikisi birbirinden farklıdır. Örneğin; sözkonusu çalışmalarda karınca, arı, gemi, demir vb. başlıklar yer almaktadır (örneğin bkz. *Tafsîl*, s. 375, 643, 647). Bu yaklaşım, fihristî, Kur'an'da ele alınan ana konuları biraraya getiren fikrî bir bütünlük olmaktan çok, kelime dizinine yaklaştırmaktadır. Kuşkusuz, bu da okurun ihtiyaç duyduğu önemli bir hizmettir, ancak Kur'an'ın fikrî bakımından ana konularına göre tasnifinin 'kelime dizini'nden farklı olduğu da açıktır.

Elinizdeki çalışma on ana başlıktan oluşmaktadır. Kur'an'ın bütün ayetleri, bu on bölüm altında dağıtılmış bulunmaktadır. Bölüm başlıklarını ve alt başlıkları oluştururken, Kur'an'ın dünyasını temel almaya çalıştık. Bizim çıkardığımız konu sistemi, sonuçta öznel olmak durumundadır. Kuşkusuz, aynı yaklaşıma sahip olsalar bile farklı şahıslar, daha farklı bir konu sistemi çıkarabileceklerdir. Bu itibarla, konu başlıklarını tesbit ederken, fazla ayrıntıya varan belirlemelerde bulunmaktan kaçındık. VIII. ve IX. Bölümler (Hz. Muhammed ve Tarih Bölümleri) büyük ölçüde, Kur'an'ın esasen konu edinmediği, ancak dolaylı olarak bilgi verdiği alt-başlıklardan oluşmaktadır. Esasen, Kur'an'ın ne Hz. Peygamber'in hayatını, ne de diğer peygamberlerin veya kavimlerin hayatını/tarihini anlatmak gibi bir gayesi vardır. Kur'an'da kıssalara yer verilmektedir kuşkusuz, ancak bunların hiçbirinde asıl gaye sözkonusu olayları eksiksiz anlatmak değildir. Bununla birlikte, Kur'an metninin önceki peygamberlerle ilgili verdiği, Hz. Peygamber'in sîreti ile ilgili yansıttığı bilgiler, tarihçilik açısından kaçınılmazdır. Hz. Peygamber'in mücadeleleri ve kıssalar, Kur'an'da önemli bir yer kapladığı için -Kur'an'ın ana konuları arasında yer almadıklarını düşündüğümüz halde-, bunları birer bölüm olarak ele aldık.

Bu çalışmanın, teknoloji, sanayi, sibernetik, nükleer enerji, astronomi, tıp, embrioloji vb. konular ve demokrasi, laiklik, sosyalizm, Nato içindeki konumumuz veya çevre kirlenmesi gibi çağdaş sorunlarla ilgili ayetleri arayan okuyucuya hizmet sunamayacağını daha baştan belirtmeliyiz. Zira bütün bu sayılanlar ve benzer hususlar ya Kur'an'ın doğrudan ilgilenmediği, ya da Kur'an'ın nüzul döneminde sözkonusu olmayan olay ve olgulardır. Kur'an'daki bugün astronomi ve tıp bilimlerinin araştırma alanına dahil edilebilecek kimi değiniler, bilimsel veya bilgisel katkı amaçlı atıflar değil, Allah'ın kudret ve azametini vurgulayan dinî amaçlı atıflardır. Kanımız o ki, Kur'an'ı onunla çağdaş olmayan konu ve olgularla ilgilenen bir kitap gibi göstermek, tarihi iki kez çarpıtmak anlamına gelecektir; ilkin, ilgili ayeti tarihsel bağlamından koparmakla ve ikinci olarak, herhangi bir ayeti, bugünün verili durumuna yamamakla... Bu mülahazayla, bu yönde çok yoğun bir talep olduğunu bildiğimiz halde, popülizmin cazibesine kapılarak Kur'an'ı konuşturmadığı konularda konuşturmaktan özenle kaçınmaya çalıştık. Kur'an'ı sözümüne evrenselleştirmek, onu ta'zim ve takdis etmek amacıyla, Kur'an ifadelerine dilin kaldıramayacağı anlamlar yükleyerek ayetleri istismar edenleri esefle karşılıyoruz. Kur'an, ilahî iradenin tarih boyunca peygamberler vasıtasıyla tekrar ettiği evrensel mesajın yedinci yüzyıl Arap yarımadasına yöneltilmiş bir formudur. Bu itibarla, onun içeriği itikat ve ahlak alanlarında önceki vahiylerde de bulunan evrensel ilkelerin yanısıra, indığı dönemin sosyal ve kültürel yapısını baz alan

çalışmaları sonucunda biri Hilafet merkezinde kalmak, diğerleri devletin farklı bölgelerine gönderilmek üzere mushaflar hazırlamış ve yazımı veya tertibi resmi mushaftan farklı olan özel mushaflar imha edilmiştir.²

Sözkonusu redaksiyon heyeti, Kur'an'ı tertib ederken ayetlerin iniş sıralarını veya konu bütünlüğünü esas almamış, baştan beri bilinen ve Hz. Peygamber tarafından tesbit edildiğine –hatta Allah tarafından belirlendiğine (*tevkîfî* olduğuna)– inanılan tilavet sırasına riayet etmiştir. Bu nedenle, elimizdeki Kur'an metni, herhangi bir kitaptan farklı olarak, ne tematik, ne sistematik, ne de kronolojik bir tertibe sahiptir. Kur'an'da yanyana duran pekçok pasaj, esasen çok farklı dönemlerde inmiş vahiylerdir. Bu nedenle, Kur'an'ı okuyanlar birden bire bir konudan diğerine geçildiğine sık tanık olurlar. Nitekim, bir konunun Kur'an'da nasıl değerlendirildiğini öğrenmek isteyenler, aynı konunun farklı yönlerinin farklı surelerde ele alındığını görürler. Bütün bunlar, Kur'an'ı anlamak için, onun tertibini aşan araştırmalar yapmayı gerekli kılmaktadır. Bu yüzden Kur'an'ı pratik hayatın sorunlarına çözüm üretmek amacıyla okuyan Fukahâ, ancak onun farklı konulardaki ayetlerini bir araya getirip, bu ayetler arasındaki kronolojik sırayı tesbit ettikten sonra hüküm çıkarmaya çalışmışlardır. Bununla birlikte, Tefsir ilmi başlangıç itibarıyla Fıkıh ilminden bağımsız olarak geliştiği için, doğuş dönemi itibarıyla Tefsir disiplini, Kur'an'ı konu bütünlüklerine veya nüzul sırasına göre tefsir etme şeklinde bir gelenek oluşmamıştır.

Tefsir ilminin kökeni haklı olarak Hadis literatüründe aranır.³ Zira ilk hadis mecmualarında, –daha sonra Tefsir ilminin temel malzemesini teşkil edecek olan– tefsirle ilgili rivayetlere yer verildiği gibi,⁴ ilk müstakil tefsir kitapları da Sahabe'den rivayet edilen açıklamalardan oluşmaktadır⁵. Bu derlemelerin rivayet yönünden sıhhatlerine yönelik eleştiriler gözönünde bulundurulduğunda, bunlarda yer alan açıklamaların Sahabe dönemine kadar ulaştığına kesin gözüyle bakmak mümkün olmasa da, H. II. Yüzyılda yaşamış –Alî b. Ebî Talha (ö. 143/ 760), Mukâtil b. Süleymân (ö. 150/767), Süfyan es-Sevrî (ö. 161/778), Yahyâ b. Sellâm (ö. 200/815) vb.– kişilerce telif edilen bu eserlerin biri en azından H. II. asrın başlangıçlarına kadar götürdüklerinde şüphe yoktur. Rivayetleri haber kaynaklarının isimlerine göre sıralayan tefsirler de bulunmakla birlikte,⁶ bu ilk dönem tefsirleri genellikle mushaf tertibini esas alarak, sırasıyla ayetler hakkındaki rivayetleri nakletmektedirler.

Hiç şüphe yok ki, Tefsir ilminin doğduğu ilk dönemlerde, bu etkinlikle hedeflenen, –dönemin ihtiyaçlarının belirlendiği ilim anlayışı gereği– tevârüs olunan bilgilerin

² İlgili rivayetler için bkz. Buhârî, VI. 226; *Kitâbu'l-Masâhif*, s. 18 vd.

³ bkz. Emîn el-Hülî, *Kur'an Tefsirinde Yeni Bir Metod* (çev. Mevlüt Güngör), İstanbul 1995, s. 17 vd. (Bu kitap, Hülî'nin *Dâ'iratu'l-Ma'ârif-i İslâmiyye* için hazırladığı 'Tefsir' maddesinin çevirisidir.

⁴ Örneğin bkz. el-Buhârî, *el-Câmi'u's-Sahîh*, *kitâbu't-tefsir ve fadâ'ilu'l-kur'an* bölümleri.

⁵ Bunlar arasında *tercümânü'l-kur'an* olarak şöhret bulan Abdullâh b. 'Abbâs'dan yapılan rivayetleri özellikle anmak gerekir. Alî b. Ebî Talha'nın *Sahîfe*'si onun İbn Abbas'tan yaptığı rivayetleri içermektedir; ayrıca Firûzâbâdî, *Tenvîru'l-Mikbâs* adlı tefsirinde İbn 'Abbâs'dan gelen rivayetleri toplamıştır.

⁶ Örneğin Abdullâh b. Vehb'in *el-Câmi'* adlı eseri bu şekilde telif edilmiştir.

daha geniş kitlelere ve gelecek nesillere intikal ettirilmesidir. Tefsir ilminin Kur'an'ı açıklama görevini üstlenmesi ise daha geç bir gelişmedir. Bu çerçevede ilk tefsir çalışmaları dilcilere aittir (el-Ferrâ' (ö. 207/822) ve Ebû 'Ubeyde (ö. 210/825) gibi). Onlar kelimelerin ve terkiplerin anlamlarını açıklamayı amaçladıkları için, hemen her ayet hakkında söyleyecek şey bulmuşlar ve açıklamalarını mushaf tertibini esas almak suretiyle sunmuşlardır. Zamanla, bir ayet hakkında söylenen her şeyi toplayıp nakletme şekli alan Tefsir ilmi, bugün minnetle başvurduğumuz değerli bilgiler içeren (İbn Cerîr et-Taberî (ö. 310/ 922)'nin *Câmi'u'l-Beyân*'ı gibi) dev eserler yazılmasına imkan vermiştir. Bu eserlerin 'rivayet tefsiri' olarak nitelenmeleri, bunlarda rivayetin ağırlıklı yer tutmasından kaynaklanmaktadır; zira bu eserler naklin yanı sıra, uzun dilsel tahliller, isrâiliyyât ve kelâmî-fihkî meseleler üzerine derin tartışmalara da yer vermektedirler. Aynı şekilde, 'dirayet tefsiri' olarak nitelenen eserler de, re'y ağırlıklı olmakla birlikte, nakilden müstağni kalmamışlardır. Gerek rivayet tefsiri olarak değerlendirilen, gerekse dirayet tefsiri olarak değerlendirilen klasik tefsirlerde, müfessirin fikri eğilimi, uzmanlık alanı ve siyasî tutumu ne olursa olsun, Kur'an'ı baştan sona tefsir etmeyi amaçlayan ve parçacı yaklaşımı esas alan bir yöntem izlenmiştir. Tefsir geleneği içerisinde, Ortaçağ boyunca da Kur'an'ı nüzul sırasına veya konularına göre tefsir etme şeklinde bir teamül ortaya çıkmamıştır.

Kur'an'ın tamamını tefsir etmesi itibarıyla bu geleneği sürdürmekle birlikte, Kur'an'ı nüzul sırasına göre tefsir etmesi bakımından Kur'an tefsirciliğine yeni bir boyut katan ilk eserin, Derveze'nin *et-Tefsiru'l-Hadis*'i olduğu söylenebilir. Esbâb-ı Nuzûl, Mekki-Medenî ve Nâsih-Mensûh konularıyla ilgili geleneksel bilgiler, Kur'an metnini oluşturan pasajların farklı tarihlere ait olduğunu gösterse de, Kur'an metninin tamamını tarihlendirme girişimi oldukça yenidir ve bu tarz çalışmalar daha çok batılı Kur'an ve Muhammed tedkikleri içerisinde gelişmiştir. Batılı anlamda Kur'an üzerine yapılan ilk kronolojik çalışma, Theodor Nöldeke'nin *Geschichte des Qorans*'daki denemesidir. Nöldeke Kur'an surelerini –büyük ölçüde– 'ayetlerin uzunluğu' ölçütünü esas alarak ve her sureyi bir bütün kabul ederek sıralamıştır. İzleyen dönemlerde R. Bell ve R. Blachère sureleri müstakil pasajlara bölüp, bu pasajların da kronolojisini tespit etmeye çalışmışlardır.⁷ Kur'an'ın tarihlendirilmesi çalışmaları arasında, daha ayrıntılı belirlemelere girişmesi bakımından en iddialı çalışma, İranlı Mehdi Bâzergân'ın *Seyr-i Tahavvül-i Kur'ân* adlı kitabıdır.⁸ Kuşkusuz, Kur'an pasajlarının nüzul tarihleriyle ilgili nakledilen bilgilerin yanı sıra, modern dönemde ortaya konan bu çalışmalar da Kur'an araştırmaları alanına önemli katkılar getirmiştir. Tarihsel bakış açısının Müslüman ilim adamlarının yeni yeni dikkatini çekmeye başladığı gözönünde bulundurulacak olursa, Kur'an araştırmalarında gözlemlenen bu yeni dönemin, Kur'an pasajlarının tarihlendirilmesi yolunda pek çok girişimi ürün vereceğini tahmin etmek güç olmasa gerekir.

⁷ Daha geniş bilgi için bkz. W. Montgomery Watt, *Hiz. Muhammed'in Mekke'si* (çev. M. Akif Ersin), Ankara 1995, s. 14-16.

⁸ Bu eser Feccr Yayınevi tarafından Ocak 1998'de yayınlanmıştır.

7. Ress Halkı	774
8. Sebeliler	774
9. Romalılar	777
10. Fil Olayı	777

ONUNCU BÖLÜM

MESELLER

MESELLER	781
1. Allah	782
2. Allah'ın İlimi	782
3. Kur'an'ın Mesajının Ağırılığı	782
4. Hz. Peygamber ve Arkadaşlarının Durumu	782
5. Hakkın Kalıcılığı, Batıl'ın Geçiciliği	783
6. İyiliğin Bereketliliği, Kötülüğün Kısırlığı	783
7. İnsanın Çevresini Aşabilme Gücü	783
8. Ölümden Sonra Dirilme	784
9. Dünya Nimetlerinin Geçiciliği	784
10. Malını Allah Yolunda Harcayanların Durumu	785
11. Malını Gösteriş İçin Harcayanların Durumu	785
12. Mü'min-Kafir Karşılaştırması	786
13. Kalbin Katılaşması	787
14. İnkarcıların, İlahi Çağrı Karşısındaki Durumları	787
15. İnkarcıların Yapmış Oldukları İyiliklerin Boşa Çıkması	787
16. Putları Yardıma Çağırانların Durumu	788
17. Peygamberini Yalanlayan Toplumun Durumu	788
18. Allah'a Eş Koşanların Durumu	788
19. Münafıkların Durumu	789
20. Bilginin Gerekirdiği Sorumluluğu Yerine Getirmeyenlerin Durumu	790
21. Allah'ı Unutarak Kendini Yeterli Görenlerin Durumu	790
22. Allah'ı Unutarak Malından İnfak Etmeyenlerin Durumu	791

EKLER	793
-------------	-----

TABLÖLAR	793
Tablo 1: Mushaf Tertibine Göre Nüzul Sıraları	793
Tablo 2: Alfabetik Sıraya Göre Mushaf ve Nüzul Sıralamaları	794
Tablo 3: Mekki Surelerdeki Medeni Ayetler	795
Tablo 4: Osmanlı Mushafına Göre Bilinen Nüzul Tarihleri	796
Tablo 5: Theodor Nöldeke'ye Göre Surelerin Kronolojik Sırası	796
Tablo 6: Bazergan'a Göre Kur'an Pasajlarının Nüzul Sıralaması	797
Tablo 7: Sure İsimlerinin Türkçe Karşılıkları	800
DİZİNLER	801
Alfabetik Konu Dizini	801
Ayetler Dizini	807

GİRİŞ

Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'in (as) 22 yıldan fazla süren (610-632) peygamberliği zarfında aldığı vahiyleri ihtiva etmektedir. Hz. Peygamber'in kendisi, çevresindeki mü'minler, müşrikler ve Ehl-i Kitap topluluklardan oluşan hitap çevresiyle canlı bir diyalog olarak vahyedilen ilahî sözler, Müslümanlar'ın ilk vahiyyle başlayan mücadelelerine kimi zaman rehberlik, kimi zaman refakat etmiştir. Hz. Muhammed'in peygamberliğinin ilk dönemlerinden beri Kur'an, Müslümanlar tarafından, yalnızca ilahî kelâmın yaşanan olgusal tarihe bir tür katılımı/müdahalesi olarak değil, aynı zamanda bir ibâdet/tilâvet kitabı olarak algılanmış olduğu için, inen vahiy parçaları büyük bir titizlikle kayda geçilerek geniş kitlelere intikal ettirilmiş ve sürekli okunmuştur. Hatta, ilk Müslümanlar arasında, gelen vahiyleri gücü nisbetinde ezberleyenlerin yanısıra, kendisi için özel mushaf yazanların da bulunduğunu biliyoruz. Gerek vahyin yaşanan hayatla bu sıkı bağı, gerek Hz. Peygamber'in ve vahye tanık olan neslin hayatta oluşu, gerekse Kur'an'ın tilâvine verilen önem Kur'an'ı sürekli aktüel tuttuğu için, Hz. Peygamber hayattayken Müslümanlar arasında Kur'an'ın bazı pasajlarının unutulması, değişmesi veya ona vahiy ürünü olmayan sözler karışması gibi endişeler gözlemlenmemektedir.

İlk kez I. Halife Ebû Bekr döneminde Yemâme savaşında Kur'an'ın nüzulüne tanık olmuş ve hafızasında Kur'an'dan çeşitli bölümler bulunan çok sayıda sahibinin şehid düşmesi üzerine, Hilâfet merkezinde muhafaza olunmak üzere resmî bir mushaf hazırlama ihtiyacı duyulmuştur. 633 yılında, Hz. Peygamber'in vahiy katiplerinden Zeyd b. Sâbit'in başkanlığında oluşturulan bir komisyon, Hz. Peygamber'in yazdırdığı fragmanlara ve Kur'an hafızlarının tanıklığına başvurmak suretiyle resmî bir mushaf hazırlamıştır (*cem'u'l-kur'ân*). Bu komisyon, çalışmalarını muhtemel itirazlara ve şüphelere mahal vermeyecek bir açıklıkla ve herkesin gözleri önünde sürdürmüştür.¹ Fütihat faaliyetinin sınır tanımadığı III. Halife Osman zamanında, İslam coğrafyasının, farklı bölgelerde Kur'an'ın farklı şekillerde telaffuz edilmesinin –özellikle ilk Müslümanlar'la İslam'a yeni girenler arasında– yarattığı sıkıntılara sahne olduğunu görüyoruz. Kısım, henüz sessiz harfleri birbirinden ayıran noktaların ve sesli harfleri gösteren hareketlerin bulunmadığı Arap yazısının o günkü yetersizliğinden, kısmen de mahallî lehçe farklılıklarından kaynaklanan bu kıraat ihtilafı, esasen Hz. Peygamber'in izin verdiği doğal bir durum olmasına rağmen, o günkü siyasî irade, muhtemel karışıklıkları gidermek amacıyla kıraat farklılıklarını en aza indireyecek bir redaksiyon faaliyeti öngörmüştür. Yine Zeyd b. Sâbit'in görev aldığı bir komisyon birkaç yıl süren

¹ İlgili rivayetler için bkz. el-Buhârî, *el-Câmi'u's-Sahih*, Mısır 1345, VI. 225; İbn Ebî Dâvûd, *Kitâbu'l-Masâhif* (ed. Arthur Jeffry), Mısır 1936, s. 4 vd.

a) Danışma (Şûrâ)	495
b) Adaleti Sağlamak	495
c) Görevi Ehline Vermek	497
d) İyiliği Ayakta Tutmak ve Kötülüğü Engellemek (el-emru bil-ma'rûf ve'n-nehyu 'anil-munker)	497
3. Temel Hak ve Özgürlükler	498
a) İnanç ve Düşünce Özgürlüğü	498
b) Yaşama Hakkı	498
c) Aklın ve İnsan Onurunun Korunması	499
d) Neslin ve İffetin Korunması	500
e) Mülkiyet Hakkı	500
4. Başka Topluluklarla İlişkiler	501
a) Barışın Esas Oluşu	501
b) Savaşı Zorunlu Kılan Nedenler	503
c) Savaş (Cihad)	505
ca) Gerektiğinde Savaşmaya Teşvik	505
cb) Ordu Kurma ve Askeri Donanım	511
cc) Savaş Esirleri	511
cd) Fey' ve Ganimet	512
ce) Şehitlik ve Gazilik	513
cf) Savaşta İlahi Yardım	514
cg) Savaşa Katılmamasına İzin Verilenler	516
ch) Savaşmanın Yasak Olduğu Zamanlar	516
d) Antlaşma (Sulh)	517
f) Hicret Etmek	519
g) Sığınmacı Almak (Eman)	521
h) İnanmayanlarla Dostluk	521

SEKİZİNCİ BÖLÜM

HZ. MUHAMMED (SÎRET)

A. HZ. MUHAMMED'İN BEŞERÎ YÖNÜ	525
B. HZ. MUHAMMED'İN AYRICALIKLI YÖNÜ	527
C. HZ. MUHAMMED'İN PEYGAMBERLİĞİ, YETKİ VE SORUMLULUKLARI	529
1. Peygamberliği	529
2. Yalnızca Allah'tan Aldığı Talimata Uyma Yükümlülüğü	534
3. Allah'tan Aldığını İletme ve Hakikatı Duyurma (Tebliğ) Görevi	537
4. Uyarma (İnzar) ve Müjdeleme (Tebşir) Görevi	538
5. Müslümanlar'ın Hz. Peygamber'e İtaat Yükümlülükleri	541
D. HZ. PEYGAMBER VE MUCİZE	542
1. Hz. Peygamber'e Yöneltilen Mucize Talepleri	543
2. İsrâ Olayı	547
E. HZ. PEYGAMBER'İN AİLE HAYATI VE EŞLERİ	548
F. HZ. PEYGAMBER'E YÖNELİK UYARILAR	553
G. HZ. PEYGAMBER'E YÖNELİK TESELLİLER	558
H. HZ. PEYGAMBER'İN VE MÜSLÜMANLAR'IN MÜCADELELERİ	563
1. Hicret Öncesi Dönem	563
a) Hz. Peygamber'in Kavmiyle İhtilafı	563
b) Habeşistan'a Hicret	578
c) Mekke'de Kitap Ehli İle İlişkiler	579
2. Hicret	580
a) Hicret, Muhacirler ve Ensar	581

b) Hicret Etmeyenler ve Mekke Devri Münafıkları.....	583
3. Hicret Sonrası Dönem.....	584
a) Hz. Peygamber'in Müslümanlar'la İlişkileri.....	584
aa) Müslüman Cemaatin Medine'deki Genel Durumu.....	584
ab) Müslüman Cemaatin Hz. Peygamber'le İlişkileri.....	589
b) Münafıklar ve Bedeviler'le İlişkiler.....	593
c) Medine'de Kitap Ehli ile İlişkiler.....	607
d) Mekkeli Müşrikler'le İlişkiler.....	620
da) Bedir.....	620
db) Uhud.....	625
dc) Hendek.....	628
dd) Hudeybiye Barış Antlaşması.....	630
dg) Mekke'nin Fethi.....	632
e) Mekke'nin Fethinden Sonraki Savaşlar.....	634
ea) Huneyn.....	634
eb) Tebük.....	635
f) Dinden Çıkma (İrtidad) Olayları.....	639

DOKUZUNCU BÖLÜM

TARİH VE KISSALAR

A. TARİH.....	643
1. Kur'an'da Tarihin Anlatılış Amacı.....	643
2. Tarihin İşleyişinde Yasallık (Sünnetullâh).....	646
3. Topluların Yok Oluşları (Helak).....	650
4. Topluların Yok Oluşlarını Doğuran Nedenler.....	655
5. Allah'ın Tarih İçinde İnananlara ve İyilere Yardımı.....	658
6. Hz. Muhammed'in Karşıtlarına Yönelik Helak ve Azap Tehditleri.....	660
B. PEYGAMBER KISSALARI.....	672
1. Hz. Âdem ve Ailesi.....	673
2. Hz. İdris.....	677
3. Hz. Nuh.....	677
4. Hz. Hud ve Ad Kavmi.....	684
5. Hz. Sâlih ve Semûd Kavmi.....	688
6. İbrâhim Ailesi.....	692
a) Hz. İbrahim, İsmail ve İshak.....	693
b) Hz. Yakub ve Yusuf.....	702
7. Hz. Lut.....	711
8. Hz. Eyyub.....	715
9. Hz. Şuayb ve Medyenliler.....	716
10. Hz. Musa, Harun ve İsrailoğulları.....	719
11. Hz. Davud ve Süleyman.....	753
12. Hz. İlyâs, Elyese'a ve Zülkifl.....	758
13. Hz. Yunus.....	759
14. İmrân Ailesi.....	760
a) Hz. Zekeriyâ ve Yahyâ.....	760
b) Hz. İsâ ve Meryem.....	762
C. DİĞER TARİHÎ ŞAHSİYETLER, TOPLULUKLAR VE OLAYLAR.....	768
1. Lokman.....	768
2. Zülkarneyn ve Ye'cûc-Me'cûc.....	769
3. Ashâb-ı Khef.....	770
4. Ashâb-ı Uhdûd.....	772
5. Ashâb-ı Karye.....	773
6. Tûbba' Kavmi.....	774

a) Danışma (Şûrâ)	495
b) Adaleti Sağlamak	495
c) Görevi Ehline Vermek	497
d) İyiliği Ayakta Tutmak ve Kötülüğü Engellemek (el-emru bil-ma'rûf ve'n-nehyu 'anil-munker)	497
3. Temel Hak ve Özgürlükler	498
a) İnanç ve Düşünce Özgürlüğü	498
b) Yaşama Hakkı	498
c) Aklın ve İnsan Onurunun Korunması	499
d) Neslin ve İffetin Korunması	500
e) Mülkiyet Hakkı	500
4. Başka Topluluklarla İlişkiler	501
a) Barışın Esas Oluşu	501
b) Savaşı Zorunlu Kılan Nedenler	503
c) Savaş (Cihad)	505
ca) Gerektiğinde Savaşmaya Teşvik	505
cb) Ordu Kurma ve Askeri Donanım	511
cc) Savaş Esirleri	511
cd) Fey' ve Ganimet	512
ce) Şehitlik ve Gazilik	513
cf) Savaşta İlahi Yardım	514
cg) Savaşa Katılmamasına İzin Verilenler	516
ch) Savaşmanın Yasak Olduğu Zamanlar	516
d) Antlaşma (Sulh)	517
f) Hicret Etmek	519
g) Sığınmacı Almak (Eman)	521
h) İnanmayanlarla Dostluk	521

SEKİZİNCİ BÖLÜM

HZ. MUHAMMED (SÎRET)

A. HZ. MUHAMMED'İN BEŞERİ YÖNÜ	525
B. HZ. MUHAMMED'İN AYRICALIKLI YÖNÜ	527
C. HZ. MUHAMMED'İN PEYGAMBERLİĞİ, YETKİ VE SORUMLULUKLARI	529
1. Peygamberliği	529
2. Yalnızca Allah'tan Aldığı Talimata Uyuma Yükümlülüğü	534
3. Allah'tan Aldığını İletme ve Hakikatı Duyurma (Tebliğ) Görevi	537
4. Uyarı (İnzar) ve Müjdeleme (Tebşir) Görevi	538
5. Müslümanlar'ın Hz. Peygamber'e İtaat Yükümlülükleri	541
D. HZ. PEYGAMBER VE MUCİZE	542
1. Hz. Peygamber'e Yöneltilen Mucize Talepleri	543
2. İsrâ Olayı	547
E. HZ. PEYGAMBER'İN AİLE HAYATI VE EŞLERİ	548
F. HZ. PEYGAMBER'E YÖNELİK UYARILAR	553
G. HZ. PEYGAMBER'E YÖNELİK TESELLİLER	558
H. HZ. PEYGAMBER'İN VE MÜSLÜMANLAR'IN MÜCADELELERİ	563
1. Hicret Öncesi Dönem	563
a) Hz. Peygamber'in Kavmiyle İhtilafı	563
b) Habeshistan'a Hicret	578
c) Mekke'de Kitap Ehli ile İlişkiler	579
2. Hicret	580
a) Hicret ve Ensar	581

b) Hicret Etmeyenler ve Mekke Devri Münafıkları.....	583
3. Hicret Sonrası Dönem.....	584
a) Hz. Peygamber'in Müslümanlar'la İlişkileri.....	584
aa) Müslüman Cemaatin Medine'deki Genel Durumu.....	584
ab) Müslüman Cemaatin Hz. Peygamber'le İlişkileri.....	589
b) Münafıklar ve Bedeviler'le İlişkileri.....	593
c) Medine'de Kitap Ehli ile İlişkiler.....	607
d) Mekke'li Müşrikler'le İlişkiler.....	620
da) Bedir.....	620
db) Uhud.....	625
dc) Hendek.....	628
dd) Hudeybiye Barış Antlaşması.....	630
dg) Mekke'nin Fethi.....	632
e) Mekke'nin Fethinden Sonraki Savaşlar.....	634
ea) Huneyn.....	634
eb) Tebük.....	635
f) Dinden Çıkma (İrtidat) Olayları.....	639

DOKUZUNCU BÖLÜM

TARİH VE KISSALAR

A. TARİH.....	643
1. Kur'an'da Tarihin Anlatılış Amacı.....	643
2. Tarihin İşleyişinde Yasallık (Sünnetullâh).....	646
3. Topluların Yok Oluşları (Helak).....	650
4. Topluların Yok Oluşlarını Doğuran Nedenler.....	655
5. Allah'ın Tarih İçinde İnananlara ve İylere Yardımı.....	658
6. Hz. Muhammed'in Karşıtlarına Yönelik Helak ve Azap Tehditleri.....	660
B. PEYGAMBER KISSALARI.....	672
1. Hz. Âdem ve Ailesi.....	673
2. Hz. İdris.....	677
3. Hz. Nuh.....	677
4. Hz. Hud ve Ad Kavmi.....	684
5. Hz. Sâlih ve Semûd Kavmi.....	688
6. İbrâhim Ailesi.....	692
a) Hz. İbrahim, İsmail ve İshak.....	693
b) Hz. Yakub ve Yusuf.....	702
7. Hz. Lut.....	711
8. Hz. Eyyub.....	715
9. Hz. Şuayb ve Medyenliler.....	716
10. Hz. Musa, Harun ve İsrailoğulları.....	719
11. Hz. Davud ve Süleyman.....	753
12. Hz. İlyâs, Elyese'a ve Zülkifl.....	758
13. Hz. Yunus.....	759
14. İmrân Ailesi.....	760
a) Hz. Zekeriyâ ve Yahyâ.....	762
b) Hz. İsâ ve Meryem.....	762
C. DİĞER TARİHİ ŞAHSİYETLER, TOPLULUKLAR VE OLAYLAR.....	768
1. Lokman.....	768
2. Zülkarneyn ve Ye'cüc-Me'cüc.....	769
3. Ashâb-ı Kehf.....	770
4. Ashâb-ı Uhdûd.....	772
5. Ashâb-ı Karye.....	773
6. Tübba' Kavmi.....	774

b) Allah'ı Sevmek ve O'nu Anmak (Zikr).....	371
c) Allah'a Karşı Minnettarlık (Şükr).....	373
d) Allah'a İçten Bağlılık (İhlâs).....	376
e) Allah'tan Özür ve Bağışlanma Dilemek (Tevbe ve İstiğfâr).....	378
f) Allah'ı Yardıma Çağırarak (Duâ).....	380
g) Allah'a Güvenmek ve O'na Dayanmak (Tevekkül).....	385
2. Kötü ve Yerilen Tutum ve Davranışlar.....	386
a) Allah'a Karşı Büyükleme ve Kendini Yeterli Görmek (Tekebbür ve İstignâ).....	386
b) Allah'a Karşı Nankörlük ve O'na Düşmanlık (Küfr).....	387
c) Allah'tan Ümit Kesmek.....	390
d) Allah'ı ve İsmi İstismar Etmek.....	391
e) Dinde Aşırı Gitmek.....	392
C. İNSANIN KENDİSİNE VE ÇEVRESİNE KARŞI AHLAKİ SORUMLULUKLARI.....	393
1. İyi ve Övülen Tutum ve Davranışlar.....	393
a) Genel Olarak İyilik ve Doğruluk.....	393
b) İyilerle Dost Olmak.....	398
c) İyilikte Yardımlaşmak ve Kötülüğe Karşı Koymak.....	399
d) Başkalarına Maddi Yardımda Bulunmak (İnfâk).....	401
e) Namuslu Olmak (İffet-i Korumak).....	405
f) Arabuluculuk Yapmak.....	406
g) Emanete Riayet Etmek.....	407
h) Adil Olmak.....	408
i) Kardeşlik.....	410
j) Hoşgörü ve Bağışlama.....	410
k) Olumsuzluklara Karşı Dayanıklı Olma ve Direnme (Sabr).....	411
l) Alçak Gönüllülük (Tevâzu).....	413
l) Sözünde Durmak ve Yeminini Yerine Getirmek.....	413
m) Köleyi Özgürleştirmek.....	415
n) Görgülü Olmak.....	416
o) Dünya-Ahret Dengesini Korumak.....	417
ö) İnsanlara İyi Davranmak ve Güzel Söz Söylemek.....	418
2. Kötü ve Yerilen Tutum ve Davranışlar.....	419
a) Genel Olarak Kötülük.....	419
b) Cimrilik.....	421
c) İftira.....	422
d) Yapılan İyiliği Başa Kakmak.....	422
e) Başkalarını Çekiştirmek (Gıybet).....	423
f) Kendini Beğenmişlik (Kibir).....	423
g) Bozgunculuk (İfsâd).....	424
h) Çekememezlik (Hased).....	425
ı) Savurganlık (İsraf).....	425
j) Adam Öldürmek.....	426
j) Yalan Söylemek.....	426
k) İnsanları Küçük Düşürmek.....	427
l) Gösteriş Yapmak (Riyâ).....	427
m) Zina ve Fuhuş.....	428
n) Eşcinsellik.....	429
o) Önyargılı Olmak (Sû-i Zan).....	429
ö) Sarhoşluk ve Kumar.....	430
p) Dünyaya Aşırı Düşkünlük (Sekülerlik).....	430
r) Büyücülük ve Büyüye Başvurmak.....	437
s) Rüşvet Almak ve Vermek.....	438

YEDİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL DÜZEN VE HUKUK

A. AİLE HAYATI	441
1. Ana-Baba	441
2. Karı-Koca	443
3. Çocuklar	446
4. Akrabalık ve Akrabalar	448
5. Sütanneliği ve Süt Kardeşliği	449
6. Evlat Edinme	450
7. Kardeşlik Akdi	451
8. Yetimler ve Vesayet	451
B. HUKUK	453
1. Yasama Yetkisi	453
2. Kamu Hukuku	456
a) Ceza Hukuku	456
aa) Cezaların Şahsiliği	456
ab) Cezaların (Hadler)	457
Adam Öldürme ve Müessir Filler	457
Zina	458
Eşcinsellik	459
Hırsızlık (Sirkat)	459
Zina İftirası (Kazif)	460
Terör (Hirabe)	460
b) Muhakeme Usûlü	460
ba) Yargıçlık	460
bb) Tanıklık	461
c) Köle Hukuku	464
3. Özel Hukuk	464
a) Evlenme-Boşanma (Nikah-Talak)	464
b) Miras ve Vasiyet	472
C. İKTİSAT	475
1. Rızık	475
a) Allah'ın Rızık Vermesi	475
b) İnsanın Rızıkını Temin İçin Çalışması	478
c) Helaller ve Haramlar	479
d) Ruhsatlar	484
2. Ticaret	485
a) Alışverişler (Ticaret)	485
b) Anlaşmalar (Akitler)	485
c) Borçlaşma	486
d) Rehin	487
3. İktisadi Sorumluluklar	487
a) Zekat ve Sadaka	487
b) Vergiler	489
c) Miras Bırakma (Verâset)	490
4. Gayrı Meşru İktisadi Davranışlar	490
a) Aldatma	491
b) Gasb ve Hırsızlık	492
c) Tefecilik (Ribâ)	493
D. SİYASET	493
1. Siyasal Egemenlik	493
2. Yönetim İlkeleri	495

ba) Zanna Uymak.....	79
bb) Aklın, Arzuların Güdümüne Girmesi (Hevâya Uymak)	80
H. BİLGİNİN GETİRDİĞİ SORUMLULUKLAR	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİN

A. İNSANIN YARATILIŞ AMACI: DENENME (İMTİHAN).....	87
B. İNSANIN İKİ TEMEL TERCİHİ: İMAN VE KÜFÜR.....	91
1. İmanı (Hidayet) ve Küfrü (Dalâlet) Doğuran Etkenler.....	91
a) İnsanın Kendinden Kaynaklanan Etkenler.....	92
b) Allah'ın Yol Göstermesi ve Saptırması	99
c) Çevrenin Etkisi.....	104
2. İki Temel İnanç Grubu.....	108
a) İnananlar (Mü'minler) ve Nitelikleri	108
b) İnanmayanlar (Kafirler) ve Nitelikleri.....	118
C. MEVCUT DİNİ GRUPLAR.....	131
1. Putatapanlar (Müşrikler).....	132
2. Ehl-i Kitap	138
a) Yahudiler	139
b) Hristiyanlar	149
3. Sâbiiler ve Mecûsiler	153
D. FITRAT DİNİ İSLAM (HANİFLİK).....	154

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İTİKAD

A. İMAN ESASLARI	161
B. ALLAH	162
1. Allah'ın Varlığı ve Varlığının Delilleri.....	163
2. Allah'ın Birliği (Tevhid).....	167
3. Allah'ın Sıfatları (Ne Olduğu, Neler Yaptığı)	171
4. Allah'ın İsimleri.....	182
C. PEYGAMBERLİK (NÜBÜVVET).....	183
1. Genel Olarak Peygamberlik.....	183
2. Vahiy.....	193
3. Kitaplar.....	197
a) Aslı Kitap (el-Kitâb).....	197
b) Kur'an'dan Önce Vahyedilen Kitaplar	199
c) Kur'an.....	202
ca) Genel Olarak Kur'an ve Hz. Peygamber'e İndirilişi.....	202
cb) Kur'an'ın Kendinden Önceki Kitaplarla Bağlantısı	208
cc) Kur'an'ın Nitelikleri.....	210
cd) Nesh.....	219
4. Tebliğ.....	220
a) Peygamberlerin Tebliğ Görevi.....	220
b) Tebliğde Yöntem	222
5. Peygamberlerin Mucizeleri ve Diğer Olağanüstülükleri.....	224
D. AHİRET	227
1. Genel Olarak Ahiret Hayatı	227
2. Kıyamet.....	230
3. Yeniden Dirilme ve Allah'ın Huzurunda Toplanma (Haşır)	239

4. Yargılanma (Hesap)	250
a) Genel Olarak Hesap	250
b) Amellerin Dünyada Tesbiti	269
c) Dünya Varlığının Ahirette İşe Yaramaması	271
d) Şefaât	272
e) Allah'ın Bağışlaması (Af)	274
5. Cezalandırma ve Ödüllendirme	276
a) Genel Olarak Cezalandırma ve Ödüllendirme	276
b) Cennet ve Cennetlikler	280
c) Cehennem ve Cehennemlikler	293
d) A'râf	305
E. BATIL İNANÇLAR	305
1. Allah'a Eş Koşma (Şirk)	306
2. Tâgût	319
3. Hurafeler	320

BEŞİNCİ BÖLÜM

İBADET

A. ALLAH'A KULLUK	325
B. DÜZENLİ İBADETLER (İBÂDÂT-I MERSÜME)	327
1. Namaz	327
a) Genel Olarak Namaz	327
b) Namazın Farziyeti ve Namaz Vakitleri	332
c) Gusûl, Abdest ve Teyemmüm	334
d) Kible	335
e) Cuma Namazı	337
f) Cenaze Namazı	338
g) Zorluk hâlinde Namaz	340
2. Oruç	340
3. Hac	343
a) Haccın Farziyeti ve Menasiki	344
b) Kâbe	346
c) Kurban Kesmek	346
C. KEFFARETLER	346
1. Yemin Keffareti	346
2. İhram Keffareti	347
3. Zihar Keffareti	348
4. Yanlışlıkla Adam Öldürme Keffareti	348
D. MABEDLER	350
E. DİN ADAMLARI	355

ALTINCI BÖLÜM

AHLÂK

A. İNSAN DAVRANIŞLARININ OLUŞMASI	355
1. İnsan Davranışlarının Allah Tarafından Belirlenmesi	358
2. İnsanın Davranış Özgürlüğü ve Sorumluluğu	365
3. Ahlaki Davranışın Oluşmasında Çevrenin Rolü	368
B. İNSANIN ALLAH'A KARŞI AHLAKİ SORUMLULUKLARI	368
1. İyi ve Övülen Tutum ve Davranışlar	368
a) Allah'a Karşı Saygılı Olmak ve O'nun Azabından Sakınmak (Takvâ)	368

İÇİNDEKİLER

YAYINCIDAN	VIII
ALTINCI BASKININ ÖNSÖZÜ	VIII
İÇİNDEKİLER	IX
GİRİŞ	XVII

BİRİNCİ BÖLÜM YARATILIŞ VE VARLIKLAR

A. YARATMA	3
B. VARLIĞIN YÖNETİMİ (MÜLK)	5
C. TABİAT (GÖKLER VE YER)	15
1. Tabiatın Yaratılışı	15
2. Tabiatın Düzeni	18
3. Tabiatın İnsanın Hizmetine Verilmesi	24
D. İNSAN	32
1. İnsanın Yaratılışı	32
2. İnsanın Donanımı	37
a) İnsanın Yetenekleri	37
b) İnsanın Zaafları	39
3. İnsanın Eceli ve Ölüm	42
E. MELEKLER	46
F. CİNLER	50
1. Genel Olarak Cinler	50
2. İblîs (eş-Şeytân)	53

İKİNCİ BÖLÜM BİLGİ

A. İLAHÎ BİLGİ	59
B. HİKMET	61
C. GAYB BİLGİSİ	65
D. BÜYÜ (SİHİR)	69
E. ŞİİR	71
F. RÜYA YORUMU	72
G. BİLGİ EDİNME YOLLARI	74
1. Doğru Bilginin (İlm) Kaynakları	75
a) Bilgi Kaynağı Olarak Vahiy	75
b) Bilgi Vasıtalarını Etkin Kullanmak	76
2. Bilgisizliğin (Cehâlet) Kaynakları	78
a) Sorgulama Yetersizliği (Taklit)	78
aa) Çoğunluğa (Topluma) Uymak	78
ab) Atalara (Geleneğe) Uymak	78
b) Bilgi Vasıtalarını Etkin Kullanmamak	79

Ön dokümanların sistemin süzgeçinden "Korunmuş Göz Kur'an" olarak çıkarıl-
 gısterilmiştir. İlgili dokümanların süzgeçinden çıkarılması için dokümanların

her zihin amel gibi, koruyucu koruyucu koruyucu koruyucu koruyucu koruyucu
 bu dokümanların koruyucu koruyucu koruyucu koruyucu koruyucu koruyucu
 "Korunmuş Göz Kur'an" olarak çıkarılması için dokümanların süzgeçinden
 çıkarılması için dokümanların süzgeçinden çıkarılması için dokümanların

zihin katında bulunmalıdır.
 daha iyi anlaşılmasına ve Kur'an'ın metninin bu anlamda korunmasına
 önemsin, buğün inşaatın içinde bulunanlar, buğün inşaatın içinde bulunanlar
 eserler sunmakta ve bu Kur'an'ın metninin korunmasına önemsin, buğün inşaatın
 Fecr Yayınevi, ilk yayımlanış tarihi: 1978 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır.

emek ünlü okuyucu okuyucu okuyucu okuyucu okuyucu okuyucu okuyucu
 teklifler. Kısaca söylemek gerekirse, buğün inşaatın içinde bulunanlar, buğün inşaatın
 korunmasına önemsin, buğün inşaatın içinde bulunanlar, buğün inşaatın içinde bulunanlar
 gerek korunması için buğün inşaatın içinde bulunanlar, buğün inşaatın içinde bulunanlar
 bir araya getirmişlerdir. Buğün inşaatın içinde bulunanlar, buğün inşaatın içinde bulunanlar
 inşaatın içinde bulunanlar, buğün inşaatın içinde bulunanlar, buğün inşaatın içinde bulunanlar

Konstitüsyon ve Kur'an'ın buğün inşaatın içinde bulunanlar, buğün inşaatın içinde bulunanlar
 Konstitüsyon ve Kur'an'ın buğün inşaatın içinde bulunanlar, buğün inşaatın içinde bulunanlar
 Konstitüsyon ve Kur'an'ın buğün inşaatın içinde bulunanlar, buğün inşaatın içinde bulunanlar
 Konstitüsyon ve Kur'an'ın buğün inşaatın içinde bulunanlar, buğün inşaatın içinde bulunanlar
 Konstitüsyon ve Kur'an'ın buğün inşaatın içinde bulunanlar, buğün inşaatın içinde bulunanlar
 Konstitüsyon ve Kur'an'ın buğün inşaatın içinde bulunanlar, buğün inşaatın içinde bulunanlar

bu ilk müzakere edilecek konuların Kur'an'ın
 sadece ilgili konuları olmak, gerekse konuları buğün inşaatın içinde bulunanlar
 Konstitüsyon ve Kur'an'ın buğün inşaatın içinde bulunanlar, buğün inşaatın içinde bulunanlar
 Konstitüsyon ve Kur'an'ın buğün inşaatın içinde bulunanlar, buğün inşaatın içinde bulunanlar
 Konstitüsyon ve Kur'an'ın buğün inşaatın içinde bulunanlar, buğün inşaatın içinde bulunanlar
 Konstitüsyon ve Kur'an'ın buğün inşaatın içinde bulunanlar, buğün inşaatın içinde bulunanlar

ALTINCI BASKININ ÖNSÖZÜ

Konularına Göre Kur'an (Sistematik Kur'an Fihristi), ilk basımının yapıldığı 1996 Kasımından bu yana, kısmi ilavelerin dışında, büyük ölçüde hiçbir değişiklik yapılmaksızın gerçekleştirilen beş baskı ile okura arz edildi. Bütün basımlarının beklentilerimizin üzerinde ilgi görmesi, çalışmamızın önemli bir boşluğu doldurduğunu göstermektedir. Gösterdikleri teveccühle, bize, insanımızın Kur'an'la daha kolay ve sağlıklı ilişki kurmasına haddimiz nispetinde hizmet etmiş olma hissini yaşatan değerli okurlarımıza müteşekkirimiz.

Çalışmamızı, daha ilk basımında günün teknik imkânları ölçüsünde azami titizlikle hazırladığımız hâlde, zaman içerisinde, çalışmamızın ilk hâlinin bazı eksiklikler ve yanlışlar içerdiğini gördük. Her basımda bir yenilik yapmayı okura karşı saygısızlık olarak değerlendirdiğimiz için, ileriki bir baskıda topluca gidermek üzere not aldığımız bu eksiklik ve yanlışları, bu basımda gidermeye çalıştık. Bu çerçevede, öncelikle, daha önceki basımlarda yanlışlıkla yer vermediğimizi fark ettiğimiz az sayıda ayeti metin içinde ait olduğu yere koymuş -önceki basımlarda bu ayetlere notlarla işaret etmiştik-, kısmen de olsa harekeleme hataları içeren ve okuma zorluğuna yol açan Arapça metni tamamen hatasız ve daha okunaklı bir hâle getirmiş ve okurlardan aldığımız olumlu tepkileri göz önünde bulundurarak, yeni açıklama notları eklemiş bulunuyoruz. Ayrıca, Fihrist'in ilk basımının üzerinden geçen yedi yıl zarfında gerek akademisyen dostlarımızdan gerekse okurlardan gelen eleştiri ve önerileri de bu baskıda imkân ölçüsünde değerlendirmeye çalıştık. İsimlerini tek tek zikredemediğimiz dostlarımıza, gösterdikleri alâkadan ve bahsettikleri katkıdan dolayı en kalbî teşekkürlerimizi sunuyoruz. Bu çerçevede, Sayın Saim Yeprem'in ismini özellikle anmak isteriz. Kendileri, yaptıkları meal çalışması vesilesiyle, bilgisayar ortamına taşıdıkları Fihrist'te önemli sayıda ayetin çevirisinin farklı yerlerde farklı verildiğini tespit etmişler. Bu sayede, elinizdeki baskıda söz konusu farklılıkların tamamı giderilmiş bulunmaktadır. Durumdan bizi haberdar etme ve söz konusu farklılıkları içeren dosyayı kullanmamıza izin verme nezaketi gösteren Hocamıza ve meal çalışmasında kendilerine yardımcı olan Günay Haral ve Feyza Dağdeviren Hanımefendilere minnettarız.

Son olarak, çalışmamızın önceki basımlarındaki katkılarını unutamayacağımız, Giriş'te isimlerini andığımız dostlarımızın yanı sıra, bu son basımın hazırlık aşamalarında titizlikle emek sarf ederek Kur'an metninin dağıtımını ve kitabın mizanpajını gerçekleştiren genç meslektaşımız Hafız Mehmet Ali Kırca'ya; yalnızca teknik konularda değil, içerikle ilgili konularda da ilgilerini esirgemeyen Fecr Yayınevi yetkilileri sevgili arkadaşlarımız Hüseyin Nazlıyıldın ve Tuncer Namlı'ya ve onların şahsında tüm yayınevi çalışanlarına şükranlarımızı arz ediyoruz.

6 Ağustos 2003

Ömer Özsoy - İlhami Güler

KONULARINA GÖRE

KUR'AN

(Sistemli Kur'an Fihristi)

Kur'an'ın Bütün Ayetleri
Mekki ve Medeni Bütünde
Nüfus Sayımına Göre

Prof. Dr. Ömer NİSALCI
Kur'an'ın Bütün Ayetleri

ANKARA 1985

YAYINCIDAN

Tarih boyunca gönderilen peygamberlerle ayakta kalan Din, Allah'ın Hz. Muhammed'e (as) vahyettiği Kur'an'la yeniden hayat bulmuştur. Bu yüzden; O'nun vahyedilmesinden sonra, zamanın ve mekanın herhangi bir kesitinde, gerek sadece bilgi sahibi olmak, gerekse inanmak ve yaşamak için İslam'a yönelenlerin ilk müracaat edecekleri kaynak şüphesiz Kur'an'dır.

Kur'an, tertibi, üslubu, dili vs. özellikleriyle kendine has, ilahi bir kitaptır. Bu nedenle, onun doğru anlaşılması, özgün özelliklerinin hesaba katılmasıyla mümkündür. Kur'an'ın oluşturduğu inanç ve düşünce dünyasının kavranabilmesi için gerekli olan çalışmalardan biri de bünyesinde dağınık halde bulunan çeşitli konulardaki ayetlerin bir araya getirilerek konusal bütünlüğünün yakalanmasıdır.

Yayınlamakla kıvanç duyduğumuz bu eserin, sözünü ettiğimiz konusal bütünlüğe ulaşmada ve Kur'an'ın dünyasını kavramada önemli katkıları olacağı kanaatindeyiz.

İncelendiğinde de görüleceği gibi, bu çalışma, sadece aynı konudaki ayetlerin bir araya getirilmesinden ibaret değildir. Gerek konu başlıklarının belirlenmesi, gerek konularla ilgili kısa açıklamalarda bulunulması, gerekse ayetlerin farklı yorumlarıyla ilgili dipnotların verilmesi ve tercihler yapılması itibarıyla tam bir telifdir. Kısa sürede on sekiz baskıyı yapmış olması da onun ne denli başarılı bir emek ürünü olduğunu göstermeye yetmektedir.

Fecr Yayınevi, ilk yayınladığı Esbâb-ı Nüzûl adlı kitaptan bu yana, Kur'an'la ilgili eserler sunmakta ve bir 'Kur'an Kitaplığı' oluşturmaya çalışmaktadır. Bundan amacımız, bugün insanlığın elinde bozulmamış halde bulunan tek ilahî kitabın daha iyi anlaşılmasına ve Kur'an merkezli bir İslam düşüncesinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktır.

"Konularına Göre Kur'an" isimli elinizdeki bu eserin Türkiye'de önemli bir boşluğu dolduracağı kanaatindeyiz. Faydalanacağınızı ümit ettiğimiz bu çalışmayı, her salih amel gibi, karşılığını Rabbimizin vereceğine inanarak sizlere sunuyoruz.

On dokuzuncu baskısını sunduğumuz "Konularına Göre Kur'an" isimli esere gösterdikleri ilgiden dolayı tüm okuyucularımıza teşekkür ederiz.

FECR YAYINEVİ

FECR YAYINEVİ: 44

KONULARINA GÖRE KUR'AN
(Sistematik Kur'an Fihristi)

Prof. Dr. Ömer ÖZSOY

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
e-mail: ozsoy@divinity.ankara.edu.tr

Prof. Dr. İlhami GÜLER

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kelam Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
e-mail: guler@divinity.ankara.edu.tr

©FCR YAYIN REKLAM SİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

Mizanpaj

Mehmet Ali KIRCA

Kapak

Nurullah ÖZBAY

Kapak Hattı

Hişâm el-Ğarâvî

"İnne hâze'l-Kur'âne yehdî lilletî hiye akvamu"
"Gerçekten bu Kur'an en doğru yola iletir.(17 İsrâ, 9)"

Baskı / Cilt

KALKAN MATBAACILIK

Büyük San. 1. Cad. 99/32 İskitler

Tel: 0312.3419234-3421656 Ankara

Redaksiyon

Ömer ÖZSOY

1. Baskı: Kasım 1996

19. Baskı: Haziran 2015

297.1227

Kur'an

Konularına Göre Kur'an (Sistematik Kur'an Fihristi),
Ömer Özsoy - İlhami Güler, Ankara: Fecr 2015,
(XXIV+816 s.), 16 x 24 cm. (Fecr Yayınevi No: 44)

ISBN 978-975-6004-73-9

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sok. No: 14/1 Ulus - ANKARA

Tel: (0312) 310 08 60 - Fax: (0312) 311 47 89

Web: www.fcr.com.tr - e-mail: fcr@fcr.com.tr

KONULARINA GÖRE KUR'AN

(Sistematik Kur'an Fihristi)

Kur'an'ın Bütün Ayetleri
Metin ve Meâl Birarada
Nüzul Sırasına Göre

Hazırlayanlar

Prof. Dr. Ömer ÖZSOY

Prof. Dr. İlhami GÜLER

قُلْ مَنْ نَزَّلُكُمْ مِنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَى هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٢٤﴾

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٣٩﴾

أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنَزِّلُ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مِنْ رَبِّهِ ﴿١٣﴾

وَلَوْ يَسَطُ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَعَا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ يَعْبَادُهُ خَيْرٌ بَعِيرٌ ﴿٢٧﴾ وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَطَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٨﴾

أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَةَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُلْحَبًا وَرَحْمَةُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَكْتَسِبُونَ ﴿٣٢﴾ وَلَوْلَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ لِبُوتُهُمْ شُفْعًا مِنْ ضَرَفٍ وَمَقَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ﴿٣٣﴾ وَلِيُؤْتِيَهُمْ آيَاتِنَا وَسُرُورًا عَلَيْهَا يُتَبَكَّرُونَ ﴿٣٤﴾ وَزُخْرَفًا وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا نَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٣٥﴾

34 Sebe'/24. (Ey Muhammed!) De ki: "Göklerden ve yerden sizı rızıklandıran kimdir?" De ki: "Allah'tır. Öyleyse, doğru yolda veya apaçık bir sapıklıkta olan ya biziz ya sizsiniz".

34 Sebe'/36. De ki: "Şüphesiz Rabbim rızkı dilediğine genişletir ve dilediğine bir ölçüye göre verir, fakat insanların çoğu bilmezler".

34 Sebe'/39. (Ey Muhammed!) De ki: "Rabbim kullarından dilediğinin rızkını genişletir ve dilediğine de bir ölçüye göre verir. (iyilik için) sarfettiğiniz herhangi bir şeyin yerine, O başkasını verir. O, rızık verenlerin en iyisidir.

39 Zümer/52. Allah, rızkı dilediğine yayar ve dilediğine bir ölçüye göre verir. Bunda, inanan toplum için dersler vardır.

40 Mu'min/13. Size belgelerini gösteren, size gökten rızık indiren O'dur. (Allah'a) yönelenden başkası ibret almaz.

42 Şura/27. Eğer Allah rızkı kullarının hepsine bol bol verseydi, yeryüzünde azgınlık ederlerdi. Ama O, rızkı dilediği bir ölçüye göre indirir. O kullarından haberdardır, onları görmektedir. 28. Umutsuzluğa düşmelerinin ardından yağmuru indiren, rahmetini yayan O'dur. O, övülmeye layık olan tek himayecidir.

43 Zuhruf/32. (Ey Muhammed!) Rabbinin rahmetini onlar mı taksim edip paylaştırıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz taksim ettik; birbirlerine iş gördürmeleri için, kimini kimine derecelere üstün kıldık; Rabbinin rahmeti, onların biriktirdikleri şeylerden daha iyidir. 33-35. Eğer insanlar (küfre meyleden) tek bir ümmet olmayacak olsaydı, Rahman'ı inkar edenlerin evlerinin tavanlarını, üzerinde yükseldikleri merdivenleri, evlerinin kapılarını, yaslandıkları kerevetleri gümüşten yapar ve altın bileziklerle işlerdik. Bunların hepsi ancak dünya hayatının geçimliğidir. Ahiret, Rabbinin katında (O'na karşı gelmekten) sakınanlaradır.

مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُوا ﴿٥٧﴾
إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ﴿٥٨﴾

وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ
فُضِّلُوا بِرِزْقِهِمْ عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فِيهِ
سَوَاءٌ أَفِينَعَمَ اللَّهُ يَجْحَدُونَ ﴿٧١﴾

أَمَنْ هَذَا الَّذِي يُرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ لَلْخَوَافِ
عَتَوُا وَتَقَوُّوا ﴿٢١﴾

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣٧﴾

إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا إِنَّ
الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا
فَابْتَغُوا عِنْدَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ إِنَّ
تُرْجَعُونَ ﴿١٧﴾

وَكَأَيِّنْ مِنْ ذَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِنَّهَا
وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦٠﴾

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ إِنَّ
اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٦٢﴾

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرَحُوا بِالْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ ﴿٢١﴾

وَاتَّخِذُوا الْآيَاتِ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ
وَأِمَّاكُمْ أَنْ يَكُونُوا قَرَّاءَ يُعْذِرُ اللَّهُ مِنْ قُضَائِهِ وَاللَّهُ
وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٢﴾

51 Zariyat/57. Onlardan bir rızık istemiyorum; Beni doyurmalarını da istemiyorum.
58. Rızıklandırırsan da, sağlam gücün sahibi olan da Allah'tır.

16 Nahl/71. Allah rızık bakımından kiminize kiminizden daha çok vermiştir. Çok verilenler, ellerinin altlarında bulunanlara –rızıkta eşit olurlar diye– rızıklarından vermezler. Allah'ın nimetini bilerek inkar mı ediyorlar?

67 Mülk/21. Allah size verdiği rızıkı kesiverirse, size rızık verecek başka kim vardır? Hayır; onlar azgınlık ve nefrette direnmektedirler.

30 Rum/37. Allah'ın rızıkı dilediğine yaydığını ve dilediğine bir ölçüye göre verdiğini görmezler mi? Doğrusu, bunda inanan topluma dersler vardır.

29 Ankebut/17. (Ey Putperestler!) Siz Allah'ı bırakıp sadece birtakım putlara tapıyorsunuz ve aslı olmayan sözler uyduruyorsunuz. Allah'tan başka taptıklarınızın size rızık vermeye güçleri yetmez. Artık rızık Allah katında arayın, O'na kulluk edin. O'na şükredin. Siz O'na döndürüleceksiniz.

29 Ankebut/60. Nice canlılar vardır ki, rızıklarını kendileri elde edemezler. Sizin de, onların da rızıkını Allah verir. O iştir ve bilir.

29 Ankebut/62. Allah, kullarından dilediğine rızık bol verir, bazen de bir ölçüye göre verir. Doğrusu Allah her şeyi Bilendir.

13 Ra'd/26. Allah dilediğine rızık bol verir, dilediğine de ölçülü verir. Onlar dünya hayatıyla mutlu olurlar. Oysa dünya hayatı ahiretin yanında kısa bir geçimlikten ibarettir.

24 Nur/32. İçinizdeki bekarları ve kölelerinizi ve cariyelerinizden iyi olanları evlendirin. Eğer yoksul iseler, Allah onları lütfu ile zenginleştirir. Allah lütfu bol olanıdır, bilendir.

وَعَرَّكُم بِاللَّهِ الْعَزُورُ ﴿١٤﴾ قَالِيَوْمَ لَا يُخَالِدُ بُنْكُمْ
فِدْيَةً وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَا وَكَّم الشَّارِ هِيَ مَوْلَاكُمْ
وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٥﴾

عَرَّفَ الْمُخْرِمُونَ بِسَيِّئَاتِهِمْ فَيُخَالِدُ بِالنَّوَاصِي
وَالْأَقْدَامِ ﴿١٤﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٥﴾
هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُخْرِمُونَ ﴿١٦﴾
يَطُوفُونَ فِيهَا وَبَيْنَ حَيِّمٍ آتٍ فَبِأَيِّ آلَاءِ
رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٧﴾

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا ﴿١٨﴾

هَذَانِ حَصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِعَتْ
لَهُمْ قِيَابٌ مِنْ نَارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ ﴿١٩﴾
يَصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ ﴿٢٠﴾ وَلَهُمْ
مَقَامِعٌ مِنْ حَدِيدٍ ﴿٢١﴾ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا
مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٢٢﴾

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَئِكَ أَصْحَابُ
الْحَجِيمِ ﴿٢٣﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ
مُهِينٌ ﴿٢٤﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا
النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاطٌ شِدَادٌ لَا
يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٢٥﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ إِنَّمَا تُحْزَنُونَ مَا
كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٦﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ
عَالِينَ فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٢٧﴾

runtular sizi aldatmış ve aldatıcı (şeytan) da sizi Allah hakkında ayartmıştı” derler. 15. Bugün sizden ve inkar edenlerden fidye kabul edilmez. Varacağınız yer ateştir. Oraya lâıksınız, ne kötü bir gidiş yeridir.

55 Rahman/41. Suçlular simalarından tanınırlar da, alinlarından ve ayaklarından yakalanırlar. 42. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 43. İşte suçluların yakalandıkları cehennem budur. 44. Onlar, cehennem ateşiyle kaynar su arasında dolaşır dururlar. 45. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?

76 İnsan/4. Doğrusu, inkârcılar için zincirler, demir halkalar ve çılgın alevli cehennem hazırladık.

22 Hac/19-21. İşte Rableri hakkında tartışmaya giren iki taraf: O’nu inkâr edenlere ateşten elbiseler kesilmiştir, başlarına da kaynar su dökülür de bununla karınlarındakiler ve deriler eritilir. Demir topuzlar da onlar içindir. 22. Orada uğradıkları kaygıdan her çıkmak istediklerinde oraya geri çevirilirler: “Yakıcı azabı tadın” (denir).

22 Hac/51. Ayetlerimizi etkisiz kılmaya uğraşanlar, işte onlar cehennemliklerdir.

22 Hac/57. İnkâr ederek âyetlerimizi yalanlayanlar; işte onlar için hor düşüren azap vardır.

66 Tahrim/6. Ey inananlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başında, oldukça sert, şiddetli, Allah'ın buyruğuna karşı gelmeyen ve kendilerine emredileni yapan melekler vardır. 7. “Ey inkâr edenler! Bugün özür dilemeyin, ancak işlediklerinizin karışılığını görmektesiniz” (denir).

64 Teğabün/10. İnkâr edip, ayetlerimizi yalanlayanlar, işte onlar ateşliklerdir; orada temellidirler. Ne kötü bir gidiş yeridir.

يُرِيدُونَ أَن يُخْرَجُوا مِنَ الشَّارِ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا
وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّؤِیْمٌ ﴿٣٧﴾

5 Maide/37. Onlar ateşten çıkmak isterler, ama oradan çıkamazlar. Onlara sürekli bir azap vardır.

يَوْمَ يُخَمَّى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَيُكْرَى بِهَا جَانِبُهَا
وَيُخَوَّبُهَامْ وَتُطْهَرُ لَهُمْ هَذَا مَا كُنْتُمْ لَا تَنْفَسُونَ لَهُوًا
مَا كُنْتُمْ تَكْتَبُونَ ﴿٣٥﴾

9 Tevbe/35. O gün bunlar (biriktirdikleri altın ve gümüşler) cehennem ateşinde kızdırılır; alınları, böğürleri ve sırtları onlarla dağlanır. "Bunlar, kendiniz için biriktirdiklerinizdir. Hadi, biriktirmiş olduğunuzuzu tadın" (denir).

d) A'râf

A'râf, yüksek yer, burç demektir. Kur'an'da, cennet ile cehennemi birbirinden ayıran duvar veya yükseklik için kullanılmıştır. Buranın üstünde bulunup da, cenneteki ve cehennemdeki insanlarla konuşan kişilerin kim oldukları konusunda müfessirler farklı yorumlar getirmişlerdir. Bu konuda başlıca üç görüş vardır: 1. Bunlar günah ve sevapları birbirine denk olan kimselerdir; bir müddet burada bekletildikten sonra cennete gireceklerdir. 2. Bunlar nebilere, şehidlere, velilere ve insan gibi görünen meleklerdir. 3. Bu mecazî bir anlatımdır; dolayısıyla, getirilen yorumlar mutlak bir anlam ifade etmez. Gaybı en iyi bilen Allah'tır.

وَيَبْتَلِيهِمَا جَهَنَّمَ وَ عَلَى الْأَعْرَافِ رَجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا
بِسِيمَاهُمْ وَتَادُوا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَن سَلَامَ عَلَيْكُمْ لَمْ
يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ ﴿٤٦﴾ وَإِذَا صُرِفَتْ
أَبْصَارُهُمْ تَلَقَّاءُ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تُخَلِّفْنَا
مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾ وَتَادَى أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ
رَجُلًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ قَالُوا مَا أَغْنَى عَنْكُمْ
جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٨﴾ أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ
أَفْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ
عَلَيْكُمْ وَلَا أَنتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٤٩﴾

7 A'raf/46. İki taraf arasında bir perde vardır. Burçlar üzerinde her iki tarafı da yüzlerinden tanıyan adamlar bulunur. Bunlar cennetliklere: "Size esenlik olsun" diye seslenirler. Bunlar henüz cennete girmemiş, ama girmeyi uman kimselerdir. 47. Bunların gözleri ateşliklerin yönüne çevriliince: "Rabbimiz! Bizi haksız toplumla bulundurma" derler. 48-49. Burçlarda olanlar yüzlerinden tanıdıkları adamlara: "Topluluğunuz, mal toplamanız ve büyüklük taslamanız size hiçbir yarar sağlamadı. Allah'ın rahmetine erdirmeyeceğine yemin ettiğiniz kimseler bunlar mıydı?" diye seslenirler. Allah: "Hadi cennete girin, size korku yoktur ve siz üzölmeyeceksiniz de" der.

E. BATIL İNANÇLAR

Çeşitli alanlarda –özellikle de din konusunda– batiil inançlar edinme, insanlığın yüzeysel düşünmesi ve korkaklığı yüzünden içine düştüğü büyük bir zaaf hâlidir. İnsanlık tarihi ve modern çağdaki gelişmeler göstermektedir ki, zamanın geçmesi ve mekanın değişmesi ile, sanıldığı gibi batiil inançlar zayıflamıyor, sadece şekil değiştiriyorlar. İkel insanların batıdan ve taştan putlarının yerini, modern insanın etten ve kandan veya soyut putlar alabiliyor. Kur'an batiil inançların özellikle dinsel olanları ile mücadele etmiş; insanların sağlıklı bir ruh ve zihin yapısına sahip olmaları için bunu gerekli görmüştür.

يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمَ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾ يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَّهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ ﴿٢١﴾ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ اتَّبِعُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ اتَّقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٣٨﴾ إِلَّا تَتَّقُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَصْرُوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ إِلَّا تَتَّقُوا فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٠﴾ اتَّقُوا خِيفَاتٍ وُتُقَاتَلُوا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بَنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمْ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ بَأْيُدِينَا فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبِّصُونَ ﴿٥٢﴾

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَا وَأَهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٧٣﴾

eşit olmazlar. Allah haksız toplumu doğru yola koymaz. 20. İnanıp, Allah yolunda hicret eden ve mallarıyla, canlarıyla savaşan kimseler, Allah katında en büyük mertebededirler. İşte bunlar kurtulanlardır. 21-22. Rableri, bunlara katından bir rahmet, hoşnutluk ve içinde sürekli nimetler bulunan, temelli kalacakları cennetleri müjdedler. Büyük ödül Allah katındadır.

9 **Tevbe/38.** Ey inananlar! Size ne oldu? "Allah yolunda savaşa çıkın" dendiğinde yere yığılıp kaldınız. Ahiret yerine dünya hayatına mı razı oldunuz? Oysa dünya hayatının geçimliği ahirete göre pek azdır. 39. Eğer savaşa çıkmazsanız, Allah size can yakıcı bir azapla azap eder ve sizi başka bir toplumla değiştirir, O'na hiçbir zarar da veremezsiniz. Allah'ın gücü her şeye yeter. 40. Eğer siz Muhammed'e yardım etmezseniz, bilin ki, inkâr edenler onu, iki kişinin ikincisi olarak yurdundan çıkardıklarında, Allah ona yardım etmiştir. Hani o mağarada arkadaşına: "Üzülme; Allah bizimledir" diyordu. Allah da ona huzur ve güven (sekine) indirdi, görmediğiniz askerlerle onu destekledi ve inkâr edenlerin sözlerini alçalttı. Allah'ın sözü en üstündür. Allah yücedir, bilgedir. 41. Hafifiyle, ağırıyla³⁸¹ hepiniz yola koyulun ve Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla cihad edin. Eğer bilerseniz, bu sizin iyiliğinizidir.

9 **Tevbe/52.** De ki: "Siz bize ancak iki güzel şeyden³⁸² birinin gelmesini gözlüyordunuz, değil mi? Ama biz, Allah'ın sizi kendi katından veya bizim elimizle bir azaba uğratmasını bekliyoruz. Bekleyin bakalım, biz de sizinle birlikte beklemekteyiz".

9 **Tevbe/73.** Ey Peygamber! İnkârcılarla ve ikiyüzlülerle savaş. Onlara karşı katı davran. Varacakları yer cehennemdir. Ne kötü gidiş yeridir.

³⁸¹ "Genciyle, yaşlısıyla", "binekli, bineksiz", "silahlı, silahsız" gibi anlamlara gelebilir.

³⁸² İki güzel şey: zafer ve şehitlik veya gazilik ve şehitlik.

cb) Ordu Kurma ve Askeri Donanım

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْعُقَلِ
تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا
تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٦٠﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَاتَّقُوا ثُبَاتَ أُو
لِيكُمْ جَمِيعًا ﴿٧١﴾

8 Enfal/60. (Ey inananlar!) Onlara karşı gücünüzün yettiği kadar, Allah'ın düşmanını, sizin düşmanlarınızı ve bunlardan başka Allah'ın bildiği ve sizin bilmediğiniz düşmanlarınızı korkutmak için kuvvet ve savaş atları hazırlayın. Allah yolunda sarfettiğiniz her şey, size haksızlık yapılmaksızın ödenecektir.

4 Nisa/71. Ey inananlar! (Düşmana karşı) tetikte olun ve (savaşa) ya bölük bölük veya hep beraber çıkın.

cc) Savaş Esirleri

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَىٰ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ سَبِيلٌ فِي
الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٧﴾ لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَقَا
لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٦٨﴾ فَمَا
مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَآتُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ﴿٦٩﴾ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي آلَيْكُمْ مِنْ
الْأَسْرَىٰ إِنْ يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا فَرُدَّكُمْ حَرًّا
مِمَّا أَتَاكُمْ مِنْكُمْ وَيَغْفِرَ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ
﴿٧٠﴾ وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ
فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾

8 Enfal/67. Düşmanı ağır yenilgiye uğratmadan esir almak hiçbir peygambere yakışmaz. Siz geçici dünya malını istiyorsunuz. Oysa, Allah ahireti kazanmanızı istiyor. Allah yücedir, bilgedir. 68. Daha önceden Allah'tan verilmiş bir hüküm olmasaydı, aldıklarınız dünyaya malından dolayı size büyük bir azap değerdirdi. 69. Elde ettiğiniz ganimetleri helal hoş olarak yiyin. Allah'a saygılı olun. Doğrusu, Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 70. Ey Peygamber! Elinizde bulunan esirlere şöyle söyle: "Allah kalplerinizde bir iyilik bulunduğunu bilirse, size sizden alınanın daha iyisini verir ve sizi bağışlar!" Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 71. Esirler sana hıyanet etmek isterlerse, bilesin ki, onlar daha önce de Allah'a hıyanet etmişlerdi de, onları yenmen için Allah sana imkan vermişti. Allah bilgin-dir, bilgedir.

4 Nisa/24. Ellerinize geçen cariyeler dışında, evli kadınlarla da (evlenmenin haram kıldığı). Bunlar Allah'ın size yazdığı hükümlerdir. Bunların dışında kalanları, zina-dan sakınmak ve iffetli olmak şartı ile mallarınızla istemeniz, size helal kılındı. Onlardan yararlanmanıza karşılık kesilen mehirlerini verin. Mehir kesildikten sonra, karşılıklı anlaşmanızda size bir sorumluluk yoktur. Allah bilendir, bilgedir.

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ
كِتَابُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ
تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا
اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا
جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنْ
اللَّهُ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٢٤﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا
الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ هَفِئْتُمْ عَلَيْهِ
فَسَوْفَ يُعَذِّبُكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ
حَكِيمٌ ﴿٢٨﴾

b) İnsanın Rızkını Temin İçin Çalışması

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلُثِي اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ
وَأُثُلَهُ وَطَائِفَتَهُ مِنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ
وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصَوْهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَءُوا مَا
تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضَىٰ
وَأَخْرُونَ يُضْرَبُونَ فِي الْأَرْضِ يُتَعَوَّنَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ
وَأَخْرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ
وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا
حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَحْدُوهُ عِنْدَ
اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمَ أَجْرًا وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٠﴾

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ
وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمِنْ كُلِّ تَاكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا
وَتَسْتَخْرِجُونَ حَبْلَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ
مَوَاحِرَ يُتَبَعُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾

وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ
وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ فَمَحْوَاتَ آيَةِ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ
النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِيَتَّبِعُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ
السِّنِينَ وَالْحِسَابَ وَكُلَّ شَيْءٍ فَضَّلْنَاهُ تَفْصِيلًا ﴿١٢﴾

9 **Tevbe/28.** Ey inananlar! Ortak koşanlar pistir. Bu yıllarından sora Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar. Fakirlikten korkacak olursanız, (bilin ki) inşaallah Allah sizi kendi lütfundan zengin kılacaktır. Allah bilgendir, bilgedir.

73 **Müzzemmil/20.** (Ey Muhammed!) Rabbin, senin ve beraberinde bulunanlardan bir topluluğun gecenin üçte ikisinden biraz az, yarısı ve üçte biri kadar vakit içinde kalktığınızı bilir. Gece ve gündüzü Allah ölçer; sizin bu vakitleri takdir edemeyeceğinizi bildiğinden, tövbenizi kabul etmiştir. Artık, Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Allah, içinizde hasta olanlar, Allah'ın lütfundan rızık aramak üzere yüzünde dolaşacak olanlar ve Allah yolunda savaşıacak olanlar bulunduğunu bilir. Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Namazı kılın, zekatı verin ve Allah'a güzel ödünç takdiminde bulunun; kendiniz için yaptığınız iyiliği daha iyi ve daha büyük ecir olarak Allah katında bulursunuz. Allah'tan bağışlanma dileyin; Allah elbette bağışlar ve merhamet eder.

35 **Fatır/12.** İki deniz bir değildir. Birinin suyu tatlı, serinletici ve içilmesi kolay; diğerkinin tuzlu ve acıdır. Her birinden taze et yersiniz ve takındığınız süsler çıkarırsınız; Allah'ın bolluğunu aramanız ve (O'na) şükretmeniz için gemilerin onu yararak gittiğini görürsün.

28 **Kasas/73.** (Allah) rahmeti gereği, dinlenmeniz ve lütfunu arayıp (kendisine) şükretmeniz için geceyi ve gündüzü var etmiştir.

17 **İsra/12.** Gece ve gündüzü iki işaret yaptık. Gecenin belirtisini karartıp, gündüzün belirtisini aydınlık kıldık ki, Rabbinizin bolluğunu arayasınız ve yılların sayısını ve hesaplamayı bilesiniz. Her şeyi açık açık anlatıyoruz.

رَبُّكُمُ الَّذِي يُرْجِي لَكُمْ الْفُلْكَ فِي الْبَحْرِ لِتَنْتَقُوا مِنْ
فَضْلِهِ إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٦٦﴾

اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمْ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِ
وَلِتَنْتَقُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامْشُوا فِي
مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ﴿١٥﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ مَتَاعُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَإِغْفَارُكُمْ مِنْ
فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُسْمِعُونَ ﴿٢٣﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ مُبَشِّرَاتٍ وَلِيَذِيقَكُمْ مِنْ
رَحْمَتِهِ وَلِتَجْرِيَ الْفُلُكُ بِأَمْرِهِ وَلِتَنْتَقُوا مِنْ فَضْلِهِ
وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٤٦﴾

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ
لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا
اكْتَسَبْنَ وَأَسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ
شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٣٢﴾

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ
فَضْلِ اللَّهِ وَادْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾

17 **İsra/66.** Bol nimetinden elde edesiniz diye, Rabbiniz sizin için denizde gemiler yüzdürür. Doğrusu, O size acır.

45 **Casiye/12.** Buyruğu gereğince orada gemilerin yüzməsi, lutfedip verdiği rızık aramanız ve (kendisine) şükretmeniz için denizi buyruğunuz altına veren Allah'tır.

67 **Mülk/15.** Yeryüzünü size boyun eğdiren O'dur. Öyleyse, yerin sırtlarında dolaşın ve Allah'ın verdiği rızıktan yiyin; sonunda dönüş O'nadır.

30 **Rum/23.** Geceleyin uyumanız, gündüzün de lütfundan rızık aramanız, O'nun (varlığının) belgelerindendir. Bunlarda, dinleyen toplum için dersler vardır.

30 **Rum/46.** Size rahmetini tattırması, buyruğu ile gemileri yürütmesi, lütfundan rızık istemeniz ve (O'na) şükretmeniz için rüzgarları müjdeciler olarak göndermesi O'nun (varlığının) belgelerindendir.

4 **Nisa/32.** Allah'ın sizi birbirinizden üstün kıldığı şeyleri arzu etmeyin. Erkeklerle çalıştıklarından bir pay vardır, kadınlara da çalıştıklarından bir pay vardır. Allah'tan bolluğunu dileyin. Doğrusu Allah her şeyi bilmektedir.

62 **Cuma/10.** (Cuma günü) namaz bitince hemen yeryüzüne dağılın, Allah'ın lütfundan rızık isteyin; Allah'ı çok anın ki kurtulasınız.

c) Helaller ve Haramlar

İslam Hukukçuları Kur'an'a dayanarak "eşyada aslanan ibâhâdır" prensibini belirlemişlerdir. Buna göre, Allah'ın yarattığı nimetlerin tamamına yakın kısmı temizdir (*tayyibât*) ve helaldir. Haram kılınan şeyler ise, doğası gereği zararlı ve pis (*habâ'is*) olan şeylerdir; leş, kan, domuz eti vb. Ahlakla uygun olarak helal nimetlerden istendiği kadarına sahip olunabilir ve bunlar tüketilebilir. Helal niteliğinin sürmesinin şartı, tüketimde israf edilmemesi ve ihtiyaç sahiplerinin bu imkanlardan yararlandırılmasıdır. Davranışlar alanında ise, insanın yapı bütünlüğüne zarar veren, insan olma onurunu zedeleyen ve evrensel ahlak kurallarına aykırı bütün davranışlar haramdır. Bu nitelemenin dışında kalan davranışlar ise, İslam Hukuku'nun yukarıda anılan ilkesi gereği helaldir.

وَالْعَصْرِ ﴿١﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ خَسِيرٌ ﴿٢﴾ إِلَّا الَّذِينَ
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا
بِالصَّبْرِ ﴿٣﴾

ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ وَتَوَّصُوا
بِالْمَرْحَمَةِ ﴿١٧﴾

أُولَئِكَ يُؤْتُونَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَدْرَءُونَ
بِالحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٥٤﴾

إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ لَهُمْ
مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١١﴾

وَاصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿١١٥﴾

يَا بَنِي آدَمَ اصْلُوا وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ
عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿١٧﴾

وَأِنْ عَاقِبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ
لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ﴿١٢٦﴾ وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا
بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَلَالٍ مِمَّا
يَمْكُرُونَ ﴿١٢٧﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ
مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٣﴾

وَلَتَلْمِزَنَّكُمْ بَشِيرٌ مِنَ الْخَوَافِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ
الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالشَّعْرَاتِ وَبَشِيرٌ الصَّابِرِينَ
﴿١٥٥﴾ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا
إِلَيْهِ رَاغِبُونَ ﴿١٥٦﴾ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ
رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ ﴿١٥٧﴾

103 Asr/1. Vaktin bitimine andolsun. 2. İnsan, hiç şüphesiz zıyan içindedir. 3. Ancak inananlar, yararlı iş işleyenler, birbirine hakkı tavsiye edenler ve sabırlı olmayı tavsiye edenler (bunun dışındadır).

90 Beled/17. Sonra, (sarp geçidi aşmak), inanıp birbirlerine dayanıklı olmayı öğütleyen ve birbirine merhametli olmayı salık verenlerden olmaktadır.

28 Kasas/54. İşte onlara, sabırlarından dolayı ecirleri iki defa verilir; onlar kötülüğü iyilikle savarlar, kendilerine verdiğimiz rızıktan da sarfederler.

11 Hud/11. Ancak, dayanıp yararlı işler işleyenlere, işte bunlara bağışlanma ve büyük ecir vardır.

11 Hud/115. Dayan! Allah iyi davrananların ücretini zayı etmez.

31 Lokman/17. (Lokman oğluna dedi ki): "Ey oğulcuğum! Namazı kıl, uygun olanı buyurup kötülükten vazgeçir, başına gele-ne karşı dayanıklı ol; doğrusu bunlar, üzerinde durulmaya değer işlerdir".

16 Nahl/126. Eğer cezalandırıcaksanız, size reva görülen eziyetin misliyle mukabele edin. Şayet kendinizi tutarsanız, bu kendini tutanlar için daha iyidir. 127. (Ey Muhammed!) Sabırlı ol! Sabretmen ancak Allah'ın yardımıyla. Onlara üzülmeye ve kurdukları düzenlerden de sıkıntı duyma.

2 Bakara/153. Ey inananlar! Sabır ve namazla (Allah'tan) yardım isteyin. Kuşkusuz, Allah sabredenlerden yanadır.

2 Bakara/155. Andolsun ki, sizi biraz korkuyla, biraz açlıkla, mal, can ve ürün eksilmesiyle deneyeceğiz. Dayananları müjdele! 156. Onlar, başlarına bir musibet geldiği zaman: "Kuşkusuz biz Allah'a aitez ve elbette O'na döneceğiz" derler. 157. İşte onlara, Rablerinden hayır dualar ve rahmet vardır. İşte onlar doğru yolu bulmuşlardır.

وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى
الْخَاشِعِينَ ﴿٤٥﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا
اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٢٠٠﴾

2 Bakara/45. Sabir ve namazla³²⁵ (Allah'tan) yardım isteyin. Bu, (Allah'a) derinden saygı duyanların dışındakilere ağır gelir.

3 Al-i İmran/200. Ey inananlar! Dayanın, direnin, tetikte olun ve (Allah'a) saygılı olun ki, başararsınız.

k) Alçak Gönüllülük (Tevâzu)

وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا
خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ﴿٦٣﴾

وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبُّ
ارْحَمَهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴿٢٤﴾

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ
وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا ﴿٣٧﴾

وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرْمًا
إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿١٨﴾ وَأَقْبِضْ
فِي مَشْيِكَ وَاعْضَضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ
لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ﴿١٩﴾

25 Furkan/63. Rahmân'ın kulları yeryüzünde vakarlı, ağırbaşlı yürürler. Bilgisizler kendilerine takıldıkları zaman, onlara güzel söz söylerler.

17 İsra/24. Onlara (ana-babana) acıyarak, alçak gönüllülük kanatlarını ger ve: "Rab-bim! Küçükken beni büyüttükleri gibi Sen de onlara acı" de.

17 İsra/37. Yeryüzünde böbürlenerek yürüme; ne yeri delebilsin, ne de boyca dağlara erişebilsin.

31 Lokman/18-19. (Lokman oğluna şöyle vasiyet etti:) "İnsanları küçümseyip yüz çevirme; yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Allah, kendini beğenip, övünen hiç kimseyi sevmez. Yürüyüşünde tabii ol, sesini kıs! Doğrusu, seslerin en çirkin eşeklerin sesidir".

l) Sözünde Durmak ve Yeminini Yerine Getirmek

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ
أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا ﴿٢٤﴾

وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ
بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ

17 İsra/34. Yetim malına, (büyüyüp) olgunlaşmaya kadar, ancak en güzel şekilde yaklaşın. Antlaşmayı yerine getirin. Çünkü verilen söz(den dolayı) hesap sorulacaktır.

16 Nahl/91. Sözleştiğiniz zaman Allah'ın ahdini yerine getirin. Yeminleri, pekiştirdikten sonra bozmayın, çünkü Allah'ı ken-

³²⁵ Burada 'namaz' olarak çevirdiğimiz *salât* kelimesi 'dua' anlamına da gelir.

ذَٰلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ وَمَن يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَّوْذْ لَهُ فِيهَا حُسْنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٢٣﴾

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ مِيقَاتُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٠﴾ يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلَىٰ عَن مَّوْلَىٰ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤١﴾

وَتَرَىٰ كُلَّ أُمَّةٍ جَائِيَةً كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَىٰ إِلَىٰ كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُحْزَنُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾ هَٰذَا كِتَابُنَا يَنطِقُ عَلَيْكُم بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٩﴾

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمْ يَكُنْ آيَاتِي تُنلَىٰ عَلَيْكُمْ فَاسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنْتُمْ قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿٣١﴾ وَإِذْ قِيلَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا فَلْتُمَّ مَا تَدْرِي مَا السَّاعَةُ إِنَّ نَظْرُ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُستَقْبِرِينَ ﴿٣٢﴾ وَبَدَأَ لَهُمْ سَيِّئَاتٍ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣٣﴾ وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنسَاكُمْ كَمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ نَّاصِرِينَ ﴿٣٤﴾ ذَلِكُمْ بِأَنكُم اتَّخَذْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا وَغَرَّبْتُمْ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ لَا يَخْرُجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٣٥﴾

وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِّمَّا عَمِلُوا وَيُؤْتِيهِمْ أَعْمَالَهُمْ وَهُمْ لَا يَظْلُمُونَ ﴿١٩﴾

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ﴿١٠٣﴾ الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيَّهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٠٤﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ

42 Şura/23. Allah inanan ve yararlı işler işleyen kullarını bununla (cennetle) müjdelere. (Ey Muhammed!) De ki: "Buna karşılık sizden, akrabayı sevmekten başka bir ücret istemiyorum". Kim güzel bir iş işlerse onun güzelliğini artırırız. Allah çok bağışlayan ve iyilikleri görendir.

44 Duhan/40. Hüküm günü, hepsinin geleceği bir gündür. 41. O gün, dostun dostu faydası olmaz; onlar bir yardım da görmezler.

45 Casiye/28. Her ümmeti diz üstü çökmüş olarak görürsün. Her ümmet kitabına²³⁶ çağırılır. Onlara denir ki: "Bugün size işlediğinizin karşılığı verilecektir". 29. "İşte kitabımız; sizin aleyhinize konuşuyor. Biz yaptıklarınızı (oraya) kaydediyorduk".

45 Casiye/31-32. İnkâr edenlere (denir ki): "Ayetlerim size okunmuş, siz de büyükleşip suçlu bir millet olmuştunuz, değil mi? «Allah'ın verdiği söz gerçektir, kıyamet saatinde şüphe yoktur» dendiği zaman: «Kıyametin ne olduğunu bilmiyoruz, yalnız tahminde bulunuyoruz, buna dair kesin bir bilgi elde etmiş değiliz» derdiniz". 33. Yaptıkları işlerin kötü olanları kendilerine belli olmuş ve alaya aldıkları şeyler onları çepeçevre sarmıştır. 34-35. (Onlara) denir ki: "Sizin bugüne kavuşacağınızı unuttunuz gibi, Biz de sizi unuttuk; varacağınız yer ateştir, yardımcılarınız da yoktur. Bu, Allah'ın ayetlerini alaya almanızdan ve dünya hayatının sizi aldatmış olmasından ötürüdür". O gün, ne oradan çıkarılırlar, ne de özürleri dinlenir.

46 Ahkaf/19. İşlediklerinden ötürü herkesin bir derecesi vardır. Herkese, haksızlığa uğratılmaksızın, işlediklerinin karşılığı ödenir.

18 Kehf/103-104. (Ey Muhammed!) "Size, amelce en çok kayıpta bulunanları; dünya hayatındaki çabaları boşa giden, ama kendileri güzel iş yaptıklarını sananları bildireyim mi?" de. 105. Bunlar, Rablerinin ayetlerini ve

²³⁶ Burada 'Kitap', amel defteridir.

رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ وَزَنًا ﴿١٠٥﴾ ذَلِكَ جَزَاءُكُمْ بِهِمْ بِمَا
كَفَرُوا وَاللَّهُ ذُو الْإِتَابِ الرَّحِيمِ ﴿١٠٦﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَلْفًا
مِّنْ أَحْسَنَ عَمَلًا ﴿٣٠﴾

وَيَوْمَ نُسِيرُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً وَخَشَرْنَاهُمْ فَلَمَّا
نُعَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٤٧﴾ وَعَرَضُوا عَلَى رَبِّكَ صَلَافًا
جَمْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ رُغِمَتْ آثَانُ نَحْنُ
لَكُمْ مَوْعِدًا ﴿٤٨﴾ وَوَضِعَ الْكِتَابَ فَتَرَى الْمُعْجِبِينَ
مُشْتَفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَالِ هَذَا الْكِتَابِ لَا
يُعَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَلُوا مَا عُمِلُوا
حَاضِرًا وَلَا يَظُنُّ رَبُّكَ أَحَدًا ﴿٤٩﴾

وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَائِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَلَنَقُولَ
فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا ﴿٥٢﴾

يَوْمَ تَأْتِي كُلَّ نَفْسٍ تُجَادِلُ عَنْ نَفْسِهَا وَتُوْفَىٰ كُلُّ
نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١١١﴾

لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمِمَّنْ أُولَٰئِكَ
الَّذِينَ يَضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ أَلَا سَاءَ مَا يَزِيدُونَ ﴿٢٥﴾

ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُخْزِيهِمْ وَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ
كُنْتُمْ تُشَاقِقُونَ فِيهِمْ قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ إِنَّ الْخِزْيَ
الْيَوْمَ وَالسُّوءَ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٢٧﴾ الَّذِينَ تَتَوَلَّوْهُمْ
الْمَلَائِكَةُ طَالِعِي أَنْفُسِهِنَّ فَلَا تُقَالُوا السَّلَامُ مَا كُنَّا نَعْمَلُ
مِنْ سُوءٍ بَلَىٰ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَفْعَلُونَ ﴿٢٨﴾
فَادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوًى
الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٢٩﴾

O'na kavuşmayı inkar edenlerdir. Bu yüzden
işleri boşa gitmiştir. Kıyamet günü Biz onlara
değer vermeyeceğiz. 106. İşte onların cezası,
peygamberlerimi ve ayetlerimi alaya almala-
rına ve inkarlarına karşılık cehennemdir.

18 Kehf/30. İnanan ve yararlı işler yapan-
lara gelince; doğrusu Biz iyi iş işleyenin
ödülünü zayı etmeyeceğiz.

18 Kehf/47. Dağları yürüteceğizmiş ve senin
yeryüzünü dümdüz göreceğin gün, hiçbirini
bırakmaksızın insanların hepsini bir araya ge-
tiririz. 48. İnsanlar dizi dizi Rablerine sunulur-
lar. "Sizi ilk defa yaratmış olduğumuz gibi Bize
geldiniz. Fakat, size bir buluşma sözü verme-
diğimizi sanmıştınız, değil mi?" 49. Amel def-
teri ortaya konunca, suçluların onda bulu-
nanlardan ürküklerini ve: "Vay hâlimize! Ne
oluyor bu deftere ki, küçük-büyük hiçbir şey
bırakmadan hepsini sayıyor?" dediklerini gö-
rürsün. Yaptıklarını karşılarında bulmuşlardır.
Rabbin kimseye haksızlık yapmaz.

18 Kehf/52. O gün Allah: "Benim ortağım ol-
duğumu öne sürdüklerinize seslenin!" der;
onları çağırırlar, fakat hiçbir çağırılma ce-
vap vermez, aralarına bir uçurum korur.

16 Nahl/111. Herkesin kendisi için uğraş
vermeye geldiği gün, herkese yaptığı -hiç-
bir haksızlığa uğratılmaksızın- ödenir.

16 Nahl/25. Kıyamet günü kendi yükleri-
nin tamamını, bilmeden saptırdıkları kim-
selerin yüklerinin de bir kısmını çekerler.
Dikkat! Çektikleri yük ne kadar kötü!

16 Nahl/27. Sonra kıyamet günü (Allah)
onları rezil eder ve: "Uğruna çatıştığınız
ortaklarım nerede?" der. Kendilerine ilim
verilenler şöyle derler: "Doğrusu, bugün
rezillik ve iğrençlik inkarcılarıdır". 28.
Kendilerine haksızlık ederken meleklerin
canlarını aldığı bu kimseler: "Biz hiçbir kö-
tülük yapmıyorduk" diyerek teslim olurlar.
Hayır; yapmakta olduklarınızı Allah biliyor.
29. İçinde temelli kalacağınız cehennemin
kapılarından girin. Büyüklemlerin durağı
ne kadar kötüdür!

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَلْزَمُوا بِالْهَيْثُورِ أَحْبَبْتُ لَكُمْ بَيْتَهُ
الْأَتَمَّ إِلَّا مَا بُنِيَ عَلَى عِلْمِكُمْ غَيْرَ مَجْلِيِّ الصَّيْدِ وَالْقَمِ حَرَّمَ
إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ﴿٩١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْلُوا
شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشُّعْرَ الْحَرَّمَ وَلَا الْهَيْثُورَ وَلَا الْقَلْبَ
وَلَا آمِينَ النَّيْتِ الْحَرَّمَ يَتَعَوَّنَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا
وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَلُوا وَلَا تَحْرِمُوا شَاءَ قَوْمٍ أَنْ
مَسَلُواكُمْ عَنْ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْلُوا وَتَعْلُوا عَلَى
النَّيْرِ وَالنَّفْوَى وَلَا تَعْلُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُلُوتِ وَالْقُوا
اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٩٢﴾

5 Maide/1. Ey inananlar! Anlaşmaları yerine getirin. İhramda iken, avlanmayı helal saymamanız kaydıyla, size bildirilecek olanlar dışında kalan hayvanlar size helal kılındı. Allah istediği hükmü verir. 2. Ey inananlar! Allah'ın nişanelerine²⁸⁴, saygın aya²⁸⁵, kurbanlığa, gerdanlıklar takılan hayvanlara, Rablerinden bolluk ve hoşnutluk arzu ederek Beyt-i Harâm'a yönelenlere karşı hümratsızlık etmeyin. İhramdan çıktığınız zaman avlanabilirsiniz. Sizi Mescid-i Harâm'dan alıkoydukları için bir topluluğa olan kininiz aşırı gitmenize sebep olmasın. İyilik ve Allah'a saygı konusunda yardımlaşın. Günah ve düşmanlık konusunda yardımlaşmayın. Allah'a saygılı olun. Allah'ın cezalandırması çetindir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَلَوْتُمْ اللَّهَ بَشَرًا مِنَ الصَّيْدِ ثَلَاثَ
أَلْفَيْكُمْ وَرِمَاخَكُمْ يَعْظُمُ اللَّهُ مَنْ يَحْلُ بِغَلْبٍ مَنِ
اعْتَدَى بَعْدَ ذَلِكَ فَهُوَ عَذَابُ أَلِيمٍ ﴿٩٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا لَا تَقْطُلُوا الصَّيْدَ وَالْقَمِ حَرَّمَ وَمَنْ قَتَلَ بَيْنَكُمْ
مَتَعَمَّدًا فَحَرَّاهُ بِئْسَ مَا قَتَلَ مِنَ النِّعَمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا
عَدْلٍ مِنْكُمْ هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ أَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسَاكِينَ
أَوْ عَدْلٌ ذَلِكَ حَيْثَمَا لِيَقُوقَ وَبَالَ أَمْرِهِ عَنَّا اللَّهُ عَمَّا
سَلَفَ وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمِ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو
إِنْفَامٍ ﴿٩٤﴾ أَجَلٌ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَكُمْ
وَاللَّسِيْرَةَ وَحَرَّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدَ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا وَتَعْلُوا
اللَّهُ الَّذِي إِلَيْهِ تُخْشَرُونَ ﴿٩٥﴾ حَلَّلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ
النَّيْتِ الْحَرَّمَ قِيَامًا لِلشَّيْ وَالشُّعْرَ الْحَرَّمَ وَالْهَيْثُورَ
وَالْقَلْبَ ذَلِكَ لَتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْظُمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٩٦﴾

5 Maide/94. Ey inananlar! Allah kimsenin olmadığı yerde kendisinden korkanları öğrenmek için, ellerinizin ve mızraklarınızın ulaşacağı bir tür av ile sizi deneyecektir. Ondan sonra kim aşırı giderse, ona can yakıcı azap vardır. 95. Ey inananlar! İhramlı iken avı öldürmeyin. Sizden kim onu bile bile öldürürse, onun cezası, —sizden iki adil kimsenin, öldürdüğünün dengi olduğuna hükmedeceği— Kâbe'ye ulaşacak bir hayvan kurban etmek, yahut düşkünlere yemek yedirmek şeklinde keffaret vermek, ya da buna uygun bir oruç tutmaktır, ki böylece yaptığı işin ve balını tatmış olsun. Allah, geçmişte olanları affetmiştir; ama kim tekrar ederse Allah ondan öç alır. Allah yücedir, öç alıcıdır. 96. Size ve yolculara bir geçimlik olmak üzere, deniz avı ve onu yemek size helal kılınmıştır. Ancak, ihramlı bulunduğunuz sürece, kara avı size haram kılınmıştır. Huzurunda toplanacağınız Allah'a karşı saygılı olun. 97. Allah saygın ev Kabe'yi, saygın ayı, Kabe'ye hediye edilen kurbanı ve boynu tasmalı kurbanlıkları insanlar için bir dayanak kıldı. Bu, Allah'ın göklerde olanları ve yerde olanları bildiğini ve Allah'ın her şeyi bildiğini bilmeniz içindir.

²⁸⁴ Hacc'ın sembolik ibadetlerine (menâsik) ve bu ibadetlerin yapıldığı yerlere.

²⁸⁵ 'Saygın aylar' (el-eşhurul-hurum), savaşmanın yasak olduğu Receb, Zilka'de, Zilhicce ve Muharem aylarıdır. Bu aylardan herbirine de 'saygın ay' (şehr-i harâm) denir.

b) Kâbe

Ayetlerden anlaşıldığına göre, Kâbe, Hz. İbrahim döneminde Hac ibadetinin temel unsurları olan tavaf, itikat ve namaz ibadetlerini yerine getirmek için ibadet evi olarak inşa edilmiştir (bkz. 22 Hacc/26). Giderek işlevsel yönü azalarak sembolik yönü ağırlaşmıştır. Onun Allah'a izafe edilmesi (Beytullah) salt orada Allah'ın anılması ve kendisine ibadet edilmesi nedeniyle değil, aynı zamanda Allah'ın kutsallığının ve yeryüzünde insanlar için korumak istediği şirke ve zulme başkaldırı, güven, hidayet, bereket ve birlik gibi değerlerin de sembolik merkezi olmasından dolayıdır. Nitekim Haccın sembolik vacibeleri, insanı bu değerlerle meşbu ve mücehhez kılmaya yönelik eylemlerdir.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا آمِنًا وَيَتَخَطَّفُ النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِعِصْيَةِ اللَّهِ يَتَكْبَرُونَ ﴿١٧﴾

29 Ankebut/67. Çevrelerinde insanlar kapılıp götürülürken Bizim, Mekke'yi güvenli ve saygın bir yer kıldığımızı görmediler mi? Hâla bâtıla inanıyor ve Allah'ın nimetini inkâr mı ediyorlar?

وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمَّا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿١٢٥﴾ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٢٦﴾ وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٢٧﴾ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِن ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُّسْلِمَةً لَّكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٨﴾

2 Bakara/125. Kâbe'yi insanlar için toplanma ve güven yeri kılmıştık ve: "İbrahim'in makamını namaz yeri yapın" demiştik. "Evimi, tavaf edenler, oraya kapananlar, rüku edenler ve secdeye varanlar için temiz tutun" diye İbrahim ve İsmail'e emir verdik. 126. İbrahim: "Rabbim! Burasını güvenli bir yer kıl, halkından Allah'a ve ahiret gününe inananları ürünlerle besle" demişti. Allah: "İnkâr edenin de az bir süre geçimini sağlar, sonra da onu ateşin azabına uğrattırım. Vanlacak ne kötü yerdir" buyurmuştu. 127-128. İbrahim ve İsmail, Kâbe'nin temellerini yükseltirken: "Rabbimiz! Yaptığımızı kabul buyur; şüphesiz Sen hem işitensin, hem billensin. Rabbimiz! İkimizi Sana teslim olanlar eyle, soyumuzdan da Sana teslim olan bir ümmet yap. Bize ibadet yollarımızı göster, tövbemizi kabul eyle! Tövbeleri çokça kabul eden, acıyan ancak Sensin" demişlerdi.

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِّلنَّاسِ لِلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ ﴿٩٦﴾ فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مِنَ اسْتِغْلَاغِ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَفِيْرٌ غَنِيٌّ ﴿٩٧﴾

3 Al-i İmran/96. İnsanlar için ilk kurulan ev Mekke'dekidir, toplumlar için mübarek ve rehber olarak (kurulmuştur). 97. Orada apaçık belgeler, İbrahim'in makamı vardır. Kim oraya girerse güvende olur. Yoluna güç yetirebilen herkesin o Ev'i haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim bunu inkâr ederse, (bilsin ki) Allah kimseye muhtaç değildir.

ba) Zanna Uymak.....	79
bb) Aklın, Arzuların Güdümüne Girmesi (Hevâya Uymak)	80
BİLGİNİN GETİRDİĞİ SORUMLULUKLAR	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİN

A. İNSANIN YARATILIŞ AMACI: DENENME (İMTİHAN).....	87
B. İNSANIN İKİ TEMEL TERCİHİ: İMAN VE KÜFÜR.....	91
1. İmanı (Hidâyet) ve Küfrü (Dalâlet) Doğuran Etkenler.....	91
a) İnsanın Kendinden Kaynaklanan Etkenler.....	92
b) Allah'ın Yol Göstermesi ve Saptırması	99
c) Çevrenin Etkisi.....	104
2. İki Temel İnanç Grubu.....	108
a) İnananlar (Mü'minler) ve Nitelikleri	108
b) İnanmayanlar (Kafirler) ve Nitelikleri.....	118
C. MEVCUT DİNİ GRUPLAR	131
1. Putatapanlar (Müşrikler).....	132
2. Ehl-i Kitap	138
a) Yahudiler	139
b) Hristiyanlar	149
3. Sâbiiler ve Mecûsiler	153
D. FITRAT DİNİ İSLAM (HANİFLİK).....	154

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İTİKAD

A. İMAN ESASLARI	161
B. ALLAH	162
1. Allah'ın Varlığı ve Varlığının Delilleri.....	163
2. Allah'ın Birliği (Tevhîd)	167
3. Allah'ın Sıfatları (Ne Olduğu, Neler Yaptığı)	171
4. Allah'ın İsimleri.....	182
C. PEYGAMBERLİK (NÜBÜVVET).....	183
1. Genel Olarak Peygamberlik	183
2. Vahiy.....	193
3. Kitaplar.....	197
a) Aslı Kitap (el-Kitâb).....	197
b) Kur'an'dan Önce Vahyedilen Kitaplar	199
c) Kur'an	202
ca) Genel Olarak Kur'an ve Hz. Peygamber'e İndirilişi.....	202
cb) Kur'an'ın Kendinden Önceki Kitaplarla Bağlantısı	208
cc) Kur'an'ın Nitelikleri.....	210
cd) Nesh.....	219
4. Tebliğ.....	220
a) Peygamberlerin Tebliğ Görevi	220
b) Tebliğde Yöntem	222
5. Peygamberlerin Mucizeleri ve Diğer Olağanüstülükleri.....	224
D. AHİRET	227
1. Genel Olarak Ahiret Hayatı	227
2. Kıyamet.....	230
3. Yeniden Dirilme ve Allah'ın Huzurunda Toplanma (Haşır)	239

4. Yargılanma (Hesap).....	250
a) Genel Olarak Hesap.....	250
b) Amellerin Dünyada Tesbiti.....	269
c) Dünya Varlığının Ahirette İşe Yaramaması.....	271
d) Şefaât.....	272
e) Allah'ın Bağışlaması (Af).....	274
5. Cezalandırma ve Ödüllendirme.....	276
a) Genel Olarak Cezalandırma ve Ödüllendirme.....	276
b) Cennet ve Cennetlikler.....	280
c) Cehennem ve Cehennemlikler.....	293
d) A'râf.....	305
E. BATIL İNANÇLAR.....	305
1. Allah'a Eş Koşma (Şirk).....	306
2. Tâğût.....	319
3. Hurafeler.....	320

BEŞİNCİ BÖLÜM

İBADET

A. ALLAH'A KULLUK.....	325
B. DÜZENLİ İBADETLER (İBÂDÂT-I MERSÛME).....	327
1. Namaz.....	327
a) Genel Olarak Namaz.....	327
b) Namazın Farziyeti ve Namaz Vakitleri.....	332
c) Gusûl, Abdest ve Teyemmüm.....	334
d) Kible.....	335
e) Cuma Namazı.....	337
f) Cenaze Namazı.....	337
g) Zorluk hâlinde Namaz.....	338
2. Oruç.....	338
3. Hac.....	340
a) Haccın Farziyeti ve Menasiki.....	340
b) Kâbe.....	343
c) Kurban Kesmek.....	344
C. KEFFARETLER.....	346
1. Yemin Keffareti.....	346
2. İhram Keffareti.....	346
3. Zihar Keffareti.....	347
4. Yanlışlıkla Adam Öldürme Keffareti.....	348
D. MABEDLER.....	348
E. DİN ADAMLARI.....	350

ALTINCI BÖLÜM

AHLÂK

A. İNSAN DAVRANIŞLARININ OLUŞMASI.....	355
1. İnsan Davranışlarının Allah Tarafından Belirlenmesi.....	355
2. İnsanın Davranış Özgürlüğü ve Sorumluluğu.....	358
3. Ahlakî Davranışın Oluşmasında Çevrenin Rolü.....	365
B. İNSANIN ALLAH'A KARŞI AHLAKİ SORUMLULUKLARI.....	368
1. İyi ve Övülen Tutum ve Davranışlar.....	368
a) Allah'a Karşı Saygılı Olmak ve O'nun Azabından Sakınmak (Takvâ).....	368

İÇİNDEKİLER

YAYINCIDAN	VIII
ALTINCI BASKININ ÖNSÖZÜ	VIII
İÇİNDEKİLER.....	IX
GİRİŞ	XVII

BİRİNCİ BÖLÜM

YARATILIŞ VE VARLIKLAR

A. YARATMA	3
B. VARLIĞIN YÖNETİMİ (MÜLK)	5
C. TABİAT (GÖKLER VE YER).....	15
1. Tabiatın Yaratılışı.....	15
2. Tabiatın Düzeni.....	18
3. Tabiatın İnsanın Hizmetine Verilmesi.....	24
D. İNSAN.....	32
1. İnsanın Yaratılışı	32
2. İnsanın Donanımı	37
a) İnsanın Yetenekleri.....	37
b) İnsanın Zaafları	39
3. İnsanın Eceli ve Ölüm	42
E. MELEKLER.....	46
F. CİNLER.....	50
1. Genel Olarak Cinler	50
2. İblîs (eş-Şeytân).....	53

İKİNCİ BÖLÜM

BİLGİ

A. İLAHÎ BİLGİ.....	59
B. HİKMET	61
C. GAYB BİLGİSİ.....	65
D. BÜYÜ (SİHİR).....	69
E. ŞİİR.....	71
F. RÜYA YORUMU	72
G. BİLGİ EDİNME YOLLARI	74
1. Doğru Bilginin (İlm) Kaynakları	75
a) Bilgi Kaynağı Olarak Vahiy	75
b) Bilgi Vasıtalarını Etkin Kullanmak.....	76
2. Bilgisizliğin (Cehâlet) Kaynakları	78
a) Sorgulama Yetersizliği (Taklit).....	78
aa) Çoğunluğa (Topluma) Uymak	78
ab) Atalara (Geleneğe) Uymak.....	78
b) Bilgi Vasıtalarını Etkin Kullanmamak.....	79

İÇİNDEKİLER

YAYINCIDAN	VIII
ALTINCI BASKININ ÖNSÖZÜ	VIII
İÇİNDEKİLER	IX
GİRİŞ	XVII

BİRİNCİ BÖLÜM YARATILIŞ VE VARLIKLAR

A. YARATMA	3
B. VARLIĞIN YÖNETİMİ (MÜLK)	5
C. TABİAT (GÖKLER VE YER)	15
1. Tabiatın Yaratılışı	15
2. Tabiatın Düzeni	18
3. Tabiatın İnsanın Hizmetine Verilmesi	24
D. İNSAN	32
1. İnsanın Yaratılışı	32
2. İnsanın Donanımı	37
a) İnsanın Yetenekleri	37
b) İnsanın Zaafları	39
3. İnsanın Eceli ve Ölüm	42
E. MELEKLER	46
F. CİNLER	50
1. Genel Olarak Cinler	50
2. İblis (eş-Şeytân)	53

İKİNCİ BÖLÜM BİLGİ

A. İLAHÎ BİLGİ	59
B. HİKMET	61
C. GAYB BİLGİSİ	65
D. BÜYÜ (SİHİR)	69
E. ŞİİR	71
F. RÜYA YORUMU	72
G. BİLGİ EDİNME YOLLARI	74
1. Doğru Bilginin (İlm) Kaynakları	75
a) Bilgi Kaynağı Olarak Vahiy	75
b) Bilgi Vasıtalarını Etkin Kullanmak	76
2. Bilgisizliğin (Cehâlet) Kaynakları	78
a) Sorgulama Yetersizliği (Taklit)	78
aa) Çoğunluğa (Topluma) Uymak	78
ab) Atalara (Geleneğe) Uymak	78
b) Bilgi Vasıtalarını Etkin Kullanmamak	79

ALTINCI BASKININ ÖNSÖZÜ

Konularına Göre Kur'an (Sistematik Kur'an Fihristi), ilk basımının yapıldığı 1996 Kasımından bu yana, kısmi ilavelerin dışında, büyük ölçüde hiçbir değişiklik yapılmaksızın gerçekleştirilen beş baskı ile okura arz edildi. Bütün basımlarının beklentilerimizin üzerinde ilgi görmesi, çalışmamızın önemli bir boşluğu doldurduğunu göstermektedir. Gösterdikleri teveccühle, bize, insanımızın Kur'an'la daha kolay ve sağlıklı ilişki kurmasına haddimiz nispetinde hizmet etmiş olma hissini yaşatan değerli okurlarımıza müteşekkirimiz.

Çalışmamızı, daha ilk basımında günün teknik imkânları ölçüsünde azami titizlikle hazırladığımız hâlde, zaman içerisinde, çalışmamızın ilk hâlinin bazı eksiklikler ve yanlışlar içerdiğini gördük. Her basımda bir yenilik yapmayı okura karşı saygısızlık olarak değerlendirdiğimiz için, ileriki bir baskıda topluca gidermek üzere not aldığımız bu eksiklik ve yanlışları, bu basımda gidermeye çalıştık. Bu çerçevede, öncelikle, daha önceki basımlarda yanlışlıkla yer vermediğimizi fark ettiğimiz az sayıda ayeti metin içinde ait olduğu yere koymuş -önceki basımlarda bu ayetlere notlarla işaret etmiştik-, kısmen de olsa harekeleme hataları içeren ve okuma zorluğuna yol açan Arapça metni tamamen hatasız ve daha okunaklı bir hâle getirmiş ve okurlardan aldığımız olumlu tepkileri göz önünde bulundurarak, yeni açıklama notları eklemiş bulunuyoruz. Ayrıca, Fihrist'in ilk basımının üzerinden geçen yedi yıl zarfında gerek akademisyen dostlarımızdan gerekse okurlardan gelen eleştiri ve önerileri de bu baskıda imkân ölçüsünde değerlendirmeye çalıştık. İsimlerini tek tek zikredemediğimiz dostlarımıza, gösterdikleri alâkadan ve bahsettikleri katkıdan dolayı en kalbî teşekkürlerimizi sunuyoruz. Bu çerçevede, Sayın Saim Yeprem'in ismini özellikle anmak isteriz. Kendileri, yaptıkları meal çalışması vesilesiyle, bilgisayar ortamına taşıdıkları Fihrist'te önemli sayıda ayetin çevirisinin farklı yerlerde farklı verildiğini tespit etmişler. Bu sayede, elinizdeki baskıda söz konusu farklılıkların tamamı giderilmiş bulunmaktadır. Durumdan bizi haberdar etme ve söz konusu farklılıkları içeren dosyayı kullanmamıza izin verme nezaketi gösteren Hocamıza ve meal çalışmasında kendilerine yardımcı olan Günay Haral ve Feyza Dağdeviren Hanımefendilere minnettarız.

Son olarak, çalışmamızın önceki basımlarındaki katkılarını unutamayacağımız, Giriş'te isimlerini andığımız dostlarımızın yanı sıra, bu son basımın hazırlık aşamalarında titizlikle emek sarf ederek Kur'an metninin dağıtımını ve kitabın mizanpajını gerçekleştiren genç meslektaşımız Hafız Mehmet Ali Kırca'ya; yalnızca teknik konularda değil, içerikle ilgili konularda da ilgilerini esirgemeyen Fecr Yayınevi yetkilileri sevgili arkadaşlarımız Hüseyin Nazlıaydın ve Tuncer Namlı'ya ve onların şahsında tüm yayınevi çalışanlarına şükranlarımızı arz ediyoruz.

6 Ağustos 2003

Ömer Özsoy - İlhami Güler

KUR'AN

KONULARINA GÖRE

(Sistematik Kur'an Fihristi)

Kur'an'ın Bütün Ayetleri
Metin ve Meâl Birlikte
Nispeti Süreine Göre

Hazırlayanlar

Prof. Dr. İsmail GÜLER

Prof. Dr. Ömer ÖZGÜÇ

YAYINCIDAN

Tarih boyunca gönderilen peygamberlerle ayakta kalan Din, Allah'ın Hz. Muhammed'e (as) vahyettiği Kur'an'la yeniden hayat bulmuştur. Bu yüzden; O'nun vahyedilmesinden sonra, zamanın ve mekanın herhangi bir kesitinde, gerek sadece bilgi sahibi olmak, gerekse inanmak ve yaşamak için İslam'a yönelenlerin ilk müracaat edecekleri kaynak şüphesiz Kur'an'dır.

Kur'an, tertibi, üslubu, dili vs. özellikleriyle kendine has, ilahi bir kitaptır. Bu nedenle, onun doğru anlaşılması, özgün özelliklerinin hesaba katılmasıyla mümkündür. Kur'an'ın oluşturduğu inanç ve düşünce dünyasının kavranabilmesi için gerekli olan çalışmalardan biri de bünyesinde dağınık halde bulunan çeşitli konulardaki ayetlerin bir araya getirilerek konusal bütünlüğünün yakalanmasıdır.

Yayınlamakla kıvanç duyduğumuz bu eserin, sözünü ettiğimiz konusal bütünlüğe ulaşmada ve Kur'an'ın dünyasını kavramada önemli katkıları olacağı kanaatindeyiz.

İncelendiğinde de görüleceği gibi, bu çalışma, sadece aynı konudaki ayetlerin bir araya getirilmesinden ibaret değildir. Gerek konu başlıklarının belirlenmesi, gerek konularla ilgili kısa açıklamalarda bulunulması, gerekse ayetlerin farklı yorumlarıyla ilgili dipnotların verilmesi ve tercihler yapılması itibarıyla tam bir telifdir. Kısa sürede on sekiz baskıyı yapmış olması da onun ne denli başarılı bir emek ürünü olduğunu göstermeye yetmektedir.

Fecr Yayınevi, ilk yayınladığı Esbâb-ı Nüzûl adlı kitaptan bu yana, Kur'an'la ilgili eserler sunmakta ve bir 'Kur'an Kitaplığı' oluşturmaya çalışmaktadır. Bundan amacımız, bugün insanlığın elinde bozulmamış halde bulunan tek ilahî kitabın daha iyi anlaşılmasına ve Kur'an merkezli bir İslam düşüncesinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

"Konularına Göre Kur'an" isimli elinizdeki bu eserin Türkiye'de önemli bir başluğu dolduracağı kanaatindeyiz. Faydalanacağınızı ümid ettiğimiz bu çalışmayı, her salih amel gibi, karşılığını Rabbimizin vereceğine inanarak sizlere sunuyoruz.

On dokuzuncu baskısını sunduğumuz "Konularına Göre Kur'an" isimli esere gösterdikleri ilgiden dolayı tüm okuyucularımıza teşekkür ederiz.

FECR YAYINEVİ

FECR YAYINEVİ: 44

KONULARINA GÖRE KUR'AN
(Sistematik Kur'an Fihristi)

Prof. Dr. Ömer ÖZSOY
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
e-mail: ozsoy@divinity.ankara.edu.tr

Prof. Dr. İlhami GÜLER
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kelam Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
e-mail: guler@divinity.ankara.edu.tr

©FCR YAYIN REKLAM SİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

Mizanpaj
Mehmet Ali KIRCA

Kapak
Nurullah ÖZBAY

Kapak Hattı
Hişâm el-Ğarâvî
"İnne hâze'l-Kur'âne yehdî lilletî hiye akvamu"
"Gerçekten bu Kur'an en doğru yola iletir.(17 İsra, 9)"

Baskı / Cilt
KALKAN MATBAACILIK
Büyük San. 1. Cad. 99/32 İskitler
Tel: 0312.3419234-3421656 Ankara

Redaksiyon
Ömer ÖZSOY

1. Baskı: Kasım 1996
19. Baskı: Haziran 2015

297.1227
Kur'an

Konularına Göre Kur'an (Sistematik Kur'an Fihristi),
Ömer Özsoy - İlhami Güler, Ankara: Fecr 2015,
(XXIV+816 s.), 16 x 24 cm. (Fecr Yayınevi No: 44)

ISBN 978-975-6004-73-9

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sok. No: 14/1 Ulus - ANKARA

Tel: (0312) 310 08 60 - Fax: (0312) 311 47 89

Web: www.fcr.com.tr - e-mail: fcr@fcr.com.tr

KONULARINA GÖRE KUR'AN

(Sistematik Kur'an Fihristi)

Kur'an'ın Bütün Ayetleri
Metin ve Meâl Birarada
Nüzul Sırasına Göre

Hazırlayanlar

Prof. Dr. Ömer ÖZSOY

Prof. Dr. İlhami GÜLER